سنڌي ٻٽن لفظن جي لغت

ڊاڪٽر غلام قادر سومرو

سنڌي ٻٽن لفظن جي لغت

مصنف ۽ محقق:

ڊاڪٽر غلام قادر سومرو

ثقافت ۽ سياحت کاتو،

حڪومت سنڌ،

ڪراچي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هيءُ ڪتاب حڪومت سنڌ جي هلندڙ ترقياتي رٿا تحت شاهه عبداللطيف ڀٽائيءَ جي ٢٥٢ هين عرس جي موقعي تي شايع ڪيو ويو.

پهريون ڇاپو : ١٩٩٦ع
تعداد : هڪ هزار

ملهه : =/500 روپيا

ISBN: 969-81015-14-X

هيءُ ڪتاب عبدالحميد آخوند، سيڪريٽري ثقافت ۽ سياحت کاتي حڪومت سنڌ، ڪراچي، علمي پرنٽنگ پريس ڪراچيءَ وٽان ڇپائي پڌرو ڪيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

فهرست

پيش لفظ	۵
مهاڳ	۹
مقدمو	۱۳
الف	۷۵
ب	۱۱۸
ٻ	۱۳۱
ڀ	۱۳۹
ت	۱۵۵
ٿ	۱۷۴
ٽ	۱۸۵
ٺ	۱۹۷
پ	۲۰۴
ج	۲۲۷
ڄ	۲۴۵
جهہ	۲۵۱
چ	۲٦۵
ڇ	۲۸۲
ح	۲۹۹
خ	۳۰۳

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

د	٣٠٩
ڌ	٣٢٢
ڏ	٣٣١
ڊ	٣٥٣
ڍ	٣٥٩
ذ	٣٦٥
ر	٣٦٧
ز	٣٩٣
س	٣٩٧
ش	۴٥٩
ص	۴٦٦
ض	۴٦٩
ط	۴٧٠
ظ	۴٧٢
ع	۴٧۴
غ	۴٧٩
ف	۴٨٢
ڦ	۴٨٥
ق	٥٠٣
ڪ	٥١٠
ک	٥٧٥
گ	٥٩٩
ڳ	٦٢٦
گھ	٦۴٠
ل	٦٥۴
م	٧٠۴
ن	٧٦٦
و	٧٩٨
ه	٨۴٧
ي	٨٨٩
ببليو گرافي	٨٩٣

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ارپنا

پنهنجي منٺڙيءَ امڙ
سائڻ نورُان
جي نالي
جنهن سنڌي ٻوليءَ ۾ لولي ڏني

ڊاڪٽر غلام قادر سومرو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پيش لفظ

سنڌي زبان ۾ لغت جي تياري جي تاريخ جو سلسلو اٽڪل هڪ سو ٽيهه سال اڳ، انگريزن جي دور ۾ شروع ٿيو. انگريزن سنڌي زبان جي قدامت ۽ اهميت کي محسوس ڪندي لغت نويسيءَ جهڙي مشڪل پر نهايت ضروري ڪم ۾ هٿ وڌو، ۽ حڪومت قائم ڪرڻ (١٨٤٣ع) کان تقريبا نو (٩) سال پوءِ ڪيپٽن جارج اسٽئڪ، سنه ١٨٤٩ع ۾ پهرين انگريزي، سنڌي لغات شايع ڪرائي. ساڳئي صاحب وري ١٨٥٥ع ۾، سنڌي انگريزي لغات شايع ڪرائي، جنهن ۾ سنڌيءَ جا لفظ ديو ناگري صورتخطيءَ ۾ ڏنا. سنڌ جي نامور عالم آخوند عبدالرحيم عباسي "جواهر اللغات" ترتيب ڏني، جنهن ۾ سنڌي لفظن جون معنائون فارسي زبان ۾ ڏنائين. ١٨٧٩ ۾ پادري شرٽ، مرزا صادق ۽ ديوان اُڌارام ٿنهي گڏجي سنڌي انگريزي ڊڪشنري تيار ڪري شايع ڪرائي. پرمانند ميوارام هن صديءَ جي شروعات ۾ پهرين "سنڌي - انگريزي ڊڪشنري" (١٩١٠ع) ۽ ٻي "انگريزي - سنڌي ڊڪشنري" (١٩٣٣) ۾ شايع ڪئي. سنه ١٨٨٦ع ۾ جهمٽ مل "وٿپتي ڪوش" نالي لغت ڇپارائي شايع، جنهن ۾ هن فقط اهڙن لفظن جون معنائون ڏنيون، جيڪي سڌو سنئون سنسڪرت مان نڪتل هئا. سنه ١٩٠٧ع ۾ ڀيرو مل مهرچند آڏوائيءَ "غريب اللغات" شايع ڪرائي، جيڪا "شاهه جي رسالي" جي پهرين ٽن سرن ۾ آيل ڏکين لفظن بابت هئي. شاهه جي رسالي ۾ آيل سمورن سُرن جي انوکن لفظن جون معنائون وري شمس

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

العلماء مرزا قليچ بيگ ”لغات لطيفي“ ۾ سهيڙيون ۽ اِها لغات سنه ١٩١٤ع ۾ شايع ٿي. مرزا صاحب هڪ ٻي لغات ”لغات قديمي“ جي نالي سان ترتيب ڏني، جا ١٩٢٤ع ۾ پڌري ٿي.

اهي مختلف لغات ته وقتي وقتي سان شايع ٿينديون رهيون، جن جي پنهنجي افاديت ۽ اهميت آهي، پر ڪنهن به لغت جو مڪمل طور تي سنڌي زبان جي شاهوڪاريءَ تي احاطو نه آهي. ان کوٽ کي پوري ڪرڻ لاءِ ١٩٤٠ع ۾ سنڌي ساهتيه صلاحڪار بورڊ هڪ جامع لغات مرتب ڪرائڻ جي تجويز منظور ڪئي، جيڪا به مڪمل نه ٿي سگهي. فقط سنڌي زبان جي پهرين ڇڙن اکرن تي مشتمل مسودي جي صورت ۾ ٿي رهي.

سنه ١٩٤٧ع جي ورهاڱي کان پوءِ، سنڌ ۾ علمي ادبي ۽ تحقيق تي ڪنهن حد تائين مانار رهي، تان جو سنه ١٩٥١ع ۾ سنڌي ادبي بورڊ جي نئين سر قائم ڪئي وئي، ۽ سنڌي ادبي بورڊ ”جامع سنڌي لغات“ تيار ڪرڻ جو ڪم ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ جي حوالي ڪيو. جامع سنڌي لغات جو پهريون جلد سنه ١٩٦٠ع، ٻيو ١٩٨١ع ۾ ٽيون ١٩٨٤ع ۾ چوٿون ١٩٨٥ع ۽ آخري پنجون جلد ١٩٨٨ع ۾، شايع ٿيو. ان کان سواءِ ڊاڪٽر بلوچ سنڌ يونيورسٽيءَ طرفان سنه ١٩٥٩ع ۾ ”سنڌي اردو لغت“ ۽ سنه ١٩٦٠ع ۾ ”اردو سنڌي لغت“ ترتيب ڏنيون، جيڪي سنڌيالاجي طرفان شايع ٿيون.

انهن کان سواءِ ڊاڪٽر عبدالڪريم سنديلي مرحوم ”تحقيق لغات سنڌي“ شايع ڪرائي. بعد ۾ هن عالم ١٩٧٨ع ۾ ساميءَ جي سلوڪن جي لغات ”سامي ڌاتو ڪوش“ ۽ ١٩٨٤ع ۾ ”سچل“ ترتيب ڏئي شايع ڪرايون. تازو سنه ١٩٩٥ع ۾ ڊاڪٽر شمس الدين تنبي ”نيو سائينٽيفڪ ڊڪشنري، انگلش ٽو سنڌي“ شايع ڪرائي آهي، جيڪو هڪ مثالي ڪارنامو آهي.

موجوده لغت، جيڪا اوهان جي هٿن ۾ آهي، اُها پنهنجي لحاظ کان منفرد آهي، جنهن ۾ سنڌي زبان ۾ رائج ”ٻٽن لفظن“ کي يڪجا

ڪيو ويو آهي. سنڌي زبان ۾ هيءَ انداز دنيا جي ٻولين جي مقابلي ۾ انوکو ۽ نرالو آهي ۽ سنڌي پنهنجي ڳالهائڻ ۾ استعمال ڪن ٿا. گفتگو جي ان نموني سان ڪنهن ڳالهه کي ادا ڪرڻ وقت ان ۾ وڌيڪ زور پيدا ٿئي ٿو.

هن لغت جو تيار ڪندڙ فاضل محقق ڊاڪٽر غلام قادر سومرو بنيادي طرح سان درس تدريس سان وابسته رهيو آهي ۽ هن لغات تي هن صاحب سالن جا سال محنت ڪئي آهي. هيءَ محنت نهايت تحسين لائق آهي، جو فاضل محقق سنڌي زبان جي هن ٽڙيل پکڙيل ذخيري کي گڏ ڪري، وڏيءَ ڏاهپ سان ترتيب ڏنو آهي. جنهن لاءِ هو صاحب جس لهڻي.

سنڌي ٻوليءَ جي بقاءِ ۽ تحفظ سنڌ سرڪار جي ترجيحات ۾ آهي. ان سلسلي ۾ ثقافت کاتو ڪيترين اهڙين تجويزن تي ڪم ڪري رهيو آهي. جنهن ۾ سنڌي زبان، ادب، تاريخ ۽ ثقافت بابت معياري ڪتاب ڇپيا پيا وڃن. سنڌي علم ۽ ادب جي ماضي، حال ۽ مستقبل بابت تحقيق جو ڪم هلندڙ آهي ۽ اِن ڏس ۾ اسان جي عوامي حڪومت علمي ۽ ادبي ادارن جي پوري طرح پرگهور لهي رهي آهي. ثقافت کاتي ٿوري عرصي ۾ نمايان ڪتاب شايع ڪيا آهن. جن کي بين الاقوامي شهرت حاصل آهي، مثال طور، شاهه جو گنج، ايڊوَرڊس جا سنڌ بابت اسڪيچ، سنڌ ٿائيل ۽ ٻيا ڪتاب شامل آهن. منهنجي خواهش آهي ته سنڌ جا سڄاڻ اديب ۽ عالم اسان سان هن ڏس ۾ تعاون ڪن ۽ پنهنجون علمي، ادبي ۽ ثقافتي ڪاوشون اسان جي سپرد ڪن ته انهن جي اشاعت لاءِ اهتمام ڪيو وڃي. هيءَ "ٻٽن لفظن واري لغات" پڻ انهيءَ سلسلي جي هڪ ڪڙي آهي، جيڪا اُميد ته سنڌي ادب جي پڙهندڙن لاءِ مفيد ۽ سودمند ثابت ٿيندي.

ڪراچي

(سيد عبدالله شاهه)
وزيراعليٰ سنڌ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مهاڳ

سنڌي ٻڻن لفظن کي "ڀِريون" پيرو ڳنڍ ڪري، الف ـ ب وار ترتيب ڏيئي پيش ڪرڻ جي سعادت ٻانده کي اڳ ۾ ئي حاصل آهي. 1973ع ۾، ٻڻن لفظن جي "وچور"، ماهوار "رهبر ڊائجسٽ" حيدرآباد جي مختلف پرچن ۾، ڊيمي سائيز جي 30 صفحن تي مشتمل، سلسليوار 10 ڏهن قسطن ۾ شايع ٿي ۽ سنڌي ٻولي جي ڪهڻگهرن ۽ پارکن کي بيحد پسند آئي.

1973ع کان 1993ع تائين، يعني ويهارو کن سالن دوران ڪيل پورهئي کان پوءِ مٿي ذڪر ڪيل، ڀرين پيش ڪيل، الف ـ ب وار لسٽ کي، سڌاري، وڌائي، مثالن ۽ سمجهاڻين سان سنواري، وس آهر جامع بنائي، لغت جي صورت ۾ آئي پارکن جي خدمت ۾ پيش ڪرڻ جي جرئت ڪري رهيو آهيان. شل ڪائو ڪچ اڳهامجي وڃي ته پورهيو سجايو سمجهندس!

سرچشما (Sources):

هن ڪتاب ۾ وڌ ۾ وڌ سنڌي لفظن سان گڏ، سنڌيءَ ۾ مروج، ٻين ٻولين جهڙوڪ عربي، فارسي، هندي وغيره جي لفظن کي پڻ شامل ڪيو ويو آهي. هن لغت جي تياري ۾ سنڌي ادبي رڪارڊ (Citation Files)، پرمانند ميوارام، انند رام، ٽي. شاهاڻي، ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ، عبدالڪريم سنڌيلي جي لغات سميت، لغت جي مختلف ڪتابن، پراڻن شايع ٿيل ڪتابن، قلمي نسخن، شاهه لطيف، سچل سرمست، سامي سميت مختلف شاعرن جي شاعري تي مشتمل ڪتابن، اڪيچار رسالن، پراڻين ۽ نين اخبارن ۾ آيل مواد مان مثال چونڊي ڪنيا ويا آهن. جن جي وچور (ببليو گرافي)، ڪتاب جي پڇاڙي ۾ ڏني وئي آهي. سنڌي ٻولي جي مختلف لهجن/محاورن جهڙوڪ: اتر/ سري، وچولي، لاڙ، ڪاڇي ۽ ٿر جي محاورن ۾ ٻهاريل لوڪ ادب جي مختلف صنفن تي ٻڌل/آڌاريل، نثر توڙي نظم مان، مثالن سميت لفظن جي چونڊ ڪئي وئي آهي. اهڙي طرح لغت جي جامعيت/وسعت (Compactness) کي قائم رکڻ لاءِ علمي ڪتابن، ادب پارن، توڙي عام رواجي (Colloquial) ڳالهه ٻولهه ۾ ڪم ايندڙ لفظن، محاورن، اصطلاحن تان گهربل مثال ورتا ويا آهن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لفظي جوڙن جي ترتيب:

هن لغات ۾، ٻٽن لفظن جي جوڙن کي، استاد محترم، ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ جي جامع سنڌي لغات ۾ ڏنل الف بي واري تختي مطابق ترتيب ڏنو ويو آهي. جڏهن تہ ث، ڄ، ڳ، ڻ، ء تي لفظ ملي ناهن سگهيا:

ا ب ٻ ڀ ت ٿ ٽ ٺ ث پ ج ڄ جھ ڃ چ ڇ ح خ د ڌ ڏ ڊ ڍ ذ ر ڙ ز س ش ص ض ط ظ ع غ ف ڦ ق ڪ ک گ ڳ گھ ڱ ل م ن ڻ و ھ ء ي

الف هيٺ آيل جوڙن کي الف مد آ سان شروع ڪيو ويو آهي. پهرين الف سان الف ۽ پوءِ ب ۽ ان بعد ٻين اکرن کي تختي مطابق رکيو ويو آهي.

لفظن جي اچارن کي واضح/ پڙهڻ جوڳو بنائڻ لاءِ زبر زير ۽ پيش جي نشانين سان گڏ، بيهڪ جون نشانيون ڪم آنديون ويون آهن.

هي ڪتاب پنهنجي نوعيت جو پهريون ۽ انوکو لڳي رهيو آهي جيڪو، سوين مثالن تي مبني آهي. لفظن جي جوڙن کي جدا ڪري، چنڊي ڇاڻي (Separated and Discriminated) ترتيب ڏنو ويو آهي. موضوع جي لحاظ سان، وڌ ۾ وڌ ڇاڻ ڇيڻ جي ڪوشش ڪئي ويئي آهي. وس آهر ڪتاب کي لغت جي اصولن مطابق، لغت جي شڪل Dictionary Format ۾ رکيو ويو آهي.

لفظن جي جوڙن جي بيهڪ (Structure) ڪجهہ هن ريت آهي. مکيہ لفظن (Head words) يعني جوڙن (Entry Pairings) کي وڏن/ صاف اکرن (Bold Type) ۾ شايع ڪيو ويو آهي. ضرورت مطابق، لفظن جي اچارن کي واضح رکڻ لاءِ اعرابن (زبر- زير- پيش) کي مناسب طرح استعمال ڪيو ويو آهي ۽ بيهڪ جي نشانين جي مدد ورتي ويئي آهي.

موضوع ۽ مضمونن (Contexts) جي مناسبت سان ٻٽن لفظن ۽ انهن جي ترتيب (Synonyms and their Collocations) تي خاص ڌيان ڏنو ويو آهي. گڏجي ڪم ايندڙ هم معنيٰ لفظن جي جوڙن جي مڪمل ترتيب ۽ تاليف (Exhaustive Compiling) ڪرڻ جي وس آهر ڪوشش ڪئي ويئي آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪتاب کي جامع بنائڻ لاءِ، انتهائي ڪارائتن اوچن ۽ چيدن (High Frequency) لفظن جو هڪ جهجهو (Adequate) تعداد ڏنل آهي جن کي مختلف مضمونن مطابق، مختلف نمونن ۾ ڪر ايندڙ مثالن ۾ سمجهايو ويو آهي تہ جيئن انهن جي صحيح استعمال جي ڄاڻ سولائي سان پئجي وڃي.

هن لغت جي استعمال جو طريقو آسان بنايو ويو آهي. هر معنيٰ لفظن جي ذخيري ۾، اسم کان علاوه فعل، صفت، ظرف وغيره کي پڻ شامل ڪيو ويو آهي.

هن لغت جو مقصد، سنڌي زبان ۾ لفظن جي صحيح استعمال (Correct word usage) کي باقاعده بنائي، پڙهندڙن جي خدمت ۾ پيش ڪرڻ آهي.

ڪوشش ڪري، عمدن لفظن ۽ انهن جي استعمال ۽ اظهار جي انوکن اندازن (Forms of Expression) کي مختصر ۽ جامع انداز ۾ ڄاڻايو ويو آهي.

ناموزون خيالات تي آڌاريل (Ill-Informed Ideas) لفظن کان پاسو ڪيو ويو آهي، ناقص، گهٽ درجي وارن، غير معياري چٽڪن (Vulgar) ۽ ڪچن ڦڪن/ بازاري/ معيار کان ڪريل (Slang) لفظن کي شامل ناهي ڪيو ويو.

ڪتاب کي مختصر ۽ جامع بنائڻ لاءِ وڏ ۾ وڏ ڪوشش ڪئي ويئي آهي.

لفظن جي جوڙن کي الف- ب وار رکيو ويو آهي.

لفظن جي جوڙن (Groupings/Couples) ۾ ڪم ايندڙ مناسب، هوبهو، بنهه ڦبندڙ ۽ ٺهڪي ايندڙ (Exactly Appropriate) لفظن/ فقرن کي هڪ ٻئي سان ملائي رکيو ويو آهي.

وڪر وارون وار ۽ ونڌيو پيو آهي. پوءِ بہ وس آهر، پنهنجي هن ميڙ چونڊ کي سوڌي سنواري پنهنجي پر ۾، لفظن جو خزانو (The Thesaurus: Treasure of Words) سمجهي، بنا ڪنهن آڏي ابتي دعويٰ جي، پارکن جي خدمت ۾ پيش ڪرڻ جي جرئت ڪري رهيو آهيان. اميد تہ ڪئين سالن دوران ڪيل منهنجي هن محبت ڀري محنت کي، پنهنجائپ واري، پياري ڀري نگاهہ سان ڏٺو ۽ پرکيو ويندو.

سمجهاڻيون:

ڪنهن بہ ٻوليءَ ۾ 'لفظ' بنيادي حيثيت رکن ٿا. انهيءَ ڪري، ہٿن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لفظن/ نقطي جوڙن ۾ سمايل هڪجهڙائي ۽ معنيٰ ۽ مفهوم ۾ رکيل باريڪ فرق کي واضح ڪرڻ لاءِ، گرامر جي اصولن کي ذهن ۾ رکي، مثالي جملن، پهاڪن، چوڻين، پهڪڻ جي پولن، عاقلن جي قولن، برک شاعرن جي شعرن، شعر جي مصراعن، بيتن، نثر جي چونڊ ٽڪرن سميت، لوڪ ادب، اسڪير هيٺ شايع ٿيل ڪتابن ۾ آيل مواد مان مثالي جملن/ ضرب المثل (Idiomatic Phrases and Expressions) ڏنا ويا آهن. پنهنجي نوعيت جي هي پهرين ڪوشش آهي. هن لغت ۾ اٽڪل لفظي جوڙن کي شامل ڪيو ويو آهي. اڪثر لفظن جو بنياد، انهن جي فعلي صورتن جي مصدرن مان ورتو ويو آهي جيڪو هڪ آسان ۽ ڪامياب طريقو آهي.

منجهائيندڙ/ غير واضح لفظن/ فقرن (Ambiguous Terms) کي سمجهائي ڇڏڻ لاءِ ٻين ڪتابن مان حوالا (Cross- References) ورتا ويا آهن.

شال پريت جو هي پورهيو، سنڌي زبان جي ڳهٽگهرن کي پسند اچي!

ڊاڪٽر غلام قادر سومرو
ماڇي ڳوٺ، لطيف آباد 3، حيدرآباد
15 فيبروري 1993ع حيدرآباد

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مقدمو

سنڌي زبان دنيا جي قديم ترين ۽ شاهوڪار زبانن مان هڪ آهي.
سنڌي هڪ زنده ۽ ترقي ڪندڙ (Living and Growing) زبان آهي جنهن ڪي مهل ۽ موقعي جي مناسبت سان لفظن جا اڪيچار نمونا مُيسر آهن. سنڌي زبان ڪي لفظن جو وسيع ذخيرو موجود آهي. باونجاهه اکرن تي مشتمل هي زبان ايتري وسيع آهي جو ڪوبه ڏکئي ۾ ڏکيو اچار نباهي سگهي ٿي. ان ڪانسواءِ منجهس ڪيترائي ٺيٺ سنڌي اکرن تي جڙيل لفظ موجود آهن جن جو اچار (تلفظ Pronunciation) ڪابه زبان يا بلڪل ٿوريون زبانون، رڳو ڪي لفظ، مشڪل سان اچاري سگهن ٿيون. انيڪ خوبين جي حامل هي زبان پنهنجي انفراديت ۽ وسعت ۾ پنهنجو مٽ پاڻ آهي.

سنڌي زبان جي وسعت، لفظن جي گهڻائي ۽ انهن جي صرفي ۽ نحوي، لغوي ۽ معنوي، گهڻ پاساين اندازن تي منحصر آهي، مثال طور هڪ لفظ جون مختلف معنائون، هڪ لفظ لاءِ گهڻا سارا لفظ، "ٻتا" يعني گڏجي ڪم ايندڙ لفظ، پهاڪا، چوڻيون، ڏاهن جا قول، ڀڳتن جا ٻول انمول، عاقلاڻا نُڪتا، لفظن جون تصغيري ۽ تڪبيري صورتون وغيره. سنڌي زبان ڪي اظهار جا مختلف نمونا ۽ انوکا انداز موجود آهن جيڪي عبارت کي رسيلو، ٻوليءَ کي سَٻنڌڙو ۽ سگهندڙو (جنهن مان صدين جي ثقافت جي سگهند/ سرهاڻ اچي)، سلوڻو ۽ سپڪ بڻائين ٿا. اهي ٿي خوبيون آهن جيڪي سنڌي ٻولي کي، انگريزي زبان سميت، دنيا جي سڌريل ٻولين سان ڪُلهو ڪلهي ۾ ملائي بيهڻ جو حوصلو بخشين ٿيون. سچ ته سنڌي ڀڀوڳٽي ٻولي آهي، جنهن جو ٻول ٻول، پاجهه سپاجهه سان پريل، هينئن سان هنڌائڻ ۽ ساهه سان سانڍڻ جهڙو هوندو آهي.
انهيءَ ڪري ئي اسان، سنڌي ٻوليءَ کي دنيا جي قديم ترين ۽ انتهائي ترقي يافته زبانن سان ڀيٽي سگهون ٿا.

اصليت:

ٻتا لفظ: ٻتا معني ٻٽ (گڏ) تي ڪم ايندڙ. ٻتا لفظ هڪٻئي سان "ٻٽ" (Two together) ۾ لاڳاپيل هوندا آهن. لفظن جا اهڙا جوڙا هڪٻئي جا "جوڙيوال" هوندا آهن ۽ گڏجي ڪم ايندا آهن. اهڙا لفظ پاڻ ۾ پيچي/

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سلهاڙيل/ لاڳاپيل/ ٻيل (ٻيلهه) ٻڌل، ٻيلهي (جنهن تان "ٻيل/ ٻيلهه ٻڌڻ" ۽ "ٻيل/ ٻيلهه هجڻ" جا اصطلاح مشهور آهن) هوندا آهن.

انگريزي وانگر سنڌي، دنيا جي زنده، سڌريل ۽ ترقي ڪندڙ زبان آهي جنهن کي پنهنجي وسيع ۽ جامع لغت (Lexis) آهي. سنڌي زبان کي، گوناگون مضمونن، اکيچار موضوعن ۽ اڻڳڻ عنوانن تي مشتمل اڻڳڻت الفاظن ۽ اصطلاحن، جهجهن محاورن جو بي بها خزانو موجود آهي. سنڌي زبان پنهنجي لساني (Linguistic)، نحوي بناوتن، معنوي خوبين، فصاحت ۽ بلاغت جي رعنائين سبب بنهه شاهوڪار (Rich) زبان آهي، جنهن کي الف- ب جي 52 اکرن تي مشتمل انسانن توڙي حيوانن، دنيا جي ڏيک ويک، انساني هلت چلت جي انوکن اندازن، احساسن ۽ جذبن سان لاڳاپيل لفظ، اصطلاح ۽ محاورا موجود آهن. انهن سنڌي زبان ۾، اظهار خيال جي ڀرپور رنگ ڍنگ واريون صلاحيتون پيدا ڪري ڇڏيون آهن.

انهن بي شمار لفظن/اصطلاحن مان ڪيترائي سنسڪرت (پراڪرت)، هندي، عربي، فارسي تان ورتل آهن. عربي فارسي جي ڪن اکرن کي ڪڍهوڪو سنڌي الف- ب جي تختي ۾ شامل ڪيو ويو آهي. ان جو لازمي نتيجو اهو نڪتو آهي تہ عربي فارسي جا ڪيترائي لفظ، روزمره ڳالهه ٻولهه ۽ علمي ادبي تحريرن ۾ ڪم ايندا رهن ٿا ۽ استعمال ٿيندي ٿيندي، سنڌي زبان جو حصو بڻجي ويا آهن.

سنڌي زبان ۾ ساڳي معنيٰ وارا ڪيترائي لفظ معمولي معنوي فرق سميت، مختلف موضوعن مطابق، محل ۽ موقعي جي نسبت سان، مفهوم تي اثر انداز ٿيڻ ڪانسواءِ، ڪم ايندا رهن ٿا. مثال: ڳولا (ڳولڻ)- تاڪوڙ (تاڪوڙڻ)- جاڪوڙ (جاڪوڙڻ)- تپاس (تپاسڻ)- چڪاس (چڪاسڻ/ نظر ڪرڻ)- پرک (پرکڻ: سوجهڻ) وغيره.

ٻيا مثال:

ٺلهو، ڀانڊيو، سکڻو، پورو، ڪرڪٽو؛ سرس، سلالو، سنوالو، سجيهہ، وڌ، وڌيڪ.

ٻٽا لفظ: ڏلڻ رلڻ (ڏول/ ڏولو/ رولو):

ڏلي رلي وريا، ڏکيا ڪاتي ڏينهن،
نوان اچي نينهن، مارن ڪيا ملير ۾.
(شاهہ لطيف)

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

اهميت:

ﭘڙا لفظ ٻوليءَ کي رسيلو، سجيلو، سهڻو، سپڪ ۽ سوادي بنائين ٿا. ﭘڙن لفظن جي استعمال سان عبارت کي چست، دلچسپ ۽ وڻندڙ بنائي، ان ۾ رواني ۽ محاوره جي وسعت پيدا ڪري سگهجي ٿي. ﭘڙي نسبت وارن لفظن جي ڪر آڻڻ سان، اسان تقرير توڙي تحرير ۾، پنهنجي نقطہ نظر کي واضح ۽ اثرائتو بنائي سگهون ٿا.

ﭘڙا لفظ پاڻ ۾ جوڙ سجوڙ بنجي، عبارت کي روان، سوادي، سلوڻو، زوردار ۽ ٻولي کي سهڻو ۽ سپڪ بنائين ٿا. ﭘڙن لفظن جو مناسب استعمال، تقرير کي دلپذير (ساهہ سيباڻو)، ۽ تحرير کي وزندار، بامحاوره، معنيٰ خيز بنائي ٿو. اهڙن لفظن کي خيالات جي اظهار لاءِ، مهل ۽ موقعي مطابق استعمال ڪرڻو پوندو آهي. ﭘڙن لفظن جو وقتائتو ۽ مناسب استعمال ٻولي جي ڏج مَج (Glamour) کي وڌائي ٿو.

ﭘڙن لفظن جا اهڙا جوڙا، صدين کان موجوده دور تائين، تقرير ۽ تحرير ۾، استعمال ٿيندي ٿيندي، پنهنجي اهميت سبب، اصطلاحن (Idioms) جو درجو حاصل ڪري چڪا آهن.

ڪارج:

ﭘڙا لفظ جيڪي جدا نہ ٿيندڙ جوڙا هوندا آهن سي هڪ ٻئي کي پَرُ/ ٽيڪ وٺائڻ ۽ مفهوم کي ڀرپور ۽ واضح بنائڻ ۽ عبارت کي سهڻو سجيلو بنائڻ لاءِ ڪم آندا ويندا آهن. جوڙيدار لفظن مان، ٻيون لفظ (مثال ڏک ڏوجهرا يا ڏوجهرا ڏک) ڀرين لفظ کي پر جهلائيندڙ (Supporting) هوندو آهي. ٻنهي لفظن جي ميلاپ سبب اسلوب اظهار (Mode of Expression) موثر، مفهوم واضح ۽ نقطہ نظر زوردار بنجي وڃي ٿو.

قسم (Classification):

ﭘڙن لفظن کي مجموعي طرح ٽن قسمن/ حصن/ درجن/ نمونن ۾ هن ريت ورهائي سگهجي ٿو:

1- هم معنيٰ يا ساڳي معنيٰ وارا لفظ (Synonyms)

2- متضاد لفظ يا ورودي شبد (Antonyms)

3- زائد يا مهمل (Redundant/ Excessive)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سنڌي هم معنيٰ لفظن جا جوڙا
SINDHI SYNONYMIC PAIRINGS

انسيڪلوپيڊيا آمريڪانا ۾ ڇاپايل آهي:

"هم معنيٰ اهڙو لفظ جنهن جي معنيٰ ٻئي لفظ جهڙي يا لڳ ڀڳ ان جي معنيٰ جهڙي هجي"(1)

اهڙا لفظ يا تہ هڪجهڙا (Analogus) هوندا آهن يا نسبت رکندڙ (Related) هوندا آهن.

انگريزي زبان جي هم معنيٰ ٻٽن لفظن جي استعمال بابت سندرا راجن لکي ٿو:

"انگريزي زبان ۾ اڪيچار ساڳي معنيٰ وارا لفظ (جي گهٽ ۾ گهٽ هڪجهڙي معنيٰ ۾ سنواريل هوندا آهن) موجود آهن. انهيءَ هوندي بہ اڪثر مترادفات (مترادف لفظن) جي معنيٰ ۾ يا تہ باريڪ فرق هوندو آهي يا تہ اهي مختلف مضمون/ عبارتن (Contexts) ۾ ڪم ايندا آهن." (2)

هم معنيٰ لفظ "مفهوم ۽ استعمال جي لحاظ سان بلڪل هڪجهڙا ۽ هم وسعت (هڪجهڙا وسيع)"(3) (Identical and Co-Extensive in Sense and Usage) هوندا آهن ۽ پاڻ ۾ ٻنهي لاڳاپيل هوندا آهن.

بِرائن بٿمبر جي راءِ:

"انهيءَ هوندي بہ هم معنيٰ لفظن جي جوڙن کي ڪڏهن ڪڏهن (Chiming Pairs) پڻ سڏيو ويندو آهي ڇاڪاڻ تہ اهي ٻہ لفظ جيڪي پاڻ ۾ ملي جُوڙو، ٻنجن ٿا. تن ۾، گهٽ ۾ گهٽ هڪ اچار/ آواز هڪجهڙو هوندو آهي... ان جو تاثير اهو آهي تہ گڏ ڪم ايندڙ لفظن ۾ سمايل معنيٰ مستحڪم ٿي وڃي ٿي جن مان پويون لفظ، پهرئين لفظ کي پراءِ ڏيئي زوردار بڻائي ٿو. انهيءَ ڪري جوڙو پوي ٿو تہ ٻيو لفظ زائد/ وڌيڪ آهي جڏهن تہ لفظن جي زائد هجڻ وارو انداز (Redundancy) زبان جي اهم خصوصيت آهي. ان مان لفظن جي معنيٰ کي بيان ڪرڻ ۽ چٽي طرح سمجهائڻ ۾ مدد ملي ٿي ۽ زائد لفظن جو استعمال، لفظن ۾ سمايل فهم (Compre hension) جي ٻيٽي چڪاس ڪري ٿو." (4)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اهوئي سبب آهي جو عوامي ميڙن (Public Meetings) ۾، تقرير ڪندڙ، پنهنجي لفظن ۾ سنواريل ڪليدي فقرن (Key Phrases) کي بار بار دهرائيندا آهن.

تضاديات Antonomy

مُتضاد لفظ:

اينيڪلوپيڊيا آمريڪانا مطابق: "متضاد لفظ اهڙي لفظ کي چئبو آهي جيڪو معنيٰ جي لحاظ کان ٻئي ڪنهن لفظ جي مڪمل طرح ضد ۾ هجي، اهڙي طرح جو انهن مان هڪ جيڪڏهن ڪ سان چيل (Asserted) هجي تہ ٻيو ناڪاري (Negated) مفهوم رکندو هجي."(5)

هڪ ٻي وصف موجب: "اهڙا لفظ جيڪي معنيٰ ۾ هڪٻئي جي ابتڙ هجن تن کي متضاد لفظ چئبو آهي."(6)

متضاد لفظ يا ورود پد، معنيٰ ۽ مفهوم ۾ هڪٻئي جي بنهہ ابتڙ هوندا آهن پر مختلف اندازن ۾ گڏجي ڪم ايندا آهن.

وڪٽوريا فرام ڪن/ رابر راڊ مين لکن ٿا:

"انهن لفظن کي، جيڪي معنيٰ ۾ اُبتڙ هجن، گهڻو ڪري مُتضاد لفظ چئبو آهي."(7)

برائن بٽمبر جي راءِ آهي:

"متضاد لفظ، هم معنيٰ لفظن کان وڌيڪ ڪارائتا آهن ڇاڪاڻ تہ اهي مختلف خيالن (Concepts) کي واضح ڪن ٿا يعني تہ اها ڳالهہ ڪليءَ طرح اهم آهي تہ ڪنهن لفظ کي ٻئي لفظ سان ڀيٽي سگهجي، مثال طور "گڻ" (Merit) کي ان جي ابتڙ لفظ "اوگڻ"، (Demerit) سان ڀيٽ ڏئي سگهجي ٿي."(8)

اهڙي طرح ٻنهي لفظن جي فرق کي واضح طرح سمجهي سگهجي ٿو ۽ ان مان ٻنهي متضاد لفظن جي معنيٰ/ مفهوم جي ڄاڻ جو احساس ٿي وڃي ٿو.

لفظن جي تضاديات (Oppositeness) جي مختلف صورتن (Forms) ۾ آيل لفظي جوڙن لاءِ ڪيترائي نمونا، موجود آهن. مثال طور:

1- اهڙا امدادي لفظ جن ۾ لفظن جو ڀراءُ (Complementarity) هجي يعني تضاد کي مڪمل ڪندڙ جوڙا (Complementary Pairs) مثال:

نَر (Male): مادي (Female)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

زنده (Alive): مرده (Dead)

سگهرو (Married): ڇڙو (Single)

2- ٻٽائي / ٻطرفائي (Converseness) يا باهمي ڳانڍاپي وارا ٻٽا لفظ. مثال:

مڙس / ونو (Husband): زال/ ونيِ (Wife)

3- درجيوار متضاد لفظن جا جوڙا (Gradable Pairs of Antonyms) جن ۾ درجي/ مرتبي/ پئماني جو ڳانڍاپو هجي. مثال:

وڏو (Big): ننڍو (Small)

گرم / ڪوسو (Hot): ٿڌو (Cold)

تکڙو (Fast): ڍرو (Slow)

ڀريل (Full): سکڻو (Empty)

درجيوار متضاد لفظن مان ڪُجھ ٿا سارا تہ واضح/ چٽا/ ظاهر (Marked) هوندا آهن جڏهن تہ ڪيترائي غير واضح/ اڻچٽا/ لڪل (Unmarked) هوندا آهن. اهڙا غير واضح متضاد لفظ صفت جي درجي (Degree) متعلق سوال پڇڻ لاءِ ڪم ايندا آهن. مثال:

خانڻ ڪيڏو ڊگھو آهي؟ (خانڻ جو قد ڪيترو آهي؟) پر ائين نہ پڇبو "خانڻ ڪيڏو ننڍو آهي؟ (خانڻ جو قد ڪيترو ننڍو آهي؟)

4- نسبتي/ ڳانڍاپي وارا ضد (Relational Opposites/Antonyms)

ڏيڻ (Give): وٺڻ (Receive)

مُلھ ڳنھڻ/ خريد ڪرڻ (Buy): وڪڻڻ (Sell)

اهڙا ٻٽا لفظ جن جو پويون لفظ ڪا معنيٰ نہ رکندو هجي ۽ پهرين لفظ کي زور وٺائڻ لاءِ، رڳو ڀراءِ (Support) طور ڪم اچي، اهڙن بي معنيٰ لفظن کي "زائد" (وڌيڪ) يا مهمل چيو ويندو آهي.

ٻٽن لفظن ۾ مهمل يا بي معنيٰ يا زايد (وڌيڪ) لفظ ڪم ايندا آهن، مثلاً: ماني ڌاني، ڪتاب ڌتاب، گاڏي ڌاڏي، چانھ ڌانھ وغيره.

مٿين مثالن ۾ "ڌاني"، "ڌتاب"، "ڌاڏي"، "ڌانھ" وغيره لفظن جي ڪا معنيٰ نہ آهي ۽ اهي زايد لفظ طور يعني لفظ پنهنجي وڌيڪ استعمال ٿيل آهن ۽ اهي مهمل يعني بي معنيٰ آهن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سنڌي ۾ مروج، انگريزي لفظن جو مثال کڻي ونجي، مثال طور چيو ويندو آهي ”ريل ڊيل“، گلاس ٻلاس“ وغيره. هنن لفظي جوڙن ۾ ڊيل ۽ ٻلاس ڪا معنيٰ نہ ٿا رکن پر پهرين لفظ کي پڙاءُ ڏيڻ لاءِ ڪم آندا وڃن ٿا. اهوئي سبب آهي جو لفظن سان ڪم ايندڙ اهڙا لفظ، چڙو پڙاء طور ڪم آيل بي معنيٰ لفظ، ٻولي کي سطحي ۽ بي مقصد بنائين ٿا. اهڙا زايد لفظ صرف ”ڪرڪٽا“ هوندا آهن جن جي ڪا معنيٰ ناهي هوندي. اها ڳالهہ پڻ آهي تہ سنڌيءَ ۾ اهڙا بي معنيٰ لفظ تمام ٿورا استعمال ٿين ٿا.

انگريزي مقبول ترين عالمي زبان World Language آهي جنهن کي دنيا جي مختلف ملڪن ۾ ڳانڍاپي طور ڪم آندو وڃي ٿو. ڇا سنڌي زبان، انگريزي زبان وانگر عالمي بنجي نہ ٿي سگهي؟ اهو ۽ اهڙا ٻيا سوال اسان کي انهيءَ ڳالهہ تي مجبور ڪن ٿا تہ اسان، انهي حوالي سان، سنڌي زبان جي قدامت، وسعت کي پرکي ڏسون. انگريزي زبان کي اظهار جا ڪيترائي انداز آهن، مثال طور، ٻٽن لفظن جو استعمال جيڪو ٻولي کي سهڻو، ڀرپور ۽ معنيٰ خيز بنائي ٿو. انگريزي ۾ اهڙا ٻٽا لفظ لڳ ڀڳ ساڳي معنيٰ وارا هوندا آهن، جن جي وچ ۾ And (۽) ڪم آندل هوندي آهي.

سنڌي زبان کي پڻ انگريزي زبان وانگر، اظهار جا ڪيترائي انوکا انداز آهن ۽ ان کي عالمي زبان/ رابطي جي زبان Lingua Franca ٿيڻ جي اهليت موجود آهي.

سنڌي زبان ۾، مختلف اندازن سان، ٻٽن لفظن جو استعمال، انگريزي زبان جهڙو ڀرپور ۽ دنيا جي ڪيترن ئي سڌريل زبانن کان بنهہ گهڻو آهي، جنهن جو تفصيلي ذڪر ايندڙن صفحن ۾ ڪيو ويو آهي. هيٺ اسان انگريزي جا ڪي ٻٽا لفظ، نموني طور، سنڌي معنيٰ وارن لفظن سان ملائي پيش ڪري رهيا آهيون تہ جيئن اها حقيقت واضح ٿي وڃي تہ سنڌي زبان ڪيڏي نہ وسيع آهي. مثال:

All And Sundry	ڏاڍِ ڏوڍ/ ڏاگ ڏوگ/ ٽٽي ٽامٽي/ ڏاڍرڏوڍر
Bene volent And Merciful	الله: رحمان رحيم
Customs And Conventions	ريتون رسمون/ رسم رواج/ چال چلت
Decency And Decorum	مان شان/ مان مرجات/ شرافت شائستگي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

Errors And Faults	ڀلون چڪون/ وڌون سهوون (ڀَل چڪ/ سهو)
Far And Wide	ڏورانهون/ ڏيهان ڏور/ دور دراز/ پرانهون
Good And Gracious	سباجهو ڀاڄه ڀريو/ سٺو سلوڻو/ مهربان موهيندڙ
Hide And Seek	لِڪ ڇپ/ لڪ لڪوٽي: ٻارن جي ڊوڙي راند
Idle And Weary	هڃيل هنيل/ هڏڪِ هڏ حرام/ نڪمو ناڪارو/ ٿڪ ٽٽل ڦريل ڀري ورتل
Jekyll And Hyde	ڦرٽو ڪهرٽو/ ٻه رنگو ٻچاپڙو
Kith And Kin	مٽ مائٽ / هڏڙت / سڳاٽو سڳيٽو
Lean And Hungry	ايرو ڏيرو / لٽل لهڪاريل/ هيٺو/ بکارو
Mode And Manner	ريت ڀت/ رنگ ڍنگ/ چال ڍال/ وضع قطع
Nook And Corner	ڪنڊ ڪڙڇ/ اوسو پاسو
Order And Discipline	قائدو ضابطو/ طور طريقو/ نظم نسق
Pomp and Dignity	ڏج مڄ/ مان مرتبو/ شان شوڪت
Quiet and Calm	مانو مانيٺو/ مانيٺو سانتيڪو/ ٿڌو ٿانهريو
Rules And Regulations	قاعدا قانون
Sorrows And Sufferings	افسوس ارمان/ پيڙائون پوڳنائون/ ڏک ڏوجهرا
Trials And Tribulations	ڏک ڏاڪڙا/ پرک پروڙ/ سختيون سور/ آزمائشون امتحان
Upright And Outspoken	سِڌيتيو سنئون/ سچو سٺوپرو/ سچو صافگو
Vigour And Vitality	طاقت توانائي/ سگهه سورهيائي/ مڙسي مردانگي
Wholly And Solely	سڄو سمورو/ سربستو سمورو/ سڄو سراسر
Zeal And Zest	ادم اُتساهه/ لاءِ ساءِ

سنڌيءَ ۾ هم معنيٰ ۽ متضاد لفظن جي جوڙن جي استعمال جا ڪي انداز/ نمونا (Categories) هن ريت آهن:

(الف) ساڳي معنيٰ ۽ مفهوم وارا ٻٽا لفظ. مثال:

آلو ٻولو (سادو)، ٻڪري ٻڪري، ياجي ٻتي، ٽانءُ ٽڪر، ٽڪرتاپ، ٽڪر ٽوبر، پاٽي ڪانجهي، ڦند ڦيرُ، ڪشوپتو، چٽي چپاٽي، روج راڙو، سينڌ سرمو، لٽ ڏڪو، ماني ٽڪي، نمي ڪمي وغيره.

سنڌي "نثر" مان ڪي مثالي ٽڪرا پيش ڪجن ٿا جن ۾ هم معنيٰ ٻٽن لفظن ڪي استعمال ڪيو ويو آهي. البت سنڌي هم معنيٰ ٻٽن لفظن جي مڪمل

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لغت ايندڙ صحفن ۾ ڏني ويئي آهي.

مثالي ٽڪرا:

غلام حسين قريشي

"انهي سنڌي تي اوباوڙي جي ٻي ٻني کيڙيل پوکيل ڪانہ هئي. ان سنڌي تي ٻن ڳوٺن جو ڏنگ ڏڏيل هو... نيٺ سيني مڙي سڙي ٻنيءَ تي وڃي اوپائي کي ماري ڪٽي پڇايو... ان مهل ٻنيي زميندار ڏيان ڪيو تہ هي ماڻهو ڪام ڪان ڏمرجي وڙهڻ ڪاڻ سنڌي تي تا وڃن؛ متان وڏ ويڙهہ تي پوي."(9)

آخوند لطف الله محمد اسحاق:

"هر طرف هَل گوڙ اٿيو، رڙڻ پٽڻ جو شور متو... جانعالم سڏ ڪيو، جواب مليو تہ ڏسڻ جو وقت تمام ٿيو، هت قبر ۾ مقام ٿيو... اکين ۾ ضعف جوغبار، منهن ۾ گهنج اپار، پوڙهي کو ڪناري، ڏيک ويک ۾ بلاڪاري... هو جتان آيا هئا، اوڏانهن ماتم ڪندا، رئندا پٽيندا، منهن ۾ خاڪ دل غمناڪ، اڳيان سنڀاليندا، پنتي نهاريندا، ٻيگا اچي گهر پهتا."(10)

پرمانند ميوارام:

"ٻنيءَ تي جڏهن آياسين، تڏهن ٻهرن هيٺان ڪتولا پئجي ويا؛ ويهي ٿڪ ڀڳاسين. پوکي چرچا تيڻ لڳا ۽ مزيدار آکاڻيون ۽ ٽوٽڪا از خود منهن ڏيئي اچي بيٺا، جن سان پاڻ وندرايوسين. چوڪرن مِتيرا پٽي چنا؛ اسان کي بہ چپو چورو ڪرايائون. پوءِ ٻاجهر جا ڏوڏا ۽ ڇهڻ اچي ويٺي، سي ڪائي خوب ڏءُ ڪياسين."(11)

ديوان ڪوڙومل چندنمل ڪلٽاڻي:

"پٽس ٻچومل آسودو ۽ ڏن وارو واپاري ماڻهو هو، پر چٽنراءِ دنيا جي سُکن هوندي بہ نندي وهي ۾ ئي وديا ابياس ڪرڻ ۽ ساڌ سنگت جو رس چکڻ لڳو... هن جيءَ کي اکيان ڀلايو آهي جو هو اَستَ سنسارُ سَتَ ڄاڻي وينو آهي؛ ۽ ڪام ڪرود آدڪ پنجن ويرين جي وَل ڇَل ۾ ڦاسي، ٻيائي ۾ گر ئي ويو آهي.(12)

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

ديوان ڏيارام گدومل:

”هن جهان ۾ اسان جا پنج دشمن آهن... ڪو آدمي ڪونهي، جو انهن کي ظاهراً لِتَ لعنت نٿو ڪري، پر ڪو ورلي آهي، جو انهن مان هڪڙي نه هٽي کي اندر ۾ نه ٿو سانديي. انهن دشمن سان اڪثر جيترو اسان جو پيار آهي، تيترو پنهنجن **پارن ٻچن** سان ڪونهي... ماڻهو انساني حسن تي **اکڻ چڪڻ** ٿي، سوين گهمرا ساهہَ ڇڏيو آهي پر جنهن ڏٺي اهڙو انساني حسن ٺاهيو، تنهنجي حسن جو اسان کي ڪو خيال نٿو اچي.“(13)

ليلارام ولايت راءِ:

”ويچارو **ٻالو ٻولو**، ڪو چويس تہ فلاڻي جي پڳ ۾ اٽ تہ بہ وسهي وجي. **ههڙا تهڙا** ڪيي ڪر ٻاهرا! ڪو شرم بہ ڪونہ آئہ جو شراب پي مست ٿي آيو آهين. لڄ ويئي آهي نڪري، لڏڻ آيو آهي ياد.(14)

لعلچند امر ڏنومل جڳتياڻي:

(١) ”رات جو وڳڙو هو، ان ڪري سَڌ نہ ٿي پيئي تہ ڪهڙي پرستان مان پيا لنگهون. باقي **پرهہ ڦٽي پريات** ٿي، تہ اسان درين مان منهن ڪيي پنهنجا نيرانائي نيڻ کڻي، **آس پاس** واري نظارَي کي آڇيا ۽ جوءِ جو جمال ڏسي **سچ پچ** ائين پئي ڀانيوسين تہ ڪر سَتَرِ ڪيڻ پيا ٿا ڪاٺون؛ پر اکين جي عادتون آهين سو جِنَ جِنَ پرين پسيائون ٿي، تِئَن تِئَن نشا نيهن جا ٿي وڌين ۽ ”پسڻ منجهان پرين جي“**ڏايون ڏاڍيون** ٿي نٿي... رب ستار اسان کي بہ آسمان جو ٿي سير ڪرايو! وري مٿان پيا جي ڪڪر ڪارنهن لايو بيٺا هئا، تن کي ڪڏهن چيري، سورج ڪَني ٿي ڪيي تنهن تہ **ڏيک ويک** ئي ڦيرائي ڇڏيو.“(15)

(٢) ”قاعدي پٽاندر هر هڪ گهر ٻاريءَ کي پنهنجي ڇِني ٽڪري مليل هئي، جنهن کي اگهڻ سان گڏ **ٻاجي ٻُڪي** لاءِ ٻارو بہ هوندو هو... انهيءَ جي بہ ٻاهران، ڳوٺ ڳوٺ کي ٻيلو هوندو هو، جنهن جي پيداواريءَ تي هرهڪ کي پنهنجي گهرج سارو حق هو يعني تہ **ڪاڻي ڪِلِي ۽ ڇمڻي پٽر** کي هڙَ ڪانہ پورٽي پوندي هئي... انهي ڪارڻ **چوري چڪاري** خير ڪا

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تيندي هئي. اهوئي ڪارڻ هو جو پرجا لوڪ سُٺا ستاها ۽ سکيا آسودا هوندا هئا."(16)

جيمس برنس: سنڌيڪار بولچند ڏيارام:

"ميرن جي سپاهين، ماٺهن کي پنتي هٿائڻ لاءِ، ڏاڍي ڏِک لاتي؛ پر ايڏي انهن کي يورپي صاحب لوڪ جي منهن ڏسڻ تي دل هئي، جو سپاهين جا ڏڪ ٻجا تي سنائون پر پنتي نه تي هٿيا."(17)

صاحب سنگ چندا سنگ:

"وهيو ڏاڍو مزي جهڙو پڪي آهي. هن جي شڪل شبهه توڙي چال چلگت جاچڻ جا لائق آهي. تہ- رنگو تو پڌجي؛ هڪڙو سچو ڪارو ڪار- ڪٽڃيءُ جهڙو؛ ٻيو ميرو گڏو هيڙ هي جهڙو؛ ٽيون ڪمرو، ڪٻر جهڙو."(18)

نرملداس فتح چند:

"ڇهہ مهينا گذري ويا. چندن ڍهون سمن کي ڪا سيٽپي جي رسمي ڪيکر يا ڏٽن وارن تي ڪا ڏيتي ليتي يا سوکڙي سڙي ڪانہ آئي ۽ زمين تي سمن دخل ڪدي چڏيو هو... سگهوئي معلوم ٿيو تہ چنڊ سردار، حاڪم وٽ ويو، پر اُتي وڃي مسلمان ٿيو ۽ سندس ڪڙم مان اڪثر وڏاڪ ڪلمہ گو ٿيا ۽ سندن ضاعفون ٻہ چارنا چار سندن پنيان ٿيون. ايها خبر ٻڌي سمو سردار ڪيترن پنهنجن ڪڙم پائن سميت مهويرَ وٽ هلي آيو ۽ ڳوڙهيون ڳالهيون، ڳُٽڻ موڻ، سِٽڻ پهڻ لڳا."(19)

لالسنگ هزاريسنگ اجواڻي:

"ايشور جي سرشتي ۾ جيڪي وهي واپري ٿو تنهنجي سَدَ جيتري شاعر کي آهي، تيتري ٻئي ڪنهن کي ٿي ڪين سگهندي."(20)

ڊاڪٽر هوتچند مولچند گربخشاڻي:

"پاڻ ويچارو بلڪل ڏبرو ۽ ضعيف ٿيو پيو هو. تنهن ڪري ملاحن کي ڏاڍيون ميڙيون منٿون ڪيائين تہ، "پنهنجن مڏن تي چڙهي، سهٽي کي بچائڻ جو ڪو بِلو ڪريو."(21)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پيرو مل مهر چند آڏواڻي:

”چوٽي آهي تہ وَسي تہ ٽر، نہ تہ بر؛ ٽر جڏهن وسي ٿو، تڏهن سڄ ٻچ وڻن جو نہ آهي؛ پر جي **جهڙَ ڦڙ** نہ ٿئي، تہ پوءِ ٽر جهڙو ويران مُلڪ ٻيو ڪونهي. پوءِ تہ اتان جنسي رت جي بانس پئي اچي. برسات ڌاران وڻ ٽڻ سُڪيو وڃن، مال مريو وڃي ۽ ماڻهو بک ۾ پيا پاهُ ٿين!“(22)

شمس العلماءَ ڊاڪٽر عمر بن محمد دائودپوٽو:

”ڪٿي آهن اُهي واس وٺندڙ ڪوڏيا، جي **ٻيران ٻياٻان** جهاڳي، نازڪ گلن جي سرهاڻ سِنگهن ۽ ان جي عطر سان دنيا جي ڊهيل دماغ کي دئي ڏين؟ ڪٿي آهن اُهي **ڪاني ڪرامت** جا صاحب جن جي فيض مان پرت جا پهيڙا پُرجام پيئندا هئا؟ ... ڪنهن زماني اسان جو ديس آريہ ۽ اسلامي **تهذيبن** جو مرڪز، جتي مسلم ۽ هندو، پياري هند وطن جي اکين جا تارا، **ريجهہ رهاڻ** ۾ رهندا هئا...

... منهن جي ٺي سانير ۾ سنڌ جي حالت اور هوندي هئي. ماڻهو زياده خوش ۽ آسودا هوندا هئا... **عيدن براتن، ميڙن ملاکڙن** تي هو پنهنجي سرهائيءَ جو اظهار ڪندا هئا.“(23)

جمنا داس - و- سڌاڻي:

”واندو ڪوبہ ڪونهي. خود زال ذات بہ **رڌڻ پچائڻ** ۽ ٻئي گهرو ڪم ۾ رُڌل رهي ٿي... پنهنجي **ڌنڌي ڌاڙيءَ** کان ماڻهوءَ کي فرصت نہ ملي ۽ سڄو ڏينهن ڪم ۾ ڳيتو ٺي پيو هجي، تہ جيڪر نہ رڳو پاڻ بيمار ٿي پوي پر سندس گهر بہ دربدر ٿي وڃي.“(24)

پروفيسر نارائڻ داس رتنمل ملڪاڻي:

”گهر ۾ ڪو **رلي ٽپڙ** اٿو؟“

”ڪن وٽ آهن، ڪن وٽ ڪونهن...“

”ملڪ ۾ پورهيو آهي؟“

”**ڪاني ڪرڙي** جو ڪم ڄاڻ ڪَلندو...“ (25)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

خانبهادر محمد صديق ميمڻ:

"جڏهن سرڪس ڪري، موتي درگاهه جي ويجهو ايندا آهن، تڏهن ٺوٺين جو وسڪارو ٿي ويندو آهي، ٺوٺنو هڪ آتشبازي جو نمونو آهي، جو جيڪڏهن ڪنهن ماٺهو ڏانهن اڇلجي ته گديون ڪپڙا سڀ ساڙي وجي پيرن ۾ وچڙي." (26)

سيد عطا حسين شاهه موسوي:

"انساني خيالات جي سوچ جو اعليٰ نتيجو، پوليس جو واهر وسيلو، وڪيلن جو روزگار، ڪامورن ۽ نوڪرن نواز، شاگردن جو مار موچڙي کان ماسترن وٽ مددگار، گنهگارن جو ڍڪڻهار، عاشقن جو پُشت پناهه ۽ آخر ۾ هر ڪنهن جو هر بچاءُ آهي ڪوڙ!... سڀ کان ڪامياب شاعر اهو آهي جو خيالات کي سڀ کان زياده خوبصورتي ۾ مرچ مصالح ڳنڍي، ڪوڙ چوڻ سيکاري سگهي. يعني، جيسين هڪ جا ڏهه ۽ ڏهن جا ويهه نه وڌائي، تيسين نه انعام، نه اڪرام، نه ڪل، نه چرچو ۽ نه داد، نه واهه واهه .. يا الله! تون منهنجي دل کي ’ڪوڙ‘ جي دغابازيءَ کان بچاءِ! (27)

الهه بچايو يار محمد سمون:

"ڪوهستاني: ڪنهن گهر نياٽي جائي ته نند ڦٽي. تيسين چورا ڪورا لڳي پئي هوندن، جيسين وجي نياٽي شينهن ڪلهي چڙهي" (28)

پير علي محمد راشدي:

"مُرڪي سرڪي، تيل ڦليل ڪري، ريشمي رومال پڳن ۾ ٽنگي، وجي ڪورٽن اڳيان حاضر ٿيندا ۽ الله تعاليٰ کي حاظر ناظر ڄاڻي جو اکر پيا چوندا، سو ڪوڙ هوندو" (29)

نجم عباسي:

"سارو ڏينهن گهر جي چوديواري اندر چند ٺوڪ، رڌ پچاءُ، ٻارن جي پَٽ ڪوهه، ۽ مڙس جي خدمت چاڪري ۾ گذريو وڃي، متي ڪنهڻ جي به فرصت ڪانه" (30)

(ب) ساڳي معنيٰ وارا لفظ جيڪي ۽/ ائين/ آئين يا آئون ("۽" جو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

آترادي لهجو) وغيره جي مدد سان ڳنڍي، ڪم آڻيا آهن. مثال طور: آهون ۽ دانهون، اوٽ ۽ آڊر، رنگ ۽ روپ، ڏيان ۽ گيان وغيره.

سنڌي نثر نگارن پنهنجي لکڻين ۾، "۽" وسيلي ملايل ساڳي معنيٰ/ مفهوم وارن ٻڻن لفظن جو استعمال ڪيو آهي. ڪي مثال هن ريت آهن:

ديوان ڏيارام گدومل:

"اهي آهن دشمن جن کي مات ڪرڻ لاءِ **شريتون ۽ سمرتيون، قرآن ۽ انجيل**، سڀ ۾ گهٽ ٿيا. (31)

"راسيلاس" جو سنڌي ترجمو: ديوان نولراءِ ۽ منشي آڌارام:

"نهراءِ ڪير ته جڏهين دنيا **ڦندن ۽ ڦاهين**، ٻي **اتفاقين ۽ ناسازين، ڏکن ۽ سورن** سان پري پيئي آهي، تڏهين باقي حياتيءَ جا ڏينهڙا **صبر ۽ سانت** ۾ گذارجن." (32)

ڊاڪٽر هوتچند مولچند گربخشاڻي:

"جي ناز هوس ته نياز جي ٻه منجهس ڪمي ڪانه هئي. **گيرب ۽ گاءِ** جي ته بوءِ ٻه ڪانه هيس." (33)

پيرومل مهرچند آڏواڻي:

"صبح جو سسئي ننڊ مان اٿي جان ڏسي ته نه پنهون، نه ڏير! **اوطاقون ۽ اوتارا** سڀ سُڃا ڏسي گهوڙا گهوڙا ڪري گهران نڪتي. ساهيڙين جهليس پر هيءَ قسم کنيو پيئي چئي ته:

دوست پڄاڻا دم، جا رهي سارَنَ ٿئي! (34)

شمس العلماء ڊاڪٽر عمر بن محمد دائود پوٽو:

(1) "اسان جي قسمت جي ڪوتاهي آهي جو اهڙن الماسن کان مُنهن موڙي، **فراق ۽ فوڙائي** جي ڳالهين ۾ ڦاسجي ويا آهيون ۽، **وصل ۽ ميڙائي** جي وائي وسري ويئي اٿئون" (35)

(2)"**سبزي ۽ ساوڪ، گل ۽ نزاڪت** پنهنجو مُنهن پرده خمول ۾ لڪائي رهيا هئا.... آخر اي پروردگار تنهنجي ڪرمن جا ڀنڊار ڀرپور آهن. تنهنجا خزانا **اکٽ ۽ اپار** ۽ تنهنجون مهربانيون **بيحد ۽ بي شمار** آهن." (36)

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

محمد صديق ميمڻ:

(1) "خدا آباد جون منڊيون ۽ منڊيڻڙا تہ ڏسڻ جهڙا آهن. هالن جون گنديون ۽ نصرپور جا کيس بہ وکامندا آهن." (37)

(2) "سڄي سنسار جا سياح، سنڌ جي **سونهن ۽ سوڀيا** جي ساراهہ، نهايت **سک ۽ صداقت** سان بيان ڪندي، ايتري قدر تہ مدهوش ٿي ويندا آهن جو گويا سندن وجود جيئري ئي جنت جا جشن ملهائي رهيو آهي. تنهن هوندي بہ، هو سنڌ جي **ڪمال ۽ ڪاريگري، حرفت ۽ هنر، تهذيب ۽ تمدن، آسائش ۽ آسودگي** جي اظهار ۾ بلڪل قاصر رهجي ويندا آهن."(38)

سنڌي شاعرن مختلف اندازن ۾ پٽن لفظن جو استعمال ڪيو آهي جنهن مطابق ٻن هم معنيٰ لفظن کي "۽" سان ڳنڍي ڪم آندو ويو آهي. مثال:

آهون ۽ داهون/ دانهون:

چئي "منٺار" تہ سنديم صدائون،
اگهنديون الله در، آهون ۽ داهون،
مُحب جي ملڻ لاءِ مون ڪارون لک ڪيڙيون. (منٺار فقير راڄڙ)

اوت ۽ آڏار:

تون اڇهو اوت ۽ آڏار جو آهين سائين،
آءُ ڪنهن ڪان ڊڄان ڪوهُ؟ ذرا ويجهو اَچُ. (هري دلگير)

پيٽيون ۽ ياڻُ (وٿاڻ/ ماڳ مڪان):

وهيان ٿين وٿاڻ، ڏوکاهي هئان جي!
اوءِ پٽيون ۽ ياڻ، موٽي مارن اڏيا. (شاهہ)

تڪڙ ۽ پڪڙ (تڪڙڻ ۽ پڪڙڻ):

تڪڙ ۽ پڪڙ ۾ ڪڏهن ڪين ڪاءِ،
اهو پول دل تي لکي ڇڏ تون ياءِ. (هاسانند جادوگر : هاسل)

توڏ ۽ تڪرار:

تڏهن تنهن جو رهيو آهي توڏ ۽ تڪرار طالب سان،
جڏهن مِنت سَماجت ڪئي انهي ڀيٽي ڀڳي توڪي. (ميرو خان "موج")

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تيغ ۽ تلوار:

ڪي لڙن ٿا نفس سان، ڪي لڙن شمشير سان،
آهہ مستي زور هر ڪنهن، تيغ ۽ تلوار مست. (پيرومل مهر چند آڏواڻي "غريب")

جگر ۽ جيرو:

تلقين صبر جي آ، بهتر مگر ڪريان ڇا،
ڪامي جگر ۽ جيرو، سِٽري ڳالهہ تہ ناهي. (فتح محمد "مشتاق" چانڊيو)

جهاٻا ۽ جهوڙا (ڳهن جا قسم/ سينگار جو سامان):

ٻئنسر ٻئينان زرجا، جهاٻا آئون جهوڙا. (سچل سرمست)

جهجهڻ ۽ جهوري (جهُرڻ: ياد ۾ ڳرڻ/ وجهلڻ):

١- ڏيندا مون ڏير وٺا، جهجهڻ ۽ جهوري (شاهہ: سر سسئي آبري)
٢- هئڻ واري همت تي تون پرم ڏي پوري
راتو ڏينهن روئج روح ۾، ڪريو جهجهڻ ۽ جهوري (منثار فقير راجڙ)
٣- سڪ اوهان جي ڪين لهي ٿي،
آهي جهجهڻ ۽ جهوري. (منثار فقير راجڙ)

چالبازي ۽ شرارت:

عدو جي چالبازي ۽ شرارت ختم ٿي يارو،
جو محفل ۾ سڄڻ سردار آيو بي نقاب آهي. (مهيسر "خادم" رفيقي)

چيڙ ۽ چانو:

چيڙ ۽ چانو ۾ ويهي، پڙهن پلجن، ڇنا ڇورا،
دلين ۾ داورِ امداد جو ايمان پيدا ڪر. (شمس الدين بلبل)

خوف ۽ خطرا:

متيون موجون ڏسي مهندان ورڻ جي ڪج نڪا وائي
ڇڏي سڀ خوف ۽ خطرا ڏٺي تي دل ڏرڻ گهرجي
(مير عبدالحسين خان سانگي)

ڏاڙهي ۽ مُڇون:

ناهہ ڏاڙهي ۽ مُڇن سان، مرد جي مردانگي
ناهہ دولت، شوڪت و شان، مرد جي مردانگي، ....
(شيخ محمد ابراهيم "خليل")

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏک ۽ ڏولا:

مرد تي محڪم طالب مولا،
سر تي سهجان ڏک ۽ ڏولا. (مخدوم محمد زمان طالب المولىٰ)

ڏوجهرا ۽ ڏک:

ڏوجهرن ۽ ڏکن ۾ ڏينهن ڏکيا ٿا لنگهن
دم دلاسو ڏي تہ ڪو تون ڇڏ ڪٿي انڪار ڪي
(حاجي عبدالله "واقف" ٿارو شاهي)

ڊاءُ ۽ ڊپ:

طالب مولا ڪهڙا ڪبا ڊاءُ ۽ ڊپ. (مخدوم محمد زمان طالب المولىٰ)

رحيم ۽ رحمان:

ذڪر - خدا سان مُشڪلون آسان ٿيون ٿين،
ورد - زبان رحيم ۽ رحمان ڪيو اٿم. (قطب الدين "تاب")

رنگ ۽ روپ:

رنگ ۽ روپ تہ هر هڪ گل ڪي هوندو آ،
خاص ڪتوري ايندي آهي، ڪن ڪن مان. (استاد بخاري)

رٽو ۽ رائر :رٽو: قرض/ سرڪاري ڍل- رائر: ڍل/ محصول/ زمين تي سرڪاري ٽيڪس جنهنجي وصولي قرض جهڙي سخت هوندي هئي):

رٽي ۽ رائر جو سَڏ جنهن ڪي هوءِ،
مَنَ جي اُتي جوءِ، وڃي تنهن ڪي وسري. (منظوم پهاڪو)

رئڻ ۽ راڙو: نماڻيءَ جي نجهري، رئڻ ۽ راڙو (شاهہ: سر سسئي آبري)

سڪڻ ۽ سوري: سڪڻ وارا (عاشق) هميشہ سوري/ ڦاسي تي چڙهندا رهيا آهن، مثال:

سُڪڻ ۽ سوري، ٻئي اکر هيڪڙي، (شاهہ: سر يمن ڪلياڻ)

سگَ ۽ سياپا: (لڳ لاڳاپا/ مٽيون مائٽيون)، مثال:

سڀ ڇني سڱ ۽ سياپا لڙهہِ سنڌ لاري لڳس،
تنهنجي ياري ڳل ڳرڳاري، پرت پياري اي صنم. (هدايت علي نجف "تارڪ")

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُورَ ۽ پورَ:

پورَ: خيال- سور جي شدت سبب "پور" پوندو ئي رهندو آهي، مثال:

سُورَ ۽ پورَ پٽي ائين سلهاڙيل،
پاڻ ۾ جهڙا پائر جاڙا. (عاشق هالائي)

سياڪا ۽ سانگا: منٿون مائٽيون/ لڳ لاڳاپا، مثال:

چنا سگَ سامين، سياڪا ۽ سانگا (سيد عالم شاهه "عالم" تڪڙائي)

سينڌ ۽ سينگار:

بادشاهن مال مستي، سان غريبن حال مست،
سونهن وارن سونهن مستي، سينڌ ۽ سينگار مست.
(پيرومل مهر چند آڏواڻي "غريب")

شڪر ۽ شاديون:

اڄ سهسين شڪر ۽ شاديون،
ڪٿي الله ڪيون آباديون،
وڻ واهڻ وٽن ٿيون واديون،
هت پيرُ پرين اچي پايو آهه. (منٺار فقير راڄڙ)

۽ شرمندو:

هر ڪلمه گو، جي ڪامل - قرآن تي پوي،
ڏاڍو شڪي ۽ شرمندو شيطان تي پوي. (گل حسن گرياڻگ "شاد")

شهد ۽ شڪر:

شهد ۽ شڪر کان شيرين ٿنهنجو هر نقطو نجيب
قنڊ ۾ آهي ڪٿي تنهنجي مقالن جهڙو ميٺ (حافظ حاجي حامد تڪڙائي)

صبر ۽ برداشت:

حد هڪ طويل صبر ۽ برداشت جي ٽِپي،
پنهنجي اندر جي اونهي علامت جي ڳالهه ڪئي. (نجم نور قلپوٽو)

صبر ۽ شڪر:

صبر ۽ شڪر ڪي، هٿ ڪيو مون هاڻ،
پريم! اچي هاڻ، پٽيءَ ڪي پچيج تون. (شاهه: سرسنئي آبري)

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

عيش ۽ عشرت:

عيش ۽ عشرت ۾ اجائي عمر تنهنجي وئي عبث،
حال تي حسرت ڪري تون هاڻ پڻ هوشيار ٿي.
(سيد ميران محمد شاهه مير/ مهجور)

فطرت ۽ طبيعت:

هر باغ جي فطرت ۽ طبيعت تي سجاڳا
گل ڪِئين پٽيان، زخم سَجهن، خار سَجهن ٿا. (وفا" ناٿن شاهي)

قرب ۽ قرار:

وطن کي هِمت، خوشي مبارڪ،
نئين جنم تي هي تارَ ڏيندس،
چمن چمن کي بهار ڏيندس،
وطن کي قرب ۽ قرار ڏيندس. (رئيس ضياء الدين"ضياء" ايس- بلبل)

ڪارڙا ۽ ڪوجهڙا (ڪارا ۽ ڪوجها):

ڪوڙ منزل تي رسي ويا ڪارڙا ۽ ڪوجهڙا،
ڪين پرواهه تن ڪئي ڪا، عشق ٿيو تن جو امام. (عزيز جوکيو)

ڪپي ۽ ڪوري: کُهي ۽ چيري، مثال:

سِڪ تنهنجي سپرين، ڪپي ۽ ڪوري (شاهه : سر سهڻي)

ڪوڙ ۽ ڪلفت:

ڪوڙ ۽ ڪلفت جا آخرڪار ٿيندا دربدر
سچ اچي پنهنجو سنڀاليندو قلم دان عنقريب (مخدوم محمد امين فهيم)

گاجيون ۽ گوڙيون:

هڪ طرف گاجيون ۽ گوڙيون، ٻئي طرف ڪنوٽيون ڪنون،
مينهن ٿاٽا ڪيو ٿمن، ٻاهيون پرن چوڌس هزار.
(خليفو گل محمد "گل")

گوڙ ۽ گهمسان:

انسان جي اصول ڪان، انسان تي پوي
دنيا مان ختم گوڙ ۽ گهمسان تي پوي (گل حسن گرياڻگ "شاد")

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

ڳيان ۽ ڏيان:

علم عقل ۽ حياءُ، شرم شوق وڃايو،
سڀ ڳيان ۽ ڏيان، ٻرھ سبب ويا ڀُلجي. (منٺار فقير راڄڙ)

ڳهَر ۽ ڳهاٽ:

وَهي وڃاءِ م ويسرا، ڳهوريا ڳهر ۽ ڳهاٽ (شاهه لطف الله قادري)

ڪِلڻ ۽ ٽِڙڻ (ٻهڪڻ: ٻهڪي/ ڪلي ۽ ٽڙي):

سدائين ڏکن جي اڳيان سينو تاڻي،
ڪِلي ۽ ٽِڙي ماڳ پنهنجي کي ماڻيو. (حيدر شاهه)

لاڳاپو ۽ لاڳ/ لاڳاپا ۽ لاڳ (لڳ ۽ لاڳاپا)، مثال:

١- لاٽو مون ڏيهه وٺن سان، لاڳاپو ۽ لاڳ (شاهه: سر ڪوهياري)
٢- سِڪ تنهنجي سِپرين، اندر ٻارين آڳ
لاڳاپا ۽ لاڳ، وين سڀ وجود جا (شاهه لطف الله قادري)

لُڏي ۽ لاڏ ڪري:

ڪاڪَل ڪَنِي جا، ڪفن تِه ڪين ٿيي،
منجهه شهادت سا، لـڏي ۽ لاڏ ڪـري (شاهه: سر سسئي آبري)

لَڙهِ ۽ لام (آڌار ۽ آسرو):

دست منهنجو آهه دامن تنهنجي ۾ اي دلربا،
اصل کان آهيان منا، تنهنجي لڳو مان لڙهه ۽ لام.

لڪيون ۽ لانگها: جبلن جا لنگهه/ جبلن مان لنگهڻ جون واٽون/ لڪن جا لانگها، مثال:

هليا ’جنگ جوڳي سي نروار نانگا،
لتاڙي لنگهيا لڪِ لڪيون ۽ لانگها، (محمد عالم شاهه ”عالم“ تڪڙائي)

لوڀ ۽ لالچ: حرص/ هوس، مثال:

١- لوڀ ۽ لالچ لاءِ قاسم ڪوهه،
لالچي لوڀ ۽ لچا ڪن ڪوڙ. (خليفو محمد قاسم)
٢- ڪڏا تو ڪم ڪرين هت تون رکين ٿو لوڀ ۽ لالچ،
خيانت ٿو ڪرين هر دم امانت تون پرائي ۾.
(حاجي عبدالله واقف ٿارو شاهي)

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

لوف ۽ لُچا (لچ ۽ بدمعاش)، مثال:

هر معاشري ۾ لوف ۽ لُچا هوندائي آهن.

لوساٽ ۽ لُکَ: لوساٽ: لوساٽيندڙ/ ساڙيندڙ هوا - لک/ لڪَ: گرم/ ساڙيندڙ هوا/ جهولو، مثال:

هڪڙو ڪاڙهو هو ٿهر جو، ٻيو لوساٽ ۽ لکَ. (سگهڙ امید علي)

مان ۽ شان (عزت/ وڏائي)، مثال:

مدايون خطائون، مارو ڪندا معافي،
چڱايون ڀلايون ڪندا جي هؤ شافي،
منهنجو مان ۽ شان، اڳيان انهن ٿيندو. (منٺار فقير راڄڙ)

مٽ ۽ ماڻ:

پڳو مٽ ۽ ماڻ، روحل! رنگ ڏسي ڪري. (روحل فقير)

محبت ۽ اخوت:

سبق "مجذوب" تون ڀي پڙهہ محبت ۽ اخوت جو
محبت سان ٿي قائم هي جهانِ شش جهَتِ آهي.
(سيد گل حسن شاهہ "مجذوب")

محل ۽ ماڙيون: محلاتون، مثال:

جو اڏين تو محل ۽ ماڙيون،
هي جهان پنهنجو يار آهي ڪٿي. (شمس الدين بلبل)

مڏيون ۽ ماج: مال ۽ مڏيون/ گهر ۽ ملڪيت، مثال:

مڏيون مال، مڏيون ماج،
گهوريان گهوٽ اوهان تان،
سڀ مڏيون ۽ ماج. (سچل سرمست)

مستي ۽ خُمار:

زمانو خوشنما ۽ خوشگوار آيو
گلن ۾ مهڪ مستي ۽ خمار آيو
دلين ۾ عندليبن جو پيار آيو
بهار آيو بهار آيو بهار آيو. (علي محمد خالدي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

نماڻي ۽ نڌر:

ڀي تہ سڀ ڪنهن جا وڏائي آسرا آهن ٿيا
مون نماڻي ۽ نڌر جو تون ٿي ور وارث ولي. (مخدوم محمد زمان طالب المولیٰ)

ولولو ۽ ووڪَ:

رَيجن ۾ رڙ ٿي، ڪَرِ ڪو وَل جي ڪوڪَ،
ولولو ۽ ووڪ، اي٘ تان آهہ عشق جي (شاهہ: سر معذوري)

وندر ۽ وروڻهن:

در تنهنجا در دلبر، سون رَبي جي سونهن،
در تنهنجا در دلبر، منهنجي وندر ۽ وروڻهن. (شيخ الهہ بچايو)

هڏو ۽ چمر:

هيءُ هڏو ۽ چمر گهورئو محب ميهار تان (شاهہ: سر سهڻي)

هلو ۽ ملهو: پاڻ ملهايو/ پاڻ موڪيو. مثال:

هلو ۽ ملهو، ڏک مرَ پسو ڏوٿيا (شاهہ: سر حسيني)

همدرد ۽ چاره گر:

منهنجو همدرد ۽ چاره گر ڪوئي،
آهي الله بس، اگر آهي. (لعل دين "بسمل")

هنگاما ۽ هور: ٻاهوڙ/ گڏيل ٻوڪ جو آواز. مثال:

نڪين آهيون چوھڙا، نڪين آهيون چور،
هنگاما ۽ هور، ڪتا! ڪرين ڪن تي؟ (شاهہ: سُر معذوري)

لفظ "۽" سان ملايل ڪي "ٻي جوڙ" ۽ اجايا لفظ ڪم اچن ٿا جيڪي عبارت جو ٻيڙو ٻوڙي ڇڏين ٿا ۽ تحرير/ تقرير کي ڦڪو/ مشڪل/ ثقيل/ ڳرو بنائين ٿا. لفظن جي اهڙي اجائي استعمال جو هي مثال ڏجي ٿو، جيڪو هڪ اديب، ابن اديب جي تحرير تان ورتو ويو آهي:

"آرس ۽ آرو، نظرداري ۽ نظارو، بندش جو بارو، رسمن ۽ رواجن جو راڙو، شوبازن جو شڪارو، گار ۽ گند جو گارو، ڏيک ۽ ڏيکاءُ جو ڏارو، ٻنيءَ جو ٻارو، پاٽيءَ جو وارو، ڪاريءَ ڪارو، ڪات ۽ کهاڙو، جهالت جو جهاڙو، بدين ۽ بچڙاين جو بارو، ڪوڪلي وقار جو ڪارو، نند ۽ وڏائي جو واڏارو، ناز

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

نخري جو نعرو، ملن جو مونجهارو، اٽپڙهيلن جو ادارو، مرشدن جو مارو، پيرن جو پارو، ڏاڍن ۽ تعويذن جو سهارو، دغا باز دڪاندارن جو ڌاڙو، جنهنڪري بي انتها بديون ۽ بڇڙايون بہ اسان مان بيزار ٿي ڀڄنديون رهن ٿيون" (39)

گفتا لک جا، نُڪتا ڪروڙ جا، پر هھڙي عبارت لاءِ چا چئجي جنهن جو نہ منهن، نہ سر! ٺلهي لفظن جي پورت!!

"ڏيک ۽ ڏيکاءَ جو ڏارو"، "جهالت جو جهاڙو"، "بندش جو بارو"، "رسمن رواجن جو راڙو" وغيره جو استعمال، متي ڏنل تحرير ۾ آيل عبارت جي رواني ختم ڪري ڇڏي ٿو. انهيءَ لاءِ ضروري آهي تہ لفظن جي اهڙي استعمال کان پاسو ڪيو وڃي ڇاڪاڻ تہ لکڻ جو اهو انداز، 'تحرير' جي معيار کي بيحد متاثر ڪري ٿو ڇڏي.

ڪن سُڄاڻن جو چوڻ آهي تہ ساڳيو لفظ جيڪڏهن ٻہ دفعا گڏجي استعمال ٿئي تہ ڪم ايندڙ ٻيڻي لفظ، 'ٻنا لفظ' ٿي وڃن ٿا". بنده جو متين راءِ سان شديد اختلاف آهي. انهيءَ راءِ کي هرگز هرگز "مستند" نہ ٿو چئي سگهجي. ويچار ڪريو تہ جيڪڏهن ڪو لفظ/ فقرو، ضرورت مطابق، ٻن کان وڌيڪ يعني "ٽي" دفعا يا ڪڏهن ڪڏهن تہ چار دفعا گڏجي ڪم اچي تہ اهڙي لفظ/ فقري کي ڇا سڏڻ گهرجي. هڪ لفظ يا فقرو ٻہ دفعا يا ٻن کان وڌيڪ ڀيرا استعمال ٿئي تہ اهڙن لفظي جوڙن يا لفظن جي ميڙن (Phrases) کي کهڙو نالو ڏنو وڃي، مثال طور:

صادق آهي سڪ سچي جن، تن جا ٻيڙا پار هئا،

تن جا ٻيڙا پار هئا! (محمد صادق ٿهيم)

سنڌي شاعرن لفظن جي اهڙي ورجاڻ ۽ واڌو/ ڀرپور/ زائد انداز (REDUNDANCY) کي برقرار رکندي، ساڳئي لفظ / لفظن/ فقري/ فقرن کي مصرعن جي شروع ۾ يا وچ ۾ يا رديف طور ڪم آندو آهي. ڪي مثال پيش ڪجن ٿا:

(۱) سيٽي ۽ سِگريٽ سدائي، ڳِٽمِٽ ڳِٽمِٽ وات ۾ وائي،

يو- سي، يو-سي، مِستر مِستر، تاڪ ڏنان ڏن، تاڪ ڏنان. (شمس الدين بلبل)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٢) ايا نڪتي تنهن جي سيلي
جاڳي سائين، ٻانهو ٻيلي
هَٿي هَٿي تي ويٺي، عيلي عيلي!
اٿو اٿو، جاڳو جاڳو،
ڊوڙو ڊوڙو، ڀاڳو ڀاڳو! (’سج‘ کي خطاب: شمس الدين بلبل)

(٣) دشمن ڦري تيا ڏاڙهي ڏاڙهي،
ڪڏڻ واري تاڙي تاڙي،
ڀيڙو ڀڳو هڪ ڇاڙي ڇاڙي،
آڏي واري جي ماڙي ماڙي،
سينديون ڇِپَتيون هٿ جاتار،
هاري هر تي ڳڏي زميندار. (ڀانڊي آريسر)

الف - ب وار مثال:

آب آب:

سنگدل آب آب ٿئي هڪدم،
آهه اهڙي ٻه ڪاڪري ڏسبي، (مخدوم محمد امين "فهيم")

اجهي آيا اجهي آيا:

هٿا ٻانهن اصل ٻاڳي، اجهي آيا اجهي آيا (خاڪي)

آهستہ آهستہ:

(1) محرر مان وري ٿيا پيشڪار آهسته آهسته
سيڪاريو آهي عهده ڪاربار آهسته آهسته (محمد هاشم مخلص)

(2) رقيبن تي وڏا رولا مگر بيسود سب تي ويا
”امين“جو عشق تي ويو ڪامياب آهسته آهسته (مخدوم محمد امين فهيم)

آهي عبث آهي عبث:

ووڙڻ وفا ڪوڙن ڪنا، آهي عبث، آهي عبث. (خليفو گل محمد ”گل“)

اک اک: سرمو تہ سيڪا ساڳيو ٻائي پر اک اک جو ڦير آهي. (ٻهاڪو)

الو الو: مونکي نيندا ساڻ، ٻاروچا ٻاجهہ پئي، الو! الو. (شاهہ: سُر کوهياري)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

بـار بـار:

(١) جيئن وڃن وسيلا جدائيءَ جا، رهي تيئن تيز ٿي،
آگ جيئن لنون لنون کي لوساڙي ٿي بار بار تانگهه. (محمد صديق مسافر)
(٢) فکر ۽ فڪر پاڻهي پنهنجو،
پاڻ کي بار بار جا چئجي! (مخدوم محمد امين فهيم)

بـاغ بـاغ:

(١) اڄ سويرو صبح جو مون کيو اڄي ديدار باغ،
باغ باغ آهي بني دل منهنجي جيئن گلزار بـاغ. (محمد صديق مسافر)
(٢) غين غم غمناڪ جا ڪر دور، دل ٿئي باغ باغ
درد ڏک دنيا جي ڪان دل منهنجي آهي داغ داغ... الخ (علي محمد قادري)

بڪ بڪ:

موڙڪن سان بنجي موڙڪ موڙ بڪ بڪ ڪيم ڪر،
رک تون نرميءَ سان گرمي، جيئن ڪري بدچال مات. (محمد صديق مسافر)

ٻـر ٻـر:

(١) آسڻ اڳيا ان جي، ٻرٻر ڪيو ٻاڏائي مٿان ڪاٻي لٺون لائي! (شاهه: سرديسي)
(٢) ٻرا! ٻرا! ٻيلي نه ٿئو، ڪڇو منجهه ڪلي. (شاهه: سُر سهڻي)
(٣) ٻر ٻر ٻڏي سوهڻي، ويرن ۾ وائي. (شاهه: سُر سهڻي)

ٻهه ٻهه:

(١) ٻهه ٻهه ٿي ٻنيور ۾ هنڌ مڙيئي هوءِ (شاهه: سُر ديسي)
(٢) جوءِ جا جاندارن جي، ٻيلا ٻهه ٻهه ڪن (شاهه: سُر سهڻي)
(٣) وڃون وسڻ آئيون ٻهه ٻهه ٻڏائون ٻوڙ (شاهه : سر سارنگ)
(٤) گـڄ گـڄ گـوڙ ٻـهه ٻـهه ٻـوڙ (ٻاراڻا ٻول)
(٥) سدا ساجن سهڻو، جنهن جا ٻهه ٻهه نيڻ ٻرن (اڳڻ فقير)

ٻيءَ ٻيءَ:

دورهن دنيا جو آهي، دم بدم ٻيءَ ٻيءَ طرح. (علي محمد قادري)

تارا تارا:

تارا تـارا رات ٿـي وينـدي،
يادن جي برسات ٿي وينـدي؟ (ايوب کوسو)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تان تان:

(۱) تان تان جيءُ جليس، ملي جان نہ ميهار کي(شاهہ: سُر سهڻي)

(۲) تان تان تاڻج توَ ڏي، جان آگ نہ اجهاڻي (شاهہ: سُريمن ڪليان)

تڙ تڙ:

(۱) اُنا ميہَ ملير ۾، تڙ تڙ پوءِ تنوار (شاهہ: سُر مارئي)

(۲) هوءِ هُنگارون پُونِ پُڪارون تڙ تڙ دوس تواري (شاهہ: سُر سهڻي)

توبهہ توبهہ:

(۱) ڇڏ ٺلهو جو ٺاهيئي ٺاهہ،
"توبهہ توبهہ" ڪر تڪرار،
احمق! پڙهہ تون استغفار!. (مولوي شفيع محمد "هاتف")

(۲) تنهنجي ڪائي ريت ڦهاري آ،
منهنجي توبهہ توبهہ زاري آ. (منٺار فقير راڄڙ)

ٿر ٿر:

ٿر ٿر اندر ٿاڪَ، عمر! ماروئڙن جا (شاهہ: سُر مارئي)

ٿهہ ٿهہ:

(1) وڄون وسڻ آئيون، ٿهہ ٿهہ مينهن ٿمن. (شاهہ: سر سارنگ)

(2) اڪڙيون پرين لئہ، ٿهہ ٿهہ ڪيو ٿمن،
آوان اوڃاڳو نہ ڪئو. (شاهہ: سر ڪاموڏ)

(3) ٿهہ ٿهہ ڪيو نيڻ ٿمن، ٺاهيم ڳوڙهن جا لک هزار.
(مولوي نبي بخش "نحيف")

پيچ پيچ :

دوا آهين دل جي، پيچ پيچ رهيس طبيب (شاهہ: سر سسئي آبري)

پل پل:

(۱) پرين ! ناهہ پروا ڪيئي ڪا بہ منهنجي،
مگر سڪ سندم چاڪ پل پل ٿي چوري. (محمد صديق مسافر)

(۲) پَون پور پل پل، اندر ۾ اپر. (عبدالله لاڪو)

(۳) در اڪيان داور! سندئي، پل پل رهان پينارڙو (مير محمد عنصري)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پورو پورو:

ڪنهن ۾ قيمتي موتي ۽ ڪنهن ۾ ڪوڙيون ڪوڏيون،
پورو پورو پيش سڀ سو ڪري اظهار وات. (محمدصديق مسافر)

پهه پهه:

پٽ پٽيهر پدمٽيون ڪيا پاپيهن پهه پهه. (فقير محمد ملوڪ عباسي)

پِي پِي (پريتم):

مٽيءَ موت ٿيو، پِي پِي ڪندي پنڌ ۾ (شاهه: سر معذوري)

جان جان:

(١) جان جان ناهه ضرور، تان تان طبيب ناهه ڪو (شاهه: سر يمن ڪلياڻ)
(٢) جِه ڪارڻ جوڳي ٿيا، جان جان سو نه پسن،
تان تان سنياسِن، وِرهَ وهامي راتڙي. (شاهه: سر رامڪلي)

جڳ جڳ:

جيٽا اڳي جي جيا، جَڳَ جَڳَ، سي جيين (شاهه: سر معذوري)

جنهن جنهن:

جنهن جنهن تي ڏٺو، تنهن تنهن تي چيو،
محبوبِ خدا، وه واهه بنو! (شمس الدين بلبل)

جيئن جيئن:

جيئن جيئن "مسافر" آهي پيدو توڙي جوان،
ڪي هِن ڪلام قُرب منجهان پَندگير ٿي. (محمد صديق مسافر)

چا چا:

چا ڪري چا چا ڪريان، تعريف تنهنجي اي حبيب!
جڳ اندر هوندو نه ڪوئي تنهنجو ثاني دلربا. (محمد صديق مسافر)

چلڙا چلڙا:

واڙيون ولڙا، چلڙا چلڙا، چٽڪيو پيا چٽڪن (سگهڙ لونگ)

حيف حيف:

تي وفادار سچي انسانيت،
بي وفا جي شان کي صد حيف حيف. (محمد صديق مسافر)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

خدا خدا:

نہ رھ رڳو پيٽ جو ٿي چاڪر، ڏيان دل جو ڪو تون ادا ڏر،
اھوجھ ايرن تي ڪا نظر ڪر، خدا جا بندا، خدا خدا ڪر. (محمد صديق مسافر)

خوشبو خوشبو:

توجي مُرڪي نيڻ ڪنيا پوءِ،
خوشبو خوشبو رات ٿي ويندي. (ايوب کوسو)

در در:

سي چِلوِلا چنجن جي در در لائن دوستي (شاھ: سُر بروو سنڌي)

دم دم:

(١) ذال ذاتي ذڪر ۾، فنا ٿي في الحال،
دم دم دوس ڏمال، قائم ڪيائون قلب ۾. (مخدوم محمد زمان طالب المولىٰ)
(٢) مڱي "مسافر" تو مان صداقت،
ڪجو منجھ حشر ڪا حمايت،
پڙھون سيئي دل سچيءَ سان دم دم،
صلوات توتي سلام توتي! (محمد صديق مسافر)
(٣) سبب صاد صحبت سنڌي سانگين،
دونهان درد جا دل تي دم دم دکن... (محمد عثمان ميمڻ)
(٤) دور هن دنيا جو آهي، دم دم ٻيءَ ٻيءَ طرح (علي محمد قادري)

ڏوريان ڏوريان:

ڏوريان ڏوريان نہ لهان، تن ٻيراڳن ٻهير (شاھ: سُر رامڪلي)

ڏھ ڏھ:

(١) ڏھ ڏھ پيرا ڏينهن ۾ پاڻ متائن گھور (شاھ: سُر رامڪلي)
(٢) ڏھ ڏھ پيرا ڏينهن ۾، ڏي ڏوراپا ڏم (شاھ: سُر سهڻي)

رڙي رڙي:

راتيون ويهي وهايم، روئي رڙي رڙي. (سيد حاجي محمد حافظ شاھ تکڙائي)

رولي رولي:

ريت رسم تن رولي رولي،
چٽنگ ٻري منجھ چولي چولي. (پانڌي آريسر)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سَنڌ سَنڌ:

اڃا سِر جيس تہ سورن ساڻ مُنهنجي سينڌ ٿي سرتيون،
سندم سَنڌ سَنڌ کي ساڙيندا ساماٽي، ڪٿي قسمت! (محمدخان غني)

سهٽو سهٽو:

صبح ويلو آ اربيلو،
سهٽو سهٽو، سهج سويلو. (شمس الدين بلبل)

سيٽين سيٽين:

هوءِ نہ نينم پاڻ سين، آءُ جا ويندڙي سيٽين سيٽين،
ڪالهانڪون لڪن ۾ (شاهہ: سر ڏهر)

شاد شاد:

درد و غم، رنج و الم ٿين دور، دل ٿئي شاد شاد (علي محمد قادري)

صدقي صدقي:

(1) معراج هليو، سرتاج نبي، ڪري ويس وِڳا، وه واهہ بنو!
جِبريل تو صدقي صدقي ٿِئي، اڄ صلي عليٰ، وه واهہ بنو! (شمس الدين بلبل)
(2) ڪندا پاڻ پتنگ جيئن، سي صدقي صدقي ساهہ (جلال ڪٽي)

طرحين طرحين:

ڪروڙين خلق خلقيئي سڀ نباتي، معدني ذي روح،
جوڙيئي طرحين طرحين شهر سامان يا الله. (محمد صديق مسافر)

عجب عجب:

گونگو جي ڳڙ چٽي تہ ڏسي ڪينيڪي ذرو،
عاشق تي بار اِن پرَ باري عجب عجب. (محمد صديق مسافر)

فَر فَر:

تو اُڏاميو تون رهين هر هنڌ بي پر پٽسا!
ري ڪنبين ڪيئن وجين تڪڙو ڪري فر فر پٽسا. (محمد صديق مسافر)

ڪاڪا:

هلندي ڳولڻ هوت کي، ڪوڙين ۾ ڪاڪا (ڪرم شاهہ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪٽيون ڪٽيون:

ڏاڙهي مُڇون ڪٽيون ڪٽيون،
واڍٿيون تن ويهي وٽيون وٽيون. (پانڌي آريسر)

ڪَڏه ڪڏه: (ڪڏهن ڪڏهن):

ڪڏه ڪڏه جيڏيون! ڪو پَهه اچيو پوءِ،
سَڻُ پڻ ساڙو هوءِ، هيءَ جو ساهه سرير ۾. (شاهه: سُر حسيني)

ڪهڙا ڪهڙا:

(١) ڪيا ڪارناما اسان ڪهڙا ڪهڙا،
ڪيا تن جا يارو بيان ڪهڙا ڪهڙا. (مير عبدالحسين خان سانگي)
(٢) چيم تي لکان حال سڀ دل جي رت سان،
چيم دل ڪي تہ وهندا قلم ڪهڙا ڪهڙا. (محمد صديق مسافر)

ڪهڙو ڪهڙو:

ڪري تپاس تون ڏس تن ۾ جڳ چڏڻ ڪان پوءِ،
وڪر وهايل ڪم ڪهڙو ڪهڙو ايندو نيٺ. (محمد صديق مسافر)

ڪِٽ ڪِٽ:

نہ دنيا جي ڪِٽ ڪِٽ نہ عقبيٰ جو ڏَرُ،
سڌوئي سڌو ڪول دوزخ جو دَرُ. (شمس الدين بلبل)

ڪوڙي ڪوڙي:

ڪجليون ڪٽاريون ڪيفن واريون،
ڪيئي لڳيم ڪوڙي ڪوڙي. (منٺار فقير راجڙ)

ڪيڙي ڪيڙي:

ڪيڙي ڪيڙي ڪندَ، ماءِ! ساموندي آئيا. (شاهه: سُر ساموندي)

گل گل:

(١) گَل گَل پسي گودڙيا! گهٽا مَ پانئِيج،
سوئي سُجاڻيج، هيُ هو آهي هيڪڙو. (شاهه: سر رامڪلي)
(٢) بهار آيو ٿيو گلزار گل گل،
ٿيو هر گل جي ڪان هيڪار هل هل. (هدايت علي نجفي "تارڪ")

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٻيپ ٻيپ:

ٿو مسافر ڪري دلئون ٿوٿان،
جان قربان جسم کي ٻيپ ٻيپ. (محمد صديق مسافر)

گهر گهر:

گهر گهر ڳِلا جا وهي، پاڙي پنڌ پچار (شاهه: سُر سهڻي)

گهڙي گهڙي:

سؤ سؤ سالن کان ٻه سرس ٿي گذري گهڙي گهڙي (محمد حافظ شاه تکڙائي)

لَـنو لَـنو:

لام لڳي لَـنو لَـنو لوري،
جهانگين جي آجيءَ ٻر جهوري... (نوح پنوهر)

لئن لئن:

(1) لئن لئن منجهه لطيف چئي،
ڪر تـنـيـن جـي تـات. (شاهه: سُر رامڪلي)
(2) لئن لئن اندر منجهه لغار،
ڏاڍي مولي جي سرڪار. (محمد علي "طالب")

لهي لهي:

ڪل يار بنا ڪير لهي لهي (حاجي خاڻ چنجڻي)

مُٺ مُٺ:

مُٺ مُٺ سورن سيڪنهين، مون سان ورهه جو واڙو (حسين بخش خادم)

وار وار:

منهن جو تہ وار وار ٿو هر هر دعا ڪري،
ڪوسو لڳي نہ واءُ سڄڻ کي خدا ڪري. (مخدوم محمد زمان طالب المولیٰ)

واڪيو واڪيو:

واڪيو واڪيو وِڪ، پاٻوهيو پير ڪٽي (شاهه: سُر حسيني)

واويلا واويلا:

واويلا! واويلا! ملڪن ڪئو رڻ ماتام،
هيءُ! هيءُ! شـاهه حسين سِڏاريو. (شاهه: سُر ڪيڏارو)

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

وٽ وٽ:

وٽ وٽ وٽيءَ ۾، مٽ مٽ منڌ ڀڳو (شاهه: سُر يمن ڪلياڻ)

وجي وجي:

وجي وجي ٽيندس ويجهي، پسڻ ڪارڻ پريءَ جي. (شاهه: سسئي آبري)

وَر وَر:

(١) محبت تنهن جي آهه مدام،
دردن ور ور وڌم دام. (ڪرم شاهه)

(٢) پايو پيچ پريت جا، تيون ور ور ونگ وجهن. (حاجي ڳراڻو)

(٣) ونگيائين نه وارن کي تا هيٺ ڪرن هر هر،
تليهرڻون تڪلڙا، ڪـن وهنجڻ تي ور ور... (سڳهڙ اُنڙ)

وڻ وڻ:

(1) اچي آريءَ ڄام جو، وڻ وڻ منجهان واس. (شاهه: سُر ديسي)

(2) پرين پچنديس پٽ ۾، وڻ وڻ وجهندس واڪو (شاهه: سُرسسئي آبري)

ووءِ ووءِ: دانهون/ ڪوڪون، مثال:

ووءِ! ووءِ! ڪندي وت، مَچَڻ "ووءِ!" وساريين (شاهه: سُر حسيني)

وه وه: شاباس/ قدرداني/ ساراهه جا لفظ، مثال:

وه وه وصف عجيبن ڏارن، ٻولي ڄاڻا ٻي نه ميان (غلام الله جوکيو)

هاءِ هاءِ:

(1) هاءِ هاءِ سڪ وهاءِ! (سڪ جو ساهه پٽيندي/ ڪٺندي چئبو آهي)

(2) مرندي مهل ڪندين "هاءِ هاءِ"،
بـيـني تـوتـي آهـه ٻَـلـڪـار. (مولوي شفيع محمد "هاتف")

(3) پوءِ ملندين هٿ ٻئي، ڪر هوت لئي تون هاءِ هاءِ! (رڪيل شاهه)

(4) ڪونه ڪر اُڪلي ڪو مون ڪان درد درماندو ڪيو،
ڪَنُ ڪريان ڪاڏي وڃان، ڪنهن کي ٻڌايان هاءِ هاءِ. (محمدصديق مسافر)

هپ هپ هُري- هپ هپ هُري: آفرين/ شاباس/ مرحبا/ واه واه، مثال:

ڪارن جي ٻَڌ ڪارگذاري، هپ هپ هري، هپ هپ هري.
(شمس الدين بلبل)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هر هر:

(١) وڄڻ در دوسن جي، هر هر هوڙائي، (شاھ: سُر برو سنڌي)

(٢) هر هر وڍيان هيڪڙو، تهجي تندتوار

ڏان ڏينـدو مـٺـڻ مـگـٽـا (شاھ: سر سورٺ)

(٣) هي ويو هول هيبت، آهيون هر دم هَشاش،

هڪل سان همراھ آ، هر هر محمد مصطفيٰ. (عبدالمجيد "منتظر" سومرو)

(۴) آٿيان هر هر آب اکين، پورن ڪيڙو پاڻ پٽي.

(۵) تـي متيون پين ڪي ڏنـم هـر هـر،

عشـق جي ڪٽي منهنجي دل چـوي وچ وچ. (محمد صديق مسافر)

(٦) سونهين نٿو سڄڻ در هر هر اچڻ وڃڻ،

سڄڻ سان سڏ تي بلڪل بهتر اچڻ وڃڻ. (محمد صديق مسافر)

هَئي هئي: ڏک/ پڇتاءَ جا لفظ. مثال:

(١) اُين مان آئيو، هئي هئي جو هُڳاءُ (شاھ:: سُر سسئي آبري)

(٢) ڪيچيئڙا ڪالھ ويا، جاتي اَولي جَتَ،

هئي هئي هٿا هت، اگڻ ڏسي نہ سگهان. (سچل سرمست)

(٣) هنئين ڪان راحت آرام موڪلايو وڃي،

هتان جڏهن ڪ تو هَي هَي هنئين جو هار وڃي! (محمد صديق مسافر)

(۴) سنياليان تي سيجن تي هئي هئي همير،

سندا ڏيهہ ڏهاٽي پٽر پال پت. (حافظ حامد ٽڪڙائي)

(ب) اهڙا ساڳي معنيٰ وارا/ لاڳاپيل لفظ جيڪي، لفظ ڪي/ ڪي (ي هيٺ زير)/ ڪي ڪي/ م/ نہ/ ڪين (ڪي نہ)/ نہ/ نہ نہ/ نہ ڪو (نڪو)/ نہ ڪا (نڪا)/ نہ ڪي: نڪِي (ڪي ي زير: ڪِي)/ نا (نہ)/ توڙي/ يا (بگڙيل اچار يان/ جان) وغيره سان ڳنڍجي ڪم اچن ٿا.

ڪي: پنهنجو ڊوِل ڪي چمچو؟ (پنهنجو چا وڃي؟)

ڪي - ڪي:

"اسان جي ٻڪ ڪا لهڻ جي آهي؟ پر ڪي گذر ڪي گذران. ڳوٺ ۾ واٽيو وينو آهي. ڪٽ پيئي ڪجي، چرخو پيو هلي، (40)

(پروفيسر نارائڻداس رتن مل ملڪاڻي: هٿيا هر ڪنهن وهيٽا)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

توڙي/ توڻي:

1- "ڪمي توڙي ڪاسبي، محرر توڙي مُنيب، جج توڙي وڪيل، ماستر توڙي شاگرد، سڀني کي ڪجهه نـه ڪجهه وقت فرصت جو ملي ٿي ملي ٿـو... مطلب تـه فرصت جو وقت هڪ نـه ٻئي وندر ۾ گذارڻ ۾ ئي سچو پچو آرام سمايل آهي" (41) (جمناداس - و- سڏاڻي: واندڪائي جو وقت)

2- توڻي ڏُکي توڻي ڏوڙي.

۾:

هيڙا! ڪپُ ۾َ ڪجَ سگها ملندءِ سپرين! (شاهه: سر سارنگ)

نـه:

پوربو نـه ڪارهيو:

نـه پوربو نـه ڪارهيو، ٿا ڪن بيخبر،
پنن ءِ سِنڌ تي ڪشن ٿا ڪمـر. (شمس الدين بلبل)

پيرُ نـه پايو:

وو آءُ اٿسونهي، پنڌ اٿانگو الو الو،
جتي پير لڳي نـه پايو، ڏاڍهن ڏيرن جو ڏونگر ۾. (منٺار فقير راڄڙ)

جوڙ نـه جيس:

حُسين رضہ جو شان ڪَيئہ ڪيڏو،
جنهنجو جوڙ نـه جيس پيو جيڏو،
وري حڪم ڪرايئہ متس هيڏو،
ڪربلا ۾ قيامت ڪاري آ. (منٺار فقير راڄڙ)

درمان نـه دارون:

ويا درد ڪنهن جي ۾ هي حال ٿي پر،
ڪيو درد جو ڪو درمان نـه دارون. (اڪبر ساگر)

ڌن نـه دولت:

سون چاندي ڌن نـه دولت ٿي کپي،
چا جوان تنهنجي عنايت ٿي کپي. (ارباب علي "عادل" چوهاڻ)

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

ڊپ نہ ڏاءُ:

(۱) اوني جو عنات چئي توکي ڊپ نہ ڏاءُ. (ميون شاهہ عنات رضوي)

(۲) ڪَرهو سَرهو ڏيهہ ۾، تهين ڊپ نہ ڏاءُ

ڪي جو ڪاڪ تـڙاءُ. (ميون شاهہ عنات رضوي:سُرمومل راڻو)

ڦندُ نہ ڦير:

(۱) الانسان سري وا انا سره جنهن منجهہ ڦند نہ ڦير. (مختار فقير راڄڙ)

(۲) تہ رب مڙيوئي هيڪڙو، جنهن ۾ ڦند نہ ڦير . (روحل فقير)

گيرب نہ گاءُ:

اِت آهي عِجز سيڪنهن کي،

نہ ڪو گيرب نہ گاءُ. (شاهہ لطف الله قادري)

وس نہ واهہ:

نفريءَ وَس نہ واهہ ڪا، هر قبلي، هر بار. (نانڪ يوسف)

وهم نہ ويچار:

دنيا جي دهشت جو وهم نہ ڪر ويچار. (نانڪ يوسف)

نہ- نہ:

نہ جهار نہ جهرڪي:

نہ پرائي جهار نہ پرائي جهرڪي. (ڪو واسطو نہ هَجڻ)

نہ سُڌ نہ سار:

نہ مون سڌ نہ سار، اچي عشق اُتاريم اوچتو. (روحل فقير)

نہ ٻڳائي نہ وائي :(ٻڳائڻ: سُر سان ٻڌائڻ/ وائڻ: چوڻ/ ٻڌائڻ):

نہ ٻڳائي نہ وائي، اديون آريجن جي. (شاهہ: سُرڪوهياري)

نہ ڪڙ نہ تيل: (ڪوبہ نتيجو نہ نڪرڻ):

”هڪ ڏاهي جو چوڻ آهي تہ سڄيءَ دنيا ۾ جيڪي گفتار هلي ٿي، تنهن جي وڏي پتي پرائي پچر ۾ ضايع ٿئي ٿي، جنهن مان نہ نڪري ڪڙ نہ تيل، نہ هڙ نہ حاصل“ (ليلارام پريمچند واڌواڻي: پرائي پچر) (42)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

نـ لهڻو نـ ليکو: (لهڻو: لهڻل رقم/ اوڌر/ قرض- ليکو: ليکي/ حساب ڪتاب ۾ رجيل رقم/ ورتل رقم/ قرض):

نـ لهڻو نـ ليکو اسان جو ادا،
آئي ڪر اسان جو هي ڪارڻ خدا. (حافظ بندل)

نـ ماني نـ ٽڪي:

وِڌا سيءِ ساڙي سڄي رات هاءِ،
نـ ماني نـ ٽڪي نـ جاڳهہ نـ جاءِ. (شمس الدين بلبل)

نا (ناهہ/ ناهي: نـ آهي):

نا پالو نـ پولو، بنهہ سُڃيت سياڻو آهي.

ناهہ :

لائق تنهنجي لطف جو پرو ناهہ پڄاڻي.

نڪا (نـ ڪا):

(۱) سکي نڪا ساهيڙي، ماني نڪا ٽڪي وغيره.
(۲) نڪا جهل نـ پل، نڪو رائر ڏيهہ ۾. (شاهہ)

نڪو (نـ ڪو):

ساءُ نڪو لاءُ (سواد .Taste) :
"صابر" ساءُ نڪو لاءُ، دنيا دوَنَ ۾ آهي. (صابر علي صابر)

'سڳن نڪو ساڻ' :

ڏکو ڏکو ڪاڻ، تنهن جو سڳن نڪو ساڻ. (ڪِجهارت)

گوڙ نڪو گائلو:

'قلعي ۾ نڪو هو گوڙ نڪو گائلو، سانت لڳي پيئي هئي.' (جيمس برنس:، ميرن جي درٻار)(43)

نڪو - نـ:

نـ ڪين هيٺ نـ ٻيٺ ڪين، نڪو سڱ نـ وڳ،
راولن رڳ، اندر تيو الله جو. (شاهہ لطف الله قادري)
نڪو ڦال نـ قيل ڪي، نڪا وائي وات (شاهہ لطف الله ادري)
لڳي ٔ جو لطيف چئي، نڪو ڦال نـ قيل. (شاهہ: سر بروو)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

نڪي (نہ ڪي):

اوهي نڪي واهي، پنهنجا نڪي پيارا،
جهل نڪي پل؛ روڪ نڪي ٽوڪ، ڊپ نڪي ڏاءُ وغيره

نڪي - نڪي:

نڪي آ آسرو آٿت، نڪي الفت نڪي قربت،
محبت ۽ مروت جون، اُهي سنگتون سڄڻ وسريئڻ. (سيدماڪن شاھ رضوي)
هڪ ڏينهن هرگز هلڻ ہہ آهي، سندس جوڙ جبان جڻ لائي
امر تنهن کي پيو ڪير ڦيرائي، جو نڪي جهلبو نڪي پلبو (منثار نقير راجڙ)

نڪي (نہ ڪي: ڪي: ڪ ي زير: ڪي)

ڏيکا نڪي ڏور؛ مِٽَ نڪي مائٽ

يـا:

ٻٽاڪ يا زٽ (زٽ/ يٽ: ڏاڙ/ لباڙ/ سمورو ڪوڙ/ ڪلاٽينڊڙ وڏاء)

ڪر نہ بيهودي بڪ، نہ آهين پٽ
ماٺ ۾ رھ، نہ ھڻ ٻٽاڪ يا زٽ (شمس العلماء مرزا قليچ بيگ)

ٻن ڪان وڌيڪ ساڳين لفظن جو لاڳيتو استعمال:

اِنگلش انگلش انگلش:

(١) جي عزت جهان جي، رکو تَندِ تِش،
پڙهو اِنگلش، اِنگلش! انگلش!! (شمس الدين بلبل)

تھ تھ تھ/ وہ وہ وہ:

(٢) جو ويڙهيا وار اڄ جڻ مشڪ ٿيو تاتار، تہ تہ تہ
دلالن دل سندو وٺجو، اِهو واپار وہ وہ وہ! (شمس الدين بلبل)

ڪوڙا ڪوڙا ڪوڙا:

ڪوڙا ڪوڙا ڪوڙا ماٺهو،
ڪارا گورا پورا ماٺهو. (نثار احمد ’ناز‘)

گهُو گهُو گهُو:

ڪنڌ سڪٽو ادا سَچو سيٽي،
فاختہ جان نہ ٻول گهُو! گهُو! گهُو! (محمد صديق مسافر)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(ب) متضاد لفظن جا جوڙا جن ۾، ابتڙ معنيٰ وارا لفظ گڏجي ڪم اچن ٿا، مثال:
اڱيـاڙي پـڇاڙي، جرتـر، ذات ڪذات، ڏک سک، ڳڻ ونـت ڳـڻ چور، سُپرين ڪُپرين، ويري واهرو وغيره. متضاد گڏجي ڪم ايندڙ لفظ نثر توڙي نظم ۾ ڪم آندا ويندا آهن.

آشنا- ناآشنا/ آشنائي- ناآشنائي:

(١) واقف نـه آهي" فـيض" جي رتبي ڪـان فـيض خود،
افـسوس آشـنا رهـي نـاآشـنا رهـيو. (فيض بخشاپوري)
(٢) طريقا طور دنيا جا بدلبا رهن ٿا اڪثر،
گهـٽـن وٽ تـو ڏسـان نـاآشنائي آشـنائي ۾. (طالب المولیٰ)

آهي - ناهي:

"گوهر" هتِ جو آهي آهي
نيٺ سو ٿيندو ناهي ناهي. (گوهر حسين آبادي)

اُبتا - سُبتا:

اُبتا سُبتا آهن ماڻهو،
کهڙا کهڙا آهن ماڻهو. (نثار بزمي)

ادل - بـدل:

سکن سورن پاڻ ۾ ڪيو عيوض ادل بدل سين (منٺار فقير راڄڙ)

اهنجون - سهنجون/ اهنجيون- سهنجيون:

معاف مدايون ميريون منهنجون،
سچوءَ ڪيون اُهي اهنجيون سنهنجيون. (نانڪ يوسف)
پير نـہ ڏين پٽ تي، هو ريشم تي ٻہ رکن،
ٻوڙ پلاءُ ۽ ٻڪرا، هو ڪاڄ سندو خاصن. (سگهڙ رستم رند)
جان جيئن تان جَل، ڪانهي جاءِ جلڻ ري،
تـتي ٿڌي هل، ڪانهي ويل وهـڻ جي. (شـاهه)

جر- ٿـر :

(جر: جل: پاڻي- ٿر: ٿل: واري، ريگستان)
جر ٿر ٽک تنوار، وڻ ٽڻ وائي هيڪڙي (شاهه: سُر سهڻي)

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

جر تر ڏيا جهپيا، ڪاجا پيان ڪن (شيخ حمر ہيلائي)

ڏنل - اڻڏنل:

ڏنل اڻڏنل سان چڱائي ڪري،

انهيءَ ساڻ ڪنهن جو ٿو نقصان ٿئي. (حافظ "بلال" بروهي)

ڏکيا سکيا:

ڏکيا سکيا ڏينهڙا ميان، الا گذري ويندا گذر (پير نورالحق شاهہ)

ڏينهن - رات/ رات ڏينهن :

١- ڪڙڪا پون ڪَن جا، وِيرَن جي وهڪري ڪان،

لهرن سندي لَڙاٽ ڪان ٻي سَڏ نہ ڏينهن راتو. (ڀائي آسرداس آسوُ)

٢- واڻي منهن جي وات محمد،

پوڪاريان ڏينهن رات محمد. (ثناءالله ثنائي)

٣- خود محافظ ٿيو "نظامي"، ٿئي خدا تنهن قوم جو،

جنهن کي آهي رات ڏينهن پنهنجي حفاظت جو خيال (غلام احمدنظامي)

۴- راتيون ڏينهن چڪي ٿو، چڙهيو ڪال ڪلهن تي (ڀائي چنراءِ سامي)

۵- راتو ڏيهان آهي ڏِهاڙون، هينڙي کي هاءِ هاءِ (سچل سرمست)

سانگو - اسانگو :

سنگ سنگت هوم ساموندين سين،

سانگو اسانگو هوم انهن سين.

ٻيو هِت پيڻ نہ منهنجو ياءُ! آيل! (منٺارفقير راڄڙ)

سانوڻ- سيارا :

ڏاڍا وڃي تو ڏينهڙا لايا،

آرهڙ، سانوڻ سيارا آيا. (منٺارفقير راڄڙ)

سُک - سورُ :

وو سکن سورن پاڻ ۾ ڪيو عيوض ادل بدل سين (منٺارفقير راڄڙ)

ظاهر - باطن :

ظاهر باطن آهي اهوئي، ٻيو تان ناهي ناهي،

نانڪ يوسف يار "سچل" جو، ڏس ڏٺو ڪنهن ڏاهي ڏاهي (نانڪ يوسف)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪوڙا - سچا :

قيامت ۾ ڪوڙا سچا ڪُل عيان،
خدا جي اڳيان نيٺ ٿيندا عيان. (مولانا ثناءالله ثنائي)

ڪوڙو - ڪرو / ڪوڙي - ڪري :

١- جيڪس هُيس ميري مندي، ويڙا ڇڏي بيڪس بندي
ڪوڙي ڪري سائين سندي (آخوند صاحب ڏنو)

٢- تنهنجي باب جي بيشڪ بندي، آهيان توڙي ميري مندي
ڪوڙي ڪري سائڻ سندي، ٻانهي ٻڌل، ٻَڌن ٻَڌيل (پيرِرشدالله شاھ)

ٻجهي - ٻڌري:

ٻجهي ٻڌري ٻالهڙي ، مولِيٰ معلوما (مخدوم غلام محمد ٻگائي)

نفعو - نقصان :

هن جهان منجھ هميشه دل جو ڏيان سُجاڻجي،
پنهنجي زبان جو ذرو، نفعو نقصان سُجاڻجي. (منٺارفقير راڄڙ)

ننڍا - وڏا:

ننڍا وڏا هلندا، راڻا رتيءَ ريھ. (صديق فقير "صادق" سومرو)

نيڪ - بد :

ڪا ڪمائي ڪر هِتي، هُت آهي عملن جي پڇا،
نيڪ بد آهي اصل روز- جزا جي واسطي. (شمس العلماءمرزا قليچ بيگ)

وحدت - ڪثرت: ڪثرت - وحدت:

وحد تان ڪثرت ٿي، ڪثرت وحدت ڪل،
حق حقيقي هيڪڙو ٻوليءَ ٻئي م ڀل. (شاھ)

(ت) اهڙا متضاد ۽ هم معنيٰ لفظ جيڪي "۽" / "آئون" / "ايئن" / "آئين" وغيره جي ڳانڍاپي سان ڪم اچن ٿا. مثال:

(الف) اڳياڙي ۽ پڇاڙي، پنهنجو ۽ پرائو، ننڍو ۽ وڏو وغيره.

(ب) سک ۽ سهنج، روج ۽ راڙو، مان ۽ شان وغيره.

سنڌي نثر نگارن، مٿي ذڪر ڪيل انداز ۾ ٻنا لفظ استعمال ڪيا آهن.

مثال:

(i) متضاد:

ديوان ڏيارام گدومل:

"ساڌو اُهي آهن جن جي من ۾ رمتارام سدائين وسي، جن کي نوش ۽ نيش، نشيب ۽ فراز، رنج ۽ راحت، سڀ سمان آهن ۽ جي سروپ تائين ائين قربان آهن جيئن چڪور چنڊ تان، پتنگ روشنيءَ تان." (44)

سنڌي شاعرن پڻ هن ڏس ۾ پاڻ موڪيو آهي. ڪي مثال هن ريت آهن:

ٻانهيون ۽ ٻايون:

ٻانهون ۽ ٻايون، ٻکي سُنهن ٻاهجي! (شاهه: سر سارنگ)

تتي ۽ ٿڌي:

تتي ۽ ٿڌيءَ کي مون سمجهي مقدر،
ڏکن ۽ سُکن سان رکي دوستي آ. (نقش ناياب منگي)

پستي ۽ بلندي:

پستي ۽ بلندي جي گلا ڪر نہ جهان ۾،
اي دوست زماني جي ٿي رفتار متي هيٺ. (ليکراج ڪشنچند عزيز)

حلال ۽ حرام:

چيٺي جو حرف هتي ۽ ڪيٺي هُتي جو جو ڪم،
سو نيڪ بد، سو حلال ۽ حرام ٿيندو نيٺ. (شمس العلماءمرزا قليچ بيگ)

ڏک ۽ سُک:

ڏک ۽ سک جي وچ ۾ جو آ،
ويچو واري وجبو دوست. (ضمير ٿل)

گناهه ۽ ثواب:

گناهن ۽ ثوابن سان ڦٿائي،
نکي دين ۽ دنيا جا رهياسين. ("وفا" ناٿن شاهي)

مومن ۽ ڪافر :

گل ڏئي خوشبو ڪري خوش ۽ ٿو ايذائي ڪنڊو،
دوست دشمن، مومن ۽ ڪافر سان ان جو آهي ڇا؟ (شمس العلماءمرزا قليچ بيگ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وحدت ۽ ڪثرت :

اتفاق اندر ۾، ٻاهر گرچ پيو گهمسان ٿئي،
وحدت ۽ ڪثرت جو عالم تي اپر احسان ٿئي. (شمس العلماءمرزا قليچ بيگ)

(ii) هم معنيٰ:

سيد عطا حسين شاهه موسوي:

"... جي زبان غلط آهي تہ انسان جو هر فعل نامناسب ۽ ناموزون، اٽسهائيندڙ ۽ اٽوٽندڙ آهي، بلڪ سندس عبادت بہ باطل.... تنهن زبان جو هر جزو بہ زماني جي انقلابن ۽ قلابازين ۾ وٺبو سٽبو ويڙهبو سيڙهبو اڳتي هلندو رهيو آهي." (45)

ٻيا مثال:

ٿَر ۽ بَر:

ٿر ۽ بر ڪاڇي ۽ ڪوهستان جيسلمير ۾،
سير ڪَيَئِين هر هنڌ ڦريو چوڌاري شاهه عبداللطيف. (شمس العلماء مرزا قليچ بيگ)

جهاٻا ۽ جهالا: ڳهه ڳٿا/ سينگار جا سامان، مثال:

پوپٽ پاتائين پنڙا، جهاٻا ۽ جهالا. (سگهڙ موسو منذير لاشاري)

جهوڙا ۽ جهانئيون: سينگار جون شيون، مثال:

چارڻ ٻڌا چنگ کي، جهوڙا ۽ جهانئيون (شاهه: سر سورٺ)

چارون ۽ چڇ (سمنڊ جون ڪاريون ۽ ڏورا):

هي چارون ۽ چڇ، اڃا اوڙاهہ اڳاهون ٿيو. (شاهه: سر گهاتو)

سُرمو ۽ ڪجل :

اک اک جو آهي ڦير، ٿيو حسن خداداد،
ڪا ڪانهي لڪل سونهن تہ سرمي ۽ ڪجل ۾. (شمس العلماء مرزا قليچ بيگ)

شرڪ ۽ شيطان:

دغا تُهجي دل ۾ شرڪ ۽ شيطان (شاهه: سر آسا)

ڪلن ۽ ڪرين:

ڪلن ۽ ڪرين، رسڻ پرچن پاڻ ۾. (شاهه: سُر آسا)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڳوليان ۽ ڳنڊيان:

ڳوليان ۽ ڳنڊيان، ڏيا ويراڳي نڪري (شاهه: سُر رامڪلي)

(ت) عربي ۽ فارسي زبانن جا ڪيترائي ٻـنا هـر معنيٰ ۽ متضـاد لفظ هوبهو، پنهنجي اصلي معنيٰ ۽ مفهوم ۾، جوڙن جي صورت ۾ ڪم آڻن ٿا جن جي وچ ۾ واو عطف (و) استعمال ٿيل هوندو آهي، مثال:

(1) آبا واجداد (آبا – و– اجداد: اُچارُ: آباو اجداد)، امن و امـان: اُچار: (امنـو امان)؛ باد و باران (اُچار: بادو باران)؛ دل و دماغ: (اُچار دلو دماغ) وغيره. ٻنهي لفظن مان پهرين لفظ جي پوئين اکر کي ٻئي لفظ سان ملائي پڙهبو/ اچاربو، جيئن مٿي ڏيکاريو ويو آهي.

(2) امـير و غريـب (اُچار: امـيرو غريـب)؛ بهـار و خزان (اُچار: بهـارو خزان)؛ نشيب و فراز (اُچار: نشيبوفراز) وغيره. اهڙن جوڙيوال لفظن جو استعمال سنڌي نثر ۾ تمام گهٽ ٿيندو آهي. البت عروضي شاعرن (علم عروض مطابق شاعري ڪندڙ شاعرن) تہ ڪمال ڪري ڏيکاريو آهي.

صنايع ۽ بدايع :

سنڌ ۾ مغلن، ترخانن، ارغونن کـان وٺي ڪلهـوڙن ۽ ميـرن جي دور حڪومت ۾، سنڌي زبان فارسي جو وڏ ۾ وڏ اثر قبول ڪري ورتو. حاڪمن طرفان، فارسي زبان جي سرپرستي سبب، فارسي زبان "فارسي گهورِ چاڙهسي" جو رتبو ماڻي ورتو. مڪتبن ۽ مدرسن ۾، عربي سان گڏ فارسي پڻ پڙهائي ويندي هئي. انهي ڪري فارسي جو گهڻو ئي اثر سنڌي ٻوليءَ تي پيو. سنڌي اديبن ان مان پورو پورو فائدو ورتو. سنڌي نثر ۾ رنگين عبارت جو رواج پيو ۽ سنڌي شاعري ۾ عربي سان گڏ، فارسي زبان جا لفظ، مرڪب لفظ، اصطلاح ۽ محاورا ۽ ضايع بدايع لازمي طرح استعمال ٿيڻ لڳا.

گرامر مطابق، "صنايع" جمع آهي لفظ صنعت جو جڏهن تہ "بدايع" لفظ بديعت جو جمع آهي. انهن کي انگريزي ۾ FIGURES OF SPEECH چيـو ويجي ٿو. "نئون فارسي گرامر" مطابق "صنايع، صنعت جو جمع. صنعت: هنر. بديعت: نئون؛ عجيب: اڻلڀ ۽ عجيب هنر جون لڪيون." (46)

صنايع (FIGURES) ٻن قسمن ۾ ورهايل آهن:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

1- صنايع لفظي: FIGURES OF WORDS

2- صنايع معنوي: FIGURES OF THOUGHT

لفظي صنعتن مان هڪ صنعت، مراعات النظير (ANALOGY) آهي جنهن کي، مختلف صنعتن سان گڏ، عربي ۽ فارسي وانگر، سنڌي زبان ۾ پڻ وڏ ۾ وڏ استعمال ڪيو ويو آهي. هي اها صنعت آهي جنهن کي شاعر، پنهنجي شاعري ۾ ڪم آڻيندي، لفظن کي هڪ ٻئي سان لاڳاپيل رکي ٿو ۽ انهن کي لاڳاپو ڏيکاريندڙ لفظن طور ڪم آڻي ٿو. اهڙن لفظن کي واو ("و") عطف (لفظن کي گنڍيندڙ واو: و) جي مدد سان استعمال ڪيو ويندو آهي. سنڌي شاعرن خاص ڪري، "و" عطف جو، ڀرپور استعمال ڪيو آهي.

انهيء کان علاوه، مرڪب اسمن (COMPOUND NOUNS) جو استعمال پڻ ملي ٿو جنهن ۾ لفظن کي هن طرح جوڙيو ويندو:

(الف) ساڳي معنيٰ وارن ٻن اسمن جي وچ ۾ "و" ملائڻ سان، مثال:

زيب و زينت؛ جدوجهد؛ قد و قامت وغيره.

(ب) جدا جدا معنيٰ وارن ٻن اسمن کي"و"سان گڏي ٺاهڻ سان، مثال:

آب و هوا؛ رد و عمل؛ علم و فن وغيره. مرڪب ترڪيبي اسم (COMPOUND VERBAL NOUNS) ٺاهڻ لاءِ:

(الف) ٻن فعلن جي "امر" کي "و" ذريعي ڳنڍيو ويندو آهي. مثال:

خورد و پوش: کاڌو پيتو ۽ پهر پوشاڪ / لٽو ڪپڙو. خورد و خواب: کاڌو ۽ ننڊ/ آرام.

(ب) مصدر جي زمان ماضي واحد غائب کي ساڳي مصدر جي "امر" ملائڻ سان. مثال:

جست و جُو: (جستجو: ڳولا)

گفت و گو: (گفتگو: ڳالهه ٻولهه)

واو عطف جي مدد سان ملايل لفظن مان هڪ کي "معطوف" يعني حرف عطف، کان پوءِ ايندڙ لفظ ۽ "معطوف عليه" يعني حرف عطف کان اڳ ۾ ايندڙ لفظ چئبو آهي.

(ٿ) عربي فارسي شاعرن وانگر، سنڌي ۾ عروضي شاعري تي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

طبع آزمائي ڪندڙ شاعرن، صنايع بدايع FIGURES OF SPEECH جي مختلف صنعتن کي، پنهنجي شاعري ۾ ڀرپور انداز ۾ ڪم آندو آهي. انهن صنعتن مان مراعات النظير ANALOGY پڻ آهي، جنهن ۾ "شاعر هڪ ٻئي سان لاڳاپو رکندڙ لفظ ڪم آڻي ٿو." انهن لفظن کي واو عطف ("و") سان ڳنڍي، ٻٽا لفظ استعمال ڪري ٿو. اهي لفظ پاڻ ۾ هڪجهڙا ANA LO GOUS هوندا آهن. ڪي مثال فارسي الف - ب وار ڏجن ٿا:

آب و تاب (چمڪ/ حسن/ خوبي/ رونق/ ڏچ مچ):

شبنم جي بزم گل ۾ جا آبرو ٿي آهي،
آباد موتين سان ٿس آب و تاب جو رنگ. (ليکراج ڪشنچند عزيز)

امن و امان:

نقاب- راز نهان لا اِله الا الله
حرير - امن و امان لا اله الا الله (فيض بخشاپوري)

بادو باران (واچ مينهن / طوفاني برسات):

فطرتي آ برق ڪانپو باد و باران جو اچڻ،
خنده زن آيو نہ ٿي آه وفغان مون لاءِ آهہ. (عزيز ڏوڪري والا)

باغ و بُستان:

جهان جي گلن نہ "بلبل" ڏي دل
اهو باغ و بُستان آهي عبث (شمس الدين بلبل)

بيدردي و بي حسي:

هي ڪيڏي نہ بيدردي و بي حسي آ،
ٻڏي ٻيڙي هڪ، ٻن ڪنارن جي وچ ۾ آ. (احمد خان "آصف").

تازه و تر:

جڏهن تہ علم اندر آهي تازگي تن جي،
ڪمال ڪثرت ڪم جو ڪِمام تازه و تر (خليفو محمد قاسم هالائي)

تخت و تاج:

شاهن ڪان تخت و تاج کي بي نوا ڪرين،
سي مملڪت ڏٿي تو وري گدا ڪرين. (حافظ عبدالله بسمل)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پند و نصيحت:

پيري و شيخي، بزرگي جو رڪن سامان ڪونہ،
برسر - مِنبر وٽن پند و نصيحت ڪين آهہ. (هدايت علي نجفي تارڪ)

جان و مال:

نہ آهي وقت هي غافل سمهڻ جو،
أتي قربان جان و مال زر ڪر. (غلام احمد نظامي)

جور و جفا:

اسان ڪان پُڇ تہ أهي لطف ڪهڙو يار هٿ ڪُسجڻ،
اگر هو مائل - جورو جفا ٿي پيو تہ ڄا ٿي پيو. (سرشار عقيلي)

جوش و خروش:

تيز تر رفتار تنهن جي، مستقل جوش و خروش
تنهنجي ميدان - عمل ۾ آهہ سبقت نوجوان (حافظ محمد "احسن")

حرص و هوا:

جي گهَرين آرام جڳ ۾ وهم دل جا سڀ وسار
دوست دشمن ڄاڻ هڪ حرص و هوا کان من کي مار
تا رڪئي صاحب ستاري.(شمس العلماء، مرزا قليچ بيگ)

حرص و هوس:

خرمن جلي وڃي سڄي حرص و هوس سندي،
جا آهہ نڪري ان کي تون برق و شرار ڏي. (محمد بخش "واصف)

حسرت و ارمان:

روءِ تابان کي ڏسي، زلفِ پريشان کي ڏسي،
حسرت و ارمان ۾ هيجان پيدا ٿو ٿئي. (سليم ڳاڙهوي)

خار و خس:

تا قيامت شل رهي آباد هي پنهنجو چمن،
خار و خس کي راهہ مان هڪدم هٽائيندا هلو. (برڪت علي آزاد)

خندان و خوش خرم:

دعا "انجم" ڪري توکي تو هردم صدق دل جي سان
هُجين خندان و خوش خرم، سدا خوشتر، خدا حافظ. (انجم هالائي)

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

دارو رسن:

برباد ڪيو دل کي قد و زلف جي سودا،
نادان جو ڪم نيٺ پيو دارو رسن ۾. (محمد خان غني)

دين و دنيا:

ڀلا دين و دنيا جي عزت ڪمائن،
ڏِلا دهر عقبيٰ جي ذلت ڪمائن. (مولانا الهه بخش ابوجهو)

ذڪر و بيان:

اي هر زبان، زبان تي ذڪر و بيان رهي،
قائم هميشه سنڌ ۾ سنڌي زبان رهي. (فيض بخشا پوري)

ذليل و خوار:

ڪري عملن جي شامت آ، اُجڙ ٿي ويو وطن سارو،
ذليل و خوار ٿيو آهي، جو ٿيو آهي عمل ڪارو. (قاضي عبدالحئي "قائل" ابڙ سنڌي)

راز و نياز:

هيءَ مهانگائي مصيبت هر طرف،
زهر جا خوراڪ سان راز و نياز،
ڪيئن چئون ڪاڏي وڃون ڪنهن کي چئون،
موت ڪيو آ زندگي سان ساز باز. (زيب عاقلي)

رحمان و رحيم:

هميشه جنهن جي رحمت جو سهارو آهه ٻانهي کي،
گنهگارن تي ٻاجهارو رحمان و رحيم آهي. (عبدالڪريم گدائي)

رسم و رواج:

"سيوهڻ ۾ تعزين جي رسم و راج، محرم الحرام جي ڏينهن عام آهي"
(محبوب علي چنه: " فردوس" جنوري - 1957ع)

رنج و محن:

(١) مونکي پنهنجو نه ڪڏهن رنج و محن ياد آيو،
چو ته دلدار سدا خنده دهن ياد آيو. (نواز علي "نياز" جعفري)

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

(۲) هڪ طرف گرمي جي موسم ۾ نہ ڪجھ رنج و محن،
ٻي طرف جھولا، لڪون ۽ ٿيو سڄو ننگو بدن. (حافظ محمد "احسن")

زاغ و زغن:

زاغ و زغن جي نذر ٿيو آستان - گل،
اي هر نفس نہ ڇيڙ وري داستان - گل. (اسحاق راهي)

زهد و عبادت:

رڳو ڏيکاء جي ايندي نہ ڪا زهد و عبادت ڪم
موالي ويا رَسي منزل تي مولانا وري آيا. (ايوب عادل)

سرفراز و ڪامياب:

سر زمين مسرور سراسر سرفراز و ڪامياب
سونهن ڀريا ساهہ سَپر، سامان سڀ ويا خاڪ ٿي. (حاجي احمد ملاح)

سيم و زر:

نئون ڪو بتڪده دل ۾ سَجهي ٿو،
خيال ترڪ - سيم و زر نہ آيو. (شاهنواز شاد سومرو)

شور و شر:

(1) انهيءَ مان سڀ فساد آهن انهيءَ مان شور و شر آهہ
چون ٿا جنهن کي ماڻهو زر، ساڃهيڙي جو سدا گهر آهہ (شمس العلماء مرزا قليچ بيگ)

(2) عمل جو وقت آهي اُٿ عمل ڪر،
اجايو ڪين خالي شور و شر ڪر. (غلام احمد نظامي)

شهد و شڪر:

شهد و شڪر کان مِٺو ذڪر رسول عربي،
خود خدا جي ٻہ زبان تي ٿو رهي نام نبي. (حافظ خير محمد اوحدي)

شريڪ و مثل:

تنهن جو شريڪ و مِثل ڪٿي يا خدا نہ آهہ،
ڪونين جو خدا ڪوئي توکان سوا نہ آهہ. (حافظ محمد عبدالله "بسمل")

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

صبر و رضا:

گهر لٽائيءِ سِر ڏيئي زور ظلمت جو ڇنئي،
ڪينڪي هرگز ڇڏيئي، صبر و رضا - مرحبا، صد مرحبا (احمد خان مدهوش)

صدق و صفا:

ڪيئن ٿئي ادا زبان سان رسول خدا جو شان
ڪيڏو چوان مان صاحب - صدق و صفا جو شان (شعبان بخت)

ضعيف و زار:

ڪر تنزل مان ترقي اوج تي رب تون رساءِ،
تو سِوا ناهي ڪنڌي، مسلم ضعيف و زار جي. (محمد هاشم مخلص)

ظلم و ستم:

ڏاڍ وارن جا ٿئي پيا ڏاڍ سڀ،
دور ٿي ويو مُلڪ مان ظلم و ستم،
شانَ مرسل مير جو سڀ کان اُتم، (حافظ "بلال" بروهي)

عزت و عظمت:

ڪيڏي تہ اعليٰ آهہ لياقت لطيف جي،
هر دل ۾ آهہ عزت و عظمت لطيف جي. (حنيف نسيم ڪشموري)

عشق و محبت:

مخدومي ۽ پيريءَ ڪي مون ترڪ ڪيو تهدل،
هي عشق و محبت ۾ ٻئي بار نظر آيا. (مخدوم محمد زمان طالب المولىٰ)

عقل و خرد:

خاڪ ۾ ساري تڪبر ڪي ملائي ٿو ڇڏي،
موت ٿي عقل و خرد سڀ جو ڀلائي ٿو ڇڏي، (پر سرام ضياء)

عيش و عشرت:

پيرسن پنهنجي پراڻي رسم تي قائم رهيا.
نوجوانن فرض سمجهيو عيش و عشرت جو نباهہ (غلام احمد نظامي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

غم و اوندھ:

جوش همدردي عجب ھڪ گوھر ناياب آھ،
دستگيري بيڪسان مردانگي جو باب آھ،
جو غريبن جي غم و اوندھ ۾ بي تاب آھ،
درد ۾ پائن سندي چڻ ماهي بي آب آھ،
سو زماني ۾ دلاور، با مروت مرد آھ (شيخ محمد ابراهيم خليل)

غم و حرمان:

روئي گذاريم عيد جي هاءِ تمام رات،
ڪاڏو مون اي خدا غم و حرمان بروز عيد. (فيض بخشاپوري)

غيض و غضب:

هي يار جو گهر آ دل او سائين،
هت غيض و غضب کي دور رکو،
اُن دل جي گهر ۾ ڪوڙ ڪپت کي،
آئي رهائڻ جا معني؟ (علي اڪبر "اسير" قريشي)

فتنہ و شرر:

هي چند روز جو چٽڪو ٿيو، ٿيو نہ ٿيو،
غرض جي ياري فقط، فتنہ و شرر اخلاص (شمس الدين "بلبل")

فخر و ناز:

اُت تون ميدان عمل ۾ سر بَڪف تيار ٿي،
خنجر و تلوار تي ٿي تنهن جو فخر و ناز آھ. (الھ بچايو "وفا" هالائي)

فضل و ڪرم:

بيشڪ ڀلارو ماه آ آيو وري رمضان جو،
تنهنجي مٿان آهي ٿيو فضل و ڪرم رحمان جو. (حاجي عبدالله واقف ٺارو شاهي)

قلب و جگر:

ٽڪرا ٽڪرا هِن ڪري مان پيو ڪريان قلب و جگر،
زلف جي جو آھ هر حلقي ڪي ٿي دل جي تلاش (ليکراج ڪشنچند عزيز)

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

قيد و بند:

حدود - قيد و بند ٽوڙڻ "غني" مردن جو شيوو ٿيو،
رهي صياد پل ديوار کي حائل بنائڻ ۾. (محمد خان غني)

ڪرب و بلا:

ڪرب و بلا و ظلم و ستم، اضطراب و ياس،
ميدان - ڪربلا ۾، ٿيو - ڪربلا حسين؈ (فيض بخشا پوري)

ڪون و ڪان:

صاحب - لولاڪ، شاهه - انبيا، نور - خدا،
تون ئي آهين، مالڪ - ڪون و مڪان يا مصطفيٰ (بلاول پرديسي)

گرد و غُبار:

باده الفت جي سازسان، بنائج شاد ڪام
اڄ پياسَن تان غمن جا لاهه ڪي گرد و غبار (اليڪراڄ ڪشنچند عزيز)

گل و باد صبا:

گل و باد - صبا گلشن وسارڻ ناهه ڪم منهنجو،
اَها ئي "واصفا" آهيان مان غيرتمند پڇري ۾ (محمد بخش واصف)

لطف و ڪرم:

(۱) نظر لطف و ڪرم جي ڪر غلامن تي خدا ڪڏهين
نہ ويندي "نور" جي تو وٽ دعا رائگان ڪڏيهن (نور محمد نور)

(۲) لطف و ڪرم ڪي ڪين سڃاڻي ٿو مطلقا،
جبر و ستم ڪان آهه گهڻو آشنا نفاق. (رشيد احمد لاشاري)

لعل و گوهر:

لعل و گوهر جي آهه ڪا بارش،
آدميءَ هر ڪتاب ۾ اوتي. (ستمگر سنڌي)

لوح و قلم:

اي مهر - عرب، اي مهر - عجم،
تولاءِ ٺٽيا هي لوح و قلم،
تنهنجي نور سمورو جڳ ڪيو،
آهه منور صلي الله. (ڊاڪٽر نواز علي شوق)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مال و دولت:

اي وطن! اي جان - من! اي غيرت - هفت آسمان
تو تان صدقي مال و دولت، تو تان قربان جسم و جان. (مخدوم محمد امين "فهيم")

مدح و ثنا:

جنهن کي سينگاريو خدا ۽ جنهن کي ساراهيو خدا
بعد خالق، لائق - مدح و ثنا جي ڳالهه آ. (عزيز ڳاڙهوي)

منصور و سرمد:

اي آقائو! هر دور ۾ زنده آهن،
اسان کان ئي منصور و سرمد جا نالا. (امداد حسيني)

مه و انجم:

هي غنچه و گل، هي مه و انجم، هي مئي و جام
بس آهه گهڙيون چار، اڙي آءُ اکيون ٺار. (شيخ اياز)

مهر و عطا:

پيڪر - مهر و عطا دلبند سنڌ،
تا قيامت شل رهين خور سند سنڌ! (ولي محمد "وفا")

ناز و ادا:

بهاريون ختم ٿي وينديون، خزان اِجها آئي اِجها آئي
خزان ۾ بُلبلا گل تي ڪندين ناز و ادا ڪهڙي؟ (سعيد شاهه "سعيد" ٽکڙائي)

نور و نڪهت/ نگهت:

نور و نِڪهت جو جهان پيدا ٿئي،
هن جي آمد جو سمان پيدا ٿئي. (مسرور ڪيفي)

وحشت و جنون:

هي وحشت و جنون سڄڻ تنهن جي عشق ۾،
شهرت جي لاءِ تنهنجي هي سامان ڪيو اٿم. (قطب الدين "تاب")

وصف و ثنا:

برتر آ ڪائنات ۾ ٿيو، مصطفيٰ ﷺ جو شان
طاقت نه آجو ٿي سگهي وصف و ثنا جو شان. (تاج سومرو لقماني)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وهم و گمان:

زماني کي ڏسي "ذاڪر" زمين جي زرنگاري جو
يقين ۾ ٿي ويو تبديل هر وهم و گمان منهنجو (سيد سردار علي شاهه "ذاڪر")

همدم و هم باش:

اسان سان همدم وهم باش "تارڪ"
رهي تو عشق جو آزار جِتِ ڪِتِ (هدايت علي نجفي تارڪ)

هوش و حواس:

شام غم ۾ ويا ڇڏي هوش و حواس
صبح دم ٿي ويندو ڏسجئين دم جو ڪوچ (ليکراج ڪشنچند عزيز)

ياس و حرمان:

ياس و حرمان، رنج و غم، آه و فغان ٿيا همسفر،
سوءِ منزل تو وڃي هي ڪاروان - آرزو. (عبداللطيف "راز" بلڙائي)

يتيم و بي وطن:

ڪيو آ ظلم ڪيڏو تو، اهو تون پنهنجي مَن کان پڇ،
وڏيرا قوم جي خدمت، يتيم و بي وطن کان پڇ. (حاجي عبدالله "واف" نارو شاهي)

(ث) عربي - فارسي متضادات (متضاد / اُبتڙ معنيٰ وارا لفظ):

ادنيٰ و اعليٰ؛ روز و شب؛ صبح و شام؛ ظاهر و باطن وغيره.

سنڌي شاعرن عربي - فارسي متضاد لفظن کي پنهنجي شاعري ۾ ڀرپور انداز ۾ استعمال ڪيو آهي. سوين مثالن مان ڪي / چوند مثال هن طرح آهن:

ارض و سما (زمين ۽ آسمان):

چمڪي ٿو نور تنهنجو، ارض و سما ۾ يارب
پاڇو رهي "قليچ" تي، خداوند شال تنهنجو (شمس العلماء مرزا قليچ بيگ)

اول و آخر:

مانَ اهڙو مرتبو لاهي خوديءَ جو خرخسو،
اول و آخر ۾ ايندو ڪم "عزيز" انڪسار. (ليکراج ڪشنچند عزيز)

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

بر و بازار:

مان ووڙيو آ وجي هر هر، برو بازار هر گهر،
پتو جو نہ هٿ آيو ڪٿي ڪوئي اڃا مون کي. (فيض بخشاپوري)

تهہ و بالا:

هڪ اشاري سان تهہ و بالا ٿي طالع کي ڪري
گردش چشم ٿي يا ڪنهن جو مقدر آهي. (ليکراج ڪشنچند عزيز)

ثواب و گناه:

تفريح واسطي تو اچي هر خيال اڄ،
نالي رهي تميز ثواب و گناهہ ۾. (عبدالڪريم شاد)

پير و جوان:

ڪهڙي تبديلي ڪهڙو دور آيو،
مضطرب پير و جوان چو آ. (حافظ شاهہ حسيني "حافظ" ٽکڙائي)

جن و بشر:

جن و بشر مڙيئي تا گڏجي پڙهن صلواة،
برتر ٿيو سڀن کان، مٺي مصطفيٰ جو شان. (قاضي جان محمد اضعف هالائي)

حيات و موت:

عزيز آهي حيات و موت جي احساس جو طالب
وچايل هي وري موتي، اسان جي رب دنيا کر (ليکراج ڪشنچند عزيز)

خير و شر:

"ولي" کي اها ڪا ڏجان ساقيا،
ڏسي چا. هئو خير و شر کان اڳي. ("ولي" سروري)

د شت و دريا:

المدد اي جَنون جو ڪرٽو آهہ،
دشت ودريا ۾ رهگذر پيدا. (شيخ عبدالله "عبد")

روز و شب:

رڳو ياد زلف - دراز ۾،
مون کي روز و شب پيچ و تاب هو. (فيض بخشاپوري)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

زمين و آسمان:

زمين و آسمان، شمس و بدر ڇو گول ٿيا آهن،
محمد "مير" تنهن جي جو اکر ناهي تہ ٻيو ڇاهي؟ (سليم ڳاڙهوي)

زير و زبر:

قالو بلىٰ جو قول يقين آهي سرڪيو،
هر عهد بد جي آر کي زير و زبر ڪيو. (پروفيسر محبوب علي چنہ)

سُود و زيان (نفعو ۽ نقصان):

تنهنجو ڪهڙو واسطو سُود و زيان سان اوچريا
دل جي عيوض دل ملي آ بدگمان، خاموش رهہ (اسحاق راهي)

شام و سحر:

حيات و موت ۽ شام وسحر تي غور ڪر نادان
اهو ئي فلسفو آهي جو ٿيندو داستان ڪڏهين (محمد شفيع انور)

شب و روز:

درويش خلوتن ۾ شب و روز مست رو
صورت ڏسي سي صاحب ويا ٿي نہ حال سان (ديوان ليلارام وطڻ مل خاڪي)

صبح و شام:

سوين پيرا هي صبح و شام آيو،
نہ اڄ وانگر ڪڏهن ناڪام آيو. (محمد عمر "اختر" هالائي)

صبح و مسا:

منو نالو محمد صہ جو، جيان "مسرور" دم جيسين،
اهو ورد زبان پنهنجو سدا صبح و مساڪريان (فقير غلام علي "مسرور")

ظاهر و باطن:

(١) جنهن ۾ هي وصفون اي "اظهر"، ظاهر و باطن هجن
آ اهو "شاعر مڪمل" ۽ اهو "فوق البشر". (سيد اظهر گيلاني)
(٢) نِهان جنهن کان نہ ڪجھ آهي تو ڄاڻي ظاهر و باطن،
اهو رب جَليل آهي، اهو عالم عليم آهي. (عبدالڪريم گدائي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ليل و نِهار:

اکين جو ڪسي ويو ڪو ظالم قرار،
جو بيخواب آهن هي ليل و نهار. (ولي محمد "وفا")

نيڪ و بد:

نيڪ و بد جيڪي ڪو چوي سو چوي،
تنهن تي هرگز نہ ڪن ڪرڻ واجب. (مير عبدالحسين خان "سانگي")

وهم و يقين:

قسم آ تہ پنهنجي وهم و يقين ڪان،
تون ئي شر آهين، تون ئي خير آهين. (فقير غلام علي "مسرور")

هجر ووصال:

هجر و وصال مِثل - قيامت رهيا گِران،
آيو نہ ڪو قرار دل - بيقرار ۾. (فيض بخشاپوري)

سنڌي ٻولي جي اها پڻ وڏي خوبي آهي تہ ان جي، جملن/ شعرن/ شعرن جي مصرعن/ بيتن ۾ ٻن ڪان وڌيڪ پاڻ ۾ لاڳاپيل ساڳي معنيٰ وارا يعني ٽي يا ٽن ڪان وڌيڪ (5/4) لفظ، لاڳيتا/ گڏ ڪم آندا وڃن ٿا. مثال:

(١) اِجهو آسرو آڌر (٣):

جُز مرتضيٰ ميدانِ قيامت ڪو اصحاب
عاصين جو اجهو آسرو آڌر ڪونہ هوندو. (ميرزا قنبر علي بيگ حيدري)

(٢) انڌي منڌي ڪاٺي:

هلي ريل آئي، انهيءَ لنؤ بہ لائي،
سڳهي ڏي واڏائي، انڌي منڌي ڪاٺي. (حاجي خانڻ چنجڻي)

(٣) جيرا جگر بُڪيون:

جيرا جگر بڪيون، سيخن ۾ ٽيئي! (شاهہ: سر يمن ڪليان)

(۴) ڪاريون ڪوجهيون ڪُوَڙيون:

ڪاريون ڪوجهيون ڪُوَڙيون مور نہ موچاريون. (شاهہ: سر ڪاموڏ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٥) مَڏ مياٽيون مڪڙا:

مَڏَ مياٽيون مڪڙا، مڙئي معاف ٿئاس. (شاهه: سر ڪاموڏ)

مياٽيون: مير بحرن/ مهاڻن جون مڇي مياٽيون. مڪڙا: ٻيڙا/ ٻيڙيون.

(٦) ميها، ڇيڙ ڦُنگيون:

ميها ڇيڙ ڦنگيون، جت ٿين سَپ ٿي ٿوڪ (شاهه: سر سارنگ)

مينهن تي پيدا ٿيندڙ ٻاجيون: ڇيڙ (متيرا)، ڦـنگيون: پينديون ۽ ميها. ٿوڪ: جام/ جهجهيون.

(1) ادلي گدلي بدڪار بدلي (4):

ادلي گـدلي بـدڪـار بـدلـي،
پريم پرينءَ جي سا ڪيهڙي آهيان؟ (نانڪ يوسف)

(٢) لُڙَ لهرون لس ليٽ:

لڙ لهرون لس ليٽ، جِت آتَ نه آب جو (شاهه: سر سريراڳ)

لڙ: لڙاٽيل/ ميرو پاڻي - لَسَ: پاڻي جي اَڇَ.

ليٽ: پاڻيءَ جو لاهوندي ڏانهن ليٽڻ/ اُٿلَ.

(١) اڌر نڌر اَيري اوڳي اَوائي (٥):

اِڌِرنڌر ايري اوڳي اوائي. (شاهه: سر سسئي آبري)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

حوالا ۽ واڌارا:

(1) THE ENCYCLOPEDIA AMERICANA: INTERNATIONAL EDITION COMPILED. IN THIRTY VOLUMES, FIRST PUBLISHED IN 1829. GROLIER INCORPORATED INTERNATIONL HEAD QUARTERS, DANBURY CONNETICUT 06816, P. 182.

(2) SUNDARA RAJAN: ENGLISH THE BASICS...A VOCABULARY HAND BOOK. PAN PACIFIC PUBLICATIONS LTD. 488 TAN- P. 30.GLIN HALTROAD SINGAPORE 0314. ISBN 9971 - 63-852-

(3) THE CONCISE OXFORD DICTIONARY OF CURRENT ENG- CLAREN- LISH. EDITED BY J.S. SYKES. OXFORD. AT THE DON PRESS. SEVENTH EDITION, 1982. P 1084.

(4) BRIN BAMBER: DIRECTOR MEHRAN UNIVERSITY ENGLISH LANGUAGE TEACHING CENTRE: TWO- PAGE TYPED REPLY DATED 21-11-92 TO THE QUERY MADE BY THE COMPILER OF THIS DICTIONARY.

(5) THE ENCYCLOPEDIA AMERICANA: INTERNATIONAL EDITION, FIRST PUBLISHED IN 1829. P.182.

(6) THE NEW BOOK OF KNOWLEDGE. VOLUME 17. GROLIER INCORPORATED, DANBURY, CONNECTICUT. P 504.

(7) VICTORIA FROM KIN/ ROBERT ROMAN: AN INTRODUCTION TO LANGUAGE HOLT- SAUNDERS INTERNATIONAL EDITIONS, THIRD EDITION . PRINTED IN JAPAN, 1983. P 176.

(8) BRIN BAMBER: DIRECTOR, MEHRAN UNIVERSITY ENGLISH LANGUAGE TEACHING CENTRE: TWO- PAGE TYPED REPLY DATED 21-11-92 TO THE QUERY OF THE COMPILER OF THIS DICTIONARY.

(9) قريشي غلام حسين: "ٻنيي زميندار جي ڳالهه" "چونڊ سنڌي نثر" (جهونو ۽ نئون). تيار ڪندڙ: مير چندائي، ڏيارام وسڻ مل ۽ سڏائي، جمناداس وليداس. ڪوه نور پرنٽنگ ورڪس، بندر روڊ، ڪراچي 1935ع - ص ص 16، 17، 18.

(10) آخوند، لطف الله محمد اسحاق: "گل خندان" " ادبي گلشن" (ياڳو ٽيون) تان ورتل: گڏ ڪندڙ: چنناڻي، نهالچند ريوا چند ۽ پمياڻي، نارائڻداس ميوارام. ايل - دوارڪا داس ۽ بردرس، بڪ سيلرس ۽ پبلشرس، بندر روڊ، ڪراچي. ڇاپو پهرين 1945ع ص ص 18،13،8.

آخوند لطف الله (1842ع- 1902ع) جو "گل خندان" سنڌي نثري ادب ۾، امتيازي حيثيت رکي ٿو. آڪاڻي تمثيلي آهي جيڪا مسجع ۽ مقفيٰ نثر ۾ بهاريل آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(11) پرمانند ميوا رام: "جهنگ جو شئل شڪار" (اصل "گل ڦل" ۾ شايع ٿيل) "گلزار نثر" تان ورتل: تيار ڪيل: آڏواڻي، ڀيرومل مهر چند. ڇاپو پهريون 1929ع - ص 139.

پرمانند ميوارام(1856ع- 1938ع)، سنڌي ٻوليءَ جو مهان ليکڪ هو. هن 1896ع ۾، "جوت" اخبار جاري ڪئي. سندس تحرير جو انداز سهڻو ۽ وڻندڙ ۽ عبارت رسيلي ۽ پختي آهي. سندس ڪتابن مان "سنڌي - انگريزي ڊڪشنري" (1910ع) "انگريزي - سنڌي ڊڪشنري" (1933ع) "گل ڦل"، "دل بهار" وغيره مشهور آهن.

(12) ڪلڪتائي، ڪوڙومل چندن مل، ديوان: مضمون "ساميءَ جا سلوڪ ڪنهن ناهيا؟" (هي مضمون 28 آڪٽوبر 1885ع ۾ لکيو ويو هو): "گلزار نثر" تان ورتل - ايضاً - ص ص 15،13.

ديوان ڪوڙومل چندن مل ڪلڪتائي (1845ع - 1916ع) "سنڌي نثر جو ابو" ساهتي جي برک تاريخي شهر "ڀريا" جو رهاڪو هو ۽ سنڌ جي علمي ادبي حلقن ۾ بيحد مانائتي شخصيت طور ڄاتو سڃاتو ويندو هو. علم ادب جي خدمت ڪيائين. ڀريا ۾، ڪوڙومل چندن مل اڪيڊمي (ڪي - سي - اڪيڊمي) برپا ڪيائين. هن عظيم درسگاهه مان ڪيترن ئي اهم شخصيتن سميت هزارين ماڻهن فيض پرايو. حيدرآباد ٽريننگ ڪاليج فار مين جو پهريون پرنسپل ٿي رهيو. حيدرآباد ۾ ڪوڙومل چندن مل ساهتيه منڊل پڻ کوليائين. ڪيترائي ڪتاب لکيائين: پڪو پهه (زناني تعليم جي باري ۾ اڳاٽو ڪتاب)، "آريه ناري چرتر"، "قول مالها" وغيره.

(13) ڏيارام، گدومل، ديوان: مضمون "سچي وديا" "گلزار نثر"- ايضاً - ص ص 20،16.

ديوان ڏيارام گدومل (1857ع -1929ع) صف اول جو نثر نگار ٿي گذريو آهي. سندس نثر، گهڻو تڻو مذهبي لٽريچر تي مبني آهي. "من جا چابڪ"، "جپ صاحب"، "ڀڳوت گيتا" ۾ سندس تحرير پختو ۽ واضح آهي.

(14) ليلارام، ولايت راءِ: رسالو "سمن موچي جي ڳالهه" سنڌي ساهت سوسائٽي ماهوار رسالو. (مهتمر: لعلچند امر ڏنو مل جڳتياڻي) ڊسمبر 1920ع ص ص 7،6.

(15) جڳتياڻي، لعلچند امر ڏنو مل: "مسافريءَ جو مزو ۽ سير جو رنگ". ٽيون ماهوار رسالو 1915ع ص ص 14،5.

لعلچند امر ڏنومل جڳتياڻي (وفات 1954) سنڌي ٻولي جو برک نثر نگار ٿي گذريو آهي. عام مروج لفظن ۽ محاورن ۾ بهاريل سندس عبارت رسيلي: عربي، فارسي ۽ سنسڪرت جي اڻانگن لفظن ۽ اصطلاحن کان آجي آهي. صوفي خيالن جو هي بزرگ اديب، شاهه، سچل، سامي ۽ ٻين صوفي شاعرن جو بنهه شيدائي هو. سندس ڪتابن مان "چوٽ جو چنڊ"، "سون ورنيون ڏليون"، "عمر مارئي جوناٽڪ"، "ڦلن مُٺ"، "محمد ﷺ پيغمبر جو احوال" مشهور آهن.

(16) جڳتياڻي، لعلچند امر ڏنومل: مضمون "ڳوٺن وارو پنچاتي سرشتو" - "چونڊ سنڌي نثر" (جهونو ۽ نئون). تيار ڪيل: ڏيارام وسڻ مل مير چندائي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۽ جمناداس ولي داس سٻاڻي. 1935ع - ص ص 155، 156، 157، 158.

(17) بولچند ڏيارام (سنڌيڪار): "ميرن جي صاحبي". (مصنف: جيمس برنس). "گلزار نثر" مؤلف: پيرومل مهر چند آڏواڻي. ڇاپو پهريون 1929 ص 172.

(18) صاحب سنگ چنداسنگ: "وهيو" (اصل: "سرسوتي" تان ورتل) "گلزار نثر" ايضاً - ص 31.

صاحب سنگ چنداسنگ شهاڻي (1826ع - 1931ع) ڊي - جي - سنڌ (ڏيارام جيٺمل سنڌ) ڪاليج ۾ 30 سال استاد ٿي رهيو. انهي عرصي دوران، 25 سالن تائين پروفيسر ۽ بعد ۾ پرنسيپل ٿي رهيو. شروعات ۾، "ساهتي مخزن ۾ سندس ليک شايع ٿيندا هئا. "تارن جو اپياس" ۽ "بلو کوکر" سندس شاهڪار ڪتاب آهن.

(19) نرمل داس فتح چند: "سروجني: هڪ جهوني سنڌي ڪهاڻي" سنڌي ساهت سوسائٽي ناٺون ماهوار رسالو. پهريون ڇاپو. سيپٽمبر 1914ع ص ص. 5.6.

(20) اجواڻي، لالسنگ هزاريسنگ: مهاڳ "گلزار نثر" 19 فيبروري 1929ع ص 1.

(21) گربخشاڻي، هوتچند مولچند، ڊاڪٽر: "ٻڍي جا ٻيٽا" - "گلزار نثر" ايضاً ص ص 145، 146.

ڊاڪٽر هوتچند مولچند گربخشاڻي (1884ع - 1947ع)، حيدرآباد جي هندو عاملن مان هو. 1899ع ۾ مئٽرڪ، 1905ع ۾ بي - اي پاس ڪيائين. بمبئي جي ولسن ڪاليج مان انگريزي ۾ ايم- اي ڪري، ساڳئي ئي ڪاليج ۾، اسسٽنٽ پروفيسر مقرر ٿيو. 1908ع ۾ فارسي جو پروفيسر ٿيو. 1928ع ۾ لنڊن يونيورسٽي مان "انگريزي شاعري ۾ تصوف" جي موضوع تي مقالو لکي، ڊاڪٽريٽ ورتائين. 1937ع ۾ ڊي- جي سنڌ ڪاليج ڪراچي جو پرنسيپال مقرر ٿيو. سندس شاگردن جو حلقو وسيع هو جن مان ڊاڪٽر علامه دائود پوٽو، خانبهادر ايوب کهڙو، ميران محمد شاهه، بنهه سندس پيارن سعادتمندن مان هئا.

ڊاڪٽر گربخشاڻي سگهارو اديب ۽ محقق هو. شاهه لطيف جو شيدائي ۽ شارح هو. انهي کان علاوه "روح رهاڻ"، "مقدمه لطيفي"، "نور جهان" (ناول) "لنواري جا لال" پڻ لکيائين - تحقيقي ادب ۾ سندس نالو صدين تائين ياد رهندو.

(22) آڏواڻي، پيرومل مهر چند: مضمون "مارئي جو ملڪ" - "گلزار نثر" - ايضاً ص 153.

ڪاڪو پيرومل آڏواڻي (1876ع- 1953ع) سنڌي، سنسڪرت، هندي، فارسي، عربي، انگريزي زبانن جو ماهر، ناميارو ڪاليج استاد. لغت جو ڄاڻو هو. هن 30 ڪتاب لکيا.

(23) دائود پوٽو، عمر بن محمد ڊاڪٽر، شمس العلماء: مضمون "اڄوڪي سنڌي ساهت جي حالت". "ادبي گلشن" (ڀاڱو ٽيون) تان ڪنيل. گڏ ڪندڙ: چيتناڻي، نهال چند ريوا چند ۽ ڀمياڻي، نارائڻ داس ميوارام. ايل - دوارڪاداس ۽ برادرس، بوڪ سيلرس ۽ پبلشرس، بندر روڊ ڪراچي. ڇاپو پهريون 1945 - ص ص 34، 36.

شمس العلماء عمر بن محمد دائود پوٽي کي علمي ادبي حلقن ۾ مانواري شخصيت، طور اچ به ياد ڪيو وڃي ٿو. علامه دائود پوٽو (1896ع- 1958) هڪ عظيم استاد، محقق، اديب ٿي گذريو آهي. عربي، فارسي، سنڌي، انگريزي ٻولين ۾ ڪمال حاصل هوس. سندس ترتيب ڏنل ڪتابن مان "شاهه ڪريم بلڙي واري جو ڪلام"، "ابيات سنڌي"، "منهاج العاشقين"، "سرها گل" وغيره مشهور آهن. باڪمال نثر نگار هو. سندس عبارت چيده لفظن ۾ ٻهاريل آهي.

(24) سڏائي، جمناداس - و: مضمون "واندڪائي جو وقت" - "چونڊ سنڌي نثر" (جهونو ۽ نئون) تيار ڪيل ميرچندائي، ڏيارام وسڻ مل ۽ سڏائي، جمناداس وليداس. ص ص 207، 211،208. ڪوهه نور پرنٽنگ ورڪس، بندر روڊ ڪراچي. 1935ع.

(25) ملڪاڻي، نارائڻ داس رتنمل، پروفيسر: "هيٺاهر ڪنهن وهيٺا" (اصل مصنف جي ڪتاب "ڳوناٽي چهر" تان ورتل آهي). "چونڊ سنڌي نثر" ايضاً ص ص 190، 192، 193.

(26) ميمڻ محمد صديق: مضمون "قلندر لعل شهباز جو ميلو"- "گلزار نثر"- ايضاً ص 15.

خانبهادر محمد صديق ميمڻ (1890ع- 1958ع) سنڌي ٻولي جو سٺو ليکڪ هو. تعليم کاتي ۾ آفيسر ٿي رهيو. هو هڪ علم دوست ۽ اديب هو. سندس نثر معياري آهي. سندس ڪتابن مان "تاريخ طاهري جو انتخاب"، "مضمون نويسي"، "حياتي جو دور"، "سنڌ جي ادبي تاريخ" قابلِ ذڪر آهن.

(27 موسوي، عطا حسين شاهه سيد: مضمون "ڪوڙ" (اصل سندس ڪتاب "ڪچ ڪوڏيون" تان ورتل) : "سنڌي نصاب" (مئٽرڪيوليشن لاءِ) گڏ ڪيل: خانصاحب آغا تاج محمد. ڇپائيندڙ: آر- ايچ - احمد اينڊ برادرس، بوڪ سيلرس، شاهي بازار حيدرآباد . ص ص 50 - 53.

سيد عطا حسين شاهه تعليمي ماهر، اديب، محقق ۽ پهرئين جوڙ جو نثرنگار هو. سندس تحرير رسيلي، محاوري ۾ رچيل آهي جنهن ۾ مزاحيه طنز جو عنصرنمايان آهي. سندس "ڪچ ڪوڏيون" (مضمون) مشهور آهي.

(28) سمون، الهه بچايو، يار محمد: "سير ڪوهستان" ص 17.

(29) راشدي، علي محمد، پير : "اُهي ڏينهن، اهي شينهن" (جلد پهريون). سنڌي ادبي بورڊ حيدرآباد سنڌ. ڇاپو ٻيو، 1974ع - ص 4.

(30) عباسي، نجم: "جڏهن منزل ويجهو آئي" (تفريحي افسانو). رسالو "مارئي": آزادي نمبر 1957ع - ص 20.

نجم عباسي، پيشي جي لحاظ کان ڊاڪٽر آهي. سنڌي ادب کي "ڪهاڻي" سان مالا مال ڪيو. سندس ڪهاڻين جا ڪيترائي مجموعا شايع ٿي چڪا آهن.

(31) ڏيارام گدومل، ديوان: "سچي وديا" - مهاڳ : "ساميءَ جا سلوڪ" - "چونڊ سنڌي نثر" تان ورتل / تيار ڪيل: مير چندائي ڏيارام وسڻ مل ۽

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سڏاڻي جمنا داس وليداس. 1935ع ص ص 59،58.

(32) آڏواڻي نولراءِ شوقيرام، ديوان ۽ اڌارام ٿانورداس، منشي: سنڌي ترجمو "راسيلاس" 1890ع - مضمون :"هيڪلاڻي ٻر سک آهي ڇا؟"ايضاً ص ص 37، 38.

(33) گربخشاڻي هوتچند مولچند، ڊاڪٽر: "نوري ڄام تماچي" - مهاڳ: "مقدمہ لطيفي" "چونڊ سنڌي نثر" تان ورتل ايضاً ص 100.

(34) آڏواڻي، پيرومل مهرچند: "سسئي جو سفر" (لطيفي قصا) "گلزار نثر" ص 57.

(35) دائود پوٽه، ڊاڪٽر، شمس العلماء: مضمون "سنڌي ساهت جي اڄوڪي حالت" ، "چونڊ سنڌي نثر". ص 112.

(36) ايضاً مضمون "باران رحمت" : "ادبي گلشن" (ڀاڱو ٽيون): گڏ ڪندڙ: چنناڻي نهال چند ريوا چند، ۽ يمياڻي، نارائڻ داس ميوارام. ڇاپيندڙ: ايل- دوارڪا داس ۽ برورس، بوڪ سيلرز ۽ پبلشرس، بندر روڊ ڪراچي ڇاپو پهريون 1945ع ص 38.

(37) ميمڻ، محمد صديق: مضمون "قلندر لعل شهباز جو ميلو" : "گلزار نثر" ص، 113.

(38) ايضاً - مضمون "اسانجي سنڌڙي" "سنڌي نصاب، مئٽرڪيوليشن لاءِ: گڏ ڪيل: خانصاحب، آغا تاج محمد. ڇپائيندڙ: آر - ايچ - احمد اينڊ برادرس، بوڪ سيلرس، شاهي بازار، حيدرآباد سنه ص 56.

(39) وفائي، علي نواز: وفائي جا گفتا - نصيحت ڀريا نُڪتا" - روزانه "هلال پاڪستان" ، ڪراچي 21 فيبروري 1982ع.

جناب علي نواز وفائي، اديب ابن اديب ۽ ناميارو صحافي آهي. هن وقت سياست سان لاڳاپيل آهي.

(40) ملڪاڻي، نارائڻداس رتن مل، پروفيسر: هٽيا هر ڪنهن وهٽيا" - "چونڊ سنڌي نثر" ص ص 191، 192.

(41) سڏاڻي، جمناداس- و: "پروفيسر: "واندڪائي جو وقت" -"چونڊ سنڌي نثر" (ڇهونو ۽ ٽئون) ڪوه نور پرنٽنگ ورڪس، ڪراچي، 1935ع ص ص 207، 208، 211.

(42) واڌواڻي، ليلارام پريمچند: مضمون "پراڻي پچر" - "چونڊ سنڌي نثر" - ايضاً. ص 102.

(43) جيمس برنس: (ترجمو ڪندڙ) بولچند ڏيارام: "ميرن جي دربار" - "ادبي گلشن" (ڀاڱو ٽيون) گڏ ڪندڙ: نهالچند ريوا چند چنناڻي ۽ نارائڻ داس ميوارام يمياڻي. ايل - دوا رڪاداس ۽ برورس، بندر روڊ ڪراچي 1945. ص، 20.

(44) ڏيارام گدومل: "سچي جيوت" (مهاڳ): "ساميءَ جا سلوڪ"- "چونڊ سنڌي نثر" (ڇهونو ۽ ٽئون) ڪوه نور پرنٽنگ ورڪس، ڪراچي. 1935ع - ص 60.

(45) موسوي، عطا حسين شاهه، سيد: (ديباچو): "سڪِنڊ" . گلچين: موسوي عبدالحسين شاهه وڏيل شاهه ۽ عباسي محمد ابراهيم محمد بچل. ڇاپو ٽئون 1966ع - ص ص 1، 2.

(46) واسواڻي، فتحچند ڪوڙومل: "نئون فارسي گرامر" اسڪول ۽ ڪاليج اسٽورس، بڪ سيلرس ۽ پبلشرس هير آباد، حيدرآباد. 1936ع

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سنڌي ٻٽن لفظن جي لغت

ٻٽا لفظ

ساڳي معنيٰ ۽ مفهوم وارا، پاڻ ۾ لاڳاپيل/ معنوي هڪ جهڙائي رکندڙ، گڏ ڪم ايندڙ لفظ/ اصطلاح/ محاورا وغيره.

الف

(لفظن جا جوڙا: 579- ڪل لفظ: 1158)

آب تاب: مٺيا/ تجلو/ رؤنق/ ناماچار/ رعب تاب/ شان و شوڪت مثال:

"ڪل نفسِ" ڏس پڙهي ۽ امر الک ميت

پوءِ هِت ماٺيندو ڪهڙو شخص دائم آب تاب (محمد صديق مسافر)

آب داڻو: داڻو پاڻي/ ڪاڄو پيتو/ رزق/ روزينو/ قسمت / نصيب. مثال:

١- انسان آهي آب داڻي جي وس!

٢- آب داڻو، جتي جيترو لکيل هوندو اتي اوترو ئي ملندو!

٣- اج ڀلائي آب داڻي قيد ڪيو مون اوچتي،

نہ تہ ڪٿي مان، ڪِٿ هو ۽ ڪٿي صياد آه. (مُنشي لالچند مجروح)

آترو اُتامرو: آترو: تڪڙو/ اُبهرو (آتر: تڪڙ/ اٻهرائي) اُتامرو: تڪڙو/ اٻهرو (اُتامرائي:تڪڙ/اُبهرائي)

آترتائي آتر ويلا: آتر تائي: اُبهرائي/ تڪڙ/ هربر/ جلدبازي آتر ويلا: اها ويل جنهن ۾ تڪڙ ڪئي وڃي: تڪڙ/ اٻهرائي/ جلدائي/ بي صبري/ لوچ پوچ/ آنڌ مانڌ.

آتر ويلا اُتامرائي: تڙ تڪڙ/ اٻهرائي/ جلدائي/ هربر .

آيارڻ اُيارڻ: هوا ڏيڻ/ هَشي ڏيڻ، تيڪر ڏيڻ/ پڏائڻ/ ساراهڻ/ چاڙها ڏيڻ/ پڙڪائڻ/ چاڙهاڪا شاهوڪا ڏيڻ Incite/ Encourage.

آپرُ آذرُ: آذار آسرو- آپَرَ: ٽيڪ/ آسرو/ جهَل.

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

آٿتُ آسرو: آٿت: ڏڍ/ ٽيڪ / دلاسو/ آسرو/ آڌار / دلداري/ جهل/ همدردي جو ٽيڪو.

آٿت اجهو: آڌر / آڌار آسرو: پردو پناه/ ڍڪ/ پروسو

آٿر پاٿر: آٿر: پراٿيون رليون گودڙيون (آٿرڻ: پٿيرڻ وڇائڻ)وڇاٿا/ پٿر/پاٿر: پٿيرڻ/ وڇائڻ لاءِ رليون گودڙيون/ تڏا توٽريون. جانورن جهڙوڪ اٺ/ گڏهه جي پٺي ڍڪڻ جا تپڙ/ تپڙيون/ تراڪڙو وڇاڻو/وڇاڻا.

آٽو انگل: آٽو: ٻاراٽو ضد/ هوڏ/ ننرپائي/ تيسو/ روسامو (رُسڻ/ ڪاوڙجي وهڻ)انگل: ٻاراٽو لاڏ/ لاڏ مان ڪاشٽيَ ڪرڻ): ناز نخرو/ البيلائي/ چچلائي/ چلولائي . Coquetry

آنار مانار: آنار/ آنر (آنرجڻ): خاموشي- مانار/ مانر (مانرجڻ): مانائي/خاموشي.

آپدا اپاڳ: آپدا: مصيبت/ بدنصيبي/ آفت Calamity اپاڳ (ڀاڳ جو ضد):/ چنڊائي/ نڀاڳ/مصيبت/بدنصيبي.

آپدائون آفتون: مصيبتون/ بدنصيبيون / قدرتي حادثا.

آجائي وارڪائي: واندڪائي/ فرصت / آزادي.

آجهاپو اوجڻ: آجهاپو/ اجهاپو: اجهو / پناهه/ ڍڪ/ پردو. اوجڻ: ڍڪڻ جو ڪپڙو/ پردو/ پناهه.

آجهار اجهاڳ: آجهار: پاڻي جي ڍڳهي پکيڙ/ اجهاڳ: جنهن کي جهاڳي نہ سگهجي.

آجون اُهجاڻ: آج (جمع: آجون): ڏس/ پتو/- اهجاڻ: پار/ پاسو/ نشان/ اشارو/ پارپتا/نشان.

آچار ويچار: آچارڻ: ويچار ڪرڻ/ انصاف ڪرڻ/ فيصلو ڪرڻ/ راجوٽي ڪرڻ/ راجوٽي (راڄ وارن جي) رسم رواج موجب ڳالهيون ٻڌي فيصلو ڪرڻ/ معاملي کي ٻڌي، ڇنڊڇاڻ ڪري، ان تي ويچار ڪري، حق جو فيصلو ڏيڻ/ نياءُ ڪرڻ: فيصلو/ انصاف/ نياءُ.

آچلائڻ آگھارڻ: آچلائڻ: ٿانوَ ۾ پاڻي وجهي، ڇلڪائي ڌوئڻ/ مٿاڇرو هلڪو سلڪو صاف ڪرڻ/ آگھارڻ: مٿاڇرو ڌوئڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

آچوڙو پاچوڙو: آچو: اسم تڪبير/ اسم جي وڏي صورت؛ آچوڙو- پاچو: اسم تڪبير پاچوڙو. وهمي / ڪمزور عقيدي وارن ماڻهن جي خيال موجب "آچوڙو پاچوڙو" جي معنيٰ "جن ڀوت جو ڏيڪارو/ اشارو ۽ ان جو اثر" آهي.

آد بنياد: آد: ڀهريون وجود: خدا/ ابتدا/ ازل/ مُنڍ/ اصلوڪو/ اصل جو/ بُڻ بنياد/ شروعات. مثال:

آد بنياد وارو (آدي بنيادي يعني اصلي خانداني) آهي.

آدي بنيادي: بُڻ بنياد وارو/ خانداني/ پيڙهيائتو. مثال:

آدي بنيادي سخي، عليءَ جي آڌر (فريد خان گلاڻي)

آداب تسليمات: سلام ۽ نياز.

آڌار اجهو: اوٽ / پردو پناهه / آسرو: جهل/ پَرُ/ آسرو/ اوٽ.

آڌر اجهو/ آڌر اجها: آسرا/ اوٽون/ جهلون. مثال:

١- بيبي بانو چئي مُنهنجا آڌر اجها اڪبر مَ وڃُون
چئي پَڻي سِرَ مُنهن پٽي، هڻ هٿي ادا اڪبر مَ وڃُون (سيد ثابت علي شاهه)
٢- تنهنجي اتم آڌر اجها، ڏک ڏوکر، ڏوکا ڏجها (پير محمد اشرف شاهه)

آڌر اوٽ: پردو پناهه/ آسرو/ ڏڍ/ آٿت/ اجهو / پناهه/ پردو. مثال:

١- ڏيو ڪا دوست دلداري آڌر مون اوٽ آرياڻي (پير ڪمال سائين: سر جرڳ)
٢- آءُ اگڻ تون گوهر گهوٽ
هوندءِ الله جي آڌر اوٽ (حافظ محمد بخش)
٣- ڪلمو هوندو قلعو ڪوٽ
اوڪي اهنجي آڌر اوٽ (حافظ محمد بخش)

آڌر اولو: ڍڪ/ پردو/ پناهه/ سهارو/ آٿت. مثال:

آڌر اولو تون ئي آهين،
دوست منا دلدار الا!
جانب جيءَ جيار او سائين. (احمد خان ڪيريو)

آڌر ڀاءُ: آڌر: مان+ ڀاءُ: پيار/ ڀاٻوهه): سڪ ساءُ مان ڪيڪارڻ/ آجيان ڪرڻ، ڀليڪار چوڻ): آجيان/ ڪيڪار/ ڀليڪار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

آڏوتي اٿموت: آئل/ پوئتي نہ هٽندڙ. مثال:

سنيري آيا سوريءَ تي، آڏوتي اٿموت (شمس الدين بلبل)

آڌي اويل: آڌي: آڌي رات/ رات جو اويرو وقت / بيگاهہ/ اويري مهل/ بنهہ/ دير سان/ ڪُمهلائي: At The Dead of Night/ Odd Hours مثال:

اعتبار جوڳو دوست آهي، آڌي اويل ڪم ايندو رهندو آهي.

آڌي رات اُسُور: اسور: اسُر/ صبح جو سويل/ ٻيچ ٻني- آڌي رات : بيگاهہ

١- جي ٿون هو هليا، آڌي رات اسُور (سچاول ورڙ)

٢- ووءِ! راول رت روئندا

مون ڏٺا آڌيءَ رات اسُور. (منٺار فقير راڄڙ)

آڌي مانجهي: آڌي: اڌ رات جو- مانجهي: منجهہ رات (اڃا رات باقي هجي): اويرو/ دير سان/ بيگاهہ.

آڏترِڇا آهُڙا: آڏ ترڇا: ڏنگا ڦڏا/ ورن وڪڙن وارا- آهڙا: اوڪا/ اهنجا/ اهڪا/ ڏکيا، مثال:

١- آڏ ترڇا آهوڙا، وندر وراڪا (شاهہ)

٢- آڏ ترڇا آهڙا، ڏونگر ڪي ڏاڪا (شاهہ)

آڏو اُبتو: ڏنگو ڦڏو/ اٽانگو/ ٻي ڍولو/ اٿوٿندڙ/ ٻي ڍنگو.

آڏو ٽيڏو: ڏنگو ڦڏو/ آسيرو پاسيرو/ ٻي ڍولو / معمولي/ اٿوٿندڙ.

آڏو ڦڏو: ڏنگو ڦڏو/ انگڙ ونگڙ/ ٻي ڍنگو/ اٿوٿندڙ.

آڍوبڍو/ آڍڙو بڍڙو: آڍو (آڍڙو)؛ وهيءَ چڙهيل/ عمر ڪاڏل Advanced in Age. وڏي عمر وارو پوڙهو/ پڪو: تڪبيري صورت: پڪوڙو: جهور بڍو)؛ بڍو (بڍڙو)؛ وڏي ڄمار وارو/ ڪک پوڙهو/ ڪَراڙو. مثال:

مائرون اولاد کي دعائون ڪندي چونديون آهن: پٽ! الله ڪندو، جواني مائيندي، آڍڙو بڍڙو ٿيندين!

آرانيبون آڙاهہ: آرانيبون (واحد: آرانبي: پرندڙ ڪاني/ ٻاهہ جي اماڙي) ٻاهہ جا ٻنيٽ/ آلا/ ڇيبون- آڙاهہ: ٻاهہ جون ٻٽيون/ ٻمنيٽ/ ٻاهہ جا مچ/ ڀانبڙ.

آرام آسائش: وسرام / فرحت.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

آرُ اڪُرنجَ: آر: چاهہ / چاهت/ پيار. مثال:

تيون ديوانيون دل ۾ اپر لڳن آر (شاهہ : سر آسا)

اڪرنج: پيار/ چاهت/ چاهنا.

آروٽو پاروٽو: (آروٽڻ پاروٽڻ): اوباريل/ ٻاٽسي ڪاڍو. مثال:

غريب ويچارا آروٽو پاروٽو ڪائي، ويلا ٽاريندا آهن.

آرهڙ اونهارو: گرميءَ جي موسم. مثال:

آرهڙ اونهارو آهي، ڏينهن تتو تہ سمجهو تہ ڪانوَ جي اک ڦٽي نڪري.

آرين پارين: آرَ پارَ: پار پتا (نشان پتا) نشانن پتن سان/ وارو. مثال:

اهڙي آرين پارين کي ماٺهو هتان ويندو ڏلوَ؟

آريون انگل: انگل آرا: آر: انگل/ ناز نخرا/ ناز انداز/ البيلايون. مثال:

آريون اپوجهن جيون، سپڙچام سهي (شاهہ: سر پرڀاتي)

آريون عاشقن جون سي سپاجها سهندا. (ڀائي دلپترام صوفي)

آريون انگلايون: نازانداز/ البيلايون.

آزي ايلاز: منٿ ميڙ/ وينتي/ التجا/ ليلائڻ/ ليلڙاٽڻ/ عرض ڪرڻ/ گيهٽيون ڪرڻ. مثال:

١- ڏاڍيون آزيون ايلاز ڪيامانس، پر هڪ بہ نہ ٻڌائين.

٢- آزي، اسان جي ايلاز، زوراور زور ناهين (چترو فقير سانگي)

آزي نيازي: منٿ ميڙ/ وينتي/ التجا/ ليلڙاتي (ليلائڻ/ ليلڙاٽڻ/ ٻاڏائڻ)

آزيون نيازيون: منٿون ميڙيون. مثال:

هي پيرن جا پلاند ۽ آزيون نيازيون،

سي "منٺار" جون ميڙون منٿون تنو سمجهين. (منٺار فقير راجڙ)

آزي نيزاري: منٿ ميڙ / التجا/ وينتي/ عرض/ ليلڙات (ليلائڻ/ ليلڙاٽڻ) مثال:

منهنجي وفا ۽ تنهنجي جفا ۾

يار عجب آ آزي نيزاري (مخدوم محمد امين فهيم)

آڙ آڏار/ آڙ آڏر: آڙاوت/ آسرو/ ٽيڪ/ پرجهلائي. مثال:

آڙ اڙيـن آڏار محـمـد

ٻاري چايو ٻار محـمـد (گمنام شاعر)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

آڙ اوٽ: اڙ / آڊر/ اوٽ/ بچاءُ/ روڪ/ ڍڪ/ پناهه/ پوشاڪ/ پردو، مثال:

غريب آهيون، الله جي آڙ اوٽ وٺيو ويٺا آهيون!

آڙو اُبتو: آڏو اُبتو/ ڏنگو ڦڏو، مثال:

بس، آڙو اُبتو جواب ڏيئي هليو ويو.

آڙو پاڙو: اوڙو پاڙو/ ويڙهو/ اوسو پاسو/ اوسي پاسي وارو علائقو/ ويجهوٽڙ/ پاڙو پتي.

آڙيڪا چاڙهيڪا: جابلو چاڙهيون/ لڪ/ اٿانگا پيچرا، مثال:

آڙيڪن اڙي، پيس هوت پنهونءَ سين (شاهه سُر حسيني)- مثال:

سڪن سارو ڏيهه، چڙهن چاڙهيڪن تي (شاهه سُر حسيني):

پهاڙي پنڌ/ جابلو واٽون.

آسا آسرو: آڌر/ ڏڍ/ اميد (آساري: آس واري) مثال:

آئون جَنِ آساري متي تڙ گذاريان،

مون کي وساري، شال مَرَ وڃن اوهري! (شاهه: سر معذوري)

آس اُڪير: سِڪ/ اڪنڊ، مثال:

الف اندر ۾ آس اُڪير، جهانگين جا تم جيءَ ۾ جهير. (مولوي نبي بخش "نجيف")

آس اميد: آسرو/ ڏڍ/ ٽيڪ/ پرجهلائي، مثال:

ايندا عبداللطيف چي، آس اميد نہ لاهيان،

ڪامون سار لهيجا (شاهه : سر آسا)

آسائت آسروند: آس رکندڙ/ اميدوار،

آسائتو آساونت: آس رکندڙ/ آس اميد وارو،

آسائتو آسروند: آس رکندڙ / اميدوار،

آسانگو آسرو: آسرو اميد / ٽيڪ/ پروسو/ ڏڍَ.

آسر اجهو: اجهو اوٽ / پردو/ پناهه/ آسرو، مثال:

جو قريبن ڪان قريب ۽ جو عزيزن ڪان عزيز

تنهن سڄڻ آسر اجهي، خيرالوري جي ڳالهه آ (عزيز ڳاڙهوي)

آسرَ آڌر: آڌار/ ٽيڪ/ پروسو، مثال:

سر ترڻ تي ڪنيو اٿم، لاهي ساهه جو آسر آڌر (امام بخش)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

آسرو آڌار: پروسو/ ٽيڪ/ بچاءُ. مثال:

ڪنهن جو ڪو آسرو آڌار ٿي نہ آهي؛ چئون تہ ڪنهن کي چئون؟!

آسرو اوٽ: آڌر/ پَرُ/ پروسو/ ٽيڪ/ بچاءُ/ ٽيڪ. مثال:

غريب ويچارا ڏٺي جو آسرو اوٽ ڪيو ويٺا آهن.

آسڻ اوتارو/ اوتارا: ماڳ مڪان/ گهر گهاٽ. مثال:

ويو ناڳهہ نِڪري، ڇڏي آسڻ اوتارا (رمضان ڪنير)

آسي اداسي: آسي: آس رکندڙ. جيڪو آس نہ پڄڻ سبب اُداس لڳندو آهي؛ وياڪل/ ويڳاڻو/ گهرايل. مثال:

آهيان آسي اُداسي، مـلان مـارن
تن تاسي پياسي، پسان کي پرين.
منهنجو ميلو اتهن سين، قادر ڪٿي ڪينـدو (منٺار فقير راڄڙ)

آسيرو پاسيرو: اڻ سڌو/ ڏنگو ڦڏو/ پرانهون/ پري/ ڏارَ Cut off مثال:

دولت جي انڌ ۾ ماڻهن، ڪان گهڻو آسيرو پاسيرو ٿي ويو آهي!

آفتون اڙگر: آپدائون/ بلائون/ مصيبتون. مثال:

جوان پنهنجي جوءِ ۾، اهيون آفتون اڙگر (سگهڙ محمد خاصخيلي)

آقي باقي: رهيل سهيل/ رهيو کهيو: رهيل کُهيل/ بچيو سچيو/ هائي ڏائي/ ويتر/ هيڪاري. مثال:

آقي باقي رهيل هو وڏو ياءُ. سو بہ جُدا ٿي ويو!

آڪاهتو بُڻائتو: آڪاهتو/ آڪهہ: خاندان/ بڻ: اصل نسل وارو/ اصيل/ بنيادي/ اعليٰ خاندان وارو. مثال:

ڪوڙ آڪاهتو بُڻائتو ماڻهو، معيار ڪان ڪريل ڪو ڪم نہ ڪندو!

آڪرو اتامرو: وڏيڪ/ سرس/ اڳهہ ۾ تيز/ مهانگو/ تکڙو/ ڳرو/ ڀاري/ کَهرو/ شوخ/ مغرور/ هٺيلو/ ضدي/ مغرور. اُتامرو: تيز/ تکڙو/ هٺيلو/مثال:

اسان تي اجايو آڪرو اُتامرو نہ ٿيءُ!

آڪرو اڻ گهڙيو: ڪاوڙيل/ ناراض/ تُند مزاج.

www.sindhsalamat.com	books.sindhsalamat.com

آکڙ ساکڙ: (آکڙجڻ ساکڙجڻ): هٺ/ وڏائي/ ايمان/ اجائي تاڻ، ڦونءِ/ آکڙ/ مغروري، مثال:

جاڻي ڪجهه به نه، رڳو آکڙ ساکڙ ڪيو پيو هلي!

آکڙ ڦوکڙ: (آکڙجڻ ڦوکڙجڻ): ڦوکڙ: حد کان وڌيڪ ڦوکجڻ/ هٺ/ وڏائي/ غرور("ڦوکڙ"، "ڦوک" جو اسم تکبير آهي.) اجائي سيٽ: هٺ، وڏائي ۾ سيٽجڻ، مثال:

آکڙ ڦوکڙ وارو ماڻهو منهن ڀر ڪرندو آهي.

آکڙيل اٽڪيل: آکڙ وارو/ معزور/ ايمان ڪندڙ/ وڏائي ڪندڙ.

آکڙ دار اٽڪيل: (اٽڪيل: اٽانگو ڳالهائيندڙ/ بي چيو/ ڪج بحث/ ضدي/ هوڏ وارو): هنيلو/ ترڙو/ مغرور، مثال:

١- آکڙ دار نه ٿي اٽڪيل، پنهنجو پاڻ سنڀال سويل (شاه محمد ديڙ)

٢- آکڙ دار اٽڪيل ٿي ڇا حاصل ڪندين؟

آکو اٽپکل: ڪچو/ خام/ ٿلهو/ بي سوادي.

آڪاڙو آجهارو: (آڪاڙڻ آجهارڻ) ملهه/ ڪُشتي وڙهڻ جي جاءِ.

آکون ڏاکون: آکون: اکروٽ- ڏاکون: انگور، مثال:

آکون ڏاکون، سرڪنڊ شاخون،

جت چوڪا چندن ڪوڻر. (شاه: سُر مومل راڻو)

آڳ اڳرائي: آڳ: اڳ ڪيڻ/ بازي کٽڻ/ اڳرو ٿيڻ.

آڳ واڳ: مهار/ لغام، مثال: ساري آڳ واڳ وڏي ياءُ جي هٿ ۾ اٿس.

آڳاٽو آڳانجهو: قديم / اڳوٽو/اڳئين دور جو/ پراڻهين وقت جو/ پراڻهون/ ڏورانهون،مثال:

هي قصو گهڻو آڳاٽو آڳانجهو آهي.

آڳانڊيو آسرو: آڳانڊيو (آڳانڊڻ: ڳنڍڻ): آسرو/ آڌار/ پرجهلائي، مثال:

جانب جڏي جيءَ جو آڳانڊو آهيو (شاهه): ٽيڪ/ مدد. مثال:

سچو دوست اوکي ويل آڳانڊيو آسرو هوندو آهي.

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

آڳهه اڃهو: آڳهه: آسرو/ سونهون/ رهبر. مثال:

آڳهه جن علي، آءُ نہ جيندي ان ري (شاهه: سر رامڪلي)

اڃهو: آسرو: مهندار/ اڳواڻ/ رهبر. مثال:

الله، سيني جو آڳهه اڃهو آهي.

آلاڻو اولاڻو: اوراڻو (اورڻ: دل جو حال ٻڌائڻ- آلائڻ: الائڻ: ڳالهائڻ): اندر جو حال.

آل اقبال: مان مرتبو/ رتبو/ شان شوڪت.

آل اولاد: ڪٽنب/ خاندان/ ٻار ٻچا/ پيڙهي.

آل جال: گهڻو/ جهجهو/ جالارو/ ريل ڇيل/ عام جام.

آل عيال: زالءِ اولاد/ ٻار ٻچا پيڙهي/ ڪٽنب.

آلو آڏوڪو: آڻسڪل/ اڻپورو سڪل.

آلو پولو: سادو/ ٻودلو/ ٻوڪ/ ڀالو ڀولو/ سادو سودو.

آليرو اُپورڪو: آليرو: وڏيڪ/ ڪجهه گهڻو آلو- اپورڪو: اڻسُڪل. مثال:

تڪڙ ڪري وٺ، آليرو اُپورڪو ڀيراڻ ڪٽي پاءِ!

آلوڙڻ ولوڙڻ: گهمائڻ/ سوچ ويچار ڪرڻ. مثال:

هميشه آلوڙي ولوڙي ڳالهه ڪجي!

آلوڙو آرس: اوجهراٽي/ ننڊاڪڙائي/ ننڊ جو غلبو/ گهيرٽ/ پنڪي. مثال:

آلوڙو اکين، آيل ننڊ اياڳ جي (شاهه: سُر ڪوهياري):

آما اُنب: آما: انب/ انبن جا وڻ ۽ ميوو/ انب جو قِر. مثال:

اڪن ڪان ٿو آما انب گهُري!

آماڻو ساماڻو: (آماڻڻ ساماڻڻ/ آماڃڻ ساماڃڻ/ آڏڻ آڏامڃڻ/ ساماڃڻ/ وڌڻ/ بالغ ٿيڻ/ جوان ٿيڻ): آڏو ساماڻو/ قابل/ عاقل بالغ/ تيار. Mature

آميون انبڙيون: انبن جو ڪچو ميوو يعني ڪنيون انبڙيون.

آنبهه آڙاهه: (آنبهه: ٻاهه جو مچ/ ڀنيٽ/ ڀانيڙ/ ڪوري ۾ پرندڙ ٻاهه. مثال:

ڪوريءَ ڪامڻ سڙي، هي آنبهه اٿڪٽ آهي. (هادي بخش شاهه مسڪين):

ٻاهه جو مچ/ ڀنيٽ.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

آنبلي آمري: گدامڙي، مثال: سواد وڌائڻ لاءِ، پوڙ ۾ لوڻ ۽ مرچ مصالحي سان گڏ آنبلي آمري ضروري آهي.

آنٽ سانٽ: ڳنڍ سنڍ/ ور وڪڙ.

آؤنٽ ساؤنٽ: ور وڪڙ- آنٽ/ آونٽ تي چڙهڻ؛ ور چڙهڻ/ هٿ اچڻ.)

آند پاند: ڪنڌي/ ڪنارو/ ڇيڙو/ ڇيهه/ حد/ انتها/ پڇاڙي.

آنڌڙگانڌڙ: تڙ تڪڙ/ جلدي/ جهٽ پٽ / هربر.

آنڌَ مانڌَ: (آنڌڻ مانڌڻ/ منڌڻ/ ولوڙڻ/ مانڌاڻ): اندر جي ولوڙ/ مانداڻ/ ڦتڪو/ بي آرامي، مثال:

پنهنجون نشانيون دم رخصت هي ويو ڏئي:
سيني ۾ داغ ۽ دلِ مضطر کي آنڌ مانڌ. (اليڪراج ڪشنچند عزيز)

آنڌاري اونده: آنڌاري: انڌاري/ مٽي اڏائيندڙ واچ/ ڏڦان- ڌوڙ اڏائيندڙ هوا جنهن ڪان اهڙو ڏڦ (اونده) ٿي وڃي جو هٿ نه ڏسي هٿ کي/ طوفان/ مٽي گاڏڙ تيز هوا جيڪا اکين ۾ پئجي گهڙي پلڪ لاءِ ماڻهن کي انڌو ڪري ڇڏي/ اجهل ڌوڙ وسائيندڙ هوا جنهن سبب اونده ٿي ويندي آهي.

آنڊا گونڊا: جيئن جسم ۾ آنڊا گونڊا هوندا آهن تيئن يعني ويجهي مائٽي/ هڏ رت/ سڳاوت/ سڳابندي.

آنڊيل گانڊيل: گڏ وچڙ/ لاڳاپيل/ سلهاڙيل.

آنڊين گونڊين: سڳاوتي/ مائٽي ۾/ ڳنڍيل سنڍيل.

آني بهاني: ڪنهن نه ڪنهن بهاني سان، مثال:

آني بهاني، مڙيئي وڃي رسبو.

آٺو ماٺو: ناز نخرو/ انگل آرو.

آواٺو هاواٺو: ڪنهن جي اچڻ جي خبر/ هَل/ افواه، مثال:

سندس اچڻ جو ڪو آواٺو هاواٺو ٿي نه تو پڌجي!

آهر زاري: دانهون ڪوڪون/ رڙيون/ روڄ.

آهرواهر: مدد/ همراهي، مثال:

آهيون تو آهر. تڪن تا هر ولهيءِ واهر ڪج وري (حافظ ولي):
آسرو/ آٿت / سهارو.

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

آهري آرسي: آهري: آئينو Mirror، مثال:

منهن تہ آهيريائي اُجرو، قلب ۾ ڪارو (شاهہ: سُر آسا):
درستي/آهينو/آئينو.

آهو ساهو: اهي سهي/ اٿواقف/ مسافر/ پرديسي.

آهون الاهون: دانهون ڪوڪون/ رڙيون/ پڪارون، مثال:

١- آهون سٽي الاهون، ڪر ماڙ تون ايڏاهون،
آءُ الله لڳ اوراهون، ڦري ڦيرڙو تون پائي. (نانڪ يوسف)
٢- آهون الاهون ڪري، درماندگي دلگير. (الهہ بخش سومرو)

آنهون پانهون:

رئيس وڏيرن وڏيون راهون،
ڪڙمي چتن آنهون پانهون،
لٽي چڏين وڏيون ڪاهون،
تنديون ڪن ڪروڙ، پچن لاڙيون (حاجي خانڻ چنجڻي)

آهون دانهون: رڙيون/ ڪوڪون/ فرياد، مثال:

آهون دانهون عاجزيون، پيهر پڌ بيان (حاجي خانڻ چنجڻي)

آءُ ياءُ: سڪ ساءُ/ لاءُ ساءُ/ محبت/ پنهنجائپ، مثال:

هاءِ پنهنجن ۾ آءُ ياءُ ڪٿي؟
دل سِڪي ٿي، هو لاءُ ساءُ ڪٿي؟ (ليکراج ڪشنچند عزيز)

آٽو نپٽو: نِپٽو (جنهن کي پٽ/ پيڙهي پٽي/ اولاد نہ هجي)/ بدبخت/ ڪدڙو، مثال:

هن نپٽي آٽي جي ڪير ٿو ٻڌي!

آهيرا واهيرا: پکين جا آکيرا/ آرام ڪرڻ جون جايون.

آئي پائي: اُکي مُکي/ مڪمل/ مُڪايل/ نهيل نڪيل/ هميشہ لاءِ ڏنل، مثال:

هي سائيڪل ڪڻ؛ آئي پائي توکي آئي!

آيل امڙ: ماءُ/ جيجل/ امان.

آيل اورڻ: (جنهن سان اندر جو احوال اوري سگهجي): جيجل/ ماءُ/ امڙ.

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

آيو پايو: اَڪو مَڪو/ مُڪايل/ ٺٽي ٺيل/ ٺهيل ٺڪيل/ هميشه لاءِ ڏنل/ اڳو پوءِ ڏنل/ اَڪو مَڪو ڏنل. مثال:

هي ريڊيو ڪڻ؛ آيو پايو تو وٽ هجي.

آيو پهتو: (اچڻ پهچڻ) مثال :

اوهان رڳو سڏ ڪجو؛ مون کي آيو پهتو سمجهندا! (جاڻ ڪي پهتس!)

ابا ڏاڏا: ڏاڏا پڙ ڏاڏا/ وڏڙا Ancestors.

اباڻو ڏاڏاڻو: پيءُ ڏاڏي/ وڏن کان ورثي ۾ مليل/ موروثي/ ماڻٽاڻو.

ابتو اجايو/ اُبتا اجايا: بيڪار/ اڍنگو/ اڍنگا. مثال:

١- اُبتا اجايا خرچ ڪري پاڻ کي ڪنگال نہ ڪجي.

٢- سڀ عمل اُبتا اجايا ءِ بديون ڪيم بي حساب.

(نواب الهداد خان لغاري صرفي)

اُباڪرو اُبهرو: اباڪرا؛ مثال:

پڻ تا پلاٿين، اوٺي اڄ اُباڪرا (شاهه):

تڪڙو/ اُتامرو/ آڪرو/ جلدباز.

اُبالو اُباٽڪو: اِبالو: اڪيلو/ بي واهو/ بي وسيلو/ بدحال/ اِباٽڪو: اداس/ ويڳاڻو/ غمگين/ اڪيلو/ هيڪل/ هيڪل وسوڙو.

اَبل نِبل: (جنهن کي بَلُ ” طاقت/ سگهہ/ زور“ نہ هجي): ضعيف/ هيٺو/ ڏٻرو.

اَبوجهہ اڻڄاڻ/ اَبوجهو اڻڄاڻ: جنهن کي بوجهہ/ ڄاڻ/ سَرت/ عقل/ سمجهہ نہ هجي يعني بودلو/ بي عقل/ نادان/ ٻورڙو/ ڀالو ڀولو/ سادو.

اُبهرو اُتامرو: تڪڙو/ اُتامرو/ اُبڪرو/ بي صبر/ جلد باز (اُبهرائي اُتامرائي: تَڙتڪڙ/ جلدبازي/ بي صبري ڪندڙ).

اَڀَ تاريو اڀاڳو: اَڀ تاريو/ اَڀَ تاريل: اڃين اڪين وارو يعني چندو/ نڀاڳو/ نحس- اڀاڳو: ا= نہ+ ڀاڳو/ ڀاڳ وارو يعني بدنصيب/ چنڊال/ نڀاڳو.

اَپرو اپالو/ اپرا اپالا/ اپريو اپاليون: ڏٻرو ڏتڙيل/ ڏٻرا ڏتڙيل/ ڏٻريون ڏتڙيل/ ضعيف/ بيمار.

اُپرڻ اُسرڻ: وڌڻ / وڌو ٿيڻ/ نِسرڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اپرو اَسونُهون: اپرو: هيٺو/ بي واهو/ لانجهو/ ڏبرو= اسونهون: جنهن جو سونهون (رهنمائي ڪندڙ) نہ هجي: بي واهو.

اپري اَسونُهين: (اپري: ضعيف، جڏهن تہ ضعيف ئي بي سهارو هوندو آهي)، مثال:

اڏر نِڌر اپريءَ اسونهين آهيان (شاهہ: سر سسئي آبري)

اپرڳو اٺيو: اپرڳو: گهڻ سٺيءَ وارو/ بي چسو/ اٺيو (ضد: سٺيو) جنهن ۾ سٺيءَ نہ هجي/ خشڪ/ بي سوادي. مثال:

اپرڳو اٺيو پيا کائون پر ڪنهن ڪان بہ ڪجهہ نٿا ڳهرون!

اُپيءَ ويل اَسُر: صبح سوير/ پيچ ڀني، مثال:

١- اُپيءَ ويل اَسر جي، ٿي پاون ڪٺي پاسار (سليمان ملاح)

اُتَ پُتَ: اندر ۾ مانڌاڻ/ ڦتڪو/ بي آرامي/ لوچ پوچ.

اَتُ انت: تَرُ/ ترو/ پڇاڙي/ ڇيهہ/ دنگ: حد/ انتها/ اندر جو حال/ ڳُجهہ/ راز، مثال:

توڙي چڪن چاڪ، تہ بہ اَتَ نہ ڏين عام کي (شاهہ)

ٿيا غرق ٻيڙا پار ۾، اَتَ ناهہ ڪو هت آب جو(واصف): راز/منجهہ/ ڳجهہ.

١- بحر جي ات انت جي ڪاڪل ئي ڪانهي! (سمنڊ جو ڇيهہ ئي ناهي)

٢- ڳالهہ جو اَتَ انت ئي نہ ٿو ڏئي!

اتاولو اُتامرو: تکڙو/ اُبهرو/ جلدباز/ بي صبر/ ڪهرو/ وڙهڻ لاءِ تيار/ شوخ/ گستاخ .

اُتت تپت: گرمي/ ڏينهن جو تپڻ/ گرم ٿيڻ/ ڪاڙهو ٿيڻ.

اُتو پتو: (اتائڻ پتائڻ: ڏس پتو ٻڌائڻ): ڏس پتو/ پار پتو.

اُتارمارَ: (اُتار: اتارڻ: اتاري مارڻ/ جاڳائي قرلت ڪرڻ- مار: قرلت): ڏاڍ ڏمر/ ظلم زبردستي/ جفا جور.

اُتڙ پتڙ: هتڙيتڙ: هتي وجهڻ بدران/ ڪلين هتئين/ هتي جي ٽيڪ يا مدد ڪانسواءِ.

اُتل پُتل: اتلڻ پتلڻ: ليٽ پيٽ/ بي آرامي/ هلچل، مثال:

سياسي اُتل پُتل سبب عوام جو آرام ئي ڦٽي ويندو آهي.

اُتليل پُتليل: ڪنل پينل/ دنيا جي وهنوارءِ معاملن جو آزمودو رکندڙ/ آزمودگار/ تجربيڪار.

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

اٿو مٿو: پروپاند/ حد حساب/ بِلو پيٽي/ حيلو حوالو.

اٽ اڙاءُ: (اِٽ اڙي): اڙي / رنڊڪ.

اَٽُ پَٽُ: گاهہ ٻوٽا/ گند گاهڻ/ ڪِن ڪچرو/ اٽر گٽر.

اَٽ سَٽ: اٽ سٽ: (اٽو سٽو) اٽڪل سٽڪل/ چالاڪي/ سازش/ ڪيڏ/ رِٽ.

اُٽ ڪُٽ: ڪٽڪو/ اونو/ اَٽ ٽڻ/ اوسيڙو/ ڊپ/ پؤ/ فڪر/ ڳڻتي/ اُڌڪو.

اُٽر مُٽر: ويڙهيل سيڙهيل/ اَڻ گهڙيو ۽ اڻ آڏيل (ٻار): بي افعالو/ بي فضيلت.

اٽڪ بِٽڪ: (اٽڪ ٽَڪ): اِٽڪي ٻٽڪي: چالاڪي/ چالبازي/ حرفت/ لچائي.

اَٽڪ مَٽڪ: دل لڀائيندڙ انداز/ محبوب جو دلڪش انداز Tact.

اٽڪل اڙي: حرفت/ ڪيڏ/ حڪمت/ چالاڪي.

اٽڪل سٽڪل: حرفت/ حڪمت/ چالاڪي/ حڪمت عملي Strategy / ڪيڏ.

اَٽَل اٽگُس: اٽل: جيڪو ٽري (ٽلي) نہ سگهي. اڻ گس: جنهن ڪان گسائي نہ سگهجي: پختو/ مضبوط.

اَٽَل اڏول: اَٽل: اٽر/ اٽٽر: جنهن ڪي ٽاري نہ سگهجي. اڏول (ڏولڻ): جنهن ڪي ڏولي نہ سگهجي. Unshakable

اَٽَل اٽموٽ: اٽموٽ: جنهن ڪي موٽائي نہ سگهجي.

اُٽَل اوهر: اُٽَل (الف تي پيش، ٽ تي زبر، ل تي زبر): اٽلائڻ/ اٽلڻ) هڪ پاسي وڏيڪ وزن هئڻ سبب ساهمي/ تارازي جو پڙ هيٺ لهي پوندو آهي. مثال: اُٽَل اوڏانهين ٽٽي، جيڏانهن پيجل پرائي (شاهہ): لاڙو/ لڙيل پاسو- اوهر: اُٽ تي لڏيل/ ستيل بار جو هڪ پاسي اوهجڻ/ اوهرجڻ/ لهي پوڻ): لڙوليٽ/ طبيعت جو هڪ پاسو/ لاڙو.

اٽو آٽڻ: آٽڻ: ڳوهيل اٽي تي سُڪو اٽو ملائي ماني ڊڳڙي، ٺڦٽي سان وڏائي وڏي ڪري، ٺٽي/ دانگي تي رکڻ- "اٽو آٽڻ ٺيڻ (اصطلاح) معنيٰ پيسجي وڃڻ، هڙپوري ڪرڻ/ برباد ٿيڻ.

اَٿهُ پَٿهُ: (الف تي زبر، ھ تي پيش): وري وري/ هر هر/ هر هران/ گهڻي اندازہ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اَٿهُ سَٿهُ: ڳنڍ ڳوپ/ اٽڪل سان ڪريل شئي کي ناهڻ/ درست ڪرڻ.

اٿي ڪٿي: اٿي ڪٿِي ڪرڻ: ٻارن وانگر چيچ چيچ تي هٿي سنگت ڦٽائڻ/ دوستي ڇنڻ/ ڪِٽي ڪرڻ/ اَفي ڪرڻ.

اٺوري اٺور: لچ/ بدمعاش/ ٺگ/ ترنياڪ.

اپار اٿاهه: اپار: جنهن جو ٻيو ڪنارو نه هجي/ بي ڪنار. مثال:

عمر ٿير اپار، ورهه وٿينديس ڪِن سين (شاهه)

اٿاهه: (جنهنجو ٿيهه نه هجي): بي انت/ اپر/ گهڻو/ بيحد/ بي شمار.

اُپائڻ نپائڻ: خلقڻ / پيدا ڪرڻ/ تاتي وڏو ڪرڻ.

اُپٽ اُپٽار: پڌرائي/ ذڪر/ بيان/ اظهار/ اگهٽ/ اوگهڙ. اُپٽَ: (اپٽڻ: کولڻ/ ظاهر ڪرڻ/ ڳالهه ڪرڻ. مثال:

مَٺ پيڙيائي پلي جه اپٽي ته واءُ (شاهه ڪريم):

اپٽار: اپٽارڻ: چيڙڻ/ ذڪر ڪرڻ/ بيان ڪرڻ/ پچارڻ/ پڌرائي ڪرڻ/ ڦورو ڦولهڻ/ راز ظاهر ڪرڻ): پڌرائي/ ذڪر/ اظهار.

اپراسو اُپٽ: اپراسو: آمدني/ پيدائش/ ڪمائي/ نفعو/ فائدو.

اُپٽ: لاڀ/ ڪٽيو/ ڪمائي/ نفعو/ فائدو/ روزگار جو ذريعو.

اَپَلَ اجهل: اَپل: ا= نه+ پل: جنهن کي جهلي پلي نه سگهجي. اجهل: جنهن کي جهلي/ روڪي ٽوڪي نه سگهجي: اڻجهل/ چيڪ/ گور/ ڇڙواڳ/ آزاد.

اُجاڙ پڙيانگ: اجاڙ: اُجڙيل (اُجاڙڻ: ويران/ برباد ڪرڻ). مثال:

پنيوران اُجاڙ، سرتيون سڪر پاٽيان (شاهه):

پڙيانگ: برباد/ ويران/ سُڃو/ غير آباد/ پينگيو.

اجايو اڻسُهائيندڙ: اڻ جڳائيندڙ/ ڪنهن نه ڪم جو.

اجر گجر: سولو/ خسيس/ بي معنيٰ/ ڪين جهڙو.

اجڙوال آجڙيو: (آجڙ: ڌڻ/ ولر/ چانگ): ڀڪرار/ ريڊار/ ڌراڙ/ ڌڻار/ پاڳيو (مال رزق وارو)/ مالوند.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اجوکو اگوندرو: اجوکو: جنھن کي ڪنھن جوکي/ جوکم/ نقصان جو ڪو اونو/ ڳڻتي نہ ھجي يعني بي غم/ بي فڪر. اگوندرو: (اگوندر: غم) بي فڪر/ سلامت/ محفوظ: جنھن کي ڪو غم/ ڳڻتي فڪر نہ ھجي): بي فڪر/ سلامت/ محفوظ.

اُجي ٻُجي: ٽڪجي ٽٽجي/ ھَٽجي/ چڪنا چور ٿي-
اُجڻ: ڇلانگ مارڻ/ ٽپو ڏيڻ/ ٽڪجڻ/ ھجي پوڻ. ٻُجڻ: اُسڙڪڻ/ ٽڪجڻ/ ٽڪي پوڻ. مثال:

اُجي ٻجي آئيا، وائي ڪن نہ وات (شاھ: سُر يمن ڪلياڻ)

اڄ اجوکو ڏينھن: مثال:

اڄ اجوکي ڏينھن لئي، ھي ھي ڪيو ٿي ھٽ ھٿان (عبدالستار)

اَڄاڻ اٻوجھ: اڄاڻ: اڻڄاڻ: جنھن کي ڪا ڄاڻ نہ ھجي. اٻوجھہ: جنھن کي ڪا ٻوجھ (سمجھہ) نہ ھجي: اڻڄاڻ/ بي سمجھہ/ بيوقوف/ بي عقل/ اياڻو/ نادان/ بي علم/ جاھل/ ڄٽ.

اجوکو اجوٽو: اَڄ جو/ اڄ وارو/ ھينئرڪو / ھلندڙ وقت جو/ اجوٽڪو/ اڄ ئي / ھاڻوڪو.

اجھاڳ اٿاھہ: اجھاڳ: جنھن کي جھاڳي نہ سگھجي/ سمنڊ جنھن جو ھيو ڪنارو ياترو لھي نہ سگھجي. مثال:

سِڪ تنھنجي سِپرين، اندر ٿي اجھاڳ (شاھ)- اٿاھہ: بي حساب/ اونھو/ بي انت: بي حساب/ بي انت/ اونھو/ عميق/ بي شمار.

اُجھڙڻ اجھڙڪڻ: اجھڙڻ/ آڏيڙا ڪائڻ/ ڌڪاٿاپا جھلڻ/ ڀتڪڻ/ رلڻ پنڻ/ خوار خراب ٿيڻ.

اَجَھلُ اَپَلُ: ا+ جھل: جنھن کي جھلي نہ سگھجي. ا + پل: جنھن کي پلي نہ سگھجي يعني بي چيو: اڻ پليو/ سرڪش.

اُجھڻ مُنجھڻ: منجھي پوڻ. مثال:

ھيڙا! اُجھہ م َمُنجھہ تہ پريتئون پرين ٿيئن (شاھ: سر آسا)

اجھو آڌار: آسرو/ پروسو/ پناھہ/ اوٽ. مثال:

تون اجھو آڌار آھين جڳ سڄي جو اي ڏٽي!
جيِس مَتَ تنھن جو نہ ھرگز جوڙ ھيو ڪو اي ڏٽي! (محمد صديق "مسافر")

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

اڇھو آڌر: آسرو/ پروسو/ پناھ/ آڙ/ اوٽ. مثال:

١- توهَ تاري تو سندي، اڙين اڇھا آڌر مڻا! (مل محمود پَلي)

٢- ڏٺي شل پاندَ پنھنجي لطف سان، ڍولڻ ڍڪين مونکي
آھين تون ئي اڇھو آڌر، انھيءَ ۾ ڪوبہ شڪ ناھي.
(مخدوم محمد امين "فهيم")

اڇھو آسرو: پروسو/ پردو/ پناھ/ ڍَڪ/ سھارو/ گھر. مثال:

١- تون اڇھو تون آسرو، صلوات توي سيدا! (علي محمد قادري)

٢- جُز مرتضيٰ ميدانِ قيامت ۾ ڪو اصحاب
عاصين جو اڇھو آسرو آڌر ڪونہ هوندو. (ميرزا قنبرعلي بيگ حيدري قنبر)

٣- ٻنو ناهي اڇھو آسرو، آءٌ آهيان عيبدار
ڪلمي جي آڌار، ڇٽندا سڀ ڇيھن ڪان. (محمد صديق ٻنگلاڻي)

اڇھو آڇھڪو: پناھ/ پردو/ آسرو/ پروسو/ پاند/ اڙ/ اوٽ.

تون اڇھو آڇھڪو، فرياد رس يا مصطفيٰ! (مخدوم عبدالله واعظ)

اڇھو آڙ: اڙاوٽ/ جھل/ متي لڪائڻ جي جاءِ/ ڍڪ/ پردو/ پناھ.

اڇھو اَگُ: آسرو/ ڍڪ/ پردو/ پناھ. Shelter

تواَوڍر، تون اَڍڪو، تون اڇھو، تون اَگِ (شاھ: سر بلاول)

اڇھو اوٽ: لڪڻ جي جاءِ/ پناھ گاھ/ ڍڪ/ گھر/ پروسو/ متي لڪائڻ جي جاءِ. مثال:

١- ري رانـول! اڇـھـو اوٽ،
ڪو ولھيءَ تي وارث! موٽ (حافظ محمد بخش)

٢- تنھن جون محل ماڙيون مونکي نہ سيباڻيون،
هو جو پکو اڏيل پَنِ جو، سو اڇھو اوٽ منھنجو. (منٺار فقير راڄڙ)

اڇھو اولو: پردو/ پناھ/ ڍڪ/ بچاءُ/ گھر/ متي لڪائڻ جي جاءِ.

اَڃ اُسَٽ/ اُسات/ اوسات: سخت اَڃ/ پياس/ تاس/ تـؤنس/ ڏوگھو/ اڪير/ اڪنڊ/ سِڪ. مثال:

١- سنگھارنَ سڪَ ٿيو، لٿي اَڃ اُسات. (شاھ: سر سارنگ)

٢- لاٿي اڃ اسات، سارنگ سنگھارن جي (سچل سرمست)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

٣- منهنجي اُڄ اُساٽ کي، جيڪي جيارين،
ڪيئن سيکيان هتڙا (شيخ اياز)
٤- مون کي سندن "منٺار" چئي، آهي اُڄ اُساٽ (منٺار فقير راڄڙ)
٥- هڪ لڳي لڪ لڪن تان، ٻي لڳي اُڄ اُساٽ، (سگهڙ ورايو)

اُڄ ٻک: ڪاڌي پيتي جي ضرورت.

اُڄايو اُڃيارو: اُڄ وارو/ اڃايل/ پياسو.

اُڄارو ٻکارو: اڃايل ٻکايل، مثال:

مهمان ويچارو اڄارو ٻکارو هليو ويو.

اڄاترو متاچرو: سطحي/تالي ماتر/ اڻ پورو Super fluous بي پرواهيءَ سان/ هلڪڙائي سان ڪيل.

اڄارو اڄڙو: اڇو/ هلڪي اڇي رنگ جو.

اُڄت اُمالڪ: اُڄتَ (الف ۽ ت تي پيش) ترت/ جهٽ پٽ/ هڪدم/ اتي جو اتي/ تڪڙو.

اڄو اُجرو: اڄو: صاف سترو، اُجرو: صاف Neat And Tidy. مثال:

جئن عمر اڄو تون، تيئن آءٌ مرڪان وچ مارئين (شاهه): پاڪ صاف.

اڄاهي اڄاڻ: روشني/پاڪائي/صفائي/چٽائي/پاڪدامني/سيل سَتَ/ پاڪيزگي/ چٽائي/ فيصلو (صاف ٺيل معاملو).

اڄلون اڌمات: اڄل (جمع: اڄلون) مثال:

آيَس مَن اُڄَل، تيلاهين تو ڳري (شاهه): اڌمات: جذبات جون اڄلون): سِڪ اُڪنڊ/ جذبا/ اندر جون اڄلون/ من اُڄَل.

اڄهرو اُبهرو: تڪڙو/ تيز/ جلدباز Hasty.

اڌڳدڙ: (ا ۽ گ هيٺ زير) اُٿاچرو/ متاچرو/ اڌگيدو (ڪم)/ تِرڪ تال/ بيگاري(ڪم).

اڊل بدل: متاسٽا/ ڦيرقار/ بدل سدل/ ڦير گهير Exchange/ Manupulation.
مثال: رڪارڊ ۾ ڪا اڊل بدل ناهي ٿيل،

اڊلو بدلو: اڊل بدل/ متاسٽا/ لتِر کي چڪر A Tit For Tat.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ادلو گدلو/ ادلي گدلي: ميرو سيرو/ ڪنو ڪوجهو/ گرو گندو/ ميرو مندو/ ميري سيري/ ڪني ڪوجهي/ گري گنڌي/ميري مندي، مثال:

ادلي گدلي بدڪار بدلي
پريم پرينءَ جي سا ڪيهڙي آهيان (نانڪ يوسف)

ادم اورچائي: اورچائي: (اورچڻ: بيزار نه ٿيڻ/ جاکوڙ/ محنت ڪرڻ/ ڪم مان ڪڪ نه ٿيڻ/ لڳاتار محنت ڪرڻ) ادم: سرجوشي/ محنت/ ڪوشش: جاکوڙ/ جدوجهد/ سعيو/ ڪوشش/ محنت.

اَڌورو اياڳو: ندورو/ نياڳو/ چندو/ چنڊال/ بدنصيب.

اڌ رات منجهه رات: بيگاهه Odd Hours.

اڌ رات: رات جو اڌ/ اڌ گذريل رات جو ويلو/ وقت.

منجهه رات: رات دوران/ اجا رات باقي هجي.

اڌ رُليو اڌورو: اڌ ۾ روليل/ اڻپورو/ نامڪمل.

اڌ گردو اڌگيدرو: گردو: ڪردو/ ڪرده. اڌ گردو: نامڪمل/ اڻپورو/ اڌوگابرو. اڌ گيدو: اڌ ڪيتو/اڌورو/ اڻپورو: اڌ ۾ ڇڏيل ڪم/اڻپورو.

آڌوتي اٺموٽ: اڌول/ اٺگس، مثال:

سنبري آيا سوريءَ تي، اڌوتي اٺموٽ (شمس الدين بلبل: سُر رامڪلي)

اڌ وگابرو اڌگيدو: اڌوگابرو: اڌ ۾ گابوريل/ ڇڏيل ڪم.) اڻپورو/ اڌورو.

اڌر نڌِر: بي وس/ ڪين جهڙي/ لاچار/ ويچاري/ بي واهه. مثال:

اِڌر نِڌر، ايري اسونهين آهيان (شاهه: سر سسئي آبري)

اُڌڙاڪ ٻُڌڙاڪ: ٻڌا ٽپا/ اڇال/ ڇلانگ.

اُڌڪو اُڌمو: جوش/ جذبو/ اڌمات/ پڙڪو/ امنگ/ جوجڪي/ ريچڪ. اُڇَل (جذبن جي)/ سَٽَ.

اڌوراٽو اڌ پاٽل: پراٽو/ ڦاٽل/ چوڙيل.

اڌوٽو اڌورو: اڻ پورو/ اڌوگابرو/ اڌ گيدو.

اڌوٽو اڌيڪو: اڌوگابرو/ اڻپورو/ اڌورو/ اڌ جيترو/ اوٽو.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

اڌوٽو اڻپورو: اڌوگابرو/ نامڪمل.

اُڌو ساماڻو: عاقل بالغ/ جوان/ وڏيل عمر ۾/ اُسريل/ چڙهيل/ اڌ ساماڻل. مثال:

اُڌو ساماڻو وياءُ گهر ۾ اڪيلو ناهي ڇڏبو!
(عاقل بالغ ڇوڪريون گهر ۾ اڪيليون نہ ڇڏجن!)

اُڌيڪو اوڻو: اڻپورو/ اڌ پيريل.

اُڌيون اڌمُيون: (اڌمڻ/ اڌمات ڪاڻ) اُڌمات/ جذبا. مثال:

اُڌيون اڌميون آڌيءَ پلٽيو پون پور (هادي بخش شاه مسڪين)
(جدائي ڪان مجبور ٿي، اُڌما ٿا اُٿن ۽ سور اڇيو ٿا ڪڙڪن)

اُڌ ٻُڌ: ٻڌتران/ دل من هٿڻ. مثال:

اُڌ ٻَڌ ۾ پيو آهي تہ ڇا ڪري!

اڌامڪ اُڌاند/ اڌنت: اڌامندڙ پڪي/ اڌامي سگهندڙ پڪي.

اُڌراڪ اُڌامڪ: اڌامڻ جهڙو/ اُڌامڻ لائق (پکي).

اڌول اٽتر:/ پختو/ قائم/ مستقل/ محڪم/ بي ڊپو. (اڌول: جنهن کي لوڏي نہ سگهجي Firm /SURE . اٽتر: جنهن کي ٽاري نہ سگهجي.)

اُڊِڪو اولو: الڪو/ انتظار/ اونو/ انديشو/ ڳڻتي/ پوڙ/ ڪتڪو. مثال:

ڪو اڊڪو اولو نہ ڪر! هي حفاظت واري جاءِ آهي!

اُڊِڪو اُلڪو: ڳڻتي/ ڪتڪو/ انتظار. مثال:

گهر جو ڀاتي موٽڻ ۾ دير ڪندو آهي تہ گهر ڀاتين کي اڊڪو الڪو ٿيندو آهي!

اُڊِڪو اوڻَ: الڪو/ انتظار/ اڊڪو/ ڊپ/ ڪتڪو.

اڊِمبر آڌوڌائي: ٻاهريون ڏيک ويک/ آڪڙ/ ڀيڪو/ دٻدٻو.

اَڊِ اَل: اَڊِ: "اَڊِ" شجرو/ نسل/ ڪُلِ/ خاندان/ وڏن جي ڪا عادت پرائڻ/ ابن ڏاڏن واري عادت. مثال طور بهادري / چريائي جي "اڊ" اٿس!
اَل: عادت/ چيڙ/ چيڙائڻ وارو ٿالو. مثال طور:
ناناٽي اَل ڇڪ ڪئي اٿس معني ناناڻن تي ويو آهي/ ناناڻن واريون عادتون يا ڳڻ اٿس.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

اڙينگو اڙٻنگ: اڙينگو: بي ڍنگو/ ڪڍنگو/ ڪلڇڻو/ نالائق- اڙٻنگ: ڪرڙو/ لاپرواهه/ ضدي/ کهرو.

اڙينگو اٽونڊڙ: جنهن کي هلت چلت جو ڪو ڍنگ نه هجي/ جنهن کي ڪو پسند نه ڪري.

اربيلو اڙٻنگ: البيلو/ شوخ.

ارٽ ائٽ: چرخو/ آرٽ/ پيرم.

اڍ گرد: چوڌاري/ چوڦير/ چوطرف.

اَرڏو اڙٻنگ: ڏکيو/ ڏنگو/ ارڏو/ ڏاڍو/ اهنڊ.

ارڏو اٽگهڙيو: ڏنگو/ اڙٻنگ/ ڏکيو/ اهنڊ/ کهرو.

ارڏائي/ انگل/ ارڏايون: البيلايون انگل/ ناز نخرا.

ارڙ اٽڪل: ارڙي/ اڙي/ اٽڪل سٽڪل/ رنڊڪ.

اَرڙو اٽڪل: (ارڙڻ: ارڙو پڌڻ: اٽڪل ڪرڻ/ ڦڏو ڪرڻ، اٽڪل ڪري جهيڙو ڪرڻ) : اٽڪل سٽڪل/ حرفت.

اُرڙ مُرڙ: مروڙ سروڙ/ وٽ سٽ/ ور وڪڙ.

ارڙو ڪڙور: ڏنگو ارڏو/ ڦڏئي/ ڦڏيباز/ زوراور/ ڏاڍو/ اڙٻنگ/ اهنڊ/ اٽائو/ ڏکيو/ کهرو/ لاپرواهه.

اُرڪ سُرڪ: ارڪڻ: ڳرڪائڻ/ ڳيت ڏيڻ/ ڳيت ڏيئي پيڻ/ پاڻي/ کير جو ڍُڪ/ سُرڪي سرڪ (پِرڻ) سُرڪ: سُرڪي/ سُرڪڻ/ سرڪيون پرڻ/ ڳيت سان پيڻ، مثال:

اُرڪ سُرڪ سيد چي، لڳيس ڏوٽ ڏهي. (شاه: سُر سهڻي)

ارڪو ترڪو: الهو تلهو/ الهه تلهه/ تپڙ تاڙي/ ميڙي چونڊي/ سموري ملڪيت/ سڀ ڪجهه/ ورثو.

اڙ اٽڪل: هٿ چالاڪي/ حرفت/ لٽڪو/ ڪيل/ رمز/ ڍنگ. A Trick/Tact

اَڙ بَڙ: بڙ بڙ/ بڪ شڪ/ بڪوات/ بڪواس.

اڙٻنگ اڙانگو/ اٽانگو: ڏکيو/ اهنڊ/ ارڏو/ اهنجو/ اٽائو، A Hard Nut To Crack،

مثال: اڙٻنگ اڙانگا، اصلئون پار پروچڪا. (حمل فقير)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اڙتي ڦڙتي: اٽڪل / حرفت Trick/ Tactic.

اَڙي آٽَ: (آٽ ڏيڻ To Hurdle رنڊڪ/ راندجي اٽڪل/ آڏو اچڻ.

اڙي اُڏي/ اڙيواڏو: (اڙي/ اڙيو: اڙيل اٽڪيل ڪر- اَڏي/ اَڏيو: اٽڪيل/ روڪيل ڪر) : ڏکيو وقت/ آئي ويل/ آزمائش. مثال:

پلو مڙس آهي، پاڻ کي اَڙي اڏيءَ پيو ڪم اچي.

اڙي آڏ: اٽڪل/ آڏو اچڻ (ملهه راند) ۾ آڙ/ آڏوڙي/ مونڙي/ اڙتي ڦڙتي/ اٽڪل/ گسائي وڃڻ جي اٽڪل/ انگوڙي Hurdle.

اُڙي تڙي: ٻچيل سچيل/ رهيل ڪهيل/ بچت سچت.

اڙيو تڙيو: هيڪڙ ٻيڪڙ/ ايڪڙ ٻيڪڙ/ ڪو نه ڪو/ هيڏانهن هوڏانهن جو/ تڙيو تاڙيو/ رستي پليل.

اَڙيو مُوڙيو: اڙيل ۽ موڙهل/ منجهيل/ ڳنڍ جو ڳوڙهو، مت جو موڙهو.

اُس سڙيو ڏپ سڙيو: اسڪڙيل/ اس ۾ سڙيل/ گرمي ۾ لوساٽيل/ لوهاٽيل/ ڪاراٽيل.

اُسڙڪيل سڙيل: جنهن کي ڏينهن Sun Stroke لڳو هجي/ اُس جو سڙيل/ گرميءَ جو ماريل/ ڪاڙهي جو تپايل/ لوهاٽيل/ لوساٽيل.

اسونُهه اَيرو: جنهن ۾ ڪا سونهن نه رهي/ ضعيف ۽ ڪمزور. مثال:

آهيان اُسونهہَ اَيرو، عاجز ۽ اسير،

ڪَر لهي ڪونہ ڪو، پيو دلبر دستگير..." (مخدوم عبدالله واعظ)

اسونهن اُسينڌو: (جنهن کو سونهون/ رهنمائي ڪندڙ/ رهبر يا سيندو/ واقف/ وات ڏيکاريندڙ/ رهبر نہ هجي): اڻ واقف/ اڻجاڻ / بي واهو.

اُسونهون اوَجهڙ: اوجهڙ/ ڏکئي هنڌ ڦاٿل/ اڪيلو- اسونهون: رهبر ڪانسواءِ/ ناواقف/ نڌر/ اڻسونهون/ بي مرشد / جنهن جو ڪو هادي/ هدايت ڪندڙ نہ هجي. مثال:

اوجهڙ اسونهن، ڏيهہ گهٽوئي ڏوريو (شاهہ):

اُڦ اُبسَ: هڦ / اڪرس/ گهٽ/ رڳهہ/ گرمي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اُقَل وِقُل: (اقلڻ وقلڻ: بڪواس ڪرڻ / بڙبڙ ڪرڻ) بڪواس / بڙبڙ.

اُڦوندِ آڪڙ: (اُڦونڊجڻ آڪڙجڻ)سيٽ/ وڏائي/ ڦُونڊ/ ڦوڪ/ هٺ/ تڪبر/ آڪڙ.

اقرب اوڏڙو: تمام ويجهو. مثال:

توريءَ اقرب اوڏڙو مون دل نگاهه مگر (نانڪ يوسف)

اُڪَٽَ اپار: جنهن جي ڪاٿ ڪري نه سگهجي/ پار لهي نه سگهجي/ نه ڪَٿڻ جهڙو/ بي انت/ بي بيان/ بي شمار.

اُڪرنج اُڪير: سِڪ / تانگهه/ اُڪنڊ. مثال: پرديس ۾ رهڻ وارن کي پنهنجي ڌرتي ۽ ڌرتي وارن لاءِ ڏاڍو اڪرنج اُڪير هوندي آهي.

اڪڙيت آڪڙيل: آڪڙ وارو/ اجائي ڦونڊ ياتڪبر وارو/ مغرور.

اُڪس اُڪِرَس: گهٽ/ گهرمي/ رڳهه/ گهٽيل ماحول/ اهڙو وايو منڊل جنهن ۾ هوا ٽُپ بند ٿي وڃي.

اڪَن چَڪن: موهت/ مست/ مسان (قربان ٿيڻ/ ٻلهار وڃڻ/ فدا ٿيڻ) محبت ۾ قربان ٿيڻ لاءِ تيار Mad With Love/ Crazy.

اُڪنڊ اُڪير: چِڪ/ سِڪ/ تانگهه/ پيار/ پريت/ نينهن/ حب/ محبت/ ڪشش/ تاڻ توڏ. مثال:

آهي اباڻن اُڪنڊ اڪير، غرض مڃو هي عرض سٽي. (نوح پنهور)

اُڪو ڏڪو: اٽڪل روءِ چوڻ/ اندازو لڳائڻ/ متاڃرو ڪڻ To Say At Random/ To Guess .

اُڪو مُڪو: مَڪو: مَڪايل/ ٻڌو/ سربستو/ مڙيئي / سوڌو/ طئي ٿيل.

اڪيچار اڻڳڻيو: (جيڪو ڳڻپ/ شمار ۾ نه اچي سگهي): بيشمار/ گهڻو/ جهجهو/ بي انت/ جام/ مَڻو/ اڻڳڻت.

اڪيلو الڳ: هيڪلو / ڇڙو/ نويڪلو/ خلاصو.

اڪٿ اپار: (اڪٿ: نه ڪٿڻ/ اپار: جنهنجو پار يا انت نه هجي): بي انت/ بي انداز/ جهجهو.

اُڪٽ اوگهڙ: (اڪٽڻ اگهاڙڻ/ اوگهاڙڻ: پڌرو ڪرڻ/ پڌرو ڪرڻ/ پڌرو ڪرڻ): پڌرائي/ رسوائي/ بدنامي، مثال:

آتن منجهه اڪٽ، ڪانڌ ڪنهن جي نه ڪري (شاهه): پڌرائي/ سَتَرَ پيچڻ/بدناموسي/رسوائي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اڪري ڪاڳري: اڪري: اڪر ڄاڻندڙ/ پڙهيل/ هوشيار- ڪاڳري: ڪاڳر/ حساب جا ڪتاب/ ليکي جي ڪتاب رکڻ جو ڄاڻو/ ليکي چوکي جو ماهر.

اڪو ڦـُلو: هندن جي رسم/ نذر نياز جي هندواڻي ريت:
اڪو ڦلو (اصطلاحي) معنيٰ "ڪجهه" يا "ٿورو". هندو پاڻيءَ کي ديوتا ڪري مڃيندا آهن، جنهن کي "جَل ديوتا" سڏيندا آهن. جل ديوتا کي خوش ڪرڻ لاءِ اتي جا ڏيئا ٻاري، انهن کي تيل سان ٻاري، نذراني طور پاڻيءَ ۾ اڇلائيندا آهن ته جل ديوتا يعني درياءِ شاهه دادلو راضي ٿئي، اڪن سان گڏ اَنَ جا داڻا/ ڦـُلا پڻ پاڻيءَ ۾ اڇلائيندا آهن. دراصل اهو نذرانو بلڪل ٿوري ۽ معمولي هوندو آهي. اڪو ڦـُلو جي اصطلاحي معنيٰ آهي: ٿورڙي ٻيٽا يعني مختصر نذرانو؛ انهيءَ جي ٻي معنيٰ آهي مختصر، يا ڪجهه يا ٿورو. مثال طور چوندا آهن "شادي پري ته ڪونه ٿو ڪيان، مڙوئي اڪو ڦلو!

اڪين ٻوٽ اڻاسو: (جنهن جون اکيون ٻوٽيل هجن/ جنهن کي ڪا ساڃاهه نه هجي): بي حيا/ بي شرم/ بي ساڃاهو.

اڳر تڳر: سڀ ڪجهه/ سمورو سامان/ الهه تلهه/ هـڙَ.

اُڳرو اڻوڻندڙ/ اڻ سوادي: اڻوڻندڙ سواد وارو/ بد ذائقہ، بي سوادي.

اڳلايون ڳڏلايون: ميرايون/ عيب/ ڪوجهايون/ خاميون.

اڳلو ڳدلو: ميرو/ ڪنو ڪوجهو/ ادلو گدلو.

اڳوندرو البيلو: بي پرواهه/ بي غم/ بي فڪر/ بي اَلڪو.

اڳانهو اڳيرو: اڳيان/ اڳتي/ ڪجهه اڳتي/ پريرو/ ٿورو پري.

اڳ اڳرائي: جهيڙي جو مُنڍ/ شروعات. مثال:
اڳ اڳرائي جو ڪري خطا سو ڪائي. (شاهه)

اڳُ چيت اڳ چيتار: (اڳواٽ چيتائڻ/ چيتارڻ/ پاڻ کي خبردار ڪرڻ): ڳڻ ڳوت (ڳڻن ڳوتڻ)/ دور انديشي/ ڏِکي نظر.

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

اڳرو اڳواڻ: اڳرو/ رهبر/ سونهون/ اڳواٽي ڪندڙ Guide.

اڳرو اڳويو: (اڳرو Leading ؛ اڳ وارو/اڳويو؛ اڳواڻ)؛ سونهون/ رهبر/ رهنما.

اڳڙيون ٽڳڙيون: ڪپڙي جون ٽڪريون/ ڪپڙي جا ٽڪرا/ ٽڪريون/ لٽن جون ليڙهون Rags.

اڳوو اڳواڻ: رهبر/ سونهون.

اڳوار اڳواڻ: سردار/ سرمهرو/ ساٿ ڏٽي Leader.

اڳڙا ٽڳڙا: سبڻ لاءِ ڪپڙي جا ٽڪرا.

اڳو سڳو: (اڳو؛ جيڪو مائٽي ۾ پهرئين درجي ۾ هجي/ سڳو؛ ويجهو مائٽ)؛ مٽ مائٽ/ ويجهو عزيز.

اڳواڙو اڱڻ: آڱڻ/ صحن/ ايوان.

اڳوٽو آڳاٽو: اڳيون/ اول/ قديم اڳئين زماني جو.

اڳهرو اڳهٽو: ٿورو اڳ/ گهڙي ڪن اڳ/ ٿورو وقت اڳ ۾/ تازو.

اڳهڙو اڳهوڙي: ٿورو اڳ. Just Now/ A Little While Ago/ A Short While Ago.

اڳهين اڳوار: اڳهٽو/ اڳهرو/ هن ڪان ٿورو اڳ/ تازو Recent ، مثال:

تنهن ايندي ايل پهنوار ڪان پڇي ات پچار
تہ قبر نہ آتهين ڪا ڏٺم. اڳهين ڪا اڳوار (ڪرم شاهه)

اڳي ٽڳي: (اڳڙي ٽڳڙي)؛ پراڻيون / ڦاٽل ساٽل اڳڙيون.

اڳيان اڳتان: آڏو/ مهمندان/ مقابل/ روبرو/ منهن سامهون. مثال:

منهن ورائي ڏسي سگهان نہ سگهان!
اڳيان اڳتان هلان ٿو ڳڏ توسان! (ارجن حاسد)

اڳيرو اڳيرو: ٿورو اڳيان/ اڳتي وڌي ويل.

اگهه پار: بها/ قيمت/ مُلهہ/ نرخ Rates. مثال:

شين جا اگهه پار معلوم ڪري پوءِ سودو سامان وٺڻ کپي.

اگهہ پگهہ: (اگهڻ پگهڻ) بچيل شئي/ جيڪا اگهي پگهي ڪائجي/ بچيل سچيل شئي/ اوگهہ پوگهہ.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

اگهرَ پگهر: رت ست/ سربستي محنت/ پورهيو. مثال:

اگهر پگهر ڏيئي، چار پئسا گڏ ڪيائين؛ سي بہ چوري ٿي ويس!

اگهڙ/ اگهاڙ اوگهڙ: (اُگهاڙِڻ: ستر پجڻ): مثال:

اُگـهـاڙا وڏا ڪاپـڙي، ستَر تان نـہ سَهن (شاهہ): ستَر/ شـرم/ اوگهڙ/ اگهڙ/ اگهاڙپ/ بي پردگي.

اگهو اڻ چاق: بيمار/ ناچاق.

اگهو ڏبرو: ضعيف/ بيمار/ هلڻ پر هلاڪ.

اگهور گهرو: اگهور: جنهن کي گهوَري/ جاچي نہ سگهجي/ اونهو/ عميق. گهرو: اونهو/ اٿاهہ.

اَل ڪانوَ: (ال: ڪانوَ جو ٻچو. ڪانوَ: ڪانگل/ ڪانگلڙو/ ڪانگڙو): چريو/ ٻوڪ/ بيوقوف/ اڻوجهہ/ اڻ آزمودگار/ سيکڙاٽ.

الا اُلانيون: ٻاهہ جا الا/ ٻاهہ جا پڙڪا/ ٻاهہ جون چيڀون.

اَلا بَلا: (الائون بلائون): مصيبت / ايڙا پيڙا.

الا گلا/ الائون گلائون: تهمت/ الزام/ بدنيڪي.

اَلبيلو اليڪرو: چڇلو/ چلولو.

اُلراچَل: (الرڻ اچلائڻ/ اُچلڻ): اِگرائي/ حملو/ جَلهہ.

اُلڙبل اُکڙبل: ڍروڍلو/ ٿلهڙو/ پرزو پرزي کان جدا/ عضوو عضوي کان ڌار.

الوالانبو: چوچڙي/ ٻريل ڪاٺي/ جيرو/ جري/ جراٺ/ ٻَجَر/ ٻجرڻ/ ٻاهہ پر سڙڻ.

اُلڪو اُڊِڪو: ڳڻتي/ ڳاراٽو/ فڪر/ چنتا.

اُلڪو اوسيڙو: انتظار/ چنتا

اُلڪو اُڻ تُڻ: ڳڻتي/ فڪر/ چنتا/ هُرڪُر.

الڪو اولاڪو: ڳڻتي/ فڪر.

البيلو اربيلو/ انگلي: دادلو/لاڏلو/ چنچل/ نخريلو.

الڳ ٿلڳ: ڌار ڌار/ جدا.

الو ٻلو: نالي ماتر ڪم (متاچرو ڪم/ الله ٻلو. ٻيو مڙيئي خير!).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

الوٽو اوٽنگ: الوٽ/ الوٽي: جنھن ۾ لوڻ نہ ھجي/ ڦڪو اوٽنگ: ڦڪو/ ڦڪي/ بي سوادي.

آلوٽ اٹموٽ: الوٽ (لوٽڻ/ موٽڻ) واپس نہ ورندڙ/ اٽل/ آڻ گس.

الو تلو/ الھ تلھ/ الھو تلھو: سڀ ڪجھ/ ھڙ/ ميڙي چونڊي/ گڏ ڪيل ملڪيت/ اڳر تڳر/ سمورو سر سبتو ارڪو ترڪو/ تڙو تپڙ/ ھر موڙي.

الھو ٻلھو: مٿاڇرو/ بي دليو ڪم/ مڙيئي پورائي.

اَلھڙ اڻ ڄاڻ: سيکڙاٽ/ اڻ آزمودگار مثال:

آءُ الھڙ اڻ ڄاڻ، نہ ڄاڻان ڏوراپي جو ڏانءُ
او وسڪاري جا واءُ پرين (آسي مخمور زميني)

اليڪ سَليڪ: واقفيت/ سلام ڪلام/ سِڪ ساءُ/ سڃاڻپ/ دعا سلام.

مثال: پاڻ ۾ ڪا ڪھرائي نہ پر مڙيئي اليڪ سليڪ اٿئون.

اليڪرو اڙٻنگ: ڏنگو/ دادلو/ لاڏلو/ پيار سان پاليل/ انگلي.

اليڪرو البيلو: دادلو/ انگلي/ لاڏلو/ لاڏوڪو.

اُماٺو اٿاٺو: اماٺو/ اٻٽو/ اونڌو.

اُماڙو ٻنياڙ: اماڙ/ اماڙو: ٻاھ جو وڏو مچ/ ٻاھ جي وڏي اماڙي/ ٻاھ جي ٻرندڙ ٻَندي/ وڏي چوچڙي - ٻنياڙ: وڏو ٻنيٺ.

امڙ جيجل: ماءُ/ ماتا/ آيل (اسم تصغير: مائڙي/ امڙي/ آيلڙي)

اَمن اَمان: صُلح سانت/ سک سانت/ سلامتي/ بچاءُ/ آرام. مثال:

يا الاھي، امن امان، ٻاجھ ٻلائي ٻانئيان (شاھ)

اَنُ ٻانُ: داڻو ڪٽو/ ورءُ. مثال:

گھر ۾ ڇا نہ تو گھرجي- ان ٻان، لٽو ڪپڙو. ۽ ٻيو گھڻو ڪجھ!

ان پاڻي: کاڌو خوراڪ/ آبِ داڻو/ رزق/ چوڻو/ داڻو پاڻي. مثال:

ڪارڙو ڪُمارڙو ان پاڻي ڏي تہ مينھن وسي (مينھن وسائڻ لاءِ ٻاراڻا ٻول)

اناڙي الھڙ: اڻ آزمودگار/ سيکڙاٽ/ احمق/ نالائق.

انت ڇيھُ: انتھائي حد/ پڇاڙي. مثال:

۱- قادر جي قدر جو ڪو انت ڇيھ ئي نہ آھي.

www.sindhsalamat.com　books.sindhsalamat.com

٢- جنهن پنڌ نهايت ناهه ڪا، نڪو انت نہ ڇيهه (شاهه لطف الله قادري)

٣- نہ ڪو انتِ نہ ڇيهه، نہ ڪٿهين ٿي لاهين (شاهه لطف الله قادري)

انتر منتر: ٽوٽڪو ڦيٽو/ ڪامڻ/ سحر/ جادو. مثال:

انتر منتر جادو جنتر! (ٻاراڻا ٻول)

انڇر منڇر: گهٽو/ جهجهو/ جام/ مَٺو پاڻي (منڇر: ايشيا جي وڏي ۾ وڏي ڍنڍ، جنهن ۾ جهجهو پاڻي هوندو ٿي آهي) مثال:

پاڻي انڇر منڇر لڳو پيو آهي!

اندر ڪارو اندر ڪوڙو: منافق/ دغاباز/ بدخواهه.

انڌ پنڌ: واٽ/ رستو/ راهه/ چارو.

اَنڌِ اونداهه: اونداهي انڌوڪار. مثال:

ڏٺائون سوجهرو سيد جو، جتي انڌِ هئي اونداهه (سليمان ملاح)

اُنڌ ڌُنڌ: ڌڪيڙ/ وڪوڙ/ گڙ ٻڙ گهوٽالو/ رولو/ گهمسان/ انڌير نگري/ ڏاڍ ڏمر/ ظلم. مثال: ڇا ڪجي؟ هر جاءِ انڌ ڌنڌ لڳو پيو آهي.!

انڌا منڌا: معذور/ لاچار. مثال:

انڌا منڌا آئيا، سخا سڌ وڌائين (شاهه: سُر ٻرياتي)

انڌا اونڌا: اڻ ڄاڻ/ ڪُوِيج/ ڪاٻڙولي حڪيم: مثال:

١- انڌا اونڌا اويج! ڪل ڪڇاڙئا ڪانئين؟ (شاهه: سر ڪلياڻ)

٢- انڌا اونڌا، آڪڙيا، سڀ نباهي نيندو
شفيع، شافع سپرين (شاهه: سُر بلاول)

اَنڌو انوماني: (انوماني: سودائي/ شڪي طبيعت وارو/ اجايو انومان رکندڙ - "انڌو" ماڻهو پڻ شڪي هوندو آهي. اکين سان ڪجهه ڏسي نہ سگهندو آهي ۽ هر ڳالهہ محسوس ڪندو آهي. سندس احساس ۾ شڪ جوامڪان گهڻو هوندو آهي): شڪي/ سودائي (FICKLE MINDED).

انڌو اڻ سونهون: (اڻ سونهون جنهن جي رهبري/ سونهپ ڪندڙ نہ هجي، اهو انڌي وانگر محتاج هوندو آهي. اڻ سونهون، انڌي وانگر/ انڌي جي آچار هوندو آهي): محتاج/ بي سهارو.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

انڌو اُڻسهو: اَڻ + سِهو (س هيٺ زير)، جنهن کي ڪو سِهو يا سهوليت نہ هجي يعني انڌي وانگر محتاج ۽ لاچار، محتاج / لاچار.

انڌو اونڌو: بي وس/ لاچار / مجبور. مثال:

ويچارو زال جي آڌو انڌو اونڌو آهي.

انڌوڪاڻو/ انڌي ڪاڻي: ڪين جهڙو/ نہ جهڙو- ڪين جهڙي/ نہ جهڙي، مثال:

اڄ ڪلهہ سرڪاري اسپتالن ۾ انڌي ڪاڻي علاج ڪان سواء، ڪو وڏيڪ ڏيان نہ ٿو ڏنو وڃي.

انڌو منڍو/ انڌي منڍي: ڪيئن جهڙو/ ڪين جهڙي/ نہ جي برابر. مثال:

جهڙي تهڙي هلي ريل آئي انهيءَ لَنو بہ لائي.

سڳهي ڏي واڏائي، انڌي منڍي ڪاڻي (حاجي خانڻ چنجڻي)

انڌير بغداد: ظلم/ زبردستي/ نسورو ناحق/ ڪليل نا انصافي مثال:

هي انڌير بغداد تہ ڏسو، فريادي اندر تہ جوابدار ٻاهر!

اُنڊ ٻُنڊ: (ڪاڪ جي ٻَنڊ ۾ اَنڊ (الف تي پيش) يعني ڳنڍ هوندي آهي ۽ ان جو "انگهو" ٻاهر نڪتل هوندو آهي، جنهن تان چوندا آهن تہ انڊ ٻنڊ ۾. ٻَنڊ اَنڊ ۾ يعني ڳنڍيل)منجهيل/ ڳنڍيل ڳالهہ. انڊ جا ٻنڊ ڪرڻ: هڪ جي ٻي ڪرڻ، ڳڙٻڙ/ مونجهارو پيدا ڪرڻ. مثال:

ڳالهہ ٿو ڪري اَنڊ ٻنڊ جهڙي.

اُنڊ ڳُنڊ: (الف ۽ ڳ تي پيش) ڳنڍيل (ڳنڍيل مُنجهيل/ ڳنڊ ڳوچر/ ڳڙٻڙ داڻي/ ڪِچ (ڪِ هيٺ زير) ازلي انگ/ لکيو لوح محفوظ وارو / قسمت جو لکيو.

انگ اکر: حساب ڪتاب جي وچور/ تفصيل FACTS AND FIGURES ۾ مثال:

وو قضا منهن جي ڪرم جي،
وو لکيل ڪين ٽري، انگ اکر،
اصـــل ٽـيـڪـي ٽِـڪـي آ (منٺار فقير راڄڙ)

١- آئون نہ ڄاڻان ايترا پيا انگ اکر آئول. (هدايت علي رِڏ)

٢- سنئر سوڙَ سر تي، عُمر جا عذاب،
پيا هـاڻ پـاڙڻ اڳـيان انـگ اکـر. (پير صفي الله)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

انگ پنگ: پکُ پور (پچڻ پورڻ)/ گڙ ٻڙ.

اِنگڙ وِنگڙ: ورن وڪڙن وارو/ ڏنگو ڦڏو/ ڦيريدار/ آڏو ٽيڏو/ نانگ ور/ نانگ وانگرور ڪائينڊڙ/ منجهيل. مثال:

سنڌ جي جابلو علائقن جون واٽون ۽ پيچرا انگڙ ونگڙ هوندا آهن.

انگل آرا: ناز نخرا/ نت شتّ/ لاڏ ڪوڏ/البيلالون/لاڏلايون/ارڏايون/ نار انداز.مثال:

١- ناز وارا ناز چاڻن، ناز نخرا ٻي طرح
عشق وارن ساڻ الفت انگل آرا ٻي طرح (الله بچايو جوڻيجو)
٢- ڏي ٻڪي ٻاجهه سنڌي، بِرهه جي بيمارن کي،
عاجزن جا ٿي ڪٽي، ٿنهن جي انگل آرا ٻاجهه (محمد صديق مسافر)

انگل اربيلايون/ البيلايون: ناز نخرا.

انگل ارڏايون: ارڏايون، ريڏايون/ ڏنگايون/ ڪرڙايون/ ڏاڏايون.

انگين اکرين: انگن ۽ لفظن ۾ ڄاڻايل..(IN FIGURES AND WORDS) مثال:

پيسن جي پڪي رسيد لکڻ مهل اهو لکي ڏيندا آهن:
رپيا انگين: 500 سؤ. اکرين پنج سؤ فقط. فلاڻي کان برابر مليا....

اٿاوا اوکا: اٿاوا، ڏکيا/ اوکا: مشڪل. مثال:

اٿاوا اوکا پنڌ جبل کي جهاڪا (بيدل فقير)

اٿانو اٿگيل/ اٿائي اٿگيل: اڙٻنگ/ ڏکيو/ اهنډ/ سورهيه/ پهلوان A HARD NUT TO CRACK ، مثال:

تنهن سڀ پهرايا پاٿي، اٿائي اٿگيل (الهه بخش سومرو):

اٿانو اوکو/ اٿا وو اوکو: ڏکيو/ مشڪل/ اٿانگو.

نوٽ: ڏونگر جا ڏاڪا ۽ جبل جا جهاڪا مشهور آهن.

اٿانگو اڻ گهڙيل: ڇٽ / اڻ سڌريل UNCULTIVATED.

اُڻ تُڻ: اونو/ ڳڻتي/ فڪر/ ادڪو/ الڪو. مثال:

١- تنهنجي اتر تن ۾، اُڻ تُڻ وائي وات (شاهه محمد ديڏڙ)
٢- جيءُ جدائي ۾ رهي جانب جيَ اڻ تڻ ۾ رڳو.
هاڃ ٿي سالم هتن کان ڪانهه ڪائي يا ڏٽي! (محمد صديق "مسافر")
وهائي ويرين، اُڻ تُڻ هين آگ جي (شاهه: سر ڪاهوڙي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اڻ پليو اڙنگ: (اڻ پليو، جنهن کي پلي/ جهلي/ باز رکي نہ سگهجي - اڙنگ: تڙانگو): ڏکيو/ اهنڊ.

اڻ جهل اڻپليو: (جيڪو ڪنهن کان جهلجي پلجي نہ سگهي): سرڪش/ نٽر/ ضدي.

اڻ گهڙيو اڙنگ: اهنڊ/ اوکو HARD TO CONTROL.

اواجهو اَوَ جهڙ: (جنهن جي ڪاواجهہ يا واهہ يا چوتڪارو نہ هجي/ جنهنجي سونهپ يا رهبري ڪرڻ وارو ڪونہ هجي): پٽڪيل/ رولبل/ رلايل.

اواڙ/ اجايو اجائي: بي سود، مثال:

عُمر سڀ اواڙ، ويئيم! تي واڪا ڪريان (شاهہ: سر معذوري)

اوبر سوبر: جوَنو/ ڪاٽي بچايل/ لبيل، مثال:

وڏن ماڻهن جي سٿيي اوبر سوبر کان رکي پنهنجي ماني بہ پلي.

اوہر اُمارا: گرمي/ باهہ جو تؤ/ باهہ جا الا/ ڪاهہ/ حملا، مثال:

تاب تِکائي شمس جي ڪري، اوہر اُمارا (ڪرم شاهہ)

اوپارا اوٽارا: (اُپرڻ اُترڻ/ اوترحڻ): اوٽپ/ اُڌما/ پڙڪا، مثال:

١- اوپارا اچن، پرين جي پسڻ جا.

٢- سچي سڪ وارن کي پل پل اوپارا، اوٽارا ايندا ئي رهندا آهن.

اوپارا اوٽپ: اُڌما/ برهہ جا پڙڪا.

اوپالا اوجهراٽيون: اوباسيون/ ننڊ جا گهيرٽ.

اوت پوت: (اوتڻ پوتڻ/ آزمائڻ/ پڪ ڪرڻ): پرک/ جاچ/ آزمائش.

اوتارا آتڻ/ آسڻ: ٽاڻ وٽاڻ/ ماڳ مڪان/ ٺر ٺاڪ.

اوتارا اوطاقون: هنڌ ماڳ/ ماڳ مڪان/ ٽاڻ وٽاڻ.

اوتيل پوتيل: (اوتڻ پوتڻ) آزمودگار/ آزمايل EXPERIENCED.

اوٽارا اوٽپ: اوٽارڻ: ننڊ مان اٿي پوڻ/ جاڳي پوڻ/ ڏيچڙو.

اوتَر انڌوڪار: ڏٽان/ متي اڏائيندڙ واچ/ ڌوڙ وسائيندڙ هوا جنهن ڪري فضا

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۾ اونداهه تي ويندي آهي.

اوٽ آڌر: اجهو/ آسرو/ پناهه. مثال:

وسيلو وڃهن جو، اڙين جي اوٽ آڌر،
ڏڏنِ ڏيَ سدا آهي ڏاتار احمد! (احسن ڪربلائي)

اوٽ آسرو: آڌار/ ڀروسو/ پناهه.

اوٽ اجهو: پردو/ پناهه/ آڙ/ آڌار/ اولو/ آڙ/ بچاءُ.

اوٽ اُدَ: ڏڪو/ اندازو (اوٽ: ٽ سان ر جو ملايل اُچار) مثال:

اوٽ اد تي پيو ڳالهائي يعني ڏڪا پيو هڻي.

اوٽ اَڙَ: بچاءُ/ پردو/ آسرو/ پناهه. مثال:

والي، ڪيا تو ساڻ وڙ سردار سنگهه وارا سگهڙ
عـاصين سندي تون اوٽ اڙ، آڌار عـالـم آسـرا. (محمد فاضل)

اوٽا سوٽا: پارپٽا/ طعنا تنڪا.

اوٽ اڙ: (اوٽ: اوٽ): بچاءُ/ آڌار/ پناهه.

اوٺي اوٺار: اٺ وهائيندڙ/ جت/ اوٺيڙو/ اٺ- سوار/ اٺ تي چڙهيل/ قاصد/ ريبارو/ نياپو آڻيندڙ.

اوپرو اوڦتو: ڌاريو/ غير محرم/ اڻ واقف.

اوڦتو اسونهون: ڌاريو/ ٻاهريون/ بيگانو/ اڻ ڏٺل/ نئون/ پرديسي.

اوج اقبال: رتبو/ مان شان/ شان شوڪت.

اوجهرائيون اوجهراڪيون: ننڊ جا جهوٽا/ ننڊ جون پنڪيون/ ننڊ جو غلبو.

اوجهڪو اُڌڪو: الڪو/ فڪر/ ڳڻتي/ جولان.

اوچاپو ايچپو: تورو/ احسان عنايت/ نوازش.

اوچار اوڳرائي: چار اوڳرائي/ ڪٿي اوڳرائي/ اِدڪارو/ ڪَيَ/ الَٽي/ قئي.

اوچار اُچل: ٽپو/ ٻَل/ ڇلانگ/ پاڻ کي اچلائي وجهڻ.

اوچلو اٽاس: ڪميڻو/ ذليل/ ٽرڙو/ بي شرم/ نڪ نرجو.

اوڇڻ آجڪو: آجڪو: ڍڪ/ پردو/ پناهه/ آڌر/ آٿت. مثال:

www.sindhsalamat.com	books.sindhsalamat.com

نال پنهون ٿانئين، اسونهين جو آجڪو (شاهه)
اوڇڻ گهرجي آجڪو، جهوپو سهي نه سيءُ (شاهه)

اوڇڻ بوڇڻ: لٽو ڪپڙو/ ويس وڳو.

اوڇو پُڇَ چڙبو: خسيس/ ڪميڻو/ هلڪڙو/ ترڙو/ گهٽ ذات/ چڙواڳ.

اوڏ واڏ: اوڏڻ/ اوڏ هٺڻ/ پيوند (اوڏڻ وڏڻ)؛ پوٽي جي اوڏيل لاهر، زمين بر پاڙهٽي، هڪ جدا پوتو تي پوندي آهي ۽ وڏندي وڏي تي "چڪيءَ" طور ڪم آندي ويندي آهي)؛ واڏ

اوڌر پاڌر: قرض/ ڪٽت/ قرض/ قرض پڪي تي ڏنل سامان جي رقم. مثال: دڪاندار مهيني جي پهرين تاريخ، پڱهاردارن ڪان اوڌر پار وٺندو آهي.

اوڌر سوڌر: قرض تي ورتل سامان جو ملهه/ رقم. مثال:
پڱهار ملي ته پهريائين اوڌر سوڌر لاهڻ ڪپي!

اوڏيل لوڏيل: ڌڪاريل/ هڪاليل/ تڙيل.

اوڏ چڪَ: اوڏ؛ اوڏو پاسو/ چڪ؛ ويجهو چڪ/ اوسو پاسو)؛ ويجهڙائي وارو علائقو/ تَرَ پاسو.

اوڏو اڳرو: اڳيان/ پرسان/ ويجهو/ قريب.

اوڏو اوڏڙو: ويجهڙو/ پر ۾/ پرپاسي وارو.

اوڏي/ اوڏڙي چڪَ: اوسو پاسو/ ويجهو علائقو/ ترَ پاسو.

اوڍر اجهو: جهل/ اڙ/ ڍڪ/ پناهه/ پردو.

اوڍر پهر: (اوڍڻ پهرڻ) پوشاڪ/ لٽو ڪپڙو.

اوڍر اوڇڻ: (اوڍڻ: ڪپڙا ڍڪڻ)؛ اوڍر/ پوشاڪ/ ستر پوشي/ پردو/ پهر (پهرڻ).

اوڍر اُڍڪو: (اوڍڻ/ اڍڪڻ: ڍڪڻ) ڍَڪَ/ پردو پناهه/ اوٽ آڌر. مثال:
تون اوڍر تون اُڍڪو، تون اجهو تون اڳ (شاهه: سُر بلاول)-

اوڍ ڪو اولو: ڍڪ/ پناهه/ پردو/ جهَلَ/ ڇانوَ.

اوڍڻي پوتڻي: مٿي تي اوڍڻ جو ڪپڙو/ رئو/ چُني.
اڳ: (اڳيان/ قيامت)؛ پردو/ پوش/ پناهه.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اوڊو الڪو اونو/ اوسيڙو/ چوراڪورا/ هُر ڪُر/ ڳڻتي/ فڪر/ هورا ڪورا/ هُرڪرو.

اوڊو اونو: الڪو/ ڳڻتي/ فڪر/ اوسيڙو/ هُرڪر/ هُرڪرو.

اورسور: (اورڻ سورڻ): سور پچور.

اوراپو ڏوراپو: (اوراپڻ ڏوراپڻ): ميار/ عتاب/ طعنو/ ٽوڪ/ ڪوار/ نندا.

مثال: دشمن کي کهڙو اوراپو ڏوراپو ڏبو!

اورا ڪورا: هورا ڪورا/ هُر ڪُر/ آنڊ مانڊ/ ڳڻتي/ چنتا/ فڪر.

اورانيو آڌر: (اورانيو: ٽيڪ/ جهل/ آڌر): آسرو/ آڌار/جهل.

اورانگهو سورانگهو: (اورانگهڻ سورانگهڻ: لنگهڻ): لنگهه راهه. مثال:

چڪيم چڱائي، سورانگهي سوري ٠ تان (شاهه: سر ڪلين):

اجهو/ آڌر/ ٽيڪ / سهارو/ پناهه.

اورڻ گهورڻ: قربان ٿيڻ/ صدقي وڃڻ.

اوراٽو اوسارو: (اورڻ اوسارڻ) اولاٽو اوسارو/ ماتر/ روح راڙو/ اوساري غم

جو اظهار ڪرڻ/ پٽڻ دانهون ڪرڻ.

اوراٽو جهوراٽو: (اورڻ جهورڻ) اوراٽو/ اولاٽو: لولي/ روح کي راحت ڏيندڙ

آواز/ اندر جي اوتِ/ ماءُ جي مامتا جو لفظي اظهار.

اوراٽا اولاٽا: اولاٽا: آلاپ سان پريل گيت. مثال:

"آيل ڙي اولاٽا ڏنا جي جيجل ماءُ اولاٽا": آيل جا اولاٽا. جيجل جا

جهوراٽا (جهوري وجهندڙ اثرائتا گيت)- اوراٽا: (اورڻ): اندر جي

اور/ مامتا جا گيت. مثال:

آتي اور الف سين، جڏ سيج وهاٽا

چرخو چوري چت چڱيءَ سان، ڏج اندر جا اوراٽا (رکيل شاهه صوفي):

آلاپ/ مامتا جي اظهار جا گيت.

اوراهون اوڏڙو: ويجهڙو/ قريب.

اوڙاپو ڏوراپو: مهڻو/ ميار/ طعنو/ تنڪو/ ٽوڪ/ ٽنول Reproach

اوڙڪ اجهاڳ: بي انت/ بي حساب/ جهجهو

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

اوڙڪ اوريڪ: گهاٽو مينهن/ سخت بارش/ مينهن واچ/ ڇو هو مينهن/ طوفاني برسات.

اوڙو پاڙو: ڪٽنب/ قبيلو/ مائٽي/ اوسي پاسي وارا/ گهر/ پسگردائي/ ويجهو چَڪ، مثال: ويل شئي لاءِ پهريائين اوڙو پاڙو ڏسجي.

اوس اَڄ: اوساڻ/ اَساڻ/ تاس/ اُڃ/ ڏوکهو، مثال:

بِرهه جي بَر ۾ هلڻ وارن کي کهڙي اوس اَڄ
من ۾ جن محبوب، سبز مثل چاٽن سي ٿا سَڄَ. (محمد صديق "مسافر")

اوس پاس: اوسو پاسو/ پاڙو/ ويجهڙائي وارا گهر.

اوسات اَڄ: اڃ/ تاس/ ڏوکهو/ پياس.

اوساري اڏاوت: اوسارڻ اڏڻ (MASONARY).

اوساڻ اوسان: خوبيون/ مُهاندا/ ڳڻ.

اوسو پاسو: ير پاسو/ اوڙو پاڙو/ پسگردائي.

اوسي گوُسي: ٺهل ٽڪور/ ٽاندو ٽوپي/ خدمت چاڪري.

اوسيڙو اولاڪو/ اوسيڙا اولاڪا: انتظار / ڳڻتي/ فڪر، مثال:

"قاسم" ڏک جا ڏاڪا، اوسيڙا اولاڪا
پئي واءِ واڪا، ڪريان بيشمار (آخوندمحمدقاسم سانوڻي: سر ڪيڏارو)

اوسيڙو اونو: اڏڪو/ انتظار/ ڳڻتي/ چنتا.

اوطاقون اوتارا: وٿاڻ/ ماڳ مڪان/ هنڌ ماڳ، مثال:

سسئي پيچي سات جا، اوطاقون اوتارا
مون نہ وهيٽا، پنهونءَ سڳيٽا (شاهہ: سر سسئي آبري)

اوڦٽو اوپرو: پرائو/ ڌاريو/ اجنبي/ بيگانو/ غير ماڻهو/ غير محرم.

اوڪ اوڪار: (اوڪڻ/اوڪارڻ/ الٽي ڪرڻ): اوڪار/اوڪارو/ الٽي/ قئي/ ڪيُ/ اٻڙڪ.

اوڪ اوڪراڙ: (اوڪڻ اوڪراڙڻ/ الٽي ڪرڻ/ قئي ڪرڻ/ ڪيَ ڪرڻ: الٽي): ڪيَ/ قئي / نفرت/ ڪراهت.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

اوڪاٽو اُباٽڪو: اداس/ وياڪل/ موڳو (اوڪاٽيون اُباٽڪيون، مثال:
سندس اوڪاٽيون اُباٽڪيون اکيون ڏسي سندس دل جو احوال
معلوم ٿي ويو.

اوڪاٽيون اوڳاٽيون: ويڳاٽيون/ موڳيون، مثال:
لالن جنين لوءِ، سي اوڳاٽيون نہ اکيون (شاھ: سر رپ): اُباٽڪيون/ اُداس.

اؤک ارمان: ڏک/ درد/ تڪليفون، مثال:
اوک وِيا ارمان اُنَ تڏن، ھڪ طرف دوم ھُشيار (رمضان ڪنير: ھرٽي جو معجزو)

اؤک اٿي: اهنجائي/ ڏکيائي.

اوک اهنج: تڪليفون/ سورَ/ ڏک ڏکائيون.

اوکُ اهنجو: ڏکيو/ اٹانگو، مثال:
لاتقنطوا من رحمة الله، اوک نہ ڪي اهنجو (عثمان ڪتي)

اوڪا پوڪا: اڻ تڻ/ آنڌ مانڌ/ ڳڻتي/ هُر ڳُر/ انتظار.

اوکپ اوڪائي: ڏکيائي/ اهنج/ تڪليف، مثال:
هن ير ڪا اوکپ اوڪائي نہ آهي!

اوکَر اولَڙ: (اوکر: چوپائي مال جو کائي اوباريل گاهہ): گند گاهڻ- اولڙ: (اهو گاهہ جو چوپائي مال کائي اوباريو هجي): اوباريل گاهہ/ ڪن
ڪچرو/ گاهہ گند.

اوکو آوېڙو: ڏکيو/ اٹائو/ اهنجو/ ڪٺن/ مشڪل.

اوکو اواڙو/ اوائڙو: اهنجو/ اٹائو/ ڏکيو.

اوکو اوېڙو: ڏکيو/ اهنجو/ اٹائو/ مشڪل/ ڪٺن.

اوکو اٹانگ: مشڪل/ ڏکيو/ اڙانگو، مثال:
ريءَ ديدار اوهان جي دلبر ميان اوکا ڏينهن اڙانگ. (منٺار فقير راجڙ)

اوکو اٹانگو: مشڪل/ ڪٺن/ ڏکيو، مثال:
١- اوکو اٹانگو تو ٻجهي، تنهنجو گهَران اتِ ٻال ٻيي (حاجي خانڻ چنجڻي)
٢- اوڪا اٹانگا گهيڙ ءِ گهاٽ
چينا چَرن تي ڪن چرڙات (غلام شاھ جهانيان پوٽو)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

اوکو اولو: ڏکيو/ ڪٺن/ اهنجو/ اڻانگو.

اوکو اهنجو: اڻانو/ اهنجو/ مشڪل / ڪٺن.

اوکي اهنجي: مشڪل/ ڪٺن/ اڻانگي، مثال:

ڪلهو هوندو قلعو ڪوٽ
اوکـي اهـنجـي آڏر اوٽ (حافظ محمد بخش)

اوکي اوڙ: ڏکيائي/ اهنجائي، مثال:

تيرهين صدي تر تي وئي، اوکيءَ بچايو اوڙ تون (حاجي خانڻ چنجڻي)

اوگات اولڙ: ڪاڏل/ اوباريل گاهہ/ گند گاهڻ.

اوگنائڻ ورنائڻ: سڏايا دانهن اونائڻ/ ڏيان سان ٻڌڻ.

اوڳات اولڙ: اوباريل يا ڪاڏل گاهہ/ جونو ڪاڏو.

اوڳڙ اوڳاڙ: (اڳاڙڻ: اوڳڙ) چندو/ وصولي/ ڦوڙي/ رقم جي وصولي.

اوڳو اُٺ: اٺ جهڙو موڳو/ پوڪ/ بي سمجهہ.

اوڳو اوايو: واڙو/ وات پٽيل/ متين منجهيل/ (اوڳي اوائي) موڙهل. مثال:

اڏر نڏر اپري اوڳي اوائي. (شاهہ: سُر سسئي آبري).

اوڳو موڳو/ اوڳيون موڳيون: منجهيل/ بي سمجهہ/ پُوڪ DEPRESSED

اوڳر اندر: (اندر جي ڳالهہ اوڳرڻ/ اورڻ): ڳجهہ/ راز/ مَنجهہ.

اوڳو/ اوڳي اڻجاڻ: بي سمجهہ/ بي خبر/ پوڪ، مثال:

١- اوڳي ٿئين اڻجاڻ، مِنا تڏهن توکان مُنهن مَٽي ويا.
(هادي بخش شاهہ مسڪين)

٢- بي بر جهاڳي سسئيءَ! پهچ پُنهل ڏي پاڻ
ڏاڀئي نـہ ڏاڪهـن ڪـيءَ، اوڳي تو اڻ جاڻ (عثمان ڪٽي)

اوڳ توڳ: (اوڳڻ توڳڻ: اٽلائڻ پٽلائڻ): ڇاچ جوچ/ پڙتال.

اوگهہ آگهار: (اگهڻ آگهارڻ: صاف ڪرڻ /ڌوئي اجرو ڪرڻ): پڙتال/ صفائي.

اوگهہ پوگهہ: (اوگهڻ پوگهڻ/ اگهڻ پگهڻ: ڌوئي صاف ڪرڻ/ بچيل سچيل ڪي جدا ڪرڻ): بچت/ بچيل سچيل شئي/ رهيل کهيل.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اوگهو البيلو: برک/ چهيلو/ لاڏلو/ سهڻو/ نرم/ نازک/ نخريلو.

اول اور: (اولڻ اورڻ: اندر اورڻ: ڳجهه گرهڻ/ من اندر جون ڳالهيون ڪرڻ)؛ ڳجهه / راز.

اول گهولَ: اولڻ گهولڻ: گهورڻ/ سر قربان ڪرڻ/ صدقو وڃڻ/ فدا ٿيڻ.

اولاڀو اولانيو: مهڻو/ويڻ/ ڏوراپو/ طعنو/ عتاب.

اولاڪو اڊڪو: اولاڪو: مثال:
قادر لاٿو ڪَڄ تان اديون اولاڪو. (شاهه: سرڏهر): ڳڻتي/ پريشاني/ ڏک ڏولاڻو.

اولا اوڪا: ڏکيا/ اڙانگا، مثال:

تنهنجا رستا اولا اوڪا،
مان پڻ اورچ تنهنجي آڏ. (مريم مجيدي)

اولارُ الر: (اولارڻ حملي جي تياري ڪرڻ لاءِ هٿ/ لٺ وغيره سڌي ڪرڻ/ ورائڻ): الرڻ/ اَلر ڪرڻ: حملي لاءِ اگرائي ڪرڻ): اگرائي/ جهيڙي جي شروعات.

اولاڪو آسرو: انتظار/ ڏک// اڊڪو/ ڳڻتي/ آلڪو.

اولاڪو اُڊڪو: ڳڻتي/ فڪر/ ڊپ/ اوسيڙو.

اولاڪو اوسيڙو: اولاڪو: انتظار/ الڪو/ ڳڻتي، مثال:
آيم جالڻ اَن ريءَ، اپر اولاڪا (رمضان ڪنير).

اولاٿو اوراٿو: لولي/ ٻار کي ڪڏائڻ ۽ کيڏائڻ وارو زنانو گيت جنهن ۾ ماءُ پنهنجي مامتا کي اوريندي آهي.

اولو اوٽ: پناهه/ پردو/ آسرو، مثال:

مير مداحي جي سر موٽ، ڪج ورڻ جي، گوهر گهوٽ
ماڙ مريدن رکَ جا ڪوٽ، تنهنجي گهرجي اولو اوٽ (شاهه محمدڏيڙو)

اولو اوٽُ: ڏکيو/ مشڪل/ ڪٺن.

اولو آسرو: پناهه/ پردو/ ڍک/ آسرو/ پَرَ. مثال:

اول آنڌي آئي، پويان جَهڙُ جهجهو،
ڪو اولو آسرو، نه ڪو اوٽ اجهو،
ڏهيلن ڏجهو، تَن پرور رک پناهه ۾ (سچل سرمست)

اولو اويڙو: ڏکيو/ اڻانگو/ اهنجو.

اولو اجهو: پردو/ پناهہ/ ڍڪ مثال:

آڏر اڙين، اولو اجهو، ٽوٽي ٽڪن، مرسَل منيرُ (شاهہ محمد ديدڙ)

اولو اهنجو/ اولي اهنجي: ڏکيو / ڏکي/ مشڪل/ مشڪل، مثال:

سپ ڪجڻين سولي سخي! اولي هجي اهنجي ڪٽي (عبدالحڪيم واصف)

اولورولو: رولڙو (رلي پنڪي وڃڻ)

اولي رولي: اوليل روليل/ رلايل/ پنڪيل، مثال:

قاف ڪرين تون قرب ڪريم! اولي رولي ڪان تون رکيم
(مولوي نبي بخش نحيف)

اويلو اوکو: بي وقتو/ خراب ويلو/ ڏکيو/ اوائڙو.

اويلو اويڙو: ڏکيو/ بيگاهہ.

اونَ اُڻتُڻ: الڪو/ اڌڪو/ ڳڻتي/ فڪر/ اوسيڙو/ انتظار.

اوندهہ انڌارو: انڌوڪار/ گهگهہ اونداهي، مثال:

قبر ۾ ڪاڙهو ٻجهي ٿو، اونده انڌارو.
ڪلمو ڪرارو، پڙهہ تہ ڇٽين پاپ ڪي (شاهہ محمد ديدڙ)

اِوندهہ انڌوڪار: تمام گهٽي اوندهہ/ گهگهہ اونداهي/ ڪاري ٻاڏ/ ڏوڙئي يا واچ سبب اوندهہ پيدا ٿي وڃڻ وارو ماحول. مثال:

سچ نہ ڏسي سوجهرو، هيس اوندرهہ انڌوڪار (ڪرم شاهہ)

اونڌو انڌو: مجبور/ لاچار/ بيوس.

اونڌو اهڏ: اُبتو اڻانگو، (اهڏ: اهنڊ: ڏکيو) ڏنگو ڦڏو/ ور وڪڙ مثال:

واٽ وٽڪارين نڪو رائي نہ رند:
پيچرو پَبَ جو آيو اونڌو آهي. (حافظ حامد تڪڙائي)

اونگهہ آرس: ننڊ جي سُستي/ خمار/ نيستي/ اگهور ننڊ.

اونگهہَ اوجهراٽي: ننڊ جي پنڪي/ غشي/ مستي/ خمار/ گوڪ ننڊ/ گهري ننڊ.

اونو اُلڪو: انتظار/ فڪر/ ڳڻتي/ ڊپ/ انديشو.

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

اونهه اونهائي: گهرائي/ ترو/ پاتال.

اونهو اٿاهه: عميق/ گهرو/ پاتال.

اووٽَ اڻَ وَسَ: مينهن نه وسڻ واري حالت/ سوڪهڙو/ خشڪ سالي.

اوڻَ اٿاث: اڻپورائي / گهٽتائي/ ڪمي/ ٿورائي.

اوڻو اَپورو: ٿورو/ اڻپورو/ گهٽ.

اوڻو اڻ پورو: گهٽ/ ٿورو/ ناڪافي.

اوڻو اڌيڪو: اڻپورو/ اڌ جيترو/ ٿورو/ گهٽ/ ڪَٽل.

اوڻو اڌَڪ: (اڌڪ: اڌ جيترو) اڻپورو/ گهٽ.

اٿانگو اوکو: ڏکيو/ مشڪل/ ڪَٺن.

اٿانگو آهکو: اوکو/ ڏکيو/ مشڪل.

اڻپورو اڌورو: نا مڪمل/ اڌوگابرو.

اڻبڻت، اڻ وَڻت: (نه بنجڻ/ نه وڻڻ): نا پسندي/ ناسازي/ ڌڪار/ ڪِٽ ڦِٽ.

اُڻ تُڻ: ڳڻتي/ فڪر/ اولاڪو/ اونو. مثال:

١- انڻي پهر عجيب جي آهه اُڻ تڻ ڪي ارواح (مُلا. بخش سومرو)

٢- آريا! تنهنجي "عثمان" چئي،

اڻ تڻ اٺـر ڏينـهن رات (عثمان ڪتي)

اڻ چِتايو اوچتو: اچانڪ.

اڻ ڳڻيا اڪيچار: بي شمار/ ڪوڙ سارا.

اڻ گهڙيو اڻِنگو: جِٽ/ جِڻوڙ (UNCULTIVATED).

اوڻو الڪو: فڪر/ ڳڻتي. مثال:

اونهو اٿانگهه/ اٿانگ: (اٿانگهه: جيڪو ٿانگهو نه هجي): ٿارون ٿار/ اونهو. مثال:

سڪ تنهنجي سِپرين اونهي گهڻو اٿانگ

سيرا ۽ سانگ، سڀ وڃائي وجود جا. (شاهه لطف الله قادري)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

اوهري أسري: (اوهرڻ اسرڻ: روانو ٿيڻ/ ٻيڙي جو ڀڪ ڇوڙڻ. مثال:

ڀڪ پاسي ڳهار، آيل! ساموڊين جي
وجهي جيءَ جنجار، جم ويڃني اوهري (شاهه: سر ساموندي)

اوهي واهي: واهرو/ واهر ڪندڙ/ مددگار.

اوي سَوي: (عام ماڻهو) مثال: ڳوٺ پرسان ڳس آهي جتان اوي سوي پيو اچي وڃي:

اهالي موالي: لوڪ/ عام ماڻهو/ اهڙا تهڙا/ ههڙا تهڙا/ معمولي ماڻهو.

اُهڃاڻ اشارا: پار پتا/ نشانيون. مثال:

اهڙن اُهڃاڻن اشارن مارو اٿئي ملير جا (شير محمد چغدو).

اُهڃ اُهڃاڻ: نشان/ پتو/ پار پتو. مثال:

ويل شئي جو ڪو اهڃ اُهڃاڻ نہ ٿو ملي.

اهڙا تهڙا: ههڙا تهڙا/ معمولي/ خسيس ماڻهو. مثال:

١- هل ڙي اهڙا تهڙا، هتان ڀڄي وڃ!
٢- ”بردي“ جهڙا اهڙا تهڙا،
سهندا سور، نہ مَڙندا مور،
وتن ويڳاڻا، يار سياڻا. (بردو سنڌي)

اُهڪ آزار: اوُن / ڏک/ ڏجهو/ تڪليف. مثال:

ڪرڪو علاج تون، سندو اهڪ آزار (رمضان واڍو)

اهڪَ ارڏايون: تڪليفون/ آزار. مثال:

اهڙا اهڪ ارڏايون، غريب ويچارا تہ سهندا ئي رهندا آهن.

اُهڪ اڙنگ: ڏِنگائي/ ڏکيائي/ اهنج. مثال:

نڪو مِرون جهنگل ۾ نڪو اهڪ اڙنگ. (مخدوم عبدالرحيم گرهوڙي)

اهنج آزار: تڪليف/ ڏک.

ٿوري گهٽي ڏينهن ويندو لهي هي اهنج آزار (رمضان واڍو)

اهنج اراتو: (اراتو: دک/ درد): ايذاءَ ڏک/ عقاب.

www.sindhsalamat.com	books.sindhsalamat.com

اهنجَ اوکيون: ڏک/ تکليفون مثال؛

اهنج اوکيون سالکن ڏي، يار مهمانيون مُکيون. (صاحب ڏنو شام)

اهنج ايذاءُ: ڏک / سور/ تکليفون.

غريبن جو اهنج ايذاء کو نہ تو ڄاڻي.

اهنڊ اڙٻنگ: ڏنگو/ هوڏي/ ضدي/ کهرو.

اهنيو اوپرو: دير سان پهچندڙ/ پٺکيل.

اهي سَهي: عام ماڻهو/ واقفڪار

اياڻو اڻڄاڻ: بي سمجهہ/ ٻوڪ/ نادان/ ٻالو ٻولو/ جاهل.

اياڻو اگلو/ اياڻي اگلي: اڻڄاڻ / نادان بيوقوف.

قبوليم تہ آهيان اياڻي ڪ اگلي،

مگر وصل تنهنجو سرير پل سدوري. (محمد صديق مسافر)

ايترو سارو: گهڻو/ سَجيهہ/ سرس/ سوالو.

ايجهو اهڙو: آهڙو تهڙو/ جو جهڙو/ سو تهڙو/ معمولي.

ايجهو ويجهو: (ايجهو: اِجهو) ويجهو/ قريب/ اوڏو/ پرسان، مثال؛

(۱) ايجهو ويجهو ٿي ويهہ، تہ حقيقت حال ڪريانءِ!

(۲) "و نحن اقرب" واحد ويجهو،

اوڏو اکين، نبض کان ايجهو،

سمجھ اها سالک! گفتار، مولي مخلوقي صورت ۾ (منٺار فقير راڄڙ)

ايڇپو ٿورو: احسان/ مهرباني/ عنايت FAVOUR

ايڏپرو ايڏتي: هيڏي/ هن طرف/ ويجهو.

ايڏر آڪڙ: سيٺ/ شوخائي/ وڏائي/ عزور.

ايڏڙو ايترو: ننڍڙو/ انهيءَ جيڏو.

ايڏو سارو: (سارو مڪمل/ پورو). تمام وڏو/ هيڏو سارو.

ايرپيرُ: هاواڻو/ اچڻ جو اطلاع/ پارپتو/ خبر چار.

ايرقيرُ: قير گهير/ متاستا/ قندقير.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ايرو گهيرو: چوڌاري/ چوڦير/ چوطرف/ اوسي پاسي.

ايرو غيرو: عام رواجي/معمولي حيثيت وارو ماڻهو/ نِٽي تامٽي ....RIF RAF، مثالَ:

١- ايرو غيرو، ٿهڙو تهڙو (اُستاد بخاري)

٢- ڇڏي ايرو غيرو ۽ نٿو خيرو،

رهج تي عليءَ جو گدا ياد رکجانءِ (ميرزا قنبرعلي بيگ حيدري)

ايڙ پيڙ/ ايڙا پيڙا: بدن ۾ پيڙا (سور کان پيڙجڻ جي ڪيفيت)/ سور ڀرو/ لڳن مروڙ.

ايڙهيون پيڙهيون: ڀائي/ خاندان.

ايزد عليم: خدا پاڪ.

ايڪڙ ٻيڪڙ: هيڪڙ ٻيڪڙ/ هڪ ٻه / ٿورڙا/ ورلي/ ڪو يا ڪي/ رڳو ڳڻائڻ خاطر/ ٿورو انگ.

ايڪو ٻڌي: (ايڪ: هڪ ٿيڻ - ٻڌي: پاڻ ۾ ٻڌجڻ/ ملڻ/ گڏجڻ هڪ ٿيڻ): ايڪتا/ اتفاق.

ايڪلائي نويڪلائي: هيڪلائي/ ڇڙائي/ اڪيلائي/ اڪيلائپ/ تنهائي/ خلاصائي PRIVACY.

ايلاري پيلاري: ڳاٽاٽو/ڪٽ/ ڳاٽيٽو/ ليڪو. مثال: هو ڪنهن ايلاري پيلاري ۾ ناهي هوندو.

ايلاز اِلاهون: آزيون نيازيون/ ميڙون منٿون.

ايلاز منٿون: آزيون نيازيون/ ميڙون منٿون.

ايلاز مواز: ميڙ منٿ/ آزيون نيزاريون/ ليلڙاٽ (ليلائڻ/ منٿون ڪرڻ).

ايلازي پيلازي: منٿائو/ خسيس/ ڪين جهڙو ماڻهو/ ڳيجهوَ.

ايلازيون آزيون: منٿون ميڙيون/ آزيون نيازيون.

ايلاهون آهون: رڙيون/ ڪارون ڀُڪارون/ دانهون/ ڪوُڪون.

اينگهه پتاڙ: (اينگهائڻ/ پتاڙڻ: وڌائڻ): ڊيگهه/ واڌ.

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

ب

(لفظن جا جوڙا: 176- ڪل لفظ 352)

بابلو بابلڙو: بابلو: پار (پٽ) لاءِ پيار جو لفظ. اسم تصغير: بابلڙو):
پٽڙو / پچڙو. مثال: بابلا! بابلڙا! هيڏانهن تہ اچ!.

بابوُ بيڪاري: (بابو: سيلاني فقير: (بيک/ خيرات/ دان وٺندڙ/ پينو/ پينار/
پينڙيات): جوڳي فقير/ سامي/ سيلاني. مثال:
ڪالهہ گڏيوسين ڪاپڙي بابو بيڪاري. (شاهہ)

بات بيان: (بات: ڳالهہ/ ڪٿا/ ٻولي/ حال): ذڪر/ احوال. مثال:
باري تنهنجو بات بيان،
ڪين ڪري سگهندو انسان،
"آصف" لکيا چند اشعار. (احمد خان "آصف" مصراڻي)

باٺو سؤنٽو: (باٺو: باٺو): ڏکو/ سؤنٽو/ لٺ.
باٺو سؤنٽو ڪٺو تہ پاڻهي دشمن جي خبر پئجي ويندي!

باجر بوُجر: تيلين جهڙيون سنهڙيون سڪل ڪاٺيون. مثال:
ڪاٺ جا ٻَنڊ ٻنڊيون ختم تي ويا هاڻي رڳو باجر بوجر وڃي
بچي آهي.

باچا باچاهہ: بادشاهہ/ حاڪم/ پاتشاهہ.

بادروُ بدر ڪٽندڙ: (بادرو: بدر/ طرف ڪندڙ/ پاسو وٺندڙ): حمايتي/ طرفدار.

بادلو بودلو: ڪريل ٻار/ ڇچلو/ چلولو. ٻوڪ. مثال: بادلو بودلو آهي؛ ننڍي
هوندي ڪان ئي ڪيس اک ۾ رکيو وڃي ها تہ بهتر!

باد مخولي مسخري: (باد مخول/ باد مخولي: ٺٺول مسخري): ٺٺول/ ڪل
مسخري. مثال: ڇڏ انهيءَ باد مخولي مسخري کي!

بادڻ پنگ: (بادڻ: پنگ جهڙو گاهہ/ پنگ: اهڙو گاهہ جنهن کي گهوٽي پيڻ
سان، دماغ تي نشو چڙهي ويندو آهي): نشيدار ٻوٽا/ گاهہ.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

بارڻُو پريل: (باروٺ پرڻ (ڏيڻ)؛ پرڻ/ ڏيڻ. بارڻو: پرتي ڪيل/ پريل)؛ پرتو/ پريل ڏنيل/ پرتي ڪيل.

باسڻ ٿانوَ: ٿانوَ ٺڪر/ ٿانوَ ٿپا/ برتن/ پاندا. مثال:
نوڪرياڻي باسڻ ٿانو ڌوئي هلي ويئي.

باشا باز: (باشو: بحري باز/ شڪاري پکي PEREGRINE FALCON باز)؛ شڪار ڪندڙ پکي/ شڪاري پکي.
١- برهه جا باشا بجايئي، باز بحري بيشمار (نور محمد)
٢- باشا باز بحري بکيا. ڏين بواريون،
طعامو طلب تن جي، جگر خون خوارا (مولوي الله بخش ڪوهارو)

باغ باغيچو/ باغ باغيچا: باغيچو: (فارسي) ننڍو باغ/ گلستان (گلن جي جاءِ)؛ چمن/ ڦلواڙي، مثال:
١- گهرجي آڏو باغ باغيچو ڏاڍو سهڻو لڳندو آهي.
٢- باغ باغيچا ماحول کي سهڻو بنائين ٿا.

باغ بُستان: (بُستان (فارسي) بوُ: خوشبوءِ/ سرهاڻ+ آستان: جاءِ يعني گلستان)؛ چمن/ ڦلواڙي/ باغيچو.

باغ بنگلا: (بنگلي جي آڏو سونهن لاءِ باغ ORCHARD رکيو ويندو آهي، يا وري، وڏا ماڻهو باغ ۾ بنگلو اڏائيندا آهن.) مثال:
نوان باغ بنگلا هي بستيون ۽ جايون!

باغ بهار: (باغ وانگر سرسبز ۽ بهار وانگر فرحت ڏيندڙ/ باغ جو مزو آهي ئي بهار سان جڏهن چوطرف گلن جي سرهاڻ جو هڳاءُ هوندو آهي)؛ آباد/ خوش/ سرهو/ گد گد. مثال:
ڏاڍو باغ بهار پيو لڳين!

باڪُو بڪبڪيو: (باڪو: بڪ ڪندڙ/ بڪوات (ڳالهائڻ) ۾ چغلي هڻندڙ/ جوٽي ڪٽندڙ/ چُرت ۾ اچي، تيل چوري جي خبر ڏيندڙ)؛ بڪبڪيو/ چُغل خور/ جُوٽي ڪٽندڙ. مثال:
باڪو بڪبڪيو ٻه هڪڙوئي آهي، ڳالهه ڳالهه ۾، جوٽي ڪٽي وجهندو آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

باک ڦـُٽي پريات: پرهه/ پرهه ڦٽي/ اسر ويل/ پيچ ڦٽي/ فجر.

باگڙ دلو بدمعاش: لچ/ شودو.

باڳهه ٻاڳاهو: مغزيات/ پستہ بادام مان ٺهيل مٺائي): خوراڪ.

باڻ چال: ٺينگ ٽپا/ ٽپڪا ٽپڪا/ ٽِڪي ڊوڙ.

بالا سار اوڙاهہ: (اونهي کـاهي/ کڏ. جتان نڪـرڻ ڏاڍو مشـُڪل، بنهہ
نامـمڪن هوندو آهي): وڏي تڪليف/ ڏک، مثال:
ويچارو وچي بالا سار اوڙاهہ ۾ پيو آهي!

بامڙيو بودلو: (بامـڙيو: بام: بمر: ٻاڙ ٻـٽـاک): ٻاڙي/ لبـاڙ هٿندڙ- بـودلو:
يوڪ/ چريو/ ٻٽاڪي): ٻاڙي/ ٻٽاڪي/ لباڙي/ ٻاڙيلو/ اجائي وڏائي
۾ پريل/ زٽ هٿندڙ.

بان بس: (بانَ: توبہ – بان ڪـرڻ: توبہ ڪـرڻ/ گيسي ڪـرڻ): توبہ/ زاري/
جانو پرڻ/ جانا پرڻ: قسم کڻي توبه ڪرڻ): آڻ/ هار/ شڪست/
توبہ/ پڇتاءُ.

بانا ڦاڙ بانڪو: (بانا ڦـاڙ: بن ڦـاڙ. بن: رَڇَ: مـڇي ڦاسـائڻ جو ڄار- مانگر مڇ
جڏهن مهاڻن ملاحن جي پنجوڙ جهڙي مضبوط "ڄار" ۾ ڦاسندو آهي
تہ طاقت جي زور تي ڄار جا "بن" (رسيون/ نوڙيون) ڇنائي، نڪري
ويندو آهي: بن (رڇ) کي ڦاڙي ڇني نڪري ويندڙ بانڪو: بهادر):
بي پرواهہ/ چالاڪ/ زوراور/ عيار/ جابر/ ڏاڍو مڙس/ ڪرڙوماڻهو.

باند ٻُهہ: ڪـڻـڪ جي تيلين جو سڪل گاهہ/ ڳاهہ ۾ ڳاهيل / ٻڳل ٻُرٽيل/
ڪَٽو ڪيل ڪـڻـڪ جون تيليون، مثال:
مال لاءِ باند ٻُهہ کپي!

بانڪو بهادر: سورهيہ / دلير/ بهادر، مثال:

١- "ڊ" ڊپن پر ڊڄي مڙس ٻڙڄي نہ پؤ
سچي بات بانڪو بهادر ٿي چؤ (ماسل)

٢- من عشق جي آويڙ ۾ ڪو سر ڏيڻ سورهيہ اچي
تنهن سفر جي سير ڪؤن، بانڪو بهادر ڪو ٻچي. (رکيل شاهہ)

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

بانڪو بيپرواهه: بانڪو: بهادر/ سورمو/ وير- بي پرواهه: اڻ ٽر. مثال:
پڙهج باب بي سندو، ٿي بانڪو بيپرواهه. (احمد بخش جتوئي)
بانگ صلواة: الله جو ذڪر/ عبادت/ نماز وغيره مثال:
مرحوم ڏاڏو چڱو ماڻهو هو: بانگ صلواة جو پابند هو!
بانورو بانڪو: مست پهلوان/ پوَڪٽ/ چرياڻ/ چَسو سورهيه.
بانورو بودلو: چريات/ چرياڻ/ پوَڪ/ پوَڪٽ/ چريو چرېٽ.
بانولو بودلو: چريو چرېٽ/ پوڪ/ چسو/ ڪم عقل.
باهه باهوٽي: باهوٽي: ننڍي باهه/ باهڙي/ دونهين. مثال:
سامين ٻاري سَج ۾، باٻَن باهوٽي(شاهه): باهه/ دونهين مثال:
دشمن کي ڪا باهه باهوٽي لڳي!
باهوٽيو باهہ ورتو: (باهوٽيو: جنهن کي اندر ۾ باهه اچي ورتو هجي):
حاسد/ ساڙ سڙيو/ هوس هيس ڪندڙ.
باهو ٽئي باهه ورتي: حاسد عورت / ساڙ سڙي.
باهوڙ داهوڙ: (باهوڙ: ٻهڻ باهڻ/ ڪتي جو ٻونڪڻ)/ ڪتن جو اَتي/ جاڳي
پوڻ ۽ ٻونڪڻ - داهوڙ: دانهڻ/ ڪتن جي گڏيل ٻؤنڪ): ڪتن
جو لڳاتار ٻونڪندو رهڻ. مثال: ڪتن جي باهوڙ داهوڙ سبب ڀاڳيا
(مالوند ماڻهو/ گهر جا مالڪ) جاڳي پيا ۽ چورن کي ڀڄائي ڪڍيائون.
پائنو پائيوار: ڀاڱي ڀائي/ حصيدار/ حصو ونڊڙ/ ڀَتي (حصو) ڇڪائيندڙ.
ٻپ پيٽ: وڏو پيٽ/ ڍِڍُ/ ڏَڏَنَ.
ٻِپرُ پيٽي: وڏ پيٽيو/ پيٽوڙي/ پيٽ چٽيو/ جنهن جو ٻِپَ (پيٽ) ڀرجڻ جو نه هجي.
ٻيڪ هڪل: (ٻيڪ: ٻيڪ: ٻيڪڻ/ ٻيڪڻ: هڪل ڪرڻ): وڏي آواز وارو
دڙڪو/ ٻيڪي/ تڙي/ زورائتي ڌمڪي A Stern Warning.
ٻتال ٻُليل: واڻڙو/ موڳو/ حيران/ توائي/ گمراهه
بتاءُ بتلاءُ: (بتائڻ بتلائڻ: دوکو ڏيڻ): فريب / ظاهري چال/ دوکو.
DODGE/ TRANCE

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

بتلائڻ پُلائڻ: غلط رستو ڏسڻ/ بدراهه ڪرڻ. MISLEAD/ MISGUIDE

بتلائڻ پنيلائڻ: پٽائي وجهڻ/ ٺڳڻ/ بدراهه ڪرڻ.

بٺ بٺ پُڻ پُڻ: پٺڪو/ پٺڪار/ پنهنجي مَنهن ڳالهائڻ.

بٺ بٺبان: بيابان/ ويران ميدان/ ويرانو/ سَڃ/ سُڃو ماڳ/ پڙپانگ پَٽ/ سڪل پٽ/ مٿاهون پٽ.

بٺاڪورا: (بٺو: سِرن بچائڻ جي چمني - ڪورو: سرن پچائڻ جو بٺو): باهه جا مچ/ آڙاهه مثال: سخت بخار سبب بدن ۾ چڻ بٺاڪورا پيا ٻرن.

بپو ڦدو: (بپو: ڏندن پڳل- ڦدو: جنهن جي وات ۾ ڏند نالي لاءِ به نه هجي): ڏندن پڳوڙو.

بَچ باهڙ: (بچڻ باهڙائڻ): ڪتن کي باهڙائي بچ ڪرائڻ ڏاڪرائڻ/ وڙهڻ لاءِ هشڪارڻ): هَشڪار/ بِچڪار.

بُچ بچڙائي: خرابي/ بدي/ اوگڻ/ برائي/ بد اخلاقي/ ڏوهه/ گناهه.

بُچائي بچڙائي: بچائي: بچڙائي/ برائي/ گناهه.

بُچايون بچڙايون: برايون/ بد اخلاقيون.

بُچڙو بَتَر: بتر: بدتر: بچڙو. مثال:

ننگ پرور دادلا! پرتو اٿئي بچڙو بتر (عبدالحڪيم "واجف")

بُچو بُچڙو: بُچو: ڪميڻو. مثال:

چگن سان چگايون اي سيڪو هوءِ

تو جئن ڪري نہ ڪوءِ، بُچن سان ڀلايون- بچو: (تصغيري صورت بچڙو): برو/ گنهگار/ خراب/ بد اخلاق. مثال:

انسان بُچو بُچڙو ٿيو تہ سمجھو تہ سندس پيئي جهان چَٽ!

بُچڙي بلا: بلا جهڙي بچڙي/ آفت.

بچيا بکيا: خيرات/ دان.

بحث تڪرار: ڪنهن معاملي/ موضوع تي پنهنجي راءِ پيش ڪرڻ. DISCUSSION

بحث مباحثو: ڪنهن موضوع/ معاملي تي ڳالهائڻ. DISCUSSION

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

بڙڪو پڙڪو: (بُڙڪڻ پڙڪڻ؛ ڇال/ ٽاهه ڪاٽڻ): ڇال/ ٽپو/ ٽاهه.

بڙي ڳنڍڙي: ننڍي ڳنڍ/ هڙ/ ڳنڙي.

بدحال برو: ڏتڙيل/ برباد ـيڙ

بد زبان بدڪلام: گار گند ڪندڙ/ گاريال/ بدگو.

بدشد: خراب/ اخلاق کان ڪريل/ معيار کان هٽيل.

بِدڪَ بدڪڙي: (بدڪڙي؛ ننڍڙي بِدڪ) پري/ ڳنڍ/ ڳنڍڙي.

بدڪاري بڇڙائي: خرابي / بد اخلاقي.

بدلائڻ بدراهه ڪرڻ: غلط راهه ڏسڻ/ واٽ ٻتال ڪرڻ/ ٻتلائڻ.

بدو اٽپيلو: جيڪو پليو نه پلجي/ اڻ پليو/ بڇڙو.

بدو بڇڙو: خراب/ بد اخلاق/ سرڪش.

بدو بي پليو: اٽپليو/ سرڪش.

بدو بي حيا: بي لڄو/ اٿاسو.

بدو بي لڄو: بي شرم/ بي حيا.

بَدي بُڇائي: بڇڙائي/ خرابي/ اوگڻ/ عيب.

بدي بڇڙائي: خرابي/ عيب/ اوگڻ.

بدي بدڪاري/ بديون بدڪاريون: خرابي/ خرابيون. مثال:

صد هزارين عيب مون ۾، لک بديون بدڪاريون (نانڪ يوسف)

بـِرُ براٿو: (بِرُ؛ ڪاوڙيل/ تتل/ جوش ۾ آيل. مثال: بِرَ لڳو ٿو وتي، ويجهو نه ويجهائيس! - بِراٿو: ڪاوڙيل. مثال:

براٿو ٿو وتي؛ پڇي پاسو ڪريوس): ڪاوڙيل / وراڏل.

برٿـر: (بر؛ ويران پٽ/ پڙيانگ ميدان- ٿر؛ واريا سو پٽ/ سنڌ جو ريگستاني علائقو):ريگستان/ واريا سو پٽ/ بيابان / رڻ. مثال:

١- برٿر وسيا بادل، پٽن وارن جا ڀاڻا. (پير ڪمال سائين: سر آسا)

٢- برٿر ۾ بارانيون، گاهن ڪيون گلزاريون. (پير ڪمال سائين: سر مارئي)

٣- مُلڪَ ڏسان ماڙيچن، برٿر برسيا بادل. (پيرڪمال سائين: سرسارنگ)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

۴- پاڻيَ پلو ٿيو، برٿر برسيا، گاهن ڪيا گلزار (پيرڪمال سائون: سر سارنگ)

۵- سي ويجها ٿيا وٿڪار کي، جتي واڻن کي سئو وَٽَ

جِت برٿر بلائون اٿئي، روهه رَيون، لس ليٽ

"ڪرم شاهه" ڪوهيار لئي، ڳولڻ پيو برٿر (ڪرم شاهه)

بريٽ: ويران پٽ/ ٻٽ/ پڙيانگ علائقو Dry Land مثال:

۱- وحدت وارا واهه وهائي، بريٽ باغ بنايون، پنهنجو ديس وسايون، ساجن! (رشيد احمد لاشاري)

۲- جهنگ بريٽ، جر جبل، جنسار، سمجهي ڇا سگهان (حاجي احمد ملاح)

براد عيد: (برادَ: عيد براد/ ڇڄ/ خوشي/ خوشين جي محفل، مثال:

جا بَراد ٻَن جي، سا اڄ بک آديسين. (شاهه)- خاص ڏينهن/ وڏا ڏڻ، مثال:

اڄ ڪلهه ڪو ڪنهن وٽ براد عيد ملڻ به نه ٿو وڃي.

برد بيل: ڍڳو/ ڏاند/ پَڙڏ.

براٿل وراڏيل: ڪاوڙيل/ جوش ۾ آيل/ تتل/ Angry/ Enraged/ Annoyed

بُربليون بانوليون: (بربليون: بلبليون: بلبل وانگر ٽپڪو ڏيندڙ.

(بانول: بانور: هٺ/ وڏائي/ ناز نخرو): بانوريون/ وڏائي واريون):

ناز نخري واريون/ نخريليون/ نازڪ اندام/ نٽ نخري واريون.

بريٺيبان: ٻٺبان: ٻٽ/ بيابان/ رڻ/ سجو پٽ/ پڙيانگ ميدان، مثال:

۱- اُن عشق آدم کي ڪٽايو سورن جو سامان،

ڇڏي بهشت جون نعمتون، ڏوريائين ٿي ٻٺبان (منٺار فقير راڄڙ)

۲- بَر وَنو ٻٺبان، ويو ڏڪار اسان جي ڏيهه مان (محمد سومار ميمڻ)

بَرڙ باڪاس: وڏو راڪاس/ ديو/ راڪاس ڪان به وڏي بلا/ وڏ ۾ وڏ پوائتو/ خوفناڪ ساهوارو.

بُري بيڪار: بڇڙي/ ڪنهن نه ڪم جي/ خراب، مثال:

ڪئي صفا سچ جي سَئي دنيا ۾ خلقٿهار واٽ

ٿي ڪِيٽ ۽ ڪوڙ جي بيحد بُري بيڪار واٽ (محمد صديق مسافر)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ٻُري ٻيڪاري: خراب/ ڪنهن نہ ڪم جي. مثال:

ٻُري ٻيڪاريءَ سين، هاريءَ پاڻ مَ هير. (شاھ: سرڪاپاتي)

ٻڙ ٻاند ٻڙپانگ: سُڃو/ ويران/ غير آباد.

ٻڙ ٻُنڊ: (ٻڙ جو وڻ تمام ٿلهو ۽ قدآور هوندو آهي. ساڳي طرح، وڻ (خاص ڪري ٻڙ) جو بند ٿلهو هوندو آهي): ٿلهو ساڳيءَ متارو سگهارو.

ٻڙٻڙ ٻڪوات: بڪبڪ/ بيهوده گفتگو.

ٻڙٻول ٻڪواتي: وڏ واتيو/ گوڙيلو/ گهڻو ڳالهائيندڙ.

ٻَڙ ٻڪو: موڳو مٺر/ ڪُند ذهن/ ڏڏ/ جڏو.

ٻڙيڪو پوُڪ: چٽ/ بيوقوف/ چسو/ وات ڦٽيو/ چرپٽ.

ٻڙٻڙ ٻڪبڪ: چپن ۾ ڳالهائڻ/ ٻخي/ ٻخور/ اجائي ٻڪوات/ ٻڪواس.

ٻڙٻڙيو ٻڪبڪيو: گهڻ ڳالهائو/ گهڻو ڳالهائيندڙ/ وڏ واتيو/ ٻڪواسي.

ٻڙ ٻڙ ٻڪوات: (ٻڪوات: وات مان ٻڪڻ) بي مقصد ڳالهائڻ/ معيار کان ڪريل ڳالهيون.

ٻڙچي پالو/ ٻڙچيون پالا: نيزو/ نيزا.

ٻڙنگ ڳڙنگ: تمام وڏو/ زبردست.

ٻسنت ٻهار: بهار جي مند. مثال:

اندر پاهر سوجهرو، برهہ ٻسنت ٻهار (نانڪ يوسف)

ٻصر ٻاندُ: ٻصر ۽ ٻيون ٻاڇيون.

ٻغاغو ٻغاوت: گوڙ گهمسان/ هلچل/ هَل هلاچو.

ٻغضَ ٻدخواهيون: ٻئي جو بُرو چاهڻ/ ساڙ/ وير/ مثال:

ٻغض ٻدخواهيون ڇڏيو ۽ يا ء بـرادر تـي وڃو

نام اُن نڪتي سندو، نروار آهي اتفاق (حاجي احمد ملاح)

ٻڪ ٻڪوات: ٻڪ شڪ/ گندمئڻ/ اجايو ڳالهائڻ.

ٻَڪ ٻوهيارو: ٻوهيارو: ٻَهہ وارو/ ٻَهہ جهڙو کهرو/ ڪڪ ڪڪ جدا ٿيل) اجايو ڳالهائڻ/ ڳالهائي گوڙ مچائڻ/ اجايو گفتو.

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

بڪ شڪ: اجائي ڳالهه/ بڪوات/ وات مان بڪڻ/ بيهودي گفتار/ لپاڙ/ بڪبڪ/ بڪڻ/ بڪواس LOOSE TALK، مثال:

سو ڪَجهڻ مان ڪينَ سَرندوَ، جيڪي ورندوَ ماٺ مان،
ليڪجي ادبار بڪ شڪ ۾ چون اقبال ماٺ. (محمدصديق مسافر)

بَڪ بَڪ بَڙ بڙ: اجائي گفتگو/ بي فائدو ڳالهائيندو رهڻ.

بڪواتي بڪ بڪيو: اجائي بڪ ڪندڙ/ گهڻو ڳالهائيندڙ TALKATIVE

بڪواتي بڙ بڙيو: اجائي بڪواس ڪندڙ.

بگاڙو ڦيٽاڙو: ڏڦيڙ / فتنو/ خلل/ اڻ بڻت.

بگلو ڀڳت: ٺڳ/ فريبي/ منافق/ رياڪار/ مڪار/ اندرياهريو. A HYPOCRITE

بگڙدلو بيهودو: چڙ ڪ جواب ڏيندڙ/ بدمعاش/ لچو.

بڪارو بڪايل: بکيو HUNGRY بڪايل بکايو.

بکيو برادي: (برادي؛ ڪمي/ ڪامڙيو/ نوڪر/ غلام): جنهن سکي زندگي نہ گذاري هجي.

بکيو بڪارو: بڪارو؛ بک وارو/ بڪايل، مثال:

پاڻ بکيو بڪارو رهي بہ ٻار ٻچا پيو پالي!

بُکيو بِکاري: (بکاري؛ فقير/ خيرات وٺندڙ) اهڙو بکيو جو، بک وچان تنگ ٿي، گهَري/ پني کائي.

بُکيو بوکڙو: جنهن ڪڏهن بہ ڍوَ ڪري طعام نہ کاڌو هجي.

بکيت بوکڙو: بڪايل/ جنهن کي کائڻ جي لالچ هجي/ لالچي.

بَکيو ٽوپو: (ٽوپڻ سبڻ): سبيو/ سلائي.

بَل بديون: عيب/ گهٽتائيون/ اوگڻ، مثال:

مون ۾ سو عيب بل بديون بيحد،
تون ڏکي، پوٽي ڪيم ڪر پڌري. (هدايت علي نجفي تارڪ)

بُل بولاٽيون: چال/ ٽپا/ ٺينگ/ ڇلانگ/ ٽاڏيون.

بلاٽو جائيتو: ٽاٺيڪو/ هتيڪو/ سلامت/ قابو/ سوگهو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٻُلڙو منڙو: پيارو، اولاد کي سڏڻ/ مخاطب ٿيڻ جو انداز.

ٻُلو ٻُلڙ: ننڍڙو ٻار/ ننڍي ڄار واري کي سڏڻ لاءِ نالو.

ٻلو پيٽي: سهارو/ آڌار/ آٿت/ پناه/ پردو.

ٻِلو ٻي نہ پيٽي سوا تو سند مر،

وسيلو نہ وهرو اوهان ري اٿم (حاجي نور محمد شاه "نورل")

ٻلهزير بدمعاش: بلهزير: بلاحذر (حذر: ڊپ+ بلا: ڪانسواءِ): بي ڊپو اهنڊڪ اٺاسو/ بي حيا/ بي شرم، مثال:

وڏو ڪو بلهزير بدمعاش آهي!.

ٻم بکيڙو: (ٻم : چڙڪ جواب)- بکيڙو: (گوڙگهمسان): هَل/ جهيڙو، مثال:

سر چڙهيئين سڄڻ جي، ٻَڌي ٻم بکيڙو. (شاه محمد ديدڙ)

بناوتي ملاوتي: جڙتو/ ڳاڏڙ.

ٻنيرڪو ٻيڄ ٻني: (ٻيڄ ٻني: جڏهن رات جو پويون پهر هوندو آهي ۽ ماڪ پوندي آهي): پرهه ڦٽي/ اسر ويل - ٻنيرڪو: (صبح جو ويل): پرهه ڦٽي/ اسر ويل .

بنجهو پيتر: (بنجهو: بنجهو- هر ڏنل/ ڪيڙيل مٽي جنهن ۾ پيتر ۽ ڪروٽا هوندا آهن): ڳڏيل مٽي / رَوَ واري مٽي.

بَند روڪ: (بندڻ روڪڻ): جهل/ هٽڪ/ اٽڪ.

بند سنڌ: (بندڻ سنڌڻ/ بند ڪرڻ): درياءَ/ واهہ جي ڪناري کي مٽي وجهي مٽي ڪرڻ): روڪ اجهل/ اٽڪ.

ٻندو ٻَردو: غلام/ نوڪر/ ٻانهو/ ٻيلي.

ٻنو ٻنرو: گهوٽ/ لاڏل/ گهوٽل/ گهوٽ راجا.

ٻَني بشر: ماڻهو ڇيٺهو/ آدم ذات.

بواريون بولاٽيون: بواريون: لامارا، مثال:

باشاباز، بحري ٻکيا ڏين بواريون،

طعامو طلب تن جي، جگر خون خوارا. (مولوي الله بخش ڪوهارو)

(بولاٽيون/ ڪلابازيون): لامارا / ڦيرا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

بوٽ پُتو: جهونو/ جهَريل/ ٻُٽ جهڙو سڪل جنهن ۾ جواني جي بهار نہ هجي. پتو: پاڻ جهڙو/ پاڻ وانگر پرندڙ/ پڊو/ جهونو.

بوجو بار: بوج: بوجهہ/ وزن.

بوچ بُچايون: بچڙايون/ گهٽتايون/ عيب/ اوگڻ، مثال:

پاند ڏي مون کي پناهہ جو، بوچ ٻَچاين کان بچان. (عبدالحڪيم "واجف")

بوچ بچڙائي: بدي/ ڪميٽپ/ گناهہ.

بوچڻ پوتڻ: پوتڙو/ انگوچو.

بودلو پوررڙو: موڳو/ چرڙيو/ دادلو/ چاڳلو/ لاڏلو/ چلولو/ سُکن جو پاليل.

بودلو پوڪ: سادو/ چرياڻ/ چريٽ.

بوُدل پوڪات: (پوڪ: پوڪاٽ): بي عقل/ بودلو/ چريو/ چريٽ/ واڇان/ وات پٽيو/ پوڪاڙ.

بوڊاڙ سُوڊاڙ: (بوڊاڙڻ سوڊاڙڻ: زور سان چنڻ/ روڙڻ/ رهڙي وڃڻ): زبردستي/ هَٽَ ڪس (هٽڻ ڪسڻ)/ روڙ سوڙ.

بوڊِر سِنگهر: (بوڊِر: جنهن جي نڪ مان بوڊو/ گوبو/ سِنگهہ وهندي رهي. سِنگهر: جنهن جي نڪ مان گوبو/ سنگهہ وهندي رهي): گدلو/ ڪوجهو/ چيڳرو/ گوبرو/ ڪنو.

بوزان بوزُ: جٽ/ جتوڙ/ اڻ گهڙيو/ چيڳرو IDIOT/ BOORISH/ UNCULTIVATED

بولاندِو بوُس: (بولاندو: اوجهہ/ وڏو آندو/ ڪِنديِن ڳوڙهن وارو ڏاڳو- بوُس: جهنگلي/ بوزان، مثال: مَنهن نہ مهاندو، گڏهہ جو بولاندو (پهاڪو): اڻ سڌريل/ اڻ گهڙيل./ جٽَ Unculitivated.

بولوبٺنسر: نڪ ۾ پائڻ جا زالن جا زيور.

بوند برسات: مينهن / بارش جو وسڻ/ مينهن جي بوند وسڻ/ وسڪارو (وسڪارڻ)/ وَسَ (وسڻ).

بُڻ بنياد: بنياد/ پيڙهي/ اصل نسل/ حسب نسب/ پاڙ/ جڙ/ منڍ/ آکهہ. مثالي جملو:

پلاڙي! سڃاڻاءِ تو، تنهنجي بڻ بنياد کي!

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

ٻُڻ پيڙهي/ ٻٺائتو پيڙهيائتو: خانداني/ اعليٰ حسب نسب/اعليٰ خاندان وارو.

ٻٽيچي پالو/ ٻٽيچون پالا: ٻٽيچون: ٻڙيچون/ پالا. مثال:

جنهنجون ڪجليون ڪٽاريون ٻٽيچون پالا،
پؤنر پرون آهن ڪنيڙا ڪالا،
ڪا ڪل واسينگ، وسيهر وار. (منٺار فقير راڄڙ)

ٻُوهارو ڦوهارو: (ٻوهار: اها ڏِڪي/ مينهن جنهن کي ڏهڻ وقت کير جا گوها ڦوهارا ڪري نڪرن): کير جا گوهَا.

ٻوهيارو ٻڪيڙو: واڪو واڪاڻ/ هل/ گوڙ / ڌمچر/ هنگامو.

ٻُهه ٻاند: ٻهه: ڪٽڪ جو تيلين جو سڪل ڳاهيل گاهه- ٻاند: تيلين جا ٽاندورا.

ٻهبودي ٻهتري: ڀلائي/ فائدو:

ٻهَڻ ٻهڪڻ: ڪتي جو ڀؤنڪڻ/ گرَڻ / ٻاهوڙجڻ. مثال:

ٻهي ٻهڪي اٿيو، گِهڏي منجهان گهوڙ. (شاهه: سر معذوري)-

گهڏڻ: بدن لوڏڻ.

ٻٺش هوڏ: (هٺ وڏائي/ اجايو ضد/ نٽر پائي): ڪج بحثي/ ضد.

ٻئوش چٽ: اٿگهڙيو AWKWARD FELLOW.

ٻي ٻُٽو ٻدٻنياد: جنهن جو ڪو اصل نسل نہ هجي/ خسيس.

بيت وايون: سنڌي ڪلاسيڪل (قديم) شاعريءَ جا نمونا. مثال:

نوان ڏينهن راتيون، نيون روشنايون،
نوان شعر ڪافيون، نوان بيت وايون.... (مخدوم محمد امين "فهيم")

ٻي تالو ٻدچالو: ٻي تالو: (تال: تارءِ گر ڪان ٻاهر- جنهن کي رهڻ سهڻ جو ڪو تال/ ڍنگ نہ هجي - ٻدچالو: خراب چال چلگت وارو): ٻي ڍنگو/اڏنگو.

ٻينلائي رَهائي: هلندي پڄندي/ اثر رسوخ.

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

بيٺل سيٺل: (پنهنجي پيرن تي بيٺل)؛ هلندي ڦلندي، وارو/ رسوخ وارو/ سکر ماڻهو.

بي پتو بي نڪو: بي پتو: جنهن کي "پتو" نه هجي يعني بي شرم- بي نڪو: جنهن "نڪ" نه هجي يعني بي شرم: نڪ نرجو/ اٺاسو/ ٺوڪو (ٺڪ لعنت تي هريل)

بي حيا بي شرم: اٺاسو/ نڪ نرجو.

بيحد بيشمار: اڪيچار/ اڻڳڻيا/ گهڻا.

بي چالو بد چالو: جنهن جي چال چلگت مناسب نه هجي.

بيخ بنياد: ٻڻ/ پاڙ/ پيڙهي، مثال:

متان ذات سادات سان ضد اٿس،
ڪڍي تو سندن بيخ بنياد ڪي (حاجي احمد ملاح)

بي ڳڻتو ڳڻ چور: احسان فراموش/ بي شڪرو UNGRATE FUL

بيڪس بيچاره: لاچار/ بيوس.

بي پتو بي شرم: اٺاسو/ نرلجو/ نوڊ/ڪميڻو.

بيماري ٻڙي: جسماني/ ذهني تڪليف ڪان هڪ هنڌ پيو رهڻ.

بي مثل بي چوُن: جنهن جو ڪو ٻيو مثال نه ملي/ الله تعاليٰ، مثال:

بي مثل بي چوُن بيشڪ چو الله جي آهي ذات
سَڻ سدا سالم صفا بي عيب صاحب جي صفات. (سيدفاضل شاهه)

بي ساکو بي پتيو: ڪوڙو/ ڪُساکو/ جنهن پنهنجي ساک پت وڃائي ڇڏي هجي.

بين/ بينون باجا: شادمانا، مثال:

شادي جي موقعي تي ڪائڻ پيٽڻ، ڳائڻ وڄائڻ سان گڏ بين باجا وڄايا ويا.

بي نڪا نرجا: نڪ نرجا/ بي شرم/ اٺاسا، مثال:

قلم جي ڪرت ڪکُ بي ڪانه ڪيائون پيش يارن جي،
تڏهن پيي بي نڪا نِرجا ناقد سڏائين ٿا. (محمد صديق "مسافر")

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

ٻ

لفظن جا جوڙا: 79- ڪل لفظ 158

ٻاٻو ٻُڏو: سادو/ سادڙو A SIMPLETON

ٻاٻُورَ ٻولي: ٻاٻورڻ/ ٻولڻ/ ڳالهائڻ. مثال:

ٻاهر ڪيڏي ڪين ڪي ٻولِي ٻي ٻاٻورَ. (شاهه محمد ديڊڙ).

ٻات اونداهي: گگهه اونداهي DARKNESS .

ٻاڏ اونداهي: گهاٽي اوندهه.

ٻاقور ٻِڙڪ: ٻاقورڻ/ ٻولڻ/ ڳالهائڻ/ ڪجهه چوڻ- ٻڙڪڻ: ٻولڻ/ ڪُڇڻ/ چوڻ مثال: سُور (صدمو) سهي ويو پر سندس ڪا ٻاقور ٻڙڪ ٻڌڻ ۾ نہ آئي.

ٻاجهه ٻلاٽي: (ٻلاٽي: ٻيٽاري يعني اجهو آسرو) اجهو/ اوٽ/ ڍڪ/ پڙدو/ پناهه. مثال:

ڪنڌي ساريان ڪانہ، يا امن امان.

يا الاهي، ٻاجهه ٻلاٽي ٻائيان. (شاهه: سُر سريراڳ)

ٻاجهه سٻاجهه: رحم/ همدردي. مثال:

اسين سنڌي، ٻاجَهه سٻاجَهه جا سائين آهيون.

ٻاجهارو ٻاجهه ٻريو: رحمدل.

ٻاجهيٽو ٻاجهہَ ٻريو: رحمدل.

ٻار ٻچو/ ٻارٻچا: ڪٽنب FAMILY MEMBERS ، مثال:

گهر، ٻار ٻچا قربان ڪري، هن ديس تي خون بہ هاريندس. (عبدالڪريم گدائي)

ٻارِ ٻِچل: ٻار ("ر" هيٺ زير): اونهو/ گهرو پاڻي/ تکو وهندڙ درياءَ/ جهجهو وهندڙ پاڻي. مثال:

مون ڪي مون پرين ٻڌي وڌو ٻار ۾،

اَيا ائين چون: مچڻ پاند پُسائين (شاهه)

ٻِچل (ٻ ءِ چ هيٺ زير): اونهو پاڻي/ عميق): اونهو پاڻي. مثال:

ٻانهيءَ ڪي ڪيڏ ٻار ٻِچل مان ڪِشتي جٺن ڪيڏيا .(شاهه: سرسريراڳ)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ٻارِ ٻنو: ٻارِ ("ر" ھيٺ زير): ان جي ٻار ۽ چوڌاري ڏنل ٻنا.

ٻارين ٻچين: ڪٽنب/ ٻاتين سميت، مثال:

ٻَڌ! توکي ٻڌايان، آھيان قنبر آءٌ عليءَ جو
۽ ٻارين ٻچين آھيان نوڪر آءٌ عليءَ جو (ميرزا قنبر علي بيگ حيدري)

ٻالو ڀولو: (ٻالو: ٻال = ٻار- ٻار وانگر معصوم/ سادو- ڀولو: سولائي سان ڀلجي/ مُنجھي پوندڙ): معصوم/ سادو، مثال:

ڏسڻ ۾ تہ ڪھڙو نہ ٻالو ڀولو پيو لڳي!

ٻالي ڀولي: معصوم/سادڙي، مثال:

ڪير ٻالي ڀولي صورت تي مري ھُنَ جي نہ ٿو،
حسن کي ناھي لڙائي لاءِ ڪَپُ تلوار جو. (اليڪراج ڪشنچند عزيز")

ٻانڀ ٻُڍي: (ٻانڀ: ڀوتڻ/ جنڙي/ ڀوڙھي مائي • وانگر بدشڪل): ٻُڍي/ ڀوڙھي/ مڙھي. A Satyr.

ٻانڌ ٻَل: (ٻانڌ: ڪاٺ جو سَڪل ٻَنڌ جنھن تي تري درياھ پار ڪري سگھجي ٿو - ٻل: طاقت سھارو) آسرو/ آٿت، مثال:

لکين لڙھي ھليون سھٽيون ڏيئي ساھ
نہ ڪو ٻانڌ نہ ٻل ڪو، نہ ڪو سنڌ سٿاھ (عارف المولىٰ)

ٻانڌ ٻلاٽيون: (ٻانڌ/ ٻانڌيو: ٻَنڌ/ سڪل ٻَنڌ- ٻَنڌَ تي چڙھي، ٻڏندڙ ڪناري تي سلامت پھچي سگھي. آسرو: ٻلاٽي: ٻاٽيءَ جي وچ ۾ سُڪي يعني ٻيٽاري: اجھو): اجھو آسرو، مثال:

ڪارا ٻانڌبلاٽيون، ٻيو ڪپرن جا ڪڙڪا (حمل فقير)

(ڪپرن جا ڪڙڪا: درياءَ جي ٻاوت سبب ڪپرن جون ڀيريون، ڪڙڪيدار آواز ڪري ڪرنديون آھن).

ٻانگون صلواتون: عبادتون/ صوم صلواتون، مثال:

ڪر وجي ٻانگون صلواتون ھيءُ سنڌ ڪم ڪار نام
عشق و الفت ۽ محبت ۾ وجي بدنام ٿيو.
(ميرزا قنبر علي بيگ حيدري)

ٻانھو ٻيلي: نوڪر/ غلام/ گولو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٻانهو غلام: نوڪر/ ٻيلي.

ٻانهو گولو: نوڪر چاڪر/ ٻيلي. مثال:

آءُ اوهان جو ٻنهه ٻانهو گولو آهيان.

ٻانهي ٻانهوٽي/ ٻانهيون ٻانهوٽيون: نوڪرياڻي/ نوڪرياڻيون/ ٻيلياڻيون. مثال:

ڪنيزڪ ڪيچين جي، ٻانهي ٻانهوٽي (شاهه: سر ڪوهياري)

ٻانهي ساٽي/ ٻانهيون ساٽيون: (ساٽي/ ساٽيون: ساڻ يا گڏ هوندڙ):

ساهيڙيون/ ٻيلياڻيون. مثال:

سڻايو سهيلين مون سَڏڪا ٻري، ميان،

سندم حال ابتر، اصل ڪان ڪري، ميان.

تہ ڪيئن قيد ۾ ٿيون سندم ٻانهيون ساٽيون. (ميران محمد شاهه "مير/ مهجور")

ٻانهي گولي: نوڪر ياڻي/ ٻيلياڻي. مثال:

ٻانهي گولي يار جي آهيان، ناهي" فريد "خلاف

انهن ڪي ٻائيندس، خواهہ نہ ٻائيندس! (خواجہ غلام فريد)

ٻاڻُ ٻنگُ: (ٻاڻ: تير/ ڪان. مثال:

لڳو ٻاڻ ٻروچ جو، وسان تي وياس (شاهه)- ٻنگ: ڪان/ تير): تير ڪان. مثال:

برهہ ڪيو ٻيران ٻت، دل کي لڳو ڪو ٻاڻ ٻنگ (خليفو گل محمد "گل")

ٻاهرِ تي ٻاهر ٻَرو: ٻريرو/ ٿورو ٻري/ ڏور. مثال: ڏاڍو مڙس آهي: سندس اڪيلو گهر ڳوٺ ڪان ٻاهر تي ٻاهر ٻرو آهي!

ٻائي ٻاگهي: سانئڻ/ سيٺياڻي/ مالڪياڻي/ وڏيري.

ٻائي ٻُٽي: عورت جنهن کي ڪو زيور پاتل نہ هجي.

ٻبر ٻيريون: ڪنڊن وارا وڻ. مثال:

جتي جايس اهي جاريون، اتر اڄ سومرا ساريون

ٻبر ٻيريون، ڪبڙ ڪيريون، نہ وڻ ويڙهيون وساريندس. (حافظ حامد)

ٻہ ٻيرا ٻِهار: مثال: ٿورو مڃان ٿو: ٻہ ٻيرا ٻهار مڃان ٿو.

ٻِٽ ٻيل: ٻيل/ ٻيلهہ: گڏ. مثال:

ٻيئي دوست پاڻ ۾ ٻٽ ٻيل ٿيو گهمندا پيا وڃن.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ٻٽُ جوڙ: جوڙ جيس/ هڪ جهڙا/ مٽ شاني/ ثاني.

ٻٽاڪ سٽاڪ: لباڙ/ ڊاڙ.

ٻُٽ ٻوُسٽ: ٻڏڪڻ/ ٻوساتجڻ/ گهٽجڻ (گهه تي پش)

ٻٽو ٽِٽو: ٻيٺو ٽيٺو.

ٻُٽي ٻوٽي: ٻائي ٻٽي/ اها عورت جنهن کي زيور پاتل ۽ هار سينگار ڪيل نہ هجي.

ٻٺاٻـٺر: ٻار/ ڦرڦروٽا/ ٻچڙا.

ٻِج يت: ٻنيءَ ۾ فصل پوکڻ لاءِ ٻج ياڻ وغيره.

ٻُجهارت ڳجهارت: (ٻُجهارت: ٻجهڻ، جنهن کي ٻُجهڻو/ سمجهڻو پوي -
ڳجهارت: جنهن ۾ ڪو ڳجهو آرٿ سمايل هجي ۽ ان کي
پروڙڻ/ ڳولڻ/ سلڻ لاءِ متو کپائڻو پوي، مثال:
ٻولي ٻُجهارت، جوڳيان سندي ذات جي،
ڏورڻ گهڻو ڏاڪڙو، هَلڻ ۾ حيرت،
عجب عبادت، ٻڌ پروڙڻ اَن جو. (شاهہ: سر رامڪلي): پرولي/
ڳجهي ڳالهہ Riddle.

ٻچا ٻار: ڪٽنب جا ڀاتي/ خاندان جا افراد، مثال:
... هتان جيئري ٿيءُ جدا ،
ڪوڙ پچارين ٻچا ٻار-
احمق پڙهہ توَن استغفار. (مولوي شفيع محمد "هاتف")
٢- ڪڙم ڪڙو هوندَ ڪُل ڪيڙو لا، ٻايون ٻچا ٻار (پيرحاجي هدايت اللهٰ راشدي)
٣- تو رنجايو آهي راڄن کي، جن جا روليٽي ٻچا ٻار (سگهڙ حامد)
۴- ڪٿين ٻچن ٻارن ٻدن جون اڄ پڪارون تا ٻڌون. (حاجي احمد ملاح)

ٻُڌ سُڌ: ٻڌل سڌل ڳالهہ/ خبر چار INFORMATION /KNOWLEDGE ، مثال:

وڏي ٻُڌ سُڌ وارو (WELL INFORMED) آهي.

ٻُڌل سُڌل: ٻڌل سڌيل/ معلوم ٿيل ڳالهہ.

ٻڌل سڌل ڳالهڙيون، ٻيا واتائين وات (روحل فقير)

ٻُڌل سڌيل: (ٻڌڻ سڻڻ): معلوم/ ڄاتل.

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

ٻُتل سُٺل: (ٻڌڻ سڻڻ)؛ معلوم/ ڄاڻ هيٺ آيل.

ٻَڌو ٻانهو: (ٻڌو: پگهار يا معاوضي تي ٻڌل/ مقرر ڪيل)؛ نوڪر/ ٻيلي/ غلام/ ملازم. مثال:

پرتار! آءٌ اوهان جو ٻڌو ٻانهو آهيان! اوهان حڪم ته ڪري ڏسو!

ٻرٻر ٻاڪار: دانهن! رڙ! ڪوڪ. مثال:

نرم دل آهي: ڪنهن کي ٻر ٻر ٻاڪاريندو ڏسي نه سگهندو آهي.

ٻرڙوٽ ٻاڪون: (ٻر ڙوٽڻ/ ٻاڪڻ: دانهون ڪرڻ)؛ روج راڙو/ دانهون ڪوڪون.

ٻروچ ٻاٽي: ٻروچ ۽ انهن سان لاڳاپيل ذاتيون.

ٻَڙهه ٻُتَ: ٻَڙهه: ڦڙهه تي ڪري پوڻ؛ ٻُتَ: ٻتجڻ/ ٻوساٽجڻ. مثال:

آڙاهه تپَ سبب ٻَڙهه ٻُتَ ۾ پيو آهي!

ٻڙ ڏوڪ ٻڙڏنگ: ٻڙ ڏوڪ: مانداڻ/ ڪينو. ٻڙڏنگ: مانداڻ/ ڦيٽاڙو/ ڪينو/ ولوڙ. مثال:

ويو ڇو اسان ڪان ته اتحاد وسري

دلين ۾ فتور آهي ٻڙ ڏنگ آهي. (ميرزا قنبر علي بيگ حيدري)

مثال: پنهنجن جو پاڻ ۾ ئي ٻڙڏوڪ ٻڙڏنگ لڳو پيو اٿن.

ٻُسَ ٻوڙاٽ: سُڃَ ڀينگ/ ويراني. مثال:

ڪرفيو ۾ شهرن ۾ ٻس ٻوڙاٽ ٿي ويندي آهي.

ٻُسَ سُڃَ: ڀينگ/ ويراني. مثال:

شهر ڦٽي ويو ۽ هاتي اتي ٻس سُڃَ پيئي واڪا ڪري.

ٻڪري نڪري: (ن هيٺ زير) نالي ڳڻائڻ لاءِ/ ٻڪري يا ان جو ڪو ڦُرُ. مثال:

سارو مال وڪٽي ڇڏيائين، هاڻي ته ڪا ٻڪري نِڪري به ڪانه اٿس!

ٻُڪي ڦَڪي: ٻُڪي: پائوڊر جهڙي دوا جي چپٽي- ڦڪڻ يا ڦڪ پري ڪائڻ واري سُتي/ دوا/ پائوڊر جهڙي دوا جيڪا ٻاٽي سان وٺبي آهي. "ٻڪي" مثال:

ٻڪي ڏيندا ٻاجهه جي، نهاري ناڙون (شاهه: سر يمن ڪليان)

ٻُڪيون ڦڪيون: دوا درمل/ علاج. مثال:

ٻُڪيون ڦڪيون پانهنجون، ويج نه تون وجاءِ

دارون ناهه درد جو، ساجن جي سواءِ (شاهه شريف ڀاڏائي: سر "جمن")

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٻُڪي چُڪي: رناني راڄ طرفان شاديءَ جي رسم. ٿيندو هيئن آهي تہ شادي (وهانءُ) کان اڳ، پاڙي/ ڳوٺ/ شهر جي عورتن کي ڪاڄ ڏياڻي طرفان دعوت ڏيڻي گهرايو ويندو آهي.

ٻِلھہ ٻِلهڙ: ٻن جو گڏجڻ/ ٻاڪرين پئجي وڃڻ.

ٻِلهاڙو ٻَگهاڙو: ٻلهاڙو: سنڌي راند جنهن ۾ ٻہ ڄڻا، منهن سامهون ٿي، هڪ ٻئي کي هٿن جو تريون هڻي، زور آزمائي ڪندا آهن. ايئن گوڙ گهمسان مچائڻ جيئن ٻگهاڙو: ٻگهڙ جيڪو رڍن ۾ ڪاهي پوندو آهي.

ٻني ٻارو/ ٻنيون ٻارا: ٻني (زمين) ۾ پوک لاءِ، هر ڏيئي، ٻارا ٺاهيا ويندا آهن. وڏن ٻارن مان وري ننڍيون ٻاريون جوڙيون ويندون آهن. مثال:

١- رڳو بيجاءِ جهڳڙن ۾، ڪٿين ٿو قيد ۾ ڏينهڙا
لٽائين خوب ڪيس ۾، رکي گِروي ٻني ٻارو. (قاضي عبدالحئي قائل سنڌي)

٢- زي ٿي زمانو ڪوڙ وسارو.
ڪم نہ ايندءِ ٻني ٻارو (شاهہ محمد جتوئي "صوفي")

٣- پچائي جان پنهنجي پر ٻنيون ٻارا پچايو تا. (الفاري محمد هوت "مجرم")

٤- مال متارا، ٻنيون ٻارا، ديرا يارا! دمائين ٿو. (جام خان چانڊيو)

٥- پاڻي اُتي پلتارون ڪيون، ملي نهڪا واهن کي وار
ٻنيون ٻارا سڀ ٻُڏي ويا، ٿيا ظاهر زميندار (محمد سومار ميمڻ)

ٻورَ ٻِهاڻ: ٻور: (ٻورڄڻ: جوان ٿيڻ) ٻوريل/ جوان ٿيل. اصطلاح ۾ نئين ننڍي/ نوجوان عورت کي چئبو آهي.

ٻوڙ ٻاڙي: گهرَ جي رَڌ پچاءَ ۾، ٻوڙ ٻاڙي، ٻاجهي ٻَتي هوندي ٿي آهي.

ٻوڙ ٻوڙان: اٿل/ درياهہ جي ٻوڏ A DELUGE/ A GENERAL INUNDATION، مثال:

درياءَ اُٿل ڪري، بچاءُ بند ٽوڙي، ٻري ٻري تائين ٻوڙ ٻوڙان لائي ڏيندو آهي ۽ هزارين ايڪڙ زمينون، باغ، گهر گهاٽ، پاڻي هيٺ اچي ويندا آهن.

ٻوڙ ٻاجهي: ڳنڌڻ. مثال: روزانو ٻوڙ ٻاجهيءَ لاءِ ٻہ تہ پئسا گهرجن!

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

ٻوڙ پلاءُ: اوچا طعام (DISHES) جن ۾ ٻوڙ ۽ پلاءُ لازمي طرح شامل هوندا آهن/ سَت رڃي طعام. مثال:

١- سنڌ ۾ سيدن کي چرچي طور” ٻنهي جهانن جا ٻوڙ پلاءُ”چيو ويندو آهي.

٢- هڪـڙيون تـازيـون تـهـروين، ٻيا ٻوڙ پلاءُ (سگهڙ خان محمد)

٣- جنگ لڳي جا نـگـاهـ ٿيو ۽ تار وڄائيون تند
ماري ڪٽي مستان جا، ڪٽي سوگها ڪيائون سنڌ
ٻوڙ پلاءِ پڪـوان جي، اُتي روڪ نـہ هـٽي رندَ

۴- پير نـہ ڏيـن پَـٽ تـي، هـو ريشـم تـي ٻـہ رکـن
ٻـوڙ پلاءِ ۽ ٻـڪـرا، هـئـو ڪاڄ سـنـڌو خاصن (رستم رند)

ٻڪرو: سر ٻستو پڪل Roasted ٻڪرو.

ٻوڙ ماني: سکر ماڻهن جو عام رواجي کاڌو.

ٻوڪِي ٻُڪرِ: (ٻُڪرِ: ب تي پيش ”ڪ“ هيٺ زير) ڍڪڻ ٻڪر هڻڻ: رئي/ پوتيءَ سـان ڍڪـڻ/ ويـڙهـجـڻ/ ٻـوڪـي: ڍڪ/ رئو/ پوتـي: ٻـوڪـي ٻڌڻ رئي/ پوتي/ چوني/ اوڍڻي سان مٿو ۽ ڇاتي ڍڪڻ. مثال:

زائفان لاءِ ٻوڪي ٻُڪر ضروري آهي.

ٻوگهو ٻوگهلو: (ٻوگهـ: ساده دلي/ ٻوڪپائِي/ ڪم عقلي): سادڙو/ ٻوَڪ/ چرياڻ SIMPLETON .

ٻول ٻڙٻون: مادي/ آلاپيندڙ ٻڪي. مثال:

ڪوئل ڪمريون، ڇڏي جهمريون، وتن ٻول ٻڙيون

(فقير محمد ملوڪ عباسي)

ٻول سُٻول: (سُٻول: سٺو ٻول) سُهڻا گفتا/ وڻندڙ ڳالهيون. مثال:

ٻول سُٻول سارو وسري ويو ئي، هٿ ڪِنيني بدين جا سو لک ٻار (منٺار فقير راڄڙ)

ٻولائي ٻوگهلائي: چريائي/ ٻوڪپائي/ ڪم عقلي/ ناداني.

ٻولايون رايون: ٻولايون: مينهون جن جي منهن تي اڇو ٽڪو هجي/ ٻولهايون مينهون- رايون: خاص رنگ واريون. مثال:

ساري ڏهن سامُهيون ٻـولايون رايون. (شاهه: سر سارنگ)

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

ٻولي ٻِڙڪ: ڪِڇڻ پڇڻ/ چوڻ. مثال:

سُهيا سگهڙ سڄاڻا، ڄاڻو وڏا ٻہ ڄاڻا،

پر وٺي پسهہ پُڇاڻا، ٻولي نہ ٻڙڪ جهٽ پٽ (حاجي احمد ملاح)

ٻهڳڻ ٻٽيهہ- لڪٽو: ٻهڳڻ: ڳڻڻ وارو/ ڳڻڻ جو ڳهير/ ٻٽيهہ لڪٽو: جهڙن ٻہ ٻٽيهہ لک ڳڻ هجن يعني اڪيچار ڳڻن وارو.

ٻيٽ/ ٻيٽو ٻيٽاري: ٻيٽ: پاڻي جي وچ ۾ سُڪي/ سڪل زمين- ٻيٽاري: ننڍو ٻيٽ. ٻيٽو: ننڍو ٻيٽ/ سنڌو درياءَ جي ڪڇي واري علائقي، ضلعي دادو ۾ هڪ ڳوٺ نالي "ٻيٽو" آهي جنهن تي جتوئن جي زميندار آهي، انهيءَ ڳوٺ تان، "ٻيٽي وارا جتوئي" مشهور آهن جن جو سنڌ جي سياست ۾ وڏو عمل دخل آهي.

ٻيجا ٻڄَ: سکل ۽ ڦٽل ٻج ٻيجارو. مثال:

هيج مان هارين جي دل ۾، آهہ ٻيوس آسرو.

هَنج ٻري ٻيجن ٻجن جا، ويا ٻني ۽ ٻار ۾ (ڪشنچند ٻيوس)

ٻيريون ٻاڙيون: ٻيريون: ٻير جا وڻ - ٻاڙيون: ٻير جهڙا وڻ. مثال: جهنگ ۾ ڪيتريون ٻيريون ٻاڙيون نظر اينديون.

ٻيلي ٻانها: نوڪر/ چاڪر/ خادم/ غلام. مثال:

ٻيلي ٻانها وٺي بند تي، ڪيو جهيڙو جهونجهارن. (محمدسومار ميمڻ)

درياءِ جي پاڻي/ پاڻ کي روڪڻ لاءِ، پوتار/ وڏيري جا نوڪر چاڪر ۽ ٻيا راج وارا، درياءُ سان جهيڙو جوٽي، بند کي مضبوط ڪري، ماڻهن ۽ ملڪيتن کي ٻڏڻ کان بچائي ورتو.

ٻيلي ساٿي/ ٻيليڙا ساٿيڙا: مددگار/ سات ڏيندڙ يعني نوڪر.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

پ

(لفظن جا جوڙا 178 ؛ - ڪل لفظ؛ 356)

پاجڙَ پاڄَ؛ [پاڄ: پڇي ويندڙ. مثال؛
مون کي پانئي پاڄَ، ڏير ڏورانهان هليا (شاهه)؛
پاجڙَ: "پاڄَ" جي تڪبيري صورت] پڇي ويندڙ عورت /
بدچال عورت / ڇنال / ڇنائي ويندڙ عورت.

پاڄَڙَ پاڄ ؛ (پڇي وڃڻ / هارائي پڇڻ (Retreat - پاجڙ: "پاڄ" جو
اسم تڪبير)؛ لڏ پلاڻ / ڊڪ ڊوڙ. مثال؛
الائي جي کهڙي پاجڙ پاڄ پيئي اٿن؟!

پاڇوُ پاڇوڪڙ / پاڇوڪڙ؛ پڇي ويندڙ A Traunt

پاڇوڪ پاڇڪڙ؛ پاڇو: تيز ڊوڙندڙ. اُڇهرو / پاڇوڪ. "پاڇو"
جي تصغيري صورت آهي، جڏهن تہ "پاڇوڪڙ" ان جي
تڪبيري صورت آهي.

پاڇوڪڙ پاڇو؛ پڇندڙي / پڇڪڙي ڪندڙ / پڇ ڏاهہ ڪندڙ ڦيٽارو وجهندڙ.

پاڄي پُڪي؛ ٻوڙ ٻاڙي / ٻوڙ پاڄي / ڳنڍڻ.

پاڄي پتي؛ پتي: پت (پ تي پيش - ت تي زبر) يعني "پاڻ" جهڙي
اٿيي ايوڳي جنهن کي ڪيهہ مصالحو ڏيئي سوادي / لذيذ
بنايو ويندو آهي؛ ٻوڙ ٻاڙي / ٻوڙ پاڄي / ڳنڍڻ. مثال؛
گهر ۾ ان پاڻيءَ سان، پاڄي پتي بہ ضروري آهي.

پاڄي پکو؛ پاڄي پُکي؛ ٻوڙ پاڄي/ وڳنڍڻ ٻوڙ پاڄي / ڳنڍڻ-
پاڄي پکي؛ ٻوڙ پاڄي / ڳنڍڻ.

پاڇوڙ ڳاموڙ: لڱن جو ٿڪ / ٿڪاوٽ / لڱ مروڙ.

پاڙت پاڙي؛ پاڙ/ پڙوت جو ڪتيو ڪائيندڙ / پڙوو / مڇو / بي غيرت، ڪميٽو.

پاڙو پتو؛ راهہ خرچ / سفر جو خرچ پکو (Travelling And Daily Allowance) TA/DA

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پاڙي پاڙيو: [پاڙي: پاڙ / پڙ وت کائيندڙ. مثال:
(١) پاڙي، پاڙين جا يار!
(٢) پاڙين متان پت، ڪانون ڪيرائي وڏي.
(٣) وڏو ڪو پاڙي آهي]: بي غيرت / ڪميڻو / پڙوو.

پاڙيت پاڙيتو: پاڙي ڪيل يا پاڙي تي ورتل.

پاڳو پاڳوان: پاڳ وارو/ مال متاع وارو/ دولتمند جيڪو وڏو خوش نصيب سمجهيو ويندو آهي.

پاڳو پريل: (پاڳو: پاڳ وارو / مال دولت وارو / ڏ نوان - پريل: ڏن دولت سان مالا مال : دولتمند / ڏنوان (جيڪو وڏو خوش نصيب سمجهيو ويندو آهي.)

پاڳو پاڳ وارو: پلي پاڳ وارو / خوش نصيب / دولتمند.

پاڳيو پريو: (پاڳيو: پاڳ وارو / پاڳ پريو: دولت سان مالا مال): خوش نصيب / وڏي نصيب وارو.

پاڳي پاڳل/ پاڳڙي: (پاڳي: پاڳ واري. پاڳل ۽ پاڳڙي ان جون تصغيري صورتون آهن): خوش نصيب/ پاڳوان.

پاڳي پاڳ وارو: (پاڳي: پاڳ وارو - مثال:
هٿان ٻانيڻ اصل پاڳي، اجهي آيا، اجهي آيا - خاڪي): خوش نصيب / پاڳوان / پاڳوند.

پاڱا پورا: (پورا: پورڻ: ورهائڻ / حصا ڪرڻ): ٽڪرا ٽڪرا/ حصا / پتيون / واٽا (واٽڻ: حصا ڪرڻ).

پاڱا پتيون: حصا / ٽڪر / واٽا / ٻوٽاريل گوشت جا حصا. مثال:
گوشت جا پاڱا واٽا ڪري، غريبن ۾ ورهائي ڇڏيائون.

پاڱا واٽا: حصا / پتيون / ٽڪرا/ ٽڪر.

پال پالڙيون: پلايون / تورا / احسان / مهربانيون. مثال:
مان ٻاروچل سڱ سڄاڻي.
اڇي لڪن ۾ ٽيندو ساٿي؛
پال ڪندو مون پالڙيون. (نواب ولي محمد)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

پال پلايون: تورا / مهربانيون / احسان. مثال:

١- پال پلايون تن جون، متي لک ميجان. (پير ڪمال سائين)

٢- يا مالڪ! "منٺار" سين ڪر پال پلايون، وي ميان! (منٺار فقير راجڙ)

٣- ڪري پال پلايون، پنهل ايندءِ پاٺهي. (عثمان ڪٽي)

۴- ٿين پلن کان پال پلايون، بيشڪ اهڙن پتين گوليءَ ڏي گناهه

(وريل فقير ابڙو)

پالن پريا پلارا: پلايون ڪندڙ / نيڪ/ بزرگ. مثال:

صاحب جمال جاني محبوب جيءَ جيارو

موهيو سندءِ جواني، پالن پريا پلارا　(محمد صديق مسافر)

پالا برڇيون: (پالو: SPEAR / LANCE) برڇي: نشتر / نيزو)؛ قديم زماني ۾ جنگ ۾ ڪم ايندڙ هٿيارن جا نالا.

پان پٽ: سنڌ ۾ قديم زماني کان وٺي، وهان وڏاڻ / شادي وهانءَ ۽ ٻين خوشي جي موقعن تي، ڪاج ڏٺين ڪان. ڳائي وڄائي. لاڳ وٺندڙ منگتا / مڱڻا/ گهُري انعام وٺندڙ / پِني مُراد جو لاڳ اڳاڙيندڙ / ڳائڻا فقير / ڀارڻ / چارڻ / پٽ ۽ پان. سومرن حاڪمن جا پان پٽ مشهور آهن. پاڳو پان ۽ سُمنگ چارڻ انهن ڳائڻ شاعرن مان مشهور آهن. پاڳو پان سومرن جو پيڙهائتو فقير هو جنهن سومرن جي سورهيائي جو امر داستان "دودو چنيسر" تخليق ڪيو. قديم زماني کان وٺي، موجوده دور تائين، خاص ڪري ڀهراڙين ۾، سومرن جي شادين جي موقعن تي ، پٽ پان، ڀارڻ ڀارڻ دودي چنيسر جو رزميه داستان (EPIC)، سازن جي سنگت ۾ ڳائي وڄائي ٻڌائيندا آهن ۽ پِني مراد جو لاڳ / انعام / خرچي وٺندا آهن. مثال:

تا ثنا خواني ڪريون سهڻن جي، تن جي روبرو،

جڻن ٻڌائڻ لئي ٿئي ڪنهن پير پويان پان پٽ.

(هدايت علي نجفي "تارڪ")

www.sindhsalamat.com　books.sindhsalamat.com

پان پنڊ: پنڊ: لاڳ / پنهنجي مُراد جو انعام وٺندڙ/ پنڊي ٻڌي لاڳ اُڳاڙيندڙ / فقيرن وانگر پنڊي ٻڌي پنيان لڳي پوندڙ.

پانيڙ پڙڪو: باهه جو وڏو مچ / ڀرڪهل / گهارو.

پانگَ پٽنگ: سچ / پينگ / اڪيلائي / هيڪلائي.

پانگَ پڙيانگ: سڪل / سڙيل / اجڙيل / ويران / بي ثمر.

پانگو / پانگهو پرٽ: (پرٽ: پرٽيل / سڪل ڪاٺي - پانگو پانگهو: جهيڻيو. ٿيلهن جهڙيون سڪل ڪاٺيون جيڪي باهه دکائڻ / مچائڻ ۾ ڪم اينديون آهن. مثال:

سڪائي تنهن کي ڇڏيان، جنهن پرٽ ٿئي پانگو (شاهه محمد ديدڙ)

پانگهو جهيڻيو: [آگرين جهڙيون سڪل ڪاٺيون، جن کي باهه ٻارڻ لاءِ ڪم آڻبو آهي. مثال:

پرين پچاڻان، سڪي پانگهو نه ٿئين (شاهه]: سنهڙيون سڪلڙيون ڪاٺڙيون.

پاڻ پاٽا: پاٽو: پاٽوٽ: ڏڻ واڙڻ جي جاءِ / وٿاڻ / مالوند ماڻهن جي وستي / ڪچي واري علائقي جي ڳوٺن کي پاڻ / پاٽا چئبو آهي، مثال ڪوڙي جا پاڻ، ماهيءَ جا پاڻ وغيره.

پاڻ پنواڻي: مٽي جي ڦيري / پانواڻي/ چڪرائجڻ واري حالت.

پاڻ پُتُ: پاڻ پنجهر FERTILIZER زمين جي پيداوار وڌائڻ لاءِ پوک / فصل کي وٿاڻ / مال جو پاڻ يا ولايتي پاڻ ڏنو ويندو آهي. پُت (پ ت تي پيش) : پاڻ MANURE

پاڻ وٿاڻ: پاڻ: درياءَ جي ڪچي واري علائقي ۾، مالوند ماڻهن جا گهرڙا / وستيون جهڙوڪ ڪوڙي جا پاڻ، موسي جا پاڻ وغيره.

پاءَ پِت: پر/ دستور. مثال: دنيا اچڻي وڃڻي، ڪهڙي ڪهڙي پاءِ (آسو): طريقو.

پاءَ پرائي: پائر پاتيا / مٽ مائٽ / ويجها عزيز.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

يا پنڌ: يا: ياءُ: ويجها عزيز / پاڻپي وارا. مثال:

پُور پرين جا پون ۽ سور جي جاڳن سُتي،
سي وساريون تا ڏين يا پنڌ اديون توڙي امڙ.

(محمد صديق مسافر)

پاڻپي برادري: ويجهي مائٽي / متي مائٽي. مثال:

ڪڏن ڪرتوتن سبب عزيزن ڪيس پاڻپي برادري مان ٽي ڪڍي ڇڏيو.

پاڻ پاڻيا: ويجها عزيز / مٽ مائٽ.

پيٽ پڙڪو: وڏي باهه جو پڙڪڻ / باهه جو وڏو مچ.

پيڙ پيٽي: [پيڙ: وڏي پيٽ (پ هيٺ زير+ پ مٿي پيش)-پيٽي: وڏي پيٽ وارو]: ٽو ٽانگ / ٽلهو / پيٽ نڪتل. POT-BELLIED PERSON

پيڪ پيڪي: (پيڪي: پيڪڻ / ٿلهي ڳري آواز سان هڪل ڏيڻ): جڙٻ (جڙٻڻ) چنڊ. REBUFF پيڪ / پيڪي (پيڪيون ڏيڻ)

پت پَر: (پت: ديوار): آسرو / اوٽ / اجهو / پردو / پناهه. مثال:

پئو پروسو نہ پت، اڪيون اوهان جي آسري (شاهه: سر ڪنيات)

پت پرم: آسرو / آڌار / پرجهلو. مثال:

عدل ۽ انصاف ۾ اڳرو سدا مرحوم هو.
هو يتيمن جو ابو ۽ بيڪسن جو پت پرم

(محمد صديق مسافر)

پت پير: پير: درياهه پاڻ وقت، اوچين پتين جهڙيون پيريون ڪري، پائيندو آهي. مثال:

هوند ڪبين وئائن ڪنهن ڪان ها ڪنهن پت پير (مل محمود پلي)

پت پيڙ: سوڙهه / تنگي. مثال:

قبر جي پت پيڙ ڪان، حضرت ڏجو مون کي پناهه.

(عبدالحڪيم "واجف")

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پَٽِ ريت: پٽ: ريت، مثالِ
١- پينر پليءِ پٽ، لڳم پاڻ ٻروچ جو (شاهه)
٢- ٻاروچو ٻيءُ پٽ، جيڪس ڏنو جيڏين (شاهه):
طرح / پر / هلت / روش.

پٽر نڪرُ: نيڪرائو / نڪر ٽوٻر.

پٽر پنجهو: (پٽر ۽ پنجهو گڏيل مٽي): ڪوٽيل مٽي.

پٽر پيند: ڪڙو مٽيءَ جو/ڦوڙ/پنوڙو.

پَٽو پاڙو: راشن پاڻي / خرچ پکو / راهه خرچ. TRAVELLING ALLOWANCE

پٽو پاڻ: پاڻ جهڙو ايوڳو / ڪرڪنا/سڙيل يا پُراڻي شيءِ/ ROTTEN
WORN OUT بي سوادي / بي لطف ماٺهو / بنهه جهونو.
جڏهن ڪو پوڙهو پڪو / ڪِڪ، ڪنهن ننڍين ڪنوار
سان شادي رچائيندو آهي يا وڏي عمر ۾ اهڙو
ڪو ڪم ڪندو آهي تہ ٽوڪ طور چوندا آهن:
پٽي پاڻ ڪي باهه لڳي آهي! اهڙي ماٺهوءَ جو حال
اهڙو ئي آهي جهڙو ڪنهن پاڻ جي ڍير ڪي
باهه ڏجي ۽ دود / دونهون مچي وڃي.

پُٽو پاڙي: بي همت / ڪانئر / بي غيرت.

پِٽون پاٽا: واريءَ جي دڙن تي اڏيل گهرڙا / ماروئڙن جا ماڳ مڪان.

پٽ پان/ پٽڙو پانڙو: پٽڙو: پٽ جو اسم تصغير: گهٽ حيثيت
وارو / ساراهه ڪندڙ / ميراثي، مثال:
١- بخش جو هيريل بيهي ڪئن پال ري پٽ پانڙو (حاجي احمد ملاح)
٢- آئون ٻہ تنهنجو آهيان ڪو پٽ ڳائيندڙ پان. (سگهڙ جاڙو خان مري)
٣- آهيان آسي تنهنجو ميراثي، هت مون پٽ پان سڏايو (منٺار فقير راجڙ)
۴- تو در تي پٽ پان سڏائي مون اچي پاند پنڻ لاءِ پايو (منٺار فقير راجڙ)
۵- تنهن جي يا الاهي آهي بادشاهي
تون سلطان، يا الله، آئون پٽ پان آهيان (منٺار فقير راجڙ)
٦- سڏايان تو سندو سوالي، سدا منهنجي مڪر خالي
پيار وجد سندي پيالي، آهيان پٽ پان تنهنجي در جو. (منٺار فقير راجڙ)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

پٽارو پلو: پلو / پلارو / برڪت وارو / سڀاڳو / سدورو جانور / اٺ يا ڏاند لاءِ پيار پريو لفظ.

پٽاريون متاريون: پٽاريون. مثال:

پڇنديون پٽاريون وري وٽاڻ آئيون (شاهه؛سرسارنگ)؛ پليون مينهون.

پڻلو پٽارو: پڻن وارو / پڻن وارو هنڌ/ وارمياسو SANDY

پڄن گيت: هندن جا مذهبي گيت HYMS

پڄ ڏڪ: (پڄڻ ڏڪڻ) جاڪوڙ / تاڪوڙ / هل هلان / ياچ / ياچڙ / ٿاهه / اجائي تڪڙ.

پڄ ڏوڙ: (ڏوڙڻ ڏڪڻ) جاڪوڙ / هل هلان / تاڪوڙ. مثال:

پڄ ڏوڙ ڪان سواءِ اهو ڪم نه ٿيندو!

پڄٽو پاڇوڪڙ: تکو ڏوڙندڙ / چوهو / گوسڙو / گسائي ويندڙ.

پڄ ٽوڙ: (پڄڻ ٽوڙڻ؛ پڄي ياگا ڪرڻ): ڏاهه ڏوهه.

پڄ پور: (پڄڻ پورڻ / ياگا ڪرڻ): حصا / ياگا / پتيون / ذرا ذرا.

پڄ پروڙ: (پڄڻ پروڙڻ): ياگا / ٽڪرا ٽڪرا / ذريون ذريون.

پڄ ڏاهه: (پڄڻ ڏاهڻ / ڏاهي پٽ ڪرڻ / ڪيرائڻ): ڏاهه ڏوهه / پڄ گهڙ. مثال: تنهن جي پڄ ڏاهه واري چڪر ڪان.

مون ڪي ڏپ آمان ڏهي نه وڃان. (غلام عباس "قيصر" اسيري)

پڄ گهڙ: (پڄڻ گهڙڻ): ٿاهڻ واري حالت / ٿاهه ٿوهه / ڳڻ ڳوت.

پڄڻ پڪا ڪرڻ: ذرا ذرا ڪرڻ/ ڪٽي اٽو ڪرڻ / چيهون چيهون ڪرڻ.

پر پراءِ: [پر: جهل / ٽيڪ / دلاسو. مثال:

پلائي جو پر، اکيون اوهان جي آسري (شاهه) پراءِ: مٽيءَ سان پرائڻ واري حالت]: ڏپالت / پرتي / چاڙهه / آسرو / آٽت / مدد / دلاسو / پروسو / اجهو / آڌار / ٽيڪ/ پشت پناهي.

پر پاسي: ويجهو / اوسي پاسي / ويجهي چڪ پر/ نزديڪ.

پُرٽ پانگو: تيلين جهڙيون سڪل ڪاٺيون جن سان باهه ٻاري ويندي آهي / جهينيا /ڪاٺڙيون.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

پڙ پينگ: ٽپ سجائي / رڻ / سَجَ. مثال:
گهرڙ گهوٽ ڪري پڙ پينگ ڪري ڇڏيائين!
پر سهر: آڏار / آتت. مثال: جيڏي ساڻ جبل پر، ٽيندء پر سهر ميان!
پرجهلو باري: پر جهلائيندڙ / بار ڪٽندڙ. مثال:
"ابڙو" ڳاهن پر هو پرجهلو باري. (ڳاهن/ بيتن پر چاٽايل آهي ته جڏهن "سومري" علاوالدين جو مقابلو ڪير تڏهن چام ابڙي، سومري جون سامهون جهليون.)
پرڏا پول: پرڏا: ضعيف / لهڪاريل (ڏبرا)، مثال:
ري ٿون رلي مرندين رول،
جيڪي پانئين پرڏا پول. (مولوي شفيع محمد هاتف)
پرجهلو پرجهليندڙ: مدد ڪندڙ SUPPORTER
پرجهلائي پروسو: مدد / مدد جو آسرو / واهر.
پُرٽو پُرڪٽو: (پُرڻ پُرڪڻ / پُرڪجڻ): پچي پري پوندڙ / ناڪئون.
پرمي وهمي: (پرمڻ پرمجڻ: سوداءُ ڪرڻ: پرم / وسوسو / وهم ڪرڻ): وهمي/وسواسي.
پَريو ٽريو: (پرڻ تورڻ / تورجڻ): توري پريل / ڏٽيل- مثال:
پريو تريو (سامان سان پريل) گهر، اڪيلو ڇڏي وڃڻ ٺيڪ نه آهي.
پريو پُڪلو: (پرڻ پڪلڻ): چڱي طرح پريل / ڌن دولت سان پريل.
پريو پاڳيو: (پريو: پريل: نصيب سان پريل- پاڳيو: پاڳوارو / مال متاع وارو): آسودو / مالدار / خوشنصيب / مالوند. مثال:
پريو پاڳيو پاءُ اتس تڏهن به پين ڪان مدد تو گهري!
پڙ پلو: چڱو پلو / نئوبنو HEALTHY
پڙ چڱو: چڱو پلو / چاق HEALTHY
پڙوَ پڏو / پڙا پڏا: پراڻن قتل شهرن / ڳوٺن جي مٽي جا دڙا/ ڪنهن قتل واهه جي ڪپن/ ڪنارن تي پيل مٽي جا ڍير/ دڙا / ڊگ.
پڙيانگ پينگيو: سُجو / ويران Waste / Dreary
پڙکو پيڙکو: (پڙڪڻ پيڙڪڻ): باهه جو پڙکو Balze

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

پَڙڪو پڙڪارو: (ٻاھ جو پڙڪڻ پڙڪارڻ / مچ مچڻ): اُلا / پنيٽ.
پڪ پر: ڪنارو/ ڪنڌي / سھارو / آسرو / بچاءُ / پاسو / لڳ. مثال:
ھو فلاڻي ڳوٺ جي پڪ پر ۾ رھندو آھي.
پَڪو پوڪ: چِسو / چرياڻ / سادڙو / بي عقل / بي وقوف.
پڳ پور: (پڳڻ پورڻ): تکرا / پور/ پاڳا.
پڳل ٽِل: (پڳڻ / پڳي پون / ٽِٽڻ): تکرا تکرا تيل.
پڳل لگي / لنگي: (لنگي: لنگ: منڍي / ٽنگ پڳل. لگي: لڳَ
(ضرب) واري / ٽنگ کان لڳائي ھلندڙ / منڍ ڪائي ھلندڙ):
ٽنگ پڳل / ضربيل ٻڪري ياٻيو چوپايو مال.
پڳي پُريل: تکرا تيل / پوريل / چکنا چور.
پَلارو پل- کُڌيرو: کڌ ڏيئي پلائي ڪندڙ / پل مانس / نيڪ
مرد / چڱو ماڻھو.
پلارو پل- کلھيرو: کلھو ڏيئي مدد ڪندڙ / پل مانس / چڱو ماڻھو.
پلائي پال / پلايون پال: مھربانيون / احسان / تورا / چڱايون. مثال:
١- مون سان ھل ملوڪ تون، ڪو پلائي پال (مولابخش سومرو)
٢- "قطب شاھ" ويڙھي وري آيو ڪري پلايون پال (قطب شاھ)
٣- آءُ نماڻي عيبن ھاڻي، ڪيو پلايون پال.
(ھادي بخش شاھ مسڪين)
٤- ڪري پلايون پال تون عيبن کان آجو ڪرين
(ھادي بخش شاھ مسڪين)
٥- يا رب العالمين ور پنھنجو مون کي ڏي وطن واري
ڪروڙين تنھنجا اي قادر پلايون پال پائيندس (مخدوم محمد امين فھيم)
٦- پلو نانءُ پلي جو جنھن پلي پلايون پال (جلال ووڳھڙ)
٧- لک پلايون پال پانيان شکر سبحان مرحبا!
(منشي عبدالڪريم دائود پوٽو)
پُلجي پَنيلجي: (پلجڻ پنيلجڻ: دوکو کائڻ / ٺڳجي وڃڻ). مثال:
ھي پورڙو (سادو) ٻاھرين ڏيک ويک تي پلجي پنيلجي ويندو آھي.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ٻلڙو ڦلهڙو: ٻلڪڙو / ڪنڙو / ڪومايل.
ٻلئي ٻلائي: (ٻلجي ٻوڻ ۽ ٻلائجي وڃڻ؛ غلطي ڪرڻ)، ڪنهن غلطي وڃان. مثال:
ٻائي ٻلائي ٻه اهڙو ڪم نه ڪجان!
ٻليل ٻتڪيل: (ٻلجڻ ٻتڪڻ)؛ رليل روليل / بدراهه ڪيل / ٿيل. مثال:
ٻليل ٻتڪيل جي سونهپ (رهنمائي) ڪرڻ عين ثواب جو ڪم آهي.
ٻماٽي ڦيراٽي: ٻانواٽي (ٻانواٽجڻ) / ڦيري (متو ڦرڻ) ڊومائو (ڊومائو ڪائڻ / متي ڪي چڪر اچڻ): متي جي ڦيري.
ٻمرجڻ ٻٽڻ: ٻونئريو وتڻ / ٻؤنر وارا ڦيرا ڏيڻ.
ٻمڻ ٻتڪڻ: رلڻ پنڻ/ بي مقصد گهمڻ / ڦرڻ ڦيرا پائڻ / اجايو هيڏانهن هوڏانهن هلڻ.
ٻنبِ ٻڙيانگ: ٻنبِ (ٻ هيٺ زير ۽ ٻ متان زبر) چوندا آهن ته ٻنبِ پيئي واڪا ڪري يعني ته سڃ ۽ ويراني، ڪان سواءِ ٻيو ڪجهه به نه آهي / ڪا وسندي نه آهي: سڃ /ويراني / غير آبادي. مثال:
هن ٻنبِ ٻڙيانگ ۾ ڪير رهندو؟
ٻنيٽ ٻڙڪار: باهه جو وڏو مچ / باهه جا الا.
ٻنيٽ ٻڙڪو: باهه جو الو / مچ / شعلو.
ٻنِيرڪو ٻنِيراڪو: ٻنبِ وارو/ اونداهو / رات جو بنهه ٻوين پهر / اوائلي پرڀات وارو وقت/ رات جو ٻوين حصو جڏهن اجا توري اوندهه هوندي آهي / پرهه ڦٽي / پرڀات / اسرويل / فجر.
ٻنيرڪو ٻيچ ٻني: پرهه ڦٽي / پرڀات / اسر ويل / فجر/ پرهه ڦٽي / ٻيچ ٻني Dawn
ٻنيڙ ٻڙڪو: باهه جو ٻڙڪوڪائي ٻرڻ/ باهه جو مچ / باهه جو الو/ شعلو.
ٻنيڙ ٻڙڪو: باهه جو ٻڙڪوڪائي ٻرڻ / باهه جو مچ / باهه جو الو/شعلو.
ٻنيلاڻ ٻلاڻ: ورغلائڻ / گمراهه ڪرڻ / ٺڳڻ / ويساهه ڪوڙو ويساه ڏيڻ / ڊوهڻ. مثال:
ويچارو ڏاڍو ساڌڙو آهي: ٻين جي ٻنيلاڻ ٻلاڻ ۾ اچيو وڃي!

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ڀَنيلجي ڀُلجي: گمراهه ٿي / ٿڳجي / دوکو کائي. مثال:
اسان ٻاهرين ڏيک ويک تي ڀنيلي ڀلجي ويندا آهيون.

ڀنيورجڻ ڀلجڻ: اجائي ڳالهه تي سيٽ ڪرڻ / اجايو سيٽجڻ / ٻتال ٿيڻ / گمراهه ٿيڻ.

ڀنيولجڻ ڀلجڻ: اجائي ڳالهه تي سيٽجڻ / گمراهه ٿيڻ.

ڀنڻ ٽمجهڻ: رودن پٽڪو (رڙڻ پٽڻ)/ روچ راڙو / گهپي / ڪِلڪِل.

ڀنڊا ڇنڊا: (ڀنڊ: ڀنڊا: مٿي جا ننڍا وار -ڇنڊا: وار): مٿي جا وار / وڪريل وار / اٿسنواريل وار.

ڀنڊڻ ڀنڊٽي: ڀنڊڻ ڀنڊڻ لاڳيتو گهرندو رهڻ / ڳڪ تي لڳڻ / مڇڙو ٿيڻ / ڏرٽو مارڻ. مثال:
فقير ڪي ڦڪڙي؟ ڀنڊي ڀنڊٽي ڪٽي ڀڏي اٿس (يعني گيدوڙي جي ڳگ وانگر چنبڙيو پيو آهي ۽ پڇر ٿي نہ ٿو ڇڏي).

ڀنڊڻ ڀنڻ: (رڙڻ پٽڻ/ روچ راڙو ڪرڻ): مانڊاڻ/ ڀنڊڻ ڀنڻ (روئڻ پٽڻ / روچ راڙو ڪرڻ / ڏمچر مچائڻ): روچ راڙو / مانڊاڻ / ڏمچر.

ڀِنڊا ڇِتا: (ڀ هيٺ زير - ڇ مٿي زبر): مٿي جا وار.

ڀَنگ ڀڳڙو: (ڀنگ: گاهه جو قسم جنهن ۾ نشو هوندو آهي ۽ چوپائي مال کي چاربو ناهي ويندو. ڀنگ جو ٻج ڀڳڙي وانگر هوندو آهي. موالي ڀنگ جي گاهه ۽ ٻج کي، ڏنڊي ڪونڊي ۾ گهوٽي، پاڻي ۾ مٺاڻ ملائي، ٿاڌل / شربت ڪري پيئندا آهن ۽ پوءِ نشي جي حالت ۾ هوندا آهن.
"ڀنگ ڀڳڙو ڪرڻ" اصطلاح آهي جنهن جي معني آهي "اجايو خرچ ڪرڻ"): اڏنگو / اجايو خرچ / هٿ ڦاڙائي (هٿ ڦاڙي خرچ ڪرڻ). مثال: عياشيءَ ۾، پنهنجي پيءُ جي ڇڏيل ملڪيت، ڀنگ ڀڳڙو ڪري ڇڏيائين!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڻِنگو جهوپو: (ڻونگو: ڪکائون گهرڙو / ڪچو گهر. مثال:
ڀتن پر هوندا، ڻنگا ڀڙ ڀوتار جا (شاهه) - جُهوپو:
جهوپڙو / جهڳو ڪکن جو گهر: ڪچو /ڪچي مٽيءَ مان
ٺهيل / ڪکائون گهر / ڇن / ڇپر.

ڻِنگي ڻِنگلي: ننڍي ڻونگي / جهوپي / جهوپڙي. / ڇن / ڇپر / لانڍي.

ڻِنگي ڻِنگور / ڻِنگورو: (ڻِنگي: ڻنگ گهوڙي ڀيئندڙ / ڻنگور:
ڻنگ جو موالي: ڻنگ جو گڙنگ ڀياڪ جيڪو گهوٽيل
ڻنگ جو ڀريل ڪونڊي اوتي ڀي وڃي / ڻنگ جو ڀيئندڙ /
ڻنگ جو عادي موالي.

ڻِنوري ڀيچ ڻِني: (ڻِنوريءَ: ڻنل رات / رات جو ڀويون ڀهر- ڀيچ
ڻني /رات جو آخري حصو جڏهن ماڪ ڀوندي آهي ۽ گل
ٻوٽا، گاهه ۽ وڻن جا ڀن ماڪ جي ڦڙن سان ڀڃي آلا ٿي
ڀوندا آهن / ماڪ جي ڦڙن سان ڻنل ڀڃايل): اسر جو
وقت جڏهن فضا ۾ ٺڏڪار هوندو آهي / اسر ويل/ ڻنير
ڪو / صبح جو سوير، مثال:
ڻنوري ڀيچ ڻنيءَ جو گهوٽ ڪنوار کي لائون ڏبيون آهن.

ڻِني ڀرِيات: ڻني: ڻنل رات / ڀوئين رات، مثال:
ڻنيءَ ڀڙنگ ڪن، ٻاهيون ٻيراڳين جون. (شاهه): ڀوئين
رات/ وڏو اسر / ڀرهه ڦٽي / فجر، مثال:
ڻني ڀرِيات، گهوٽ ڪنوار کي لائون (لائن جي رسم)
ڏياريون ويندون آهن.

ڻِڻ ڻِڻ ڻِڪات: (ڻِڪڻ): ڻِڪو / ڇڻ ڻِڻ.

ڻِاٽ ڻِڪات: (ڻِڻ ڻِڻ ڪري ڳالهائڻ): ڻِڪار / ڇڻ ڻِڻ / سس ڀس/ مڻ مڻ.

ڻِٽيٽيو ڻِڪاريو: اجائي ڻِڻ ڻِڻ ڪندڙ/ گهٽي ڻِڻ ڻِڻ ڪري ڳالهائيندڙ.

ڻِٽيٽيو مِنمٽيو: ڻِڻ ڻِڻ ڪري ڳالهائيندڙ /مِڻ مِڻ (نڪ مان آواز ڪڍي) ڳالهائيندڙ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پٽڪ ڀڙَڪَ: [(پٽڪ: ننڍو پٽڪو. مثال.
ان ڀلاريءَ پٽڪ. هيڪر حضوري ڪيا (شاهه) - ڀڙڪ:
جهٽو آواز. مثال:
ويچارو ڀڙڪ به ٻاهر ڪڍي نه سگهيو!]: پٽڪاڻ / پڻ جهڻ / چڻ پڻ.

پٽڪار پلٽڪار: پٽڪو / جهٽو آواز.

پٽڻ پٽڪڻ: اوجهڙ ٿيڻ / پٽڪي وڃڻ To be Led away

پٽڪو پٽڪار: ڳالهائڻ جو هلڪو / جهٽو / ڌيمو آواز جيڪو ٻئي
ڪي پوريءَ طرح سمجهه ۾ نه اچي.

پوارو پوائٽو: (پو پريو / پؤ وارو): ڀيانڪ / خوفناڪ / هيبت ناڪ.

پوپر پور: پوپرڻ پورڻ: چورو ڪرڻ / ذريون ذريون ڪرڻ): ذرا ذرا
تيل شئي / پريل پوپريل شئي، مثال طور:
ڳڙ جي پوپر / صابڻ جي پور (پوريل صابڻ) لڏن جي پور
/ پوپر (پوريل لڏون) وغيره.

پوت ٻلاڙو: ٻلا: اسم تڪبير: ٻلاڙي / ٻلاڙو يعني وڏي ٻلا. پوت.
ڊيڄاريندڙ مخلوق – پوت ۽ ٻلا ٻئي ڊيڄاريندڙ هوندا آهن.

پوت پيوت: [پوت: جن پوت. پيوت: لڱن ڪي رک (خاڪ / مٽي)
لائي "پوت" جهڙي ڊيڄاريندڙ شڪل ٺاهڻ]: جن پوت
جهڙو پوائٽو.

پوتاڙو ٻلاڙو: (ٻلا: اسم تڪبير: ٻلاڙو: پوت: اسم تڪبير: پوتڙ
/ پوتاڙ / پوتاڙو): وڏو پوت / آفت.

پوجڻ پاؤ: پوج / ڪاڌو / ننگر پاٽي.

پوراڙ پوڪاڙ: پورو: تڪبيري صورت. پوراڙ: وڏو پورو / بيحد
چريو – پوڪ: تڪبيري صورت. پوڪاڙ: وڏو پوڪ / چريو.

پورڙو ٻودلو: (پورو: تصغيري صورت – پورڙو: نادان / بيوقوف-
ٻودلو: بيوقوف / چرياڻ): چرياٽ / چرياڻ / پوڪ /
چريو چريٽ / بيوقوف / چسو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پورڙو پوڪ: بيوقوف / نادان / چسو/چريو / چريٽ.

پورڙو پوڪٽ: (پوڪ: نادان: تصغيري صورت پوڪٽ / پوڪڙو): چرياٽ / چرياڻ/ چريو / بيوقوف / نادان / ڪم عقل/ چسو.

پورڙو پليل: (پورو: بيوقوف: تصغيري صورت: پورڙو: ڪم عقل. پليل: سولائي سان پلجي پوندڙ): عقل کان وانجهو يا هتيل يعني بيوقوف/ نادان/چسو.

پورو پوڪپائي: پورو / پولو: غلطي / پل چڪ. مثال: قديم چوٽي آهي: پورو ڪري پوء پستائي (پڇتائي) سياڻو چوي ان ڪي پروڙ ناهي!

پول پرم: اجايا وهم ۽ وسوسا. مثال:

ڪڏي پول پرم، "سامي" چڙهن سير تي. (چنٽراء سامي)

پولو پرم: پولو: پليل نظريو / وسوسو / وهم.

پولو رولو: پل چوڪ. مثال: پولو رولو ناهي!

Never mind/ Don't worry گهبرائڻ جي ڪا ڳالهه ناهي.

پومي پوني / پني: زمين / سرزمين / ماتر پومي /ملڪ /وطن/ ديس / ڏيهه.

پونپال پوپت: پون پال: زمين جو پاليندڙ / زمين جو رکپال / زميندار- پو: پون (زمين / ڌرتي) + پت: مالڪ: روء زمين جو مالڪ / راجا.

پونگا پاڻ: پونگا: پونگيون/ جهوپڙا / جهوپڙيون / ڪکاون گهر/ پاڻ / مالوندن جا ماڳ مڪان. مثال:

ملهائي ويندس پونگا پاڻ، هادي حمايت ٿيندم هاڻ
ڏاتر آهي ڏيوڻ هار. (طالب پلي)

پَونِ پاڻِ: ڦيري / چڪر / نشو / گهمرو.

پو' پولو: ڏپ ڏاءُ / پل چوڪ. مثال:

پو' پولو ناهه، لتا حرف حساب جا (پير ڪمال سائين)

پڙ پيم: (پيم: خوف- پڙ: ڏپ): ڏپ/ ڌمڪاءُ/ حملو/ ڪاهه. مثال:

پاڻ وٽ پڙ: پيم جو، پلجي اچي توکي نہ پاڻ (ثناء الله ثنائي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڀڙڪ ڀونڪار / ڀونڪاٽ؛ ڪتن جي ڀونڪڻ جو آواز / ٻاهڙ/ ڪتن جو ڀڙڪڻ/ ٻاهوڙ.

ڀيڻو / ڀيڻيو ڀاڙيو؛ ڀڙوو / ڊلو / بيغيرت / دلال / مڄو/ ڀڙوت جو ڪتيو ڪائيندڙ.

ڀيڻو ڀڙوو؛ [ڀيڻو؛ / بيغيرت / ڀاڙيو / ڀاڙ يا ڀڙوت ڪائيندڙ. مثال؛ سڄو عاشق، ڀيڻوءَ جي برابر!] ڀڙووت ڪندڙ / ڀاڙي.

ڀيڄ ريڄ؛ ڀڄائڻ ريڄائڻ؛ پاڻيءَ سان ريڄ ڏيڻ. مثال؛

(۱) ڀيڄ (ڀڄڻ؛ پاڻي ۾ آلو ٿيڻ) ٿي ءَ زمين کي ريڄ آيو.

(۲) هاري جي خوشحالي جو دارومدار ڀيڄ ريڄ تي هوندو آهي.

ڀيد ڀاؤ؛ (ڀاؤ؛ اصلي يا ذاتي حالت / طبيعت / خصلت / مروت / لحاظ)؛ فرق / ويڇو.

ڀيڏر ڀيڏي؛ هڏائون ڀيرو / ڊونگرو. مثال؛

ماٺ ڪر تہ لت هٽي ڀيڏر ڀيڏي نہ ڀيڄي وڃهانءِ!

ڀيڙ ڀڪوڙ؛ (ڀيڙڻ ڀڪوڙڻ / بند ڪرڻ / سوڙهو ڪرڻ)؛ سوڙهم / سنگهوڙ/ تنگي.

ڀيل ڀراڙي؛ پوک جي ڀيل/ تيار فصل کي ڀيلائڻ ڀراڙڻ يعني پوک کي گاهہ طور چوپائي مال کان چارائي ڇڏڻ. مثال؛

پوکيءَ مٿي پريت مان، اٿيو آسر وڃن.

ڀيل ڀراڙي لاءِ سي، ور ور ور ڏين (محمد عرس ميمڻ)

ڀيلو ڀلڪڙو؛ منهن لٿل / ڦڪو / ڪوماٺل.

ڀينڊون ڀتر؛ مٽيءَ جون ڀينڊون / ڪڙا / ڦوڙ/ ڀنوڙا.

ڀينگ ڀرڙ؛ مڪمل طرح سڃ / ويراني / غير آبادي.

ڀينگيو ڀانگ؛ ترڙ سڃو / ڪنگال. مثال؛

ڀينگيا ڀانگ ٻکيا ڀڄي دور ٿيو. (الهہ بچايو جوٽيجو)

ڀينگيو ڀڙيانگ؛ سڃو / ويران / غير آباد.

ڀينگيو ڀينگَ ڀڳو؛ (ڀينگ ڀڳو: جنهن کي سڃائي ڀڃي وڌو هجي)؛ سُڃو /ڪنگال.

ڀٽيون ڀاڻ؛ ماڳ مڪان / وٿاڻ / هنڌ / جايون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پيٺي پر: (پيٺي: جاءِ / جڳهه / ٺاڪ / پناهه / واهر / مدد): آڌر/ آسرو/ سهارو/ اجهو. مثال:

١- ويچارن کي سواءِ الله جي، ٻي ڪا پيٺي پر ناهي.

٢- پيٺي ناهم پر، اکيون اوهان جي آسري. (شاهه: سرڪنيات)

٣- محمد مير مرسل سار لهه ساجهر اچي سائين،

مڙن جي آهين پيٺي پر، انهيءَ ۾ ڪو به شڪ ناهي.

(مخدوم محمد امين فهيم)

پيٺي پرجهل: آڌر / آسرو / سهارو. مثال:

دور ڏنارن ڏک درو پيٺي پرجهل ناهه پرو (طالب المولي)

پيٺي پڪ: سهارو / آڌار / ٽيڪ. مثال:

١- برهه پيٺي پڪ، وائي تنهن جي هڪ (رضا محمد)

٢- "اڪبر، سائين! ڪانهي ٻي ڪا آزادي ريءَ پيٺي پڪ (سيد اڪبر).

پيٺي پون: پون: زمين، هتي ان جي معني آهي، ڪنارو / سهارو. مثال:

پر ڏني، پيلو پڳو، ٻچڻ جي ٻي نه پون (لطف بدينوي):

آڌار / بچاءُ / پناهه

پٺ / پاءُ پايو: پاءُ پرائي / مٺ مائٽ. مثال:

١- ڪين وهنديس ڪنڌ ۾، نه مون پٺ نه پايو. (شاهه: سر سسئي آبري)

٢- ڏٿيءَ ڪان سواءِ ٻيو ڪو پٺ پايو / پاءُ ڪونهي!

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ت

(لفظن جا جوڙا : (210) - ڪل لفظ: (420)

تاب تڙو: تاب: تاءُ -تڙو (تڙڻ: هڪلڻ): داٻ دڙو: داٻ دڙڪو / دڙڪو سڙڪو / ڏڏوڏڪرو / دڙڪو دهمان.

تاب دڙڪو: آڪڙ ڪاوڙ / رعب / دڙڪو دهمان / ڌمڪي / ڏڏو ڏڪرو / شوخي.

تات بات: (تات: لاڳيتو ذڪر/ بات: ڳالهه / ذڪر): تات تنوار/ پچار. مثال:

عاقبت جي، مرد ٿي ڪر. تن اندر ڪا تات بات (ثناءُ الله ثنائي)

تات تانگهه: اڪير / سڪ / تنوار / تار تنوار / ڳالهه / چئوپچو.

تات تاري: اڪير / سڪ / ذڪر: تار تنوار. مثال:

١- تات تاري سڄڻ واري شال ٿئي ڪنهن کي نصيب

(هادي بخش شاهه مسڪين)

٢- هردم آهي هيئن اندر. تات اوهان جي تاري.

(هادي بخش شاهه مسڪين)

٣- تات اندر تن تاري، منهن موڙڻ ٿيو مهٺو.

(هادي بخش شاهه مسڪين)

تات تنوار: سڪ / اڪير / يادگيري. مثال:

نه ڪا تات نه توت. نه ڪا تات تنوار،

ڪانهي پرت پچار. لنئن ويچاري لڏئو. (شاهه: سر حسيني)

تاتِ طلب: اڪير / تنوار / سار / سنڀار / ساروڻي / يادگيري / سڪ. مثال:

تهجي تات طلب. ڪانگ اڏاير ڪاڪ جا. (شاهه: سر مومل راڻو)

تاتَ نپاجَ: (تات: پوئين ت تي زبر: تاتڻ نپائڻ: پالي نپائي وڏو ڪرڻ / سنڀال يا حفاظت ڪرڻ / ڪارائي پياري جوان ڪرڻ To bing up): پالنا / پرورش / پالَ پوسَ.

تاترائڻ ٽاٽرائڻ: ڏاڍرائڻ / چوڳو ڏيئي ريجهائڻ / ڏتارڻ / ريجهائڻ / هيرائڻ / هرڪائڻ.

www.sindhsalamat.com　　　　　　books.sindhsalamat.com

تاپولي تپاولي: موسمي تپ جي شروعات / بخار جي عام شڪايت.

تاج تخت: شاهاڻو رتبو / بادشاهي / اقتدار اعليٰ. مثال:

فخر دولت تي نہ ڪر، اي دل خدا جي واسطي،

مال ملڪ ۽ تاج تخت آهن دنيا جي واسطي. (شمس العلماء مرزا قليچ بيگ)

تاجي پيٽو: Wrap of Woof/ Wrap of Weft تاجي پيٽي پٽ: تاجي پٽ جي ۽ پيٽو ريشم جو يعني نج پٽ ريشم. اصطلاحي معنيٰ: رچ چڱو ماڻهو / شريف النفس/ مانائتو شخص.

تاڏر تڏر: اجائي ڦوشر / واڻڪي تڪڙ / آڪڙ / سيٽ / شوخي / وڙهڻ لاءِ ٺلهي تڪڙ ڏيکارڻ / سڪو جوش / وڙهڻ لاءِ تڏڻ ۽ تڏرون ڏيڻ.

تاڏو آڏو / تاڏا آڏا: آڏو ترڇو- آڏا ترڇا / ڏنگو پاسيرو - ڏنگا پاسيرا / اٽانگو- اٽانگا/ وريل.

تار تات: تار: سنڀار / اوسيئڙو / اونو / ڳڻتي / يادگيري. مثال:

تار جنهن کي يار جي، سا ڪئن ڪندي گهر ٻار جي!

لَئن / سڪ / محبت / يادگيري. مثال:

اٺ ٿي پهر ان جي، اٿم تار تات (محمد عثمان ميمڻ)

تار تانگهہ: يادگيري / سڪ / اُڪنڊ / اڪير. مثال:

تن اندر اي يار تنهنجي آهہ، مون کي تار تانگهہ،

هيءَ نہ سا، جا قطب ڪنهن جي، ڏينهن تي چار تانگهہ.

(محمد صديق مسافر)

تارِ تِڪ: (تار: رَ تي زبر- تڪ: ت هيٺ زير ۽ ڪ مٿي زبر): پاڻيءَ جو تکو وهڪرو /تيز وهڪرو. مثال:

تار تڪ تڙ پيڙ ۾، پيڙو هجي هن بينوا (مير محمد عنصري)

تار تنوار: (تارڻ تنوارڻ: ياد ڪرڻ): تات تاري / چڪ / سڪ/ لَئن / محبت / هات تات / هجر پجر / پچار.

تارِ تور: ڪنن ڪر / ڪنن تائين ڀريل / توري ڀريل Brimful

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

تار طلب: تارڻ طلبڻ: سارڻ سڏڻ): يادگيري / سڪ / تات تاري / ڇڪ / لڱڻ / محبت / سار / اڪير.

تارَ گر: تار مڪان / ڳائڻ وڄائڻ جو اصطلاح / ڳائڻ جي آواز (سر آلاپ) سان سازن جو ميل / وڄت ۾ پريي ۾ خالي جو پورو ماڻ / وڄت جو هنر / سُر تار، مثال:

آواز سنو اتس پر تار گر جي خبر نه اتس!

تار مڪان: (ساز ۽ آواز جو ميل/ سنگم): وڄت جو هنر / ڳائڻ وڄائڻ جو اصطلاح، مثال:

ڳائي ٿو پر تار مڪان کان ٻاهر پيو وڃي!

تارا ڪتيون: آسماني گرهه. مثال:

١-تارا ڪتيون تاٻ ٿيا ڏيکيندي دلبر. (شاهه: سر ڪنيات)

٢- ڇاهي سج چنڊ، تارا ڪتيون ساجن جي سينگار.

(ڪبير شاهه ڀيلائي)

تارڻ ٻجائڻ: ٻڏندڙ کي تاري ٻجائڻ/ تاري ڪناري تي آڻڻ.

تارڻ ٻني لائڻ: (ٻنو: ڪنارو / ڪنڌ / ڪپ - ٻني لائڻ: تاري ٻجائڻ، مثال: دعائيه جملو: صبح جا سائين، ٻيڙا ٻني لائين!): تاري ٻچائڻ / ڪناري تي رسائڻ.

تاري تڳا: (تڳا: تڳاءُ- تڳڻ: زنده رهڻ / جٽرو هجڻ): ٻچاءُ / آسرو/ اجهو، مثال:

تن بنا ڪشتي نه ترهو ۽ نه ڪا تاري تڳا. (علي محمد قادري)

تاري توهه: آڌر / آسرو / اجهو / پناهه.

تاري طلب: گهرج / اڪير / چاهنا / سڪ / ڇڪ / محبت، مثال.

جن راتو ڏينهان تنهن جي، تاري طلب تات،

تن هِيون اڪيون هيڪڙو، وائي ٻي نه وات (شاهه لطيف الله قادري)

تاڙ توڙ: (تاڙڻ توڙڻ: جاچڻ جوچڻ / ڳولڻ): خبر چار / جاچ / نظرداري / ڳولا ڦولها / جاچ جوچ.

www.sindhsalamat.com　books.sindhsalamat.com

تازو توانو: سگهو / مضبوط / ڦرنو / چاق / چڱو ڀلو /Refreshed
Hale and hearty مثال: -

١- صحت سٺي اٿس، هر وقت تازو توانو پيو لڳي!
٢- مريض عشق وٽ جيڪر اچين رشڪ مسيحا
اٿي تازو توانو ٿي پڙهان بسيار بسم الله!. (حافظ احمد احسن)

تازو نوبنو: چاق / چڱو ڀلو / سگهو Healthy

تاسَ تؤنس: اُڃ / خشڪي / هلڪو تپ.

تاسيارو اُجارو: تاسيارو: تاس اُڃ وارو): اڃايل / ڏوکهيل / ڏوکهي (سخت اُڃ ۾ ورتل) / اُڃو

تاسيل اڃايل: پياسو / اڃو / ڏوکهي.

تاسي پياسي: تاسي: تاس وارو / اڃايل/ پياسي: پياس وارو: پياسو/ اڃايل. مثال:
تن تاسي پياسي، پسان کي پرين. (منٺار فقير راڄڙ)

تاسيرو پاسيرو: پاسائتو / لاڙيو / ترڇو / ابتو ڏڪ.

تاڦڙو واڇرو: (تاڦڙو: ويڪرو - واڇرو: وڏين واڇن وارو يعني موڪرو): موڪري منهن وارو / ويڪرو / تراڪڙو.

تاڪ تاڙيون: در جا تاڪ (طاق) ۽ تاڙيون. مثال:
ڏيئي تاڪ تاڙيون ڪڙا ڪلن ڪير (محمد عثمان ميمڻ)

تاڪائو تڪيندڙ: (تڪڻ / هوسڻ / ريســـارڻ / ريس ڪرڻ): تاڪو (ٻئي جو مال تڪيندڙ): حريص / ريسارو / ساڙيلو/ هوسيندڙ / نوسيندڙ /طمعي. Covertous / Envious

تاڪر لاڪر / تاڪُرون لاڪرون: تنهن ڪان وٺي / ان وقت ڪان وٺي / تنهن ڏينهن ڪان وٺي Since that time، مثال:
مهيني تاڪر لاڪر، ٻڌندا پيا اچون تہ هتان لڏيو ٿو وڃي.

تاڪون لاڪون: تنهن ڪان وٺي / انهي وقت يا زماني ڪان.

تاڪ تاڪڙ/تاڪوڙ: (تاڪڻ تاڪوڙڻ: جفاڪشيءَ سان ڳولڻ / ولاڙڻ / ڪوشش ڪرڻ / جدوجهد ڪرڻ. "تاڪ" جو اسم تڪبير آهي، تاڪڙ / تاڪوڙ): ووڙ /ولاڙ / ڪوشش/ جفاڪشي / جدوجهد.

www.sindhsalamat.com	books.sindhsalamat.com

تاکو تانگھو: تراڪڙو / ننڍو پاڻي.
تاڳاپو تڳاءُ: (تڳڻ تاڳاپجڻ: زندھ رهڻ / جيئڻ). جياپو / گذران.
تال تول: انگل آرا / نٽ نخرا / ناز انداز / نٽ نٽاءُ / مڪر / فريب. مثال:
چڏ ڪٽي تال تول ڪي، سنيري وٺ تہ هلون.
تال تيتال: تال پخال / ناز نخرا / انگل آرا / نٽ ناز.
تال پڪال / پخال: (تال: نخرا نٽ - پڪال: پخال: هٿن جا چاندا):
ناچڻيءَ جا نٽ ناز/ ناز انداز / ڪوڙا نخرا / بهانا / مڪر / فريب / غمزا Coasing Wiles
تال مول: حواس / حوصلا. مثال:
تال مول ٿي گم ٿي ويا اٿس! (وايون ولهڙيون ٿي ويون اٿس!)
تال ميل: اتفاق / ٻڌي / ميلاپ / ناز انداز (تالڻ: تال ڪرڻ- ميلڻ: ملائڻ).
تالارو تالر: (تالارو: تال وارو- تالر: تال وارو): تال ڪندڙ / گيگ ڪندڙ / ڊئونگ ڪندڙ / گيگي / گيگ يا چانهر ڪندڙ / ڊونگي / ڪيڏاري / چالاڪ / بهانا ڪندڙ / نخريل.
تالان تباهہ: برباد / اجڙيل / هائي هچيل / هنيل ماريل.
تالڙا تاڙيون / تالڙيون: (تال: اسم تصغير: تالڙا: هٿن جا تال / اشارا - تاليون: اسم تصغير: تالڙيون - هٿن جي ترين سان تاڙيون وڄائي نچڻ / گر تارَ ۾ نچڻ / ناز نخرا ڪرڻ): هٿن جا چاندا / اشارا / نٽ نخرا. مثال:
ڳايان وڄايان. تالڙا تاڙيون. هٿن ترِيان هميشه (منٺار فقير راڄڙ)
تالڙو / تالهڙو تراڪڙو: پاترو / ويڪرو تانءُ.
تانگ / تانگھہ تات: سڪ / چڪ / اڪنڊا / اڪير / سارونڻي / سار. مثال:
طلب نہ تن ريءَ ڪنهن جي، تانگ هيس ڪا تات (ڪرم شاهہ)
تانگھہ تاءُ: (تانگهڻ تائڻ: سارڻ / سنيارڻ / سڪ ۾ ياد ڪرڻ): اڪنڊ / اڪير / سڪ. مثال:
وساري تو ڇڏيو افسوس مون کي،
مگر آهي مون کي تنهنجي سدا تانگھہ (حافظ محمد احسن):

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

تانگھہ تاڻ: (تاڻ: سِک لڳڻ) اکير / اُڪنڊ / طلب/ ضرورت.

تانگھہ تتڙي: (تتڙي: تتي: (اسم تصغير: تتڙي): تتل (گرم) شيء وانگر): سِک / اکير / اُڪنڊ. مثال:

غم گوندر ۾ پئي گھاريان، ڪنھن تتڙي تانگھہ تپايو آ
(سڪندر خان ڪوسو)

تانگھہ تنوار: (تانگھہ: سِک ۾ سڏڻ / ياد ڪرڻ / اکير لڳڻ): سِک / اکير / اُڪنڊ. مثال:

سچا صحابي جيءَ جيار، تن ۾ تن جي تانگھہ تنوار. (شاھہ محمد ديدڙ)

تانگھہ ٽُڪ: [تانگھڻ ٽُڪڻ: ياد ڪرڻ / سِک لڳڻ. مثال:

جتي عجبين جو آستانو، پئي دل ٽڪيو تا ڏي (منٺار فقير راڄڙ)]:

تات تنوار / سِک / اکير.

تانگھہ طلب: تانگھڻ طلبڻ /گھرڻ / سِڪڻ / ياد ڪرڻ): سِک / يادگيري/ اکير. مثال:

تانگھہ طلب ۾ تاس پريِنءَ جي

ماريس قرب قلوب، ميان! (منٺار فقير راڄڙ)

تانگھو پيرن- ٻوڙ: (تانگھو: ننڍو پاڻي- پيرن ٻوڙ: ايترو پاڻي جنھن ۾ پير مس ٻڏي سگھن. ”تانگھو“ ضد - ”تار“): تورو پاڻي.

تاڻ توڻ: (تاڻن توڻن: ڇڪڻ تاڻڻ / ياد ڪرڻ / يادگيريون يا ساروڻيون اچڻ): سِک / ڇڪ / ڪشش / تانگھہ / ساروڻي.

تاوڙي تاول: (تاوڙجڻ تاولجڻ: تپڻ / گرم ٿيڻ): سج جي تاول/ سج جي گرمي/ اس / ڪاڙھو / گرمي / تپت / تپش.

تاوڙي تکڙ: گرمي / جوش / اُٻھرائي / جلدي / جلد بازي.

تاوڙيون تڪرار: ڦڏا/ فساد / معاملا / جھيڙا.

تاھوت تکڙ: (تھوتڻ تاھوتڻ تکڙڻ: جلدي ڪرڻ /سيگھہ ڪرڻ - تھوت / تاھوت ٻارڻ: حد کان وڌيڪ تکڙ ڪرڻ): اُٻھرائي / تکڙ / سِگھائي / سيگھہ / جلدي / تاڪيد.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تاءِ تائي: سج جو تاءُ / اس جي تکائي / تپت / ڪاڙهو / گرمي / تپش.
تاءِ تِڙڪو: (تڙڪو: ايرندي سج جي اُس. مثال:
ٻارڙا، سيءَ ڪان تڙِڪي ۾ ويٺا آهن. Children are sitting under the sun
تڙڪو: اسم تصغير "تڙڪڙو" : هلڪي اس.
تاءِ تائڙو: (تاءُ: تپت / اس- اسم تصغير تائڙو: هلڪو تاءُ / هلڪي اس- تائڻ: گرمي ڪرڻ / تپڻ / گرم ٿيڻ): اس / سج جي تپش / گرمي / ڪاڙهو / سج جي تپت.
تاءِ تائڙي: (تائي: اسم تصغير "تائڙي"): سج جي تپت / اس / گرمي / ڪاڙهو.
تاءِ تپ: ٻرو / بخار. مثال:

سو تہ سو ٻيرا وڃوڙو سَهٽو جنهن پٺيان وصال
قدر صحت جو نہ تنهن کي، جنهن نہ ڀوڳيا تاءَ تپ.

(محمد صديق مسافر)

تاءِ تپاءُ: اس / گرمي / سج جي تيزي / تکائي. مثال:
سياري جي اس ۾ گهٽو تاءُ تپاءُ ناهي هوندو.
تاءِ تپت: اس / گرمي / سج جي تپش.
تاءِ تڙي: (تائڻ: تاءُ ڪرڻ / تپڻ - تائجڻ: گرم ٿيڻ)- تڙي: چينب ڪيڏي لوڏڻ): چينب / تنبيهه.
تاءِ تکڙ: اٻهرائي / جلد بازي. مثال: هي تاءُ تکڙ ڇا لاءِ؟!
تائڻ تپائڻ: بيزار ڪرڻ / تکڙ ڪرڻ / ورچائڻ / کک ڪرڻ (تائي تپائي: بيزار ڪري). مثال:
وڏو ظالم آهي: غريبن کي تائي تپائي ڪنيو اٿس.
تايل تپايل: ظلم ڪيل / بيزار ڪيل / ڏاڍ ڏمر جو ماريل / هنيل / ماريل / سورن جو ستايل. Oppressed
تائي توائي: تکڙو / اٻهرو. مثال: تورو چيومانس تہ تائي توائي ٿي ويو.
تباهہ برباد: اجڙيل / هنيل ماريل / هجيل.
تِتر بِتر: ٽڙيل پکڙيل / ڇڙوڇڙ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تتڙي تڙي: (تتـــڙي: تتي / تتل - تڙي: تڙيل): لوڏيل / لوئي / ڌڪاريل / ھڪاليل Rejected

تتکال تڙي -ڪڙي: اتي جو اتي / تڏي تي / ھڪدم / جھٽ پٽ On the spur of the moment /in the nick of time

تتل تايل: تتل: ڪوســـو / گـــرم / تپـــيل / ڪاوڙيل. تايل: ڪاوڙايل: تپايل / ڏمرايل / ناراض ڪيل.

تتل تپايل: بيـزار / ڪڪ / ناراض ڪرڻ / ڪاوڙائڻ): بيـزار ڪيل / ڪاوڙايل VEXED.

تتل تڙيل: (تپـائڻ: بيـزار ڪرڻ - تڙڻ: ڌڪارڻ / لوڌڻ): لوڏيل / ڌڪاريل / نيڪالي ڏنل.

تَتو ٻاتو: (تتو: ٻاتائي / ٻت ٻت ڪري ڳالھائيندڙ): مڪڙ / ٻاتائيندڙ. A lisper

تُتو پاٽي: تتو (ت تي پيش): ھلڪو / ڦڪو / ڦنگھو پاٽي - پاٽي جھڙو پترو / ڇڊو. مثال: ڪير آھي جھڙو تتو پاٽي!

تَتو تاوڙ: تتو: تتل ڏينھن / تاڪ منجھند-تاوڙ: تاوڙيل / تمام تتل ڏينھن): ٻپھر / ٻن پھرن جو وقت جڏھن سج نيزي پاند ھوندو آھي.

تتي تاء: اتي جو اتي / ھڪدم / تڪڙو تڪڙو / جھٽ پٽ. At once

تِتِ تاريخ: تتِ: ت ۽ ت ھيٺ زير): چنڊ جي تاريخ ۽ ڏينھن / وار مقرر ڪرڻ. مثال: شاديء جي وھانء جي تت تاريخ ٻڌي ڇڏي اٿن!

تَتان پتان: تتائڻ پتائڻ: گسائڻ / تتائڻ / عذر بھانا يا گس گساء ڪرڻ /گسائي لنوائي وڃڻ): نت نتاء / عذر / بھانو

تپ ٻرو: بخار / لگن مروڙ. مثال: مند بدلي، سرء آيو ۽ تپ ٻرو شروع ٿيو.

تپ تاء: بخار. سيڪُ / گرمي / ٻرو. مثال: مچرن کان بچو. تپ تاء کان بچو!

تپ تؤ: بخار جي حرارت / گرمي / ٻرو.

تپايل تڙيل: (تپايل: جنھن کي تپائي / بيزار ڪري / تڙي ڪـڍجي/ ڌڪاريل): لوڏيل / ٻائيپي مان نڪتل. Out cast

تپرس اچرج: حيرت/ ويچار / عجب.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

تجلا تجلار: چمڪاٽ / تجلا. مثال:

١- اڏامي عرش هليو تڪا ڪري تجلار. (فقير علي بخش جمالي).

٢- نڪي هو نڪٽ، نڪي هيون ڪتيون، هو هڪ تاري جو تجلار
(فقير علي بخش جمالي): چلڪاٽ / چمڪاٽ / روشني / شعاع.

تجمل تومان: ٺٽ ٺانگر / دٻدٻو / شان شوڪت.

تخت تاج: اقتدار اعليٰ / بادشاهي / حڪومت جي واڳ/ راڄ جي پڳ.

تڏ تڏر: آڪڙ / سڪتو جوش / وڏائي / هَٺُ.

تڏ توڏ: جهِپ / چِڪ / سَٽَ.

تڏا تڏيون: ننڍا وڏا تڏا / وڇاڻا / تو نريون / پٿارٽيون / پٿريٽيون (پٿيرڻ / پٿارڻ): وڇائڻ لاءِ تڏيون يا وڇاڻا.

تڏا تونريون: هيٺ وڇائڻ جون تڏيون، مثال:

بينچ ڪرسين جو ڪ ميزن جو منجهن هو نہ ضرور
تي تڏا تونريون ڪڪ پن بہ وڇايا مڪتب. (محمد صديق مسافر)

تڏهوٽو تڏهوٽڪو: انهيءَ وقت جو / ماضي سان لاڳاپيل / گذريل وقت سان واسطو رکندڙ. Of that time

تَرَ بچاءُ: ترڻ بچائڻ: تاري بچائڻ / ٻڏڻ کان بچائڻ / تاري، ڪناري تي آڻڻ/ خبر چار لهڻ / سڌ لهڻ: سُڌ سار/ خبر چار.

تر پاءُ: (اوسي پاسي جون خبرون لهڻ / راز يا منجهس لهڻ / مام پروڙڻ): اگهہ پار / خبر چار / واءُ سواءُ / سڌ سماءُ، مثال:

ڪامڻ ڪي هو ڪو نہ پيو ان تارن جو ترپاءُ.

تر تروڪٽيون: ڪارا تر / ڪارن ترن جا نشان / موهيڙا، مثال:

ڪارا تر تروڪٽيون، مٿن ڦلهڙيون.

ڪوءِ سي راتڙيون، جي مون پريءَ پڇاڻا پيئون. (شاهہ: سرڪنيات)

ترِتريو تڪڙو: اجائي تڪڙ ڪندڙ / جلد باز / اُبهرو.

ترُ پٽ: اوسو پاسو / جوءِ / ويجهو چڪ / ميداني علائقو / ويجهڙائي وارو علائقو، مثال: ترپٽ ۾ تہ اهڙو ماٺهو ڪو نہ سُجهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تَرُ قَرُ: تر: باغ جو ترو- قر: ميويدار وڻ جو قر (قل / ميوو)؛ باغ جي تري ۾ گاهه ۽ ٻاڇيون پوکيون وينديون آهن. انهيءَ کري مقاطعيدار. باغ جو مقاطعو کڻڻ وقت "تر" ۽ "قر" جي ٻولي ڪري پوءِ واڪ ڏيندا آهن ۽ مقاطعو ڪندا آهن.

تِر مڱ: تِر: تيلي ٻج جو سنهڙو ۽ ٻتڪڙو داڻو / ٻج جو داڻو جنهن مان تيل نڪرندو آهي. مڱ: ذرڙي جيڏو / ننڍڙو داڻو. مڱن جي دال مريضن لاءِ مفيد ڪاڏو آهي.

ترار تراڙ: تلوار A sword

تراڙ پٽ: تراڪڙو پٽ / پٽ پڌر / ميدان.

تراس تاس: (تراسڻ تاسڻ: اُڃائجڻ / اڃ ۾ مرڻ / سخت اڃ لڳڻ)؛ سخت اڃ / پياس / ڏوکهو.

تُرازو / تُرازي تاراجي: (تاراجي: تارازي)؛ ساهمي / تور ڪرڻ جو ڪانٽو A pair of scales

تراءِ / تراهه تلاءِ: ڍنڍون ڍورا / چشما / ڇڄ / ڪڏون کاهيون.

تَرايون تَل: هيٺاهيون / لاهونديون / ڪڏون / ڪامان / ڍنڍون ڍورا. مثال:

هڏا ڪتان تي هليو پري تل ترايون (شاهه: سر سارنگ)

تِر تِر تڪڙ: (تر تر: آنڌ مانڌ / ڦتڪو / بي آرامي / لوڇ پوڇ)؛ اٻهرائي / چوهائي / ڪورڪي تڪڙ.

تَر پَچاءُ: (ترڻ پچائڻ)؛ رڌ پچاءُ / سانجڻ (کاڌو تيار ڪرڻ).

تُرت ڦُرت: اتي جو اتي / جلدي / هڪدم / تهه پهه.

ترِچو تِچو: (ترچڻ تچڻ: چلڻ / ڪل لاهڻ)؛ چليل / ڪل لاٿل.

ترڪ تال: (ترڪڻ تالڻ)؛ اجايا نٽ نخرا / ڪوڙا بهانا. Feigning

ترڪو توشو: ورثو / ورثي ۾ مليل ملڪيت ۽ مال.

تڙينگ اڙينگ: اهنڊ / وڏو پهلوان. مثال:

هن ڏِگران مڙس سان ڪو تڙينگ اڙينگ منهن ڏئي!

تڙ پيڙ: (تڙڻ: پيڙڻ: تڙڻ ٿيلهڻ / ڌِڪڻ / ملڪڻ / مڪالڻ - پيڙڻ: سوڙهو جهلڻ / گهٽڻ): سوڙهه / تنگي / تڙتڪڙ / دٻاءُ pressure، مثال:

مان فرمائين ٻڌا ڪاڻ ٻڌڻ
لهر جي تڙ پيڙ ۾ تک تار وٽ.

تڙ تلاءُ: (تڙ: پاڻيءَ جو حوض جنهن مان تڙڪجي / وهنججي Swimming pool جتان پاڻي ڀرجي / تلاءُ / ڪَڏ): ڪوهه / ڪوهر.

تڙ تڪڙ: (تڙڻ تڪڙڻ): ڇوهائي / سگهائي / اُبهرائي / جلدائي Hot/ Fiendish Haste مثال:

١- تڙ تڪڙ ۾ ڪو ڪم سولو نه ٿو ٿئي!
٢- تڙ تڪڙ تار گهڙڻ، اي ڪاٺيارن ڪم (شاهه)
٣- رهه بردبار سرس ٻين ڪان شباب ۾
ڇڏ ڇوهه تڙ تڪڙ ڪي ٿري ٻارگير ٿي. (محمد صديق مسافر)

تڙڪو تؤ: تڙڪو: سج جا ڦهريان ترورا- تؤ: ٻاهه جو سيڪ / اس جو تيک: گرمي / ڪاڙهو، مثال:

پرت پنهل جي پڙي جيڏيون جن ڪي،
تڙڪو تؤ نه لڳي ڪو تن کي (منٺار فقير راڄڙ)

تڙ قُل: (تڙ ڪرڻ، وهنجڻ - قُلڻ: سينگار ڪرڻ / هار سينگار ڪرڻ / گُل قُل ٿيڻ): هار سينگار / تيل ڦليل / سنڌ سرمو / ٿٽي ڦوڪارو، مثال:

تڙ قل تير تلاءَ تي پورب ڪري پور (محمد سومر سومرو)

تڙي تَقِري: (تڙڻ تقڙڻ: جاڪوڙڻ / جيئن تيئن ڪري ڪم راس ڪرڻ): جيئن تيئن ڪري / وڏي مشڪل سان.

تَڙي ڪَڙي: اتي جو اتي / بيٺي پير / تڏي تي / جهٽ پٽ / ٿهه پهه / جلدي / بنا ڪنهن دير جي.

تعويذ قُل: (لکيل دعا تعويذ ۾ مڙهائي، گل / هار ڪري پائڻ / دعا لاءِ سگهو پڙهائي پائڻ / لکيل دعائون ڪنيلو (هار) ڪري پائڻ يا ڌوري ۾ ٻڌڻ): ڦيٿو ڄندو / دعا تعويذ.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

تک تاک: تکڻ تاکڻ: جاچڻ جوچڻ / ٽيٽ ڪرڻ): تاڙ / جاچ جوچ / ٽيٽ.

تک تور: (تکڻ تورڻ: سوچڻ ويچارڻ / ڏسڻ وائسڻ (To Ponder): سوچ ويچار.

تکڙ تاھوت / تھوت: جلدائي / سيگھہ / اُبھرائي/ تيزي / تکڙائي.

تکڙ تکرار: (تکڙڻ تکرارڻ: اُبھرائي ڪري / جھيڙو ڪرڻ): جھيڙو / جھگڙو.

تکڙ پکڙ: (تکڙڻ پکڙڻ: سوگھو ڪرڻ / وٺ وٺان ڪرڻ): سگھائي / جلدائي / سيگھہ / حد کان وڌيک تکڙ / اُبھرائي / اتاولي / تکائي / تيزي / چوھائي/ جلد بازي.

تکڙ سکڙ: (تکڙڻ سکڙڻ: سيگھہ ڪرڻ): تڙ تکڙ / جلدائي / چوھائي / اُبھرائي. مثال: مڙيئي تکڙ سکڙ ڪري وڃي پھتاسين.

تکي توري: سوچي ويچاري After a serious thought

تکيا تيرٿ: الھہ لوڪن جا آسڻ / آشيانا / زيارت گاھہ / درويشن جا اوتارا / مڙھيون مڪان.

تک تاب: تاءُ / تکاڻ / تپت.

تک تار: (تک: وھندڙ پاڻيءَ جي تکائي / وھڪرو / پاڻي جو چوھہ - تارُ: پرُھون تار پاڻي جنھن ۾ ٻڏي سگھجي تو): اونھو / تکو وھندڙ پاڻي. مثال:

تارون تڄ تک تار جو، متان گھيڙ گھاتو کان گھرين (موھن فقير)

تک تاءُ: (تکائڻ: گرم ٿيڻ): سج جي تيزي / تکائي / اُتَتِ / تَپَتِ / ڪاڙھو / گرمي. مثال:

(۱) جبل جدايون ڪري، تک ڏيکاري تاءُ. (شاھہ سر سسئي آبري)

(۲) مھانگائي ملک ۾ تک ڏيکاريو تاءُ (صالح سنڌي)

تک تڙکو: تک: سج جي تکائي / اس / گرمي / تکي اس/ تڙکو: صبح جي اس. مثال:

سج کني کڏي، تڙکو پٽ پيو!): اس / گرمي / ڪاڙھو.

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

تکرُو ٽانڊيءُ ٽپڻو: (تکرو: سياءُ جو تکو - ٽانڊيءُ ٽپڻو: ٽانڊي وانگر ٽپي باهه ٿيندڙ): ڪاوڙيل/ جذباتي/ جوشيلو.

تڳ تڳاءُ: (تڳڻ تڳجڻ: سنڀالجي نڀائجي وڃڻ ٿيڻ): جياپو / ٽاڳاپو / جِتاءُ / زندگي / حياتي.

تڳائڻ تڙڳائڻ: (تڳائڻ: وچ سير مان تارڻ، مثال:

هو جي تار تڳائين، آءٌ نہ جيندي اُن ري. (شاهہ: سر رامڪلي)

تڙڳائڻ: تاري ڪناري ڪندي/ تي آڻڻ): رهبري ڪرڻ / سونهپ ڪرڻ.

تڳاؤ تاري: (تاري: آسرو / بچاءُ- تڳاو: جياپو): آڌر / آسرو / بچاءُ / سهارو، مثال:

هر دوجهانن ۾ هادي ٻاجهون ناهہ تڳاءُ ڪا تاري

(الله بخش هالائي)

تل تريون: تل: تر: تريون: تر واريون: هيناهيون جن کي ترو هجي ۽ جن جي ترن ۾ ڪافي مقدار ۾ پاڻي سمائجي سگهي. مثال:

اٺا مينهن ملير تي، پريون تل تريون.
وسي ٿو وڏ ڦڙو، تہ بہ ترڪن نہ تريون.
ڀڳا ٻيحون ڪينڪي، نڪي تيلن ۾ تريون.
تريون مون تريون، آهن اُني مينهڙي. (راهوجا پليڏنو)

تل ترايون: (ترائي: ڍوري / هيناهين -Marsh تل: ترو / هيناهين): ڍنڍون ڍورا/ ڪڏون ڪامان، مثال:

١- پري تل ترايون، جوڙي هليون جوءِ (شاهہ: سرسارنگ)
٢- تل ترايون چمڪيون وٺا مينگهہ ملار،
ٻنا ٻولڻ ڏينهڙا، اڏر پکيئڙا پار. (شيخ اياز)
٣- تار تيزيءَ سان ڪيائون، تل ترايون تان سان
سج تي سارنگ ڏسو اڄ ساز ۽ سامان سان (محمد خان جتوئي)
٤- مينهن وسيو آهي ۽ تل ترايون پاڻيءَ سان ڀرجي تار ٿي ويون آهن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تِلَ پَتَ: تل: (اناج جي مختلف جنسن جو گڏيل پت): گهٽ سوداي ڪاڏو / حليم (جهڙو ڪاڏو).

تِل ڦل: پٽڙو ريڪڙو پت / سادو ڪاڏو / اصطلاح ۾ معنيٰ معمولي خيرات، مثال: وڏي خيرات نہ آهي: بس تل ڦل ڪيو اٿم.

تل مل: بلڪل برابر / ساڳيو / سروبدر / هڪجهڙو / شاني/ ثاني.

تلاشڙو تلاڪڙو: سنئون / لسو

تلاڪڙو تراڪڙو: سنئون / لسو / وينوڙو / پٽ Flat / Shallow

تلان ولان: (ت ۽ و تي زبرون يا تہ ۽ وهيٺ زيرون): انتظار / هُر ڪر / اٺ ٽٺ / بي آرامي./ ڦتڪو.

تلف تاراج: اجڙيل، Ruined Destroyed برباد / تباهہ.

تلف تمام: پوري طرح اُجڙيل / مڪمل طرح تباهہ.

ٽلڪار ٿٺ ٿٺ: اٺ ٽٺ / جهوري / ڳڻتي.

تلوٽو تريل: (تلوٽڻ ترڻ: گيهہ / تيل ۾ ترڻ يا پچائڻ): گيهہ ۾ لبوڙيل / پڪل، مثال:

آنڊي جي تڪليف واري مريض کي ڊاڪٽر چيو: تلوٽو تريل ڪاڏو هرگز نہ کائيندو ڪر.

تلي ترائي/ تليون ترايون: (تلي: ننڍو تل / ترائي / هيٺاهين): ڊوريون / هيٺاهيون زمينون / واديون /ماتريون.

تماشو تڙو: کيل تماشو / ڇهچٽو.

تموڪڻ تيسو: ڏمر / چڙ / غصو / ڪاوڙ.

تنازع تڪرار: جهيڙو / ڦڏو / معاملو.

تن من: تن: بدن - من: دل) دل جان، مثال:

١- ذال ذڪر آهہ تن من تات، راتيان ڏينهان وائي وات.

(پير صفي الله)

٢- اهڙا ساڏو مثال ملن، اهڙا سجڻ مان ملن،
تن من ۾ ڀهہ پـاونا (ڀائي دليت رام دليت صوفي) -
ڀهہ: گهٽي - ياونا: چاهہ / سڪ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تنبو طولان: خيما TENTS/ PAVILIONS

تنتر منتر: انترِ منتر / جادو جو منتر / نانگ بلا جي ڏنگ ڪان جهاڙ / ڦيڻ / ڦيٽو / ڇوُ منتر.

تند تار: ساز (دنبورو / سارنگي / يڪتارو) جي تار جنهن کي ڇيڙي، ساز وڄايو ويندو آهي. مثال:

تخت يا تختي متي، طرفان ملي بي تند تار. (حاجي احمد ملاح)

تَند تنوار: (تند تي تنوارڻ): ذڪر / تات تاري / يادگيري.

تُند تِکو: ڇوهو / تيز / جوشيلو.

تندون تارا: ڇيهون ڇيهون. مثال:

سڙي هي دم ويو دم ۾، ٿيو آ تندون تارا (مولابخش مولائي)

تندون تارون: ساز جون تندون/ انساني جسم جون تنتون/ رڳون/ نسون.

تنڪا طعنا: ٽوڪون / ٽنولون / مهڻا. مثال:

هڪ هلڻ جوهاوان ۾ تولئي، ٻيو پچڻ جو پروان ۾ تولئي.
ٽيو محشر ۾ ميزان ۾ تولئي، جت ڏيندءِ تنڪا طعنا وي!
(منٺار فقير راڄڙ)

تڻ مڻ: تڻ مڻ تپائڻ: بيزار ڪرڻ/ عذاب ۾ وجهڻ.

ٽُڪ تات: (ٽٽڪ: ٽٽڪڻ: ياد ڪرڻ/ آواز ڪڍڻ/ ذڪر ڪرڻ) تار طلب / تات تنوار / ذڪر.

ٽُڪ طلب: تات تاري. مثال:

رکي "منٺار" سڀ ڄمار، ٽڪ طلب جي ٽي
سڪ سرير، منجهه اکير، گهٽ پوي نه، ٽئي گهٽي (منٺار فقير راڄڙ)

توبهہ تائب: پڇتاءُ مثال:

بند تائب لئي نہ توبهہ، ترت تعبيدار ٿي" (حاجي احمد ملاح)- مثال:

اڇانڪ زندگي ۾ اهڙي ڪا هلچل اچي ويس جو گناهن کان توبهہ تائب ٿي ويو.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

توبہ زاري: پڇتاءُ / گناھ نہ ڪرڻ جو وچن.

١- تنهن جي ڪائي ڪائي ريت ٿهاري آ،
منهنجي توبهہ توبهہ زاري آ. (منٺار فقير راڄڙ)

٢- آءٌ تہ ويچاري، دردن ماري توبهہ زاري، سڻ پڪار (منٺار فقير راڄڙ)

٣- منهنجي منڙي نازڪ نِنڍڙي،
ويتر آهي. ڳتين ڳاري، دل ويچاري توبهہ زاري. (عطاءُالله سرهندي)

٤- توبهہ زاري ٿي ڪاري اتي قيام. (سليمان ملاح)

توتڙ ٿهہ: (ٿهہ / توهہ: سنگ ۾ داٿڻ مٿان آيل ٿهہ / سنگ جا چلڪا چوٿا - ان جا ڪڏا / پوڪ جا ڪس سنگ جن ۾ ان جو داٿو مارجي ويندو آهي، مثال.

اڇو ڪنڌءِ ان جان، تاري توتڙ توهہ (جلال ڪٽي)

تور تل: (تور، تورڻ: برابر ڪرڻ - تل (ت تي پيش ۽ ل هيٺ زير): برابر. مثال: مندون مڙيئي پليون، ڪانهي تل بهار!): برابر/ ثاني / مٽ ثاني / شاني شريڪ / جهڙو / هڪجهڙو. مثال:

مون نہ پانيان محبوب جا ڪي تور برابر تل (عبدالرحمان مهيسر)

تورزن طاقتور: جاٺو جبرو/ هڏ ڪاٺ وارو (تورزن Tarzan: جنگي تير / جنگي ڪهاڙو) اصطلاح ۾ معنيٰ: پهلوان / دلير / جنگي جوڌو / بهادر / سورهيہ.

تور تڪ: (تورڻ تڪڻ: سوچڻ ويچارڻ / ڳڻ مَو ڪرڻ / سوچ ويچار ڪرڻ): سوچ ويچار / ڳڻ ڳوت / غور فڪر. مثال:
گهڻي تڪ تور ڪان پوءِ وڃي فيصلو ڪيائين تہ ڇا ڪرڻ کپي.

توڙ ڇيهہ: انتهائي حد / پڇاڙي / منزل مقصود Destination مثال:
سو ڪندو همراهي توڙ ڇيهہ تائين.
آهن اميدون مون کي اهڙيون. (منٺار فقير راڄڙ)

تو شڪ تڪيو: (توشو: توشڪ (اسم تصغير) ڳاهلو / وهاڻو - تڪيو: وهاڻو): آسرو / سهارو / آٿت / آڌر.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

توشو تڳاءِ: (تڳاءِ: تڳڻ: جيئرو رهڻ / زندهہ هئڻ): آڌار / آسرو / سهارو.

توشو تڪيو: آٽت / آسرو / سهارو / آڌار.

توشو توڪل: (توڪل. الله جو آسرو ڪرڻ): آڌار/سهارو

تولا تڪا: (تولو: گهٽ وزن جو ماڻ) ٽڪرا ٽڪرا / ذرا ذرا / ڳيا ڳيا. مثال: ذڪر يا جرجيس يحيٰ سيئي تي پرتان پڪا نا مُڙيا منصور جيان. توڙي ٿيا تولا تڪا (صاحب ڏنوشاه)

تولا ماسا: تولو: سير جو ١/٨٠ حصو - ماسو: تورڙو مقدار / وزن.

توهہ تاري: آسرو / آڌار / ٽيڪ / سهارو. مثال:

توهہ تاري توسندي، اڙين اجها آڌار مٺا (مل محمود پلي)

توهہ تسي: (تسڻ: پرچڻ / راضي ٿيڻ / مهربان ٿيڻ - توهہ: پلائي): پلائي / احسان / تورو / مهرباني / راضپو / فضل / ڪرم / لطف.

توهہ طلب: پلائي / راضپو / ڪهل / ٻاجهہ / عميق.

ٿهاڙو ڏهاڙو: ڏڻ / وڏو ڏينهن / شُڀ واڙ / سڀاڳو ڏينهن / سدوري گهڙي / سعيد موقعو Important day / Auspicious Occassion

ٿهائو ٿهڙ: (ٿهائو: پاڻيءَ جو پڪي جنهن جي چهنب سنهي ۽ ننڍي هوندي آهي ۽ قد بت ۾، تتر جيڏو ۽ ٻدڪ جهڙو هوندو آهي. ٿهڙ: ڏاڍي يا ڏيڍ جو پڪي): پاڻيءَ جا پڪي.

ٿهدر ڪورو: بنهہ ڪورو / نئون نويلو / نول نئون / اڻ اوماهيل / استعمال نہ ڪيل.

تهذيب تمدن: سڀيتا Civilization

تهوت ٽڪڙ: (تهوتڻ ٽڪڙڻ: جلدي ڪرڻ) تيزي / جلدي / سيگهہ.

ٿهہ تاڻ: لڱن جو تپڻ / بخار / تپ / هرو / لڳ مروڙ.

ٿڻ ٿپائڻ: گرم ڪرڻ / ڪاوڙ ڏيارڻ / بيزار ڪرڻ / ڪڪ ڪرڻ.

تيتالرو تالي: تالي پخالي / اٽڪلي / حرفتي / ڊونگي / بهانو بنائيندڙ / تال پخال ڪندڙ / نٽ ناز وارو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تيج تاءُ: تيج: چمڪو- تاءُ: تپت / روشني): تجلو / رونق / ڏيا / حشمت.

تير تڪو: تڪو: چھنبِ بنان تير / اھو تير جنھن جي چوٽي چھنبِ وانگر نوڪدار نہ ھجي يعني گول ھجي ۽ اڏامندڙ پکيءَ کي پاسيارو (پاسي کان) ھڻجي. اھڙي طرح ھنيل تير خطا ٿي سگھي ٿو. انھيءَ تان چوندا آھن: لڳو تہ تير نہ تہ تڪو. مطلب آھ تہ ھينئن تير جيڪڏھن گسي ويو تہ چٻو تہ تير تورو ٿي ھو، اھو تُڪو ھو. جيڪڏھن تير نشانيءَ وِجي لڳو تہ چٻو: تير (نوڪدار چھنبِ وارو) ھو ۽ ٺيڪ نشاني تي وڃي لڳو.

تير تڪلو: اتاچرو متاچرو / بي دليو / ٿـڙڪ ٿڳيءَ وارو / Reluctantly تورو تعداد Trifling Quantity

تير تڪلي: اٽڪل بازي / ٿڙڪ ٿڳي / رواجي محنت / ڪنجوسائي / تير تڪلي تي ھلڻ: ڪنجو سائي سان وقت گذارڻ / ڏکيو گذر ڪرڻ.

تير پتير: پيرائتو / سربسو / سمورو In Details، مثال:
سارو احوال تير پتير ڪري ٻڌايائينس!

تيرت تڪيو: ھندن جو پوتر آستان / درويشن جو آخري آرامگاھ / الله لوڪن جو آستانو / آسڻ / مڙھي / زيارتگاھ. مثال:

۱- سوئي تيرت تڪيو، سوئي سڱ سندوم
سائين! سنگ سندوم (شاھ: سر پورب)

۲- ھو جو تيرت تڪيو، سامن سونھايوم،
سائين! سگ سندوم (شاھ: سر پورب)

۳- منھنجو تيرت تڪيو تون، پرين پائم پير (منثار فقير راڄڙ)

تيز تکو / تيز تکي: چيندڙ / نوڪدار، مثال:
پوءِ پڇاڻا بيحد بات، تيز تکي آھي وات صراط (مولوي شفيع محمد "ھاتف")

تيغ ترار: تلوار / تراڙ / ڪرڙ / شمشير، مثال:
جديد دور ۾ لڙائي ۾ تيغ ترار جو استعمال بنھہ نہ ٿو ٿئي.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

تيل قليل: هار سينگار / ڦٽي ڦوڪارو / سرهاڻ / ميڪ اپ. مثال:

١- چوٽا تيل قليل سين واسينگ ويڙهيائون

(مين شاهہ عنات: سرود: مومل راڻو)

٢- ڏيا تيل قليل جا، پاريم تائين پانگ. (شاهہ: سرمومل راڻو)

٣- تن سي تيل قليل، عطر گاڌڻ اوتيا (سچل سرمست)

٤- سي تاتيل ڦيں سان، سيون ملائين ميٺ (سچل سرمست)

٥- ڪر نہ اچي ڪانڌ ريءَ، ڦڪا تيل قليل جي مون لڳين لايا

(نانڪ يوسف)

٦- تيل قليل، ڦٽيون ڦوڪارا.

ڏوپيل واسيل ڪيس هي ڪاار. (مخدوم محمد زمان طالب المولى)

٧- تيل قليل تازا ڪري، نڪري جڏهن نار.

"فئشن" عجب "فقير" چڙي، مشڪ "ميڪ اپ" مارا (ورڀل شيخ فقير)

تيل سرمو: هار سينگار / ٺاهہ ٺوهہ. مثال:

حسينن سوا سونهن گهرجي نڪي

ڦٽي تيل سرمو، مِسي ۽ مُساگ. (سيد فاضل شاهہ)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

ٽ

(لفظن جا جوڙا : 126 ـ ڪل لفظ: 252)

ٽاپ ٽوپ، (ٽاپجڻ ٽوپجڻ: ڏکو ڪائڻ): ڏِکَ ڏوپ.

ٽاپا ٽوٽ، (ٽاپجڻ: ٽوٽجڻ: ڏڪا ڏوما ڪائڻ / وچڙي ڪرڻ): ڏڪا ٽاپا/ ڏک ڏاڪڙا / اٽڪ / جهل / ٽاپو ڏڪو / رنڊڪ روڪ.

ٽاپا ٽيڙ، ٽاپڙجڻ ٽيڙجڻ: ٽيلهجڻ / ٽڪرائجي ڪرڻ / ٽڏجڻ): ڏما ڏوما / رولاڪا ٽولاڪا.

ٽاپا ٽڪر، (ٽاپجڻ ٽڪرجڻ): ڏڪا ٽاپا / رنڊڪون روڪون.

ٽاپا ٽولاڪا، ڏولاڪ ڏک / ڏڪا ڏوما / تڪليفون.

ٽاپا ڏڪا، آڏيڙا / ٽڏا / ڏڪا ڏوما / رولاڪا ڏولاڪا. مثال:

علم ري ٽاپا ڏڪا محتاجي آ، اونداهي آهه،
ري اکين انسان جو، دنيا ۾ آهي ڪهڙو حال؟ (حڪيم فتح محمد سيوهاڻي)

ٽاپار ٽاپاڙ، (ٽاپارجڻ ٽاپاڙجڻ: ٽاپڙجڻ: ٽاپو ڪائي ڪرڻ / ڏڪو ڪائڻ): ڏڪا ڏوما / ٽاپا ڏڪا.

ٽاپڙ ٽوپڙ، (ٽاپڙجڻ ٽوپڙجڻ: ڏڪو / ٽاپو ڪائڻ): To Tumble Down ڪڙ پڙ/ اوجهڙ / هيٺاهين زمين / ڪڏون ڪپا Rough / Uneven Ground

ٽاپڙجڻ باهُڙجڻ، (آڏيڙجڻ / ڏڪو ڏومو ڪائڻ / ٽاپو ڏڪو ڪائڻ): آڏيڙو / ٽاپو / ڏڪو ڏومو.

ٽاپو / ٽوپ ٽوپو، آڏيڙو / ڏڪو ڏومو / ٽڏو / تڪليف.

ٽاپو ٽوپ، (ٽاپجڻ ٽوپجڻ: وچڙي ڪرڻ / ڏڪو ڪائڻ) ڏڪو.

ٽاپو ٽيڙ، (ٽاپجڻ ٽيڙجڻ: ٽيلهجڻ / ڏڪو ٽاپو ڪائڻ): ٽيلهو / ڏڪو ٽاپو.

ٽاپو ٽيلهو، ٽاپجڻ ٽيلهجڻ: ٽاپڙجڻ / ڏڪو ڪائڻ): ڏوڪو ڏومو / ٽاپو ڏڪو.

ٽاٽرائڻ ٽٽرائڻ / ٽٽرڻ، (دير ڪرائڻ / ضايع ڪرڻ / زيان ڪرڻ / سيڙائڻ رنڊائڻ / لنوائڻ / لهرائڻ): دير / رنڊڪ / سيڙائو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تاڏل ٺڏڪار: ٿڌو ماحول / فضا ۾ ٿڌاڻ Coolness. مثال:
باغ ۾ وڻن هيٺان تاڏل ٺڏڪار لڳي پئي آهي.
تاڏل ٽوڏل: شربت / پيئڻ جو ٿڌو مشروب Cooling Drink.
تاڏل پاڻي: سکو پاڻي / شربت پاڻي / ٿڌو مشروب Cold Dring رشوت کي پڻ ڍڪيل لفظن ۾ تاڏل پاڻي (چاندو پاڻي) چيو ويندو آهي.
تار تانهر: (تارجڻ تانهرجڻ: ٿڌو ٿيڻ): ٿڌائي / سستي / سنجيدگي / ماٺ.
تار تڏ: تارجڻ تڏجڻ: سردي لڳڻ / سيءُ ٿيڻ): سردي / سيءُ / ماٺ / سستي.
تاريچو ٿري: (ٿر: سنڌ جو ريگستاني علائقو) - ٿر جو رهاڪو: تاريلو / ٿرواسي / ٿر جو رهندڙ.
تاريلا ٿري: تاريچا / ٿر جا رهاڪو / ٿر واسي.
تاريلا ٿرچايا: (ٿر - چايا: ٿر ۾ چاول): ٿري / ٿريچا / ٿر جا رهاڪو.
تاريليون ٿرچايون: (ٿر- چايون. ٿر ۾ چاول): ٿري عورتون / ٿرياڻيون.
ٿاڦ ٿڦ: ٿاڦڻ: چيٿو لاهڻ / ٿڦڻ: چيٿي سان ٿڦڻ / پرچي پوڻ- (ٿڦ: ٿ هيٺ زير): اجائي گفتگو / واهيات گفتگو / بڪ / ٻافتو / يخي جهڳي (جھ تي زبر).
ٿاڦ دڦ: داڦڻ دڦڻ: چيٿو لاهڻ - اصطلاح ۾ معنيٰ: واڦڻ: بڪواس ڪرڻ / بڪڻ): اجائي بڪ / واهيات گفتگو.
ٿاڦ داڦ: (ٿاڦڻ داڦڻ: وڦلڻ / بڪواس ڪرڻ): اجائي بڪ / گندي گفتگو / اخلاق کان ڪريل ڳالهه.
ٿاڦوڙو داڦوڙو: ٿاڦوڙڻ داڦوڙڻ (ٿاڦ داڦ): پاڻي ۾ ترڻ وقت، پاڻيءَ کي پاسي ڪرڻ لاءِ، هٿن هلائڻ جي ڇپ ڇپ.
ٿاڪ ٿاٺا: (واحد - ٿاڪ ٿاٺو): ڀاڻ / ٺر / ٻڊ / ٺڪاڻا / جوءِ / جايون / ماڳ / وستيون / هنڌ / ماڳ مڪان Dwelling places
ٿاڪ ٿر: (ٿر: ميداني علائقو / ريگستاني پٽ / وارياسو پٽ): ٿرين (ٿر ۾ رهندڙن) جا ٿاڪ / ٺام ٺاٺا / ماڳ مڪان / هنڌ. مثال:
عمر ڪوٽن ۾ قيدي ڪيم. ڪراين هٿ ڪڙولا پيم.
سکيا وچي سانگ "سانگي" تيم. ٿڌا ٿيا ٿاڪ ٿر تن جا.
(مير عبدالحسين خان سانگي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٿاڪ ٿاڪڙ: ٽڪاڻا / ٽڪڻ جون جايون / رهڻ جا هنڌ / ماڳ مڪان / هنڌ ماڳ / گهر / ٽَڪَ پچڻ جون جايون.

ٿاڪ ٿر: (ٿر: ٿمڻ / هڪ جاءِ ڪرڻ / سوگهو ڪرڻ / ٿانئيڪو ڪرڻ / هٿيڪو ڪرڻ. ٿاڪ (ٿاڪڻ: لڪائڻ: ماڻهن يا مِرُن جي رهڻ جي جاءِ): چوپائي مال / جانورن جي رهڻ جون جايون / وٿاڻ / ماڳ مڪان.

ٿاڪائي ٿاٿائي: (ٿاڪڻ ٿاٿڻ: رهڻ / هڪ جاءِ رڪڻ / سوگهو ڪرڻ): ٿاڪ: گهر / بيٺڪ / منزل. ٿاٿو: آستان / جاءِ / ماڳ / هنڌ): ٿاڪ ٿائي وارو / اوطاقي / رهاڪو / رهواسي.

ٿاڪوڙو ٿاڪيڙو: (ٿاڪوڙوچڻ ٿاڪيڙجڻ: ٽڪجي پوڻ / ٽڪ يا ٽڪاوٽ ٿيڻ / ٿاڪ (ٽڪ) اسم تڪبير: ٿاڪوڙو / ٿاڪيڙ: اسم تصغير : ٿاڪيڙو): ٽڪاوٽ / اماند ڪائي.

ٿالهي ڀاڄي: (ڀائپي برادري / مائٽي ۾ هڪ ٻئي کي ڀوڙ ڀاڄي / ميوي جون ٿالهيون ڀري، سوکڙي طور ڏنيون ورتيون ويندڙيون آهن. اصطلاح: ٿالهي ڀاڄيءِ مان ڪيڻ: ڀائپي / راڄ مان ڪيڻ): ڀائپي / ذات / نيات / مائٽي.

ٿام ٿر: آستان / آستانو / ٽڪاڻو (ٽڪڻ / رهڻ جي جاءِ): جاءِ / حويلي / گهر / ماڳ / هنڌ.

ٿانگ ٿر: (ٿانگ: ٿانگڻ: لڪڻ: چورن جي لڪڻ جي جاءِ / چوران لڪ): پاٽاري / جاءِ / هنڌ.

ٿانهر ٿاهر: ٿڏائي / ٺهر / ڌيرج / تحمل / صبر / بردباري / آهستگي.

ٿانهر ٿڏائي: ٿانهر (ٿانهرجڻ: ٿڌو ٿيڻ): آرام / ساهي / سامت / هڪ منائي / (هڪ ڌيان / من / چت سان وهڻ / چيتائتو ٿي وهڻ). مثال:

تنهن جو قسم هاٿي ٿانهر، نه ڪر ٿڏائي (شاهه محمد ديدڙ):

فرحت / متانت / سنجيدگي / سڪون Quietness / Steadiness

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ٽانهر ٽانهر: (ٽانهر: ٽانهرڻ: ڇَپَ ھٽي وڃڻ / ڇپي وڃڻ): هڪ منائي (هڪ من ڪرڻ) ٺهر / ڌيرج / ٺڏائي / آهستگي / صبر / تحمل / سنجيدگي.

ٽانو / ٽانءُ ٽپا: باسڻ / برتن / ٺڪر ٺوپر / رڌ پچاءَ جو سامان.

ٽانو ٺڪر: (ٺڪر: ٺڪر جا ٽانو / سنڌين جي گهرن ۾ رڌ پچاءَ جي ٽانون ۾ٺڪر جا ٽانو گهڻو ڪري شامل هوندا آهن جنهن تان "ٽانون" کي "ٺڪر" پڻ سڏيو ويندو آهي): باسڻ / برتن / کائڻ پيئڻ جا ٽانو / رڌڻ پچائڻ جا ٽانو.

ٽانهريو ٺڏو: (ٽانهريو: جائيتو): سنجيدو / هڪ منو (هڪ من وارو) Cool / Steady. مثال: ٽانهريو ٺڏو ٿيو ويٺو آهي.

ٽانءُ ٺر: (ٽانءُ: جاءِ / ماڳ / هنڌ): آستان / جاءِ: رهڻ جي جاءِ / ماڳ / مڪان / هنڌ / چوپائي مال جي ٻڌڻ جي جاءِ.

ٽانئيڪو ٽانهريو: جائيتو (هڪ جاءِ تي ٽڪيل) / سانتيڪو / ماڳائتو (هڪ ماڳ تي رهيل / هڪيو (هڪ جاءِ تي ٽڪيل) Readily Available / هنڌائتو / هتيڪو.

ٽانئيڪو ٽاڻ - پڪو: (ٽاڻ پڪو: پوليس ٿاڻي جو پڪو قيدي): سوگهو / هتيڪو / ٿاڻي جو پڪو ڏوهاري / قيدي.

ٽاٽو ٽاڪ/ ٽاٽا ٽاڪ: (ٽاٽو: جوءِ / جاءِ ماڳ) : جايون / هنڌ/ ماڳ مڪان. مثال:

ٽاٽا ٽاڪ جنين جا ٺر، وهسن سهٽا سان ولر. (مولوي نبي بخش "نحيف")

ٽاٽو ٺر / ٽاٽا ٺر: (ٺر: ٺمڻ: لڪائڻ / هتيڪو ڪرڻ: جاءِ / ٽڪاٽو / ٽڪڻ جي جاءِ): ماڳ مڪان / هنڌ / جايون / گهر. مثال:

ويجهي آئي وٺڪار، ڏٺائين ٽاٽو ٺر. (سانوڻ فقير)

ٽاور ٽاول: پڪي پاڙ وارو / بيٺل / سوگهو / ساڪن / مضبوط.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٽاهر ٽوب، ٽوب: آسرو / ٻر جهلو. مثال:
ٽون اهين ٽوهر ٽوب ٽڪين (گروهوڙي): آڌار/ ڏڍ/دلجاء/ وسيلو.
ٽاهر ٽوٽي، آڌر / آڌار / جهل / ڀروسو.
ٽَبو ٽُبو، (ٽبو: ٽ تي زبر / ٽبو: ٽ تي پيش): ڳاهہ جو ٽب / ياڪر.
ٽَبي ٽُبي، (ٽبي: ٽ تي زبر / ٽبي: ٽ تي پيش): ڳاهہ جي مٺ / ڳاهہ جو ننڍو ياڪر.
ٽٽان پٽان/ ڦٽان، بٽال / پريشان / حيران / منجهيل / مُنڌل / واٽڙو.
ٽٽَ مُٽ، (ٽ ۽ م تي پيش): بدصورت / ٻہ (ٻ هيٺ زير- ٻ مٿي زبر) / بيڊولو ٽلهو / اٽوٽندڙ شڪل وارو / ڇهڙر.
ٽڏا ٽانڍرا، ٺريل/ ٽڏڪار وارا. مثال:
ٽيا ٽڏا ٽانڍرا، ٽر ۾ ٽرين ٽاڪ (الحاج رحيم بخش "قمر")
ٽڏڪار ٽاڍل / ٽاڍيل، ٽڏو ٽانهريو ماحول / ٽڏاڻ Coolness
ٽڏو ٽاڍيلو، ٽانهريو / جائيتو / ماٺو / سنجيدو.
ٽڏو ٽانهريو / ٽاهرو، جائيتو / سنجيدو / هڪ منو .Cool مثال:
ٽڏو ٽانهريو ٽي معاملي تي ويچار ڪيو وڃي.
ٽڏي ٽانڍري، ٽر ۾ ٽڏي ٽانڍري روشن ريت ٺري. (الحاج رحيم بخش "قمر")
ٽڏيون ٽانهريون، ٺريل / ٽڏڪار واريون. مثال:
ٽر ۾ ٽڏيون ٽانڍريون، واريون چمڪيون واهہ! (الحاج رحيم بخش قمر)
ٽڏڻ ٽيلهڻ (ٽڏو ٽيلهو)، ٽڏو - ٽ تي پيش - ٽڏڻ: هڪالڻ / هڪالي ڪيڻ / نيڪالي ڏيڻ. ٽيلهڻ: لوڏڻ / ٽڙڻ / ڌڪڻ / ٽيلها ڏيئي ڪيڻ / ٽڙا ڏيئي ڪيڻ / نامنظور ڪرڻ / بي ماٺو ڪري ڪيڻ.
ٽر ٻر، وارياسا پٽ ميدان / ڪليل پٽ پڌر / ريگستاني علائقا. مثال:
(١) شل اچي ٽر ٻر وسائي، جو اجا آهي پري. (رشيد احمد لاشاري)
(٢) عالم سب آباد ٿيو، ٽيا ٽر ٻرباغ بهار. (راڄن شاهہ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تر ٽاهر / ٽانهر: ٻيهڪ / اٽڪاءُ / ٽڏائي / ٻقاء / جٽاءُ / ڌيرج / صبر.

ٽرڙ ٽرڙيون: ٽرڙ: ڊنل شهر / وڏي ايراضي ۾ پکڙيل ڦٽل شهر / جهونو دڙو- ٽرڙي: آڳاٽو ڦٽل ننڍو ڳوٺ / ڦٽل ڳوٺ جو دڙو / پراڻو پـڙو/قـديم دور جو دڙو. "ٽـرڙي" جي نالي سان ڪيترائي ڳوٺ آهن. مثال طور: ٽرڙي محبت ۽ ٽرڙي جادو (ضلعو دادو) جيڪي ڦٽي وري آباد ٿيا آهن.

ٽرڪٽي ڦرڪٽي: (ٽـرڪڻ ڦـرڪڻ: ٽـڙڪڻ / ڏڪڻ / ڪنبڻ - ڦڙڪڻ: رڦڻ / ڏڪڻ / ڪنبڻ): رڦٽي / ڦر ڪٽي / ڏڪٽي.

ٽرو ٽرڙو: (ٽـرو: ٽ هيٺ زير - ٽـرڙو: ٽ هيٺ زير (: ٽيـڏين اکين وارو. چوندا آهن: ٽيـڏو پسي ٽي! ٽيـڏين اکين واري کي هڪ بدران ٽي شيون نظر ايندريون آهن): اکين ڦريل / اکين ٽرڙيل.

ٽرڪي ٽاٻڙجي: ٽرڪڻ ٽاٻڙجڻ: ٽاٻو/ ڇيتڪ کائي ڪرڻ To Tumble down، مثال:

ٽرڪي ٽاٻڙجي ڪريو، نيئي ڪوبي ڪوڙيو ڪنڌ (شاهه محمد ديدڙ)

ٽريلو ٽري: سنڌ جي ٽر يعني ريگستاني علائقي جو رهاڪو.

ٽڙ ٽانو / ٽانءُ: (ٽڙجڻ ٽانئجڻ: هنڌائتو / جائيتو ٿيڻ): رهڻ جي جاءِ / ٽڪاءُ آرام جي جاءِ / مستقل هنڌ Fixd Abode مثال:

١- ٽڙ ٽانءُ نہ اٿس، ڳوليونس وري ڪٿي؟

٢- ٽر ڪڄاڙو تو بنان!

مون کهڙو ٽڙ ٽانءُ،

مون کان مور نہ وسري. (شيخ اياز)

ٽَڙَ ٽَڙ ٽِر ٽِر: اٻهرائي / تکڙ / جلدائي / سيگهہ.

ٽِڙ ڦِڙ: ٽڙ تکڙ / سيگهہ / جلدي / وٽ پکڙ / چوهائي / اٻهرائي.

ٽڙڪو ٽڙڪٽي: ڏڪٽي / رڦٽي (رڦڻ ڏڪڻ) ڏکو ڏومو / ڏڪٽي.

www.sindhsalamat.com	books.sindhsalamat.com

ٽڙڪي ٽاپڙجي، (ٽـڙڪڻ ٽـاپڙجڻ: ٽـاپو چيـتڪ ڪـائي ڪرڻ / وچڙي ڪرڻ). مثال: ٽڙڪي ٽاپڙجي وڃي ڪريو!

ٽڙڪٽي ٽرٽر، (ٽـڙڪڻ ٽـرٽـرڻ: ٽـڙڪڻ / ڏڪڻ / ڪنبڻ / ڦـر ڪڻ): ڏڪٽي / ٽڙڪو / ڦرڪٽي.

ٽڙم ٽڙا، ڦٽ لعنت / ڦٽ بجو / ملامت / لعن طعن.

ٽڙي ٽڦڙي، (ٽڙڻ ٽڦڙڻ: ڏکيائي سان هلي سگهڻ / مسين مسين هلي چلي سگهڻ): مشڪل سان / مسين مسين / مس مس.

ٽڙيو ٽاپڙيو / ٽڙيل ٽاپڙيل، (ٽڙڻ ٽاپڙجڻ: تيز ڪائڻ / پـٽڪڻ / رلڻ / رلي وڃڻ): پليل / گمراهه / روليل / اوچتو نازل ٿيندڙ مهمان جيڪو ٽڙندو ٽاپڙجندو، رلندو پنندو اچي نڪري / صحيح رستي تان هٽيل پٽڪيل.

ٽڙيل ٽڙڪيل، (ٽڙيل: ڪل ٽڙيل / جنهن جي دماغ جي ڪل پنهنجي جاءِ تان ٽڙيل هجي- ٽڙڪيل: جنهن جو دماغ پنهنجي اصل جاءِ تان هٽيل هجي / جنهن جو دماغي توازن بگڙيل هجي / ڏهه آنا - ڇهه آنا): چريو / پاڳل / يوڪ Mad/ Imbalanced

ٽَڦا ٽڦي، ٽـڦڙن جي مار / ٽڦڙون مڪـون / هلڪـو مار موچڙو / ڏڪ چنبـو. مـثـال: ٻاڻ ۾ اٽڪـيـاتـ، هـڪ ٻئي کي ٽـڦـا ٽـڦـي ڪيائون، پر ماٺهن وچ ۾ پيئي جهيڙو ڇڏائي وڌو.

ٽڦ ٽڦ ٽڦڪو / ٽڦڪي، ٽـڦـڪڻ: ٽپرڻ/ همٿائڻ / دعا ڪرڻ لاءِ پُٺيءَ تي ٽـڦـڪي هڻڻ / ملاڪـڙي ۾، ملهـ وڙهندي، دسيل ملهـ، اٿندي، دسيندڙ ملهـ (پهلوان) کي پٺيءَ تي ٽـڦـڪي هڻي، سندس سرسيءَ بهادري جو داد / شاباس ڏيندو آهي.

ٽڦ ٽڦڙ، ٽڦ: اسم تڪبير: ٽڦڙ (زوردار ٽڦ): زوردار چماٽ

ٽڦاڙون ٽڦڙون، ڏڪ چنبا / هٿن جا ڏڪ.

ٽڪ بجو، ٽڪ لعنت / ڦٽڪار / ڦٽ بجو / ڄٽ ڦٽ / مارڪٽ / مار موچڙو / لعنت ملامت. مثال:

ملي ملحد کي هر مجلس ۾ ٽڙڪو ٽڪ بجو ٽيلهو. (حافظ حامد ٽڪڙائي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٽڪ ٽڙاڪ: ٽوڪڻ ٽڙاڪڻ؛ بي عزتو ڪرڻ / مان لاهڻ / ڇِٽ ڪرڻ)؛ ڦِٽ بجو / لعنت ملامت / ڇِٽ ڦِٽ / مار موچڙو.

ٽڪ ٽنيڻ: (استعمال ۾ ايندڙ "ٽنيڻ" هوبهو "ٽڪ" وانگر "لو"ل هيٺ زير ۽ "و" مٿي زبر) جهڙو هوندو آهي. اصطلاح "ٽڪ ٽنيڻ ڪرڻ" معنيٰ بي عزتي ڪرڻ / مان لاهڻ ڦِٽ لعنت ڪرڻ)؛ ڇِٽ ڇاڙ / ڇِٽ ڦِٽ / ڦِٽ / لعنت / بي عزتي پادرن جي هلڪي ڏمال / ڳار گند / ڏڪ / چنبا Trifling Quantity / Patch work ڳنڊ ٽوپو / ڪنجوسپائي.

ٽڪ ٽنيو: ڇِٽ ڦِٽ / ڦِٽڪار / ڇِٽ ڇاڙ / ڦِٽ لعنت / لعنت ملامت / بي عزتي.

ٽڪاريل ٽوڪاريل: (ٽڪارڻ ٽوڪارڻ؛ نفرت وچان رد ڪرڻ / ڌڪارڻ / لوڏڻ To reject)؛ ٽڙيل / ڌڪاريل / لوڏيل / بي عزتو / بي مانو.

ٽڪاٽڪو ٽڪن هاٽڪو / هاريڪو: (جنهن کي نفرت وچان منهن تي ٽوڪيووڃي)؛ ڌڪاريل / لوڏيل / ٽڙيل / هيڪاليل / بي مانو / بي عزتو.

ٽڪ ٽوڪار: (ٽوڪڻ ٽوڪارڻ / "اخ ٿو" ڪرڻ / ڦِٽڪارڻ / لعنت ملامت ڪرڻ)؛ ڦِٽڪار / لعنت ملامت / ڇِٽ ڦِٽ / بي عزتي.

ٽڳڙيو ٽڳڙيل: ٽڳڙين وارو / ليڙون لڙڪائيندڙ / ليهون لڙڪائيندڙ/ اڳڙيارو / اڳڙين جهڙا ڪپڙا پائيندڙ Wearing rags Ill- Clad

ٽڪل ٽِلَ / ٽڪو ٽِنو: هنيل ماريل / ٽڪو ماندو. مثال:

(١) سچو ڏينهن آفيس ۾ ڪم ڪار ڪندي، ٽڪل ٽِلَ / ٽڪوٽِنو جڏهن گهر ايندو آهيان تہ عجب فرحت محسوس ڪندو آهيان.

(٢) ٽڪو ٽِنو آيو آهي، جڏيوس تہ گهڙي پلڪ آرام ڪري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٽڪن هاب ٽوڪو: (ٽڪن هاب: جنهن کي ٽڪون وسنديون رهن/ ٽڪاريل / بي مانو- ٽوڪو: جنهن کي ٽڪون بجا لڳندا رهن/ ڦٽ لعنت تي هريل): ذليل / خوار / بي مانو / رسوا / بي عزتو / اٽاسو / ساٽوڪڙ (جنهن تي ڦٽ لعنت ۽ پادرن جا ستڪارا ٿيندا هجن).

ٽلهو ٽنيرو: (ٽلهو: ٽولهه وارو- ٽنيرو: ٽنب جهڙو): سبرو / پڙ / متارو / موٽو / سڪيو آسودو. مثال:

١- پلو کهڙو نہ ٽلهو ٽنيرو آهي! ڏني تي بڪ لهي!

٢- ڏسڻ ۾ ٽلهو ٽنيرو، پر ڪم ڪان ٻرو چڙهيل اٿس.

٣- ڪنهن کي لپ سرمو اکين ۾، سينڌ سرمو ٽو ڪري.

سو ٽلهو ٽنيرو متارو بودلو بهرام ٿيو. (مرزا قنبر علي بيگ حيدري)

ٽلهو ٽوب/ ٽلهي ٽوب: حد کان وڌيڪ ٽلهو مرد / ٽلهي عورت.

ٽلهو ٽو ٽانگ: (ٽوٽانگ: ٻي ڊولو ٽلهو): ٻب (ٻ هيٺ زير + ب تي زبر) جهڙو ٽلهو.

ٽلهو ٽوٽڙو: (ٽوٽرو: ٽوٽ وارو / ٽوٽر چڙهيل / سوڄ چڙهيل بدن وارو جنهن ۾ طاقت ناهي هوندي ۽ اهڙو ماڻهو صرف ڏسڻ ۾ ٽلهو متارو هوندو آهي): بي ڊولو/ ٽلهو / اجايو ٽلهو.

ٽلهو ٽيٽريل: (ٽيٽريل: بي ڊولو / اڻ گهڙيل ڪاٺ وانگر): ٽلهو: ٽلهو سيرو / ٽلهي سيري: طاقتور / سگهارو / سگهاري / مضبوط / سبرو / سبري.

ٽلهو متارو / ٽلهي متاري: سگهارو - سگهاري / طاقت وارو- طاقت واري: چڱو ڀلو / چڱي ڀلي / پڙ / صحتمند / ٻلوان.

ٽلهي ٽوب: حد کان وڌيڪ ٽلهي عورت / بد زيبي عورت.

ٽر ٽاٽا: (ٽمائڻ: چوري / ڌاڙي جو سامان لڪائڻ / لڪائي رکڻ / چيٽ ڪرڻ. ٽر ٽاٽو: لڪڻ جي جاءِ / ٽمجي وهڻ وارو هنڌ / جهنگ ۾ مرون سوئر جي لڪڻ جي جاءِ): جايون / ٽڪاڻا (ٽڪڻ / رهڻ جون جايون) گهر / اٽانگا لڪل هنڌ/ چورن جا ٽاڪ / چورن ڌاڙيلن جي لڪڻ جون جايون / ماڳ مڪان / گهر.

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

ٽنب ٽنيريون: (ٽنيڻ ٽنيرڻ: ٽنيڻ: سرون اوساري ڪري هڪبئي متان رکڻ؛ سٽرڻ: سٽيون ڪري رکڻ اوساري ڪري سرون هڪبئي متان رکڻ)؛ سٽي رکيل ڏگڙيون (ڏهيٺ زير) Piles

ٽنب ٽوٽي: ٽيڪ / آڌار / جهلو / سهارو / جهل / آسرو / پرجهلو / جاءِ ڪي ڏنل ٽيڪ / پيلر / هاٿي جهڙو ٿلهو) ٽڙ جهڙو. مثال:

سين جو ٽنب تون ٽوٽي، تون ڏي سڀ ڏاتار. (محمد صديق مسافر)

ٽنيو ٽوٽو/ ٽنيا ٽوٽا: (ٽوٽو: وڏي ٽوٽي / ٽيڪو): آڌر / آسرو ٽيڪ / سهارو: جمع: ٽنيا ٽوٽا: آسرا / ٽيڪون / سهارا.

ٽنيون ٽوٽيون: ٽيڪون / ڏارون / جهلا.

ٽوپ ٽانهر / ٽاهر: آرام/ ٽڏائي / تسڪين / دل آرام / وسرام. مثال:

ڪيڏي ڪوٽ مان، نيٺ هو مون کي نيندا،
اڇي ٽوپ ٽاهر، ٽڪيءَ جي سي ڏيندا،
ولهي کي نه ويهندا، ويڙهيچا وساري. (ولي محمد وفا)

ٽوٽرڻ ٽوٽرجڻ: سُجي پوڻ To Swell

ٽوٽرو ٿلهو: ٿلهو متارو / ٽوٽانگ / ٻي ڊولو / اجايو ٿلهو.

ٽوٽڙ ٿلهو: ٽوٽ (ٽولهه) وارو / جنهن جي جسم تي ٽوٽ / سوڄ چڙهيل هجي / ٽوٽانگ / ٻي ڊولو.

ٽوٽو ٿلهو: ٽوٽنگ / ٽوٽانگ / ٻي ڊولو.

ٽوراڪڙو ٽورڙو: ٽورو / مختصر.

ٽورائي ٽورڙائي: اٿاٿ / ڪاٻٽ / ڪمي / ڪمتي.

ٽورو پورو: ٽوري عقل وارو / سادڙو: ڪم عقل / اپوجهه.

ٽورو ٽارو: ٽورو: احسان / آزي نيزاري / آزي نيازي / ميڙ منت.

ٽورو ٽورڙو: ٽورو: گهٽ- تصغيري صورت ٽورڙو/ گهٽ.

ٽوڪ ٽڙا: سختيون / آزمائشون. مثال:

ستن پيڙهين ڪان ٽوڪ ٽڙا، ڪين قبوليو پاڻ. (مبارڪ ملڪ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٽوڪو ٽيلهيل: (ٽوڪو: جنهن تي ٽڪ بجو / ڦٽ لعنت وسندي رهي ۽ هو سهندو ساڻاٽيندو رهي. ٽيلهيل: جنهن کي ٽيلها ڏيئي ڪڍجي):
لوڏيل / هڪاليل / ڌڪاريل / ٽو ڪاريل / ڦٽڪاريل Rejeted

ٽوٽي ٽاڪ: اجهو / آڌار / آسرو / ٽيڪ. مثال:

ٽوٽي ٽاڪ ٽڪن جو. ٽون آن پرور پال (جلال ووگهڙ)

ٽوٽي ٽنب/ ٽوٽيون ٽنب: ٽيڪون / آسرا / اجها / سهارا.

ٽوٽيون ٽنيا: ٽيڪون / آڌار / آسرا / اجها / سهارا. مثال:

ٽوٽيون ٽنيا لڏي پون.
سارا جذبا پڏي پون،
چپبا آهن رڪ - چٽا،
موتي، موتي ان - ڪٽا. (مير محمد پيرزادو)

ٽوٽا ٽما: آڌار / ٽيڪون / جهلون.

ٽوهر پوهر: ٽوهر Cactus پوهر: ٽوهر جهڙو پوٽو.

ٽهر ٽوپ: آرام سڪون / قرار / ٽانهرائپ / ٽانهرائي. مثال:

ڏوريندي ير ڏونگرن، ٽهر ٽوپ ٽيام. (شاهه: سر معذوري)

ٽيلهه ٽيلهار: ٽيلهڻ ٽيلهارڻ: ڌڪڻ.

ٽهيون ٽها: ڍڳ / ڍڳڙي A small pile

ٽيل ٽايل / ٽيو ٽايو: مڪمل ٽيل ڪر Accomplished work مثال:

اوهان رڳو پهچو، بندوبست ٽيو ٽايو / ٽيل ٽايل ڏسندا.

ٽيلهه ٽوڏ: ٽيلهڻ ٽوڏڻ To Push ٽيلهو / ڌڪو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٽ

(لفظن جا جوڙا: 154 - ڪل لفظ: 308)

ٽاپَ ٽاپر: ڪنواري / ساماڻل ڇوڪري / عاقل بالغ ڇوڪري / ٽڻين نندي.

ٽاپڙ ٽاپڙ ٽاپ ٽاپ: ڪهڻ گهوڙن جي پيچڻ جو آواز / ڊوڙندڙن گهوڙن جي سنبن جو آواز / تکي ياچ جو آواز.

ٽاپڙ ٽاپڙڪو: (ٽاپڙڪڻ: گهوڙن جو پيچڻ- ٽاپڙڻ: ڊوڙڻ): گهڻن گهوڙن جي ڊوڙڻ جو آواز / گهوڙن جي ٽاپ ٽاپ.

ٽاپلو ٽاپڙ: (ٽاپلڻ ٽاپڙڻ): گهوڙن جي ٽاپ ٽاپ / پيچندڙ گهوڙن جي سنبن جو آواز.

ٽاپ ٽوپ: چاپلوسي / خوشامد.

ٽاٽائي ٽڙٽائي: (ٽاٽائي: ٽاٽ وانگر ڪڙڪ هجڻ): ڪڙڪائي / ڪڙائي / ٽڙٽائي / ٽٺ / سينگار.

ٽاٽ ٽوڪ: (ٽاٽڻ: ٽاٽائي وٺڻ: ٺاهه ٺوهه / سينگار ڪرڻ - ٽوڪڻ: ٽوڪ): سينگار / لاڏ / مستي / آڪڙ / هٺ / وڏائي.

ٽاٽور ٽاڪور: (ٽاٽورڻ ٽاڪورڻ: ٽاڪور ڪرڻ / هيٺ تيل ملائي گرم ڪري، ڦٽن کي سيڪڻ): سيڪ / ٽاڪور.

ٽاڏ ٽاڏيون: (ٽاڏ - "ڏ" تي زبر - ٽاڏڻ: ٽپڻ / ڪڏڻ - ٽاڏيون ڏيڻ: ٽپڻ / ٽپ ڏيڻ، مثال:

بڪا پورا پلا وڏيار پوٺن تي هليا پهري،
ٽپا ڏيئي ٽاڏيون ڪن پٽارا، ماهه سانوڻ ۾ (مجذوب لاشاري):

ڪڏ / ڇلانگ / چال، مثال: پلا ڏاندا، پهرجي جڏهن پوٺن تي ٽاڏ ٽاڏيون ڏيندا آهن ته ڏاڍا سهڻا لڳندا آهن.

ٽار ٽاريون: وڻن جا ڏار / ڏاريون / شاخون.

ٽارا ٽانبر: (ٽارو: ٽار - ٽاري - ٽاريون - ٽانبر: ٽار ٽاريون): وڻن جا ٽار ۽ ٽاريون / لامون / شاخون / ڏار ڏاريون. مثال:

وڻن جا ٽارا ٽانبر چانگي ائن کي ڪارائي ڇڏيائون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تاري ٻهاري: تاري: وڻ جي چانگيل تاريءَ سان ٻهارڻ / تاري گهمائڻ / ڦريو ڏيڻ / ڦريي سان ٻهاري ڏيڻ / ٻهارو / گهمائڻ): ميڙ سيڙ / مڪمل صفائي.

تاري ٽپ/ تاريون ٽپون: وڻن جون چانگيل تاريون جن جا پن اٺ ۽ ٻڪريون کائيندا آهن.

تاڙا ڦوڙا: (تاڙڻ ڦوڙڻ: تاڙا ڦوڙا ڪرڻ: ڪنجهڻ / ڪرڪڻ / وڪڙ کائڻ): ڪنجهه/ڪرڪ / ڪٽڪ.

تاڙهيو تاڪوڙو: (تاڙهڻ: ڏک هڻ / ستڪارڻ / ستڪا ڪيرائڻ - تاڪوڙڻ: پيچڻ پورڻ / ستّڻ ڪتڻ): پيچ پور / ستڪو ڪتڪو / مانڌاڻ / ٻاڪر ڪتو (ٻڪرين جي ڦرن کي ڪتڻ): ڏمچر / وارو وار.

تاڙهيو ڏوڙيو / تاڙهيا ڏوڙيا: ڏکن جا ستڪار / لاڳيتا ڏک / ست ڪٽ.

تاڪ ڦوڪ: تاڪ: تاڪڻ: چنڊي تاڪ ڪرڻ / ڦوڪ: ڦوڪڻ: ڦوڪي مٽي ڪيڻ / ڦوڪي صاف ڪرڻ): چنڊ ڦوڪ / صفائي ستڙائي. مثال: صبح جو سويل ينگي ٻهاري ڏيئي ويندا آهن ۽ پٽيوالا ڪلاسن جي تاڪ ڦوڪ ڪندا آهن.

تاڪو توپو: بخيو / ڳنڊ / سلائي / سبيو.

تاڪو توڪو: (تاڪڻ توڪڻ: سبڻ / ڳنڍڻ / توپڻ): ڳنڊ / توپو / سبيو. مثال: گهريتڙيون (سگهڙ زالون) گهرجي ڪم ڪار، چنڊ ڦوڪ ۽ تاڪو توڪو ڪنديون آهن.

تاڪور ٽڙي: (تاڪورڻ: سيڪڻ): خدمت چاڪري / عضوا سيڪڻ.

تاڳو تاٿو: وقت / ويلو / مهل / ويل / گهڙي.

تال ٽڪڻ: (تال تي زبر: صفا ڪوڙيل متو/ ٽڪڻ ٽ هيٺ زير): ٽوڙهه: ٽپڻ (ٽ پ ڻ هيٺ زير) ٽوڙهه / روڏ / گنج (ج هيٺ زير).

تال متول: تال: تالڻ: تارڻ - متول: متولڻ: متورڻ: پاسو ڪرڻ / لنوائڻ / ٽتائڻ / گسائڻ To Avoid): حيلو / ٻهانو / گس گساءُ / ٽتاءُ ، مثال:

گهٽو ئي تال متول ڪيائين پر پاڻ ڪيائي نه سگهيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٽالو ٽلو: سنگهر / قطار / جوڙو / پيلهه / ست.

ٽاليو ٽهليو: ٽاليو: ٽهل ٽڪور ڪندڙ / خدمت چاڪري ڪندڙ - ٽهليو: ٽهل / خدمت چاڪري ڪندڙ): نوڪر / چاڪر / ٻانهو.

ٽام ٽاٽو: ٽام: ٽائم: ويلو / وقت - ٽاٽو: گهڙي / وقت / ويلو. مثال:

١- ٽاٽو ٽري ويو پر هو نہ آيو.

٢- سانجهي ٽائي: شام جو In the Evening

٣- ملي ڪو نہ مردار توکي ٽاٽي تي ٽڪر (سگهڙ غلام رسول رند)

اي بدنصيب شل توکي وقت تي ماني ٽڪر بہ نہ ملي!:

وقت / گهڙي.

ٽام ٽڪاڻو: (ٽڪاڻو: ٽڪڻ جي جاءِ): هنڌ / ماڳ مڪان / جاءِ Place/Abode

ٽام ٽاري: ٽامون ٽاريون: ٽام: وڻ جي ننڍي ٽاري / لام): وڻن جون لامون / شاخون. مثال:

مند تي، ميويدار وڻن جون ٽامون ٽاريون. ميون سان ڀرجي، لڙڪي پونديون آهن.

ٽاڊو ٽوپي: (چلم جي ٽوپي جنهن ۾ تماڪ وجهي ٽاڊو ڀري وزم تيار ڪندا آهن ۽ چلم حقي جا موالي، ٺوڪ ڀريندا آهن ۽ پوءِ هر وقت ڪنگهندا وتندا آهن. وڏن ماڻهن / اميرن کي نوڪر "چلم" (حقو) تيار ڪري ڏيندا آهن. اصطلاح ۾، "ٽاڊو ٽوپي ڪرڻ" جي معني آڳو پيڇو ڪرڻ / خدمت چاڪري ڪرڻ آهي): خدمت چاڪري / ٽهل ٽڪور / آڳو پيڇو / خدمت چاڪري.

ٻاراڻي راند: ٽاڊو ٽوپي ڊبڙڪ ڏس!

ٽانءِ ٽاڻ: هٺ / تڪبر / وڏائي / مغروري.

ٽانءِ ٺوڪ: (ٺوڪ: ٺوڪجڻ: هٺ ۾ ڀرجڻ): آڪڙ / اجائي وڏائي/ وڏ ماڻهپائي (هرون ڀرون پاڻ کي وڏو سمجهڻ).

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ٽانءِ ڦونءِ (ٽانءِ: ٽانئجڻ؛ ڦوڪجڻ / وڏائي ۾ پـرجڻ - ڦـونَ: ڦـونـئـجـڻ؛ وڏائي ۾ پـرجڻ)؛ پاڻ کي ڏيک ويک / اجائي آڪڙ / وڏائي / تڪبر / هٺ / مغروري.

ٽانءِ ٽيڪر، ٽيڪرجڻ؛ وڏائي ڪرڻ)؛ آڪڙ / وڏائي / هٺ تڪبر، مثال:

ڪتان نيڪ ٽائي، ڪتان سوٽ ايندا.
ڪتان ٽانءِ ٽيڪر، ڪتان بوٽ ايندا.
ڪتان روز اهڙا، ڳاڙها نوٽ ايندا.
رڙيون روز گهر ۾، پائيتال ٽيندو.
اگر بند ٿي رشوت، ته برو حال ٿيندو. (سومرو غلام رسول "سودائي")

ٽاٽو ٽڪاٽو، (ٽڪاٽو: ٽڪڻ جي جاءِ)؛ پـاون جي رهـڻ جي جاءِ / مڙهي / هندن ۽ سکن (خالصن) جي پوڄا واري جاءِ / ٽاٽو / ٽانءِ (جڳهه) / ماڳ مڪان.

ٽاٽو ماٽو / ٽاٽا ماٽا، ناز نخرو / لاڏ / اٽڪل سٽڪل / موهيندڙ انداز / ناز انداز.

ٽاٽو واٽو، اٽڪل جو حساب / لڳ ڀڳ وارو اندازو / تخمينو.

ٽاٽي واٽي، اٽڪل روءِ / اندازاً / اٽڪل جي حساب مطابق / لڳ ڀڳ واري اندازي موجب.

ٽبر ٽيٻر، (ٽبـر: ٻار ٻچا / ننڍڙا ٻار - ٽيٻـر: ننڍڙا ٻار / ٻارڙا)؛ آکهه / ڪٽنب / ٻاتي / آل اولاد / آکهه.

ٽبڪ ٽبڪڙو، ٽبٽو / ٽبٽي؛ جنهن کي سامان سان ٽپي پرجي / ننڍو ڪارو / ڇبو / ڪجيءَ جي پن يا لٽي جي ڇهن جو ٺهيل ڪارڙو / پندو.

ٽيڪو ٽپڪو، (ٽيڪڻ ٽپڪڻ: ٽپو ڏيڻ؛ وچ ۾ ٽپي / ڪاهي پوڻ: مداخلت / دست اندازي / ڪٽنس.

ٽپو ڪُپو، ٽڪر جو لوٽو / ڪنگر.

ٽپ ٽار، وڻن جا ڇانگيل ٽار / وڍيل ٽار / ٽاريون لامون.

ٽپ ٽارو، ٽارين ٽپن (ڏارين لامن) مان ٺهيل گهرڙو / مختصر اجهو / اٺهوند ۾ نباهيل ڪم / جڙيءَ کي جس (جيئن ٻه ٺهي، راس ٿئي ٽيڪ آ).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٽپڙ ٽاڙي: گھرو سامان / مال اسباب / سامان سرڙو / ٽپڙ ٽڙا، مثال:
١- ٽپڙ ٽاڙي کڻي، لڏي، ڳوٺ ڇڏي هلي ويو.
٢- اتي آڻ انهيءَ لئه، ٽپڙي کي ... ي (سکھڙ چار چانڊيو)

ٽپڙ ٽڙا: سامان / ٽپڙ ٽاڙي / گھرو سامان / مال اسباب.

ٽپڙ ٽول: سامان سڙو، مثال: ڪٿ هي ٽپڙ ٽول ۾ هتان هليو وڃ!

ٽٽون ٽٽونڙو: ننڍي قد وارو گھوڙو / بندرو. اصطلاح ۾ هلڪي مزاج وارو / ٽرڙو.

ٽچڪو ٽهڪو: (ٽچڪڻ: ابرڻ / ڪڙهڻ / ٽهڪڻ: ابرڻ / ڪڙهڻ / گرم ٿيڻ / پڙڪڻ): پڙڪو / پڙهڪو / ولهوٽو / ڪاڙهو / سخت گرمي.

ٽڏاڪ ٽڏر: (ٽڏاڪ: ٽڏ ڏيندڙ/ ڇڪيندڙ - ٽڏاڪڻ: سٽ ڏيڻ / ہٽاڪ هڻڻ - ٽڏر: ٽڏ / سٽ ڏيندڙ/ ٽڏرڻ: اجايو جوش ڪرڻ / لباڙڻ (لباڙ هڻن): اجائي ٽڙ ٽڙ ڪندڙ / لباڙي / ڊاڙي / ہٽاڪي.

ٽر ٽريو ٽرڙو: اجائي ٽر ٽر ڪندڙ / بڪبيڪو / گستاخ / بيهودو / هلڪي مزاج وارو.

ٽرڙو ٽپوس: هلڪي مزاج وارو ماڻهو / هلڪڙو ماڻهو (جنهن ۾ ڪا سنجيدگي / بردباري نہ هجي): واهيات / لباڙي.

ٽرڙو ٽِنڊي: (ٽنڊي: ٽنڊ ٽرڙائي وارو) هلڪي مزاج وارو / ہٽاڪي / گستاخ / بي ادب / ڪميڻو.

ٽرڙ ٽوٽ: ٽرڙو / هلڪي مزاج وارو / ٽرڙائپ ۾ ٽوٽپائي ڪندڙ.

ٽرڙو ٽوٽ: هلڪي مزاج وارو / غير وزندار ماڻهو / غير ذميوار ماڻهو / ڇتل ڳاڏڙو / ٽرڙائپ ڪندڙ.

ٽرڙو ٽوهيو: هلڪي مزاج وارو / غير وزندار / غير معياري / ڇڙواڳ.

ٽِڙ ٽپڙ: ٽپڙ ٽاڙي / سامان / مال اسباب.

ٽڙ ڦٽڙ: جهيڙو / فساد / ڪروڌ / ڪلڪل.

ٽڙا ٽپڙ: ٽپڙ ٽاڙي / سامان.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

ٽَڙڪو ٽڙڪاٽ، (ٽڙڪڻ ٽڙڪائڻ: ٽاڪئين شئي جي ڀڄڻ جو آواز / ٽڙڪاٽ ڪري ڀڄي پوڻ)، ڪنهن شئي جي ڀڄي پوڻ جو آواز.

ٽِڙڻ پکڙڻ، ڇڄي جدا ٿيڻ / ڇڙوڇڙ ٿيڻ.

ٽِڙي پکڙي، جدا ٿي / وکري / پکڙجي.

ٽِڙيل پکڙيل، وکريل / پکڙجي ويل Scattered

ٽَسڪو ٽَهڪو، (ٽسڪڻ ٽهڪڻ: ٽچڪڻ / ڀڙڪڻ / رجهڻ / ڪڙهڻ): ٽچڪو / ڀڙڪو / ڪاڙهو.

ٽَشو ٽُتو، (ٽشو: ٽش / پاڻي جهڙوڇڊو - ٽتو: پاڻي جهڙو پترو): پترو/ڇڊو / هلڪو.

ٽڪار ٽاٽو، (ٽڪار: سانجهيءَ مهل / نماشام / منهن اونداهي / شام جو وقت - ٽاٽو: ويلو / وقت): سج لٿو / غروب آفتاب / سج جو الهڻ.

ٽڪ ٽڪي، اڳئين زماني ۾ ڪاٺ جي گهوڙي (ٽڪ ٽڪي) تي بيهاري، ڏوهاري کي دُرا / ڪوڙا Lashes هنيا ويندا هئا. اصطلاح ۾ "ٽڪ ٽڪيءَ تي چاڙهڻ". سخت سزا ڏيڻ / جسماني ايذاءُ رسائڻ.

ٽڪر پور، ماني جو ڀڳيو / مانيءَ جو پور.

ٽڪر ٽاپ، حصو / ڀاڱو / پور / مانيءَ ڀڳيو / بچيل سچيل ماني، مثال: اويلي (جيڪو مانيءَ جي ويلي / وقت تي نه اچي) مهمان کي ٽڪر ٽاپ ۾ نصيب نه ٿيندو آهي. انهيءَ تان چوندا آهن: اويلو مهمان، پٽائي (ڳاريون جهلي)/ ڪُٽائي (مار کائي) پاڻ.

ٽڪر ٽانيو، ماني پور / ڀڳيو/ بچيل سچيل ماني / اوباريل يا جوٺو ڪاڌو.

ٽڪر ٽپو، ڀڳيو / حصو / پور.

ٽڪر ٽنگڙا، ٽڪر ٽوٽا. مثال:

ٽڪر ٽنگڙا ٽوپين جا، ڀڳا مٿي دربان. (پانڌي آريسر)

ٽڪر ٽڙ، پور / ڀاڱا / ڀڳيا / حصا / پرزا.

ٽڪر ٽوٽ، ٽڪرا ٽڪر.

ٽڪر ٽوٽا، پور / حصا / ڀاڱا / ننڍا ٽڪر، مثال:

سڀ سرون ۽ ٽڪر ٽوٽا اوساريءَ ۾ پورا ٿي ويا پر ڀت پوري ٿي نه سگهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٽَڪر ٽوڙا: (ٽڪر: ٽ تي زبر): پهاڙ / جبل / ٽڪريون. مثال: سنڌ جي ڪوهستاني علائقي ۾ هر طرف ٽڪر ٽوڙا ئي نظر ايندا آهن.

ٽڪر ٽولاڪا: جبل / پهاڙ / ٽڪريون. مثال:

ڏولاوا ڏيهه اندر ٽڪر ٽولاڪا پسان.

پرت جو پنڌڙو پچايان، دل ڳنڍڻ جي واسطي.

(خوش خير محمد هيسباڻي)

ٽڪر ٽيرو: ڳيو / ذرو / حصو / ڀاڱو / ٿورو مقدار. مثال:

علم جو هٿ ڪر ٽڪر ٽيرو ڪٿو داٽو رلي

ڪر ڪتي جان تون خوشامد، لڳ پڙهين جي پٺ ۾ يار.

(شمس العلماء مرزا قليچ بيگ)

ٽڪر ڳيو: مانيءَ جو ٽڪرو / ٽوٽو / ٿورو ڀاڱو / ننڍو حصو/ ونڊ.

ٽڪسال هٿ ٽال: هٿ جي صفائي / اٽڪل بازي / حرفت بازي / ڪوڙو ڏيک / هنرمندي.

ٽڪلوُ ٽڪڙُو: (ٽڪلو ٽڪلو - ٽڪـڙو ٽڪـڙو): بلبل جو آواز / پوري / بلبل جي پٽڪار.

ٽڪو پنجو: (ٽڪو: ٽ هيٺ زير: اچار "ٽِرڪو"):مثال:-

١- دهل / طبلي وڄائڻ وقت / سرتار ملائڻ لاءِ ٽڪو پنجو وٺبو آهي. اصطلاح ۾: مختصر ڪاچ ڪرڻ - وهانءُ وري ڪهڙو ڪيائين؟ مڙيئي ٽڪو بنجو ڪري جند ڇڏايائين.

٢- اٽڪل سٽڪل / لبو ٿبو / ڏکيو گذر / مشڪل جو گذران.

ٽڪو پيسو: انگريزن جي دور حڪومت ۾ "رپيو" (رپئي جو سڪو / نوٽ) جاري ٿيو جنهن ۾ سورنهن آنا / ٦۴ پيسا / ٣٢ ٽڪا هوندا هئا. اصطلاح ۾، "ٽڪو پيسو" معنيٰ ٿورو / معمولي.مثال:

علاج مان ٽڪو پيسو مڙيئي فائدو اٿس.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ٽڪو ماريو: (ٽڪو: اچار- "ترڪو": گندو / بيهودو / وسوٽو - ماريو: نفرت وچان استعمال ٿيندڙ لفظ): عورتن جا نفرت وچان / ڌڪار لاءِ استعمال ٿيندڙ لفظ. مثال:

ٽڪو ماريو، بڇڙو تي مٺو آهي، تڏهن به ٻرايون نٿو ڇڏي!

ٽڪور ٽاڪور: ٽڪورڻ ٽاڪورڻ: ڌڪ واري جاءِ تي گرم ڪپڙي جو ڏم / ڪوسي لپري جو سيڪ.

ٽڳا ٽاڳا: ٽاڳا / ڌوريون / ڪڇيءَ ۾ پائڻ جا ڳانا / هار. مثال:

دنيا جي لاءِ ڪيڻ دستور، سڪڻ وارو نہ توکي سور،

ٻڌي مٺڪا ٿيون مغرور، ٽڳن ٽاڳن ۾ جا آهي! (منار فقير راڄڙ)

ٽڳو ڏاڳو / ٽڳا ڏاڳا: ٽاڳا / ڌوريون / ڳانا / هار/ پهراڻ.

ٽل سل: (ٽلڻ سلڻ: ڳڻڻ ڳوتڻ: ڳڻ ڳوت ڪرڻ / سلڻ / حل ڪرڻ): سوچ ويچار / ڳڻ ڳوت / اٽڪل / حرفت. مثال:

ڪم تمام ڏکيو آهي، پر ڪا ٽل سل ڪريون ٿا.

ٽل ٽل: اٽڪل / ڳڻ ڳوت / سياٽپ / حرفت / غور / ويچار / نمونو. مثال:

ڦل ريٽن وارا ڦل ڦل ڪندا،

پاٿي پاٽان ڍل ڍل ڪندا،

قسطن وارا ٽل ٽل ڪندا،

ڪٽ ڪاڻ چل ڦل ڪندا،

قابو ٿيا ڪي قرضدار،

هاري هر تي گڏي زميندار. (پانڌي آريسر)

ٽلڪو ٽلڪائو: (ٽلڪڻ: گهمڻ / رلڻ): گهمندڙ / گهوماڪ / گهوماڪڙ / رول / رولاڪ -(ٽلڪائڻ: عارضي طرح ڪم وٺڻ / ڪم ڪيڻ: ٿوري جتاءَ وارو / ڪم ڪيائو / هالو چالو.

ٽلڪو ٽلورو: رولاڪ / گهوماڪ / گهوماڪڙ.

ٽڪلو چلڪو: (ٽلڪڻ چلڪڻ: چمڪڻ): چمڪو / جوت.

ٽلڻ ٽلڪڻ: هوريان هوريان هلڻ / ناز انداز سان هلڻ / ڇلڻ / ڇلڪڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٺنڊ ٽانءِ: آکڙ / وڏائي / هٺ / سيٺ.

ٺنڊو ٽاڪو: ڳنڍ ٽوپو / ٽوپو / ٽانڪو ٽونڪو. مثال:

موچي ڪان جتي کي ٺنڊو ٽاڪو هڻائي اچ.

ٽنڊو منڊو: ٽنگن کان وانجهو Crippled

ٽنگ ٽوپ: (اچار: ٽرنگ ٽروپ): ٽوپڻ ٽنگڻ: ســـلائي ڪرڻ / ڳنڍڻ: ڳنڍ ٽوپو / بخيو / ٽاڪو / ٽانڪو.

ٽنگ ٽوپو: ڳنڍ ٽوپو / سيبو / ٽاڪو / ٽانڪو / سلائي.

ٽنگا ٽولي: ٽنگو ٽالي / ماڻهوءَ کي ٽنگن ۽ ٻانهن کان جهلي لڙڪائي کڻڻ. مثال:

استاد، گوسڙو ٻار تي ڪاوڙ ڪندي، ڪيس سزا ڏيڻ لاءِ ٻين ٻارڙن کي چيو: وٺوس، ٽنگاٽولي ڪري کڻوس.

ٽنگو ٽوپو: سيبو (سبڻ) / ڳنڍ / ٽاڪو / ٽانڪو / سلائي.

ٽڻ ٽڻ: آکڙ / ڪٽونس / وڏائي / هٺ.

ٽڻ مڻ: (ٽ ۽ م هيٺ زير): اجائي منهن ماري / اعتراض جوڳا لفظ ڪر آڻڻ / گهٽ وڌ ڳالهاءِ / تڪرار / اجايو بحث. مثال:

مون سان اهڙي ٽڻ مڻ نہ ڪندو ڪر.

ٽٽي ٽامٽي: (ٽٽي: ٽ هيٺ زير - ٽامٽي: م هيٺ زير): هر خاص عام / يارو ٽاڪو/ بنا فرق جي سڀ جا سڀ / ٽيئون ٽنڊڻ All and Sundry /Every Tom Dick and Harry

ٽوپ ڏيڻ: ٽوپ: ڏين جهڙو ڳاهہ / ٽر ۾ پيدا ٿيندڙ ڳاهہ. مثال:

نر ڪ ڳر ڳنڍير ڳاگيون ڇا ڪٽي پوري پوان،
ٽوپ ڏيڻ، مُڃُ ٽوهہ، ٽالهيون ٽار، سمجهي ڇا سڳهان؟

(حاجي احمد ملاح)

ٽوٽ ٽرڙو / ٽوٽ ٽرڙا: هلڪي مزاج وارو ماڻهو / هلڪڙو / غير وزندار ماڻهو / ٽرڙائپ ڪندڙ / ٽوٽپائي ڪندڙ / لچ / لوفر / شودو - هلڪڙا / لچ / شودا / ڪميٽا / رولو / لوفر / هلڪي مزاج وارا. مثال:

هڪڙا ٽوٽ ٽرڙا، ڇڏيون وتن گهرڙا،
لٽن لچ ذرڙا، جن کي شيطان راٽي. (حاجي خانڻ چنجڻي)

www.sindhsalamat.com　books.sindhsalamat.com

ٽوٽ ٽوٽو: نقصان / ڇيهو / ڪوٽ / خسارو / تاوَن.
ٽوٽ ٽوهيو/ ٽوهيو ٽوهيو: جيڪو خاندان جي ڪا ذميواري نہ سنڀالي / اڪيلو / ڇڙو ڇانڊ / "ٽوهيو" هلڪي مزاج وارو، غير ذميوار هوندو آهي.
ٽوٽائي ٽوٽپائي: ٽرڙائي / هلڪڙائي / شودپائي / هلڪڙائپ.
ٽوٽو ٽڪر: ذرو / ڀور / ڳيو / ٽڪرو / ڀاڱو / حصو.
ٽوٽي سنڌن سڙيو: سست / ڪاهل / ڪانهرو / ٻين مٿان بار (جنهن جا سنڌ سڙي ويا هجن): ڪائڻ جو ڪرو، ڪم ڪان پرو.
ٽوٽي هڏرڪ: سست / ڪاهل / ڪانهرو / ڪنهن نہ ڪم جو.
ٽوپو ٽانڪو: (ٽوپڻ ٽانڪڻ): ٽانڪو / بخيو / سبيو / ڳنڍ ٽوپو.
ٽوپو سبيو: (ٽوپڻ سبڻ / ٽاهڻ): سلائي / ڳنڍ ٽوپو.
ٽوپو ٽڳ: (ٽوپڻ: ٽوپو ڏيڻ): سبيو / سلائي.
ٽوپي ٽانڊو: (حقي چلم جي ٽوپي تيار ڪرڻ / اصطلاح ۾ معنيٰ خدمت چاڪري ڪرڻ): خدمت چاڪري / سار سنڀال.
ٽور ٽلڻ: (ٽور: ٽرڻ / هلڻ): هلڻ جو خوبصورت انداز (ٽڪي واري ٽور ٽو هلي: آهستي ٽو هلي): هلڻي / رفتار، مثال:
سنڌي پوشاڪ ۾ نينگريءَ جي ٽور ٽلڻ ڇا چئجي! ڏاڍي سهڻي پيئي لڳي.
ٽور ٽهل: (ٽهلڻ: ٽلڻ: هلڻ / گهمڻ ڦرڻ): هلڻ جو موهيندڙ انداز / گهمڻ ڦرڻ جو وڻندڙ نمونو / مستاني چال.
ٽوڙ ڦوڙ: (ٽوڙڻ ڦوڙڻ: جدا ڪرڻ): ڀڃ ڊاهہ / ڊاهہ ڊوهہ.
ٽوڙ مروڙ: (ٽوڙڻ / مروڙڻ / (مروڙي ڀڃڻ): ڀڃ ڊاهہ.
ٽوڪ چٽر: (ٽوڪڻ چٽرڻ / مهڻو ڏيڻ / طعنو هڻڻ): طعنو / مهڻو / ويڻ / مذاق.
ٽوڪ نقل: (ٽوڪ: ٽوڪڻ / نقل: چٻارا ڪيڻ، نقل ڪرڻ): ٺٺول.
ٽوڪ ٽهول: (ٽوڪڻ ٽهولڻ: ٺٺول ڪرڻ): ٺٺول / طعنو.
ٽون ڦون: ٽنڊ ٽاڻ / وڏائي / تڪبر / هٺ / آڪڙ.
ٽنڊو روُنڊو: (ٽونڊو: ٽونڊڙو: اوڪڙو: ترين ير): ڳڪو / ڪٻو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٽوڻو ڦيٽو / ٽوڻا ڦيٽا: دعا تعويذ / دعا سڳو / دعا جو منتر. جهاڙ: (نانگ ڏنگ جي تڪليف کي جهاڙڻ جو منتر) / جادو / منتر. مثال:
مُلن وارا ٽوڻا ڦيٽا. سب ٺڳيءَ جو نالو آهن.

ٽوٽو ٽونڪو / ٽوٽا ٽونڪا: نڪتا / گفتگو جا انداز / وٺندڙ گفتا / ڳالهيون / نقل نظير / لطيفا / چرچا.

ٽوهو ٽوهيو: رولاڪ / رولو / گهومو / گهوماڪڙ / ڇڙو ڇانڊ / ٽولا ڪر / پينو / پيناڪ.

ٽويا پاٽيون: ٽويو پاٽي: ان مٽڻ جو پراڻو نمونو / ان جا ماڻ مايا، ماپا . اڳئين دور ۾ / هاڻي بہ ڪٿي ڪٿي ٻهراڙين ۾، فصل لٿي، هاري تيار ان کي ٽوين، پاٽين / پاٽوين ۽ چوٿاين سان مٽيندا ۽ ڪٽيندا آهن.

ٽهڪو ٽچڪو: (ٽهڪڻ ٽچڪڻ: پڙهڪڻ): اوپارو / پڙهڪو / ڏسڪو.

ٽهل ٽڪور: (ٽهلڻ ٽڪورڻ: خدمت ڪرڻ): ٻيلپو / خدمت چاڪري، مثال:
بيمار جي ٽهل ٽڪور ضروري آهي.

ٽهل ٽينهن: (ٽهلڻ ٽينهڻ: خدمت ڪرڻ / ٻيپلو ڏيڻ: خدمت چاڪري. مثال: مينهن تہ ٽينهن يعني چوپائي مال مان مينهن جي جيتري ٽينهن (خدمت) ڪبي / ڪارائبو پياريبو، اوترو گهڻو کير ڏيندي): سار سنڀار / خدمت چاڪري.

ٽهنور ٽهل: (ٽهنورڻ: خدمت ڪرڻ / سار سنڀال لهڻ): خدمت چاڪري.

ٽهي وهي: عمر سن / ٽوُر (نسل) / دور / ساڳي عمر / ساڳيو زمانو.

ٽيير ٽينير: ننڍڙا ٻار / ٻارڙا.

ٽيتمائڻ ٽاتمائڻ: لنوائڻ / گسائڻ / ڪم کان ٽٽائڻ / ڪترائڻ / گوهي ڪرڻ / پاسو ڪرڻ / لهرائڻ / لنوائڻ To avoid

ٽيٽي ٻيٽو: سامان سڙو / سامان سرڙو.

ٽيپائي ٽيپر: ٽيپ / جيل جي سزا ڪاڏل Convicted Criminal

ٽيڏائي ٽيڏاڻ: هڪ بدران ٽي ڏسڻ / ٽيڏي نظر / ٽرڙائي / ڦريل نظر.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

ٽيرو مٽيرو، فلاڻو ڪي فلاڻو، Some one/ So and So

ٽيڙي ٽاڻ، آڪڙ / وڏائي / هٺ / تڪبر. مثال،

١- هلي ڪا نہ مون اڳيان ڪنهن جي ٽيڙي ٽاڻ　(سگهڙ علي بخش)

٢- ماٺ ڪر تہ ٽيڙي ٽاڻ نہ لاهي ڇڏيانءِ!

ٽيش ٽاش، آڪڙ / اجائي وڏائي.

ٽيڪ ٽيڪو، آڌر / آڌ / ٽوٽي / آهر / آڳانڊيو / مدد / واهر.

ٽيڪا ٽپٽي، (راءِ ڏيڻ / تبصرو ڪرڻ / تنقيد ڪرڻ): تنقيد / تبصرو / اظهار راءِ.

ٽپڪو ٽيڪو، لاڳ / چرچ / ٽپيرائي / چڙهاڪا / شاهوڪا.

ٽيڪڙ ٻيڪڙ، گهوڙي جو پنڌ / گهوڙي جو من (م تي پيش ن تي زبر) هلڻ.

ٽيڪو ٽاڙي، (ٽيڪو: ٽيڪڙو: زالن جوجهيڙي وقت گوڙ مچائڻ - ٽاڙي: زالون ٽاڙي، ٽاڙيءَ تي هٽي هيرا هُدرا ڏينديون آهن): زالن جو زباني جهيڙو/ زنانو ڪتراڪ.

ٽيڳر ٽاڻ، ٽيڳر ٽيڙي: آڪڙ. مثال: ونشا سمجھ مايا ڪي متس ڪر نہ ٽيڳر (ڪرپال ٻڳت): اجائي آڪڙ / وڏائي / هٺ.

ٽيڳر ٽاڻ، آڪڙ / هٺ / وڏائي / تڪڙ / ٽرڙائي. مثال:

ٺلهي ٽاڪر ٽينگر ٽاڻ،

اڳيان ٽيندو قاضي پاڻ.　(غلام رسول رند)

ٽيڳر ٽرڙائي، آڪڙ / وڏائي / ڦوڪ (ڦوڪجڻ) / ڦونڊ (ڦونڊجڻ) / سيٽ (سيٽجڻ) / تڪبر / مغروري / هلڪڙائي / شوڪر (شوڪجڻ).

ٽيڳر ٽوٽپائي، آڪڙ / سيٽ / ڦونڊ / وڏائي / هلڪڙائي / تڪبر مغروري / ڦوڪ / شوڪ.

ٽينير ٽينڊڙا، ننڍڙا ٻار / ڇوڪر ٻار / ٻارڙا.

ٽينيڙو ٻونگڙو، ننڍڙو ٻچو / ٻليءَ جو ٻچڙو.

ٽينهن ٽڪور، (ٽينهڻ ٽڪورڻ): خدمت چاڪري / چوپائي مال مان، مينهن جي "ٽينهن" مشهور آهي.

ٽيون ٽياڪڙ، ٻن ڌرين جي وچ ۾ پوندڙ ٽيون ماڻهو / فيصلو ڪندڙ/ امين / قاضي / وچ وچاءُ ڪندڙ / ڇڏ ڇڏاءُ ڪرائيندڙ. MEDIATOR.

ٽيئون ٽوپڻ، خسيس ماڻهو.

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

ٺ

(لفظ جا جوڙا: 95- ڪل لفظ: 190)

ٺاپر ٺڪر: ٺاٺا / ٺاٺنا / ٺڪر جا ٺانو / ٺانو ٺڪر.

ٺاپر ٺوپر: ٺڪر اٺو / ٺڪرن جا ٺڪر / ٺڪرن جا ٺانو / ٺانو ٺپا.

ٺاپر ٺار: (ٺاپرڻ) (ٺاپر): سانت ڪرڻ / ماٺ ڪرڻ- ٺارڻ (ٺار) ٺڌو ڪرڻ /ماٺو ڪرڻ): آرام/ ٺانهر/ ٺڌائي/ ٺڌ ڪار/ سانت/ راحت/ ماٺار.

ٺاٺ باٺ: دٻدٻو / تجمل / شان / شوڪت / لٺي.

ٺاٺ ٺڪر: ٺڪر جا ٺاٺا / ٺڪر جا ٺانو. جيڪي کاڻ پيئڻ لاءِ، غريب ٺي استعمال ڪندا آهن. مثال:

پڪا ۽ پيرون ساڻ پنوهارن، ڪاٺر ملڪ ۾ ڪيندس وي
وجهي ٺاٺ ٺڪر ۾ ٺاهي (منٺار فقير راڄڙ)

ٺاٺا ماٺا: چرچا گهٻا / خوش طبعي / ڏاڙا ڏشا / ڪل ٻوڳ / ٻوڳ چرچا.

ٺاٺر ٺاپر: ٺڪر جا ٺانو / ٺاٺگر ٺونگر.

ٺاٺو ٺڪر: ٺاٺو: ٺڪر جو ٺانو. پاٽ جهڙو ٺانءُ. مثال:

١- ٺاٺو نيٺي هڪڙو. ٺڪر اچي گهٽڻ تي (ٻهاڪو) ٺڪر اچڻ/ ٻهتان مڙهجڻ.

٢- ٺڪر ٻڳو ٺاٺو آيو (ٻهاڪو): ٺڪر جا ٺانو / مٽي جا برتڻ / ٺڪر جا باسڻ. مثال:

غريب جي گهر ۾ ٻيو نه ته ٺاٺو ٺڪر ته هوندو ئي سهي.

ٺاٺو باشو: چرچو ٻوڳ / ٺلهيون ڳالهيون / ڪل ٻوڳ.

ٺاٺو ماشو: چرچو ٻوڳ / ٺڙنڪاءُ / ڏاڙو ڏشو / خوش طبعي.

ٺاس ٺوهه: پيڪو / دٻدٻو / رعب / ٺاٺ.

ٺاش ٺوش: ٺاهه ٺوهه / ٺٽ ٺاٺگر / اڊمبر / وڏائي / آڪڙ / تيزي.

ٺاشا ماشا: چرچا ٻوڳ / ڏاڙا / ڏشا / چرچا گهٻا.

ٺاشو ٺوشو: چرچو ٻوڳ / ڪل ٻوڳ / ڪل مسخري / ڏاڙو ڏشو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٺامر ٺڪاڻو: مقرر جاءِ / وعده وارو هنڌ / رهڻ جي جاءِ.

ٺامر ٺڪاءُ: بندوقن جي ڇٽڻ جا ٺڪاءُ. مثال:

پوءِ هت ڏاڍا اچي ٺامر ٺڪاءَ ٿيا بندوقن باري. (سگهڙ مهر پرو)

ٺامر ٺوٺ: ڳلن جا قسم. مثال:

سين سجڻ کي ٺاهل بڻئي، ٺامر ٺوٺ ٺڳاڙ گيا.

ٺامر ٺوٺ ڳل ٻه سجڻ جي حسن ٺان ٺڳجي ويا! (سگهڙ وڌو)

ٺامر ٺهمر: ماٺ / سانت / چپ چپات / خاموشي.

ٺانگر ٺوپر: ٺوپر / پيڳل ٺٺل / ٺانو / ٺانون جا ٺڪر / ٺڪر / بيڪار ٺانو.

ٺانگر ٺونگر: ٺانو ٺڪر / مٽيءَ جا برتن. مثال:

١- ڪنيرن وٽ ٺانگر ٺونگر، ڍيرن جا ڍير نظر ايندا آهن.

٢- ٺانگر ڪان ٺونگر يلو!

ٺائو ٺڪاڻو: (ٺائو: ٺاٺو: جاءِ هنڌ - ٺڪاڻو: ٺڪڻ جي جاءِ):

آستان / آسڻ / جاءِ / هنڌ / ماڳ.

ٺاهُ ٺٽُ: لئي / ٺاهه ٺوهه. مثال:

١- جو ڪجي بيحد وڏائي هن فنا جي ماڳ تي؟

جت سدائين ٺاهه رهٿو ٺاه ٺٽ ۽ عز و جاهه.

(هدايت علي نجفي تارڪ)

٢- جسم ٽيٺو آهه جڏ "تارڪ" فنا،

تڏ ڇڏي ڏي، سر سندو سڀ ٺاهه ٺٽ. (هدايت علي نجفي تارڪ)

٣- غريب ويچارا ٺاهه ٺٽ مان ڇا ڄاڻن؟

ٺاهه ٺوهه: سينگار / سنوار / سجاوٽ / هار سينگار / سينڌ سرمو / چنبڙ ٺوڪ / پيڪو / زيب زينت.

ٺاهوڪو ٺينگلو: (ٺاهوڪو: ٺاهه ٺوهه وارو - ٺينگلو: ٺينگ (مستاني چال) وارو: سهڻو / وٺندڙ / سيبائيندڙ / جڳڻائتو / ملوڪ/ حسين / سدامور / سٺو.

ٺاهيل ٺوهيل: سينگاريل / سنواريل.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لٽ لٽو، لٽ: ڪنهن واهه / درياهه جي ڪپ تي اڏيل ننڍڙو ڳوٺ جتان پتڻ اڪري پار ٿجي، مثال طور لٽ ڳوراهو، لٽ هوتچند، لٽ ڪنڊو (لڳ ٽارو شاهه/ضلع نوشهرو فيروز)

لٽو: وڏي لٽ / وڏو شهر، مثال لٽو ننگر: ڳوٺ/ شهر.

لٽ ٽاٽ، ادمبر / ٻيڪو / دٻدٻو / تجمل / شان شوڪت / وڏائي / ڊام ڊوم / رعب تاب / ڏيکاءُ.

لٽ ٽانگر، ادمبر / دٻدٻو / شان شوڪت / ڊام ڊوم / ڏيکاءُ / ڏڄ مڄ.

لٽ ٽاهه، ٽاهه ٽوهه / هارسينگار / سينڌ سرمو / زيب زينت / ڦٽي ڦوڪارو.

لِٽ لٽول، کل مسخري / کل ڀوڳ / مسخري / مذاق / چرچو ڀوڳ/ ٽوڪ / چٽر / طنز / چيڙ / ٽهڪو ڦهڪو.

لٽ ٽهرو، ٽاهه ٽوهه / سينڌ سرمو / ڦٽي ڦوڪارو / هار سينگار.

لِٽ مشڪري / **مسخري،** کل ڀوڳ / ٽهڪو ڦهڪو / چرچو ڀوڳ / مذاق / چرچو گهٻو / ٽوڪ / ٽٽول.

لٽرو ٽاٽو، پکل ٽاڻو / پراڻي شيءِ / ٽلهو ڏيکاءُ.

لٽري ڦشري، چرچي بازي / مسخري / کل ڀوڳ / ٽرڙي مذاق.

لٽو ڦهڪو، کل ڀوڳ / ٽوڪ / ٽٽول / چرچو ڀوڳ / چٽر.

لپ گهاءُ، (لپڻ گهائڻ: ڏک سان لپي جهڙو نشان ٿاهڻ): چٽو (داغ) / ڦٽ / وڍ / چهڪ / زخم / نشان / زخم جو نشان.

لپيل ٽاهيل، گهڙيل / جوڙيل / سنواريل.

لَڙڻ ٽڙڻ، ساهه پٽڻ / ساهي کڻڻ / سامت ۾ اچڻ، مثال، ترس، لڙڻ ٽڙڻ ته ڏي! پوءِ ٿو احوال ڏيانءِ!

لڙڪي لوڪي، جاچي جوچي / تپاسي چڪاسي.

لڙيا ٽاڻداٺا، ٽاهيل ٽوڪيل / جوڙيل / راس ڪيل / ٺٺا ٺانهريا.

لڙيو ٽاڻداريو، (لڙڻ ٽاڻدارجڻ: ساهه پٽڻ / سامت ۾ اچڻ): ٿڌي طبيعت وارو / سک پسند / آرام طلب.

www.sindhsalamat.com	books.sindhsalamat.com

ٽڙ ٽپ: اتي جو اتي / ٿڏي تي / ٺهه پهه / هڪدم.

ٽڙ ٽڪاءُ: ڪـڙڪو سـڙڪو / ھاڙ ھوھڙ / زباني رعب تاب / دڙڪو داٻ / ڦهڪو / ٽڙڪو / ٺهڪو. مثال:

١- گهٽو ٿي ٽڙ ٽڪاءُ ڪيائين پر ان جو ڪو اثر نه ٿيو.

٢- ٽڙڪجي ٽڪاءُ ڪجي، ھو نه ڀڄي ته پاڻ ڀڄي وڃجي يا ٽڙڪجي، ٽڪاءُ ڪجي، اڳلو نه ڀڄي ته پاڻ ڀڄجي (پهاڪو).

ٽڙ ٽڙڪ: ڪڙڪو / ڦهڪو / ڏڪ جو آواز.

ٽڙا ماشا: ڊاڙون ٻٽاڪون / چرچا گهٻا / رهاٽيون / وندرون.

ٽڙڪ ٽڳي: ڏوڪو / دولاب / چالاڪي / اٽاچرو / متاچرو ڪر. مثال:

ٽڙڪ ٽڳيءَ تي ڪيترا ڏينهن هلي سگهبو؟!

ٽرڪاٺو سڙڪاٺو: جهڙو تهڙو / رواجي / هلڪو / عارضي / ٽڙڪو.

ٽڙڪو ٽڙڪاٺو: ڪاٺڙ وٺي / جهڙو تهڙو / وقتي ڪم ڪڍڻ لاءِ.

ٽڙڪو سڙڪو / ڦڙڪو: دڙڪو سـڙڪو / دڙڪو دهمـان / دڙڪو داٻ / رعب تاب.

ٽش ٽاهه: (ٽـشڻ ٽـاهڻ: ٽـاهڻ ٽـوهڻ: هار سـينگار ڪرڻ): آڪڙ / ٺاٺ / ٺاهه ٺوهه / هار سينگار / وڏائي.

ٽشڪو مشڪو: ڪل مسخري / چرچو گهٻو / ٻٽ شٽ / چرچيبازي / ڪل ٻوڳ / لاڙ لٻاڙ.

ٽشٽي مشٽي: ٻوڳائي / چرچائي / ڊاڙو ڊشو هٽندڙ / ڪل مسخري ڪندڙ.

ٽَڪ ٽَڪِ: ٺهه پهه / جهٽ پٽ / هڪدم.

ٽِڪ وِڪ: ٿورو پنڌ / سٽ پنڌ / ٿورو مفاصلو.

ٽڪر ٽوٻ: ٽڪر جا ٿانو / ٽڪر ٽوبر / ڀڳل ٽڪر / ٽڪراٺو.

ٽڪر ٽوٻا: ٽڪراٺو / ڀڳل ٽڪر / ٽڪر جا ٿانو.

ٽڪر ٽوٻر: ٽـڪرن جا ٽڪر / ٽـڪريون / ڀڳل ٽـڪر / مٽيءَ جا ڀڳل ٿانو / ٿانو ٽڪر / ٺانگر ٺونگر.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٺڪر ٺوري: ٺڪر جو ٽانءُ / سامان / ٽانءُ ٽپو.

ٺڪر ٺولهو: ٺڪر جو ٽانءُ / ٺڪر ٺوبر.

ٺڪر ٺولهي: ٺولهو ٺڪر / ٺڪر جو ٽانءُ.

ٺڪي ٺوڪي: ٻولائي چولائي / تپاسي / جاچي جوچي / ڏسي وائسي. مثال:

ٺڪر وٺجي تہ ٻہ ٺڪي ٺوڪي وٺجي! (ڀهاڪو)

(نوٽ: ٺڪر جو ٽانو وٺبو آهي تہ ٺوڪي وڄائي وٺبو آهي، ڪٿي ڪو ڀڳل تہ نہ آهي).

ٺڳي ٺوڙي / ٺڳيون ٺوڙيون: دوکو / دولاب / فريب. مثال:

ٺڳيون ٺوڙيون ڪندو جيڪو، گذاريندو اهو خوشحال

سچائي سان جو هلندو ان جو بس مشڪل گذر ٿيندو. (شنيو خان)

ٺلو / ٺلهو ٺڪر: خالي ٺڪر جي ٽانو وانگر / سکڻو ٺڪر.

ٺلهو پالهو: خالي / سکڻو / ڏانديو.

ٺلهو ڏانديو: خالي / سکڻو / اڻ پريل.

ٺلهو سکڻو: خالي / ڏانديو / اٿيريل.

ٺر ٺر ٿر ٿر: آهستي آهستي / ڌيري ڌيري / هوريان هوريان.

ٺمڪو ٻولو: نڪ جا زنانا زيور.

ٺن ٺن ٺڻ ٺڻ: ٽانون جي ٺڙڪڻ جو آواز / وڄڻ / ٺڙڪڻ جو آواز.

ٺنيجڻ ٺالهجڻ: ٺالهجي پوڻ / سخت سرديءَ ۾ ٺرڻ/ ٺڏجي پوڻ.

ٺٺڪار ٺٺڪو: ڪنهن ڌاتو جي ٽانون جي وڄڻ جو آواز.

ٺونا پوپا: (ٺونا: ٺوٺ / سڪل ڪانا - پوپا: ڇپاڙيل ۽ چوسيل ڪانا): مال جا ڇپاڙيل چوسيل ڪانا / مال جو اولڙ.

ٺونيوال ٺلهو: (ٺونيوال:اڪيلو): ڇڙو / ڇڙو ڇانڊ / لونيو / هيڪلو.

ٺوڙهو ٺومو: روڏو / موڏو / جنهن جو متو ڪوڙيل هجي.

ٺوڳي لڳ: ٺڳيندڙ / ٺڳي ڪندڙ / ڌوکيباز / دولابي.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ٺولو/ ٺولھو ٺلھو: سڪٺو / ڍانڊو / خالي / اٺيريل. مثال:

ٺڪ ٺيو ٺڪر، ٺوليو ٺلو، منڪر نہ جنھن سمجھيو مگر. (شاھ محمد ديدڙ)

ٺولھو ٺڪر: ٺڪر جو ٺانءُ / ٺانءُ ٺڪر / ٺانءُ ٺپو.

ٺولھڙو مانگڙو/ ٺولھڙا مانگڙا: ٺانو ٺڪر/ ٺانو ٺپا / رڌ پچاءَ جا برتن. مثال:

١- ٺولڙو آهي تہ مانگڙو ڪونهي.

٢- ٺولھڙا مانگڙا ڪري گڏ ڪيا اٿس!

ٺولھڙو مولھڙو: (ٺولھو: ٺڪر جوٺانءُ / پنڻ جو وڏو ٺانءُ - اسم تصغير ٺولھڙو): ٺانو ٺڪر / ٺڪر پتر / ٺڪر ٺوبر.

ٺولي ٺانگري / ٺولھي ٺانگري: (ٺولي / ٺولھي: پنڻ لاءِ ٺولي / ٺولھي ٺانگر واري): پنڻ مگڻ لاءِ ٺانءُ.

ٺولي ٺڪر: پنڻ لاءِ ٺڪر جو ٺانءُ.

ٺھ ٺھاءُ: (ٺھڻ ٺاھڻ): پرچاءُ / سرچاءُ / صلح.

ٺھ پھ: ٺھ ڦھ / اتي جو اتي / هڪدم / ترت/ تڪڙو / تڏي تي. مثال:

١- دوست ان جي چئي رسي ويو "قليچ"،

مون سان ٺھ پھ اچي ٺھي تہ چڱو! (شمس العلماء مرزا قليچ بيگ)

٢- ٺھ پھ جنھن ٺوڪي ڇڏيو، ٻاري تي ٻارو. (صالح سنڌي)

ٺھائتو ٺاھہ جوڳو: جنھن تي ٺاھ ٿي سگھي / دوستاڻو.

ٺھريل آٺريل: ٻيٺل / آٺر جي ويل (پاڻي).

ٺهڪڻو ڦهڪڻو: چالاڪ / رلمل / خوش مزاج / خوش طبع /چرچائي.

ٺهڪو ڦهڪو: (ٺهڪڻ ڦهڪڻ): کل مسخري / چرچو ڀوڳ / ڏاڙو ڏشو.

ٺهيل ٺڪيل: تيار ٿيل / جڙيل جوڙيل / راس ٿيل / تڪميل کي پھتل.

ٺيڪ ٺاڪ: تيار / ٺهيل ٺڪيل / چڱو ڀلو.

ٺيڪر ٺيڪر: (ٺيڪرجڻ ٺيڪرجڻ: مغروري ۾ ڀرجڻ): آڪڙ / سيٺ / ڦونڊ / وڏائي / تڪبر.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٽِنگ ٽپ: (ٽِنگڻ ٽپڻ: ڪُڏڻ / ٽپا ڏيڻ / ڇلانگ مارڻ): چال / ڪُڏ / ٽپو / ڇلانگ. مثال:

ويو جي وقت جواني جو ٽِنگ ٽپ ڏيندي،

ته پوء پنڻ ريءَ پيريءَ بر ڀيو نه رهندو باب. (محمد صديق مسافر)

ٽِنگ ٽپا / ٽِنگ ٽپو: چال / ڪُڏڻ / ڇلانگ. مثال:

لامن تي ٽِنگ ٽپا ڏئي،

آئي مند ملهار الا.

ڪوئل جي ڪوڪار الا! (نظير احمد نياز جويو)

ٽِنگ ٽڙو: چال / ڪُڏ / ٽپو. مثال:

بائليون ائس "براهم جي ڳوٺ ڪان، ڏيئي ٽِنگ ٽڙو. (جلال ووڳهڙ)

ٽِنگمڙدي بهادري: (ٽِنگ مڙدي: مڙدن / سورهين وانگر ٽِنگ / ڪُڏ ڏيئي مقابلي لاءِ اچڻ جو انداز): سورهيائي / جريت / جوان مردي / دليري.

ٽِنگو ٽِنگٽو: ٽِنگ ڏيندڙ / ناچو ٽاپو / مرد ناچو .Male Dancer

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پ

(لفظن جا جوڙا: 231 - ڪل لفظ: 462)

پاٻهه پاٻوهه: (پاٻهڻ پاٻوهڻ: مرڪڻ / گل وانگر ٽڙڻ): مرڪ/ تازگي.

پاٻوهه پريت: مُرڪي ملڻ جو انداز / پيار / سڪ / محبت / اڪير.

پاٻوهه پريم: پيار / پنهنجائپ / محبت / ويجهائپ. مثال:

همیشہ وڏي پاٻوهه پريم سان ملندو آهي.

پاٻوهه پيار: اڪير / سڪ / پنهنجائپ / محبت / سڪ ساءُ. مثال:

وڏي پاٻوهه پيار وارو ماڻهو آهي.

پاتِي پار اڪاريندڙ: پاتي: درياهه جو پتڻ پار ڪرائيندڙ / ٻيڙي رستي درياهه اڪاريندڙ - پار اڪاريندڙ: درياهه ٽپائي هُن / ٻئي پار (پاسي / ڪناري) پهچائيندڙ.

پاٽو پاٽوڙو: پاٽ (ٽ تي پيش): اسم تصغير: پاٽڙو - پاٽو: تصغيري صورت: پاٽوڙو.

پاٽو پينوُ: (پاٽو: پٽيندڙ / ڦريندڙ - پينو: پندڙ): فقير / سوالي / مفت خور / سائل.

پاٽو ساٽو: (پاٽو - "و" تي پيش / ساٽو - "و" تي پيش): پٽڻ سٽڻ وارو / پٽ سٽ تي گذر ڪندڙ / مفت خور.

پاٽيون پاٽوڙا: ٺڪر جا برتڻ / ٺڪر جا ٿالهه ٿالهيون. مثال:

ڪاڏا جن پلاءَ تي، پاٽيون پاٽوڙا. (صالح سنڌي): پلاه جون پريل پاٽيون پاٽوڙا.

پاٽ پوڄا: هندن جي پوڄا (ٻتن ۽ مورتين کي پوڄڻ) / هندن جي عبادت جو طريقو.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

پاپ بنبال: گناھ / ڏوھ / هچا. مثال:

هاڻي جدائي ۾ جيڻ، ٿي پيو گهڻو جنجال منهنجو
جي ٿيس فوت فراق ۾، ته پونديُ پاپُ بنبال منهنجو (منٺار فقير راڄڙ)

پاچو پاچولو: اولڙو / ڇانورو / ڇانولو.

پاڌارڻ پڌورڻ: پڌرو / واڪو / ظاهر ڪرڻ. مثال:

ڪري پيڪَ پنهوءَ سين، پاڌارين پاڻ
- پيڪَ: ڏيٺِ / دوستي - (شاھ: سُر سسئي آبري)

پار پاتار: پار: ڪنارو / ٻيو پاسو - پاتار: پاتال: انت / ترو. مثال:

ساگر / سمنڊ جو پار پاتار لهڻ ناممڪن آهي.

پار پتا: (واحد: پار پتو): پار: نشان / پتو - پتائڻ / ڏسائڻ: نشان / اهڃاڻ / نشانيون / ڏس پتا, WHERE ABOUTS مثال:

ظاهر ذليلن جا اٿو پار پتا رہئي مان ڏھ پتا ڪن پيدا. (صالح سنڌي)

پارانيا پيغام: نياپا / سنيها. مثال: دوستن جا پارانيا پيغام ملندا ٿي رهندا آهن.

پارت سپارت: سپارت: سٺي پارت RECOMMENDATION

پارک پارکو: پرک ڪندڙ / ماهر / سڃاڻو / سڃاڻيندڙ. مثال:

منجهيئي، پارکِ پرکج حق ڪي (شاھ: سرآسا)

پاروٺو ساروٺو: گهڻو وقت رکيل / پڪل ڪاڌو / پاروٺي ساروٺي اوباريل. مثال: ويچارا، پاروٺو ساروٺو کايو، پيا گذر ڪن!

پاريچو پرينءَ پروارو: پاريچو: درياھ جي هن / ٻئي پار رهندڙ - پرينءَ پروارو: درياھ جي ٻئي پر (ڪناري) تي رهندڙ. مثال:

هي پاريچو پرينءَ پر وارو مهمان اڄ ئي پهتو آهي.

پاڙ جهاڙ: (پاڙڻ: وير پچائڻ / دشمني / پاڙڻ / بدلو وٺڻ - جهاڙڻ: جزا لوڙائڻ / بدلو وٺڻ): لٽ پٽ (حساب ۾) ڏيتي ليتي ۾ فيصلو / تلافي / معاوضو. RETRIBUTION / REVENGE

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

پاڙو جهاڙو: پاڙو: ويڙهو / اوسي پاسي جا گهر / ويجهڙائيءَ وارو علائقو.

پاڙو پٽي: پاڙو: ڳوٺ / شهر جو هڪ حصو- پٽي: حصو / پاڳو / ڳوٺ جو حصو. پاڙيوارن جون هڪ ٻئي ۾ پٽيون هونديون آهن، جنڪ هڪ ٻئي جا حصا هجن. چوندا آهن ته پاڙو نبين کي به پيارو هوندو آهي. انهيءَ لاءِ پاڙي جي ساڃاهه ضروري آهي. مثال:

(١) پاڙو پٽي ڪڏهن به نه رنجائجي.

(٢) محمود فقير ڪتياڻ لاءِ چوندا آهن: "فقير پنهنجي گهرو زندگي تمام چڱي نموني گذاري. ڳوٺ راڄ، پاڙي پٽي، سيا شريڪ سان، ننگ پهت ۾پورو هوندو هو."

(٣) "خانڻ" پاڙي پٽي جي ڪا شناخت ڪا نه ٿي ڏسجي خلق کي ڪوٺ ويو ڪائي، صداقت ڪا نه ٿي ڏسجي. (خانڻ فقير چنجڻي)

پاڙو پنبو: اوسو پاسو / ويجهڙائي وارا گهر / ويڙهو.

پاڙو پنڌ: پاڙو ءِ پاڙي ڏانهن ويندڙ واٽ / ڏگ پنڌ / گس پنڌ.

پاڙو پنڌ: پنڌ (ڏ تي پيش، مثال: پنڌ دادن خان: ڳوٺ / وسندي / وستي / واهڻ.

پاڙي پينار: (پاڙي: پينو / پننڌڙ / گهرندڙ- پينار / پتندڙ): پينو / فقير / سوالي / گداگر. مثال:

پاڙي آئون پينار، ناهي دم دعويٰ جو. (طالب المولىٰ)

پاسارو پاسو: پاسارو: پاسي وارو / ڪنارو - مثال:

ميها موگر تائين، پيون پاساڙن (خليفو نبي بخش قاسم): ڪنارو ڪنڌي / ڪپر.

پاسو پاڙو: اوسو پاسو / ويجهي آبادي / اوسي پاسي وارا گهر / ويڙهو.

پاڳو ُپاڳارو: پڳ وارو / پڳدار / پڳ ڏٽي / پوتار / چڱو مڙس HEADMAN پريو مڙس CHIEFTAIN / سرواڻ LEADING PERSONALITY / وڏيرو / سرواڻ.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

پاڳو پڳدار؛ (پاڳو: پڳ پهريل / جنهن تي راڄ جي پڳ رکيل هجي / گهر جو وڏو - پڳدار: جنهن تي پنهنجي گهر يا راڄ جي پڳ رکيل هجي / پڳ ڌڻي)؛ لٽ سردار / سرواڻ / وڏيرو / پوتار.

پاڳو پڳ ڌڻي؛ پڳ جو مالڪ / جنهن تي راڄ يا برادري يا نيات جي پڳ رکيل هجي / چڱو مڙس / سرواڻ / لٽ سردار/ پوتار/ پريو مڙس.

پاڪر پڳر؛ مرشد وٽان مليل يا پهرايل ويس وڳو.

پالنا پرورش؛ (پالڻ: نپائڻ: پالي وڏو ڪرڻ)؛ نيپاج.

پاليندڙ پالڻهار؛ روزي رزق ڏيندڙ / الله تعاليٰ/ روزي رسائيندڙ.

پاليهر پاپيهان؛ (پاليهر: پاريهر / پارير - پاپيهان: پاپيها)؛ پکين جا قسم. مثال: پپ پاليهر پاپيهان، چا ڏين پير پٽي، (عبدالعزيزچانڊيو)

پاندپرو؛ انت / چيهه / حد. مثال:

(١) جيڪي بي رنگيءِ بي چون آهي، بي مثلي بي نمون آهي،
تنهنجو پاندپرو پٽي ڪنهن کي پيندو (منٺار فقير راڄڙ)

پاند پلاند؛ [پاند: پلئو - پلاند: پلوءِ. مثال:

مالڪ مون سيڪار، ڪو پهه انهيءَ پاند جو: (شاهه: سر آسا)]؛
دامن / پلئو / ڍڪ / پردو / پناهه.

پاند پلئو؛ ڍڪ / پردو / پناهه. مثال:

آئون آري ڄام جي لڳيس پاند پلئي،
جيڏيون ڪارَ جهلي، مون کي تنهن محبوب ڪان. (محمد حسن لغاري)

پاند پردو؛ سيل / ست / ڍڪ / پناهه / پوش. مثال:

رب، پاندپردو رکيس!

پاند پناهه؛ ڍڪ / پردو / پوش / سيل/ ست / پت. مثال:

سائين رکندم سيل، ڏيئي پاند پناهه! (احمد خان اختر)

پالڏي پهي؛ (پانڌي: پنڌ ڪندڙ / پنڌ ڪري وڃي نياپو / پيغام پهچائيندڙ - پهي: پهه يا واٽ يا رستو ويندڙ)؛ ريپارو / قاصد.

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

پانڌي پيرادي: پيرادي: پيرين پنڌ ڪري / هلي وڃي پيغام ڏيندڙ (قديم زماني ۾ سفر جون سهوليتون تمام گهٽ هئڻ سبب، اڪثر ماڻهو پنڌ ڪندا هئا): قاصد/ريبارا/پيغام رسايندڙ.

پانڌي پانڌيڙو: (پانڌي - اسم تصغير: پانڌيڙو): پيغام پهچائيندڙ / نياپا رسائيندڙ / قاصد / ريبارو.

پانهه پڳدار: پوتار / معزز / چڱو مڙس، مثال:

"مسڪين" ڏاڍي مهر ڪيائين - پانهه وڏو پڳدار.

(هادي بخش شاهه مسڪين)

پاٽي پچ: پاٽيءَ جهڙو ڊوڪڙو پيٽ / بي سوادي / سادو ڪاڏو، مثال:

(۱) پرائي پلاه ڪان، پنهنجو پاٽي پچ پلو.

(۲) پاٽي پچُ جيڪي ٻه آهي، سو حاضر آهي.

پاٽي ڪانجهي: (ڪانجهي: پاٽيءَ جهڙو ريبڙو پيٽ / رب): سادو ڪاڏو / غريباڻو گذران.

پاڻهون ڇاڻون: پنهنجي ساءِ AT ONE'S OWN پاڻ مرادو / پنهن جي پاران.

پاهه ساهه: پاهه / ساهه پوڻ: زمين ۾ وڏل ٻج، پاٽي پوڻ سان "پاهه" (ٻوٽا / سلا) جهليندو آهي، ڇنڪ زمين ۾ ساهه پئجي ويندو آهي - پاهه جهلڻ: سرسبز / سائو ٿيڻ، مثال:

پلر جي پالوٽ سين پٽن جهليا پاهه (شاهه: سرسارنگ): سلا/ٻوٽا

پاهه پلال: پاهه: سڪل تاندورو (پاهه ٿيڻ: سڪي سوڙهو ٿيڻ)/ سارين جو پلال جنهن جا تاندورا سڪي ڏاڳي جهڙا ٿي پوندا آهن، مثال:

پورن ڪيو تہ پاهه پلال،
جهوري جيءَ ۾ جام جنجال. (مولوي نبي بخش "نحيف")

پا • پراچو: (پاءُ: چوٿون حصو / پراچو: وال جو چوٿون حصو/ ڪپڙي جي ڇاڙڪي): ڪپڙي جو ٽڪرو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پاءُ پلڪ: پاءُ: ڪلاڪ جو چوٿون حصو / پهر ۲۴ ڪلاڪن (رات ڏينهن) ۾ ۸ پهر ٿيندا آهن جن مان هر" پهر" ۳ ڪلاڪن جو ٿيندو آهي. پهر جو چوٿون حصو: ٿوري گهڙي / ساعت / ٿورو وقت.

پتا پار: نشان پتا. مثال: مارن مسڪين، جا اٿئي پتاپار (صالح سنڌي)

پتو پريان: پار پتو / ڏس پتو / ڏس پنڌ.

پتوڳرو: (ڳرو: چوپائي جو ڳر / چوري ٿيل / وڃائجي ويل جانور جي ڳرن / پيرن جا نشان): نشان / پار پتو / ڏس پنڌ. مثال: پاڏو چوري ٿي ويو آهي پر ان جو ڪو پتو ڳرو نه پيو آهي.

پٽر تڏو: (پٽر: پٽيرڻ / وڇائڻ جو ڪپڙو / ڪتان / تئونرو - تڏو: وڇائڻ لاءِ ڪجيءَ جي ڦرهن مان ٺهيل وڇاڻو جنهن تي مري ويل جو تڏو ڪيو ويندو آهي. اصطلاح ۾ "تڏو ڪرڻ" جي معنيٰ "ماتم / روح راڙو ڪرڻ" آهي): ماتم ڪده - مري ويل جي ڏک ۾، زمين تي وڇاڻو / رلي گودڙي / تڏو تئونرو / ڪپڙو وڇائي هيٺ ويهبو آهي جتي، مٽ مائٽ يار دوست، اوڙي پاڙي وارا، وارثن سان عذر خواهي (پال پلائڻ) لاءِ ايندا آهن. مثال طور، مري ويل جو گهٽ ۾ گهٽ ٽي ڏينهن پٽر تڏو ڪيو ويندو آهي.

پٽر پال: (پٽر: پٽرڻ / پٽيرڻ جو ڪپڙو / وڇاڻو - پال: پٽ تي وڇائڻ لاءِ ڪپڙو / وڇاڻو): وڇاڻو / گلم / تڏو / تئونرو. مثال:

سنياليان ٿي سيجن تي هئي هئي همير،
سندا ڏيهه ڏهاڻي پٽر پال پٽ (حافظ حامد)

پٽرٽيون پوش: (پٽرٽي: پٽيرڻ / وڇائڻ جو ڪپڙو / وڇاڻو - پوش: ڍڪ): وڇاڻو / پال / گلم / تڏا / تئونريون مثال:

ويندو دوريءَ وارو دنگ ڇڏي پٽرٽيون پوش پلنگ (طالب پلي)

پِٽَ پاراتو: (پٽڻ پاراتڻ) بددعا ILL WILL .

پٽ پنچير: پٽ ريشم / ريشمي ڪپڙا / اوچا ويس وڳا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پٽ پٽولا: پٽ ريشم جا ڪپڙا / اوچا ريشمي ويس. وڳا مثال:

(١) پٽ پٽولا پدمٽيءَ، سونهن گلبدن گينوار (جلال ڪٽي)

(٢) آچ م ڪپڙا، ڪين پهريندس پٽ پٽولا جيءَ نہ جڙينديس،
لوٽي اباڻي مورنہ مٽيندس، مون اوڏڻ ان ٻر گهاريو (پيرڪمال سائين: سرآسا)

پٽ پٽيون: پٽ: ننڍا پٽ. مثال: جهڙ ڦڙ ڏيئي جهات، پُسائيندو پٽيون (شاهہ: سرسارنگ): ڪليل ميدان / پڌرا پٽ / ميداني علائقا

پٽ پٽيهر: پٽ ريشم جا ڪپڙا / ريشمي ويس وڳا/ اوچا ڪپڙا. مثال:

(١) پن پٽ پٽيهر تنهنجا. لڳين لوٽي ڪنداسون (نانڪ يوسف)

(٢) پٽ پٽيهر ڏي تنهن کي، نار هجي جا نڪياري،
نڪياري: نڪ واري: اعلي خاندان جي (سيد علي گوهر شاهہ "اصغر": سرمارئي)

(٣) پٽ پٽيهر تي ويا مون لئہ ترڇاڪ-
موهن مون من موهيو: (شيخ اياز)

(۴) پٽ پٽيهر ڪين پهريندس، زيور زحمت پايان
(پير ڪمال سائين: سر جوڳ)

(۵) وٽج وهاڻ ڪاڻ، جو وڃين پئي هٽ؟
توکي پٽ پٽيهر پنهنجو، وٽج مڙيوئي وٽ (روحل فقير)

(٦) پٽ پٽيهر ڪين پهريندس ۽ لوٽي لڱن تان آئون نہ لاهينديس.
(منٺار فقير راڄڙ)

(٧) پٽ پٽيهر رزبفت، عطر ڪتوري هاٽا
ڏسو ڏيل ٻر تي ڏران، سي مون کي ڪين سيباٽا (منٺار فقير راڄڙ)

(٨) پٽ پٽيهر پدمٽيون، ڪيا پاپيهن پهہ پهہ (فقير محمد ملوڪ عباسي)

(٩) پٽ پٽيهر پوشاڪون، تي هيرن پائي هس (غلام حسين جهتيال)

(١٠) پٽ پٽيهر پائي پوشاڪون، پوشيدي پريات.
(فقير محمد ملوڪ عباسي)

(١١) ڇا ڪنديس تنهنجا پٽ پٽيهر
ڇا ڪنديس تنهنجون محل ماڙيون. (والي ڏنو)

(١٢) جئن هت پٽ پٽيهر پانڌٽيون ٻيا ٻي جوڙا ۽ جنسار
تئن هت لويون ڌويون سومرا تيون ڪن ڪٽن منجهہ خمار.
(ڪبير شاهہ پيلائي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پَٽ پَچ: (پٽڻ: ڪوهڻ / پچڻ: پٽڻ / ڪوهڻ /ڪِڪَ تي لڳڻ)
PESTERING / PRESSURE

پٽ پڌر: ڪليل ميدان / پڌرا پٽ / ڪشادا اڱڻ / ايوان. مثال:
پوڪون لهي پٽ ٿينديون، پالها ٿيندا پٽ پڌر (سگهڙ قاسم)

پٽ سٽ: (پٽڻ سٽڻ: زوري گهرڻ / گهري وٺڻ / وصول ڪرڻ): زبردستي وصولي / اوڳڙ.

پٽ پوٺا: پڊ / پڌر / ميدان.

پٽ ڊٽ: (ڊٽ: تر جو هڪ ميدان) ڪليل ميدان / پڌر / ماڳ / مڪان / پوٺا.

پٽ ڪوهه: (پٽڻ ڪوهڻ): بي آرامي / بي قراري / وٽ وٺان / ڇتڪتائي. مثال:
(١) گهر جي ساري هلٽ، ڪم ڪار ۽ ٻارن جي پٽ ڪوهه.
گهرڌياڻيءَ کي بيمار ڪري وڌو آهي.
(٢) ڪير آهه اڄ، خدا جي ڏسي ڪير معرفت.
سڀ ڪوئي پنهنجي پيٽ جي پٽ ڪوهه ۾ پيو (ابراهيم جان خليل)

پٽڙو پاٽيءَجهڙو: ڇڊو / پترو / ڊيڪڙو / ريڪڙو / ڊوڪڙو.

پٽڙو پترو: ڇڊو / پاٽيءَ جهڙو / ريڪڙو / روڪڙو.

پٽڪو پڙو: (پٽڻ پڙڻ: رڙڻ): روڄ راڙو / ماتم / ريهون ڪيهون / پِنڊ.

پٽڪو سٽڪو: (پٽڻ سٽڻ: پاڻ ڪٽڻ / پاڻ پيڇاڙڻ / گوڏن ۽ سٿرن تي هٿن جا سٽڪار ڪيڏائي رڙڻ): روڄ راڙو / ماتم / هاءِ گهوڙا.

پٽڻ پارڪيڻ: رڙڻ پٽڻ / پِنڊ ڪرڻ / اوسارڻ (مري ويل جا گڻ ڳڻائي دانهون ڪري رڙڻ) / ماتم ڪرڻ. مثال:
پٽن پار ڪين، رڻ ڳجيو راڻو ٿيو (شاهه: سرڪيڏارو)

پٽڻ ڪٽڻ: رڙڻ / روڄ راڙو ڪرڻ / پِنڊ ڪرڻ / ماتم ڪرڻ مثال:
پٽيان ڪٽيان پار ڪٽان، لٽي سترلَڄَ.
وڄهان وارن وڄ ۾، سندا ڇائي ڇڄ،
اياڳيءَ جو اڄ لالڻ لڏي هليو.

(خليفو نبي بخش لغاري "قاسم": سرسنئي)

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

پٽولا پٽ چير: پٽ ريشم / ريشمي ڪپڙا / قيمتي ويس وڳا / ارمق، مثال:
ارمق هڏ نہ اوڍيان، پٽولا پٽ چير (شاهہ: سر مارئي)

پٽيلو پٽن جهڙو: پٽن وانگر پاليل / پٽن جهڙو پيارو. Like a darling son.

پٽيون پهاڙ: پهاڙ: ٽڪر / ٽڪريون / پٽيون: ميدان / پهاڙن جي وچ
۾ ميدان / ماٿريون / ننڍا پٽ): جابلو ميدان / جبلن جا لڪ، مثال:
ڏاڪڙا ڏاڪن جا ور واٽون ونگيون، پٽيون پهاڙ،
برهہ مون ياڳي وڌا، ورنديس ڏسي واديون نہ اڄ (حافظ حامد ٽڪڙائي)

پَٽ پناهہ: ڍڪ / پوش / اوٽ / آسرو / آڌار / پنيرائي / جهل / جهلو
/ آڌرجاني / جانيڙو / منظور نظر.
A DARLING SWEET HEART/APPLE OF ONE'S EYES

پِپون پُسيون: ڪِرڙن / ڪرڙ جي وڻن جا گل.

پڇان پڇران: پڇڻ پڇرڻ (پڇ پڇر): ڪامڻ / سڙڻ، مثال:
(۱) ڪامان، پڇان پڇران، لڇان ۽ لوڇان،
تن ۾ تنس پرين جي، پيان نہ ڏاپان،
جي سمنڊ مہ ڪريان، توءِ سرڪيائي نہ ٿئي (شاهہ: سر سهڻي)
(۲) ڪورو ڪامي، پڇان پڇران، تن اندر ۾ تاءُ، هيڪر آءُ!
(ڪرم ٽالپر)

(۳) تنهن جي جدائي ۾ او جاني،
ڪامان پڇان پڇران سائين. (سجاد ميرائي)

پُڄندا ڏڪندا: پُڄڻ ڏڪڻ /ڏڪي ڏوڙي پڄڻ / ڏوڙي رسڻ/ ڇوهو
پڄي پهچڻ، مثال:
پنهنجي مطلب جي لئي "بزمي"،
پڄندا ڏڪندا آهن ماڻهو (نثار بزمي)

پَڄ ڳَڄ: (پڄڻ ڳڄڻ: پڇا ڪرڻ / جاچ ڪرڻ): جاڻ / پڇا ڳاڇا، مثال:
گستاخ ٿي نہ گولا، پڄ ڳڄ ڇڏي صبر ڪر،
آهي عيان تنهنجو، هٿ روز نامو ڪاتو. (ڀائي آسرداس "آسو")

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پچ پٽڙي: پت جھڙي پٽڙي پيچي / رب. مثال:
ڪ رب رکي، پچ پٽڙي پاڪيزا پين. (ميين عيسيٰ)

پچا ڳاڇا: پڇڻ ڳاڇڻ: معلوم ڪرڻ/ سوال جواب ڪرڻ INTERROGATION
مثال: پوليس ٽيل ڏوھ لاءِ پچا ڳاڇا ڪري رھي آھي.

پُڇپُڇو پُڇاڻو: / ھر ھر / وري وري پڇڻ / آڏي پيچا ڳاڇا ڪرڻ.

پختو پڪو: مضبوط / سُڪَ / سوگهو ڪرڻ: مثال:
پنھنجي ويڙھيچن سان ٽيو، تنھن جو سخن پختو پڪو
(رشيد احمد لاشاري)

پد پاءُ: ماڻ / ڍنگ / انداز / نمونو / طريقو.

پڏائڻ وڏائڻ: واڪاڻڻ / ساراھ ڪرڻ / تعريف ڪرڻ / وڏائي خوبيون
بيان ڪرڻ / ساراھ جا ڍڪ ڀرڻ. مثال: پاڻ کي پاڻ
پڏائڻ وڏائڻ. پنھنجو پاڻ کي ڏوڪو ڏيڻ جي برابر آھي.

پڊ پڌر: (پڊ: پٽ / ميدان / ڪليل / ڪشادو ميدان / ماڳ مڪان. مثال:
عيدن جو پڊ يعني شھر پڊعيدن): پٽ / ڪشادو ميدان / پڌر/ پوٺو.

پَرِ اھَجاڻ: پتين پارين / پتاپار. مثال:
جيڪي اولي اندر ۾، سوئي سھي سڃاڻ،
اھڙيءَ پر اھجاڻ، پڙھج باب بي سندو (احمد بخش جتوئي)

پُراھڻ پھرائڻ: پراھڻ / پرھائڻ: ڍڪائڻ، اوڍائڻ / پارائڻ. مثال:
آري اگھاڙن کي، پنھو چام پراھي (شاھ: سرسيئي آبري):

پِريائڻ ريجھائڻ: پرچائڻ / راضي ڪرڻ.

پرنياٽي پورھيت: ٻانھي / گولي / نوڪرياٽي / ٻيلياٽي.

پرچاءُ ريجھاءُ: (پرچائڻ ريجھائڻ: ٺاھڻ / ڪير ڪنڊ ڪرڻ): ٺاھ / سرچاءُ.

پرچاءِ سرچاءُ: (پرچائڻ سرچائڻ: ريجھائڻ / ٺاھڻ): ٺاھ/ پرچاءُ.

پردو پکر: (پکر: زرھ / بچاءُ): آسرو / بچاءُ/ ڍڪ/ سَدَ.

پردو پناھ: ڍڪ / پوش / بچاءُ / اوٽ / آڏر. مثال:
پردو پناھ ڪر سندم واھر واھ ڪر سندم
روشن راھ ڪر سندم. رب ستار. يا خدا! (محمد صديق مسافر)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پرک پچاڻ: (پرکڻ پچاڻڻ: سڃاڻڻ): سڃاڻ / ساڃاهه / پروڙ.

پرک پرکا: (پرکڻ پرکائڻ: سڃاڻڻ): سُڃاڻ / ساڃهه / پروڙ.

پرک پروڙ: (پرکڻ پروڙڻ: سمجهڻ سڃاڻڻ): سڃاڻ / ساڃهه/ ساڃاهه.

پُرڻ / پُرهڻ پرجهڻ: پرڻ: روانو ٿيڻ. مثال: نظر نہ تنهن نروار، پوءِ پورندهين پنڌ تي (ميين عيسيٰ): سهي سنيري نکرڻ/ تيار ٿي روانو ٿيڻ.

پرو پار: حد / پُڇاڙي / ڇيهہ. مثال:

آهي قوم اسان جي کم ذات کر هاڻي،
هن لائق، تنهنجي لطف جو نہ پرو پار پڇاڙي (منٺار فقير راڄڙ)

پرو پاند: انت / ڇيهہ / حد / پڇاڙي، مثال:

(١) خالق! تنهن جي ڪانڌ جو پرو پاند نہ ڪوءِ (شاهہ: سر ڏهر)
(٢) وڏائي واحد جي عظمت عظيما،
پرو پاند نہ ليي، ڪامل ڪنهن، اتان... (مخدوم غلام محمد ٻگائي)
(٣) صاحب! تنهنجي سگهہ جو پرو پاند نہ ڪو (سگهڙ مِرزو نوحاڻي)

پرو پتو: ڏس پتو / نشان پتو / پار نشان.

پرور پاڪ خدا: الله تعاليٰ / مالڪ حقيقي مثال:

اي ميان! لوئي جي لڄ رک تون پرور پاڪ خدا (منٺار فقير راڄڙ)

پروڙ پرجهہ: (پروڙڻ پرجهڻ: سمجهڻ / پرائڻ / پاڻپڻ): سمجهہ / سُرت / ساڃاهہ / سٺو پرائي.

پرهہ ڦٽي پرڀات: اسر ويل / صبح جو / پيچ ڦٽي. مثال:

روئندي روئندي رات وهاڻي،
پرهہ ڦٽي پرڀات - راڻا رات رهي وڃ (سيد سردار علي شاهہ "ذاڪر")

پريتم پيارو: پرين / دوست / محبوب / سپرين. مثال: پريتم پيارو، دلبر دلارو.

پريتو پيار: سڪ / اڪير / محبت.

پرين سُپرين: پيارو / دوست / دلدار / محبوب.

پِڙ پٽ: پڙ / ميدان / ڪليل ايوان. مثال:

سي پڙ پيسو پٽ، ماڙهو وڃن موتيا (شاهہ: سر گهاتو)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پڙاڏو پڙلاءُ: آواز جو ٽڪرجي واپس موٽڻ/ آواز جو ٽڪرائجڻ ۽ موٽ کائڻ ECHO

پڙاءُ پڙلاءُ: آواز جو ٽڪرائجي موٽڻ.

پڙٻاٽ پڙٻاٽيون: ٻٽاڪون سٽاڪون / لاڙون لباڙون / ڏاڙيون ٻٽاڪون / ٺلهيون ڳالهيون.

پڙهو پڙلاءُ: (پڙهو: پڙهو گهمائڻ / دهل جي ڏينگ - ڏينگ تي ڪو اعلان پڙهي ٻڌائڻ / دهل وڄائي ماڻهو ميڙي ڪو اعلان ڪرڻ - پڙلاءُ: آواز): اعلان / منادي.

پڙهڻ پرجهڻ: پرائڻ / سکڻ / سمجهڻ READ AND LEARN مثال: پڙهڻ پرجهڻ پاڻ ۾ وڏو فرق ٿيو (روحل فقير)

پڙهڻ پروڙڻ: پرائڻ / سکڻ STUDY AND LEARN

پڙهيل پُرجهيل: (پرجهڻ: سکڻ / سمجهڻ): اهو ماڻهو جنهن علم پرايو هجي ۽ ان ۾ ڪمال حاصل ڪيو هجي / اهل علم LEARNED

پڙهيل پُريل: تعليم يافته / پڙهيل ڪڙهيل.

پڙهيل پهرايل: پهرايل: جنهن کي علم جي تحصيل بعد سند / انعام / پاڪر سان سينگاريو ويو هجي / لاڳ ڏنو ويو هجي DECORATED WITH AWARD

پڙهيل پيريل: پيريل: جنهن کي پنهنجي پير / مرشد / استاد هدايت يا سبق ڏنو هجي / علم جي تحصيل ڪرائي هجي.

پڙهڻ ڪڙهڻ: پرائڻ / سکڻ STUDY AND LEAEN مثال: پڙهيو آهي پر اڃا ڪڙهيو نه آهي): پرائڻ / پڙهي پچائڻ / سکڻ. مثال:

پڙهيو ڪڙهيو (پڙهيل ڪڙهيل) آهي پر اڃا زماني جو پورو آزمود پرايو نه اٿائين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پَشمي ريشمي: (پشم جهڙو / ريشم جهڙو): پٽ ريشم جهڙو نرم / ملائم (لسو)، مثال:

ڪپڙا ڏڪيو عمدا اوهين سونٽي ۽ پشمي ريشمي
نانگا وتون گهمندا اسين، قاڻ ٿڻن ناهي نظر.
(شمس العلماء مرزا قليچ بيگ)

پکا پيرون: (ڪنڊن ۾ پيرون ۽ ڪرڙن ۾ پکا ٿيندا آهن) جهنگلي ميوو "تر" ۾ ان کي "ذات" به چوندا آهن.

پکڙ پچاڙ: (پکڙڻ پچاڙڻ): جهلي سوگهو ڪرڻ/ سُک جهلڻ: وٺ وٺان/ پَڪَڙ پڪڙان.

پکو پختو: مضبوط / سگهارو.

پکو پوڙهو: پکو: پکي / وڏي عمر وارو: اسم تکبير "پکوڙو": پوڙهو پکوڙو.

پکي پتکڻ: پکي: پکن پرن وارو، مثال:

هي هزارين خرچ ڪائڻ، هي هوائي آرماڙ،
پوءِ به تورو ٿيو تہ، ڪرندي ڪين ڏسندا لاهہ چاڙهہ
پر پکي پتکڻ، پسون پيا اڏرندا آڳڙ پچار.... (حاجي احمد ملاح)

پکي پرنيہ: اڏامندڙ ساهوارا / پرن وسيلي اڏامندڙ ساهہ وارا / پرن وارا جانور.

پکي پرند: (پرند: پرن وارو / پکيرو): پرن وسيلي اڏامندڙ ساهوارا، مثال:
جيئن جانور، پکي پرند، سيکو تو ساراهي (حاصل فقير)

پکي پکڻ: (پکڻ: پکن / پرن وارا) اڏامندڙ ساهوارا / پکير، مثال:

(١) سارنگ جي هي سونهن سوييا ڏسي، پکي پکڻ مذر سر آلاپي رهيا هئا." ("اوڏو جام ۽ هوٽل پري" ماهنامہ "فردوس"، هالا فيبروري ١٩٥٨ع)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

(٢) پکي پکڻ سپ گڏجي ڳائن، ماڻهو ملي تا خوشيون ملهائن
هڪ منهنجي هزارن ۾ توريءَ سري نہ سهٽا. (مخدوم محمد امين "فهيم")

پکي پکير: پکير: پکن / پرن وارا / اڏامندڙ جيو(ساهوارا) / پکڻ. مثال:
اتي پرين پڇيو پکيرن کان، ڪولي خبر چار (فقير علي بخش جمالي)؛
پکي پکڻ / پکي پرند.

پڳَ پٽڪو: متي تي ٻڌڻ لاءِ ڪپڙو HEAD DRESS

پڳدار پاڳارو: پاڳارو: جنهن تي راڄ / مريدن طرفان "پڳ" رکيل هجي / پٽڪو ٻڌايل هجي يعني چڱو مڙس / پير مرشد.

پڳدار پاڳوَ: جنهن کي راڄ / مريدن پڳ پهرائي هجي / مرشد پير / پوتار /وڏيرو.

پڳي پيري: (پڳ : پير / قدم / قدم جو نشان): پيراڏو / يعني جيڪو پيرن جي نشانن تي ويندڙ چورن / پٽڪيل مال جو رخ معلوم ڪريءِ نيٺ وڃي ڳولي لهي FOOT TRACKER

پل پارچو: گهڙي پلڪ / ٿورڙو عرصو / ويلو وقت / ڪن پلڪ /ساعت.

پل پهر: (پهر: ٽن ڪلاڪن جو عرصو): گهڙي پلڪ / ڪجهہ وقت. مثال:
هي ٿون هتڙي حياتي آ زهر،
پنهوارن ري گذري نٿو پل پهر (عبدالمجيد "ماجد" افروي)

پلٽ پالوٽ: پلٽڻ پلتجڻ: اُٿلڻ / اُٿلي پوڻ / پالوٽڻ پالوٽجڻ / وسڻ وسائڻ. مثال:
پلر جي پالوٽ سين پٽن جهليا پاهہ (شاهہ: سرسارنگ)؛
مينهن جو پاڻي / مينهن جو وسڻ

پلر پاڻي: (پلر: مينهن جو پاڻي): بارش جوپاڻي. مثال:
پلر پاڻي پيئون، تيون شل باغ بهار (خواجہ غلام فريد)

پلٽي پاتولي: پلٽ ماري وهڻ TO SQUAT CROSS-LEGGED.

پلڪ پارچو: گهڙي پلڪ / ٿوري گهڙي / ساعت.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

پلڪ گهڙي: توري گهڙي / ساعت / ويلو / ٿورڙو وقت.

پلئو پاند: دامن / واسطو / مائٽي. مثال:

اڙيو آري ڄام سان، منهنجو پلو پاند (ڏتل فقير لغاري)

پلو، پلاند: (پلو پائڻ / پلاند وجهڻ: رئي جو پلاند / پلؤ پيرن تي وجهڻ / واسطا وجهڻ / ليلائڻ / ٻاڏائڻ): عرض / ليلڙاٽ / گذارش.

پلويڙو پلوڙو: (پردو پلو، ڏيڻ: پردي خاطر گهر کي چوڌاري لوڙهو ڏيئي ڇڏڻ:) ڍڪ / پردو / پناهه.

پن پردو: ڍڪ / اوٽ / پناهه / آڏار / آڏر.

پن پوشاڪون: ڍڪ / ستر پوشي / لٽو ڪپڙو. مثال:

پن پوشاڪون گلبدن تي روءِ رنگين (وريام شيخ فقير)

پنَ مڱ: (پنڻ مڱڻ / ڳهڻ / ڳهري وٺڻ / خيرات وٺڻ): خيرات / صدقو.

پنارو پناهه: (پنارو: آڏار). مثال:

مان پيس تنهنجي پناري، تو پنان توکان پناهه (علي محمد قادري):

سهارو / ڍڪ / پردو.

پنندڙ پينو: پينار / فقير / مڱتو / مڱڻهار / مڱندڙ / لاڳ ڳهرندڙ / خيرات وٺندڙ. مثال:

آهي "منٺار" پڻ ٻانهو تنهن جوسوالي پنندڙ پينو تنهنجو

فضل ڳهري احسانئون تنهن جو آس پڄاءِ انشاء الله وي ميان!

(منٺارفقيرراڄڙ)

پنڌ پاڌ: واٽ / رستو / چارو. مثال:

جتي پنڌ نه پاڌ، اتي لاهوتي لعل ٿيا (راضي فقير)

پنڌ پاڙي: (پاڙي: جنهن کي پنڌ ڪري / هلي وڃي پاڙجي): مفاصلو

پنڌ پيادو: پيرين پنڌ / پيادو. مثال:

چين ڏي وڄ علم جي ڳولا ۾ پنڌ پيادو "قليچ"

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

پنڌ پيچرا: پنڌ رند / راھون / واٽون / وروڪڙ واٽون. مثال:

نيھي (رماڪو) آھيءَ پنھنجي اوسي پاسي جا پنڌ پيچرا ڄاڻي ٿو.

پنڌ پير: (پنڌ: ڪيل پنڌ / جتان اڪثر اچڻ وڃڻ ٿيندو رهي - پير: واٽن تي پيرن جا نشان): هلڻ چلڻ. مثال:

اٿي ڳول ڳليون، پنڌ پير پهي... (شمس العلماء مرزا قليچ بيگ)

پنڌ پيرا: ڪيل پنڌ / مفاصلا ۽ پيرن جا نشان.

پنڌ رند: پيچرا / گهٽ گهيڙ / لنگهہ لانگھا / واٽون. مثال:

پنهل جا پيچندي الا، پنڌرند راهون پيچرا (مصري شاهہ)

پَنڻ پوڻ: رَپنڻ: پرڻ / پنڌ پوڻ / پنڌ ڪرڻ. مثال:

توسين پنڌپس پنڌ، ڏينديس باھہ پنيور کي (شاھہ: سرڪو مياري)

پوڻ: (پنڌ پوڻ): پيرين پنڌ ڪرڻ / پيادو هلڻ

پنو پَنارو: آٿت / آڌر / آسرو / سھارو.

پنڻين مڱڻين: پنڻ مڱڻ سان پورت پئجي نہ سگهندي. چوندا آهن پنڻ ڪان ڀُڏڻ ڀلو آهي. بيڪار ماڻهن لاءِ چوندا آهن: پنڻين مڱڻين گهر هلي تہ ڪهہ آڌاري واٽ؟ (ڀهاڪو): خيرات / پنڻ مان گهر هلي سگهي تہ اوڌر ڇو وٺجي؟)

پٽت پير: پٽت (پ هيٺ زير): پنڊت: پير مرشد / روحاني اڳواڻ. مثال:

سوڊيءَ گهٽا سڪائيا، پڙهياپٽت پير (شاھہ: سر مومل راڻو)

پوٿيون پنا: هندن جا پاڪ ڪتاب - پنا: ڪتابن جا ورق. مثال:

پوٿيون ۽ پنا، ويسامين ويڙهي رکيا (چئنراءِ سامي):

بنديون / ٽيپتا / مذهبي ڪتاب / پاڪ پوٿيون.

پوت اوڇ: (پوت: وڏيون پوتيون / اوڇ: اٽپل اوجيل ڪپڙو: لٽو ڪپڙو / گندي ڪپڙو.

پوٽا ڌوھتا: پٽ ڌيءَ جو اولاد. مثال:

پوٽا ڌهتا ڏک ۾ پٽي ڪيندا پار (صالح سنڌي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پوئو پڌر / پوئا پڌر: پٽ پڌر / کليل ميدان. مثال:

لاڳيتين برساتن، جهانگين جا جهوپا جهوري وڌا آهن ۽
اهي ويچارا پوئن پڌرن تي ٻچا وٺيو ويٺا آهن.

پوچ پڙ: (پوچڻ پڙڻ: وکوڙڻ وٺڻ): وٽ وکڙ. مثال:

ٻاڳ موجب ٻوڳيان، پيو ڏکن جي پوچ پڙ
ائين گڏيس گوندر ۾، جيئن گاذر کري کپڙي کي گهڙ.

(محمد صديق مسافر)

پوڄا پاٺ: (پوڄڻ/ سجدو ڪرڻ - پاٺ: ڌرمي ڪتابن جو پڙهڻ / سيکا / دور ڪرڻ): هندن جي عبادت جو طريقو / ڀٽ پوڄا / ڪريا ڪرم / مذهبي حڪم پورا ڪرڻ / ڌرمي ڏڻ وار جنهن تي خاص پوڄا ڪئي وڃي.

پور پهه: خيال / اوتارا / سارونيون / يادگيريون. مثال:

اڇي ڏينهن آچر، پيم پور پهه،
ٿمن نيڻ منهنجا، ڏئي تاڙهه تهه. (احمد خان "آصف" مصراڻي)

پورو پُنو: مناسب / دستور مطابق / ضرورت موجب / وچولو.

پورو سُورو: عام رواجي / معمولي.

پوري پُني: مناسب / معتدل / نه گرم نه سرد آبهوا.

پورهيت پاڇاٽي: نوڪرياٽي / ٻيلياٽي / گولي. مثال:

دوست اوهان جي در جي پورهيت پاڇاٽي (نانک يوسف)

پورهيت پرٽياٽي: پرٽياٽي: ڪتياٽي (سسئي ڏانهن اشارو آهي) / ڏوٻياٽي / نوڪرياٽي / ٻيلياٽي. مثال:

پنهل! ٿئو پاڻ سين پورهيت پرٽياٽي (شاهه: سر ديسي)

پورهيو ڪارهيو: ڪم ڪار / محنت مزدوري / ڪسب / ڪار / پيشو.

پوڙهو پکو: (پکو: پڪيءَ عمر وارو) ٻڍو / جهور / ڪُڪَ / مڙهو. AGED

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

پوڙهو پڪوڙو: پڪو: پڪي عمر وارو - تڪبيري صورت پڪوڙو)؛ ٻُڍو / ڪکُ / مڙهو / ڪَراڙو / جهوَر.

پوش پناهه: پردو / ڍڪ / اوڍر اولو / آڏر. مثال:

”منٺار“ فقير ٻه منگتو، تو پني پوش پناهه (منٺار فقير راڄڙ)

پوکي راهي: (پوکيل راهيل؛ پوکڻ (فصل پوکڻ) ۽ فصل لٽي، ديري ٻران جي ”راهه“ ڪرڻ)؛ ڪيتي راهي، مثال:

پوکي ڪريون نه راهي، پنون نه ڪنهن جو پاڙو

(هادي بخش شاهه مسڪين)

پوکون راهون: (پوکي راهي؛ پوکيل فصل ۽ پڪل فصل جي راهه ٽيل)؛ ٻنيون ٻارا. مثال:

ڍنڍين ٻِهه، درياهين پَلا

پوکن راهن جا ٽين ٽلها،

پرجن ديري ديري گلا،

ڪَر ۽ ڪوٺيون، لوڙ پچن لاڙيون. (حاجي خانڻ جنجهي)

پهه پاهت: واسطو / لاڳاپو. مثال:

ماروئڙن سان، ٻڙي جيڏيون، منهن جو پهه پاهت. (نانڪ يوسف)

پهه پور: خيال / وِسوسو. مثال:

ويهي ويراڳين جو ڪو پهه پچايو پور (هادي بخش شاهه مسڪين)

پُهائڻ پُچڻ: (پهائڻ: پهو / رستو پُچائڻ. مثال:

پُهائيندي س پنهوءَ کي، آئون ڳچي پائي گندي،

منکي تان سي نه ڇڏيندا (شاهه: سرڪو هياري)؛ ڏس پتو پچائڻ / پنڌ پچائڻ.

پهت پر: انداز / ڍنگ / نمونو / دستور / ريت. مثال:

وڏڻ، چيرڻ چچرڻ، پهت انين جي پر (شاهه: سرڪلياڻ)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

پهت پرتيون: پيار / سنبنڌ / سڪ. مثال:

واڳ تون ورائج، پاڻ تون پلائج،

اڳڻ اسان جي اچي پير پائج،

پرچ پيارا! تو سان منهنجون پهت پرتيون (منٺار فقير راڄڙ)

پهر پاچو / پاچڪو / پارچو: هڪ پهر / ٽي ڪلاڪ / ٿورو وقت.

پهر پل: ٿورو وقت. مثال: عنايت سر مٿي "صابر" هجي هردم پهر پل ۾،

اڳڻ عاجز سنڌي ايندا سردار بسم الله (رئيس امام بخش جتوئي "صابر")

پهر اوڃ: پهر: پهرڻ جا ڪپڙا - اوڃ: اوڃڻ (اٿڻ - اٿپل ڪپڙو)

گندي ڪپڙو / لٽو ڪپڙو / اوڇڻ.

پهر پوش: (پهر: پهرڻ / ڍڪڻ: ڍڪ پردو / پوش: ڍڪ / پردو / لٽو ڪپڙو.

پهر پوشاڪ: لٽو ڪپڙو / اوڇڻ / لباس.

پهو پيچرو / پها پيچرا: (پهو: چارو / واٽ / پيچرو: ورڪڙ واٽ): ورڪڙ واٽون / چارا. مثال: پيلن ۾ ڪيترائي پها

پيچرا هوندا آهن.

پهوڙ پهاڙ: پهڻ/ پٿر / جبل / ٽڪريون.

پهي پانڌي: (پهي: پهو / واٽ ويندڙ - پانڌي: پنڌ ڪندڙ / پنڌڙيو): مسافر / واٽهڙو. مثال:

پهي نہ پانڌي ڪوءِ، جه ڪر پڇي لوءِ (شاهہ: سر سسئي آبري)

پهي پروڙي: (پهڻ پروڙڻ: ويچارڻ سمجهڻ): سوچي سمجهي. مثال:

نت نهاري، نبضون ناڙون، پهي پروڙي پنهنجو پاڙو.

(الهڏنو فقير: سر تلنگ)

پيادو پيرڙيو / پيادا پيرڙيا: پيادو: پنڌ ويندڙ - پيرڙيو: چوهو پچندڙ / تکو ڊوڙندڙ - مثال: ڪي پُرن پيرڙيا، ڪي شترن سرسوار (سگهڙورايو: قصوراءِ ڏياچ): پنڌ جا چوها / تيز رفتار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پيارو پريتم: دوست / محبوب / دلدار.

پيارو ڏلارو: محبوب / دوست/ دل گھريو ماڻهو / دلدار.

پيارو دل وارو: محبوب / دل گھريو / من گھريو.

پيام پيغام: نياپو نڻو / سنيهو.

پيٽي پيٽور: گھٽو کائيندڙ / کاڌ جو ڏرو / کاڌ جي کڌ / پيٽ پوڄاري.

پيٽي پيٽوڙي: پيٽ ڦاڙي کائيندڙ - چوندا آهن تہ "ڦـبيا اهي جي ڦاڙي مٿا! A GLUTTON / پيٽو / هڄ کري پيٽ پرينڌڙ. گھڻي کاڌ تان ماڻهن تي چيڙ رکندا آهن. مثال: "ابراهيم پيٽي".

پيٽي پيٽ - چٽيو: پيٽ مـريد / جنهن جي زندگي جو مطلب صـرف کاڌ هجي / کاڌ جو ڏرو / گھٽو کائيندڙ / پيٽوڙي.

پيٽي پيٽ وڏو: جنهن جو پيٽُ (پيٽ) سولائيءَ سان نہ ڀرجي سگهي.

پيچرو پنڌ / پيچرا پنڌ: (مشکل راهون / ور وکڙ واٽون جتي صرف پنڌئي وڃي سگهجي ٿو / پنڌ / مفاصلا): اڻانگيون راهون / رند پنڌ / ڏکيا پيچرا. مثال:

سنڌ واٽ تي مان نهاريان پيو.

ڀيا پيچرا پنڌ پڃائي چُڪس. (مخدوم محمد امين فهيم)

پيچرو چارو: پيچن / ورن وکڙن واري واٽ. مثال:

کيو اکين آرو اتي، ساجن ملڻ مشکل آهي.

ناهي پيچرو چارو اتي، ساجن ملڻ مشکل آهي.

(منٺار فقير راڄڙ)

پيچي پيچاڻتو: وَر وَکڙ / مُنجهيل / مشکل.

پيرُ پڳُ: (پڳ: پير جو نشان): پيرن جا نشان FOOT PRINTS

پير پيغمبر: نبي سڳورا ۽ ولي الله / رب جا نيک ٻانها. مثال:

توڙي پڙهيا پير پيغمبر، توڙي عاقل ۽ اکابر

توڙي سلطان ۽ سکندر، تو اڳي هرکو حسابن ۾.

(منٺارفقيرراڄڙ)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

پير فقير: مذهبي شخصيتون / مرشد، مثال:

حيلا ٻهانا هڙئي هلايم، پنڊت پير فقير پڇايم،
ذات ڏاڍي آزور، حاجت ناهي حجت هلائڻ
(مظهر علي "مظهر" کهمرو)

پيرُ گُرُ: گُر: گُرو / مرشد / روحاني پيشوا، مثال:

(١) ڪنهن جي ٻه نه ٿو ٻڌي، ڪو پيرگر ٿي نه اٿس!
(٢) چندن ڦيٿن، وظيفن سان، گهٽايوڪين ڪي ليکن،
نه جنهن جو پير گر، تنهن تي ٻلا کهڙو اثر ٿيندو؟
(سومروغلامرسول "سودائي")

پيري پيراڏي: پيرن جي نشانن جي مدد سان چورن جو پتو لڳائڻ جا ماهر FOOT TRACKERS

پيري رَندي: فقيري / پيراٽي واٽ، مثال:

پيري رندي نه راهه، هنئين جي همت سندي
سستي چڙي سلوڪ ٻر روشن ضمير تي (محمد صديق مسافر)

پيرين سيرين: هلڻ چلڻ جهڙو/ گهمڻ ڦرڻ جهڙو / چڱي حال وارو / پنهنجي پيرن تي آزاد / خود مختيار INDEPENDENT ، مثال:

وڏي بيماري ڪاٽي، هاڻي مس مس وڃي پيرين سيرن تي آهي.

پيڙا پيڙاڪو: (پيڙجڻ: پوڳڻ): پيڙ / پوڳنا.

پيڙهه پَٽ: پيڙهي / بنياد / اصل نسل / رَهائي رسائي / پنيرائي.

پيڙهيون پتيون: خاندان جون پتيون (پتي: حصو) يعني ويجها مائٽ.

پيسو / پئسو پائي: (ڏوڪڙ / رقم / دولت، مثال طور، پئسي جي اهميت تان چوندا آهن:

(١) پئسو هٿ جو مير آهي يعني دولت اڇٽي وڃٽي آهي): ڏن دولت، مثال:

(١) ڪانهي پنهنجي ڪرت ڪمائي.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

پاند پر ناهي پئسو پائي،
هڻ هڻ پنهنجي پاڻ گنوائي،
عمر اجائي گاهہ بگاهہ،
لاالہ الاالله　　　　(سيد سردار علي شاهہ "ذاڪر")

پيسو / پئسو پنجڙ: رقم / دولت / ڏوڪڙ. مثال:

پيسو پنجڙ نہ اٿس جو ڪو ڏنڊو ڪري!

پيسو ڏوڪڙ: دولت / رقم مثال: پيسو ڏوڪڙ نالي لاءِ نہ اٿس!

پيڪَ پيار: محبت / چاهہ. مثال: پاٽيءَ سين پيڪ ڪيو تيلا وٽجارن (شاهہ: سُر سريراڳ): پيارا / اڪرنج / عشق / چاهت .

پيناڪ پينو: پنندڙ / فقير / گداگر / پينار.

پينڙاٽ پيناڪ: گداگر / فقير / سُوالي.

پينو پينار / پينارو: پنڻ وارو / فقير.

پينو پنڻ وارو: فقير / گداگر. مثال:

چا غريب گداگر پينو هجي پنڻ وارو　　　　(خان محمد)

پينو منگت: (پينو: پنندڙ / فقير - منگت: مڱڻو / مڱڻهار / ڪهُرندڙ): پينار / گداگر. پيناڪ / فقير / پينڙاٽ. مثال:

پينوءَ منگت پيناري ڪي، بخش عطا جو ڏٺي تون ڏج دان!

("منٺار" فقيرراڄڙ)

پينڻ ڪائڻ: ڪاڏو خوراڪ / ڪاچ. مثال:

ناپسند آهي پينڻ ڪائڻ سچو سينگار پڻ،
غمزده دل تي اڪين مان جاري آهن نار پڻ.　(حافظ محمد احسن)

پيو لَيو: (پوڻ / لوڻ: سُمهيو رهڻ / پيو رهڻ): بيماري سبب بستري داخل.

پيھہ گيھہ: (پيهجڻ گيهجڻ: ڳوهجڻ / ڀڪوڙجي پيڙجي وڃڻ): ڀڪوڙ / پيڙ RUSH

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

پيهڻ پچائڻ: (جنڊ تي اَنُ پيهڻ ۽ اٽو ڳوهي ماني پچائڻ): اصطلاح ۾ معنيٰ: پورهيو ڪرڻ / ٻيلياڻي / نوڪرياڻي تي بيهڻ / ٻانهي تي پورهيو ڪرڻ. مثال:

(١) پيهان پچايان، جي مانَ نِهو پاڻ سين! (شاهه: سر سسئي آبري)

(٢) جتي بهشت جنت ۾ پاڳين پاٽا،
اتي سدا سُٺائون، ڏهن ڏاڏاٽا،
پيو قوت سندن مڪيون ماندانا،
ان جو سِرُ هو پيهڻ پچائڻ ميان! ("منثار" فقير راڄڙ)

پيءُ ڏاڏو: بزرگ / خاندان جو وڏو. مثال:

تڏهن اُمت ان جي ڪي آ ڪهڙو حق،
جو پڏائي پنهنجو پيءُ ڏاڏو وري. (شمس العلماء مرزا قليچ بيگ)

پيٽي ليٽي: (بيماريءَ جي حالت ۾ پيو رهڻ / بيمار پئجي رهڻ): اگهائي / بيماري / ناچاقائي. مثال:

پيٽيءَ ليٽيءَ ڏيءَ ڪم اچي (بيمار ماڻهن جو وڏ ۾ وڏ خيال نياڻين کي ٿيندو آهي.)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ج

(لفظن جا جوڙا: 186 - ڪل لفظ: 372)

جابو جانار: (جابو: جنهگلي جانور جو قسم "جابو، مر، سلهه" - جانار: جان وارو/ ساهه وارو): جانور/جهنگلي حيوان/مِرون.

جابولَ جهڳي: (جابولڻ جهڳي هڻڻ: اجايو ڳالهائڻ / بڪڻ / وقلڻ / بي تڪي ڳالهه ڪرڻ / هتوراڙيون هڻڻ): بڪ / بڪوات/ وِقل / بي تڪي ڳالهه / بڪواس.

جات پات: ذات/قبيلو/قوم/برادري/فرقو/نسل/عزيز/مت مائٽ/ذات پات.

جات نيات: ذات نيات / ذات پات / حسب نسب / برادري / قبيلو / فرقو / نسل / قوم.

جانولو جانوڙو: ڏنار ڪانسواءِ چيڪ (ڳور / آزاد) چرندڙ چوپايو مال / چڙواڳ ڍور.

جانو / جانئو جوان: هڏ ڪاٺ وارو / مضبوط جسم وارو / پهلوان/ سگهارو / طاقتور / ڪٽمست.

جاپَ پوڇا: (جاپڻ: جپڻ / پوڇڻ / نالو وٺڻ): پوڇا / ورد / وظيفو/ ذڪر / پراٿنا / بندگي / عبادت.

جاچ / جانچ پڙتال: (جاچڻ / جانچڻ - پڙتالڻ: جاچڻ جوچڻ / ڳولڻ ڦولهڻ): چڪاس / تپاس / پُڇا / تلاش / نظرداري/ پرک / آزمائش / سنڀال / ڳولا ڦولها.

جاچ جوچ: (جاچڻ جوچڻ: ڳولڻ ڦولهڻ / تلاش ڪرڻ / وِلاڙ ڏيڻ): ڳولا ڦولها / تلاش / وِلاڙ / پَرک / پُڇا ڳاڇا / چڪاس.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

جاچ چڪاس، (جاچڻ چڪاسڻ، پرکڻ / ڳولڻ ڦولهڻ)، پرک / پڇا / تلاش / ڳولا.

جاچنا جانچ، ڳولا / تلاش / پُڇا / پرک / پرکا.

جاچي جوچي، ٽپاسي / ڏسي وائسي، مثال:

جاچي جوچي ليئو پايو، ڦرائي دل نہ ڦاسايو،
پُنهل سان پيچ تن پايو، ڏسي ڏونگر متان هٽڪن.
(پير ڪمال سائين: سُرڪليان)

جادو جنتر، انتر منتر / دعا تعويذ / سڳو ڦيڻو / جهاڙ ڦيڻو، مثال:

انتر منتر جادو جنتر!

جادو ڪامڻ، جادو منتر / سڳو ڦيڻو / جهاڙ ڦيڻو / دعا تعويذ.

جاڏا جُنگ، (جاڏو جُنگ، تمام وڏو / ٿلهو - جُنگ ۽ مضبوط / طاقتور)، تمام وڏا ۽ مضبوط، مثال:

ڪال وڏائين ڪن ير، جاڏا جنگ جهاز. (شاهہ: سرسريراڳ)

جاڏو جاڏيلو، جاڏوارو / ٿلهو متارو / پهلوان / جانٺو / بي ڊپو / اڻگهڙيو (UNPOLISHED) اڙدو / ڏنگو / اڙنگو / آهنڊ / سگهارو / همت پريو.

جاڏو جهنگلي، اڻگهڙيو / جَٽُ / کهرو UN CULTIVATED/ UNCULTURED

جاڏي تاڏي، جيڏانهن تيڏانهن / جتي تتي / هر هنڌ.

جاڏي ڪاڏي، جيڏانهن ڪيڏانهن / جتي ڪٿي / هر هنڌ. مثال:

جاڏي ڪاڏي پاڻ، چڏ تون غير گمان (قادر بخش بيدل)

جاڏيلو جانٺو، مضبوط بدن وارو/ ستر وٽر / سگهارو / طاقتور / ٿلهو متارو.

جار آر، ساڙ (سڙڻ) / جل (جلڻ) / ڪام (ڪامڻ) / پچ (پچڻ) مثال:

جوش ڪُهايس جار، لڳس ناوڪ نينهن جو (رمضان واڍو):

جوش/حسد / تيسو / سڪ / أڪرنج.

www.sindhsalamat.com 		books.sindhsalamat.com

جاري ساري: بنا روڪ رنڊڪ جي چالو / هلندڙ / وهندڙ.

جاڙِ جُٽ: جاڙ: ڏاڍائي / عقوبت - جاڙون: (جنيون / عقوبتون)، مثال:

(۱) جتا! شال جيو، جيو پيا جاڙون ڪريو (شاهه)

(۲) جيئڻ جيم جيڏين سوا، جڳ ۾ آهي جاڙ (مير عبدالحسين خان سانگي):

ڏاڍ / تڪليف / تعدي / سختي / عقوبت. مثال:

اهڙي جاڙ جُٽ ڪان پوءِ به نہ تو سمجهي!

جاڙون جنيون: (جاڙ : جمع : جاڙون) مثال:

جيڏيون مون سان جبل تو چاڙون ڪري (شاهه) : تعديون/ عقوبتون/ڏاڍايون. مثال:

جاڙون جنيون پلئو ۾ پائي، هڏ نہ پوٽتي هتي هتي.

(روشن علي شاهه جهانيان پوٽو)

جاستي جهجهو: ڳچ / گهڻو / زياده / سُنوالو / وڌيڪ.

جاڦو جهاپو: جاڦڻ جهاپڻ: جهپي وٺڻ / جهٽي وٺڻ / جهٽ ڏيئي ڦرڻ / ڪسڻ): جهپو / جهٽُ / ڪَسَ / چنبو / جَهپَ.

جاڪون لاڪون: جڏهانڪر تڏهانڪر / جڏهن ڪان وٺي / جنهن وقت ڪان وٺي / جاڪر لاڪر / جاڪرون لاڪرون SINCE / EVER SINCE

جاڪوڙ تاڪوڙ: (جاڪوڙڻ تاڪوڙڻ: ڪوشش ڪرڻ / وِلاڙڻ / هَٿَڻ / ڪَپڻ / متامونا هڻڻ): ڪوشش / وِلاڙ / جفاڪشي / رَت وِلوڙ.

جاڳارڻ جاڳائڻ: سجاڳ ڪرڻ / ننڊ مان اُٿارڻ / سچيت ڪرڻ / غفلت ڪان خبردار ڪرڻ. مثال: جتن جاڳاري ڪين ڪي، جان ڪٽي ويا واٽ: (ڳنگو): خبردار ڪرڻ / چتائڻ. مثال:

شاعر غفلت جي ننڊ ۾ ستل قوم کي جاڳاريندا جاڳائيندا رهن ٿا.

جاڳام / جاڳهه جاءِ: (جاڳام : گهر گهاٽ / گهر ٺڙ / ماڳ مڪان. مثال:

نرمل ٿي نماز پڙهي، جوان انهي جاڳام. (مهدي شاهه)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جاءِ: زمين جاءِ ڏئيس ته شرم کان پيهي وڃي!)؛ گهر / رهڻ جي جاءِ. مثال:

(١) رهڻ لاءِ ڪا جاڳهه جاءِ ٿي نه اٿس!

(٢) وڏا سيءَ سازڙي سچي رات هاءِ

نه ماني نه ٽڪي، نه جاڳهه نه جاءِ. (شمس الدين "بلبل")

(٣) جوڳن جي آ جاڳهه جاتي،

جن ملائڪ جي جاءِ ناهي تاتي،

ڪٿي پنهنجو پاڻ لڪايون. (حاجي خاڻ چنجڻي)

جالارو جهجهو: جالار: گهڻو. مثال:

آيو ڪچهري ڪريم جي، جر وهائي جالار (فقير علي بخش جمالي)؛

گهڻوتڻو / جاستي / سَرس / سُنوالو / وڏيڪ.

جان جُسو: (جســـو: بدن)؛ جند جان / بت بدن / جسم / خاڪي بوتو / انسان جو بدن. مثال:

جان جسو، سر صدقو، گهوريان گهر تڙ. (مبين عيسلي)

جان جگر: تن بدن / جسم / رت ست. مثال:

تو جي ڏنم سيلهه َ، پيون سُيون،

سي منهنجي جان جگر منجهه پيون. (منثار فقير راجڙ)

جان جند / جندڙي: تن بدن / جسم. مثال:

(١)... سناسي ڏيئي سور گهٽائي ويا

منهن جي جان جندڙي جلائي ويا (محمد عثمان ميمڻ)

(٢) الف، ميم، يي، نون، جي بَدِ صدا،

مٺا جان جندڙي جلائي چُڪس. (مخدوم محمد امين "فهيم")

جانار جانور: جانار: جان وارو / جاندار. مثال:

دهشت دم درياهه ۾، جت جايون جانارن (شاهه: سر سهڻي)؛

حيوان / ساهه وارو.

جانب جاني: (جانــب: جان کان وڌيڪ پيارو - جاني: جنهن لاءِ جان قربان ڪئي وڃي)؛ پيارو / دوست / من گهُريو محبوب / دوست دلدار.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

جالب جگر: جگري دوست / دل گهريو دوست / من گهريو ماڻهو/ عزيز / پيارو / دلدار.

جانيو جهمنيو: (ڪنڌائن وٽن جو ڍنگهر / ڪنڌائون تارو): ڍنگهر / ٻارڻ جون ڪاٺيون.

جانيوٽو جَهٽُ: (جانيوٽجڻ / جهانيوٽجڻ: وچڙي وڃڻ / ڳنڍجي پوڻ / چنبڙي پوڻ / هٿين پوڻ): جهپو / چنبو / جهٽو.

جانيورو جانويوٽو: (جانيورجڻ جانيوٽجڻ: ڳنڍجي پوڻ / وچڙي پوڻ / جهاپو هڻڻ): جهپو / جهپ / جهٽ.

جانٺوجوان: دلير / پهلوان / مضبوط جسم وارو.

جانٺو جوان / جُڳاڻ: جوان مرد / سگهارو / مضبوط جسم وارو WELL - BUILT

جانٺو جوانمرد: سگهارو / هَڏَ ڪاٺ وارو / مضبوط بدن وارو / پهلوان.

جانٺو جوپ: هڏ ڪاٺ وارو / سگهارو / بهادر / مَلهه - ڪُلهيرو WELL - BUILT

جانجهولڻ ڏانڏولڻ: لوڏڻ / ڌوڏڻ / ولوڙڻ.

جانکو جهرو: جهَري (گهٽ) نظر وارو / چُنجهو / جَهِڪي نرت (نظر) وارو.

جاڻ جاني: جان ڪان وڌيڪ عزيز / جان جهڙو پيارو دوست / دلي دوست / دوست ڏلارو / ساٿي.

جاه جلال: دٻدٻو / شان شوڪت.

جاء جڳهه: اجهو / هنڌ / ماڳ / مڪان / گهر.

جائي پائي: (جائي: سچ پچ / يقيني، مثال: جائي تو چوين! You are right!)، پڪ پڪائي / يقيني / سچ پچ Exactly

جائي جواري: (جائي: جُون جي ماني - جُواري: جوئر / جوئار جي ماني): سادو کاڌو / غريباڻو کاڄ. مثال: مهمان کي صلاح ڪندي چئبو آهي: ٻلي ٻلي ڪري آئيو! جائي جواري حاضر آهي.

جبل جهنگ: (جبلن ۽ جهنگلن ۾ انساني آبادي تمام گهٽ هوندي آهي): اٽانگا هنڌ. مثال:

وسڻ سان جبل جهنگ ساوا ٿين،
جي اوسر سايا، سي تازا ٿين. (حافظ عبدالله "بسمل" ٽکڙائي)

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

جتِ ڪٿِ: جتي ڪٿي / هر جاءِ / هر هنڌ. مثال:
(۱) پوئي ڪل جي ڏسين پرده ڪٿي تون،
رکيل آهہ مخزن اسرار، جت ڪٿ. (هدايت علي نجفي "تارڪ")
(۲) اسان سان همدم وهمباش "تارڪ"
رهي تو عشق جو آار جت ڪٿ. (هدايت علي نجفي "تارڪ")

جُتڻ جُنبڻ: (جُتڻ: گڏيو وڃڻ / لڳو رهڻ. مثال:
جتو ونءِ جهازَ، گڏيو غوار بن سين (شاهہ): جُنبڻ: جُنبيو
رهڻ: ڳنڍيو وتڻ / لڳو رهڻ.

جَتو سَتو: معصوم / پرهيزگار / گناهن کان بچيل / حسن اخلاق وارو / پاڪدامن.

جَتِي سِتي: ست سيل واري / نيڪ سيرت / پاڪدامن / عورت جنهن
کو گناهہ نہ ڪيو هجي.

جتي ڪٿي: جاتي ڪاتي / هر جاءِ / هرهنڌ.

جڏ / جُهٽ جوڙيوال: جڏ: جيڏو / هڪ جيڏو / سائي /
مددگار / صلاحڪار / صلاحي / رفيق / ٻِٽ رهندڙ.

جَتائوُ جهالوُ: (جتائو: جتاءِ ڪندڙ - جهالو: گهڻو وقت هلندڙ):
جتادار / پائدار / جهالائو / مضبوط.

جُٽ جاڙ: تعدي / عقوبت / ڦٽڪار / لعنت ملامت.

جُٽَ ڦٽ: ڦٽ لعنت / تعدي / ڦٽڪار.

جٽ جنبڙ: ڦٽ لعنت / لعن طعن / ڦٽڪار / تعدي / ها هاڪار / تنبيهہ.

جپ تار: جهپ تال: پکواز جي وڄت جو هڪ نمونو.

جپ تپ: پوڄا پاٺ (هندن جي عبادت جو طريقو)/ ورد وظيفو /
ذڪر فڪر / الله جو نالو جپڻ / عبادت.

جپ جاپ: خلقيندڙ / مالڪ جو نالو جپڻ / هندن جي پوڄا پاٺ (عبادت) جو طريقو /
ويد پِران پڙهڻ / ايشور جو نانءُ وٺڻ، مالا ڦيرڻ/ هندن جي عبادت. مثال:
جپ جاپ ڪيم، پوڄا پاٺ ڪيم،
سوچي سمجهي ويو پران پڙهيم،
آهي ذات اها هڪ ساڳي پر،
ان ذات جا روپ هزار ڏٺم. (رام پنجوائي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جڄ بلاڙي؛ جڄ (ج هيٺ زير ۽ ڄ مٿي زبر)؛ زوري چنبڙي ونڊڙ / ڪني - بلا؛ اسم تصغير؛ بلاڙي؛ مصيبت / اٿوڻندڙ شيءِ / زوري چنبڙي پوندڙ / ڳِڪَ / آفت / پُيان پوندڙ هائوُ / مصيبت.

جِجان فِجان؛ ڪار گند / بيسود ڳالهاءُ / واهيات گفتگو / بدشد گفتو.

جِجائو بَلائو؛ ججا / خيالي ڀوائتي شيءِ جنهن جي نالي وٺڻ ساڻ ڏپ ٿئي.

جِجائو جِجا؛ جڄ وانگر چنبڙي پوندڙ / نہ ڇڏيندڙ شيءِ / مَڇَڙُو / ڦڪڙي تي لڳندڙ.

جِجو بلاڙو؛ (ججو؛ نر بلا - بلا؛ اسم تصغير؛ بلائڙي - اسم تڪبير؛ بلاڙو)؛ مصيبت / نہ ڇڏيندڙ ڀوائتي شيءِ.

جڏال جڏاڙ؛ (جڏو؛ تصغيري صورت؛ جڏڙو / جڏال - تڪبيري صورت؛ جڏاڙ)؛ جڏو / معذور / اپرو / محتاج / پِنگلو / اگهو / لاچار / بيمار / جڏڙ (تڪبيري صورت.

جڏال جڏو؛ پِنگلو / هيٺو / ضعيف / جهونو / پراڻو / جنَهَرُ / ڪمزور / بي ڪمو.

جڏ ڪر جُنَهَرُ؛ جهونو / جُهريل / پراڻو / ضعيف.

جڏو موتاج؛ (جڏو؛ تصغيري صورت؛ جڏڙو - تڪبيري صورت؛ جڏاڙ- موتاج؛ محتاج)؛ اپرو / پِنگلو / اگهو / معذور
HANDICAPPED

جڏو جڏول؛ جڏو؛ تصغيري صورت جڏڙو / جڏول / جڏال / اهو پوڙهو جيڪو ڏند ڪائي وڃي هوڙن ڪي لڳو هجي يعني جنهن جا سڀ ڏند ڀڃي پيا هجن/ جهوُر / ٻُڍو / ڪَراڙو / ڪَکُ پوڙهو / پوڙهي عورت / ڏائڻ / جادوگرياڻي OLD HAG

جڏهون تڏهون؛ جڏهن تڏهن / سدائين، مثال؛

(۱) جڏهون تڏهون سنڌڙي توکي قنڌارئون جوکو (چوٽي) تاريخ شاهد آهي تہ سنڌ تي هميشہ قنڌار (افغانستان) کان دشمن حملا ڪيا آهن.

(۲) جڏهون تڏهون ڪوڙ ڪي، ڏيندو سچ سزا. (قاضي قاضن)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

جرجلو ٽرٽلو: اٿل پٿل / مانڌاڻ / زلزلو / ڌرتيءَ جو ڌٻڻ / ڪنبڻي / ڪربلا جي واقعي جي نسبت سان، ڏهين محرم کي پڻ جرجلو / جرجلي جو ڏينهن چوندا آهن.

جَڙتِ جَڙاوت: (جڙڻ / پوئڻ / مڙهڻ / پرولڻ / جِهنجهڻ): جڙاءُ / مڙهائي / پرولَ.

جُڙتو ڦڙتو: بناوتي / مصنوعي. مثال:

جن وٽ جڙتو ڦڙتو جوين،
جن وٽ خالي ٺال ٺتول. (محسن ڪڪڙائي)

جَڙد مَڙد: سگهارو / ٺلهو متارو / طاقت وارو.

جڙيل جڪڙيل: (جڙڻ جڪڙڻ: ٻڌي سُک ڪرڻ): مضبوطيءَ سان ٻڌل / سُکَ ڪيل.

جُڙيو جاني: جڙيو: جنهن کي الله سائين سهڻو ڪري جوڙيو هجي / سهڻل سائين – جاني: جان کان وڌيڪ پيارو): دلي دوست / محبوب. مثال:

آءُ نه پڳيس منزل کي،
ٿڪيس، اچي مل جڙيا جاني! (فقير راجڙ)

جَسُ رحمت: الله جي رحمت / شاباس / ڪرم / آفرين / ناموري /. مثال:

نيڪيءَ جا ڪم ڪندو رهي تو: جس رحمت هجيس!

جَسائتو جَس ڪرو: (جسائتو: جس وارو – جس ڪرو: شاباس جوڳو. مثال:
جکرو جس ڪرو........ (شاهه): شاباس جي لائق / نالي وارو / ناموس وارو / مشهور / لائقن پريو / ساڪائتو / انعام جي لائق / تحسين جوڳو.

جسم جان: تن بدن / انساني جسم / انساني بوتو HUMAN SKELETON، مثال:
ٻيا جاڳيم هول هزا، جسم جان منهنجي ڳتي ڳاري. (منٺار فقير راجڙ)

جسو جيءُ: بدن / تن / ٻت / بوتو / جسم.

جکڻ ڏکڻ: سور ٿيڻ / ايذاءُ اچڻ / هُرڻ / ياد اچڻ.

جک جک -ٻک ٻک: بکواس / اجايو ڳالهاءِ.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

جِگر جيرا: انساني جسم ۾ رت جي ٽنتي سرشتي جا ٻه اهم حصا. مثال:

سڙي ويو سوز کان سينو. جگر جيرا جلي ٿيا خاڪ.

نگاهِ آتشين رو کان لڳي وئي آڳ اندر ۾ (حافظ محمد احسن)

جڳَ آڌار جڳ داتا: ساري جهان جو آسرو / اوٽ / ساري جهان

کي رزق ڏيندڙ يعني خداوند تعاليٰ.

جُڳائتو جُڳائيندڙ: سُهائيندڙ / مُناسب / جوڳو / لائق.

جُڳائتو جُڳائيندو: جَسَ وارو / لائق / مناسب.

جڳ جهان: سنسار / دنيا / ڪائنات / جڳت. مثال:

(١) ساراهه ڪجي سبحان جي جنهن جوڙيو جڳ جهان (خان محمد)

(٢) فني فنا جو سيئي مڪان. ڪو نه ڪو رهندو جڳ جهان

(محمد يعقوب دائود پوٽو)

جڳ سنسار: جهانَ / دنيا / ڪائنات.

جڳ مڳ: (جڳمڳائڻ: چمڪڻ / چلڪڻ): چلڪو / چمڪو / چمڪ / جِهر مِر.

جڳت سنسار: جهان / دنيا / جڳ / ڪائنات.

جل ساڙ: (جلڻ / سڙڻ / ڪامڻ / پچڻ. مثال:

ڪارون وس وڏا ڪري اٿس جوش گهٽا جل (رمضان واڍو):

ڪامِ / پچ.

جلڪو جلڪار: جهلڪو / چمڪاٽ / تجلو / جهلڪ.

جلوو جوت: تاب / روشني / ڏچ مچ. مثال:

ڪريو قوب ڪمال. محمد!

پسي جلوو جوت جمال. محمد! (گمنام شاعر)

جمال جوڀن: (جمال: سونهن - جوڀن: جواني - سونهن هوندئي

جوانيءَ سان آهي. چوندا آهن ته جوانيءَ ۾ گند به ڦولاريو

آهي): سونهن سوڀيا / ڏچ مچ / حسن جواني.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

جَمالو جھُمر: (جمالو: سنڌ جو مشهور لوڪ گيت / ناچ. اهو گيت ناچ SONG DANCE جيڪو شادي وهاڻ يا ٻئي ڪنهن خوشيءَ جي موقعي تي ٻتي ڄڻا يا ڳچ جيترا. خاص ڪري نوجوان، اجرڪ ۽ سنڌي ٽوپي / پٽڪي سان سينگاريل، گڏجي ڳائيندا ۽ پنهنجي خاص انداز ۾ نچندا، ڦيريون پائيندا.

"هوجمالو" جا لفظ هن ريت چوندا آهن:

منهنجو ڪٽي ايندم خير سان – هو جمالو،
منهنجو لڙي ويندم لاڙ ڏي – هو جمالو،
جنهن کي سائو لڪڻ هٿ ۾ – هو جمالو وغيره.

جهمر: سنڌي لوڪ ناچ / عوامي ناچ جيڪو خوشيءَ جي موقعي تي پيش ڪيو ويندو آهي/ ڦيريون پائڻ ۽ نچڻ وارو عورتن جو مقبول ناچ): خوشيءَ جا لوڪ ناچ.

جُمعراتي شَبِ راتي: جمع رات جا چاول ۽ شب رات جا پيدا ٿيل پاڻ کي "سيد". سڏيندا آهن يعني پاڻ مرادو سيد بڻيل / نقلي سيد.

جن ڀوت: مافوق الفطرت مخلوق يعني جن ڀوت، ديو پريون وغيره.

جناور جانور: حيوان / زناور، مثال:

جهنگلي جناور ڪلام ڪهن ٿا،
آگر اشاري آپ وهن ٿا (محمد حسن شيخ): ڍور / حيوان / چوپايا.

جنب جنم: عمر / عمر وارو عرصو / زندگي جو عرصو.

جِنبَ ڀِترَ: (جنب: اسم تکبير: جنبوڙو): ڀينڊ / ڪڙو.

جنتر منتر: ٽوٽو ڦيٽو / دعا سڳو / دعا ڦوڪو (منتر پڙهي سڳي تي ڦوڪڻ) / سڳو ڦوڪو (سڳي تي منتر شوڪارڻ) تعويذ / جادو / ٺڳي / فريبڪاري / ٺڳي جا ناهه.

جَنجل جھيڙا: (جنجل جهيڙو: جنگ / معاملو): ڦڏا فساد / جهيڙا جهٽا. مثال:

جنجل جهيڙا جنگيون، ڏاڙا، مسلمانن ۾ جي آهن،
عجب اهڙي ڪا حالت ڪافرن ۾ ڪا نہ ٿي ڏسجي .(شمس الدين بلبل)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

جند جان: تن بدن / جسم جان، مثال:

(١) ڪيائين قرب "ڪمال" سان، منهنجي هي جند جان تين قربان لڳي
(پير ڪمال سائين: سر سورٺ)

(٢) وحدت ۾ جند جان وڃائي، "بيدل" هڻ منصوري هام
(قادر بخش بيدل)

(٣) پوڻ آئي ٿي گل جي سام يا آئي ٿي ڇا ڇنجي؟
ڪرڻ صدقي مرڻ جي مهل، پنهنجي جند جان بلبل (نواز علي "نياز" جعفري)

(۴) پِن پِنا اولاد جو ۽ عافيت جند جان جي،
خير "خير شاهه" تو گهري، پڻ ماڳ ہي احسان جي (سيد خير شاهه)

(۴) منهنجي جيجل ڙي جند جان امان،
منهن جي جيجل ڙي جند جان،
هن خان بلوچ هي پڙڪائي. (منٺار فقير راڄڙ)

(۵) آئون تنهن جي قدمن تان قربان.
گهوريان سموري جند جان (منٺار فقير راڄڙ)

جند جيءُ: تن / بدن / جان / جُسو / جسم.

جنبڙو جنبالڙو: (جَنبُ: اسم تصغير: جنبڙو - جنبال: اسم تصغير: جنبالڙو): جنبُ جهڙو رانديڪو

جندو پاڙو: جندو: گهر جي ٻاهرين پٽ جنهن تي شهتير رکيل هجي / ڇپر جو جندو /جندو پاڙو ڪرڻ / جندو پاڙو لکي ڏيڻ: شادي ڪان پوءِ ساهرن وٽ رهڻ / گڏجي رهڻ / ساهرن جي پاڙي ۾ / لڳو لڳ رهڻ، ساهرن سان گڏجي رهڻ لاءِ، ڪي ساهرا، گهوٽ ڪان. ساٺن گڏجي رهڻ جو شرط قبول ڪرائي، لکرائي وٺندا آهن جنهن کي "جندو پاڙو" سڏيندا آهن.

جَنگِ جَدال: جهيڙو جهٽو / لڙائي / ويڙهه / ويڙهاند / جَنگاهه.

جنگ جدل: جهيڙو / ويڙهه / لڙائي.

جُنگ جوان: جانٺو / بهادر / مضبوط / سگهارو / طاقتور / ٻلوان، مثال:
ڪامل ڪربلا ۾ آيا "جُنگ جوان. (شاهه: سر ڪيڏارو)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

جَنگ جُوانُ: جوان / مضبوط / دلير / سگهارا. مثال:
لهريون لڙ "لطيف" جي، جهلنا جنگ جوانُ (شاهه: سر سهڻي)

جَنگ جَنگائي: وڏي لڙائي / جنگ / ويڙهه/ ويڙهاندَ.

جنگ جهيڙو: ويڙهه / لڙائي / مَهاڏو / ويڙهاندَ / جهڳڙو / جهونجهارڪو
جهيڙو / ڪار زار. مثال:
(١) نہ تون تو مجين ۽ نہ مان تو مڃان.
وڏي تو پيو جنگ جهيڙو اجان (مولانا ثناءُ الله ثنائي)
(٢) ڇڪين ماس ڪاڻي تو ماڻهوءَ جو ماڻهو.
فقط جنگ جهيڙو ۽ ڇڪتاڻ آهي. (عبدالڪريم گدائي)
(٣) جهنگ جهيڙي مان ڇا ورندو، ڪر قرب ڪثرت
(نبي بخش ماڇي)

جنگا جنگي: [وڏي جنگ / وڏي ويڙهه / سخت جنگ. مثال:
ائين چئي اٿليو، مٿي جوان جنگاهه - (مولا بخش سومرو)]:
جنگ/ مهاڀاري لڙائي / ميدان جنگ.

جَنَهرَ جُهور: هيٺو / ڏاڍو ضعيف / ٻيدو / جُهريل.

جُنَهرَ جوانيءَ ويو: جوانيءَ ويل / جنهن جي جواني ختم ٿي
چڪي هجي / جُهريل / پوڙهو / ڪُراڙو / ڪَکَ / ٻُدو.

جَڻِ ٻچو: (جڻ: جڻ: ڄڻيل ٻار): سارو ڪٽنب / ڪهول / قبيلو/ آل عيال / ٻارٻچا.

جَوان تَوان: نئون نندو / تازوتوانو / تندرست/ ٻَرُ / چڱو ڀلو. مثال:
ٻچائي ٻار پيغمبر، حجازين سان ملان هيڪر،
جوان بنجي توان بنجي، روان بنجي، دوان بنجي. (شمس الدين بلبل)

جوان جرار / جراڙ: سورهيه / جوڌا / ڳوڌا / سورهيه / ڪونڌر / جهونجهار. مثال:
ڏونگڙو ڏيا ناٿ رهيو اڇي ننگر جي آڏار،
جيڪي جوان جراڙ، تن نوان اڏيا نِجُهرا. (شيخ الهه بچايو)

جوان جري: دلير / بهادر / سورهيه.

جوان جوڙو: ڳوڌو / سورهيه / جُهنجهار / ڪُونڌر / ڪنڌار / دلير.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

جوانيءَ ويو ڪين ٿيو: پاراتي جا لفظ:"جوانيءَ ويو": جنهن جي جواني تباهہ ٿي وڃي ۽ "ڪين ٿيو" جنهن مان ڪا بہ اميد رکي نہ سگهجي!

جُوانڻ جَمانڻ: ڳڀرو / قوهہ جوان / قوهہ جوانيءَ کي پهتل / ڀورڀهانڻ / اَڌو ساماڻو / سگهو / نئيو نيتو / نوجوان / لاسِيار / لاسڙاٽ / نئون تازو /جوان سال. مثال:

جوانڻ جمانڻ پٽ آهي، ڪمائي ڪارائيندو!

جوين جواني: نئون رت / جواني واري عمر / شباب / زندگيءَ جي بهار / حياتيءَ جي ڦولار (چوندا آهن تہ جواني ۾ گند بہ ڦولاربو آهي)/ نئين جواني.

جوين جنسار: جوت جمال / سونهن سوڀيا / نئين جواني / جوانيءَ جو قوهہ.

جوين جواڻي: جواڻي: جواني: حياتي جي ڦولار. مثال:

(۱) پُٽ! شل جوين جواڻي ماڻين!

(۲) جڏهن ڪا جوين هيم جواڻي،

تي تڏهن ڏنگاپون ڪيم ڏينهاڻي. (منٺار فقير راڄڙ)

جوينڪ جُوانڻ: جوين واري / جوان / جوانڻ جمانڻ / سهڻي عورت/ موهڻي.

جوت جمال: سونهن سوڀيا / ڏج مج GLAMOUR روشني / نور / چمڪو / ڪلا. مثال:

(۱) ظاهر باطن ذات صفت ۾ جلوه آهي جوت جمال.

(هدايت علي نجفي "تارڪ")

(۲) صورت جوت جمال واهہ واهہ منهنجي يار جي پيشاني.

(منٺار فقير راڄڙ)

جوپُ جوان: تندرست / چڱو ڀلو / جوڌو پهلوان / بهادر / متارو / سگهارو. مثال:

ٻانهپ ٻيري ٻيڙيون، هليا جوپ جوان (شاهہ: سر سريراڳ)

جوُڄڪي جوُڄني: اَڏمو / اُڏمات / پُور / اوچتو خيال / جذبو / ريچڪ / لهر / مستي / جوش / ڪاوڙ / چرپائي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جوُجو ڄجو: (ٻارن کي ڊپ ڏيارڻ لاءِ فرضي بلا / جانور جو نالو)، ڄجُو بلاڙو.

جوڌ جوان: (جوڌ: جوان / پهلوان / ڳوڌا / سورهيه مثال:

هو ديوانا درياهه جا، گڏيئي جوڌ جڌهن - (مل محمود پلي)،

دلير / ڪونڌر / ڪنڌار / سرويچ.

جوڌا جوان: سورهيه / دلير / پهلوان. مثال:

جوڌا جوان آهيون،
وتون سينو ساهيون،
جڌهن ڪنهن تي ڪاهيون،
ڪيون دل جون باهيون.
جيئي جيئي سنڌڙي، سدا جيئي سنڌڙي　(مرزا قنبر علي بيگ حيدري)

جوڌا جَنگ: پهلوان / سورهيه / هڏ ڪاٺ وارا. مثال:

جوڌا جنگ جوان ٿيو، پير نه پوءِ پايو. (حسين بخش خادم)

جوڌا جوپ: (جوپ: پڙ / متارو / جوڌو): طاقتور / ٻلوان / پهلوان / سورهيه / جانٺو.

جوڌا ڳوڌا: (جوڌو ڳوڌو: جَڌ / يَڌ (جنگ). مقابلو ڪندڙ / ڳوڌ: ڳوڌ وارو): سورهيه / دلير / ڪنڌار / ڪوپا / سرويچ / اڻ ڪس.

جوڌو ڳوڌو: بهادر / سورهيه / پهلوڻ / ڪوُنڌر / ڪنڌار.

جورا پوتا: جورو: (ڪپڙن جو وڳو، رئي ۽ چُني سميت - پوتو: پوتي يا چني يا رئو): جوڙو / پوشاڪ / عورت جو وڳو. وهانءَ شادي يا ٻئي ڪنهن خوشيءَ جي موقعي تي، ڪاج ڏٺي (وهانءَ وارا) نياٽين سياٽين / ويجهين مائٽاڻپن کي جورا پوتا لاڳ طور / انعام طور / سڪ پائي ڏيندا آهن.

جوڙَ جَڪ: (جوڙڻ جڪڻ: تيار ڪرڻ): ناهه نوهه / بناوت / انتظام / بندوبست / سناءُ.

جوڙ خوش: (جوڙ: جُڙيل / خوش): چڱو ڀلو / صحتمند. مثال:

هڪ ٻئي کي ڪيڪاري، حال احوال ونڻ کان اڳ ۾، خوش خير عافيت پڇڻ لاءِ چئبو آهي: جوڙ متارا آهيو / جوڙ خوش آهيو!

www.sindhsalamat.com　books.sindhsalamat.com

جوڙ سُجوڙ: جوڙ A MATCH / جوڙو / جوڙي A COUPLE نرماد / زال مڙس، مثال: جوڙ سُجوڙ سدا جڙيو رهي!

جوڙ متارو: چڱو ڀلو / سگهارو / صحتمند.

جوڙ جنسار: ڳاهه ٽوهه / هار سينگار / زيب زينت.

جوڙ جيسُ: پورو / ٺهڪندڙ / ملي ايندڙ / هڪجهڙو / مَٽُ / شاني (ساڳئي شان وارو) / ثاني / جيڏو / جهڙو / ميل / برابر / جوسي / متابل / پيچي / همعمر

جوڙاٽي ٺهراٽي: جوڙائڻ ٺهرائڻ جو ملهه / مزوري، جوڙ جس.

جوڙتو جڙتو: ڪوڙو / نقلي / جعلي / هٿ جو ٺهيل.

جوڙو ميڙو: (جوڙڻ ميڙڻ: جوڙيل ميڙيل / گڏ ڪيل / ٻه گڏ / ٻه لاڳيتون ملهون / ٻه لاڳيتا ڪلام / ٻه شيون هڪ ٻئي پٺيان لاڳيتيون): ملهه (سنڌ جي روايتي پهلواني واري راند) جو جوڙو (لاڳيتيون ٻه ملهون) / جوڙو ڪلام (لاڳيتا ٻه ڪلام)، مثال: (۱) واهه استاد (ڳائڻا) جوڙو ميڙو ته ڪجاڻءِ (هڪ ڪافي يا ڪلام ڳاپو اٿيئي، هاڻي ٻيو به ڳائي ڏاءِ)!"
(۲) سبحان الله! واهه جي ڪافي ڏدائي اٿيئي! جوڙو ميڙو ٿي وڃي!
(۳) واه واهه! جوڙا ميڙا ڪجاڻءِ!

جوڙي پوتي: (وڳي / جوڙي تي "پوتي" / رئو / اوڍڻي / چُني): ڪپڙن جو وڳو.

جوڙيوالُ جُهٽ: پيچي / پائيوار / ساٿي / سنگتي.

جوسي جيڏو: هڪ جيڏو / جهڙو / همعمر / همعصر / سرتو.

جوش جذبو: سرگرمي / اُتساهه / جذبو.

جوش خروش: جذبو / اتساهه / سرگرمي.

جوش جولان: جذبو / جذبات جو چوهُ / طبيعت جو زور، مثال:

منگي دان "بيدل" برهه جو بيڪاري،
سدا جوش جولان، توحيد تاري،
الله لڳ پلا، پالَ تنهن کي پلايو. (قادر بخش "بيدل")

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جوشيلو جوشائتو: جوش وارو / ڪاوڙيل / جذباتي.
جوکو جنجال : (جوکو، جيهو / نقصان - جنجال، و بال)؛ / جهنجهٽ / ٽوٽو / ڪُفائدو / نقصان.
جوکو سکٽو: سَڃو / پينگيو / ڪنگال / ڪنگال / نادار / هٿين خالي / ڪنگلو.
جُوهہ دُوهہ: (جُوهڻ دُوهڻ، چتائي نهارڻ)؛ تڪ (تڪڻ) / گهور (گهورڻ) / لالچي نگاهہ / هڪ ٽڪ نظر.
جُوهو جُهڳٽو: (جُوهو: وٽن جو ننڍو جهڳٽو)؛ جُهڙ / ويڙهہ / ويڙهو.
جُوهو ڇُوهو: (ڇُوهو: جوهہ مان وسڻ)؛ اوهيرو / وسڪارو / انداري گذيل مينهن.
جوءِ جاءِ: جڳهہ / هنڌُ ماڳ / ماڳ مڪان. مثال:
لڏائين لطيف چي، جوءِ جتن جي جاءِ (شاهہ : سرديسي)
جهڙو تهڙو: معمولي / هالوَ چالوَ / خسيس / رواجي / اٽپورو. مثال:
(۱) جهڙي تهڙي حال سين، وڃان پير پري (شاهہ: سرڪو هياري)
(۲) جهڙو تهڙو، ميرو مندو، "باقر" آهي تنهنجو بندو
تار منجهان اچي تار! (مير محمد باقر خان)
جهڙي تهڙي: خسيس / معمولي / رواجي. مثال:
(۱) جهڙي تهڙي تن جي، ڪوٺي توڙي ڪري
(رئيس امام بخش خان جتوئي "صابر")
(۲) جهڙي تهڙي، تنهنجي آهيان،
پٺي ڪنهن جي مان، هرگز ناهيان،
ڪين سڙيءَ کي ساڙ - الا! (الحاج رحيم بخش "قمر")
جٽاڻ جماڻ: ننڍو نيٽو / جوانسال / نوجوان / جوان.
جِئرو جاڳندو: (جمع: جيئـراجاڳندا)؛ زندهہ / هوبهو / چُرندڙ پُرندڙ / هلندڙ ڦرندڙ.
جِئري جاڳندي: (جمع: جيئـريون جاڳنديون)؛ زندهہ / هوبهو / سُجاڳ / چُرندڙ پُرندڙ. مثال:
اديب جو ڪمال انهيءَ ۾ آهي تہ هو پنهنجي تحريرن / لکڻين ۾، لفظن جي مدد سان جيئريون جاڳنديون تصويررون ڪيي پيش ڪري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جيت جڙا: جيتامڙا / ساهه وارا.

جيت جتوڙا: جيت جٽيا / ڪيڙا مڪوڙا. مثال:

جيت جتوڙا، پوپٽ پتنگ، ڏس پوئنرن جي پٽڪار.

(ملا الله وسايو ڪفش دوز)

جيت جنتر: جيتامڙا / ڪيئان / ڪيڙا.

جيت جٽيا: (جيت جٽيو): جيتامڙا / ساهوارا / ڪيئان / ڪيڙا مڪوڙا.

مثال: لهج سلن جو سڏ سماءُ

جيت جٽئي ڪان ڪج بچاءُ. (سنڌي درسي ڪتاب تان ورتل)

جيجو جيجڙو: جيءُ جان وارو / ابو / پيءُ / بابو.

جيجي جيجڙي: جيجل / ماءُ / جيجان / امڙ / آيل / امان.

جيڏو تيڏو: ڪيڏو ٻه / ڪيڏو سارو / هيڏو سارو.

جيڏو سرتو: (جمع: جيڏا سرتا): دوست / ساٿي / سنگتي / يار / هڪجيڏو / جهڙو.

جيڏي تيڏي: ڪيڏي ٻه / ايڏي ساري / هيڏي.

جيڏي سرتي: هڪ جيڏي / ساهيڙي / ساٿياڻي / جيڏال / ساٻي

عمر واري / هڪ جيتري.

جيڏيون سرتيون: ساهيڙيون / سنگتياڻيون / ساٿياڻيون. مثال:

(١) جيڏين سرتين سينڌين وچ ۾، متي تيڙم ڪنڌ

(سيد علي گوهر شاهه "اصغر": سَر بِلاول)

(٢) جيڏيون سرتيون دعا هي ڪيو،

رهجي اچي شل نباهه اديون. (مير علي نواز "ناز")

٣ جيڏيون سرتيون پاڻ ۾، ٻين پاڪ پنير.

(پير ڪمال سائين: سرڪوهياري)

(٤) جيڏيون سرتيون سُهمڻ واريون،

ويهي ويندريون توچوڏاريون،

پها ڪتي ڪيائون خالي ڪاريون

ڏاڍي چرخن ٻڌي ويون ڏور. (حاجي خانڻ چنجڻي)

(٥) ڏس ڏيو ڙي جيڏيون سرتيون،

پنهل منهنجو ڪيڏن وري وري. (حاجي عبدالله "واقف" ٿارو شاهي)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

جيسُ مَنُ: جهڙو / جوڙ / برابر / هڪجهڙو / شريڪ / مثل / جيڏو / ثاني، مثال:

تون اجهو آڌار آهين، جڳ سڄي جو اي ڌڻي
جيسُ مَنُ تنهن جو نه هرگز جوڙ پيو ڪو اي ڌڻي (محمد صديق مسافر)

جيوَ جنتر: ساهه وارا / جيت جنيا، مثال:

جيو جنتر تا تنهن جي ڳائن، برسات جا گيت
تنهن جي مخلوق پر ٿيا، تنهن جي عنايات جا گيت (ايڪراج ڪنسچند عزيز)

جنگلا جيتُ: جاندار / ساهه وارو / جيت جنيو.

جيئو جڙيو: (جيئل جڙيل) / سلامت، مثال:

شال جيئو جڙيو هوندين! (دعائي لفظ / دعا جا لفظ)

جيرا جُسو: بدن / تن / جان / جسم، مثال:

رمز جا ڪُٺا رهن رضا ۾،
جيرا جسو پنهنجو، وڃن جزا ۾
عاشق آهيون پايون پايون، (اخوند صاحب ڏنو سربروو)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڄ

(لفظن جا جوڙا: 52 - ڪل لفظ : 104)

چاتل سڄاتل: (چاڻ سڃاڻ): جنهن سان واقفيت هجي.

چاڻِڪو ڇنُوڪو: ڇٽ جو/ ڳوڻاٽو / واهڻڪو / ڦهارڪو / ڇنڪو.

چاڙولي ڇَٽَ: ڇتاڙو ڇٽ / اٿڳهڙيو / سيڪڙات / اڻ آزمودگار.

چاپو ڄمر: (ڄاپڻ ڄمڻ : پيدا ٿيڻ). مثال:

(۱) ڄاپڻ وقت ڄام جي ڪريا ڪوٽ ڪفار: شاهه:

(۲) پيهر ڄاپي چاڻ. ابرجي اوصاف ڪي: شاهه: ڄم / جنم / پيدائش / ولادت / ڄرم BIRTH

ڄاڃي ماڃي: (ڄاڃي: ڄڃ وٺي ايندڙ - ماڃي: ڪنواريتا): گهوٽيتن ڪنواريتن طرفان سڏايل مهمان / شادي ۾ سڀ شريڪ / ساڏي (جنهن کي شادي جو سڏ / دعوت هجي / جن کي ڪوٺ / نيند / دعوت ڏيئي گهرايو ويو هجي): شادي ۾ سڀ شامل. مثال:

ڄاڃي ماڃي ڄڃ مڙي، ريجهي آيو راڄ (شاهه)

ڄار ڄاروڪو: (ڄار: ڪبر جي قسم جو هڪ ننڍو وڻ جنهن جي ڀاڙڻ مان، ڏندن جي صفائي لاءِ ڏندڻ ٺاهيا آهن. ڄاروڪو: ڪبر جهڙو ننڍو وڻ): ڪبر ۽ ڪبرائيون.

ڄارائڻ ڄمائڻ: ٻار ڄڻائڻ (دائي مائي ٻار ڄڻائي، پٽ جي حالت ۾ گهٽو ٽتو لاڳ ۽ ڀُني مراد وٺندي آهي).

ڄارو ڪانگهارو: (ڪانگهارو: ڪنگهه وارو): بلغم / ڪنگهه وارو ڄارو.

ڄاري ڪاري: (۱) ڄاري: مهاڻن جي مڇي ڦاسائڻ واري ڄار - ڪاري: ڪاري / ڇٻي / ٽپٽي جنهن ۾ ڦاسايل / ماريل مڇي وجهي رکجي / ننڍو ڪارو. مڇي ڦاسائڻ واريون ڄاريون ڪاريون: ڄاري جو جمع ڄاريون / ڪاريءَ جو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جمع ڪاريون؛ ڇاريون ۽ مڇي رکڻ لاءِ ننڍيا ڪارا ڪاريون.
(٢)ڪبڙ جهڙا ننڍيا وڻ جن جا پن ۽ ٻيرون (ميوو) ڪارا ڪنا ٿيندا آهن.

ڇاگورو ڇاگرو؛ ننڍي قد واريون ٻيريون جن جا پن ننڍڙا ۽ ٻير ٻِتڪڙا ٿيندا آهن. اهي ٻيريون سنڌ جي ڪوهستاني علائقن ۾ جام ٿينديون آهن.

ڇام ڇاموٽ؛ ("ڇام" لفظ نڪتو آهي "ڇمڻ" مان جنهن جي لفظي معنيٰ تي ڇاول ماڻهو / شخص / شخصيت. اصطلاح ۾ ان جي معنيٰ وڏو ماڻهو، سردار ، وڏيرو، ڀوتار وغيره ورتي ويندي آهي. ڪي ماڻهوڇمندي ڇام PRE - EMINENT هوندا آهن جنهن جو مطلب وڏي / اعليٰ خاندان ۾ جنم ورتل / عظيم / اعليٰ نسب وارو / افضل / ممتاز / متير "ڇاموٽ" اسم تصغير آهي. "ڇام" جو، جڏهن ته "ڇٽ" ڪي "ڇاموٽ" جو ضد سڏيو ويندو آهي، مثال؛ ڇٽ ۽ ڦٽ ٻڌو پلو آهي. "ڇامڙو" ننڍي قد واري ماڻهو کي چيو ويندو آهي جڏهن ته "ڇامڙو" هڪ ذات جو نالو پڻ آهي؛ رئيس / سردار / چڱو مڙس / ڀوتار.

ڇامڙو ڇِنمنڙيو؛ (ڇِٽ- منڙيو؛ گراٺ جيڏو يعني ننڍي قد وارو)؛ ٻندرو / ٺينگو / ٺينگڙو / گگو (جنهن جي ٻنيءَ ۾ گگَ نڪتل هجي) / منڌڙو / ڪوتاهه قد / چونٹو.

ڇانگي ڇاگري؛ ٻير جو وڻ جنهن جي ٽارين ۾ سنهڙا ڪنڊڙا (ڪُنڍي وانگر وريل / نوڪدار) ڪنڊا هجن / هڪدم وچڙي ويندڙ ڪنڊن واري ٻير / ڇاگرَي ٻير جا وچڙي ۽ ٿنبجي پوندڙ تکا ڪنڊا / ڇانگي ٻير، مثال؛
خدا ٿنهن جي رکي عزت، سنڀالج پڳ بچائج تون،
وڏن جو وٽ چوڻ، پوکج نه در تي ٻير ڪا ڇانگي

ڇانگهڙ ٽانگڙ؛ ڊگهين ڇنگهن / ٽنگن وارو LEGGY

ڇانگهڙ ڇانگهو؛ ڊگهين ڇنگهن وارو.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ڄالکهڙيل ڄنگهر: ڏکيين ڄنگهن وارو.

ڄاڻ پڇاڻ: (ڄاڻڻ پڇاڻڻ: سُڃاڻڻ): ڄاڻ سُڃاڻ / واقفيت.

ڄاڻ سڃاڻ: (ڄاڻڻ سڃاڻڻ: سڌ هڻڻ / خبر هڻڻ): سڌ / خبر / پروڙ / ڏيٺ ويٺ / واقفيت / تعارف ACQUINTANCE مثال:

(١) اتي ڪا ڄاڻ سڃاڻ اٿو؟

(٢) اڄو تہ اوهان کي هن جي ڄاڻ سڃاڻ INTRODUCTON ڪرايان.

(٣) پاڻ منجهائي ٿي پاڻ کي پوندءِ ڄاڻ سڃاڻ (سچل سرمست)

(۴) "مسڪين" ان ملڪ تي نہ ڪو ڄاڻ سڃاڻ ميان!

(هادي بخش شاهہ مسڪين)

(۵) وجود ويئي ماڻ، الا او،
نڪتي ڄاڻ سڃاڻ (شيخ اياز)

(٦) ظاهر باطن ڄاڻ آ توکي،
پرور پنهنجو پاڻ آ توکي،
ڏاتر سڀ جي ڄاڻ سڃاڻ آ توکي،
ڏاتر هر هڪ شيءِ جي ڏاهہ - لا اله الا الله (سيد سردارعلي شاهہ "ذاڪر")

ڄاڻڻ سڃاڻڻ: واقفيت رکڻ، مثال:

(١) ڪيس هرڪو ننڍو وڏو ڄاڻي سڃاڻي ٿو.

(٢) سانگيئن سنگهارن کي ڄاڻان سڃاڻان (سانوڻ فقير)

ڄاڻهار ڄاڻندڙ: سڀ ڪجهہ ڄاڻندڙ / الله جو هڪ صِفاتي نالو / عالم الغيب / دانا بينا / ڏسندڙ پسندڙ / عليم.

ڄاڻو سڃاڻو: ڄاڻندڙ / خبر رکندڙ / واقفڪار / سڃاڻڻ ڄاڻ وارو ڄاڻوئي: گهائل مائل / حال محرم / پارکوُ / خبردار (خبر رکندڙ) / هوشيار WELL - INFORMED

ڄاڻي ٻُجهي: (ڄاڻڻ ٻُجهڻ: سمجهڻ / پُرجهڻ / پروڙڻ): سوچي سمجهي / معلوم هوندي بہ / ڏسي وائسي / ستي سمجهي / سمجهي پرجهي / پُرجهي پروڙي / ڄاڻي واڻي / ارادةً / دانستہ/ ور ڪري، DELIBERATELY. مثال:

(١) ڄاڻي ٻجهي جن، توسين سور سَڄَ ڪي،

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

تون ڪيءِ سنديون تن، پَرسين پچارون ڪرين (شاھ: سر ڪلياڻ)
(٢) ڄاڻي ٻجهي جو رهين، غافل ٿي گينوار (صوفي آسورام)
(٣) يا تہ تون ڄاڻي ٻجهي اڻ ڄاڻ ٿيندو ٿو وڃين،
يا، خدا ڄاڻي تہ توکي برغلايو ٿو وڃي. (عبدالرحيم "صابر")

ڄاڻي سُڄاڻي: پوري طرح ڄاڻ هوندي بہ / ڄاڻي واڻي / ڄاڻندي بہ / دانستہ، مثال:
(١) ڄاڻي سڄاڻي، مُنکي ڇڏي هليا (شاھ: سر حسيني)
(٢) ساٿيڙا رات ويڙا، مون کي جيڏيون ڪين ڄاڳائي
ڄاڻي سڄاڻي ڇپر ڇڏي ويا، جيڙي جيئي جانيڙا (مصري شاھ)

ڄاڻي واڻي: سوچي سمجهي / ڏسي وائسي / سٽي سمجهي / ارادتاً / عهدتاً / دانستہ DELIBERATELY مثال:
(١) ڪم ڪان ڄاڻي واڻي نتائي ويو!
(٢) دل چوي ٿي تہ ڇڏي ڪيئن ويو ڄاڻي واڻي اصل سو آرياڻي،
نال سو نينهن نباهي هي نماڻي نيندو سڪ پري سٽندو صدا.
(محمد صديق مسافر)
(٣) ڪنهن جي قيدي ٿي رهڻ جي لئہ "امين"،
ڄاڻي واڻي ڄار ۾ ڦاسي پيس. (مخدوم محمد امين "فهيم")
(۴) ڪين اچين ٿو، مان سمجهان ٿو،
تڙپائين ٿو ڄاڻي واڻي، (مشتاق مهر)

ڄٽ ڄنوڙ: (ڄٽ - تڪبيري صورت: ڄٽوڙ): سيڪڙات / اٽڪهڙيو / اڻ آزمودگار / سنئون سادو.

ڄٽ ڏدستو: (ڄٽ: اڻ آرزدگار، مثال:
(١) ڄٽ ۽ ڦٽ ٻڌو ٻلو آهي.
(٢) ڄٽ ملوڪ، گلم جو زيان.
(٣) ڄٽ جي عمر اڍائي ڪتا!
(۴) دل ۾ رکين ٿو کهڙو رايو؟ ڄٽ وڃايئي جو چمار (شفيع محمد "هاتف")
ڏدستو (دو - دستو: ٻن هٿن وارو / جنهن کي ٻہ هٿ هجن يعني ماڻهن جهڙو ماڻهو هجي پر عقل نہ هجي): سيڪڙات / نادان / نول / واهٽي / ناتجربيڪار / تنگ ماحول وارو / دهقاني.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

چڻاٽو ڄٽ: اڻگهڙيو / ڇيڳرو / اڻ آزمودگار / ڪورو ڄٽ. مثال:
رهين ٿو نسورو چڻاٽو ٿي ڄٽ.
ڪو حاصل ڪيو تو نہ سرٽيفڪيٽ. (شمس الدين "بلبل")

چڻڪو چڻن جهڙو: سادو / بيوقوفيءَ جهڙو / اٿي وهٺي جي آداب Etiquette کان وانجهيل.

چڻي چڻِڻِ / چڻٽي: بي سمجھہ عورت / نادان زال / ناتجربيڪار عورت. Uncultured

ڄر ڄيي: تؤ / سيڪ / ساڙو (سڙڻ) / ڪامہ (ڪامڻ) / پچ (پچڻ) / لهس / بغض / حسد / شعلو / ڄرڪو (ڄرڪڻ) / لوساٽ / الو / تابش.

ڄر ڄراٽ: (ڄرڻ: لهسجڻ / پچڻ / سڙڻ / جلڻ - ڄراٽجڻ: لهسجڻ / سڙڻ / جلڻ): تابش / سيڪُ / لهس / پچ / لوساٽ / لوهہ / گرمي.

ڄر ڄراٽي: (ڄرڻ ڄراٽڻ: لوهڻ / لوساٽڻ / لهسڻ / جلائڻ. مثال:
هليا سامي اٿي سنيري، تنين هي هل هلايا ها
ڄراٽيا ڄريندي ڄيري، جلالي جل جلايا ها (هادي بخش شاهہ مسڪين):
باهہ جي ڄري / تؤ / لوساٽ / ڄيي / لهس / لوهہ / سيڪ / تابش.

ڄراٽي ڄراٽو: ڄر / لوهہ / لوساٽ / لهس / سيڪ.

ڄري ڄيي: باهہ جي ڄري / تيز باهہ جيڪا ڄيي، وانگر ڄرڪندي آهي / باهہ جو ساڙيندڙ تؤ / باهہ جو الو / لوساٽ.

ڄري ڄراٽي: (ڄرڻ ڄراٽڻ: ساڙڻ / جلائڻ): باهہ جي ڄيي / تؤ / سيڪ / گرمي.

ڄرڪ ڄرڪو: (ڄرڪڻ: سڙڻ / پچڻ / ڪامڻ): پچ / لهس / ساڙ / تؤ / سيڪ.

ڄرم ڄمار: عمر / حياتي جا ڏينهن / زندگي جو عرصو / زندگاني.

ڄڙهہ ڄمار: (ڄڙهہ ڪيڻ: عمر زيان ڪرڻ / شديد انتظار ڪرائڻ / ڏکهو اوسيڙو ڪرائڻ. مثال: وهاري وهاري ڄڙهہ ڪيدي ڇڏيائين!): عمر / زندگي جو عرصو / حياتي / زندگاني.

ڄگر ڄگرو: جابلو وڻ / ٽاڪرو (ٽڪرن / جبلن تي ٿيندڙ) وڻ - مثال:
ڄگر ۽ ڄار اڪهہ مڙوئي هيڪڙو : پهاڙي وڻ.

ڄمر ڄرم: ڄمار / حياتي / پيڙهي / بڻ / پيدائش / وهي / اوستا / عمر / ولادت / جنم / پيڙهہ / زندگي (٢) حيا شرم / لڄ. مثال:
ڄمر ڄرم - مرم ستي - هاڙي هلي هڪڙي ڄٽي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڄَرُ ڄماندر: عمر / حياتي / ڄمار / زندگي جو عرصو. مثال:

در تنهن جي تي ”بيدل“ ڪاٽيو ميان!

ڄر ڄماندر سارو، محبت ڪريو ماڙ منهنجي. (قادر بخش بيدل)

ڄماندر ڄر: عمر / ڄمار / حياتي. مثال:

بي خودي جو باب پڙهج تون،

سالڪ سڀ ڄماندر ڄر. (قادر بخش بيدل)

ڄُنڊا ڀنڊا / ڄُنڊڙا ڀنڊڙا: مٿي جا ننڍا وار / ڄٽا / ڄٽڙا / جهنڊا (ڄنڊا: هميشه جمع ۾ ڪم ايندو آهي.)

ڄُنڊا ڄَٽا: مٿي جا ننڍا وار / ڀنڊا / جهنڊا / ڀِنڊ / ڀِنڊا.

ڄنگهڙ ڄانگهڙ / ڄنگهڙيل / ڄانگهڙيل: ڊگهين ڄنگهن وارو / ٽانگڙ / ٻي ڊولين ڊگهين ٽنگن وارو.

ڄنگهون ٻانهون: انساني جسم جا ٻه اهم حصا. مثال:

هٿڙيون هٿن، ڄنگهون ٻانهون ڪاٺ ۾ (شاهه: سرمارئي)

- هٿن ۾ هٿڪڙيون ۽ ڄنگهون ٻانهون زندان ۾.

ڄَڻِ ٻچو: (ڄَڻِ: ڄڻيل اولاد - ٻچو: پيدا ڪيل اولاد): آل اولاد / ٻار ٻچا / ٻڻ ٻٽياد / ساري پيڙهي. مثال:

هاءِ! ظالمن سندس ڄڻ ٻچو ماري ڇڏيو!

ڄولَ ڳولَ: (ڄولَ: ڄولڻ: ڄلڻ / هلڻ / پنڌ ڪرڻ - ڳول: ڳولڻ: ليڻ / تلاش ڪرڻ / ووڙڻ / ولاڙڻ): ڳولا / ووڙ / وِلاڙ / تلاش.

ڄولا ڳولا: (ڄلڻ ڳولڻ: هلڻ / پنڌ ڪرڻ ۽ ڳولا ڦولها ڪرڻ): تلاش / ووڙ / وِلاڙ / جاکوڙ.

ڄينڪ سينڪ: (ڄينڪ: مکي / سيٺ - سينڪ آهي سيٺ جو اسم تصغير: سيٺيو): سيٺ / سيٺيو / TYCOON / مکي / بَرک ماڻهو / سکر ماڻهو / ڇڳهڙ.

ڄينياڻي سيٺياڻي: (ڄينياڻي: وڏي ڏيرياڻي جنهن جي گهر ۾ حڪومت هلندي آهي - سيٺياڻي: سيٺ جي گهرواري): اعليٰ خاندان سان لاڳاپيل عورت / شاهوڪار عورت / وڏيري / وڏيرياڻي.

ڄيراتَ ڄري: ٻاهه جي ڄڀي / ڀنيٽَ / شعلو / تؤ / تابش / ساڙيندڙ ٻاهه جو الو / لَهسُ / لوهَ.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

جهہ

(لفظن جا جوڙا: 129 - ڪل لفظ: 258)

جهاپَ جَهپَ: (جهاپڻ جهپڻ: ڇڪڻ /ست ڏيڻ): ڇپ/ ڇپي/ ڇڪَ ست.

جهاپا جهوڙا: جهالا. مثال:

ٻِسنر ٻٺان زر جا. جهاپا اٿون جهوڙا (سچل سرمست): ڳهن جا قسر.

جهاپو جهوڙو: (جهاپو: ست يا پٽ جو رنگين ڦندڻ جو سونهن خاطر وهٽ کي ٻڌجي - جهوڙو: ڏاس جو ٽوئر جنهن ۾ پيسا سِڪا، ڪوڏ / ڪوڏيون وغيره ٻڌجن ۽ اٺ کي سينگاريو وڃي): ٽئونر / چوٽي ڦلَ.

جهاپيري جهاپيلي: جَهپير/ شڪاري / مُهاڻا / ميربحر.

جهات جهاتي: ليئو / لياڪو / نظر / تاڪَ (تڪڻ)/ لڪ چوريءَ ڏسڻ واري حالت - (جهاتي - اسم تصغير: جهاتڙي: جمع: جهاتڙيون. مثال: تنهن جي ڏسڻ لئہ سهٽل سائين، پل ۾ پاتيون جهاتڙيون.

جهاتر جُهڳتو: (جهاتر: وٽن جي لامن جي گهاٽائي / تازو گهاٽو ڇاول گاهہ - جُهڳتو: هڪ هنڌ جُهڳٽ تيل وَڻَ): ننڍڙا گهاٽا وڻ / اپريل گهاٽو جهنگ / هڪ جاءِ ڦٽل گهاٽا وڻ.

جهاتي جهوتي: (جهاتيون جهوتيون: جهاتڻ جهُوتڻ: نهارڻ / لِڪي نهارڻ / گهوري نهارڻ / تڪ ٻڌي ڏسڻ): نظر / نگاهہ / ليئو / تاڪُ (تڪڻ).

جهاٽ جَهپ: جهپو / جهٽ (جَهٽ هٽڻ) / لامارو / ڪَسَ (ڪسڻ) / ست (سٽڻ) / اُچانگ / تڪڙ / جلدي-جهاٽ:

جهڙ ڦڙ ڏيئي جهاٽ، پُسائيندو پٽيون (شاهہ: سرسارنگ)

- جهاٽي: جهٽپٽ / جلدي - پٽيون: ننڍاپٽ.

جهاٽوُ جهاپوُ: جهٽ هٽندڙ / جهپي وٺندڙ / جهٽي وٺندڙ / جهپر / ڦورو / ڪاٺو (پرائو مال کسي کائي ويندڙ). مثال: ادا پائو. هڙ ڪاٺو!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جهاپَ جهاپول، (جهاپولجڻ: سنهون مينهن پوڻ): ٿورو وسڪارو / ڦڙڦڙ / سنهون مينهن / بوند.

جهاپو اجهاپو، جهپ (ننڊ) / آرام / ننڊ آرام / وِسرام.

جهاجهه جهاجهائي / جهجهائي، جهاجهه: گهٽائي، مثال:

لڳي جهاجهه جهاز، وڃي پهتا پار ڪي (خانزئي):

جهجهائي / گهڻ (گهڻو هڻڻ) / وسعت / عميق /پاڻيءَ جي اونهائيءَ گهٽائي.

جهاجهر گهاگهر، گهگهيءَ جهڙو ٿانءُ / پتل جو مَٽُ / مٽ جهڙي ٺڪر جي گهاگهر.

جهار جهرڪي، پاڻ ۾ گڏجي، حملو ڪندڙ. (فصل زيان ڪندڙ ننڍڙا پکي جن مان "جهرڪي" سيني کان وڌيڪ نقصانڪار هوندي آهي.) اٿنهڪندڙ شين لاءِ چوندا آهن: (ڪٿان جي جهار، ڪٿان جي جهرڪي!): بي جوڙ شيون / بي وقتو ڳانڊاپو / اٿنهندڙ معاملو. مثال:

ضاد ضايع تي نه هرگز، پوک تنهنجي وٺي پڇي،

جهار جهرڪيءَ رتي ماڪڙ برائي ڪان بچي... الخ

(مولانا ثناءُالله ثنائي ڪوهارو)

جهارا جهٽ، لامارا (هر هر متان چڪر ڏيڻ واري حالت) / ڦيرا.

جهارا جهانگارا، (جهر جهانگ وارا / جهاتر جهنگ. اصطلاح ۾ جهارا جهانگارا ڪرڻ: نشا پتا ڪرڻ / فضول خرچ ڪرڻ / موجون ڪرڻ / رشوت وٺڻ): گهاٽڻ وٽن جا جهڳتا / گهاتو جَهنگ.

جهارو لامارو، جهارو: جهار (فصل تي حملوڪندڙ پکي) وانگر لامارو ڏيڻ واري صورتحال / هر هر متان چڪر هڻڻ.

جهاڙَ جهوتڙي / جهاڙَ ڦوڪ، (جهاڙڻ ڦوڪڻ: نانگ بلا ۽ وڇونءَ جي ڏنگ واري جاءِ تي آڱرين سان گول چڪر ڏئي زهر جي اثر کي گهٽائڻ لاءِ، جوڳي منتر پڙهندا. هٿن سان ڏنگ واري جاءِ کي جهاڙيندا / هٿ گهمائيندا ويندا ۽ منتر شوڪاريندا / ڦوڪيندا ويندا آهن): نانگ بلا جو منتر / توٽو ڦيٽو.

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

جهاڙ ڦيڻ: (ڦيڻ: ڦيٽو - جهاڙ: جهاڙڻ: نانگ بلا جو منتر پڙهڻ): ٽوٽو / ڦيٽو / دعا سڳو / سڳو ڏاڳو / دعا ڏاڳو/ نانگ بلا جي ڏنگ جي اثر گهٽائڻ لاء منتر.

جهاڙ ڦيٽو: نانگ جو منتر / ٽوٽو ڦيٽو / دعا تعويذ.

جهاڙو ٻهاري: ٻهاريءِ سان صفائي / ڦريو پائڻ / ڦريو ٻهارو.

جهاڪو جهوُڪو: (هلندي سواريءَ کي کو لوڏو اچي وڃي / وڏو کڏوکوٻو يا گهانچو جنهن تان وهٽ ٽاٻو کائي وڃي): لوڏو / لمو / ڌڪو / تيز (تڙي پوڻ).

جهاڳور جهڳور: جهاڳورڻ جهڳورڻ: آگهارڻ / چاچولڻ / لٽن مکن سان ڪُٽڻ / پاڻي وجهي مارڻ): چاچول / لتاڙ / ڏاڍي مار / لٽن مکن جي ڌمال.

جهالائو جهالوُ: گهڻن ڏينهن تائين يا گهڻو وقت هلندڙ / پائدار / جٽادار / پختو / پڪو / مضبوط / ديرپا.

جهالرون جهامٽيون: (جهالر: ڪنن جو ڳهه / ڪنن جي والي - جهامٽي: ڪنن جي والي / پاپڙي (پاپڙ جهڙي سنهڙي) جنهن جي جهانءِ ۾ ننڍڙيون مَڇُليون هجن): ڪنن جا ڳهه / ڪنن ۾ پائڻ جون واليون /پاپڙيون / جهمٽيون جهومڪيون.

جهالو جهلڪو: (جهالو: جهلڪ): چمڪو / چمڪاٽ / جَرڪو / تجلو.

جهام جهاڪو: گهانچو / اونهو کڏو. مثال:

سنيالي هل، متان ڪو جهام جهاڪو هجي!

جهامٽيون جهومڪ / جهومڪيون: (جهامٽي: مچڙين سان جَڙيل يا ڳنڍيل واليون - جهومڪ / جهومڪي: والي جهڙو زيور / جهالو): ڪنن جا زيور / جهاليون.

جهامونجڻ جانيونجڻ: وچڙي وڃڻ / هٿين پوڻ / چنبڙي وڃڻ.

جهانيانو رانيانو: تڪڻ جهامونجڻ جانيونجڻ: وچڙي وڃڻ، ڳنڍجي پوڻ واري حالت/ جهيڙو/ ڏڪ چنبو/ مار موچڙو.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

جهاليوَن چنيوَن: سنهڙيون تيلين جهڙيون سڪل ڪائيون جن
سان باهہ مچائي وڃي / تيلين جهڙيون لامون جيڪي باهہ
ٻارڻ جي ڪم ايند يون آهن.

جهانگي سانگي: (جهانگي: جهنگ ۾ مال چاريندڙ / جهنگ ۾
رهندڙ - سانگي مينهن جي موسم ۾. خاص ڪري "ٿر"
۾. اسان جا ٿري ڀائر، پنهنجا گهر گهاٽ ڇڏي، مال
ڪاهي، گاهہ سانگي، سانگ ڪري، ڪنهن ساوڪ واري
پٽ ڏانهن ويندا آهن. برسات جي مند ۾ ماروئڙا اهوسانگ
ڪندا آهن): ٻڪرار / ڌراڙ / مارئي جي پٽ جا ماٺهو /
ٿري/ ڏوٿي (ڏٿ: جهنگلي ٻاڄين تي گذران ڪندڙ)/
مارو ئڙا / جهانگيئڙا / ڳوناٺا / دهقاني/ جهنگ جا رهاڪو.

جهانورو جهڪو: جهڪو / ڏنڊلو/ ڇُنجهو/ڪم نظر/ جهرو/ اڻ ڇِتو.

جِهب ڇِبَ: (جهبڻ ڇبڻ: سٽ ڏيڻ / وچڙي وڃڻ / جهبي ڏيڻ):
جهاب/ ڇڪ / سٽ.

ڇٻي ڇڪ: سٽ / جِهبو / جهاب / ڇِٻي.

جهبرڪ جهونٽٽان: چانديءَ جا جهاپا ۽ جهوڙا / زيور.

جَهتَ جُتَ: انسان جي بدن جا تمام سنها ۽ ريشم وانگر نرم وار/ ڳهاٽا سنهڙا وار.

جهٽ ٻٽ: جهٽيل / ٻٽو ٽيل / مليل / ڳڏيل صلاح وارو / صلاحو/ مددگار.

جهٽ پٽ: اُتي جو اُتي / اُنهيءَ وقت / تڙي ڪڙي/ تڏي تي، مثال:

(۱) ڏاها چون تہ ٻيڙي قاطع حيات آهي،
جهٽ پٽ ڪري فنا ٿي، هر ڪنهن جي جان ٻيڙي.
(محمد هاشم "مخلص")

(۲) خيال جهٽ پٽ دوست وٽ ڏس ٿو وڃي،
يا پياده هي مهينن جو ٿيو ڪم. (هدايت علي نفجي تارڪ)

(۳) شرم ڪان اڄ جوڪنوڻ چمڪي نٿي،
ٿي لڪي جهٽ پٽ هو پائي جهاتڙي. (غلام علي گوهر)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(۴) ٻئي ليٽ جهٽ پٽ ٿي ويندي يون فاني،
عجب آهي دنيا عجب زند گاني. (مخدو محمد امين فهيم)
(۵) فقيرن کي شاهي ڪري تو عطا،
ته شاهن کي جهٽ پٽ بنائي گدا. (حافظ عبدالله "بسمل")
(٦) پيارل پيار ڏيئي مون کي، ڪسي دلڙي ويا جهٽ پٽ
(رئيس امام بخش خان جتوئي "صابر")
(۷) فراق يار ۾ "احسن،" غزل ٺاهي ويس جهٽ پٽ
اکين آب باري ڪان ٿيو سادو هي دفتر تر. (حافظ محمد "احسن")
(۸) ملان ٻڌاء مون کي، ڪولي ڪتاب جهٽ پٽ،
ڪر دير دَمَ نه هرگز، ڏي تون جواب جهٽ پٽ.
(حافظ محمد "احسن")
(۹) محمد ﷺ جي شڪايت، جو ڪري تو وٽ اچي ڪافر،
انهن کي مار ڪڍ جهٽ پٽ، نه اي مومن ٽرڻ گهرجي.
(حاجي حقير ابن مگڻ)
(۱۰) ڪاڏا جهٽ پٽ هضم ڪرائين،
بيشڪ تون رت صاف ڪرائين،
تنهنجي ڪري خون صفا ٿئي،
لوڻ سنا، او لوڻ سنا، ٿئي! (الحاج رحيم بخش "قمر")
(۱۱) ويڙهي زور سان پٽ تي هڻندس،
نِوڙي جهٽ پٽ هٿ تي ڪڻندس،
آءُ نه لاتونئڙو ڦيرايون. (الطاف عباسي)

جُھٽ پَٽ: ڳالهه ٻولهه / ڏند چڪ / جهيڙو / ڳالهوڙو.

جهٽَ پلڪ: گهڙي ڪن / ٿورو وقت / ساعت / مهل.

جهٽُ جَھپُ: (جهٽڻ جهپڻ): جهپو / سَٽُ / ڪسَ (ڪسڻ) / ڦرِ (ڦرڻ).

جهٽ جهپڪو: جهپو / جهپ / ڪس (ڪسڻ) / ڦر (ڦرڻ).

جهٽ سٽ: سيگهُه / جلدي / تڪڙ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جهٽ گهڙي: ٿورو وقت / پلڪ / ساعت / گهڙي ڪن / ڪن پلڪ.
مثال: "اڄ جو نوجوان پنهنجي پريشانين سبب هر ڪنهن تي ميڙيو وتي، هر اداري ۾ هر شخص تي ڪاوڙ. ڪاوڙ ته اڳ ۾ هر ڪنهن ڪي ايندي هئي پر جهٽ گهڙي يا پيو نه ته ادا پائو چيو جهڳڙو ختم ٿيو." (ڊاڪٽر نواز علي شوق)

جهنا جهيڙا / جهنو جهيڙو: (جهيڙڻ: وڙهڻ / اڪرائي ڪرڻ / جهڳڙو ڪرڻ - جهڻ: ٿيل حملي / وار کي روڪڻ): جهڳڙو / معاملو / ڦڏو فساد. مثال:

وڙهڻ ۾ قيمتي چو ٿا وڃايو وقت پو پنهنجو
جهنا جهيڙا، رکو ويڙهي ڪيو ڪا ڪار مرداني
(حاجي عبدالله "واقف" ناروشاهي)

جهنو جهولو: واءُ / واچ جو چوهه / هوا جي تيزي. مثال:
سڄو ڏينهن جهنو جهولو لڳندو رهيو.

جهني جهوڙي: جهپڪو / ڦرلٽ / هَٽَ ڪَس (هٽ مان زوريءَ ڪسي وٺڻ/ جهٽ هٽي ڪسڻ).

جهپ جَهٽ: (جهپ: / ست ڏيئي ڪسڻ / - جهٽ: جهٽڻ / جهٽ ڏيئي ڦري وٺڻ - جهپٽ: اسم تصغير / جهپڙ: اسم تڪبير): لامارو / جهڙپ / سَٽ.

جَهپ جُهنڪو/ جُهنڪي: ننڊ جو جُهنڪو / ننڊ جو جهوٽو / پِنڪي / گهيرت/اونگهه / ننڊ /اوجهرائي/سوپو/ سوپڙ (ننڊ جو وڏو سوپو).

جهپ ڏاڙهيو جَهبلو: (جهپ ڏاڙهيو: ڍگهي گهاٽي ۽ منجهيل ڏاڙهي وارو - جهبلو: گهر گهلي پوشاڪ پائيندڙ): اگلو / گدلو / ميرو /اٺوٺندڙ پهر پوشاڪ ۾ بي ڊولي سينڊ سنوار وارو/ چيگرو / UNGROOMED جنهن کي پنهنجي مناسب ناهه نوهه سنوار سينگار جو خيال نه هجي.

جهپڻ جهڻ: هٽڻ ڪٽڻ / جهيڙي ۾ ٿيل وار (حملي / اڪرائي) کي روڪڻ.

www.sindhsalamat.com	books.sindhsalamat.com

جهجَ جهوري: (جهجڻ جهرڻ: ڳرڻ / وِجهلڻ / ڪِنجهڻ / ڪُرڪڻ): ڳتي / ڳاراٽو / الڪو / فڪر.

جهجهہ / جهاجهہ جالپٽو: (جهجهہ / جهاجهہ: گهڻائي - جال پٽو: آل جال هڻڻ / گهڻائي. مثال:

هٿ وٺي هنج ڪري، آءُ ويندِيس جبل، جهجهہ - (ڪبير شاهہ):
جهجهائي / گهڻائي / بَهتات / ڪثرت.

جَهجهڪار جهونگار: جَهجهڪارڻ جهونگارڻ To Chant نغمو/ آلاپ/ گيت.

جهجهوجال: گهڻو / مڻو / بيحد / اڪثر.

جِهجو جوجو: (جِهجهو: جِجو: ڀوت - جوجو: ڊچارينڌڙ آفت): ٻارن کي ڊيڄارڻ لاءِ فرضي آفت / جِجو بلاڙو.

جهر جهنگ: گهاٽو جهنگ/ گهاٽن وڻن جو جهڳٽاڙ. مثال:
(١)جهرجهنگ جهاڳي پٽيون، آياسون تو يار ڏي ميان
(ميون شاهہ عنات رضوي: سر سريراڳ)
(٢) سچي سنڌ سونهاري تي سامين جي
وطن عاشقن جوهي جهر جهنگ آهي. (مرزا قنبر علي بيگ حيدري)
(٣) ٿيون آهن موڪون ملڪن ۾، جهرجهنگ جهوڪان جهاڳ
(ڄلال ووگهڙ)

جهر جهنگل: گهاٽو جهنگ / گهاٽن وڻن جو جُهڳٽو.

جِهرجهٽو ڪِرڪٽو: (جِهر جهٽو: پورو / پُراٽو. مثال:
ڪوهو جُهرجهٽو ٿيو لاڇو سڀ لڙياس - (شاهہ: سر سريراڳ):
پراٽو / ڄڙي ويل / ڪنهن نہ ڪم جو.

جُهري جهجندي: جهريل / غم جي ماريل. مثال:
جهري جهجندي ڏي،سنيها سڄڻن (شاهہ: سرڏهر)

جُهريل جِهجيل: (جهرڻ جهجڻ: وجهلڻ / تڪليف ۾ ڳرڻ): هنيل ماريل / ڳاريل ماريل.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

جُهڙ ڦڙ: (جهڙڻ، جُهڙ ٿيڻ / ڪڪر ٿيڻ - ڦڙڻ، مينهن جون ڦڙيون پوڻ)، مند ملهار / وسڪار جي مند / برسات جي موسم / مينهن جي مانداڻ / مينهوڳي. مثال:

(١) جهڙ ڦڙ نہ لاهين، وسن سانوڻ مينهن جان (شاهہ: سر آسا)

(٢) جهڙ ڦڙ ڏيئي جهاٽ، پسائيندو پٽيون (شاهہ: سر سارنگ)

(٣) جهڙ ڦڙ جت ٿيانِ ات اڏيائون پکڙا (شاهہ: سر مارئي)

(۴) جهڙ ڦڙ متي مارئين، جت چيها چلڙچڪ (شاهہ: سرمارئي)

- چلڙچڪ: گپ چڪ / چِڪدو / چِڪدو -

(۵) عيد ملهائي سيني ڏسندي،

جهڙ ڦڙ مينگهہ ملهاري وي! (سيد اسد الله شاهہ "اسد" ٽکڙائي)

(٦) موٽي آئي مند ملهاري، موسم آهي جهڙ ڦڙ واري (سائل آزاد)

جهڙپ جهپ: (جهڙپڻ جهپڻ: جهپ ڏيئي ڏنگ هڻڻ) ڏنگ)، مثال:

سيهہ زلف سهڻن جو ڪر سخت سپُ،

وهائي ٿو وسيهر، هٿيو جهڙپ جهپ. (حافظ حامد)

جهڙپ جهپيٽ: (جهڙپڻ جهپيٽڻ: جهپ ڏئي ڏنگ هڻڻ: ڪڪڻ: ڏنگ هڻڻ. مثال:

(١) سنهان يانءِ مَ سپ، وياءِ واسينگن جا،

جنين جي جهڙپ، هاٿي هنذان ئي نہ چري (شاهہ: سرڪارايل)

(٢) سنهان يانءِ م سپ، وياءِ واسينگن جا،

جنين جي جهپيٽ جُنگن ڪي جوکو ٿئي (شاهہ: سرڪارايل):

ڏنگ / چپيٽ/ ڏنگ جو زهر.

جهڙڪوپڙڪو: (جهڙڪڻ پڙڪڻ: پڙڪا ڏيڻ / مچ ڪري ٻرڻ / پيڙ ڪري ٻرڻ): جهڙڳ / جيي / باهہ جو پنيٽ / پيڙ / پانيڙ.

جُهڙي ڦڙي: جهڙ ٿيڻ ۽ مٿان مينهن جون ڪٽيون وسڻ / برسات جي موسم / وسڪاري جي مند / مينهوڳي / جهڙڦڙ / مينهن جو مانداڻ / ڪڪرن ڪنوڻ ۽ گجگوڙ جو وايو منڊل / مينگهہ ملار / برسات.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

جهڪا جهڪ: ٺهه ٺهه / جهٽ پٽ / يڪدم / اُتي جو اُتي.

جهڪ جهولو: (جهڪ: مٽي وسائيندڙ لاڳيتو هلندڙ واچ / تيز هوا - جهولو: اونهاري جي لاڳيتي تيز گرم هوا): اجهل هوا / ڏوڙيو / دڦان (مٽي وسائيندڙ هوا جيڪا دڦ مچائي ڇڏيندي آهي): مثال:

اها جهڪ لڳي جهولو، وجي ملي مطلوب سان (رڪيل شاهه)

جَهڪو جهولو: ڏوڙ اڏائيندڙ هوا / لاڳيتو لڳندڙ تيز هوا.

جَهڪوٽ جُهور: (جهڪو: ضعيف / رونق ۾ گهٽ: تصغيري صورت: جهڪوٽ جهور: پوڙهو): ڪُراڙو / ٻُڍو / جنهن جي جوت گهٽجي ويئي هجي / مَڙهو / ڪَکَ پوڙهو AGED AND OLD

جَهڪ مڪ: تاب / چِلڪو / چِمڪو / روشني، مثال:

جهڙن جهرمر جهڪ مڪ لائي،

مينهن ڏرتي پاڪ پُسائي. (پير مظهر الدين شاهه ٺلاهي)

جهڳتو جهڪو: وٽن جو جهڳتو / جهڳتيل وڻ / ننڍن وڻن جو ويڙهه / ويڙهو.

جهڳڙا جهيڙا: جهڙا فساد / دنگا / لڙايون، مثال:

قومي جهڳڙا جهيڙا جهتا، چالاڪين جي چال مبارڪ (شمس الدين "بلبل")

جُهڳو جهوپو / جُهڳي جهوپي: (جهڳو / جهڳي: ڪکائون گهر اسم تصغير: جهڳڙو / جُهڳڙي- جهوپو / جهوپي: پونگو / پونگي / ڪکائون گهر - اسم تصغير جهوپڙو / جهوپڙي): ڇن ڇپر / ڪکائون گهر / منهن / لانڍي.

جهل پل: (جهلڻ پلڻ: روڪڻ / منع ڪرڻ / ٽوڪڻ / رنڊڪ ڪرڻ): روڪ / ٽوڪ / بندش / رڪاوٽ / ممانعت، مثال:

(١) هلو هلو ڪاڪ تڙين، جتي نيه اَجَل،

نه ڪا جهل نه پل، سيڪو پسي پرينءَ کي (شاهه: سر مومل راڻو)

(٢) جهل پل نا ڙي جيجل، ور پنهنجي ڏي ٿي وڃان.

(پير ڪمال سائين: سَر مانجهه)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جهلڪو جرڪو، (جهلڪڻ جرڪڻ، چِلڪڻ چمڪڻ)؛ چمڪو / تاب / چَمڪ / چِلڪو.

جُهلڪِي جرڪِي، چمڪي / چلڪي / روشني ڪري، مثال:

جهلڪي جرڪي سج چنڊ ڪي شرمايون،
پنهنجو ديس وسايون، ساجن! (رشيد احمد لاشاري)

جهلي پلي، روڪي / منع ڪري، مثال:

(١) جهلي پلي جيڏيون ڪنهن جي نہ رهنديس،
طعنا مهڻا سڀ سر تي سهنديس،
مون ڪي جُوءِ جانب جو ڪو ڏس ڏيو. (ڀائي دلپت رام "دلپت)

(٢) مون ڪي جهلي پلي ڪو بہ نہ،
مان پنهنجو پيڙو پاڻيهي پوڙيندس. (نورو مسخرو)

جهليان پليان، روڪيان / منع ڪريان، مثال:

ونڙيوهوت وڃن، ووا جهليان پليان، هينڙو نہ رهي!
(شاهہ: سريمن ڪلياڻ)

جِهمتڙي جَل ڦناڪو، تيز / چالاڪ / سگهڙ.

جهمتو جهمٽ، وڻن جو جهڳٽو / جُهنڊ / ويڙهہ.

جهمڪا جهالا: (جهمڪو جهالو) ڪنن ۾ پائڻ جا ڳهہ.

جَهمڪو جَهلڪو، چمڪ / چِلڪو / چمڪاٽ / تجلو / رونق / روشني.

جهنبونجڻ جانيونجڻ، وَڃڙي وڃڻ / هٿين پيرن ۾ جهڪجي وڃڻ / پکين يا پاڪرين ۾ ٻڌجي وڃڻ / جانيوتا وجهڻ / رانيوتا هڻڻ / ڏينيوءِ وانگر "يون يون" ڪري وٺي وڃڻ / اٽڪي پوڻ / ڳنڍجي پوڻ.

جِهنڊ جُنڊا، مٿي جا وار / ڀِنڊا / ڀِنڊ / چِتا.

جهنگ جَهپال: جهنگ / گهاٽو جهنگ، مثال:

نہ ڪا هئي وسئون ويجهڙ ۾ نہ ڪو جهنگ جهپال
(سگهڙ رستم رند)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

جَهنگِ جَهرِ: هر جڳهه / جتي ڪٿي، هر هنڌ. مثال:

(١) تنهن جي اڪنڊ آسري، جهنگ جهر هلاس آهه،
وڻ ٽڻ بهار تنهن جي سڳنڌيو بهار آهه،
گٽونچن، گلن جي جان ۾ تنهن جو ئي ناز آهه (سوڀراج نرملداس "فاني")

(٢) هر ڪنهن جي لاءِ چڱي وائي سدا گهُرندي وتين،
ڪنهن جي جهوريءَ ۾ الا جهنگ جهر جُهرندي وتين.

(مخدوم محمد امين "فهيم")

(۴) مال اچي ماٺهن جا چَرَيو ڪاڻڻ جهنگ جهر. (سگهڙ قاسم)

(۵) ڳنين واري خيال تي - ووڙن سي جهنگ جهر (صالح سنڌي)

جهنگ جهير: جهر جهنگ / ڳهاٽوجهنگ. مثال:

(١) ڪين ايندا سون هتن ۾، ڳهاٽا ٿيا جهنگ جهير (سگهڙ محمد بخش)

جِهنگراٽو جهينگاڙو: مکين جو هڪ جاءِ تي ڳڏجڻ / مکين جو گند تي ڪٺو ٿيڻ / مکين جو گند تي ويهي جهينگڻ.

جَهنگراڙ جَهنگواڙ: جهنگلي جانور / جهنگ ۾ رهندڙ حيوان / جهنگ جناور جهڙوڪ:- جهنگ ٻلو / جهنگراڙ ٻلو / ڏڪَ ٻلو / جهنگلي وڏو ٻلو / ڏنِ جو ٻلو ۽ ٻيا جانور.

جهنگلي جَٽَ: (جهنگلي: جهنگ جو رهاڪو / جهنگ جو جهانگي - جت: اٺ وهائيندڙ / ٻهراڙيءَ جو اوٺي): واهٽي / ڳوناٺو / اوناَر.

جهٽڪڻ جهڇڻ: وِجهلڻ/ ڳرڻ

جهٽڪڻ جهڪورڻ: ڪُڪرڻ/ ڪنجهڻ.

جهوٻو جِهبَ: لوڏو / ڏڪو / ٿيلهو / ڏڏڪو.

جهوتون جهاتيون: (جهوت جهاتي): ليئا / لياڪا / ڳولائون / تلاش / ڀتڪ (ڀتڪڻ).

جهوٽو جهپاٽو: هوا جو جهوٽو / لوڏو / سَٽ / جَهڙپ.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

جهوپُو جُهڪو: (جهوپو: اسم تصغير: جهوپڙو / جهوپا: اسم تصغير: جهوپڙا، مثال: پاڻي اُتي جهوپڙا، مور ڪ اچ مرن (شاهه) - جهوپي: اسم تصغير: جهوپوڙي، مثال: الا! جهري م شال غريبن جي جهوپڙيءَ جهوپيون: اسم تصغير: جهوپڙيون - جهڪو: اسم تصغير- جهڪڙو- جهڪا: جهڪڙا / جهڪي / جهڪيون: جهڪڙي / جهڪڙيون): ڪکائون گهر / پونگو / چنو / ڇپر.

جهوپا سوپا: جُهڪا / پونگا / چن ڇپر / ڪکاوان گهرڙا، مثال:

سانگين ساري ساٿ سنباهيا،
جهوپا سوپا، مڏ مڻايا. (رئيس امام بخش خان جتوئي "صابر")

جهورَ جهڪورَ: برسات جو لاڳيتو وسڻ / وڏو وسڪارو / ٻاڙ ٻوڙ مينهن / لاڳيتي بارش.

جهوري جِهجڻ: آنڌ مانڌ / تانگهه / چنتا / سڪ / فڪر، مثال:

جهوري جهجڻ جهانءِ، مون جنين نہ لهي؛
آيل! اينءَ م ڀانءِ، ڪ آئون جڻندي ان ري. (شاهه: سر رپ)

جهوري جِهٽڪ: (جهرڻ جهٽڪڻ): ڳڻتي ڳاراٽو / تانگهه / چنتا.

جهوري جهوراٽو: (جهرڻ جهورائجڻ: وجهلڻ /سڪ ۾ سڙڻ / ڳڻتيءَ ۾ ڳرڻ): ڳڻتي ڳاراٽو / آنڌ مانڌ / چنتا / سڪ / جهري پوڻ واري حالت / فڪر.

جهوري لوري: تار تنوار / هات تات / تات طلب / هوري جهوري (هيڻين ۾ هرڻ) / ذڪر.

جهوڙا جهانءِ: اٺ جي سينگار جون شيون / سازن ڪي سينگارڻ جا زيور / سنج / ڳهہ ڳٺا / وهٽ جا ڳهڻا.

جهوڙا نانگ ڪپرُ: (جهوڙا: موتمار زهر وارا نانگ - ڪپر: هڻ ڪڻ) قاتل زهر وارا نانگ / زهريلا نانگ جن جي زهر کان ورلي ڪو بچندو آهي، مثال:

لڏڙا مچ درياهہ لهر ۾ جهوڙا نانگ ڪپر. (منٺار فقير راڄڙ)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

جهولا جهڪا: (جهولو: اونهاري جي تيز گرم هوا - جهڪو: مٽي وسائيندڙ لاڳيتو لڳندڙ تيز هوا): مٽي اڏائيندڙ لاڳيتو لڳندڙ اجهل هوائون. مثال:
جهولا جهڪون لڳن، انب ڇٽيو ڪرن، ڪجهه مـال (انب) پلا (ميوو تکي ڪائي ناس ڪندڙ پکي جهڙوڪ طوطا) ناس ڪيو ڇڏين.

جهومڪ جهاپا: ڪنن جا زيور / جُهمڪيون.

جهونجها پانجها: پارڻ لاءِ سنهڙيون ڪانيون / ڇينيا / جهينيا.

جهونجهار جوڌو: بهادر / پهلوان / سورمو / بانڪو / يوڌو (يُڌ / جنگ وڙهندڙ) جوڌو جوان.

جهُولو جوانيءَ ويو: (جنهن جي جواني ڪڏهوڪو ختم ٿي چڪي هجي. مثال: پٽ پاراتي لاءِ ڇٽيو آهي: وڏو ڪو جوانيءَ ويو (جهونو/ پوڙهو/ آهي)): پوڙهو/ جُهريل/ ٻڍو / ڪُراڙو.

جهونو جهُريل: (جهونو: پوڙهو / پوڙهيل - جُهريل: ڍهي پيل / بيمار / نبل): ٻڍو / پوڙهو / ڪُراڙو / ڪُک / WORN OUT / OLD AND AGED

جهونو جُهونجهار: بهادر / وڏي عمر وارو / آزمودگار / پوڙهو.

جهٽڪڻ جهڄڻ: ڪِرڻ مرڻ / ڪنهن جي سڪ ۾ بي حال ٿيڻ.

جهٽڪڻ جهڪوري: جهوري لوري / ڳڻتي / فڪر / اڻ تڻ. مثال:
انهيءَ لوريءَ ۾ تو "لعلڻ" ڇٽي، وري جهٽڪڻ جهڪوري
(لعلڻ خان لغاري)

جهيبَ جهِپ: ڇِپَ / چِپي / سٽ / ڇاپو.

جهيڙاڪر جهيڙاڪ: جهڳڙالو / جهيڙائي / جهيڙي لاءِ هر وقت تيار.

جهيڙال جهيڙاڪار: جيڪو ڪنهن نه ڪنهن سان گهٽو ٿو جهيڙو ڳنڍيو ويٺو هجي / جهيڙا ڪندڙ / فسادي.

جهيڙال جهيڙالو: جهيڙي لاءِ هر وقت تيار / ٿوري گهٽي ڳالهه تان وڙهڻ لاءِ تيار / ٿوري گهٽي ڳالهه تان وڙهڻ لاءِ تيار ٿي ويندڙ.

جهيڙال جهڳڙالو: جهيڙي لاءِ هر وقت سنبريل / ڳالهه وڃائي جهڳڙو ڪندڙ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جهيڙو جهٽو؛ (جهيڙڻ؛جهيڙي جي شروعات ڪرڻ / اڳرائي ڪرڻ - مثال؛
ڪاري ڪڪر هيٺ مون جهيڙيندا ڇڏيا. (شاهه؛ ڪيڏارو)
جهٽڻ؛ ڪيل وار / حملي کي روڪڻ، جهيڙي ۾ هٿيار.
لٺيون ڪهاڙيون وغيره ورايون ويندون آهن جن کي مقابلو
ڪندڙ، ڏڪ گسائي، جهٽي وٺندو آهي، اهڙي طرح ورايل
ڏڪ گسائي يا لڳل ڏڪ ساٿاتي، هڪدم جوابي وار / حملو
ڀرپور انداز ۾ ڪندو آهي)؛ جهڳڙو / جنگ / معاملو /
ڪارگند / ٽنٽو / تڪرار/ دنگو فساد.

جهيپ جهپ؛ ڇبي / سٽ / ڇڪ / جهاپو.

جهيڙ ويڙهه؛ جهڳڙو / تڪرار / ويڙهاند / لڙائي / جنگ.

جهيڙو بکيڙو؛ (بکيڙو؛ گوڙ - هلڪن / هونگارن / للڪارن / گارين
جو گوڙ ۽ جوابي ڪارروائي)؛ جهيڙي جو گوڙ.

جهيڙو جهڳڙو؛ (جهيڙڻ جهڳڙڻ؛ وڙهڻ)؛ ويڙهه / ويڙهاند /
معاملو / جنگ / گوڙ گهمسان / دنگو فساد.

جهيڪو جهاڪو / جهانڪو؛ ڪوبو / ڪڏ / ڪب جنهن تان ٿاٻو يا
ڏڪو يا ڏوڏو اچي ويندو آهي.

جهيلوَ جَهلائو؛ سُر جهلائيندڙ / سُر جهلائو / سُر جهلائڻ وارو /
سرسان سرملائي ڳائيندڙ.

جهينيا پانگا / پانگها؛ باهه ڏڪائڻ / ٻارڻ / مچائڻ لاءِ تيلين جهڙيون
سڪل ڪاٺيون / سنهڙيون سڪل ڪاٺڙيون.

جهيڻ ٻرو؛ جهيڻ؛ هلڪو تپ - ٻرو / بخار جو سور / ڪاموڙ / ڳاموڙ (لڱن
۾ سور / پيڙ) تپ / بخار جي هلڪي سٽ SLIGHT TEMPERATURE

جهيٽو جهڪو؛ ٿورو / ماٺو / نهولڙو / نبل / هلڪو.

جهيٽو هيٽو؛ ضعيف / ڪمزور / نبل / ماٺو.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

چ

(لفظن جا جوڙا: 178 - ڪل لفظ: 356)

چاپڪ ٻُودڪ: (چاپڪ: جيڪو رڳو چاپا ڏيندو رهي - ٻُودڪ: ٻُوڪَ: بيوقوف): واتڙو چرياٽ/چرياڻ/نادان/ڪم عقل/ چِسو.

چاپو چيڪو: (چاپو: چپڻ / چپي ڪائڻ - چيڪڻ: چپي ڪائڻ): ڪائڻ جو انداز / ڪجھ ڪائيندي يا چپيندي وات هلائڻ جو عمل.

چاٽ چماٽ: (چاٽڻ چماٽڻ: چماٽ / لپاٽ / ٿڦ / چپات (ٿڦ: اسم تڪبير: ٿڦڙ): ڏڪ/چنبو/ ٿڦڙ.

چاٽو ڇهڙو: (چاٽو (چٽڻ): چٽي ويندڙ / حرام يا حلال جيڪا به شيءِ اچينس چٽي ڪائي ويندڙ- ڇهڙو: مردار جانور جي کل/چم لاهيندڙ/ حرام گوشت کائيندڙ/ ٻاليشاهي): حرام کائيندڙ.

چاچا ماما: ويجها مائٽ / سڳَ يا مائٽي ۾ ويجهڙا / قريبي رشتيدار. مثال: چاچا ماما، مڙئي اندر انتظار (صالح سنڌي)

چارڻ چَنگي: (چارڻ: مداحون / تاريخي قصا / داستان (EPIC) ڳائيندڙ- چنگي: چنگ وڄائيندڙ / چنگ وڄائي تاريخي داستان ڳائيندڙ - چارڻ چوريو چنگ: چنگ جي سرن ۾، سنڌ جا رزميه گيت / تاريخي قصا ڳائيندڙ): داستان گو / رَزم گو / رَجز گو / راڳي / راڳ ڳائيندڙ فقير جهڙوڪ: سنڌ جا چارڻ چنگي (چنگ وڄائيندڙ) وهانءَ وڏاڻ جي موقعن تي، سنڌ جو تاريخي رزميه داستان "دودو چنيسر" سازن جي سنگم ۾، ڳائي وڄائي ٻڌائيندا آهن.

چارو چوڳو: (چارڻ چڳائڻ - ڪارائڻ: چَرڻ چڳڻ: ڪائڻ پيئڻ): چرڻ چڳڻ جي شيءِ / جانورن جو چارو ۽ پکين جو چوڳو / جانورن ۽ پکين جو کاڌو.

چاڙها چڙهاڪا: چاڙها ڏيڻ: چڙهاڪا ٻڌڻ: ڦُڪڻ / دلبو ڏيڻ / شاهوڪا ڏيڻ / پڙبيون ٻڌڻ): دلبا / ڏوڪا / فريب.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

چاڙهيڪا چوڻيون: جبلن جون چاڙهيون ۽ چوڻيون / جبلن جون انتهائي مٿاهيون چوٽيون / جبلن جا لڪ / ڏکيا پيچرا / لڪڙا: ننڍا لڪ. مثال:

چنجون چاڙهيڪا چوڻيون، لڪڙا لنگهائيج. (مينن عيسيٰ)

چاشينون چِنگاليون: عمدا طعام / ست رڃي، مثال:

مٺا مــاروئڙا ڳنيــيون ڪائن تــا،
نہ هو چاشنيون چنگاليون چاهن تا،
وڏ سيڪيـل سگر هـو يانـئـن تا،
جيڪي ڪورمن ڪان تا يانئن ڪسر. (گل محمد قلبي)

چاق چڱو ڀلو: صحتمند / ڀڙ.

چاق چوبند: چڱو ڀلو / صحتمند.

چاڪَ ڀَڙ: چڱو ڀلو / صحتمند HALE AND HEARTY، مثال:

(١) سٺ ورهين جو آهي پر اڃا چاڪ ڀڙ لڳو پيو آهي.

(٢) آهي هي افسوس جو عاشق ناچاڪ ڪان،
ڪڏهن نہ پيئي اي پرين آهين چاڪ ڀڙ.

(هدايت علي نجفي "تارڪ")

چاڪَ چيرَ: ڦٽَ / زخم، مثال:

(١) جڏهن وٺي سمنڊ جي سير،
چاڪ چٽل چڪي پيا چير. (منٺار فقير راڄڙ)

(چاڪ چيــر يعني جڏهن چٽل ڦٽ اٿلي پوندا آهن تڏهن ڏاڍي تڪليف پيدا ٿي پوندي آهي.)

(٢) جي گهرندو پئسو يا ڏوڪڙ فقير،
وٺي باهہ ويندي، اندر چاڪ چير. (شمس الدين بلبل)

چاڪر چوڪر: (چاڪر: نوڪر: چوڪر: نوڪر): ٻيلي / ملازم، مثال:
چاڪر اڳيان چوڪر!): نوڪر چاڪر / خادم / ٻانهآ.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

چاڪر چَياڪر: چيو ڪندڙ / حڪم مڃيندڙ / حڪم جو ٻڌو / نوڪر / ملازم.

چاڳ چِلولائي: چاڳ: موهيندڙ انداز. مثال:

(١) چنيسر سين چاڳ، متان ڪا مُنڌَ ڪري. (شاهه: سُر ليلا چنيسر)

(٢) سندو ناز نيڻن چوان بينظير،

چڱو چالدارن سندو چست چاڳ (سيد فاضل شاهه) -

چلولائي: معصومانه انداز / وڻندڙ ڍنگ / دل ليائيندڙ

نخرو: ناز انداز / نٽ نخرو.

چاڳ چِنچلپائي: چنچل پائي: موهيندڙ انداز: موهيندڙ هلت / ناز نخرو / ناز انداز.

چاڳلو چٽپٽو: (چاڳلو: چاڳ وارو / چٽپٽو: چٽ پٽ جي چال چلندڙ): موهيندڙ اندازن وارو / نٽ نخري وارو / سهڻو من موهڻو / البيلو. مثال:

چاڳلو چٽپٽو چٽ پٽ جي چال چلي، جهٽ پٽ هليو ويو!

چاڳلو چلولو / چاڳلي چلولي: اربيلو / البيلو / البيلي / دلفريب انداز وارو يا واري/ سهڻو من مهڻو/ سهڻي من موهڻي.

چاڳلو چڇلو: البيلو / ٺاهوڪڙو / جوانڙو.

چاڳلي چڇلي: البيلي نار / موهيندڙ (نخريلي) عورت.

چاڳلي چترتي: (خوبصورت ناز انداز ۽ ناز نخري واري عورت): نخريلي / نازنين.

چاڳلو چريو: چرياڻ / مستانڙو.

چاڳلي چري: مستاني محبوبه / موهڻي.

چال چلت: (چلڻ: هلڻ چلڻ: اٿڻ وهڻ. هلت چلت CHARACTER مثال:

چال چلت آءِ برهه تي اوکي، بار ڪٽي ڪو سرت سمير.

(جان الله شاهه عاشق)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

چال چلگت: چال چِت / چال چالو: چال چلگت/چال چلت جو سُٺو آهي. HE BEARS GOODMORAL CHARACTER مثال:-

هو جو آيو بي خبر "صابر" اڱيان سينو تنگي،
ڏس دنيا جي چال چلگت، انقلابي ٿي ويئي.

(رئيس امام بخش خان جتوئي "صابر")

چال چلن: هلت چلت - چال چلگت: اخلاقي معيار MORAL CHARACTER

چالا چلتر: (چالو: چلڻ - هالو: هلڻ - هلڻ جو انداز): هلت چلت/ چال چلگت: BEHAVIOUR، مثال:

آهه! هي چالا عجب ۽ تنهنجا چلتر اي فلڪ،
ڪنهن کي توجهه ڏين ڪين پنهنجو برابر اي فلڪ.

(محمد صديق "مسافر")

چالاڪي چالبازي: اٽڪل/ حرفت.

چالاڪيون چالبازيون: اٽڪلون سٽڪلون: حرفتون TACTICS

چالو چلت / چلگت: هلت چلت / چال چلت BEHAVIOUR

چان چان چُون چُون: سمجهه ۾ نه ايندڙ ڳالهه / معاملو جيڪو سمجهه جوڳو نه هجي / گڙٻڙ / دبي ۾ ٺڪريون / ڪجهه به سمجهه ۾ نه ايندڙ.

چانڊاڻ چانڊوڪي: چنڊ جي سَهائي / چنڊ جو سَهائو / چنڊ جو سوجهرو / سهائي رات A MOON LIT NIGHT

چانڊاڻ چانڊوڻي: چنڊ جي روشني / چنڊ جو سوجهرو / سهائي رات / سهائو.

چانور چيڙ: چانور ۽ ان سان لاڳاپيل جنسون / ان پاڻي / ڪاڌي جون شيون.

چانهه پاڻي: (١) خاطر تواضح طور کائڻ پيئڻ لاءِ پيش ڪرڻ. A treet مثال:

(١) دوستي ۾ دل سان جي چانهه پاڻي پين. (صالح سنڌي)

(٢) دش خوش / رشوت. مثال: رشوت کي "چانهه پاڻي" جي نالي ۾ ڏنو ورتو وڃي ٿو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

چاوت چُغلي: جوٽي / بدنيتي سان هِتان جي هُت ڪيل ڳالھ / گلا.

چاوت چوُچڙي: (چاوت: ڪـــوٽ / ڏوڏ / ڏوڪو - چوچڙي: باھ جو اُلو - ”چاوت“ کي باھ سان پـيٽ ڏني ويندي آھي):
ڏوڪو / فريب / ٺڳي.

چاھ چَٽَ: چاھت / چاھنا / محبت / پيار / اُڪرنج.

چاھ چس: سِڪ / پيار / الفت / چاھت.

چاھت چٽ: (چاھڻ: پيار ڪرڻ): پيار / محبت / حب / اُڪير / اُڪند / سِڪَ.

چاھت چوَچ: پسند / چاھنا / پيار / محبت.

چاھت چونُھ: (چونھڻ: چاھڻ): چاھنا /پسند / پيار / محبت.

چاھنا چاھت: سِڪ / محبت / شوق / اُڪرنج / پيار.

چَپَ چِٽَ: (چپڻ چٽڻ: ويچاري ڳالھائڻ / سوچي سمجھي گفتو ڪيڻ):
سوچ ويچار / خبرداري / احتياط. مثال: چپي چٽي ڳالھ ڪجي!

چِپَ چري: چپَ جھڙي يعني چري.

چِتَ چاھُ / چاءُ: چاھت / پيار / محبت / سِڪ. مثال:

(١) ويٺي بندر تي آئون وٽجاري،
واڻ سمنڊ جي ڏسان ويچاري،
اچا بہ وريا ڪين واپاري
هڪ چت جنين سان چاءُ، آيل! (منثار فقير راجڙ)

(٢) سچو ”بيوس“ رڳو رهبو تہ بيا ڳڻ ڊوڙندا ايندا،
سچو چت چاھ سان از خود وجي پوندو چڳائي تي.
(ڪشنچند تيرٿ داس ”بيوس“)

چِترتائي چِلولائي: البيلي ادا / موھيندڙ ڦُرتي / ناز / ادا.

چِترتايون چِلولايون: البيليون ادائون / ناز نخرا / ناز انداز.

چٽَرَ چَپَ: (چٽرڻ چپڻ / توڪ ڪرڻ / منڍڻ): مهميز / توڪ / طنز.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

چٽرون چٽرائون: ٽوڪون / طعنا / مهٽا.

چٽ پٽ: جهٽ پٽ يا جلدي / تڙي ڪڙي / اٽي جو اٽي / هڪدم. مثال:

ذال ذڪر ٿيو زور محمد صہ،

چٽ پٽ چشمان چور، محمد صہ. (گمنام شاعر)

چَٽ چُمڙ: (چٽڻ چمڻ) : پيار / اڪرنج / چُمي ياڪر.

چَٽَ چُمارو: (چُمارو: چُمڻ عو عمل): پيار / اڪنڊ / اڪرنج / محبت. مثال:

مومل سومل چٽ چمارو، ڪاڻو ڪاغذ ڪوڙو پسارو،

اهو راڻو، اهو راڻو (نا نڪ يوسف)

چِٽَ گل: (چٽ: چٽڻ / گل ڪيڻ): گلڪاري / چٽسالي.

چٽر چٽڪمرو: چٽن گلن وارو.

چٽيل چِٽريل: جنهن جي منهن تي "ماتا" جا چٽ / نشان / داغ هجن.

چٺي چپاٽي: خط پٽ / ڪانگ (ڏکارو خط).

چُپ چاپ: ماٺ / خاموشي / سانت. مثال:

(۱) چپ چاپ ويٺو ٻڌندو رهيو (ٻنهي نہ ڳالهايائين).

(۲) نقش دنيا جي فنا جو ۽ بقا رب جي جو،

جاچ چُپ چاپ وري، اُب جو نماءَ آڏي رات. (محمد صديق "مسافر")

چُپ چُپات: ماٺ ميٺ / خاموشي / سانت. مثال:

(۱) خير تہ آهي؟ چپ چپات لڳي پيئي آهي.

(۲) سنجهي ساٿ ڪنيو، مهري ماٺ ڪيون،

چريا چپ چيون، هليا چپ چپات. (وريل فقير ابڙو)

(۳) ويو نڪري قافلو آيل، چپ چپات،

ٻارو چاٽي ذات، ماںَ مون سين ڪو وڙ ڪري! (سچل سرمست)

(۴) شال وري ڪا ڪوڪ ڪتاري، چيري چپ چپات (شيخ اياز)

(۵) هت ڪانهي جاءِ ڪچڻ جي ڪرتون چپ چپات. (ورايو فقير)

(٦) ڪري چپ چپات، غازي گڏيا گروهہ ڪي. (راضي فقير)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

چُپ چُپان، ماٺ / خاموشي / سانت / الچپ من الماٺ. مثال:

هيڪل وياڪل من ويڳاڻو چوڏس چُپ چُپان. (مخمور ميرانپوري)

چُپڙا چُپ، ماٺ / سانت / تڏائي / خاموشي PIN DROP SILENCE، مثال:

هِتي تہ چُپڙا چُپ لڳي پيئي آهي! SILENCE PREVAILS HERE.

چيو چورو، (چپو چورو ڪرڻ: چورو / چورڻ / ڪٽي چپن سان لائڻ يعني ڪائڻ / ٿورو ڪائي پاڻ تازو ڪرڻ): هلڪو ڪاڌو/ چپن جو چورو LIGHT REFRESHMENT

چُچلا مُچلا، اٽڪلون سٽڪلون / حرفتون. مثال:

ڪي زالون پنهنجي مخالف زالن خلاف پاڻ ۾ ويهي / گڏجي چچلا مچلا ڪنديون آهن.

چُر پُر، (چُرڻ پُرڻ): حرڪت / جُنبش.

چُرت چُرچَ، (چرتڻ چرچڻ: ڀنيلائڻ / برغلائڻ / چاڙها ڪا ڏيڻ): چاڙها ڪا/ شاهوڪار INSTIGATION .

چرچو يوڳ، کل يوڳ / ڀاڙو ڀشو / مذاق.

چرچو چؤبول، ذڪر / گڏيل آواز / هر هر ڳالهہ ڪرڻ / گوڙ گاڙچو.

چرچو گهبو، کِلَ يوڳُ / کل مسخري / مذاق / ڀاڙو ڀشو. مثال:

(١) ڪچهري ۾ ڳالهہ ٻولهہ، حال احوال، چرچو گهبو ٿيندو ٿي رهندو آهي. نتيجي ۾ کل (کلڻ) جا ڪُوڪِريا ٿي ويندا آهن. اها ٿي زندهہ دلي جي نشاني آهي.

(٢) "جي ڪنهن منش جو جيون چرتر لکٹو آهي يا ڪا نصيحت ڏيٺي آهي يا بيان ڪرٹو آهي، ياڪا آکاڻي سٽاڻي آهي يا چرچو گهبو ڪرٹو آهي يا تاريخ ۽ وڪيان پٽٹو (اوتٹو) آهي يا جي ڪنهن بہ ڳالهہ جو ڪَنڊڻ يا منڊڻ ڪرٹو آهي تہ نثر ٿي ڪاڳر ٿيندو." (مهاڳ: گلزار نثر)

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

چريو چَرِيٽ: پوڪ / چِسو / بودلو / بيوقوف / نادان / ڪم عقل.

چريو چرڪٽ: بودِلو / پوڪ / وات - پٽيو.

چريو چَڪو / چري چَڪي: بيوقوف / نادان / ڪم عقل. مثال:

(۱) چريو چڪو آهي، پوءِ بہ اسان جو آهي / چري چڪي آهي پوءِ بہ اسان جي آهي.

(۲) چريو آهي چڪو آهي، پنهنجي پهه تي پڪو آهي / چري آهي چڪي آهي، پنهنجي پهه تي پڪي آهي.

چريو چؤرنگو: (چورنگو: چريائي جا چار رنگ بدلائيندڙ): چِسو / پوڪ / بيوقوف / نادان.

چريو چَهِبَرَ: (چهبر: ڪاٺڻ جو ڪڏو، ڪم جو جڏو): جنهن کي رڳو ڪاٺڻ جوعقل هجي / پوڪ بودلو.

چريو چهڏر: پوڪ / چِٽ / چِسو / نادان.

چريا ڪريا / چريون ڪريون: چريو ڪريو / چري ڪري: (ڪريل دماغ وارو يا واري): نادان / پوڪ / متي قريل / ڪل ٽڙيل MAD اڌ دماغ وارا يا واريون / ڪل ٽڙيل نادان / سادڙا.مثال:

هڪ دفعي وتائي فقير چيو هو:

"چريا ڪريا سو آهيون، پر سچاڻون سيني کي ٿا."

چريو ڪَلَ ٽِڙيل: جنهن جي دماغ جي ڪل پنهنجي جاءِ تان هٽيل هجي / بددماغ / پاڳل.

چريو متي قريل: بد دماغ / پاڳل / پوڪ / چريٽ.

چڙڻ چَپ چٽڻ: (چڙي پوندڙ ماڻهو هوش وڃائي چپ چٽيندو رهجي ويندو آهي): چِڙي پوڻ / آپي ڪان نڪرڻ.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

چِڙڻ چَپ چَبڻ: (چڙي پوندڙ ماڻهو، ڪاوڙ ۾ چپ چبيندو رهندو آهي): ڪاوڙجي پوڻ/ چڙي پوڻ.

چڙهاوا چاڙهاڪا ڏيڻ: همٿائڻ / اُڀارڻ / پَڙڪائڻ / پَپيون ہَڏڻ.

چس پيار: (چس: محبت)/ سِڪ/ اڪرنج.

چسَ چاهَہ: (چس: سواد TASTE: مڙس جي چس ٿي پيجي پئي): لئہ / شوق / مزو. مثال:

ڪا ہہ گهٽ قاسم نہ ان ۾ جنهن ڪيو
هٽ هٽيڪو علم جي چس چاهہ ڪي (خليفو محمد قاسم مالائي)

چسَ چاهت: محبت / پيار / اُڪرنج / سڪ/ چِڪ.

چسَ چاهنا: پيار / اڪرنج / محبت / سڪ سار.

چسَ چنڪو: ساءُ/ سواد/ خوش ذائقو.

چست چالاڪ: ڦڙت/ تيز/ حرفتي.

چست چوڪا: ڦڙت / چالاڪ / حرفتي / اٽڪلي.

چشڪو چَڄُ / چشڪا چَڄَ: سواد/ لطف. مثال:

بک ڏک ۾ بيران ٿئي. ڇڏي چشڪا چڄ (شاهہ محمد ديدڙ)

چغل چاري: [چاري: چار (خبـــرچار) رکندڙ]: چغلخور (چغليـــون هڻندڙ: هتان جي هُت ڪندڙ):

چغلخور بد بخت نالي مٺو لڳس تير ڦهري ڪاني ڪُٺو]. مثال:

چو چڪاسي چغل چاري وصل جون واٽون وريو
روڪ جي سٽ روز شب تنهن بيحيا بد ڪار ڪي. (حافظ حامد)

چُغل چندو: (چغل کي چندو / چنڊال / نيـاڳو سـمجهيـو / سـڏيو ويندو آهي): جوٽِي ڪٽندڙ/ ہَرَ پَٽ گِلا ڪندڙ.

چغل چور: چور: چوريءَ ڳالهہ ڪندڙ: (چورڻ: ورغلائڻ Instigate): چغلي هڻندڙ/ فتنو مچائيندڙ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

چڪي مڪي، چڪيل مڪيل: هار سينگار ڪيل / ٺاهه ٺوهه ڪيل / ٻاهريون ڏيک ڪيل. مثال:

ٻاهران چڪي مڪي، اندران ٻڙ ٻڙ دڪي (پهاڪو)

A FAIR FACE MAY HIDE A FOUL HEART

چڪاس تپاس: (چڪاسڻ تپاسڻ / جاچڻ EXAMINE): جاچَ / ڦولهہَ.

چَڪ چَبَ: (چڪڻ چبڻ / چڪ هڻڻ): چڪ هڻڻ جو عمل.

چِڪَ گپَ: چِڪدو / پوسل / پاڻي جي چَرَ. مثال:

بارش ڪري، ڪچين گهٽين ۾ چڪ گپ تي پوندي آهي.

چِڪَ چِڪدو / چِڪدو: ڳپلاڙو / گپ گارو / گپ چڪ.

چڪ چِڪڻ: گپ چڪ / چڪڻ/ ڏٻڻ.

چڪ چلڙ: گپ چڪ / چِڪدو / گارو.

چڪڻ ڏٻڻ: ڳپلاڙو/ چِڪدو/ گپ چڪ/ گپٽي / کهيچڻ.

چڱا ڀلا: ٺيڪ ٺاڪ / صحتمند/ سکيا. مثال:

چڱا ڀلا سپرين ڪِ سک وسي ساڻيهہ   (شاهہ: سر پورب)

چڱيلائي چاڪائي: صحتمندي HEALTH.

چگو ڀلو: ٺيڪ ٺاڪ / صحتمند/ خوش/ سکيو. مثال:

بنهہ چگو ڀلو آهي! PERFECTLY ALL RIGHT

چگو چگيرو: چگيرو: وڌيڪ چگو / سٺو/ ڀلو/ ڀلوڙ.

چگو چوکو: سٺو/ عُمدو/ ڀلو. مثال:

سکَر ماڻهو چگو چوکو کائيندا ۽ چوڙيندا ماڻيندا آهن.

چگو موچارو: ڳِتڻ جهڙو / ڪتڻ جوڳو / هيڏو سارو. مثال:

ماڻهو هڪ هڪ تي ايندا ويا ۽ ٿوري گهڙيءَ ۾ چگو موچارو ميڙاڪو ٿي ويو.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

چل پل: حڪمت/ هنر/ ڪاريگري/ قدرت. مثال:

صدق صدق توتان رب سائين!
جو لک قدرتون ٿاهيو ٿاهين.
دم دم ٿاهيو دم دم ڍاهين.
ڪا چل پل تو چلائي چلائي. (منٺار فقير راڄڙ)

چِلَرِ چِڪَ: گپ چڪ / پوسل/ گپ گارو.

چِلڙ چِڪ: گپ گارو / گپ چڪ/ چگدو.

چِلڙ چِگدو: گپ چڪ / پوسل / گپ گارو.

چِلڪاٽ چمڪاٽ: (چلڪڻ چمڪڻ: روشني ڪرڻ): چمڪو / چلڪو / روشني / ٽمڪو.

چلڪن چمڪن: (چلڪڻ چمڪڻ: روشني ڪرڻ / ٽمڪڻ): روشني ڪن. مثال:

چلڪن چمڪن چنڊ برابر. فائق فت فضل. (هدايت علي رڏ)

چلڪو چمڪو: روشني ڪريو. مثال:

چلڪو چمڪو ساري رات ڪجي اوهان جي کهڙي بات.
واهه ڙي تارا گول تارا! (درسي ڪتابن ۾ آيل ٻاراڻو گيت)

چلگت چال: چال چلگت / هلت چلت / حال چال CHARACTER ۾ مثال:

ڇڏ اجايا ڪيتا خيال. رک تون چوکي چلگت چال (غلام رسول رند)

چُلهِہ پاٽِ: (گهر ۾ چلهہ ٻاهه ٻارڻ لاءِ پاٽ (ٺڪر جو ٿانو) اٽي ڳوهڻ لاءِ): گهر جو هلَتُ/ سامان.

چم- چوسُ مکي- چوسُ: (چم کي چوسيندڙ ۽ پوڙ ۾ پيل مک کي چوسيندڙ): ڪنجوس/ پائيءَ پائيءَ تي ساهُ ڏيندڙ / هٿ جو سوڙهو.

چمڪ چمڪار: چلڪو / چمڪو / تاءُ / روشني / شعاع. مثال:

چنڊ سج. چوڏس چمڪ چمڪار. سمجهي چا سگهان.
(حاجي احمد ملاح)

چمڪ دمڪ: (چمڪڻ دمڪڻ): چلڪو / روشني / ڏيٽپو / سوجهرو. مثال:

هيرن جواهرن جي چمڪ دمڪ دل کي موهيو ڇڏي!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

چَلٽت چال: هلڻ جو موهيندڙ انداز / سُبڪ رفتاري، مثال:

چلٽت چال چريا ڪيا، اُڏٽت ۾ ارمان. (يوسف)

چندو چاڙي: ڦوڙي / بخشش/ هَديو/ تُحفو.

چندو چيرو: ڦوڙي DONATION

چنڊ تارا: آسماني گرهه PLANETS، مثال:

(١) ڏسو ٿا هي سج چنڊ تارا ڪتيون،

ڳڻن ڪان ٿيون ٻاهر، سندن صنعتون. (حافظ عبدالله "بسمل" تڪڙائي)

(٢) چنڊ تارا تنهنجي تابع، توکي بخشيو تخت يار (حاجي احمد ملاح)

(٣) ٻاٽ ۾ چڻ لاٽ جان جرڪين پيو،

چنڊ تارا بي اثر تنهنجي اڳيان. (امير محمد لغاري)

(٤) چنڊ تارا چوَر ٿيا، همئون هيڪاندا. (رمضان ڪنير)

چَنڊو هالو: نِياڳو / نِدورو / اَڀاڳو / بدنصيب، مثال:

وڏو ڪو چنڊو هالو آهي! ڪنهن جي چوڻ آکڻ ۾ ناهي.

چنگاليون چاشنيون: اوچا طعام / ست رڃي، مثال:

چنگاليون چاشنيون حلوا، نه ٿا مون کي عمر گهرجن،

نه ٿي دل هت لڳي منهنجي، رضاين ۽ وهاڻن ۾.

(حاجي عبدالله واقف ناروشاهي)

چُڻَ چونڊ: چُڻ چونڊڻ: چڳڻ / چونڊي ڪائڻ: چونڊي ڪاڌل چوڳو.

چوائيون چوچڙيون: ٻاهه جا الا / چِڀيون.

چوٻول چوپچو: پچار / تڪرار / لفظي جهيڙو / تون تون- مان مان
. ALTERCATION

چوٽ چپيٽ: ڏڪ / ضرب.

چوٽ چماٽ: لپاٽ / ٿفڙ / ٿڦ / هٿ جو ڏڪ.

چوٽي چَموٽي: ائٽ ۾ ڪم ايندڙ چم جو ٽڪر، مثال:

چوٽي چموٽي، مينهن آيو موٽي!

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

چوڏس چوڏار/ چوڏاري: [ڏس (ڏسڻ)، طرف] چئني طرفن کان /چوڌارِ. مثال:

(١) وچون وسڻ آئيون، چوڏس ٿي چوڏار (شاهه: سرسارنگ)

(٢) ڏيهه سڄي ۾ ڏينهن ٿيو چوطرف چوڏار (امام بخش سنجراڻي)

(٣) وٺي بوند بهار جي، چوڏس چوڏاري،

سڪا وڻ ساوا ٿيا، ڪئي گلن گلزاري،

هتي هبڪاري، صريحاً سُرهاڻ جي (مولوي غلام محمد خانزئي)

چورا ڪورا: اَڻ ٽڻ / اُڌڪو / اَلڪو / هُر ڪُر / ڳڻتي. مثال:

چورا ڪورا ۾ ننڊ ٿي ڪا نه آيس!

چورَ پچورَ: (چورڻ پچورڻ: چورڻ: جوش ڏيارڻ/ ورغلائڻ / ڪن پرڻ - پچورڻ: ورغلائڻ: ڳالهه چورڻ): ڳالهه / ذڪر. مثال:

(١) ڪا چور پچور ٿئي ته خبر پوي!

(٢) چمن ۾ ڪالهه گلن ڪي هئي، هي چور پچور

ٿئي نه "بلبل" جي باغ ۾، مزار، دريغ. (شمس الدين بلبل)

(٣) پيتي جهانءِ جهروڪ ۾، چنگ جي چور پچور (سگهڙ ابوبڪر)

چور چڪار: مال چورائيندڙ / لڪ چوري سامان ڪٽي ويندڙ (چورڻ ۽ چوري ڪرڻ - چڪارڻ: چوري جو سامان ڪٽي وڃڻ): چوري ڪندڙ. مثال:

ڪجهه ڪماير ڪين ڪي، آهيان چور چڪار (فقير علي بخش جمالي)

چور چڪور: چوري ڪندڙ A THIEF. مثال:

تو منجهه اڇا چور چڪور.

ياءِ نه پائين لچ لغور. (مولوي شفيع محمد "هاتف")

چورمو چاشني: مٺو طعام / چُوري / مليدو / ڪُٽي /سٽيو طعام / لذيذ کاڌو A DAINTY DISH OF SUGAR

چوري چپاٽي: هلڪي سلڪي چوري جي واردات.

چوري چڪاري: چوريءَ جي واردات / سامان يا مال چورائجي وڃڻ جو واقعو / چوري جون وارداتون THEFTS، مثال:

(١) ڪن جي چوري چڪاري ٿر ۾ لٽِ،
تن کي آخر ڪري ڏٺي چٽ! (شمس العلماء مرزا قليچ بيگ)

(٢) ٻَلي ياڳٿي ڏنو اطلاع جي چوري چڪاريءَ جو
اچي ٿيندو متي اَن گند گار وڃڻ وسڪارو (شمس الدين بلبل)

چوري سينه زوري: هٿيارن جي زور تي ڪيل چوري جيڪا ڪنهن ڏاڍي ڪان گهٽ ناهي هوندي.

چوريون چڪاريون: چوري جون وارداتون مثال:
پيو ڌمڪاهه ڏيهه تي ويون چوريون چڪاريون (رستم رند)

چوڙَ ماڻَ: (چوڙڻ ماڻڻ / لباس زيب تن ڪرڻ / پوشاڪ پهرڻ): پوشاڪ جي پهر / پهر پوش.

چوڙي ماڻي: پوشاڪ پهري ۽ ان جو مزو ماڻي.

چو طرف چوڌار: چوڌاري / چئن طرفن کان / چوڦير، مثال:
ڪنيز پير پُنهل جا پيادا چوطرف چوڌار (هادي بخش شاهه مسڪين)

چوطرف چوراس: چئن پاسن کان / چوڌاري / چوڦير، مثال:
درس درماندي ڪئي دل چوطرف چوراسين
ڪاڪ جوڙي مفت مومل پنهنجي ڪاتر ڪيو عذاب
(سويراج نرمل داس "فاني")

چو ڦير چوڌار: چوڌاري / چئن ڦيرن يا طرفن کان.

چو قبلو چوڌار: چوڌاري / چئن قبلن يا طرفن کان / چوطرف، مثال:
رخ کان ملي روشني چو قبلو چوڌار (اُترادي سگهڙ محمد)

چوڪيرن ڇهريون: مزيدار / چٽپٽيون / ڇهريون چٽڪليون، مثال:
قرب وارن سان قرب ڪڇهريون،
رس رهاڻيون چوڪيون ڇهريون. (طالب پلي)

چُولا مُولا: چُچلا مُچلا / اٽڪلون / چالاڪيون / حرفتون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

چُولج چُرج: (چُنجي ڏيڻ / هُشي ڏيڻ / هُشڪارڻ / چڙها ڪا ڏيڻ / پنپلائڻ): چور پچور / چڙها ڪا / شاهوڪا INSTIGATION

چولُهه چُهنب: چڪڻ لاءِ چُهنبَ.

چُوڻ چوڳ: [چُڻ (ڪائڻ) چڳڻ]: چوڳو / داڻو پاڻي / ڪاڏو.

چوڻو پاڻي: (چوڻو معنيٰ ڪاچ يعني زندگي - پاڻي معنيٰ پاڻ / زندگي / زندهه رهڻ لاءِ ڪاڏو پاڻي): رزق / روزي / آب داڻو. مثال:

جنهن جوجتي به چوڻو پاڻي لکيل هوندو، ان کي اتي ئي ملندو.

چڻ پَچؤ: (چڻ / چؤ : چوڻ - پچو: پچوڻ / پچارڻ): ذڪر / پچار / هل بکيڙو. مثال: واقعي جي چڻ پچو هرطرف ٿي ويئي.

چَڻ / چَؤ چواءُ: (چوڻ چوائڻ: منت ميڙ ڪرڻ / پاڻ چوڻ ۽ ٻئي کان چوائڻ / سفارش ڪرائڻ / چورائڻ): چيو آکيو / ڪيل سفارش / ڪيل عرض /ستَ ستاءُ / منٿ ميڙ / پارت سپارت.

چَڻ / چَو چوائت: چوڻ چوائڻ : وري وري چوڻ): منٿ ميڙ.

چَنچل چِلولو: ناز انداز وارو / نخريلو.

چَنچل چيريدار: [چنچل: البيلو / لاڏلو - چيردار: (چير: پٽ ريشم) پٽ ريشم وانگر نرم ۽ نازڪ]: البيلو / نازنين / موهڻي / موهڻو. مثال:

جيڪي متي گهوڙن گهوٽيا چنچل چيريدار. (سگهڙ ورايو)

گهوٽيا: گهوٽ اٺموٽ / بهادر / سورهيه

چئون مئون: (چوڻ / موڻ (آکڻ): هل بکيڙو / گوڙ.

چهر بهر: (بهر: بهاري ڪرڻ: ڪائي رچ ڪرڻ - چهر ڪرڻ: چهريون / نمڪين شيون ڪائڻ): چهريون چٽڪليون شيون.

چهر پهر: ذائقو / سواد TASTE

چهر چنٽي: (چنٽي: چٽي ڪائڻ جي شيءِ / چهري شيءِ جيڪا چکي چٽي ڪائجي، مثال: ڪتاڻ): چهريلي / مزيدار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

چهڙَ چَپَ: (چهڙڻ چپڻ): سخت لهجو / چنڊ (چنڊي ڳالهائڻ) / سخت لفظن جو استعمال / کهرو ڳالهاءِ / چڙب / تنبيهه / ڇڻي ورندي، مثال:

جي ڏسين کو ڀڄاپڙو ماڻهو،
چاڙهه ان کي چڱي تون چهڙ ۽ چپ. (محمد صدق مسافر)

ڇهڙو چمار: چمار (چمارڻ) مٿل / حرام جانور جو چمڙ / کل چوڙو / لاهيندڙ): مردار جانورن جو گوشت کائيندڙ / گهٽ ذات وارو / ٻاليشاهي، مثالي جملو:

(١) آئون کو ڇهڙو چمار آهيان جو مون سان ماڻٽي نه کندين؟ ڇهڙو سڳ ڏيندين. ٿهڙو وٺندين! ٻانهن (ڇوکري) ڏيندي، ٻانهن وٺندين يعني " ڏي - وٺ" جي ماڻٽي!!

(٢) لاڏلا لاڙي ڇڏيائين، چاڙهي ڇڏيئين ڇهڙا چمار.

چهڪَ چير: (چهڪڻ چيرڻ: چيرڻ ڦاڙڻ): گهاءُ / ڦٽ / زخم.

چهڪ کهڪ: زخم / گهاريون / گهاءُ.

ڇُهنب ڇُهنج: (ڇُهنج: ڇهنب، مثال:

چڙي جنءِ ڇُهنج هٽي، لڏيائو لئــا. (شاهه: سر آسا):
چوڳي کائڻ لاءِ پکي جي ڇهنب.-لئڻ: وڍڻ / لُڻڻ.

چيٽ ڪتي: (موسم جي لحاظ کان، فصل پوکڻ جو مکيه ٻه مندون "چيٽ" ۽ "ڪتي" ٿينديون آهن.. مثال:

تنهن جو چيٽ کي ڪتي؟ (تنهنجو کهڙو واسطو؟): مندون، مثال:

عجب آبادي مند تي مند تي؟
چيٽ ڪتي آيو کنڌ تي کنڌ تي. (پانڌي آريسر)

چيچپائي نيچپائي: هلکڙائپ / هلکڙائي / ترڙائپ.

چير چيلا: نشان / ڏاند ڳاڏي جي هليل ڦيٿن جا نشان / چيکلا.

چير ڦاڙ: (چيرڻ ڦارڻ): زخم / گهاءُ / ڦ ٽ / ڦاڙ (گهرا زخم)

چيرو چندو / چيرا چندا: ڦوڙيون (ماڻهن کان پيسا ڦوڙڻ / رقمون وٺڻ/ فنڊ وصول ڪرڻ): مثال:

ڪ کريم کار وارا ئي ڪامل کندا،
چڱا تن کي چيرا ملن پيا چندا. (هاسل)

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

چيريو چچريو: چيرڻ چچرڻ / ڦاڙي چيهون چيهون ڪرڻ / چيهه ڏيئي چيرڻ، مثال:

(۱) وڍئو، چيرئو چچريو، پر ٻر ايو پچ (شاھ، سر رامڪلي)

(۲) وڍڻ، چيرڻ چچرڻ، پهت، انين جي پر (شاھ، سر رامڪلي)

پهت پر / دستور / انداز / ڍنگ / نمونو.

چيڪاٽ چرڙاٽ: (چيڪاٽڻ چرڙاٽڻ): بيل گاڏين جي ڦيٿن جي هلڻ وقت نڪتل آواز.

چيلا چيڪلا: بيل گاڏي جي هليل ڦيٿن جا نشان / پنا.

چيو آکيو: چيل آکيل ڳالهه / ڪيل نصيحت / سخت انداز ۾ چيل ڳالهه / تنبيهه / چيـو چاپو / چوايو (چوڻ چائڻ / چوائڻ): چيل ڳالهـ / چيل لفظ / چيل ڳالهيون / گفتا / نصيحت / تکا منا. کتا کارا لفظ / کا اڻوندڙ ڳالهه جئي ڏکوڻ واري صورتحال. مثال:

(۱) سنڌين جي روايت / ثقـافت آهي ته جڏهن ٻه هڪ ٻئي سـان گـڏ رهڻ بعـد مـوڪلائيندا آهن تـه مـوڪلائڻ وقت چوندا آهن: چڱو سدائين گڏ! چيـو چايو مـعاف ڪجانءِ! حياتي تي ڪهڙو پروسو!!

چيو چايو: چيل ڳالهه/ ڳالهايل لفظ. مثال:

چيو چايو تون بخشي ڇڏ، چوڻ آيو نصيين تي.

(حاجي عبدالله "واقف" ٺارو شاهي)

چِيهون ڪِيهون: رڙيون / ڪوڪون / ڪوڪارون / دانهون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

چ

(لفظن جا جوڙا: 214 - ڪل لفظ : 428)

چاٽارَ ڇڻڪار: (چاٽارڻ ڇڻڪارن: ڇڻڪارڻ / پاڻي جو ٽيهو ڏيڻ): ڇڻڪار / ڇڻڪار / ڇڻڪار / مينهن جي سنهين بوند / مينهن جو ٽيهو.

چاٽيلو چاٽڻلو: چا ٽيليل / تارين پکيڙيل وڻ جنهن مان ڇانو ملي / ڇانو ڪندڙ ٽارَ / سايہ دار ڏار.

چاپرو ڇپرو: ڇپر / ککن جو گهر / جهوپڙو / جهوپو / پونگو HUT SHED

چاپرو چاگرو: چپر (جبل) جو پير جو وڻ / چاگري پير جنهن جا پن ۽ پير ننڍا ۽ ڪنڊا ڪنڊڙا (ورپل / نوڪدار) ٿيندا آهن.

چاپڙ / چاپڙڪ چاڙپ: لَڪَڻ / ڇهو / باڻو (باڻٽو).

چاڇو ڇڇهرو / ڇڇهري: ڇانو / ڇپر A SUN _ SHED ڇنو / منهن / لانڍي.

چاچر چرَ: (چاچر: پاڻي جي چر). مثال:

چاچر، چڱيرن، ڪهور نہ اچي ڪهاتوئن. (شاهہ ڪريم)

جهجهڪو پاڻي / ڪنان تار پاڻي.

چاچرجڻ چاچولجڻ: ڪنن تائين / ڪنا تار ٿيڻ / ٿمتار ٿيڻ / ٽبجڻ ڇلڪڻ / ڪنڌ ڪر ٿيڻ / ڪنن تائين پرجي وڃڻ.

چاچول ڇب: (چاچولجڻ): پاڻيءَ جي اٿل پٿل / ڏونڌاڙ / لهوڙ (لهوڙجڻ). مثال:

وهنجيو تن پر ورپتيون، ٽيون وجهن چاچول ڇب. (محمد خان غني)

چار اوڳرائي: ڪٽي اوڳرائي / بدهضمي / هاضمي نہ ٿيڻ سبب دل تي بار.

چار چائي: رک / ڪيري / ڦلهيار / چاري / پيوت / خاڪ / دز / مٽي / ڌوڙ. مثال:

گلمر غاليچا اوهان ٻاجهون، چار پانيان سپ چائي. (سچل سرمست)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

چارَ چَنبَ: لڪ چپ / لڪ لڪوٽي / پردو. مثال:

لاهه گهونگهٽ، وهه ڪلي "گل" عاشقن جي پيش تون،
مڪڙي وانگر منهن لڪايو، چو ڪرين ٿو چار چنب.
(خليفو گل محمد "گل")

چاڙتو ڀاڙيتو: (ڀاڙيتو: ڀاڙي تي ورتل / معاوضي تي خدمت سرانجام ڏيندڙ): منشي / ٻيلي.
AGENT / HIRED PERSO N / DEPENDENT

چاڙُون چَچَ: ڪڏون / ڪاما / ڏنڊون ڏورا. مثال:

هي چاڙون ۽ چچ، اچا اوڙاهه آڳاهون – (شاهه: سر کهاتو):
ڪَنَ / ڪَنبَ / ڏوريون ڏورا / هيٺاهيون.

چاڪَ سکَهه: زور / طاقت. مثال:

چڻي ويندن چاڪ، پاڻهي پوندا پيش مون – (محمد صدق مسافر):
قوت / ٻَلَ / هستي / وَسُ / غرور.

چاڳ چيلو: ٻڪري ۽ جو ڦر / ڦروٽو / چيلڙ (ننڍو چيلو).

چالَ چلانگ: اچانڪ / ٽپو / ڪَڏَ JUMP

چالَ چِلڪارا: (چالڻ چلڪارڻ: ٽپڻ) ٽينگ ٽپا. مثال:

هرڻين وانگر هليا تي، ڏيئي چال چلڪارا. (محمد عرس ميمڻ)

چالٽو چلٽو: ڦلٽو / ڦلوڪٽو / ڦوڦيندو / چالو / لفَ / ڦواندو / ڇُهندو / ٻُواندو).

چالِي پِني: (اکيون اٿي پونديون آهن / گوبچي ويندڀون آهن ته سُڄي پونديون آهن ۽ اکين ۾ چاليون THE MUMS پَنجي ويندبون آهن. اٿيل اکين SORE EYES جو علاج ٻهرارين ۾ هن طرح ڪيو ويندو هو. پساري وٽان چوڙن جو ڏپ وٺي، ٻارن جي اکين ۾ وجهي، مٿان ڳوهيل مٽي جو پنيون (ڳوڙهيون) ڏيئي، پٽيون ٻڌيون وينديون هيون. صبح جو، حقي / چلم ۾ پيل پاروتي پاڻي سان اکين کي ڌوئي صاف ڪيو ويندو هو. پنيون، ٻنهه چالين جي مناسبت سان ٺاهي اکين تي رکبيون آهن. ان تان چوندا آهن:

جهڙي چالي تهڙي پني، جهڙو گهوٽ تهڙي وني.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

چالبَ چڙهي: چالبون چڙهيون هڻڻ؛ ڪرڙيون هڻڻ / ڦتڪڻ.

چانپَ مَنڊي: چلو / مَنڊي / ويڙهه. آڱرين ۾ پائڻ جا ڳهه. مثال:

چلا چانپ منڊيون، ڏسيو ڏيل ڏري. (مَلُ)

چانجبلڙو چانگريلو: (چانجبلو: تصغيري صورت: چانجبلڙو: چلولو - چانگريلو: چانگر / نخرو)؛ البيلو / ڪيچلو / انگلي / انگل آرا يا نازنت ڪندڙ / ماٺو ڪندڙ / نخريلو.

چاندا پاٽي / چاندو پاٽي: (چاندو: پاٽي وانگر هلڪي / پتري تاڊل. اصطلاح ۾ چاندو پاٽي ڪرڻ / ڪرائڻ: ورهائي ڪٽڻ / ڪارائڻ پيارڻ / ناجائز طريقن سان رقم / شئي رشوت طور ڏيڻ)؛ حصو پتي / خيرات جو حصو / مفت جي مال جي ورهاست / خرچ / لالچ / رشوت / چانهه پاٽي. مثال:

ڏاڍا چاندا پاٽي ڪرايائونس! (رشوت ڏنائونس)

چانڊ چڙو: آڪيلو / وانڊو / ڪنوارو / اڀرٽيل / ٿوهيو / SINGLE / UNMARRIED چانڊ چڙو آهي؛ ذميواري نه اٿس.

چانڊ چونڊ: (چانڊڻ چونڊڻ: چنڊڻ / چونڊڻ: صفائي ڪرڻ)؛ صفائي / چنڊ ڦوڪ.

چانگريلو چيبلو: (چانگرجڻ: ڦونڊجڻ / آڪڙ ڪرڻ / وڏائي ۾ پرجڻ)؛ نخريلو / آڪڙيل / البيلو / چلولو.

چانو چپر: سايو / پاڇو / اجهو / پاڇولو / ڍڪ / پردو / پناهه / اوٽ / آڌر / آسرو. مثال:

ڪين ڏسن وٽڪار ڏي - ڪا وسندي واجهائي،

چانو چپر بيو جا ڪندا - جيڪي ساجن جي سائي،

تنبو طولان وني ويا.... (سيد سردار علي شاه "ذاڪر").

چانو چانورو: سايو / پاڇولو / پاڇو.

چانهر چپِ: (چانهرڻ / چانهر ڪرڻ / چانهر ڪري وهڻ: مڪر ڪري وهڻ / چپڻ: چپِ هٽي وهڻ)؛ مڪر / ڏوڪو / مڪر / فريب / دولاب / ڏَتُ / چَندُ / اٽڪل.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڇانَهرِ ڇهَلِ: (مکر: ڇلي والا ڇهل ڪيتوئي، ويس مٽاڪر وڳي (حمل فقير):
فريب / ڌوڪو / ڌولاب/ دولاب / ڀهروپ.
ڇانهولو ڇاپرو: ڀنيءَ ۾ ڇانو لاءِ ٺاهيل مَنهَن / ڇپـر / ڇاڇو /
سايو / جهوپڙو A SUN SHED
ڇانيو لِڪايو: (ڇانئڻ: ڇانو ڪرڻ / ڇانوَ هيٺ لڪائڻ - لڪائڻ
ڍڪڻ: پردو ڪيو / لڪايو. مثال:
جڏهن مالڪ مولي مينهن وسايو.
تنهن کي ولن ويڙهي ڇانيو لڪايو. (مثار فقير راجڙ)
ڇامَ ڇندُ: ڇَپ / دَٽ / اٽڪل / فريب / مکر / مکر / ڍونگ.
ڇايا ڇان: ڍڪ / پردو / پناهه / ڇپر / سايو.
ڇايات ڇانويلو: ڇاءِ / ڇانءِ / ڇانو وارو / سايہ دار.
ڇايان ڦايان ڪرڻ: نبيرڻ / نقصان وجهڻ / ضايع ڪرڻ.
ڇبڙاٽ ڇبڙاٽ: (ڇبڙاٽڻ ڇبڙائڻ): ڇباڙڻ جو آواز / ڇاپو.
ڇَبلو جهَبلو: ڇب جهب وارو / کِهرکهلو / کُلاصو / ويڪرو LOOSE
ڇَبليون ڇيڳريون: (ڇيڳريون: البيلبون / لاپرواهه): سهڻيون / خوبصورت
/ موهڻيون / نازنين / اربيليون GRACEFUL/ BEAUTIFUL
ڇبيلو البيلو: (ڇب / سونهن / خوبصورتي): سهڻو / خوبصورت / موهڻو
/ اربيلو / نخريلو / ناز انداز وارو GRACEFUL / HAND SOME
ڇُبيليون ڇڳيريون: (سهڻيون سيٽيون / نازڪ انداز/ البيليون/ نخريليون. مثال:
جن جا ڏيهن ڏاج سينگاريا سي آهن ڇڳيريون ڇير (جلال ووگهڙ):
سهڻيون / موهڻيون / ناز انداز واريون / ڇاڳيلون.
ڇتائي ڇتڪتائي: ڇتي ڪتي واري ڪاوڙ / پٽ ڪوهه (پاڻ کي پٽڻ ڪوهڻ) / ڪاوڙ.
ڇتو ڇُڙيل : (ڇُڙيل: ڇيـڙيل: جنهن کي ڇوڙيو ويو هجي. ٻڌل
ڪتي کي جڏهن ڇوربو آهي تہ وڙهڻ لاءِ تيار هوندو آهي):
ڇتل / ڪاوڙيل ڪتو.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

چِتو هَڙکيو: (هڙکيو: هڙکڻ: پاڳل ٿيڻ - پاڳل): ديوانو / مست / مچريل ڪتو.

چِٽَ چَنڊ: (چِٽ پوڻ / مينهن پوڻ - چنڊ پوڻ: برسات وسڻ): برسات جي بوند / چنڊڪار / وسڪارو / مينهن جي چِڻڪار.

چِڻڪار چِٽڪار: چِڻڪار (چِڻڪارڻ / چِٽڪارڻ / چِنڪارڻ: پاڻي ٽيهڻ / پاڻيءَ جو ٽيهو ڏيڻ): پاڻيءَ جو ٽيهو/ ڦوهار.

چِٽَل چڙواڳ: (چِٽل: آزاد / جنهن تي ڪا ذميواري يا پابندي نہ هجي - چڙواڳ: جنهن جي واڳ ڇڙيل يا نڪتل هجي): آزاد / بي لغام / بي مهار.

چِٽَل ڳاڏڙو چڙواڳ: (چِٽل ڳاڏڙو: چِٽل يعني چڙواڳن سان ڳڏيل يا سلهاڙيل): بي لغام / غير ذميوار / آزاد / خودمختيار / پاڻ وهيٽو.

چِتو / چِڊو پاڊو: ڪٿي ڪٿي / پري پري / الڳ الڳ / جدا جدا / ورلي / وِرلي / وِٿيرڪو (ڪجهہ وِٿيءَ تي).

چِتو چوهہ: چِتو: سخت طوفان / چوهيءَ اجهل هوا - چوهہ: وهڪري يا هوا جو چوهہ / تيزي، مثال:

جي چِتو جي چوهہ، تہ پوريندس پار مٽي. (شاهہ: سرسهٽي)

چِٽ چمهائي: (چِٽ: ڇهہ ڏينهن يا ڇهہ مهينا / چنڊ جي ڇهين تاريخ - ڇماهي: ڇهن مهينن جو عرصو): ڪڏهن ڪڏهن / ورلي / ڳاهي ڳاهي.

چِٽي چماهي: (چِٽي: ٻار جي چِٽي ڄمڻ کان پوءِ ڇهين ڏينهن ٿيندي آهي - ڇماهي: ڇهن مهينن کان پوءِ): ڪڏهن ڪڏهن / ورلي ONCE IN A BLUE MOON

چپ چاڻهر: (چپڻ / چپ ڪري وهڻ: لڪڻ / ماٺ ڪري وهڻ - چاڻهر ڪرڻ: دت هڻڻ / چپ مارڻ): لڪ / ماٺ / چپ / خاموشي / دتَ.

چپر چاڻو: (چپر: چاڻو لاءِ ڊڪ / ڪڪائين چت / چاپرو): چن / چنو / مَنهن / چنو منهن / لانڍي / ڊڪ / آڏر. مثال: مالڪ سائين! چپر چاڻو ٿجانءِ! (ڊڪٺار ڊڪجان! لڄ پال لڄ رکجان!!)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

ڇَپرُ ڇَنَ: پـــونگو / پُونگي / لانڊي جهُوپو / جهُوپي / جهُوپڙو / جهوپڙي / ککائون گهر.

ڇپر ڇنا: پُونگا / لانڊيون / جهوپا / جهوپڙا / ککاوان گهر / لانڊيون لوڙها / پونگا پونگيون / جهوپڙا جهوپڙيون.

ڇَپرين ڇَنين: ککاون گهرن ۾ / لانڊين لوڙهن ۾.

ڇِپڻ لِکڻ: لکي وڃڻ / گم ٿي وڃڻ. مثال:

جي ٿهه لائي رِچ مچ، تو ڇِپڻ لِکڻ لاهه
زهر هلاهل هٿ کر، کارڻ پريان کاءِ. (قاضي قاضن)

رِچ مچ: سچيءَ دل سان- زهر هلاهل: قاتل زهر- ٿهه: توءِ: تو.

ڇڇلو ڇڇڙو: ڇَڇلو: ڇڇ جهڙو - ڇڇڙو: "ڇڇ" جو اسم تصغير- ننڍو ڇڇ.

ڇڇ ڇاڙا: ڇڇ: (تل / ترايون / پاڻي جا ڏبا / پاڻي سان ڀريل ڊورا - ڇاڙا: پاڻيءَ جي ڇاڙ وارا هنڌ / جتي پاڻي وهي اچي گڏ ٿئي): ڊورا ڊوريون / ڪڏون ڪامان / ڇاڇر.

ڇڇ ڇنب: (واحد): ڊورو / ڪنب/ ڍنڍ /تلاءُ / تَلي / تَلُ / ترائي / پاڻيءَ جي چر / ڇاڇر / ليٽَ / ٻوڏِ / درياهه جي تانگهي ڍنڍ جنهن ۾ مڇي مري / هيٺاهين زمين): بيٺل پاڻيءَ جا ڏبا.

ڇَڇَ ڇيڳرو: (ڇَڇَ: چريو / بيوقوف / ڇيڳرو: بي ڍنگو / بيوقوف): چريو / ٻوگهلو / اٽچاڻ / ٻِوڪٽ / ڪم عقل / ٻودلو.

ڇڄر ٽولهرو: (ڇڄرو: ٿلهو متارو / ٻِٻَ جهڙو - ٽولهرو: ٽولهه وارو / ٿلهو): اجايو ٿلهو / ٽوٽانگ / ٿلهي جسم ءِ لڙڪيل پيٽ وارو.

ڇڄڙ ڇيڄڙو: لپو / ڇيڄڙو / گوشت جو بيڪار حصو.

ڇڇڪو ڇوهو: مينهن جو روز دار وسڪارو / تيز مينهن وسڻ.

ڇڙڇِي ڪِکِي: ڇڇي: مڇي - ککي: مڇي، مثال:

ڇڇيءَ جا ڇڄ / ککيءَ جون ڪاريون (ڪوڙ ساري مڇي) - ککيءَ هاٿيون ڪاريون، ڇڇيءَ هاڻ ڇڄ (شاهه): مڇي جي ڏپ / ڪِک / ڪِکان / ڇِلرَ ڪنڊا وغيره.

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

ڇڏَ ڇوٽ: (ڇڏڻ ڇوٽڻ: رعايت ڪرڻ / ڪجهه رقم ڇڏڻ): لاٽ / معافي / رعايت / قيمت ۾ گهٽتائي / لاهه پاهه / لاهه لوهَه.

ڇَڏو ڇَنبُ: (ڇڏو: جتـــان پاڻي ڇڏي وڃي / لهي وڃي): پاڻي جو نئيو ڏُبو / ڇچ / ڍِهو.

ڇڊڙو ڇاڊڙو: هلڪو / پترو / ٿُتو / پاڻيءَ جهڙو.

ڇِڊڙو ڇِنڙو: ڇڊو ڇِنو: تصغيري صـورتون: ڇِڊڙو ڇنـڙو): پتـرو پاڻيءَ جهڙو / پِتڙو / رِيڪڙو.

ڇڊو پاڊو: (ڇڊو: وانڪو / وٿيـڪرو - پاڊو: پڊ وارو - پڊ: ويران / پـڙيـــانگ پٽ / وارياسي زمين جو ٽڪـــرو / پري پري آباديءَ وارو علائقو. مثال طور: پڊعيدن (عيدن جو پڊ) جو ڪنهن زمـاني ۾ واريءَ جي دڙن / پـٽن تي اڏيل هڪ ننڍو ڳوٺ هو جتي بنهه تورڙا گهر هئا): ورلو / ايڪڙ ٻيڪڙ / ڪڏهن ڪڏهن / ڳاهي ڳاهي.

ڇڊو پَترو: پاڻي جهڙو / ٿُتو / پاڻيءَ وانگر.

ڇڊي پاڊي: ڇڊي: وٿيڪري/ پري، مثال طور چوندا آهن: ڇڊي پوڪ، ڏُنبا سنگ! پوک ۾ سلا جيترو هڪ ٻئي کان پري پوڪـيل هونـدا، اوتـرو سـنگـن ۾ داڻا وڏيـڪ ٿيندا: ڇڙوڇڙ / پري پري.

ڇر ڇير: پاڻيءَ جو گـهـٽـي عـلائقـي ۾ پکڙجي وڃڻ. درياهه جي "ڇر" ٿـيندي آهي جڏهن درياهه جو پاڻي بچاءَ بند مٿـان وهي يا بند ٽوڙي پري پري تائين ڦـهلجي، پورو عـلائقـو ٻوڙي ڇڏيندو آهي.

ڇرائل ٻِرائل: (ڇرائل (ڇرائڻ: ڪاوڙائڻ / ڇيڙائڻ) ڪاوڙيل- (ٻرائڻ: ڪاوڙائڻ / مچرائڻ): ٻرَ تيل: ڪاوڙيل / مچرجي ويل.

ڇرڙ ٻِرڙ: (ڇڙو ڇڙ / ڊانواڊول / ٽڙيل پکڙيل.

ڇِرڙ وِرڙ: (سيني اکرن هيٺان زير)ڊانواڊول / ڇڙوڇڙ ROUGH منتشر خيالن وارو.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

ڇرڪ ڇباڪ: نامَ (ٿهڻ) / اوچتو ڌپ / اچانڪ ڏيهو (ڏيهڙو) / خوف / ڀؤ / ڌڌمو / اوٿپ / اوتارو / ڌَرَهڙي (ڇرڪ ڀرڻ / ڇرڪ ٿيڻ)/ ڌپ کان اوچتي ڏڪٽي / نامعلوم ڌپ جو احساس.

ڇڙبَ ڇينبَ: تڙي / ڀَيڪَ / تنبيهه / دڙڪو / کهرو ڳالهاءِ / ڌڙهي.

ڇڙت ڦڙت: چالاڪ/ آجو / چُٽل / جلدباز / جهانجهرو.

ڇڙ ڇنڊ: (ڇڙڻ ڇنڊڻ: صاف ڪرڻ): صفائي / آنَ ۽ تُهَ جدا ڪرڻ.

ڇڙ ڇانڊ: اڪيلو / ٻارن کان سواءِ / ڪُنوارو / وانڍو.

ڇڙ ڇوت: اُڪلاءُ / تڪڙ / تيزي / جلد بازي / ڪم جي جلدي.

ڇڙ موڙي: ڇڙڇڙ / جدا جدا / ڌار ڌار / الڳ.

ڇڙبَ ڇَنڊ: ڀيڪ / تڙي / ڇينب / دڙڪو / ڌڙهي / کهرو ڳالهاءِ.

ڇڙ ڀڇاندو ڇڙو: اڪيلو / هيڪلو/ توهيو.

ڇڙٻيل هڙڪيل: ڌمڪايل / دمڪايل / هيسايل / تڙيون ڏنل.

ڇڙڪ ڇوهو: ڪڙو تڙو / تڪڙو / ڦڙت / جل ڦٽاڪو.

ڇڙو ڇانڊ: (ڇڙو: اڪيلو. ڇانڊ: ڇنڊيل / جدا ڪيل): توهيو / وانڍو / ڪنوارو BACHELOR.

ڇڙو ڇڙمل: (ڇڙمل: ڇڙومل - وانڍو خان): اڪيلو / اڪيلي سر / وانڍو / فقط / رڳو / هيڪلو / ڪنوارو / اڻ پرڻيل / خودمختيار/ روءِ سوءِ.

ڇڙو ڇڙواڳ: (ڇڙواڳ: جنهن جي واڳ ڇڙيل هجي): اڪيلو / آزاد / روءِ سوءِ / ٻئي جي اختيار کان ٻاهر / خودمختيار.

ڇڙو ڇڊو: (ڇڊو: ڇڊو ڀاڊو: ٿوريءَ ساهيءَ يا وٿيءَ تي): ٻري ٿيل / اڪيلو / وانڍو.

ڇڙو ڇيڪرو / ڇيڳرو: (ڇيڪرو: ڇيڪ: آزاد / جنهن کي رهڻ سهڻ جو ڪو ڍنگ يا ڏانءُ يا سليقو نه هجي. جڏهن ته "ڇڙو" ماڻهو ڇيڳرو رهندو يا هوندو آهي): رهڻ ڪرڻ جي ڍنگ کان وانجهيل. مثال:

ڇڙو ڇيڳرو نه ڇڙواڳ ٿيءُ،
ادب سان وڏن کي ڇنڊ جيءُ جيءُ. (هاسل)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

چُڙواڳُ ڇيڪَ: آزاد / گور / روء سوء.

چَڙَهہَ ڇپ: (ڇپ هٽڻ / چڙهہ هٽڻ: مــاٽ ڪرڻ / ڇپ ڪرڻ)؛ ماٺ/ ڇپ / لڪ لڪوٽي.

چَڙَهہَ چڙهي: (چڙهہ: ڏڪــهي ڪاٽي / لاهہ - چڙهي: ٽاري / لاهہ)؛ ٽاري / لاهہ / لٽ / سنهي ڪاٽي / تلهڙ / ڏار / ٽار / ٽارو.

چڙهو چانڊ: اڪيلو / ڪنوارو / آزاد.

چڙهو چڙمل: آزاد / اڪيلو / ڪنوارو.

چڙهو چندُ: سارين جي چڙائي چندائي.

چڙي پُڇڙي: پوڇڙ / پڇاڙي وارو حصو / جتي پاٺي وهي وڃي چوڙ ڪري TALE END

چُڙيو چڙَ پُڇڙيو: (چڙ پڇڙيو: جنهن جو پڇ چڙيل هجي)؛ آزاد / بي حجاب / بنا سوچ ويچار جي ڳالهائيندڙ
WITHOUT OBSERVING DECORUM

چُڙيو چوٽ: (چڙيل چٽل)؛ آزاد / گــور / جنهن تي ڪا پابندي نہ هجي / جيڪو ڪا بہ پابندي قبول نہ ڪري.

چِڪَ تاڻَ: (چِڪڻ تاڻڻ - تاڻ: تانگهـــ / سڪ / ٿڪ / اُڪنڊ / اُڪير / طلب / ڪشش)؛ کِهل گينداڙ / رِڳڙو / معاملو / چِڪا چِڪ / هلچل / بيچيني / اختلاف.

چِڪَ چِبَڙَ: (چِڪڻ چِبڙڻ: ست ڏيڻ)؛ ستَ/ چِڪ.

چَڪَنُ چِتو: اڪن چِڪن / موهت / بدمست / شيدا / مفتون / عاشق / الهوٽ.

چِڪي تاڻي: مس مس HARDLY

چِڳارو چِڳير: چِڳن وارو / چِٽ وارو / موڙ وارو / چِٽ پاتل / ڪلنگي وارو / تاج پهريل / ڪلنگيدار / پهلوان/ ڏٺل / سردار / اڳواڻ / ماناٽتو/ پليرو (پلاٽي جو ڏٽي) / موڙ وارو/ طري وارو.

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

چڪَ چٻَڙ: (چڪڻ چٻڙڻ: سٽ ڏيڻ): سٽ / چڪ.

چلَ پٽُ: سون چانديءَ جي پٽ يا چليل پٽ جهڙي سون مان ٺهيل زيور / مختصر يا هلڪي وزن جا زيور / گهڙيل يا چليل سون مان ٺهيل ننڍڙا زيور / ڳهه ڳٺا/ وهانءَ شادي جو مختصر سامان.

چِل پُل: چاڻ پلڻ: آنڊ مانڊ/ تلان ولان / بي قراري / هل هلان.

چلَ چدرُ: ٺڳي / مڪر / فريب / اٽڪل / حرفت / ٺل/ اٽڪل / ڍونگ / دولاب.

چَلَ چلانگ: (چلڻ چلانگڻ: هلڻ / وکون پرڻ): چل / چلون. مثال:

(۱) واهيري جي وير، چلون ڪريان چپرين (شاهه)

(۲) تان ڪي ڳوري چَل، لاڙائو سج ٿيو (شاهه): چالَ / ٽپڪو / شپڪو / اچانڪ.

چل ڳهل: (چلون ڳهلون): ڪٽڪ / لشڪر / فوج / سپاهه / اٿاهه لشڪر.

چلَ / چِلهه چوڏو: (چلڻ / چلهڻ: چلڻ - چوڏڻ: چوڏا لاهڻ / ڪلڻ / ڪل لاهڻ): ڪل / چوڏو.

چلَ مارَ: (چلڻ: ڪل لاهڻ / زخمي ڪرڻ - مار: مارڻ: لٺين سان زخمي ڪرڻ): مار موچڙو/ ڌڪن جي ڌمال.

چلر چوڏو: چلر: مچيءَ جو چلر / ڪل، اصلاح ۾ ڳهه ڳٺو / شادي جو سامان.

چُلڪو چُچڪو: (چلڪڻ چُچڪڻ): مينهن جو وسڪارو / چِچڪار / چاٻول / برسات جو چٽڪارو.

چلنگا چول: چلنگڻ چولڻ / چولڄڻ - چول: پاڻيءَ جون چوليون. مثال: چلنگا چول اڪين مان، آيس آب سدا (رمضان ڪنير)

چُلنگار چڙواڳ: بنا سنڀال جي / رولو (چوپايو مال)/ ننڌڻڪو.

چُلٺو قُلوڪٺو: چلٺو: قٽ / قلوڪٺو: زخم): قٽ/ قرڙي.

چلو مَندي: ڳهن جا قسم / ڳهه ڳٺو. (چلو مندي لاهي وهڻ: بي اونو ٿي وهڻ / بالم بنجي وهڻ / سڀ آسرا لاهي وهڻ.)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڇلهوري ڏنيري: (ڇلهوري: ڇلرن واري ميجي): مٽي پاٽيءَ جي مٽي / ڪُرڙو / ڏنيرو.

ڇليري ڇلرن واري: ميجي جنهن کي ڇلر هجن/ ڇلرن واري ميجي جهڙوڪ پلو/ ڏنيرو.

ڇليل ڳهڙيل: سنواريل / سينگاريل / ٺاهيل جوڙيل.

ڇمر ڇانو: (ڇمر: جهڙ / ملار / اڇا ڪڪر جيڪي مينهن نہ وسائين. رڳو مٿان ڇانو ڪن): ڪڪر ڇانو.

ڇن پتوڙ: (ڇنڻ پتوڙڻ: ولوڙن/ پڇاڙڻ): آنڌ مانڌ / پٽ ڪوهہ / بيقراري.

ڇن ڇپر: منهن / لانڊي / ڪکائون گهر.

ڇن ڪَن: گهڙي پلڪ / ساعت / ڇن پلڪ.

ڇن ڪوهَ: (ڇنڻ ڪوهڻ): پٽ ڪوهہ/ بي آرامي. UNREST

ڇن ڦاڙ: (ڇنڻ ڦاڙڻ: (۱) ڇيرڻ ڦاڙڻ / (۲) مٽي مائٽي / برادري / ڏيٺ ويٺ ختم ڪرڻ): (۱) ڇن ڦاڙڻ جي حالت (۲) تعلقات جو خاتمو / ڌاهہ دوهہ / آنڌ مانڌ / پٽ ڪوهہ / بي قراري.

ڇنالُ ڇنالو: (مذڪر) ڇنائي پڇندڙ / ڇڙواڳ / لچو / ڪيچر / بدچال.

ڇنالِ ڇنالو: (مؤنث) (ڇنائي پڇندڙ عورت / ياڇوڪڙ/ بدچال عورت/ ڇڙواڳ عورت / ڪيچري.

ڇنا منهن: لانڊيون لوڙها/ ڪکاوان گهر. مثال:

چنا مَنَہ ماڙيون، اوڏانهن اڏائي. (شاهہ: سر مومل راڻو)

ڇنڻ ڇنڪار: ڇنڊ / مينهن / برسات / وسڪارو / برسات جي بوند.

ڇند ڇانگرا / ڇند ڇانگرو: (ڇند ڪرڻ / ڇانگرو ڪرڻ: دولاب ڏيڻ TO PRETEND، مثال:

تدائي جي ٽئي صدمي ڪان ٿي بيهوش ويچاري،
چوين ڪئن تو تہ هن آهي ڪيو هي ڇند پڇري پر.
(محمد بخش واصف): فريب / بهانو / گيگ / دوڪو / دولاب.
EMOTIONAL BLACK MAILING

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

چندُ چهر: چانهر / مِکر / مَڪَر / ڪوڙ پَچاٽي / دولاب / فريب. مثال:
پيٽ ڪوڙي پڄي رهيس ڪري چند چهر. (صاحب سومرو)

چند چهل: مَڪـر / فـريب / ٺڳي / مِڪر / ڍونگ / گـيگَ / اٽڪل سٽڪل / انگل آرا / ناز نخرا.

چَندُ ڦندُ: مڪر / مڪر / فريب / ٺڳي / ڍونگ / گيگ/ اٽڪل سٽڪل.

چنڊَ ٻُهارو: چنڊڻ ٻهارڻ: ٻهاري سان صاف ڪرڻ / ٻهاري پائڻ / ڦريو ڦيرڻ): جهاڙو / ڦرهو / ڦريو / ٻهاري / ٻهاري سان صفائي.

چنڊ چاڻ: چنڊڻ چاڻڻ / ڪاٽ ڪوٽ / تجزيو. مثال:

قوم جو جي ساٿُ خادم تا ڏين تن کي سڃاڻ،
دير ڪرتون ڪانہ ڪا تن جي وري چنڊ چاڻ ۾.
(حاجي عبدالله واقف ٺارو شاهي)

چنڊ چڙ: (چنڊڻ چڙڻ: ان ڏار ۾ ٿَهہ ٽوٽـڙ ڏار ڪـرڻ / ان ڳاهـي واٺري صاف ڪرڻ): اَنَ جي صفائي/ چڙائي چنڊائي.

چنڊ ڦوڪ: (چنڊڻ ڦوڪڻ: سامان کي صاف ڪرڻ لاءِ ان کي ڪپڙي سان چنڊي، مٿيءَ کي ڦوڪي اُڏائبو آهي): ٻهاري صفائي / ٻهاري سُهاري / آڪڙ / وڏائي / سيٽ / ناهہ نوهہ / آرائش مثال:

ڪو ڏنم چنڊ ڦوڪ ۾ ڪو حال ڪان بيحال آهہ،
ڪنهن جي دامن تار ۾ ڪو گل گلفام ٿيو.
(مرزا قمبر علي بيگ حيدري)

چنڊو ٻهارو: (پاڻيءَ جو چنڊو هڻڻ / تيهو ڏيڻ تہ جيئن مٽي / دز جمي وڃي ۽ پوءِ ٻهارو ڪمائي صفائي ڪرڻ): پاڻي جو تيهو ۽ ٻهاري.

چنڊيو ڦوڪيو: (چنڊيل ڦوڪيل): صفائي پسند / فيشن وارو / نفاست پسند TIP TOP

چنڊا ڦيٿا: دعا تعويذ / منتر پڙهيل سڳا ڌاڳا.

چنڊو ڦيٿو: دعا سڳو / دعا جو شوڪارو / جهاڙ ڦوڪ/ موراڻن جا تعويذ. (جهاڙڻ ڦوڪڻ: منتر شوڪارڻ): جنتر منتر / مثال:
ضعيف عقيدي وارا علاج کي ڇڏي، چنڊو ڦيٿو ڪرائيندا آهن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڇنل ڪٽل: (ڇڇڻ ڪهڻ؛ ڇڙڻ / ڇڙي وڃڻ)؛ پراڻي / ڇوڙيل / استعمال ٿيل WORN OUT - ڇنل ڇاٽ؛ پراڻي ڇتي / ڪِلٽر.

ڇنو ڇانو: ڇپرَ ڇانوَ / ڍَڪَ / پناهہ / پردو / سايو / آسرو.

ڇَنو ڇپر: مَنهَن / ڪڪائون گهر / جهوپو / پونگو.

ڇنو / ڇنوڙو ڇڱل: ڇنو: ڇنل - تڪبيري صورت: ڇنوڙو - مثال:

مرڻ مهل هوندءِ، ڇنوڙو ٽٺو، وڃي گهلي هٿندءِ ڪتو ڇڻ مٺو .

(مولانا ثناءالله ثنائي)؛ پراڻو / ٽٽل ڦاٽل / ڇوڙيل / ڦٽي ڪرڻ جهڙو.

ڇنو ڇورو: (ڇنو: مائٽن ڪان ڇنل / جدا ڪيل يعني جنهن جو پيءُ ماءُ مري ويو هجي - ڇورو: اڪيلو ڪيل / جنهن جا پيءُ ماءُ مري ويا هجن)؛ يتيم.

ڇنو منهن ، ڪڙَ / لانڍي / ڍڪ / ڇانو / آڙ / اجهو / آستانو / گهر گهاٽ /ملڪيت. (مثال: ڇني / منهن وارو: حيثيت جو مالڪ).

ڇنهڙو وِڇوڙو: (ڇنجڻ / ڇنهڙجڻ: جدا ٿيڻ)؛ جدائي / تفريق / علحدگي / وڇوڙو (وڇڙڻ: جدا ٿيڻ) / ڇنا مني / طلاق.

ڇني ڇوري: جنهن جا پيءُ ماءُ مري ويا هجن / يتيم. مثال:

ڪري مون کي هتي ڇني ڇوري ويا،

هاڻي ڪنهن جي وٽان، هٿ آڙ اديون.

[1](حاجي عبدالله "واقف" ٺاروشاهي)

ڇڻڪار ڇڻڪار: (ڇڻڪارڻ ڇڻڪارڻ: ڇنڪارڻ)؛ ڇنڪار / پاڻيءُ جوٽيهو.

ڇڻڪٽو جِنهجهٽو: (ڇڻڪو ڪنڌڙ / جهڻ - جِهڻ جو آواز ڪنڌڙ)؛ جِهنجهڻ / ڇمڪو ڪنڌڙ رانديڪو / رانديڪي جو قسم.

ڇوا پاڻي: ڇوا: پاڻيءُ جهڙا لبا، ڇوا ڏار، پاڻي ڏار / جدا نظر ايندڙ.

ڇوت ڇات: ذات پات جو فرق / پليدائي / ناپاڪي / نفرت / پرهيز.

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

چوٽِ چڙ: (چوٽڻ چڙڻ): رعايت / مُجرائي.

چوڏا چل: (چوڏڻ چلڻ: چلھڻ / تراشڻ/ ڪلون ۽ چوڏا لاھڻ): چلھ / چوڏا/وڻ جون تراشيل ڪلون / چليل لامون. مثال:

ڪنچي ڪپي چڏيا بت جا چوڏا چل. (صالح سنڌي)

ڪنچي: ڪنچي ڇاپ سگريٽ.

چورا چڻا: يتيم / پيءُ ماءُ جي سايي کان محروم. مثال:

(١) زندگي جڻ ڪا اڌوري ڪلينا،

هاءِ جذبا ٿي ويا چورا چڻا. (فياض چند ڪليري)

(٢) ريءَ نہ تو هٿ رحم جو، چورن چڻن جي سر تي.

(محمد اعظم هڱورو)

چورو چھرو: يتيم / بي واهہ/ اهنجو / حرڪتي. چورو ٻار حرڪتي هوندو ٿي آهي.

چورو چڙو: (چڙو: اڪيلو): يتيم / لاوارث / ماءُ پيءُ کان جدا ٿيل.

چورو چنو / چورڙو چنڙو: يتيم / نڌڻڪو / لاوارث.

چورو نڌورو: (نڌورو: نياڻو / اياڻو): يتيم / نڌڻڪو / بدنصيب.

چوري چني / چنڙي: يتيم / لاوارث / نڌڻڪي، مثال:

ٻاروچا! پلئہ لڳي آهيان چوري چني آهيان، نباهي نيجاءِ.

(شاهہ : سرحسيني)

چوري گھوري: (گھوري: جنهن کي ڪنهن جي مٿان گھوري ڇڏجي): يتيم/لاوارث/نڌڻڪي.

چوري نڌوري: يتيم / نڌڻڪي / بي سهاري، مثال:

چوري نڌوري، نہ ڪو مائٽ، منڌ جو. (شاهہ: سر ديسي)

چُوڪارو چوڪار: شوڪارو/ ٺڏو ساهہ.

چوڪر ٻاڪر: ٻاڪر: ٻڪريءَ جو ڦر/ ڦروٽو. چوندا آهن تہ چوڪرا آهن ٻاڪرا ڦر): ٻار / ٻارڙا/ شاگرد.

چوڪرا ٻاڪرا: ٻار/ ٻارڙا / شاگرد.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڇوڪريون ٻاڪريون: ننڍيون ننڍيون ڇوڪريون/ نوجوان ڇوڪريون/ ٽاٻر ڇوڪريون/ ٽاٻريون/ شاگرديائيون.

ڇوڪريون ٻوڪريون: ٻوڪريون: ٻوڪ (ڦوهه جواني)+ واريون: وات ڳاڙهيون ڇوڪريون/ نينگريون/ ٻي ڏاڙهين جو ڪٽڪ.

ڇولَ ڇاٻولَ: (ڇولڻ ڇاٻولڻ: ڇاڇولَ) لهر/ لوڏو/ ڇولي/ مانڌاڻ/ ڌوڏو.

ڇول ڇاڇول: (ڇولڻ ڇاڇولڻ): لهر/ لوڏو/ ڌوڏو/ ڇولي.

ڇول ڇڇول: (ڇولڻ ڇڇولڻ): لهر/ ڇولي/ لوڏو. مثال:

پاڻي جي ڇول ڇڇول آئي ۽ انهي ٻـڙڏول (حادثي) ۾ ڪيترائي ماڻهو ٻڏي ويا.

ڇوهہ ڇوٽ: تيزي/ تکائي.

ڇوهُو ڇڇڪار: تيز برسات/ تکو وهڪرو.

ڇوهُو ڇڇڪو: تيز مينهن/ مينهن جو وسڪارو/ وهڪرو.

ڇوهُو واڇوڙو: هوا جو ڇوهُو/ تيز هوا جو جهوٽو/ ڇوهہ واري هوا.

ڇوهيون ڇڪيون: ڇڪي ٻڌل رسيون يعني ڦاهيءَ جو ڦندو/ ڳچي جو نوڙ. مثال.

ڇوهيون ڇڪيون ڦاهيون ڇني، من مارجي ماريل مُنو. (رڪيل شاهه)

ڇهر اوڳرائي: ڇار اوڳرائي/ ڪتي اوڳرائي.

ڇهر ڇانهَر: بهانو/ مِڪر/ مَڪر/ ٺڳي/ دولاب/ ڇهَل/ لِڪ/ ڇَپ.

ڇهنڊ رُهنڊ: (رهڙجڻ رهنڊجڻ): ڪرڙ (ڪرڙجڻ) رُهنڊو/ خراش/ رڳڙ (رڳڙجڻ)/ ڦٽ/ ڦرڙي.

ڇُهنڊ ڇُونڊو: (ڇونڊو: "ڇُهنڊو" لفظ جو اُترادي اُچار): ننڍي ڦرڙي / ڦٽ / ڦلوڪڙو.

ڇيلو ڇبيلو: ڇلولو/ لاڏلو/ آٺڙو/ حرڪتي/ چنچل/ نخريلو/ ناز انداز وارو.

ڇيبو ڇڙٻ: (ڇيبڻ ڇڙٻڻ: ڇينڻ/ دڙڪو ڏيڻ): ڇينب/ جِهڙڪ/ دَڙٻاٽ.

ڇيتر - ڀِندي ڇانهر: ٺڳي/ دولاب/ مِڪر/ مَڪر/ دغا/ فريب.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

چيتڪ چرڪ: اوچتو نڪتل دانهن/ ڏرهڙي/ سِياندو (بت ۾ سيءُ محسوس ڪرڻ)/ اڇاتل ڏپ/ پور/ خيال/ ريچڪ.

ڇيڏڪ ڇيڇڪ: (رڪاوٽ/ رنڊڪ/ روڪ/ پيچڪڙي/ رولو/ وڪوڙ/ گوڙ/ رڪڙو/ هَل / فساد/ معاملو/ خلل Hurdle

ڇيچ جُهمر: (ڇيچ: دهل جي وڄت، مثال:

ڪري ڇيچ ڇپر ۾، پنهون ايندم پاڻ! (شاهه) - جُهمر/ جهومر: ناچ جو هڪ نمـونو): ناچ جو تال/ لوڪ ناچ/ ڏونڪن تي ناچ/ تماشو/ رؤنشو.

ڇيڇرو ڇيڳرو: ڇياڳرو/ بي افعالو/ اڏنگو/ گدلو/ اٿڻ ويهڻ ۾ رهڻ سهڻ جي آداب کان وانجهيل. Having no Etiquette

ڇيرا ڇيهون: ("ڇيرو" - مڏي اوزار. مـثال طور ڪاتيءَ کي پٿـر/ روهي تي گسائي تيز ڪرڻ- ڇيهـ/ ڇيهـون: تکي اوزار سان ڇهير/ ڇهيرون ڏيڻ): ڇهير/ گهاءُ.

ڇيڙ ڇاڙ: (ڇيڙڻ ڇاڙڻ: اڪرائي ڪرڻ To Tease): ڪـڙنس/ هَٽ ڪس/ اڪرائي/ مسخري.

ڇيڙي نبيري: (معاملو ڇيڙڻ/ معلوم ڪرڻ يا پڇڻ ۽ اُن جو نبيرو/ فيصلو ڪرڻ): معـاملي جو راجوڻي فيـصلو/ نياءُ/ انصاف/ نبيرو/ پنچاتي فيصلو.

ڇيڙيون نبيريون: راجوڻي فيصلا/ معاملن جا پنچاتي فيصلا.

ڇيڪ ڇڙواڳ: واڳ نڪتل/ آزاد/ ڪُليل/ گور (گور ڦرڻ: آزاد گهمندو وتڻ).

ڇيڪائو ڇيڪڙائو: ڇڪائيندڙ/ گهُر ڪندڙ/ طالبو/ گهرندڙ/ اميدوار.

ڇيڱ /ڇينگ شينگ: آڪڙ/ وڏائي/ ٽيڪر/ معزوري.

ڇيڳرو ڇيلو: گدلو/ ميرو/ ڪِنو/ اڻ گهڙيو ڪاٺ Having no Etiquette

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

ڇيلا ليلا: (ڇيلو: ٻڪريءَ جو ڦـــــر- ليلو: رڍ جو ٻچو): ليلهڙ/ ڦروٽا/ ننڍا ٻڪر. مثال:

مان مارن ڳڏ، موٽ ميڙيا سي،
ڇيلا ليلا ڇيرين ڇيڙيا سي،
لاهي ڏورن جا ووا ڏار،
ڇڳي طرح سان ڇلر مون چاريا.　　(حاجي خانڻ چنجڻي)

ڇيلوليلو: ننڍو ٻڪرو/ ليلهڙ/ ڦروٽو.

ڇينب دڙٻاٽ: (ڇينبڻ دڙٻاٽڻ: دڙڪو ڏيڻ/ تنبيهه ڪرڻ): تنبيهه/ دڙڪو/ جهٽڪ/ طعنو/ ڇڻ جاڙ.

ڇينيڪَ ڇانگ: وٽن جي ڇانگهيل ٽاري/ ڇانگهه/ ٽاري/ لام/ ٽام.

ڇينيڪُ جهينيو: وڏيل ڇانگيل ڪاٺي/ ٽاري/ ڏنگهري/ ڀانگهو.

ڇينيو جهينيو: ڇانگيل لام/ سنهي سڪل ڪاٺي/ سڪل ڏنگهري/ ڀانگڙ/ ڀانگهڙ/ ڀانگهو/ جهينيڙو.

ڇينهڙو ڇنا مَني: جُدائي/ علحدگي/ مائٽي ٽوڙڻ/ تفريق/ وڇوڙو.

ڇينهڙو ڇيڇهڙو: جدائي/ وڇوڙو/ عليحدگي (ڇڇي وڃڻ).

ڇيٽا پورَ لچو: ڇيٽا پوريندڙ (١) ٻاهه جي مٿان ڇيٽا پوري، ان ڪي مچايو ويندو آهي- اصطلاح ۾ ڇيٽا پورڻ: ڏڦيڙ وجهڻ/ فتنو مچائڻ. مثال: ٻَر ٻَر ڇيٽا جنگ مچاءِ (٢) ڇيٽا پورِ، تہ لڳ لڳي لٽ. لٽ لڳڻ: اهڙو جهيڙو جنهن ۾ لٺين جو استعمال ٿئي: فساد وجهائيندڙ/ ٻن ڪي پاڻ ۾ ويڙهائيندڙ/ ٻچاڙو/ منافق.

ڇيٽو پاڻ: چوپائي مال جو ڦوسو/ گوبر/ ٿاڦ/ چوپائي مال جو لاٽل ڇيٽو/ ڇيڻ جو پاڻ Dung/ Manure

ڇيهہ دَنگُ: پُڄاڻي/ حد/ انتها.

ڇيهو ڇَر: نقصان/ ٽوٽو/ حرج loss مثال:

چريءَ جا چاڪ سڀ ڇيئي ڇيهي ڇر ڪان ڇڏيندا.
(ميان واليڏنو فقير)

ڇيهو ڇيٺو: نقصان/ ٽوٽو/ ڪفائدو/ حرج .

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

ح

(لفظي جوڙا: 54 - ڪل لفظ: 108)

حاج حاجت: احتياجَ / گهرَج / ضرورت / طلب / خواهش / مُدعا.

حاصل ڪلام حاصل مطلب: المقصد / الغرض / خلاصہ مطلب / مطلب تہ / نيٺ / نيٺان نيٺ / ڳالهہ جو ڳاٺو.

حاظر ناظر: ڏسندڙ پسندڙ / دانا بينا. مثال:

(١) الله تعالي هر جاءِ حاضر ناظر آهي.

(٢)عجب محويت مردن جي هر دم، حق سين حاضر ناظر.

(منٺار فقير راڄڙ)

حال احوال: خبرچار / مدعا / حالت / گتِ / ڪيفيت / حيثيت / ڳالهہ ٻولهہ / سڀ خبرون. مثال:

سنڌي ثقافت مطابق، مهمان کي ڪلي ڪيڪاري، ڪيس ماني ٽڪي ڪارائي حال احوال ڏِبو وٺبو آهي.

حال حوال: ڳالهہ ٻولهہ / احوال / خبر چار / سڀ خبرون. مثال:

موت ناهس ڪو ڏرو ري تو حال حوال. (ميين عيسيٰ)

حال ياڻي حال محرم: همدرد. ساٿي / ساٿي / ڏک سک ۾ ساٿ ڏيندڙ / رازدان / دل گهريو / دوست / همراز / گهرو دوست / پڳ مَٽ يار.

حال چال: هلت چلت / رسم رواج / دستور / هلي چلي / هالو چالو (هلڻ چلڻ جو ڍنگ) / زماني جو رخ رواج.

حال في الحال: هينئر / هن وقت / هاڻ / هاڻي / تڪڙو / جلد / وقت.

حالو چالو: ريت رسم - حالو: حال مطابق - چالو: رائج / رواج ۾ IN VOGUE هلڻ چلڻ جو ڍنگ.

حالي حوالي: (حالي حوالي ٿيڻ: حال احوال ڏيڻ وٺڻ / خبرون چارون وٺڻ): حال احوال ڏيڻ وٺڻ جو عمل. مثال: ڪل ڪيڪار، ماني ٽڪي کان پوءِ مهمان سان حالي حوالي ٿبو آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

حالي موالي، (حالي، حال چاڻندڙ)، سنگتي ساٿي / يار دوست / گڏ گذارڻ وارا / پيالي يائي.
حامي همراهہ، حامي، حمايت ڪندڙ / پٺڀرائي ڪندڙ / همراهہ / ساٿي/ مددگار.
حجامت سَنوارت، وارن ڏاڙهيءَ جي سنوارت / سيرب / ٺاهہ ٺوهہ.
حد حساب، انتها / انت / پڇاڙي، مثال:

(۱) غم انهيءَ ۾ غرق آهي، ناهي جنهن جو حد حساب
جان ڪان بي جان تيڙو، نا خبر دستار لٿ.
(رئيس امام بخش جتوئي "صابر")

(۲) جانب جي حسن جو ناهي حد حساب. (ملنگ محمد صفر)

حرام زادو حرامي، حرام جي نطفي مان پيدا ٿيل / زنا مان پيدا ٿيل BASTARD
حرام کائو هڏ حرام، حرام کائيندڙ / رشوت خور / مفت خور.
حرامي هيڻي قُرُ، حرام مان پيدا ٿيل / حرامي قر / ڪميڻو / بدمعاش.
حربا حرفتون، اٽڪلون سٽڪلون / پرائو مال هڙپ ڪرڻ جون اٽڪلون.
حرف حساب، ميار جو حرف / حساب ڪتاب ۾ آيل ميار.
حرف هَرو، پڇاڙو / پڇا ڳاڇا / قول / ڳالهہ / ڏوراپو / مهڻو / گلا خوري مثال:

آن تان حرف هرو مورائين معاف ٿيو. (شاهہ)

حِرفت ڪيڏَ، اٽڪل / حربو / چالاڪي / هوشياري / ڪاريگري.
حَرفت هُنر، چالاڪي / اٽڪل / ڏاهپ / فن / هوشياري / ڪاريگري ڪسب / ڪم.
حرص هوا، لوڀ / لالچ / هوس، مثال:

توڪل ترڪ ڪيئہ جو تقويٰ،
حرص هوا جي هنر سان (رئيس امام بخش جتوئي "صابر")

حرص هوس، لوڀ / لالچ / بجڙائي وارو جذبو، مثال:

حرص هوس ۾ ڙي جيڏيون،
مون آهي ڪو وقت وڃايو! (منٺار فقير راڄڙ)

حساب ڪتاب، ليکو چوکو / ليکو لاڙي / ڏيتي ليتي / ڏنو ورتو / وهنوار ACCOUNTABILITY
حسب نسب، خاندان / خانداني سلسلو / پيڙهي / بُڻ بنياد / ذات پات /

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اصل نسل / نک / شجرو / ڪُڙم / قبيلو / اصليت. مثال:
لام لچائي جو ڇڏ ڪسب.
ڏس تون پنهنجو حسب نسب. (نوح پنوهر)

حشر هاءِ گهوڙا: واٺويلا / دانهون / ڪوڪون / فرياد.

حصو پتي: ڀاڱو / ورڇ / ونڊ (ونڊڻ: ورهائڻ).

حصيدار حصي ڀائي: ڀاڱي ڀائيوار / پتيار (پتي / حصو ونڊڙ) / ورڇ ونڊڙ / ونڊ يار.

حق حساب: ليکو چوکو / حساب ڪتاب / ريت پت.

حق حلال: حرام کان پاڪ. مثال:

(١) حق حلال جي روزي ۾ وڏي برڪت هوندي آهي.
(٢) ڪنهن کي حق حلال جي ڏنئين گوڏ. ڪراهه. (صالح سنڌي)

حق گوئي صاف گوئي: حق چوڻ يا صاف صاف چوڻ جو حوصلو / سچ چوڻ جي قوت.

حقارت نفرت: ڌڪار / بيزاري / جٺ ڦٽ.

حقاڻو حقاڻتو: حقيقي / حق موجب / حق وارو / صحيح / پورو /باقاعدي.

حُقو پاڻي: (حقو پاڻي بند ڪرڻ: ذات / برادري / دوستي جي دائري مان ڪيڏڻ): برادري / دوستي جا تعلقات.

حُقو چِلم: تماڪ ڇڪڻ جا پراڻا طريقا. مثال:

آئي انگريز جي بدعت ٿي بلبل،
حقو چلم سِگار، سينگار محفل. (صالح سنڌي)

حَقير پرُ تقصير: حقارت جي لائق / نفرت جوڳو / گهٽ / ڪمتر / خسيس / نيچ / ادني / گهٽتاين سان ڀريل / ذليل / خوار / ڪنگال / عيبن هاڻو.

حڪايت شڪايت: آکاڻي / ڳالهه / قصو / داستان / بيان / خبر / ذڪر / احوال / روايت / حديث.

حڪم احڪام: (حڪم جمع: احڪام - هي سيئي لفظ واحد جمع، گڏ ڪم ايندا آهن): هدايت / فرمودو / ڪارروائي ORDER

حڪيم طبيب: علاج ڪندڙ / ويڄ / ڊاڪٽر PHYSICIAN

حڪيم ويڄ: ڊاڪٽر / معالج / علاج ڪندڙ / سُتي ڦڪي ڏيندڙ / دوا درمل ڪندڙ / ڏاهو / طبيب.

حلوو پوُري: مالُ مَليدو / مِٺو سَٽيو ڪاڌو / عمدو طعام.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

حمد ثنا: تعريف / واکاڻ / ساراهہ / الله تعاليٰ جي وڏائي / قدرت جي تعريف.

حملو هلان: (هلان: هلان ڪرڻ / هلي وڃي وڙهڻ / اڳرائي ڪري جهيڙو ڪرڻ / حملو ڪرڻ): اڳرائي / جهيڙو.

حورَ پري: مافوق الفطرت مخلوق / يوري ۾ ڪارين اکين واري عورت / ڪارن وارن ڪارين ڪجلين اکين واري بيحد خوبصورت عورت / بهشت ۾ رهندڙ حسين عورت / من موهڻي عورت / اپڇرا / اپسرا / تمام سهڻي عورت.

حورون پريون: حورون: بهشت ۾ رهندڙ، عورتون. مثال:
حورون حيرت ۾ پيون پريون پير چمن (ڏاهري محمد شريف):
بيحد حسين عورتون.

حيا شرم: پرم / لڄَ / سَتَ / سيل / مانُ / عزت. مثال:
هيءَ حياتي حيا شرم واري
عمر ساري نقاب ۾ گذري (شيخ عبدالرزاق "راز")

حيران پريشان: وياڪل / يَنواٽيون ڪاڌل / هِڪو ٻِڪو / واٽڙو / شِشدر / اَچرج ۾ پيل.

حيضي حرامي: حيض جي حالت ۾ حمل ٿيل ٻار / حرامي ڦر / ولد زنا / حرامي ٻار / حرامزادو.

حيلا بهانا: سبب / وس / ڪوششون. مثال:
حيلا بهانا هڙئي هلايم. پنڊت پير فقير پڇايم.
ڏات ڏاڍي آ زور. حاجت ناهي حجت هلائڻ
(مظهر علي "مظهر" گهمرو)

حيلو بهانو: عذر / اٽڪل / تجويزچوندا آهن: حيلي رزق، بهاني موت. حيلو / سعيو: (ڪوشش ڪبي تہ رزق ملندو جڏهن تہ "موت" لاءِ صرف بهانو گهرجي): سبب / ڪارڻ / حرفت / حڪمت / ڪيڏ.

حيلو حوالو: عذر / بهانو / تتاءُ ستاءُ / اٽڪل / حرفت / تجويز.

حيلو حرفت: اٽڪل / ڏانءُ / هنر / فن.

حيلو وسيلو: بهانو / ڪوشش / سعيو EFFORT

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

خ

(لفظن جا جوڙا 58 ؛ - ڪل لفظ: 116)

خار خس: ڪک ڪانا / ڪک پن / ڪک ڪنڊا / ڪچرو / ڪِنُ ڪَچَھَرُ.

خاصو خوشنام: ڀلو / عمدو / موچارو / چڱو / سهڻو / ناهوڪو / سٺو.

خاطر تواضع: مهان نوازي / ڀليڪار / ڪيڪار.

خاطر مدارت: آدرڀاءُ / مهان نوازي / ڀليڪار / ڪيڪار / آٿتُ.

خاطري دلداري: آٿت / دل جمعي / دلجاءِ / پڪ / يقين / دلاسو / همت افزائي / دلجوئي.

خال خط: ڪارو تر (جو منهن تي هوندو آهي) / ڪارو ٽِڪو. مثال:

سهڻي منهن تي ڪارو "تر" ڏاڍو دلڪش لڳندو آهي.

خالي پيلي: اجايو / بي سود / خواهه مخواه / بنا سبب / هرويرو / هرون ڀرون / ناحق / بي فائدي / ري گناهه / بنا ڏوهه جي.

خام خبيث: پليد / شرير / شرارتي / بڇڙو / ڪنهن نه ڪم جو. مثال:

مه تہ موسيٰ جهڙو، عادت ۾ ابليس

ههڙو خام خبيث، ڪيئي ڪوهه نه ڇڏئين؟ (شاهه: سر آسا)

خان بهادر خان خانان: وڏو خان / خانن جو خان / سردارن جو سردار / لٺ سردار / عوامي خدمتن جي عيوض مليل سرڪاري لقب.

خانواڏو خانبهادر: امير / وڏيرو / رئيس.

خبر چار: واءُ سواءُ / بيان / سڌ سماءُ / آگاهي / ڄاڻ / سڌ / اطلاع / حال احوال / نياپونڙو / هواڻو. مثال:

(١) پڙهان ٿو معجزو مرسل مير جو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٻڌ ھي خاصي خبرچار (فقير علي بخش جمالي)

(٢) اڏ ڪيانتل ڪڏھن ايندا،

دوست دلاسو دل کي ڏيندا،

ڪانگل ڪج تون خبر چار. (غلام شاھ)

(٣) ٻڌائي تو ٻين کي ڪولي خبر چار . (صالح سنڌي)

(۴) ڏي خبرچار، ڪيئن نڪري پيو آھين؟

(۵) اچي تو ھو قاصد صنم جي طرف جو،

ٻڌائڻ سڄڻ جي خبرچار شايد. (حافظ محمد احسن)

(٦) خبر چار جي لانءِ، ڪيڪر وڏي

اسان تان رجسٽر تان لاھي ڇڏي (شمس الدين بلبل)

ڪل ڪيڪار جھڙيون صحتمند روايتون ڇڏي ڏيڻ تي طنز.

خبرون چارون: حال احوال / نياپانڙا / نياپا سنيھا. مثال:

منڙا منڙا گيت سڻائي،

خبرون چارون روز ٻڌائي،

ڀلا ٻڌاءِ تہ چاھي؟

اھو تہ "سائين" ريڊيو آھي! (امداد حسيني)

ختم دُرود: (ختمو: مري ويل مسلمان جي روح کي بخشش واسطي پڙھايل قرآن شريف / پوري قرآن شريف جي تلاوت مري ويل جي ايصال ثواب لاءِ / مُئي جي حق ۾ دعا / مئي ماڻھوءَ جي ماني يا خيرات / فاتح خواني - درود: دعا / تسبيح / صلوات / رحمت / تحسين): ڏٺي جي مھر لاءِ دعا / اھا دعا ۽ سلام جيڪو حضور نبي ڪريم صلي الله عليه وآله وسلم جن تي پڙھيو وڃي.

خِجل خوار: شرمندو / خوار خراب / ذليل / شرمسار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

خچر ڪلو: گوڙ بکيڙو: هُل / فساد / ڏمچر / گوڙ گهمسان.

خد خال: ڪارو تر / منهن يا جسم تي قدرتي طرح نڪتل ڪارو نشان.

خدشو خطرو: انديشو / فڪر / ڳڻتي / ڊپ / ڊاءُ / ڀؤ / ڏچ / چنتا / لڙ/ جهيڙو.

خدمت چاڪري: ٽهل ٽڪور / چاڪري / پورهيو / شيوا.

خدمتگذار خاصخيلي: خاص ٻيلي / نوڪر / ٻانهو / ٽهليو (ٽهل ٽڪور ڪندڙ) / چاڪر.

خرچ پکو: کاپو / کاپارو / خرچ ڪيل رقم / لاڳت / کپت.

خرچ کاپار: خرچ پکو / گهر ۾ ان سان لاڳاپيل ماڻهن. متال متاع تي ڪيل خرچ.

خرچ کپت: کاپو / کاپارو / خرچ ٿيندڙ رقم / کپت.

خرچائو خرچالو: اجايو خرچ ڪندڙ / هٿ ڦاڙ / هٿ ڦاڙي خرچ ڪندڙ / درياهه دل / سخي SPENDTHRIFT

خُرد بُرد: ٺڳي ڪرڻ / ناجائز طرح پيسا ڦٻائڻ / رقم هيٺ مٿي ڪرڻ. MIS APROPRIATION OF FUNDS / MONEY

خردماغ خرمست: (گڏهه جهڙو دماغ رکندڙ / گڏهه واري مستي يا گوهي ڪندڙ): ڪُلهڻو / هوڏي / ضِدي / بي عقل / بيوقوف / هَٺيلو.

خزانا خرزينون: مال خزانا / خزاني سان ڀريل خرزينون يا توبرا.

خس خار: (خس: سڪل گاهه): ڪک ڪانا / ڪنڊا ٻوڙا / ڪن ڪچرو / گند گاهڻ. مثال:

خاڪ، قلم جو ساز ستيو تنهن ساز جو ڦلَ گلزار ڏسو.
آب ڪلر جت راز رکيو ات راز جو ڦل خس خار ڏسو.
(محمد صديق مسافر)

خس خاشاڪ: ڪک پن / ڪن ڪچرو / ڪک ڪانا / گندُ گاهڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

خستوري خوشبوء: ڪستوري / ڪتوري / مُشڪ / سُرهاڻ / مَهڪَ / عطر / مَهڪسان / خوشبودار وکر جو ڇيو وچي ٿو ته هرڻ جي ڌُن مان نڪري ٿو.

خشڪي خفقان (خشڪيون خفقان): پَهَه / ويچار / خيال / سوچ.

خصومت ڪيچل: دشمني / دشمني جهڙي هلت / وير / عداوت / بغض / ڪينو / جهيڙو / فساد.

خط پٽ: چِٺي چِپاٽي / رُقعو / پَتُر / نامو / ڪتابت / لِکيت ۾ ڏنل حال احوال / ڪنهن ڏي لکيل سڏ سماءُ.

خط خال: ڪارو تر / تر جو نشان. مثال:

جي پائين ڪو پسين خط خال يا ڪاڪل قرين جو،
نہ ٿي هندو حسين جي وچي دربار ۾ تون ٿُبُ
(ليکراج ڪشنچند عزيز)

خط ڪتابت: لکپڙهہ CORESSPONDANCE / خط پٽ / چِٺي چپاٽي / ڪنهن ڏانهن لکيل حال احوال.

خفو ڪرڪسو: خلل / سوداءُ / ڪِپت / وِلوڙ / کِهلَ / مصيبت / آنڌمانڌ.

خلط ملط: ملاوت ڪيل / گاڏڙ ساڏڙ / مليل جُليل.

خلقٿهار خلقيندڙ: پيدا ڪندڙ / اُپائيندڙ / خالق.

خلل خرابي: رخنو / وِگوڙ / بکيڙو / جهيڙو / ڦننو / فتور / ڦيٽارو / ڏقيڙ / رولو / رڳڙو / خسارو / تڪليف.

خناس خارجي: شيطان رجيم / سرڪش ديو / خبيث روح / بدروح / بُڇڙو / پاپي / بيڪار.

خودبين خودپرست: (پاڻ کي ڏسندڙ / پاڻ کي پسند ڪندڙ / پنهنجو پاڻ کي پوڄيندڙ / نفس جو پوڄاري): آڪڙ باز / وڏائي ۾ پيل / خود پسند / مغرور / هٺيلو / ٽرڙو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

خود پسندي خود ستائي: پاڻ کي پسند ڪرڻ / پاڻ کي پڏائڻ / پنهنجي ذات کي چاهڻ / پنهنجو پاڻ کي ييانئڻ / پنهنجي تعريف پاڻ ڪرڻ ؛خود ثنائي / ٻٽاڪ / لباڙ / پاڻ کي ڦنڊائڻ.

خود غرضي خود مطلبي: پنهنجو پاڻ سان غرض / مطلب سان مطلب پنهنجي ڀلائي چاهڻ.

خوش آواز خوش آهنگ: سٺي آواز وارو / سُريلو / مٺڙي سُر وارو.

خوش اندام خوش انداز: سهڻين وصفن وارو / سهڻي شڪل وارو / خوبصورت / ڊولائتو / سڊول / شڪيل / محبوبانہ انداز وارو / گل اندام.

خوش اخلاق خوش خيال: سٺن سهڻن لڇڻن وارو / سُلڇڻو / ڳڻوان / ٻهڪڻو / ٻهڪوٽي شخصيت جو مالڪ.

خوش بيان خوش ڪلام: سيبائيندڙ گفتگو ڪندڙ / شيرين گفتار / خوبصورت انداز ۾ ڳالهائيندڙ / مٺو ٻوليندڙ.

خوش طبع خوش مزاج: ڪِلمڪ / کِلڻو / مذاقي / چرچائي / ظريف / کلائيندڙ.

خوشي خرمي: سَرهائي / شادماني / توانائي / تندرستي / تازگي.

خوف خطرو: ڊچ / ڊپ / انديشو / اُلڪو. مثال:

نہ ڪر خوف خطرو قيامت جو ” صابر“
مهدي روز محشر شفادار آهي (رئيس امام بخش جتوئي ”صابر“)

خوف خيال: وهم / ويچار / سوچ.

خواب خيال: وهم گمان / ويچار / درگذر / گذريل ڳالهہ.

خوار خراب: (خوار خراب ٿيڻ: ٻچڙو ٿيڻ / ذليل ٿيڻ) : ذليل/ بي مانو.

خواري گلا: بدنيڪي / نِندا. مثال:

هن نازنين يار سان لائي تون نينهن - ذليل / بي بهانو جي پوءِ
هر گز نہ لوڪ جي تون خواري گلا ڪان ڊڄ. (حافظ محمد احسن)

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

خوامخوا : خواهہ مخواهہ: خالي پيلي / هرويرو / هرويرون / اجايو/ بي سبب / ريءَ گناهہ.

خون ڪٿوري، ڪستوري / سُرهاڻ / خوشبوءِ وانگر خون جي واردات جهٽ ظاهر ٿي پوندي آهي (MURDER WILL OUT) مثال:

(١) خون ڪٿوري ڪين لڪي، ڪٿي ورهيه گذرن (شير محمد چغدو)

(٢) خون ڪٿوري نالڪي، جو ڇُپي شمس شعاع.

خير خيرات، الله جي نالي تي ڏيڻ وارو عمل / دان / امداد/ صدقو / ننگر / زڪوات.

خير صلح، ٺاهہ / ٺاهہ ۾ هجڻ واري حالت / چڱائي / سلامتي / عافيت / آنند / چڱيلائي.

خير عافيت، چڱيلائي / خيريت / ڪل خير / سڀ خير / خير سلامتي / چاقائي / تندرستي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

د

(لفظن جا جوڙا: 159 - ڪل لفظ: 318)

داب دڙڪو: دابو / ڌمڪي / دٻاءُ / دهمان / تاب تاءُ / رعب تاب / ڪاوڙ.
داٻ دوٻڙ: تاب / دڙڪو / ڌمڪي / هاهڙ هوهڙ / هائڙ هوئڙ.
داتي دئيت: ڀوت / ڀوتاڙ / پربت جيڏو / ديو / ڏيناڙو / هيبت جهڙو / راڪاس.
داد فرياد: آچار / ويچار / فيصلو / نبيرو / واءُ ويلا / انصاف / داد رسي / نياءُ / حق / عدل.
دادلو ڏلارو: پيارو / البيلو / چاڳلو / راڻول / لاڏلو / چلولو / پريتم / محبوب FAVOURITE / DARLING
دادلو دلبر: البيلو / محبوب / دلدار / پيارو / دلارو / چاڳلو.
دادلو دل وارو: جنهن سان دل ڳنڍيل هجي / پيارو / دلدار / دلربا / پريتم / محبوب.
دڏاڪ ڏِگ: ڏڏڪي وارو / همت ڀريو / حشمت وارو / پهلوان / ڏگران.
درشن ديدار: (ڏسڻ / نظر ويڙهائڻ) نظارو / زيارت.
دارون دوا: (دارون: هلڪو شراب (ALCOHOL) ڊاڪٽر ۽ حڪيم. مريض کي دوا سان "دارون" ملائي ڏيندا آهن. مريض کي اڪثر ڪري ننڊ گهٽ ايندي آهي. انهيءَ ڪري بيمار کي آرام لاءِ، دوا سان گڏ دارون ياڀي ڪا آرام واري دوا TRANQUILIZER / SEDATIVE ملائي ويندي آهي. انهيءَ لحاظ کان "دارون" جي معنيٰ ٿي "دوا" (ڦڪي / ٻڪي) ورتي ويندي آهي، مثال:
ٿيندو تن طبيب دارون منهن جي درد جو (شاهه): دوا درمل / علاج. مثال:
(١) منهنجو دارون دوا دلربا دلربا،
رهبر و رهنما مصطفيٰ صہ. (محبوب سروري)
(٢) دارون دوا ديدار تو، دلبرا! وسيين دل جان ۾.
(حاجي خانڻ چنجڻي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

دارون درمل: سُتي ڦڪي (سُتي: چمچي سان پيئڻ واري دوا - ڦڪي: ڦڪڻ جهڙي / پائوڊر جهڙي دوا: دوا دارون / علاج. مثال:
دارون درمل ساڻ اڏي، ڇگو ڪر تون هي بيمار. (شير محمد چنڊو)

داڙ ڦاڙ: (داڙڻ ڦاڙڻ: هٿ ڦاڙي خرچ ڪرڻ / رقم اڏائي ڇڏڻ / ملڪيت لٽائي ڇڏڻ / دڦ ڪرڻ / ڀنگ ڀڳڙو ڪرڻ / گهر ٻاري ڏياري ڪرڻ): هٿ ڦاڙائي / اڻنگو خرچ.

داڦ دوڦ: وڏو ڇيٽو / ميٺهن جو لاٽل وڏو ڇيٽو / پٽ تي ٽاڦيل ڇيٽو.

داڦ لاڦ: (داڦڻ لاڦڻ: بڪواس ڪرڻ): اجائي بيهوده گفتگو / واهيات ڳالهاءِ / بيسود ڳالهيون / لٻاڙ.

دال دوَل: دال جهڙو سادو ڳنڍڻ / سادو ڪاڌو / غريباڻو ڪاڄ. مثال:
غريب آهيون، دال دول تي پيا گذر ڪريون.

دال روٽي: سادو ڪاڌو / غريباڻو گذر / ٻنهه سادو ڪاڌو. مثال:
دال روٽي ڪاڏي، ڏڻ ڪٽي تہ ڪٽڻ ڏي. (پهاڪو: گل شڪر)

دال ماني: ساڳ ماني / سادو ڪاڌو / غريباڻو گذر.

دان پچ: دان پُن / خير خيرات / بخشيش / سوغات / تحفو.

دانا بينا: ڏسندڙ پسندڙ / ڄاڻندڙ يعني خداوند / الله تعاليٰ جو صفاتي نالو.

دانگ دانگي: ماني پچائڻ لاءِ ٺڪر جو تَوُ.

دانگر دانگ: آڙاهہ لچ / وڏو بدمعاش.

دانگو دانگ: ڪريل / ڏنگو / وات ڦٽيو / موڳو.

دانگو دانگوڙو: دانگي وانگر ڪارو / اندر ڪارو.

دانگي دانگو: ماني پچائڻ لاءِ ٺڪر جو تئو.

دانهن داهوڙ / دانهوڙ: (داهڻ / دانهڻ / دانهوڙڻ: دانهون ڪرڻ / فرياد ڪرڻ): فرياد / پڪار / آهہ زاري / روڄ راڙو.

دانهن دونهہ: (دانهڻ دونهڻ: فرياد ڪرڻ / واڪا ڪرڻ): فرياد / واڪا / رڙيون.

دانهن ڪوڪ: (دانهڻ ڪوڪڻ: فرياد ڪرڻ / ڪوڪارڻ / احتجاج

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

ڪرڻ / ورود ڪرڻ): فرياد/ ورود / احتجاج / ڪوڪار /
ريهه راڙو / پڪار / آهه زاري / راڙو راڙ / روج راڙو. مثال:
غريبن جي دانهن ڪوڪ ورنائڻ وارو. سواءِ رب جي ٻيو
ڪير آهي؟

دانهنَ ڪوڪار: (دانهڻ: فرياد ڪرڻ. مثال: غريب هميشه رب
جي در تي دانهيندا آهن - ڪوڪارڻ: فرياد ڪرڻ. مثال:
وڏيل تي وايون ڪري، ڪنل ڪوڪاري - شاهه): فرياد
/ احتجاج / پڪار / واويلا / ورود.

دانهين دانهيرُ: فريادي / پڪاريندڙ / ڪوڪاريندڙ.

داڻو پاڻي: ان پاڻي / کاڌو خوراڪ / آبدانو / کاڌو پيتو / چوڻو پاڻي /
رزق / روزي / ورڻ PROVISION. مثال: جڏهن ۽ جتي ٻه
جيترو داڻو پاڻي لکيل هوندو، اتي، اوترو ئي کائڻو پوندو.

داور دادار: دادار: انصاف ڪندڙ: الله پاڪ جو هڪ صفاتي نالو)
(داور: انصاف ڪندڙ): / عادل / منصف / بادشاهه / سلطان
/ الله ڳ تعاليٰ جو هڪ صفاتي نالو.

داور دادگر: (داداگر: انصاف ڪندڙ): الله تعاليٰ جو هڪ صفاتي نالو. مثال:
آهي بطحا جو ۽ يثرب جو ڌڻي.
دين داور دا دگر. دلدار آ. (هدايت علي نجفي "تارڪ")

دائم قائم: زنده جاويد / اَمَرُ. مثال:
(١) رب ڪندو. دائم قائم هوندؤ!
(٢) دائم قائم تنهنجي قدرت.
دهشت، همت، هيبت، حشمت. (سيد سردار علي شاهه "ذاڪر")

دائما دمادم: لاڳيتو / هڪپئي پٺيان / سانده / هردم / هر هر.

دب دباءُ: دڙڪو / دهمان / ڌمڪي / رعب تاب.

دب دڙباٽ: (دڙباٽڻ: ڇنڊي ڳالهائڻ / تنبيهه ڪرڻ): تنبيهه /
ڇينڀ / دڙڪو / دهمان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

دب دڙب: (دڙب: دڙبڻ): تنبيهه دڙڪو / دڙڀاٽ.

دب دڙڪو: دهمان / ڌمڪي / دڙڀاٽ.

دب ڦس: (ڦس: ڦسڻ): زور بار / دب دٻاءُ / زبردستي / ڏاڍ مڙسي / داٻو IMPOSTER

دٻڙ دَس: (دٻڙ: دٻڙڻ): زوربار/ دب دٻاءُ / زبردستي.

دٻڙدلو: ٿلهو متارو / وڏو ستر.

دٻڙ دوس: زوربار / دٻاءُ / روز / زبردستي.

دٻڙ دئونس: (دئونس: دئونسڻ): دب دٻاءُ / زبردستي.

دٻڙينگ دٻڪو: متان ٿي ڪرڻ جو آواز / ڦهڪو / ٽِپڪو / ڇَپڪو.

دجال دلو: دجال: جنهن جو ڪردار "دجال" جهڙو هجي / بي غيرت / ڀڙوو / دلال.

دَدا دوڙ (دَدو دوڙ): ٿلها / داڦيل ڇيٽي وانگر / داڦ (مينهن جو لاٽل ڇيٽو) جهڙا، مثال:

آير تن اڻ سين، جن جا پير دَدا، دڙ داڦ (شاهه: سر ديسي):
داڦيل / بي ڍولا ٿلها / ٿوترا.

ڌڌل ڌورُو: مالدار / زردار / دنيادار / دولتمند.

درَ پَرَ: سهارو / اجهو / منزل، مثال:

در نه سواءِ تنهن جي در پر نه سوا تنهنجي، پر
تو بن ڪونهي نه ڪر، رب ستار يا خدا. (محمد صديق مسافر)

در دروازو: پنيو / لنگهه / لنگهڻ يا داخل ٿيڻ جي جاءِ / گهٽ / گهيڙ ENTRANEC

در دريون: لنگهه / ڳڙڪا ڳڙڪيون، مثال:

(۱) ڪنهن به عمارت ڪي هوا جي گذر لاءِ در دريون تمام ضروري آهن.
(۲) دل ۾ نيت سچي ڌريون، توبهه گناهه ڪان ڪريون
پاڄهه جا ڪول در دريون، پي نه اسان جي واهر ڪا. (محمد صديق مسافر)

در ديوار: جاءِ جون چار ديواريون ۽ در دريون / گهر / جڳهه.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

درد دک: ڏک / سور / اهنج / اوک. مثال:

(۱) روز ٿيون تنهنجون ڳالهيون هلن ڳوٺ ۾.
روز ٿو درد دک در تي مهمان ٿئي. (نياز همايوني)

(۲) دانهن ڪريان ٿو درد دکن جي،
جو ٻُڪي نہ لڳي ٿي مور ٻين جي. (منٺار فقير راڄڙ)

(۳) سڪ سورن ۾، ڏاڍن ڏکن ۾،
درد دکن ۾، ويم، چمار. (منٺار فقير راڄڙ)

درد غم: ڏک / ڏنجهہ / تڪليف. مثال:

ڪربلا ۾ شاهہ جڏهن مهمان ٿيو،
درد غم جو ات وڏو گهمسان ٿيو. (قادر بخش "بيدل")

درد فراق: (فراق: جدائي جو درد / وڇوڙي جي تڪليف)، مثال:

درد فراق قوڙائي آهيان ماري،
يار ڏيکاريم قيامت ڪاري،
توبہ توبہ آهي منهنجي زاري،
ڳل واهيو لڙڪ ڳران ٿي. (منٺار فقير راڄڙ)

درماندو دلگير: هنيل ماريل / ڪُٺين ۾ ڳاريل / پريشان حال.

درمل دوا: علاج / سُتي ڦڪي / دوا دارون. مثال:

درد مندي دل خرابي آهي اڪثر، پر سٺو،
درد جو درمل دوا، منجهہ آ دمين آهي الب. (سيد فاضل شاهہ)

درهڙ ڌنس / ڌنوس: ڌڌڪو / ڌمچر، مثال:

درهڙ ڌنس درياهہ ۾، جت لهرون ڪن لوڙا. (شاهہ: سر سهڻي)

درهم برهم: ڊاناواڊول / بگڙيل.

ڏڙ دلاسو: آٿت / آسرو / آڌار / خاطري، مثال:

(۱) چيس محمد مصطفيٰ ﷺ ڏئي ڏڙ دلاسو دلبري
مَ ٿيءُ ماندو، ماٺ ڪر، سُڻ خبر فهميدا ڪري، .... الخ
(رمضان ڪنير: هرڻيءَ جو معجزو)

(۲) ڏڙ دلاسي دلبريءَ جي دوست دعويٰ دمبدم!
پاڻ تون پيمان پنهنجا، جو نہ پيارا پارين. (محمد خان غني)

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

دَڙڪاٽ دٻ: دٻ سَٻ / هيسَ / داٻ / دٻاءُ / دهمان / هاهڙِ هُوهڙ.

دڙ ٻڙ: ڪڙڪو / سڙڪو / دٻ.

دڙدون ٺاپا: ڏڪا ٺاپا / ڏڪا ڏوما / اهنج / تڪليفون.

دڙو دڙڪو: تنبيهه / چيتاءُ / ڏڏو / ڏڪرو.

دڙو دلاسو: (دڙڻ دلاسڻ: آٿت ڏيڻ): آٿت / آسرو / سهارو.

دَڙڪو داٻ / دڙڪا داٻ: (دڙڪڻ داٻڻ: ڊيڄارڻ / خبردار ڪرڻ): تنبيهه / چيتاءُ / ڌمڪي / رعب تاب / هاهڙ هُوهڙ. مثال:

ريءُ رضا جي رنج سان دڙڪا داٻ نہ ڏر. (شاهہ محمد ديدڙ)

دڙڪو دٻاچو: دڙڪو ڪڙڪو / تنبيهه / هاهڙ هُوهڙ.

دڙڪو دڙٻاٽ: (دڙڪڻ دڙٻائڻ: ڊيڄارڻ / تنبيهہ ڪرڻ / چيتاءُ ڪيڻ / خبردار ڪرڻ): تنبيهہ / چيتاءُ / دهمان.

دڙڪو دهمان: تنبيهہ / چيتاءُ / دڙٻاٽ / دٻاءُ / ڌمڪي / ڄمت / ڪڙڪو سڙڪو / ڏڏو / ڏڪرو.

دڙڪو سڙڪو: دڙٻاٽ / دهمان / ڏڏو / ڏڪرو.

دڙڪو ڦڙڪو: رعب تاب / دهمان / ڪڙڪو سڙڪو / هاهڙهوهڙ.

دڙڪو ڪڙڪو: (دڙڪائڻ ڪڙڪائڻ): دهمان / دڙٻاٽ / هاهڙ هوهڙ / ڏڏو ڏڪرو.

دڙي دِڪَ: دڙي دڪي / ڪڙ ٻڙ / متاهين جاءِ / رنڊڪ. مثال:

وٺي وجودان نڪري، جيڪا دڙيءِ دڪ. (شاهہ: سر سريراڳ)

دُسي دهماني: (دُسڻ دهمائڻ: دڙڪو ڏيڻ / ڊيڄارڻ / ڏڏو ڏڪرو ڪرڻ / ڌمڪائڻ): ڌمڪي / ڪڙڪو سڙڪو / ڏڏو ڏڪرو.

دُعا دفعا: (دفعا: درد دفع ڪرڻ جي سگهہ) ڦيٿو / سگو ڌاڳو.

دعا ڌاڳو: ڌاڳو- ڌاڳي تي پڙهيل / شوڪاريل منتر / ضعيف عقيدي وارا دعا ڌاڳو ڪرائيندا آهن. روحاني علاج لاءِ، ڌاڳو وٽرائي متائنس دعائون پڙهي شوڪارائڻ.

دعا سلام: عليڪ سليڪ / واقفيت / ڄاڻ سڃاڻ.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

دعا ڦيٿو: تعويذ / سڳو ڌاڳو / برڪت وارو سڳو جنهن تي دعا / منتر پڙهي شوڪاريو وڃي.

دغا دولاب: ڌوڪو / فريب / مڪر. مثال:

(۱) دروغن ۾ دغا دولاب ۾ برباد دم آهن.
خطائون ٿيون ٿين خاميون گنهه عِصيان يا الله!
(محمد صديق "مسافر")

دغا دوئي: (دوئي: ٻيا ئي / ٻچاپڙائي / هڪ ٻي / اندر هڪڙي ٻاهر ٻي / منافقي): دوکو / دولاب / ڌوڪيبازي HYPOCRACY

دغاباز دُزدو: (دُزد: دزدو: چور): ڌوڪيباز / منافق / اندر ڪارو.

دفن ڪفن: لاش کي سينگاري پساري (غسل ڏيئي). ڪفن، اوڍائي، قبر ۾ دفن ڪرڻ جي رسم. مثال:
مرحوم جي دفن ڪفن ۾ تمام گهڻا ماڻهو شريڪ ٿيا.

دُڦ ڏنڊ: رائو / غبار / اوندهه.

دُڦ دُڦان: دُڦان: اهڙو وايو منڊل جنهن ۾ ڌنڌ سبب ڪا شيءِ نظر نه اچي.

دَڦڙو دوڦرو: ٿلهو / متارو / موٽو / مُتڪو / توتانگ / ڏوڙو.

دُڦڪ دُڦان: (دُڦڪ: ننڍڙو دُڦ): رائو / ڌوڙيو / ڌوڙ وسائيندڙ هوا جنهن ۾ هٿ نه ڏسي هٿ کي.

دِڪيون دڙيون: مٿاهيون / ننڍڙا / دڙا / ڀٽ. مثال:

ڏم درياهه ۾ لايون ڏڙيون،
هٿين مٿي اچي چڙهيون،
ٻڌن ٻيلا، دڪيون دڙيون،
مري مڃي ڪوڙ، پڇن لاڙيون. (حاجي خانڻ چنجڻي)

لاڙيون: هيٺاهيون زمينون.

ڏکيو ڏکيارو: ڏکي / ڏکويل / ڏهلو.

دِلا مَنگها: مٽ ماتورا. مثال:

دلا منگها تو ڏيان وچ تون مٽ ڪٽي. (گمنام شاعر)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

دلارو دادلو: دل وارو / پيارو / لاڏلو / محبوب.

دِلاسو دلبري: آسرو / آٿت / خاطري.

دلاسا دلبريون: آسرا / آٿت / سهارا. مثال:

دلاسا دلبريون، ظاهر ڏکن ۾، تا ڏين مون کي،
حقيقت ۾ مگر دمساز، دل جو دلربا ڪونهي.
(سيد ميران محمد شاهه مير/مهجور)

دلاسو دڙو: آسرو / آٿت / سهارو / دلجاء. مثال:

ادا ماستر ڪا خبر چار ڏي، دلاسو دڙو دل کي دلدار ڏي.
(سومرو غلام رسول "سودائي")

دلاور دلير: سورهيه بهادر / جوانمرد / پهلوان / جَنگ جوان.

دل جان: من تن / سچيءَ دل سان / هڙؤن وڙؤن.

دلبر جاني: پيارو / محبوب / دل گهريو دوست / جان کان وڌيڪ عزيز.

دلڏير دلاسو: آٿت / آسرو / خاطري / خاطر جمعي.

دلجاء دلداري: آٿت / آسرو / سهارو / دلجوئي.

دل جگر: انساني جسم ۾ سڀ کان وڌيڪ نازڪ شيون.

دلدار / دلربا دلبر: محبوب / پيارو / پريتم.

دَلو دَلال: دلالي ڪندڙ / پڙوو / ڀيٽو / پانڌي / بيغيرت / ڪيچ.

دليئون جانيئون: دل جان سان / دل جي سچائي سان / پاٿهون چاٿئون.

دم پل: گهڙي / ساعت / پلڪ. مثال

آهين مهمان دم پل جو، چلت ڪيڏا چلائين ٿو. (سچل سرمست)

دم پلڪ: گهڙي / ساعت / ٿورڙو وقت. مثال:

مرڻ گهڙيءَ تي آهي: ڪو دم پلڪ پيو جيئي!

دم خم: تاب / طاقت / مضبوطي.

دم دلاسو: آسرو / آٿت / ڏاڍ / تسلي / دلداري.

دم قدم: زندگي / حياتي / هستي / وجود.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

دم گهڙي / دم گهڙيون: پلڪ / جهٽ پلڪ / ڪن پلڪ. مثال:

ريءَ ديدار اوهان جي دلبر ميان! اوڪا ڏينهن اڙانگ
ڪٽيم دم گهڙيون لاچاري وو! (منٺار فقير راڄڙ)

دم ديدار: ديدار، دم پلڪ (توري گهڙي) لاءِ هوندو آهي.

دمٻارڻ ٽنباڻڻ: ڪپهه پڃائڻ / ذريون ذريون ڪرائي صاف ڪرائڻ / ڪپهه کي ٻيو دفعو پڃائڻ تہ جيئن ان مان لينجهہ پڙي نڪري وڃي / صاف ڪرائڻ.

دنگ دڙو: حد / چيڙو / پڇاڙي / انتها.

دنگ دڙيون: (دنگ: حد / زمين جو دنگ مقرر ڪري، اتان نشان ڏيڻ لاءِ پٿر / مٽيءَ جون دڙيون ناهيون ويندیون آهن): سنگ ميل (MILE STONE) / حدون نشان DEMARCATION. مثال:

مارن ميهہ مچيءَ ڪي، هٽن چڙ ۾ چوپ چڙيون،
ڪڏهہ ڪو ڪولابن ۾، تا لائن دنگ دڙيون. (جلال ووگهڙ)

دنيا دولت: دنيا جو مال اسباب / جنسار. مثال:

دنيا دولت، مڏيون ملڪيت،
ٻيو وجهہ وسري سڀ ويو. (منٺار فقير راڄڙ)

دوا داروُ / دارون: علاج / سُتي ڦَڪي / دوا درمل. مثال:

لادوا جيڪي هئا تن جو دوا دارون ٿيو.
مهر واري هڪ نظر مٽ ڇا ڪجي اڪسير سان.

(محمد يونس "جليل" سروري)

دوا درمل: علاج / سُتي ڦَڪي / وادارون. مثال:

(۱) دوا درمل وو ناهين تن جو جيڪي برهہ ڪيا بيمار.

(محمد محسن بيڪس روهڙي وارو)

(۲) ماهرو مل، موڪ مهٽا، آهہ دل دائم اداس
ڪر دوا درمل، ملر رک، ڪا دعا دلدار ڪر. (نواز علي نياز جعفري)

ڏوار ڏوارو: گهر جو لنگهہ / ٻاهريون دروازو / ٻنيو / ڳِتو / چائنٺ / آستانو.

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

دوا سُتي: (سُتي: ستيڻڙي: چمچي جهڙي جنهن سان دوا پياربي آهي): دوا درمل / علاج / سُتي ڦَڪي.

دوبِ دَيوس: (اٺوٺندڙ شڪل / ڀيانڪ صورت AWKWARD FELLOW ، مثال: دوبِ ديوس، هر وقت ڏائڻ وارا ڏند ڪڍيو پيئي آهي!).

دودو دلير: (سنڌ جو سورمو دودو سومرو. وڏو سورهيه هو جنهن، دشمن سان مقابلو ڪندي سنڌ کي بچايو. ان تان چوندا آهن تہ آهين تہ مڙس دودو!): سورهيه / بهادر / يوڌو / ڳوڌو.

دودو دولهہ: (دولهہ: گهوٽ - هتي ان جي معنيٰ آهي سورهيہ / دودي جهڙو بهادر. مثال طور "دولهہ دريا خان" وغيره): بهادر / سورهيہ / جوڌو / جنگ جوان.

دور دراز: پراڻهون / ڏورانهون REMOTE / FAR OFF

دوزخي دَيوس: شيطان / دوزخ ۾ اماڻڻ لائق. مثال:

دوزخي ديوس ڪين ڏج اسين بهشتين بادشاهہ
هي بهشتي بادشاهہ هن پر نہ ڪهجَن بيگناهہ. (سيد ثابت علي شاهہ)

دوستي دلبري: ياري/سنگت/ ساٿ/ پنهنجائپ. مثال:

تو نہ ساتي سڏيو تہ چا ٿي پيو،
دوستي دلبري ملي ويندي. (زاهد شيخ)

دوڦڙ دونڊالي: ٿلهي متاري / موٽي / ڦبڪي / گهڻي ماس واري / بت ۾ ڀريل.

دوڪ دڪل: ماس جا ٽڪرا / ماس جون ڇيهون.

دولاب دوڪو: ٺڳي / مڪر / فريب / ويساهہ گهاتي.

دولهہ ڏِگاٽو: (ڏِگاٽو: ڏِگ مڙس / ڏگ وارو): سورهيہ / بهادر / بانڪو.

دولهہ دلير: (دولهہ: گهوٽ / اٺموٽ): سورهيہ / سگهارو / جوڌو / جُنگ / جوان.

دولهہ دُلارو: (دولهہ: گهوٽ- دلارو: پيارو - گهوٽ جهڙو پيارو): اصطلاحي معنيٰ: سورهيہ / بانڪو / بهادر

دونبڙ / دنبڙ دئونسو: دنبو / ٿلهو / متارو / ڏِگ / بدن ۾ ڀريل / متارو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏئوساڙو ڏمڇر: گهوڙ گهمسان / هل/ بکيڙو سترونر / پهلوان / ٽوٽانگ / جانئو / قوي / مُنکو.

ڏون ڏناڙ / ڏوناڙ: ڏون: ڏونڙ - نڪ جو هيٺيون پاڱو (ڏوناڙ يـجي وجهڻ: نڪ وارو ڏڪ هڻڻ / سنڌائتو ڌڪ هڻڻ / منهن وارو ڌڪ هڻڻ).

ڏولکو ڏيٺو: (ڏونکڻ - ڏونکي ٿي نـه تو: نظر نـه ٿو اچي): چلکو/ جَرکو / چمکو / چمڪاٽ / تجلو / ڏيکاءُ.

ڏونهائي ڏڳائي: (ڏونهائڻ ڏڳائڻ: مچ مچائڻ / ڏونهون ڏکائڻ / ٻارڻ): مچ مچائي / باهه ٻاري، مثال:

جا محبت سچي سچن بخش،

سا "مسافر" ٻلي ڏڳائي مچ. (محمد صديق "مسافر")

ڏونهه ڏونهون: دود / دکندڙ باهه / کلراٽ / ڪاراڻ / باهه مان نڪتل ڪاري هوا / ٻوساٽيندڙ ڪاري هوا (اسم تصغير: ڏونهاٽ- اسم تکبير: ڏونهاڙ)

ڏونهون دُود: دکندڙ باهه / دکندڙ باهه مان نڪتل ڪاري هوا / ٻوساٽيندڙ ڪاري هوا.

ڏونهين ڏڦو: جهيٽي باهه / دکندڙ باهه

ڏونهيرو ڏونهارو: ڏونهين وارو / ڏونهون ڇڏيندڙ / ڏونهن جو / دود ڪائيندڙ.

ڏِهه ڏهات: ڏهه: ڳوٺ - ڏهات (جمع) گهڻا ڳوٺ / ٻهراڙيون / واهڻ.

ڏِهه دار زميندار: ڏِهين جو مالڪ / وڏيرو / ڀوتار.

ڏَهل ڏَهلاءُ: ڏهلڻ ڏهلائڻ: ڊيڄارڻ / هراسڻ / ڪنبائڻ / هيسائڻ): هراس / هيبت / ڊڄ / ڊپ / ڊيڄکو / ڀؤ / دهشت.

ڏَهل ڏماما / ڏهل ڏمامو: ڏهل: ساز جو هڪ قسم جنهن کي ٻنهي پاسن کان چمـڙو چڙهيل هجي، جڏهن تـه هڪ پاسي وارو چمڙو ٿلهو ۽ ٻئي پاسي وارو چمڙو سنهو هجي / ڍولڪ / نقارو / پکواز / ڏکڙ): شادي تي وڄندڙ ساز / ڊيڀکون ڍولڪيون، مثال:

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

(١) دهلن دمامن جون دمون ۽ پٽن جون الوليون لڳيون پيون هيون!
(٢) تون "منٺار" ڏي ڪج يار موٽي اچڻ آنجاما.
تہ ٿين شاديون، منهن جون مرادون، وڄن دهل دماما.
(منٺار فقير راڄڙ)

دُهل دمر: دهل دماما / ڌمچر مچائڻ وارا ساز/ وڄت جا ساز.

دُهل دهلڙي: (دهلڙي: ننڍو دهل / ڊيبڪ / ڊيبڪي / ڊولڪي: چوندا آهن تہ دهل پٺيان دهلڙي: وڏي دهل سان سر / لئي مائڻ لاءِ ننڍو دهل): ڍُڪڙ/ پکواز.

دُهلَ ڌمچر: (دهل: وڄندڙ دهل / دهلن جو گوڙيلو آواز): شاديءَ جون دهل شرنايون / بينڊ باجا.

دهو ڏيو: اولڙو / دئو / دئہ / تڙڪو / پاڇو / عڪس / سايو / تجلو / روشني / چلڪو / چمڪو / ٽمڪو / ٽوري نرت / آرسيءَ جو تجلو / جهڪي روشني.

دهوڙ دهَل: دهل: د تي زبر، هہ هيٺ زير، ل تي زبر - دهلڻ دهوڙڻ: ڊيڄارڻ / خوف ڏيڻ / هيبت ۾ وجهڻ / هيسائڻ / دٻ ڏيڻ / ڪنبائڻ / سياندو وجهڻ / رعب تاب ۾ رکڻ، مثال:
اکين جر ڦٽو ڪيو جن دهوڙا تي دل (آچر)- اهي ڏياوان اکيون
جن گهٽن کي ڪنبايو تي، سي اڄ روئي بہ نٿيون سگهن.

دهي دوڳ: (دهي: ڏهي- دوڳ: دوغ): ڏڌ / لسي / ڏئونرو، مثال:
سامن سڄاٺڻ پئو، هڪ دهي ٻيو دوڳ. (شاهہ، سر رامڪلي)

دهيون ڏريون: ٽڪريون / پرزيون / ڇيهون ڇيهون / مثال:
لِڱئو تيان لطيف چوي، ڪارڻ دوست دهيون. (شاهہ):
ٽڪرا ٽڪر/ ذرا ذرا.

دئت دئيت: راڪاس / خبيث روح / هندڪي ڌرم ڪان ڦري ويل بد روح): تڪليف ڏيندڙ / بدمعاش / خطرناڪ / وڏي جسم وارو.

دئت دودلو: جاهل / بي سمجهہ / بي عقل / چسو / بودلو.

www.sindhsalamat.com　　　　books.sindhsalamat.com

دڙ دڦوڙ، (دڙڻ، دڙ ڏيڻ، ڊوڙڻ ڊڪڻ / پــڄڻ)، ڊوڙ / ڊڪ / ڀاڄ / ڀڄ / تاکوڙ.

ديال ديالو، ديا وارو / ٻاجھ وارو / دياوان / رحمدل / ڪھل وارو/ مهربان / دياونت / ترس کائيندڙ.

دير دمھڙو، دم دير / ڪجھ دم / ٿورو وقت / دم پلڪ / گھڙي ڪن / ٿوري دير / ڪجھ وقت / ڪي گھڙيون.

ديرا دڦا، انن جا ڍير / انن جا کوڙ. مثال:

فصل تي، هر طرف ديرا دڦا نظر ايندا آهن.

ديک پال، سار سنڀال / جاچ / تکي نظر / جُوھ (ديکڻ: ڏسڻ / گھورڻ / جوھڻ).

ديڳوڙو ليسوڙو، گيدوڙو / ميوو جنھن جي ڳرُ لڳلڳدار هجي.

دين ايمان، (دين: اسلام - ايمان: هڪ خدا ۽ هڪ رسول ۾ ايمان)، اسلام ۽ ان جا ارڪان، عقيدو / اعتماد / مسلمانن جو مذهبي نظريو. مثال:

دنيا دين ايمان جو ٻھرو بخش عطا... (مل محمود پلي) -

ٻھرو: بخشيش / دان -

دين ڌرم، (دين: دين اسلام - ڌرم: غير مسلم جو مذهب) مذهب / عقيدو / مذهبي نظريو / اعتماد.

ڏيورو ڏيورو، (ديورو: ديو جي رهڻ جي جاء / ڏيورو: ڏيو / ديو جو آستان)، ٺاڪرَ دُوارو / مندر / عيسائين جي عبادت جي جاء / مڙهي / ٽڪاڻو / گرد وارو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏ

(لفظن جا جوڙا: 108 - ڪل لفظ: 216)

ڏاچارو ڏرتيءَ جو ڏٽي: (ڏاچ: ڏچ مچ): دٻدٻي وارو / تجمل / ٺاٺ ٺٽ وارو / شان شوڪت وارو.

ڏاچو واچو: دهلن جو ڪڙڪو / ٺاهُو / دهلن جي وڄت.

ڏاچو ڏاڪو: ڏچ: (طاقت): / ٻل / سَتُ / دٻدٻو /شان شوڪت.

ڏاچورا ٽاندورا: ڇيھون ڇيھون / ليڙون / ليھون / ڌهيون / پرزا.

ڏاڏاڪ ڏِگران: قدآور / ڏِگهو / جاٺو / سگهارو / سورهيه / پهلوان.

ڏاڏر ڏوڏر: توري گهٽي ڪاوڙ / غصو.

ڏاڏل ڏانڌر: چاپلوسي / چالبازي / ريب / ريھ.

ڏاراڙ ڏٺار: ڏڻ وار / ڏٺار / ڏراڙ / مال چاريندڙ.

ڏار پَارَ: (پار: هن پار / ٻئي پار / درياھ جي هن پار / جدا): الڳ ٿلڳ / اڪيلو ڪن ڪدي ويٺل، مثال:

ٻيءَ جي مرڻ کان پوءِ، ٻائرن کان ڏار پار ٿي ويٺو آهي.

ڏار ڏڪار: (ڏار - ڏارڻ: ڏار ڪرڻ / جدا ڪرڻ: ڏڪار - ڏڪارڻ / نفرت ڪرڻ): نفرت / جدا رهڻ جو ضد.

ڏاري پاسي: جوڏاري / سيني پاسين / چوگرد / چوڦير / اوسي پاسي / آسي پاسي.

ڏاريجا چاچڙ: ڏاريجا: هڪ ذات جو نالو جنهن جا يارنهن پاڙا آهن / چاچڙ پڻ هڪ مشهور ذات جو نالو آهي.

ڏاڙ گهوڙا: ڏاڙ.ڏاڙ ڪرڻ / رڙيون ڪرڻ / ڦريا ڦڙيا ڪرڻ / ٻاڪارڻ / مدد لاءِ پڪارڻ): (قديم زماني ۾ سنڌ تي جيڪي ڏاريا ڌاڙيل بنجي، گهوڙن تي چڙهي، اچي ڏاڙا هڻندا هئا، تڏهن "ڏاڙِ پيل" سنڌي ماڻهو، دهشت کان گهوڙا گهوڙا، "گهل

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

گهوڙا" "گهوڙا ڙي گهوڙا" جون رڙيون ڪري مدد لاءِ پڪاريندا هئا ۽
ظلم کان بچڻ لاءِ ڀڄي ويندا هئا؛ ڏاڙ؛ ڏاڙيلن جا ٽولا -
گهوڙا؛ ڏاڙيلن جا گهوڙا جن کي پريان ايندو ڏسي،
ماڻهو" گهوڙا گهوڙا" ڪري ڀڄي ويندا هئا.)

ڏاڙ مار: (ڏاڙڻ؛ ڏاڙو هڻڻ)، مثال:

هڻن ٻه، بيگر ڪري ڏاڙ مار،
لڏائن ڀڃائن، ڪرائن شڪار. (شمس الدين بلبل)

ڏاڙا ڏاڙيون: (ڏاڙو؛ ڏاڙي جي واردات / ڏاڙ؛ ڏاڙي جي ننڍي واردات)؛
ڏاڙي جون وارداتون / ڦريون / ڦر جون وارداتون DECOITIES

ڏاڙا ڦاڙا: (داڙ ڦاڙ - داڙڻ ڦاڙڻ) اجايو زيان / خرابي / ڇيهو.

ڏاڙيچا ڏاڙيل: ڏاڙا هڻندڙ /ڦر ڪندڙ.

ڏاڙيچا ڏاڙيوال: ڏاڙا هڻندڙ / ڦورو DECOITS

ڏاڙيل ڏاڙوائي: ڏاڙو هڻندڙ / رهزن / ڪاتڪو / ڦورو / ڦر ڪندڙ.

ڏاڙيلا ڏاڙيوال: ڏاڙا هڻندڙ / ڦريون ڪندڙ.

ڏاڪ ڏاڪو: نالو / نانءُ / هاڪ / ناموس / شهرت / دٻدٻو / رعب /
ڌمڪاءُ / هيبت / هَل هُلاچو.

ڏاڳا ڏيڙ: لٽا ڪپڙا / رليون گودڙيون / ليڙون سيڙون، مثال:
انا مينهن ملير ۾ ڏاڳا ڏيڙ ڏئندي. (شاهه: سرمارئي)

ڏام ڏامو: دعوت / مهماني / ڪوٺ / نينڊ / سڏ INVITATION

ڏام ڏوم: دٻدٻو / شان شوڪت، مثال: وڏي ڏام ڏوم سان شادي ڪيائين!

ڏانڊل ڏونڊل: (ڏانڊلڻ ڏونڊلڻ)؛ اجائي گهيڙ / کٽ پٽ / چاچول
/ ڏونڊاڙ / ريڙهه پيڙهه / کلکل / ڊيگهارو بحث / ڦڏو
/ ڌمچر / ڪتراڳ / تڪرار / جهيڙو / ماچانگ / هنبس /
ٻاٽيتال / چڪتاڻ.

ڏائي وائي: رڳو / فقط / صرف.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏبَ ڏبڻ: ڏبڻ: ڳپ چڪ جنھن ۾ ڪا ٻہ وزنائتي شيءِ وجي ڦاسي تہ ھيٺئون ھيٺ پيھي وڃي. لوڏو / ڏوڏو / جنبش / لرزش / ڏڪڻي / ٿرڪڻي / ڇِڪڻ/ ڳپڻي / ڳھيڇڻ.

ڏبڙ ڏلو: جبرو / جانٺو / قوي / جنگ / ٻت ۾ پريل / سگھارو / ڏنو مٺو / ٿلھو / ڦوڦانگ / منڪو / دوڦڙ / متارو سٽروٽر / ڏگ / جاڏو / سڏر.

ڊبڙي گودڙي: پراڻين اڳڙين مان ٺھيل گودڙ / پراڻين ڊبڙيل ۽ سبيل اڳڙين مان ٺھيل گيڏلو / رلي / آٿر / رلڪي.

ڏتارو ڏوتو: ڏتاريندڙ / ورغلائيندڙ / ٺڳ / ڏوپائي / فريبي / ڏوپو / پنيلائيندڙ / پرمائيندڙ / ڀلائيندڙ / ڏاڏاريندڙ / ھِر ڪائيندڙ / گمراھ ڪندڙ.

ڏتارو ڏوڏارو: ڪِپتيو / ڪوڙو / فريبي / ٺڳ / ٺوڳي / مڪريل.

ڏپو ڏپڙ / ڏپاڙ: (ڏپو: ڏپ اچڻ: اسم تڪبير: ڏپڙ / ڏپاڙ): ٿوري خبر / معمولي چاڻ / ڳڙڪ.

ڏج مج: (ڏج: روشني / چمڪ / ڏئو / ٻھڪ: ٻھڪڻ / چمڪڻ: سونھن سوڀيا. مثال: ڏج مسج واري ٻانھن: تمام سھڻي عورت): حسن / خوبصورتي / ٺام ٺوھ GLAMOUR / ELEGANCE

ڏڏ ڏوپار: بھادر / ٿلھو متارو / سگھارو / پھلوان / جوپ / جُنگ/ جوان.

ڏڏڪ پيڪ: (ڏڏڪڻ پيڪڻ: گجڻ گڙڻ): گوڙ / ھَل / غل / شور / مينھن جي گوڙ / گجڪار / گجگوڙ (گج گوڙ) / ڏڏڪر / توب جي ڇٽڻ جو ڏڏڪو. ROARING OF GUNS

ڏڏڪو ڏڏڪار: (ڏڏڪڻ ڏڏڪارڻ): گجگوڙ / گڙندڙ آواز.

ڏڏڪو ڏمچر: گوڙ ڳاٽو / گوڙ گھمسان / ھَل ھُلاچو.

ڏرتي ٺاڪ منجھد: تتل ڏرتي / ٻہ پھر / سج جي گرمي / اھو وقت جڏھن سج نيزي پاند ھوندو آھي / ڏينھن تتو / ڪاڙھو.

ڏرار / ڏراڙ ٻڪرار: (ٻڪرار: ٻڪريون چاريندڙ): ڏنار / چوپايو مال چاريندڙ / ڏڻ وارو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏرڙي ڏرهڙي: خوف / سياندو / هراس / ڊپ / ڀؤ / سيسراٽ / تڏو ساهه.

ڏڙاڪ ڏوُ: ("ڏو" جو آواز ڪري ڪرڻ / ڦهڪو ڪري ڪرڻ / ڪرڻ سان ڦهڪو وجي ڪرڻ): ڦهڪو / ڌوڙيو / ڪرڻ جو آواز.

ڏڙڏڙ ڏهڪو: دل جي ڌڪ ڌڪ / دل جي ڌهڪڻ جو آواز.

ڏسڙ ڏڏڙ: ڊسڙ / ڏڙ / مٽي / ڌوڙ / ڌاڳ / ڌڳ / ڇائي.

ڏک بانو: (بانو / بانئو: ڏک هڻڻ لاءِ استعمال ٿيل بانو / سٺونٽو): لٺين جو ڏک / لٺين جو وسڪارو / سٺونٽن جو ڌوڙيو. مثال:

جو چوي سچ، سو وٽي کين ٿو هرگز "بلبل"
ڏک بانو مددي، گار ۽ گهٽو مددي. (شمس الدين بلبل)

ڏک چنبو: هٿ سان ڏک هڻڻ / ٺقا ٺقي / مار موچڙو.

ڏک ڏمال: (ڏکڻ ڏمالڻ: ڏک هڻڻ / ٺيلها ڏيئي ڪيرائڻ / ڏونڊاڙڻ): ٺيلها / ڌڪا / ٺيلهاڙ / ڏونڊاڙ / ڏکن جي مار.

ڏک ڏونڊاڙ: (ڏکڻ ڏونڊاڙڻ): ٺيلها / ٺيلهاڙ / ڏکن جا سٽڪار.

ڏک ڦٽ: (ڏک: ڏنڊي / لٺ لوڙهه (لوهه جي پٽن واري لٺ) سان ڏک هڻڻ. ڦٽ: ڏکن جي نتيجي ۾ ڦٽجي پوڻ. چوندا آهن: ڏکن جا شاهد ڦٽ!): زخم / زخمن جا نشان / لڳل ڏکن سان ٿيل ڦٽ.

ڏڪا ٽاپا: (ڏڪجڻ ٽاپڙجڻ): ڪرڻ جو آواز / ڏڪجي ٽاپڙجي ڪرڻ جو آواز / ڦهڪو (ڦهه ڪري ڪرڻ) آزمائشون / امتحان / ڏکيا ڏينهن / ڪٺن گهڙيون.

ڏڪا ٺيلها: (ڏڪڻ ٺيلهڻ: ڏکي ٺيلهي ٻاهر ڪڍڻ: لوڏڻ): ڏڪا ڏوڪا ڏڪا ڏوٽا / نيڪالي.

ڏڪا ڏوما: لوڏا لما / ڏڏڪا / ڏوٽا / ڏونڊاڙون /ڏڪا ٽاپا / تڪليفون.

ڏڪا ڏونڊاڙ: ڏڪڻ ڏونڊاڙڻ): ڏڪا ڏوما / لوڏا لما / ڏڏڪا / ٺيلها.

www.sindhsalamat.com　　　books.sindhsalamat.com

ڏڪا ڏوڻ: (ڏڪڻ ڏوڻڻ: لوڏڻ / مڪالڻ/ تڙڻ): ٽيلها / لوڏا لما / تڙ. مثال:

ڏڪا ڏوڻ، دهلن جو سارو ثواب،

نمازن ۾ بيهڻ، نسورو عذاب. (شمس الدين بلبل)

ڏڪا ڏوٽا: (ڏڪڻ ڏوڻڻ: ٽيلهڻ/ ٽيلها ڏيئي ڪيڻ): ڏڪا ٽاپا / ٽيلها / لوڏا لما / ڏوماوا. مثال:

ڏڪا ڏوٽا، مِٺا سِٺا، قرض جارنج ملال مبارڪ.

(شمس الدين بلبل)

ڏِڪارِ ڦٽڪار: (ڏڪارڻ ڦٽڪارڻ: نفرت ڪرڻ): لعنت / نفرت / ٻُجان / ڏوراپو / نِندا / ملامت / طعنو. مثال:

نڪ نرجو آهي: متس ڏڪار ڦٽڪار جو ڪو اثر نہ ٿو ٿئي.

ڏَڪاءِ ڏوُ: (ٺِهڪو ڪرڻ / ٺَتان سنجي ڪرڻ): ڪرڻ جو آواز / سٽڪو / ٺهڪو.

ڏڪائي گشائي: گشو پتو ڏيندڙ / ڏڪو هٽندڙ / ڏٽائي (ڏٽا / ڪوڙا دلاسا ڏيندڙ/ ٻٽاڪي / انوماني (انومان ڪندڙ) / جنهن کي ڪنهن ڳالهہ (معاملي) جو صحيح اندازو نہ هجي.

ڏڪڙ ڏمڇر: ڏڪڙن / دهلن / نقارن / سازن جي وڄڻ جو گوڙ / سازن جو گڏيل آواز / دهلن دمرن جو ڍينگ ڍينگاڙو.

ڏڪو ٻانو: سٺوٽتو / ٻانٺو / لٺ / ڏنڊو.

ڏِڪيو ڏوميو: ڏڪيل ڏوميل / ٽيلهيل / ٽاپاريل / ڏڪاريل. مثال:

پاڻ ڏڪيو ڏوميو لِڱين ڪپن لڳوس. (مبين عيسيٰ)

ڏڳ دڪان: مضبوط / پڪو / پختو / ڪوپو / ڪنڌار / پهلوان / جهجهو مڙس / متارو / ٻلوان / مُتڪو / سورهيہ / توتانگ/ بهادر / بانڪو / مثال:

اهڙي ڏڳ دڪان کي ڪو سالڪ سُڃاڻي!

ڏڳ دڳران: جهجهو مڙس / سگهارو / متارو / ٻلوان / توتانگ / سورهيہ.

ڏڳائو ڏڳ: ڪوپو / ڪنڌار / مَل / ملهہ وانگر پهلوان) سورهيہ / سرويچ / پهلوان / بهادر / مُتڪو / دڳران / متارو / سگهارو / سترونڙ.

ڏمر ڏِامي: هل / بکيڙو / گوڙ / گهمسان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏر ڏچر: گوڙ گهمسان / گائچو / گائلو / هَل. مثال:

گوڙ متو هو گورن جو ۽ پيا ڏر ڏچر.   (خان محمد)

ڏر ڏڙي: ذوق شوق / زور شور / جوش خروش / تکڙ / تاءُ.

ڏر ڏڙاڪو: پڙڏوڪ / پڙڏول / ٻائيتال / لڙ / ٻکيڙو / هَل / گوڙ گهمسان.

ڏر ڏمچر: گوڙ گهمسان / پڙڏوڪ / ٻائيتال / لڙ ٻکيڙو / شور / غل / غوغاءُ / هَلاچو / ماچانگ / هنبس / ممڻ.

ڏر ڏمي: (ڏمڻ) گوڙ / پيهه / هل / شور / زور / دٻاءُ. مثال:

"حاجي" هادي هُو، جاڳين ملي ٿو.

تنهن جو مٽ نہ ڪو، مٿون ڏر ڏمي.   (حاجي خانڻ چنجڻي)

ڏمڪي داٻ: (ڏمڪائڻ ڏٻائڻ) : دڙڪو / پيڪو / دڙٻاٽ / ڏڏو / ڏڪرو / تنبيهه / چينب / هاشا ماشا.

ڏَنَ ڀاڳَ: (ڏن: دولت / ملڪيت / ناڻو / مال - ڀاڳ: نيڪ بختي): خوش حالي /سکر ڀائي / خوش نصيبي / نيڪ بختي / هُوند سُوند.

ڏن پتي ڏنوان: (ڏن پتي: جنهن جي حصي / پتيءَ ۾ جهجهو ڏن آيل هجي. ڏنوان: ڏن وارو/مالدار): دولتمند/سياڻو/مالدار/ غني/ اقبالمند.

ڏن دولت: (ڏن: دولت / ناڻو): مال ملڪيت / جائداد / مال اسباب.

ڏنار پنوهار: ڏٺيار / ڏٺار / ڏٺوند / ڏراڙ / چوپايو مال (ٻڪريون رڍون ڳئون مينهون) چاريندڙ.

ڏنڊ ڪار ڏنڊوڪار: (ڏنڊ / اونداهہ / اوندهہ / لڙ / لڙاٽ / ميرانجهہ / ميراٽ / ڪارو ڏنڊ): انڌڪار / انڌوڪار / ڀنيءِ اونداهہ / گهگهہ اونداهي / انڌيرو / دقان يعني مٽي اڏائيندڙ طوفان واچ / هوا سبب پيدا ٿيل گهاٽي اونداهہ.

ڏنڌو ڏاڙي: ڪر ڪار / ڪسب / پورهيو / ڪرت / هاج / ڪاروبار / پيشو / مشغولي / وڻج واپار.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ڏٽي ڏوري: سنياليندڙ / سنيالو / سنيال لهندڙ / ڪرلائو (ڪر / سنيال لهندڙ) پوئواري ڪندڙ. مثال:

ڪير ڪيڏي هن قيد مان، جو نہ ڏٽي نہ ڏوري.

(سگهڙ لعلڻ خان لغاري)

ڏٽي ڏوڪي: (ڏوڪي: جيڪو ہٿي جي بدران لٺ ڏڪو ڪٽي وڙهي جڏهن تہ اهڙو جذبو ڪنهن ويجهي مائٽ / پياري دوست ڪي ٿي هوندو آهي- ڏٽي: ڌڻ وارو: مالڪ. مثال: ڌڻ تہ ڏٽي نہ تہ وکڻ ڪٽي! مطلب تہ ڌڻ سان ڌنار / ڌڻ جو مالڪ ضروري آهي): مالڪ / مددگار / مربي / رکوال / واهرو.

ڏوتل پوتل: صاف سٿرو / اصطلاح ۾ معنيٰ: آزمودگار.

ڏوتوَ دَلو: ("دلو" تڪبيري صورت دلڙ- ڏوتو. تڪبيري صورت ڏوتڙ): دلال / ڀڙوو / ڪميٹو / ڪجر / فريبي / شودو / ٺڳ / دولابي / دلڙ.

ڏوتي دَلي: ڏوتي: بدنظر / شودي - دلي: دلالت ڪندڙ / بدمعاش): ڪوہلي رن / عيب جاچيندڙ / ڪمزوريون DEFECTS نوسيندڙ عورت / ڪٽپٹو ڪمائيندڙ عورت / ڀڙوي / ڪميٹي عورت.

ڏوتيو دلو: دلال / ڀڙوو / ڪميٹو / ڪجر / ڪٽپڻ ڪندڙ.

ڏوپ واس: (ڏوپ واس ڪرڻ: لوبان يا ڪنهن ٻي سُرهاڻ جو دونهون ڪرڻ: واس ڏيڻ / واسڻ / خوشبوءِ ڪرڻ): سرهاڻ / عطر / سگند / ڦُليل / سرهو (سرهاڻ وارو) دونهون. سنياسي / سنياسي فقير، ڀيوت ڪري (لڱن ڪي رک / مٽي ٿڦي)، واس ڏوپ ڪندا آهن. سرهاڻ جهڙوڪ اگر بتين کي باهہ ڏيئي سُرهو / خوشبودار دونهون ڪندا آهن.

ڏوڏ ڏانڏل: (ڏوڏ: دوکو / ڏانڏل: ڪُوٽ): ريڙهہ پيڙهہ / دولاب / ٺڳي واري ڳالهہ / ڪٽ پٽ / گهپي / ڪلڪل / ڦڏو / ڏيگهارو بحث.

ڏوڏارو ڪوٺارو: (ڏوڏارو: ڏوڏ / ڪوٽ / مڪر ڪندڙ - ڪوٺارو: ڪوٽ / دغا / دولاب ڪندڙ): حرفتي / ٺڳ / ٺڳ باز / مڪار / دولاب ڪندڙ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏوڏو ڏاڻا: ٻارن جو هڪ مقبول گيت مثال: ڏوڏو ڏاڻا چلڙا پراڻا.. الخ

ڏوڏ ڏوڏو: لوڏ / لوڏو / ٻاڇل / ڏڪو / ٺيلهو / ڏونڌاڙ.

ڏوڙ چائي: سنهي مٽي / ڌُسڙ / ڌاڳ / دز / ٻسڙ / لَٽ / رئي / رڪَ.

اصطلاحي معنيٰ: ڪجهه نه / زيان / نقصان. مثال:

(۱) ڏوڙ چائي ٻڪ اڏائي! (ڪجهه به نه)

(۲) بُرائي منجهان ڏوڙ چائي ملي ٿي،

بري ڪان برائي اها ٿي ملي ٿي. (مولانا الله بخش ابوجهو)

(۳) سوچڻ سمجهه ڪان سواءِ ڏوڙ تهڙي چائي!

(مخدوم محمد زمان طالب المولىٰ)

ڏوڙ ڏاٿي/ ڏوڙ ڏاٿيون: (ڏاٿو ڏاٿي - ڏاٿا ڏاٿيون - مٽي لتاڙجي ڏوڙ بنجي ويندي آهي جنهن ۾ ڪک پن ۽ ٻيا ذرڙا ملي هڪ ٿي ويندا آهن. ڏاٿا (ڏاٿن جيڏا ننڍڙا داڻا) پيسجي ڏوڙ وانگر، پائوڊر/ اٽو بنجي ويندا آهن): اصطلاح ۾ معنيٰ: ڪجهه به نه / بربادي / تباهي / نقصان. مثال:

(۱) ڏوڙ ڏاٿي، اٺي چاٺي! ڏوڙ يا پيٺل ڏاٿيون. اٺي چاٺڻ واري چاٺي ۾ سولائي سان ڇٽي ويندي آهن.

(۲) عياشيءَ ۾ ساري اباڻي ملڪيت ڏوڙ ڏاٿي / ڏوڙ ڏاٿيون ڪري ڇڏيائين.

ڏوڙ ڏڌڙ: سنهي مٽي / ڌاڳ / ڌُسڙ / چائي / ٻسڙ / لٽ / رئي / رڪ / دز / اصطلاح ۾: ڪجهه به نه / زيان / نقصان مثال:

بري ڪم جو نتيجو ڇا نڪرندو؟ ڏوڙ ڏڌڙ!

ڏوڙ ڏڪاءُ: ڪجڪوڙ / ڏوڙيو / ڏنڊڻ / لٽين جي وسڪاري جو آواز) / ڏمچر.

ڏوڙ ڌُسڙ: سنهڙي مٽي / دز / ڌاڳ.

ڏوڪ ڏوڪان: ڏوڻ ڏِڪ / ڏِڪا ڏومان / دَٻ ڦسَ / پيهه پيهان / ڳپاڳيهه / ڳَڙدي، اَنڊ ڏنڊ. مثال:

هي هزارين سال تنهنجي حاڪمن ۾ هاڪ هئي،

دوست تنهنجي دوبدو، هت ڏوڪ ڏوڪان ڏاڪ هئي.

(مولانا حاجي احمد ملاح)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏوَڪا ڏِڪا: (ڏوڪڻ، ڏڪا ڏيڻ / ڏڪارڻ، ٽيلها ڏيڻ / ٽيلهڻ / هلڪڻ / هڪالڻ)، ڏڪا ڏوٽا / ٽيلها ٽاٻا / ڏڪ ٽيلها / نيڪالي / ٽڙا (ٽڙا ڏيڻي ڪيڻ، هڪالڻ).

ڏوڪو دولاب: ڪوٽ / مڪر / فريب.

ڏوم ڏام: دهدبو / رعب / شان شوڪت / زور شور.

ڏوما ڏڪا: (ڏومڻ ڏڪڻ)، ٽيلها / ڏڪاٽاٻا / تڪليفون.

ڏومَا ڏِڪون: (ڏومڻ ڏڪڻ، تڏونڏاڙڻ ٽيلهڻ - ڏڪ / ڏڪون)، ڏڪا ٽيلها / ڏڪا ڏوٽا / جهوٻا / مثال:

تون نہ در تان ڏڪ مٺا، مر لوڪ ڏئي ڏوما ڏڪون.

(مخدوم محمد زمان طالب المولىٰ)

ڏونڏاڙ گينداڙ: (ڏونڏاڙڻ گينداڙڻ، لوڏڻ / ڏوڏڻ / جهوٻڻ)، ڳهِلَ / ٽڙڪو / ٺڪلو / جهوٻو / لوڏو.

ڏوٽا ڏڪا: ٽيلها/ ٽڙا. مثال: ڏوٽا ڏڪا سر سهيج..! (شاهہ محمد ديدڙ)

ڏوٽا ڏڪون: (ڏوٽڻ ڏڪڻ) : ٽيلها / ڏڪا / ٽاٻا.

ڏٺي ڏاريندڙ: (ڏاريندڙ: مال ڏاريندڙ / ياڳيو / مال جو ڏٺي / مالوند ڏٺي: سائين: مالڪ / واهرو / مددگار / ڪَرَلائُوَ. مثال:

ويچارو غريب آهي، ڏٺي سائين نہ اٿس!

ڏمڪو ڦهڪو: (دمڪڻ ڦهڪڻ)، ڪرڻ جو آواز / زوردار ڏڪ / ڏڪو.

ڏٺاٺي ڏٺراٺي: (ڏٺائڻ ڏٺارڻ)، ميرن ڪپڙن جي ڏٺاٺي / ڏٺارڻ جي مزوري / اجرت / ڏٺارٽي.

ڏيان گيان: ٻوڌَ / سمجهہ / پروڙ / ساڌواني (ساڌو / سنت / درويش ٽي رهڻ) خوض / هڪ منائي (من ۾ هڪ الله ڪري ويهڻ).

ڏيڄاهو دوڪو: ڪوڙو دلاسو / دولاب / ڪوڙ آسرو / نقصان.

ڏيِر ڏيرج: صبر / تحمل / متانت / ٺڏائي / ٺانهرائپ/ سانت / ڪانڌ / ماٺائي / ماٺار / سنجيدگي.

ڏي ڏڻ: نياڻي / ڇوڪري: ڏيرن / ڇوڪرين واري ڏڻ ۾ شامل يعني ڇوڪري: مثال:

ڏيءُ ڏڻ ٽي ڪري، وات ڦاڙي ٽي ڳالهائين! سنڌي تهذيب / ثقافت / اخلاقيات مطابق ڇوڪري کي وڏو وات ڪري / وڏو وات ڦاڙي يعني ڏاڍيان ڳالهائڻو ناهي هوندو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏ

(لفظن جا جوڙا: 238 ـ ڪل لفظ: 476)

ڏاهڙ ڏاوڙ: (ڏائي يا ڪاهي هٿ سان ڪر ڪندڙ): ڏاهو- ٽِرڙو / ٽيڏو.

ڏات ڏانءُ: (ڏات: قدرت طرفان خاص طرح عطا ٿيل ڍنگ / ڏياري/ قدرت طرفان ڏياريل خصلت مثال:

لڏيسون لطيف چي، ڪنا ڏاتر ڏات (شاهه)- ڏانءُ: ڍنگ: سليقو/خوبي.

ڏات ڏياري: قدرت طرفان مليل خاص خوبي / دان / غير معمولي طاقت/ سخا / انعام / امداد / نذرانو / ڏانءُ.

ڏاتر ڏيهه ڌڻي: رازق/ رزق ڏيندڙ ۽ ڏيهن جو مالڪ يعني الله تعاليٰ.

ڏاتر ڏيهه- ڪي- ڏيندڙ: جڳپال / ڏيندڙ يعني الله تعاليٰ، مثال:

پي جيڪي گهرون توڪان ڏاتر ڏيهه ڪي ڏيندڙ.
سدا پرپور ڀنداري، اي داتا دادگر داور. (ڪشچند بيوس)

ڏاتار ڏاني: ڏاني: ڏان (دان / انعام) ڏيندڙ. مثال:

ڪا نه ڪرمن ۾ ڪوتاهي، ڏيهه تو ڏاني ڏسان (گل محمد قلبي):
جڳ پال / رازق / روزي رزق ڏيندڙ.

ڏاتو ڏاتار: ڏات / ڏان ڏيندڙ / سخاوت ڪندڙ / درياهه دل / هٿ جو ڪشادو.

ڏاهڙ ڪاهڙ: ڏائي / ڪاهي هٿ سان ڪر ڪندڙ.

ڏاٽَ ڏندُ: ٻنيهي ۾ شامل ڏند ۽ ڏاڙهون، مثال: ڪڪ پوڙو آهي: وات ۾ ڏاٽ ڏند نه اٿس!

ڏاڻيل ڏاڻو: نالي وارو / نالي چڙهيو / ناميو / نامر ڪئيو / نامي گرامي.

ڏاڄ پوٽ: (پوٽ: پهرڻ جون شيون يعني ڪپڙا لٽا / ويس وڳا): ڏاڄ ۾ مليل ويس وڳا ۽ ڳهه ڳٺا/ هار سينگار جو سامان وغيره.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏاج ڏيپ: ڪابينو / مهر / شاديءَ جي موقعي تي ڪنوار کي ماٽتن طرفان مليل سامان ۽ ڳهه ڳٺا.

ڏاج ڏيج: (ڏيج: جيڪو ساز سامان ڳهه ڳٺا / ويس وڳا، ڪنوار کي ڏاج ۾ ڏنا وڃن)؛ ڪنوار کي مليل سامان.

ڏاج ڏيوڻ: (ڏاجو: ڪنوار کي ماٽتن کان مليل سامان)؛ ڳهه ڳٺا، لٽو ڪپڙو، هار سيگنار جو سامان.

ڏاج ساج: (ڏاج: ڏيج / ڏاج ۾ مليل ويس وڳا ۽ ڳهه ڳٺا- ساج: ڳهه ڳٺا / ويس وڳا)؛ زيور ۽ لٽا ڪپڙا / ويس وڳا / ڳهه ڳٺا. مثال:

عمر! اوڏيان، جي سنڌ ڏاج ساج،
تہ مهڻن ۾ ويندي مري مفت مير،
وساريان نہ وسريام سانگي سڏير. (محمد عثمان ميمڻ)

ڏاجهہ ڏالٽ: لوڀ/ لالچ / طمع / هيچ / حرص/ موهہ / حسد / چاوت / ٻيائي.

ڏاچيو ڏاگهيو: (ڏاچيو: ڏاچيءَ جهڙو ڊگهو / ڏاگهيو: ڏاگهہ / اٺ جهڙو قدآور)؛ ٽانگور: اچار: ٽرانگو)/ چنگهڙ (ڊگهين چنگهن وارو).

ڏاڏر ڏکو: (ڏاڏرڻ ڏکڻ: دڙٻاٽڻ / ڊيڄارڻ / دڙڪو ڏيڻ)؛ دڙڪو / تاب / رعب / ڪڙڪو سڙڪو / هاهڙ هوهڙ / ڏڏو ڏکرو.

ڏاڍ ڏمر: (ڏاڍ، ڏاڍائي – هاهڙ: ڪاوڙ)؛ زيادتي / ڏاڍائي / ظلم / زور/ سختي / جبر / زبردستي / دبڙ دٻونس/ انڌير.

ڏاڍ ڏنگ: ظلم / ڏاڍائي /ڏنگائي / زيادتي. مثال:

ڏاڍَ ڏِنگ ناهي روا، ڇڏ ڏنگ ڏاڍ. (خليفو قاسم هالائي)

ڏاڍائي اُرهہ زورائي: (ارهہ زورائي: ارهہ / ڇاتي جو زور لائڻ)؛ ڏاڍ ڏمر / زيادتي / زبردستي / زوري / ظلم.

ڏاڍائي ڏمر: ظلم /ڏاڍائي / ارهہ زورائي/ زيادتي / زور آوري / ڪرڙائي.

ڏاڍايون ڏمر: ظلم / زيادتيون.

ڏاڍ مڙسي ڏاڍائي: ظلم زوري / زبردستي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏار ڦاڙ: (ڏارڻ ڦاڙڻ / چيرڻ ڦاڙڻ): چير ڦاڙ / ڪَتر مُتر / چن ڦاڙ.

ڏاراڙ ڏٻرو: ڏار ڏيئي ويل / پنا ڏيئي لهي ويل / ضعيف / هيٺو.

ڏارتُ ڏکندو: (ڏارت: ٻک / خواهش / اِڇا - ڏکندو: درد/ بيماري): بيماري / سور / درد / رنج / ايذاءُ / مرض.

ڏارو ڏکرو: ڏريل چانور / چانورن جا ٽوٽا ٽڪر / ڏريل ڇڙيل چانورن جو ڪيرو / سنهي داڻ / ڏڏر / ٻاٽ (پيٽ لاءِ ڏريل ان).

ڏاڙهي مڇون: ڏاڙهي مڇون ڪوڙي "من الپٽي" (صاف) ڪندڙن تان ٽوڪ / طنز:

(۱) ڏاڙهي مڇون چٽ، پرون شاه بچايا.

(۲) ڏاڙهي مڇون ڪٽيون ڪٽيون،

واڏٿيون تن ويهي وٽيون وٽيون. (پانڌي آريسر)

ڏاسير ٻُجِرُ: ڏاس وارو / ٻُجن وارو / ڏاسيارو/ ٻُجارو.

ڏاسوُ ڏاسڙو: ڏسيندڙ / ٻڌائيندڙ / راهه ڏسيندڙ / دڳ لائيندڙ / سونهون (سونهپ / رهنمائي ڪندڙ).

ڏاتڙ ڏاوڙ: ڪٻو هٿ / ڏانو هٿ.

ڏاڪ ڏڪر: (ڏاڪ: ڪاٺيءَ جو وڍيل ٽڪر / ڏاڪورو - ڏڪر: ڪاٺي جو ٽڪر): سٺونٽو / ڏانديو.

ڏاڪڙبوڪڙ: دانهون / واڪا / رڙيون / رنيون (رنيڻ) / رانيات / رانياڙ.

ڏاڪڻ ڏائڻ: (ڏاڪڻ: ماڻهو جو ماس ڏاڪيندڙ / ماڻهوءَ جو گوشت کائيندڙ عورت): ڏاڪڻي / ڏينوٽي / جادوگرياڻي / پوپي / ٻانپ.

ڏاڪڙي ڏگري: (ڏاڪ - اسم تصغير: ڏاڪڙي: وڍيل ننڍي ڪاٺي - ڏگري: ڪاٺي): ٻارڻ جي ڪاٺي / ٻندي / ڦوڙاٽي / ڦوڙائيل ڪاٺي.

ڏاڪڙا ڏک: اهنج / ايذاءُ / ڏک /درد / تڪليفون / ڏوجهرا / مشڪلاتون.

ڏاگهڙ ٽانگهڙ: (اڻ وانگر ڊگهين ٽنگن وارو): ڊگهو ماڻهو / قدآور / ڄانگهڙيل (ڊگهين ڄنگهن وارو).

ڏاگور ڏمال: (ڏاگورڻ: سخت مار ڪيڏڻ / هڏ گڏ پيڃڻ): سٽ ڪٽ/ مارڪٽ / مار موچڙو / ڏکن جي ڏمال.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏالٽ ڏوکھو: (ڏالٽ: هيچ - ڏوکھو: ڏوکھڻ: ڏولھڻ / ڏوکھي وجڻ: ڏوکي وجڻ: اوتي وجڻ / تکڙو ٻي وجڻ): هيچ / بک / سخت اڃ بک.

ڏامراٽو ڏمريل: مڪدر ڏمر جي پوندڙ / تپٽو / ڪروڌي / جوشيلو / چڙٽو.

ڏانَ دان: خيرات / انعام / بخشيش / ڏالي / سوکڙي.

ڏاناهيون ڏانايون: دڙکا / ڌمڪيون.

ڏانٽ هوڙ: ڏاٽ / ڏاڙهه.

ڏانجهه ڏنب: ايذاءُ / جنجال / ساڙ / پيڙا.

ڏاند ڏگر: ڍور ڍڳا / وهڙا (ڳئون جا نر / سانَ. مثال:
لڳي سخت سانوٽي ورتا ماٺهن ڏاند ڏگر (صاحب سومرو)
سانوڻ جا مينهن پيا آهن. هارين هر سنباهيا آهن ۽ هر هلائڻ لاءِ ڍور ڍڳا ورتا اٿن.

ڏاند ڍڳا: هر ۾ وهائڻ ۽ گاڏين ڇڪڻ لاءِ ڍور ڍڳا / وهڙا / بيل.

ڏانڊا ڏڪ: (ڏانڊا: ڏنڊا: ڪاٺ جا وڏيل ٽڪرا- ڏڪ: ڪاٺ جا وڏيل ٽڪر): وڏيل ڏاک / ٽڪرا ٽڪرا ٽيل ڪاٺ / واڍن جو وڏيل ڪاٺ.

ڏانگڙ لانبٽ: ڍڳهو ماٺهو / تمام ڍگهو / ٻيلنگهه جهڙو.

ڏاني ڏن ڀريندڙ: (ڏاني: ڏن / ڍل / محصول ڀريندڙ- ڏن ڀريندڙ: ڍل / محصول ادا ڪندڙ): ڍل / محصول ڏيندڙ TAX PAYER

ڏاڻ ڏانوڻ: نيئر / سنگهر / جانورن کي اڳين ٽنگ ۾ ٻڌڻ جو رسو / ڏانوٽي.

ڏاڻ ڏيڻ: (ڏاڻ: بخشش / انعام - ڏيڻ: آسرو / انعام جو آسرو): انعام / بخشش / لاگُ.

ڏاڻ ڏيج: انعام / دان / بخشيش / خراج / ڪنوار جو ڏاج.

ڏاوڙ ڏاٻڙ: ڏائي هٿ سان ڪم ڪندڙ / ڪاٻڙ

ڏائڻ ڏاکي: ڏاکي: ڏاکر / وکون ڪندڙ - چون ٿا تہ ڏائڻ ٽڪريون پرانگهون ڪٽي هلندي آهي ۽ ڏسندي ڏيندي غائب ٿي ويندي آهي.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ڏائڻ ڏوس: (ڏوس: س تي زبر): بدمزاج / هوس پرست.
ڏائڻ ڏوسي: تکيندڙ / بدمزاج / هوس پرست.
ڏاھُ ڏُقيرُ: (ڏاھ: ڏاهپ وارو / سياڻو- ڏقير: ڏھ قيريون / اٽکلون ڇاٽيندڙ): حرفتي / هوشيار / اٽکلي.
ڏاهپ ڏانو / ڏانءُ: (ڏاهپ: سياڻپ - ڏانو / ڏانءُ: ڍنگ - سياڻپ ۽ ڍنگ پاڻ ۾ لاڳاپيل هوندا آهن. وڏي ڳالهه ته ڏانو / ڏانءُ ۾ ئي ڏاهپ هوندي آهي): اٽکل / ڍنگ / طريقو / چالاڪي / هوشياري / سجاڻپ. مثال:

(١) ڏيهه - ڏيهين ڏين ڏجهه ڏهاڙي،
تو وٽ ڏاهپ ڏانءُ نه ڪو! (سجاڳ سنڌي)
(٢) وڏي ويو علم ۽ عالم وڏي ويا،
مگر تورا ڪي ڏاهپ ڏانو وارا. (احمد خان "آصف" مصراڻي)

ڏاهپ ڏاهائي: سياڻپ / سمجهه / چالاڪي / عقل / هوشياري.
ڏاهو ڏهُ: ڏھ (ڏ تي زبر ۽ ھ تي پيش): ڏاهه وارو. مثال:

ڦکيون ڇا فـــرق ڪنديون، توڙي ڏس ڏئي ڏھ ڪو:
حڪيم / ڏاهو / ڊاڪٽر / عقل ۾ اڪابر / ويڄ.

ڏاهو ڏانو وارو: ڏاهو: جنهن کي عـلاج جو ڍنگ هجي / ڊاڪٽـر لاءِ اسان وٽ نج سنڌي لفظ ڏاهو به آهي): ويڄ / حڪيم / ڊاڪٽر.
ڏاهو ڏاهُ: سياڻو / عقلمندا / ويڄ / حڪيم / ڊاڪٽر.
ڏاءُ ڏانءُ: ڍنگ / طريقو / نمونو / هنر / چِترائي / ڦَڙتائي.
ڏاءُ ڏِنگَ: (ڏِنگ: ڏنگائي): چل ول / ٺڳي / فريب / مکر / دولاب.
ڏائڻ ڏوسي: (ڏوسي: ڏوس / ڪاوڙ / پاپ / گناهه واري): ٻانئي / جادوگرياڻي /ماس کائيندڙ عورت / بد صورت عورت.
ڏبرو ڏِبل: نِبل / ضعيف / ايرو / ڪمزور / ڪَرَڙنگ / هيٺو / سُکل سَڙيل.
ڏبرو ڏوکي: (ڏبرو: ضعيف / بيمار - ڏوکي: ڏکويل / ڏکن ۾ ڏولائجي ويل / بيمار): اگهو / بيمار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏَتِ پَتِ: ٻول / انجام / وعدو / اعتبار / ويساهه / تقين / وچن.

ڏٽ ڏپ: "ٿر" جي ولين ٻوٽن جون ميوو / جهنگلي ميوو / پاچيون. مثال:

ڏنيون ڏٽ ڏپ جون، متي جهپيرن جهپيون. (سچل سرمست)

ڏٽ ڏوڏا: (ڏٽ: ٿر جو ميوو / جهنگلي ميوا پاچيون - ڏوڏا: ڏونئرن جا داڻا / ڪرڙ جو ڪچو ميوو): جهنگلي ميوا / پاچيون / جهنگلي ڦل ڦول / جهنگَ جو انُ / غريباڻو گذر.

ڏٽَ ڏونئرا: (ڏونئرا: ڪرڙ ۾ پيدا ٿيندڙ ڪچو ميوو، ڏونئرن جي پاچي تيار ڪئي ويندي آهي. ڏئونرن جو آچار (ڪٺاڻ) پڻ ٺاهيو ويندو آهي. ڏئونرا جڏهن ڪچا هوندا آهن تہ انهن جو رنگ سائو هوندو آهي؛ پوءِ جڏهن پچي راس ٿيندا آهن تہ انهن کي "پڪا" چيو ويندو آهي): ٿر / جهنگ جو ميوو ۽ پاچيون جهڙوڪ پڪا / پُسيون / ڏونئرا / ٻير / سگر / وَنگا/ گِدرا /سانئو / مانڌاڻ / پِرت وغيره مثال:

ڏٽ ڏئونر ڏونئرا جن ڏٺا، ڦوڳن پاسي ڦري.
سگر جي ڪائن سرتيون، تن آهہ ڳالهہ ڳري،
ياد پون ماروئڙا! .... (حاجي خاڻ چنجڻي)

ڏٽَ - جي - ڏوٿياڻي ڏوٿِڻِ: ڏٽ تي گذران ڪندڙ / سانگاياڻي / ترياڻي. مثال: مارئي ڏٽ جي ڏوٿڻ ڏوٿياڻي هئي.

ڏٺائي ڳشائي: ڏٺو ٻوزي ڏيندڙ / ڪوڙا دلاسا ڏيندڙ / ٺٺاڪي / زٺلي (زٽَ / پَٽَ هڻندڙ) / ڪوڙو / دغاباز / ٺڳ.

ڏٺو ٻوزي / ٻوزڪي: ڪوڙو دلاسو / ٺڳي / دولاب / دغا / فريب.

ڏٺو مٺو: ڏٺو: ڏٺيل / بدن ۾ ٻريل - مٺو: ٻريل / جهجهو): ٿلهو ستروٽر / ٿلهو متارو / سگهارو / جاڻو.

ڏٺو سٺو: ڪوڙو دلاسو / دولاب / ٺڳي / ڳشو پٽو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏِٽَ ڏورِ: ڏسڻ ڏورڻ - ڏٽ: ڪنهن ڏٺل واقعي تي ٻڌل/ چيل/ ٻـڌل ڳجهارت / لڪل راز - ڏور: ڏورڻ / ڳولڻ / لڪل راز / ڳجهه ڳرهڻ / معلوم ڪرڻ - "ڏور" ڳجهارت جو هڪ قسم / پرولي / معما. اهو هڪ فن آهي، ان ۾ ڳجهارت بيت ۾ ٻڌاريل هوندي آهي. ان جو جواب بيتن ۾ ڏيئي وجبو آهي. اهي بيت ڏور وانگر هوندا آهن. سنڌ جي روايتي ڳوٺاڻين ڪچهرين ۾، حال احوال ڪان علاوه، بيت بازي ۽ ڳجهارتن ٻجهارتن / ڏٽ ڏور جا مقابلا ٿيندا آهن.

ڏِٺا وائٺا: پڌري پٽ / کليل / ظاهر ظهور.

ڏٺل ٻڌل: ٻڌل سُئل ۽ ڏٺل / جنهن جي ڄاڻ سڃاڻ ماڻهن ۾ هجي. KNOWN

ڏٺل وائٺل: (ڏسڻ وائسڻ): ڄاتل سڃاتل / پڌرو / کليو ڪلايو / ظاهر ظهور.

ڏِٺي وائٺي/ ڏٺيون وائٺيون: (پڌري / کلي کلائي - پڌريون/ کليون کلايون): ظاهر ظهور/ پڌري پٽ، مثال: هيءَ ته ڏٺي وائٺي ناانصافي آهي.

ڏپهرو ٻپهرو: (ڏپهرو: ٻن پهرن / ڇهن ڪلاڪن وارو وقت يعني منجهند): منجهند جي ماني ۽ ٿورو آرام.

ڏجاري ڏکي: ڏجيل / ڏجهيل / ڏکايل / ڏکويل، مثال:

ٿيس مارُين ۾، ڏجاري ڏکي،
ڪونهي ڏوهه ڪنهن جو، قضا هئي قدير -
وسريان، نه وسريام، سانگي سڏير! (محمد عثمان ميمڻ)

ڏجهه ڏک: (ڏجهه: ساڙ / غم / درد، مثال:

ساموندڙيڪو ڏجهه، ماءُ! مارينده ڪَڏهِم: (شاهه):
ڏک ڏاڪڙا / تڪليفون / سور.

ڏاجها ڏاڪڙا: ڏک ڏولاوا / تڪليفون / غم.

ڏجها ڏک: ڏک درد / سور / غم / تڪليفون، مثال:

ڏجها ڏک ڏيئي ڏاڍو ڏيرن ڏکايو،
وٺي وير وَرَ ويا، وطن وک وڏايو. (احمد خان آصف)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏجهارو ڏکويل: ڏک ڏنل / ڏکيل / ڪهيل / سورن جو ستايل / هَنيل ماريل.

ڏجهڻ ڏک: ڏجهو: ڏک. مثال: جت ڏير ڏيئي ويا، مُئي کي ڏجهو (پيکس ڏولاوا / ڏنجهه / تڪليفون.

ڏجهو ڏکُ: دک / درد / غم / وڇوڙي جو غم / سور.

ڏچو ڏچو: (ڏچو: ڏکار / اٿاٿ / پينگ/ مصيب – ڏچو: مصيب / تڪليف): آزار / ويل / مصيبت / عذاب.

پاڻ ڪريمن جي نسبت سان "سيد" جي ذات ٻـلاري ۾ فوقيت واري آهي. "سيد جو احترام جيترو "سنڌ" ۾ آهي، اوترو ٻئي ڪنهن به ملڪ ۾ ناهي. البت سنڌ جي ڪن سيدن کان تنگ اچي، ڪنهن دل جلئي چئي ڏنو:

سيد سَچو تہ ملڪ لاءِ ڏچو،
سيد سائو تہ ملڪ لاءِ ڦاهو.

ڏچڪو هِچڪو: اِيو ساهہ / هِڏڪي / چڪي.

ڏڏ مکڻ: (ڏڏ: کتو کير): لسي / جمايل کير / ڏئونرو / ڏهي.

ڏڏڙ آڏڙ: (ڏڏڻ، پيڻ): ذور پڳل / اڌ پڳل.

ڏڏَل ماريل: ستايل / هنيل / آزايل / پيڙيل.

ڏڏو ماريو: (ڏڏيل ماريل): ستايل / ڏکويل / آزاريل / ڏکي / رنجايل / پيڙيل.

ڏڏ ڏکيرو: (ڏکن وارو / ڏکن جو ڏڏيل / سورن جو ستائل): ڏکن جو ڌهڪايل/ مصيبتن جو ماريل. مثال:

چي: آهيان ڏڏ ڏکيرو، غرق منجهہ گناهہ. (شيخ الهہ بچايو)

ڏڏ ڏکيو: (ڏڏ: جڏو – ڏکيو: ڏکن تو ڏڏيل): جڏو/ جڏال/ جت/ جاهل/ موڳو/ ٺٺ.

ڏڏ ڏوهاري: جڏو / عيبن هاٺو / گنهگار. مثال:

آئون آهيان ڏڏ ڏوهاري پڻ گناهن ۾ گندو،
جي ڪرين تون ماڙِ مَرسل! پوءِ شيطان چا ڪندو.

(عبدالحڪيم "واجف")

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏڏ رڏ: (ڪچو / اڻ ٻوجهه. مثال: -

ڏيڏڏن، رهبر رڏن، ڪيو ملڪ جي مالڪ متير،
سو نوازيندڙ نڌَر، احمد ڪري آجا اسير. (شاهه محمد ديدڙ)؛

اڻ سونهون / ڪچو / اڻ ٻوجهه / اڻ ڄاڻ. مثال:

من ڏڏ رِڏ جو رهبر رب پاڻ آهي!

ڏڏ غمن گڏ: (ڏڏ: جڏو: جنهن کي جڏائي / معذوري جو غم هجي):
غمن جو گهيريل / ڪورو چٽ / اڻڄاڻ. مثال:

آهيان ڏڏ غمن گڏ. سچا سڌ سٽج تون! (ميان سرفراز ڪلهوڙو)

ڏڏو ڏڪرَ: دڙڪو / دهمان / رعب تاب / هاهڙ هو هڙ.

ڏڏو ڏڪرو: دڙڪو / دهمان / دڙڪو داب / دڙڪو سڙڪو / هاهڙ هوهڙ / هائڙ هوئڙ. مثال:

(۱) ڪهڙو ئي ڏڏو ڏڪرو ڪيو مانس، پر هو ضد ڪري بيٺو رهيو.

(۲) ڏڏو ڪجي، ڏڪرو ڪجي، هو نه ٻجي ته پاڻ ٻجي وڃجي (ٻهاڪو)

ڏيِ آٿ: آسرو / دلاسو / خاطري / سهارو / ٽيڪ / ٽوڻي / جهلو / ٿنيو / دلجاءِ.

ڏرَ ڏاڪڙو: (ڏرڻ: ڊڄڻ) ڊپ / ڏهڪاءُ / هيبت / ڏهڪار.

ڏرَ ڏڦيڙ: ڏهڪاءُ / مانداڻ / دهشت / ڏهڪاءُ / ٿرٿلو.

ڏر ڏهڪاءُ: (ڏرڻ: ڊڄڻ - ڏهڪائڻ: ڊيڄارڻ - ڏهڪجڻ: ڊڄڻ. مثال:

ڪي جو ڏڻائون، ڏهڪجي دور ٿيا،
وهڪ نه ڪيائون، ايڪ عيب ان جو: (شاهه): ڊپ/ دهشت / ڏهڪار / هيبت.

ڏرتَ ڏڪار: [ڏرت: ڏک. مثال: سپاجهي ستار لاٿا ڏرت ڏيهه تان (شاهه: سر سارنگ) ڏڪار: ڏکيا ڏينهن]: ڏڪر / مهانگائي / قحط / مصيبت/ آپدا / تڪليف / اهنج. مثال:

(۱) سيوهڻ ڪان وئي سنڌ سڄي تي وس ڪري وسڪار،
پاڻي گهه، ان ڪپڙو، ارزان ڪر اظهار،
ڏک بک لهن ڏرت ڏڪار (مهدي شاهه)

(۲) اتر واءِ لڳا. لٿو ڏرت ڏڪار. (هادي بخش شاهه مسڪين)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(۲) سنڌڙي ۾ سڪ سهنج ۾ ٽيندا، ويندا ڏرت ڏڪار
(حافظ محمد "احسن")

ڏرت ڏولائو: ڏکيا ڏينهن / تڪليفون.
ڏرت ڏکندو: ڏکيا ڏينهن ۽ بيماريون / هيٺو حال.
ڏرت ڏمر: ڪاوڙ / رُسامو. مثال:
چي: پلي آيو پائرو، اسان ڇڏيو ڏرت ڏمر. (يار محمد جمالي)
ڏرڙ ڦاڙ: وڏو سوراخ / ڀرگهل/ ٺُنگ / ڦوڙ / ڏارو.
ڏرم ڏڪ: ڏڪ / ڏولا / ڏولاوا / تڪليفون / سور ڳِتيون مثال:
تنهنجا ڏرم ڏڪ، پاتيون ويندس پيٽ ۾. (حسين بخش ديدڙ)
ڏڙو ڪينهوڙو: ڪينهو / بال / ڏڙهو A PLAY BALL.
ڏڙهيون پيڪيون: هڪلون / دڙڪا / ڌمڪيون / ڇڙٻاٽون.
ڏس پتو: (ڏسڻ پتائڻ: ڏسڻ / ڏس ڏيڻ / رستو ٻڌائڻ): نشان / پار پتو / اشارو مثال:

لتي ايري جي حد، هو راڄ جن جو ڪٽي
ڪو ڏس پتو پنڌ پار تن جو. (ميوو خان موج)

ڏسڻ پسڻ: (ڏسڻ واڳسڻ / پرکڻ / نظر ڪرڻ. مثال:

هر شئي ڏسين پسين ٿو، هر جا رسين وسين ٿو،
آهي زمين زمن تي مولا قيام تنهن جو.

(حاجي عبدالله "واقف" ٺاروشاهي)

ڏسُ پَنڌُ: (ڏسڻ پنڌائڻ / پنڌ ٻڌائڻ / واٽ ڏسڻ): ڏس پتو ADRESS / WHERE ABOUTS
ڏسڻ واڳسڻ: جائزو وٺڻ / جاڻڻ سڃاڻڻ / جاچڻ جوچڻ / نهارڻ/ غور ڪرڻ / ويچار ڪرڻ.
ڏِسٽا واڳسٽا: ڄاتل سڃاتل / واقفڪار / گهائل مائل. مثال:
هي ڏسٽا واڳسٽا ماڻهو، آئي ويل ۾، اڪ جي پڪائي ڪان منهن موڙيو وڃن!
ڏسٽو واڳسٽو: ڄاتل سڃاتل / سُڃهِروُ / واقفڪار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏسي وائسي: جاڻي ٻُجهي / دانستہ / سوچي سمجهي / هٿ وٺي DELIBERATELY، مثال:

ڏسي وائسي وڃي پاڻ کي مصيبت ۾ وڌو اٿائين.

ڏڪار ڏرت: قحط / ڏکيا ڏينهن / اڻ هوند / اڻاٺ / بک / مهانگائي.

ڏڪڻي ڪنبڻي: (ڏڪڻ / ڪنبڻ) ٿڙڪڻي / لوڏو / خوف / ڀؤ / ڊَپَ هِراس.

ڏک ڏاڪڙا: تڪليفون / سور / اهنج / ايذاء / غم. مثال:

ڏونگر ڏورڻ ڏک ڏاڪڙو وو.
اهي ڪشت ڪشالا ڪيندي
پنهل پيچڻ آءُ ويندي. (منٺار فقير راڄڙ)

ڏک ڏچا: آزار / تڪليفون / سور / اهنج.

ڏک ڏجها: تڪليفون / سور / اهنج. مثال:

سک نہ ڪو تنهن جي وڃڻ ڪان پوءِ ڏٺم،
ڏک ڏجها مون ڪيڻ ڏنا توڪانسواءِ. (حافظ محمد احسن)

ڏکَ ڏجرا: تڪليفون ڏوجهرا / درد / آزار / تڪليفون / اهنج.

ڏکَ ڏرَ: خوف / انديشو / تڪليف. مثال:

جن جو ڪفيل تون آن، واهر وسيلو تون آ،
رهبر رسيل تون آن، تن خوف ڪو نہ ڏک ڏر. (شاھ محمد ديدڙ)

ڏک ڏراڃ: تڪليف / ڏاڪڙو / درد. مثال:

ڇڏي ڏک ڏراڃ، هن پرمزا ماڻئين. (خانزائي)

ڏکَ ڏرَمَ: (ڏرم: تڪليف): رنج / لاچاري / درد / سور/ ڏنجهہ / سختي / ڪيٽ.

ڏک ڏسڪار: روڄ / ماتم / سڏڪو / راڙو.

ڏک ڏسڪو: ڏکڻ (ڏکوئي وڃڻ)- ڏسُڪڻ: وجهلڻ / ڳرڻ: ڳـٽتي ڳاراٽو / جهوري.

ڏک ڏمر: تڪليف / نازل ٿيل ڪاوڙ / آيل مصيبت. مثال:

ٿي راضي رشيد احمد چئي، لاهي ڏک ڏمر. (رشيد احمد)

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

مون کي ميڙ مارو مٺا محبتي،
ڪِلي ڪير ڏيندا، ڇڏي ڏک ڏمر. (حاجي نور محمد شاهه "نورل")

ڏکَ ڏوجهرا: سور / تڪليفون / درد. مثال:

(١) هيڏا ڏک ڏوجهرا ڏنئر، هاڻي پنهنجو ڪرم پار.
(فقير احسان دل رحماڻي)

(٢) ڏک ڏوجهرا ڏيهه جا، سهندي وڃ هلي. (ڏمرام مسرور)

ڏک ڏنج / ڏنجهه: تڪليفون / آزار / سور / ڏک درد.

ڏکَ ڏوارُ: اهنجَ / مصيبت / تڪليف / هجا. مثال:

ڪاڏي پيتي سنريون نہ ڪر ڏک ڏوار. (خانزئي)

ڏک ڏولارپو: شڪايت / دانهن / احتجاج. مثال:

(١) ڏک ڏوراپو سيڻن کي صريح، لوا ڪليو ڪلايو
(شاهه: سر سسئي آبري)

(٢) پيار ڪندا جي پرچي پٽبو،
ڏک ڏوراپو ڪين ڪي ڇٽبو،
الف جو اقرار ڪَيُنِ. (غلام ابڙو)

ڏک ڏول: تڪليفون / سور/ اهنج. مثال:

ڏک ويا سڀ ڏول، پسي جانب روء "جلال" چئي. (جلال ڪتي)

ڏک ڏولا: درد/ تڪليفون. مثال:

ڏک ڏولا ڏاج، ڏئي ويا ڏير پنيور ۾. (حاجي خانڻ چنجڻي)

ڏک ڏولاوا / ڏولاڱا: تڪليفون / سور / اهنج. مثال:

(١) ڏک ڏولاوا ڏيهه اندر، تڪر ٽولاڪا پسان
پرت جو پنڌڙو پچايان، دل ڳنڍڻ جي واسطي
(خوش خير محمد هيسباڻي)

(٢) هي ڏک ڏولائي جا ڏينهڙا، قادر شل ڪٽي!
(پير علي گوهر شاهه "اصغر": سر سهڻي)

(٣) راهه سانول جي روز نهاريان، ايندم شال سويل،
ويندا ڏک ڏولاوا. (نانڪ يوسف)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(۴) ڏک وهارين، ڏک تارين، ڏور ڏولاوا ڪرين.
(حاجي احمد ملاح)
(۵) ڏک ڏولائي ۾ پيس ڏلي. (علي محمد جسڪاڻي)
(٦) ڏک ڏلائو، سور ساڻي، ياب بيڪس جي ٻٽي.
(پير ڪمال سائين: سر جوڳ)
(٧) ڏک ڏولاوا ڏيهہ جا هئا مقدر ۾ لکيل،
پر ڪاتب قدرت توهين تحرير ۾ آيا آهيون. (مير علي نواز ناز)
(٨) ڏک ڏولاوا ڏاڍا ڏنا سي
پيرين پيادا پنڌ ڪياسي،
پل پل پيڙا پرت هي پاتي. (مير علي نواز "ناز")
(٩) حاجي، هٿ هجي هک راضي،
ڏک ڏولاوا ٿين ماضي،
(١٠) ڪل يار بنا ڪير لهي لهي. (حاجي خانڻ چنجڻي)
(١١) وڏي اميد اسان جي الله ۾ آهي،
ڏک ڏولاوا ڏکڙا، سو لحظي ۾ لاهي. (حسين بخش خادم)

ڏک سور: تڪليفون / اهنج / آزار. مثال:
(١) ووا مون کي ڏنائين "منٺار" چئي، ڏک سور ڏونگر جون ڏاتيون
(منٺار فقير راڄڙ)
(٢) آئون ڏکن سورن ۾ ڏهيلو،
رهيم وروندهن سڀ ويو،
ڪر "منٺار" سان مليو، ڪارڻ رب الله تعاليٰ.
(منٺار فقير راڄڙ)

ڏکو ڏر: (ڏڪائڻ: ڏ تي زبر: ڊپ ڏيڻ / ڊيڄارڻ) ڊپ / ڌمڪار / ڌمان / دڙڪو.

ڏکو سکو: (ڏکو سکو ڪرڻ / ٻڌڻ: دڙڪو داٻ ڪرڻ): دڙڪو / ڌمان / ڌمڪار / پڙ / رعب تاب.

ڏکي ڏوکي: (ڏوکي: ڏکويل / ڏکن واري): ڏکويل / دردن جي ماريل.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏکي ڏوکڙي: ("ڏوکي" - تصغيري صورت "ڏوکڙي")؛ ڏکويل / دردن جي ماري/ ويچاري.

ڏکيا ڏوراپا: (ڏکيا: ڏکن ۾ پيل لفظ/ شڪايت وارا لفظ - ڏوراپا (ڏوراپڻ: مهڻو ڏيڻ / مياروُن ڏيڻ / ميار رکڻ)؛ مهڻو / ميار/شڪايت.

ڏکيا سوُريا: (ڏکيا: ڏکن جا ماريل / سوريا: سون جا ستايل)؛ سورن وارا / هنيل / ماريل / ڏکن جا ڏڏيل.

ڏکيو ڏوسلو: ڏکايل / عذاب ۾ پيل / سورن جو ستايل / ڏوسيل.

ڏکيو ڏهيلو: ڏکايل / ڏکن جو ماريل / سورن جو ستايل.

ڏکيو سوريو: ڏکن وارو / سورن وارو / سورن جو ستيل

ڏلي رلي: (ڏلڻ رلڻ: پٽڪڻ / ڏولڻ)؛ پٽڪي/ رولڙا ڪري، مثال:

ڏلي رلي وريا، ڏکيا ڪاتي ڏينهن،
نوان اچي نينهن، مارن ڪيا ملير ۾. (شاهہ)

ڏمر ڏوٺ: غصو / ڪاوڙ / رنج/ ڏک / ناراضگي.

ڏمر ڏوس: ڪاوڙ / قهر / غصو / تاب، مثال:

اڪڙيون اکڙين تي ڏمر ڏوس ڪرين. (شاهہ: سُر آسا)

ڏَنُ پَٽُ: نذرانو / خراج / پيٽا / مريداڻو (اها رقم / شي جيڪا مريد پنهنجي مرشد کي نذراني طور پيش ڪن) / لاڳ / پنڌڻ - پنڌل / نذراني جي مقررڪيل رقم / پيراڻي ونڊ /مرشد جو حصو.

ڏن ڏيج: نذرانو / انعام / پيٽا / مُريداڻو.

ڏنج ڏجهندو: بيماري / اگهائي / مرض / ناچاڪائي / اهنج / سور / لڳائي / ڏولائو / تڪليف / درد/ ڏک/ ايذاءُ.

ڏانجي ڏانجهو: اهنج/ تڪليف/ درد/ سور.

ڏنجهہ ڏک: ڏک / تڪليف / ايذاءُ، مثال:

ڄٽي توکي مائٽ، نہ سنيريا ڪو سک،
مُلوڻ تي تنين کي، ڏنئي ڏنجهہ ڏک. (شمس الدين بلبل)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏنجهہ ڏولائو: تڪليف / ايذاءُ / درد / سور / اهنج / ڏک. مثال:

ضاد ضعيفن ضامن آهين،
تو در آيس دگ مان لاهين،
ڏنجهہ ڏولاوا لعلڻ لاهين. (رئيس امام بخش جتوئي "صابر")

ڏنجهو ڏنجهہ: تڪلف / ڏک / درد / ڏولائو / اهنج / ايذاءُ / سور.

ڏند چڪ: (ڏندڻ چڪڻ : واتورڻ / گهٽ وڌ ڳالهائڻ/ جانيوتجڻ):
واتوَر / زباني جهيڙو / گهٽ وڌا ڳالهاءِ.

ڏند ڏاٽ: ڀتيهي (ڀتيهن ڏندن) ۾ شامل ڏند ۽ هڏڙون.

ڏنڊ ڏوهہ: ڏوهہ مطابق ڏند / جُرمانو / هَر جانو.

ڏنڊا ڏڪندا: ڏڪندا: ڏنڊا جن سان ڏک هٽي ڪنهن کي زخمي ڪري
سگهجي تو): لٺيون ڏڪا / ڏنڊا ٻاٺا. مثال:
ڏنڊا ڏڪندا ڪلهي ڪنيايون،
منڪر سندو متو ڀڳائون،
ڪيائون عين علي اظهار. (نانڪ يوسف)

ڏنڊڻ پاٽي: ڏندن ۽ بدن جي صفائي / تڙ پاٽي، مثال:
ڏنڊڻ پاٽي ڪري، وهنجي سِهنجي، تيار ٿي نوڪريءَ تي ويو.

ڏنڊو ڏٽو: (ڏنـڊو: ڏنـڊي وانـگـر مضبوط / ڏٽو: ڏنيل / پـــريل):
سگهارو / مضبوط / جانئو.

ڏنڊو ڏڪندو: (ڏڪندو: جنهن سـان ڏک هٽي ڪنهن کي ڏڪـائي /
زخمي ڪري وجهجي): لٺ / ڏڪو / سونٽو.

ڏنڊو ڏوڙو: (ڏوڙو: ڪتي وانگر وتيل ويڙهيل): سگهارو / جانئو.

ڏنڊو ڪونڊو: ٿاڌل ڀنگ گهوٽڻ لاءِ ڏنڊو ۽ ڪوندو / مـوالين جو
سازوسامان.

ڏنڊو متو: جانئو / سگهارو / مَتارو / ڏگروگر / ٿلهو.

ڏنڊو مُشٽنڊو: ٿلهو متارو / سگهارو / پيمڪ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏِنگائي ڏوھ: (ڏنگائي پڻ ھڪ ڏوھ آھي)، اڙٻنگائي / ارڏائي / لُچائي / گناھ / جرم.

ڏنگ ڏائو: ڏنگائي / ارڏائي / لچائي / بدمعاشي / اٽڪل، مثال:

مون منجھ ڏنگ ڏائوَ گھڻا، تون پلا ڪج ڪي پال.

(حفيظ: مومل راڻو)

ڏنجھ ڏانجھو: اَمنجُ / ڏکُ / ڏولائو / ايذاءُ / تڪليف / درد / سوُر.

ڏنگ ڏاءُ: ڏنگائي / لُچائي / اڙٻنگائي / آرڏائي.

ڏنگ ڏنگائي: لچائي /تيڙائي / بدمعاشي / مستي / ارڏائي / اڙٻنگائي، مثال:

ڏنگ ڏسيو پنھنجون ڏنگايون، پٺي اٿر ڦڦڙي ڦٽي.

(محمد اعظم ھنگورو)

ڏِنگا ڏوراپا: ڏنگو: ڇڙٻ/ دڙڪو، مثال:

ھڪ ڏنگا ڏاڏاٺا، ٻيو موٺيو تان نہ ميندرو (شاھ): اولاپا/ ڇڙٻون/ تاب تاءُ/ دڙڪا مھڻا.

ڏنگو آرڏو: اڙٻنگ / اھنڊ.

ڏَنگو ڏائو: (ڏائو: ڪاٻو): اٽسِڊو / اِڊنگو / ڦِڏو / تيڏو.

ڏِنگو ڦِڏو: مڙيل / وريل / ور وڪڙ / پيچدار، مثال:

ڪتج ڪنبج پور جا پھاڙي،

ڏنگو ڦڏو ٻي ايٽ ڌھاڙي،

اِڳتون اديون آھن اور. (حاجي خانڻ چنجني)

ڏِنگو ڏوڙو: ڏوڙو: ڏوڙي / ڪٽي وانگر وٽيل ويڙھيل / اٽيل. ٻڪريءَ جي ڏاس (وارن) يا رڍ جي پشم مان "ڏوڙو" اٽيو ويندو آھي.

ڏنگو ڏھيلو: (ڏھيلو: ڏکيو / درديلو): اپالو / ميرو / دردمند.

ڏِڻ وارُ: (وار: ڏينھن / ھفتي جو ڏينھن، مثال طور پڇيو ويندو آھي: اڄ ڪھڙو وار آھي؟ - ڏڻ: مکيہ ڏينھن، جھڙوڪ ھندن لاءِ ھولي / ڏياري دسھڙوءِ مسلمان جون عيدون / محرم: خوشي جو ڏينھن / شُبِ ڏينھن / وڏا موقعا AUSPICIOUS DAYS

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏِنو ٻَنو: (ڏنو: الله جي نالي تي ڏنل - ٻَنو: بچاءُ): اُجورو / خيرات جو نيڪ ڪَم / خيرات / صدقو / نذر نياز. مثال:

(۱) ڏنو ٻنو اهي! الله پاڪ جي نالي تي ڏنل خيرات ڪيل گناهن جو بچاءُ ۽ قيامت جو ڇوٽڪارو ٿي سگهي ٿي.

(۲) ڏنو ٻنو آ، ويتر ٿئي ٻه گهٽو
مٽر ۽ چٽو، جيئن پيل تيئن پلو ٿئي. (شاهه)

ڏنءُ ڏليُ: ٽو / سيڪ / باهه جو سيڪ / ساڙ (ساڙڻ) / پچ (پچڻ) .

ڏوٻاسو ڏوراپو: اوپالو / مهڻو / ميار / طعنو.

ڏوٻاڪَڙ دوٻاڪڙ: (دوبڙو: تڪبيري صورت: دوٻاڪڙ): بدچالو / ڪَلڇٽو / لالچي / لوڀي.

ڏوبَرُ ڏبرائي: هيڻائي / ڏبلائي / ڪمزوري / ضعيفي / ٻُڍاپڻ.

ڏوٿَ الگهڙيو: (ڏوٿ: گهٽو ڪائيندڙ / گهڻ ڪاياڪ/ پيٽوڙي): هبچي / جنهن کي رکو کائڻ جي خبر هجي ۽ آدب ETIQUETTE نہ ڄاڻندڙ / ڏٺيت / ڪلڇٽــو / بدفضيلت / بـي اركـان •UNCULTURED

ڏوٽ ڏوسيلو: (ڏوسيلو / ڏوسو: ڪراڙو / جهونو / يڦ ٻڍو / ڪک): پيري ظهيري جي عذاب ۾ قاتل / هلڻ ۾ هلاڪ / جنهن جي جوانيءَ جي جوت ختم ٿي چڪي هجي/ ڏوٻاڪ / ضعيف.

ڏوڙِي ڏٿَ ڪائڪ: ڏوڙي: جهنگلي ميوا ۽ ٻاڄيون ڪائيندڙ / جنهن کي ٻوڙ پلاهه نصيب ۾ نہ هجن): جهانگلي / سانگي / ٿر جا مارو / مارونڙا / ڏوٿيڙا .

ڏوٿ ڏاڍائي / ڏاڍايون: (ڏوٿ- ڏوٿڻ: ڏوراپڻ: ميــار رکڻ): ميار / مهڻو / ڏوراپو / ڪاوڙ / ڦِتڪار. مثال:

ڪانگ تون هي عرض منهن جو، ڪج ٻڌي ٻانهون ٻيهر
هاڻِ "حافظ شاهه" سان ڇڏِ ڏوٿ ڏاڍايون ڏمر.
(حاجي حافظ شاهه تڪڙائي)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ڏوٽ ڏمر: (ڏونجڻ؛ ڏمرجڻ؛ ڪاوڙجڻ. مثال؛

جي ڏمريا ڪنهن ڏوٽ سي اڏامي آڻ پرين (شاهه؛ سر پورب)؛
طعنو / مهڻو / عتاب / ڪاوڙ / غصو / ناراضگي / ناراضپو. مثال؛

(۱) ڏس اچي هي حال يار، ڪرنماڻي تي نظر،
سان پلائي پال يار، ڏوٽ ڏاڍا ڇڏ ڏمر. (سيد فاضل شاهه)

(۲) موٽ پنهل مل آري الا،
ڏوٽ ڏمر ڇڏ آ گڏ گهاريون. (حافظ حاجي محمد شاهه تڪڙائي)

(۳) بخشيدو پورن ڪي، ڏوٽ ڏمر ۽ ڏوهه. (نانڪ يوسف)

(۴) ناوڪ نينهن جو بيشڪ بچ تون،
ڏوٽ ڏمر ڏهڪار، تپي تڪرار نه ڪر.
(سيد ميران محمد شاهه مير/مهجور)

(۵) محڪم مالڪن جو سهين ڏوٽ ڏمر.
(مخدوم محمد زمان طالب المولي)

ڏوٽ ڏوراپا: مهڻا / طعنا / عِتاب / مَيارون / رنج / رُساما. مثال؛

(۱) محبن مڪا مون ڏي، وري اچ ڏوٽ ڏوراپا ڏئي.
(سچل سرمست)

(۲) ڏوٽ ڏوراپا وو ڪيترا، ميان الا،
سي سخت مڪائون -
هڻ حال اسان جا هي. (سچل سرمست)

ڏوجَ ڏوجرو / ڏوجهرو: (ڏوج: مرض / بيماري / روڳ / اگهائي-
ڏوجهرو: تڪليف سور / درد): ڏک رنج / سورَ / سِهمون /
انتظاري / درد / ايذاء / ڳُتي / فڪر / بيماري / روڳَ.

ڏوجهرا ڏولاوا: ڏک / سور / تڪليفون.

ڏوجهرا ڏمچَ: ڏکَ / سور / تڪليفون.

ڏوراڏو ڏورانهون: پرانهون / پري جو / ڏور / پريرو / وٿيرڪو /
گهڻو پري FAR OFF

ڏوس ڏمر: ڪاوڙ / ناراضگي / غصو / عتاب.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ڏوڪاهو ڏڪر: (ڏوڪاهو: ڏولاهو / ڏنجهـــ / ڏک / تڪليف / قحط سالي. مثال:

اُتر ڪِوي، ڏکڻ ڪِوي، ڪوي اوير اچ،
ڏور ڏوڪاها پيچ، جو مينهن مُنداڻتو آيو (خليفو نبي بخش):
ڪارو ڏڪر / ڏڪار / قحط رجال / اڻاٺ / مهانگائي / ڏرت.

ڏوڪهو ڏوڪو: (ڏوڪهڻ ڏوڪڻ: اوتڻ / اوتي پي وڃڻ): سخت اڃ / اُلي / پياس / ڏوڪِ ڏوڪان. مثال:

پاڻيءَ جي پـريل جڳ يڪ ساهيءَ پي ويو! الائي ڪهڙو
ڏوڪهو ڏوڪو لڳو اٿس!

ڏول ڏَيچا: مانداڻُ / ڏولاڻو / ڏنجهه / ڏک / مصيبت / آپدا. مثال:

تڏهن آير ڏول ڏيچا، هاٺي پٺي اٿر هاء هچا! (مولوي نبي بخش)

ڏول ڏجها: تڪليفون / ڏک / مصيبتون / مانداڻ. مثال:

سکهو سوال ورجاء، عربي اجها،
لهن ملڪ توَن ڏول، ڏاتر، ڏجها (شاهه محمد ديدڙ)

ڏول ڏمر: (ڏولڻ ڏمرجڻ: ڪاوڙ ڪرڻ) تڪليفون / ناراضگيون / مصيبتون / آپدائون.

ڏولَ ڏولاڪو: ڏولو / ڏولاڻو / رولو / مصيبت / پريشاني.

ڏول ڏولاڻو: (ڏلڻ ڏولڻ: پريشـــان ڪرڻ / تڪليف ۾ وجهڻ / ڏولائي ۾ وجهڻ): پريشاني / تڪليف / ڏولاڪو / رولو / مصيبت / آهنج / درد.

ڏولاڻو ٽولاڪو: رولڙو / تڪليف / ڏک / ڏکو ٽاڀو / پريشاني.

ڏولاڻو ڏڪر: (ڏولاڻو: ڏڪار جون تڪليفون، مثال:

لاهين مٺان لوڪ، ڏولائي جا ڏينهڙا - شاهه: سرسارنگ):
ڏک / ڏوجهـرو / رولڙو / تڪليف / اهنج / مصيبت / ڏک بک / ڏڪار / قحط.

ڏؤنتو ڏنومٺو: جبرو / جاٺو / سگهارو / مٺڪو / ڏِگَ / سَتروَتر / بهادر / جَنگ / جوان / اڻگهڙيو.

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

ڏولڊڙو ڪَروَلڊڙو: عضون سوڙھو / توَلڊڙو / ڊوَلڊڙو / ويڙھيل سيڙھيل / وٽيل سٽيل / مونڙو.

ڏونگر ڏاڪڙا: (ڏونگر: جبل - ڏاڪڙا: ڏاڪيا / جبل جا ڏاڪيا پنڌ / ڏکيون چاڙھيون / آڏتراڇا آھڙا / ور وڪڙ پھاڙ): پھاڙن جون اٽانگيون واٽون / پيچرا. مثال:

ڏوري ڏونگر ڏاڪڙا، مُحب مُنِّ سان مل. (سڪندر خان کوسو)

ڏوٺرا ڏيلھا: (ڪرڙ جو ڪچو ميوو، "ڏيلھا" کائڻ ۾ ڏاڍا قابض ٿيندا آھن. انھيءَ ڪري لاڳيتو ڏيلھا کائڻ ڪان پاسو ڪيو ويندو آھي. قبضي جي شدت ڪان تنگ ٿي ڪنھن چيو ھو: وري نہ ڏيلھا کائيندس، اصطلاح ۾ معنيٰ "وري اھڙو ڪم نہ ڪندس): ڪرڙ جي وڻ ۾ ٿيندڙ جھنگلي ميوو جنھن مان ڪتاڻ / آچار پڻ ٺاھيو ويندو آھي.

ڏئونرا ڏٽَ: (ڪرڙ جو ڪچو ڦر / ڏينو - ڏٽ: جھنگ جو ميوو / ٽر جو ميوو ءِ پاڇيون. مثال:

ڏوٺرا ڏٽ اسان جو موڙيون ڪرڙن ڏار (صالح سنڌي)

ڏوٺرا ڏيلھا: ڪرڙ جو ڪچو ڦر / جھنگلي ڪچو ميوو

ڏوھ پاپ: گناھ / عيب / گھٽتايون. مثال:

واٽ نيڪيءَ جي ھلائج جنھن سان حاصل جَسُ ٿئي،
ڏوھ پاپن کان اسان کي رک تون آجو اي ڏٽي (محمد صديق "مسافر")

ڏوھَ ڏِنگَ: گناھ / پاپ / گھٽتايون. مثال:

ڏوھ ڏنگ پنھنجا ڏسيو، ھي ڏيل تو منھن جو ڏري (محمد اعظم منگورو)

ڏوھَ ڏنگايون: (ڏنگائي: ڏنگي ھلت): ڪچايون / عيب / اوگڻ / گھٽتايون. مثال:

(۱) عيب اسان ۾ ڏوھ ڏنگايون، مون يار پاندپايا سندن پيش پڙي (نانڪ يوسف)

(۲) ڏوھ ڏنگايون ڪيتريون، ھئر منجھ ھزار. (طالب پلي)

(۳) ڏينھن جمعي جو سڏ سٽيج،
ونحن اقرب گڏ ھجيج،
ڏوھ ڏنگايون پڻ بخشيج،
سختي ٽال، سڪايل پال. (حاجي خانڻ چنجڻي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(۴) ڏوھ ڏنگايون بخش ڪر وڙ تون ٻي وڙن تي ڪر،
هاديءَ ڪو هٿ ڪرم چوڏر رب ستار يا خدا

(محمد صديق مسافر)

ڏوھَ ڏوراپو: (ڏوھڻ ڏوراپڻ)؛ (ڏوھ ڏرڻ / ميار ڏيڻ)؛ ميار

ڏوھ گنَاھ: پاپ / گهٽتايون / قصور / جرم. مثال:

(١) ڪل اسانکي ڪيهڙي،ميان ڪهڙو ڏوھ گناھ (نانڪ يوسف)

(٢) تون جل جلال جبار آهين،
تون قادر قيوم قهار آهين،
تون ساقر سميع ستار آهين،
تون بخش ڏوھ گناھ سندمر. (منٺار فقير راڄڙ)

(٣) بخش اسان جا ڏوھ گناھ - لااله الا الله (سيد سردار علي شاھ "ذاڪر")

ڏھَ واڙَ: (ڏھَ: ڏھڻ جي جاء / ڪير ڏيندڙ چوپائي مال (مينهن ڳئن / رڍن / ٻڪرين) ڪي ڏھڻ ۽ پوء "واڙن" / واڙڻ جي جاء / وٿاڻ ۾ واڙي ڇڏڻ؛ ڪير ڏھڻ جي جاء.

ڏھڪاءُ ڏرَ: (ڏھڪائڻ) ڊپ / دهشت. مثال:

پنج ٻيائي ۾ نہ تون، ڊڄ ڪين ڪنهن ڏھڪاءُ ڏر

(هدايت علي نجفي "تارڪ")

ڏھڪاءُ ڏھڪار: (ڏھڪائڻ ڏھڪارڻ؛ ڊيڄارڻ)؛ ڏھڪار (اسم تصغير: ڏھڪارو) / دهشت / ڊپ / خوف.

ڏھڳَ ڏھاڳُ: وڇوڙو / جدائي / فراق / ڦوڙائو / رنڍاپو (عورت جو رن ٻنجڻ) / طلاق.

ڏھيلو ڏکئو / ڏکيو: ڏھيرو / آھنجو / تڪليف وارو، آھنڊ / اڙٻنگ. مثال:

"ڏر" ڏھيلو ڏکئو، سر ۾ سئونتا ماري،
لاءِ وينـــي ڪيـــن وســـاريءَ (شاھ: سر سهڻي)

ڏيا ڏمڪار: ڏمڪار: ڏمڪارڻ؛ ڊيڄارڻ - مثال:

ايڏي ڏيا ۽ ڏمڪار هو ٻهڪو ٻهروٽين جو (مل محمود پلي)

ڏيا: دٻــدٻــو / دهــشــت / رعــب تــاب - ڊپ / دهمان / حشمت / هيبت.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ڏيا ميا: (ميا: مايا: دولت - مايا هڪ قسم جي "ڏيا" (رعب تاب) آهي): مثال: وڏي ڏياميا وارو آهي.

ڏيبَ ڏاجَ: (ڏيب - ڏيڻ) ڪنوار جو ڏاج.

ڏيب ڏيج: ڏاج / مائٽن طرفان ڪنوار کي مليل ڏاجو.

ڏيٺِ ويٺِ: (ڏسڻ وائسڻ): ڄاڻَ سُڃاڻ / واقفيت / سڃاڻپ. مثال:

(١) هتي نئون نئون آيو آهي: اڃا ڪا ڏيٺ ويٺ ٿي نه اٿس!

(٢) سنگت ڪرڻ ۽ سنگت پر سر تائين ڏيئي ڇڏڻ. سنڌ وارن جي تاريخي ميراث هئي ۽ سندن ڪئريڪٽر جو چمڪندڙ جزو! پر جيئن جيئن ٻاهرين جو تجارتي اثر متن پوندو ويو ۽ سندن ڏيٺ ويٺ ٻاهرين ماڻهن سان ٿي، تيئن تيئن اها ميراث سندن هٿان نڪرندي ويئي."

(پير علي محمد راشدي: اهي ڏينهن، اهي شينهن)

ڏيج پوت: ڏاجو / ڏيبَ / ڪنوار کي مائٽن طرفان مليل سامان / لٽا ڪپڙا ۽ ٻيو ڳنا / انعام / ڏاج / ڏاجو.

ڏيريدار ڏيري ڏٽي: ڏيرو: ديرو- ديري (آنَ جو ديرو) وارو / ڪري (ان جو ڪرو) وارو / مُکي / پٽيل / رئيس / پڳدار.

ڏِيڪَرَ ڏڏو: دڙڪو / دهمان / دڙٻاٽ دڙ (دڙٻاٽڻ دڙڻ) / ڌمڪي ڌمڪاءُ. مثال:

جي ڪوڙو سچو ڪن تا ڏيڪر ڏڏو.

اسان ڪان ٻه اڳ پر پيگا تا وڃو. (مخدوم محمد زمان طالب المولى)

ڏيکَ ويک: (ڏيکڻ ويکڻ: ڏسڻ وائسڻ): نظارو / لقاءُ / ڏيکاءُ SHOW

ڏيکَ ڏيکاءُ: (ڏيکڻ ڏيکارڻ): نمائش / لقاءُ / ٻاهريون ٺٽ / آڊمبر / پيڪو / ٺاهه ٺوهه / تماشو / نماءُ / ٺَٽَ ٺانگرَ.

ڏينهوڪو ڏينهوٽو: ڏينهن جو / ڏينهن وارو / ڏينهن ڪان وٺي / اڄوڪي ڏينهن جو.

ڏيهَہ جهان: (ڏيهہ: ملڪ - جهان: دنيا) : ڪائنات / سنسار.

ڏيهاڙ ڏينهن: وار / هفتي جو ڏينهن / ڏهاڙو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏ

(لفظن جا جوڙا: 65 - ڪل لفظ: 130)

ڏابَ ڏاڳَ: ڏڏڙ / مٺي / دَزَ / رَئي / ڏُسڙ / ڏوڙ.

ڏاڍو دمر پٽ: (دمر پٽ - دمر پٽڻ: ساهي کڻڻ): وِ [illegible] انجهادو / اجهاپو / ساهي (ساهہ پٽڻ) / قرار / سک / تورو [illegible] ويساهين / ٽَڪَ ٻَج (ٽَڪ ٻيجڻ) / توري وقت لاءِ ترسڻ SO JOURN

ڏاڍون ڏِيرو: ڏين وارو / ڏاڍو / جتي ڏين ۾ ڳاهن جي ساوڪ هجي.

ڏاٽ ڏوٽ:(ڏاٽڻ ڏوٽڻ: ڪاٽڻ ڪوٽڻ): ڪاٽ ڪوٽ/ ٻج ڪهڙ. مثال:

ڪاغذن ۾ ڏاڍي ڏاٽ ڏوٽ ڪيل اٿس!

ڏاٽَ ڏوهہ: (ڏاهڻ ڏوهڻ): ٻج ڏاهہ/ ٻج ڪهڙ/ ڏاٽ ڏوٽ.

ڏاڍِ ڏوڍ: ڏاڳِ ڏوگ / سڀ ALL AND SUNDRY

ڏاڙ ٻتاڪ: (ڏاڙڻ ٻتاڪڻ، وڏائي ڳالهہ ڪرڻ): وڏايل ڳالهہ / لباڙ / زَٽُ / ٻَٽُ / لافَ / بي بنياد ڳالهہ / اجائي ٻڪ. مثال:

هميشہ ڏاڙ ٻتاڪ هڻندو آهي!

ڏاڙِ ڏُوڙ: (ڏاڙڻ ڏوڙڻ: وڏائي ڳالهہ ڪرڻ): وڏايل ڳالهہ/ لباڙ/ وڏاءُ.

ڏاڙ لَباڙ: (لباڙ: لباڙڻ: ٻتاڪ هڻڻ: وڏائي ڳالهہ ڪرڻ): ٻتاڪ / وڏايل ڳالهہ/ وڏاءُ.

ڏاڙو ڏشو: (ڏاڙو: ڪلائيندڙ ڳالهہ): کل مسخري / چرچو ڀوڳ. مثال: سنڌ جي روايتي ڪچهين ۾ کل ڪيڪار، حال احوال، ڳجهارتن جي مقابلي، راڳ روپ کان علاوه چرچو ڀوڳ، ۽ ڏاڙو ڏشو پڻ ٿيندو آهي.

ڏاسوڙي ڏسِڙي: ڏسِڙ واري / وارياسو هنڌ/ لتاشي زمين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏاشِ ڏوَش: آڌر ڀاءُ/ خوشامد.

ڏاشو ماشو: (ڏاشڻ ماشڻ: ڏاڙ ڏشو هڻڻ / ڪل ڀوڳ ڪرڻ): چرچو / ڀو /ڳ ڪل مسخري.

ڏاڱڙ ٻي ڏولو: ڦوڦانگ / ٽوٽانگ / اجايو وڏو.

ڏاگ ڏوگ: سڀ / ڏاد ڏوڊ/ ٽيئون ٽوپڻ / ننڍو خيرو ALL AND SUNDRY

ڏاڳڙ ڏوساڙي: ڏاڳ: لٽ واري زمين / لٽاشي / وارياسي زمين .

ڏامڙا ڪامڙا: (هميشہ جمع ۾ ڪم ايندڙ): ٽپڙ تاڙي / سامان سڙو/ ٽامڙا ٽومُڙا / ڪامِڙا / ٽامڙا / ٽڪر ٽوڀر.

ڏانبو پيٽڙُ: ڏانبڙ / وڏي پيٽ وارو / ڪاڻڻ جو ڪڏو.

ڏانڊو سڪٽو: خالي / اڻ ڀريل.

ڏان ڏوَن: ٽانءُ ڦونءُ / اجائي وڏائي / ٽيڪر / سيٽَ.

ڏانوا ڏول: خراب ٿيل / بِگڙيل /مُنجهايل / ڦتل / برباد/ ناس DWINDLED

ڏامَ ڏوَمَ: (ڏاهڻ ڏوهڻ): پيچ ڏاهم / ڦِتاءُ / (پيچڻ ڏاهڻ) ميسار (ميسارڻ)

ڏاءُ ڏپ: (ڏاءُ: ڏائڻ: ڏيڇارڻ): خوف / خطرو / اُڌڪو / ڌهڪاءُ/ اَلڪو / هراس، مثال:

(۱) خوف ڪر تون ڪان خدا، ڇڏ ڌنگ ڏاڍ
ڏاءُ ڏپ ڏج رک سدا، ڇڏ ڌنگ ڏاڍ.

(خليفو محمد قاسم هالائي)

(۲) جي ڀائين تہ جيئرو هجان تہ ڇڏ تون ڏاءُ ڏپ.

(مخدوم محمد زمان "طالب المولٰي)

(۳) اڇي خلق ۾ پيو، اهڙو ڏپ ڏاءُ.. (مل محمود پلي)

(۴) بهشت دلاسو، دوزخ دڙڪو، سامي قبر ٿو ڪوڙو ڪڙڪو،
ڏپ ڏاءُ ويا ڏهي ڏهي (شاهہ نصير)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڊِبَ ڊُسڙُ: ڊِبَ: مٽي واري جو ڍيرُ - ڊُسڙ: ڏوڙ): ڏوڙ / مٽي / رڻي / ڊاڳ. مثال:

ڊاپوريون سڀ پٽجي وينديون، وقت جي نوڙي وٽجي ويندي

(راشد مورائي) ڊبي/ ڪک/ ٻوڙا.

ڊَبَ ڊاڙي: گند گاهه / ڊين جو گاهه / ڪک ڪانا. مثال

سئو هاڙي پوک مان ڊبَ ڊاڙي ڪيي ڇڏيندو آهي.

ڊپوڙو ڊاپورو: ڊين وارو / ڊپيارو.

ڊَٽ ڊِهي: هوڏ/ ضد/ چُپ/ هَپُ.

ڊپ ڊاءُ: خوف / خطرو / ڳڻتي / الڪو/ اُڌڪو / انديشو. مثال:

(۱) رسو ڪامل اچي ڪاهي، ڇڏيو ڊپ ڊاءِ سڀ لاهي.

(پير ڪمال سائين: مولود)

(۲) جو سر سٽي تي سورهيه ميدان عشق اندر

ڊپ ڊاءِ ان کي هر دو عالم ۾ ٿيندو ڇا جو.

(هدايت علي نجفي تارڪ)

ڊڊا ڊکر: ("ڊَڊو" معنيٰ گهوڙو - ڊڊو (ڊڊو ڊکر) ڊيڪائڻ: گهوڙو ڀڄائڻ / گهوڙ پسوار ٿين / مفاصلو طئي ڪرڻ / گهوڙو ڊوڙائي پهچڻ): وهٽ / سواري لاءِ گهوڙا. مثال:

ڊڊا ڊاکر، ٻڪريون ٻيا سريو اچن سامان. (سگهڙ حامد علي)

ڊڊا ڊاڪرا (ڊڊوڊاڪرو): سواري لاءِ گهوڙا / وَهٽَ.

ڊرڙاٽ ڦرڙاٽ: پرڙاٽ / گئس خارج ٿيڻ جو آواز / ائٽ يا ڪنهن چڪري جي هلڻ جو آواز.

ڊڙانگ ڊِٽنگي: ڊيگهارو ڪم / گوڙ/ وهاڻ جو گوڙ گائچو / شادي جي خوشين جو ڌمچر.

ڊُس ڊاسڙ: ڊُسڙ / ڏوڙ واري زمين.

ڊُسڙ ڊاڳ: ڏڏڙ / ڏوڙ / مٽي / دز / رڻي.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ڊشَ پَٽاڪَ: لباڙ / ڍاڙ / اجايو وڏاءُ.

ڊُڪَ ڊوڙَ: (ڊُڪڻ ڊوڙڻ: ڪوشش ڪرڻ): ڀڄ ڀڄان / جتن / ڪوشش / جدوجهد / جاڪوڙ. مثال:

(١) نوڪريءَ لاءِ ڏاڍي ڊڪ ڊوڙ ڪيائين.

(٢) ڪي اڏامن، ڪي سرن، ڪي سَر بر ڊڪ ڊوڙ ۾
(حاجي احمد ملاح)

ڊُڪ ڊيڙَ: ڊيڙَ: ڊيڙائڻ: وَهِتَ ڀڄائڻ / ڊوڙائڻ. مثال: وتي تـو ڊڊو (گهوڙو ڊيڙائيندو!): ڊڪ ڊوڙ/ ڀڄ (ڀڄڻ)/ ٽاپي (تکو هلڻ)

ڊڪ ڊيهِڙو: (ڊيهڙڻ: تيز ڊوڙڻ): ڊوڙ / ڀڄ / ٽاپي.

ڊُڪٽو ڊوڪوُ: (ڊوڪو: اچار: ڊروڪو): تکو ڊوڙندڙ چوهو / چوٽ.

ڊِڳڙ باز پيٽي: پيٽوڙي / پيٽ چٽيو / ڪاڻڻ جو ڪڏو. مثال:

صفا صاف ڏائـڻ رهـي تـو ڏنگا
ڊِڳـڙ باز پيـٽي چنـدا چورنگا. (مولانا ثناءُ الله ثنائي)

ڊگهڙ ڇانگهڙيل: ڊگهو / ڇانگهو / قدآور.

ڊگهير اينگهـ: (ڊگهيرڻ اينگهائڻ: وڌائڻ): ڊگهار/ ڊيگهـ/ پکيڙ / ڦهلاءُ.

دمبڪ دنبو: دهل جي دم دم / دهل جي وجت / دهل جي ڊينگ ڊيگان (آواز)

ڊنب ڊنبلو: (اُچار: ڊرنب ڊرنبلو): ماڻهن جو ميڙ / ميڙاڪو (هڪ هنڌ مڙڻ / گڏ ٿيڻ) / انبوهه / ٽولو / هشام / ڇانگَ / ٽولي / مجموعو.

ڊنب ڊنباڙو: دٻدٻو / ٺٽ / رعب تاب / شان شوڪت.

ڍِنگ ڍِنگاڙو: (ڍنگ: ڍنگ ڍنگ / ڍينگ ڍينگ / دهل وڄڻ جو آواز- ڍنگاڙو: سازن جو گڏيل آواز): دهلن شرنائين جو واڄو. مثال:

وهانءَ ۾ ڍنگ ڍنگاڙو نـه ٿيو تـه اهو وهانءُ ئي ڪهڙو؟!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڊوڏُ ٻَلاڙو: ڪُروپ (ٻيڇڙو روپ)/ بدصورت / بدشڪل / مڪروه/ نفرت‌انگيز.

ڊوڙ ڊڪ: ڀڄ ڊوڙ / جاڪوڙ / تاڪوڙ/ هَڏُ وَٽُ / تڙ تڪڙ. مثال:

(١) ڏاڍي ڊوڙ ڊڪ ڪانپوءِ وڃي ڪم ٿيو.

(٢) پير، سيد، پنڊت ۽ ساڌو ٻہ ڪن ٿا ڊوڙ ڊڪ

ننگَ وڃهو طرفدار لئہ وٺن هر بار ووٽ. (محمد صديق مسافر)

ڊوڙي ڊڪي: هلي چلي / جاڪوڙ ڪري، مثال:

(١) ڊوڙي ڊڪي وڃي ڪامياب ٿيو.

(٢) اڄ وڃي ڊوڙي ڊڪي ان جي ڪِران قدمن مٿان،

۽ چوان تنهنجو آهيان پو چا چڱو ۽ چا ٻُرو.

(مخدوم محمد امين فهيم)

ڊولَ ٻلاڙو: ڪُروپ/ ٻُجڙو/ بدشڪل / اٺوڙنڌڙ / مَڪروه / نفرت ۽ ڪِراهتَ جهڙو.

ڊولَب ڊولو: منهنَ سُوٽل / ٻوتَ سُڳل / ڇين لڙيل (لڙڪندڙ ڇين وارو) / سُوٽل مُوٽل.

ڊول چمچو: اصطلاح ۾ معنيٰ واسطو / نسبت. مثال:

پراون معاملن ۾ پنهنجو ڪهڙو ڊول چمچو؟

ڏُونڊڙو ڪُبڙو: چيلهہ ڪبو / نِميل

ڊؤلَ ڊيل: بدن جي بيهڪ.

ڊؤل ڍَبُ: ڍنگ / انداز / نمونو. مثال:

علم ڏاران ڪين ڪنهن هنڌ آب ۽ عزت لهن

توءِ جاهل جوڙجڪ سان ڪن هزارين دول ڍب

(خليفو محمد قاسم)

ڊؤل شول: ڍنگ / نمونو / انداز.

ڊيچو ڊيچڙو: ڊپ / ڀؤ / ٻاراڻي بيماري جنهن ۾ ٻار ڏانهون ڪري اٿندو آهي / چِرڪَ.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

ڊيرڙو ٽيرڙو: ٽرڙو / هلڪڙو / نالائق/ ڪميڻو / هلڪي مزاج وارو

ڏيڙ ٻڙاڪو: گوڙ / ڳائچو / ڏمچر. مثال:

سنڌي وهانءَ جي نشاني ڏيڙ ٻڙاڪو هوندي آهي.

ڏيل ڏوَل: ٻيهڪ/ اڏاوت/ جوڙجڪ.

ڏيِلو ٽندڻ: (ڏيلو: جنهن جي بدن جي جوڙجڪ ٽِندڻ جهڙي هجي/ ڏندڻ جهڙو): موچارڙو / ڪوجهو / ڪوجهڙو / ڪِنڙو.

ڏيِمڪڙو ڏينبو: ڏيبڙو / بندرو / ڄامڙو / گهگهِٽو / ٽينگڙو / ڇِگهٽو / قد جو ننڍو ۽ بت ۾ پريل.

ڏنيبَ ڏينباڙَ: سزا /سيڪيت / ڦيهَہ/ ڏاڍي مار/ ڇينبا/ ڏمڪي/ ڇنڊَ.

ڏينگ ٻڙاڪو: شـــادي / وهانءَ ۾ دهلن جي ڏيگ ڏينگان / شرنائين جو منڊل / ڏمچر. مثال:

سنڌي وهانءَ ۾ ڏينگ ٻڙاڪو ضرور ٿيندو آهي.

ڏينگَ ڏٽانبو: وڏو خرچ / بي فائدو خرچ / شادي وهانءَ تي گهر ٻاري ڏياري ڪرڻ جو انداز.

ڏيهہ ڏيهڙو: ٻاچ / ڏوڙ / ڏڪ.

www.sindhsalamat.com	books.sindhsalamat.com

ڏ

(لفظن جا جوڙا: 62   ڪل لفظ: 124)

ڏاڙي ڏاڪي: (ڏٿُ: وارياسو علائقو/ برپٽ/ ريگستان/ سنڌ جي واريا‎سي ڀاڱي جو نالو)؛ سنڌ جي ڏٿ واري حصي جي ٻولي/ ڏٿ ۾ رهندڙ ڏاٽيڙن جي ٻولي/ سنڌي ٻوليءَ جو ڏاڪي لهجو.

ڏاڏورو ڍَنڍورو: پڙهو/ دهل جي 'ڍينگ ڍينگ' تي ماڻهو ميڙي، ڪو لکيل اعلان پڙهي ٻڌائڻ/ مشهوري/ مَنادي.

ڏارَ ڀارَ: ڍنگُ/ نمونو/ طريقو/طرح/ دستور/ طرز/ هلت/ ريت/ ڍؤل.

ڏارو ٽيپڻو: (ڏارو: چوپڻ/ چوپڙ راند جو ڏاٽو/ جنتري/ فالنامو/ چَڪو/ داءُ/ علم رمل وسيلي، چڪو هٽي، حساب ڪري، ڳجهَہ جو احوال ٻَڌائڻ- ٽيپڻو: جنتري جي مدد سان ڪا اڳڪٿي ڪرڻ/ يا اڳواٽ ڳالهہ ڪرڻ)؛ ٽوٽو ڦيٽو/ قسمت جو احوال/ جنتري/ فالنامو/ سال جي تاريخن ۾ مشهور ڏينهَن/ ڏڻَن جو تيار ڪيل ڪتاب. ياد رهي تہ هندو وڌ ۾ وڌ ٽيپڻن ۾ جنترين ۾ ويساهہ رکندا آهن.

ڏاروڙا وَسڪارا: سانوڻ جا پويان اوهيرا/ وقتي وسڪارا/ مينهن جون وَسون/ برسات جون ڇاٽون.

ڏانڊا سڪٿا: ٻگل ٽانءُ/ ٺڪر جا ٽانءُ/ خالي ٽانءُ، مثال:

هنيون نہ حاضر جن، پِري نہ اڪڙين ۾،
تلها ڏانڊا سڪٿا، هيئَن جاڙ جٖين. (شاهہ ڪريم)

ڏانڊارو ڍَنڍورو: پڙهو/ مشهوري/ وڏي آواز سان اعلان (پڙهو گهمائڻ: ڍُهل جي وَڄتِ تي ماڻهو ميڙي، ڪو اعلان ڪرڻ)

ڏانڊِارڄڻ ڏانڊرجي پوڻ: آڦرجڻ/ ڪاٺي ڦوڪجي پوڻ/ڪاٺي پرجڻ.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ڏانڍو سڪٽو: (ڏانڍو: خالي/ سڪٽو گهڙو يا ڍِلو جو وڄڻ ۾ تيز هوندو آهي. چوندا آهن: ڏانڍو گهڙو، وڄي گهڻو! سنڌي سازن ۾ "گهڙو" اهم آهي جو وڄت لاءِ ڪم ايندو آهي): خالي/ اڻ پريل/ پڳل ٺانءُ/ ٺڪر جو ٺانءُ.

ڏانڍي ڏانڍيٽڙو: (ڏانڍي: ڏنڍ جو پکي- اسم تصغير: ڏانڍيٽڙو): پاڻيءَ جو پکي/ پاڻي جي پکي جو قسم.

ڏانگ ڏري: ماڪ جي مهل/ فجر/ صبح جو وقت/ پرھ ڦٽي/ پرڀات/ پيچ پني/ آسرُ ويل.

ڏانگو ڏانگ: (ڏانگو تيڻ: وڙهي وڙهي ٿڪجي پوڻ/ اٽڙي پوڻ/ وڙهي ساٿو ٿيڻ): ناس/ تباھ/ هُفيل/ هَنيل.

ڪنديڻ ڏانگو ڏانگ، ماٺهو گهڻا مجبور تون. (شاھ محمد ديدڙ)

ڏاول ڏاپيل: پيٽ پريل/ ڍؤ ٿيل/ ڍئيل/ پيٽ پري ڪاڏل/ اصطلاحي معنيٰ، آسوده/ خوشحال/ سکر.

ڏايون ڏاپيون: (ڏائجڻ ڏاپجڻ: پرجڻ/ ڍءُ ڪرڻ): ڏاول ڏاپيل، مثال:

(١) "پسڻ منجهان پرين جي" ڏايون ڏاپيون ٿي نہ ٿي!

(٢) ڏايون ڏاپيون (ڏاول ڏاپيل) مينهون/ ڳئون گهڻو کير ڏينديون آهن.

ڏيرو گهيرو: ڪنن ڪان گهٽ ٻڌندڙ/ ٻوڙو، مثال:

فلاڻو ڏيرو گهيرو (Hard of Hearring) ٿي پيو آهي.

ڏٽ پٽ: (ڏٽ: ٿر/ سنڌ جو ريگستاني علائقو): وارياسا پٽ/ ڪُليل پڌر/ ميدان، مثال:

ڏٽ وسيا، پٽ وسيا، سرھا ٿيا سانگي سنگهار (شاھ: سرسارنگ)

ڏنّين پٽين: ميدانن ۽ پڌرن ۾، مثال:

ڏنّين پٽين ڏير، مَهين ماروئڙن جا (شاھ: سر مارئي)
- مهيا/ ميا/ متارا/ سکيا/ ستابا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏڍُ پيٽُ: وڏو پيٽ/ ٻاهر نڪتل پيٽ Big Belly/ Bulged Belly

ڏَر ڏِلَ / ڏيل: (ڏلڻ ڏيلڻ): ڍلائي/ سُستي/ ڍَرائي.

ڏر ڍلائي: ڍرائي/ ڍِلھڙائي/ ماٺائي/ مُهلت/ ڍِھر ڍھلائي.

ڍرڙو ڍلڙو: ڍرو/ ڍلو/ سُست رفتار/ ڍَھيَل/ آهستي هلندڙ.

ڏُرڪڻ ڏروٽيڻ: ڦِسڪڻ / ڪِسڪڻ / آهستي آهستي هلڻ /
هيٺ ڪِرندو محسوس ڪرڻ.

ڍَرو ڍِلو: ڍَر ڪيل/ ڍَھيل/ ڍلھڙو/ سُست رفتار/ آهستي هلندڙ.

ڍڪُ پَناهه: (ڍڪ: ڍَڪَ ڍڪڻ: پناهه ڏيڻ/ عيب ڍڪڻ):
اجهو/ پردو/ پوش/ سَتَرُ.

ڍڪَ ڍَڪَڻُ: (ڍڪڻ- ڻ تي پيش: ڍڪڻ جي شئي/ مَٽ جو ڍڪڻ) مثال:
ڍوليا ڍڪڻ تي، منھنجي مدابن جو (شاهه) : پوش/
پردو/ پناهه/ اوٽ/ اجهو.

ڍڪَرُ ڪهيرٽُ: اونگهه/ غَشي/ ننڊ جو جھوٽو/ ننڊ جي پِنڪي/
اوجهرائي/ مُونجهه.

ڍڪڻ اوڍڻ: پائڻ/ پهرڻ/ هنڍائڻ.

ڍڪٽهار ڍڪيندڙ: پناهه ڏيندڙ/ امن امان ۾ رکندڙ.

ڏِڪٽي مِڪٽي/ ڏيڪٽي ميڪٽي: (ڏڪٽي: ڏِڪَڻَ جو آواز ڪندڙ/
ميڻهن- مِڪٽي: ميڪڻ جو آواز/ ٻي- ٻي/ ٻيڪ ڪندڙ
يعني رڍ يا ٻڪري): چوپايو مال/ کير ڏيندڙ حلال جانور.

ڏِڳُ ڍيرُ: ڪوڙ / ٿهو/ سٿو (ستيل شيون/ مِٽي).

ڏِڳائي ڏِڳن وارو: ڏاڳير/ ڏڳا سنڀاليندڙ/ ڏڳي گاڏي هلائيندڙ.

ڏِڳلو ڏڳلو: ڳِڍلو/ ڪَڙتو/ ڪهين وارو ڪَڙتو.

ڏِڳو ڏانڊو: (ڏانڊو: پوڙهو ڏڳو): ڍور ڍڳو/ مال مويشي.

www.sindhsalamat.com　　　　books.sindhsalamat.com

ڍڳو ڏور: مال مويشي/ چوپايو مال، مثال:

(١) ڍڳو ڏور ڏانديو، چَرند ۽ پَرند،
سِين تي سويرو تو ڪڙڪي ڪمند. (شمس الدين بلبل)

(٢) ڍڳو ڏور ٻڪَ، پوک پٺي پيلجي،
ڪري تو عبادت، تہ تر تيلهجي. (شمس الدين بلبل)

(٣) مگر جو هجي، معتبر ۽ مڪين،
ڍڳو ڏور ٽِپو، چار ٻارا زمين. (شمس الدين بلبل)

مان ڪنهن وانگي چمچو چغل خور نہ آهيان،
مان حق چوندو آهيان گلا خور ناهيان،
سچائي جڏيو آ مون سڀ ڪنهن کي "دادن"
مان انسان آهيان ڍڳو ڏور ناهيان. (دادن فقير)

ڍِڳي ڏانڊي: (ڏانڊي: پوڙهي ڍڳي): ڍڳيون ميهون/ کير ڏيندڙ مال.

ڍِل ڍيلَ: ڍَرائي/ ڍِلائي/ ڇڙواڳي/ ڍِيمائي.

ڍَلڪار ٽلڪار: ڍَلڻ/ ڍلڪارڻ: ٽِلڻ ٽڪلڻ: هلڻ/ پنڌ ڪرڻ): هلڻ جو اندازو/ تور/ رفتار.

ڍنڍَ ڍوري: تراڻي/ هيناهين، مثال:
سائر ٻوڙي سوهٽي، نہ ڍوري نہ ڍنڍ (شاهہ سر سهڻي)

ڍُنڍ ڍُونڊ: مُردار جانور/ جانور جو مڙهہ/ مئل جانور/مئل جانورمان ايندڙ بدبو.

ڍنڍون ڍورا: ڍورو/ ڍورا- ڍوري/ ڍوريون - ڪڏون ڪُٻا- ڍنڍون: درياءَ مان نڪرندڙ شاخ جا هڪ هنڌ تلاءُ مثل بنجي پوي):
هيناهان علائقا/ هيٺالا هيٺاليون، مثال:

(١) ڍنڍون ڍورا ڀريا، ڪيون دهشتون دريائن
(محمد سومار ميمڻ)

(٢) واهہ واٽر، ڍنڍون ڍورا، ڇڏيائين پَڌَ پرائي (حاصل فقير)

(٣) پوکن پاڻي مليو، وسڻ ڪيو وَرُ،
ڍنڍون ڍورا ڀُر ٿيا، تانگهو توٽي تَرُ. (صالح سنڌي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏَنگ ڏَبُ: پارُ/ طرح/ طرز/ نمونو/ ڍانو/ ڍَت/ طريقو/ دستور/ ڍار/ ريتِ.

ڏنگهر ڍاري: (ڏنگر/ ڏنگهر: ڪنڊائن وڻن جون چانگيل ٽاريون/ ڍاريون جن کي، ٻهراڙين ۾ گهرڙن کي چوڌاري ڍڪ ڏيڻ لاءِ، لوڙهن Fences ۾ ڪم آندو ويندو آهي. ڍاري: اهڙي شئي جنهن کي ڍاري سگهجي يعني ڏنگهر جن کي ڍاري/ لڳائي/ ستي لوڙهو تيار ڪيو ويندو آهي. اصطلاح " ڏنگهر جي ڍار رهڻ" جي معنيٰ آهي اها جاءِ جتي ڏنگر ڍاريل/ ڏنل هجي يعني ڪکائين گهرڙي ۾ رهڻ/ گهر پرسان هجڻ/ ڪکن (ڪکاون گهرن) ڀيڙو هجڻ): لوڙها. مثال: گهرن جي حفاظت لاءِ، ٻهراڙي وارا هميشه ڏنگهر ڍاري گڏ ڪرڻ ۾ لڳل هوندا آهن.

ڏنگهر ڍاڙي: سنهو جَهنگ/ ڪنڊنِ وارو ٽارو.

ڏنگهرِ ڍانهر: ڪُنڊائان چانگيل ٽار/ ڏِنگهريون.

ڏنگهرَ ڍانگهرَ: ڪنڊائن وڻن جي چانگ/ڪنڊائان ٽار/ ڏِنگهريون.

ڏور ڍانڍو: (ڍانڍو: سڪڻو جيڪو/ ڪُجي نہ سگهي يعني جانور/ پوڙهو ڍڳو): ڍڳا ۽ ڏاند/ چوپايو مال.

ڏور ڍڳو: ("ڍڳو" بہ هڪ ڍور/ جانور آهي: جانور/ جناور/ حيوان/ هَرَ/ نار ۾ وهندڙ): جانور. مثال:

(١) ڍور ڍڳو وڪڻي، اوڌر پاڌر کڻي، پُٽ جو وَهانءُ ڪيائين.

(٢) وڪڻي ڍور ڍڳو، سَتهہ مليو سروپ سان (چنراءِ سامي

- سَتَهہَ: پاٽمرادو/ سروپ: پرماتما-

(٣) عشق بنا آدمي، ڍور اَتو ڍڳو، ڍڳوري سچڻ (نانڪ يوسف)

(۴) سچ لهي سانجهي ٿيو، جانئين آيو تائين،

هر ڪو مُنهن پنهنجو ٻئي، ڍور ڍڳي تائين. (پرولي: پيٽي: مجر)

(۵) گڏ ڪيل روڪڙا رپيا، سونا ۽ روپا گهڻہ ڪيس تي خرچ ٿي ويا، ڪي ڍور ڍڳا بہ وڪڻي ڇڏياسين.

(حاجي حقير ابن مگڻ: صد ليلة)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڊور ڍَنگرُ: چوپايو مال/ وهٽ واڻو/ مال مويشي/ ڊور ڍڳو.

ڍورو ڍنڍ: ترائي/ قدرتي تلاءُ/ ڇڄ/ ڇنبُ/ ڪڏو/ پاڻي جو ڏهو/ پاڻي جو چشمو.

ڍول جاني: مِٺڻ/ پيڻ/ لالڻ/ ساجن/ سپرين/ سجڻ/ ڍول/ ڍولو/ ڍوليو/ ڍولڻ/ پيارو/ محبوب/ دوست.

ڍولڪ ڍولڪي: ننڍو دهل/ دُهلڙي/ ڍيبڪي/ پکواز.

ڍومائون ہاٿون: ڏڪا ڏوما/ رولڙا/ ڏڪا ٿاٻا/ ناڪام ڳولا/ اجائي ڪوشش.

ڍڙنڪو جهوٽو: (ننڊ ۾ ڍڙنڪڻ ۽ جهوٽڻ): ننڊ جو سوپو/ سوپڙو/ جُهٽڪو/ پنڪي.

ڍڙنگي ڍڙنگو: ڍونگ وارو يعني اٽڪلي/ چالباز.

ڍڙنگل ڍيڪ: (ڍونگل هڻڻ/ ڍارڻ: اڻوڻندڙ ڳالهه ڦهڪائي ڏيڻ/ چيڙائيندڙ ٽوڪ- ڍيڪ ڏيڻ: زهريلي ٽوڪ/ طعنو هڻڻ): مهٽو/ ڪل/ ٺٺول/ چِٽر/ ٽوڪ/ طعنو/اڻوڻندڙ گفتو/ زهريلي گفتگو/ واهيات ڳالهه.

ڍيبَڪ ڍيبڪي: پکواز/ دُهلڙي/ ڍولڪ/ ڍولڪي.

ڍيرُ ڍِڳُ: گند جو ڪوڙ/ ڪوڙ/ ستو/ ٿهو.

ڍيري ڍِڳي: ڍڳي (ڍ هيٺ زير): ننڍڙو ڍڳ/ ٿهو/ ڍيرُ (اسم تصغير: ڍيرڙي)] ڍيريون ڍڳيون (ڍيرڙيون ڍڳڙيون): ڪوڙيون/ ستيون/ ٿهيون.

ڍيڪ ڍڙنگل: اڻوڻندڙ ڳالهه/ چيڙائيندڙ چِٽر/ ٽوڪ/ زهريلو گفتو/ طَعنو/ Poisonous/ Sarcastic Remarks

ڍينگ مَٽر: گول مول/ ٻي ڍولو/ اٽڪهڙيل.

ڍينگڙو مينگڙو: اجايو/ سادو/ بيسود.

ڏَيو ڏائو: ڏاول/ پيٽ ڀريل/ (اصطلاح ۾) آسودو/ خوشحال.

www.sindhsalamat.com

books.sindhsalamat.com

ذ

(لفظن جا جوڙا: 14　ڪل لفظ: 28)

ذاتِ پاتِ: حسب نسب/ پيڙهي/ ڪٽنب/ جاتي/ ڳهراڻو/ خاندان/ نِيات/ آکهه/ ڀائپي. مثال:

(١) اسلام ۾ ذات پات جو ڪو فرق ناهي هوندو ۽ خلقيندڙ جي آڏو سڀ هڪجهڙا آهن.

(٢) نڪي پڇيائين ذات پات، نڪي پڇيائين راهه،
ڪري مَنَ اَچاهه "سامي" ڇڏيائين چن ۾. (چئنراء سامي)

ذات ذَمات: (ذمات: ڪڙم): جماعت/ ٽولو/ ڳهراڻو/ ڪٽنب/ قبيلو. مثال:

وڃ مسافر ماٺ ڪر، پُرسَ پنهنجي ڏانهن پار
ڏس نالو نالدار، ذات ذمات پانهجي.

(مخدوم غلام محمد ڀڳائي)

ذات سنات: (سنات: هڪ ذات جون سؤ/ گهڻيون شاخون يا پاڙا جئن سيد، بخاري، حُسيني/ ڪاظمي/ رضوي/ وغيره.
چوندا آهن: سو سنات، ٻارنهن ذات!): ذاتيون ۽ پاڙا/ شاخون/ وڻ وڻ جي ڪاٺيءَ وانگر اڻ ڳڻت ذاتيون.

ذات صفات: ذات پاڪ ۽ سندس صفتون. مثال:

ذات صفات ۾ آهي دليل صورت جو سلطان
ڳر الف جيئن پيسن سر ڪيپي. (خوش خير محمد هيسباڻي)

ذات ڳنات: ڳهراڻو/ نيات/ خاندان. مثال:

مان ڏارين ڏيءِ آهيان، اوهان جي ذات ڳنات
مان ڪا نه آهيان، تہ ٻہ الله ڪندو تہ رهجي ايندي.

(حاجي حقير ابن مڱڻ: صد ليلة).

www.sindhsalamat.com　books.sindhsalamat.com

ذات نيات: خاندان/ گهرائو/ حسب نسب. مثال:

اڳي پڇيائون ٿي ذات نيات هاڻي پڇن ٿا ناڻا (پهاڪو-
شادي، جو ماڻوڪي معيار لاءِ چيل)

ذرو پُرزو: (ذرو، ننڍو حصو، پرزو: ننڍڙو حصو): سڀ ڪجهه/
رهيل سُهيل/ هر چيز.

ذري پُرزي: پوريءَ طرح/ پوراتي نموني/ مڪمل طرح/ سربستو. مثال:
پنهنجا وچن ذري پرزي پاڙي ڏيکاريائين.

ذڪر فڪر: (ذڪر: الله کي ياد ڪرڻ- فڪر: قادر جي قدرت تي
ويچار ڪرڻ): ذڪر خدا/ ياد الاهي. مثال:

ذڪر فڪر جي وجهي ڏور،
چرخو تت اندر جسو چور.
(شاعر محمد جتوئي "صوفي")

ذڪر مذڪور: ڳالهه ٻولهه/ خير چار/ حال احوال/ گفتگو.

ذليل خوار: بي عزتو/ خوار خراب/ ڪين جهڙو/ ڌڪار جوڳو.

ذوق شوق: چاهنا/ چاهت/ خواهش/ اُمنگ/ آنند/ فرحت/ چَسَ/
چَسڪو/ سِڪ/ چِڪ.

ذهانت ذڪاوت: هوشياري/ دانائي/ ڏاهپ.

ذهين ذي فهم: سمجهو/ عقلمند/ تيز فهم/ ذڪي/ سياڻو/ ڏاهو.

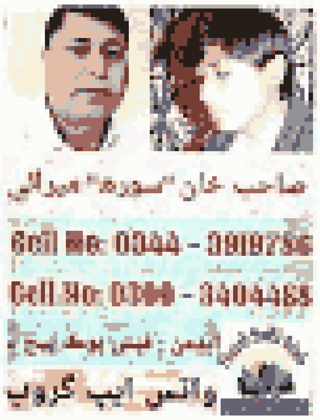

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ر

(لفظن جا جوڙا ؛ 304 ـ ڪل لفظ: 608)

رابڙو رويبڙو: (رَبَ جهڙي پتڙي ڳپ- ريبڙو: ڀت جهڙي پتڙي ڳپ): ريڪڙو ڳارو / راڳو.

رات تات: (رات: رات جو وقت- تات: تات تنوار : چوندا آهن تہ رات آهي تات. رات جي وقت جڏهن اڪثر ماڻهو مٺي ننڊ / آرام ۾ هوندا آهن تڏهن الله وارا / الله جا نيڪ ٻانها. رات جي تات يعني الله جي يادگيري / عبادت ۾ هوندا آهن): ذڪر فڪر / عبادت / بندگي / تهجد گذاري.

راتوڏو راتوواهہ: رات جي پيٽ ۾. مثال:

رات سُهائي پوَن سنئين، هيرَ هلڻ تو گهُرجي
تہ راتوڏو رسجي، پرهان اڳي پرين کي (مبين عيسيٰ):
رات جي وچ ۾ / راتورات ۾.

DURING THE NIGHT/OVER NIGHT

راتوڪو رات واهو: گذريل رات سان واسطو رکندڙ / گذريل رات جو رکيل / ٻاروٿو ڪاڏو.

راتوڪو راتوٽو: گذريل رات وارو / گذريل رات سان لاڳاپيل / رات جو بچيل ڪاڏو / آروٿو ٻاروٿو.

راتوڙ رِڏ: بهادر / سگهارو / جاٺو / جبرو / ڏٿو مٿو.

راڏو رانڏو: رڏيندڙ / وهان وڏاڻ (شادي شادماني) جي موقعي تي رڌ پچاءُ جو ڪم ڪندڙ / وڏو بورچي / پل ڏٿي.

راڄ ڏلارو راجڪمار: شهزادو / صاحبزادو ڪنهن صاحب حيثيت جو فرزند / سپوٽ.

راڄ ڏلاري راجڪماري: شهزادي/صاحب زادي/ڪماري/ڪنيا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

راج ڪنور راجڪمار: شهزادو / ننڍو پوٽار / صاحبزادو.

راجيندر راڄا: مهاراڄا / شهنشاهه / سلطان/ تخت ڌڻي / راڄ راڻو.

راڄ ٻائي راڄي: راڄ ڪندڙ / وڏيري / بُزرگ خاتون / ڪنهن راڄ جي وڏيري.

راڄ ڀاڳُ: (راڄ): اثر هيٺ رهندڙ ماڻهو / اوسي پاسي جا ماڻهو / ڪنهن حلقي سان لاڳاپيل عوام- ڀاڳ : خوش نصيبي: راڄ به هڪ قسم جو ڀاڳ آهي. هينئن ڪٿي چئجي ته ڀاڳ آهي ئي "راڄ" سان. پاڙي / ڳوٺ / اوسي پاسي جا ماڻهو ڪنهن لائق / طاقتور ماڻهو کي تعظيم وچان رئيس / پوٽار / چڱو مڙس / سائين ڪري مڃين ته اهي ماڻهو سندس راڄ ۾ شامل سمجهيا وڃن): حلقو / جوءِ / تر ۾ رهندڙ عوام / راڄ جا ماڻهو/ عوام / اثر رسوخ / اختيار / وڏيرائپ / چڱ مڙسي.

راڄُ مهاڄڻ: هندن ۾ مسلمانن جي ګڏيل جماعت. مثال:

(۱) درياهه شاهه دادلا، ديـر نـه ڪجاءِ دم
رئيس وڏيرن راڄ مهاڄڻ، مهاڻن جاڪج ڪم.
(حاجي خانڻ چنجڻي)

(۲) آچـر سومر ڪر برساتون،
ڳلي ڳلي ۾ مر ٿين آباديون،
راڄ مهاڄڻ جي گهر شاديون،
ڌم ڌم ٻيرا گهُرنديس ڏاڄ. (حاجي خانڻ چنجڻي)

راڄ راهو راڄيو: راڄ سان رَهائيندڙ / اوکي سوکي ۾ راڄ سان ګڏ / صُلح پسند/ راڄ ڀاڳ وارو.

راڄاڻ راڄيو: راڄاڻ: راڄ ڌڻي، مثال:

ريجهائو راڄاڻ آهي اڀوجهن جو (شاهه: سُر پرڀاتي):
سردار / پڳدار / پاڳارو / راڄا / راءِ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

راڄي راڄوٽي: راڄ جو / نِيات جو / نياتي / پنچاتي / راڄوٽو / سرداري جو / پنچاتي فيصلو.

راڄيا راڄ راڻا: راڄ ڌڻي / راڄ تي حڪومت ڪندڙ / اثر رسوخ وارا / اختيار وارا.

راڄيو پاڳيو: (راڄيو: راڄ جو چڱو مڙس / پڳدار جنهن تي راڄ جي پڳ هجي - پاڳيو : پاڳ وارو / مال متاع وارو.
راڄ جي چڱمڙسي ڪي پاڳ سمجهيو ويندو آهي):
چڱو مڙس / راڄ ڌڻي / پڳدار.

راڄيو راڄا: راڄ وارو/ڪنهن نيات جو چڱو مڙس/ سردار /پوتار/ راڄ ڌڻي.

راحت آرام: فرحت / سُڪون / تسڪين / وِسرام. مثال:

هنئين ڪان راحت آرام موڪلايو وڃي،
هتان جڏهن ڪ تو هئي هئي هنئين جو هار وڃي.
(محمد صديق مسافر).

راڙ رنب: (رڙڻ رنبڻ: دانهن ڪرڻ):چوپائي مال جو رنبڻ/رڇ جي راڙ.
راڙيون: لاڳيتيون رڙيون. مثال:
راڙيون رڃن جو ٽيون. هاڀا هُل حشر (حفيظ): مثال:
(١) ڏسو تہ ڳابو. ڳئون لاءِ ڪيئن نہ راڙ رنب پيو ڪري.
(٢) ديد تنهنجي لاءِ دلبر دل ڦاٽئو دانهون ڪري
جئن ڳابو ڳئون لاءِ ڪري تو راڙ رنب. (خليفو گل محمد "گل)

راڙو راڙهو: راڙو: روڄ راڙو.مثال:علي پٽ اسيز.ڪندا راڙو رُڪ سين (شاهہ):
ويڙهاند / لڙائي / جهڳڙو.

راڙو روڄ: (روئڻ / پٽڻ): پِنڻ / ماتم / هاءِ گهوڙا / واويلا /ماتام.

راڙو ريهہ: (روئڻ ريهڻ: رڙڻ): وڏي ريهہ / رانيات / رانياڙ / دانهن / اوچنگار.

راڙيون رڙيون: (راڙو (رڙڻ): دانهون ، مثال:
روز ڪريان راڙيون. پنهل ايندوم پاڻهي. (عثمان ڪتي):

www.sindhsalamat.com	books.sindhsalamat.com

مثال: راڙون رڙيون ڪري ٽڪجي پيو پر ڪنهن به سندس راڙيون رڙيون نہ ورنايون.

راز رمزون: (راز رمز)، ڳجهيون ڳالهيون/ رس رهاڻيون/ مخفي ملاقاتون/ خلاصيون ڪچهريون

راز نياز: ڳجهيون ڳالهيون / ڳجهي رهاڻ/ قرب جي ڪچهري/ محبت جون ڳالهيون/ راز رمز/ مخفي ملاقات.

راضپو رضامندي: مرضي / پسند / خوشي / آمادگي / قبوليت.

راڳ ويراڳ: (ويراڳ: تياڳ / سنياس / ترڪ ڏيڻ / عشق / فراق /درد): راڳ لاءِ "درد" ضروري آهي/ عشق جي اظهار جو موثر ذريعو "راڳ" آهي، موسيقي روح جي غذا آهي.

راق داق: راقيل داقيل شي / راقو / ڳپ/ چڪ / گارو/ چڪڻ / چِڪڏو.

راڳ راڳڻيون: مکيہ راڳ ۽ انهن جون شاخون.

راڳ رنگ: ڳائڻ وڄائڻ / ساز ۽ آواز جو سنگمُ / راڳ رهاڻ / محفل موسيقي.

راڳ روپ: راڳ سان روپ (سهڻي صورت يعني، ناچڻي)لاڳاپيل هوندو آهي، مثال:

نہ ڪوراڳ نہ روپ ڪو، نہ ڪا تند تنوار. (شاهہ: سُر سورٺ)

راڳ رهاڻ: موسيقي جي محفل/ ڳائڻ وڄائڻ / محفل موسيقي / ڇيرين جا ڇمڪار.

راڳي راڳائي: راڳ ڳائيندڙ / گويو / ڳائڻو / علم موسيقي جو ڄاڻو.

رامڻ راماٽو: هَل/ شور/گوڙ / هنبس/ هنگامو/ لڙائي/ جنگ/ ٻائيتال.

راماٽا رالپاڙ: (راماٽا: ريهون ڪيهون، مثال:

(١) روهہ راماٽا ڪن، اڄ پڻ هلڻ هاريون

ڪر ڳل ڪونجڙين. رائي ۾ رات ڪئو (شاهہ: سر ڏهر)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

(۲) اثر حُب حيدرشاهه جي، اچن اندر ير اولاٽا،
ساريو تنهن سڄڻ کي رويو ڪن راماٽا.. (فقير علي بخش جمالي):
رانياتَ / دانهون / هانوڦاڙ رڙيون / روڄ راڙو / دانهون/
ڪوڪون / پنڻ/ ڳوڙ / هَل / ٻائيتال / واويلا / ماتم.

رانياتَ رڙيون: (رنيڻ رڙڻ: دانهون ڪرڻ): دانهون/ڪوڪون.

رانيٽ رانياتُ: رڙ / رنپ / دانهن / ٻوڪرُ.

رانياڙَ رانباهَ: ڏڪي جي رنپ/ ڏِڪ("ڏ" هيٺ زير- "ڪ" تي زبر).

رانياڙ رڙيون: دانهون ڪوڪون / روڄ راڙو.

رانيڙ رڙيون: دانهون ڪوڪون / روڄ راڙو.

راند روند: ڪيڏ ڪوڏ (ڪيڏڻ ڪڏڻ)، مثال:

(۱) ٻارن لاءِ پڙهڻ سان گڏ راند روند بہ ضروري آهي.

(۲) پوءِ ٻارن ساڻ ٻاهر جهوٽ جهوٽان راند روند،
دم بدم دانهون تہ ڪاڏم هن ڪِ هَن سان مار مار.
(حاجي احمد ملاح)

راندرو نشو: کيل تماشو / کيل ڪوڏ.

رانديون رولديون: ڪيڏ ڪوڏ آئي رُت بسنت جي پکي لات لنون،
پوپٽ مٿان گلن جي، رانديون رونديون ڪن....
(سنڌي درسي ڪتاب تان ورتل)

رانڊڻ سانجڻ: رڏ پچاءُ.

رانو راڻا: راڄ راڻا / حڪمران / بهادر / سورهيہ.

رانول سانول: پرين / سُپرين / محبوب / دوست.

رانٽي رواٽي: ننڍو تنبوُ / خيمو.

رائڻ ڏتارڻ: (راٺڻ: گمراهہ ڪرڻ، مثال:
حق پاڪ امن ڏي هاٽي، شيطان شقي جو راٽي): ڏاڏارڻ /
بدراهہ ڪرڻ / ٻنيلائڻ.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

راڻو راڇيو: (راڇيو: راڄ وارو): جنهن تي راڄ جي پڳ هجي / پڳدار / چڱو مڙس / پوتار / حاڪم.

راڻي راڄَ ڏياڻي: حڪمران/ وڏيري/حڪومت جي مالڪياڻي. مثال:

هُيڙس راڻي راڄ ڏياڻي، نينهن وڃايم لڪ ڙي اديون،
سرتيون سڪ نه سنيران　(رئيس امام بخش جتوئي "صابر")

راول راءُ: راجا / سردار / شهزادو / بهادر / جهونجهار/ دلير / پرين/ دوست / ساجن.

راهه رسم: رسم رواج / دعا سلام / اليڪ سليڪ.

راهه رند: رندپنڌ / واٽون پيچرا / لنگهڻ جا هنڌ. مثال:

(۱) ناز منجهاران نڪري، جڏه پري ڪري ٿو پنڌ،
يُون پڻ "بسم الله" چئي راهه چمي ٿي رند.... الخ
(۲) چِلي چير پچا ڪري، ڪيوم نيٺ يار هٺ،

پتي پتي پتو ڏنو، مليوم راهه رند اچ. (ساجد جهوڪ شريف)

راهَ ريت: رسم رواج / هِالي چِالي / هِلي چِلي.

راهه رمندي واٽ ويندي: (واٽ ويندي: راهه ويندي/ بي گناهه. مثال:
واٽ ويندي ٻانيڻ ڦاٿو(ڦاڪو): بي سبب / خواهه مخواه / اجايو.

راهُو رهاڪو: رهواسي / رهندڙ.

راهون رند: پنڌ پيچرا / واٽون / گهٽ گهيڙ / رستا

راهوٽي رهائي: پهچَ / رَسائي / رسوخ / هَلندي پُڄندي.

راڻ ڏتارڻ: پنيلائڻ / ڌاڌارڻ / ريجهائڻ / سرچائڻ.

راڻ ريجهائڻ: (راڻ: پرچائڻ، مثال:

ڍول م ڪٽي ٻانهڙي، پرين نه ڪسي پاند.
آئون پهجو ڪانڌلوڪا لڪي رائيان. (شاهه: سُر ڏهر):

مڃائڻ / قبول ڪرائڻ / راضي ڪرڻ /پرچائڻ.

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

رائو رَڃ: اڪثر ڪري ريگساني / ڪوهستاني علائقي ۾ پري کان "رڃ" / اڃ ٿي اڃ نظر ايندي آهي پر، جڏهن ويجهو وڃبو آهي تہ اُتي ڪجهہ بہ ناهي هوندو.

رايو رِٽَ: راءِ / پاسو / مرضي / خيال / فيصلو.

رب رحيم: ٻاجهارو ڏڻي/ مالڪ مهربان/ الله سائين جو صفاتي نالو.

رب ستار: ڍڪيندڙ/ پرده پوش / سِتر رکندڙ / عيب ڍڪيندڙ. مثال:

سارا‌هيان سچو ٿي، ساراهيان رب ستار. (فقير علي بخش جمالي)

رب قهار: گنگهارن تي قهر نازل ڪندڙ / ڏڻي تعاليٰ.

سَچا! هاڻ تہ ڪي ساڳاءِ! قادر سَچي رب قهار.

(مولوي شفيع محمد "هاتف")

رب رب پَتِ پَت ڪرڻ: ٻاتوڳالهائڻ / ڇِچلو ڳالهائڻ / ٻَتڙَ يا هَڪڙَ وانگر ڳالهائڻ.

رب سبَ: پتڙو ڊيڪڙو پَتُ / سادو ڪاڏو. مثال:

(۱) پروان ٻَلائن ڪان پنهنجي رب سب ٻلي!

انهيءَ تان چوندا آهن: ٻلي ٻک ٻرم جي شالَ مر وڃي شان!

(۲) ڪَہ ڪندس هي ڪورما، ڪئين پيٽ ۾ پايان پلاءِ

ڏينهن ڏؤنرَن تي گذاريان رات جو ڪا رَب سَب

(محمد خان غني)

رِپکو ڪِرڪِر: ڪِلڪِل/وِنڊ/ واندو/ چؤچؤ/ ڪِروڏ/ ڪِهپي.

رَتُ پِتُ: رت ۾ بلغم / رت پوَن / غلاظت ۾ روڳ.

رتُ پُون: علاظت ۾ روڳ.

رَتُ سَتُ: (ستَ: ٻَل/سگهہ. مثال: رت آهي تہ ست آهي): طاقت/ قوتَ.

رُت هڏُ: مائٽي / عزازت / ويجهو ڳانڍاپو / رت جو رشتو.

رتڙو رَتو: رت سان رڱيل / رت جهڙو ڳاڙهو / ڳِتوُل / سرخ/ لال.

www.sindhsalamat.com	books.sindhsalamat.com

رُتو جُتو: ڪر ۾ جنبيل / رڌل / مشغول.

رَتوچاڻ رتورت: (رت وهڻ): خونريزي/ خوناخوني/قتل عام/ ڪوس.

رت ورتو / رت ورتو رتاٿو: (رت ورتو:رت جهڙو ڳاڙهو. مثال:
سج اُلٿي سسئي، رت ورتو روءِ (شاهه): ڳاڙهو / رتو / ريتو.

رتيءِ ماتر نالي ماتر: ذرو/ ذرڙو/ نالي ڳڻائڻ ڪاتر/ برائي نام.

رتي وارو رڏيءِ وارو: (رتي: جوت / سکهه -رڏي: رڏي ڪڏي / غيرت): جوڀ جوان / سگهارو / جنگ جوان. مثال:
مڙس جي رتي رڏي ته ڏسو! .

رِٿ راءِ: (رٿڻ رائڻ): خيال / عقيدو / لحاظ / نظريو / نقط نظ
ew point / Proposal/Opinion

رِٿ رايو: راءِ / اظهار خيال / تجويز.

رٿائون رٿون: (رٿڻ رٿائڻ): تجويزون / منصوبا. SCHEMES

رُٺو رُڪ مُنهون: سُوٺو مُوٺو / مُنهن چاڙهو / خشڪ مزاج
ڪاوڙيل / وِراڌل / مُنهن سُڄائي وهندڙ / آئي وئي کي
ڏڙهيون ڏيندڙ.

رَٺو رَهڙو: (رَٺڻ رهڙڻ / : رَهنڊ / رهنڊو/ رَهڙ.

رجائڻ پگهارڻ: گرمي ڏيئي رجائڻ / ڳارڻ / نرم ڪرڻ.

رَڃ ڪَڄ: رڃ ڪڄ ڪرڻ: رجڻ: خوش ٿيڻ / آسودو ٿيڻ /
ڍئجڻ-- رڃ ڪرڻ: پيٽ ڀري کائڻ): ڍؤ / خوشي.

رُڃ رائو: بيابان / ڪوهستان / رڻ پٽ ۾ اُس تي / سج جي روشنيءَ
تي نظر ايندڙ ڪوڙو ڏيک. رڻ ۾ ماڻهو توڙي جانور، رڃ
کي پري کان پاڻي سمجهي ڊوڙندا آهن ۽ ويجها ويندا
آهن. ته ڪجهه به نه هوندو آهي. اهڙي طرح پاڻي لاءِ
پَتڪندي، اُڃ وِگهي مري ويندا آهن. انهي کان علاوه،
آسمان ۾ رائو (هلڪو ڏنڌ) پڻ نظر ايندو آهي: رڻ پٽ /
بيابان / سُڃ / ويراني / صحرا.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

رَج سَج: سراب / نظر جو ڏوکو / پري کان پاڻي نظر اچڻ ۽ ويجهو وڃ تہ ڪجهہ بہ نہ. رَج ٿيندي ٿي سُڃَ (ويراني) بہ آهي:
بيابان / رڻ پَٽُ / صحرا. مثال:

جيڏيون ڇپر ڪين ڇڏيندا، رج سُج بہ سي آهن ساٿي.

(نانڪ يوسف)

رَچيندڙ رچنا ڪندڙ: ٺاهيندڙ / خلقيندڙ / جوڙيندڙ / تيار ڪندڙ / اُپائيندڙ / تخليق ڪندڙ / تخليق ڪار.

رَحم ڪَرمُ: ٻاجهہ / مهرباني / ڪرم / عنايت.

رحمتون برڪتون: فضل / ٻاجهہ / ڀلائي / بخشش. مثال:

پُڻ هون، توتي رحمتون برڪتون، نازل نور هُديٰ
جو تون اُپيين يُونيئين سوجهرو عالم جو اُهاءُ

(مخدوم محمد هاشم ٺٽائي)

رحيم رحمان: ٻاجهارو / مهربان / ڪريم. مثال:

تون آهين رب پاڪ بخشڻهار،
رحمي غفور رحيم رحمان. (منٺار فقير راڄڙ)

رڌ پچاءُ: (رڌڻ پچائڻ: کاڌو تيار ڪرڻ): سانجهڻ / رڌڻ پچائڻ جو ڪم. مثال:

عورتن لاءِ فيشن سان گڏ رڌ پچاءُ جو هنر بہ ضروري آهي.

رَڌَل پَڪل: رڌجي تيار ٿيل کاڌو / پڪل طعام.

رڌو پَڪو: رڌل پڪل شيون / تيار ٿيل کاڌو.

رَڌي پڪِي: رڌل پڪل / تيار کاڌو / نَهيل نُهيل کاڌو / تيار ٿيل طعام. مثال: رڌي پَڪي بہ يا نصيب!

رَڏ ڪَڏ: رڏي وارو / نٽر / ضدي / ڪَڏي وارو / اڙٻنگ / آهنڊُ / اڏنگو.

رَڏ ڪارو: ڪارو رَم / بدشڪل / گدلو / ٺلهو / ڏونسو.

رَڏو رُولڙو: هٿن کان معذور / لُولو / رڏنتو.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

رَڏو ڪَڏو: (رڏو / رڏي / غيرت- ڪڏو: غيرت، مثال:
مڙس تہ ڪڏو نہ تہ آهي جڏو!): مڙسي / غيرت / همت.

رَڏي ڪَڏي: (رڏي: /آهنڊائي. مثال:
ڪيڏي نہ رڏي اٿس! - ڪَڏي: مڙسي / همت /
جوانمردي): غيرت / مڙساڻو اڪڙ / مڙسي / همت.

رڙ راڙ: راڙو / روڄ / دانهن / ريهہ / پُڪار / ڪُوڪ / ڪيهہ / هڪل /
واڪو / سڏ.

رڙڪاٽ ڪڙڪاٽ: (رڙڪاٽ ڪڙڪاٽ: رڙڻ / دانهون ڪرڻ):
گوڙ / گهمسان / شور / هَل.

رڙڻ رنيڻ: دانهڻ / ڪوڪڻ / ٻاڪارڻ / رڙيون ڪرڻ /واڪا ڪرڻ.

رڙيون ريهون: (رڙڻ ريهڻ: دانهون ڪرڻ): دانهون ڪوڪون /
ريهون ڪيهون، مثال:
(١) ري رڙيون ريهون ڪريان ٿو، روز شب مُرسل مٺا،
(عبدالحڪيم "واجف")
(٢) تولئي رڙيون ريهون ڪيان رهبر رسول الله رس،
بيهوش آءِ، بيمار آءِ، باري قسم باالله رس!!
(حاجي خانڻ چنجڻي)

رَڙيُون ڪُوڪُون: رڙڻ ڪُوڪڻ: دانهون ڪرڻ / دانهڻ/ پڪارن):
دانهون / پڪارون / فرياد.

رزق روزي: خوراڪ / جُوٽو / داڻو پاڻي / ڪاڏو خوراڪ، مثال:
اطاعت ۾ توٽي ڪيون ٿا قصور،
تہ يي ڏين پيو رزق روزي ضرور . (شمس الدين بلبل)

رس پيار: چاهہ / چاهت / قرب / مٺ محبت.

رَسَ رساوٽ: ريجهاءُ / راضپو / رسائي.

رس رهاڻ ريجهہَ رِهاڻ: ريجهڻ: ٻاٻوهجڻ / خوش ٿيڻ / راضي ٿيڻ /
نهال ٿيڻ / آنند ۾ اچڻ- رسجڻ: خوش ٿيڻ /

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

فرحت ۾ اچڻ)، فرحت / لذت واري ڪچهري / صلح ۾ رهڻ واري حالت / قربائتي ڪچهري / ڳُجهيون ڳالهيون / محفي محفل / ذوق محفل.

رَسُ رهو: ٻوڙ جي لاس جنهن جو ساءُ لاءِ (لطف) ئي نرالو هوندو آهي / ڳاڙ / نِچوڙ / چاس / سوادُ / لذت / ذائقو / چشڪو / مزو.

رس محبت: پاٻوهه / سڪ پيار / ميٺَ محبت / ريجهاءَ.

رسائي رهائي: پهچ / پُڄت / پُڄندي / هلندي پڄندي / اثر رسوخ.

رستو راهه: واٽ / لنگهَ / گهٽَ. مثال:

سين ٿون ثابت ٻَڌ صلاح، اول آخر آهي الله
تنهن سان پوئي ڇڏ پساهه. وٺ رباني رستو راهه
مرشد هادي ڪر همراهه. ضامن جو آهي ذميوار
احمق پڙهه تون استغفار! (مولوي شفيع محمد "هاتف")

رَسڪو ريڙهو: سِرڪڻ (ڳِنڊي)/ گِسڪو / کِسڪو.

رسم رواج: قاعدو قانون / هَلي چَلي / ريت رسم / ريتِ پَت.

رسيلو رسَ ڀريو: سوادي/ وٽندڙ/ ذائقه دار/ چشڪيدار/ لذيذ/ مزيدار.

رسڻ وسڻ: موجود هُجڻ / حاضر ناظر هجڻ. مثال:

هر شيءِ تہ ڏسين پسين ٿو، هر جاءِ رسين وسين ٿو
آهي زمين زمن تي، مولِيٰ قيام تنهنجو.
(حاجي عبدالله "واقف" ٽارو شاهي).

رُشٽ پُشٽ: بدن ۾ ڀريل / ڏٿو مٿو / ٿلهو متارو / سگهارو.

رشوت روڙ: (روڙڻ: روڙو هٽڻ: رشوت جو ڪامياب داءُ هٽڻ): رشوت / ناجائز فائدو / رشوت جو داءُ. مثال:

آهي آفيسن ۾ رشوت روڙ روا (صالح سنڌي)

رِشي مُني: هندن جا مذهبي / ڌرمي اڳواڻ. Spiritual Guides

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

رضا خوشي: پسند / مرضي / رضامندي.

رعب تاب: پڙ / هيبت / حشمت / داب دڙڪو.

رعَبُ دابُ: تجمل / شان شوڪت / جمت / ڏاڪو / دٻدٻو.

رَفتار گـُفتار: چال / هلت چلت / رهڻي ڪرڻي / آداب.

رَفع دَفع: ختم ڪرڻ / ڊاهڻ / لِهِ مٺي ڪرڻ.

رِڦـٽي ڏَڪـٽي: (رَڦـڻ ڏَڪـڻ: ڪنبڻ / ٿَڙِڪڻ / سهڪڻ): سهڪو / ڪنبڻي / ٿَڙِڪڻي.

رَڪـُ رولُ: رولاڪُ / رلڻ پنڻ جو عادي / گهمڻ گهوڙو. مثال:

شاهه پُرجهيئي ڪينڪي، تو رڪ قبوليو رول (ميان بيگ انيڙ)

رُڪاٽ روڪَ: رنڊُ روڪ/ جهل پل / رنڊڪ/رُڪاوٽ/اَٽڪ/ رُخنو.

رڪاوٽ روڪ: اٽڪ / رنڊڪ / رخنو. Hurdle

رڪابي رڪيبي: پليٽ / طباخ / ٿالهي.

رڪَ رڪاوٽ: (رڪ: رڪڻ: باز رڪڻ: روڪڻ -روڪ): رڪ/ روڪ/ پناهه / سنڀال.

رڪُ رڪاءُ: (رڪڻ رڪـائڻ: لحـاظ ڪرڻ / سَرندي تري وڃڻ /ٿارو ڪرڻ): لحاظ / ٿارو.

رڪت رڪالَ: اوڌر / اوڌر پاڌر / قرض.

رُڪڙيال ريچڪائي: سودائي / پُورالو / وهمي / وِسواسي.

رڪٿهار رڪپال: سنڀاليندڙ / راڪو / رڪوال / محافظ / نگهبان.

رڪو سُکو: رکي ماني / يت / ٻوڙ ڀاجيءَ کانسواءِ / سُکو سُکل ڪاڏو / سادو ڪاڏو / غريباڻو گـُذر.

رڪواڙو رڪوالُ: رڪ/ سَنڀال ڪندڙ / راڪو/نگهبان/ محافظ/ سنڀاليندڙ.

رُکي سُکي: رکي: ٻوڙ ڀاجي ڪـانسـواءِ- سُکي: سـکل مـاني / : سادو ڪاڏو / غريباڻو ڪاڄ. مثال:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ماءُ مري رڳي سُڪي، ڏي دا نالا ڏهي. (چوٽي)
ڏوُنرو يا ڏهي سٽيي هوندي آهي ۽ ڏهي سان ماني کائبي آهي.

رڳارو رڳتُ: جنهن جي جسم جون رڳون پڌريون ڏسڻ ۾ اچن / اپرو / ضعيف / ڪمزور / جنهن جون رڳون رودا ٿي ويون هجن / رڳن رَڏل.

رڳتُ رڳن رودو: سنڌن سُڪل / رڳن سڙيل/ سستُ / بيمار بيڪار / ڪنهن نہ ڪم جو.

رڳڙ رهڙ: (رڳڙڻ رهڙڻ): چِلَ / گاٺ جو نشان.

رڳڙو جهيڙو: جهيڙو جهڳڙو / ٽنٽو / معاملو / تڪرار / ڦڏو / فساد / ڏانڌل / ريڙهہ پيڙهہ.

رڳو پڳو: فقط / رڳوئي / بنهہ.

رڳهہ ڳهٽ: ٻٽ / ٻوسٽ / اُبس / اُمس / اُڪرس / مونجهہ / ٻوسات / گرمي / ڪاڙهو / رَجهہ (گرمي ۾ رجهڻ).

رڳهنو مُنڪو: گڪو/ قد ۾ بندرو ۽ ٻت ۾ پريل/ ٿلهو متارو / سگهارو.

رڱائي رڱاوت: ڪپڙن کي رڱڻ جي مزوري/رنگ ڪرائڻ جي محنت.

رلـ مل: (رلڻ ملڻ): گڏ وچڙ / ميلاب / گڏجاڻي.

رلا رِلڪا: پراڻيون اڳڙيون مان ٺهيل گودڙ. مثال:

(١) اندر رلا رليون، ٻهر پٽولا،
گڏهہ جا گولا. انين پرين ڪاپڙي. (شاهہ: سر رامڪلي)

رلا رليون: رليون گودڙيون / گودڙ / رليون رلڪيون. مثال:

(١) ٻهر رلا رليون، اندر پٽولا،
خدا جا گولا. انين پرين ڪاپڙي. (شاهہ: سر رامڪلي)

رلائي پنائي: (رلائڻ پنائڻ: خوار خراب ڪرڻ) : رلائي بيڇڙو ڪري / خوار خراب ڪري، مثال:

عدالت مهانگي ۽ مُدت گهري،
رلائي پنائي، ڦرائي ڦري. (شمس الدين بلبل)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

رِڪٿو ڪِلٿو: رلي ملي ويندڙ / ڪلي ڳنڍ گـڏاريندڙ / ملنـسـار / خوش اخلاق / يار ويس / چڱي نموني پيش ايندڙ.

رلٿو ملٿو: (رَلڻ مِلڻ): رلي ملي ويندڙ/ ڳهائل مائل ٿي ويندڙ /يار ويس.
SOCIAL/EASILY ADJUSTABLE

رلي چلي: رلي چلي چپرين ملان. آڻندي سانِ-چوندي سان. (الهه بخش)

رلي/رلهي گودڙي: بيڪار رلي/ رلهي گودڙي/ گودڙ/ هنڊ تپڙ.

رليو روسياهه: (رليو: جيڪو رلي مري - روسياهه: ڪارمنهون): پٽڪيل / رولاڪ / پريشان حال / روليل يا ڌوليل.

رليو روٽو: (رولاڪ/ جيڪو رلي پني/ روئي مري): پٽڪيل / پريشان حال. مثال:

چريو چون ٿا تنهن کي، رليو روٽو رت. (شاهه محمد ديدڙ)

رَمِ رَڏ: ڪارو / ڪارو جهڙو ٽٺو / ڪارو جهڙو دانگيءَ جو ترو.

رِمَ جهر: برسات / ڦـڙ ڦـڙ / مينهن جو وايو منڊل / آڳر / سانوڻ جي مُند / ڪڪر. مثال:

(١) بادل پرجي رمِ جهر لائي
ٽيـون تَـلَ ترايون تــور (محمد خان غني)

(٢) رم جهر جي رُت موٽي آئي، ڪين اجا تون آئين ساجن.
خوش ٿي سيڪو سانوڻ ڳائي.
منهنجو من "مسرور" نه آهه. (سليم ڳاڙهوي).

رَمتو رولاڪ: رمندڙ / هلندڙ / رلندڙ / گهمندڙ / گهومُو / گهوماڪ/ جوڳي / ساڌو / بيڪاري / پينو / گداگر / سيلاني.

رمزون راز: ڳُجهه/ ڀيد/ اسرار/ لڪ/ منجهه. مثال:

روز رمزون راز، منجهه رفتار سمجهي چا سگهان.
(حاجي احمد صلاح)

رَمٽي ڪامٽي: موهٽي / موهيندڙ / وڻندڙ عورت / سوڀيـاوان / خوبصورت عورت / شڪيل / جميله.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

رَنَ رنوٽي: (رَنَ: بيوھ / وانڊي- اسم تصغير: رنوٽي): ڇڙي / ڇانڊ / جنھن جو مڙس مري ويو هجي/ ڏهاڳڻ (جنھن کي مڙس جي موت سبب ڏهاڳ مليل هجي).

رَن رودڙي: غريب عورت / هيٺي زال / سادي سُودي عورت.

رن روڳڙي: (روڳڙي: جنھن کي مڙس جي جدائي جو روڳ مليل هجي / وڇوڙو لڳل هجي): رن زال / ڏهاڳڻ / وانڊي / ڇڙي / بيوھ / رنڙ / واهيات عورت.

رن زالَ: بيوھ / وانڊي / ڇَڙي / اڪيلي عورت / ڏهاڳڻ.

رَنيَ رڙ: (رنيڻ رڙڻ: دانھون ڪرڻ / ريھون ڪرڻ): ٻاڪار/ ريهاڙ/ دانھن / پُوڪار / جانورن جو آواز.

رَنيَ راڙِ: ريھ / دانھن / رڙ / پوڪار / لاڳيتي وڏي رڙ.

رنيَ رانباھَ: دانھن / پُوڪار / وڏي رڙ / ٻوڪڙ.

رنيَ رانياٽ: (رنيڻ رانياٽن): ڳئون مينھن جي رنيَ / ڊِڪَ (ڊِڪڻ: رَنيڻ) / دانھن / وڏي رڙ.

رنيَ رانياڙ: (رنيَ: اسم تڪبير: رانياڙ): دانھن / راڙ / ريھ / پوڪار / وڏي رڙ.

رنج رَسامون: ڪاوڙ / رنجش / ناراضگي.

رنجَ رُساڻ: (رُساڻ: رُسي وڃڻ): ڪاوڙ/ روسامون/ رنجش/ ناراضگي.

رنج روھ / روھو: ڏک / درد / تڪليف / رولو / آهنج. مثال:

رنج روھو جو ڪيو، هرگز نہ هُئي منھنجي خطا.
راضي رقيبن سان رهي، هي ناروائي تو ڪئي.
(رئيس امام بخش خان جتوئي "صابر")

رنجُ ملال: غم / غم ناڪي / افسوسو / ڏک / آزار.

رنجھ چِنگھ: (رِنجھڻ چِنگھڻ: وِجھلڻ): ڪِنجھڪو / ڪُرڪو / بيماري / ڪِلڪِل / ڪِھپي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

رِلجهہ ڪِنجهہ: (رِنجهڻ ڪِنجهڻ؛ ڪُرڪڻ)؛ ڪِنجهڪو/ ڪُرڪو / ڪِلڪل/ ڪَهپي/ ڪِٽ پِٽ/ هڪ نہ ٻي بيماري واري حالت.

رَند پَندَ: پند پيچرا / گس پيچرا / واٽون / گهٽ گهيڙ.

رند راوت: بهادر / دلير / سورهيہ / بانڪا / بودلا. مثال:

رند راوت هي دنيـــا ڇڏي ويا. جن جي جاءِ تي

ڪانئرن اچي ديرو دمايو آهي.

رَنڊ ٻَند: ڇڙو / وانڊو / اڪيلو / هيڪلو / ٻنڊ جو ٻند.

رَنڊ روڪ: رنڊڪ / اٽڪ / اٽڪاءُ / جَهلَ / بندش / رخنو / رڪاوٽ / جهل پل. مثال:

هي اياڻي جو اڙنگي ساڻ انگ آهي اڙيو.

پيـو وجهـي ٿو رنڊ روڪون راهہ ۾ رهـزن رقيب.

(ميران محمد شاهہ)

رُنڊ مُنڊ: ڇڙهو / بي اولاد / وانڊو / ٻُنڊ جو ٻنڊ.

رَنڊڪ رُڪاوٽ: اٽڪ / اٽڪاءُ / جهل.

رنڊ وروڙهو: ٿلهو / اٿوٿيل ڏاڳو / ٽوڙهو / ڪاهار / نوڙ

رنڊون روڪون: اٽڪاءُ / جهل پل / رڪاوٽون.

رنڙ رنوڙ (مـونث): زال جنهن جو مـڙس مـري ويو هجي / ڦلا ونتي / ڏهاڳڻ / رنڙي / وانڊي.

رنڙ رنوٽ: / (مذڪر): رنوٽو/ رنوڙ (جنهن جي زال مري ويئي هجي).

رنگ راز: راڳ جو هڪ خاص انداز هوندو آهي.

رنگ راڳ: رنگين لباس ۾ پهريل سُهڻيون من موهڻيون سازن تي آواز جو جادو جاڳائي، ڇيرين جا ڇمڪار ڪرائيندڙيون آهن.

مثال: سوين ناچ، نخرا، لکين رنگَ راڳ،

پُلا، پوڙ جاڪوڙ، لَنگهن جا لاڳ. (شمس الدين بلبل).

رنگَ ڍنگ: رنگ روپ / حُسن جو نِرالو انداز / هلت چلت / طريقـو / حال احوال / سنڌُسماءُ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

رنگ رنگت: (رنگ جو هلڪو وزن/ رنگن جي سونهن/ٻوهہ / ڦولار.

رنگ رنگڙو: (رنگ- اسم تصغير: رنگڙو): مُنهن مهانڊو / حسن جمال / چَمڪ دَمڪ / زيب زينت/ سونهن سوڀيا.

رنگ روپ: جتي روپ (سُهڻو مُنهن)آهي، اُتي رنگ (هار سينگار/ رنگين لباس)جو هجڻ لازمي آهي. رنگ ۽ روپ پاڻ ۾ لازم ملزوم سمجهيا ويندا آهن. مثال:

(١) ضروري نہ رنگ روپ، ڪُرجن لڇڻ،
بنا ڪم جي بيڪار، هي چَمَ سڄڻ. (ڪرم تالپر)

(٢) غاصب تہ آهي غاصب، ڪو رنگ روپ ڪونهي،
گورو هجي يا ڪارو، هاٿي چنڊيو جُتيءَ ڪي.
(خواجہ قلب علي "تِڪلو")

رنگ روغن: رنگن جو تِڪساٽ/ ٺاهہ ٺوهہ/سينگار/ ڏيک ويک.

رنگ رونق: رنگ:رنگن جو جنسار-رونق: رنگين ماحول): ڏيک ويک.

رنگاوت رڱاوت: رنگائي/ رنگسازي/ رنگ آميزي (ڪپڙن کي رنگ ڪرڻ).

رنگيلو رنگين مزاج: چڙ رنگو / شوقين / عياش / عيشي جيئڙو / ترڙو / هلڪي مزاج وارو.

رنگهہ چنگهہ: (رِنگهڻ چنگهڻ): روڄ راڙو / ڪُرڪو / رِنجهڪو/ تيسو / ڪپت /ڳهپي / دانهن فرياد. مثال:
روز روز جي رِنگهہ چِنگهہ کان اڄ ٿي ڪريان انڪار. (مبارڪ ملڪ).

رنمل رانول: پيارو / ڍوليو/ ڍولڻ / سڄڻ دوست /جاني/ محبوب/ پرين / دلبر.

رنوڙ رَنَ-ذاتيا: (رنوڙ: جنهنجي زال مري ويئي هجي، مثال:
ريجهائڻ رنوڙن کي آسان آهي (محمد هاشم رنگريز)
رن ذاتيا: زنائي راڄ ۾ رهندڙ: زنائي مزاج وارا.

رَنون روڳڙيون: بيواهيون / وانديون / جن کي مڙس جي موت جي وڇوڙي (جدائي) جو روڳ (مرض) هجي، مثال:

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

جي ڪم جا پڳل، مائٽن جا تڙيل،
رنن روڳڙين جا رُلل ۽ مُلل(شمس الدين بلبل).

رلون زالون: (بيوهه عورتون / وانڊيون. چالاڪ عورت ڪي نفرت وچان / ٺوڪ طور "رن" چيو ويندو آهي. چالباز عورتن جي ترڪتالن / اٽڪلن تان چوندا آهن:
(١) رنون مڪر جنون تتر تال ڪن،
رڊيون پڪيون ڪونجڙيون اڏايون ڏين.
(٢) ٻه رنون، ٽيون ڏنو. (ڏٽي بخش ڪي ڏنوَ، پڻ سڏيو ويندو آهي): بيواهون مثال: رنن زالن کهڙيون عيدون،
قيامت جي ڏينهن ڳالهيون ٿينديون. (مير علي نواز "ناز")

رَني رن زال: (رني: رَنجي پيل): رنيل عورت / جنهن جو مڙس مري ويو هجي / بيوهه.

رِڻُ پَٽُ: بيابان / سَڃ پينگ/ سَڃو پٽ/ برپٽ / وارياسو ميدان، مثال:
بر ۽ رڻ پٽ ۾ سلن ساون جي ڳالهه آ،
ابرجي، بارش جي ۽ رحمت وسڻ جي ڳالهه آ! (سليم ڳاڙهوي)

رُڻ جُهڻ: راز نياز / ڳجهي ڳالهه / مخفي ڪچهري/ آلاپُ / جهونگار/ چونگار / روڻ پوڻ/ لڪل ڳالهه ٻولهه، مثال:
(١) وڳرُ وساري، ويئين ڪنءِ ماٺ ڪري،
ڪ تو نه ماري، رُڻ جُهڻ سندي سجڻين. (شاهه: سر ڏهر)

رِڻُ رائو: رڻ: بيابان / سَڃو علائقو- رائو: آسمان تي چانيل ڏنڌُ.
برپٽ ۾، گرمي جي وقت آسمان ۾ رائو نظر ايندو آهي.

رُڪو پُڪو: ڪُرڪو / چنگهار/ دانهنُ- پُڪو: پِڪات / سنهڙو آواز / سُس پُس.

رَڪوڪُڪو: (رُڪڻ ڪُڪڻ: ڪِنجهڻ ڪُرڪڻ): ڪِنجهڪو.

رلُو رائر: قرض / سرڪاري ڍل / محصول.TAX

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

روٽ روٽلو: ٿلهي ماني / ڍوڍو / لَلَ / روڍلو.

روٽ ٺوٺ: (روٽ: سخت- ٺوٺ: پڪل): سُڪل / ڏاڍو / سخت / تمام سُڪل.

روپ رنگ: سونهن ۽ هار سينگار. مثال:

جنين سانگو ساهه جو، سي روپ نہ ڏسندا رنگ

(هادي بخش شاهه مسڪين)

روپارو روپلو: (روپارو: سهڻي رُوپ / سُهڻن مهاندن وارو- روپلو: سهڻي روپ / موهيندڙ مهاندن وارو): مهاندن جو ملوڪ/ ملوڪڙو / سهڻو / من موهڻو.

روپو روپهرو: چانديءَ جو/ چانديءَ جهڙو/ چانديءَ مان جوڙيل.

روپ سين روپوان: روپ سين: سهڻو / حسين، مثال:

ڪاڪل ڪالهہ ڏٺوم، رخسارن تي روپ سين. (شاهہ):

سهڻو / من موهڻو / سوپياوان.

روپوان روپلو: سهڻو / سُندر / ملوڪ / سدامور.

روپونت روپلو: حسين / خوبصورت / سوپياوان / سهڻو / ٺاهڪو / سُندر / موهڻو.

روڄ پِٽڪو: (روئڻ پٽڻ): رودن/ راڙو/ زاري/ ماتم/ واويلا / فرياد.

روڄ راڙو: (روئڻ رڙڻ: دانهڻ: فرياد ڪرڻ): دانهن ڪوڪ / آهہ زاري / فرياد / ماتم. مثال:

(۱) ٿيون روڄ راڙي ۾، نرمل نماڻيون.

(سيد ميران محمد شاهہ مير / مهجور)

(۲) هٿا روڄ راڙي ۾ ظاهر فقير،

ڇتن منجهہ ڇائي، هٿن ۾ رنجير. (مولانا ثناالله ثنائي)

روڄ راڙهو: رودن / پِٽڪو / راڙو / فرياد / ماتم. مثال:

ڪيم ڪوڪرا روڄ راڙهو رباب،

وِلهي جي نہ واڪن تي وريو وِڳر. (نور محمد شاهہ "نورل)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

روح رُچنديون رهاڻيون: (روح رُچنديون: روح کي سيبائيندڙ / من پسند / دل کي راحت ڏيندڙ /هانوڻـــار- رهاڻيـــون: ڪچهريون / ڳجهون ڳالهيون): ڳجهيون ملاقاتون / راز نياز / رس رهاڻيون.

رودنُ پٽڪو: (روئڻ پٽڻ: پَٽڻُ ڪرڻ / روج راڙو ڪرڻ): مـاتم / دانهون ڪوڪون / ريهون رڙيون / فرياد.

رودَن رڙو: رڙيون / دانهون / ڪوڪُون / روج / راڙو.

رودَن راڙو: پٽڪو / ماتم / دانهه / واويلا.

رودَن رڳڙو: پٽڪو / راڙو / ماتم / فرياد.

روڏو موڏو: (روڏو: مٿي ڪوڙيل - موڏو: مـٿي نمـايل - روڏ: وار ڪوڙيل مـٿـو / ٺـوڙهه / گنج / ڪوپري/ڪيـپـراٽي): گونرو / لسڙاٽ / ڏاگهو / توڏو.

روڙو پلو: چڱو پلو / عمدو / چاق / سگهو / نيڪ / تندرست.

روزنامو ڪاتو: (روز نامچو / واپارين جو روزاني حساب): واپارين جو ڏيتي ليتي وارو ڪتاب/ ڪاتو ڪرڙو / بندي/ وَهي. مثال:

گستاخ ٿي نہ گولا! پَچ پُڄ چڏي، صبر ڪر،
آهي عيان تنهنجو هت روزنامو ڪاتو.

(پائي آسر داس "آسو")

روسامو رنج: (رُسڻ: رنجيـده ٿـيڻ: ناراض ٿي وڃڻ): ناراضگي / ڦوُڪ شوُڪ / مِٺ ڦوڪ (ڪاوڙ ۾ مِٺون ڦوڪجي وينديون آهن) / ڪاوڙ.

روسُو رُسٽو: جهٽ ۾ رُسي ويندڙ/ تيسُر/ چِڙٽو/ هٺَيلو/ ٽانڊيءَ ٽپٽو / زوُد رنج/ ڪاوڙيلُ.

روڪ ٺوڪ: (روڪڻ ٺوڪڻ: جهلڻ): جهل/پل/ اٽـڪ/ رنـڊڪ.

روڪ ٺوڪ: (ٺوڪ: ٺڪي ٺڪي وٺڻ واري شئي / سڪو): روڪڙو / نقد / ٺڏي تي موٽايل رقم جو سڪو يا نوٽ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

روڪَ جَهلَ: (روڪڻ جهلڻ؛ رنڊڻ)؛ جَهل پَل/ رنڊ / روڪ / اٽڪ.

روڪ رنڊ: (روڪڻ رنڊڻ؛ جهلڻ)؛ جهل پل/ اٽڪاءُ / اٽڪ. مثال:
پوڙ پلاءُ پکوان جي اتي روڪ نہ هئي رنڊَ. (سُگهڙ حاميدُ)

روڪ رنڊڪ: (روڪڻ رنڊڪڻ؛ رنڊڻ / جهلڻ)؛ جهل / پل / بندش / پابندي / اٽڪ.

رولاڪَ رولُو: ("رولاڪ" ؛ تڪبيري صورت؛ رولاڪڙ)؛ ٽولاڪڙ / گهومو / گهمڻ گهوڙو / گَهمڻ ڦرڻ جو شوقين.

رولُو پينوُ: (رلڻ پنڻ)؛ رلندڙ / در در ڀٽڪندڙ / گهٽيءَ گهٽيءَ پنندڙ / پينو / فقيرُ / رولاڪَ.

رومڙَ رولپَ: ڪاهہ / حملو / الر / جَلهِہ / غلبو / ڌِڪ / ڌوڪَ (ڌوڪڻ؛ حملو ڪرڻ).

رُونجهو چُنجهو: ڀٽين ڪُتل / ڪُتل ڇِپرن وارو / ڀِتڪڙين اکين وارو / چوڇو / چُچو.

رُونگاٽ رينگٽ: (رونگڻ رينگڻ؛ رينگاٽ ڪرڻ)؛ نار جي هلڻ جو آواز. مثال: وهي نہ وهي، وٽ رينگٽ ڪيا؛ سَرندي جو آواز / رُونگهاٽ / رينگڙو.

روڻ ڀِوڻ: ڀِٽڪو / سُس پُس / آهستي ڳالهہ ٻولهہ.

روهہَ رَليو رولاڪڙ: (روهہ: جبل) جبلن ۾ ڀٽڪندڙ / رلندڙ / گهوماڪڙ/ جنهن جي رِلي ڪُلهي تي، ماني راڄَ تي هجي.

روءِ سوءِ: پنهنجي سر / پاڻ مُهاڙو / پنهنجي مُنهنِ / پاڻ مُرادو / پنهنجي ليکي.

روئڻ پِٽڻ: ماتم ڪرڻ / روج راڙو ڪرڻ / پِٽڻ مچائڻ. مثال:
روئان ٿو پِٽيان ٿو- ڪريان ٿو ڌمچر. (حاجي حقير ابن مگڻ)

روئڻ رڙڻ: پٽڻ ڪُٽڻ/ ماتم ڪرڻ / پِٽَڻَ ڪرڻ / رودن پٽڪو ڪرڻ / روج راڙو ڪرڻ. مثال:
چي روئڻ رڙڻ ڇڏيو، ميان ماٽ ڪجا.
(مخدوم محمد هاشم ٺٽائي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

روئي رڙي: ماتم ڪري؛ پِنَڻ ڪري، مثال:

(١) راتيون ويهي وهاير، روئي رڙي، رڙي
(سيد حاجي محمد حافظ شاهه)

(٢) راتيان ڏينهان روئي رڙي، ريجهاءِ رب کي،
جنهن قادر قدير سان، ڪم پوٽو ضرور آ.
(حاجي خانڻ چنجڻي)

(٣) اوهان جي هجر ۾ روئي رڙي، رتَ تي پيس راڻا
رهي هر حال تي شامل، جڻين جاني سنڌئي جهوري
(پريتم پياسي)

رُهاڙ رُهي: برسات جو اهڙو قسم جڏهن، آسمان ۾ ڪڪر پاڻ ۾ ملي "لس" ٿي ويندا آهن ۽ مينهن لاڳيتو وسندو رهندو آهي. اهڙي صورتحال تان چوندا آهن:

رُهي ڪٿي پڌي اٿائين يا رلي ڪٿي ٽنگي اٿائين.

رهبَڻ راقو: پٽڙو گارو / راپڙو / رپڙو / چِڪڻ.

رهت سَهت: قرض جي بقايا / رهيل رقم.

رَهٽَ رَهڙ: رهَنبڙ/ ڪَرڙو/ رَهڙو / رَهتو / رُهندو / روانيوٽو / جهانيوٽو.

رَهڙ رُهنبڙ: (رهڙجڻ رُهنبڙجڻ: جانيوٽجڻ): لينگهو / رهڙو / رُهندو.

رهڙ زيڙ: رهٽ / رُهنبڙ / ڪَرڙ (ڪَرڙجن) / ڪَرڙو.

رَهڙ سَهڙ: رهَنبڙ / رُهندو / رهتو / رَهٽَ.

رهڙ و رنو: (رنڻ/ رهڙي رني ونڻ / ڪو ڪم ڪري وڃڻ): مزوري/ پورهيو، مثال: ڪجهه پوکي راهي، ڪجهه رڙهو رنو،

مڙيئي پيا گذران ڪريون.

رهندو ڪهندو: اٹلندو ON THE CONTRARY، مثال:

رهندو ڪهندو، اڳيون نُورُ بہ چٽُا!

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

رهڻي سهڻي: (رهڻ سهڻ): رهڻ جو ڍنگ / اُٿڻي وِهڻي / هلت چلت.

رَهڻي ڪَهڻي: (رهڻ ڪهڻ (چوڻ)، رهڻ جو ڍنگ / اٿڻي ويهڻي/ هلت چلت / رسم رواج.

رَهيل سَهيل: بچيل / باقي / آقي باقي.

رَهيل ڪُهيل: بچيل / باقي / آقي باقي.

رهيو سَهيو: بچل / بقايا / بچت / پاڇي / اوگهه پوگهه.

رهيو ڪُهيو: باقي / بقايا / پاڇي / اوگهه پوگهه.

رهُ ريلو: پاڻي جي تک / تکاني/ پاڻيءَ جو وهڪرو.

رَڱڻ پِٽڻ: هاءِ هاءِ ڪرڻ / آهون دانهون ڪرڻ / ماتم ڪرڻ/ روچ راڙو ڪرڻ / گهوڙا گهوڙا ڪرڻ / پِٽڻ ڪرڻ. مثال:

رڱڻ پِٽڻ مان نه ورندو- ڇاڻي تو الله (حاجي حقير ابن مگڻ)

روڱڻ راڙو: روڄ / دانهن / ڪُوڪَ / فرياد / ماتم. مثال:

اڄا هن مُلڪ ۾ پورهيو ڪندڙ پينار سڏجي!

رڱڻ راڙي تي گهوڙا گهوڙا ڪجي گذران ڪيسين؟ (مانيٽو اوٺو)

رُوڻڻ رڙڻ: دانهون ڪرڻ / فرياد ڪرڻ / ماتم ڪرڻ / روڄ پٽڪو ڪرڻ / پِٽڻ ڪرڻ. مثال:

(۱) رڻان رڙان ريهون ڪريان، اندر تيئم اُجل (سڪهڙ الياس)

(۲) ووا تازو ڦٽ فراق جو هي سور تنهين جو سنجري،

آءُ رونـدي رڙنـدي زورا زور ۾ (منٺار فقير راڄڙ)

رَڱڻ ريهُون ڪرڻ: دانهون ڪوڪون ڪرڻ / فرياد ڪرڻ. مثال:

رَڱان ريهون ڪريان، جر وهايان جالار.(فقير علي بخش جمالي)

رِنُو پوتي: نياڻي يا مهمان خاتون کي گڏجاڻيءَ جو جورو/ وڳو مثال:

نياڻي در تي اچي ته ڪيس رئو پوتي ته ڏيڻو ئي پوندو آهي.

ري ڏاڙهيو لاسڙاٽُ: ڪُسرو / لاسيارُ / لَسو / لَساٽُ / ڪِيرو / ڪِلِپٽُ / ڏاڙهيءَ ڪوڙ.

رِيالي ڦرٻاٽي: ڪوڙو / جوٺو / جهڙو تهڙو / لٻاڙي / زٽر (زٽُ يٽُ هٿندڙ)/ داڙي ٻتاڪي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ريبَ فريب: (ريبڻ؛ ريهڻ / ڏوکو ڪرڻ / فريب ڪرڻ)؛ ڏوکو / ڏوڪيبازي / ويساهہ گهاتي، مثال:

تون ڏٺي آءُ ٻانهون، مون ۾ گهڻا عيب،
ڏسي ريب فريب، متان مون کي ڇڏئين.

ريبَ لوبُ: فريب / ڏوکو / ڏاڏارَ (ڏاڏارڻ: ڏوکو ڏيڻ) / هِرک (هرکائڻ: لالچ ڏين)/ڏٽار (ڏتارڻ: فريب ڏيڻ) / کُپت / لب (لبڻ: لالچ سان ماٺ ڪرائڻ)/ دغا.

ريب ليب: (ليبڻ: لبڻ: لالچ ڏيڻ)؛ ڏوکو/ ڏٽار/ ڏاڏار / لالچ/ ٺڳي.

ريبيو رمزن ريهيو: ناز انداز جو موهيل / غمزن جو گهائل ٽيل / نخرن جو ماريل.

ريبڙ گدرا: ريبڙي: ٽکبيڙي صورت؛ ريبڙ، مثال:

ريبڙ گدرا گس تي، چمڪن پيا چوڏر (صالح سنڌي)

ريت پتِ: رسم/ هلت / ساک / معيار/ ساک پت / جڳ سنئون هلڻ.

ريت رسم: رسم رواج / هَلت / دستور / ڍَنگُ / ڍؤل / نمونو / قاعدو / قانون، مثال:

(١) ونحن اقرب پاڻ چياءِ، اچا تکين آسمان،
ڇڏ او انهي ريت رسم کي (خوش خير محمد هيسباڻي)

(٢) اقرار ڪري وصل جو، انڪار ڪرين ڇو
اها ريت رسم سهڻا، دلبر نہ ڏارجي.
(رئيس امام بخش خان جتوئي "صابر")

(٣) ريت رسم تن رولي رولي،
ڇٽنگ پري منجهہ چولي چولي (پانڌي آرسير)

ريتلي ريت واري: وارياسي/ جنهن ۾ ريتيءَ واري گڏيل/ مليل هجي.

رِيڙو رِيکڙو: ڀڙو / ڇِڙو / روُکڙو پَتُ.

ريجهہ رسُ: (ريجهہ: من کي ڀائڻ-رسجڻ: لطف پيدا ڪرڻ): من ڀاونا/ خوشي/ ڀاڀوهہ/ ميل جول / لاڙو/ ڪاڌو/ رغبت/ چاهہ.

مثال: ڪن ٽا روشن ساڻ رانديون پاڻ ۾ گڏڙءَ سها،
ريجهہ رس ڇِيرا ڇبون، ڪن سير اندر چانڊوڪي رات.
(محمد صديق مسافر)

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

ريجهہ رهاڻ: (ريجهائڻ رهائڻ: وندرائڻ): رازنياز / ڳجهي محفل/ خاص ڪچهري/ رس رهاڻ / نويڪلائي ۾ ڪچهري.
تيندي ريجهہ رهاڻ، لحظي منجهہ لطيف چي! (شاهہ: سر ديسي)
(۲) ڪنهن سان ڪريان ڪوٽ ۾، ريجهہ رهاڻيون رس
(آخوند لطف الله سانوڻي "لطف")

ريڙهہ پيڙهہ: (ريڙهڻ پيڙهڻ: سورڻ پورڻ / چورڻ پورڻ): چڪتاڻ / گهل گينداڙ / بحث / تڪرار.

ريڏا رند: اهنڊ / اڙٻنگ / ارڙا / ڪرڙا: ڪرڙائي (رعب تاب) ڪندڙ / ڏنگايون ڪندڙ.

ريڏو ارڏو: آڙنگ/ آڙٻنگ / آهنڊ / ڏنگو/ ڪوڙو/بي ويساهو / دغاباز.

ريشم پٽ: ريشمي ڪپڙا / عمدا ڪپڙا، مثال:
مڪڙا ريشم پٽ تا پهرن ۽ ڪي انگ اگهاڙا يار. (نثار بزمي)

رِيس هِيس: (ريسڻ هيسڻ: ساڙ ڪرڻ / نہ سهڻ): حسد / ساڙ / برابري / همسري / جَل / پَچ.

ريڳاڙ روڳ: زخمن مان وهندڙ گند / ڦٽن مان وهندڙ رت پون / ڳاڙهو (ڳڙندڙ رت پُون) / ڪِنو رت / رتُ پُت.

ريڳڙيارا لانگوٽيا: ليهون يا ڦاٽل لٽا پائيندڙ / ريڳڙيل (ريڳڙين: ڦاٽل گودڙين وارا)- لانگو ٽيا: لانگوٽي پاتل / لُنگ نڪتل): ڪاهوڙي / جوڳي / لاهوتي، مثال:
ريڳڙ يارا رميا، لوئيس لانگوٽن (شاهہ: سُر رامڪلي)

ريڳڙيون ٽڳڙيون: ڦاٽل اڳڙيون / ليڙون ليهون / ليڙيون ٽيل لٽا / ڦاٽل ساٽل ڪپڙا.

ريلَ ڇيلَ: (ريل: پاڻي جي ريلي / وهڪري وانگر جالارو- ڇيل: ڇٽل / آزاد / ڪهٽو): جام / جهجهو / مئو / بي ابداز / عام جام / ڏنڏين ڏيرا / آزاد / ڇڙواڳ.

رينگ رڙ: (رينگڻ: آواز ڪڍڻ -رڙڻ: دانهون ڪرڻ): آواز جي هڪ ڪهت.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

رينگ راڙو: دانهون / رڙيون / روڄ / پِٽڪو.

رينگٽ رانباهه: (رانباهڻ رينگڻ: دانهون ڪرڻ): رنڀ / رانڀاڙ / هڪ گهٽ وارو آواز. MONOTONY OF SOUND.

ريهه ريب: (ريهڻ ريبڻ: موهڻ / مفتون ڪرڻ / ڏوڪو ڏيڻ): فريب / ڏوڪو/موهه مثال: ريهه ريب سان (ريهي ريبي) وٺي ويس!

ريهه رڙ: (ريهڻ رڙڻ: دانهون ڪرڻ): دانهن / ڪوڪ/ ڪيهه.

ريهه رمز: (ريهڻ : مست ڪرڻ): محبوبانه انداز / موهيندڙ ڍنگ.

ريهه ڪيهه: ڪوڪ / رڙ / دانهن، مثال:

پنڌ نه پُنڏن جيترو، ڪٿن، سُڄندي ڪيهه؟
جي ڪريان ريهه، پر چُندا مُنڌ چري ٿي.
(شاهه: سر معذوري)

ريهڻ ريبڻ: مست ڪرڻ / مستانو بنائڻ / ڏتارڻ / ڏاڏارڻ.

ريهون رڙيون: دانهون/ڪوڪون / ڪوڪون.

ريهون ڪيهون: (ريهڻ ڪيهڻ: رڙيون/دانهون ڪرڻ): دانهون / رڙيون / پُوڪار / ڪوڪون.

رينهن شينهن: (رينهڻ شينهڻ: دهشت پکيڙڻ): شينهن مڙس، مثال:

سهڻو صورتمند هو، رستم جهڙو رينهن!
صاحب سونهن جمال جو، شان وڏي سان شينهن.
(شاهه محمد ديدڙ) :

دهشت / ڏهڪاءُ / ڏر (رعب) وارو.

ريڻ ريبڻ: (ريڻ:ريبڻ / ريجهائڻ). مثال:

جنين ڀانيو ڦوڳ، رام تنين کي ريبئو (شاهه: سر رامڪلي)

رين رين رينگو/ رينگٽ: تار ڀامر لي جو رينگاٽ / چيڪاٽ / سارنگي جو رينگٽ/ وڄڻ جو آواز.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ز

(لفظن جا جوڙا: 41 - ڪُل لفظ: 82)

زابر زورآور: (زَبر: جبر - زابر: جابر: جبر وارو (زورآور: زبردست): ڏاڍو/ سگهو/ بهادر/ پهلوان/ ظالم.

زادِ بُود: (زاد: ڪاڌو/ سيڌو/ سامان/ توشو/ بدوبست/ انتظام. مثال: زاد راهه: زاد سفر - بوُدن: هئڻ: بوُد: هستي): سامان سڙو/ مال متاع/ مڏي.

زاري توبهه: زاريون توبهون: منٿ ميڙ/ منٿون منڙيون/ آزيون نيزاريون. مثال:

ويو پاند ڳچيءَ منجهه ڳاري الو الو.

آءُ زاريون توبهون تي پريان. (منٺار فقير راڄڙ)

زاري نيزاري: (زاري: ضعيفائي/ ڪمزوري/ وينتي/ التجا/ عرض- نيزاري: منٿ ميڙ/ ليلڙاٽ/ ليلهڙاٽ/ عاجزي/ نيازي/ توبهه زاري.

زال زنب/ زالون زنبون: عورت/عورتون. مثال:

(١) گهر ۾ ڪا زال زنب ئي نہ اٿس!

(٢) زالن زنبن رکي بيزاري تہ سور ڪنهن سان سليان.

اڙي جيڏيون (مير علي نواز "ناز")

زالين مُڙسين: (زنين آهرين): سيئي/ هڙيئي/ مڙد توڙي عورتون/ آڪهہ جي آڪهہ.

مثال: اڇو تہ زالين مُڙسين هر هلائي، پوک پوکي، اَنَّ جا انبار ڪري ڇڏيون! (هارين جي صدا)

زاني زَناڪار: زنا خور/ حرام ڪار/ رنڊيباز/ زنا ڪندڙ.

زاهد عابد: عبادت ڪندڙ/پرهيزگار/ مُتقي/ خداپرست.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

زاهد عبادت گذار: الله جي عبادت ڪندڙ/ سچي مالڪ سان لنؤ لائيندڙ/ پرهيزگار/ خداپرست/ مُتقي.

زائفان زڙي: (زائفان. صعيف: ڪمزور/ هيٺي): عورت/ ناري/ زال/ مائي/ وِينگس / ٻُڙي / اڙي.

زبر زنگ: جبر جنگ/ سگهارو مڙس/ جوڀ جَوان/متارو/ دِگران.

زبردست زورآور: طاقتور/سگهارو/ زورپريو/ سگهو/ ٻَلوان/ سگهائتو.

زبرو زبردست: (زبرو: زبرو مــڙس/ جبــرو): ٻلوان / پهلوان/ سوُرهيه/ سُگهو/ سُگهارو/ طاقتور.

زٽ شٽ (يٽ شٽ): ٻٽاڪ/ لٻاڙ/ مزيدار وڏاءُ/ ڪلائيندڙ ڪُوڙ/ گپــوڙو/ ڪوڙي ڳالهه/ واهيات ڳالهه/ وڌايل ڳالهه/ بڪواس/ زٽاڪ.

زٽاڪي ٻٽاڪي: لٻاڙي/ گشائي/ زَٽلي/ زٽرو (زَٽَ هٽندڙ)

زَپَ زَپِڙاٽَ: ڪنهن شي جي اوچتو ڪرڻ جوآواز/ ڦهڪو/ دِٻڪو/ ڌڪاءُ.

زپڪار زپڪو: دٻڪو/ ستڪو/ ڦهڪو.

زپٽينگ زِپڪو: دِٻڪو/ ڌڪاءُ/ ستڪو/ ڦَهُڪو.

زد ڪوب: (زدن: هڻن/ مارڻ): مارڪُٽ/ سَٽ ڪُٽ/ ڌڪن جي ڌمال/ مار موچڙو.

زدا زبون: (زدا: زده: هَنــيــل/ ماريل- زبون: تباهه/ ناسُ): برباد/ اُجڙيل/ جهونا/ ضعيف/ بدحال.

زربفت زري: زربفت: سوني زري لڳل ڪپڙو/ سون جهڙو ڪپڙو- زري: سونو ڌاڳو/ ڌماچ/ ڪيمخواب/ سوني تندُ/ ڪلابات/ بادلو. مثال:

ڪٿي ڪائڙجي لوئي ڪين لاهيان،

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

سونُ سومري جو آءُ تان نہ پايان،
ساڙيان سرتين ري، زربفت زري.   (منٺار فقير راڄڙ)

زرخيز شاداب: سرسبز / زرعي لحاظ کان ڀلي زمين / گھڻي پيداوار ڏيندڙ زمين.

زر زمين: (سونُ ۽ زمين): ڌن دولت/ مال ملڪيت.

زر زيور: (زر: سون- زيور: سون مان جوڙيل ڳهہ ڳَٹا): ڌن دولت/ ملڪيت/ ناڻو/ ڌَنُ/ ڳهہ ڳَٹا/ سوَن مِڻُ.

زَرڙاٽُ شُرراٽُ: زور سان وڃڻ جو آواز/ شُوشاٽ/گهُوگهاٽُ.

زرق برق: شان شوڪت/ ٺٺ ٺانگر.

زِگا زٽَ: ٻٽاڪون/ ڌاڙون/ لپاڙون/ مبالغہ آميز ڪوڙ.

زماني سازي ظاهر داري: بناوٽ/ ڏيک ويک/ وهنوار/ لوڪاچاري.

زناڪاري بد ڪاري: حرام ڪاري (ٻُڇڙا ڪم ڪرڻ)/ پرايون رنون تڪڻ/ پراوا گهر ڊوهڻ/ رنڊيبازي.

زور بارُ: دٻاءُ/ زبردستي/ سختي/ تاڪيد.

زور زبردستي: ڌاڌائي/ سگهہ/ طاقت جو استعمال/ جفا/ جور/ زوراوري/ ڌاڍ/ ظلم.

زور شور: تيزي/ تيکُ/ تاءُ/ سختي/ تيز رفتاري. IN FULL SWING مثال: جاءِ جي اڏاوت جو ڪم زور شور سان هلي رهيو آهي.

زور مِسُ: زبردستي/ ڌاڌائي/ زوري.

زوزاٽُ زوڪاٽُ: چرخي/ لاٽون ، جي زور سان ڦرڻ جو آواز/ هوا جو زور سان لڳڻ/ سوَساٽ/ زوُڪٽ.

زُوم زور: طاقت / سگهہ: زوم سان: سڀجي ساري زور سان/ ٻرڪري- مثال: زوم سان وئي جو ڪرڪيٽ بال اُڇلايائين، سو وڃي هڪ ماڻهو جي ڌڪڻ تي لڳو: زور/ طاقت/ قوت/ سگهہ.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

زُونَ زبرزنگي: زور/ وڏائي/ اَکڙ (زُونَ جو پـــرجهڻ: وڏائي جو اجهڻ/ تکبر ڪرڻ- زون سڏائڻ: پاڻ کي پڏائڻ/ مهائڻ).

زهُد تَقويٰ: پرهيزگاري/ پاڪائي/ خداپرستي.

زيب زينت: ٺاهہ ٺوهہ/ هار سينگار/ سونهن سوڀيا/ ڍچ مچ/ ٺاهہ سينگار/ زيبائش مثال:

چاهہ چاهت ٻہ توڻ، زيب زينت ٻہ توڻ (گل حسن گوپانگ "شاد")

زيتَ پٽاڪ: لباڙ/ ڊاڙ/ آڪڙ/ وڏائي.

زيور زر: (سون جا ڳهہ ۽ سون) ڌن دولت/ مال ملڪيت / ساز سامان.

زيرون زنجيرون: هٿ ڪڙيون/ هٿ ڪڙول/ سنگهر/ ڪڙولا. مثال:

ڳچي ڳانا لوهہ جا، زيرون زنجيرون (شاهہ: سُر مارئي)

صاحب خان "سورهہ" ميرائي
Cell No: 0344 - 3919786
Cell No: 0300 - 3404488
ايڊمن : فيس بوڪ پيج ۽
واٽس ايپ گروپ

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

س

(لفظن جا جوڙا: 650- ڪل لفظ: 1300)

سابِڙو سُکيرو: (سُکيرو:وڌيڪسُکيو)،سکيو ستابو/ آسودو/ خوشحال.

سابَو سيکوُ: سيکو چانور/ ڪڄيءَ جو وڻ جي ڪِپ مان ٺاهيل چانور/ سيکوُ داڻا.

سِاپيان سَچَ- پچائي: پکو پڪ/ پڪ پڪائي/ نيڪ/ صحيح/ تصديق ڪيل/ چڪاسيل.

ساتاڙو ستاوڙو: شادي، بعد ٽن يا ستن ڏينهن کان پوءِ گهوٽ ڪنوار جو موٽي مائٽن وٽ اچڻ/ هڪ رسم/ ستاڙو.

ساٿ سِٿرَ: اٺن جي قطار/ سوداگري، جو مال يا لڏو/ سنگت/ گڏجي سفر تي روانو ٿيڻ واري حالت.

ساٿ سنگتِ: دوستي/ ياري/ سنگ/ گڏ هجڻ واري حالت

ساٿي سائِي: (ساٿي: ساٿ ڏيندڙ - سائي: ساڻ هوندڙ): دوست/ سنگتي/ ڳانڍڙ/ مددگار/ هڏ-ڏوکي يار/ وفادار دوست. مثال:

جيون جي هن ڏکئي سفر ۾،
ڪونہ آ سُونهون ساٿي سائي. (مشتاق مهر)

ساٿي سڱيٿا: (سڱيٿا: سڱ يا مائٽي ۾ يعني مِٽ مائٽ- ساٿي: ساٿ نباهڻ وارا): سنگتي ساٿي/ مِٺا پيارا/ دوست دُلارا/ سنگت صحبت وارا. مثال:

ساٿي سڱيٿا ساڻ سنياسي، ڪالهہ ڪُهي ويو ڪاتيئون.
وڃي ويراڳي مون ويڙا، پاڻ لڪائي لاڪون. (مَبين فقير)

ساٿي سنگتي: سنگت صحبت وارا/ يار دوست. مثال:

جِتِ ساٿي سنگتي نام ڪو، رس اُتي آري جام (ڪرم شاهہ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ساتياٿيون ساٿيون: ساڻ هوندڙ/ ساهيڙيون/ سرتيون/ جيڏيون/ هڪ جيڏيون.

ساٽا ڇاٽا: (ساٽِڻ ڇاٽِڻ: ڪٽو ڪٽو ٿي وڃڻ/ ڌار ٿيڻ/ جدا ٿيڻ): الڳ ٿلڳ/ جدا جدا. مثال:

يا پرٿوي پاڻ ٻُڌي وئي،
يا سڀ ساٽا ڇاٽا ٿي ويا. (واحد).

ساٿِڙيا ڳاٿِڙيا: پاڻ ۾ مليل/ هڪ راءِ وارا/ هڪ صلاح رکندڙ/ ها ۾ ها ملائيندڙ پرجهلو/ مددگار/ وِچَ ڪُٽائو.

ساٿوڪَ ساٿو ڪڙ: سَٽَ ڪُٽَ تي هريل/ مارڪاڻ ڪانپوءِ به ڪم ڪان جواب ڏيندڙ/ نٽر/ ضدي.

ساٽَ سڳن: ساٽ سؤڻ/ ٽوٽا ٽيٽا/ سڳا ڌاڳا.

ساٽ سؤڻ: ٽوٽا ٽيٽا/ رسمون ريتون/ شڳون.

ساڇي سچي: سچ ڳالهائيندڙ/ سچار.

ساجهُر سَنجهه: رات جو پهريون پهر/ رات جا شروعاتي ڪلاڪ/ اڌ رات کان اڳ وارو ويلو. مثال:

ساجهر سنجهي سمهيو هو بي غم الوٽ ننڊ ۾.
پرڀات جوهو جاڳي، پرڀات کي تو ڳائي. (محمد رمضان ثاقب)

راڳ پرڀات. اسُرويل/ صبح سوير ڳايو ويندو آهي-

ساجُهر سوير: جلدي/ ڏينهن جي پهرئين پهر/ صبح جو سويل مثال:

(١) ڪڏ سڳهو ڪوٺن منجهان سانگي ڏسان ساجهر سوير
(رشيد احمد لاشاري)

(٢) هاري اسُرويل اُٿي، ساجهر سوير، هر ڪٽي، ڍڳا ڪاهي ٻنيءَ تي ويندو آهي.

ساجُهر سويرو: سوير/ وڏيڪ سوير/ ٿرت/ سويل/ جلدي، مثال:

(١) پڙهه اُٿي ساجهر سويرو اي ادا قرآن تون،
مَجُ اهو آهي خدا جو ٿي ٿيل فرقان، تون.
(حاجي عبدالله "واقف" ٺارو شاهي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٢) نڪري نهاري نياز سان، ساجهر سويرو (حسين بخش خادم)
(٣) ڪيچي ويا ڪيچ ڏي ساجهر سويرا.
(خليفو گل محمد "گل" هالائي- ڪافي؛ سُر سسئي)

ساچارو سُڄاڻو: ساچارو/ ساچاري؛ سچاڻپ وارو. مثال:
ائين چوندي ڪير تہ آءَ ساچاري سڄڻين؟ (دلبر سان دوستي جو دم ڪهڙو؟): دوست/ سڄڻ/ حبيب/ واقفڪار.

ساچاڻو سُڄاڻ: ساچاهہ وارو/ سمجهو/ سياڻو/ ڏاهو.

ساچاهہَ / ساچهہِ سُڄاڻپ: سمجهہ/ پرک/ ڏيٺ/ ويٺ/ پروڙ/ واقفيت/ ڏاهپ.

سادا سودا /سوُڏا: هلڪا/ گهٽ قيمت وارا/ ٻالا ڀولا/ معمولي. مثال:
سَرنهيون ڳهُمجن چاندوڪيءَ ۾، قرب اگهڻ تي وندجن،
مُنهن جا سپنا سادا سوُڏا، ڪنهن ڳوٺاڻي وانگي.
(علي دوست "عاجز")

سادو سستو: گهٽ قيمت وارو/ عام رواجي/ معمولي.

سادو سلوٽو: ڀوڳهلو/ ٻودلو Child-like

سادو سودُو: (سادِڻ سودڻ To simplify) : ڀوڳهلو/ ٻودلو.

ساڌ سنتُ: ڌرمي ماڻهو/ ڌارمڪ/ڌَرمي/ فقير/ ساڌو/ ڀڳت/ عابد/ مُتقي/ پرهيزگار/ نيڪ/ديندار/ڌرماتما/عارف/الهہ لوڪ/ مهاپُرش/ ڌرم وير/ هندو فقير.

ساڌو سنتُ: الهہ لوڪ فقير/ هندو فقير/ ٻائو/مَهاپُرش/ ڌرم وير/ ڌرماتما/ ڀڳتُ (ڀڳتي/ عبادت ڪندڙ) /عابد/عارف.

سارَ سَنڀار: (سارڻ سنڀارڻ: ياد ڪرڻ /سنڀالڻ): سنڀال/ سڪ/ ساروٽي/ سانير/ يادگيري. مثال:
(١) راتوءَ ڏينهان روح منهنجي ڪي، تنهنجي سار سنڀار
(سچل سرمست)
(٢) هر ساعت سار سنڀار، تنهين جي تہ تڳي هِينون.
(جلال ڪتي)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

(٣) مچ محبت ۾ مُحب مران ٿي،
سائينءَ لڳ لهه سار سنڀار (پير ڪمال سائين: سر پيروي)

(۴) لهج سار سنڀار ميان، واري واڳ وصل جي مُئي ڏي
(پير ڪمال سائين: سر جوڳ)

(۵) اچي هاڻ نام الله جي سائين!
مُنهنجي لهي وج سار سنڀار (منٺار فقير راڄڙ)

(٦) وو! ڪڏهن لهندم ڪاپڙي سنديم سارسنڀار.
(منٺار فقير راڄڙ)

(٧) سِگهڙو موٽج ميهار، لهي وج سار سنڀار
(فقير دريا خان دولهه)

(٨) اُن جي سار سنڀار، منهن جي نينهن، اندر ڪيا نُجهرا

(٩) ونهيل! ويچارا ڪيم وسار (راڄن شاهه)
سڀ ڪنهن جي لَههُ سار سنڀار (حافظ محمد بخش)

(١٠) سڀ ڪنهن سار سنڀار آهي تن اڪين جي (گل محمد قلبي)

(١١) موٽ مران ٿي مُحب ميهار،
ساهه ڪي تنهنجي سار سنڀار . (گل محمد قلبي)

(١٢) ساهه ڪي اهڙي سار سنڀار،
لڙڪ لڪن تان ويندي وهايان. (گل محمد قلبي).

سارَ سنڀالَ: (سارڻ سنڀالڻ:ياد ڪرڻ): يادگيري/ تات تاري/هات تات. مثال:

"منٺار" جي سار سنڀال لهندا، مهندار سردار محبوب ملندا.
ننگڙو سُجاٽي، رهندا مون وٽ رات (منٺار فقير راڄڙ).

سارون سنڀارون: ساروٽيون/ يادگيريون/ ٻُورَ Memoirs / Memories، مثال:

وني ويا ويچاريءَ جو واهر وسيلو،
"مسڪين" مُنڌ ملڻ لاءِ ڪيو حال حيلو،
لهي من لَڪَنِ تي سارون سنڀارون! (هادي بخش شاهه مسڪين)

ساروُوٽي سنڀار: (ساروٽڻ سنڀارڻ): يادگيري/ هات تات.

سالور: شالور: شالر: ريشمي رئو/ ڏڪٽو): مٿي ڍڪڻ جو
ڪپڙو: ويس وڳا / ڳهه ڳٺا. مثال:
سڻ ساز سالور، ساڙيان سريون. (نورمحمد شاهه "نورل")

ساز سامان: ٽپڙ ٽاڙي / اسباب.

سازَ سُرندا: هَٿَ ۽ وات سان وڄائڻ وارا ساز. Musical Instruments

ساز سرود: ڳائڻ وڄائڻ وارا ساز. مثال:
(۱) سڪَ جا ساز سرود وڄائي، گيت خوشيءَ جا ڳايون،
سَاڄن پنهنجو ديس وسايون. (رشيد احمد لاشاري).
(۲) ساز سرود ڪيترا، ڳائڻن ٿي ڳايو (خان محمد)

ساز سنگيت: موسيقي/ ساز آواز / سازن جو سنگم، مثال:
ساز سنگت ۽ سُر جي ساڃاهه
پير تي ڏونڪو ڪو ڪو سمجهي (امين زرداري)

ساڙ پَچَ: (سڙڻ پچڻ: جلڻ/ ڪامڻ): جل/ ڪيت (ڪپڻ)/ ساڙو/ گرمي/
وِڄهلَ (وڄهلڻ).

ساڙَ-سڙيو ريسارو: (ساڙ سڙيو: ساڙ ۾ سڙندڙ- رسايرو: ريس
ڪندڙ): حاسد/ بُغض ڪندڙ / ويري/ اندرڪارو.

ساڙ وَندو اندر رڏو: (ساڙوندو: جنهن جو اندر سڙندو رهي- اندر
رڏو: جنهن جو اندر رڏل هجي): ساڙ ۾ سڙيل/ ساڙيلو/
حاسد/ اندر ڪارو.

ساسي ساهدار: (ساسي: ساس/ ساهه وارو- ساهدار: ساهه وارو):
انسان توڙي حيوان/ پکي پرند، مثال:
پرين پڇندو هو تنهن ڪان، ڏنيم ڪو ساسي ساهدار
(فقير علي بخش جمالي)

ساڪُ سڳائِي: لڳ لاڳاپو/ مِتاچاري/ مٽي مائٽي/ عزازت/ قرابت/
ياٿپي/ ناتو/ ڳانڍاپو/ تعلق/ سَٻنڌ.

ساڪارو هاڪارو: ساڪارو: ساڪارو: ساک پت وارو، مثال:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سالور: شالور؛ شالڙ؛ ريشمي رئو/ ڍڪٽو): مٿي ڍڪڻ جو
ڪپڙو: ويس وڳا / ڳهه ڳٽا. مثال:
سڻ ساز سالور، ساڙيان سريون. (نورمحمد شاهه "نورل")

ساز سامان: ٽپڙ ٽاڙي / اسباب.

سازَ سَرندا: هٿَ ۽ وات سان وڄائڻ وارا ساز. Musical Instruments

ساز سرود: ڳائڻ وڄائڻ وارا ساز، مثال:
(۱) سڪَ جا ساز سرود وڄائي، گيت خوشيءَ جا ڳايون،
ساجن پنهنجو ديس وسايون. (رشيد احمد لاشاري).
(۲) ساز سرود ڪيترا، ڳائڻ تي ڳايو (خان محمد)

ساز سنگيت: موسيقي/ ساز آواز / سازن جو سنگم. مثال:
ساز سنگت ۽ سُر جي ساڃاهه
پير تي ڏونڪو ڪو ڪو سمجهي (امين زرداري)

ساڙ پَچَ: (سڙڻ پچڻ: جلڻ/ ڪامڻ): جل/ ڪيت (ڪپڻ)/ ساڙو/ گرمي/ وِجُهلَ (وجهلڻ).

ساڙَ-سڙيو ريسارو: (ساڙ سڙيو: ساڙ ۾ سڙندڙ- رسايرو: ريس ڪندڙ): حاسد/ بُغض ڪندڙ / ويري/ اندرڪارو.

ساڙوَندو اندر رڌو: (ساڙوندو: جنهن جو اندر سڙندو رهي- اندر رڌو: جنهن جو اندر رڌل هجي): ساڙ ۾ سڙيل/ ساڙيلو/ حاسد/ اندر ڪارو.

ساسي ساهدار: (ساسي: ساس/ ساهه وارو- ساهدار: ساهه وارو): انسان توڙي حيوان/ پکي پرند، مثال:
پرين پُڇندو هو تنهن ڪان، ڏنيم ڪو ساسي ساهدار
(فقير علي بخش جمالي)

ساڪُ سڳائي: لڳ لاڳاپو/ مَناچاري/ مِٽي مائٽي/ عزازت/ قرابت/ ڀائپي/ ناتو/ ڳانڍاپو/ تعلق/ سَبنڌُ.

ساڪارو هاڪارو: ساڪارو: ساڪارو: ساک پت وارو، مثال:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

واحد وريامن ۾ تون آهين سدا ساڪارو.
(صاحب ڏنو):
ناميارو/ هاڪ وارو/ شاهوڪار/ مشهور / معروف
ويساهہ جوڳو/ ڪارَ پت وارو.

ساکَ پَتِ: اعتبار/ وقار/ ويساهہ.

ساکَ سَنهُن: قسم/ حلف. مثال: آءٌ ساک سنهنُ تي ٿو چوان تہ منهنجي چوري هن شخص ڪئي آهي.

ساڪڙو سولو: (ساڪڙو: آسان. مثال:
ڀهرين پاڻ پرک. پرين پرکڻ ساڪڙا (قاضي قاضن):
سهل/ سنهنجو/ آسان.

ساڪيات سَنمکَ: روبرو/ حاضر/ موجود/ هوبهو/جهڙو/ وانگر/ ساڳيو / سَدِ پَدِ.

ساڳُ سگر: (سگر: ڪنڊيءَ جي وڻ جون ڦريون / سڱريون): ڏٿ/ ٻهراڙيءَ وارن جون جهنگلي ڀاڄيون ۽ ميوا / ترين جو ڏٿ. مثال:
اي ميان! ڪاچ اُني جو ڳنييون، سائو ساڳ سڱر
(منٺار فقير راڄڙ)

ساڳُ سوئو: (سوئو: سوئا/ پالک جهڙي ڀاڄي جو قسم): سائي ڀاڄي / ڳنڊڻ.

ساڳيو ساڳاٿو: هوبهو/ سَدِ پَدِ/ اُهوئي.

ساکَ واکَ: معتبر ماڻهو/ چڱهڙ / ڏسٽو وائسٽو. VIP .

ساکُو واکُو: ڏسٽو وائسٽو/ معتبر ماڻهو/ چڱهڙ.

ساڱاپو سڱُ: (ساڱاپو: رشتو/ مٽي مائٽي- سڱُ: مٽي مائٽي. مثال:
ساڱاپي سيڻن جي، ٿي وندر واجهائي (شاهہ: سرديسي)
مِٽاچاري/ تعلق/ عزازت/ لڳ لاڳاپو/ رشتيداري/ ڳانڍاپو.

ساڳاهہ ساڃاهہ: (ساڳاهڻ: سمجهڻ/ چيتڻ / هوش ڪرڻ/

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

قدرڪرڻ- ساڃاھڻ؛ سُڃاڻڻ)؛ شناس/ قدر/ پروڙ/ پرک

ساڳاھُو سياڻو: سُڃيت/ خبــرد ار/ هوشــيــار/ ڏگــهي نظر وارو/ دورانديش. Far- sighted

سالڪ سُتير: (ســالڪ: سلوڪ/ معرفت الاهي وارو- ستيُر: سُرت وارو / سلوڪ جي واٽ ڄاڻندڙ): صــوفي/ درويش / خدا دوست/ ڀهتل شخص/ عابد/ مهاتما/ ولي.

سالڪ سُرتيا: (ســالڪ: سلوڪ (صــوفين جي واٽ) ڄاڻندڙ/ - سُرتيا: سُرت وارا/ صـوفين جي واٽ ڄاڻندڙ): معـرفت الاهي جا ڄاڻو/ ڀَهڳتا/ ڏاها/ هوشيار/ عاقل/ ڏاهپ وارا. مثال:

(۱) سگهڙ سالـڪ سُرتيا، آ ڏاهـن ڄاڻ ڏهـس

(غلام حسين جهتيال)

- ڏهس/ ڏهس نامو سنڌي لوڪ شاعري جو فن آهي جنهن جي ڄاڻ ڪن ٿورڙن کي هوندي آهي.

(۲) سالڪ سُرتيا اڳ هئا. ڄاڳويا هيءَ ڳلال ڪري

- ڳِلال (ڳل: مٿي): ڪنيار.   (ٻيڙو فقير ڪنيار)

سالڪُ سُگهڙ: (ســالڪ: سلوڪ جي واٽ هلندڙ/ درويش/ صــوفي/ عابد/ ڀهتل شخص- سُگهڙ/سـهڻو نـاهيندڙ/ ڏاهو/ ٻڌيوان/ معرفت الاهي وارو): نيڪ/ چڱو/ ڀلو/ نيڪ ٻانهو/ درويش.

سالِمُ سُڌير: پڪو / پختو/ ڪامل. مثال:

پيري ۾ ٿي جوان، جوانيءَ ۾ پير ٿي،

يعني ٻنهي وهين ۾ٿون سالم سُڌير ٿي.   (محمد صديق "مسافر")

سامان سڙو/ سرڙو: سودو سامان / تيز تازي.

سامايل ساماٺل: اڏو ساماڻو/ ڦوهه ڇڙهيل/ ڻاٻر / عاقل بالغ/ جواني آيل.

سامَتِ سانت: مانار/ ماٺ / آرام/ امن / صبر / قرار/ ٺانهر/ فرحت/ شانتي.

سامي جوڳي: سوامي / سنت/ فقير / الهه لوڪ/ آڌوتي/ بيراڳي/ ويراڳي.

سانُ گمان: شڪ/ وهم/ فڪر/ انديشو.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

سانباھ سَنبت: تياري/ سانبوھ/ سانباھو/ سنبهت.

سانڀ سنڀال: پرگهور/ يادگيري/ سارسنڀال/ بچاءُ/ رِکيا.

سانير ساروٽي: (سانيرڻ سارڻ: ياد ڪرڻ / دل تي اچڻ / هانوتي تري اچڻ): يادگيري/ حافظو / سار / سنڀار /تاتِ.

سانيي ساٿي: (سانيي: سانييڙو- ساٿي: ساٿيڙو) وطن جو ساٿي.

سانيي سانييڙو: (نگهبان/ ڪَرَلائو (ڪَرَ لاهُو: ڪر/ پرگهور لهندڙ): ڪرلاهو / ڏٿي ڌوٽي/ سرپرست / راکو.

سانت سُک: ماٺ خاموشي/ ٺانهر/ آرام/ صبر/ چُپِ/ نَهِر /ماٺار.

سانت صبر: سڪون/ فرحت/ ٺانهر/ ماٺار.

سانت ماٺ: چُپ چپات/ صبر/ ٺانهر/ سُڪون.

سانپڙ سوٽو: لٺ/ ڏکو/ سؤنٽو/ بانو.

سانجڻ سانجاڻ: رڌپچاءُ/ رانڌاڻ (رنڌڻ پچائڻ).

سانجهہَ سنجهو: سَنجها/نما شام/ مُنهن مير/ مُنهن اونداهي / سج لٿي مهل/ پوياڙي.

سانڌو ساهي: وٿي/ ويساندي/ ويساند. مثال:

سوُر هڪ گهڙي بہ سانڌو ساهي نہ ٿا ڏين!

سانڍ سهيڙ: (سانڍڻ سهيڙن): ميڙ چونڊ/ سوڌ/ سنوار.

سانگ صرفو: (صرفو: قناعت/ ڪفايت Economy مثال:

(١) صرفو ڪرين تہ پٽُ هنڌاءِ (پهاڪو): ڪوءَ سوءَ/ (ڪوئڻ سوئڻ To Economise) بچت / ڪم خرچي/ پاڇي.

سانگائتو سَهولِيت وارو: مَهلِائتو (مهل موقعي مطابق)/ وقتائتو/ سهنجو/سَهائتو (سهو: سهوليت).

سانگو سڙو: ڪڌهن ڪڌهن / حيلي بهاني. مثال:

(١) خوش هجين ياءُ! سانگي سڙي، اسان جي بہ ڪا سار لهندو ڪر!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٢) خوش هجين جاتي بہ تون سهڻا سَڄڻ!
صرف ڪا سانگي سڙي لهہ سار تون. (سگهڙ مَلَ مُختيار)

سانگِي وانگِي: سانگ وارا/ مارو ماڻهو/ هڪ هنڌان ٻئي هنڌ لڏو ڪٽي ويندڙ/ ڏنڍي تي منزل وارا/ برسات جي موسم ۾ سانگ ڪري، ميدان ڏانهن لڏو ڪٽي ويندڙ "تر" جا ماڻهو / ٿاريلا.

سانولو سانورو: ڪاري رنگ تي مائل/ ٿورو ڪارو/ پڪي رنگ تي/ نمڪين/ محبوب/ دوست / جانب/ پيارو.

سانهچو سولو: آسان/ سهنجو/سهوليت وارو/ موقعي مطابق/ وجهائتو.

سانهہ ستي: فرصت/ واند ڪائي/ وارڪائي / ماناڻي/ فراغت/ ساهي / آرام/ دم.

ساڻائي هيڻائي: ڪمزوري/ نِستائي/ غشي/ ڏڪر/ مور ڇائي / گهيرٽ / بي هوشي/ وِسام (لڱ وسامڻ/ بدن ڍرڪندو وڃڻ).

ساڻي پاڻي: (ساڻي: ساڻ هوندڙ - پاڻي ، پاڻ سان گڏ هوندڙ / لاڳاپيل): ساٿي / سنگتي/ دوست/ ٻِٽُ/ جُهٽُ / گڏ هلندڙ.

ساڻيون ساٿياڻيون: سنگتياڻيون/ سهيليون / سرتيون.

ساڻيون پاڻيون: (ساڻ هوندڙ/ پاڻ سان گڏ هوندڙ): ساهيڙيون/ ساهيليون/سنگتياڻيون/ سرتيون / جيڏيون.

ساوڪ سبزي: ساواڻ /ساول /گاهہ جي ساواڻ / گُلڪاري /ڇهچٽو.

ساوڪ سانول: ساواڻ/ گُلڪاري/ سبزي/ گلزاري.

ساوڪ سينورُ: (سينور: پاڻي جي مٿاڇري تي ترندڙ سائو چارو): ساواڻ / سبزي/ ساول.

ساهہ پَريو ساهوارو: جاندار/ جيئرو/حيات/ زنده/ موجود

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ساھَ پساھ: (دم/ساھ/ زندگي/ جان. مثال: سسئي سوريءَ چاڙهيو پريان لئہ پساھ (شاھ: سُر معذوري): حياتي جون گهڙيون/ دم/ جان/ حياتي جا ڏينهڙا/ جياپو/ جيوتي /زندگي. مثال:

(۱) "يوسف" ساھ پساھ، سندو محبت موهيو. (نانک يوسف)

(۲) "ڪمال" ڪريان وو ڪانڌ تان ميان، الا
صدقي ساھ پساھ (پير ڪمال سائين)

(۳) "بيدل" برھ جي پڙڪ سان،
ڪو سوجهي ساھ پساھ ڪر(قادربخش بيدل).

(۴) رک سُرت ساھ پساھ ڏي سُڻُ سي لطيفي لاتڙيون
(قادر بخش بيدل)

(۵) قسمت آنديس ڪوٺ تنهن جي ۾،
۽ ساھ پساھ سنگهارن ساڻ، (منٺار فقير راڄڙ)

(٦) ڪر ياد پنهنجي رب کي اندر ساھ پساھَ
(منٺار فقير راڄڙ)

(۷) سچڻ ساھ پساھ کي وک کان ويجهو تون،
دنيا دورنگي کان مولي بچائج تون،
هدايت ساڻ هلون حاڪم تنهنجي حڪم سان.
(مخدوم محمد امين "فهيم)

(۸) ڇڏيم ساھ پساھ، پکي تنهنجي پرت ۾
(رشيد احمد ساڪرائي)

(۹) "صالح"سائين تو وجهي سيءِ ۾ ساھ پساھ (صالح سنڌي).

ساھ سَتُ: ٻل/ طاقت / قوت/ سگهه.

ساھُو سبر: (ساھُو: ساھ وارو / طاقت وارو / ساھ آهي تہ طاقت بہ هوندي)- سبر: سبل: ٻل (طاقت وارو): سگهارو / ٻلوان / متارو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ساهوسدر: سگهارو/ مضبوط / طاقتور/ پلوان.

ساهي سَهائي: چاندوڪي/ ڪير جهڙي روشني/ سهائي رات A Moonlit Night

ساهي ويساندي: فرحت/ مُهلت/ روڪ/ٺهر/ ويساندِ، Interval.

ساهيڙي سَرتي: (ساهيڙي: جنهن ۾ ساهه هجي): جيڏي/ هڪ جيڏي / جيڏل / ساٿياڻي / ساهيلي.

ساهيليون پانهن- پيلياٽيون: (ساهيليون: جن سان ساهه/ سر جون سٽون هجن- پيلياٽيون: مددگار): ساهيڙيون/ سرتيون/ جيڏيون/سنگتياڻيون.

ساهيون ساهيڙيون: (ساهيون: جن ۾ ساهه هجي/ ساهه برابر/ جن سان ساهيڙپ هجي- ساهيڙيون ساهه کان وڌيڪ پياريون هونديون آهن): ساٿياڻيون/سنگتياڻيون/ جيڏيون/سرتيون.

ساءُ سواد: مزو/ لذت / لطف/ آس/ چَشڪو/ چَسَ Taste۾ مثال :

پوڙ ۾ ڪو ساءُ سواد ئي نہ آهي.

ساءُ لاءُ: سواد/ لطف/ رَسُ / چَسڪو / چهراڻ، مثال:

پاروٽي ڪاڏي ۾ ڪهڙو لاءُ ساءُ؟.

سائو ڏائو: سُکيو ستابو/ آسودو/ خوشحال/شاهوڪار.

سائو سبر: (سائو ساهو، جنهن ۾ ساهه/ دم هجي/ طاقتور هجي): طاقتور/ سگهارو/ پلوان/ جوڀ/جوان.

سائو ستابو: آسودو/ خوشحال / سُکيو/ شاهوڪار مثال: (مزاحيہ شعر):

ڪندو جو چور بازاري، بليڪ ۽ سمگلنگ ڏاڍي

اهو سائو ستابو ۽ سکيو سٺيو، سڌر هوندو. (شبنو خان)

سائو سڌر: آسودو /خوشحال/سکيو/ستابو.

سائو سُکيو: سُکيو ستابو/ آسودو / خوشحال.

سائو سگهارا/ سائو سگهارو: (سائو: طاقتور، مثال:

ساموندي سائو، لنڪا لوپي آئيا. (شاهہ: سُر ساموندي): سبر/ طاقتور/ پلوان/ جُنگ/ جوڌو.

سائل سوالي : سوال ڪندڙ/ فقير/ خيرات وٺندڙ/ پينار/ گداگر/ گهَرجائو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سائون سيارچ: ولِ جو قسم/ جنگلي اناج جو قسم / ڏٿ. مثال:
آهي ڏٿ ڏوٿن جي پاسي پکو،
ٿيو سائون سيارچ ۾ مکٽي صفا. (مير عبدالحسين خان سانگي).

سائيرو سائرڙو: وڏيڪ سائو/ ساواڻ تي مائل/ تڏو سائو. Light Green

سايون ستابيون: (سايون: سُکيون. مثال:
مکڻ پرين هٿڙا، سنگهاريون سايون. (شاهه: سر سارنگ):
سُکيون ستابيون/ آسودهه حال/ خوشحال.

سايون سُکيون: آسوده/ خوشحال/ سکر/ سَبر.

سپاجها سياڻا: عقلمند/ ڏاها/ سُڄاڻ/ سُچيت/ هوشيار. مثال:
سپاجها سياڻا سو وارا سنگار. (عبدالرحيم بيدل هالائي)

سپاجهو سياڻو: عقل وارو/داناءُ/ سُڄاڻ/ ٻاجهه ڀريو/ ٻاجهارو.

سبرُ سَبَلُ: (سبر: سبل: ٻل وارو/ ٻلوان): طاقتور/ سگهارو/ جانٺو/ مُتڪو/ جنگ جوان.

سَبراڻِ سَبرائي: طاقت/ زور/ سگهه /ٻَلَ.

سبالو سبرُ: ٻَلوان/ سگهو/ طاقتور/ مضبوط/ جَبرو.

سَبڪارو سَڌڪارو: (سَبڪارڻ سَڌڪارڻ: رئڻ/ سَڌڪا ڀرڻ):
سَڌڪو/سڌڪار/ روج/ راڙو.

سَبوُجهو سٽو پرو: چڱي سمجهه ٻُوجهه وارو/ ڏاهو / داناءُ/ ڀڙهيل/ اڪابر.

سب سارو/ ساري: سڄو سارو/ سڄي ساري، مثال:
(١) سڄو سارو احوال تيرِ پِتيرِ(پيرائتو) ويهي ڪيائين.
(٢) خبر حال منهنجي جي، توکي معلوم سب ساري.
(منٺار فقير راڄڙ).

سپَروسگهارو: طاقتور/ ٻلوان/ صحتمند Healthy

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سيڻي سارا: هڙئي/ ڪُل/ مڙيئي/ جُملي/ سَڀ All And Sundry

سيڻي ساريون: هڙيئي/ ڪُل/ جُملي.

ستُ رتُ: (ست: سگهه- رت آهي تہ ست آهي): طاقت/ ٻلُ/ قوت/ زور.

سَتُ ساءُ: سواد/ لذت Taste

ست ستاءُ: (ستائڻ: منت ڪرڻ):منت ميڙ/ آزيون نيزاريون/ چؤ چواءُ.

ستُ سچائي: حق/ صداقت / سچ گوئي.

سَتُ سِيلُ: سچ/ صداقت/ عصمت/ حرمت. CHASTITY.

ستابو سُکيو: آسودو / هوند وارو.

ستارو ستائتو/ ستو: مضبوط/ جانٺو/ جاڏو/ سگهو/ قوي/ سترونڙ.

سُتاڙو سوکو: سنهنجو/ سولو/ آسان/ آرام ده/ سُتِرو.

سُتت پُتتُ: اُمالڪ/ جلدي/ ٺهہ پهہ/ تڙي ڪڙي/ بيٺي پيرِ/ اُتي جو اُتي.

سُتِي ڦُڪي: سُتي: پاڻي جهڙي. Liquid دوا جيڪا سُتيئڙي يا چمچي وسيلي پياري وڃي- ڦڪي: پائوڊر جهڙي دوا جيڪا ڦڪي (وات ۾ وجهي) پاڻي سان وٺي ڇڏجي: دوا دارون/ دوا درد مل / علاج/ دوائون.

ستيا سَترُ: پناهہ/ پردو/ ڍَڪُ. مثال:

پنان تي پنج ئي وقت صاحب صبر،
سدا سيل ساڃاهہ ستيا سَتُر (نور محمد شاهہ نورل).

سُترو سَولو: آسان/ سهنجو/ سوکو/ سَهل/ سَٿائو.

سَٽَ ڪُٽَ:(سَٽڻ ڪُٽڻ): ڌڪ چنبا/ مارموچڙو/ وَڌَڪُٽَ/ ڪاپو (ڪپڻ).

سَتَر وَتَرُ: (سترڻ وترڻ: سترجڻ وترجڻ): مضبوط/ ڏٽو متو/ جُنگ/ جاڏو/ جسم وارو/ جانٺو/ ملُ/ متارو/ جبرو/ دونسو/ مُتڪو/ ڏگاٿو. مثال: اڏڙوٽ (اڏ وهيءَ ۾) آهي پر اجا ستر وتر لڳو پيو آهي.

سَتَڪ مَتَڪ: (ستڪڻ متڪڻ: نازنخري سان هلڻ): ناز انداز/ البيلي چال. مثال:

البيلي چوڪري، کهڙي نہ ستڪ متڪ سان پيئي هلي!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سٽِڪار ٺهِڪار: (سٽـڪارڻ ٺـهـڪـارڻ): ڌڪ جو آواز/ سٽڪو/ ٺهڪو/ دِيڪو.

سٽڪو ٺهُڪو: (سٽڪڻ ٺهڪڻ): سٽڪار/ ڌڪ جو آواز.

سٽڪوڪٽڪو: (سٽڻ ڪٽڻ): مارڪُٽ/ ظلم/ زبردستي.

سٽيندي ڪٽيندي: (سٽڻ ڪٽڻ): مار موچڙو ڪندي، مثال:

ڪٽن جان بهي، يا گڏهه جان وهي،
سٽيندي ڪٽيندي، وڃي سچ لهي (شمس الدين بلبل).

سُٺائي صفائي: سُٺرائي/ اڇائي/ اُجرائي، مثال:

وفا، خير، صحت، محبت ۽ الفت،
سندس گڻ بياپڻ سُٺائي صفائي. (مرزا قنبر علي بيگ حيدري)

سُٺامو سُٺاڻ: صفائي/ پاڪائي/ اڇائي/ اجلائي/ خوبي /خاصيت.

سُٺو سابو: وٽندڙ/ وسَنَ جهڙو/ سٺرو.

سُٺو سانگو: وَجهه/وقت/ ويلو/ مَهل/ ٽِڻُ/ موقعو/ حِرفَت/ حڪمت عملي.

سُٺو سُپهتو: سوڏو/ سَهنجو/ سَنجيلو/ سٺو.

سُٺو سلوٽو: سوَڏيل/ سُڏاريل/ سَنواريل/ ٺاهيل ٺوهيل / وٽندڙ..

سُٺو سوُڏو: سوَڏيل / سَنواريل/ ٺاهيل ٺوهيل.

سُٺو سِهو: سَهوليت / سَهنجائي، مثال:

هرڪو سٺو سِهو ڏسي ڪم ڪندو آهي.

سُٺو سيباٽو: وٽندڙ/من پسند / دلپسند / پسنديده / ساهه سيباٽو/ دل کي وٽندڙ.

سُپَرِ ساڪارَ: (سُپـر: سُٺي پَر / ڪا ريت - سـاڪـارَ: سـاکَ پَتِ): اعتبار/ ويساههُ/ قسم / ناماچار / ناموس / آبرو / عزت

سِپڪُ سلوُٽو: (سپڪ، نازڪ/ سُپنڊو): سنهڙو/ سهٽو/ من موهٽو/ ساهه سيباٽو.

سپڪ سنهڙو: نازڪ اندام/ گل اندام/ مُهٽو/ سهٽو.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

سپک سهٽو: خوبصورت/ سهٽو /موهٽو.

سپنو سهٽو: (سهٽو: خواب): ننڊ ۾ ڏٺل ڪاواردات.

سج چنڊ: آسماني گرهه. مثال:

(۱) سج چنڊ ۽ تارا تنيئي توٽين ڪانسواء بيٺا آهن.

(۲) سج چنڊ نہ پاڙيان سيڻن جي شبيهه (شاهه: سُر سارنگ

(۳) سج چنڊ ڪٿون سونهن سوا ئي، قمر قوس ڪتر.

(مينهن وسايو مگٿهار)

(۴) سج چنڊ تارا اُن ۾ سونهن سندو سامان. (صالح سنڌي).

سَج ڌَج: صورت/ شڪل/ هارسينگار/ زيب زينت.

سَجارو سٽو پرو: هوشيار/ اڪابر/سياڻو/ ڏاهو/ دانا / سپوجهو/فهميده.

سُجاڳ سُچيت: هوشيار/ جاڳيل/ بيدار/ خبردار/ چالاڪ/ ڦڙتَ.

سِجان چندان: سج چنڊ ڪان. مثال:

سجان چندان سوهٹا. نڪا جوت جهڙيان.

(ولي محمد رونجهو بيلائي)

سُجانُ بُڌيوانُ: (سُجان: سياڻو- بُڌيوان: بُڌ سُڌ وارو/ سياڻو): سياڻو/ سمجهو/ دانا ،/ هوشيار/ چلاڪ/ عالم/ گياني.

سَجاوتَ سينگارُ: آرائش/ٺاهَ ٺوهَ/ زيب/ زيبائش/ هارسينگار.

سِجامَ سيکيت: سزا/ مثالي سزا/ سبق.

سجدو سُجود: (سُجدو- جمع، سُجود): جهُڪي پاڏائڻ/ نوڙت/ نياز/ پَرنامَ.

سَجل سجاوٽ: شعور/ طرز/ طرح/ ٺاهَ ٺوهَ.

سَجل سينگار: ٺاهه ٺوهه/ سوڌ سنوار.

سجلائي صفائي: سُٺائي/ سليقو/ اُسلوب/انداز.

سَجيهُ سُنوالو: وڌيڪ/ سرس/ زيادہ/ اَتل وارو.

سجاسارا: سڀ جا سڀ/ سمورا/ پيرائتا.

سڄڻ سائين: ڍول/ ڍولڻ/ ساجن/ پرين/ يار/ محبوب.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

سَڄو سارو: پورو/ مڪمل، مثال:

سدا فرمان منهن جي ۾، سڄوئي جهنگ جهر آهي
اڙي نادان مگر منهنجو سڄو سارو تہ تر آهي.(محمد چتل "فدا")

سڄو سيُ: سارو/ سربستو/ سيءِ جو سيءِ/ سو سيڪڙو.

سڄو سَربستو: مڪمل طرح/ سيءِ جو سيءِ.

سڄو سورنهن آنا: (رپئي جا پورا سورنهن آنا). انگريزن جي دور ۾ رپئي ۾ سورنهن آنا هوندا هئا. ڏهائي شرستي هيٺ جڏهن تہ هن وقت رپئي ۾ سؤ پيسا شمار ڪيا وڃن ٿا: سو في صدي/ سو جو سو/ سيُ جو سيءِ/ سڄو سارو/ مڪمل طرح/ پوريءَ ريت.

سڄي ساري: مڪمل طرح/ سيءِ جي سيءِ/ سؤ في صدي، مثال:

(١) وڃون ٿا وطن پنهنجي تي، وري هِت ڪونہ ايندا سين
سنگت پرتئي سڄي ساري، خداحافظ خداحافظ.
(رئيس امام بخش جتوئي "صابر")

(٢) من خدايم موج ۾، عطار فرمايو ادا،
سر وڃائڻ ۾ ڏني "بيدل" سڄي ساري مدعا.
(قادر بخش "بيدل").

سڄي سيءِ: ساري/ سربستي/ سيءِ جي سيءِ، مثال:

سارينداسونءَ سُکن کي، سڄي سيءِ چمار. (سليمان ملاح)

سُڃاڻپ ساڃاهَہ: (سُڃاڻڻ ساڃاهڻ): سُڃاڻ/ پروڙ/ پرک.

سُڃَ پِينگ: بربادي/ ويراني/ سُڃائي.

سُڃو پڙيانگ: ويران/ غيرآباد/ گهٽ ۾ گهٽ آبادي وارو.

سُڃو پِينگيو: ڪنگال/ مسڪين/ مفلس/ جوڪو.

سُڃو سکڻو: پينگيو/ ڪنگال/ مسڪين/ مُفلس/ جُوڪُو/ بکيو/ اُجڙيل.

سُڃهر پڙيانگ: ويران/ بيابان/ غيرآباد پٽ.

سُڃهروُ سُڃاڻو: واقف/ ڄاڻندڙ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سَچُ پَچُ: ڪلمہ تصديق/ واقعي / هوبهو/ بلڪل/بيشڪ/ صحيح/ بنا شُبهہ.

سچُ ساءُ: (سچ جو ساءُ، آخر ۾ مٺو آهي، جيتوڻيڪ ظاهر ۾ / شروع ۾ ڪڙو ڪسارو هوندو آهي)؛ سچ / حق.

سچُ سُبحان: سچو مالڪ/ رب سائين. مثال:

بخشيندو بدڪاريون، صاحب سَچُ سبحان. (نانڪ يوسف)

سَچُ سِيرُ: سچ ۽ سچ تي يقين. مثال:

(١) سچ سيرُ ڪاري پکري اچو ڪير (چوٽي)

(٢) يـي يقينئون سان سچ سير، موٽي ويندي سملڪ ملير.

سچار ساڪاٽتو: ساک پت وارو/ سچو/ سچ گو/ راست باز.

سچائي صفائي: اجلائي/ اُجرائي/ حق پرستي/ ايمانداري.

سچو سچار: سچ چوندڙ/ حق گو/ راست باز.

سچو سچ گو: سچ ڳالهائيندڙ / سچار.

سچو سچ گويو: سچ ڳالهائيندڙ/ ڪوڙ کان ونءُ ويندڙ/ سچار.

سُچيت سُجاڻ: خبردار/ هوشيار/ ڏاهو/ عقلمند/ عاقل/ دانا ءُ/ چالاڪ/ ساڳو واڳو/ تيز فهم.

سختي سوُر: تڪليف / اهنج/ مصيبت/ ڏنجهہ.

سختيون سورَ: تڪليفون/ ڏک/ درد/ مصيبتون/ ڏنجهہ. مثال:

(١) جن جي جسم سان سي سختيون سور سهن. (رکيل شاهہ)

(٢) جاکُون راڻا تون رُسي وئين، سختيون سَور ساماڻا

(فقير محمد مُحسن بيکس)

سختي سوڙَ /سُوڙهہ: گهٽ/ بوسٽ. مثال:

اهڙي سختي سوڙَ، اچي خلق ۾ خوف پيو

(مل محمود پلي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سدورو سڀاڳو: خوش نصيب/ نيڪ بخت / وڏ ڀاڳو/ ڀاڳن ڀريو/ بختاور.

سڏ پڌ: (سڏڻ پڌڻ) ٻوجهه /سمجهه / دانائي / پروڙ / سُرت. مثال:

جڏهن وارو ملين ويا وار ڪري،
مت مـاري، ســوچ شــڪار ڪري
سڏ پڌ هَٽُ سَٽُ گـُـر گــار ڪري
ونگڻ جا ڪري ڪي سانگ سڌل!
پر نيڻ آهن سجل سجل.		(شعبان بخت)

سڌ پڌ / سوڌ پوڌ: مڪجهڙو / هوبهو / نِس پِسُ

سڌ سار: خبرچار/ حال احوال/ يادگيري. مثال:

(۱) مون تي شفاعت شاهه ڪر، ڪَسِ لاءِ هن گمراهه ڪر
بيواهه ڪارڻ واهه ڪر. لهه ڪارڻي سڌ سار ڪا
(خليفو محمد قاسم هالائي).

(۲) سور نئي سڌ سار ساري پيم پِرون منجهه سرير.
سِرِڳُلن ڳاڙيان، ڪندي ڳڻَ ياد. ڳوڙها سو هزار.
پِرون: اُهڃاڻ / پَڪَ/ احساس		(حاجي احمد ملاح).

سڌ سماچار: خبرچار / ڄاڻ / حال اِحوال / واءُ سواءُ.

سڌ سماءُ: ڄاڻ / خبر چار / حال احوال/ واءُ سواءُ. مثال:

(۱) وڃ ميان قاصد ڪر ڪل ڪائي ميان.
ڏي ڪـــو ســـڌ ســمـاءُ (حمل فقير).

(۲) الف اوکي ويـل ۾ سيدا! اچي لهہ سڌسماءُ
ڪر سڪي سڪرات، پوءِ تون قبر ۽ محشر ۾ آءُ... الخ
(علي محمد قادري)

(۳) واءُ وصل جو ورندو واءُ،
سانگي لهندم سڌ سماءُ		(طالب پلي)

(۴) جو جڏيو تي هيڪل ياءُ؟
ڪو نہ لڌ ئي ڪو سڌ سماء		(حافظ محمد بخش)

(۵) الف الله لڳي اوري آءُ
ساجن! لهہ ڪــو سڌ ســمـاءُ		(شير محمد چنڊو)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

(٦) هاڻي ڳڻي انهيءَ ڳالهه کي، ڏي ڪو سڏ سماءُ
(محمد عارف ڪلهوڙو)

(٧) لهج سلڻ جو سڏ سماءُ
جيت جتي ڪان ڪج بچاءُ (درسي ڪتاب تان ورتل)

سڏ سمجهه: پروڙ / ڄاڻ. مثال:
ڪيئن ڪُڪڙ کي وقت جي ري واچ پٽي تي سڏ سمجهه
هر پهر پويان پوي پوڪار سمجهي ڇا سڳهان؟
(حاجي احمد ملاح)

سڏ سَمَڪَ: سُرت / سمجهه / ڄاڻ.

سَڏَرُ سبَرُ: (سبر: سبل / طاقت يا ٻل وارو/ طاقتور/ ٻلوان- سڌر: سگهه / قوت وارو): سگهارو.

سِڌا سوُڌا: سَنوان سڌا SLIM

سڌارو واڌارو: ترقي/ اصلاح.

سڌائي سولائي: سنوت سِڌاڻ.

سَڌڙيو سِڪٽو: سَڌَ ڪندڙ / ڪامنا يا چاهه رکندڙ / حـــريص/ ساڙيلو / سِڪَ ٻَڌنديون ڳالهيون ڪندڙ.

سِڌو سَنواٽو: (سنواٽو: سئين واٽ وارو): سنئين راهه تي هلندڙ.

سِڌو سنئون: سولو / سوڌو / سنواٽو. مثال:

هلان توسان سڌوسنئون تو هلين مون سان ڏِنگو ٿو.

سنڌءِ هن ڪج ادائي جي صفائي روبرو ٿيندي.

سڌو سولو: سنئون / سنواٽو. (حافظ محمد احسن)

سَڏ سِلو/سِلهو:(سڏڻ سلهڻ): هَڪلِ/ هوڙ/سڏڻ جو آواز. مثال:

گهر ۾ ڪو وانگي هجي تہ سَڏَ سِلهو ورنائي!

سَڏ واڪو: (سڏڻ واڪڻ): آواز / هلڪل / هور. مثال:

گهٽوئي سڏ واڪو ڪيائين پر ڪنهن بہ نہ ٻُـڌو!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سڏڪا سڏڪار: (سڏڪڻ سڏڪارڻ، رڙڻ / سڏڪا پرڻ)،
روڄ راڙو، مثال: محشر نہ ٿيندو مروان جو،
سڙيو پريندو سڏڪار. (فقير علي بخش جمالي).

سَڊولو سهُٽو: ڊولائتو / بيهڪ وارو / ٺاهوڪو / خوش اسلوب/ موچارو.

سِرَ پٿَرَ: پڇايل سِرَ / پٿر مان تراشيل سر. مثال:
ڏني جي مهر سان مايا خدا توکي تہ ڪر سقلي،
سجائي تون ڇاڇ ۽ اجائي سر پٿر آهي.
(محمد صديق مسافر)

سُر تارَ: سنگيت جون گهربل ضرورتون / موسيقي جون لوازمات / ساز ۽ آواز جو سَنگمُ / ڳائڻ وڄائڻ.

سُرتال: (سر: آواز- تال: سازن جي سنگت): موسيقي جي قاعدن قانونن مطابق ڳائڻ وڄائڻ جون لازمي ضرورتون جهڙوڪ تال، پلٽو، تان وغيره. مثال:
سراسر بي سُرو آهين، ٻڌون ڇاراڳني تنهنجي،
جو تنهنجي راڳ ۾ سُر تالَ، پلٽو تانَ ئي ناهي.
(مرزا قنبر علي بيگ حيدري)

سر ساهہُ: جان / زندگي / وُجود. مثال:
(١)" ڪمال" ڪاهہ ڪيچ ڏي، سر ساهہ جو سانگو ستي.
(پير ڪمال سائين: سرجوڳ)
(٢) ڇڏي سرساهہ جو سانگو، ٿيان منصور جان عاشق
مگر افسوس ڪونهي عاشق جو قدر دلبر وٽ.
(حافظ محمد احسن)

سُر سَماع: ساز آواز / راڳ رنگ / ڳائڻ وڄائڻ جي محفل.

سُر سَنگيت: ساز آواز / راڳ رنگ.

سُرگر: (گر: ڳائڻ جو هڪ لازمي انداز): موسيقي جا قاعدا قانون/ لوازمات.

سُرائتو سُريلو: سُرتار وارو / راڳ جا انگ ڄاڻندڙ / انگ وارو / ڏنگائتو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سَر بستو سمورو: سڄو / سارو / سڀ / سيوئي / ڪُل / مڪمل / ثابت.
سَرباٽ سَسُ پُس: / پَٽ پيَٽِ /پَٽڪو/ ٻاهور / ٻاقورَ / قَشِ قَشِ.
سُرت ساڃاهہ: ڄاڻ / شعور / سُڃاڻ.
سُرتَ سَپار: سُڃاڻ /ڏاهو / عقلمند / باشعور / ساڃاهہ وارو، مثال:

ثي تون ثابت سُرت سپار،
اندر پنهنجو اَٿَ اُجار. (شاهہ محمد ديدڙ)

سُرتَ سُڃاڻ: سمجهہ سُرت وارا / ڏاها / شعور وارا. مثال:

”درس“ دلاور حق جا طالب، رهن اُماره تي تا غالب.
ترڪ دنيا ڏيئي بيٺا راهب صوفي صافي سُرتَ سُڃاڻَ.
(خليفو چَتو ”درس“)

سُرتِ سُڃاڻَ: سمجهہ / ڄاڻَ / عقل.
سُرتِ سَماءُ: ڄاڻَ / پروڙ/ سُڌ. مثال:

سُرت سماءُ سڪ سڀ سارو،
سڀ وساريم ڏسي نظارو.
ڏسُ ڏيهن هي ڏيندو-
نت اکيون هُجن مون آلڙيون (حاجي خاڻ چنجٽي)

سُرتِ سَمجهہ: سمجهہ / عقل / پروڙ.
سُرتِ سَمڪَ: سمجهہ / پَروڙ / عقل / پُرجهہ / هوش / شعور / خبر / هوشياري / ڄاڻَ.
سُرتِ سَميرُ: سُرت سمجهہ وارو / - سُمير: ثُمير: ثمر ڪڻڻ وارو / ٻاري / ٻارڪڻ وارو، مثال:

چال چلت آ برهہ جي اوکي ٻار ڪٿي ڪو سُرتُ سُمير

سُرتِ سَنيارَ: ڄاڻ / خبرچار / واقفيت / سمجهہ / عقل. مثال:

(۱) ڪوڙن قصن جون تو موجون ماڻين،
عقل نہ هَڏهين مورُ نہ آڻين،
سچ ڪي تون تو ڪين سُڃاڻين،
هاڻي رک ڪا پنهنجي سُرت سنيار (منٺار فقير راڄڙ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٢) رکن نہ رتيءَ جيتري، سامي سُرت سَنيارَ.
(ٻائي ڇڻراءِ "سامي")

سُرت سَنيال: سار سنڀال / فهم / سمجهہ / شعور. مثال:

پيو نہ پروتن ڪي نہ ڪا سُرت سنڀال   (شير محمد لغاري)

سُرت سِياڻپ: شعور / ڄاڻ / ساڃاهہ. مثال:

تنهن جي جدائي يار! وڃائي سُرت سياڻپ ساري وي
آءُ اڇي لهہ سار سگهيري!   (عبدالڪريم پلي)

سَرتا سَنگتيا: (سرتو: دوست- سنگتيو: سنگت وارو): سنگت ساٿ وارا / ساٿي/ دوست/ احباب/ يارَ.

سُرتيو سُڄاڻ: (سُرتيو: سمجهہ وارو- سُڄاڻ: سٺي ڄاڻ رکندڙ) سياڻو / شعور وارو / سمجهہ وارو / دانا.

سُرتيو سَمجهوُ: سياڻپ سمجهہ وارو/ ٻُوجهہ سمجهہ وارو/ سياڻو.

سرتيون جيڏيون: هڪ جيڏيون / ساهيڙيون / سنگتياڻيون.

سرتيون ساهيڙيون: (ساهيون: جن ۾ ساهہُ هجي: اسم تصغير : ساهيڙيون): ساٿياڻيون / سنگتياڻيون / جيڏيون. مثال:

(١) ماروئڙن جون جايون سرتيون ساهيڙيون،
ويڙهہ وطن ۾ گهمن پاس پٽن پيڙيون،
اي ميان! کير خوشي سان پين ڏوٿيڙن جي ڏُڌا (منٺار فقير راڄڙ)

(٢) سرتيون ساهيڙيون، آءُ نتَ ساريان،
مُلڪ ملير مور نہ وساريان،
سنگت سنياليان تن سانگن جو. (منٺار فقير راڄڙ)

(٣) وطن اسان جي آهين ويڙهيون،
جتي مُنهن جون سرتيون ساهيڙيون. (منٺار فقير راڄڙ).

سَرتيون سنگتياڻيون: ساهيڙيون/جيڏيون/ هڪ جيڏيون/ سنگيون.

سرچاءُ پرچاءُ: ٺاهہ/ صُلح/ راضي نامو/ سُلوڪ.

سِرڙ پرڙ: هَرٻَرَ / تڙتڪڙ / جهٽ پٽ / اُمالڪ.

سَرڙاٽ سَنڪو: (سرڙاٽ سٽ): سٽڪار / ڦهڪو / ڌِڪو.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

سَرڙاٽ سَرڙو: (سرڙاٽ سرڙٽ): سُوساٽ / زُوزاٽ / زُوزٽ / تکي هلڻ جو آواز / تکڙي گفتگو.

سرسَ سَجيههَ: سرس: وڏيڪ، مثال:

سهڻا گل گلاب جا سڀ کنهن سرس وٽن (گل محمد قلبي):

گهٽو / سَوايو / سُنوالو / اَتل وارو.

سرسُ سوا: (سوا: سوايو: وڏيڪ): زياده / سوالو / سجيهه، مثال:

ماڪيان مصريان مٺي گهٽو صحبت سرس سوا. (دوست محمد راڏو)

سرسُ سوايا: وڏيڪ / سُنوالا / زيادهه / سجيههَ. مثال:

(۱) سونهن سهڻن ڪان سرس سوايا، سهڻن جا سينگار

(محمد صادق ٿهير)

سرسُ سوايو: وڏيڪ / زياده / سجيهه، مثال:

(۱) مشهور آهي ملڪ ۾ سرس سوايو. (خان محمد)

(۲) پنهنجو پڻ اڄ بخت ٿيو سرس سوايو عيد ٿي (مخمور مهيري)

(۳) وٺين سرس سوايو سوداءُ ڏئي،

ڪوليو دفتر ورق هي ورايان ٿي. (گل محمد قلبي)

سرسُ سُنوالو: وڏيڪ / ڪجهه زياده / اَتل وارو.

سرسُ سَوائي: وڏيڪ / زياده / اَتل واري.

سَرڪاري درٻاري: (سرڪاري: سرڪار طرفان مقرر ڪيل / پگهار تي مقرر ڪيل- درٻاري: بادشاهه جي درٻار ۾ حاضري ڀريندڙ): پگهاردار / جِي حُضوري، مثال:

سنڌي شاعر ڪڏهن به سرڪاري درٻاري ناهن بنيا.

سرڪَڻ قاهي: قاهيءَ جو ڦندو / تنگي مارڻ جو نوڙ / نوڙ ڳچي ۾ وجهي مارڻ واري ڪاروائي / سوُري.

سَرڪو سَوايو: زياده / سرسُ / گهٽو / وڏيڪ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سَرنَ سامرَ: اجهو / پردو / پناهہ / پکَ (سرڻ ولڻ: لڪڻ / پناهہ ولڻ. To Take Asylum)

سُرودَ سَماع: سماع لفظي معنيٰ: ٻڌڻ / ٻڌڻ جو حواس. مجازاً معنيٰ "وجد": رندن/ مستن / صوفين جي محفل سماع (راڳ جي محفل) ۾ رندي ڪلام / صوفيانہ ڪلام / ٻڌن ٻڌندي موج / مستي/وجد ۾ اچي وڃڻ): حال/ محويت/ بيخودي. MODULATION/MELODY/SONG

سَرها سَنرا / سرهو سنرو: خوش / شاد / مسرور. مثال: وسڪاري (مينهن جي مُند) ۾. اسان جا ٽري پائر ڏاڍا سرها سنرا لڳندا آهن.

سَرهيون سَنريون/ سرهي سنري: خوش / شاد / مسرور. مثال:
(١) چوڙيليون چاڳليون (چوڙيون پاتل) سُهٽيون ٽريلياٽيون، گهڙا سينگاري، گڏجي/ ستَ ناهي، پاڻي پرڻ وينديون آهن تہ ڏاڍيون سرهيون سنريون لڳنديون آهن!
(٢) سيڪا سرهي سنري، ڏوٺي مٿو وار . (مين عيسيٰ)

سَريڪو سَريڪو: (ساڳيو / وانگر. مثال: سون سريڪو/ سنريڪو: سون جهڙو): وانگر / وانگيان/ جهڙو / وانگي.

سَڙڪو سَٽڪو: (سڙڪڻ: آواز / گوڙ ڪرڻ- سٽڪو: سٽڪڻ آوازڪرڻ: سٽڪارو (سٽڪارڻ جوآواز) مثال: پيچي سک سيد چي، سک سندو سٽڪو. (شاهہ: سَرسهڻي): ٺهہ / ٺهو / سٽڪارو / ڇولين جو گوڙ / سير (وچ درياهہ) ۾ ڇولين جي آواز) جو سٽڪار.

سَڙيل سُڪل: (سڙيو سُڪو): ڳريل / ڇوڙيل / ختم ٿيل.

سَستائي سُکر/سُکار: شين جا سستا اگهہ (شين جي گهٽائي / جهجهائي سبب، اگهہ ڪري پوندا آهن ۽ هر شئي مناسب اگهن تي ملي سگهندي آهي): خوشحالي. خوشحالي جون حالتون / شين جي جهجهائي. مثال:
سستايون سکار، سائين ڪيا سنڌ ۾. (علي محمد خالدي)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

سُسُ پُسُ: (ڪن ۾ ڦسڪارڻ يا چوڻ / سرپاٽڻ)؛ سُس ڦُس / پُڻ پُڻ / سرپاٽ / ڦسڪار / ڀاڀُور / ڀاڦور / ڪن جي ڳالهه / محفي ڳالهه) سرگوشي. مثال :

رقيب رو سيهه سان تو ڪري سُس پُس، ڪيان مان ڇا؟
نہ جُرات جنگ جي آهي نہ خاموشي جي آفت آ.
(آغا گل حسن خان "گل" سلطان ڪوٽي)

سُس پُس سرپاٽ: (ڪن ۾ آهستي چوڻ) سرگوشي / ڀاڀُور / ڀاڦوُر / ڪَنَ جي ڳالهه / ڳُجهي ڳالهه.

سِسِڙاٽ سِيسڙاٽ: ايذاء ڪان دانهن / عذاب ڪان نڪرندڙ سِياندو / ڪنجهہ ڪُرڪ (ڪِنجهڻ ڪُرڪڻ).

سِسِڪيون سڏڪا: (سسڪڻ سڏڪڻ؛ رِنجهڻ ڪِنجهڻ / رئڻ / نير وهائڻ / هنجون هارڻ)؛ سڏڪار / / روڄ. مثال:

(١) ماءُ جي موت تي سِسڪيون سڏڪا پريندو رهيو.
(٢) ساهِيون ڪٽيون، ساهِيان الڪا،
ساهِيون سِسڪيون، ساهِيان سڏڪا،
ڪَٽ ڪمائي، پورهيو پاٽي،
هاءِ ويچاري هيءَ هارياڻي. (احمد خان "آصف" مصراڻي)

سِسي سِري: سِرَ / متو / مُنڍي / ڪنڌ / گردن.

سِسِ وِسِ: شَڪُ/ گمان / وهم / انديشو / پرم/ سَنسو / وِسواس.

سِسو وِسو: شڪائتو /بي ويساهہ / بدگمان / اڻ وِسهو / وشواشي.

سِسيهر وِسِيهرُ: زهر قاتل وارو نانگ / ڪاريهر / اليهر / تليهر / سَپُ / ڪارو نانگ / شيش نانگ / بِشيهر.

سَقُرو سَقلو: سقرو: سنو قر / قَلُ / ميوو. مثال:

سُر سيئي سقرا، پر خاصو سرڪنياڻ. (خليفو نبي بخش) -سقلو:
سَقَلُ: چڱو قل / قُرُ / ميوو: پلو / اوچو / موچارو/ عمدو / چوکو / شُپ / وٽندڙ.

سِڪَ چِڪ: (سِڪ: پريت - چِڪ: ڪشش: سڪ سان چڪ لاڳاپيل هوندي ئي آهي)؛ هيجُ / حُبَ/ پيار / محبت.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سِڪَ سارَ: (سِڪڻ ســارڻ: سنيــالڻ / ياد ڪرڻ): اُڪنڊا / اُڪيـر / تات تنوار / ياد. مثال:

جنين سڄڻ سندي سڪ سار تُسي،
تــاڃــي واريـــون تـــر تـيـــون (ميين عيسيٰ)

سِڪَ سارُوٽي: (ســاروٽي-ســاروٽڻ: ياد ڪرڻ / ياد پوڻ): ياد / يادگيري / اُڪنڊ / اُڪير. مثال:

سڪ ساروٽي ساهُ سِڪي، ڪيئن ياد ڪٿون دل پلبي!

(مير علي نواز "ناز")

سِڪَ ساڙُو: (سِڪڻ ســـــڙڻ: وِڇلڻ / جهَڄڻ / جهُرڻ / جدائي ۾ جلڻ):سوز / گداز / جهوري / اُڪنڊ / اُڪير.

سڪ ساز: (ساز: دل جو ساز- سڪ ۾ دل "ساز" وانگر وڄندي / ڏڙڪندي آهي): اُڪنڊ/اُڪير/ سارَ / تات تنوار. مثال:

سوکڙي ساھ ۽ سيني ۾ ڇُپائي تو رکان
آھ سهٽي جي سلامن ساڻ جو سڪ ساز جو خط.

سڪ ساڻ: اُڪند / اُڪير / چاهت.

سُڪ سرڻ: سُڪ: سُڪڻ: ســـــرڻ جي منڊ ۾، درياهن (پوءِ لازمي طرح واهن / شاخن ۾) پاڻي جي کوٽ سبب، فصل سُڪي ويندا آهن): سوڪَ / سوڪهڙو.

سڪ سوز: سِڪ ڇِڪ / تانگهه /تاڻ / اُڪنڊ / اُڪير. مثال:

جيءَ جي لڳي، جيءَ ۾ جڙي،
سڪ سوز ۾ ويڙا سڙي (رئيس امام بخش جتوئي "صابر")

سِڪَ سياپو: اُڪير / اُڪنڊ / ڳانڍاپو / تانگهه. مثال:

ســڪ ســيـاپــو، سـپـرين الـوالـو،
مــان ڏنــھ مَــتِ مَ مــوَر. (شيخ محمد)

سڪ ڦُرب: محبت / تانگهه/تاڻ / اُڪير / اُڪنڊ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سِڪَ ٻَڌلدو سِڪارو: (سِڪَ ٻَڌندو: سڪ ۾ ٻَڌل -سِڪارو: سڪ وارو): جنهن کي سڪ کان تمام گهڻ ملي ۽ اُڪندڙو (اڪنڊ سان ڀريل).

سُڪا سوٽَ: خشڪ / سخت / ٻُٽ جهڙا، مثال:

پسايائون پلر سين، سُڪ اپڻ جي سوٽ. (ساهہ: سرسارنگ)

سُڪاريو سُکيو: (سُڪاريو: سُڪر جي حالت ۾ رهندڙ): آسودو خوشحال / سڪرُ.

سَڪاوت سڳاوت: (سڪو: ويجهو- سڳو: سڳيڻو / مائٽ / عزيز): مٽي مائٽي / عزازت / قربت / ڳانڍاپو / رِشتو / لڳُ لاڳاپو / سنگابندي.

سُڪر سٺائو: (سُڪر هڪ قسم جي سٺائي / ڀلائي / خوشحالي آهي): سهانگائي / جهجهائي / خوشحالي / فراواني.

سُڪر سَهائو: (سُڪر روشني آهي جڏهن تہ ڏُکر اونداهي آهي): سهانگائي / جهجهائي / خوشحالي.

سُڪل سَڙيل: چوڙيل / پُراڻو ٿي ويل / چوڙجي ويل.

سڪل سوٽَ: ڪَڙَڪُ / سخت.

سُڪل سيڪيل: باهہ ۾ سيڪيل / پڪل / پختو ٿيل.

سِڪَڻُ سارڻُ: ياد ڪرڻ / تات تنوار هئڻ (سڪان ساريان- سِڪَنِ سارِين)، مثال:

(١) سڪان روز ساريان ڪڏهن ڪانڌ ايندين
شل پير پياسن جي اڱڻ تي پائي وو (منٺار فقير راڄڙ)

(٢) تا سڪن سارين سدا، ري تو نہ تن ساعت سري.
(محمد اعظم هگورو)

سڪڻو سوختو: وِسڪڻو / لَڏو (ل تي پيشُ) / جيڪو پنهنجي سَڏَنِ ۾ سڪندو رهيو هجي / آسن اُميدن جو سڙيل / پڪل / سڏڙيو.

سُڪو پائو: پائي وانگر سُڪل / ڏٻرو / ضعيف / هيڻو. مثال:

ڏسو تہ ويچارو بيماري ڪانپوءِ ڪيئن نہ سُڪو پائو ٿي ويو آهي.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

سِکو ڏاکو: رعب تاب / داٻ / دهمانُ / سِکو يا ڏاکو ڄمائڻ: دهمان ٻڌڻ).

سَکو سڳو: سکو: پنهنجو. مثال: بابا جو سکو (ويجهو عزيز يعني سوٽ ماسات آهي)- سڳو: ويجهو / مائٽي جي سڱ ۾)؛ ويجهو عزيز / قريبي مائٽ/ سڳيٽو/ هڏ رَت ۾.

سِکيو ساريو: (سکڻ سارڻ: تانگهڻ تنوارڻ: ياد ڪرڻ): ياد ڪيو. مثال:

سِکيو ساريو پريو سڏ ڪا، دمادم دل رکيو دل ۾
ڪير ٿي روز شب ريهون، بنا ڪنهن وقت ويرا
(محمد صديق "مسافر")

سک آرام: فرحت / سُکون / وِسرامُ.

سک چينُ: آرام / سُکون /فرحَت / قرار / ٺانهرِ. مثال

هن دور ۾ سندم ڪو دلدار يار ناهي،
سکَ چين ناهي مون کي ڪوئي قرار ناهي. (نور احمد زئي)

سُکَ سانت: ماٺار/ خاموشي/ ٺانهر/ قرار/ سُکون/صبر/ آرام، مثال:

وو پينرا! ڪيئن پنيور ۾ ڪيان الو الوا
سک سانت صبر سڀ ويو ويو. (فقير راڄڙ)

سک سواد: لطف / مزو / آرام.

سک سَهنج: آرام/ سهوليتون / فرحتون / آسائشون. مثال:

سنڌڙي ۾ سک سَهنج ٻه ٿيندا، ويندا ڏرت ڏڪار.
(حافظ محمد "احسن")

سکَ ڦٽو سؤدائي: (سکَ ڦٽو: جنهن جو سک / آرام ڦٽل هجي): اڌ مغزِي / سوادَع وارو / جنُوني / چَرِياڻُ.

سُکَ ڦِٽيو ڦِتڦِتيو: تِر تريو / بي تاب / چلولو / ڪيچلو / جنهن کي گهٽي تِرتِر ۽ ڦَتَ ڦَتَ هجي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُڪائون پاسُون: پاس، ڪنهن اُميدپوري ٿيڻ تي ڪا شي "پاسڻ" / پاس ۾ ڏيڻ. اڪثر ماڻهو، پيرن فقيرن جي درگاهن / مزارن /قبرن تي من مُراد / دل جو مطلب پوري ٿيڻ لاءِ ڪي وعدا ڪندا آهن. مثال طور: پيرا! مون کي "نَرُ" (يعني پٽ) ڏيندي تہ "نر" (ڪو ڏڳو / ڳابو / ٻَڪَرُ / ڪُڪُڙُ) ڏيندو سانءِ يعني مراد پوري ٿيڻ تي آءُ ڏڳو / ڇيلو وغيرہ آڻي تنهنجي درگاهہ تي خيرات ڪندس يا خليفن جي حوالي ڪري ويندس. پاس پاسڻ: ميتا ميڃڻ / نذر پاسڻ / سُڪا پاسڻ / نذرنياز جو وعده يا وَچَنُ ڪرڻ): پاسون/ ميتائون/ نذرانا.

سُڪائون مَيتائون: پاسون / نذرنياز / مُرادن جا لاڳ.

سکَر ٻکَرُ: سنڌ جا جاڙا تاريخي شهر.

سکٽو ٿلهو: پالهو / خالي / ڏانيو.

سکٽو پالهو/ سکٽي پالهي: واندو/ واندي- نِڪمٽو/ نِڪمٽي.

سکٽا پالها/ سکٽيون پالهيون: واندا / وانديون- نڪمٽا / نڪمٽيون، چرچي طو چوندا آهن: سکٽا / واندا مَلَ چي: پالهو مَلَ تو سڏيئي!!): نڪمٽا / نڪمٽيون / بيڪار. مثال:

اندر ميرا، ٻاهر اُجرا، ڪهڙا ماڻهو، ڪهڙا مُزرا،
سکٽا پالها، بوتا پيرا، ياديون سکٽيون پالهيون آهن،
تـڏهـن بہ اڪڙيون آليون آهن! (پيرل پرديسي سيتائي)

سُکو پاڻي: (سکو: پاڻي، جهڙي پتري تاڏل): تيار تيل ڇڊي ينگ / سائي / تاڏل پاڻي/ شربت/ مَشروُب.

سُکيا سَتابا: (واحد: سُکيو سَتابو): آسودا / خوشحال. مثال:

.. .. وينا اڇي وچ ۾ سُکيا ستابا،
ڪندا تواضع تن سين اڳيان آڏرياءُ..... (صالح سنڌي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سکيو سانتيھکو: سُکيو ماٺھو گھٽو ڪري سانيتڪو(صبر شڪر وارو ھوندو آھي)؛ جائيتـــو/قناعت پذير/ پنھنجي خوشحاليءِ تي نھال / خوش / راضي.

سُکيو سائو: آسودو / سکَر / خوشحال / آباد.

سُکيو سَبَرُ: (سَبَرُ: سَبَلُ / بَلوان / طاقتور)؛ متارو / چڱي حال ۾ / خوشحال / سکَرَ.

سُکيو ستابو: سکر / آسوده حال / خوشحال.

سُکيو سکر: خوشحال / آسودو / آباد.

سُکيو سھنجو: سک سھَنج ماڻيندڙ / خوشحال / آسودو.

سُکيو سھيو: سک ســھنج ۾ زندگي گذاريندڙ / ســوين نعـمتن / سھوليتن وارو / خوشحال.

سُکيو سَھيرو: سَھيرو: سولائيءَ سھوليت سان حياتي گھاريندڙ. مثال: ڪي ڪوڏر ڪمايو، ڪي ڪُھاڙي وليو تہ گھر سھيرو ھليو (پورھيت جيڪڏھن ڪوڏر ڪٽيءَ ڪھاڙي سان جھنگ وڍي يعني پورھيو ڪندو تہ سندس گھر جو ڪاروبار سولائي سان ھلي سگھندو ۽ ھو خوشحال گذاريندو)؛ آسان/ آسوده حال/سک سھنج وارو.

سگھُ ثابتي: ("سگھُ" : چورايل شي ملي پوي تہ ان کي "سگھُ" چئبو. چور چوري ڪندي، سامان سميت پڪڙجي پوي تہ چئبو تہ چورُ "سگھُ ســوڌو" RED-HANDED پڪڙجي پيو يعني چورُ ۽ چوري جو سامان ھٿ ڪيو ويو)؛ ثبوت / نشان / ھٿ آيل چورايل شي / پتو / ڏس پتو/ سُراغ. A TRACE .A CLUE

سگا ڏاڳا: دُعا جا وٿيل ڏاڳا / دعا تعويذ / چنبا ڦيٿا.

سگا ڦيٿا: پڙھيل / شوڪاريل / وٿيل ڏاڳا / دعائون تعويذ.

سگر وِگر: سَٽُ / ٽولو / سنگ / وِلَرُ / وِڳُ / ڏڻ / گلو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سڳن ساڻ: شُگن/ساڻ سوڻ / فال / سَنسو / وهم/ ريت رسم/ فال.

سڳند سُرهاڻ: مُهڪار / ٻَهڪاءُ / هُباءُ / بُوءِ / خوشبوءِ / مهڪ / واسُ / تيل ڦليل / عطر / ڌوپ واسُ.

سڳو ڏاڳو: (سڳو / ڏاڳو ڪرڻ: سڳو/ ڏاڳو وٽي ان تي منتر / ڪلما پڙهي شوڪارڻ. سڳي ڏاڳي ۾ هئڻ: پڪو معتقد / مُريد هئڻ / چئي يا فرمانبرداري ۾ هئڻ / چئي آکئي ۾ هئڻ): سڳو/ ڦيٿو/ دعا تعويذ/ دعا لاءِ وٽيل سُٽ يا تند.

سڳورو / سڳوريو پلارو: معتبر / باوقار شخصيت / نيڪ انسان / پلارو / بزرگ شخصيت / معزز شخص.

A RELIGIOUS DIGNATORY /PROPITIOUS / BLESSED

سڳوريو سياڳو: نيڪ بخت انسان / پلارو / ماناٽو ماڻهو / بزرگ شخصيت / برڪت ڀري شخصيت / ڀلوڙ انسان.

RELIGIOUS PERSONALITY/ AMIABLE PERSON

سگهہ ساھُ: ساھ آهي تہ سگهہ بہ آهي / ساھ (جان) سان ئي سگهہ (طاقت) هوندي آهي جڏهن تہ "بي جان" ۾ ڪا سگهہ ناهي هوندي): طاقت /قوت/ ٻل/ زور/وَسُ/ جرئت.

سگهہ سَتَ: طاقت / زور / ٻَلُ / جرئت.

سگهہ سگهتَ: طاقت/ زور/ ٻل/ هستي/ جرئت / رت ست / قوتَ.

سگهارو سگهاتو: سگهہ وارو / طاقتور / قوي / ٻلوان / پهلوان / ٻليارو (ٻل/ طاقت وارو)/ بهادر/ جوان مرد / دلير / راٺوڙ / سَگمو / جُنگ / مَتڪو / قرارو.

سِگهو ساجهرُ: سوير ڀرو / وقتائتو / جلد. مثال:

(۱) رب جا لک احسان، سِگهو ساجهر ڏئي پيو!

(۲) سگهو موٽ ساجهر، ميان ميندرا،
سُجي آهہ سنڌيم سدا تو سرا.

سرا: سَراءِ: گهرَ- (حاجي نور محمد شاھ "نورل")

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سکھو ستارو: سکھو، سکـھـ وارو- ستـارو: ست سکـھـ وارو): طاقت وارو / متارو / زوردار / پهلوان/پلوان.

سِکھو سيکھرو: (سيکھرو: سيکھـ وارو / تکڙو): تکو / چوھو تيز / تکڙو / جھٽ پٽ / اُتي جو اتي / سکھڙو (سکھو: تصغيري صورت: سکھڙو)

سکُ سِيا: (سيو: سھو: سھوليت): متي مائٽي / لڳ لاڳاپا / ڳانڍاپا. مثال:
لڏي لا، ويڙا چڏي سکُ سيا (ڄام خان چانڊيو)

سکُ سياپا: متيون مائٽيون / لاڳاپا / رشتا. مثال:

چني سکُ سياپا سرتيون، هوتن ڏي هي هلندي.

(پير ڪمال سائين: سر آسا)

سکُ سَياپو: مائٽي / رشتو / ڳانڍاپو. مثال:

سکُ سياپي ڪونهي ساءُ
لوڪ چڏي ڏس، لذت لاءُ (سيد فاضل شاهه "فاضل")

سکُ سياڪا: متيون مائٽيون / لاڳاپا / ڳانڍاپا. مثال:

سکُ سياڪا توڙي، عقل علم کي ٻوڙي
جوش جلالي جوڙي، سُرت ڇڏي سنساري.

(هادي بخش شاهه مسڪين)

سکُ سياڪو: متي مائٽي / رشتہ داري / ڳانڍاپو. مثال:

(۱) کھڙو سکُ سياڪو هاري مون هوتن سين.

(شاهه: سر سسئي آبري)

(۲) ٿُري تن جي تمام مٺڙي، وڏي پرهه تي وڳي،
ڇڏيائون سکُ سياڪو، منهنجا وڏيا ويراڳي.

(صاحب ڏنو شاهه)

(۳) سکُ سياڪو هوم جنهين سان،
آٿي ملايس عشق تنهين سان،
اهي شڪ گمان جيڏيون ڙي،
رات گڏيا مون ڏيهي ڏيهي (نواب ولي محمد)

سکُ سِياءُ: ويجهائي / مائٽي / لڳ لاڳاپو / ڳانڍاپو / عزازت / مِتاچاري / رشيداري.

www.sindhsalamat.com　books.sindhsalamat.com

سڳ وڳ: متي مائٽي / ڳانڊاپو / لاڳاپو.

سڳائتا سڳيلا: (سڳيلا: سڳ وارا / مائٽ / قرب وارا. مثال:

مُکر اوهان ڏي ڪري وڪيلا،

آءِ سڄاڻي سڳ. سڳيلا (پير صفي الله): لاڳاپيل / سڳيڙا / مٽ مائٽ/ عزيز / مائٽي ۾ ڳنڍيل/قرب وارا / محبوب.

سڳايل سڳيڙا: مٽ مائيٽ / عزيز / مائٽي ۾ ڳنڍيل / هڏ رت ۾.

سڳيو سڳيڙو: (سڳيو: مائٽ /محبوب. مثال:

سياڻ هندو سڳيو پپيهو آيو،

لکي لوڪ نہ سگهيو، اسان ڳالهايو (قاضي قاضن)

معنيٰ: اي دوستو! منهنجي محبوبن وٽان پپيهر سنيهو کڻي آيو؛ دنيا وارن کي ان جي خبر بہ نہ پئي. اسان پاڻ ۾ ڳالهيون / ڪچهريون ڪيون):

پيارو / دلارو / ساهہ سيباڻو/ محبوب/ دلدار.

سَلَ سوراخ: ٽنگ/ٻر کهَل/ سلونگڙو/ ٻرُ/ لوڪهو.

سَلالو سُنوالو: ڪجهہ وڏيڪ / جاستي / سجيهہ/ ڪجهہ زيادهہ.

سلام پيام: ڳالهہ ٻولهہ / نياپو نڙو /سنيهو / پيغام.

سلام دعائون: نيڪ تمنائون / نيڪ خواهشون. مثال:

ڳوٺان سلام دعائون پهتا آهن.

سلاهہَ ساراهہَ: واکاڻ / وڏائي / صفت / تعريف.

سلٽ هـلٽ: (سَلٽ: هارپ جي ڪم جو مڪمل سامان- هلٽ: هر ۽ ان اسان لاڳاپيل شيون): هَرَقار ۽ ڏاند ڏڳر/ اهاريءَ جو سازسامان.

سُلڇڻو سُپاٽ: (سپاٽ: سُٺن لڇڻن وارو): ڳٺوانُ / ڳڻن جو ڳهير / ڀڳٽو / ڀڳوڙي شخصيت جو مالڪ.

سِلها/ سيلها سيلهہَ: سِلهي وجهندڙ / ڦـٽي وجهندڙ / رتورت ڪري ڇڏيندڙ. مثال:

سيڱي سيلهہ تيار، پڙهيام جي پاڻ لئہ،

اڪر اڳيان اِيـري، واڳو ٽـي وريام. (قاضي قاضن)

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

سلهڻ/ سلهي وجهڻ: ڦٽي وجهڻ / زخمي ڪري وجهڻ. مثال:

سيف ابرن جي سلهي، زخمي ڪـو جاني جگر.
سنگدلائيءِ سان تون ساجن، ستر گاري ڪير ڪر.

(رئيس امام بخش جتوئي "صابر"):

تڪا ڪندا / سُئين وانگر چُڀي پونڌڙ ڪندا.

سَلهاڙڻ پلهاڙڻ: (سوگهو ڪرڻ. مثال:

هيرائي هٿ ڪيو، هِيڙو حبيين.
پڌي ڪچي تندَ ۾، سَلهاڙيو سيڻ.
وجهي پيچ پرين، هيڙو هٿيڪو ڪِئو. (شاهه سر بروو سنڌي):

هٿيڪو ڪرڻ / پڌڻ / سُڪَ ڪرڻ / جڪڙڻ.

سلهه سرچاءُ: (سلڻهڻ سرچائڻ: پرچائڻ): پرچاءُ/ ميلاپ / صلح / ريجهاءُ / ريجهه.

سَليس سَولو: آسان / سوکو / سَڙو / سَهل / سَهنجو / عام فهم.

سَرِ سِڪَ: اُڪير / اُڪنڊ / قرب جو ڪاڍو / پريت.

سماجوڳ سنجوڳ: (سماجوڳ: ميلاپ / گـڏجاڻي. مثال:

گندي نيهُ نه سِڀجي، ته نه پڇي ماهُ.
ڪجي پر ڪـٺاءَ، تيئِن سماجوڳ سڄٽين؟ (شاهه: سر آسا):

- پر: طريقو / ريت - ڪـٺاءُ: ڪيئن -

ميلاپ / ميڙائو / ميڙو / وصل / ميل ميلاپ.

سَمَجَهه پوَجهه: (پُوجهڻ / پُجهڻ: سمجهڻ / پروڙڻ). مثال:

پارائي پوَجهه، وڃائي وجود کي (شاهه: سر آسا):

سُرت / پرک / ڄاڻ / شعور / پُرجهه / پروڙ / عقل / فهم / ادراڪ / دانائي.

سمجهه سُرت: پروڙ / پرک / عقل شعور / ڄاڻ / دانائي / فهم / ادراڪ.

سمجهڻ آمجهڻ: پروڙڻ / پُرجهڻ / پرکڻ / ڄاڻڻ. مثال:

موکو منتر آهي: ڳالهه کي سمجهي امجهي اصل نه ٿو (نه سمجهي ٿو نه امجهي ٿو).

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

سمجهوَ سَٽوِپرو: سمجهدار / هوشيار / دانا / سُڄاڻ / دانشمند / تيزفهم / عاقل / چالاڪ / چيتائتو (چِتَ وارو).

سُمڪ سَڌ: سماءُ / پروڙ / سار / سمجهه / هوش / خبر / خبر چار (سَمڪ نہ پوڻ: خبر ئي نہ پوڻ / ڪَڙڪ نہ پوڻ)

سمڪ سمجهہ: سَڌ/ ڄاڻَ / (خبر چار) /معلومات.

سمنڊ ساگر: سمونڊ / بحر / درياهہ اعظم / ڪارو / اٿاهہ پاڻي / ساگر.

سنُ سالُ: ورهہ / دور / زمـانـو.

سُن سُنات: گپ چُپ/ ماٺ/ صبر/ سانت/خاموشي/سَناٽو/ شانت .

سُن سُنات: ڌيرج/ تحميل/ گـُنگ ٻوڙ (گنگو ويچارو ٻڌندي ڏانهون ڪري تہ ڪيئن ڪري؟):چُپڙا چُپ/چُپ چپات.

سَناٽو سانت: ماٺ / خاموشي / چُپ چُپات.

سَنبت سانباهو: تياري/سانباهہ.

سنيارَسار: يادگيري / سارونٽي / تات تنوار.

سنيال سار: يادگيري/ ساروَٽي / هات تات.

سنيال سرڙي: سار / سارونٽي / سماءُ /يادگيري / سمڪ / اَڪير.

سنيال سرڙي: اڪير / يادگيري / سَمڪ / سارَ / سارونٽي / سماءُ.

سنيالوسنيار: يادگيرو، مثال:

ملي شهہ عشق جو (پِرتون) پيالو،
شل ساقي ڪري تنهن جو سنيالو (صوفي فيض دريا)

يادگيري / سار / سارونٽي.

سنيالوُن ساروُن: يادگيريون / سارون سنيارون / سارونٽيون / تاتون تنوارون، مثال:

سنيالون سارون، من لهن مسڪين جون.

(هادي بخش شاهہ مسڪين)

سنتُ ساپُرس: (سَت ساڪَ وارو پُرس (ماڻهو): ساڌو / الهہ لوڪ / درويش / خدا پرست / ڌرمـــاتما / ڀڳت (عبادت گذار)/ زاهد/ عابد / پرهيزگار / درويش، مثال:

رڪيو جنهن ناتو سنتن ساپُرسن سان.
تنهن لنگهي مايا موهہ ڪون، پورن پدُ پاتو. (ڀائي چنتراءِ سامي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سنَجاڻتو سنجيتو: سنو/صاف/ اڇو/ اجرو/سُوڌو/ سُپهتو/ نِج/ خالص.

سَنجَٽ سهيڙ: سگهڙپائي / اوجلائي / سُٺائي / صفائي. مثال:

سگهڙ زالون گهرجي سنجٽ سهيڙ تي تمام گهڻو ڌيانڏينديون آهن.

سَنجِرڻ ساگا هجڻ/ ساماڻجڻ: سنجرڻ: اُيرڻ/ پيدا ٿيڻ. مثال:

رتي رت نہ سنجري، سک ٿهجي ساءَ (شاهہ: سر بروو سنڌي)

ساڳائجڻ / ساماڻجڻ: وڌڻ / وڌو ٿيڻ. مثال:

سنجريس تہ سور، ساماڻي تہ سُک ويا (شاهہ): چمڻ ۽ وڌڻ ويجهڻ / ساماڻجڻ.

سُندر سُهڻو: ڻاهوڪو / موهڻو / ڊولاڻو / صورتوند / ڇيلو / حسين / شڪيل / خوبصورت.

سُندرتا سوڀيا: سونهن / سُندرتائي / حسن / جمال / خوبصورتي / ڊول /زيب زينت/نزاڪت/ ڏچا/ ڀيڪو.

سَنديسو سَنهيو: پيغام / نياپو / پاراپو / خوشخبري /بَشارت.

سَنڌا پارا: (زمين کيڙي، سَنڌا ڪڍي، پارا ڻاهيا ويندا آهن): زمين ۾ پوک لاءِ ڻاهيل پارا پاريون ۽ انهن جا ڪڍيل نشان.

سنڌا سيڙها: (واحد: سنڌو سيڙهو): حدون / نشان / انت / ڇيهہ / پڇاڙي / ڏنگ/ حد بنديون.

سَنڌاڻتو هَنڌاڻتو: نيڪ نيڪ/ پوري هنڌ يا جاءِ تي/ وجهاڻتو. مثال:

دشمن کي ڌک هڻجي تہ سنڌاڻتو هنڌاڻتو هڻجي.

سُنڌڙو سُرلڊو: (سُرندو: سُرآندو): توتارو / ساز.

سنڌي سَليمي: ٺيٺ سنڌي / ٻاجهہ سڀاجهہ وارو.

سِنڌ سِٿام/سِيٿام: (سِٿام / سيٿاهہ: دريا۽ / واهہ مان تري وڃڻ لاءِ چمڙي/ ڪل مان ٺهيل سِيٿاهہ/ سُنڌ: سـاندارو / سانداريو: آسرو/سهارو/آٿت.مثال:

نہ ڪو ٻانڌُ نہ ٻل ڪو، نڪو سُنڌ سِٿاهہ. (عارف المولي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سَنرا سرَها: (واحـد: سنرو سـرهو: خوش / تازو توانو): خوش / مسرور / کِل مُک / خوش روح.

سُنسان سُجو: ويران / غيرآباد / پڙپانگ / اُجڙ / بيابان وارو.

سَنسو سؤلسو: انديشو / گمان / شڪ / پَرم / وسوسو / گُتڪو / شِرڪُ / اجايا پهه / خيال خام / ايمان باطل / قِسڪٽو ايمانَ / سنديهه.

سنگتِ ساٿُ: سنگتين جو سَٿُ / دوستن جو حلقو. مثال:

تيندو ڏکئي ڏيهه ۾، ڪوجهن کهڙو حال،
تـن جو سنگت ساٿ ۾ مـرکـڻ آهـي مـحـال...

(مخدوم محمد امين فهيم)

سنگت سِها: (سِهو: سَهوليت): سهوليتون /آسانيون / سولايون. مثال:

سي تہ سياڪن گڏ سيئي، سهٽا سندن سنگت سها.

(حاجي احمد ملاح)

سنگت صُحبت: لاڳاپو / گـڏجاڻي / ياراڻي / ياري / دوسـتي / ناتو / شراڪت / بَندَڻُ / ميل / ميلاپ.

سنگتي ساتي: (سنگت ڪرڻ ۽ ساٿ ڏيڻ وارو): سـاتي / سـاٿـاري / ساٿوڙي / دوست / دلدار / يار.

سنگيون ساٿيون: (سنگ ياسـاڻُ هوندڙ): سنگتـيـاٽـيـون / ساٿياٽيون / ساهيڙيون / سُرتيون.

سنگيون سرتيون: (سنگيون: سنگ / گـڏ هُـوندڙ): ساٿَ نِـباهيندڙ / سنگ ساٿ واريون / ساهيڙيون): ساٿياٽيون / ساٿيون / جيڏيون.

سَنگيون سُريتيون: ساهيڙيون / ساٿياٽيون / سهيليون. مثال:

سنـگين سُـريـتين پـيون پچارون،
درد ڏکـيءَ جـو دلبـر دارون.... (حاجي خانڻ چنجڻي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سَنگيون سگهائيون: ماڻتيائيون/ويجهڙيون/سرتيون/ساهيڙيون/ جيڏيون/هڪجيڏيون.

سَنگهار پنوهار: مال چاريندڙ. مثال:

سنيوڙو سيڻاهه سين، سگهو رس سنگهار (شاهه):

مارو/مالوند/ڌنار/ڌراڙ.

سِنگهَر گوبرُ: جنهنجي نڪ مان سِنگهه /گوبو وهندو رهي يعني گدلو/ ڪنو/ ڪوجهو/ روڻو/ روئي سِنگهه گوبو ڳڙ ڪندڙ.

سَنگهوڙ سُکيو: سکيو سولو/ آرام وارو/سهنجو/ فرحت ۽ سڪون وارو/ سُکي / خوش.COSY AND COMFORTABLE

سنگهوڙيون سُکيون: سکيون ستابيون/ خوشحال/ سک سهنج واريون.

سَنوت سدائي: سوڌائي/سنوائي.

سَنوائو سِڌو: سنڌن/ پورو/ ساڳائتو/ ستياوان.

سنوار سُوڌ: سڌار/ٺاه/ اصلاح/ سينگار/ ٺاهه ٺوهَ.

سنوارت حجامت: سيرب/سَنَت/ مُنهن سَنوار/ ڏاڙهي مڇن وغيرهجي صفائي.

سَنهَن ساک: قسم/ حلف/ ڊوهي/سوڳنڌ. مثال:

(١) ڳالهيون سنهن ساک تي ٽيڏيون تہ جيئن ڪو ايمان ٻوڙي، ڪوڙ نہ ڳالهائي،

(٢) آهيان ڪنهن نہ ڪم جي، سنهن ساک تو صنم جي. (نانڪ يوسف)

سُنهند و سُجاڻوُ: سجاڻپ وارو/ واقفڪار /ڏِئل وائنل.

سنهو سيپڪُ: نفيس/ نازڪ. مثال:

سنهو چوڪر سيپڪ موٽو چوڪر موٽڪ (ادل سومرو)

سَنئون سدّو: سوڌو / سولو / بلڪل سِڌو /سُپَٽيو/ايماندار.

سنڌن سانو: سِڌو/سوڌو/سڌو سنئون. FAR AND SQUARE.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سَنئون سنوالو: سُوڌو سنئون / سِڌو / ايمندار / وهنوار ۾ سڌو.

سَنئين سانئي: سِڌي سَنوانئي، مثال:

(١) ڳالهه سِڌي سانئي پيئي آهي.

(٢) نہ گهر ۾ آ سنو برتن، نکر جي آهہ هڪ مانئي،
اهائي هستري آهي ادا منهنجي سنئين سانئي.
(عزيز الله بروهي).

سَنياس بَنواس: بنواس: (ساڌو بنجڻ) هندن جي اوتار سِري رامچندر، حڪم جي بجا آوري ۾ بن ڪاٽيو جنهن کي بنواس چوندا آهن): ترڪ دنيا / تياڳ / دنيا کان ڪناره ڪشي/ سنسار سان لاڳاپا ٽوڙي ڇڏڻ واري حالت / دنيا کي ڇڏي جهنگ ۾ وڃي رهڻ/ دنيا جو وهنوار ڦٽي ڪرڻ جو عمل.

سنياسي جوڳي: ويراڳي/بيراڳي/تياڳي(دنيا کي تياڳ ڏيندڙ)/ سنياسي فقير/آڌوتي.

سَٽائو سِهنجو: سَولو / سوکو / آسان / سَهل.

سٽيو ستابو: ميو متارو / سُکيو ستابو / خوشحال.

سٽکو سٽکارو: (سٽڪڻ: نڪ صاف ڪرڻ / سنگهہ گوبو ڪيڻ): سُٽڪات / سُٽڪار/ سرڙاٽ / نڪ جي صفائي.

سٽڻ سمجهڻ: پڌڻ ۽ پرکڻ / هنيائڻ / چِتَ لائڻ، مثال:

چوي "منٺار" دل من سين کو طلسم چٽ ٿيو تن سين.
سٽڻ سمجهڻ ويوکن سين، عقل علم امين ويا وسري.
(منٺار فقير راڄڙ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سِٽي سِجاتو: سِجاتو: سـجات وڻ جي تاندورن مـان وٽيل نوڙي-
ڪاٻار، اڪاري، سِٽي ۽ سِجاتي جي تاندورن مـان نوڙيون/
رسيون وٽي ٺاهيون ويندييون آهن. مثال:

هڪ ڇرڪ ساڻ ڇوڙي، ٻنڌڻ ڇني ڇنايم،
ڪا ٻار ۽ آڪارو، توٽي سِٽي سجاتو. (ڀائي آسرداس)

سُٽي سمجهي: ٻڌي / هنيائي / پروڙي / هنئين سين لائي / چيتاري، مثال:
پنهنجي ڪم ڪارڻ، ٻين کي ڀڄاءِ فضيلت سين،
پوءِ سُٽي سمجهي ڳالهه، سا هنداءِ فضيلت سين.
(منٺار فقير راجڙ)

سُوارا سَوير: سوارا: جلدي، مثال:
سوارا سَنڌ ڪٽي، ڪاهوڙي ويا،
آٿيندين ڪٺا، ڏٿ ڏوراٿي ڏيهه جو. (شاهه: سُرڪاهوڙي):
سويل / ساجهر / وقت سر / وقتائتو.

سُوارا سَويل: (سُوارا: ساجُهر، مثال:
پورهئي خاطر پاهجي، اُٿن سوارا. (شاهه: سر ڏهر):
سـويل / سـوير / سـاجهـر / جلدي / تُرت / هڪـدم /
ساجهر سويل / يڪدم.

سُوالو/ سُنوالو سَجيهه: سرس/ گهڻو/ وڌيڪ/ جاستي/ زياده.

سوالي سائل: سوال ڪندڙ / پينو / گدا / گداگر / بيڪاري / فقير / پينار.

سَوايو سرسُ: وڌيڪ / گهڻو / سَجيهه / جاستي / سُنوالو.

سوايو سُنوالو: وڌيڪ / گهڻو / گهڻيرو / سجيهه.

سوڀَ سَرسي: فتح / جئه / جئـڪـار / جيت(جيـتڻ / ڪٽ (ڪـٽڻ) /
ڪاميابي / ڪامراني / فتح يابي.

سوڀ سوڀيا: فتح / جيت / ڪَٽ (ڪٽڻ) / فتح مندي.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

سوپي سوپاري: (سوپي: سوپيا واري): سونهن سوپيا واري / ڪامٽي / موهٽي / سوپيا وان / حسين / مٺيادار / ڏچا واري / روشن روُء / وسَن جهڙي / سدا ملوڪ.

سوپي سوپياوان: حسين / جميل / چمڪندڙ / تجليدار/ ڏچاواري/ روشن روُء/ مَهه رُخ سدا مور/ سدا ملوڪ/ وسن جهڙي.

سوپيا سونهن: (سوپڻ سونهڻ: سهڻو لڳڻ. مثال:

جن محبت من ۾، تي مٺلي ٿي سوپن. (قاضي قاضن)-

سمجهاڻي:جن جي من ۾ محبت آهي، سي ميرن ڪپڙن ۾ به سونهن ٿا / سهڻا لڳن ٿا- مٺلي: ميرا): دلڪش / سهڻا / وڻندڙ / جاذب نظر.

سوُتو پوُتو: پورو سارو / مُناسب / ڪافي / پورو پنو / واجب / ٺيڪ.

سوُتو سِپو: (سوُتو: سُتيئڙو: دوا پيارڻ جو چمچو / ڏوئيڙو- سپو: سِپيئڙو): سمنڊ مان ملندڙ "سِپ" (ٻيڙي: ٻن پڙن واري) جو ڪو به هڪ "پڙ" جيڪو "دوا" پيارڻ لاء چمچي طور ڪم ايندو آهي.

سوڙرو سولو: سڙو / سَهنجو / آسان.

سوَٽ بوَٽ: پينٽ پتلون / انگريزي پوشاڪ جنهن ۾ فل سوٽ تي، مناسب ڊزائين ۽ رنگ ۾ مئچ ڪندڙ بوٽ پڻ شامل هوندو آهي / چُست پوشاڪ، TIGHT DRESS، مثال:

لائي چشمو، چست چاڙهي سوٽ بوٽ

مثل صاحب لوڪ، صورت تو گهران. (شمس الدين بلبل)

سوٽَ ماساتَ: ويجها مائٽ / رت جي رِشتي ۾ ڳنڍيل. مثال:

.. .. سوٽن ماساتن جي هلي نه حقداري،

چنڻ ڳنڍڻ جي رکي، عورت اختياري وو. (صالح سنڌي)

سوڪپو سوُتو: مهٽو / طعنو / ڏوراپو / اورانيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سوپو سوپڙ: سوپو: ننڍ جو گهيرَٽُ. اسم تکبير (سوپڙ): ننڍ جو جهونو: پِنکي / اوجهراٽي / گهيرٽ.

سوچ سمجهہ: (سوچڻ سمجهڻ: ويچارڻ / تکڻ تورڻ): سنجيدگي / تَکَ تورَ. مثال:

باقي ڇا بچيو "بيدار"، سوچ سمجهہ اچ تائين غلام (عمرالدين بيدار)

سوچ ويچار: سوچڻ ويچارڻ: تکڻ تورن): تک تور / غورفکر / ڪٿڪوت / خيال / سمجهہ / سنجيدگي. مثال:

اجائي تکڙ نہ ڪريو: سوچ ويچار کان ڪم وٺو.

سوچي سمجهي: ڪٿ ڪوت ڪري / تکي توري / ويچاري/ جاچي جوچي / ڏسي وائسي / ڄاڻي ٻُجهي. مثال:

سياڻي جو ڪم آهي تہ سوچي سمجهي ڳالهہ ڪري!

سوچي موچي: جُتيون ٺاهيندڙ / ماڙيچو.

سوُجَهہ ٻوجَهہ: سمجهہ / ادارڪ/ دورانديشي / اڳ ٻوءِ جو خيال.

سوُجهہ سَمجهہ: (سوُجهڻ سَمُجهڻ: ٻُجهڻ پروڙڻ): پروڙ. مثال:

ڪفر تو منجهہ ڪفر بہ منجهئي

سوجهي سمجهہ، صحي ڪر سوئي. (منٺار فقير راڄڙ)

سوُجَهہ سَنوار: (سوُجهڻ سَنوارڻ: ڳولي لهڻ / سُوڌڻ / معلوم ڪرڻ): پروڙ / معلومات / سَڌ / ڳولا.

سوجهاڪو /سوجهاڳو سُجهندو: اُجالو / روشني / تجلو / نور / چمڪو / اُهاءُ / شعاع / پرڪاش.

سوجهاءُ سُجهاءُ: سَڌسماءُ / ڄاڻ / خبر / معلومات.

سودو ٻاڌو: وکر / سامان سڙو / واپار / سوداگري / وڻج / تجارت.

سودو سَٽُ: سودڻ سٽڻ: سودو ڪرڻ / سامان خريد ڪرڻ / وکر وهائڻ): وکر / شيون. مثال:

ڪنهن جو سو واري سان سودو

ڪنهن جو سٽ واري سان سٽ (حاجي احمد ملاح):

وکر / سامان / ڪاڏي پيتي جون شيون.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

سودو سلفُ: ريزڪي سيڊو / ريزڪي سامان / سيڊو پاڊو / ڪائڻ جون شيون.

سودو سودُ: وکر / سامان / ڪاڏي پيتي جون شيون.

سوڏُ پوڏُ: سَڏِيَڏ: هڪجهڙو / ٻنهي هڪ جهڙو / هُوبهو / ساڳيو / اصل جهڙو / نسُ پس / همشڪل.

سُوڏَ سنوار: (سوڏڻ سنوارڻ: سينگارڻ): ٺاهه ٺوهه / سهيڙ / سينگار / سنجت / سموهَ / سِڌائي / سَنوت / سَڌارو.

سوُڌو سُچر: سنواريل / سوڌيل / سموَهيل / سَڌاريل.

سوُڌو سُنواٽو: سِڌو / سنئون / سَنوت وارو / ٺيڪ.

سوُڌو سنئون: سنواريل / گهڙيل / ٺاهيل.

سوُڌو سواٽو: سِڌو / سنئون / سُڌتو / صحيح / سريڪو / سهٹو.

سوُڌو سواريل: ٺاهيل / گهڙيل / سوڌيل.

سوُڌو سوايو: وڏيڪ سنو / صحيح سنواريل.

سوڌو سچو: صحيح / سُڌتو / سنئون.

سوڌو سوُڌل: سنئون / سُڌتو / صحيح / پورو / سُترو / سريڪو / سهٹو / حسين.

سوڌي سچي: سنئين / سڌي، مثال:

اسان کي هدايت خدا جا ڪئي،
ڇڏيون ڪيئن اها راءِ سوڌي سچي. (حافظ عبدالله بسمل نڪڙائي)

سوُڌي سَنئين: سڌي / ٺيڪ / درست / صحيح.

سوڍِلُ سَجڻُ: (سوڍو: تصغيري صورت: سوڍِل) سجڻ / يار / دوست / دلبر / سنگتي / محبوب / پرين / پيارو / ڍول / ڍوليو / ساجن / جاني.

سورُ پرو: هلڪو بخار / سور سان تپ / ڳاموڙ / لگن مَروڙ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سوُر تپُ: بخار / بخار سبب لڳن ۾ سوُر / ڳاموڙ.

سورَ پورَ: (سورڻ پورڻ: ريڙهڻ) ريڙهو.

سوُر پوُر: (پور: خيال. مثال: "ڪمال" ڪيچ ڏٿين جا پليتو پوُر پون.

(پيرڪمال سائين: سرڪوهياري):

هر / ويچار / سور جا سياندا / چرڪ / اوتپ / اوتارا.

سوُر سختيون: تڪليفون / ڏک. مثال:

سرڪي جا سورن جي، جهلير ساجهولي (خوشيرام): ڏولاوا / ڏنجهه. مثال:

(١) سور سختيون عاشقن ڏي، يار مهماني مُڪا.

(سيد صاحب ڏنو شاهه)

(٢) تخت طائوسي تياڳي، تَرک ٿرهي سان تريا.

سڀ وساري سوُر سختيون، سوز ساجن ۾ سڙيا.

(تولارام ٻالاڻي "عاجز")

(٣) تون ڪٿي چئو چو ڀلا هي سور سختيون پيو سهان.

حال هيٺو ٿيو اٿم، منهنجا مٺا ڇاجي ڪري.

(مخدوم محمد امين "فهيم")

(٤) سوين سور سختيون سڪايل سهن،

مرن، پر مُڙن ڪين مانجهي ميا- (حاجي نور محمد شاهه "نورل")

(٥) قِني في فراقن ڏکن ۾ ڏران،

ستم سوُر سختيون چريو ٿي چران...

(حاجي نور محمد شاهه "نورل")

(٦) سور سختيون هن دنيا جون ٻي سمجهه چو تو سهين؟

(مولابخش مولائي)

سوُراتيل سوُراٽتو: (سوُراتجڻ: مصيبت ۾ پوڻ): ايذايل / رنجيده / درديلو / ڏک پريل / اُداس / غمگين.

سورانگهڻ اورا نگهڻ: سورانگهڻ: مثال:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

چکير چگائي، سورانگهي سوري تان (شاهہ) : وکون پرڻ/ پند ڪرڻ/هلڻ.

سُوراٿيون سورن واريون: (سوراٿي: سورن واري، مثال:

پيڙي پيڙي پنڌ، سوراٿي! سندرو،
ڪيچ اڳاهون پنڌ، متان لکن سين لڳي مرين!

(شاهہ: سرحسيني):

سوريتيون/سورن جون ستايل/ دردن جون ڏکايل / هنيل / ماريل.

سُورمو سورهيہ: پهلوان/ بهادر/ جوڌو/ ڳوڌو/ ڪنڌار/پلوان/ رانوڙ.

سُورهہ/سورهيہ سرواڻ: اڳواٽي ڪندڙ/ دلير/ بانڪو / بي پرواهہ/ سرواٽي ڪندڙ / اڳواڻ / اڳويو.

LEADING PERSONALITY

سُورهيہ سِرويچ: (سورهيہ: بهادر- سرويچ: سِرُ ويچيندڙ / جان قربان‌ڪندڙ): دلير/ جانباز/بانڪو/بهادر/ ڪنڌار / جوڌو/ جُنگ.

سُوري سولي: قاسي / ڦندو / ڦاهي جو ڦندو / دام / ڏاڪهُ / صليب.

سُوريا سُوريتا: سورن وارا / دردن جا ماريل / ڏکن جا ڏتيل / واڍوڙيا (جن کي دوست جي جدائي جي ڏک وڍي وڌو هجي).

سوڙ / سوڙهہ پوسٽ: (سوڙهڻ پُوساٽڻ): گهُٽ / پوسٽ / پوساٽ/ تنگي. CONJESTION

سوڙ / سوڙهہ سختي: تنگي/ سوڙهاڳ/ سوڙهي جاءِ/ گهٽَ، مثال:

سوڙهہ سختي ۾ سڄڻ! ساجهر سند ۾ سڏڙا سٽين.

(محمد اعظم هگورو)

سوڙ / سوڙهہ سَکوڙ: تنگي/ سوڙهاڳ/ تنگ جاءِ/ مهانگائي، مثال:

سارنگ لاٿي سوڙهہ سانده سهائو ٿيو. (شاهہ سُر سارنگ):

تنگي / مهانگائي / ڏکر / ڏولائو.

سوڙهہ سنگهوڙ: تنگي / گهُٽ / پوساٽ / سوڙهاڳ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سوڙ/ سوڙهه ڪهٽ: (سوڙڻ/ سوڙهڻ ڪهٽڻ:) تنگي/ سوڙهاڳ/ ٻوساٽ.

سوڙهه هاٻاڙي: تڪائي / تڪڙ / جلدبازي / هَر ٻَر / چوهائي

سوڙهو سُٻندڙو / سُٻندڙو: نازڪ / مضبوط / پڪو / پُختو.

سوڙهو سَنگهوڙو: تنگ / ٻُوساٽيل / سوڙهاڳو.

سوڙهو سِياندرو: ويجهو / قريب / قربت وارو / پنهنجو / مائٽ / دوست / يار.

سوڙهي سُٻندي / سُٻندڙي: مضبوط / پڪي / سهٽي.

سوڙهي سياندري: پنهنجائپ / ويجهي مائٽي، مثال:

چوندا آهن: سوڙهي سياندريءَ وهنوار نه ڪجي (گل شڪر). انهيءَ حالت ۾ سڪ ساءُ ختم ٿي ويندو. اهڙي ڏيتي ليتي / وهنوار واپار مان ٻن ڌرين ۾ جهيڙو ٿي سگهي ٿو. پيسو پرين آهي. انهيءَ ڪري ڪوبه نقصان سهڻ لاءِ تيار ناهي هوندو.

سوڙهي ڪهٽ: (سُوڙهڻ ڪهٽڻ: قابو ڪرڻ / جهلڻ / ٻوساٽڻ / سوکهو ڪرڻ): سوڙهي ("و" تي پيش). مثال:

دل سوُڙهي ويا دم ۾ جڻ سو بحري باز. (دوست محمد راڄو):

ٻوسٽ / سختي / دٻاءُ.

سوز ساڙو: (ساڙو : سڙڻ پچڻ / پَچُرڻ/ : جل (جلڻ) / پَچ (پچڻ).

سوز گداز: ڏک/ سور/ درد جي حالت.

سوڪڙو سوڪهڙو: سوڪ: سوڪاڙو/ سوڪهڙ / خشڪ سالي / پاٽي جي اٿاٽ.

سوسات سرڙات: سوسڙات / چوڪات / سوڪاٽ/ سوسٽ.

سوساڏو سوادي: لذيز/ مزيدار/ ذائقه دار/چشڪي وارو.

سوُڪڙي پاڪِڙي: تحفو / انعام / ٻيتا. مثال:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(١) دوست هڪ ٻئي کي سوڳڙي پاکــڙي ڏيندا رهندا آهن.
(٢) هــڪرو ماڻهو ڪنهن ڪيپ تي ٿي ويو. تنهن کي هڪڙي مائٽ پاڻ لاءِ سوڳڙي پاڪڙي آڻڻ جو چيو. (گل شڪر)

سوَڪڙي سڙي: تحفو / انعام / ٻيٽ / ڏالي / سوغات.

سوڪڙي سيري: (سيري: انعام ۾ مليل زمين) جاگير. مثال:

آءُ تنهنجي ڪهڙي سوڪڙي سيري کائي ويو آهيان؟

سوڪڙيون پاڪڙيون: تحفا / انعام / ٻيٽائون / ڏاليون

سوڪڙيون پاڪرڙيون: تحفا / انعام / ٻيٽائون.

سوڪڙيون سيريون: انعام ۾ مليل زمينون / جاگيرون.

سوَڪي پاڪر: (سوڪي: اسم تصغير: سوڪڙي): سوڪڙي / تحفو.

سوڪي پاڪي: پاڪر/ سوڪڙي / تحفو / هديو / ٻيٽا.

سوڪيون پاڪيون: تحفا / انعام / ٻيٽائون / سوغاتون.

سوڳن سوڳنڌ: قسم / سَنهَن / ساک / حلف / ويساهه / پَتِ.

سَولو سوَڏو: آسان / سهل / سولو / آسودو / خوشحال.

سَولو سُهيلو: سوکو / سهنجو / سوکيرو / آسان.

سَولي سٺائي: آساني / ڀلائي. مثال:

سولي سٺائي سڀ ڪڙمين جي،
قادر ڪئي ڪل اوڙ قلندر. (شير خان چانڊيو)

سون چانڊي: مال / ڏن / دولت / مال ملڪيت / پيسو ڏوڪڙ.

سون رُپو: سون چاندي / ڏن دولت / مال ملڪيت. مثال:

(١) در تنهنجا دلبر. سون رپي جي سونهن،
در تنهنجا دلبر. منهنجي وندر ۽ ورونهن. (شيخ الله بچايو)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

(٢) سامين سون رُپي کي ڇڏيو.

من موليٰ جي محبت گڏيو.

سوکوه ڪرن دنيا جو ڪمار. (منٺار فقير راڄڙ)

(٣) پوئي پُسين جا ووا هار،

سون رُپي کون وڌ مون سينگاريا. (حاجي خانڻ چنجڻي)

سؤنٽو سوٽو: لٺ / ڏکو / ڏنڊو / باٺو / بانٺو / لوڙهه / ڪَڙيالي (جنهن.تي لوهه جا ڪڙا چڙهيل / لڳل هجن.)

سُونڌلُ سهٽو / سوهٽو: ٺاهوڪو/ من موهڻو/سدا ملوڪ / سدا مور.

سونڌل سهٽي/سوهٽي: سنڌل سهٽي/: سوپياوان/سداملوڪ/ڏج مڃ واري/ نوجوان عورت/موچاري/وسن جهڙي/سدامور. مثال:

چام ڏئي هُئي چار وجهندي، ڪا ڊونڊي ۾ ڊيل.

سنمک سوُنڌل سوهٽي، ڪاڪنوڻ جهڙي ڪيل.

(اڪبر شاهه هيلائي)

سوُنڊر سوُنڊ- مُنهون: (سونڊ: سونڊڻ: ڪاوڙجڻ / منهن ۾ ٺهڙي وجهڻ / منهن ۾ گهنڊ وجهڻ). مُنهن ۾ ڪاوڙ جو گهنڊ / منهن ۾ گهنج / منهن ۾ ٺهڙي): منهن سُجيل/ سدائين ڪاوڙيل / مُنهن ڦريل / گهُنڊو / سُونڊو / ڦوڪيل / شوُڪيل.

سونکو سؤنچو: ڀؤ/ ڊپ. مثال:

ڏٺو محرم ماهه. سؤنکو شهزادن ٿيو (شاهه: سُر ڪيڏارو) :

الڪو/ ڊپ ڊاءَ/ خوف/ ڏَرُ/ ڊپ/ ڊيڄو/ انديشو/ ڳڻتي/ هِنياري/ فڪر/ چِنتا/ سَنڪو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سونهن سُندرتائي: (سونهن-سونهن: سهڻو لڳڻ): سوڀيا / خوبصورتي / سُندرتا / جمال / نزاڪت.

سوُنهن سوڀيا: حسن / جمال / ڏج مچ. مثال:

آهي سونهن سوڀيا ڪا، پُڇن چاڪي حسن وارا

(مرزا قنبر علي بيگ حيدري)

سوُنهن- سرسيون سُهڻيون: (سونهن - سرسيون: سونهن ۾ سرس / حسن ۾ وڌيڪ): سوڀيا وان / تَسَر (ريشم) جهڙيون / پٽول: پٽ ريشم جهڙيون/ نازڪ): موهڻيون / حسين / جميل. مثال:

سونهن- سرسيون سهڻيون، تسبر جڻ تريون. (پنهون لغاري)

سوُنهائي سُنهپ: (سونهائي:سونهائڻ: دڳ لائڻ/ واٽ ڏيکارڻ رهبر ڪرڻ / اڳواڻي ڪرڻ TO GUIDE): رهبري/ اڳواڻي/ راهبري/ پيشوائي.

سوڻ ساٽ: ريتن رسمن جوتڪسات.

سوڻ سڳو: دعا جو سڳو ڌاڳو / منتر يا دعا پڙهيل سڳو / پير يا مرشد جو پڙهيل سڳو جنهن کي سوڻ طور "دعا" سمجهي پايو ويندو آهي.

سوُنهون ساٿي: (سونهون: سونهپ ڪندڙ- ساٿي، ساٿ نياڻيندڙ/ دڳ ڏيکارڻ لاءِ ساٿ ڏيندڙ): رهنما/ اڳواڻ/ اڳويو/ واٽ ڏسيندڙ A GUIDE

سوُنهون سرواڻ: سونهپ ڪندڙ/ سرداري ڪندڙ/ سرواڻي ڪندڙ/ اڳويو/ رهبر/ راهبر A GUIDE / LEADER

سوُنهون سُنهارو: (سُنهارو: سُنهپ/ سونهپ ڪندڙ): رهبر/ رهنما/ اڳويو A GUIDE

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

سُوٽو مؤٽو: منهن سَچايل/ ڪاوڙيل/ مِٽ مِٽ تي چاڙهي وهندڙ/ ناراض ٿيل / ڦُوڪيل.

سوهي سموهي: (سوهڻ سموهڻ: سينگارڻ/ سوڌڻ سنوارڻ): سوڌي سنواري/ سينگاري پساري/ ٺاهي ٺوهي.

سُويچار سَچار: (سُويچار: سُ+ ويچار: سُٺو ويچار/ پھ رکندڙ: مثال:

آئون ڪوڙي ڪوڙي ، ساٿي سُويچار (مين عيسيٰ):

سچو / حق گو/ سچ گويو.

سَويرِهُون ساجهرُون: ساجهر/ سويلو/ جلدي/ سيگهارو/ جهٽ پٽ/ سويرڙو/ سويل پرو/ تورو سويل/ سيگهارو.

سويلَ ساجُهرَ: جلدي/ سويلو/ سيگهارو/ سويل پرو/ جهٽ پٽ.

سَهَ سَٽَ: (سهڻ سٽجڻ: ستجڻ ڪٺجڻ): سهڻ جي طاقت/ قوت برداشت/ سَهپَ.

سُهاجڙو سُباجهڙو: موهن/ موهٹو/وڻندڙ/ ڪِلمڪ/ هر دلعزيز.

سُهاڳڻ سُهاڳي: سُهاڳ واري / جنهن جو سهاڳ سلامت هجي/ جنهن جي جيءَ جو جاني جڙيو هجي/ وَريتي/ مڙس واري/ پرڻيل/ پَرڻيل ڪرڻيل.

سُهاءُ/ سُهائو سوجهرو: چنڊ جي روشني/ چوڏهين رات جي چنڊ جو چمڪو A MOON LIT NIGHT أجالو/ جوت/ جهلڪو/ أهاءُ/ روشني.

سَهاڻتو وڙائتو: لائق/ شايان شان/ شانائتو/ لائقن پريو.

سَهائو سَدورو: سياڳو/ خوش نصيب. مثال:

ڪو سهائو سدورو ويلو هو جڏهن هو چائو هو.

(يعني چائي چر ڪان سندس بخت بلند آهي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سَهج سِڪَ: اُڪند/ اُڪير/ اُڪرنج/ حُب. مثال: جڏهن بہ گڏبو آهي

سهج سِڪ مان، دلي ڪيڪاري ملندو آهي.

سَهج سُک: خوشي/ آنند/ آسودگي/ مزو/ لطف.

سَهج سيريون: (سيري: انعام ۾ مليل زمين. مثالِ :

تنهنجي ڪهڙي سيري ڪاٺي/ ڦباٺي ويو آهي؟):ملڪيت/

جاگير /ٺاھ ٺوھ/ سُوڌ سنوار.

سَهج سينگار: ٺاھ ٺوھ/ سوڌ سنوار/سک/ آرام.

سَهجي سيباٽي: وٺندڙ/ سُهائيندڙ/ ساھ سيباٽي/ هر دلعزيز. مثال:

سا راٽين جي راٽي، جنهن لڌو سک سهاڳ جو.

ساهرن ۾ پيڪن ۾، سهجي سيباٽي.

"سامي" شهه ياٽي، سا پلڪ پراهون نہ ٿئي (چئنراءِ سامي)

سهسين سؤار: ڪيترائي ڀيرا / سوين دفعا / هر هر.

سَهِڪو سَهڪڙو:/ سهڪو: تڪڙو ساھ- اسم تصغير: سهڪڙو)

تڪڙي دم ڪڻڻ جي بيماري / دم ڪشي/ اپُو ساهہ/

هِينارو / اُبَ ساهي / هَلو.

سَهڳُ سول: مزو/ فائدو/ لطف. مثال:

ڪونهي سَهگِ سول، پوڇي مَه پنهوار سين (شاھ)

سَهل سؤکو: آسان/ سولو/ سَنهجو / سهوليت وارو.

سَهل سَولو: آسان/ سنجهو/ سهوليت وارو.

سَهنجُ سُک: آرام/ سهنجائي / سهوليت. مثال:

(١) تہ آهي اُو اَهنجَ، سَهنج سُک نہ ڪو ذرو (مين عيسلي)

(٢) جو ۾َ موافق پرينءَ جي سوئي سهنج سُک (مين عيسلي)

(٣) جي سهنج سک ظاهر ڪري، اچن اُنَ ڏاري (مين عيسلي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سهنجَ سَولائي: آرام/ سک/ فرحت/ سهوليت.

سَهنجائي سَولائي: آرام/ سکيائي/ سهوليت / فرحت.

سهنجو سالتيکو: مائيٹو/ مائار وارو/ سک سانت وارو.

سهنجو سٹرو: (سٹرو: سولو. مثال: هي کم اهڙو کو سٹرو نہ آهي جو هر کوئي کري وٺي!): سولو/ آسان/ ٿيڻ جهڙو.

سَهنجو سکيو: آسان/ سولو/ سهوليت وارو/ آسودو/ مطمئن.

سَهنجو سٺائو: آسان/ سولو / سکيو/ سهوليت وارو/ مطمئن. مثال:

سَونهون شامل جن سين، تن سهنجو سٺائو. (ميين عيسيٰ)

سَهنجو سَولو: (سولو: آسان/ تصغيري صورت:سولوڙو: وڏيک سولو): سکي/ آسودو.

سَهَڻُ سَهِسائڻ: برداشت کرڻ/ سرتي وسائڻ. مثال: ٻڌَ سهن، ڏنو نہ سهسائين! سنڌ جي وڏن خاندانن ۾ رواج پڇجي چڪو آهي تہ اهي، پنهنجي نياڻين کي وهاري، اچو متو کرائي، سندن عمر ڳاري ڇڏيندا آهن. پر کنهن کي پاڻ جهڙو نہ سمجهي، متي مائٽي نہ کندا آهن.

سُهٹا سُٹڙا: سُہنڊا/ وٹندڙ/ سيبائيندڙ. مثال:

سهٹا سُٹڙا سڀ ساروڻين جانب جا جنسار هٹا.

(محمد صادق ٿهير)

سُهٹا سَمجهہ پريا: (هک سهٹا پيو سمجهہ- پريا (سمجهدار/ عقلمند): دانا/ سيبتا/ سگهڙ/ عقل وارا. مثال:

هِري پيا حرام تي، سهٹا سمجهہ پريا. (صالح سنڌي)

سُهٹو سائو: ستابو/ سکيو/ خوش. مثال:

سڏو دائو، سهٹو سائو! اي سوال سپہ سوار

اي ميان! شرم سميجا، رک منهنجو

(شاهہ شريف ياڏاهي: سُر ڏناسري)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سهڻو سپر/ سهڻا سپر: وڻندڙ/ دلڪش/ لَياڻيندڙ/ موهيندڙ.مثال:

تاري ڪکَ ڪچرو پٽن تان مُلڪ ڪيو برسات صاف
ڇهڇتا ڇوڏار ڪيا سهڻا سپر برساتڙي
(محمد صديق مسافر)

سُهڻو سُپنڊو: سهڻو وڻندڙ / دلڪش / دلپسند.

سُهڻو ستابو: سُکيو/ سکر/ آسودو/ خوشحال.

سُهڻو سُنو: سهڻو سُنڙو/ جميل، وڻندڙ/ دلڪش/ دلپسند/ حسين. مثال:

رس پـري ۽ چس پـري، سهڻي سُني سالم"سليم"
مصطفيٰﷺ محبوب جي، سهڻي سجڻ جي ڳالهه آ.
(سليم ڳاڙهوي)

سُهڻو سِپڪ: سِپڪ: سِپَڪَ: نازڪ): نازڪ اندام/ ناز انداز وارو/ گـُلفـام (گلن جهـڙو)/ پٽـول (پٽ ريشم جهـڙو)/ گـلار (گـُلن جهڙو) سهڻو/ سجيلو/ موهڻو.

سُهڻو سدامَلوڪُ: سجيلو/ موهڻـو/ سدا بهـار/ وسَنَ جهـڙو/ سهـڻي صورت وارو/ ڊولاڻتو/ شڪيل/ سندر/ ٺاهوڪو.

سُهڻو سدا مورُ: سـدائين "مـور" جهڙو سـهڻـو لڳندڙ/ سـدا سـهڻـو/ ڊولاڻتو/ سندر/حسين/ جميل/ شڪيل/ سهڻي صورت وارو.

سَهڻو رهڻو: (رهڻ سهڻ): رهڻي سهڻي.

سُهڻو سَلوڻو: موهندڙ / لَـياڻيندڙ/ وڻندڙ/ سيبائيندڙ.

سُهڻو سُندر: حسين / جميل/ شڪيل/ ٺاهوڪو/ ڊولاڻتو/ سدا ملوڪ/ وسن جهڙو.

سُهڻو سنرو: (سنرو: خوش: خوش مـزاج/ سـيبـائيندڙ سَيـاءُ وارو): سجيلو/ موهڻو/ دلربا/ سدا مور/ وسنِ جهڙو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سهٽو سيبتو: سليقي وارو/ سگهڙ/ سيبتائي وارو/ سليقہ شعار/ ڳڻائتو/ ماهر/ هنر مند/ پڙ/ ڏاهو.
سُهٽو سيباڻيندڙ: من پسند / وڻندڙ/ لـِيائيندڙ/ سدا سهٽو/ موهٽو.
سهٽوصفا/ سهٽاصفا: دلڪش/ وڻندڙ/ سيبائيندڙ/ لِيائيندڙ. مثال:

مُنـارا مديـني حا سُـهٽا صـفا
ڏسڻ ڪاڻ تن جي نہ ڪر دير دم.

(حاجي عبدالله واقف ٿارو شاهي)

سَهٽو ڪَهٽو: (ســــهڻ ڪَهڻ: چوڻ آکڻ ۽ براشت ڪرڻ: ٻڌڻ ٻڌائڻ): چؤ چواءُ/ چيو آکيو/ چيل آکيل ڳالهہ.
سُهٽو مَنَ- مُهٽو: (مهٽو: موهٽو: من موهيندڙ): سونهن جو سردار/ حسين/ جميل/ شڪيل.
سَـهَـٽهارڪو سَهِٽيل/ سهٽيڻل: ســهي ويندڙ/ برداشت ڪندڙ/ بردبار/ ڌيرج وارو/ صبر وارو.
سُهٽي سَٽي: سدا مور/ سدا ملوڪ/ موهٽي/ لاجواب/ اڳري/ متاهين.
PAR EXCELLENCE
سُهٽي سَلوٽي: سيبائيندڙ/ وڻندڙ/ جاذب نظر/ موهٽي/ وسن جهڙي/ لاجواب.
سُهٽي سُندري: موهٽي/ مَن مُهٽي/ خوبصورت/ وسن جهڙي/ سدامور.
سُهٽي سوپياوان: سونهن سوپيا واري/ مَن موهٽي/ حسين/ جميل/ وسن جهڙي.
سُهٽي مَن َمهٽي: موهيندڙ/ لِيائيندڙ/ سُندر/ ڪامٽي/ حَسين/ جميل/ سدا مور/ سدا مَلوڪَ.
سُهٽي موهٽي: سندر/ ڪامـٽي/ وسن جهـڙي/ خوبصورت/ سدامور/ سدا ملوڪ.
سِهوپاڙو: سهوليت/ويجهڙائي/ سهنج/ وَجهہ
سِهو سَهنج: وَجَهہ/ موقعو/ سهوليت/ ويجهڙاي/ موقعو.
سِهولَ سهُوليتَ: سهنجائي/ سولائي/ موقعو/ وجهہ. FACILITY

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سهي سلامت: صحيح سلامت/ محفوظ/هٽيڪو/ سانپيو/ سوگهو. مثال:

طوفان، خير آ گذري ويندو،
سهي سلامت رسبو ساحل. (امير بخاري)

سَهي سَنيري: (سَهڻ سنيرڻ: تيار ٿيڻ): سهي: تيار ٿي/ سَنبت ڪري/ سابناهو ڪري. مثال:

ويندِيس ڪيچ ڪهي، سٿين ساڻ سهي،
آئون جيئنديس ڪانه جتن ري، ميان　　(شاهه):

سهيڙڻ سَموهڻ: (سوڙڻ سنوارڻ): سوڙ/ سنوار/ سَنجت/سگهڙ پائي.

سهيڙ سَنيار: (سهيڙڻ سنيارڻ: تيار ڪرڻ) تياري/ ناهه نوهه/ سليقو/ سگهڙ پائي.

سهيڙ سَنجت: ناهه نوهه/ سگهڙ پائي/ ڏانءُ.

سَهيلائي سَهنجائي: آساني/ سولائي/ سُک آرام/ آسائش.

سُهي سُکيو: آسودو/ستابو/ سُکي/ خوشحال. مثال:

سُهيو سُکيو ڄنڊڙو، وُڏءِ ڄيري ۾ ڄاڻي　(شاهه: سر حسيني)

لفظي معنيٰ: ڄاڻي واٽي سُکن- ساريڪي زندگي ڪي باهه جي آڙاهه ۾ ڪئي وڌو اٿئي.

سُوالو/ سُنوالو سجيهه: سرس/ گهڻو/ وڌيڪ/ جاستي/ زياده.

سُرَ شڪل سُرَ منهون: جنهنجي شڪل سوئر جهڙي هجي/ مُنهن- ٿرڙو/ بدشڪل/ بدعادتو/ بد افعالو.

سگنبڊل سپاٽا: پيرن ڍڪڻ/ سينگارڻ لاءِ جُتين جاسهڻا نمونا. مثال:

پنوهاريون هتِ پتن تي ٿيون گهمن پيرين اگهاڙيون نِت،
،ان ڪيئن سگنبڊل سپاٽا پايان چمپل چرڙاٽي.
(احمد خان "آصف" مصرائي)

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

سَوءِ سوڳُ: سوءِ : غم جي رسم- سوڳ، غم/ ماتم. سومرن جي حڪومت ۾ سنڌ تي ڪاهه ڪندڙ علاءُ الدين (علادين) جي اتاهه لشڪر ۽ سنڌين جي وچ ۾ خونخوار جنگ لڳي جنهن ۾ "دودو" ۽ ٻيا سومرا سردار پنهنجي ماڻهن سان مقابلو ڪندي شهيد ٿي ويا. انهيءَ تان سومرين "سَوءِ" ورتي ۽ سوڳ/ غم جي اظهار لاءِ نڪ ٽوپائڻ ڇڏي ڏنو. اها رسم اڄا سومرن ۾ هلندي اچي. پنائي گهوٽ جي چوائي: جا تو مُل عيد. سا اسان سوءِ ورتي سومرا! - اي عمر بادشاهه! تو وٽ جا عيد آهي سا اسان لاءِ ماتم بنيل آهي: ڏک / رنج/ ماتم/ غم جي رسم/ ڪنهن جي مرڻ بعد عورتن پاران هڪ ادا ڪيل رسم.

سَڱي سڳو: سڀڻ جي سڱي ۽ ان ۾ ڪم ايندڙ ڏاڳو/سڀڻ جو سامان، مثال:
زبان پنهنجي سِبي ڇڏ. سڱي سڳي سان.
اهوئي مشورو آ دوستن جو. (اڪرم ناياب)

سيءُ سيارو: پارو/ سخت سردي/ ٿڌ.

سِياڪو سڳُ: مٽي مائٽي/ مِٽاچاري/ رِشتيداري/ پنهنجائپ. مثال:
(۱) سياڪو سڳُ نہ سيڻن سان، آهيان گولي گگيرن جي،
اڱڻ اوطاق اڪڙين ساڻ، ٻاٻورجي ٻُهاريند يس.
(حافظ حامد ٽِڪڙائي)
(۲) ڪنيزڪ ڪيچن آهيان، ٻُهاريدار ٻانهي مان،
سياڪو سڳُ نہ ڪو منهنجو نہ ڀي دعويٰ ڪا ڌاريند يس.
(ليکراج ڪشنچند عزيز)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سِياندو سِيالو/ سنيالو: (سياندو: سيءُ+ آندو) سيءُ يا سرديءَ کان دُرھڙي/ ڏچي وجڻ واري ڪيفيت/ ڏپ ۾ ڏڪڻي جي لهر- سيالو: سياٽجڻ:سيءُ ۾ ٺرڪڻ/ ٺڌ محسوس ڪرڻ): سيات/ ٺَرڪڻي/ ٺرڪڻي.

سِياڊرو سياڊري: مٽي مائٽي/ عزازت/ شريڪت/ لاڳاپو/ رشتيداري/ڳَنڍ ڳانڍاپو/ سڱابندي.

سِياندو سيءُ: سيءُ جي درھڙي/سياٽو/ سيءُ جي چِپٽ/ ڪنبڻي، مثال:

ظاھر ظامن زور ڏڪي،
ڪو نہ امت ڪي سياندو سيءُ.   (شاھ محمد ديڊڙ)

سِيالدو سِيالو: (سيءُ محسوس ڪرڻ: سيءُ لڳڻ): سرديءَ ڪان ڏڪڻي/ دُرھڙي/ سيسراٽي/ خوف هراس/ ڏج.

سِياڻو سيبتو/ سياڻاسيبتا: علقمند/ ڏاھو: ڏاھا. مثال:

هميشہ ڪان سياڻن سيبتن ڪان،

لٽا چرين جا چم افسوس آهي.   (وفا ناٿن شاهي)

سيباڻو سُھائيندڙ: (سيباڻڻ: وڻڻ/ پسند اچڻ- سُھائڻ: پسند اچڻ /سُونهڻ/ سُھڻو لڳڻ): جڳائيندڙ / وڻندڙ/ پسند ايندڙ.

سيٽَ ڦونڊِ: (سيٽجڻ ڦونڊجڻ: تڪبر ڪرڻ/ وڏائي ۾ ڦوڪجڻ/ مغروري ۾ پرجڻ): آڪڙ/ ٺيڪر/ ڦوڪڙ/ غرور/ تڪبر/ وڏائي/ هٺ ڌرمي. مثال:

هر گز سونهي نہ توکي سياڻا! ٺي سيٽَ ڦونڊَ،
نِئڙي نظر رک زمين تي ڪڙي هَلَ، ڳنير ٺي
(محمد صديق مسافر)

سِيپَڪِڙو سنهڙو: (سيپڪ: تصغيري صورت: سيپڪڙو: نفيس/ نازڪ/ اپرو/ هيٺو.

سيجَھہَ ساجاھہَ: ساجھہ/ سُجاڻپ/ پَرک/ پروڙ/ قدر شناسي/ شعور. APPRECIATION

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

سيڌو پاڌو: سودو سلف/ ڪچو طعام/ رسد/ سامان/ وکر واڙي/ خوراڪ/ سمر / توشو/ اٽيڪل طعام/ ڪچو سيڌو/ وکر واڙي/ سَنهو تُلهو ڪاڌي جو سامان / چوٽو/ ڪيَڻ/ رسد/ خوراڪ PROVISIONS

سيرَ چيرَ: (سيرڻ: سير وجهڻ؛ ڪاتيءَ سان ڪَهڻ/ چيرڻ: حلال جانور ڪهڻ- چيرڻ قاڙڻ/ ڪاتيءَ سان جهير ڏيڻ): چهڪ/ جهير/ قوتِ/ ڏارَ.

سَيرَ سپاٽو: سير تفريح/ سير سفر/ مسافري.

سيرَ سفر: مسافري/ گهمڻ ڦرڻ/ تفريح. مثال :

(١) ساز وڄايون، گيت ڳائيون،

سير سفر جي موج وٺايون (هري دلگير)

(٢) هو سير سفر جو ڏاڍو شوقين آهي.

سير سياحتَ: سفر/ مسافري/ ڏسڻ وائسڻ/ گهمڻ ڦرڻ.

سيربَ سنوارت: (سيربڻ سنوارڻ): ڏاڙهيءَ ۽ مُڇن جي سيٽنگ/ ٺاهه ٺوهه/ حجامت.

سيڪارا سياڏا: (سيڪارا: تڏا ساهه. مثال:

اُيرن سيڪارا، پِنُسو وڙ پِٺَن جا (شاهه: سر ساموندي):

اُيا ساهه/ شوڪارا/سيسڙاٽ.

سيڪڙا سِڪايل: (سيڪڙجڻ سڪائجڻ: سِڪڻ/ سڪ لڳڻ) : سڪ ۾ سڪايل/ وِرهه جا واڍوڙيل.

سيڪڙو سوالي: ڪُهرندڙ. مثال:

جا مٺي ٿو مٺيا، تنهن سر جو آهيان سيڪڙو (شاهه): سوال ڪندڙ/ طالبو/ خواهشمند/ سڏائتو/سِڪايل/ چاهيندڙ.

سيڪائو سيکڙاٽ: سکندڙ/ نئون سکندڙ/ طالب/ شاگرد.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سيگهہ جَهتِ: جلدي / تڪڙو/جهٽ پٽ، مثال:

مهل موٽي نہ ايندي، وڃ سِگهو ڪر سيگهہ جَهتِ.

(رشيد احمد لاشاري)

سيگو سَرتو: هڪ جيڏو/ سگيٽو/ هم عمر/ دوست.

سيلُ سَتَ: پردو/ پناهہ/ ڍڪ/ سَتَر / ستر پوشي/ عصمت.

سِيلُ سَتَرُ: ستر پوشي/ ست سيل/ ڍَڪَ پناهہ.

سينڌِ سُڃاڻ: ڄاڻ سُڃاڻ/ واقفيت/ آشنائي/ ياراڻي / ڏيٺِ.

سينڌ سُرمو: (سينڌ سرمو ڪرڻ: اکين ۾ سرمو پائڻ ۽ وارن ۾ سينڌ ڪيڻ): سُوڌَ سَنوار/ هار سينگار/ ٺاهہ ٺوهہ، مثال:

(١) وصل تہ وڃائيو سينڌ سُرمي سيڻ ۽،
سو لوٽي ليلاجيئن، مٺيو جهہ مَٽ ڪيو. (شاهہ: سر معذوري).

(٢) ڪنهن ڪي لَبَ سرمو اکين ۾ سينڌ سرمو ٿو ڪري
سُو ٺلهو ٺيرو، مٺارو بودلو بهرام ٿيو

(مرزا قنبر علي بيگ حيدري)

(٣) "حاجي خانڻ" ننگ وارو نيٺ بخشيندو بديون،
هَتِ وٺيو نورڪي سدا، سينڌ سرما سي ڪنديون
(حاجي خانڻ چنجڻي)

سينڌ ڦٽي/ سينڌيون ڦٽيون: ڦٽي ڦوڪارو/ هار سينگار سوڌَ سنوار/هار سينگار/سوڌ سنوارون/ ڦٽيون ڦوڪارا، مثال:

توري ۽ تيل نہ پائيان، نڪا سينڌ ڦٽي،
آن ٿي ڇِلان ڇپرين! (شاهہ: سُر سَسُئي آبري)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پينر پنڊ متي جا مون وار تيا...

سُـــرما سينڌ ڦٽيون سينگار ويا. (رئيس امام بخش جتوئي "صابر")

سـينڌا سُڄاڻو: سـينڌا: گـهـرا/ رازدان/ دوست- سـڄاڻو/ ڄاڻو

سڄاڻو/ يار/ دوست): گهاٽا يار/سرتا /دلي دوست. مثال:

سي ور لاهـين ونـگـين ڄا، نـہ آهـن ڪنهن ڄا سينڌا سُڄاڻو

(حاجي حامد خاصخيلي).

سينڌا سُڄهرو: ڄاڻل سُڄاڻل/ واقفڪار

سينڌا سَرتا: ويجها دوست/ گهاٽا يار.

سينڌا سيجَهِرو: ڄاڻ سڃاڻ وارا/ واقفڪار/ ڄاڻل سُڄاڻل.

سينڌ سِيٽي: ووڪ/ ڪوڪ/ چپن کي سوڙي ڪڍيل سنهو آواز.

سينگاري پَساري: (سينگارڻ پسارڻ: ٺاهڻ ٺوهڻ/ سُوڌڻ سنوارڻ):

ٺاهي ٺوهي.

سينگاري پکاري: تيار ڪري/ سينگاري/ ٺاهي ٺوهي/

(ميت کي غسل ڏيئي سينگاري). مثال:

"گهٽي روڻ ۽ رڙڻ ڪانپوء، صبر جو پيالو پي، دل

ڏاڍي ڪري، "دودوي" کي سينگاري پکاري وچي

بادشاهي قبرستان ۾ دفن ڪرائي آيو.

(حاجي حقيرابن مگڻ: وڏو قصو دودي چنيسر جو)

سيڻ سڄڻ: مائٽ/ عزيز/ دوست/ محبوب/ سگيٽا.

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

سيڻ سَڪا: (سيڻ: ويجها مائٽ- سڪا: سڳا: ويجها مائٽ): عزيز.
قريب/ مٽ مائٽ. مثال:

سنجهي ويا آهن سرڳ کي تنهن جا سيڻ سڪا (ڪرم شام)

سيڻ سِياءُ: مٽ مائٽ/ عزيز/ سڱيٺو. مثال:

ڇني "منٺار" کي حياءُ ڪر حاڪم !
ظلم ڦِتو ڪرُ مٺي سان ظالم !
نڪي اسانُ جو تون سيڻ سِياءُ (منٺار فقير راڄڙ)

سيءُ تڙڪڻي: (سرديءَ کان تڙڪڻ / ڦرڪڻ): ڦرڪڻي/ ڏڪڻي.

سيءُ سياٽو: سياندو/ سرديءَ کان ڏڪڻي/ ڌُرَهڙي/ پارو/ ٺِنيءَ/ ٺَرَ/ ڦرڪڻي. مثال:

هٿ پر ڏاٽو - ڳوڙرو ڳاٽو.
سيءُ سياٽو- ڪنجرو ڦاٽو.
روٽ پچايون- اوٽ هٺايون.
گيت ڳُهرن تيون (تاجل بيوس)

سيءُ سيارا: (سيءُ: سياري جون سرديون/ پارا- سيارا: سيءُ وارا / سياري جا پارا / ٿڌيون): ٿڌا ڏينهن/ پارا/سُڪائيندڙ سرديون. مثال:

ڳڌڻ گهڙي ساعت نہ ٿيو، هي جي سيءُ سيارا وڃن ٿا.
وٺڙا واهوندا ڪٿين لنگهي، رُتيون بسنت بهار وڃن ٿا.
(منٺار فقير راڄڙ)

سيءُ سِيالدو: (سيئجڻ سِياندجڻ: سياٽجڻ/ سرديءَ کان ڏڪڻ يا تڙڪڻ يا ڦرڪڻ): ڏڪڻي/تڙڪڻي/ڦرڪڻي.

www.sindhsalamat.com　　　books.sindhsalamat.com

ش

(لفظن جا جوڙا : 77 - ڪل لفظ : 154)

شادي شَغل: (شادي: خوشي- شغل: خوشي جي محفل): شادمانو / ڪاجُ / وهانءُ.

شادي شُڪرانو: (شڪرانو: شادي جي خوشي ۾، گهوٽ شُڪراني / احسانمندي طور ۾ نفل نماز پڙهندو آهي): شادمانو/ ڪاج.

شادي مُرادي: (شادي: خوشي / وهانءُ / پرڻو- مُرادي: شاديءَ جي پوري ٿيل مُراد / پٽ جي شادي تي خوشي ڪرڻ لاءِ، ماءُ ۽ ڀين ويجهن مائٽن جي پوري ٿيل دُعا.

شاديون شادمانا: وهانءُ شادي جون خوشيون/ڪاجَ /شادمانا / وهانءُ / خوشي جا واڄا.

شاديون شُغل: ڪاج / وهانءُ / خوشي جا موقعا / شادمانا.

شاديون شُڪرانا: شادمانا / ڪاج / خوشين جو ڏمڇر.

شاديون مُراديون: وهانءُ / پرڻي جا شادمانا / ڪاج

شاشت همت: (شاشت: جرئت / دليري، مثال:

جهيڙو ڪرڻ آيو هو پر شاشت ئي نـ ٿيس!): همت/ بهادري.

شال شالَر / شالوَڙ: سالوَرو / ڳاڙهو ريشمي رئو / رنگين شال.

شام نماشام: سج لهڻ جو نماءُ / مُنهن َ ميرُ/ مُنهنَ اونداهي/ سانجهي.

شانُ شوڪت: مــانُ شــانُ/ دبدبو/ وقــار/ رعب / داٻ/ تجمل / پڙڪو / ٺاٺ. مثال:

(۱) سهڻا هجي سلامت، هي تنهنجو شان شوڪت،
اعليٰ عظيم عظمت گل بوءِ گلعذارا.
نازڪ پرين نِـگارا (مخدوم محمد زمان طالب المولي)

(۲) شغل شاديون، شان شوڪت، روز شب شوق شڪار
ياد ڳالهــيــون يار جاني، ڏينهن ڪئي آيـا ويـا.
(حاجي احمد ملاح)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(۳) تي تنهن ڪانپوءِ آهي شان شوڪت مان ٻ،
نفس پيغمبر علي المرتضيٰ مُشڪل ڪشا. (علي محمد قادري)
(۴) ڪجاوا پوش سان منباريون زر زيب زينت سان،
ڪڏهن ويندا هُوا هن درڪان شاهي شان شوڪت سان.
(مُنشي محمد موسيٰ "راز" حيدرآبادي)
ڪڏهن ته حيدرآباد سنڌ جي پڪي قلعي جو اوج هوندو هو.
(۵) لکن ورهين جي ته ٻه نازڪ نياري
نياري شان شوڪت ساڻ ناري (ميوه خان موج)

شانَ مانَ: عزت / وقار / مرتبو / مرتبت / عظمت / ٺاٺَ / دٻدٻو. مثال:
گامڻ خان وڏي شان مان وارو انسان ٿي گذريو آهي.

شاناڻتو ماناڻتو: وڏي شان مان وارو / عزت وارو / شاندار / عمدو / عظيم.

شانهريل چانهريل: (شانهر/ چانهر ڪندڙ): ڏَتَ ڪندڙ / ڇَپَ
هڻندڙ / چانگِريل / چانگِرا ڪندڙ / مِکر ڪَندڙ / گيدي.

شاني شريڪ: (شاني: ساڳئي شان وارو): همعصر / همعمر / مَٽَ /
هڪ جهڙو / جوڙ / جيِسَ.

شاهد گواهه: ڪنهن معاملي جي شاهدي ڏيندڙ / قسم کڻي ڳالهه
ڪرڻ وارو/ خدا کي حاضر ناظر ڄاڻي سچ چوڻ وارو.

شاهوَ شاهوڪار: شاهوَ: شاهي: مان مرتبي وارو / دولتمند / ڌنوان / تونگر.

شاهُوڪا چاڙهاڪا: هُشيون/ پَڙِپيوَن / ڳِلتِا.

شاهينگَ شودو: نالي چڙهيو / بدمعاش / ڪالينگهو / لُچَ / لَفنگو /
چور / آڙاهه چورَ.

شُترو بي حيا: شُتر: اُٺ/ شُترو: اُٺ جهڙو اٺگهڙيو): بي شرم /
اکين اجو / اٺاسو / بي ديدو.

شجاع شهزور: بهادر / پهلوان / سورمو / سورهيه / ٻلوان.

شِدتي شيطان: (شِدتي: شدت / سختي ڪندڙ): ضدي / زيادتي ڪندڙ.

شرَ شور: ڪوڙ / گهمسان.

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

شراب خوري حرام خوري: شراب جو استعمال ۽ بچڙا ڪم. مثال:
هوُ، هاڻ بنهہَ شراب خوري حرام خوري تي لهي پيو آهي.

شر انگيزي شيطانگيري: ڪيچل / شيطانيت/ خبيثائي / بدمعاشي/ لُچائي / لفنگائي / ظُلم / نقصان.

شِرڙُ شودو: ٺڳ / بدمعاش / لُچ / فسادي / ويڙهو / ويڙهاڪ (شِر: جن / ڀوت).

شِرڙُ وِرڙُ: شرڙ: جنن ڀوتن ۽ جادوگرن جي اسرارن بابت آکاڻيون / بيهوده آکاڻيون / اجايون ڳالهيون.

شِرڪ شَڪُ: الله جي وحدانيت ۾ شڪ ڪرڻ / حق جي هيڪڙائي ۾ گمان ڪرڻ.

شِرڪُ شوڪَ: ٻہ پسڻ / خداوند تعاليٰ جي وحدت ۾ شڪ ڪرڻ.

شرم شيڪو: (شيڪو: لڄ): شوخي / شوخائي، مثال:
(١) ڪنهن عورت، ٻيءَ کي چيو: ايءَ ڇڏ ڪٽي شرم شيڪو!
(٢) شرم شيڪا شان جا، ڇڏي سيئي! (شاهہ محمد ديدڙ)

شرم مرم: حياء / لڄ / ليھہَ / ڦِڪائي / شرمساري.

شَرنايون ڪَرنايون: توتاريون / بينڊ باجا / ڍُهل دمر.

شريڪ شامل: مليل / گڏيل / لاڳاپيل / ڀائيوار.

شريڪت شموليت: (شريڪت: ڳانڍاپو/ مائٽي، مثال:
سرتيون شريڪت آئون ڪيئن آڳن سين ڪريان (شاهہ):
مِتـــاچاري/ مِٽي مـائٽي / رشـتـو / برادري) : عزازت/ ٻيلپو/ همراهي/ شريڪ ۽ شامل ٿيڻ جو عمل.

شعر شاعري: (ڪلام چوڻ): بيت / وائي /ڪافي/ غزل گيت وغيره.

شعلوُ شعاع: چمڪو/ روشني/ ڇِپي/ باهہ جو مَچَ / ڀنيت.

شُغل شاديون: شاديءَ جون خوشيون/ شاديءَ جون رسمون/ دهل شرنايون، ڳائڻ وڄائڻ /ڇيرين جا چمڪار وغيره. مثال:

www.sindhsalamat.com　　　　books.sindhsalamat.com

سهسين شاهن شهر جوڙ يا، شوق مان ڪيا تي شڪار
پوءِ ڇڏي سي شُغل شاديون خان سڀ ويا خاڪ ٿي.
(حاجي احمد ملاح)

شڪَ شُهبا/شڪ شُبهو: ڀرم/ وِسوسو/ وِسواس/ انديشو/ ڀيائي (الله جي وحدانيت ۾ شڪ ڪرڻ/ غير کي ڏسڻ/ ٻه ڏسڻ).

شَڪ شُوڪ: گمان/ وسوسو/ ڀرم/ سَنسو. مثال:
شـــرم ويا شڪ شُوڪ، ٻِرهه ٻهـــاريءَ جو جهُـــڙ لايو.
(نانڪ يوسف)

شُڪ گمان: وِسوِسو/ سَنسو/ ڀيائي (هڪ الله هوندي ٻه ڏسڻ)/ ڀرم. مثال:
لاهي شڪ گمان، وڃي مليا سي مطلوب سان (رکيل شاهه)

شِڪاري آهيڙي: شڪار ڪندڙ/ ڇهڙو/ ٻاليشاهي/ ماري/ ڏڦير (ڏڦي سان شڪار ڪندڙ) / صياد.

شڪايت شِڪوه: گِلا/ بدي/ غيبت/ عيب جوئي / عين اُگهاڙ/ پٺ ويڇار (پِٺَ /گهٽتايون ويڇارڻ جو عمل).

شُڪرگذار شاڪِر: احسانمند/ ممنون/ ٿورائتو/ نياز مند/ نمڪ حلال.

شَڪرِگفتار شِيرين زبان: شَڪَر گفـــتـــار: ڪنڊ وانگر مِٺـــو ڳالهائيندڙ- شيرين زبان : مٺي زبان وارو ، مثال:
هلڻ قامت سَرو سهڻو، شڪرگفتار من مُهڻو،
سجڻَ ٻولي ٻڌي دائود خوش الحان ٿيو حيران. (قائم فقير شر)
ٺڙو ڳالهائيندڙ/ آواز جو جادو جاڳائيندڙ / ساهه سيباڻي گتفگو ڪندڙ.

شَڪل شبيهه: مُنهن / مُنهن مُهاندو/ روپ/ تصوير/ صورت.

شَڪل شباهت: مُهاندو/ منهن مهاندو/ روپ / ڍؤل.

شَڪل صورت: روپ/ڍؤل/ ٻيهڪ/ تصوير / مُهاندو/ منهن مُهاندو.

شِڪوو شِڪايت : گِلا/ ڏوراپو/ بدي/ غيبت/ عيبن اوگهاڙ/ پٺ ويڇار (پراوا پِٺَ / عيب ويڇارڻ جي عادت).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

شودو شيطان: شودپائي شيطانگيري ڪندڙ / لُچُ / لفنگو/ بدمعاش/ گندو/ هڙتالو.

شور غُل: هُل/ گوڙ/ لڙ/ پائيتال/ ڪڙڪو/ غوغاءُ/ ڪر ڳل/ واڪو واڪاڻِ.
مثال: هي ڇاجو شور غُل آهي ؟

شوُشاتُ شَرراتُ: سُوساتُ/ زوُزاتُ.

شوُنشڙو پوُڪڙو: شُونشو: اسم تصغير-شونشڙو: سادڙو-
پوڪڙو: پُوڪَ: اسم تصغير: پوُڪڙو (ننڍو پُوڪ): نادان/ موڳو/ موڳات/ وائڙو / واتُ پٽيو/ بودلو/ ڇَرياڻ/ ڇريات.

شُوڪارو ڦوڪارو: (شوڪارڻ ڦوڪارڻ) : ٺڏو ساهہ/ آهہ/ افسوس/ اُبڪارو/ شيڪارو.

شوڪارو شيڪارو: (شوڪارڻ شيڪارڻ: ٺڏو ساهہ ڪڍڻ / آهہ پرڻ): ٺڏو ساهہ/ آهہَ.

شُوڪَ ڦوُڪَ: (شوُڪجڻ ڦوُڪجڻ: آڪڙجڻ/ تيزي ڪرڻ): آڪڙ/ تيزي/ تِند/ شوخي/وڏائي/ تانءِ ڦونءِ / ٽينگر/ ٽيڳر.

شُوڪو ڦُوڪو: (شوڪڻ ڦوڪڻ): زوردار ڦوڪ جو آواز.

شوُمتي شوُمي: (شوم: منحوس): نياڳو/ اياڳو/ چنڊو/ ڪنجوس/ موذي/ بخيل/ مرڇوُٽُ. مثال:
شومتي شومي ڪان پروردگار پناهہ ڏئي!

شومتي شيطان: چنڊو/ منحوس):نياڳو/ بدمعاش/ لُچ/ شرارتي، مثال:
شُومتي شيطان شومي، مُتقين سان مُدعي،
دُزد دعوٰي تو ڪري ۽ تو دڙي دَيوُت دڙ. (فاضل شاهہ)

شَهد شَڪَر: (شهد: ماکي- شڪر: کنڊ): وڏ ۾ وڏ مِٺيون شيون. مثال:
ادب سنڌي زبان جو شهد شڪر ڪان بہ شيرين آهہ،
ٻين ڪي چاشني ان جي پلي "آصف" چڪائي ڏس.
(احمد خان "آصف" مصرائي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

شهزادو شَهِمور: شاهه زادو/ اميرزادو/ حاڪم زادو/ بادشاهه زادو/ بادشاهي ٻار/ وڏ گهراڻو ٻار/ راڄ ڪمار.

شهريچو شهري: شهر جو رهاڪو /شهري ماحول ۾ رهندڙ.

شهمِيرُ مَهمِيرُ: (شهه مير: شاهه مير. : وڏوماڻهو- مهمير: شاهه مير: وڏو ماڻهو): امير / نواب/ حيثيت وارو.

شيخ بزرگ: عالِم / فاضل / متقي / واعظ (وعظ ڪندڙ)/ اهم مذهبي شخصيت RELIGIOUS DIGNATORY

شيخي بُزرگي: وڏائي/ ديني فوقيت/ مذهبي برتري/ علم/ مذهبي عظمت/ ديني علوم جي ڄاڻ.

شيرِ شڪَر: (شِير: کير- شڪر: کنڊ- شير شڪر ٿيڻ: کير کنڊ ٿيڻ: پرچي وڃڻ/ راضي ٻاضي ٿيڻ/ سرچي وڃڻ): ميلاپ/ پرچاءُ /سرچاءُ. مثال:

پِرت جن جي پاڻ ۾ ماڪيان مٺي شيرو شڪر؛

(مولوي شفيع محمد هاتف)

شير شينهن-خدا-جو: شير: شينهن- شير کي "خدا جو شينهن" چيو ويندو آهي. شينهن کي انهيءَ حوالي سان جهنگ جو بادشاهه سڏيو ويندو آهي. اصطلاح ۾ معنيٰ: بهادر/ دلير/ سورهيه / ٻلوان/ پهلوان.

شيرلُ شَهپيرِيلُ: (شيرل: شير (شينهن): اسم تصغير: شيرل (شيرل ماڻهو جو نالو به آهي) بهادر- شپهپريل: شهپرن وارو- شهپر: شاهوڙ مُڇون/ پکيءَ جي پرن وانگر گهاٽيون ڏِگهيون مڇون. جڏهن ته پهلوان/ بهادر ماڻهو وڏا شهپر رکرائيندا آهن. شهپر (وڏيون مُڇون)، مُنهن جي ڏيا/ رعب وڌائين ٿا): بهادر/ دلير/ سورهيه / پهلوان/ ٻلوان.

شيرِڻي ڪيرِڻي: کير سان رڌل رٻ/ مٺي رٻ/ ڪانجهي/ ريڪڙو پت. PORRIDGE

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

شيطان اِبلس: شيطان جا اوگڻ رکندڙ / بد ڪار/ پليد/ خناس/ بهشت مان تڙيل هڪ ملائڪ (فرشتو)/ عزازيل.

شيطان شوم: پليد/ بيڪار/ شرارتي. مثال:

نہ شيطان شوم، منهنجي ساهہ کي ويجهو ڦري،
مَنَ مران ايمان سان، موليٰ ڪري مون تي مهر.

(مولوي شفيع محمد "هاتف")

شيڪا شِڪر: (شڪر: پيٽ: پيٽ پرائي)، هَٺ/ وڏ ماٺهپائي/ ايمان /تڪبر. مثال:

جنهن آڏ الفت ۾ سينو سِجهايو،
ڪندين تن سان شيڪا شَڪر ڪهڙا.

(محمد صديق مسافر)

شِيڪارڙو شوڪارو: تڏو ساهہ/ سڏڪو/ آيو ساهہ.

شيڪرِ شيڪو: (شيڪو ڪرڻ: اجائي وڏائي ڪرڻ): هَٺ/ وڏائي/ وڏ ماٺهپائي/ جوشِ/ ايمان. مثال: اي ٻائي، ڇڏ ڪٽي شيڪو!

شيڪو شانُ: هَٺُ / وڏائي/ اجائي آڪڙ /ڪاوڙ. مثال:

عشق وارن اصلي شيڪا ڇڏيا شانَ. (موريو فقير پرسومل)

شيل شڪارُ: (شيل: سير/ تفريح)/ هوا خوري/ چِهل قدمي (تنگون ساهڻ لاءِ گهمڻ ڦرڻ) / وندر/ وِرونهہ/ گهُمتاري.

شيواڌاري شيوڪَ: (شيواڌاري: شيوايا: خدمت ڪندڙ/ خادم: شيوڪ: خدمت ڪندڙ): نوڪر/ چاڪر/ ٻيلي/ ٽهليو/ (ٽهل: خدمت):خدمت گذار/مُريد/سيوڪ/پوڄاري/ عابد. مثال:

سرگواسي جيوترام، ڳوٺ جي مندر جو شِيوڌاري شيوڪ هو.

شي ۽ شِڪل: وَٿُ/ وِشو/ چيز/ پڏارٿ/ ٽول/ ٽوڪُ/ جنس/ڪا بہ شئي/ مال اسباب/ متاع. مثال:

شهر مان آيو پر شي ۽ شڪل ڪا نہ آندائين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ص

(لفظ جا جوڙا: 35 - ڪل لفظ: 70)

صاحب بهادر: انگريزن، يورپين جولقب جو اجا تائين اسان وٽ مروَج اهي. انگريزن جي حڪومت ۾ غلاميءَ واري دور ۾، ڪاموري کي صاحب بهادر سڏيندا هئا.

صاحبُ رب ستار: سائين / مالڪ / آقا / والي / حاڪم / الله تعاليٰ.

صاحبُ زادو آمير زادو: نواب زادو/ خانزادو (ڪنهن خان جو اولاد)رئيسن جو اولاد.

صاحب لوڪ صاحب لوگ: يورپي / فِرنگي.

صافُ سُٿرو: اوجل / صفائي ڪيل / چَنڊيل ڦوڪيل / اڇو اُجرو/ بي داغ / بي عيب. NEAT AND CLEAN/NEAT AND TIDY

صافُ شفاف: بلڪل صاف / اوجل

TRAN SPARENT/CRYSTAL CLEAR

صافُ صفا: نجَ / اُجرو، مثال:

... لنگهي لک ورهه ٿيا، صديون سال سوا،
ڪاري پڪري ڪير ڏيئي، اڇو صاف صفا.... (صالح سنڌي)
قدرت جو نظام لکن ورهين کان پوري نيم تي هلندو اچي

صالح سَدورو : (صالح: سنِن ڇلڻ وارو / نيڪ- سدورو: ءِ سياڳو/ چَيو مڃيندڙ): چٽيوان/ آگيا وان/چَياڪَر / نياز مند/ تعبيدار/ فرمانبردار / سُلڇڻو.

صالح سُڏريل: (سُڌريل: سُلڇڻو): سڌاتورو/ خوش اطوار / نيڪ/ شائستو / وڙائتو / سَنواريل / سُلڇڻو.

صَبر استقلال: (صبر: خاموشي/ سانت / تحمل/ حلم- استقلال: بُردباري):اطمينان/ قناعت/ ڌيرج/ تسڪين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

صبر تحمل: ماٺ/ خاموشي/ تسڪين /طمينان/ٿامر/ ڌيرج/ٿانهرائپ.

صحبت سنگت: ياري / دوستي / ساٿُ / همراهي/ رفاقت.

صحيح سالم: ڀَڪو/ پُختو/اُيڪُ ٺاڪ/چڱو ڀلو/ تندرست/ صحتمند.

صحيح سلامت: برابر/ جوڙيلو / تندرست /سُکيو/ جڙيو بَڻيو

•SAFE AND SOUND

صداقت سچائي: خلوص/ايمانداري/ ديانتداري / صاف گوئي/ اوجلائي.

صِدق سچائي: صداقت/ خُلوص/ايمانداري/ دِيانتداري/ سچ/ حق/ صاف گوئي.

صِدق صَفائي: اُڄائي / اُجرائي / سچائي/ اوجلائي/ صداقت.

صدقي وڃڻ سرگهورڻ: قربان ٿيڻ/ فدا ٿيڻ/سر گهول گهمائڻ/ ٻلهارڻ وڃڻ/جان نِثار ڪرڻ.

صَرف نَحو: گرامر / ٻوليءَ جو قائدو.

GRAMMAR AND ETYMOLOGY

صَرفو سانگ: (صرفوڪرڻ: خرچ ۾ گهٽتائي ڪرڻ/ گهٽائي خرچ ڪرڻ / بُخل ڪرڻ، مثال:

چوندا آهن تہ: (١) صرفو ڪرين تہ پٽ هنڊاءِ! (٢) وات خرچ ڪي ڪهڙو صرفو ؟): ڪنجوسائي/ ڪم خرچي/ ڪفايت/ قناعت/ ڪوءِ سوءِ (ڪوئڻ سوئڻ: ڪوئي سوئي خرچ ڪرڻ)، مثال:

خوشحال زندگيءَ لاءِ صرفو سانگ ضروري آهي.

صرفو سنجر: (سنجر: پرهيزگاري): ڪفايت / قناعت/ ڪوءِ سوءِ

صفا صافُ: (صفا: پاڪ - صاف: چِٽو / خالص: پوتر: اڇو / اُجرو/ اوجل/ ظاهر / سِڌوسنئون / نج / بي داغ/ پاڪيزه.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

صَفائي سُٿائي: اڇائي / اُجرائي/ اوجلائي/ چنڊ ڦوڪ.

صَفائي سَچائي: (صفائي: دل جي اُجرائي/ من جي صفائي):صداقت/ ديانتداري/ خلوص/ايمانداري/ امانت داري.

صلابَتَ حشمت: آب تاب / تجمل / دٻدٻو/ ڏيا/ ٺَٺُ/ مظبوطي/زور.

صَلاحَ مشورو: (صلاح: مَتِ. مثال: جيڪا سنگت جي صلاح!):
رٿ / تدبير / تجويز / ارادو / منشا مصلحت.

صَلاح مصلحت: تدبير / تجويز / رِٿ / منشا.

صفن صَفا: ويران / چَٽُ / تباهه.

صَلاحيت لِياقت: بهتري / ڀلائي / نيڪي/ قابليت.
ABILITY / CAPABILITY

صُلح پسند صلح دوست: امن پسند/ اَمَنَ جو گهرجائو/ امن سلامتي جو طالبُو.

صُلح سانت: ماٺ / اَمَن / سُڪون / فرحت.

صلواة زڪواة: (صلواة: ڀاڻ ڪريمن تي درودُ / برڪتون ۽ سلام - زڪواة: پنهنجي ڪمائيءَ مان غريبن ۽ نادارن کي ڏيڻ):
بندگي / نماز/ اسلام جي احڪامن ۽ اصولن تي عمل.

صُورت مُورت: تصوير/ مُنهن مُهانڊو/شڪل/شبيهه/ روُپ/ خاڪو.مثال:
صورت مورت سڄڻين، رنگ جنهن جي راس. (حاجي محمد رحيم چانڊيو)

صورتدار صورتمند: سُهڻو/ مُهانڊن موچارو/ شڪيل / جميل/ سدامورَ/ مَلوڪ/سهڻي شڪل صورت وارو.

صوم صلواة: روزو / نماز / پنجگانه (پنج وقت) نماز / بندگي/رب جي اطاعت/ اسلام جي ارڪانن جي پيروي.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ض

(لفظن جا جوڙا : 10- ڪل لفظ: 20)

ضابطوقاعدو: آئين / قانون/ قاعدن مطابق انتظام/ دستور/ ربط ضبط.

ضامن گيري ضمانت داري: (ضامن گيري: ضامن پوڻ، مثال: ضــامن گــيــري، تاون گــيــري۱): ذمــيــواري/ جوابداري / ڪفالت.SURITY

ضِدُ ساڙ : حسد / ساڙپو/ ابتڙ/ برخلاف.

ضِدي هوڏي: هَٺيلو/ ٺٺرُ / ڪِٽ ڦِٽ ڪندڙ / قَـڏئي/ ڦڏائي.

ضَرب چوٽ: ڌڪ/ رهنڊ / رهڙ / سَنڌاٽئو ڌَڪُ.

ضرورت حاجت: گهرج / احتجاج / طلب / لاچاري.

ضروري واجب: لازمي/ بيشڪ / جائي / بجا.

ضعيف ڪمزور: هيڻو/ نِبَلُ/ ڏٻرو.

ضعيف رائفان: عورت / زال/ جنس نازڪ/ حوا جي جائي.

ضمانت ذميواري: جوابداري/ ڪِفالت/ ذِمو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ط

(لفظن جا جوڙا: 21 - ڪل لفظ: 42)

طاسِرو تَسرو: وڏو تُسَرُ/ وڏو وٽو/ تاسرو.

طاقت آزمائي زورآزمائي: زور آوري / طاقت جو استعمال.

طاقتور توانا: زوراور/ زبردست/ ٻَلوان/ سگهارو/ زور ڀريو.

طامائو طامع: طمع رکندڙ / لالچي / طمعُو / لوڀي/ تاڪائو (تڪيندڙ) / حريص.

طامع حَريص: طمع رکندڙ / طمعُو / تاڪائو/ لالچي.

طِبّ طبابت: حِڪمت / علاج / ڊاڪٽري.

طَبع زاد اصلي: طبيت مان نڪتل / پنهنجو ايجاد ڪيل/ پنهنجي ايجاد /دليئون جانيئون / اصلوڪو /مُنڍائتو/ ڏرائتو.
ORIGINAL

طَبل باجا: (طبل : دُهل دمامـا/ دهل شـرنايون/ باجا نقارا/ شاديءَ جي ڳائڻ وڄائڻ جو ڌمچر.

طبيبُ حڪيمُ: ويڄُ / ڏاهو/ وَيدُ / معالج/ ڊاڪٽر PHYSICIAN

طَرز وضَع: ڍَنگُ/ اُسلوب/ هيئت/ طور طريقو.

طراوت تازگي: (رطراوت: تازگي): آرام/فرحت/ مزو/ لَذت / سَڪون.

طريقا طور: نمونو/ انداز/ڍنگ، مثال:

طريقا طور دنيا جا بدلبا تا رهن اڪثر،
گهٽن وٽ تو ڏسان نا آشنائي، آشنائيءَ ۾.
(مخدوم محمد زمان طالب المولي)

طعام قيام: ڪاڏو ۽ رهائش.

طَعن لَعن: مِهڻو/ مَلامت / ڦِٽ / لعنت / ڄَٽ ڦِٽ/ ڦِٽڪار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

طعنا ٽُڪنا: اوڀالا / پاراپا/ ڏوراپا / مَهڻا/ مهڻا/ ميارون، مثال.

طعنات ٽُنڪا تن جا، مَـرَڪَ ميهڻان پانءِ! (ميين عسي)

طعنا مهڻا: ڏوراپا/ ميارون/ ملامتون/ ڏکيا ڏوراپا مثال:

طلب نـہ ڪريـو حُسـن سنـدي،
هِـت ڏينهـن ڏکيـايي ڏسـڻا آهـن.
ناهي وفا ڪا ماڻهن ۾ رڳي طعنا مهڻا سهڻا آهن.

(مخدوم محمد زمان طالب المولي)

طعنو تنڪو: اوڀالو/ ڏوراپو/ پاراپو / پاراپو/ ميار / ملامت.

طَلب تاتِ: (طلب: طلبڻ: آس رکڻ/ تمنا ڪرڻ):ضرورت / تات تاري / آرزو / گهرجُ/ مانگُ/ خواهش ، مثال.

جن جي طلب تات وٺي اٿم وات.
آءُ سا انين لاءِ ، رئان ٿي ڏينهن رات (منٺار فقير راجڙ)

طلب تنوار: تات/ هات تاتِ/ يادگيري ، مثال:

تي تـمامي طـلب تنـوار،
سـاريا اچ پنهـنجا پنـهوار. (نوح پنهور)

طور طريقو: هلت چلت/ چال چلت/ رنگ ڍنگ/ ورتاءُ.

طيش غَضبُ: ڪاوڙ/غصو/ جوش/ ڪروڌ / عتاب/ ڏمر/ ڀڙڪو / ظلم/ قهر/ انڌير/ ڪوپ / ڪلور/ مصيبت.

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

ظ

(لفظن جا جوڙا: 8- ڪل لفظ: 16)

ظالم جابِرُ: (ظآلم: ظلم ڪندڙ - جابر: جبـــر ظلم/ ڪندڙ) : ظلمي/ ڏاڍائي ڪندڙ /ستمگر.

ظالم ظولمي. ظلم ڪندڙ /ستمگر/ پاپي/ بي رحم/ سنگدل / ڪٺور.

ظاهر ظهور: ڪُليو ڪُلايو /ڪُليل/ اپٽيل/ نروار/ آشڪار/ پڌري پٽ/ صاف صاف/ عالم آشڪار، مثال:

ظوئي ظلم ڪرڪيم تون، ظالم نہ تي ظاهر ظهور

(بشير محمد لغاري).

ظاهر بين ظاهردار: ظاهري حـــالت تي هلندڙ/ اُيــرندڙ سچ جو پوڄاري/ اِبن الوقت.

ظاهر پرست ظاهر دار: دنيـا جي مـهـاڇار ۾ قـاتل/ظاهر کي پوڄيندڙ/ ظاهر داريءَ ۾قاتل/ٻاهرين ڏيک ويک جو قائل .

ظلم استبداد: ڏاڍائي/ ڏاڍ / ڏاڍ ڏمـر/زوراوري/ اَنيـاءُ / نـاانصـافي/ ڦهر/ ڪلور.

ظلم زوري: ڏاڍائي/ زوراواري/ انڌير/ بيداد/ ڏاڍ ڏمر. مثال:

(۱) نہ تهنجي ظلم زوريءَ جي خبر هئي خان ڪا مونکي.
ڪٿي ڇوڪوهہ تي آيس اجايو مان مُٺي ماٺي.

(مولانا نورالدين نور)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٢) ظلم زوري زبردستي جفا ۽ جور جن مون ڪيو،
قيامت ۾ اهي قهري، رڳيا رهزن رلائيندس.
(مير عبدالحسين خان سانگي)

(٣) هي ڏسي نقشو فنا جو ڪيئن وڃائن پنهنجي دل
ظلم زوريءَ ۾ جي ڏسجن، موج سان مستان اڄ
(محمد صديق مسافر).

(۴) ضعيفن سان ظلم زوري جڳائي ڪين تي جاني،
متان آهَنِ ۽ دانهن جي جگر ۾ لڳي ڪاني
(مخدوم امين محمد امين)

ظهيري ضعيفائي: (ظهيري: پوڙهائي/ ڪمزوري، مثال پيري ظهيري آهي): ايَرائي/ ڪمزوري / لاچاري/مجبوري/ پوڙهائپ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ع

(لفظن جو جوڙا: 64 - ڪل لفظ: 128)

عابِدَ زاهِدُ: عبادت ڪندڙ / بندگي ڪندڙ/ عبادت گذار/ پرهيزگار ديندار/ مُتقي.

عابد عبادت گذار: عبادت جو پابند/ پرهيزگار/ ديندار.

عاجزي اِنڪساري: آزي نيزاري/ آزي نيازي/ منٿ ميڙ/ نياز نوڙت/ ليلڙاٽ/عرض.

عارُ حيا: شرم/ مَرم/ لَڄ /ليهہ/ ڦِڪائي.

عارضو آزار: (عارضو : بيماري- آزار/ تڪليف): بيماري/ روڳ/ ڏک/ تڪليف/ اکهائي/ پنگِلائي.

عافيت صحت: تندرستي/ چڱيلائي/ چاقائي / راحت/ آرام.

عاقبتَ انتها: پڇاڙي/ آخرت/ توڙ/ ڇيهہ.

عاقل بالغ: (بالغ: بلوغت کي پهتل/ ساماڻل/مرد ٿيل): سمجهہ وارو/ ڏاهو/ دانا ء/سمجهوُ.

عالِم عارف: عالم : علم وارا– عارف: عِرفان وارا: دانا / اڪابر ، مثال:

ڪندا وٺا توار، عالم عارف اهڙي (شاهہ: سر آسا):

معرفت وارا/ معرفت الاهي وارا. مثال:

خدا کي سڃاڻندڙ "اِلاهوُ الاهو" ڪندا ويا.

عالِيجاهُ عاليجناب: مان مرتبي وارو/ وڏي شان مان وارو/ مانوارو/ بُلند پايہ / عزت مآب.

عاليشان عظيم الشان: وڏي شان وارو/ عمدو/ رونق وارو/ شاندار.

عام جام: عام رواجي/ ريل ڇيل / رائج/ بازاري/ هالو چالو. مثال:

رکن ٽيون قوم کي قومي ثقافتون زنده،

کهکهي کي، ٽوپ کي، اجرڪ کي عام جام ڪريون.

(سرڪش سنڌي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

عامر رواجي عامي: معمولي/ هالوَ چالو(هلندڙ چلندڙ؛ رواج ۾)/ رائج/ بازاري/ هلڪو/ سادو/ گهٽ/ الاهي/ عامرجامر/ ريل چيل.

عالِمر اڪابر: پڙهيل ڳڙهيل/ دانا/ معرفت الاهيءَ جا ڄاڻو/ علم وارا/ فاضل/ سالڪ/ عارف.

عامل ڪامل: عمل ڪندڙ/ عملدار/حاڪم/ آفيسر شاهي عهدي تي فائز/ سرڪاري ملازم.

عبادت رياضت: بندگي/ سجدو/ پُوڄا/ پراٿنا / پَرستش. مثال:

بِنا حُبَّ حيدر جي مقبول ناهي،
عبادت پوڄا رياضت ڪوڏيون ڪيسرا. (مرزا قنبر علي بيگ حيدري)

عِتاب غَضب: جِهڻڪ/ چَنڊ/ ڏہنامو/ مهڻو/ ڏورايو/ دَڙڪو چاٽڪ/ ويڙ / الايو/ چِڙَ / قهر/ تپش / جوش.

عِجز آزي: منٿ ميڙ/ ايلاز مِنٿون/ ليلڙاٽ. مثال:

يا نبي نور الهديٰ هي عجز آزي ڪر قبول
(حاجي عبدالله واقف ٺارو شاهي)

عجز نياز: آزي نيازي/ آزي نيزاري/ ايلاز/ منٿ ميڙ.

عجيب غريب: عجب جهڙو / بي مثال/ لاثاني/ نيارو/انوکو.

عَجيبَ تَجيب: عجب جهڙو/ بي مثال/ لاجواب / نيارو/ محبوب / معشوق/دوست / رفيق.

عداوت دشمني: ويرُ وروڌ/ ٻيائي/ بدخواهي/ سَاڙ جَل.

عدد شمار: ڳڻپ/ انگ / حساب/ ليکو.

عدل انصاف: نياءُ / دادُ/ آچار/ حقي فيصلو/ بي رياءُ فيصلو.

عدمر پيدا عدمر موجود: غير حاضر/ ناپيد/ گم/ اڻلڀ.

عذاب اذيت: ويڌن/ ايذاءُ/ پيڙا/ درد / ڏک/ سور/ سزا.

عَرش آسمان: آڀَ / امبر/ آڪاس/ متاهين ڇت. مثال:

عرض آسمان پون آهي، هونگ مڙيائي هيڪڙي (مثار فقير راڄڙ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

عَرش ڪُرسي: ستين آسمان کان مٿي جا درجا/تخت الاهي.

عرضدار درخواست گـذار: عرض ڪندڙ/ درخواست ڪندڙ.

عِزت آبرو: شانُ / مانُ /مُهِتُ/ حرمَت/ ناموس/ وقار.

عِزت احترا: پرم/ ساک پَتِ / شانُ مانُ/ حُرمت.

عِزت احترام: پرم / ساک پَتِ/ شانُ مانُ/ حُرمت.

عِزت عصمت: (عصمت، گناهه کان بچاءُ) : پاڪائي / پاڪدامني/ پرَمُ/ لڄ/ مانُ شانُ.

عَزيز خويش: مِٽُ/ مائٽُ/ پيارا/ دلپسند/ مرغوب/ سڳيٽا.

عزيز قريب: مٽ مائٽ/ رشتيدار/ سڳيٽا.

عطا بخشيش: انعام/ ڏانُ/ ڏات / دان/خيرات/ امداد/عنايت/ سخا.

عطار عطرفروش: عطر وڪڻندڙ/ سُرهاڻ جي سامان جو واپاري/ سُرهيو/ عطر ٺاهيندڙ.

عطر قـليل: گُلن جو سَتُ/ جوهر يعني عطر/ سرهاڻ/ خوشبو دار تيل.

عطر عنبير: سُرهاڻ جو سامان/ سرها تيل قليل/ مشڪ عنبر، مثال:

(١) آيا عطر عنبير اَٺائي، ڏنائون جڳ کي واهه ورهائي
(شمس العماء مرزا قليچ بيگ)

(٢) عطر عنبير سوين سُرهاٹيون، تولاءِ طول وهاڻا وي،
ڪيـر تـيار انهـيءَ تـوڪـل تـي. (منٺار فقير راڄڙ)

عَصمت عِفت: پاڪدامني/ سَتـرُ/ سَتَ سـيل/ سَتِپڻـو/ پاڪـائي/ پارسائي/ پيرهيزگاري/لڄ/ شرم/ عزت / پرم.

عَظمت بَلند مرتبت: شـان شـوڪـت/ برتري / بزرگي / بُلندي / اعليٰ شان / وڏو رتبو.

عُقبيٰ عاقبت: آخرت / پڇاڙي/ قيامت.

عقل فهم: ادراڪ / سمجهه / پروڙ/ پُرجهه/ پَرک/ هوشياري/ ڏاهپ / سياڻپ.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

عقوبت عِتاب: ايذاءُ / هاڃو / هرج.

عِلت عادت: (علت: بڇڙي عادت. مثال:

عادت نہ مٽي عادتي، عِلت مُوَر نہ جاءِ
اُٺ پوي ڪنڊڪ ۾ تہ بہ ڪَنڊا چُڻ چُڻ کاءِ پهاڪو:
خراب هيرَ / بُري عادت/ بدعادت.

علم دانش: سمجهہ /پروڙ /فن / آگاهي / ڄاڻ / وِديا/ وگيان.

علميت قابليت: سمجهہ/ پروڙ/ آگاهي وديا/ وگيان.

عُمدو افضل: اوچو / اعليٰ/ اُتم / فائق /برتر / نهايت سُٺو/ نفيس.

عميق اونهو: اٿاهہ / تمام هيٺ / پاتال /پاتار/ سمنڊ/ ساگر.

عِنايت احسان: مهرباني/ تورو/ ڀلائي/ وَڙ/ نوازش/ ڪِرپا/شفقت.

عنبر مُشڪ: ڪٿوري / ڪستوري / خوشبوءِ / سُرهاڻ. مثال:

عنبر مشڪ ڪٿوري ڇاهي، عطر ڪان افضل
(هدايت علي فقير رحـ)

عَهد اِقرار: قول / قرار/ انجام / وعدو / وچن / ٻولُ .

عهد پيمان: قول قرار/ انجام / اقرار / وعدو / وچن.

عَيالُ اطفال: (طفل: ٻار (واحد) - اطفال: ٻار (جمع): ٻار ٻچا /
آڪهہ / ڪٽنب/ / ڪُڙم / خاندان/ گِهراڻو.

عيالُ اولادُ: آل اولاد / ٻار ٻچا / گهر ٻار / ڪُٽنب/ گِهراڻو/ ڪُڙم.

عيبَ خطائون: کهٽتايون / اوڻايون / اَوگڻ / خرابيون /
وِڏون / ڪوتايُون. مثال:

نہ عيبن خطائن تي تنهنجي نظر،
سَنڌءِ رحم سيني مٿي سربسر. (شمس الدين بلبل)

عيدَ بَرات / براد: (بَرات: شب برات / شعبان مهيني جي پندرهين
تاريخ واري عيد): خوشيءَ جو ڏينهن / وڏو
ڏينهن / شَبِ وارُ (ڏڻ). مثال:

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

"عيد براد، رڏيءَ پڪيءَ مان ڪا چڱي ڪئي ڏيندو هون تہ ها، نہ تہ ٻيو ٿيو خير" (ڪتاب "ڪلام محمود ڪنياڻ" تان ڳنيل.)

عيدَ گيدَ: گيد: عيد جو ٻيو ڏينهن. سنڌ ۾ عيد جون خوشيون ٽن ڏينهن تائين ملهايون ويندڙيون آهن. عيد جي خوشين جا پهريان ٻہ ڏينهن زوردار هوندا آهن. عيد جي ٻئي ڏينهن کي "گيد" چيو ويندو آهي. عيد جون خوشيون، عيد جي ٻئي ڏينهن کان گهٽجڻ شروع ٿينديون آهن ۽ عيد جي ٽئين ڏينهن تي گهٽجي گهٽجي بنهہ ختم ٿي وينديون آهن. ان تان چوند آهن:

(١) عيد بہ ويئي، گيد بہ ويئي، ساڃيا ٿڪر ساڳ سان.

(٢) اڄ عيد، سڀاڻي گيد، پرينهن ساڃيا ٿڪر ساڳ سان.

عيش آرام: فرحت / راحت / موج / لطف.

عيش عشرت: خوشي / موج / بهاري/ مسرت / فرحت / لطف / راحت.

عيش نشاط : موجَ / بهاري / مسرت / فرحت / لطف/ راحت.

عيشي عياشي: نفس جو غلام / عياشيءَ ۾ قاتل / عيشي حيئڙو.

عليڪ سليڪ: ٿوري واقفيت / دعا سلام SLIGHT ACQUINTANCE

عين بين: بلڪ ساڳيو/سَڌ پڌ/هوبهو / اهوئي/ سُوڌ پوڌ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

غ

(لفظن جا جوڙا، 34 - ڪل لفظ، 68)

غارتِ گري تباهہ ڪاري: لٽِ (لٽڻ) / ڦرِ (ڦرڻ) / تباهي / بربادي/ اُجاڙ / بربادي.

غاصِبُ ظالم: ظلم ڪندڙ / ظلمي / ظولمي / حق غصب ڪندڙ/ ٻين جي حقن تي ڌاڙا هڻندڙ.

غافِل غلطان: غفلت ڪندڙ / ويسرو / ويسلو / لاغرض / ڪاهل / بي پرواهہ / ٽوٽي / ڍَرو.

غالب فاتح: غَلبو ڪرڻ وارو / حاوي / قابض / فتحياب / ڪَٽِياتُ / ڪٽڻهار / سوڀارو / اثر وارو.

غائب گم: عدم موجود / الوپ / لِڪل / پوشيده / مخفي / انتر ڌيان.

غُرور تَڪبُر: هَٺُ /گهمنڊ / مغروري / وڏائي/ آيمان / ڪِبرُ / ڪاءُ.

غريب غربو: مسڪين / ڪنگال / ضرورتمند.

غريب محتاج: (محتاج: حاجتمند): ڪاٿياتو/ گهرجائو.

غريب نادار: محتاج مسڪين / گهرُ جائو / ضرورتمند/ لاچار/ ڪَنُل/ پينگيو / مسڪين/ بي پهچ / نِڌَرُ / ڪَنگالُ / عاجز .

غريب واد غريبائوطريقو : غريبي لڏو/مسڪيني حال.

غريب پرور غريب نواز : غريبن کي پاليندڙ / غريبن کي نوازيندڙ / مسڪينن جي پرورش ڪندڙ.

غريبي مسڪيني: (غريبيِ مسڪيني حال. مثال: غريبي گلزار موچاري "مينگهو" چوي): مُفلسي / ناداري / ڪنگالپڻو.

غشي بيهوشي : مورڇائي / وِسامَ (وسامڻ) / ڍِڪرُ (ڍِڪرجڻ) / بي هوشي / ساٿائي / ماٿائي / ماندڪائي / اونگهہ /گهيرٽ/ موڳائي / اگهورنند / ڪِهلَ.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

غُصو غَضَبُ: ڪاوڙ / ڏمر / مَنيان / ڪروڌ. مثال:

جفا جور ۽ ظلم و زوري غضب،
غريبن تي قُـزمار، غُصو غضب (شمس الدين بلبل)

غَضَبُ قَهرُ: انڌير/ ظلم / ڪوپُ / ڪلور / مصيبت / ڏاڍ / ڏاڍائي.

غُل غوغا: هَل هنگامون/ هَل بکيڙو/ ڌمچر.

غلامُ بَندو: نوڪر / زرخريد ٻانهو / گولو / چيلو / بَردو / داسُ.

غَلط سَلط نادُرست / اڻ صحيح / اونڌو/ ابتو /خلاف.

غَليظ قَبيح: گندو / لَڙ تايل / بِڇڙو / بَد / ڪِراهت جوڳو/ ميرو / گدلو / اوسنو /اوگهو / بدبو دار.

غم الم: ڏک / گوندر / رنج/ ڏنج / افسوس/ ملال/ تڪليف / پيڙا / فڪر / چِنتا. مثال :

(۱) سچو دور دنيا جو دم تو ڏسان،
دم دهر ڪي غم الم تو ڏسان (حافظ حامد)

(۲) سورن پريون ساعتون، دردن پريا دم،
ويندا غم الم، ايندا ڏينهن سُهاڳ جا. (دادن فقير)

(۳) وقت تي هر چيز پنهنجو تي پسائي فائدو
ساڻ سڪَ جي، غم الم ساٌن پي شناسا ٿي هجي. (نثار بزمي)

غم اَندوه: ڏک / رنج / افسوس / ويڏن / ڪشٽ / پيڙا/ اَڏکو . مثال

"امين" مشڪل اچي ڪوئي تہ پڙهہ صلواة سيد تي
غم اندوهہ مان ٿي ويندا پيڙا پار بسم الله .
(مخدوم محمد امين "فهيم")

غَم گـُسار غمخوار: غم ڪٽيندڙ / غمتار / درد مند / ڏکُ دوَر ڪندڙ.

غم گوُندر : ڏک / اندوهہ / ارمان / رَنج / مَلالُ. مثال:

عاشق سوئي جو مٽي ماري، سُور قبولي، سهنج وساري،
غم گوندر ۾ پاڻ پگهاري، اونهي فڪر ۾ پيندو.
(منٺيار فقير راڄڙ)

www.sindhsalamat.com	books.sindhsalamat.com

غمگين غمناڪ: ڏکَ ڀريو / ڏجهارو / رنجيده / اُداس / دلگير / ملُولُ / ويڳاڻو / ويڳاڻيل.

غم وَهم: (وَهم: گمان/ وِسوسو): اجايا خيال / ڏکوئيندڙ خيال . مثال:

"غلام محمد" مُحب حقاني، مليو جيءَ جو جانب جاني،
قادر ڪيو تہ ڪرم وو، غم وهم سڀ ويڙهو
(مولوي غلام محمد ٻگائي)

غمزو رَمز: اک جو اشارو / ميچ /ڳُجهو اِشارو / مامَ.

غَواص غوطہ زن: غواص : ٽوٻو/ غوطو هڻي سمنڊ مان سپون سوجهي ڪڍندڙ. مثال:

اي ڳت غواصن جيئن سمنڊ سوجهيائون (شاهہ): ٽوٻا / ٽوٻير/ ٽٻيون هڻدڙ / ڪارو (سمنڊ) ڪيڙيندڙ.

غوغاءِ غُلغُلو: هَل / گوڙ / ٻکيڙو/ هاڄو / ڪڙڪو / ماندآڻ/ ڪَر ڳل / پائيتال / واويلا / واڪو واڪاڻ.

غوغائي غُلغلائي: گوڙ مچائيندڙ / ڏُڦيڙ وجهندڙ/ پائيتالي / گهَمساني / هَل هَنگامو ڪندڙ.

غيرحاضر غيرموجود: غائب / ناموجود/ اڻ حاضر.

غَيياڻو نِڌڻڪو: جنهن جو ڪو ڌڻي سائين نہ هجي/ ٻي ڌَڻڪو / آڌَسيندو / ڌڻي ڌوڪيءَ ڪانسواءِ . چوندا آهن ڌڻي (مالڪ)ڪانسواءِ "ڌڻ" رلي وڃي ٿو. ڌڻ تہ ڌڻي نہ تہ وڪڻ ڪٽي! هونئين بہ / نڌڻڪا گهوڙا غيياڻا هِسوارَ.

غير غبار: ٻيائي / ڪينو/ ڪِرور / دغا . مثال:

ڪڍ تون دغا دل مان غير غبار... (حاجي عبدالله)

غير واجب نامناسب: غير روا/ اڻ سُهائيندڙ / نادُرست / ناجائز.

غيظ غضب : ڪاوڙ / ڪوپُ / قهر / ڪَلوُر / سخت عذاب.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

ف

(لفظن جا جوڙا، 31- ڪل لفظ، 62)

فارسَ پارسَ: ايران جو پُراڻونالو (فارسي پارسي: پارس/ فارس ملڪ جي ٻولي) پارس، ايران، شيراز، اصفهان، ڪرمان، طهران، يزد وغيره علائقن تي مشتمل، پسر بن پهلوان بن سام بن نوح عليه السلام طرفان آباد ڪيل ملڪ/ هن وقت "ايران" جي نالي سان اسلامي جمهوريه آهي.

فالَ رَملَ: شگون/ شگن / اڳڪٿي/ پيشنگوئي/ رمل جي علم مطابق اڳوات ڪيل ڪا ڳالهه ڪرڻ.

فاني ناپائدار: فنا ٿيندڙ/ ختم ٿي ويندڙ/ ٿور- جيٺي/ بي بقا.

فائده مند سُودمند: مُفيد/ ڪارگر/ ڪار آمد/ اُپراسي وارو/ لاڀارو/ لاڀ (فائدي) وارو.

فتح نصرت: جَئِہ/ جَئڪار/ ڪَٽَ (ڪٽڻ) / ڪاميابي/ جيت.

فتح مند فتح ياب: ڪٽندڙ/ ڪٽٺهار/ سوڀارو/ جئڪاري/ فاتح/ سوڀيو/ سوڀيو/ ڪٽي ايندڙ.

فِتنو فَساد: هُل / گوڙ / گهمسان/ ڏقيڙ/ جهيڙو/ جهڳڙو/ لڙائي / فِتور/ غوغاءُ/ بغاغو/ بَلوو/ بغاوت.

ڦَٽڦيو ترِڙيو: ڇترو/ ڇلولو/ ڇِچلو/ ڪيچلو/ حرڪتي.

ڦَٽَ ڦرڙيون: زخم / رهڙون / رهنڊون / چاڪ / چير. مثال:

ڪنهن کي ڦَٽ ڦرڙيون ناسوري نروار. (صالح سنڌي)

فَراخُ فَراز: ڪشادو / موڪرو / ڪُليل / وسيع / ويڪرو / متانهون/ اوچو / اعليٰ / بَلند.

فِدائي فِدوي: جان نثار / جانباز / سِرگهوريندڙ / فدا ٿيڻ وارو / جان قربان ڪندڙ / سرفروش / سِرُ گهول گهمائيندڙ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

فَراغت فُرصت: واندڪائي / وارڪائي / نِويڪلائي / مُهلت / بي فڪري / اگوندرائي.

فِراق فُرقت : جدائي / ڦوڙائو / وڇوڙو / وِرهَه / ويراڳ / هجر / بِرهَه / علحيدگي / جدائي.

فِراق هِجر: جدائي / وڇوڙو وِرهه / برهه / ويراڳ / علحيدگي / ڦوڙائو.

فِراق ڦوڙائو : (ڦوڙائو: جدائي - ڦوڙڻ : جدا ڪرڻ): جدائي / وڇوڙو / وِيراڳ / بِرهه / ورهه، مثال:

دل درد، فراق ڦوڙائي ماري،

نا دردوندي اَن ڏارا، وي ! (منٺار فقير راڄڙ)

فسِق فُجُور: گناهه / جُرم / قصور /خطا / ڏوهه / بدڪاري/ بُڇڙائي.

فِسق فساد: گناهه / جُرم / ڏوهه / گوڙ / گهمسان / هَل هنگامون.

فصل پِٽيرو مطلبي: فصل جي وقت پيدا ٿيندڙ پکي. اصطلاح ۾ معنيٰ: لالچ جي وقت پيدا ٿي پوندڙ ماڻهو/ وقت جو يار/ خود مطلبي / خود غرض / خوشامندڙي/ مطلبي.

فَضل ڪرم: مهرباني / ٻاجهه / عنايت / نوازش / ٽورو / احسان.

فغان فَرياد: آههَ / زاري / دانهن / پُڪار / واويلا/ هَنبَسُ / شور / غوغاءُ.

فَقر فاقو: بک / اَفلاس /غريبي / ڪنگالپڻو / وِلهائي / مُفلسي / اَيرائي / اُوڻائي / ناداري / لنگهڻ / تنگ حالي / سُڃائي / لانگهو (لس لنگهڻ)، مثال: فَقر فاقو تن کي، پيولنگهڻ لاهو تين. (مخدوم عبدالرحيم گرهوڙي)

فقير نادار: مسڪين / مفلس /ڪنگال / ڪنگل / غريب / محتاج.

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

فَقيرَتن مِسڪين: ڪَنُل / غريب/ سُجو / ڪنگال/ محتاج/ پينو/ پينار / گداگر.

فِڪل فَريب: مَڪَرُ / ٺڳي / دولاب / ڏوڪو / ڪُپتَ / ڊوهَ، مثال:

حق سان هلي نہ ڪنھنجو فُڪل فريب نہ ڦند، (نانڪ يوسف)

فڪِلُ ڦندُ : (فڪلُ، ڦِڪلُ : اٽڪل)، چالاڪي / ٺڳي / فريب / ٺڳي / مَڪَرُ / دَلبو / ڏوڪو / دولاب.

فلاحُ بهبود: ڀلائي / سلامتي / نجات / ڇوٽڪارو / بچاءُ / حفاظت/ چڱائي / خيريت.

فلاڻو ٽيرو: ڪو / ٽيرو متيرو/نامعلوم شخص/ فرضي نالو/ ڪوماٺهو/ امڪو ڍمڪو. SO AND SO / SOME ONE.

فِلنگي فِرنگي: گورو/ يورپي (يورپ جو انگريز)

فِنڊڪَ ڦِنڊڪَ: ڏڪ / ٺهنگو/ ٺونگو / لت جو ڏڪ / پير جي آڱوٺي سان هنيل ڏڪ.

فَهم فراست: سمجهہ / عقل / ٻوڌِ / پروڙ / ادراڪ / گيان / علم / دانائي / هوش / عقلمندي / زيرڪي / قيافہ شناسي.

فيصلو قُرُو: ٽرو : (ڦرڻ /ڦاڙڻ / ڦوڙڻ / چيرڻ): ڪنھن منجهيل معاملي کي ڦاڙي چيري، يعني ڏرين جون ڳالهوين ٻڌي، ڇنڊي ڇاڻي حقيقت معلوم ڪرڻ ۽ راءِ قائم ڪري ان جو اعلان ڪرڻ.

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

ڦ

(لفظن جا جوڙا: 171 - ڪل لفظ: 342)

ڦا ٽَلَ ڦـَريو: (ڦَريو: جنهن کي ڦَريو ويو هجي - ڦاٽل : جنهن کي ڦورَنِ / ڏاڙيلن ڦاسائي سوگهو ڪيو هجي): ڏاڙيلن وٽ ڦاٽل / يرغمال ٿيل.

ڦاٽَ واهڙ : (ڦاٽ: درياهه مان زور سان ڦاٽي نڪتل شاخ) : واهه / وڏو واهه / واهڙ (ننڍو واهه).

ڦاٽاڙو وات ڦاٽو: وات ڦاٽوڙو / ڦاٽوڙو ڏهل / وات ڦاٽل / ڳالهه کي ڦهڪائي ڏيندڙ / سڀ ڪجهه ظاهر ڪري وجهندڙ / بڙبڙيو/بڪبڪيو / جيڪي اچي سو چئي ڏيندڙ / نہ چوڻ جهڙيون ڳالهيون بہ مُنهن تي ڦهڪائي ڏيندڙ / بيباڪ.

ڦاٽَل ٽـَـٽَل: ڦِيڪل ٽٽل / ڦِڪڙيون ٿيل / ليهون لينگهون ٿيل. مثال:

ڦاٽل ٽٽل، اڱڙيون ٿيل ، مسڪين جو اسباب آ (حيدر شاهه حيدر)

ڦاٽو ٽٽو : ڦاٽل ٽٽل / ليهون ليڙون ٿيل. مثال:

بُت تي ڦاٽو ٽٽو ڪپڙو ۽ اٿن بار الم
سهڪندو، ٺوڪرون کائيندو وڃي پيو هر دم (ليڪراج 'عزيز)

ڦاٽي ٽٽي: ڦاٽل ٽٽل / چنل چيهون ٿيل / ليهون ٿيل / پراڻو ڪپڙو. مثال: غريب آهي: ڦاٽي ٽٽي تي پيو هلي.

ڦاڏڙ ڦاڏو: ويڪرو وڏو / جهِپلو.

ڦاڄَ ڦَڄ: ڦَٽ / زخم / ڦاڙ (مٿو ڦاڙي وجهڻ) / مٿي وارو ڏڪ.

ڦار ڦاڪ: (ڦارڻ ڦاڪڻ : ڦارون ڦاڪون ڪرڻ / حصا ڪرڻ): ڦانڪ / حصو / تراشيل حصو / ڀاڱو / پتي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٺارا ھو ٺارائو: ڊانڊي (ڊنڊ جو) پکيءَ جو ھڪ قسم/ پاڻي جو پکي / بدڪ جهڙو پکي.

ٺارون ٺيٺا: دعا جا منتر/ ڇنڊا ڦوڪا / فالون. مثال:

ٺارون ٺيٺا سڀ اجايا
من ۾ ڪوئي ڳُٽڪو ناهي (سميع لنڊ)

ٺاروو ٺارھو: ٺارئو / ٺارئون / ٻير جيڏو ڪتو مٺو / (ڪنمِڙو) ميوو BLACK BENNY

ٺاڙ چيرُ: (ٺاڙڻ: ڏڪ ھٽي مٿو ٺاڙڻ/ چيرڻ / زخمي ڪرڻ): چھڪ / وِڍ/ ڪاٽ (ڪاٽڻ)/ ڪٽ (ڪٽڻ) چاڪ/ ڦٽ/ گھاءُ (گھائڻ).

ٺاسِڻي ٺاھي: ٺاسائڻ جي نوڙي / ٺاسڻ جي ڄار / ڳچيءَ ۾ وجھي گھوگھو ڏيڻ واري رسي / سرڪڻي / ٺاھي ڏيڻ وارو رسو / ٺاھو / سوُري / سولي / رسي ۾ ٽنگي مارڻ جي سزا / ڦندو / ٺاندو.

ٺاٺر ٺوٺِر: وڏائي / ٺاٺ / فونڊ (فونڊجڻ)/ ٺين ٺوَن / آڪڙ (آڪڙجڻ) / ايمان / سيٺَ / تَڪبُر / ھٺ.

ٺاٺڪو ٺوٺو: ٺوسو/ڇيٺو / ٻاڻ / پُٽو / پُٽ.

ٺاڳڙ ٺڳڙ: (ٺڳڙ: وڏي پڳ): وڏو پٽڪو / ٻي ڊولو پٽڪو / ٺيڙھ / پڳڙ (وڏي پڳ).

ٺالھو پالھو: واندو / بيڪارو / بيڪار (جنھن کي ڪو ڪم ڪار نہ ھجي)/ نِڪمٺو / اجايو / فالٿو/ نِڪمو / اِڪيارتو / وڏيڪ.

ٺانٽَ وانٽَ: ٺاٽڻ وانٽڻ: ٺاٽڻ واٽڻ : ورھائڻ / ڀاڱا ڪرڻ / واٽا يا حصا ڪرڻ / ٺانڊڻ / ونڊڻ / وِرڇڻ: پتي/ڀاڱو / حصو / واٽو / ونڊَ / ونڊي (ونڊيل) / ٺانڊ : مثال:

پوک ۾ رک پاڪ نيت منجھ امانت مانُ شانُ
تو پڇي جيڪي ٻڌائيءَ ڪان ڪري ڳڏ ٺانٽ ٺانچ
(خليفو گل محمد "گل" ھالائي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڦانٽ ڦانڊ: حصو / پتي / ڀاڱو / واٽو / ونڊ / ونڊي.

ڦانڊَ ڦانڊِٽي: ورچ / وانٽ (وانٽـڻ: ورهائڻ) / وِراهه (وِراهڻ) / ورهاسـت / حصـو / پـتي / تقسيم / ڀاڱو / واٽو / وانٽـو / ونـڊي.

ڦانڦو ڦتڪَ: (ڦانـڦڻ ڦتڪڻ): اهنج / ايذاءُ / درد / ڪَشٽَ.

ڦانڦو ڦانڦور: (ڦانڦورڻ: ڦتڪائڻ / تڙپائڻ / لُڇائڻ): لوچ پوچ / تڙپ / بيقراري / درد / ڪشٽ.

ڦانڪوچيهو: ٽوٽو / هرج / نقصان / ڪُفائدو / هاڃو.

ڦانگَ ڦوڙائي: (ڦانگڻ ڦوڙائڻ : ڏارڻ چيرڻ): ڦوڙيل چيريل ڪاٺي - ڦانگ: سُڪل ٽاري)، مثال:

ڪوڙي ڪچ م ڪڍين، ڦِڪي ڀانئج ڦانگ،
ساري ساسِـن جي لائـق! رکـج لانـگ،
تہ چارئي چنيءَ پاند، اوسا ڳنهي اڪرين (شاهہ ، سر آسا)،

ڏاريل / چيريل / سُڪل ڪاٺي / باهه ٻارڻ لاءِ سنهيون سڪل ڪاٺيون / جهينيا / ڪاٺڙيون.

ڦِبو ڦدو: (ڦب ڦب ڦد ڦد ڪندڙ): ڏند ڀڳو / ڏندن ڀڳوڙو / ڀڏو / ڀڦ ڀڦ ڪندڙ / جنهن کي ڏند ڏاڙهون نہ هجن / پوڙهو پڪوڙو / ڪکُ / ڀڍو جهورَ.

ڦِت ڦت ترِتر: تڪڙي ڊوڙ / گهٽي هلچل / هل هلان / بي فائدي اُٿ ويهہ / بيهوده ڦتڪارَ / اجايو ڦتڪو.

ڦِتڪ ڦِـتڙڪ: انگڙو / اڙي / رَنڊڪ / روڪ / ٻئي کي ڪيرائڻ لاءِ ٽنگ ٻہ هنيل ڦڙتي / منڊڪَ.

www.sindhsalamat.com	books.sindhsalamat.com

ڦٽ ڦٽ ڦٽڪو: (ڦٽڪڻ: لڇڻ / تڙپڻ): لوچ / پوچ / تڙپ / بي قراري.

ڦِٽَ ٻَجو: ڦٽڪار / ملامت / لعنت / جُٽ / جاڙ / تعدي، مثال:

ڦِٽَ ٻجو ڪج پرڳيھ ذرو ڏج (ٻهاڪو) اٽاسي / حرام

خور / ٽوڪي (ٺـڪَ لعنت تي هريل) ماڻهو لاءِ چيل.

ڦِٽ ٻيگر: ٻيگار / مفت ۾ مزدوري ڪرائڻ / چيڙ / وَنگار.

ڦِٽ جُٽ: جاڙ / تعدي / ٽوڪار / ملامت.

ڦٽ ڦـُـرڙي: زخم / گهاءُ / ڦاڙ / چير، مثال:

سوچ ٻيرا لڳي ٿي، ايئين اُن جي،
ڦٽ ڦرڙيءَ تان ڇڻ، لهي وئي ٻهي! (خاڪي جويو)

ڦِٽَ ڦڪڙي: لعنت / ملامت / طعنو، مثال:

عشق وڃايو حجاب وي مِيان،
ڦِٽ ڦڪڙي آهي ڏاج مُنهنجو (ٻيدل فقير)

ڦٽ ڦلوڪٽا: ڇهنبا / زخم / گهاءُ / ڦرڙيون / ڦوڦيندا.

ڦٽَ ڦلوهان: ڦلوڪٽا / سُڄي پيل ڦٽ / پيل گهاءُ، مثال:

اکين تنهنجن ۾ آتش ڏاڍي، ڪن ٿيون ڦٽ ڦلوهان
(عثمان فقير سانگي)

ڦِٽ لعنت: ڦِٽڪار / ملامت / ڌِڪار.

ڦٽل ڦاٽَلَ: (ڦٽل: ڪپڙي جو ڦٽل / ٻگڙيل / خراب ٿيل رنگ -
ڦاٽل: گهٽي / باربار پائڻ سبب ڇڙي ويل): چوڙيل
ڪپڙو / پراڻو ڪپڙو.

ڦِٽون جُٺيون: تعديون / لعنتون / ملامتون / خراب ورتاءُ، مثال:

ڦٽون جُٺيون ٻڌي ڪري، ساري عمر وئي لنگهي،
"نـاز" ڪٽي سـڀ ملامتون سِر ڪـيڙم سلام تـنهنجو
(مير علي نواز "ناز")

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

ڦِتي ڦاٽي: (ڦتيل / بگڙيل رنگ واري- ڦاٽل: ٽڳڙيون ٽيل: چوڙيل / ليهون لنيگهون ٽيل. مثال:

پهر ماٿهو اسين پنهوار پَٽَ پهروُ. نہ پٽ پهريون
پَٽيءِ پايان نہ پَٽُ. پاتم ڪلهي ڪنجري ڦِتي ڦاٽي

(ميوو خان "موج" لغاري)

ڦٽي ڦاٽي : (ڦٽڻ ڦاٽڻ: ميوو جهلڻ): گل / ميوو جهلي. مثال:

ڪڪور يا ڪيترائي ڪِرڙ چالين رنگ بدلايا
لٽا ڏونرا ءِ پيرُون. ڦوڳ پڻ ڦَرَڪيا ڦٽي ڦاٽي

(احمد خان آصف "مصراڻي)

ڦِـجَ ڦاڙ: (ڦج : زخم- ڦاڙ (ڏندي سان مٿو ڦاڙڻ): گهاءُ): ڦٽ / چير / گهرا گهاءُ / زخم. مثال:

ڪـوري ڪـنـن وچ ۾. ڦجَ ڏنـائـون ڦـاڙ

(شاهه: سُر را مڪلي)

ڦجُ ڦٽَ: وَڍُ/ چيرُ / زخم / گهاءُ. مثال:

دوستن جي دوا منجهان دائم
ٿو فراقن سندو ڇٽي ڦجُ ڦٽ		(خليفو محمد قاسم)

ڦڏرَ ڦولڊَ: (ڦڏرجڻ ڦوندجڻ: ڦوڪجڻ / سيٽجڻ): آڪڙ / ٽيڙي / سيٽ / وڏائي / ٺاءُ / ڦوڪ / تڪبر.

ڦڏڪ مَنڊڪ: منڊائي / منڊڪو (منڊائي هلڻ).

ڦَڏو فساد: رڳڙو / جهيڙو / ٽوٽنو / معاملو / رولو.

ڦڏو ڦڙو: رڳڙو / جهڳڙو / فساد / جهيڙو / ٽوٽنو.

ڦڏو ڦشري: ڦڏو: جهيڙو. مثال: ڦڏو جڏو آهي. ڪي وري مذاق طور "ڦڏي" مان فائدي جو طنزيہ ذڪر هن ريت ڪندا آهن:
مڙس تہ ڦڏو نہ تہ آهي جڏي جو جڏو. جهيڙاڪارن جو

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

خيال آهي تہ "ڦڏو" ڏاڍ مڙسي جي نشاني آهي. هوئڻ بہ "ڦڏو" هميشه طاقتور ڪري سگهندو آهي پر ڪوبہ بہ چڱو ماڻهو، "ڦڏي" کي پسند ناهي ڪندو، مثال:

وڃ نہ "واقف" هاٿي گهرو، بند هي تون بابُ ڪر
ڇڏ ڦڏا آهن جڏا، هر فرد کي هوشيار ڪر

(حاجي عبدالله "واقف" ٺاروشاهي):

فساد/ معاملو/جهڳڙو/ رڳڙو/ريڙهہ پيڙهہ/جهيڙو جهٽو.

ڦڏو وِنگو: ڏنگو / ڇبو / ٽيڏو / ڦنجهو / بي ڍولو.

ڦَرِ ٽَڪَرَ: (ڦَرَ: چوپائي مال جا ڦَرَ/ ڇيلا ڇيليون / ٻڪرين جا ڦَرَ.

ٻارن کي پڻ چرچي طور "ٻاڪرا ڦر" چيو ويندو آهي. ڏنگي ٻار کي نفرت / ڪاوڙ مان "ڦر" يا ڦروٽو" ڪوٺيو ويندو آهي، مثال طور چئبو آهي: هي ڦروٽو فلاڻي خان جو آهي. وڏيري جو "ڦر" آهي! اوڙي پاڙي کي تائي تپائي ڏنو اٿس. البيلي / سڪيلڌي ٻار کي ٽوڪ طور "انگلي ڦَرَ" سڏيو ويندو آهي. هوئڻ بہ جتي ذات چورنَ جي جن لاءِ چيو ويندو آهي: اهي ٻاڪرا ڦر آهن جن ڪنهن زماني ۾، اٺَ، مسيت / مسجد تي چاڙهيو هو): ڇيلا/ ليلا / ٻڪرين جا ڦر.

ڦَرَ ڦٽا: ٻاڪرا ڦرُ / ڦَرُڦروٽا، مثال:

ڦر ڦٽا اَتِ مارن جا، سي ڇيلا ڇيڪَ ڇڏيا م (اسماعيل موندرو)

ڦَرَ ڦروٽا: ٻڪرين جا ڇيلا ڇيليون جيڪي ڏڻ سان پهرايا وڃن / ڏڻ ساڻ گڏيا وڃن.

ڦَرُڦَلُ: ميوو / ڦل / ثمر.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڦرَ ڦنڊ: ڦرَ ٽَڪَر / ٻارٻچا / ٽَٻرَ ٽاٻرَ (جوان ٽيل اولاد)/ گهرٻار.

ڦرَ ڦنڊ: (ڦنڊ: ڦونڊ): آڪڙ / اجائي مغروري. مثال:

جن کي دل ۾ ڏٿيءَ جو آهي خوف
ورهَ ۾ پيا ڳرن ڇڏيو ڦرَ ڦنڊ (خليفو گل محمد "گل" هالائي)

ڦرَ ڦولارَ: (ڦر: ڦرَجڻ): ڦرُ / ميوو جهلڻ - ڦولارَ: ڦولارجڻ: گل جهلڻ): گلُ / ميوو / ثمر.

ڦرِ لٽِ: (ڦرڻ لٽڻ: ڪسڻ / ڌاڙو هڻڻ/ ڦرِ ڪرڻ): ڌاڙ/ ڌاڙو / ڪَسَ (ڪسڻ)/ رهزني / راهزني (راهَ / واٽ ويندڙ کي ڦـرڻ). مثال: ڪلهوڙن جي دور حڪومت ۾. مدد خان پٺاڻ. سنڌ تي ڪاهه ڪري آيو ۽ ڦرلٽ ڪري. سنڌ جا خزانا ٻانَ سان ڪٺائي ويو.

ڦرِ مار: (ڦـرڻ مارڻ: ڌاڙو هڻڻ ۽ ڌاڙِ پيل کي مارڻ / مارَ ڪُٽَ ڪرڻ / ماري ڇڏڻ): ڌاڙ/ ڌاڙو / ڪَسَ (زوري ڪسڻ) / رهزني/ راهَ زني (راهَ ويـندڙ کي ڦـرڻ). مثال:

(١) جفـــا جـور ۽ ظـلـــم زوري غـضـــب
غريبن تي ڦـرمار غصـو غـضـب (شمس الدين بلبل)

(٢) ملڪ ۾ ڏسجن ٿا صوبيدار هيڪاري وڏيڪ
آهه هر هڪ ڳوٺ ۾ ڦرمار هيڪاري وڏيڪ
(فقير روڏو موالي پکونوڙهو)

(٣) ڦٽائين تون مَتَل ميڙا ڪري ڦـرمارِ اي دنيا!
(حيات شاهه حافظ)

(۴) ڇو پکهرجي پورهئي تي هِتڙي. ڦومارِ لڳل چوڌاري آ؟
الله جي ڌرتي تي ساٿي! پئسي جي اِجاره داري آ
(عبدالڪريم گدائي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٥) ... هر وقت دلين جي ڦرمار آ سڪر ۾.
آيو هتي سو ڦاٿو، هي چار آ سڪر ۾. (عبدالڪريم گدائي)
(٦) اڄ حسين ڪي عشا ڦن جي آ ڦر مار پسند.
۽ عشا ڦن ڪي ٻه اهڙو ئي آ آزار پسند
(محمود "خادم" لاڙڪائوي)
(٧) هن ويراني ۾.
ڏس ڪيڏي ڦرمار هلي ٿي جوڻا خاني ۾؟ (شيخ اياز)
(٨) "ٻيڄ مولا" آ لڳي پئي، بس رڳي ڦرمار آ.
آهي "ڏنو پٽ ڇٽي جو" ۽ سڄي سان وير آ.
پينگ ٿي وئي آهي دلبر، ٻيو مڙئي خير آ.
(سومرو غلام رسول "سودائي")

ڦربات ڦڙبات: (ڦرباتڻ ڦڙباتڻ؛ ڦڙباتون هڻڻ / ڊاڙون هڻڻ): ٻٽاڪ/ ڊاڙ / لباڙ/ لاف.

ڦرڙاٽ ڦڙڪاٽ: (ڦرڙا ٽجڻ ڦڙڪاٽجڻ): ٻرڙاٽ/ ڦوڪاٽ / زوردار آواز / زوزاٽ/ زوڪاٽ.

ڦرڪ ڦرڪو: ڦيرو/ رُت (موسم) جي تبديلي / حالات جو ڦيرو.

ڦِرڪ ڦيرو: تبديلي / بدل (بدلجڻ) / ڦيرو/ رُت بدل / حالات جي تبديلي.

ڦرڪرا ڦروٽا: (ڦرڪرا : وڏا ڦر/ چرندڙ ڦر - ڦروٽا: ننڍا ڦر): ٻڪرين جا "ڦر" جيڪي "ڌڻ" سان پهرائبا آهن.

ڦِرڪو ڦيرو: ڦيرو/ تبديلي/ بدل (بدلجڻ)/ فرق/ تفاوت.

ڦرڪڻي ٿڙڪڻي: (ڦرڪڻ ٿڙڪڻ؛ ڏڪڻ/ رڦڻ / ڪنبڻ / ڊڄڻ): رڦڻي / ڏڪڻي / ڪنبڻي / ڊڄ / ڀؤ / خوف.

ڦِرنديون ڦيرَ: تبديليون / انقلاب / ڦيرا / ڦرڪا / ڦيراگهيرا، مثال:
الله ڪر اوير سوير،
ڇڏ ٻيون ڳرنيون، ڦِرنديون ڦير. (حاجي احمد ملاح)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڦرلو ڦڙتڻ: (ڦـرنو:تازو ؛ ڦرنو ٿي تہ ڦڙتڻ هوندو آهي):تازو / توانو / تندرست / صحتمند / چڱو ڀلو / چاق چوبند.

ڦِرٽو ڪهِرٽو / ڪرٽو: (ڦرڻ ڪهرڻ / ڪرڻ ؛ ڦيرو ڪائي وڃڻ): ٿڏي تي ڦري ويندڙ / اُتي جو اتي ڳوهي ڏيئي ويندڙ / ڦيراٽو / سرگردان / ڪهڻ - متيو / ڪهمتاريون ڏيندڙ / وهمي. WHIMSICAL / FICKLE- MINDED

ڦروڙي ڦـُرڙي: ڦـَـٽ / نـنــڊ وقــت / نــنڍ وزخم / رهـڙو / ڦـرهــوڙي / زخــم جــي سُــوج.

ڦـُـري ماري: (ڦرڻ مارڻ ؛ ڏاڙو هڻڻ): ڏاڙو هڻي / لٽي، مثال:

ڦـُـري ماري تا پيٽ پنهنجو پليون،
ڪٿي روز دانگي تا مُنهنَ تي مليون. (شمس الدين بلبل)
ڪٿي زلفن قابو ٻلڙي ٿئي زنجير نا ڍلڙي،
ڦري ماري لٽي دلڙي، وري ايندو الاجي نا. (گلڻ)

ڦريو ٻـهاري: ڦرهو / ٻهارو / جهاڙو (ڦريو ٻهاري ڪرڻ: جهاڙوُ سان صفائي ڪرڻ): صفائي / ڇنڊَ ڦوڪ.

ڦِري سِري: ڳهمي ڦري / ور وار ڪري، مثال:

هينئڙو لڳو منهنجا راڻا! توسان دلڙي لڳي منهنجا راڻا!
آءَ ڦِـري سِري هتــي، هُتان جو هِــتي. (ڳيچ)

ڦريون ڦوٽا: مٽرن جون ڦريون ۽ چڻن جا ڦوٽا / داليون / چڻن مٽرن جا ڳورا جيڪي ڏري، دال طور ڪم آندا ويندا آهن / ڪچي وارن علائقن جي ماڻهن جي من پسند وَٽَ وٽس.

ڦڙ ٻاٽي لٻاڙي: لاڙي / ٻٽاڪي / لٻاڙ سِنگُ / لاف هڻندڙ.

ڦِڙتي اِڙتي: اَنگـُڙو / ڦِڙتَ / ڳوهي / ڦيرو / جائو / جائنو / آڙي / انگڙي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڦُــڙدو ڦرهُ: واهه يا شاخ تي نهيل لنگهه / پُل / موري.

ڦڙ ڦڙ ڦڙڪو: پـــکي جــي کــنيــن جـــو آواز / پــکي جـي اڏامـڻ وارو آواز / ڦـتـڪـــو.

ڦَـڙڦڙيو ڦتڦتيو: ڦـڙڦـڙ ڪندڙ / ڦـت ڦت ڪـندڙ / اجايـو ڦڙڪـنـدڙ ٻـٽاڪي / لٻاڙي / ڊاڙي.

ڦڙ ڦوٽ: (ڦڙڻ ڦٽڻ: ڏار پوڻ) : مانڌاڻ / ٽاڪوڙ / ٽاڪوڙو.

ڦڙڪو ڦتڪو: ڦر ڦڙ / ڦڙڪاٽ.

ڦڙڪو ڦيڙهُ: ڦڙڪو : پتڪو / پڳ / پڳڙ / طرو. مثال: ماءُ جنڊ ڪڍي، پٽ ڦڙڪا پائي (پهاڪو)- ڦڙڪا پائڻ: ويس وڳا پائڻ / ٺٺ ٺانگر ڪرڻ): ٺاهه ٺوهه / پهر پوشاڪ.

ڦڙَهَ ڦاڻ: (ڦڙهه ڦاڻ ٿي پوڻ: هَڦجي پــوڻ / هــڇي پوڻ / ڪُهجي پــوڻ / چڪـنا پور ٿيـڻ): چڪناچور / ٽڪل / هنيل.

ڦڙي جهڙي: مينهن جي موسم / مينهن جي ڇنڊ / برسات / بوندبهار / مينگهه ملار.

ڦُـڙيون ڦلهار: مينهن جون ڪٽيون / ڇانٽ / بوند / ڦُـهارَ / برسات.

ڦسڙاٽ سُرِباٽ: ٺَٽ ٺٺاءُ / ٺاٽ نوٽ / ٽيٺماءُ (ٽيٺمائڻ: ٺٺائڻ) / بهانہ سازي.

ڦقڙ مُنهين ڦوڪٽي: ڦقڙن وانگر ڦوڪيل / هوا ڀريل / مغرور. مثال:

ڦقِڙ مُنهين ڦوڪٽي، تنهن جون ٺاسون ٽوپيان نڪ.

(محمود ڪتياڻ)

ڦقِڙي ڦرُڪٽي: ٺَڙڪٽي / ڏَڪٽي / رڦٽي. مثال:

پوليس کي ڏسي چور کي في الحال تہ ڦقڙي ڦرڪٽي وڻي ويئي !

ڦقسُ ڦيڦو: ٽلهو / ٿلهو / ٿُلهو / سُجيل / ٿوسو / ڦوسڪ / ڦوسڪو / ڦلهڙو / ٽوٽرو.

ڦڪتِ ڦتاءُ: ڦيتارو / بد مزگي / جهيڙو / آٽوٽٽ / اڻ بڻت / فساد.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٺڪرو آڏوڪو: ٽورو سڪل / اڌ آلو / اساڪرو / وائڪو / اڌ سڪل / اڻ پورو سڪل.

ٺڪڙ ٺڪڙتال: اڍنگي طرح خرچ ڪندڙ / خرچائو / هٿ ڦاڙ / لڪ لوٽ / لک لٽائو / فضول خرچ. SPEND THRIFT

ٺڪڙي خواري: ڄٽ ٺٽ / لعنت ملامت / ڪيٽو / ڪتراڳ / رڳڙو / خواري / پنيان لڳي پوندڙ / ڄجا / چنبڙ / چنبڙي پوندڙ / مڇڙو / ڳڪ تي لڳندڙ. مثال طور چوندا آهن: فقير کي ٺڪڙي! گيدوڙي جي ڳڪ وانگر چنبڙي پوندڙ / پير جي ڏنگهري وانگر وچڙي پوندڙ.

ٺِڪانجهو / ٺِڪانجهڙو ٺِڪيرو: ٽورو پيلو / ٺڪاڻ تي مائل / پيلانجهو / زرد / هئڊائون.

ٺِڪلُ ٺندُ: چندُ / مڪرَ / مِڪر / ڪيڏبازي / حرفت / لَٽڪو / ڪوٽ.

ٺِڪو ٺدولو: لڄي / شرمسار / شرمندو.

ٺِڪو ٺسو: بي سوادي / جنهن ۾ ڪو لاءُ ساءُ نه هجي.

ٺڪي ٻڪي: (ٻڪي : پائوڊر جهڙي دوا جي چپٽي): دوا دارون / دوا درمل / علاج.

ٺڪي ٽِڪي: (ٺڪي: پائوڊر جهڙي دوا جيڪا ٺڪبي / پاڻي سان ونبي آهي - ٽِڪي: حبُ / گوري) دوا درمل / دوادارون.

ٺڪي سٽي: (ٺڪي: ڪٽيل / ڏڏريل يا پائوڊر جهڙي دوا جيڪا ٺڪ يري پاڻي يا کير سان ونبي آهي - سٽي : پاڻي جهڙي دوا جيڪا سٽيئڙي / چمچي وسيلي ورتي وڃي): دوا دارون / علاج / دوا درمل.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڦَڪي ڦونو: ڦڪي ڦونو، پيٽ جي سور/ ڳڙٻڙ ڪان دوا طور ولبو آهي.

ڦڪيون ڦيٽا: (ڦڪيون: سُتيون/ پائوڊر جهڙيون دوائون- ڦيٽا: روحاني علاج لاءِ دعا تعويذ): علاج/ دوا درمل/ دوا دارون. مثال:

حـي تـون حال تـيا تـر هيـٺا،
فـرق نہ تـا ڪـن ڦـڪيـون ڦـيٽا. (طالب پلي)

ڦَلُ ڦَلُ: ميوو / ثمر / بار / لاپ / ڦرُ / اُپت / پيداوار / فروٽ.

ڦَلُ ڦـول: (ڦل : ميوو- ڦول : گل) : ميوو / ڦر / فروٽ.

ڦلار ڳلار: (ڦلار: ڦولارجڻ- ڦوڳ ڦلاريا ڦرسين اچ پيي لعل ليار (ڪبير شاهہ) ڳلار: ڳلارجڻ: ٽڙڻ/ پورجڻ / پوَڪجڻ. مثال:

سرنهن جي ڦلار ۽ گلن جي ڳلار): پور / ڦونهڙو / پوَڪَ (پوَڪجڻ) / گل ڦوڙ (گلن جو ڦٽڻ).

ڦـلا ونتي ڦلائنتي: زال جنهن جو مڙس مري ويو هجي / بيوه / رن رنوڙ / وِڌوا / ڦـلانتي.

ڦـلوسِٽو ڦـلوڪِٽو: ٻاهہ جو سڙيل هٿ ياڪو ٻيو عضوو/ چلٽو/ چالـو / گـرميءَ تـي نڪتل رت پون / ڦوڦيندو / ڦرڙي.

ڦلوهو ڦلوڪڙو: ٻاهہ يا سخت ڪر سبب هٿن پيرن يا ٻئي ڪنهن هنڌ نڪتل ڦلـٽو / ڦلوڪٽو / ڦـوڦيـندو / چلٽو (چلي وانگر)

ڦلهار ڦليهر: (ڦلهار : وِساٽل ٻاهہ - ڦليهر: وساٽل ٻاهہ جي رک) : رک / ڪيرِي / خاڪ / ڇائي /ڇار / دز / ڌوڙ / مٽي.

ڦلهٽا ڦلوڪٽا: ڦلهٽو: سُڃي پيل ڦـَـٽُ / ڦرڙو. مثال:

نير وهائي نيڻ، ڦـلهٽا تي ڦاٽي پـيا،
جيئن ڪر ٻتي ميڻ، پگهري پچاڙي ڪري (ابراهيم منشي):
ڦٽ ڦرڙيون / پونءِ پريل ڦٽ.

ڦِلهو ڦِلڪڙو: ڍلو / ٻي طاقت / ڦيڦو / ليلهر / توترو / آڦريل / ڦڦسُ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڦلهو ڦلهڙو: ڦوسو (ڇيٽي وانگر)/ڦيڦو/توترو/آڦريل/ڍلو/ بي طاقت.

ڦليلُ عَطرُ: گلن جو تيل / گلن جو سَتُ / گل روغن / سُرهو تيل / خوشبودار تيل.

قند ڦاهي: قند: دام/ ڪمند / دوڪي سان ڦاسائڻ. مثال:

تنهنجي زلف جي بند ڪمند وڌا، زندان هزارين مان نه رڳو

(مفتون همايوني):

ڍونگ / دلبو / ڪوڙڪي / ڦاسي / سرڪٽي / ڍبي / سرڪڻ / سُوري / سُولي.

قند چَندُ: چالاڪي / مَڪَر / مِڪر / فريب / ڌوڪو / دلبو.

قندُ ڦِڪل: اٽڪل/ چالاڪي/ فريب/ دوڪو / مڪر / دلبو. مثال:

"الا انسان سِر آنا سره" قند ڦڪل پيو ناهي ڦيرو

(پير ڪمال سائين: سر سارنگ)

قندُ ڦيرُ: فرق / دوڪو / دولاپ / مڪر / فريب. مثال:

(١) ونحن اقرب تو فرمايو. قند نه جنهن ۾ ڦيرُ(نانڪ يوسف)

(٢) "مسڪين" مام پروڙج من

هلي هت ڪا قند نا ڦيرُ (هادي بخش شاهه مسڪين)

(٣) ڏس موڳائي تن ماٺهن جي، قند نه سمجهن ڦير (ورايو فقير)

(۴) انهيءَ ڳالهه ۾ "آڍو" چوي، نڪو قند نه ڦير (آڍو جاجاڻو)

(۵) دنيا ڏائڻ ٺڳيءَ جا ناهه ناهي.

قندن ڦيرن ۾ ڦلسائي هزارين (امير بخاري)

قندرڻ ڦاسائڻ: جار يا دام ۾ ڦاسائڻ / ڦاسائي سُڪ ڪرڻ / ڍبيءَ ۾ ڦاسائڻ. مثال:

ڏاور جيان پاڻ کي، تو قندري ڦاسائي. (چترا، سامي)

ڏاور: ڪوريئڙو-مورڪ پاڻ کي ڪورئيڙي وانگر جار ۾ ڦاسائي ٿو.

قندو ڦاسي: سرڪڻ/ گهوگهو / ڦاهي جو رسو/سوري/ سولي/ ڦاهو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڦندو ڦاهي: سرڪڻ / ڦاسي جو رسو / ننگي مارڻ لاءِ نوڙ / گهوگهاٽي مارڻ لاءِ رسو / سُولي / سوري / ڦاهو.

ڦندڻ ڦوُنر: جهالو / جهاپو / جهوڙو / ريشم پٽ جو ٺهيل ڦوُنر.

ڦنڊ ڦولڊ: آڪڙ / سيٺ / وڏائي / غرور / هٺ / تڪبر.

ڦنڊو ڦِرَتي: مَلهه (سنڌ جي پهلوانيءَ واري راند) جو هڪ داءُ / پير سان. مقابلو ڪندڙ طرفان ٻئي ملهه (پهلوان) جي ٽنگ کي ڪسڪائڻ واري اٽڪل.

ڦِنڪار ڦوُهار: سَنهي بوند / مينهن جو ڇٽڪار / ڦِيهو / ڦِهنگ / ڦُـهار. DRIZZLING

ڦنگو پنڙو: ڇِڊڙو / ڇِتڙو / پاٽي جهڙو پترو / ڪنگهو / رِيڪڙو / ڊوُڪڙو.

ڦنڊي ڦنڊر: ڍُڪي نه ٽيندڙ ڳئون / سنيوهڙي / اهڙي ڦنڊر کي اڪثر ڪري گوشت جي پورائي لاءِ ڪم آندو ويندو آهي.

ڦُـٽڪاٽ ڦـٽـڪو: (ڦُٽڪاٽڻ ڦُٽڪڻ : سُٽڪڻ) : سُٽڪو / نڪ مان نڪتل آواز / نڪ سُٽڪڻ جو آواز.

ڦُـٽڪو سُٽڪو: نڪ سُٽڪڻ جو آواز / ڦُٽڪاٽ / سُٽڪاٽ.

ڦٽي ڦوڪارو: ٺاهَ ٺوُهه / هار سينگار / سوڏ سنوار / سينڊ سرمو / تيل ڦليل.

ڦوٽ ٻوڏ: سڏ جو ڌڪار ڀريو جواب / لعنت / ٿُـفُ / ٿوُ!

ڦوٽُ ڦِٽَ : ڌڪار جا لفظ / نفرت جو اظهار / ملامت. مثال:

ڦوٽُ ڦِٽ. ڦِٽڪار ٻاجهون. خيف حسرت جي سوا.
جس جيءَ جي جا بجا. منجهه آدمين آهي الب
(سيد فاضل شاهه)

ڦوٽ ڦڪڙي: اونڌي روش / ڦيڪاري / خواري. مثال:

ڪي عاشق سهن تا سدا ڦوٽ ڦڪڙي
ٻين عاشقن سان ڀريل ڌسبا ٿـاٽا (الله بخش ڦل)

ڪلا ٽيڪ ٻاڪ = مر ملنگ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڦوٽارڻ ڦاڙڻ: چيرڻ / ڏارڻ / ڦوڙائڻ / ڪاٺ جي ٻنڍ / ٻنڍي کي ڏاري ڦوڙائيون ڪرڻ.

ڦوٽو ٽِڪي: (ڦوٽو: ننڍو ڦوٽو / ايلاچي - ٽڪي: ڦودني جي ٽِڪي) : بيٺ سور کان هڪ ٽڪ ٽوٽڪو / علاج.

ڦوٽهڙو گل ڦوڙ: رُت وسنتي / بسنت رُت / بهار جي مند / سياري کان پوءِ ايندڙ بهار جي موسم جنهن ۾ وڻ ٽڻ ساهه کڻندا آهن.ء ٻوٽا ٻوٽا آهن / نوان سلاءِ گل ٻوٽا ڦٽي پوندا آهن.

ڦورو زورو: ڦريندڙ / زوري کسي ويندڙ / لٽيندڙ / ڌاڙيل.

ڦوڙ/ڦوڙهه ڪڙو: وڏو پٿر / جنب / پينڊ.

ڦوڙائو فراق: (ڦوڙڻ : جدا ڪرڻ / ڇنڻ / ڌار ڪرڻ / وڇوڙڻ): وڇوڙو / جدائي / هجر. مثال :

ڦوڙائي فراق جا تا چاڪَ چڪن چڻ پڻ (حمل فقير)

هڪ ڦوڙائو فراق فلق ٻيو ڳرهڻ ڳالهه ڳري ٿي (رمضان ڪنير)

ڦوڙائي فراق ۾. آءُ ويندس محبن ڪاڻ مري (جام خان چانڊيو)

ڦوڙائو وڇوڙو: جدائي / فراق / هجر. مثال:

وصل قربت جمع صحبت سڀ ڪنان آهي مٺي،
فرق ڦوڙائي وڇوڙي ۾ رضا هي لذيذ

(خليفو گل محمد "گل" هالائي)

ڦوسيل ڦڪڙي: نانگيل ڦوسيل (راند) جو ڏمچر.

ڦوُشي ڦوُشي ڪِيري ڪِيري: ٻلي کي تڙڻ جو آواز / هُش ٻلي!

ڦوڦو ڦوڦرو: خالي / سکڻو / ڪِرڪٽو / ٽوٽرو / ڊانڊيو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڦوڪَ پاڙيو ٽوٽي: (ڦوڪ پاڙيو: تماڪ جو هڪ قسم جنهن جي هڪ ڦوڪ پرڻ سان پوڪ پريندڙ کي ڦيري اچي وڃي)؛ سُست بي همت / ڪانهلو.

ڦوڪُ چنڊ: چنڊ ڦوڪ / صفائي / اجائي اُجرائي / ڦوڪارو / شوڪارو.

ڦوڪ شوڪ: (ڦوڪجڻ شوڪجڻ: ناراض ٿيڻ)؛ ڪاوڙ / ناراضپو / ڏمر / ڦوڪو (ڦوڪجڻ: ڪاوڙجڻ)

ڦوڪڙ آڪڙ: (ڦوڪڙجڻ آڪڙجڻ: وڏائي ڪرڻ)؛ هَٺُ / وڏائي / ڦوڪُ (اسم تڪبير : ڦوڪڙ).

ڦوڪي ڏوئي: چنڊي / صاف ڪري / سُترو بنائي.

ڦوڪٽي ڦولڙي: ٻڪريءَ جي ڦولڙي / ٻڪري جو لاٽل پتڪڙو ڇيڙو.

ڦولَ ڦولهَ: (ڦولڻ ڦولهڻ: ڳولڻ / ولاڙڻ / ووڙڻ)؛ ووڙ / ولاڙ / ڳولا / ڦولها.

ڦونهه ڦلور: (ڦولهڻ ڦلورڻ: پچاڙڻ / ڳولڻ)؛ ڳولا / ڦولها / جانچ / تپاس / چڪاس.

ڦونڊ ڦوڪ: (ڦونڊجڻ ڦوڪجڻ: تڪبر ۾ ڀرجڻ)؛ آڪڙ / وڏائي / ايمان / سيٺ / تڪبر / شيخي / هٺ / مغروري.

ڦونڊڪُ ڦونڊاڪُ: ڦونڊڙو / هٺيلو / آڪڙيل / مغرور / شوخ / پاڻ-ٻڏائو.

ڦونگارو ڦونگهارو: (ڦونگارڻ، ڦونگهارڻ: ڦوڪارڻ)؛ ڦوڪارو / ناسڪو.

ڦوهه ڦولار: (ڦوهجڻ ڦولارجڻ: جواني جو ڀرپور انداز / لالائي / جوڀن / جواني / تازگي.

ڦوهر ڦوهارَ: پچڪار / وات مان نڪتل پاڻيءَ جي پچڪار / لار / لاٽ.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ٿوهڙ ٿسو: (ٿوهڙ: بيوقوف - ٿسو: ماريو / ڪين جهڙو)؛ بي عقل / ٻوڪ / ٻوڪاڙ / ڄٽ / نادان / بدافعال / بدچال / ڪن جهڙو / بودلو.

ٿهہ ٿهہ ٿهڪاٽ: ٿهڪار / ٿهڪارو / ٿهڪو / ٿهڪاءُ / ڏڪاءُ / ڏوڏڪاءُ / ڏڏڪو.

ٿيڙ ٿوڦانگ : ٿيڙو / توٽانگ / ٿلهو / بي طاقت.

ڦيٽارو. ڦٽاءُ : (ڦيٽارڻ ڦٽائڻ : نفاق وجهڻ / اٿبٽت پيدا ڪرڻ / جهيڙو مچائڻ)؛ ويڇو / نفاق / اڻ بڻت / جهيڙو / ڏڦيڙ.

ڦيرڦار: بدل سدل / فرق / ويڇو / مٽ سٽ / تبديلي. مثال: پراڻي ڪورس (نصاب) ۾ اڄاڪا ڦيرڦار نہ آئي آهي.

ڦير گهير: (ڦيرڻ گهيرڻ: مٽائڻ سٽائڻ / مٽ سٽ ڪرڻ)؛ تبديلي / وار ڦير. مثال:

زندگي آهي وهڪرو "اسلم"

ورنہ هيءَ ڦير گهير، ڇا معني؟ (اسلم ساريو ڪڪڙائي)

ڦيراٽا ڦيرا: ڦيرا / چڪر / وراٽا / ڦيراٽيون / گهمتاريون.

ڦيرو ڦڪ: تبديلي / وار ڦير / اٿڪل. مثال:

کهڙا ليکا يارن سان، ڪين ڪبو ڪو ڦيرو ڦڪ

(مختار گهمرو)

ڦيريدار فقير: رولاڪ / دردر خيرات وٺندڙ / گذران لاءِ رڪندڙ. مثال:

"صيفل" "بديل" ڪاڻ بيراڳي، ڦيريدار فقير. (محمود ڪنيان)

ڦيريون ڦاريون: مٽون سٽون / تبديليون.

ڦيريون گهيريون: بدليون سدليون / مٽون سٽون / تبديليون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڦيٿو ڦوسو: ڦَس / ڦوڦانگ / ٽوٽانگ / ٿلهو / ڍول مول / آڦريل / ٿلهڙ / ڦوسَڪُ.

ڦيٿا چنڊا: دعا تعويذ / روحاني علاج لاءِ وٺيل / پڙهيل ڌاڳا. مثال:

حريص عشق آهيان ڇا ڪندا ڦيٿا چنڊا مونکي.
نہ ڏيندي فائدو هرگز حڪيمن جي دوا مونکي
(حافظ محمد احسن)

ڪجھ نہ ٿيو دوا مان ڦيٿا چنڊا ڪرايم
ڪوئي اثر نہ پهتو دل جي غبار تائين
ڦيٽن چنڊن سان نہ ڇٽي، جنهن کي لڳي جيءَ ۾ جڙي
(اميد علي)

ڦيٿا ڦڪيون: دوائون / سُيتون ڦڪيون / دوا دارون / چنڊا ڦيٿا. مثال:

درد مندي دل کي بس ديدار جي کهرجي دوا.
ڇا ڪندا مِن بِرهہ جي بيمار کي ڦيٿا ڦڪيون.
(مخدوم محمد زمان طالب المولىٰ)

ڦيٿو جهاڙ: ڦوڪَ / منتر / منڊُ / دعا تعويذ / نانگ يا وڇونءَ جي ڏنگ تي منتر پڙهي شوڪارڻ جو عمل.

ڦيٿو چنڊو: (پيل / بيمار لاءِ خيرات جو ڀَتَ رڌي، معصومن کي کارائي، مريض جي شفاء لاءِ. مٿس پاٺيءَ جا چنڊا هڻڻ ۽ سندس ترت صحتيابي / چڱيلائي لاءِ دعا گهرڻ): ساٺُ سوڻ / منتر / جنتر / سڳو ڌاڳو / دعا تعويذ.

ڦيھ ڦهڪارَ: (ڦيهڻ ڦهڪارڻ: مار موچڙو ڪرڻ): مارڪُٽ / مار موچڙو / ڪُٽَ سَٽَ / ڌَڪَ چنبو / ملَ ڪَني / ڌڪن جو وسڪارو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ق

(لفظن جا جوڙا: 60 - ڪل لفظ: 120)

قادر قدير: قدرت جو مالڪ / قدرت وارو. مثال: ط

ورد - زبان آهي هر آن تنهنجو نالو.
ستار تنهن جو نالو. سبحان تنهنجو نالو.
قادر قدير. خالق- يزدان تنهن جو نالو (غلام احمد نظامي)

قادر قوي: قدرت وارو / ڪُلَ جڳ جو مالڪ. مثال:

وصل لئي تنهنجي سدا "سائل" سوال.
تو رکي قادر قوي ڪلتار سان (ميان عبدالواحد "سائل")

قادر ڪريم: (قادر: قدرت وارو-ڪريم: ڪرم / احسان ڪندڙ): رحيم

قاصد ريبارو: (قاصد: قصد ڪندڙ / ارادو ڪندڙ / ڪري وڃي پيغام رسائيندڙ - ريبارو: پيغام پهچائيندڙ): نياپونيندڙ / پاراڀي / نياپائي / سنيهو پهچائيندڙ.

قاضي مُلان: (قاضي: قضا / فيصلو ڪندڙ- مُلان: مُلون / عالم مولودي / فتوئي ڏيندڙ): نياءِ ڪندڙ / مفتي / عالم / فقيهه (فقهه جا عالم) / شرعي عالم.

قاعدو قانون: آئين / دستور / دستورالعمل / حڪم.

قاضي ڪامل: (ڪامل: علم جي تڪميل ڪيل): عالم / فاضل. مثال:

قاضي ڪامل ڪاتب قاري برهه پڙهاير بزرگواري: (مصري شاهه)

قاف ڪوهه: (قاف: ايشا ڪوه ڪ ۽ ڪيپس سي ۽ اسود سمونڊن جي وچ وارو جبل- ڪوهه / جبل): ڏونگر / ڇپر / پهاڙ / ٽڪر.

قال قيل: (قال: ڳالهه / مقولو / قول- قيل: ڳالهاءِ): گفتگو / ڳالهه ٻولهه / بحث مباحثو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

قـُبا قبرون: (قبو: قبرستان اڏيل گول عمارت/گول ڇت واري عمارت): گنبذ/ مقبرا/ سماڌيون.

قبر قيامر: (قيامر: قيامت/عملن جي حساب جو ڏينهن- قبر: مرڻ کانپوءِ قبر ۾ ٿيندڙ عملن جو حساب ڪتاب): يوم حساب/ قيامت جو ڏينهن. مثال:

اڳئي تو، آ پنهنجي قبر قيامر ٿاهي،
وٺي خوب اُکڙ ۽ تنهنجي وڏائي...

(سومرو غلامر رسول سودائي)

قبر ڪارونيار: (قبر: قبرجي اونداهه-ڪارونيار: ڀنيپ اوندهه): ڀاڻ اونداهي/گهگهه اونداهي/ڪاري ڀاڻ مثال:

قبر ڪارونيار، پرَ منهنجو ڪنبي ٿو دارودار

(حاجي احمد ملاح)

قبرڪاري: قبر ۽ قبر جي اونداهه. مثال:

منجهه انڌاري قبر ڪاري،
سٽج سڌڙا منهنجا ستار (راضي فقير رند)

قتل غارت: (غارت: تباهه/ برباد/ اُجاڙ): ماري تباهه ڪرڻ واري حالت/ ڪوس/ گهات/ خونَ.

قتل ڪوس: قتلامر (قتل عامر)/ماڻهن جو عامر ڪوس/گهات/

WHOLE SALE SLAUHTER/ GENOCIDE

قدُ بُتُ: بدن ۽ اُن جي جوڙجڪ/ هڏ ڪاٺ/هاڻي ڪاٺي/ بدن جي بناوت/ بدن جي بيهڪ.

قَدُ قامت: انساني جسمر/ بدن جي بيهڪ/ هَڏُڪاٺُ/ هاڻي ڪاٺي/ جوڙجڪ/ بدن جي بيهڪ/بدن جي بناوت. مثال:

قد قامت آقيامت بپاڪئي، هر طرف آثار صد آفات جا

(عارف المولي؟)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

قدَ مدَ: حد حساب/ ڊيگهہ ويڪر/ ڪاٿو/ اندازو. مثال:

سُپيريان جي سونہ جو، نڪو قد نہ مدُ. (شاهہ: سر آسا)

قدر قيمت: مُلهہ/ بها/ خوبي/ درجو/ مرتبو.

قدرتون ڪايائون: جوڙون/فطرتون/اهليون/ڪرشما/الاهي شان.

قدوري قافيہ: شريعت جو ڪتاب ۽ علم عروض جو قاعدو. مثال:

عشق وارو پڙهہ ادا عارف، الف.

ڇڏ قدوري قافيہ، نحو صرف (پير شاهنواز عارف المولي)

قرآن مُصاف: (مصحف): قرآن پاڪ جا قسم يا واسطا وجهڻ. مثال:

ياڳين، دهشتگردن/ڌاڙيلن کي گهڻا قرآن مُصاب وڌا پر هو نہ مُڙيا ۽ ڌاڙو هڻي هليا ويا.

قرار سُڪون: فرحت/ آرام/ آسايش/ ٺانهر/ ڌيرج/ صبر/ تحمل/ وسرام.

قُرب پيار: پريت/ نينهن/موهہ/محبت/مان/مُحت/ حُب/ اُڪرنج.

قرب قرابت: ناتو/ رشتو/ سنبنڌ/ پيار/ محبت.

قربت قرابت: ويجهڙائي، مثال: ڪٿي قربت ڪمال جي، ڪٿي لال لبيس (راڄن شاهہ): ويجهڙائي/نزديڪي/رشتو/مائٽي/ ڳانڍاپو/ ويجهڙو لاڳاپو.

قرض پکو: ٻين جو لهڻو/لهڻو ليکو/ ڏيتي ليتي/ اڌار سڌار/ اوڌر سوڌر.

قرض مرض: قرض (اڌارو وٺڻ/اوڌر) هڪ مرض آهي، مثالي جملو:

الله سائين رِزق ڪشادو ڪر ۽ قرض مرض کان بچاءِ!.

قريب عزيزَ: ويجهامائٽ/سڱيٽا/شريڪ/دوست/يار/ساٿي/ سڄڻ.

قُريشي هاشمي: قبيلو جنهن ۾ پاڻ ڪريم صلي الله عليه وآله وسلم جن پيدا ٿيا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

قَسمر ساک: سَنهَن / ساکَ پَتِ / قسمر تي اعتبار.

قِسمت قضا: (قضا، حڪم الاهي / رب جي رضا): نصيب / لوح قلم / مقدر / قدرت جو فيصلو.

قِصو ڪهاڻي: ڳالهہ / ڪهاوت / ڪٿا / داستان / ڪَوتِ / بيان / ذڪر.

قَصوريل ڪاوڙيل: (ڪنهن کي قصور وار / ڏوهي سمجهي ڪاوڙ ڪرڻ): ناراض / وروڌي / ڏمريل.

قضا قدر: الله تعاليٰ جو ڪل ڪائنات لاءِ لکيل حڪم / احڪام الاهي.

قضائي قسمت سانگي: اتفاق سان / اتفاقي / اوچتو / ڪڏهن ڪڏهن.
ONCE IN A BLUE MOON /OCCASSIONALLY

قطع وضع: ڍنگ / انداز / طور طريقا.

قلب روح: قلب: دل. مثال:

قلب قرباني ڪريان، متان دل دوسن (شاهہ: سر آسا):
ضمير / دل / چيتو / چتُ / هينون / من / هِردو / (دل)

قِلت ڪمي: گهٽتائي / اڻاٺ / ڏڪر.

قُلزم بحرَ: سمنڊ / کارو (کاري پاڻي وارو) / سمونڊ.

قلعا ڪوٽ: عالم پناهون / آتاهيون ديوارون / وڏيون پٽيون. مثال:

انهيءَ ڪفر جهڙو ٻيو ڪفر ناهي،
ڏٺي دين جا هو قلعا ڪوٽ ڍاهي،
پوي هو وڏو پوٽ ماٺهن ۾ ڪاهي. (مولانا الهہ بخش ابوجهو)

قلم ڪاغذ: لکڻ پڙهڻ جون ٻہ لازمي شيون / ڪلڪ ۽ ڪاڳر / ڪلڪ ۽ پنو

قلم مَسَ: لکڻ لاءِ قلم ۽ مس / ڪلڪ ۽ مس. مثال:

قلم مس ڪتاب، ڇا حليو لکندو هوت جو (هدايت علي رڏ)

قمر قوس: (قمر: چنڊ - قوس: آسماني بُرج): آسماني گرهن ۽ برجن جا نالا. مثال: سج چنڊ ڪئون سونهن سوائي، قمر قوس ڪثر، (مينهن وسايو مگنهار)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

قِناعت ڪِفايت: سانـــگو صـرفو / ڪـوءِ ســوءِ / بـچت. مــثال:

رُڪي ماني آهي، نبيـن جو ڏاج.
قِناعت ڪِفايت، ولين جو ڪـــاج. (شمس الدين بلبل)

قولَ قـَرار: اقرار / انجام / وعدا / عهدوپيمان / سخن / وچن. مثال:

(١) جيڪي ڪيا مون قول قرار-
اهي پنوهارن سان پاريان! (محمود ڪتياڻ)

(٢) سوهڻي، ميهار سان چوري ڇُپي جيڪي ٻڌا،
تن محبت جي سچن قولن قرارن جو قسم! (اياز قادري)

(٣) پـرِ تــون پـــاڻ سيـــاڻا پـــار،
يـــار وطـــن ســـان قـــول قـرار (امير ملاح)

قَوي قَرارو: قوت وارو / طاقتور / سگهارو / مضبوط / پهلوان / ٻليار (ٻل / سگهه وارو) / ٻَلي (ٻَل: سگهه وارو) / سگهو / جاڏو / جبرو / زورائتو / سبرُ.

قـَهر غَضب: ڪاوڙ / غصو / ڪِروڌ / ڪوپُ / ڏمر / ظلم / ڪَلور / بي داد / استبداد.

قهر قيامت: حساب ڪتاب جو ڏينهن / اعمالن جي شامت جو ڏينهن. مثال:

سردي ٻہ چڙهي سرتي، ڪندي قهر قيامت،
ماڻهن ۾ پڪين ڪاڻ تہ جنجال ٻہ ايندو (محمد هاشم مخلص)

قهر ڪلورُ: ظلم / انڌير / بغداد / ڏاڍ / ڏمر. مثال:

ڏاڍي جو هيـٺي تـي ڇـو آ،
هـر دم قهـر ڪـــلورُ؟ (عبدالڪريم گدائي)

قيامت ڪاري: ڪاري واري وارو ماحول / يوم حساب. مثال:

سواءِ تنهنجي سُپرين پانيان قيامت ڪاري،
آءُ الله لـــگ اوري! (مصري شاهہ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

قيد بند: جيل / لاڪ اپ / بنديخانو / ڪاٽ (ڪاٽ جي پڃري ۾ بند ڪرڻ / جيل جي ڪالوڙن ۾ قابو ڪرڻ)، بند ڪرڻ جي جاءِ. مثال؛

تون ڪوٽ ۾ ڪڙيندي يا جيل ۾ جڙيندي،
هر قيد بند منهنجو، آ حوصلو وڏايو (خاڪي جويو)

قيد قاسي: قانون مطابق ڏنل سزائون. مثال؛

نہ ڪر ”عارفا“! راز مخفي ڪي ظاهر
اجورو ”اناالحق“ جو آ. قيد قاسي (پير شاهنواز عارف المولي)

قيد ڪاٽ: ڪاٽ؛ ڪاٽ جو پڃرو. چرين ۽ ڏوهارين کي بند ڪرڻ لاءِ ڪاٽ جو پڃرو / ڳوٺ ”نيره“ ضلع دادو ۾، قديم زماني کان وٺي ”ڪاٽ“ موجود آهي جنهن ۾ دماغي مريضن / چرين کي بند رکيو ويندو آهي. ”نيره جو ڪاٽ“ حيدرآباد جي چرين / دماغي مريض واري اسپتال کان تمام گهڻو آڳاٽو آهي.

قيد ڪڙول: جيل ۾ جيلين لاءِ هٿ ڪڙول / هٿ ڪڙيون / ڏنڊا ٻيڙيون. مثال:

قيد ڪڙولن ۾ بہ ڪَوي ڪو، سچ جو قول سُڻائي ويٺو
ڪِلندي ڪِلندي قاسيءَ تي پيي، ڏاڍن کي ڏهڪائي ويٺو.
(عبدالڪريم گدائي)

قيدَ ڪَڙولا: جيل ۾ هٿ ڪڙيون / هٿ ڪڙول ۽ ڏنڊا ٻيڙيون. مثال:

چارين چاوا چام مڃي قيد ڪڙولا ڪوٽ پيي،
ويڙهيچاڻين وٽ وڃي، ڪيتن سان ڪجڪار ڪيا. (خاڪي جويو)

قيل قال: قيل مقال / ڳالهہ ٻولهہ / ريجهہ رهاڻ / بحث.

قيل مقال: ڳالهہ ٻولهہ / بحث / قيل قال. مثال:

(١) وحدت وارو دين قبولج، ڇڏي ٻي قيل مقال
(قادر بخش بيدل)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٢) ڪاوڙ مان ڪصدار اچي پيو، ڪندو ڪائي قيل مقال
(ابراهيم منشي)

(٣) وهڻ سان ويهي ويو، "راضي" ڇڏي روئي،
اها قيل مقال انهن جي اندر ۾ اڪٽي هئي.
(راضي فقير رند)

قيمت قدر: قدرداني / پرک / مُلهه. مثال:

جي سچاڻن ڪين ڪي، ڪا ووٽ جي قيمت قدر،
تن کي پيي لائق ڪري، بخشيو ڪٽي سرڪار وٽ

(محمد صديق "مسافر")

قيمون ڪباب: ذريون ذريون ڪيل گوشت مان ٺهيل گيهه ۾ تريل شيون. مثال:

تو غريبن جي هو سمجهو، ماس کي قيمون ڪباب،
اڄ اچي تون قوم جا غدار ليڊر ڏي جواب

(سومرو غلام رسول سودائي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪ

(لفظن جا جوڙا 443 – ڪل لفظ 886)

ڪاهارُ ڪاهارُ: ڪجي يا ناريل جي تندن مان وٽيل رسو/ نوڙي/ واجهُ.

ڪاهارو ڪاپارو: جهيڙو/ فساد/ جنگ. مثال:

بيوقوف سين بات ڪهيَو تہ ڪاهارو ٿيو (چارم بجار):

گهپي/ ڪلڪل/ ڪٽ ڦٽ/ جهڳڙو.

ڪاهاڙو ڪاهارو: ڪاهالو/ قبوليت/ دستاويز/ سَندَ/ عهدنامو/ معاهدو. AGREEMENT

ڪاهٽ ڪمي: اٿاٺ/ گهٽتائي/ ٿورائي/ قلت/ تَنگي/ ڪوٽ.

ڪاتُ ڪٽارُ: (ڪات: وڏي ڪاتي- ڪٽار: ڪٽاري): وڏو ڪپ/ ڇُري/ ڇُرو/ ڪهاڙو. مثال:

ڪٽي ڪات ڪٽار خنجر ڪري ويون جو شڪار شڪاري
(منٺار فقير راڄڙ)

شڪاري اکيون. اکين جي خنجر سان شڪار ڪري ويون.

ڪات ڪهاڙا: (ڪاتُ: وڏي ڪاتي): ڪات ڪهاڙا ڪڻڻ: سخت قدم ڪڻ): سخت قدم/ تاديبي ڪاروائي

STERN ACTION /ARMED ACTION مثال:

(۱) پوليس ڌوهارين/ دهشتگردن خلاف ڪات ڪهاڙا کنيا آهن

(۲) تن گهاءَ ڏنا ڪيئَن گهورِ ڪري
سڀ احسان ويا اک پور ڪري،
ڪٿيو ڪات ڪهاڙا ويڻ زبان
اي سنڌ امان اي سنڌ امان! (ابراهيم منشي)

ڪات ڪير: ڪات: تکواوزار–ڪير: ڪيل: چهنب وارا لوهي ڪلا. مثال:

(۱) بيا لڳن قرب جا ڪات. ڪپاري ڪير (شمس الدين بلي)

ڪات ڪيرا: ڪيرو (جمع: ڪيرا): ڪاٺ يا لوهہ جو ڪلو/ مُني- پونءِ جو ڪيرو/ ڪير/:ڌرتيءِ جو/جا ڏٽي/سگهارا. مثال:

پوتار آهن پونءِ جا ڪيرا- اصطلاح: ڪيرو/ ڪيرا قائم هئڻ: مضبوط هئڻ!- پهاڪو: وَچ ڪَڏندي آهي ڪيري آهرا: وڍڻ لاءِ لوهہ جا تکا اوزار SHARP WEAPONS،

مثال: ڪات سيئي ڪيرا، سگهڙ سمي چارم جا (سچل سرمست)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪاتارِ ڪاپاٺي: (ڪاتار: ڪتڻ واري- ڪاپاٺي: اٺٽ تي ڪپهه جو ڪاپو ڪندڙ): ڪپهه ڪتيندڙ/چرخي واري / سُٽ ڪتيندڙ.

ڪاتڻين ڪُهاڙِئين: (اهڙي صورتحال جنهن ۾ هڪ ڌُر ٻئي خلاف ڪاتيون ۽ ڪهاڙا ڪنيا وجن): خونخوار هٿيارن سان مسلح / هٿياربند. ARMED WITH AXES AND KNIVES AT DRAGGERS DRAWN

مثال: پاڻ ۾ ڪاتڻين ڪُهاڙِئين لڳا ٿا وتن!

ڪاتي ڪپ/ ڪاتيون ڪپّ: خنجر / تکا اوزار. مثال:

ڏسيو ڏک ڏوٺين جا، لڳن ڪاتيون ڪپ (ابراهيم منشي)

ڪاتي ڪرٽ: (ڪرٽڻ: ڪپڻ / چيرڻ): چيرڻ جو اوزار / وڏو ڪارائو. مثال: ڪاتي ڪرٽ ڪپار ۾، خنجر آٽي ڪوڙ!

(شاهه: سريمن ڪلياڻ)

ڪاٽ ڪُوٽ: (ڪتڻ ڪوٽڻ: اندازو لڳائڻ): اندازو / تخمينو / ڪَٿَ / شمار / ڪُٿپ / ڳاڻيٽو / حساب / ليکو چوکو / ڪاٿو.

ڪاٽان ڪٽان: کهڙي هنڌان / کهڙي پاسي کان

ڪاٽ ڪتر: (ڪاٽڻ ڪترڻ: گهٽائڻ): ڪاٽَ ڪُوٽ / ڪفايت / هٿ روڪ / لاٽي لاٽي خرچ ڪرڻ جو عمل.

ڪاٽ ڪُوٽَ: (ڪاٽڻ ڪوٽڻ: گهٽ ڪرڻ / لکت ۾ قيرقار ڪرڻ / حساب ڪتاب ۾ اعتراض جوڳا حصا ڪٽي ڇڏڻ / ڪاٽي ڪوٽي حساب سڌو رکڻ): حساب ڪتاب جي سوڌائي.

ڪاٽِڪو ڪرڙو: (ڪاٽکوُ: نانءُ چڙهيو چور: بدنام ڏوهاري- ڪروڙ: دهشتناڪ): بي قياس / بي رحم، سخت / ڪهرو / ڪٺور / شوخ. HARD/ HARSH/ FIERCE

ڪاٽکو ڪمذا ت: (ڪمذات: گهٽ ذات وارو / چتوڙ): اٽگهڙيو / سخت مزاج / ڪهرو / بي رحم / ڪٺور / شوخ.

ڪاٺ ڪلو: (ڪلو: ڪاٺ مان گهڙيل لٺ / گهوٻاٽو): ڪاٺ جون شيون. TIMBER /WOOD

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪاٺ ڪوڙڪا: (ڪاٺ: قاسائي بند ڪرڻ لاءِ ڪاٺ جو پيڙو: قديم زماني ۾، سنڌ ۾، چورن کي سندن ڏوهن جي سزا لاءِ، "ڪاٺ" ۾ وڌو ويندو هو. ان تان، "ڪاٺ" وجهڻ يعني لاڪ اپ ڪرڻ/ جيل ۾ بند ڪرڻ، TO SEND BEHIND THE BARS جو اصطلاح رواج ۾ آيو. انهي زماني ۾ خطرناڪ ذهني مريضن/ چرين کي پڻ علاج لاءِ ڪاٺ ۾ وڌو ويندو هو. اهڙي "ڪاٺ" جو نمونو، اڄ تائين، ضلع دادو جي ڳوٺ "نيره" جي پيرن وٽ موجود آهي جنهن کي "نيره وارو ڪاٺُ" سڏيندا آهن. ڪوڙڪو/ ڪوڙڪي: (ڪوڙڪڻ: قاسائڻ بند ڪرڻ): قيد/ زندان/ جيل. جيڪو پڪين قاسائڻ لاءِ به استعمال ڪيو ويندو آهي.

ڪاٺ ڪُهاڙا: (ڪاٺ: ڏنڊا/ بانا/سوٽا/ لٺيون/مڏا اوزار BLUNT WEAPONs اصطلاح: (١) ڪاٺ ڪهاڙا ڪڻڻ: دشمني ۾ لاهي پاهي بيهڻ (٢) ڪاٺ ڪهاڙا کڻي لڳڻ: ڪنهن کي نقصان پهچائڻ لاءِ سنبري پنيان لڳڻ/ مسلح يا هٿيار بند ٿ ـادم ARMED DUEL لاءِ سنبريو وتڻ): هٿيار پنوهار/ جهيڙي ۾ ڪم ايندڙ لٺيون، ڏڪا، برڇيون، ڀالا، ڪاتيون، تير (خنجر) /ڪهاڙا، وغيره.

ڪاڻي ڀانگو/ ڀانگهو: ڦوڙائيون/ ٻاهر ٻارڻ لاءِ سنهڙيون/ ڦوڙايل/ چيريل ڪاٺيون/ ٻارڻ جون ڪاٺيون / چوڏا.

ڪاڻي ڪلي/ ڪلهي (ڪلهِي: ننڍو ڪِلو/ ڪاٺ جو ٽُڪر): ٻارڻ لاءِ ڪاٺِيون/ ڦوڙائيون/ٻارڻ/ جهينيا ڀانگها.

ڪاليارُ ڪاليارو: جهنگ مان ڪاٺيون ڪري شهر ۾ اچي وڪرو ڪندڙ/ ڪاٺِيون ڪندڙ/ ڪاٺيون وڪڻي گذران ڪندڙ.

AWOOD CUTTER

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪاليون ڪالوڙا: ڪالوڙا، ڪاٺ مان جوڙيل شيون / ڪاٺ جا فرير. مثال:
ڪاٺ مان ٺهيل شيون/ٻارڻ ۽ فرنيچر، ڪم ايندڙ ڪاٺيون.
پٽر ويندا پاهه تي، ڪاٺيون ڪالوڙا. (صالح سنڌي)
ڪاپار ڪنڌ: کوپري/ کوپري/ کيراٽي/ مغز/ متو/ سرُ/ ٽپڻ/ ٽڪڻ.
ڪاپُرس اڪابرُ: ڏاهو/ سياڻو/ هوشيار/ پڙهُ/ عقلمند.
ڪاپڙي ڪن پٽ: (ڪن پٽ: جنهن جو ڪن چيريل هجي يعني جوڳي-
جوڳي ڪن ٽوپائي انهن ۾ والا پائيندا آهن): سنياسي/
جوڳي/ ڪاهوڙي/ سامي.
ڪاج ساجُ: ڪاج: شادي وهانءُ/ شاديءَ جي دعوت- ساج: ٺاهه
ٺوهه/ سڳڻ ساٺ. مثال: جهڙو ٺي تون لاڏلو، تهڙو ٺي
ساج سنديا، رتڙي راج مان ماٺي آيو مومل (ڳيچ)
ڪاچُ ڪَچُ: ڪائو/ ڪانچُ/ شيشو/ ٽاڪئين شئي.
ڪاڇوٽي لنگوٽي/لانگوٽي: -ڪڇو UNDER WEAR
اسم تصغير: ڪڇوٽي/ ڪاڇوٽي
مثال: ڪڍيم ڪاڇوٽي، وڏم جوڳ جتن لاءِ (شاهه)
لنگوٽي: لنگُ: تصغيري صورت: لنگوٽي/لانگوٽي. لانگ
هيٺيان ايندڙ/ ڍڪڻ جو ڪپڙو):لنگوٽ/ننيڏڙي گوڏ/
ڪڇو/ اوگهڙڍڪڻ جو ڪپڙو.
ڪاڏوقرب: (ڪاڏ : ڪيڻ: دل ڪيڻ/ دل چاهڻ. مثال: هتان وڃڻ
تي دل ٺي نه ٿي ڪيي!): محبت/ اُڪرنج/ پنهنجائي/
پيار/پريت/ چاهنا/ چاهت.
ڪاڏوڙ ڪاڏوڪڙ: (ڪاڏوڪ: تڪبيري صورت ڪاڏوڙ: ڪڍيل
عورت/ مڙس طرفان ڏڪاريل ياهڪاليل عورت-
ڪاڏوڪڙ: ڪاڏوڙي/ ڪاڏوڙيل): گهر مان ڪڍيل/
مُڙس جي تڙيل/ طلاق ڏنل.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪار پٽ: پرم / ويساهه / سپتيائي / ساک پت. مثال:
(۱) ڪارپٽ کي ڏنگهرَ اچي ويس (ساک ئي خراب ٿي ويس)
ڪارخدمت: ٽهل ٽڪور/چاڪري/ خدمت گذاري. مثال:
منهن جي لائق ڪا ڪار خدمت؟ ANY SERVICE FOR ME?
ڪارِڪرت: ڪم ڪار/ ڌنڌو/ پورهيو ڪارهيو/ ڌنڌو ڌاڙي/ ڪسبُ. مثال:
(۱) ڪوڙو آهي: ڪوڙ ڪانسواءِ ٻي ڪارڪرت ناهي ڪندو يعني اٺ ئي پهر ڪوڙ ڳالهائيندو آهي.
(۲) ڪرت نہ چاڻان ڪار رس محمد تار ۾
(مخدوم عبدالروف ڀٽي هالائي)
ڪار ڪم: ڪرت/ڪسب/هاج/شغل/ڌنڌو/پورهيو/مشغولي. مثال:
(۱) جنس جا پوکين. ڪٽين. هٽ جَوَ جون جهڙا ملن ڪٽڪ پوکي ڪٽڪ کا. ٻيو سڀ ڦٽو ڪر ڪار ڪم.
(خليفو محمد قاسم هالائي)
(۲) وهم م معطل ڪري مطالع اسم احمد صہ ۽ الله
اهو ڪار ڪم سارو سرس آهه ورهه واهه واهه واهه
(مصري شاهه)
(۳) ويا لڳي ڪار ڪم ڪي سڀ انسان.
پٽ اکيون صبح آ شڪار تو ٿئي.(ليکراج ڪشنچند عزيز)
(۴) مدينو ڏنو تو محمد ڏنو.
سوا جنهن ڪان ناهي ڪو نالو منو
سڳهو ڪر هلي ڏس. ڇڏ ڪار ڪم.
(حاجي عبدالله "واقف ٿارو شاهي)
ڪارِ وهَنوار: ڪم ڪار/ ڏيتي ليتي/ حساب ڪتاب. مثال:
اسان کي ڪار وهنوار ۾ سڌو هڻڻ کپي.
ڪارا روٽ: روٽ: رُم: ڪارا/ ڪاري نشان جهڙا/ ٽلهاءِ گهاٽا گهٽا ڪڪر. مثال:
ڪارا روٽ رُم ڪري، اُتران ٿي آيو (حمل فقير: سرسارنگ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪارا ڪاروليار: ڪاراڪڪر/جهڙالو/ آسمان ۾ مينهن جو ماڻداڻ/ آسمان ۾ آڳر / سُرمائي (سرمي جهڙا) ڪڪر. مثال:

ويـــر چـــڙهـــي آ، ڳالـــهه ڳـري آ،
چاڙهہَ چِـڪـڻ جي مُندَ چـــري آ.
ڪـــارا ڪـــاروـــيـــار،
پرهہ ڦٽي آ، پکهہ ڪڻ ٽـا. (تاجل بيوس، سر ساموندي)

ڪارا ڪُنڍڙا: ڪارانجهڙا ۽ ڪُنڍيدار وار BLACK AND CURLY HAIR

مثال: ڪارا ڪُنڍڙا ڪيس ڪاريهر مُوءِ مُنور مسُ

(غلام حسين جهتيال)

ڪارا ڪيس: (ڪيس: ڪارا / ڪارو رنگ ڪيل): ڪارا وار (ڪارا وار جواني ۽ سونهن جي نشاني ليکيا ويندا آهن) ڪيس HAIR COLOUR جهڙاڪارا وار/ نِيوُرڪارا وار. مثال:

(١) اِج پڻ اتر پار ڏي ڪارا ڪڪر ڪيس (شاهہ، سُر سرانگ)
اِج پڻ اُتر طرف کان ڪيس جهڙا ڪارا ڪڪر اُيري آيا آهن.
(٢) ڪارا ڪارا ڪيس ڪلهن تي وِنيل هُيا واهہ،
زُلف وسيهر وڏ زوراور سهٽا سرس سياهہ... (ڪريم بخش بروهي)

ڪاراجهو/ ڪارالجهو ڪاريرو: (ڪاراجهو / ڪارانجهو: وڌيڪ ڪارو- ڪاريرو: ڪجهہ زيادهہ ڪارو): ڪارونجهڙو / ڪارسُرو / ڪاري رنگ تي مائل / ڪاراڻ جهڙو.

ڪارالجهڙي نماشامڙي: (ڪارانجهڙي: شام جي ڪارانجهہ-نماشام: نماءِ شام / شام جو نماءِ-اسم تصغير: نماشامڙي): سج لٿي جو وقت / مَنهن اونداهي / مَنهن ميرَ.

ڪاراوا ڪمدار: ڪم هلائيندڙ / ڪار پرداز / مُنيب /وڏيرن يا زميندارن جي زمين جي سنڀال ڪرڻ وارا. مثال:

انهي ۾ ڪُل ٺي پچينديون ڪٺڪون، ڦرندا ڪاراوا ڪمدار.
(سگهڙ حاميد)

ڪاراٽو ڪارپريو: ڪمائتو/سجايو/سقلو/مُفيد/فائديمند/ ڪارآمد.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

ڪارائي ڪُلفت: ڪارائي / ڪارانهن / ڪاراڻ- ڪُلفت (ضد: الفت)/ ڪُلوڦت (ڪُلفت جي بگڙيل صورت)/اٽوٽت / اندر ڪارائي / اندر واري ڪارنهن / اندر جي پليدائي / کوٽ بيائي / دغا.مثال: ڪوري ڪيو تون قلب مان ڪارائي ڪُلفت (مخدوم محمد زمان طالب المولي)

ڪارٽ ڪارنهن: ڪارات / ڪاراڻ / ڪارات.

ڪارڙو ڪاٻارڙو/ ڪارڙا ڪاٻارڙا: ڪنو ڪوجهو / ڪنڙاڪوجهڙا / مينهن وسائڻ لاءِ ٻارن جي راند جا ٻول.

مثال: ڪپڙو ڪٽي ڪن ڪارڙا ڪاٻارڙا،

هي ٻارڙا ڪيڏا نہ آهن پيارڙا (ڊاڪٽر نواز علي شوق)

ڪارڙو ڪُمارڙو: (ڪارو: تصغيري صورت: ڪارڙو- ڪمارو: تصغير صورت: ڪُمارڙو): ڪاري رنگ تي مائل: ڪارَ سَرو / معصوم / صغير / ابهم ٻار / ٻارڙو. مثال:

(١) ڪارڙو ڪُمارڙو ان پاڻي ڏي تہ مينهن وسي!

(ٻالڪن / ٻارڙن جا مينهن وسائڻ لاءِ دعائيہ ٻول).

(٢) مينهن وسندو مُلڪ ٺرندو ساٿيو!

تي وجي ڪجهہ ڪارڙو ڪمارڙو (آٿر ناٿن شاهي)

ڪارمُنهون ڪميٽو: بڇڙو - ڪميٽي کي "ڪار منهون" سڏيو ويندو آهي ۽ نفرت وچان سندس لاءِ چئبو آهي: ڪارو اٿس مُنهن. نيرا اٿس پيرا): بد / شيطان / اندر جو پليد / ذليل / نيچُ / غير معياري / ڪڏو / ڪمذات.

ڪارو رَڏ: رَمُ/دانگيءَ جي تري جهڙو ڪارو/ڪارو ڏامر جهڙو. مثال:

سچار سُهڻو ملي تو نہ کو بہ ڳولڻ سان،

پيار لئي کو ڪجي هاڻ يار ڪارو رَڏ (حيات شاهہ حافظ

ڪارو رُم: اهڙو ڪارو جهڙو تئو / دانگيءَ جي تري جهڙو ڪارو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪارو ڪنو: ون ٧ ڪوجهو / بدشڪل / گدلو / مَڪرَ

ڪارو ڪوجهو: ڪنو (تصغيري صورت، ڪنڙو) / بدصورت / گدلو. مثال:

ڪارو ڪوجهو ۽ ڪومُل.
ڪالهه ڳڌ هو گس تي پار. (بشير سيائي)

ڪارَون پُڪارون: ڪار-ڪارڻ، سڌ / ڪوڻ-جمع: ڪارون. مثال:

(١) اُتر ڏاهي اَن جا تہ ڪنهن ڪي ڪارون ڪن؟
(شاهہ: سُر سارنگ)
(٢) ڪميٽي ڪري ڪارون ڪَنچ ڏٺين ڪي
(شاهہ: سر سسئي آبري)
(٣) جي ڪارون آٿين ڪاڻ ڪي روئي ريجهائيج
(شاهہ: سُر ليلا چنيسر):

سڌ / واڪا / ڪوڪون / ڪوڪارون / وس / منٿون
ميڙيون / آزيون نيزاريون / ڪوششون. مثال:
ڏاڍون ڪارَون پُڪارون ڪيائين پر وانگي واهر لاء نہ وريو.

ڪارون وس: ڪوششون / متامونا / سعيا / حيلا / وسيلا / جفاڪشيون. مثال:

ڪارون وس ڪيام ڙي، هي هي هتان هوت ويڙو. (شاهہ)

ڪارهہ / ڪارنهن ڪاراڻ: عيب / وِڏ / ٽِڪو / گهٽتائي / بداخلاقي جي ڪاراڻ.

ڪارهون يارهون: هڪ ايڪو هڪ ڏهاڪو / ڳاڻاٽي جو هڪ عدد.

ڪاري پاٽ / پاڏ: ڪُهڪهہ / اونداهي / اونداهي رات / اهڙي اونداهہ جو هٿ نہ ڏسي هٿ کي.

ڪاري قيامت: انساني عملن جي حساب ڪتاب جو ڏينهن جڏهن هر طرف اونده اَنڌوڪار هوندو / يوم حساب. مثال:

حياتي قهر تي ڪاري قيامت.
جيڻ جانب ڪيو دشوار اَج (حيات شاهہ حافظ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪاري ڪاٺياري/ ڪاٺياري: ڪاري، جنهن تي ڪَلنڪَ (ڪارنهن) جو ٽڪو آيل هجي- ڪاٺياري، جنهن تي ڪا ڪاڻ / ميار آيل هجي، مثال: ڪاٺياري ٻلي ڪُئي جي جوءِ!، ڪنهن احسان هيٺ دٻيل / گيدي / ڪاٺر / بداخلاق / عيبن هاڻي / بدذات / ڪڏي / ڪميڻي SNEAK، مثال:

جيڪا سچي سيل سان، هُئي سچاري،
سا ڪڍهن ٿيندي ڪانه ڪا ڪاري ڪا نياري،

ڪاري ڪُمڪي: (ڪُمڪي: ڪمي، جهڙي بدشڪل)، بدصورت / ڪوجهي.

ڪاري ڪوجهي: ڪاري، بدشڪل / ڪمڪي (ڪميءَ جهڙي)، مثال:

ڪاري ڪوجهي ڪمڪي، آءُ مُورڻ موچاري،
ڪٽي آيس سر تي ڳِلا جي ڪاري،
اديون مون آري، شل مدايون معاف ڪري

(پير عبدالستار جهوڪ وارو)

ڪاري واري: (ڪارڻ وارڻ)، زبردستي / غضب / انڌير / ناحق / غريبان مار.

ڪاريون ڪُنڊيون: ڪاري رنگ واريون ۽ وريل سڱن واريون مينهون

مثال: ڪاريون ڪُنڊيون، ٻوُريون چالُون خوب، چرن

(الحاج رحيم بخش "قمر")

ڪاريون ڪوجهيون: بدصورت / بدشڪل، مثال:

ڪارِيون ڪوجهِيون ڪُوڙيون، مورڻ موچاريون

(شاهه: سر ڪاموڏ).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪاريون ڪُوڙيون: ڪوڙيون- ڪَ+ وڙيون: جنهن جو وڙ (گڻ/هلت سٺي نہ هجي)؛ بداخلاق. ڪُلڇڻيون (جن جا لڇڻ نيڪ نہ هجن).

ڪاريون ڪيفي: ڪجليون/نشيليون اکيون/سُرمائي نيڻ/خماريل. مثال:

ڪجل بنا پڻ ڪاريون ڪيفي،
ڪهڻيون ڪن ڪلورَ اکيون. (پير شاهہ نواز شاهہ عار الموليٰ)

ڪاريھر ڪارا: (ڪاريھر: ڪارا. مثال:

ڪارا ڪُنَ ڪاري تکي، جت ڪاريھر ڪڙڪا (شاهہ)

ڪارا: ڪارا نانگ): واسينگ/مڻ وارا نانگ/ اصيل نانگ/ سِيسِهر/وِسيهر/آليهر/تليهر/زهر قاتل وارا نانگ/ سَپَ.

ڪاسبي ڪاريو: ڪاسبي: ڪَسب / ڪم- پورهيو ڪندڙ- ڪاريو: ڪم / ڪار / پورهيو ڪندڙ)؛ پورهيت / مزور / مزدور / محنت ڪش.

ڪاسبي ڪڙمي: (ڪڙمي: ڪَرَمت / پوکي راهي ڪندڙ / ٻني کيڙيندڙ)؛ هاري / مزور / پورهيت.

ڪاشي بنارس: هندن جا پوتر مڪان / هندن جا زيارت گاهہ. مثال:

وڃ پلي ڪاشي بنارس ڀيٽ يا ڪعبي وڃي،
شرط آهي ڏار دل جي اک ۾ تي بيدار قبُ (حيات شاهہ حافظ)

ڪاف ڪوهہ: جبل / پهاڙ / ڏونگر / ڇپر. مثال:

ڪاف ڪشالا ڪوهہ، پنڌ اٺانگو ٻاري ٻرجو(مصري شاهہ)

ڪافر ٻي پير: (ڪافر: الله پاڪ جو مُنڪر-ٻي پير: جنهن جو ڪو مرشد نہ هجي)؛ دهريو / ٻي ويساهو.

ڪافرُ ڪتو: دهريو / ٻي ويساهو. مثال:

تون بهادر شان تنهن جو ڏال ۾ تلوار آ،
سر قلم ڪر تيغ سان ڪافر ڪتي ٻي پير جو.
(حاجي عبدالله واقف نارو شاهي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪافر ڪتيل: الله پاڪ جو مُنڪر / جنهن تي روحانيت جو اثر نه ٿئي.

ڪافر ڪمينا / ڪميٺا: بي ويساها / جن کي الله جي وحدانيت تي

ڪو يقين نه هجي / پروردگار جا منڪر. مثال:

هڏ نه آيا اسلام تي، ڪافر ڪمينا،

سِحر چيائون تنهن کي، مورُ نه وِسوڙا

(مخدوم محمد هاشم ٺٽائي)

هڏ: هڏين / بنهه / مُورهين / مڙيوئي-نه وسوڙا: نه

وسهيا / اعتبار نه ڪيائون - سِحر: جادو.

ڪافر مُلحد: خدا کان ڦريل / خدا جو منڪر / ڪفر ڪندڙ / بي

دين / مُرتد / دين اسلام کان ڦريل / وحدانيت جو

انڪاري / بي ويساهو.

ڪافيار ڪافير: ڪافي گو / ڪافيون چوندڙ / ڪلام لکندڙ /

شاعر / راڳي / ڳائيندڙ / ڪَلِوَنت.

ڪافيون ڪلام: سنڌي ڪلاسيڪل/قديم شاعري جون

مقبول صِنفون. مثال:

اي "منٺار"! ڪافيون ڪلام، تون ويهي ڳاءِ فضيلت سين

ان توحيد واري تَند کي وڄاءِ فضيلت سين. (منٺار فقير راڄڙ)

ڪافيون وايون: سنڌي ڪلاسيڪل شاعريءَ جا مقبول نمونا. مثال:

ڪافين واين، بيتن سان ڏس،

نظمن، غزلن، گيتن سان ڏس،

سارو ڏينهن "سرويچ" هتي پيو،

سهڻو سينگارسين، الا! هي پنهنجو پيارو ديس! (سرويچ سجاولي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪاڪ ڏٽي ڪلواڻ: (ڪاڪ محل جا مالڪ)، سگهارا / حيثيت جا ڏٽي / وڏگهراڻا / خانداني مثال:

ڪــاڪ ڏٽــي ڪــلواڻَ ڪُـنـا.
سـڳهہ- ڏٽـي. سـرواڻ ڪُـنـا.
سـانگـي سـبـي سـجـاڻ ڪُـنـا
راڄـن يـاڳـن جـا راڪـا..... (خاڪي جويو)

ڪاڪت طاقت: سگهہ / زور / ٻَـلُ / همت / ڦوت / ستّ.

ڪاڪسي ڪنوڙ: بي رحم / بيتهاس / ظالم / سنگدل / پٿر دل / قهار.

ڪاڳر پٽ: معاملي جا ڪاغذ.

ڪاڳر ڪنو ڪاڳرائي: ڪاغذ ٺاهيندڙ / ڪاڳرن جو ڪم ڪندڙ.

ڪال ڪٺجي ڪار ڪٺيجي: (هڪ پکي)، ٻيڄڙي / بدصورت / بد شڪل / ڪني / ڪوجهي.

ڪالرو ڪارالو: ڪلر وارو / غيرآباد / سر ڪلر جي لپيٽ ۾ آيل زمين / ڪارٺ وارو زمين جو ٽڪرو.

ڪالوتڙ ڪميٽي: (ڪالوتڙ: ڪارنهن جي الزام ۾ تڙيل عورت)، بدچال عورت / ڪاڏوڙ زال / بي حيا عورت / بي شرم عورت / بداخلاق زال.

ڪالوڙڻ ڪِنو ڪرڻ: (ڪالوڙڻ: لڙائڻ. مثال:
(١) اچو پاڻي لڙ ٿيو، ڪالوڙيو ڪنگن (شاهه):
(٢) ڪنگن ڪالوري ڪيوملڪ سچو ميرو (عارف المولي)،
ميرو ڪرڻ / لَٻڻ / ميرانجهڙو بنائڻ.

ڪام ڪروڌ: (ڪــام: ڪــام ديو: هندن جي عقيدي HINDU MYTHOLOGY مطابق، عشق جو ديوتا جنهن جي هٿ ۾ "تيرڪمان" هوندو آهي/حضرت عشق CUPID / موهہ جو ديوتا يعني شهوت- ڪروڌ: ڪاوڙ / غصو)، موهہ / رنج / غصو / ڪوپُ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪامدار ڪمدار: ڪم وارا / زميندار پاران ڪم سنڀاليندڙ / زمين جو ڪم ڪار هلائيندڙ / ڪاراوا.

ڪاموپ هوڏيو: (ڪامروپ: تڪبر ڪندڙ)- هوڏيو: هوڏڪندڙ: ضدي / هٺيلو / لفنگو / چوراٽيو / هوڏي.

ڪامڙيو ڪمي: ڪاسبي / نوڪر / ٽهليو (ٽهل ٽڪور ڪندڙ) / خدمتگار / خادم / چاڪر.

ڪامگار ڪاراوا: زميندا جون زمينيون سنڀاليندڙ / ڪمدار.

ڪامگار ڪارلدا: زميندار جي زمين جو ڪم سنڀاليندڙ / ڪمدار.

ڪامل اڪمل: سالم / بي عيب / ڀلارو / برگزيده / سڳورو / بُزرگ.

ڪامڻ ڳوڙ ڪامڻگر: (ڪامڻ: جادو)، جادوگر / ساحِر (سِحر: جادو ڪندڙ) / ڏوهو. (جادو وسيلي ڏوهه ڪندڙ) / پوپو / ڪيڏباز / اٽڪلي / مَنڊُوِجهندڙ / منترپڙ هندڙ.

ڪامڻي ڪامڻ ڳوري: ڪامڻي: ڪامڻ (جادو) ڪندڙ-ڳوري: گوري: چوڪري / سُهڻي چوڪري، مثال:

صورت تنهن جي سوين سمجهايا،
آءُ ڪا ڪامڻ ڳوري، ويا (منٺار فقير راڄڙ)

مُنڊمـلـوڪ / سُهڻي / مـنموهـڻي / مـاهـرُو / سُندرنـاري / جميـل شـڪيـل.

ڪامڻي ڪامڻ هوري: (ڪامڻي: ڪامڻ (جادو) ڪندڙ / سونهن جو جادو پڪيڙيندڙ عورت / مـوهه جو چار وجهنـدڙ عورت - ڪامڻ هوري: حسن جو جادو جاڳائيندڙ عورت): نوجوان خوبصورت عورت / حسين عورت / موهيندڙ عورت / طلسم باز / ساحره.

ڪامڻيون ڪامڻ هوريون: ڪامڻ هوريون: موهڻيون / سُهڻيون، مثال:

ديدان دلبر جون ڪامڻ هوريون (عبدالله فقير ڪاتيار):

نوجوان سهڻيون عورتون / مَن موهڻيون زالون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪامورا ڪڙا: سرڪاري ملازم / ملازمت پيشہ / نوڪريءَ وارا.مثال:
ويهي مصلحت پاڻ ۾ ڪئي ڪامورن ڪڙن (سگهڙ حامد)

ڪامورو ڪڙو: سرڪاري ملازم PUBLIC SERVANT

ڪاميابي ڪامراني: فتح / سرسي / سوڀ.

ڪان ڪاني: تير / ٻاڻ / ڳز / ڀالو / ڪاتي / نيزو / ڏڦو.

ڪانا ڪک: گاهہ جا سنها جهانپورا / سَرن جا ڪانا / ڪک پن. مثال:
موٽي منڊ بهار جي، مون وٽ ڪانا ڪک (خاڪي جويو)

ڪاڻيارا ڪَن: ڪانيارا، ڪُنب مثال:

ملائين "مصري" کي، ساهڙ ساڻ ستار،
ڪڍي ڪانيارن مان (مصري شاهہ):
اوڙاهہ جهڙيون ڪلڙون / ڪنب

ڪانيُو ڪوپُو: بهادر / جوڌو / ڳوڌو / جبرو / ٻليار / پلوان / توانو / همت ڀريو.

ڪانت / ڪنتُ ڪانڌ: مڙس / پتار / گهر وارو / شوهر / پتي / وَرُ / گهوٽ / ڌڻي / مالڪ.

ڪانچُ ڪچُ: ڪاچ / ڪائو / شيشو.

ڪانڌُ ڪانتُ: وَرُ / گهوٽُ / گهر وارو / شوهر / ولهو / پتي / پتار / مڙس / پيارو / وڻندڙ / مرغوب.

ڪانڌي پترياڻي: ڪانڌي: جنازي کي ڪلهو ڏيندڙ. مثال:
ڪانڌي ڪنگ ٿيا، وهڻ جنازو سهٽي (شاهہ: سر سهڻي)
پتر ياڻي: لاش کي قبر ۾ لاهي پورڻ لاءِ مٿان مٽي / پٽر وجهي پرڻ وارا / تڏي تي وهندڙ / جنازي ۾ شريڪ ٿيندڙ / قبرستان ڏانهن ميت کڻي ويندڙ / سوگوار / ڪلهي ڪانڌي / ماتمي .MOURNERS

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

ڪانڊي ڪارڻي (ڪانڊي، ڪَنڊ / ڪَلهو ڏيندڙ يعني مددگار- ڪارڻي، ڪاريندڙ)، اُڪاريندڙ / حامي / حمايتي / ولي / وارث / وصي / مُربي / واهرو / مددگار / راڪو / نگهبان / ڪر لاهُو.

ڪانڊي ٽانڊي، ڪنڊي جي ڪاٺين مان ٻاريل باهه جا ٽانڊا، پچريل يا ٻريل ڪوئلا. مثال؛

(١) ڪانڊين ٽانڊين ٻاڻرين، پچان مر پيئي! (شاهه، سر يمن ڪلياڻ)

(٢) ڪانڊي ٽانڊي پاڻ پچائڻ، مچ محبت جا ٻرن (پير ڪمال سائين؛ سُر ساموندي)

ڪانڊَ ڪوٺَ، (ڪانڊڻ ڪوٺڻ؛ سڏڻ / دعوت ڏيڻ)؛ نينڊ، مثال؛

خوش وٽن منهنجهه شوق شادي،
تا ڏين سڀ ڪنهن کي ڪانڊ (خليفو گل محمدگل هالائي)؛
سڏ / دعوت / INVITATION

ڪانگ ڪبوتر؛ ڪانوَ ۽ ٻاريل (پاريهر/پاريهل)، سنڌ ۾ ڪانگ / ڪانگڙو / ڪانگل / ڪانگلڙو / ڪيانتو ۽ ڪبوتر، پيغام پهچائيندڙ پکي سمجهيا ويندا آهن. خاص ڪري سنڌي عورتون، مسافري تي ويل پنهنجي گهر وارن، ويجهن عزيزن، پٽن پوٽن کي ياد ڪندي، سڪ وچان، "ڪانگ" کي مخاطب ٿي چونديون آهن؛

آءُ ڪانگا، ڏي ٽپڪي، وجهانءِ ٽڪي، منهنجا اباڻا اچن ٿا، وغيره. سنڌي عورتن پنهنجي ڳيچن / سهرن / لاڏن ۾ ڪانگل/ڪبوتر ۽ مٺوءَ جو ذڪر هن طرح ڪيو آهي؛

(١)ساري ڏيج سلام، لا الله، ڪيترم ڪين، ويني ڪانگ اڏايان

(٢) قسم ٿئي ڪبوتر! ڪجانءِ حال سيوئي!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٣) منو منهنجي من جا، دل لڳي توسان!

سنڌيءَ ۾ ڪانگ اڏائڻ، ڦالون وجهڻ ۽ پانڌي پڇڻ مروج اصطلاح آهن جن جو تعلق "پيغام رساني" سان چيو وڃي ٿو. سنڌ جي اڪثر شاعرن پيغام پهچائيندڙ / نياپا رسائيندڙ پکين کي پنهنجي شاعريءَ ۾، ڀرپور انداز ۾ ڪتيو آهي. شهنشاهه لطيف سر "پورب" ۾، ڪانگ سان هن طرح ڳالهيون ڪيون آهن:

(١) آءُ ڪانگا! وڃ ويهه، سڏيون ڏي ساڄيهه جون!

(٢) وهلو ور، وريا پرين، آءُ ڪانگا لنڱ لات،
ويا جي قلاتِ، سي اڏائي آڻ تون!

(٣) وهلو ورَ، وريا پرين، آءُ ڪانگا وڃ ويهه،
جنين ڏور چتاريو ڏيهه، سي اڏامي آڻ پرين!

(۴) ڪري ڪانگ ڪُرنشون، پيرين پرين پئيج،
آءُ جو ڏيئي سنيهو، وچ مَ وساريج،
الله لڳ "لطيف" چئي، ڳجهو ڳالائيج،
چئان تنءِ چئيج، تہ ڪنياتا خوش هئين!

(۵) پريان سنڌي پار جو ڪانگل نہ ڪوڙو!

(٦) قريين جو ڪانگڙو، متي تار تلي،

(٧) ڏائي چڙهي ڏار تي، ڪي جو ڪانگ ڪهيو،

شاهه لطيف جي تقليد ۾، ڪيترن ئي شاعرن "ڪانگ" سان ڳالهيون ڪيون آهن. مثال:

(١)سنيها سائينهن جا، ڪالهہ ڏنا مون کي ڪانگ.
خاصي ڪيانتي خبر سُڻائي (مصري شاهه)

(٢) مهڙا سکڻ منهنجا حال ڪيا، ڏي ڪا خبر ڪيانتا ڪري
(مصري شاهه)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٣) وڻ چڙهي وائي مٺي، ڪانگل ڪهي تو ڪال جا.
چو اڱڻ ايندا ڪڏهن، هت هوت محرم حال جا.
(مصري شاهه)

(۴) اڏر پکيئڙا پار پرين ڏي، نانءُ ڏٿي هڪواري (جمع)

(۵) ڪينجهر پرتان ڪانگ ڪبوتر،
آڏيءَ روز اڏائيــن چــوري! (تاجل بيوس)

(٦) ڏي خبر ڪيا نتل ڪري
منهنجو يار ڪڏهن ايندو اوتاري؛ (سيد امير علي شاهه ناصري)

كانو ٻوڙو:(جتي ٻوڙا" هوندا، اتي "ڪانا" ئي هوندا آهن. ڪاڻ جي جهڳتي ڪي ٻوڙو چوندا آهن. اصطلاح ۾ "هڪڙو ڪانو ٻوڙو هئڻ / هجڻ" معنيٰ وَيجهي مائٽي ۾ هئڻ"):
ويجهو لڳ لاڳاپو / مٽي مائٽي / رشتيداري / مِتاچاري،
مثال: پاڻ ۾ ٻنهي هڪڙو ڪانو ٻوڙو آهن!

ڪانوَ ۽ ڪبوتر: پيغام پهچائيندڙ پکي، مثال:
ڪانو ڪبوتر طوطا جاڳيا - ڪبريون هيڙها ڳيرا جاڳيا.
(ڊاڪٽر نواز علي شوق)

ڪانئر گيدي: بي همت / ڊڄڻو / ٻزدل.

ڪانئر ڪاٺيارو: (ڪاٺيارو، ڪاڻ وارو): گيدي/ بي همت/ ڊِڄڻو/ ٻُزدل.

ڪاڻي ڪرامت: (ڪاڻ: ڪاڻَ وانگر نوڪدار / پنهنجي نشاني تي پوري): معجزو / اسرار / ڪرشمو / شعبدو / تعجب انگيز ڳالهه. مثال:

(١) پيري مريدي ٻج پري، حجت نہ پنهنجي تون هلاءِ
عشق جي عُريان ڪي، ڪاڻي ڪرامت ڇا ڪندي؟
(رئيس امام بخش جتوئي "صابر")

(٢) پير صاحب مرحوم ڪاڻي ڪرامت وارو هو.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ڪاٺيرا ڪوڙال: ڪنگ جيڪي پاڻي ۾ ويهي اَنَ کي لڙائيندا آهن. مثال:

ڪـاٺـيـرا ڪـوڙال اچــن تـا.
مـُو ڏس ڪـهڙا هنج آڏن تـا ..... (تاجل بيوس)

ڪاڻ رهاڻ: سنگت / دوستي / ڏيٺ / واقفيت / ڄاڻ سُڃاڻ.

ڪاڻ ڪوُڻ: ڪاڻ: پرواهہ. مثال: اسين پاڻ اُتامرا. ڪيون نہ ڪنهنجي ڪاڻ. (حمل فقير): غرض / محتاجي. مثال:

تون گلبدن تو ڪرين ڪاڻ ڪُوڻ، ڇو مون سان.
تُنِي تـو سيـِـر جو تـولـو ٻہ سير تن جو اڳهہ.

ڪاٺاموٺي ڪوڏ: لاڏڪوڏ / ماٺو / انگل آرو / ناز نخرو / چاڳ.

ڪاٺو ڪوجهو: (ڪاٺو: ڪاڻ وارو / عيب وارو / جنهن ۾ ڪو جسماني عيب هجي، مثال طور: ڪنهن جي هڪ اک ضايع ٿي ويئي هجي- ڪـوجهو: بدصورت): ادلـو / گـدلو.

ڪاٺيارو ڪاڻرو: (ڪاڻ: نُقص / گهٽتائي / عيب): عيبن هاڻو / بُزدل / ڊڄڻو / گيدي / محتاج / بي واهو / ڪاٺاٺو / مَياري / ڳِلارو / داغدار.

ڪاوڙ ڪنڪي:(ڪنڪي: ڪاوڙجڻ ۾ ڪنڪ چاڙهي اچڻ- ڪنڪي ڪرڻ: غصو ڪرڻ / ڪاوڙ ڪرڻ / جوش ڪرڻ): غصو / هَلان / اِڪرائي / جوش. مثال: ڏاڍن ماڻهن جي هميشہ غريبن تي ڪاوڙ ڪنڪي هوندي ئي آهي.

ڪاوڙ ڪرڙائي: (ڪرڙو: سخت مزاج): غصو / ڏمر. مثال:

ڪاوڙ ڪرڙائي نہ ڪيان، سچ آکيو ماڻهہ سوال (ميان بيگ الدڙ).

ڪاور ڪست: (ڪـســت: جــوش): غُـصــو / چڙ / خـار / زوراوري / ڏاڍائــي. مـــثال:

لکڻ ڪٽي اٿيو. ڪاوڙ ڪست منجهاءِ
اڙي ڪُساڪ. ڪَهي وڌءِ ٻَڙ پنهنجو پاءُ (ولڻ ولهاري)

ڪُساڪ: خراب ساک وارو / ڪـوڙو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪاهلو ڪاٺهلو: سُست/موڳو/ٽوٽي/ڪر ڪوس/ آرام طلب/ ڍلو.

ڪاهِڻُ ڪرڻُ زوري، (ڪاهي ڪري زوري): زوريءَ ڪاهي اچڻ /
حملو ڪرڻ / ھَلان ڪرڻ: مثال:

ڪلهوڙي جي حڪومت جو جڏھن پورو ٿيو پايو،
تڏھن ڪاهي ڪري زوري، انهيءَ تي ٽالپر آيو.
(محمد موسيٰ "راز")

ڪاڻوڪچ: (شيشي جهڙو ڪانچ): ڪوڙ. مثال:

(۱) اکيو ڪاڻو ڪچ، ماڻڪن موٽ ٿي،
پلئه پايو سچ، آچيندي لچ مران. (شاهه)

(۲) ڪڏي ڪاڻي ڪچ کي، ڪوڙ م ڪمائج (شاهه: سُر سريراڳ)

(۳) اچ ڪاڻو ڪچ اکيو اچي، ٿي ماڻڪن کي موٽ،
هيرو پچي ٿيو اَڄ ءِ اصل پور تو ڏسان.
(شمس العلماء مرزا قليچ بيگ)

(۴) ڪاڻو ڪچ "ڪبير شاهه" چوي،
تنهن سين ڳڏجي ڪيم ڳذار (ڪبير شاهه).

ڪاياماياء: (ڪايا: وجود / چڳيلائي- مايا= دولت): مال ملڪيت /
هستي مستي، مثال:

جن پروڙيو پاڻ ۾، ورتوتن وصال،
وٺي تنين کو وسري، ڪاياماياء مال .... (تنير دلراد لوڙهي وارو)

ڪبت ڪهاڻيون: (ڪبت: ڊينگهارو / طويل ڏوهيڙو): گهڻين سارين
سِٽن / مصرعن تي ٻڌل منظوم قصا (ڪبت ڪهڻ: طويل
داستان ٻڌائڻ).

ڪُبو ڳڪو: ڪُبڙو / نمي هلندڙ / ڳڪ نڪتل / جهُڪيل.

ڪبرو ڪمرو: (ڪبرو: ڪبرجهڙو): چِتڪمرو / رنگين / چٽريل /
چِٽير / رنگارنگي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

کِيلياڻي ڪنيزڪ: ڪَ: خراب+ڀيلياڻي، مددگار / جنهن جي حيثيت مددگار جي نہ هجي يعني نوڪرياڻي. مثال:

کِيلياڻي ڪيچ ڏي، حُج نہ هلائج (شاهہ)۔ ڪنيزڪ:
ڪينز / نوڪرياڻي)، پورهيت / گولي / داسي /
خادمہ / غلام چوڪري.

ڪِتابت لکيت: لِکَتي / نوشتو / نوشت / تحرير / قلم بندي.

ڪَتر ڪاڻو: (ڪَتر / ڪترڻ، وڍڻ چيرڻ / ڪاتر ڪرڻ): گاهہ ۽ ڪڙٻ (ڪانڻ) جي ڪاتر- ڪانڻ يا سائي گاهہ کي ڪُتري / ذراذرا ڪري، چوپائي مال کي "چارو" ڏنو ويندو آهي.

ڪتر ڪڙي: ڪاتر ٿيل گاهہ / ڪاتر ٿيل ڪڙٻ / ڪتر ٿيل ڪانا.

ڪِتڪاڙي ڪِتڪِتاڙي: جسم کي حساس ڪنڊڙ حرڪت / ڪِت ڪِت / ڪيچل / مستي.

ڪتيون تارا: آسماني گرهہ. مثال:

(۱) جال يار جي اِکيان ٿيا تابع ڪتيون تارا،
نگاهہ- برق پرور ڪان ٿيا شمس و قمر زخمي.

(پير شاهنواز شاهہ عارف المولي)

(۲) بس ڪتيون تارا تکي پئي ٿي پنوهارن عيد ڪئي،
جا ٻڌايانءِ مارئي، ڪيئن تنهنجي مارن عيد ڪئي

(سومرو غلام رسول" سودائي")

ڪتيون ٽيڙو: آسماني گرهہ. مثال:

ڪتيون ٽيڙو ڪئين ايري لهي ويا آهہ وزاري ۾ (عبدالڪريم گدائي)

ڪتاڪيرتن: هندن جي پوڄا پاٺ / هندواڻي عبادت / هندن جي بندگي جو طريقو. مثال:

ڪٿا ڪيرتن ڪهاڻيون، جوڳين ڪين ڄڳا،

(هادي بخش شاهہ مسڪين)

ڪتا وارتا: آکاڻي / ڪهاڻي / تقرير / ليڪچر.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪتائڻ ڪيپائڻ: نتائڻ / پاسو ڪرڻ / لنوائڻ / لـڦڙائڻ / ونڻڻ وِڃڻ / ڪڙڪائڻ / ڪَوائڻ. TO SHUN / TO AVOID

ڪتاري ڪتار: ڪاتُ / ڪاتي / ڇُرو / ڪرپانُ / ٻَڇي / ڀالو / نيزو / نوڪدار ڏڦو.

ڪَٽپٽو ڪيرپٽو: دلالي / ڪُٽپٽائي / پڙوت / پڙوت جو ڪتيو.

ڪتڪاڪٽ: (ڪتڪا: نيادلا يعني ماتوڙا- ڪٽ: وڏا دلا يعني مٽ): ماتوڙا، مٽ. مثال:

اڃا ڪوري ماڳ مٽ، ڪُتڪاڪٽ گهڻا
لاهي وِهُ مَ لاڳ، موڪي متارن جا (شاهه: سر يمن ڪلياڻ)
ڪوري ماڳ: شراب جي ڀٽي

ڪُتڪار ستڪار: (ڪُتڪارڻ ستڪارڻ: ڏڪ هڻڻ / ڏڪن جا ستڪا ڪيائڻ): ڏڪن جا ڌوڙيا / لئين جا وسڪارا. مثال:

ڪٿي ڇيٽو پوريون تہ دهڪار ٿئي،
ڪو ڪُتڪار ستڪار ٿهڪار ٿئي (شمس الدين بلبل)

ڪتمَست ڪوپو: (ڪٽ مست: مست تي ڪَڏندڙ - ڪوپو: پهلوان): نهايت مست / پهلوان / جوڌو / ڏڳ / سورهيه / مٽي ڦريل / پهلواني جي مستي وارو (جڏهن تہ جواني ۾ مستي ٿيندي آهي) / جُنگ جوان.

ڪَتڻ قيمو ڪرڻ: ڪتي ڪٽا ڪرڻ / گوشت جا ذرا ذرا ڪرڻ / گوشت ڪي چٽي ڇيهون ڇيهون ڪرڻ. مثال:

شهيدان- محبت ڪي ڪَتي قيمو ڪري قاتل،
پُڙي مان مرچ ٻُرڪي پو پٽيو پُڙ آ نمڪدان جو.
(پروفيسر ڪانڌ از ڪراچي: حاجي محمود خادم لاڙڪائوي)

ڪَپُ ڪَپرُ: سمنڊ يا درياهہ يا واهہ جو ڪنارو / ڪنڌي / پاسو / پرُ / ڪنار / ڪنٺو / واٽ / ساحل / ڪنٺو.

ڪپ ڪنارو: / ڪپ: ڪنارو. مثال: درياهہ جي ڪپ تي ڇوڪر ڪُڏي، اڄ نہ ٻڏي، سُيان ٻڏي (ڇوٽي): ڪنو / ڪنڌي / ڪنار / وٽ / پاسو / ساحِل.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪپ ڪنڌي: ڪنارو / ڪپرُ / وَٽَ / پاسو / ساحل.

ڪُپت ڪوڙ: دوکو / فريب / ٺڳي / بي ايماني، مثال:

(١) ڪتيئي لاءِ واپار بازار ڏس،
اُتي پي ڪُپت ڪوڙ جي ڪار ڏس. (شمس الدين بلبل)

(٢) جڏي ڪُپت ڪوڙ سڌو هل صاف.
ڪندو يار ڪريم مڙئي مَدايون معاف (فقير احسان ڏلّ رحماڻي)

(٣)جڏي ڪُپت ڪوڙ سچو ٿي سدائين.
متان ڪري ڪنڌُ پر ٺلهو ليلائين. (فقير احسان دل رحماڻي)

(۴).... پهران مومن منهن پر، اندر ابليسا،
ڪيني ڪُپت ڪوڙ ڪان ڪونهي شرم حيا. (صالح سنڌي)

ڪَپَرَڪَنَ: درياهه جا ڪنارا ۽ درياهه جا ڪَنب / ڪَنَ، مثال:

ڪچو ڳهڙو ۽ ڪپر ڪَنَ، اُين پر گوڙ اونده
خدائي آهه جو، تاري پڌل کي پار ڪري (حيات شاهه حافظ)

ڪُپر ڪنارو: ڪپ / ڪنڌي / واهه درياهه جو ڪنارو / ساحل.

ڪپرُ ڪنڌي: ڪنڌي ڪنارو، مثال:

ڪنڌي سُڪائين ڪانهن، پاهر پيلا پوڙئين (شاهه)؛
ڪپ / ڪنارو / پاسو / ساحل.

ڪپڙو لٽو: ويس وڳو / لِباس / پهر پوشاڪ / ڦٽي ڦوڪارو / هار سينگار، مثال:

(١) ڪپڙو لٽو ڏسوس، بلي بلي!!

(٢) آهه ڪپڙو لٽو اڇو اجرو،
آهه ميرو جي ڪجهه ته تن (رئيس ضيالدين ضياء)

(٣) ڪپڙي لٽي پر ٺاٺ
اندر آهي ڪوڪلو.
هٽي ويو ڪو ڪاٺ (امداد حسيني)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪپڻ ڪورڻ: چيرڻ ڦاڙڻ / ڪوري ماس ڪڍڻ/ماسُ ڳرچڻ/چهڪ چيرَ ڏيڻ/ کُهڻ ڪورڻ. مثال:

وڍيان هوند وجود کي، ٽڪيان نہ توريان،
ڪپيان ۽ ڪوريان، جي مليم هوت حب ۾ (راضي فقير)

ڪپي ڪوري: (ڪپڻ ڪورڻ: وڍي ماس لاهڻ): وڍي ۽ ماس لاهي / ڪُهي ماري، مثال:

ڪپي ڪوري ڪيئي ٽُڪرا پرين! پهرين نظر سان اڄ
ڪُٺل کي تون وري ٻيهر ڪُهين ڇو ٿو ڪهڻ وارا
(غلام هالائي)

ڪَجَلَ مَساڳ: (ڪجل: اکين ۾ پائڻ جو ڪجل / سرمُو- مساڳ: ڏندن صاف ڪرڻ لاءِ وڻ جا چوڏا ڇلر): عورتن جي هار سينگار جو سامان، مثال:

تنهنجي صدقي کوجهيون ڪاٺيون، ميندي ڪجل مساڳ هنڊائين،
ڳهوٽي لونگ ڪپور لڳن کي لائي پنهنجو روپ وڌائن،
ور جي پر ۾ ويهي مُرڪن، سهج منجهان ڪن مست اشـــارا
ســــنـــــڌو ڌارا ســــنـــــڌو ڌارا. (بردو سنڌي)

ڪجليون ڪاريون: (ڪجليون: ڪجل پاتل اکيون: نشيلا نيڻ / سُرمائي اکيون / ڪڪوريل اکيون. مثال:

(۱) اکڙيون تنهن جون ڪجليون ڪاريون
ڌاڙي ڪـــاڻ دلبـــر ڌاريــــون.
هــــوڳهــــر اجــاڙن ڳِلــــون يــار (مخدوم امين محمد بکن ڌڻي)

(۲) ڪجليون ڪاريون ڪيفن واريون،
تــڪيــون تيــغون تفنگ تراريون،
ســـرُ ڪـــرن جي ڌڙ ڪـــان ڌار
مــون تنــهن ميدان ۾ ڪنڌ ڪپايو (منٺار فقير راڄڙ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(۳) ڪجليون ڪاريون ڪيفن واريون،
هڻن پالا بڇيون ڪٽاريون،
سوين مشتاق لڪ ماريون،
ترس تِلَ ڪو نه ڏارين ٽيون،
(۴) اڪيون ادل جون ڪجليون ڪاريون،
سُرمي جوڙ بڻايو آهه (ڳيچ)

ڪجليون ڪٽاريون: (ڪٽاريون: ڪٽار/ تلوار وانگر تکيون اکيون يعني سهڻيون اکيون)، گهائيندڙ اکيون/ اکيون ڏب رکيون، مثال:

(۱) اکڙيون اوهان جون نيزا ناز وارا،
سي سجيئي سِر تي، ڪجليون ڪٽاريون. (منٺار فقير راڄڙ)
(۲) ڪجليون ڪٽاريون ڪيفن واريون،
ڪيئي لڳيم ڪوڙي ڪوڙي. (منٺار فقير راڄڙ)

ڪجليون ڪامڻ هوريون: سهڻيون / جادو ڪندڙ اکيون / سهڻيون اکيون، نشيلا نيڻ، مثال:

ڪجليون تنهنجون ڪامڻ هوريون،
اکيون عقاب آهن اگهوريون (منٺار فقير راڄڙ)

ڪُڇڙو پچڪڙو: چوتو/ بِندرو/ ڏمڪڙو/ ڏِمڪو/ لانيرو/ هلڪو/ ڏينبو.

ڪچ ڪوڙ: ڪوٽ / دغا / دولاب / غلط بياني / ڪُپت، مثال:

(۱) ڪچ ڪوڙ آهين، ڪچ ڪوڙ نِسوَرو عشق الله جي ڏاران تون
مرد ٿيڻ تان محبت رکجان، نينهن جا ڪول نظارا تون
(منٺار فقير راڄڙ)

ڪچائي ڪُوڙ: دغا / ڪوٽ / ڪُپت / دوکو / فَريب، مثال:

ڪچائي ڪوڙ سندي تانگهه عاقبت ڪم ٿئي،
سدائين سالم رهندڙ آهي سچن جي تانگهه
(هدايت علي نجفي تارڪ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪچايون ڦِڪايون: ڪَچيون ڦڪيون ڳالهيون / گهٽتايون، مثال:

... ڪر درگذر اڄُ ڪچايون ڦڪايون،

نٿين سال ۾ اچ، نٿون نينهن لايون .(مخدوم محمد امين "فهيم")

ڪچايون ڪڌايون: غير معياري، حرڪتون / ڪنا ڪم / ڪر توت گهٽتايون / عيب / اوگڻ.

ڪچايون مدايون: گهٽتايون / بُرايون / عيب، مثال:

لڄايون ڪچايون مدايون ڪري،

بديءَ جا رڪيم بار سِر تي پري (شمس الدين بلبل)

ڪچڙو کهولُ ڪچڙي ڪانپ (کهول: گهٽاپار- ڪانپ: ڪانيو: جهولي): ڪاري پارن جي/جهجهاپار / پاريچا / ڪچڙو عيال / ننڍا ٻار / ٽِنيَرَ / ٽِٻر، مثال:

ويچارو پاڻ ته مري ويو پر پٺيان ڪچڙو کهول ڪچڙي ڪانپ ڇڏي ويو.

ڪچو ڦِڪو: (ڪچو: (١) اڌپڪو - ڦِڪو: بيسوادي: ڪچي ڪاڏي ۾ ڪو سواد ناهي هوندو): اڻ رڌل / اڌ پڪو / ڪچ پڪوڙو / اڻ رڌو / اڻپورو رڌل.

ڪچو ڪمتر: (ڪمتر: گهٽ حيثيت وارو -ڪچو: اڻ آرمودگار): ڇٽ / ڪورو ڇَٽ / بي آز مودو / اڻگهڙيو.

ڪچو ڪورو: (ڪورو: نئون: / اڻ اماهيل / استعمال ۾ نه آندل نُڪر جو ٽانو-ڪچو: اڻ پڪو): ڪنوارو / وانڍو / اڻپرٽيل / ڇڙو / ڇڙهو / اڻ آزمودگار.

ڪَچِي ڪوري: اڻ آزمودگار / وانڍي/ڇتي / ڇتياٽي / ڪنواري، مثال:

پرت پڪي ڪج ميان "منٺار" جي،

ته ڪچي آهيان ڪوري، وي (منٺار فقير راڄڙ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪچهريءَ جا ڪوڙيا ڦربدار: ڪچهري ڪندڙ / ڦرب وندڙيندڙ / ڦربائتا / يار ويسَ. مثال:

ڪچهرين جا ڪوڙيا ڦربدار ڏاڍا.

ادب نياز نٽڙت. حيادار ڏاڍا....(سومرو غلام رسول سودائي)

ڪچ ڦاڙ: (ڪچڻ ڦاڙڻ/ ڪچي ڦاڙڻ): ڦاڙ ڦوڙ/ چهڪ/ وڍڻ/ چير/ گهاءُ.

ڪَچ ماپ: (ڪچڻ ماپڻ: ڪچ ڪرڻ / ماپ ڪرڻ / ڊيگهه ويڪر توله معلوم ڪرڻ): ماپو / پئمائش.

ڪچ وِهٽَ: وهٽ (وهٽڻ: ڪپڙي جي ماپ ڪرڻ): ماپ/ ماپو/ پئمانو/ ڪاچو (ڪچڻ) / پئمائش.

ڪُچاڙو ڪچاڙو: (ڪچارو: چا. مثال:

اي "عيسيٰ" اُڪنڊين ڪي، اڏ ڪُچاڙو آهه

اها ڳالهه ڳالهاءِ ته اوءِ اکين ڏسن ناڙ ڪي (مبين عسي)

ڪچاڙو: چا. مثال: ڪچاڙو ڪهاڻ، توکي معلوم سب ڪا (شاهه): چا / ڪَچا / ڪهڙو / ڪوهُ / جي / ها / هائو.

ڪُچڻ پُڇڻ: ڳالهائڻ ٻولهائڻ (ڪچان پُچان / ڪَچن پُچن ڪچبو پچبو). مثال:

(۱) ڪچان پُچان ڪينکي، پسيو پٽ سندانِ

(ولي محمد رونجهو ٻيلائي)

(۲) ڪُچن پُچن ڪينکي، واٽيا تنهن وير (مل محمود بلي)

(۳) ٻلا ڪمزور جو جا زور سائين! توتي هلي سگهندو،

تنهنجي طاقت اڳيان جهڪبو. نڪي ڪُچبو نڪي پچبو.

(غلام حسين فنائي)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

ڪُڏا ڪارا، (ڪُڏا، خراب عادتن وارا / بدعادتا، ڪارا، دل جا ڪارا / من جا ميرا)، ڪُڏن ڪرتوتن وارا. مثال:

بدمعاشن جا اجها، دل جا ڪُڏا ڪارا ڪٿي؟
بيڪسن جي لاش تي اچ، تن جا لامارا ڪٿي؟

(رشيد احمد لاشاري)

ڪُڏو ڪچو، (ڪُڏو، خراب عادتن وارو- ڪچو، ڪچاين / گهٽتاين وارو)، ڪِنو / بي حيا / بدعادتو)، بدافعالو / بدعادت دل پليد / گندو / واهيات.

ڪُڏو ڪمتر، (ڪمتر، ڪجهه گهٽ حيثيت وارو)، خسيس / عام رواجي / واهيات / نيچ / بـڇڙو / ڪنو / بي حيا.

ڪُڏو لڏو، پوڏائو (پوءِڏائو، چوندا آهن تہ پوڏائي ڪان قرض نہ ڪٽجي توٽي لک لٽائي)؛ سِڪٽو / وِسڪٽو / (هر شئي تي سڏ ڪندڙ) / تاڪائو (تڪيندڙ) / لوسي / نوس نوس ڪندڙ. مثال: پار ڪي لڏو ڪڏو تيڻ نہ ڏجي!

ڪُراڙو ڪُرڪٽ، پوڙهو / ٻڍو / جهورُ / مڙهو (مڙهہ / لاش جهڙو).

ڪُراڙو ڪرڪريو، (ڪرڪريو، اجائي ڪرڪر ڪندڙ / ڪِل ڪِل ڪندڙ)، جهرڪٽو / ڪُرڪٽو.

ڪراڙو ڪُرڪٽو، (ڪراڙو، هوندو ئي ڪُرڪٽو آهي)، اجائي ڪرڪر ڪندڙ / جهرڪٽو.

ڪُراڙو ڪکُ، پوڙهو / پڪوڙو (تمام پڪو / وڏي عمر جو / مڙهو (لاش جهڙو) / جهور / ٻڍو.

ڪُراڙي ڪُرڪٽي، ٻڍي ٻانيَ / کک پوڙهي / ڪِرڪر ڪندڙ / رُجهڪٽي OLD HAG

ڪِرپ ڪِراهت، ٻُجان / نفرت / ڏِڪار.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

ڪِرپ پريون ڪاٺيون: (ڪِرپ پريون، ٻَچان جهڙيون- ڪاٺيون؛ هڪ اک ڪان انڊيون)؛ ادليون گدليون / ڪوجهيون ڪِنيون / ڏڪار جوڳيون. مثال؛

سانوڻ ۾ ساڌ پهلو، بندر بازاريون وٺن،
ڪِرپ پريون ڪاٺيون، ڪوجهيون وٺن، ڪاريون وٺن.

(تاجل بيوس)

ڪرت ڪار: ڪر ڪار / ڏنڊو ڏاڙي. مثال؛

(۱) هٿي آءُ ويندڙ واڻ جي، پنهنجي ڪرت ڪار ڏي

(منٺار فقير راڄڙ)

(۲) پيريءَ ۾ چُشت چاق جوانن مثل رهي،
ڪنهن ڪرت ڪار ۾ تون ڪُنل قابوءَ ڪيرُ تي.

(محمد صديق مسافر)

ڪرت ڪر: ڪر ڪار / ڏنڊو ڏاڙي. مثال؛

جي هجن پورا اُٺڻ لئي پاڻ ۾ ڪوري تہ پَڻ.
لئي وڏائڻ ڪرت ڪر جي تا وهارن آٿيو وانيد.

(خليفو گل محمد گل" هالائي)

وانيد؛ مزوري تي اُٺڻ جو ڪر ڪندڙ ڪوري.

ڪَرتَ ڪتارَ: (ڪَرتَ؛ ڪرتڻ يا چيرڻ جو وڏو ڪاراٺو- ڪتار؛ ڪٽڻ جو اوزار)؛ تيغ / تلوارون / ڀالا / ٻرڇيون. مثال؛

راهہ الهيءَ ۾ سالڪ سر تي سهن ڪرتَ ڪتار

(قادر بخش بيدل)

ڪرتَ ڪتاريون: تيغ تلوارون / ڀالا ٻرڇيون. مثال؛

مارا ماريون "موچين" ۾،
آرا آريون "اوڏن" ۾،
ڪِرتَ ڪتاريون "ڪورين" ۾
جيءَ اسان جا جاڳ ڪَنا. (خاڪي جويو)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪرٽ ڪُهاڙا: (ڪرٽڻ ڪُهاڙڻ، چيرڻ / ويڍڻ / ڪهاڙي سان ويڍڻ)، ڪاٺ چيرڻ ۽ ويڍڻ جا اوزار. مثال:

..... ڪرٽ ڪُـهـاڙا هــٿ ڪـمـدار،

هـــاري هـــر تـي گـــڏي زمـــيـنـدار (پانڌي آريسر)

ڪرڙ ڪانڊيرا: ڪرڙ: ننڍي قد وارا جهنگلي ميويدار وڻ- ڪرڙن جون پُسيون ۽ ڏونرا / ڏيلها (اڻپڪل ميوو) ۽ پڪا (پڪل ميوو) کائڻ ۾ ڏاڍا مزيدار هوندا آهن. ڏيلهن مان آچار ’/ ڪتاڻ ٺاهيندا آهن-ڪانڊيرا: سنهڙن پڻن ۽ ڪنڊڙن وارو ٻوٽو جنهن کي ”اُٺ“ ڏاڍي شوق مان کائيندا آهن، جهنگلي وڻ ٽڻ / گل ٻوٽا / گاهه پٺا.

ڪرڙ ڪريڙ: (ڪريڙ: ڪرڙ جهڙو مهنگلي وڻ)، جهنگ جا وڻ ٽڻ. مثال:

ٽڏيون وليون ٽرن جون ڪوڙين ڪـرڙ ڪريڙ

(شاهه محمد ديڙ)

ڪرڙ ڪنڊا: ڪنڊا: ڪنڊيءَ جا وڻ / جهنگلي وڻن جا قسم. مثال:

(۱) بدگماني ڪان ڪدورت جا ٿيا ڪرڙ ڪنڊا،

دشت دل تي نہ وجي جهنگ، خدا خير ڪري.

(فيض بخشاپوري)

(۲) سانگيڙن جا جُهڪيل جهوپا ڪرڙ ڪنڊا ۽ زهري ٻوٽا.

اتـر هيئـين جا هـار، سرتيون ڪيئن وسـاريـان.

(محمد خان سارنگ)

(۳) ڪرڙڪنڊا ڏٺ ڏيلها، منڊو ڪائي ٻيئو ڪوڙ. (محمود ڪتياڻ)

(۴) ڪرڙڪنڊا، ڪاريون ڪِڙيون، ويڙهہ قبوليم جهنگ جا

(محمود ڪتياڻ)

(۵) ڪرڙ ڪنڊا ڏٺ ڏونئرا ساڳيا،

ڪير مڪڻ ۽ ڏونـئرا سـاڳيا.

گولاڙا گلزار اجا ٻي سـاڳيا ڙي. (عبدالڪريم گدائي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪَرڙو ڪَنورُ (ڪرڙو، سخت گير / وحشي / هيبت ناڪ -
ڪنور، ظالم. مثال، اي حاڪم ڪرڙا. ڪو رحم ڪرا)،
شوخ / رڳو / تکو / بي رحم / سخت دل / سنگدل.

ڪَرڙي وَرڙي (ڪرڙي، سخت / کهري / تيز طبع / بي رحم /
ڪنور)، ڏکي / ڪٺن / سخت. مثال،

هڪجيڏين جا هلندا راڄ،
ڪوڙين ڪندي هڪ ڪاڄ،
اها ڪرڙي ورڙي حاڄ،
مان هونديءَ تہ ڦرندو مور. (حاجي خانڻ چنجڻي)

ڪُرف ڪڙو، (ڪڙڻ، سوکهو رکڻ)، بند ڪرڻ لاءِ ڪڙو ڪنديو.
مثال، ڏاڍي عشق اري ۾ اڙي،
قابو ڪيائون ڪُرف ڪڙي. (محمد يعقوب دائود پوٽو)

ڪُرڪٽو ڪِرڪِريو، ڪٽ پٽيو / ڪِرڪِريو / ڳهل ڪندڙ.

ڪُرڪٽو ڪنجهٽو، (ڪُرڪڻ ڪنجهڻ، ڪِل ڪِل ڪرڻ)،
ڪنجهٽو، ڪِل ڪِل ڪندڙ / ڳهپي / ڳهل / گينداڙ ڪندڙ.

ڪرڳل ڪوچ، ڪوڙ / ڳهمسان / ڌمچر / هل / هنگامو. مثال،
ڪر ڳل ڪوچ ڪَن گهڻا، جت جر واڳ، جٺائين.
(شاهہ: سر سهڻي)

ڪرم عنايت، لطف / مهرباني / ٿورا / احسان. مثال،
حي هيٺن جي ٿيءَ حمايت،
ڪج ڪميٽيءَ ڪرم عنايت (محمد يعقوب دائود پوٽو)

ڪرم لطف، مهرباني / احسان / ٿورو. مثال،
منجهہ باغ گلن جي ديد لائي "گل"،
گلزار آيو ڪري ڪرم لطف (خليفو گل محمد "گل")

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪرنگا مرنگا: (ڪرنگ: هڏن جو پڃرو): ٻوتو / قالب. مثال:

ڪرنگا مرنگا ڪونج برابر ڪنڊو پن ڪپجي.

ڪرنگل / ڪرنگهل ڪرنگهو: ڪرنگل: پٺيءَ جو هڏو. مثال:

ماس ورهائي هليا، ڪرنگل ڇڏيائيون   (شاهه: سُر برووo):

هڏائون پڃرو / بي جان ٻُت / قالب.

ڪُرو مُرو: بيڪار / ردي / نڪمو / اجايو / برباد / اُجاڙ.

ڪروڏ ڪِرڪر / ڪِرڪرو: اجائي ڪرڪر / ڪلڪل / گهپي / گهپاڙو.

ڪِروڏي ڪِرڪريو: ڪِلڪِليو / اجائي ڪِلڪِل ڪندڙ / گهپِرو.

ڪرون مُرون: اجايو / نادُرست / نڪمو / اُجاڙ / برباد.

ڪرهه ڪنواٽ: ڪرهه: اٺ / توڏو - ڪنواٽ: گونرو / ننڍو اٺ / دوڪو (ٻن سالن جي عمر وارو اٺ): ڪرهو / ڪرهل / ڏاگهو / توڏو. مثال:

(۱) ڪرهه ڪنواٽ سنواٽ نہ هلٽا، ڪيڏانهن ويٺي قطار.

(هادي بخش شاهه مسڪين)

(۲) ڪرهه ڪنواٽ سنواٽ نہ هلٽا، اوجهڙ ويا اوٺيڙا

پرهان پوءِ پهاڙ ۾ تن جا، ٿي پورهيت پير پڇائي

(هادي بخش شاهه مسڪين)

ڪرها ڪنواٽ: توڏا / جوان اٺ / ڏاگها. مثال:

ڪرها ڪنواٽ سُواٽ نہ هلٽا، اوجهڙ وياسي اوٺبڙا.

(مصري شاهه)

ڪريم رحيم: ٻاجهارو ڏاتي. مثال:

ڪريما رحيما تون غافر غفار

تنهن جي آءٌ فضل ۾ آهيان اميدوار (شاعر: پلي)

اي ٻاجهارا ڏاتي! آءٌ تنهنجي فضل / رحم ۾ اميداوار آهيان!

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ڪڙا قيد: قيد ۽ زنجيريون / جيل ۽ ڏنڊا پيڙيون / هٿڪڙيون ۽ هٿ ڪڙول، مثال:

تو اباڻن جي محبت ۾ ڪڙا قيد سٺا (عبدالڪريم گدائي)

اي سيلونتي مارئي، تو اباڻن لاءِ قيد ۾ ڏکيا ڏينهن گهاريا.

ڪڙاڪوٽ: (ڪڙا: ڪڙا ڪُنڍيا / تالا- ڪوٽ / بنديخانا):

جيل خانا / زندان / ڪاٺ (ڪاٺ جي پيرن ۾ ڏوهارين جي بند ڪرڻ جو پراڻو طريقو) مثال:

(١) اسين سانگي سُپٽ سمجهون،
ڪُپٽ مان ڪين ڪي چاڙهون،
ڪڙن ڪوٽن ۾ مارن جو، منو نينهڙو نيائيندس.
(مير عبدالحسين خان "سانگي")

(٢) ڪڙن ڪوٽن ڪي ڪيري،
ملڪ جو مجبور جاڳيو آ (عبدالڪريم گدائي)

ڪڙا ڪروڙ: هٿ ڪڙيون / هٿ ڪڙول / ڏنڊا پيڙيون.

ڪڙاڪڙول: ڏوهارين کي سُڪَ ڪرڻ / قابو ڪرڻ لاءِ هٿن پيرن جون ڪڙيون / هٿ ڪڙيون / ڏنڊا پيڙيون.

ڪڙٻ ڪانا: جوئر / جوئار ۽ ٻاجهر / ٻاجهري جا ڪانا / سُڪل ڪانا.

ڪڙچ ڪانئيون: ڪڙچ: ڪک ڪانا / ڪک پن / گند ڪچرو / جهيير / جهانير / ٻاهه ڏکائڻ لاءِ تيلين جهريون سنهيون ڪانئيون): سُڪل ڏڀ / گاهه گاهڻ، مثال:

ميڙيو ڪڙچ ڪانئيون، جوڳي جلائين. (شاهه: سُر رامڪلي)

ڪڙڪو ڪڙڪاٽ: ڪڙڪاءُ / ڏڏڪو / ڏڪاءُ / ڏيڪو / ڏڙ ڏڙ / ڏڏڪار.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ڪُڙم قبيلو: ڳهراڻو / ڪُلُ / خاندان / نسل / ڳهرٻار / آل اولاد.
(۱) ڪڙم قبيلو، ڀائر ڀاتيا، راڻي راڄ سڏايو، الا!
لاڏي ڪي مُرڪي موڙ ٻڌايو، الا! ڳيچ: (حاجي عبدالله)
(۲)موچاريءَ مجلس ۾، تنهن جو ڪڙم قبيلو ڪو ثايان ٿي
سُرهي سيج وڇايان ٿي! (ڳيچ: پيرل)-
ڪُڙم ڪڙو: ڳهراڻو / قبيلو / خاندان / آل اولاد / ڳهر ٻار. مثال:
ڪُڙم ڪڙو هوند ڪُل ڪيڙو ميان الا،
ٻايون ٻچا ٻار، اڏيون!
(حاجي پير هدايت الله راشدي ثلاهي: سُر سهڻي)
ڪڙم ڪَهولُ: خاندان / ڪٽنب / ذات / وڏي آکهه / وڏو
ڪٽنب / جهجهي ساڳهر / اولاد / ڪچڪول. مثال:
شادي شاهن جي جُڙي، منجهان ڪڙم ڪهول
(شاهه محمد ديڏڙ)
ڪڙمي ڪڙا: (ڪڙمي: ڪڙمت / هارپو ڪندڙ- ڪڙا: زمين جي ڪڙ
سان رهندڙ): هاري ناري / پورهيت / ڪاسبي / پوکي
راهي ڪندڙ.
ڪڙمي ڪاراوا: (ڪڙمي: هاري-ڪاراوا: ڪمدار): زميندار جا هاري
ناري ۽ ڪم سنڀالڻ وارا / هاري ۽ ڪمدار.
ڪڙمي ڪاسبي: (ڪاسبي: ڪسب / پورهيو ڪندڙ): هاري ناري /
پورهيت / مزدور.
ڪُڙمي ڪامي: (ڪڙمي: ڪڙمت / هارپو ڪندڙ- ڪامي: ڪامڙيو /
ڪم/مزوري ڪندڙ: پورهيت/محنت ڪش / ڪاسبي.
ڪڙمي ڪمي: (ڪمي : ڪم / پورهيو ڪندڙ): پورهيت /
ڪاسبي / محنت ڪش / مزور.

ڪَڙو ڪسارو / ڪڙي ڪساري: (ڪسارو / ڪساري: ڪس وارو يا
ڪس لڳل يعني ڪڙو / ڪوڙو /بي ذائقي / ترش /
ڪارو / اُگرو-ڪس واري / ڪڙي / ڪوڙي): تکو / اُگرو /
لوڻيائو / ڪڙو / ڪوڙو- تکي ڪڙي / ڪوڙي / لوڻيائي / اُگري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪڙو ڪسو: ڪس لڳل / ڪوڙو / ڪٽ لڳل / زنگ لڳل.

ڪڙو قاتل: ڪڙو: زهر جهڙو- قاتل زهر): موتمار زهر. مثال:

ڪڙي ۽ قاتل جا هميشہ هيراڪ (شاهہ): زهر هلاهل / زهر قاتل / موتمار زهر.

ڪڙو ڪُنڊو: (ڪڙو: ڪڙڻ: سُڪ ڪرڻ / بند ڪرڻ / تالو ڏيئي چڙهڻ / ڪرف ڪُنجي ۾ رکڻ): تاڙي / ڪُنڊي / ڪولابو /لوهہ جو ڪُنڊو دربند رکڻ لاءِ.

ڪڙو ڪولابو: (ڪولابو: لوهہ / تامي / شيشي / ڪاشي جو ڪنگڻ جو قلندري فقير ٻانهن يا چنگهن ۾ / پيرن مٿان پائيندا آهن): سيلاني فقيرن جي سينگار جون شيون / چوڙو / ڪنگڻ.

ڪَڙولا ڪوٽ: (ڪڙولا: هٿ ڪڙيون- ڪوٽ: قلعو / قلعي اندر جيل / بنديخانو): هٿ ڪڙول / ڏنڊا ٻيڙيون / جيل سان لاڳاپيل بندشون ۽ تڪليفون. مثال:

جاڳ ڀِتائي گهوٽ، توکي ساري سنڌڙي
مٿان مارونڙن جي، لاهہ ڪڙولا ڪوٽ. (پير شاهنواز عارف الوليؒ)

ڪڙها ڪڙاهيون: تيون / ڪيريا تيل ڪاڙهڻ لاءِ لوهہ جا تانو / لوهہ جون تمام وڏيون تيون. مثال:

ڪڙها تيل جا چڙهيا، تـِئين تاو تنهنجي ۾ تيون.
(علي گوهر شاهہ "اصغر")

ڪڙاهو / ڪڙاهہ / ڪٺاهہ / ڪٺاهو (واحد): ڪڙاها / ڪٺاهہ / ڪٺاهيون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪڙمان ڪيٽان، ڪڙهڻ،جلڻ / ڪامڻ / پوسرڻ-ڪيٽڻ، چِنگهڻ / رنگهڻ / ايذاء سبب دانهن ڪرڻ): دالهن / ڪٽڪ / چنگهہ / چنگهڪار / ايذاء ڪان دانهن.

ڪڙهندي پچندي، ڪڙهن پچڻ، سڙڻ / سڙي سوڪ ٿيڻ / سڙي ڪوڪلو ٿيڻ، مثال:

پيار اوهان جي منجهه پچان ٿي، ڪڙهندي پچندي ڪين ڪچان ٿي،
تاندن ٿي جڻ يار لڇان ٿي،
واهر ڪر ڪاواهہ. سڄڻ گهر آءُ! (خاڪي جويو)

ڪڙهڻ ڪشڪڻ، جلڻ / ڪامڻ / پچڻ / سڙڻ / ڪٽڪڻ / رڙڻ / چنگهڻ / دانهن ڪرڻ.

ڪڙي ڪنمال، (ڪنمال، ڳچي ۾ پائڻ جو زنانو زيور / ڳچيءَ جو هار / ڪنٺو- ڪڙي، پيرن جي مُرن ۾ پائڻ جو زنانو زيور)، زنانن زيورن جا نالا.

ڪڙيا ڪسيون، ننيڙا واهہ / واهيون / واٽر ڪورس، مثال:

ڪڙيا ڪسيون واهڙ وڪڙ ۾ سڙڪ وهن ٿا طرحين تار
ڪَن ڪير ڪن ڪڙڪا ٿهري،مانگر مڇ وڙهن (محمود ڪتيان)

ڪڙيون پيڙيون، هٿ ڪڙول / ڏنڊا بيڙيون / هٿ ڪڙيون / زنجيرون، مثال:

ڪڙيون بيڙيون سنگهرون سونهن جن جي،
نير نينهن جا. سي نچائيندا ايندا (خاڪي جويو)

ڪڙيون ڪڙولا، هٿ ڪڙيون / هٿ ڪڙول / ڏنڊا بيڙيون / زنجيرون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪَسارو ڪَڙو / ڪوڙو: ڪَسَ لڳل / زهر جهڙو / زهريلو. مثال:
پاروٿو ڪاڏو ڪڙو ڪسارو لڳندو آهي.

ڪَسبِياڻي ڪاري: (ڪسبياڻي: ڪسب ڪندڙ- ڪاري: جنهن تي "ڪارنهن" جو ٽڪو لڳل هجي): بداخلاق / بيحَرِي / بدپيشه عورت. مثال:
"خيري" چئي "سيائي" کي، تون ڪسبياڻي ڪاري-
(محمود ڪتياڻ)
مائي خيري ۽ مائي سيائي جو جهيڙو

ڪسَبياڻي ڪميٽي: بدپيشه عورت / جسم فروش عورت / برو ڪاروبار ڪندڙ عورت. مثال:
تون ڪسبياڻي ڪميٽي، حرامڙي هچا! (محمود ڪتياڻ)

ڪسو ڪوجهو: (ڪسو: گهٽ معيار وارو): معيار کان ڪريل / غير معياري / اڻوٽندڙ / ڪنو.

ڪسَٽ ڪَشالا: تڪليفون / مصيبتون / هاچا / جفائون / آپدائون / ڏاڪڙا / سور سختيون.

ڪنا ڪولاب: (ڪنٺا: ڳچيءَ جا ڪنگڻ): فقيرن جي پائڻ جا ڳهه / مرداڻا زيور / ڪنگڻ ڪنڍليون. مثال:
ڪنٺا ڪولابا هٿس، ڪنگڻ قيمت دار (فقير علي بخش جمالي)

ڪعبو قِبلو: (ڪعبة الله شريف ۽ اوڏانهن وارو طرف، اسان جي ملڪ کان ڪعبو اولهه طرف آهي. ڪعبو خدا جو پهريون گهر آهي ۽ مقدس مقام آهي. سنڌي ماڻهو پيءُ استاد ۽ مُرشد کي احترام کان "ڪعبو قبلو" چوندا آهن): مقدس جاءِ / احترام جو مقام. مثال:

(١) ڪعبو قبلو مون نه ڏٺو آ،
(٢) ڪٿ ڏسي تو ڪنڌ جُهڪايان — (تاجل بيوس)

ڪعبو قبلو وينو وساري،
گهاري ٻر جنهن رات گذاري — (تاجل بيوس)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(۳) استاد آهي ابو امان - ڪعبو قبلو!

(۴) ساڄن سونهاري ڪعبو قبلو ڀانئيون (خاڪي جويو)

ڪِفايت قناعت: سانگ صرفو / ڪر خرچي / ڪوءِ ڪسوءِ.

ڪڪر ڪاروڻيار: جُهڙ / اَڪر (آڪجڻ؛ آسمان ۾ ڪڪر ٿيڻ)، مثال:

ڪڪر ڪاروڻيار ڪري بادل ٻنايو (حمل فقير؛ سُر سارنگ)

ڪُڪڙ چيلا: ڪڪڙن ۽ چيلن جو گوشت جيڪو وڏ ۾ وڏ لذيذ هوندو آهي، مثال:

ڪڪڙ چيلا پلي ڪائين صبح ۽ شام ڪامورا،

اسان پارن جي گهر ۾ دال جو ديدار ڪافي آ. (غلام رسول سودائي)

ڪُڪڙ ڪوفتا: ڪڪڙ جو گوشت ۽ ان مان ٺهيل ڪوفتا. مثال:

ڪڪڙ ڪوفتا ڪا برياني هجي،

آ نياري پلي جي ڪا آني هجي.... (سومرو غلام رسول سودائي")

ڪک پن: ڪک ڪا نا / گند / ڪاهڻُ / ڪِنُ ڪِچرو / ڪک پن تيڻ؛ ٽڙي پکڙي وڃڻ / ڇڙوڇڙ ٿيڻ): اصطلاحي معنيٰ: هر شئي / اهم غير اهم شيون. مثال:

(۱) پلپل پوءِ پچار، ملڪ ۾ مشتاق جي،

ڪک پن ڪن قرار، اسين ڀانها تون ڏٺي

(سلطان الاولياء خواجه محمد زمان لنواري وارو)

(۲) پيٽ ڪي پيٽي ۾ پير دن نَک تائين

ڪايو ڪک پن ڪيئين جيئن ڪير اوڪ (غلام محمد "گل" ملاح)

اوڪڻ: الٽي ڪرڻ.

(۳) محبوب ڳولـي ڏس مـن ۾ الا،

يـار ملـيـو ڪـک پـن ۾ الا (سچل سرمست)

(۴) صحبت سپيرن جي، ڪک پن ڪڪوريا

(مخدوم عبدالرحيم گرهوڙي)

(۵) تي تڏا توءِ نريون ڪک پن ۾ وڃايا مڪتب

(محمد صديق مسافر)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٦) تنهن جي اوسيڙي ۾ آئون، ڪک پن ڪان ڪريان پچائون

(پير شاهنواز عارف المولي)

(٧) نہ هڪڙو ثنا خوان مان آهيان پر،
ڪري مدح هر هڪ تو ڪک پن اوهان جو.

(حافظ محمد احسن)

(٨) ڇوهہ مان ڇُنڪي هوا ڪک پن اُڏي پاسي ٿيو.
واء خود شهراهہ تي پاڻ ٻهاري تي اچي.

(ڪشنچند تير ٽداس بيوس)

(٩) ظاهر ڪري ظهورو، ڪک پن ۾ وڻين تون پيهي

(ڇتو فقير سانگي)

(١٠) پاڻ وڃائي پڇندياس، ڪيچ ڏٺي ڪک پن ۾ آهي

(غلام شاهہ جهانيان پوٽو)

ڪک ڪانڊيرا: ڪک ڪانا / ڪک پن، مثال:

ڪک ڪانڊرا ڪائيون، ميڙي ٻڌ مڏ
مڏ (ترهو) ٺاهڻ لاءِ ڪکن ڪانن ۽ ڪاٺين جي ضرورت
پوندي آهي.

ڪک ڪانا: ڪک پن / سَرَ ٻوڙا / ڪُهڙَ، مثال:

سنڌوءَ جا پروانا جاڳيا
ڌرتيءَ جا ڪک ڪانا جاڳيا (عبدالڪريم گدائي)

ڪک ڪِرجهہ: ڪک ڪانا / ڪُهڙ ڪک / ڪک پن، مثال:

ڪک ڪرجهہ گڏ ڪر "گل" ڏيئي باهہ ڪر پيڙا

(خليفو گل محمد "گل" هالائي)

ڪُل ڪُنب: (ڪُل: خاندان / ڪُنب): خاندان / اصل نسل / گهراڻو / قبيلو / ويڙهو / آکهہ / ونس / شجرو / پيڙهي / حسب نسب.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

ڪُلات واهيات: (ڪُلات: ڪُلاٽ: بداخلاق / وَاهيات): بد چال / ڪريل / خراب ٽيل / بگڙيل / رذيل / عيشي.

ڪُلال ڪُلاڙ: شراب وڪڻندڙ / شراب چڪائيندڙ / آبڪار / شراب ٺاهيندڙ/گتيوال/مٽي فروش (شراب وڪرو ڪندڙ)

ڪلاونت / ڪلونت ڪلاڪار: ڪلا: هنر / فن / ڳائڻ جو فن): ڳائڻو / راڳي (راڳ ڳائيندڙ)/ ڳائڪ / گائڪ / گويو / ڪلا (فن) وارو / فنڪار.

ڪُلڇٽو ڪُذات: ڪُذات: ڳهٽ ذات وارو / اوڇو / ڪميڻو.

ڪُلڇٽو ڪُپات: (ڪُلڇٽو: خراب لڇڻ وارو - ڪُپات: ڪُپت / دوکو ڪندڙ): بدچال / بداخلاق

ڪُلڇٽو ڪُلڪٽو: خراب لڇڻ وارو / بداخلاق / بدچال.

ڪُلف ڪڙا: ڪڙا ڪنبا / ڪنجون تالا.

ڪلف ڪولاٺا: ڪرف ڪڙا / ڪلف تالا. مثال:

مشڪل ڪشا کي وڏائون پيتي ۾ ڏيئي ڪُلف ڪولاٺا

(فقير علي بخش جمالي)

ڪلفت ڪوڙ: بدنيتي / دوکو / دغابازي. مثال:

ڪلفت ڪوڙ ڪُپت ۽ ڪينو.

سُجو هي سنسار ڏسان ٿو. (شفيع محمد مخفي)

ڪِلڪِليو ڪِرڪِريو: اجائي ڪِل ڪِل / بيجا ڪرڪر ڪندڙ / ڪِٽ ڦِٽ ڪندڙ / ڪِٽڦِٽيرو/جهيڙاڪُ/جهيڙاڪو/رڳڙائي (رڳڙو ڪندڙ)/ڪروڌي/ ڪِتڪِتيو / تڪراري (تڪرار ڪندڙ)

ڪُلوان ڪُلونتي: ڪُلوان: ڪُل (خاندان) + وان: خانداني - ڪُلونتي: ڪُل + ونتي: خانداني): اصل نسل / بنيادي / وڏگهراڻو / پيڙهياڻو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪُل ٺي هَڙئي: ڪل جا ڪُل / هڙ جا هڙ / سڀ جا سڀ / سڀ سارا.

ڪيئي ڪلور ڪيسُ ڪيڏو جو طالب ڪِيَ نہ تاريئي
چير تہ هي هي ڪيئن يار وساريئي. (صوفي فيض دريا)

ڪَلورُ ڪيسُ: ويلُ ظلم / ناحق / بي انصافي / هاڃو / انڌير / ويڌن / بنداد / زبردستي / قهر / ايذاءُ / ڪُنياءُ.

ڪلهوٽو ڪالهوڪو: ڪالھ وارو / ڪالھ سان واسطو رکندڙ / گذريل وقت سان لاڳاپيل.

ڪَلهي ڳسَ ڪَلهي ڳيهَ: (ماڻهن جي اهڙي پيھ / رش جو ڪلهو ڳسائي لنگهڻو پوي)؛ ماڻهن جي پيڙ / انبوھ / ڳپاڳپھ / هشس ڳشس / ڳاهٽ.

ڪر ڪاج: ڪر ڪار / ڌنڌو / پورهيو / ڪَسبُ.

ڪر ڪار: ڌنڌو ڌاڙي / ڪسب / پورهيو / ڪارهيو / ڪارخدمت / ڪِرت / حاج / پيشو. مثال:

(١) پنهنجي همت سان پاڻ ڪر ڪر ڪار،
ٿي ادا مُڙس، پنهنجو پوٽو پار. (محمد صديق مسافر)

(٢) تن سان ڪر ڪر ڪار جي توکي ڏنا ڌاتار هٿ
بي ڪمو ڪئن ٿو رهين! جا لئي مليئي آڌار هٿ.
(محمد صديق مسافر)

(٣) ڪونہ ٿيو عاشق جو ڏوھ ادا
آھ تقدير جو سيئي ڪر ڪار. (محمد صديق مسافر)

(٤) هڪ تنهنجو ڪپي ديدار اسان کي،
ٻيو نہ ڪپي ڪر ڪار، وويار.... (پير شاهنواز شاھ عارف الوڪي)

(٥) الغرض سڀ سارا ھ وارا تنهنجي منت تي لڳن،
تو هلي دنيا جو سڀ ڪر ڪار تنهنجي آسري
(حيات شاھ حافظ)

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

(٦) اي، اوهان جي لئہ يادگيري اٿم،
قرب ڪان وڌ نہ ڪو ٻيو ڪم ڪار (پير شاهنواز عارف الموئي)
(٧) نہ سر سبز جهڳٽن سان گلزار ٿيندو،
ملڻ ڪانسواءِ ڪونہ ڪم ڪار ٿيندو (غلام احمد نظامي)
(٨) دل اُداسي دلربا تو لاءِ آهہ،
ڪر نوازش سڀ ڇڏي ڪم ڪار اڄ (حافظ محمد احسن)
(٩) تنهنجو ورد ٿيو منهنجي زبان تي دائما،
يادگيري تنهنجي ۾ وسري ويا ڪم ڪار سڀ (حافظ محمد احسن)
(١٠) ڇڏ غفلت ڪم ڪار الا -
اُٿ، جاڳ مسافر، باک ڦٽي! (نياز همايوني)
(١١) رت غريبن جو سُڪايو آ اجوڪن ظالمن،
ڪين ڳڻتين ۾ ٻُجي، تن ڪان ڪوئي ڪم ڪار ڏس
(سومرو غلام رسول سودائي)
(١٢) مون کي ڪم ڪار نہ هو،
وينــي تنهنجا پور پچايم (امداد حسيني)
(١٣) نينهن جو جڏهن ناتو لڳم، ڪم ڪار سڀ وسري ويم،
ارض وسماء هتڙا ڪنيم،
ننگ يار دامن جو اٿئي ("لاڙ جون لاتيون" تان ڪنيل)
(١٤) تنهنجي نينهن جو ناتو لڳو - ڪم ڪار سڀ وسري ويم
هر دوجهان ۾ هٿ ڪنيم (صاحب ڏنو)
(١٥) ڦٽا ڪيم سڀ ڪم ڪار ڪئي تنهنجي حڪم ۾ حاضر ڪڙي
(نبي بخش)
(١٦) يار بنا اداسڻ آهيان، ڪيئن ڪريان ڪم ڪار جي
(حاجي خانڻ چنجڙي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(١٧).... ڇو نہ بالدر تون بنيئن، ڇيرو پڪي يا ڇپ پڪي؟
هي تہ ڪنهن ڦهار جا ڪر ڪار، سمجهي جا سگهان"
(حاجي احمد ملاح)

(١٨)ڪس ڪروڙن ۾، ڪسر ڪر ڪار، سمجهي جا سگهان؟
(حاجي احمد ملاح)

(١٩) ڪو جڏهن شروع ڪجي ڪر ڪار،
ڪري همت منجهائنس پڄجي پار. (محمد صديق "مسافر)

(٢٠) وساري ڪر قرآني ڪرڻ دنيا ۾ ڪر ڪهڙا
ڪر نہ آيو قيام ۾ پلا ڪو ڪر ڪار ڪهڙو
(الله بچايو جوڻيجو)

(٢١) دائما دل تي اُداسي ايندي راحت جي اچين،
پاڻ پٺي ڪڏجي ڇڳي ڪر ڪار جون ڳالهيون ڪريون.
(حاجي عبدالله "واقف" ٺاروشاهي)

ڪر ڪاريون: پورهيا ڪارهيا / معاملا، مثال:
صاحب سندي ڳالهڙي مُدرڪ مُحالا،
جنهن ڪر ڪاريون پهہ پنهنجا، سين حڪمت هلايا.
(مخدوم غلام محمد بگائي)

ڪر هاج: ڪر ڪار / پورهيو / مزوري.

ڪماري ڪنيا: ڪُنواري ڇوڪري / دوشيزه.

ڪِمام ڪاروبار: سامان / شئي شڪل / ٿپڙ ٽرو / اسباب / مال متاع / ڪر ڪار / ڌن دولت.

ڪمائڻ ڪرڻ: (محنت مزوري ڪرڻ / پورهيو ڪرڻ): ڪمائي ڪِرت / پورهيو ڪارهيو.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ڪرَ چورُ ڪر ڪوسُ: (ڪر چور: ڪر ڪان جيءُ چورائيندڙ - ڪر ڪوس: ڪر نہ ڪندڙ)، ڪر ڪان گسائيندڙ / ڪاهل / سُست / آرسي / ٽوٽي / ناتائوُ/ ٽتائيندڙ/ گوسڙوُ / گوسڙ / نِڪتوُ.

ڪمذات ڪاذب: ڪر ذات: گهٽ ذات وارو. مثال: ڪمائي ڪمذات سان وڃي ٿي وڙواند (پهاڪو): ڪاذب: ڪوڙو / ڪر ذات):خسيس / ڪميڻو / ڪَساڪو.

ڪمذات ڪَذات: (ڪَذات: گهٽ ذات وارو): ذليل / نيچ / ڪميڻو / نچ / اوڇو / ريزالو / حقير.

ڪمذات ڪَلڇڻو: ڪَلڇڻو: (خراب لڇڻ وارو): بدلڇڻو / خسيس / بدافعالو / ڪميڻو / حقير.

ڪمذات ڪميڻو: گهٽ ذاتوارو / نچ / اوڇو / حقير / ريزالو / بدچال / بُڇڙو.

ڪمزور ناتوان: ڪمزور: گهٽ زور / طاقت وارو- ناتوان: جنهن توانائي نہ هجي): ضعيف / هيڻو / ڏبرو / نِبَلُ (جنهن ۾ بل / طاقت نہ هجي)نِستو (جنهن ۾ ستُ / طاقت نہ هجي) / بي طاقت.

ڪر ڪاڍائوُ ڪر ٽِپائوُ: (ڪر ڪيڻ جهڙو / ڪر ٽپائڻ جهڙو): عام رواجي / معمولي / سستو / سادو / گهٽ قيمت وارو / ڪر خرچ.

ڪر ڪاڍائو ڪر ڪيائو: ڪر ڪيڻ جهڙڻ / مڙيئي جڙيءَ ڪي جس ڪرڻ جهڙو / معمولي / عام رواجي.

ڪملا ڪامڻي: (ڪملا: ڪمل / ڪنول جي گل جهڙي نفيس ۽ نازڪ): موهيندڙ / سهڻي / موهڻي / سندر زال / سندري / سدامور / وسن جهڙي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪمند ڪڙيون: ڪـڙولا / هـٿ ڪڙيون / هٿ ڪـڙول. مثال:

"مصري" محب مارايون، پين قابو ڪمند ڪڙيون

(مصري شاهه)

ڪُمَهلو ڪُويلو: بي وقتو / بي مهلو / اويلو / چرڪو / بي موقعي.

ڪمي ڪاري: (ڪم: ڪامڙيو / مزور - ڪار: ڪم ڪندڙ):

ڪاسبي / ڪامڙيو / پورهيت / محنت ڪش / مزور / مزدور. مثال: ڪمي ڪاري، ڏُک ڊوڙ ۾ دردناڪ

ڦر و مار ڦرڦـوٽ، پـرڙوٽ پـاڪ (شمس الدين بلبل)

ڪمي ڪاسبي: ڪاسبي: ڪسب (ڪم) وارو / ڪامڙيو): پورهيت /

مزور / مزدور / محنت ڪش. مثال:

ڪمي ڪاسبي جو تہ هو آهہ ساٿي،

۽ مـزدور منشي جي آ، جان حقـو. (قادر بخش سومرو "بشير")

حقي جي موالين تي طنز.

ڪميڻو ڪَذات: گهٽ ذات وارو / ٻڇڙو / حقير / بدافعالو / اوڇو.

ڪميڻو ڪلڇڻو: بد افعالو / اوڇو / حقير / گهٽ ذهنيت وارو.

ڪميڻو ڪوجهو: (ڪوجهو: اٺوٺندڙ): غير معقول غير معياري مثال:

ڪوٺي ڪميڻن ڪوجهن ڪوڏ قرب مان وي ميان!

(مصري شاهه)

ڪميڻو ڪين-جهڙو: خسيس / بي ڪار / بدافعالو / حقير /

اوڇو / ٻـچـڙو OF NO USE

ڪَمئين ڪارئين: ڪم سان / ڪم سانگي. ON AN ERRUND

ڪُنَ ڪپر: درياءَ جا ڪُن (گرداب) ۽ ڪنارا. مثال:

هيتناڪ "حمل" چوي، ڪڙڪن ڪُن ڪپر(حمل فقير)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪن جن: چاڻ / خبر. مثال:

هن کي ڪنِ نہ جَن. ادي جن کي عشق انڌو ڪري وڌو!

(ٽوڪ / طنز جو چيل پهاڪو)

ڪِن سِنَ/چِنَ: گند ڪچرو / گند گاهڻ / ڪک ڪانا / گند گوچر / ٻُهر سُهر.

ڪِنَ قِتَ: (قتَ: قتجي پونڊڙ يعني گند): گند ڪچرو / گندگاهڻ / گند گوچر / ٻُهر سُهر.

ڪُن ڪَپار: درياهہ جا ڪُن (گرداب) ۽ ڪنارا. مثال:

خوف مرڻ جو مون کي ناهي

چا ڪندا مون کي ڪُن ڪپار (راضي فقير رند)

ڪِنَ ڪچرو: گندگاهَڻ / گندگوچر / گندگي / ٻُهر (جنهن کي ٻهاري قتي ڪجي يعني گند ڪچرو) / ميڙ سيڙ / گندبلا / چاڙو / ڪَن سِنَ.

ڪِن ڪَچڙ: گند ڪچرو / گندگوچر / گپ چِڪَ. مثال:

منجهہ هلن تا موتي ميڙڻ، ڪن ڪَچڙ ۾ ڪانئر ڪنگ.

(شاهنواز شاهہ عارف المولائي)

ڪُن ڪَرڇ: درياهہ جا ڪُن / ڪُنب. مثال:

وئي ويچاري لنگهي منجهہ ڪنهن ڪُن ڪَرڇ

(سيد عبدالغفار شاهہ راشدي)

ڪُن ڪٺِڇ: ڪُنڊَ پاسو / ٻر پاسو / اوسو پاسو. مثال:

سندي ڪُن ڪٺِڇ، هونِ سلامت سُپرين (شاهہ: سر سهڻي)

ڪن ڪهچر: گندگاهڻ / ڪن ڪچرو.

ڪنٺا ڪولابا: لاهوتي / جوڳي فقيرن جي پائڻ جا زيور. مثال:

ڪنٺا ڪولابا، ڪمريون ٻڌائون،

چوٽا چاڙهي ڪِستيون ڪنيائون .... (حسن بخش شاهہ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪنارا ڪپ: درياهہ / واهہ جا ڪپر / ڪنٺا / بند. مثال:

ڪـنـارن ڪـپـن تـــي پـنـيـــا وار چـــوڙي،
مــهـــي، ڪـــمـــر ڏونـــٺـــرو، مڪڻ کي ولوڙي،
سُـــچاتـــر اُهـــو چـــوهہ سـنــڌو جو آهـــي جا
اڏريـــــــو اچـــي پٽـــي، ٻنـيـا، بـنـد ٽـوڙي (تاجل بيوس)

ڪنارو ڪپ: ڪپر / ڪنـڌي / ڪـنار. مـثال:

سِيرَ اُڪرڻ جي سگهہ نہ جي سارين،
تان قدم ڪڻ وڃي ڪنارو ڪپ. (محمد صديق مسافر)

ڪِنارو ڪپر: ڪپ / ڪنڌي / ڪنار / پاسو. مثال:

پتر ڊوريءَ پريو ڪنارو ڪپر (صالح سنڌي) پتر: پترول-
مينهن ڪانپوءِ وليون، گاهہ، ٻوٽا ڦٽي گلزاريون ٿي پونديون آهن.

ڪنائي ڪچائي: خرابي / گدلائي / بيچزائي، مثال:

جتي هندو مومن، هُنا ٻائي ڀائي،
ڪدي ڪيني جي جن، ڪنائي ڪچائي،
محبت جي مورت، سي سنڌي سياڻا،
اڪين ڪان نہ اوجهل ٿين ٿا ابـاڻـا. (موتي پرڪاش)

ڪَنبي ٽَڙڪي: (ڪنبڻ ٽڙڪڻ: ڏڪڻ): ڏڪندي/ترترڪنبدي، مثال:

لـُـٺِن لـُـٺن، لـَـنـو ڪـوهـياري لاتـي،
ڪـنبي ٽـڙڪـي سينو ڇاتي..... الخ (حاجي خان چنجڻي)

ڪنتارُ ڪَنَ لاتار: (تارڻ لاتارڻ: نتائڻ / ٻڌو اڻٻڌو ڪرڻ): بي پرواهي / جي ڏياني / ڳس ڳساءَ / نٽ نتاءَ. مثال
اڙٻنگ ٿي پيو آهي: هر ڳالهہ تي ڪن تار ڪن لاتار ڪيو ڇڏي.

ڪنتورُ ٻتور: رولاڪ ڇورو / ڇوڪرو / ڇوڪر / ڇوڪرات / رُلندڙ پنندڙ / آوارهہ گرد / واهيات / ٽرڙو / ٽوٽ / ٻڙاڪي ٻتاڪي / لـُـچ / لـُـفـنـگ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪنٽورُ ڪنت: (ڪنٽور: جنهن جا ڪن ٺورا هجن - ڪنت: جنهن جا ڪن بي ڊولا هجن): هلڪي مزاج جو / تـرڙو / ٺوٺ / ٺڙاڪي / ٻڙاڪي / ٻٽاڪي / لچ / لفنگو / واهيات.

ڪنت ڪڙيون: ڳهه /مڙداٽا / فقيراٽا ڳهه / زيور / ڪَنڍل. مثال:

پائن ڪامل ڪنڌ ۾ ڪنت ڪڙيون (شمس الدين ٻلي)

ڪُنجي ڪلف: ڪڙا ڪُنڊيا / تالا. مثال: LOCK AND KEY

ڪـنجي ڪـلفـن ۾، لـوهـي ڪـوٺـن ۾
امـڙ ڏنـو هـو ڏور، تـڏهـن پيرو پيجي ويو (ڳيچ)

ڪَنڌَ ڪپار: ڳاٽو / ڳچي / ڳلو. مثال:

(١)نيٺي ڏريندء ڏوڙ ۾ ڪرنگهو، ڪنڌَ ڪَپار (حيدر ٻروچ)

(٢) پيجي پونگو تنهنجو، ڪُتيانء ڪنڌُ ڪپار.

(حيدر خان چانڊيو)

(٣) ڪيڏو رکين ٿو، ڪوڙ تي، ڪُوڙا ڪنڌ ڪپار!

(شاھ محمد ديڏڙ)

ڪنڌي پار: پار: هوُپـارُ / دريـاهه جو ٻـيو ڪـنارو. مثال:

ناهه نهايت جنهن جي، نه ڪا ڪنڌي پار. (مين عيسي)

ڪنڌي ڪُپ: ڪَپـر / ڪـنارو / ڪَنـٺـو / ڪَـنـٺارُ.

ڪنڌي ڪپر: ڪپ / ڪـنارو / ڪـنٺو / ڪـنار. مثال:

عشق درياء جي ڪاٿي ڪنڌي ڪانهي ڪـپر.
(پير شاهنواز شاهه عارف المولي)

ڪنڌي ڪِنار: ڪپر / ڪنارو / حد / انت / ڇيهه. مثال:

ڳجيو ڳوڙهن ڪري، جنهن ڪنڌي ناهه ڪنار
(مخدوم عبدالروف ڀٽي)

ڪنڌي ڪنارو: درياهه يا واهه / واهڙ جو ڪپ / ڪپر. مثال:

حسينڻ رضه لاٿجانء ڪنڌي ڪناري (ڳيچ)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

ڪُنڊ ڪُڙڇ / ڪُڇُ: ڪُڇُ، ڪنڊ. مثال:

وڃيئن ويراڱن جي مٿي ڪُڇُ. ڪوڪ (شاهه: سُر رپ)

ڪنڊپاسو / اوسو پاسو Nook And Corner مثال:

(١) هنگامي جي خبر شهر جي ڪُنڊ ڪُڙڇ ۾ وچ وانگر پکڙجي ويئي!

ڪنڊا ڪانڊيرا: ڪنڊاوان ٻوٽا. مثال:

ڪريان تي ڪوار، ڪنڊن ڪانڊيرن جي. (شاهه: سر معذوري)

ڪوار: گلا / غيبت.

ڪنڊا ڪرڙ: ڪنڊاوان وڻ. مثال:

ڪنڊن ڪرڙن منجهان ايندا مٺا آواز اُلفت جا

ليون لاٿيون سٽائيندڻيون. "گدائي" ساز الفت جا

(عبدالڪريم گدائي)

(٢) منجهه ڪنڊن ڪرڙن مٿيون سگريون سُئيون،

ليار ڪھانگھيليون لڌن، لامن پکيون

(محمد اسماعيل عَرسائي)

(٣) چاهه مان چرندا وتن ٿا، جت مٺن مارن جا مال،

تن ڪنڊن ڪرڙن ۾ تن ڪِرڙن ۾ لاٿن جو قسم! (اياز قادري)

ڪَنڊو مُنڊو: تکو ڪنڊو / سيلهه. مثال:

(١) بڪ بڪيو آهي، وات ۾ ڪو ڪنڊو مُنڊوئي نه اٿس جو ڪٿي اجايو ڳالهائڻ بند ڪري!

(٢)ڏڪڻ جي ماءُ ڏرڻ ويئي،

ڪنڊو مُنڊو ميڙي آئي،

چار چموٽيون، پنجو گريو،

ڏڪڻ آيو گهوڙي چڙهيو. (سخت گرمي / ڪاڙهي ۾،

ڏڪڻ جي هير / هوا ڪي سڏڻ جا ٻهراڙي وارن جا ٻول)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪنڍي ڪرڙي: (ڪنڍي: اسم تصغير ڪنڌڙي - ڪِرڙ: اسم تصغير: ڪرڙي): ڪنڊاوان ننڍيا وڻ.

ڪنڍيون ڪرڙيون: ڪنڊن ڪرڙن جا وڻ، مثال:

ڪنڍيون ڪرڙيون ۽ ڪانڊيرا اسان لئہ سَنبل وريحان
ڳنتو ڳيرا ۽ پاپيها، ڪبوتر مور خوش الحان (عبدالڪريم گدائي)

ڪُنڍِل / ڪنڍلا ڪيوٽيون: (ڪُنڍِل: ڪن جا والا / جهالا - ڪيوٽيون: ڪن جون واليون): ڪن جا ڳهہ/زيور. مثال:

(١) ڪنين ڪُنڍِلن ڪيوٽيون، ڪا ٻولي نہ ڪاپڙين.
(سگهڙ امام بخش)

(٢)ڪنين ڪنڍِل ڪيوٽيون، اتن پوروب وائي وات
(مينگهو فقير شَرَ)

ڪُنڍيون ڪَڪوريل: ڪُنڍيون: ڪُنڍيءِ وانگي وريل - ڪڪوريل: ڪجل جي ريهہ وانگر ڪاريون يعني ڪجليون اکيون): خماريل نيڻ / مستانيون اکيون، مثال:

ڪُنڍيون ڪڪوريل ڪُجليون ڪاريون.
پائن پيچ ڳچي ڳٽ ڳاريون...... (پير شاهنواز عارف المولي)

ڪُنڍيون ڪامليون: مينهَنِ جا قسم

ڪُنڍيون ڪامليون، مينهين موچاريون، مڙن مڙيئي(مين عيسلي)

ڪَنڍيون ڪنڍليون: (ڪنڍي هار- ڪنڍي- هار) ڳانيون/ ڳانا / مالهائون / هار.

ڪنز قافيہ: (ڪنز: فقهہ جو ڪتاب - قافيو: عروضي شاعِري ۾ رديف کان اڳ ڪم ايندڙ لفظ)اهم ڪتاب، مثال:

اي ملان! تون چو ٿو پڙهين ڪنز قافيہ
پروڙين تہ هڪڙو ئي ٿيو ڪافي اکر آ (پير شاهنواز عارف المولي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪنز قدوري: فقهه ۽ شريعت متعلق ڪتاب / اسلامي احڪامات جا ڪتاب. مثال:

(۱) اکر پڙهه عشق جو، ڪنز قدوري ڇڏ.
ڇڙهه تنين جي مڏ، جي سٽي ڏين شراب جي.
(سلطان اولاوليا خواجه محمد زمان لنواري وارو)

(۲) نحو صرف سَٽ ڪنز قدوري،
وٺ ميخاني جي مخموري.
سُرڪي پيءُ ته ٿئي سرهائي (پير شاهه نواز عارف الملوڪ)

ڪنگ ڪُهنگ: (ڪنگ: ڏنڊجو پکي-ڪُهنگ: ڏانڊي / ڏنڊ جو پکي): بگهه / بگهلو / پاڻيءَ جا پکي / ڏانڊي پکي. مثال:
ڪنگ ڪُهنگ ڪانيرا، سُکي ٿيا سانئا (مهيري)

ڪنگال ڪنگلو: ترڙ سِڃو / بنهه پينگيو / ٺاڪ جُوڪو A PAUPER

ڪنگرا ڪوٽ: قلعي جا بُرج / نيلون / چوٽيون / ڪنارا جوڪون / نادار مثال:
جاپڻ وقت چام جي ڪِريا، ڪُنگرا ڪوٽ ڪفار،
صورت تنهنجي سڀ جڳ موهيو (شاهه: سر سارنگ)

ڪَنگِلو پنگلو: (ڪنگلو: ڪنگ جهڙو ضعيف يعني بيمار): اگهو / ناچاق.

ڪنگڻ ڪولابا: (ڪولابا: جوڳي فقيرن جا مرداناڳهه): فقيرن جا زيور. مثال:
ڪنگڻ ڪولابا ڪيوٽيون، جوڳين جا جنسار
(منٺار فقير راڄڙ)

ڪَنوپالو: (پانو: مٽي / ٺڪر جو ٿانءُ): رڌ پچاءَ لاءِ ٺڪر جا ٿانو / ٿانوَ ٿِپا / برتن / رڌ پچاءُ / سانجهڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪِنو ڪارو: ڪوجهو / بدشڪلو / بدصورت.

ڪنو ڪوجهو: بدشڪل / بدصورت / گدلو / ڇيڳرو. مثال:

(١)ڪنو ڪوجهو ٻه پنهنجو پلو.

(٢) مان نہ پنهنجي وس رهيس،مون تي ٿي پنهنجو وس هلاءِ
ڪين تون پنهنجي ڪَنِ ڪوجهن تان ٻيو ڪوئي ڪلاءِ
مهر سان مالڪ مٺا! پنهنجي "امين" جي سُڻ سدا.

(مخدوم محمد امين "فهيم")

ڪنوڪوڙهيو: (ڪوڙهيو: جنهن کي ڪوڙهه جي بيماري لڳل هجي):
گدلو / بيمار.

ڪُنواري ڪُماري:(ڪنواري:اڻ شادي ٿيل ڇوڪري /سهڻي ڇوڪري /
ڪچي: ڪچي يا ننڍي عمر واري): نابالغ / نوجوان.

ڪُنواري ڪَچي: ننڍي عمر واري/ نوجوان / اڻ پرڻيل ڇوڪري.

ڪني ڪوجهي: بدصورت / معمولي شڪل صورت واري، مثال:

ڪني ڪوجهي ڪارڙي گولي گنهگار

(مخدوم محمد زمان طالب المولىٰ)

ڪڻ ٿهہ: (ڪڻ: ان جا داڻا - ٿهہ: ان تي چڙهيل کلون): ان جا داڻا ۽ ٻهہ باند.
ڪڻ ڇڏي ٿهہ ميڙڻ: چڱي شئي کي ڇڏي گهٽ قيمت /
اهميت / ڪارج واري شئي کي کڻڻ.

ڪُٽڪ ڪِنجهڪار: (ڪٽڪڻ/ ڪنجهڻ/ ڪنجهڪارڻ/ درد کان دانهون
ڪرڻ): ڪٽڪن ڪانڌ چت ڪيو. جُهڙ پسيو جهڙڪن (شاهہ):
ڪِنجهڪو. ڪِنجهڪار / ڪُسڪ / ڇِنگهہ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪوٽ ڪڙولا: (ڪوٽ، قلعا / بنديخانا - ڪڙولا ، ڪڙڻ / ڪڙولڻ: ٻڌي سوگهو ڪرڻ / هٿن پيرن ۾ ڪڙيون وجهڻ / قيد ڪرڻ): قيد خانا / جيل خانا / ڪاٺ (ڪاٺ جو ٺهيل چوکٽ جنهن ۾ ڏوهارين کي بند ڪيو ويندو آهي) / زندان. مثال:

بيڪس بيوس ڪيئي نماڻيون،
ڪوٽ ڪڙولن ۾ قيدياڻيون،
"عُمر" جا آزار اجا ٻيءِ ساڳيا ڙي (عبدالڪريم گدائي)

ڪوپُ ڪلور: ڪوپ:ظلم. مثال:

ڪلاڙکي هٽِ، ڪُسڻ جو ڪوپ وهي (شاهه، سُر يمن ڪلياڻ)

ڪلور: ظلم / بي رحمي،انڌير /اوچتي مصيبت /بي انصافي / ڏاڍ / ڏاڍائي / ظلم / غضب /ناحق / هاڃو / قهر. مثال:

(١) هر دور ۾ ظالم جو ڪوپ ڪلور هلندو اچي!
(٢) ڪهڙو ڪوپ ڪلور ٿيو، مهڙو حادثا،
مون هنيون نہ ڏٺي، تہ ڪريان ڳالهہ ڪا.
(مخدوم غلام محمد ڀگائي)

(٣) مُرسل، مشفق ڪيو منظورُ
پوڻي ڪميٽا، ڪوپ ڪلور (شاهه محمد ديدڙ)

ڪوپا پهلوان: (ڪوپو: جنگي جوان / لڙائي جو ڪوڏيو / وڙهڻ جو شوقين- سگهارو): بهادر / سورهيہ / جاٺا / جوڌا / ڳوڌا / پلوان / دلير / قوي / پليارا (ٻل / سگهہ وارا) / شير مرد.

ڪوپا ڪلنگيدار: (ڪلنگيدار: ڪلنگي / تاج پهريل يعني بهادر): سورهيہ / سرواڻ / جوپ جوان. مثال:

توڪوپا ڪلنگيدار ڏٺا، تو سورهيہ ڪئين سالار ڏٺا
(ابراهيم منشي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪوُپا ڪنڌر / ڪنڌار: (ڪنڌر / ڪنڌار: بهادر جو ٽاڪرو ڪندڙ / مقابلو ڪندڙ): سورهيه / بهادر / وير / جوڌا / ڳوڌا / دلير / پلوان / شير بهادر.

ڪوپا ڪنڌاري: (ڪنڌاري: ڪنڌ سامهون وڙهندڙ / مقابلو ڪندڙ): سورهيه / بهادر / دلير / جوڌا / ڳوڌا / ڪنڌار (ڪنڌ ڏيئي مقابلو ڪندڙ جئن "ملهه" جي مقابلي ۾ پهلوان، ڪنڌ، ڪنڌ ۾ ڏيئي وڙهندا آهن.)

ڪوُپا ڪوڏيا: ڪوڏيا: ڪَڌ ڏيئي، ميدان ۾ ايندڙ): مقابلو ڪندڙ / سورهيه / بهادر / دلير / پلوان / جوڌا.

ڪوُپا ڪونڌَ: (ڪوُنڌَ: تازا توانا / نوجوان / سگهارا): بهادر / دلير / پلوان / ٻَلِي / بانڪا / شير مڙس / سورهيه / جوڌا.

ڪوُپا ڪوُنڌر: (ڪونڌر / ڳڀرو جوان / نوجوان / سگهارا): جاٺا / جوان / سورهيه / پهلوان / ٺاهوڪا جوان. مثال:

ڪـوپـا ڪـونـڌر مـرد مـٽيارا
سـامُـن تـــي سِـــرُ گهـورڻ وارا (عبدالڪريم گدائي)

ڪوجها ڪارا / ڪوجهڙا ڪارڙا: ڪارا ڪِنا / بدصورت / گدلا. مثال:

ڪوجهـڙن ڪـارڙن ۾ تـون ٿي وسين ٿو،
ٻگن پـوُرڙن کـي ٻـه رسـتو ڏسـيـن تـو،
زبان عام تي بس اها تات آهي.(غلام محمد "ممدر" لاڙڪ)

ڪوجها ڪنا / ڪوجهڙا ڪنڙا: بدصورت / بدشڪل / گدلا / جيڳرا، مثال:

ڪـوجها ڪـنـڙا قـياس جهڙا،
جـيون تـاجهان ۾ اوهان جي آڌار،
ساجن لهجو سار، اڃي اڙانگي وقت ۾ (مخدوم محمد امين فهيم)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪوجهوڪارو: بدشڪل / ڪنو / گدلو / بدصورت. مثال:

روح سين جا پورا آهن، ظاهر پل ڪو ڪوجهوڪارو. (ادل سومرو)

ڪوجهو ڪاٹو: بدصورت/ بدشڪل / مُهانڊن ٻِڇڙو / گدلو. مثال:

زرساڻ ڪوجهو ڪاٹو، اڳ ۾ اُهو اگهاٹو.

چريو ٻہ ٿئي سياٹو، زر آ تہ عشق نهہ پـهہ (شمس الدين بلبل)

ڪوجهو ڪچو: (ڪچو: اٹپڪل ٹانءُ، مثال:

باهہ ۾ پيو پڪو سو ٹانءُ ٿيو

جو رهيو ٻاهر، رهيو ڪوجهو ڪچو (خليفو گل محمد گل هالائي)

ڪوجهو ڪُمڪو: (ڪُمڪو: ڪُمي جهڙو يعني بدصورت / اٹوٹندڙ شڪل وارو): بدل شڪل / مُهانـڊن ٻيڇڙو / گـدلـو / بـدصـورت.

ڪوجهي ڪاري/ڪوجهڙي ڪارڙي: بدشڪل / ڪني / گدلي/ چيڳري.

ڪوجهي ڪُمڪي: ڪُميءَ جي شڪل جهڙي / گدل/ چيڳري، مثال:

ڪاري ڪوجهي ڪُمـڪي، آئـون مـورنہ مـوچاري.

(پير عبدالستار جهوڪ وارو)

ڪوجهي ڪـني / ڪـوجهـڙي ڪـنڙي: بـدشـڪـل / بدصـورت / ڪـنـي، مـثال:

(١) ڪوجهي يار ڪنيز، ڪنڙي بيحد بدڪار

(سڪندر خان کوسو)

(٢) يا خدا ڪرم ڪر ڪوجهي ڪني تي -

ڏاتر ڏي ڏڪن ۾، ڏيڏ ڏڪي ڪي. (فقير احسان دل رحماڻي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪوجهي ڪُوڙي: ڪُوڙي؛ جنهن جو "وڙ" (عادت) خراب هجي / بي وڙي / ڪني / بداخلاق / جنهن جي ڪاشائستگي نہ هجي / ماڻهپي کان ڪريل / بي مروت / بي لحاظ / نالائق / بي شرم / اڻ سهائيندڙ.

ڪوجهيون ڪُوڙيون: ڪُوڙيون؛ ڪُ+ وڙيون / جن کي ڪو "وڙ" نہ هجي / خراب وڙ يا عاد يا سلوڪ واريون يعني بداخلاق. مثال:

ڪاريون ڪوجهيون ڪُوڙيون، مور نہ موچاريون

(شاهہ: سرڪاموڏ)

ڪوڏ ڪپورَ: (ڪوڏ؛ ڪَڏڻ؛ لَڏڻ / ناز نخرا ڪرڻ)؛ شوق / ناز نخرو- ڪپور؛ ڪافور؛ سرهاڻ. عورتون لڱن کي، سُر هاڻ طور، ڪافور لڳائينديون آهن)؛ ناز انداز/لاڏ ڪوڏ. مثال:

پيس لوهہ "لطيف" چي، لتس ڪوڏ ڪپور (شاهہ)

ڪوڏر ڪاڻي: ڪاڻي؛ ننڍو ڪانو؛ مري ويل جو "ڪاڻي" سان قد ڪڇي ان مطابق ڪفن توڙي قبر جو بندوبست ڪيو ويندو آهي. لاش جي دفن لاءِ ڪوڏر ۽ ڪاڻي ٻيئي ضروري آهن. اصطلاح ۾ "ڪوڏر ۽ ڪاڻي" معنيٰ دفن ڪفن جو سامان جنهن جو انتظام هر انسان (مسلمان) لاءِ دير يا سوير ڪرڻو ئي پوندو آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪوڏر ڪَهاڙي: (ڪوڏر جنهن سان کاتي کٽجي- ڪهاڙي: جنهن سان جهنگ وڍي زمين کي صاف ڪجي ۽ ريج ڏيئي، هر هلائجي): هاري جي روزاني ڪم ڪار جا اوزار.

BASIC AGRICULTURE IMPLEMENTS مثال: سچو

ديس آرسُ پيچي آهه جاڳيو.

ڪِسانن آ ڪوڏر ڪَهاڙي سنڀاري (عبدالڪريم گدائي)

ڪوڏيون ڪسيرا: (ڪوڏيون: جيڪي ڪنهن زماني ۾ "سڪن" طور ڪم ايندڙيون هيون - ڪسيرا: سڪا. هڪ پيسي ۾ ٻه ڪسيرا هوندا هئا): معمولي سڪا. مثال:

جيڪي اسم سان دم، سي موتي ۽ هيرا،

جيڪي ويا اجايا سي ڪوڏيون ڪسيرا.

(مرزا قنبر علي بيگ حيدري)

ڪورَ ڪَسي: واٽر ڪورس / واهي، مثال:

تون اوڙهن ۾ اوجهرئين، نہ ڏسين ڪُور ڪسي.

(محمود ڪتياڻ)

ڪوري موچي: (ڪوري: ڪپڙو اُٺندڙ- موچي جُتيون ٺاهيندڙ): سنڌ جا پورهيت.

ڪُوڙ بدوڙ: تهمت / الزام / ڏوکو، مثال:

(۱) چڏيو ڪوڙ تان بدوڙني، ٻلاول سان ڪريو نہ ٻازيون

(ٻلاول)

(۲) حملا هوڏون، طعنا ٺُنڪا ڪوڙ بدوڙ ڪمال مبارڪ .

(شمس الدين بلبل)

ڪُوڙَ پچوڙي ڪوڙ پچائي: ڪوڙ پچوڙي، ڪوڙ. مثال: هي جڳ بازي ڪوڙ پچوڙي (نانڪ يوسف): دوکو / فريب / ٺڳي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪوڙ ڪُپٽ: ڪوٽ / بي ايماني / ڏوڪو / فريب. مثال:
(١) مورک ڪين هڻي، ڪوڙ ڪُپٽ پر پنج ڪون(چنڊراء سامي)
پرپنچ: ڪوڙو وهنوار / مهاچار-
(٢) ويڙو ڪوڙ ڪُپٽ، محبتي جي من مون. (چنڊراء سامي)
(٣) جتي ناهي ڪوڙ ڪُپٽ، "مسڪين" ويا ان مُلڪ ۾
(هادي بخش شاه "مسڪين")
(۴) "مسڪين" ري مُرشد جي، ٻي سڀ ڪوڙ ڪُپٽ
(هادي بخش شاھ مسڪين)
(۵) ڪو ڪوڙ ڪپٽ جو نان نہ هو،
سڀ ساٿي ها غمخوار هوا (عبدالڪريم گدائي)
(٦) ڪوڙ ڪپٽ ۽ دوکي سان گڏ. دولت ڏنُ وڌائين ويٺو
(شمس صابر)
(٧) جا ڪوڙ ڪپٽ جو ڪنڌُ پڃين،
سا پڙڪو ڪائي پاڻ ٿيون (تاجل بيوس)
(٨) هي يار جو گهر آ دل او سائين،
هت غيض و غضب کي دور رکو،
ان دل جي گهر ۾ ڪوڙ ڪُپٽ کي
آئي رهائڻ چا معنلي (علي اڪبر "اسير" قريشي)
(٩) ڪوڙ ڪپٽ جو وڄ وساري، پاڻ سُنا ٿي هلندا
(مير محمد پيرزادو)
(١٠) آهيون سڀ اسير ڪوڙ ڪپٽ جي ڪاٺ ۾ (خاڪي جويو)

ڪوڙڪچُ: ڏوڪو / فريب / غلط بياني / ايمان باطل. مثال:
(١)ڪوڙ ڪماء م ڪچ، اتي اور الله سين! (شاھ، سُر سَريراڳ)
(٢) ڪمائي اسان جي سڄي ڪوڙ ڪچُ،
نہ خالي ريا ڪان نہ صافي نہ سچ (شمس الدين بلبل)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪوڙ ڪفر: ناحق/ شِرڪ (ڪوڙ کي ڪفر سمجهيو ويندو آهي)مثال:

تو چئي ڪوڙ ڪفر شرڪ ڪنا جو پڙهي
لاالــــــه الاالـــــه (خليفو گل محمد "گل" هالائي)

ڪوڙ ڪُلفت: ڪُلفت (ڪُلوفت: بگڙيل اچار): دشمني / وير / حسد / اختلاف جنهن جو بنياد ڪهڙو ڪري "ڪوڙ" ئي هوندو آهي، مثال:

(١) ڪوڙ ڪُلفت بد ڪلامي، اي نه اسلامي اصول.
(حاجي احمد ملاحُ)

(٢) ڇڏي ڪوڙ ڪلفت سندو هي جهان،
محبت جي دنيا وسائي اٿم. (مخدوم محمد امين "فهيم)

ڪوڙِ ڪوڙيون: ويهن جو عدد / ويهون.

ڪوڙڪوڙ: ڪوڙ سارا / گهڻا سارا / اڪيچار.

ڪوڙا ڪذاب: لعنتي / ڪوڙ ڳالهائيندڙ، مثال:

سي سڀ خراب ٿيا لعنتي، ڪوڙا ڪذابا
ڪي پڳا، ڪي مٿا، مُٺا سي موڙها. (مخدوم محمد هاشم ٺٽائي)

ڪُوڙا ڪچا: ڪوڙ ڳالهائيندڙ، مثال:

ڪجو پٽيچ پنهنجا سچائي سچا،
ڪفر مان ڪيو سي ڪوڙا ڪچا.... (رئيس ضيا الدين "ضيا)

ڪوڙا ڪوٺا: ڏوڪيباز / منافق، مثال:

اسان جا قاصد ڪوڙا ڪوٺا، دانگي جهڙا ڪارا
(محمد سومار شيخ)

ڪُوڙا مُوڙها: (ڪوڙا: ڪوڙا ماٺهو / ڪوڙ ڳالهائيندڙ- موڙها: موڙهل / منجهيل): مت ڪسيل، ڏٺو ويو آهي ته ڪوڙا ماٺهو گهڻو ڪري مُنجهيل / مُنڊل هوندائي آهن. مثال:

ڪوڙن موڙهن ڦال نظر ۾.
لڙون وارن کي لال اندر ۾، سر سارو سبحاني.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪُوڙو ڪارَ مُنهون: ڪوڙي جو مُنهن ڪارو ڇاڪاڻ تہ ڪوڙي کي عزت ناهي ملندي.

ڪوڙو ڪَپيتو: (ڪَپيتو: جنهن جي ڪا ساک پت / اعتبار نہ هجي): دوکيباز / بي ويساهو.

ڪوڙو ڪچو: بي ساکو / بي ويساهو مثال:

آهيان ڪمين ڪوڙو ڪچو، خارج کهٽو، دل سخت خام
(شاهه محمد ديدڙ)

ڪوڙو قولن- ڪچو: (قولن ڪچو: جنهن جي قول / وعدي تي ڪو اعتبار نہ ڪجي): بي ويساهو / دوکيباز.

ڪوڙو ڪلال: (ڪلال: شراب وڪڻندڙ / کهتيوال جيڪو شرابين کي شراب متعلق ڪوڙا دلاسا ڏيندو آهي، مثال: ڪوڙو ۽ ڪلال ٻئي اکر هيڪڙي): بي ويساهو / گشٽي / بي اعتبارو.

ڪُوڙو ڪوڙهيو: نفرت جي لائق / بي ساکو. ماڻهو ڪوڙي کان ائين پري ڀڄندا آهن جيئن ڪوڙهئي کان. ڪوڙهيو: ڪوڙهہ جي بيماري ۾ ورتل): بداخلاق / گدلو.

ڪوڙهيو ڪارمُنهون: (ڪوڙهيو: ڪوڙهہ سبب، ماڻهو جنهن کان نفرت ڪن - ڪار مُنهون، جنهن جو ڪنڌ، ڪڏن ڪمن سبب هيٺ هجي: ڪوڙو / بداخلاق / گدلو / بيمار / اخلاقي طرح گدلو.

ڪوڙهيو ڪوجهو: ڪوڙهيو: ڪوڙهہ وارو- ڪوجهو: بدصورت ڪوڙهہ ۾ ورتل بدصورت هوندوئي آهي / ڪوڙي جو بہ ساڳيو حال آهي.

ڪوڙئين پَتئين: ڪيترائي / قسمين قسمين / ڀانت ڀانت جا / گهڻا سارا. مثال:

(١) ڪوڙئين پتيئن ڪانگ، اڏايم اُڇيج تون (شاهه)

(٢) ڪوڙئين پتيئن اُن جا هٽ متي هيٺن،
ٻنهي جهانن، هو ويچارن واهرو. (قادر بخش بيدل)

(٣) اڏايام عجيب لئہ ڪوڙئين پتيئن ڪانگ (مصري شاهه)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪُوڙي ڪاٺياري: (ڪاٺياري: جنهن جو ڪوڙ يا ڪا گهٽتائي ظاهر ٿي پوي / جنهن تي ڪا تهمت هجي- ڪوڙي: ڪوڙ ڳالهائيندڙ جڏهن تہ ڪوڙ بہ هڪ ڪاڻ / ميار / گهٽتائي آهي): بي ويساهي / بي شرم / ڪوتي / ڪاٺائتي / عاجز / لاچار.

ڪوڙي ڪَڏي: منافق / بدعادتي / ڪَليڇٽي. مثال:

پنهنجي پٽيءَ سان ڪوڙي ڪَڏي ڪَساڪٽي

پٿر ڪان سخت توٽي تون صورت ٻر ماڪٽي (سويراج نِرمل داس فاني)

ڪُوڙي ڪوٺياري / ڪوڙياري: (ڪوٺياري: ڪُوڻ / ڪاڻ واري - ڪوڙياري: ڪوڙ ڳالهائيندڙ): بي ويساهي / ٺڳيندڙ / دوکيباز.

ڪُوڪ پُڪار: (ڪوڪڻ پُڪارڻ: فرياد ڪرڻ / دانهڻ): دانهن / رڙ / راڙو / واڪو / فرياد. مثال:

سُڻ سوال سڳهو هيءَ دانهن منهنجي،

آهي ڪوڪ پڪار تو ڏانهن منهنجي،

اڃي پاڇهہ ڪر، وٺ ٻانهن منهنجي

هن سام پيل ڪي سَڏارج تون (منٺار فقير راڄڙ)

ڪُوڪڻ ڪُرڪڻ: (ڪُوڪڻ: دانهن ڪرڻ-ڪرڪڻ: ڪونج وانگر ڪاڪرائڻ / واڪا ڪرڻ): ڪنجهڻ / رينگڻ / واڪڻ (واڪا ڪرن) / وِجهلڻ.

ڪُوڪون ڪارون: پڪارون / دانهون / روڄ راڙو.

ڪوڪون ڪِيهون: رڙيون / دانهون / پڪارون. مثال:

لڳيون جن کي نوڪون نينهن سنديون

اهي ڪوڪون ڪيهون ڪيئن نہ ڪنديون

(پير شاهنواز عارف المولي)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

ڪُولڏَرُ ڪَنڏَرُ: ڪونڏر، ڪنڏار / بهادر، مثال:

ڪُندري هئي ڪونڏر جي هٿ ۾ هو مرد مٺيادار
(فقيرعلي بخش جمالي)

ڪونڏر اچي تو ڪئي پهلواني پڏر (حاجي حقير ابن مگڻ)

سُروهيہ / دِلير / بانڪو

ڪولري پريو ڪامڙيو (ڪونري پريو: ڪونرو/ڪَرو پري ڏيندڙ- ڪامڙيو: ڪم تي لڳايل مزور): نوڪر / چاڪر(چاڪري / خدمت ڪندڙ) ٽهليو (ٽهل / خدمت ڪندڙ) / خادم.

ڪوهہ ڪچاڙو: چا / ڪهڙو / چو، مثال:

ڪوهہ ڪچاڙو، جن چيو، واتان سي ورسيا
(مخدوم عبدالرحيم گرهوڙي)

ورسيا: روڪيا ويا / پوئتي رهيا / محروم ٿيا.

ڪوهيارل ڪيچ ڌڻي: (ڪوهيارل: ڪوهہ / جبل جو رهاڪو - ڪيچ ڌڻي: ڪيچ مڪران جو مالڪ): پنهون (سسئي پنهون جي داستان جو هيرو)، مثال:

هوتن سان "حسن بخش" چئي، ٿيان هيڪاندي هاٿي،
ڏسان ڪوهيارل ڪيچ ڌڻي، ملڪ مڙيئي ماٿي....
(حسن بخش شاهہ)

ڪوء سوء: (ڪوئڻ سوئڻ: بچت ڪرڻ): بچت / پاڇي / اُپراسو / اُپراس / ميڙا چوندي / صرفو / ڪيوٽ / ڪفايت / قناعت.

ڪوء ڪسوء: (ڪوئڻ ڪسوئڻ: ڪچوئڻ / گهٽائڻ / بچائڻ / بچت ڪرڻ / مُسائڻ): بچت / ڪچُوء / اُپراسو / ميڙاچوندي / ڪيوٽ / ڪفايت / قناعت / پاڇي / سانگ / صرفو.

ڪوئي ڪَسوئي: بچائي / بچت ڪري / پاڇي ڪري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪُهٽ ڪنڊ: ڪهٽ، ڪوُنهٽ ڪوُنهاٽ، نر ڏڪي جي ڪنڊ تي ڳنڍ وانگر / ٿيل ماسُ / ڪنڊ)، ڪانڊ / ڏڪي جو ڪنڊو / ڪانڊو/ پلا ڏاند پٽارا جن جي ڪلهن تي ڪونهاٽ/ ڪونهٽيون هجن. مثال:

نرن اڪيون ٿيون سمنڊن جا پار پنڌ ڏسي
ٿرن دليون ٿيون پٽارن جا ڪُهٽ ڪنڊ ڏسي.
(عرساڻي محمد اسماعيل "فدا")

ڪِهه جِهه: اهڙي ڪنهن. مثال:

ڪِهه جِهه ڳهيڙ ڳهڙي، جُن اوتڙ تڙ تئون. (شاهه)

ڪهل ڪهڪاءُ: رحم / قياس / ٻاجهه / ديا / ڪرپا.

ڪَهِلڻ ڪَڙهڻ: پِرائڻ / سمجهڻ / عزت پياري ڪرڻ / پنهنجو مانُ سُجاڻڻ. مثال:

جيڪڏهن پاڻ کي کهلين ڪڙهين ته اهڙو ڪڏو ڪم نه ڪر.

ڪُهنگ ڪانٽرا: ڏنڊ جا پکي / پکِهه / پکها. مثال:

ويا مور سڀ مري نه رهيو هنج ڪو "قليچ"
سر ير آءُ. ڪُهنگ ڪانٽرا شهزور تو ڏسان

(شمس العلماء مرزا قليچ بيگ)

ڪُهنو ڪُراڙو: جهونو / جهوُر / پيرو ڪکُ / پُراڻو / آڳاٽو.

ڪُهنو ڪُرڪٽ: (ڪُرڪَٽُ: ڏسڻ جو ننڍو پرعمر ۾ وڏو / ڏينبو / ڊِمٺو)، ڪُراڙو / جهوُر / ڪکُ / پيرو.

ڪيراڙڪڙيون: ڪير: تڪبيري صورت: ڪيراڙ)، خنجر / ڪٽاريون / ڪٽار/ هٽ ڪڙيون / ڪڙولا. مثال:

ڪيراڙئن ڪڙيون ڪمند، ڪاڪل ڪليجن منجهه ڪنڊا.
(مصري شاهه)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ڪيٽ پيٽ: ڪيٽ، ڪيٽي. DELTA/ ISLAND IN THE RIVER BED
جيئن تہ ڪيٽي سامٽيا، ڪيٽي پٽو، ڪيٽي بندر وغيره.
مثال: ڪونجون هر مند ڪيٽ تي، لميون ڏين لاٿون
(ابراهيم منشي). اهڙي طرح "پيٽ" مان پيٽاري يا پيٽو.
مثال طور "دادو" ضلعي ۾ درياهہ جي پيٽ ۾ هڪ ڳوٺ
آهي جنهن کي "پيٽو جتوئي" سڏيو ويندو آهي. صورتحال
اها هوندي آهي تہ درياهہ هڪ طرف پائيندو آهي تہ ٻئي
طرف پاڻي لهندو ويندو آهي ۽ زمين نڪرندي ويندي آهي، اها
زمين لٽاشي (لَٽَ واري) هوندي آهي ۽ آبادي لاءِ بهترين
ٿيندي آهي. اهڙي زمين کي درياءُ خوردي (درياهہ ڪاڙل)
يعني "ڪيٽي" سڏبو آهي. اهڙي هنڌ تي هاري ناري ۽
مالوند، مال چارڻ لاءِ اچي گڏ ٿيندا آهن ۽ اهڙين هنڌن تي
ڳوٺ ٻڌجي ويندا آهن.

ڪيٽون ڪيٽ: درياهہ خوردي زمين/ درياهہ پاتل زمينون. مثال:
پاڻي پسندين ڪنڌي ڪناري، تَمر ترايون، ڪيٽيون ڪيٽ
(ابراهيم منشي)

ڪيچ ڏٺي ڪوهيارل: (ڪيچ جو رهاڪو/ جبل جو رهاڪو): پنهون/
"سسئي پنهون" جي داستان جو هيرو/ سورمو ڪوهيارو.

ڪيرت ڪٿا: (ڪيرت: ڪيرتڻ: ديوتائن جي تعريف ڪرڻ- پاٺ
پوڄا-ڪٿا (هندن جي ڌرمي ڪتابن مان شبدَ ٻڌائڻ):
هندن جي ڀڳتي ڀڄن/ مذهبي گيت / قوالي / پوڄا/
ڪيرتن عبادت. مثال:
ڪِيان تان ڪڙو ٿيان، ڪنهن سان ڪريان ڪيرت ڪٿا
(منٺار فقير راڄڙ)

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

ڪيري ڪِلي: (ڪيري، ڪلي. مثال؛

(۱) ڪپڙا ڪيريءَ ۾ ٽنگيا پيا آهن.

(۲) اي نہ ڀانن پِيرُ، جيئن ڪينرو ڪيرَي ٽنگيو

(شاهہ؛ سر پرڀاتي)

ڀانن / لنگهن جو اهو طريقو نہ هوندو آهي تہ، سُرندو، ڪليءَ ۾ ٽنگي وڃائڻ ڇڏي ڏين!- ڪلي؛ ڪا شي ٽنگي رکڻ لاءِ ڀت ۾ کوڙيل ڪِل؛ ڪوڪو.

ڪيڙا مڪوڙا: جيت جڻيا / جيت جتوڙ .

ڪيس ڪارا: ڪاروٻيار/ گهرا ڪارا. مثال؛

گهرا ڪيسو ڪيس ڪارا ڏسي شائق ٿيا شامي. (مصري شاهہ)

ڪِيسُ ڪَلُور: ظلم /ڏاڍائي/ ڦهر. مثال؛

(۱)عين ٿي گذريو عرب ۾، ڪيس هي کهڙو ڪلور؟

ڪيئن امامن تي اچي ڪڙڪيا سوئر ۽ ٿا ٻلور.

(مولوي شفيع محمد هاتف")

(۲)ڪَن ڪيڏا ڪِيس ڪلور، ڪارا نيڻ ڪجل سان

(سيد سردار علي شاهہ "ذاڪر")

(۳) ڪندا ايڏو ڪيس ڪلور، مون کي معلوم نہ هو.

(سيد سردار علي شاهہ "ذاڪر")

ڪيسوقَلَ ڪرير: جهنگلي ٻوٽا ۽ وڻ/ ڪرڙن جهڙا ننڍي قدوارا وڻ. مثال؛

ڪوڙين ڪرڙ ڪڪوريا ڪيسو ڦل ڪرير،

مهر ۽ چڙهيو مينڌرو. (تاجل بيوس؛ سر راڻو)

ڪيفي ڪَجليون: نَشيلا نيڻ/ خماريل اکيون. مثال؛

دست بدستي صفا سودو ڪيو اقرار اربيلين

قرب جي پيچ ۾ قابو، ڪيفي ڪجليون ڪڙايون سي

(فقير غمدل سائين)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪينو ساڙ: بُغض/حسد. مثال: ڪينو ساڙ ڪدورت ڇا جي؟ڇا جو هي تڪرار؟ (عبدالڪريم گدائي)

ڪينو ڪُپت: (ڪينو: ڪين هجڻ): ناشڪري/ بد خواهي.

ڪينو ڪدورت: ڪدورت: ڪُلفت - ڪينو: ساڙ. مثال:

ڪي ڪينو ڪدورت ڪر محبت سندي ڳولا

(حاجي عبدالله "واقف" ٺاورشاهي)

ڪينو ڪروڌ: (ڪروڌ: ڪاوڙ): عتاب

ڪَيو ڪَرتيو: (ڪرڻ ڪرتڻ ؛ ڪيل ڪر يعني نيڪي): ڪيل نيڪي جو ڪر.

ڪيها ڪهڙا: ڪُڇاڙو/ ڇا/ ڪير. مثال:

هادي تنهنجي حسن جا ڪيها ڪهڙا نظارا (نانڪ يوسف)

ڪيهي ڪهڙي: ڪيهي: ڪهڙي WHICH/WHAT ، مثال:

واتون ويهه ٿيو ڪه ڇاڻان ڪيهي ويا! (شاهه):

ڪهڙيءَ پر/ ڪهڙيءَ طرح/ ڪهڙي نموني.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪ

(لفظن جا جوڙا: 214_ ڪل لفظ : 428)

ڪاٻ ڪِٻ: واهه / ڪسيءَ جي ڪناري جو ڀڳل هنڌ: ڳهارو. مثال:

روز روهن ۾ نهاريان آءٌ پنهل جا پير پٻَ
پير منهنجا ٿياپٽون، پَئڙا اکڙين ۾ ڪاٻ ڪِٻَ
(خليفو محمد قاسم)

ڪاٻ ڪَبَ: وڍ / زخم / ڦٽ /ريش.

ڪاٻُ ڪَنڊُ: (واهه / دريا جي بند کي ڪٽان روڻ پوڻ / بند ٽٽي پوڻ):
شگاف / ڏرڙ / ڳهارو. مثال:

اوچتو منهنجي اکين مان آب تيئن جاري رهي،
جيئن پوي ڪنهن ويل وهندڙ واهه کي ڪو ڪاٻُ ڪَنڊُ

ڪاٻڙ ڏاوڙ: ڏائي يا ڪاٻي هٿ سان ڪم ڪندڙ/ڪاٻڙيل/ ڏائڙا / ڏاٻڙ
(ڪاٻو ڏائو: ڏاٻو/ڪٻو)

ڪاتو ڪرڙو: (بئنڪ ۾ ڪاتو Account کولڻ/ زمين ۽ ٻي غير متحرڪ جائداد کي ڪاتي چڙهائڻ/ ڪاتي بدل ڪرڻ / جائداد جو ڪاتو بدلائي ڪنهن ٻئي جي نالي ڪرڻ): ڪاتي کولائڻ وارو عمل / ڪاتي بدل / ڪاتي چاڙهاٽي / واپاري حساب ڪتاب جو ورق / زمين جو پروانو / سَند / سرڪاري دفتر ۾ مالڪاڻي حقن جي داخلا/ جائداد جا ڪاغذ پٽ. مثال:

ڪاتو ڪرڙو رک سنڀالي، سڏ اچهو کي ٿيو اچهو
نيٺ ٿيندين محتسب هن ڪِبريا جي سامهون (انجم هالائي)

ڪاٽ ڪوٽ: (ڪاٽِڻ ڪوٽڻ): سوراخ/ ٻرگهل/ ٽنگ/ ڀانيڙ (وڏوسوراخ).

ڪاڻائوُ ڪاڻوُ: ڪٽي ڪمائي ايندڙ/ ڪتندڙ/ ڏن ڪمائيندڙ/ لاٻ آٽيندڙ/ محنتي / محنت مزدوري ڪندڙ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪاٽوٻا ڳنيپون: ڪاٽونبو، جهنگلي ميوي جو قسم. مثال:

ڪاٽونبا ڪائجن، مينهن وسندا موٽ تون (شاهه) - ڳنيپون:
مينهن ڪان پوءِ زمين جي اُڀار تي پيدا ٿي پوندڙ ڦل/
ميوو جيڪو ٻوڙ ڀاڄي طور ڪم ايندو آهي/ ٿر جا
جهنگلي ميوا ڀاڄيون. مثال: ڪنڊين ۾.

(۱)ڪاڄ ڪتونبا ڪنيپون، ڪائر پٽ پر ڪنڊين ۾ (مصري شاهه)
(۲) ڪِهه ڪاٽونبا ڳنيپون خاصا سندن ڪيڻ (مصري شاهه)

ڪاٽِي ڪَرڙي: زمين ڪي کوٽڻ ۾ ڪرڙڻ/ واهه يا واٽر ڪورس ڪي کوٽي،
ڪرڙي مٽي ڪي ٻاهر، ڪناري سان ڦٽو ڪيو ويندو آهي ته
جيئن پاڻي سولائي سان/ پوري طرح وهي سگهي ۽ زمين
کي پهچي سگهي.

ڪاڄَ پيچُ: (ڪائڻ پيئڻ): ڪاڏو پيتو/ ڪاڏو خوراڪ.

ڪاڄَ ڪِاٽونبا: (ڪاڄَ: ڪائڻ جي شيءِ/ ڪاڄو/ ميوو- ڪاٽونبو:
جهنگلي ميوو): ڪاڏا پيتا/ ميوا ڀاڄيون.

ڪاڄَ ڪورمان: (ڪورمان: ڪور مان): عمدا ڪاڏا، ست رڃي طعام.

ڪاڏ خوراڪ: (ڪاڏ: غذا- خوراڪ/ ڪاڄ ڪيڻ): ڪاڏي جو
معاوضو/ ڪائڻ پيئڻ/ چوڙڻ ماڻڻ جو خرچ پکو.

ڪاڏل پيتل: استعمال ڪيل/چوڙيل ماڻيل:، مثال:

مان ساعت جي مهمان، ونديس موڪلايو
ڪاڏم پيتم گڏ ڳذاريم وسئون ڪين وساريو
(ڳيچ/ سهرو/ لاڏو)

ڪاڏل ڪپايل: جيڪي ڪجهه ڪاڏو پيتو ويو هجي/ داٽو پاٽي (ڪائڻ
پيئڻ) ڪاڄ/ خوراڪ/ طعام. مثال:

ڪاڏو پيتو: (۱) ڪي ڏينهن گڏ رهڻ ڪان پوءِ ميزبان کي
مهمان کي چوندو آهي: ادا ڪاڏو پيتو معاف ڪجانءِ!
وري الائجي ڪڏهن ملڻ ٿئي!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪاڌو خوراڪ: ڪاڌو پيتو. مثال:

مليو تو مقرر قدرت واري قدرسان (رئيس امام بخش جتوئي صابر)

ڪاڌو ڪاچ: طعام / آب داڻو / ڪاڌو پيتو.

ڪاڌو کيڻ: خوراڪ / چوڳو / ڪاچ / طعام / چوڻو.

ڪارَ ڪارَل / ڪارڙ / ڪارول: ڳڊو / ڳڊوڙ / ڳاڏڙ / ڳـاڏوڙ / ڪــريل / ڳڏجي سڏ جي ويل.

ڪارا ڪتا: ذاتيءَ ۾ ڪتا / ڪسارا ڪڙا / ڪوڙا. مثال:

(۱) پوءِ ماڪيءَ جي مک جيان ورهايان مٺايون
ڇڏيان نرخ ڪيري مان ڪارن ڪتن جو (ذوالفقار راشدي)

(۲) اوهان ڪارا ڪتا آڳرا. اسان ٽپڪا آهيون (تاجل بيوس)

ڪاراڏو وِراڏو: آڪڙيلُ / ڪاوڙيل / ناراض / ميجريل.

ڪارائڻ پيارڻ: (ڪارائڻ پيارڻ: ڪاڌو خوراڪ ڏيڻ). مثال:

(۱) ڳنڍ جي ڳوڙهي مَتِ جي موڙهي ڪي سدا ڳولي پــيــو
جوڻي ڪارائي پياري پيو سدائين بي حســـاب (ميان جي)

(۲) نالي ڏٺيءَ جي اسان ڳوٺ پنهنجي جـي،
غريبن کي خوش ٿي ڪارايون پياريون (گنج)

ڪارو ڪِهڙَ: ڪِهڙ وانگر ڪارو / ٻـِن ڏرين کي ڪارڻ (ورغـــلائڻ) وارو / ڦيٽارڙو وجهندڙ / ٻـــ ويڙهائو.

ڪارو ڪتو: ڪوڙو ڪسارو / ڪتي ذاتيءَ وارو / ٻاڙو / لـُوٽائيل. مثال:

وجهي لوڻ لئڙ ۾ ڪريون طعام تـــيار،
ڪارو ڪتو چوڻ ۾ عيب اسان کي عـــارُ
ڏکيو سکيو وقت ڪاٽي نباهي ويندا سين (صالح سنڌي)

ڪاروُ ڪَڏن ڪوٽ: ٻين لاءِ ڪَڏون ڪوٽيندڙ / لوٽڙيو / ٻچاپڙو / ڪَڏهرو / ڇيٽا پور / فتنو اُٿاريندڙ / لچ / بدمعاش.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪارو ڪڏن ڪوٽڻو: پين لاءِ ڪڏون ڪوٽيندڙ / فتنو مچائيندڙ / لچ / بدمعاش.

ڪاريون چاريون: ڪيڙ جهڙا وڻ ، مثال:

ڪِلن ڪيڙيون ۽ ڪاريون چاريون آهن ترڙيون تاريون
ليارن آ جهلي لعلي، پياهِن قوڪ هِت قاتي. (مولانا نور الدين "نور")

ڪاسرو ڪرڪسو: ڪاپرو / ڪِٽ پٽِ / پتوڙ / پچاڙ / ڳهِل گينداڙ / لتاڪو / اوگهہ پوگهہ / آگهہ پُگهہ / بچت سچت.

ڪاڪڙِ ڪُوڪڙِ: قوڪ / ردي مال Riff Raff / للوَ پَنجو / گروگنجو.

مثال: سٺو مال سارو ڪپي ويو، باقي وڃي بچي آهي ڪاڪڙڪوڪڙ.

ڪامَ- ڪاڏو ڪامَ ڪاٿو: ڪام (ڪامڻ: سڙڻ): / ساڙ / ڪينو / حسد / ٽانڊي / بغض: ساڙ سڙيو / اندر سڙيو / ڪاڏل / سڙيل / حاسد / ويري / اندر جو پليت / بُغض رکندڙ.

ڪامِڙيو / ڪامٽيو ڪاٽِڙيو: ڪامٽيو: ڪاڻ ۾ ڪم ڪندڙ مزدور- ڪامڙيو: ڪامڙيو / ڪمي / مزور- ڪاٽڙيو: ڪاٽي هٽندڙ / واهن ۽ ڪسين ۾ گڏ تيل لَٽَ (واري ۽ مٽي) ڪڍي ٻاهر ڪرڻ لاءِ ڪوڏاريا (ڪوڏر هٽندڙ)مزور ڏاڍي محنت ڪندا آهن. اصطلاح ۾ ڪاٽي هٽڻ / ڪٽڻ معنيٰ ڪو ڏکيو ڪم ڪرڻ" آهي، مثال طور چوندا آهن: ڪهڙي ڪاٽي هٽي آيو آهين؟: پورهيت / مزدور / محنت ڪش / ڪاٽي ڪٽندڙ / ڪوڏاريو / ڪاٽِير / ڪاٽڙيو.

ڪامڻ پڇڻ: سڙڻ / پچرڻ / وِجهلڻ، مثال:

(١) ڏاران لڇڻ، ڪامڻ پڇڻ، هاڃي هڃڻ،جهوري جهڄڻ،
محبوب وٽ ڪا التجا، آهي عبث آهي عبث!
(خليفو گل محمد "گل")

(٢) پوي بوءِ ٻاهر تي ڪامڻ پڇڻ جي،
توٽي ڪو پُجي ٿو، اندر دل ۾ داڳ (خليفو گل محمد "گل")

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(۲) قلب ۾ کامڻ پچڻ، عشق جو آهي ڪمال.
(رشيد احمد لاشاري)

کانچوکوٻو: ڪڏو / کامو / ياڏ / ٻهَلُ / ٻرکهَل.

کانڌِ کميا: صبر / سهپ / برداشت / ڌيرج / تحمل.

کانڌائتو کانڌير: ڪانڌيرو / ڪانڌورو / صابر / ڌيرج وان / کميا وان / بُردبار / ڌيرائتو.

کاٿلُ کريلُ: کاٿلُ: سڙيل، اهريل - کريل: بگڙيل): سورن سڙيل / نياڳو / بدنصيب.

کاٿَلُ کَنيل: (کنيل: جنهن کي سورن ۽ بيمارين کٽي ڏنو هجي): هنيل / ماريل / ڏُتڙيل.

کاٿل وِساٿل: (وساٿل: گهٽو وقت آبادي هيٺ نہ ايندڙ زمين / سوکهڙي يا پاڻي جي اٺاٽ هيٺ آيل زمين): غيرآباد / اُسَ جي سڙيل / پاڻي جي اٺاٽ سبب سڪل زمين / ساهي هيٺ ڇڏيل زمين.

کاٿو ساٿو: سڙيل ٻريل / ٻَبَلُ.

کاهي کڏ: کاهہ / کائي / ڇَري / (ڇري پٽڻ: کڏ کوٽڻ) : خندق، مثال:
تا کاهيءَ کي عربي ۾ خندق چون
تڏهن جنگ خندق تا نالو لکن (حافظ عبدالله بسمل" تکڙائي")
شهر يا قلعي جي چوڌاري کوٽيل کڏ. اهڙين کاهين تان پوءِ کي ڳوٺ پڌجي ويا. مثال طور نوشهري فيروز ضلعي ۾ کاهي راهو، کاهي کَنيا، کاهي ممن / سانگهڙ ۾ کپرو کاهي / حيدرآباد ۾ کاهي روڊ وغيره.
کنهن زماني ۾ سنڌ ۾ رواج هو تہ ڌارين جي حملي کان بچاءَ خاطر متاهن هنڌن تي شهرن کي کوٽ / قلعا ڏياري،

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پاسن کان وڏيون کڏون / نهاريون / کاهيون / کوٽائي، انهن ۾ پاڻي پرائي ڇڏيندا هئا ته جيئن دشمن سولائي سان ڪامياب حملو نه ڪري، مثال طور حيدرآباد جو پڪو قلعو ۽ خيرپور ضلعي ۾، ڪوٽڏيجي (ڏيجي وارو ڪوٽ قلعو) مشهور آهن؛ اونهي ويڪري کڏ / خندق.

ڪائڻ پيڻ: کاڌو پيتو / کاڌو خوراڪ. مثال :

(١) ڏسو ٻارڙا هر طرف ڏي کلن ٿا،
ڊڪن ٿا، گهمن ٿا ۽ کائن پين ٿا (جان محمد جوکيو عاشق المولائي)

(٢) سڪ ته ”نصير“ کي محب ملڻ جي
ڪائڻ پيڻ حرام، ڪيو ٿئي.. يار اسان کي (شاهه نصير نقشبندي)

(٣) ڪائڻ پيڻ، اٿڻ ۽ ويهڻ ۽ گهمڻ ڦرڻ،
سڀ ۾ ڏئي اسان کي مدد بار بار اک.
(حڪيم محمد صادق طالب)

(۴) بي غيرت جي جائز نه آهي نماز
بي غيرت سان کائڻ پيئڻ بند (دادن فقير)

(۵) ٿيا سورڪئين سختيون سهڻ،
خوشيون ويون کائڻ پيڻ! (پير شاهنواز شاهه عارف المولائي)

ڪائوُ پائـُـو: کائيندڙ پٽيندڙ / پٽي کائيندڙ / زوري وصول ڪندڙ / مفت خور / پَٽ سَٽَ تي گذر ڪندڙ.

ڪائو ڪائڻ وارا: (ڪائو: هڙ کائي ويندڙ / پرائو مال تڪيندڙ مثال طور حرام خور لاءِ ٽوڪ طور چئبو آهي؛ ادا پائو هڙِڪائو!)؛ لالچي / لوڀي / حرامخور / ٺڳ / ڪوڙو يار، مثال:

مشڪل آهي جو ملي دوست سچو دنيا ۾
ڪائو آهين يار ته ڪائڻ وارا (ميرعبدالحسين خان سانگي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪائو پاڏ ڪائو ڦاٽ: (ڪائي ڦاٽڻ / پيٽ ڦوڪي ڪاٽڻ)؛ ڪائي ڦاٽيندڙ.
مثال؛ ڦبيا اهي جي ڦاٽي مئا!)؛ پيٽي / پيٽ پري ڪائيندڙ.
مثال؛ پيٽي پٽ، گهر جي سونهن!؛ وڏ پيٽو / پيٽو. پيٽوڙي.

ڪائي پي: (ڪائڻ پيڻ؛ ڏوڪري ڪائڻ / ڪائي رڄ ڪرڻ)؛ ڪائي پي مؤج ڪري / ڪائي رڄ ڪري / ڪائي اوباري. مثال؛
(۱) ڪو رهيو نہ رهندو هِت هن سَراءِ دهر ۾.
آيو رهيو ۽ ڪائي پي هرڪو روانو ٿي ويو. (غلام احمد نظامي)
(۲) نہ ڪايان ڪاج تنهنجا هِت، وڃي ڪاهڙ ۾ ڪائي پي.
ڪنديس ڏٽ ڏينهن ۾ ميڙي، اباڻن سان آڪاٽي
(ميوو خان موج لغاري)

ڪائي ڪپائي: خرچ ڪري / ختم ڪري. مثال؛
هليا صبح جي وقت سڀ موڪلائي.
ڏئي بار قرضن جو ڪائي ڪپائي (عبدالڪريم گدائي)

ڪتا ڪاهيون: ڪاهيون؛ ٻڪرين جي ڏاس مان ٺهيل ٻورا.

ڪِتو ڪريو: (ڪتو؛ اهڙو سادو ماڻهو جنهن کي چيڙائي ڪِٽ (ڪ هيٺ زير ۽ ٽ تي پيش) ڪجي- ڪَرَيو؛ ڪريل)؛ وات پٽو / ٻودلو / سادو.

ڪَتو ڪَهرو: (ڪتو / ڪتي؛ ان جو / جي اُٽيل / وڏتو / اوڏتي (چادر) جنهن کي وار وِترا هوندا آهن. انهيءَ ڪري ڪتو / ڪتي جسم کي ڪهرو لڳندو / لڳندي آهي)؛ اُن يا ڏاسَ مان اُٽيل اوڏتو / لوئي / ڪمبل / ڏوڙو.

ڪتيون لويون: اوني شالون / اُن يا ڏاس جا ڏوڙا / گرم پوتيون. مثال؛
ڪتا ڪتيون لويون، ان جا ويس وڏاٽا.
ڏاج ڏوئيرن جو ڏين ڏيءَ کي پرٽي پُجاٽا (منٺار فقير راجڙ)

ڪٽ پِٽ: ڪهپي / ڪروڌ / گِهل / ريڙهہ پيڙهہ. مثال؛

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪــٽ پــٽ ۾ گــذاري ســـون، سڄــي رات الـيـن ٿي،
جــهــڳڙي ۾ تــيــو صــبــح ۽ آئــي تہ اذان نــيــٺ
(پروفيسر ڪانڌ ازڪر اچي، حاجي محمود خادم)

ڪِٽ ڦِٽ: کهــپــي / کــروڌ / ڳِهـل گــنيداڙ. مــثال:

(١) نکا ڳهپي، نکا ڪِٽ ڦِٽ، حيا هيـراڪ مارو جڻن،
ڪنوانن ڪي اشارو بس، اشاري تي ڊِڪن ڊاني (سر شار عقيلي)

(٢) هدايت ڏي زميندارن کي ڪڙمين سان نہ ڪن ڪِٽ ڦِٽ
تہ آزادي سان پنهنــجا ووٽ ڪــن سي دان يا مولا.
(حيات شاهہ حافظ)

ڪَٽل ڪاٺَل: (ڪَٽل: سِجو- ڪاٺل: سڙيل / ٻَريل): ڪنگال / ترڙ پينگيو.

ڪَتو ڪارو: ڪَڙو ڪسارو / لوٽيائو / تُرش / تِرهَ / ڪتي ذائقي وارو. مثال:

نيارو رنگ رس وارو عجائب ٻول ٻي پنهنجو
ڦڪو ڪــوڙو ڪتو ڪــارو مٺــو آ ٽول ٻــي پنهنجو
(فقير غلام علي مسرور)

ڪتي ڪاري: اٺوٽندڙ ڳالهہ / ڳهتتائي / وِڏ / عيب، مثال

مون اوڳڻ ڪو ڏٺون جو هڻ ويا مون کي ڇڏي.
درڳذر آخر سنــدم هــرڪا ڪتي ڪــاري ڪــندا.
(مخدوم محمد زمان طالب المولي)

ڪتندڙ ڪمائيندڙ: ڪاٺـو / ڪتي ڪمائي ايندڙ / ڪمائي ڪندڙ.

ڪَتي ڪَمائي: (ڪتڻ ڪمائڻ: ڪمائي ڪرڻ (To Earn): پراپتِ/لاڀ / اُپت / اُپراسو / آمدني EARNING، مثال:

پيءُ جي ڪتي ڪمائي تي تو ادل ڪري!

ڪتڪو اَلڪو: اَڻ تـڻ / خدشــو / انديشــو / ڳُڻتـي / اُدڪـــو.

ڪتو ڪاٺو: ڪتو: ڪَتل: نقصان هيٺ آيل- ڪاٺو: ڪاٺل / سـڙيـل: سجو / پينگيو / ڪنگال / تنگدست.

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

ڪتولو ڪرسو: (ڪتولو: ڪٽ/ انسلو يعني جنهن کي آٽ سَل هجن)؛ ڪتون منجيون / هنڌ ٿيڙ.

ڪَپَرَ لَنڊيون: ڪپر: هڻُ ڪَڻُ- لنڊي: لَنڊي بلا) نانگ / بلائون. مثال:

راتيان ڏينهان، انگ اگهاڙي، ڪپر لنڊيون لاهه لتاڙي
"خاڪي" پنهنجو جو خلقٿهار، ساري جڳ جو سرجٿهار
(خاڪي جويو)

ڪپڻ ڪاڇڻ: ڪاڇي ڪپي وڃڻ/استعمال ۾ اچي ختم ٿي وڃڻ/ڇڙي وڃڻ

ڪپڻ ڪڇڻ: ڳرڻ / وِڃهلڻ / جُهرڻ / جِهجڻ، مثال:

هِيڙا ڪپ م ڪڇ، سُکها ملندءِ سپرين! (شاهه: سر سارنگ)

ڪپي ڪامي: ڪاڏل/ ڪپي ويل / چوڙيل / هنيل ماريل / جهوري ۾ جهجيل (ڪپڻ ڪامڻ: ڳرڻ / وجهلڻ): مثال:

ري دلاسي ڪپي ڪامي ڪلئي عيب بديون هِن مان ۾،
ڪنهن ڳالهه سان ٿي من لهي لهي ته به مري.
(حاجي خانڻ چنجڻي)

ڪجل ڪاپو: (ڪجڻ ڪپڻ: وجهلڻ - ڪپڻ: ڪڪ ٿيڻ / بيزار ٿيڻ / ورچڻ / ڪاوڙجڻ): بيزاري / ورچائي / رنج / ڪاوڙ / وجهل / پريشاني / ڪاڪاهو.

ڪجيل ڪاٺل: تڪيلف ۾ پيل / ڪاڪاهيل / چيڙايل / ڪاوڙيل

ڪجي ڪاٺي: (ٿڪل / چڪنا چور): ڪاوڙجي / ڪاڪاهجي / وجهلي، مثال:

سدا سين ساههُ ساجن جو مُئي ڪي مامرو آهي،
جتي ري ٿي جيي جيڪي ودي وهري ڪجي ڪاٺي.
(حافظ حاجي حامد ٽکڙائي)

ڪچ مچائي: ٺڳي / چالاڪي / چِچمَچ / لاڏ.

ڪَڏُ ڪَڏو: ڪدڙو / ڪدام / بي مُڙسو / مجو / خصي / نامرد / هِجڙو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪدسو ٽنٽو: جهيڙو / رڳڙو / ڏڦيڙ / فساد / تڪرار / شور / ٻگاڳو / ڦڏو / خدشو.

ڪڏون ڪٻا / ڪوٻا: پوڻ / ڇڊا / ڪاهيون / ڏنديون ڏوريون. مثال:

ڪڏون ڪوٻا، چڪ چڪنديون تان ڪي نٽي نهار

چڪنديون: ڏٽيون / نِٽي: نمي (شاهه: سر سهڻي)

ڪڏون ڪاما: ڏوريون / هيٺاهيون / ڪاهيون.

ڪڏون ڪوٻا: ڪاهيون / ڏنديون ڏورا / ڪامان / ڏوريون ڏورا. مثال:

هوندو هرڪو هنڌ اسان جو.

پانڌي سارو پنڌ اسان جو

ڪڏون، ڪوٻا، ڪاهيون، ڪاهيون. (تاجل بيوس)

ڪڏهِرو ڪڏَن ڪوٽ: ڪڏون ڪوٽيندڙ / ڳجهو نقصان پهچائيندڙ / ٻئي کي ڇيهو رسائيندڙ / دل جو پليت / مَندو / مُنهن جو مٺو اندر جو ڪوٺو / وچ ويڙهائو / چالاڪ.

ڪَرُ ڪارو: ڪر، خر: گڏهه: احمق / بيوقوف / چريٽ / موڳو / ڪُندُ / موڙهل / ڪاريندڙ / منافق. مثال:

(۱) سٽي سُر پر سڄڻين، مر جان ڪرَ ڪجن (خليفو نبي بخش)

(۲) لڪ لڪوٽي لِڪ، تہ ڪرن خبر نہ ٿئي. (شاهه سر آسا):

ڪاريندڙ / بگاڙيندڙ / منهن جو مٺو اندر جو ڪارو / وچ ويڙهائو / چالاڪ.

ڪُرٽيو ڪنگهہ: (ڪرٽيو، تصغيري صورت: ڪرٽڙيو- ڪرٽڻ: ڪنگهڻ): ڪنگهہ جي تڪليف / ڪُوڻ ڪُوڻ واري تڪليف.

ڪرپڻ ڳهڻ: (ڪرپڻ: ڪُونسڻ) ڪينس ڪرڻ / اڳرائي ڪرڻ. مثال:

ڪَر جي ڪرپي مٿس ڪلو ڪوڙ.

تي ڪَرَ تي ڪڙو مر ٿيءُ ڪيرو (خليفو گل محمد گل" هالائي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪِرڏي ڪريل: ڪرڏي؛ بگڙيل، مثال:

ڪِرڏي ويئي ڪِڇيون ماري، حيا اکين جو ڇڏيندي ماري
(ڄام خان)؛ قتل / خراب ٿيل / ڪَريو (ڪَريو ڪير: اصطلاح
۾معنيٰ؛ اٿسدريل ماڻهو INCORRIGIBLE پٽڙيءَ تان لٿل.

ڪَرسائي ڪوسڦنائي: حرڪت / ڪيسر / سيڙ (سيڙائڻ، دير ڪرائڻ) / سيڙاپو.

ڪَرڪسو ڪَرڪلو: ڪِرڪرو / ڪرڪڙو / ڪهوڙي ڪي سڪل تُوريءَ سان صاف ڪرڻ جو آواز.

ڪرڪسو ڪيٽو: جنجال / خلل / جهيڙو.

ڪرڙڪتا: (ڪرڙ: اوني شال / چادر جنهن جي ويڙهڻ سان بدن ڪرڙ جي پوي)؛ اُن يا ڏاس جون کهريون / چادرون / شالون / ڪٽيون ڪتا.

ڪَرڙ ڪَروڙ: (ڪرڙڻ ڪروڙڻ: ڪرڙي لاهڻ / ڪچڻ / ڪَرڙڻ)؛ ديگڙي جي تري ڪي لڳل چانور / ڪَروڙي / ڪَرچ.

ڪرڙو ڪاتو: حساب ڪتاب / حساب جي وهي Account book، مثال:

مطلب جو سڀ رشتوناتو
واٺي وارو ڪرڙوڪاتو (عبدالڪريم گدائي)

ڪرڙو رهڙو: (ڪرڙڻ: رهڙڻ: ڪنهڻ)؛ خارش ڪنهَرِ (ڪنهن) ڪَهُ / ڪِرسرو / ڪِرنهن.

ڪرياڪوتا: بگڙيل / خراب ٿيل، مثال:

محبت ۽ صداقت جو قدرڪي مرد ڪامل ڪن،
ڪريا ڪوتا جليءَ دل سان وتن جڪ مَرِ ته مارينداا

(محمد صديق "مسافر")

ڪريل ڪاڀاريل: بگڙيل / خراب ٿيل / ڪاريل

ڪريل ڪوتا: ڪاريل / خراب ڪيل / بگاڙيل، مثال:

ڪريل ڪوتا. پڇي ويا، مِڙ ٿيا ريتا رچي ڪي ڪي

(اسد الله شاهه "اسد" ٽکڙائي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪريو ڪريو: ڪاريل / بگاڙيل.

ڪريو ڪوڙو: بگڙيل / اڻ سڌريل / بگاڙيل / دل جو ڪوڙو. مثال :

گهٽا جيڪو مڪر ڄاڻي، وٺي سيکنهن ڪي تو هاٿي،
ڪريو ڪوڙو مزا مــاڻي عجب هي دور آيو آهه.

(شمس العلماءُ مرزا قليچ بيگ)

ڪَريو ڪِرڙُ: (ڪرڙ: چريو) اڻ سڌريل / چريٽ / بودلو. مثال:

هن جهڙو ڪريو ڪرڙو ڪو ورلي هوندو !

ڪِڙ پِٽ: ڪٽ پٽ / جهيڙو جهٽو / ڪِڙٻَڙ / ڪلڪل / تڪرار / جهيڙو.

ڪَڙ ٻَڙ: ڪڏون ڪوٻا / کهري زمين / ناهموار زمين UNEVEN LAND

ڪڙ تيل: تيلي ٻجن جهڙوڪ سَرنهن ڄانيي وغيره ڪي ڳهاٽي ۾ پيڙبو ته "تيل" نڪرندو ۽ باقي "ڪڙ" وڃي بچندي جيڪا ڪير ڏيندڙ مال(مينهن / ڳئن) ڪي کارائبي آهي. اصطلاح "ڪڙتيل نڪرڻ" معنيٰ ڪونه ڪو نتيجونڪرڻ. مثال:

(١) ڳڏجي ويهي ڳالهيون ڪيائون پر ڪوبه ڪڙتيل نه نڪتو يعني ڪنهن به نتيجي تي پهچي نه سگهيا.

(٢) ڪوبه ڪڙ تيل نڪتو نه پيڙا منجهان

هي ٿلهو پاڻ پاٽي ولوڙي وڏو (خاڪي جويو)

ڪڙقِت: ڪِٽ ڪِٽ / ڪلڪل / کهپي / ڪِٽپِٽ / ڪروڌ / جهيڙو / رِڳڙو / تڪرار.

ڪڙ قتيو ڪِٽ قتيو: ڪِرڪِريو / ڪِروڌي / رِڳڙائي / فسادي / جهڳڙالو.

ڪڙڪِيتو ڪَرَ پوپٽ: ٽانڊاٽو / اونداهي ۾ چمڪندڙ جيت Butter fly

ڪڙڪَ خبر: (ڪڙڪ: خبر. مثال: معاملي ڪي گهٽو ٺي لڪايائون پر ماٺهن ڪي ڪڙڪ پئجي ويئي): ڄاڻ / سڌ / معلومات.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪَڙڪاٽ ڪڙڪاءُ: ٻن شين جي ٽڪرائڻ جو آواز / ڪڙڪو / ڪِڙ ڪِڙ / ٺڙٺڙ / چٽڪاٽ.

ڪڙڪو سَڙڪو: رعب تاب / آواز / دڙڪو داٻ / تيزي / چالاڪي.

ڪَڙڪوڪڙڪو: ٺڪ ٺڪاءُ / دڙڪو داٻ. مثال:

(١) گهٽو ٺي ڪڙڪو ڪڙڪو ڪيائين پر وريوڪجهہ بہ نہ.

(٢) نہ ڪڙڪو نہ ڪڙڪو نہ آهٽ قدم جي

لِڪي چور وانگر اچڻ ڪارناهي (عبدالرحيم همدم)

ڪِڙڻ ٽِڙڻ: ڪِلي گل ٽيڻ / گل جو ڪلڻ. مثال:

(١) ”گل“ جو آهي سدا گلاب مدام

بس نہ ان کي ڪِڙڻ ٽڙڻ کان زور (خليفو گل محمد ”گل“ هالائي)

ڪَڙو تَڙو: تيار / تڪڙو / تکڙ / تَـڙت / جل ڦتاڪو / چالاڪ. مثال:

ڪم کان ڀرو پر ڪائڻ لاءِ ڪڙو تڙو!

ڪَڙَمَ ڍِنگهُر: ڪڙم ڏيڻ: لنگهہ کي ڍنگهر سان بند ڪرڻ. مثال:

جَتَ چڙهي سڄائي تي تہ ڪڙم تي ڪير پياري! لنگهَہ ٻـنيو / گذر / رستو / ڀرگهل / لوگهو.

ڪَڙي تَڙي: جُهٽ پٽ / يڪدم / تُرت / اتي جو اتي.

ڪِس پِس: سرپُر / چُڻ پُڻ / ريڙهي سيڙهي.

ڪسَ ڪسُرو: وارن ڪَتل / جنهن کي ڏاڙهي مڇن جا وار نہ ڦٽن / لُس / لسيرو / لُـسوٽ.

ڪسَ ڪوهہَ: (ڪسڻ ڪوهڻ): پٽ ڪوهہ / ڪسڻ ڦرڻ جي حالت / ظلم / زبردستي.

ڪِسر ڦِسر: سَر پَر / ڪِسڦِس / ريڙهہ پيڙهہ / گِهل.

ڪِسڪ سِرڪَ: (ڪِسڪڻ. سرڪڻ) ڪِسڪ / ڪِسڪو / ترڪو.

ڪستوري ڪٿوري: سرهاڻ / مُڪاءُ / مَـهڪار / خوشبوءِ.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ڪستوري خوشبوءِ: مُشڪ / عَنبر / هگاءُ / ڪتوري / سُرهاڻ.

ڪڦن ڪوس چمر چوسُ: (ڪڦن: ڪفن)؛ اوچاڙ / ڪفن ڪوهيندڙ / مُردن جا ڪفن تڪيندڙ)؛ ڪنجوس / مَکي چُوس / هٿ جو سوڙهو / ڳنڍ جو ڳوڙهو / چنجوس / موذي / شومي.

ڪڳ ڪڳُ: (ڪڳُ: ڪڳي جهڙو)؛ پوڙهو / پيرسن / پريومڙس / مَڙهو / جهوَر / ٻڍو / جهونو / ڪُراڙو.

ڪِڪو وِڪو: شرمندو / لڄي / هِڪو ٻِڪو / شِشدر / پريشان / حيران.

ڪَلَ ٻَجَ: جسم تي ڪل / چمڙي هوندي آهي جنهن تي سنهڙا وار هوندا آهن، جن کي "ٻَجَ" چوندا آهن. انهن ٻجن کي ڪڏي" ٻَجَ" چيو ويندو آهي.

ڪِل يوڳ: چرچو گهبو / ڏاڙو ڏشو / ڪِل مسخري.

ڪِل چرچو: ڪل مسخري / ڪِل يوڳ / ڏاڙو ڏشو / گهبوچرچو. مثال:
(١) رات منڙي ننڊ لئي ۽ ڏينهن ڪِل چرچي لئي هو ڪنهن ڏي دل مائل نه هئي ۽ ڪنهن ڪنان عاري نه هئي.
(حيات شاهه حافظ)

ڪِل خوشي: (ڪِلڻ خوش ٿيڻ) ڪل يوڳ / ڏاڙو ڏشو / آرام / فرحت / يوڳ شوڳ / رؤنشو / مزو / تماشو.

ڪِلَ ڪاپار: چرچو يوڳ / ڪل يوڳ / هاسي (هَسڻ / ڪِلڻ) ڪِلڪو / ٽهڪڙو / ٺنول / چٿر.

ڪِل ڪجڪو: (ڪلڻ ڪجڪڻ- ڪجڪو: تهذيب ۽ آداب جي حد کان زياده ڪِل)؛ اجايو ڪلڪو / ٽهڪارو / ٽهڪڙو / بي حجاب ڪل / ڪل مسخري.

ڪِل ڪِشڪو: ڪل يوڳ / ٽهڪڙو / بي حجاب ڪِلَ.

ڪِل ڪيچل: (ڪلڻ ۽ ڪلائڻ لاءِ هٿ چراند ڪرڻ)؛ عملي مذاق / هٿ چراند / مسخري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪِل ڪيڪار: (ڪِلڻ ۽ ڪلي ملڻ / ڪيڪارڻ ۽ ملڻ): آجيان / مرحبا.

ڪِلتر ڪِستر: پراٽوپادر / جهونو جُوتو / ڇڙي ويل بوٽ / اهڙو جوتو جيڪو پير مان نڪري وڃي.

ڪُلمڪ ڪلمڪو: مُشڪو / مُرڪڻو / ڪِلڻو / خوش مزاج / خوش طبع.

ڪُلمڪڻو ڪِلڻو: ڪلندڙ منهن وارو / مُشڪڻو / مُرڪڻو / خوش مزاج / خوش طبع. مثال:

ڪلمڪڻو ڪِلڻو سداڪٽ گل اهو اج باغ ۾
بلبل بيمار جنهن آهن سيئي دِلڙيون پِسمر (محمد صديق مسافر)

ڪِلڻ ڪَڏڻ: ڪوڏ منجهان ڪلڻ / خوشيءَ وچان ڪلڻ. مثال:

رات، وَرَ هليو پـنڙي رات، ڪـلن ڪَڏن سَجڙيءَ رات
(سيج جو گيت / ڳيچ)

ڪِـلڻ ڳالهائـڻ / ڳالهـارڻ: ڳالـهاري: ڳالـهائـي. مـثـال:

ڪلي ڪيڪاري تہ آءُ ڳالهاري ڳر لائيان(شاهہ عنات):

ڳالهہ ٻولهہ ڪرڻ / گفتگو ڪرڻ / هم ڪلام ٿيڻ. مثال

سجو ڏينهن مُنهن سُجايو ويٺوآهي: ڪنهن سان ڪِلي ڳالهائي / ڳالهاري ڪونہ!

ڪِلڻ ڪَڏڻ: / ڪـلي خوش ٿـيڻ ۽ خوشـي ۾ ٽپنگ ٽپا ڏيـڻ. مـثال:

ڪلـندو ڪـڏندو آيو!

ڪِلَڻ ڪَٽَ -تي- وِهڻ: (ڪَٽ: ڇپر ڪٽ / سيج): شاديءَ رات ڪنوار سان سيج ماڻڻ /لائون لهڻ / گهوٽ ٿيڻ / لايو سجايو ٿيڻ، مثال:

ڪنواريتيون گهـوٽ راجا جي آجـيان ڪـندي چوندـيون آهـن: آءُ لاڏا بـنا ڪِـلـي ڪـٽ تـي ويـهہ!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪِلڻ ڪير پيڻ: خوشي وچان، شادي رات پيش ڪيل "ڪير" پيڻ / ڪير پيڻ واري رسم پوري ڪرڻ. مثال:

ڏينهن سدورو ٿيندو ادل ڪلي ڪير پيئندو (هُيچ)

ڪلڻ مرڪڻ: پاپوهڻ / ٻهڪڻ / ٽِـڙڻ. مثال:

سچي عـالم تي احسـان سندءِ
ڪلي مرڪي ڪڻ تون نيڪ نظر (پير شاهنواز عارف المولائي)

ڳلو ڪِلتر / ڪِلتر: (ڳلو: پادر. مثال: ڪڻ ڪلو تہ ٿيٽي پلوا-ڪلتر: پراڻو پادر): پادر / لِترُ / جوتو.

ڳلو لِترُ: پراڻو جوتو / چوڙيل ٻُوٽ / جوتو جنهن کي ڳهلي سهلي هلائجي.

ڳليل اُپٽيل: ڪوليل / ظاهر ڪيل / پٽيل / پڌرو / ڪُشادو / ويڪرو .

ڳليو ڳلايو: ڏِٺو وائٺو / ظاهرظهور / پڌرو.

ڪمَڻ ڪتڻ: (ڪمڻ: نوڙڻ / نوڙت ڪرڻ. مثال:

(١) ڪَمَ. ڪمندن ڪتئو هارايو هو ڙهن (شاهہ)
(٢) جن ڪـميو. تـن ڪتيو! (شاهہ لطيف جي چواڻي: ڏول تـنيـن جي ڏار هيـٺايون هـلن جيءَ ؛ نياز نـوڙت ڪرڻ / هيٺاهـون هـلڻ / انـڪساري ڪـرڻ.

ڪَنَ پَلَ: گهڙي / ساعت / ٿورو وقت. مثال:

ساعت ۾ هوءِ هِتڙي پسبي، ڪَنَ پلَ ۾ هوءِ هُتڙي ڏسبي،
رنگ برنگي آهي پُنيوُري (ڏاڪٽرنواز علي شوق)

ڪَن پَلڪَ: گهڙي / ساعت / لمحو / دم / ٿوري دير.

ڪَنَ پَن: گهڙي / ساعت / لحظو / دم / ٿوري دير. مثال:

وَرهن جا رُنَل ماڻهو ڪَنَ پَن ۾ پرچن ٿا (تاجل بيوس)

ڪَناڪيڙا: (ڪنا ۽ ڪيڙا ٻہ ذاتيون آهن جهڙي طرح وَٽو ۽ ڪليار / چانڊيا ۽ مڪسي. اصطلاح: ڪنا ڪيڙا ٿيڻ: وڙهي ڏانگو ٿيڻ / وڙهي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جدا ٿي وڃڻ / وڙهي دشمني وڌائڻ)؛ هڪ ٻئي جا شديد مخالف / هڪ ٻئي تي سڙيون پوتيون ڪائيندڙ AT DRAGGERS DRAWN ۾، مثال؛

پاڻ ۾ ڪنا ڪيڙا ٿي ويا آهن (هڪ ٻئي جا جاني دشمن آهن)

ڪنجو ڪنڊو؛ اندر جون پليت / دل جو پليت / من ميرو / ڪوڙو / دولابي (دولاب ڪندڙ)/ٺڳ/ مَڪرِيَلُ/ اندر- ڀهريو.

ڪنڊا پانڊا؛ ڪنڊو پاڌو؛ اوڌر پاڌر(اوڌر رکت تي سودو وٺڻ / اوڌرون پاڌرون / ڪٽت (اوڌر ڪٽڻ) تي ورتل سامان / اوڌارو (اوڌر تي) ورتل سامان.

ڪنڊ ڪو ڪٽ ڦِٽ؛ زالاٽي کهپي / اجائي ڪِٽ ڦِٽ / ڪِلڪِل.

ڪنڊو ڪتالو؛ حساب ڪتاب / ليکو / لهٽو / ڪٽت / اوڌر پاڌر / اوڌرسودر.

ڪنڊو ڪٽتِ؛ اوڌر تي ورتل مال جو حساب ڪتاب / ليکو / اوڌرلهٽو / حساب ڪتاب.

ڪنڊ ڦوٽا؛ (ڦوٽا؛ ايلاچي؛ ٻوڙ ڀاڄي / سيري حلوي ۾ پوندڙخوشبودار مصالحو)؛ حلوي جو ويڳر / ڪيرٽي / شيرٽي ٿاهڻ جو سامان. مثال؛

سنڌي ٻولي سنڌ جي، سنڌيءَ ۾ ڳالهاءِ
ڪنڊ ڦوٽا ڪير ۾، پتاشا ملاءِ
راڳي راڙو ڳاءِ، تہ مهريءَ چڙهي ميندڙو (تاجل بيوس، سرِ سَرجهار)

ڪير ڪنڊ ملائڻ سان ڪير جو چشڪوTASTE وڌي ويندو آهي.

ڪنڊ ڪير؛ ڪير ۽ ڪنڊ ڪاڌي جا اهم جزا آهن. ڪير ڪنڊ ٿيڻ؛ خوش راضي ٿي وڃڻ / ملي هڪ ٿي وڃڻ، مثال؛

(١) ڪائن ڪاڄ بني جا ڀائر، خوش ٻين ڪنڊ ڪير (عبدالله ڳيچ)

(٢) جنهن ڏس ڏنو ڏاڍي رس منجهان ٻئي خوش ٿيا ڪنڊ ڪير (محمود ڪتياڻ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٣) جن ڪناروڪيو، انهن جو کھڙو کھڙوڦر ڪيون؟
سين سورن جون ڏنيون وڻيون اسان کي اڻ ميون!
ٻيا تہ ڇڏ تنهنجو هئو "ڪنڌ ڪير" اچ پاسو ڪيو. (لطيف سنڌي)

ڪَنڌو ڪوڙو: ٺڳ/ دل جو پليت/ دغاباز/ فريبي/ حاسد/ ڪوڙو/ ڪيني وارو/ مدعي.

ڪَنڌون ڪير: ڪير ۾ ڪنڌ مان ٺهيل شيون. مثال:
ڪنڌو ڪير پيارين، مٺا مير مولئي (ڳيچ/لاڏو/سهرو)

ڪِنڌير پڪيڙ: (ڪنڌيرڻ پڪيڙڻ: ڇڙوڇڙ ڪرڻ/ جدا ڪرڻ): ڪينڌاڙ.

ڪنڌيرسِنڌيڙ: ٽيڙ پڪيڙ/ پڪيڙ/ چنڌڪار.

ڪِنڪَڙڪِنڪھو: پٽڙو/ پاٿي جھڙو/ ڪمزور/ بي اثر/ اجايو/ نِسقلو/ بي فائدو/ نِڪمو/ سَنهو.

ڪنکھہ ڪرٽو: (ڪنگھڻ ڪرٽڻ) ڪنگھڻ جو آواز/ ڪٺون ڪٺون.

ڪنکھہ ڪرڪو: (ڪنگھڻ ڪرڪڻ): ڪنگھڻ جو آواز/ ڪنگھڪار/ بلغم/ تڪ/ ٺڪارو.

ڪنگھہ ڪڙڪو/ ڪڙڪي: (ڪنگھڻ ڪڙڪڻ): بلغم ڪيڻ جو آواز/ ڪنگھڻ جو آواز/ ڪٺون ڪنٺون/ ڪَنگھڪار/ ڪانگھاري ڪيڻ جو آواز/ ڪرٽو/ ڪرڪو. مثال:
ڪنگھن ڪڙڪن ڪين ڪي، نہ ڪي ڳروڪٽن پيا ساھ
(داستان: دودو چنيسر)

ڪنگھہ ڪَٽڪ: (ڪنگھہ: ڪنگھڻ جو آواز. ٻڌي ڳالھہ يا اشارو سمجھي وٺڻ- ڪَٽڪ/ ڪڙڪ/ خبر/ اطلاع لاءِ ڪنگھڻ/ ڪنگھي يا ڪنگھڪار ڪري ڪو احوال ڏيڻ): خبر/ سَڌ/ اطلاع.

ڪنگھارڻ آگھارڻ: ڇاڇولڻ/ ڇاڇولي صاف ڪرڻ/ ڌوئي اڇو اجرو ڪرڻ.

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

ڪنئون ڪنگھڪار: (ڪنگھڻ/ ڪئون ڪنئون ڪرڻ/ ڪنگھڪارڻ): ڪنگھڻ جو آواز/ ڪنئون ڪنئون.

ڪنئين ڪپندي: اوڌر تي ڪنيل سامان - ڪنڌي/ اوڌر تي ورتل ڪپايل سامان/ ضرورت مطابق قرض/ ڪنڌو/ اوڌر.

ڪنيل ڪاڌل: (ڪنيل: اوڌر تي ڪيئل- ڪاڌل : ورتل ڪاڌل): اڌارو ورتل/ قرض تي خريد ڪيل.

ڪنيل ڪنييل: (ڪٺڻ ۽ ڪنيي وڃڻ/ ڪنيي ڪٺي وڃڻ/ ڪنيڙاڻڻ/ کِھِلي وڃڻ): روزيءَ ڪجي ويل/ اغوا ٿيل.

ڪِڻ ڪِڻ جِھڻ جِھڻ: ڄِٽڪاٽ/ ڪڙڪاٽ/ ڄِمڪار.

ڪٺائي ڪٺي: پوري مُند تي اچڻ واري/ مُندائتي/ مهلائتي.

ڪٽِ ڪنڌو: اوڌر پاڌر/ رڪت/ قرض/ حساب.

ڪٽڪاٽ ڪٽڪاٽ: ڄٽڪاٽ/ ڄمڪار/ ڪڙڪو.

ڪوہلو ڪيچلو: (ڪوہلو: ڪُھ ہلو/ خوءِ ہلو/ (ہلي جي عادتن وارو/ ڪيچلو/ ڪيچل يا اجائي مسخري ڪندڙ): ڏلو/ ڪيڄر/ پڙوو/ مَڇلو/ چڪلائي/ لُچو/ حرڪتي.

ڪوٽ ٽوٽ: (ڪٽڻ ٽٽڻ/ واپار ۾ ڪٽي پوڻ/نقصان ٿيڻ): نقصان/ ٽوٽو

ڪوٽو ڪريو: (ڪوٽو: ڪوٽ ڪندڙ- ڪريو: ڪريل: بگڙيل ئي تہ ڪوٽ يا بي ايماني ڪندو آهي): ڪوٽارو/ اڻ سڌريل، مثال:

الف آهيان آءُ عيبن ڀريو
سزاوار سارو ۽ ڪوٽو ڪريو...... الخ (شير محمد لغاري)

ڪوٽيون ڪريون: دغاباز/ ڌوڌاريون(ڪوٽ ڪندڙ) ڪوڙيون/ لُڇيندڙ.

ڪوٺھڙو ڪوٺاڙو: (ڪوٺائي ڪرڻ/ ڪوٺھڻ/ ڪوٺڻ، مثال:

ڪجي اڳڻ تي ڪڪڙ ڪوٺھڙو ڪوٺاڙو ڪري،
مِٺي پڪيڙي ڇڏيندا آهن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪوٺهڙو ڪرڙو: (ڪرڙڻ ڪوٺڻ / ڪوٺهڻ)؛ ڪرڙيل / ڪوٺيل مٽي.

ڪوچلو ڪوچرو: ڪيچلو / اڊنگو / حرڪتي / هٿ چراند ڪندڙ / مسخري ڪندڙ.

ڪوڙ سارو: (ڪوڙ؛ ڪوڙ؛ گهڻو- سارو؛ جيڪو ساري COUNT سگهجي)؛ گهڻو ڪجهه / جِهجو / تمام گهڻو / بي اندار / بيشمار.

ڪوسائي ڪَسرو: جنهن کي ڏاڙهي اصل نه اچي / بي ريش / بي ڏاڙهيو / ڪوسڙ / ٻُچي / ڏاڙهي ۽ مڇن ۾ انتهائي مختصر وارن وارو / لساٽ / لسوٽڙ.

ڪوسڙو ڪَلو: موچڙو / پادر / لتر / جوتو.

ڪولو ڪوليرو: واٽيو / هندو / ڪولير / بي سُنت / اڻ طهريل

ڪونگهرو گهوگهرو: ننڊ ۾ ڪيل آواز / ننڊ ۾ نڪ مان نڪرندڙ ڦونگارو / خراٽو / گهرڪي / گهرٽي.

ڪوهه ڪهاڏو: (ڪهاڏو؛ ننڍو ڪوهه)؛ ڪوهه / ڪوهر / ڪوهه جنهن تي نار يا هَرلو چاڙهي ٻني کي پاڻي ڏنو وڃي / تڙ / واهه / ياڏ.

ڪوهر ڪوهه: ڪهاڏو / اونهو کڏو / تڙ / جتان پاڻي ڀرجي ۽ جتي تڙ ڪجي يا وهنججي / ڪوهي (ننڍو ڪوهه).

ڪوهڻ پٽڻ: پڃاڙڻ / ڪل لاهڻ. مثال؛

سر ڪوهي ٻني ۽ سڏڪار ڪري هو حجر شجرسان گفتارڪري

جيڪا پُنهل پُنهل تي پوڪار ڪري،

وڃهي ڏونگر پاڻي پهاڙ ڪري . (رئيس امام بخش جتوئي صابر)

ڪَهه ڪوُنس: (ڪهڻ ڪوُنسڻ؛ اڳرائي ڪرڻ / ڇيڙڻ)؛ ڇيڙخاني / چُرتَ / اڳرائي / حرڪت بازي / جهيڙي لاءِ بهانو.

ڪَهَرو ڪِپُرو: (ڪپرو؛ ڪِپُ وارو- ڪِپُ؛ هڪ جهنگلي ٻوٽو آهي،

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جنهن جي ٽارين ۾ پَن ناهن ٿيندا ۽ ان جون
لامون ٿانون ماڃڻ لاءِ ڪم اينديون آهن- ڪپرو: ڪِپُ
جهڙو ڪهرو)؛ اڻ لسو. مثال:

ڪهرو ڪپرو آهيان پهري نہ مون ڪو ڪهہ ڪونئس (گمنام سکھڙ)

ڪَهَڻُ ڪوُنسڻ: (ڪَهڻ: ڪٺينس ڪرڻ: جهيڙي لاءِ اڱرائي ڪرڻ. مثال:

اسان ساڻ ڪَهندين تہ رهندين نہ تون.
قبر ۾ ڪا جاءِ لهندين نہ تون.(مولانا ثنالله ثنائي)؛

جهيڙي لاءِ بهانو ڪرڻ/ اٽڪل ڪري جهيڙو ڪرڻ/
ڪتراڪ لاءِ سبب ڳولڻ/ جهڳڙي لاءِ بهاني بازي ڪرڻ.

ڪُها/ ڪُهيا ڪُتل: (ڪُهيا: ڪُهيل. مثال:

ڪُهن جا ڪُٺن بار. تا بُوٺرا بي (شاهنواز شاهہ عارف المولئي)؛

ڪُهيل/ ڪُهجي پيل/ ڪُٽي پيل/ نقصان ۾ آيل/ ٽڪل/ ڪُهايل.

ڪِئو خماريل: الوَٽ/ پيٽل/ نشي ۾ چُور/ مخمور/ مست.

ڪوُنس ڪٺنس: (ڪوُنسڻ ڪٺنسڻ: ڪَهَڻُ/ ڪهورڻ/ اڱرائي ڪرڻ)؛
اڱرائي/ جهيڙي جو مُنڍ/ آزار مچائڻ جي شروعات.

ڪِيانتو ڪِيانتل: خوشي جو پيغام آڻيندڙ/ ريبارو/ قاصد/ ٽپالي/ نياپو
رسائيندڙ پکي يعني ڪانءُ/ ڪانگو/
ڪانگل/ ڪانگڙو.

ڪيٽي ٻاڙي: پوکي راهي/ پوک/ ٻني ٻارو.

ڪيٽي راهي: (راهي: راهِہ: انَ جي راهِہ/ ديري ۾ پيل انُ/راهِہ ڪيل
ان/ ڪجهہ ڪيٽي ڪجهہ راهي)؛ پوکي راهي/ پوک ۽
فصل لٽي انَ جي راهِہ.

ڪيٽي واڙي: (ولين جهڙوڪ ميهن، گدرن، ڇانهين جي واڙي/ پوکيل
ٻاڇيون ۽ ولين جون جنسون- واڙي: جتي ٻاڇيون
هجن. مثال:

ڏکڻ ڏاڙي ڪائن واڱڻ جي واڙي)؛ پوکيل ٻاڇيون ۽ ميوا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪيٽريو ڪيڙياٺو: بيوقوف/ بي عقل/ مورک/ چسو/ احمق/ اناڙي/ چڙيٽ/ ڪيٽرِيل/ پورڙو.

ڪيٽو ڪتراڪ: بيهودو تڪرار/ اجايو مناظرو/ ڪِلڪِل/ گهپي/ جهيڙو/ ڦڏو/ معاملو.

ڪيپُ ڪَريبُ: (ڪيپ: نشو- ڪريب: فريب: نشو پياري فريب ڪرڻ/ ڏوکو ڪرڻ): ڏوکو/ فريب.

ڪيچ ڪتراڪ: ڪِروڌ/ فساد/ جهيڙو/ لڙ/ ٽنٽو/ جهيڙو

ڪيچ هيچَ: (ڪيچ: ڪِچڻ: ڪلڻ خوش ٿيڻ): کل/ خوشي.

ڪيچلو ڪيچرو: حرڪتي/ سُڪ ڦتيو/ شرارتي/ بيڍنگو/ بي شرم/ مسخري ڪندڙ.

ڪيُرِيَتُ: ڪير مان ٺهيل مٺا طعام/ ڪيرٽيون شيرٽيون.

ڪير پُٽ: (ڪير: ڪير ڏيندڙ مال يعني ڳئون مينهون- پُٽَ: پٽاٺو اولاد): مال رزق ۽ پٽ پوٽا. مثال:

(١) ڪيرَپُٽَ پاڳن وارن کي هوندا آهن!

(٢) ڪيرن پُٽن جو خير پِنان داتا جي درگاهه (حيدر ٻروچ)

ڪير ڪنڌ: (مٺن طعامن جون شيون/ روزانو کاڌي جون اهم شيون/ (ڪير ڪنڌ ٿيڻ/ پرچڻ/ هڪ ٿيڻ/ گڏجي رهڻ) مثال:

(١) ڪا نفرت جي ديوار نہ هئي،

سڀ پاڻ ۾ ڪير ڪنڌ هئا. (عبدالڪريم گدائي)

(٢) مهر ڀريا مهمان، اديون الله آندا، رب آهن ملايا،

ڪير ڪنڌ تن کي ڪارايان، جيڪي آڏيءَ هت آيا (ڳيچ)

ڪير مکڻ: (ڪير ڏيندر مال يعني ڳئون، ميهون، رڍون، ٻڪريون. ڪير مان مکڻ، لسي، گيهہ ملن ٿا جيڪي خوشحالي جي نشاني هوندا آهن): مال رزق/ مال متاع، مثال:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(۱) شل ڪير مکڻ جي ڪوٽ نہ هجي!

(۲) ڪير مکڻ جي ڪوٽ ٿي، ويا بند ٿي ولوڙا (صالح سنڌي)

(۳) مِنو آهي ماکي ڪان ڇا ماکي ڪير مکڻ (راضي فقير رند)

ڏڪار ۾ ڪير مکڻ جي ڪوٽ ٿي ويندي آهي ۽ پاڻي جي اڻاٺ سبب گاهہ گلزاريون ختم ٿي وينديون آهن. مثال،

(۳) ڪير مکڻ کان زياده جيڪو "چرس جي گولي" چاهي!

سمجھہ ۾ مون کي ڪين اچي تو آخر هي سڀ چاهي!

(سومرو غلام رسول سودائيؔ)

ڪيرو ڪيچلو: اجائي ڪيچل ڪندڙ / ٻاراڻيون حرڪتون ڪندڙ

ڪِيرو وِيرو: (ڪيرو: جنھن مان ڪير جھڙي رس / ٻاڻيٺ وهي): ڪِچرو / ڪچو ميوو يا اٻڪل سنگ.

ڪيرون ڪيڪرون: ڪيرون: سوکڙيون / مبارڪون / ڪيڪاري واڌايون ڏيڻ، مثال: ڪيڪرون ڪرڻ: ڪيڪارڻ، مثال:

تو هن نيڪ ڪم تي ڪيرون ڪيڪرون لھڻيون!

ڪيريون پيريون (ڪيريون: ٻير جھڙو جاٻلو وڻ، جنھن جا ٻير ڪير جھڙا رسدار ۽ مٺا ٿيندا آهن): جاٻلو ميويدار وڻ، مثال:

(۱) ڪيريون پيريون ٻاوريون، ڪوُنر جهلن ڪير(راضي فقير رند)

(۲)ڪيريون پيريون ٻاپريون، ڪونيٺ ڪن کھي،

ماروئڙن سان مھي "راضي" پيون اباڻي راڄ ۾ (راضي فقير رند)

ڪونيٺ: ٽُر جو ڪوُنر ڏيندڙ وڻ، ڊراڙ وجيو ڪونيٺ چانگين ۽ ٻڪرين کي ڪارائين.

ڪيڙَ قوڙ: (ڪيڙڻ قوڙڻ): ڪيڙي / اوڙ / ليڪَ / ريڪا

ڪيڙي ٻاري: (ٻني ڪيڙڻ ۽ ٻارا ٿاهڻ): پوکي راهي / زراعت / ٻني ٻارو، مثال: جاٻلوعلائقن ۾ ڪيڙي ٻاري گھٽ ٿيندي آهي ڇاڪاڻ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تہ اتي پاڻي جا وسيلا تمام گهٽ هوندا آهن ۽ سارو دارومدار مينهن تي هوندو آهي.

ڪيڙيل ڪاڏل: (ڪيڙڻ ڪاٺڻ: هر هلائي، زمين کيڙي ان ۾ ٻجون ۽ ميوا اُپائي ڪاٺڻ): آباد ڪيل/ پوک هيٺ آيل. مثال:

هيءَ ٻني، وڏن کان وٺي اسان جي ڪيڙيل ڪاڏل آهي ۽ اهڙي ڀلي آهي جو ان جو انبار پيدا ڪيو ڇڏي.

ڪيڙي ميڙي: هٿ جي ڪمائي/ موڙي سوڙي/ (ڪيڙيل زمين مان ڪنيل فصل)/ پوک/ آبادي.

ڪيسُ ڪَتو: اُن (رڍن جا وار) پشم يا ڏاس (ٻڪرين جا وار) مان اٺيل ڏوڙو/ ڪتو/ ڪمبل.

ڪيڪرَ ڪوُڪر: (ڪيڪارڻ ڪوڪرڻ: آجيان ڪرڻ/: آڌر ڀاءُ ڪرڻ): آجيان/ ڀليڪار/ ڪلَ ڪيڪار.

ڪينهون ڪينهوڙو: بال/ ڏڙهو/ رانديڪو.

ڪِينڻ پينڻ: ڪاڻڻ پينڻ. مثال:

(۱) ڪينڻ پينڻ پوشاڪ ۾ اٿڻ وهڻ اندر (مبين عيسلي)

(۲) ڪينڻ پينڻ ڪامٺي ٿيو. وسري ويا مِٺ (غلام محمد شاهہ متطوي)

(۳) ڏند ڏاڻون پڳا، ڪي الڙن پيا،
مزاڪينڻ پينڻ جا جائي ويا
وجي نقلي وجهائي ڏند ٻيا،
تلهي جاڙي جام ڏڪائين پيو

(پيرشاهنوازعارف المولي)

(۴) ڪِينڻ پِينڻ ۾ جڻڻ پانيون تن پرستي ۾

(سويراج نرمل داس فاني)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

گ

(لفظن جا جوڙا: 218 - ڪل لفظ: 436)

ڪابار ڪابِر: (ڪابار: ڪابا چاريندڙ. مثال: ڪابار ڪابا ڏهرا. هيڏي ساري ڪاهُ! - ڪابر: ڪابن وارو): ڪاباڏاريندڙ/ ڪابا پاليندڙ/ ڏنار.

ڪاٽَ پيٽَ: (ڪسڻ پيسڻ): ڪسڪو/ رَهڙو/ پکَ ٽوٽَ.

ڪـاٽ ڪيـسَ: (ڪسڻ پيـسجڻ): ڪهڪو/ رهٽو/ ڪاٺو/ ٽِڪو/ نشان/ پکَ ٽوٽ.

ڪاچ ڪچڪوڙ: (ڪچڻ: ڪچڪوڙڻ): ڪچڻ جوڪوڙ/ ڪچڪار/ ڪڙڪاٽ/ ڪڙڪو.

ڪاچ ڪروڙ: ڪچڻ جو آواز/ ڪچڪوڙ. مثال:

چنچر ڏينهن درياءَ کي چوڙ. ٻُوڙا ٻيٽ درياءَ جا ٻوڙ.

ڪر افلاڪي ڪاچ ڪروڙ. لاهج دل تان سڀ احتياج

(حاجي خانڻ چنجڻي)

ڪاچَ وچَ: وچ: ڪِنوڻ- ڪاچ: ڪوڙ/ ڪچڪوڙ. مثال:

منجهه ڪڪر لڙ واچ آهي، مينهن آهي ڪاچ وچَ

(خليفو گل محمد "گل" هالائي)

ڪاچ ڪوڙ: (ڪچڻ ڪُڙڻ): ڪچڪوڙ/ ڪچڻ جي ڪوڙ/ ڪڙڪاٽ.

ڪاجر وَ بانسرو: ڪِـن چِن/ چـچر پـچر/ ڪـچ/ ڪنـدڪوڙ/ ڪڏهه ڪاجرو/ ايرغير.

ڪاجيون ڪوڙيون: ڪچڪارون/ ڪچڪوڙ/ مينهن جي مُندَ.

ڪاديلو ڪديلو: وڏي پتراڻي/ ڪپهه سِبيل رلڪو.

ڪاڏڙ ساڏڙ: ڪڏيل سڏيل/ رَلِيل مِليل/ ڪارُ/ ڪارُل/ مِلاوتي/ ڪاڏوڙ.

ڪاڏاهه ڪاڏاواٽون: ڪاڏين جي هلڻ ڪري ٺهيل واٽون/ دڳ/ ڪهاڙو رستا/ پيـچرا/ پـنا/ پـٽن جا نـشان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

گاڏاهي گاڏهي: گڏهن وارو/ گڏهه ڏاريندڙ/ گڏهن جومالڪ/ دايو/ بنار (بني تان سرون ڍوئيندڙ) / گڏهه هڪليندڙ/ گڏهه چاريندڙ.

گاڏيروگنڪو: (گنڪو: گنڪڙو: قد جو بندرو پر ٻٽ ۾ پريل): ٺلهو/ متارو/ موٽو/ ستروتر/ دؤنسو/ مُنڪو/ چؤبڪيو/ پريل ٻت وارو.

گاڏيوان گاڏير: گاڏيوال/ گاڏي وارو/ گاڏي هلائيندڙ CART DRIVER

گار گلوچ: گند گار/ گـتا لـفظ.

گارگند: بدالفاظ/ گندي گفتگو/ ڪِنو گفتو/اخلاق کان ڪريل لفظ / ڪچا لفظ / بي عزتي جو ڳالهاءُ/ تهذيب کان ڪِريل لفظ/ ڪچيون گاريون.

گارو گپ: پاڻي گڏيل پنجهوُ/ ڳوهيل يا ريهاريل مٽي/ راڳو/ راقڙ/ ريقو.

گارو گنبَ: پنل پنجهو/ پاڻي گڏيل مٽي/ گپ/ چڪ/ چڪڙ/ رهپٽ / راڳو / ڪِچِڙ / راقڙ / ريقو/ پوسالو/ ڳوهيل مٽي.

گاروڙي گوسائي: (گاروڙي: نانگ جو ڏنگ جهاڙيندڙفقير- گوسائي: گوسائين: هندو فقير): جهاڙ وجهندڙ فقير/ ماندو/ نانگ جي ڏنگ کي منڊيندڙ/ ڏنگ کي جهاڙ ڦيڻ وجهندڙ/ بدن کي گارو يا مٽي لڳائي ڀيُوت ڪندڙ/ سنياسي/ جوڳي.

گاريون گند: اخلاق کان ڪريل گفتگو/ گندا لفظ/ اڍنگي گفتار/ بي عزتيءَ جا لفظ. مثال:

ڪنهن کي گاريون گند ڏئي ۽ ڪنهن جي ٽوپي لاهي!
سمجهه ۾ مون کي ڪين اچي ٿو آخر هي سڀ ڇاهي؟

(سومروغلامرسول سودائي)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

گاڙو گوڙ: جهيڙو / جهڳڙو / وڳوڙ / خرابي / گهمسان

گاسو گمان: شڪ / بي اعتباري / اڻ ويساهي. مثال:

پنجن جو جهل تون پاسو، گاسو نہ آڻ گمان (محمود ڪتياڻ)

گاسو گهاٽو: ٽوٽو / ڇيهو / هاڃو / هَرجو / نقصان.

گاگهائڻ للڪارڻ: ٻولائڻ / للڪار ڪرڻ / جرئت ڪرڻ / بهادري ڏيکارڻ (گاگهائي گهڙڻ: همت ڪري تار پاڻي ۾ گهڙي پوڻ).

گامر گهر: (گامر: گائون: گانءُ. ڳوٺ): وسي / واهڻ / وستي. مثال:

پرديس ۾ تہ ڇڏ پر تون ديس ۾ بہ ڪمترا!

سوچيا سبب ؟ پلا ڪو تنهنجو بہ گامر ڪٿ گهر.

(محمد صديق مسافر)

گانا بجانا: راڳ رنگ / ڳائڻ وڄائڻ / دهلن شرنائين جو واڄو. مثال

(۱) ٺيا دهل ڏمچر هليا ڳيچ گانا

سڄي رات سهرا گانا بجانا (عبدالڪريم گدائي)

(۲) هُوا هم جليس سان گانا بجانا!

صبح شام لب تي خوشي جا ترانا (عبدالڪريم گدائي)

گانب دراڙو گهمسان: مانڌاڻ / وڳوڙ / بکيڙو / ڏقيڙ.

گانئيا مُرملا: ڪاڏي جون سلوٽيون شيون / سگر / ڇهريون شيون.

گاندر گندرا: گنيرا / مُهاٽا / گدلا / ڪِڪيءَ هاٽا.

گاندرا گرا: ميرا مهاٽا / ادلا گدلا / ملاح / پيڙياتا / (گان: گند ۾ پريل / گرا / گرَ چڙهيل.

گانگڙو گاگڙو: وڏو ڇڄ / ڇڄڙو.

گانورا گينوارِيل: مست / بانورا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڳانوبجانو: ساز/ سازن جو ڏمچر/ ساز ۽ آواز جو سنگم، مثال:

ڳانوبجانو سڀ ڪجهه آ پر ٻڌان نه تنهن جي بات او سائين
ٻڌان نه تنهنجي بات (الطاف عباسي)

ڳاهه پٽا: ڳاهه گلزاريون/ گل ٻوٽا، مثال:

هيل ڏاڍيون برساتون پيون آهن ۽ ڳاهه پٽا جام ٿيا آهن.

ڳاهه ڪس: پنڌ/ پيچرو/ واٽ/ رستو، مثال:

عبرت الناظرين ڏس هي دنيا جو دور آهه
ڪونه موٽيو مُوڙ جيڪو ويو مٿي هِن ڳاهه ڪس

(گمنام شاعر)

ڳاهه گلزايون: گل ٻوٽا/ ساوڪ/ سبزي، مثال:

مينهن سبب هر طرف ڳاهه گلزاريون ٿي ويون آهن

ڳاهه گولاڙا: (گولاڙو: ڳاهه جو قسم) ڳاهه پٽا/ سبزيون، مثال:

پوءِ ڊوڙڻ پوءِ ڊورن ساڻ منجهه ڊورن ڏيـن
وَس ولهارن ۾ ولر سان ڳاهه گولاڙا ڳدام

(حاجي احمد ملاح)

ڳاهِي ڳاهيرُ: ٻني مان ڳاهه ڪندڙ/ مال لاءِ ڳاهه ڪري ايندڙ.

ڳاهيرِ ڳاهِياٽي: ڳاهه ڪندڙ عورت/ پورهيت عورت.

ڳاءِ ڳهنَڊ: آڪڙ/ ٺٺ/ ڦونڊَ/ تڪبر/ شيخي/ وڏائي/ فخر/ سيٺ.

ڳائڪ ڳويو: (راڳي/ راڳيندڙ/ راڳائي/ ڪَلِونت/ ڪلاونت/ڳائڻو/ قوال.

ڳائلو ڳائچو: گوڙ/ شور/ هُل/ هَلو/آواز/ حَشر/ بي قراري/ بي آرامي.

ڳائوُ مائوُ/ ڳائون مائون: اداس/مايوس/نااميد/پريشان/ وياڪل.

ڳيڙ شيِڙ: ڳڙٻڙ/ لُڙ/ مونجهارو/ گهمگوڙ/ ٻائيتال/ ڏمچر/ مانڌاٽو/ رولو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

گتيوال ڪلال: پيتي وارو / ڳتي وارو / نشيدار شيون جهڙوڪ شراب وغيره وڪرو ڪندڙ.

گتي گهرج: ضرورت / محتاجي / ڪپُ / لوڙ / ڪاڻِ / حاجت / لاچاري / احياج / محتاجي.

گِٽ مِٽ: سمجهه ۾ نه ايندڙ ٻولي يا ڳالهه / دٻي ۾ نڪريون / اڪثري ڪري انگريزي زبان ۾ ڪيل گفتگو يا ڳالهه ٻولهه کي گِٽ مِٽ چوندا آهن.

گنل پيٺل: (گسڻ پيسڻ) آزمودگار / اوتيل پوتيل / جهان ڏيدو.

گپ چُپ: ٺام / ماٺ / سانت / متانت / گنگ ٻوڙ / ڳجهه ڳوهه / خاموشي / چُپ چُپات.

گپ چڪ: گپ گارو / چِڪڙ / چڪدو.

گپَ شپَ: (اسم تڪبر، گپڙ شپڙ): ڏاڙ ٻٽاڪ / يٽ شٽ / ٻٽاڪ سٽاڪ / لاف / لٻاڙ / اجائي بڪ / ڏاڦ / ڪوڙ. مثال:

تون محنت ڪر مُشقت. سک چڏي ڏي ڪاهلي بلڪل
رهي بيڪار پنهنجو وقت گپ شپ ۾ وڃائين تو.

(غلام احمد نظامي)

گـَپَ گارا: گـَپون چڪون / چِڪٽيون / چِڪدو. مثال:

ڳهتين ۾ گهڻا گپ گارا ٿيا.
نِڪهه دار مارا زِ راهه خطا   (محمد هاشم مخلص)

گپ گارو: گپ چڪ / چِڪڙ / چِڪدو. مثال:

گپ گاري ۾ غار تي منجهي مٺا مستان   (پانڌي آريسر)

گپ گيهه: گپا گيهه / هُجوم / هشام / سوڙهه / انبوهه / تڙپيڙ / ڳاهٽ / پيهه / ڪُلهي گيهه / (ڪلهو گسائي هلڻ).

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ڳج ڦِيڻَ؛ پاڻي جو تيز رفتار وهڪرو ڳجندو آهي ۽ پاڻي ۾ ڳج/ ڦيڻ پيدا ٿي پوندي آهي. مثال: مهراڻ جي موجن جا انوکا انداز شاعر جي زباني؛

ڳج ڦيڻ لائيندي اچي
بادل ٻٽائيندي اچي..... (هري درياڻي دلگير)

ڳج ڳراڙ؛ (ڳجڻ ڳراڙڻ؛ ڳجگوڙ ڪرڻ)؛ گوڙ / ڪڙڪاٽ / ڪڙڪو. مثال:

شينهن وڻا ڪن ڳج ڳراڙ،
هاري هر تي ڳڏي زميندار (پانڌي آريسر)

ڳجرون موريون؛ سايون ڀاڇيون / ساديون سستيون ڀاڇيون. مثال:

سُڄن عاشقن جون سوڪڙيون ڳجرون موريون!

ڳجڪر گوڙ؛ ڳَڙڻ: ڳجڪار ڪرڻ/ ڳجڪار. مثال:

واڳون ڪيو انهي وقت ۾ گوڙ ڪري ڳجڪر)؛ ڳجڪار / ڪڙڪو / ڳجگوڙ / ڳجڻ؛ گوڙ ڪرڻ مثال:

ڳَجي تو ڳمان ۾ آيو ڪي آيو (شاهه)

ڳجڪار گوڙيون؛ ڪڙڪا / ڳجگوڙيون. مثال:

هليا شير ڳجڪار گوڙيون ڏئي.
اڏامي وئي آسمان تي رئي (مثنوي؛ جنگ مياڻي)

ڳجڻ ڳڙڻ؛ ڳجڪار ڪرڻ؛ ڳجگوڙ ڪرڻ. مثال:

ڳجندا ڳَڙاندا بادل آيا،
وڄن وري ٿي ساز وڄاپا (مخدوم محمد امين فهيم)

ڳچَ ڳپَ؛ (ڳچڻ ڳپڻ؛ ڳپ ۾ ڦاسڻ)؛ ڳپ گارو.

ڳچيروميرو؛ (ڳچ : مٽي) مٽيءَ جھڙو / تمام ميرو / گندو / غليظ / نِڪڙ/ ميرو نِڪ جھڙو / گدلو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڳِدرا ھِـنـداڻـا: ڏٿ / ولـيـن مان ملندڙ ميوو / پاڇيون. مثال:

قدرتي ريبڙ مِتيرا درميان هر جڳهہ ڳدراهنداڻا ڏس عيان

(عرساڻي محمد اسماعيل "فدا")

گدائي گداگري: فَقَـر / بِکيـا / دانُ / بـيـکَ / خيـرات.

گدلو گرو: گرو: جنهن جي بدن تي گَر يا مٽي چـڙهـيـل هـجي / کوجهـو / گـدلائـي تـي هِـريـل.

گدلو گيٽريل: کوجهو / گدلائي تي هِريل.

ڳڏ پيڙيون: لاڳيتيون / هڪ ئي وقت. مثال:

ٻيو پاروُن "منٺار" جي ميڙيون کڄ ست ست ڳڏ پيڙيون

(منٺارفقير راڄڙ)

ڳڏ سڏ: مليل سَلهاڙيـل / لاڳاپـيل. مـثال:

سـاهــرن سان ڳـڏ سڏ آهي، يعني ساهرن وٽ رهي ٿو يا ساهرن سـان جنڊو پاڙو اٿـس!

ڳڏَمِس: ڳڏيل مليل (ڳڏجڻ مِسجڻ: ڳڏجي گذارڻ): مثال:

ڳڏ مِس گذارڻ ۾ زندگي جو صحيح لطف ملي ٿو.

ڳڏجي سڏجي: مِـلـي / يـڪ آواز ٿي / هـڪ ٿـي / اتحادڪري. مثال:

ڪهنبي رتڙو سِج اُڀاريو، ڳڏجي سڏجي ڪي ڇٽا،

مُهريون لڳن من ۾   (سدا حيات جلباڻي)

ڳڏهہ پائي ڳڏ هاڻپ: بيوقوفي / (ڳڏ هپڻ) / مور ڪيائي / احـــمقائي / بي عقلي / ڇَسائي.

ڳـُـدريـون گودڙيون: ڇِنل ڦاٽل گودڙ / پُـراڻيون رِليـــون. مـثال:

ڳُدريون گودڙيون ڪِستا ڪنٺاڪنگڻ ڪولابا تنبيان ڏنڊا

ڪتيان ڪفيان. ڪپڙا هيڊا ويس اهو ول پائي آيو آهيـــان

(منٺار فقير راڄڙ)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ڪَنُ ڪڙو گندڙي- جهڙو: قد جو ننڍو پر بَت ۾ پريل / گڪو / مُنڪو.

گذرسفر: گذارو / جياپو / تڳاءُ / اُپراسو / گذران / پيٽ قوت.

گرہٹ گارڙو: (گارڙو: گاري جهڙو پٽڙو): تمام پٽڙو / رہڙو ريہڙو / رب جهڙو / ريڪڙو.

گرُ پيرُ: گرو/مُرشد / هادي / رشي / مُني / زاهد / عابد / پيشوا / پادري / پروهت.

گرُمَرُ: (گرُ: بدن تي چڙهيل متي- مر: جسم تي چڙهيل متي): ميراڻ / ميلُ. مثال:

گدلو آهي، ڏسوس تہ بدن تي ڪيڏي نہ گرمَرَ چڙهيل اٿس!

گرا گنجا: (گرو (واحد) : گرا (جمع)- جنهن جي عضون تي مِتي چڙهيل هجي): اصطلاح ۾ معنيٰ معمولي ياخسيس ماڻهو. مثال:

(۱) گرا گنجا پيا ڪائن للنگ پيا ليلائن!

(۲) هي خون ڪتوريون لِکڻ جون نہ آهن
گريون ۽ گنجيون پيي ونڻ جون نہ آهن (دادن فقير)

گِرب گـهنڊ: (گِرب: گيرب / گاءُ): تڪبر / هٺ / وڏائي / وڏاءُ / آڪڙ / سيٺَ / تِند / تانءُ / تيہڪر / لاڏ / ماٺو.

گِرہرو گرپرو: گهٽَ(گهنجي پوڻ)اُرگهہ /اُڪرس / تپت / اماهي / گرمي.

گرج گجڪار: گجگوڙ / ڪڙڪو / ڪڙڪاٽ / گوڙ/رڙهاٽ / رڙاٽ.

گِراس گِراهہ: کاڌي جو وزن جو وات ۾ سولائي سان چباڙ جي سگهي / لقمو / گِرنهن / نِوالو / مانيءَ ڳيو.

گِرانٺ مُنڙيو گڪو: (گراڻ / گرانٺ: هٿ جي آڱوٺي کان چيچ تائين ماپ) گرانٺ جيڏو / قد جو ٻِندرو / ڪوتاهہ قد / ٺيگنو / ڊُمڪو.

گرو گنجو: (گرو: متيءِ لڳل / متيءِ هاٺو / ڏوڙ ڀُليڪو / گدلو / ڪوجهو): تڙي تامٽي / ڪاڪڙ ڪوڪڙ / ڪهجر / اوگهہ

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

سوگهه / ايروغيرو نٿو خيرو

EVERY TOM DICK AND HARY / RIFF -RAFF

گروگندو: ڪوجهو / مٽيءَ هاڻو / ڏوڙ پَلڪيو / گدلو.

گرُ واڻي گرٻاڻي: گرگيان / گروُ جا چيل لفظ / مرشد جون چيل نصيحتون / هدايتون / گرُ گِرَ / گروُ جي نصيحت.

گَرو سَرو: ڪِنو / ڪوجهو / گدلو.مثال:

گرن سرن جو مانَ متاهون ليلائي پيو لال للنگ (عارف المولي)

گروڙ گجگوڙ: مست اٺ يا شينهن جو آواز / گجڪار / گوڙ.

گري گندَي: (گري: گرَ (مٽي) چڙهيل - گندي: گند پيريل) گدلي / ڪِني / ڪوجهي. مثال:

"حاجي خانڻ" ساڻ هلي هر ڪنهن جي ڪندو پل پلي

هوندي جيڪا گري گندي گڏهه تنهن جي گتي.

(حاجي خانڻ چنجڻي)

گري گولي: گري / گرڙي: گندي / گندڙي / گولي(ٻانهي) گولڙي. مثال:

گري گولڙي گنهگار آهيان،

پنهل ڏي پڳيءَ پاند پائي وجون تا.

(پير شاهنواز عارف المولي)

گريو زاري: رودن / راڙو / پٽڪو / حَشر / ماتم / ورلاپ.

گڙَ ٻڙَ: مانڌاڻ / گوڙ گبوڙ / جهيڙو / رولو. مثال:

(١) آهه نئين تعليم گڙٻڙ، درجهان اندا ختم

حرڪتون شيطان ڦرڦڙ درجهان اندا ختم (شمس الدين بلبل)

(٢) هوتلن جي آهي ڪاڏي پيٽ ۾ گڙٻڙ ڪئي،

ڪا نه آهي چڳَ پلائي اڄ تہ پر چون پاڻ ۾.

(سومرو غلام رسول سودائي)

گڙٻڙگهوٽالو: مانڌاڻ / جهيڙو / ٻائيتال / ڌمچر.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ڪَڙاٽ ڪَڙاٽ: آنڊن جي ونجڻ سنجڻ جو آواز/ ڪڙڪڙ/ ڳڙڪو.

ڪڙانگ ڪڙينگ: ڪڙنگ/ ڊينگ/ وڏو/ هيبتناڪ/ دهڪي وارو/ شاهوڙ/ ڳرو/ وڏو موالي.

ڪڙٻڙاٽ ڪوڙ: هَل بکيڙو/ ڪوڙ ڪپوڙ/ جهيڙو/ کِٽپِٽ/ کِلکِل/ کهپي/ فساد/ رولو/ اٿپٿ.

ڪڙبُ هَڙبِ: ڳرڪايل/ ڪاڏل/ پيتل/ ڳيت ڏٺل.

ڪڙڻ گجڻ: ڪڙڪيدار آواز ڪرڻ/ هڪـلون ڏيڻ. مثـال:

شينهن ببر جيئن ڪڙندي گجندي مُغل لکين تومات ڪيا،
چئني طرفين تلوارن تي تجلا ڏينهن ۾ رات ڪـيـا.
(ابراهيم منشي)

ڪس پتو: ڏس پتـو/ پار پتـو/ نـشـان.

ڪس ڪساءِ: (ڪسائڻ: تنائڻ/ لنوائڻ): نـٽ نٽاءُ/ ڪوتـنـات/ ڪوهي/ ٽال مٽول/ ٽاٽمارو/ ترڪتال/ آناڪاني/ ڪن لاتار.

ڪسَ ڪهٽ: واٽ پنڌ/ پيچرو/ رند راهه. مثال:

ڪاڻ "قاسم" قريب جي قـربـوُن،
کهيڙ کهـنيون کهمي ڏس ڪس ڪهٽ (خليفو قاسم هالائي)

ڪسَ کهيڙ: پيچرا/ واٽون/ لَنگهه.

ڪسو قَکو: آلوٺو/ بي سوادي/ بي لـذتو/ اڳرو/ ايوڳ/ رُکو.

ڪَسي کِهٽي: (ڪسي: ننڍو ڪس/ پيچرو/): واٽ/ راهه/ ڪهٽ/ ڳلي/ ڪهٽ کهيڙ. مثال:

هي پيرٽ، هو پيچرو، هيءُ ڪسي، هو ڪس. (شاهه عنات)

ڪشو پتو: (ڪشائڻ پتـائڻ: ڪـوڙو دلاسو ڏئي ويڻ/ ٽاڪل ڪرڻ): ڏٺـو/ دلبـو/ ڪـوڙو آسرو/ ڏٺـو پـوزي.

ڪِقَ ڪِـڪ: جهَڪي/ جهاڳ/ ڦِينڌَ/ پـڪ/ ٺـڪ/ ڪـف.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڳکو ڪُهو: پنيءَ بر ڏِنگ وارو / ڇـپـو / ڪُـهـڙو.

ڳگدام بي زبان: جيڪو زبان هوندي به ڳالهائي نه سگهي / ڍور / جيؤ / ساهوارو / پَسُون / حيوان.

گل چِٽَ: گلڪاري / چِتسالي / نقش نگار.

گلَ ڦلَ: ڦـل ڦـول / قسمين قسمين گل / گلن جون گلزاريون / گلن جي سَرهاڻ / ساوڪ سبزي، مثال:

(۱) "گل" ادا ڏي دل خدا کي پاڻ ڪنڍن سان مر روڙ
سي چـڏي گـل ڦـل تمـاشا، باغ ۽ بستان يڇ

(خليفو گل محمد "گل" هالائي)

(۲) تو پاڇوئي مون پرين! گل ڦل ڦلاريا

(مخدوم عبدالرحيم گرهوڙي)

(۳) پـاڳـو پَـتن، سـندن گل ڦـل گجراتا

(مخدوم عبدالرحيم گروهڙي)

(۴) گل ڦل مچر موريا، دِلاسـي دوسـا

(مخدوم عبدالرحيم گروهڙي)

(۵) گلو پي ســاڻ اَن آنــدو ڦلو يــي پوئـتـان آيس،
انـهن جي ئي اچڻ سان اچ لتس سـوداءِ گل ڦل جو

(پروفيسرڪانءُ ازڪراچي: محمود خادم لاڙڪائوي)

(٦) بهار آئي چمن ۾ وري تڙيا گل ڦل
ڪيو جگر مون رتوچاڻ خار خارن سان(حيات شاهه حافظ)

(٧) مانگهه وِنڙو سانگ هولي جا شروع تيڙا شتاب
رتِ ڦِري آئي بهاري ۽ ڦٽو گل ڦل گلاب (حيات شاهه حافظ)

(۸) هر حجر شجر ۾ گل ڦل گاهه ۾ تنهنجون ذڪرتيو جاري
(حيات شاهه حافظ)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

(٩) هو ڪِلي تو تڏهن ٽِڙن گل ڦل
حسن تنهنجو بهار ۾ آهي (حيات شاهه حافظ)

(١٠) جيسين اُڀرن ارض تي گل ڦل عيان
جيسين ڪن آباد ڌرتي انس وجان
اي پٽائي گهوٽ جا سر سبز ترا!
(عرسائي محمد اسماعيل "فدا")

(١١) مينهن جي مانداڻ ڪان، سارا چمن چانداڻ ٿيا،
ڦوهه ۾ گل ڦل ڦٽي، پڙڙا ڪِلي هر تار ۾
(ڪشنچند تيرتداس بيوس)

(١٢) ڇا ڪَڙ ڪهيڙي ڪي آهي ڪنوڻ ڪنين ۾،
بجلي ٻٽي ڦِري تي گويا گلن ڦلن ۾ (ڪشنچند بيوس)

(١٣)گل ڦل باغن منجهه ٽڙن،
پکي ٻه ميڙيون ٻوليون ڪن (محمد صديق مسافر)

(١٤) گل ڦل ٻوٽا باغ بهاريون،
وڻ ٽڻ جون ٽهڪن ٽاريون
تي ساوڪ ۽ سرهائي- آئي مند يار ملڻ جي
(سيد سردار علي شاهه "ذاڪر")

(١٥) گل ڦل غنچا ٽاريون ٽهڪن
بوند بهاري قدر جي رات (الحاج رحيم بخش قمر)

(١٦) جن جا اهڙا ٻول منوهر،
جيجل! ڏس هي گل ڦل سُندر
(هري دريائي دلگير)

(١٧) اهي مکڙيون اهي گل ڦل اهي وڻ ٽڻ اها ساول،
مگر مکڙو گلابي گل نہ تو بستان ۾ ڏسجي.
(هادي بخش شاهه مسڪين)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(١٨) بــرتــر ســاوا، ســائي واٽ،
مٽي جنهن جي سون ۽ چانـدي،
جنهن تي گـل ڦل ايـندا اُيـري (اقبال تبسم عارفاڻي)

(١٩) رنگت لڳائيندي اچي، گــل ڦل ڪلائـيـنـدي اچي
(هر درياني دلگير)

- مهراڻ جي مـوج جا انوکا انداز شاعر جي زباني
(٢٠) ســاري ڌرتـي گـل گلـزاريـون گل ڦـل بـاغ بهار
(عبدالڪريم گدائي)

(٢١) ســاوڻ آيـو سر تـيـا ســاوا گـل ڦل ٿيا گلزايــون
جـهـنـگل جـهـنـگل منـگل برپا ٽر بر باغ بهاريون
(عبدالڪريم گدائي)

(٢٢) تنهن جي دم سان سڀ گلزاريون، گل ڦل باغ بهار
(عبدالڪريم گدائي)

(٢٣) هي وقت آ آئو اج فصل - بهار بـڻـجي،
گل ڦل جي انجمن جا نقش نگار بڻجي (اظهر گيلاني)

(٢٤) گل ڦل ميوا گاهه گـسـن تــي، ڦـوڪ ڦـريون ڦولار
(تاجل بيوس)

(٢٥) بـهــار آئي، ٽڙيـا گـل ڦل - اها هـاهـا، اهو هو هو.
(غلام احمد نظامي)

(٢٦) ساوڪ وڌي چمن ۾، گل ڦل ٻہ خوب ٽڙيا،
مسرور باغبان ٿي، خـوشيون پيومنائي (غلام احمد نظامي)

(٢٧) ســاوڪ وڌي وٽـن ۾، گـل ڦـل ٽـڙيـا چـمـن ۾
ٿي مؤج انجمن ۾ گلشن سجوئي سهڻو ۽ سبزه زارآهي
آئــي بــهــار آئـــي (غلام احمد نظامي)

(٢٨) مارو مؤج ملهائن جنهن ۾ گل ڦل جام لڳائن جنهن ۾
هيرن موتين سان هر نينگر، چانـيو پئي چـائـيـن!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

الا ! هي پنهنجو پيارو ديس (سرويچ سجاولي)

(٢٩) گل ڦل ٻوٽا جهنگ ۾ خوشيءَ ساڻ خندان (صالح سنڌي)

لـڏن لـمـن تـــا، ٻـهـڪـن تـا، ٽـهـڪـن تا.

(٣٠) گل ڦل باغ بهاريون تنهنجي، حسن جو هڪڙو آهه مثال

(ڊاڪٽر اسدالله شاهه "بيخود" حسيني)

(٣١) گل ڦل سهڻا رنگ رنگـيلا،

لـعـل گلابـي نيلا نـيلا. (قلندر بدوي)

(٣٢) سپڻ جا سڀ گل ڦل ميڙي،

سهڻي سيج وڇايــم تو لئـه (مير صوبدار سعيد)

(٣٣) گسن گل ڦل موريا، رهه ۾ ڪي ريلن

ريلو: مينهن جو وهڪرو - (رب رکيو جت جيئداڻي)

(٣٤) بادل برسي گل ڦل بوندان ٻکهر جاتب جين نه ميان!

(مينهن وسايو مگڻهار)

(٣٥) گل ڦل ٽڙيا چمن ۾، هر سو خوشي تــي ڏســجي

ماحول ۾ هي مون لاءِ سازگار ناهي (محمد اشرف منصور دائود پوٽو)

(٣٦) گـلــن ڦـلــن جـا ميـلا آهــن

رنگيءَ پـنهـنجا رنگ پسايا (آفتاب نثار جوڻيجو)

(٣٧) سُک وسـي سـرهو سُکو سائو رهي منهنجو ملير

گاهه گل ڦل ساوڙي، ڇاڻهڪ جي چارن ڪي سلام

(سليم ڳاڙهوي)

(٣٨) ساوڻ ايندو بوندون وسنديون، گل ڦل ٽيندا شادان

(محمد بلاول پرديسي)

(٣٩) گل ڦل سهڻا رنگ رنگيلا لعل گلابـي نــيلا نــيلا

(قلندر بدوي لاڙڪاڻوي)

(٤٠) گل ڦـل بـاغ بـهاريا، ڏســي سهڻـل جو سينـگار

(حاجي بچل شاهه، ڳيچ)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

(۴۱) هيٺ بني جي نيلا گهوڙا، ساز سونهري گل ڦل ڏوڙا
جُهلَ اٿس جواهري، صاحب ڪيڙس ستاري (محبوب: ڳيچ)

(۴۲) پلـي پـير آيـو، سـرهي سـيـج وچـايـو،
گـل ڦـل گـاديءَ تـي، آڻـي عطر چـتـايو. (ڳيچ)

(۴۳) سادن سودن سانگيڙن جو، پوکن ساڻ پيار الا،
سنڌ وطن کي گلن ڦلن سان، سدا رکن گلزار، الا!
(خاڪي جويو)

(۴۴) گـلـن ڦـلـن کـي رنگ ڏنـو کـنـهـن!
مـوتـئـي جـي مـهـڪـار عـجـب آ،
سائـيـن جـي سـرڪـار عجـب آ (ادل سومرو)

(۴۵) ادل ويـهـنـدم کـٽ تي، گـلـن ڦـلن گلزار (ڳيچ)

(۴۶) گـلـن ڦـلن جـو وزن ورهايو، گهوٽ پلي آيو (ڳيچ)

(۴۷) گلن ڦلن جا هار بنائي، ادل، ڪنوار کي اچو پارائي،
گلن سان گهر پهڪايو، شاديءَ جو ڪيو سعيو (ڳيچ)

گل گلزار: (گلزار: گلن جي جاءِ) چمن / باغ / ڦلواڙي / گلڪاري، مثال:
ڪري بلبل پٽي دانهون، گل گلزار جي خاطر
بهار وئي، خزان آئي، چمن سارو اجڙ تي ويو.
(حافظ محمد "احسن)

گل گلزاريون: گل ۽ ڦلواڙيون (جن ۾ گل ڦل هجن) / گل ڪاري
ساوڪ(گلن بوٽن جي سونهن)

گِلا چغلخوري: چغلبازي / نِندا / هَجر پـچر، مـثال:
گِلا چغلخوري هلي عيب جوئـي،
ڪري جو خوشامند وٺي تو اهو ئي. (سومرو غلام رسول سودائي)

گِلا غيبت: لائي چائي / عيب جوئي / نِندا / هَجَرَ پَچَرَ / شڪوو / پرائي پچار، مثال:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(١) ڳلا غيبت تنهنجي خاطر ڪنئين مون عامَ جي جانان،
دنيا ساري آهي دشمن نہ ڪنهن جو خير عاشق سان.
(امام دين ضامن)

(٢) اسان جي عمر ئي گذري اجاين اعتراضن سان،
وڃايون وقت ٿا سارو، ڳلا غيبت شڪايت سان.
(غلام احمد نظامي)

(٣) بديون بُهتان بدناميون، ملامت جا ڪٽي ماتا،
ڳلا غيبت جي ڳلين مان، ڳلارو ٿي گذرٽو آ
(پير شاهنواز عارف المولئي)

ڳِلا ڪاڏو ڳلا خور: پرائي پچار ڪندڙ / عيب جوئي ڪندڙ / ٻين جا پٽَ ويچاريندڙ.

گلبدن گلزار: نازڪ / نفيس / سهڻو / سدا مور، مثال:
گلبدن گلزار سندو - هلي حسن ڏسو سردار سندو
(حاجي عبدالله ڳيچ)

گلبدن گلفام: نازڪ بدن / نفيس / گلار (گلن جهڙو)، مثال:
ڪابہ ڪوتاهي نہ آهي گلبدن گلفام ۾،
آهي هن جي حسن جي واکاڻ خاص و عام ۾. (انجم هالائي)

گُلڙا قُلڙا: گل قل: اسم تصغير: گلڙا قلڙا / گلن جي گلزاري، مثال:
گلڙا قلڙا ڪليا ڪيئي، ميوا ياچيون ملڪ مڙيئي
ان انبارين اِلاهي آيو، ڏينهون ڏڪاريا موذي مرمر (مجهول)

گلزار گلستان: (گلزار: گل + زار: گلن جي جاءِ - گلستان: گل + آستان: گلن جي جاءِ): چمن / باغيچو / گلن جي واڙي / قلواڙي / اِرم / قولستان / گلشن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

گلزاريون گلڪاريون: باغ / باغيچا / گل قل.

گلفام گل اندام: (گل فام: گلن جي رنگ جھڙو - گل + اندام: گلن جھڙو): ڳاڙھو ڳتول / گلاب جي گل جھڙو / خوبصورت / حسين / گلرنگ / گلگون (گل جي رنگ جھڙو) / محبوب.

گلم غاليچا: وڏيون فراسيون / فراش / پٿيراٽيون. مثال:

چاچي چار تنهنجا اڳڻ تنهنجي آيا
گلم غاليچا تن لئہ تو وڇايا
مبارڪون توکي سهڻا ڏئي، ڏيهہ سارو (ملاح بچل، ڳيچ)

گلم گاديون: گاديون / پٿرٽيون / غاليچا / پٿراٽيون (پٽ تي پٿيرڻ جون فراسيون) ٽپڙيون Under lay

گلم گاليون: پٿراٽيون/فراسيون / غاليچا. مثال:

(١) گلم گاليون اتي ويٺو ورنهہ وڇايو پرمل
(موريو فقير: قصو سسئي پنهون)

(٢) گلم گاليون، زير باليون، زيب بلخي، زرنگار
(سيد خير شاھ)

گلم گيال: (گيال: غاليچو ننڍو): وڏيون فراسيون / پٿارٽيون / غاليچا.

گُم سُم: چُپ / ماٺ / وياڪل. مثال:

(١) گم سم گنگ "بخاري".
سس پس سُڻ سهڻ ہر (استاد بخاري)

گم شُم: لِڪايل / وهيل / وڃايل / چَٽ. مثال:

چرچي طور چئبو آهي: تاريخ تِرڪٽي مهينو گم شم!

گمراھ بدراھ: وات ڀُليل / رول / آوجهڙ / مُنجهيل / بي راهو / ڏِڪاريل / لوڏيل

گناھ گندگي: ڏوهہ / پاپ / اندر جي پليتائي. مثال:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪيڏي غير غفلت گناهه ڪندگي، مدد ماڙڪر (مصري شاهه)

گنجَ دَلَ: ڪوڙَ / انبار / هَنبار / گهڻا سارا / جهجها / انيڪ.

گنجا گرا: گدلا / بدصورت / خسيس ماڻهو. مثال:

گنجا گرا لئہ ڪري ويا آهن!

گنجو گرو: گدلو / بدصورت / هر ماڻهو / لَنڊي ٻُتي / سيڪو. مثال:

گنجو گرو جو عشق جي دعويٰ ڪرڻ لڳو.

مستور حُسن تيڙو نظر جو قدر ويو (حيات شاهه حافظ)

گنجي گوڏ: مختصر پوشاڪ / غريباڻي پوشاڪ. مثال:

اتر وارا ڪيئن ها، ڏکڻ وارا ڪيئن ها

گنجيءَ گوڏ وارا سُتڻ وارا ڪيئن ها... (تاجل بيوس)

گنجي گنجڙي/گولي گولڙي: گري گنجي / ٻانهي / پورهيت. مثال:

"نانڪ يوسف" يار جي در جي

آهيان گنجڙي گولي بازر جي

ڳوٿ ڳلي تنهن ڪري گدائي (نانڪ يوسف)

گند ڪچرو: ڪِنَ سِنَ / ڪک پن / مٽي سِٽي. مثال:

تنهنجو ڪوٺو تورو آهي، گند ڪچري جو ڀورو آهي

(تاجل بيوس)

گندَ ٽيڙَ: (گِند: فقيرن جي گودڙي): پراڻيون رليون / ڦاٽل ساٽل گودڙيون.

گندُ گارو: (گارو: ڳوهيل مٽي): گَپ / چِڪَ / پاڻيءَ ۾ ريهاريل پَنجُهو.

گندُ ڪِچَرو: ڪِنُ ڪِچرو / ٻُهر / غلاظت. مثال:

جِتِ ڏٺاسون باغ برسيل گل سُٺا ميوا عجيب،

گند ڪچري جا ڏٺاسون ات ڍيرَ بوُ افشان اچ.

(محمد صديق مسافر)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڳنڍ ڳاهه: ڪِنِ ڪَهِڇَر / ڳنڍ ڳاهڻ / ڪک ڪانا. مثال: پوک مان
ڳنڍ ڳاهه ڪيندو رهجي ته جيئن سلا طاقت وٺن.

ڳنڍ ڳاهڻ: ڪن ڪهچر / ڪک ڪانا.

ڳنڊو ڳنهگار: عيبدار / اوگُڻو / ٻندو ڳندو. مثال:

تون ڏٺي آئون ٻانهو، مان ڳندو، ڳنهگار،
ڏسي عيب اپار متان مون کي ڇڏئين.

(هادي بخش شاهه مسڪين)

ڳنڍي پوتي: (ڳنڍي: مٿي تي پهرڻ لاءِ زنانو ڪپڙو): زناني چادر / ژالائي پوتي / چُني / رئو.

ڳنڍي ڪپڙو: اوڇڻ / پوشاڪ / لٽو ڪپڙو.

ڳنڍي ڳبري: اوڇڻ / اوڇٽو / پوشاڪ. مثال:

ڳنڍي ڳبري لٽا سانڍين، سوڙ سج جي تين حاصل،

(غلام علي گوهر)

ڳنڍيون پوتا: (ڳنڍي پوتو): روا چولا / ڪپڙا لٽا. مثال: ڳنڍيون پوتا
انهيءَ گهوٽ جا. ڪري، اباڻا اوچي (سگهڙ اسماعيل موندرو)

ڳنڍ ڳوڙ: مونجهه / گهوٽالو / گڙٻڙ / بد انتظامي.

ڳنڍ مُنڍ: مونجهارو / ڳڙ ٻڙ / گهمسان / لڙ / رولو / ڪچ / ڳول مول / ڳڙڏائي.

ڳنگ موڙ ڳنگو: ٻي ڏيان / ماٺ ٻر / خاموش / ڳُپ چُپ / مُنجهيل.

ڳنگا ٻوڙا: جيڪي نه ٻڌي سگهن، نه ڳالهائي سگهن / بي وس / ڳڪدار. مثال:

(۱) ڪير ڳالهائي ڪير ٻڌي تو،
ڳنگا ٻوڙا آهن ماٺو.   (نثار بزمي)

(۲) ڪي ڳنگا ٻوڙا ڳرفتي ڪي چريا چلولا (رمضان ڪنير)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ڪنگو پوڙو: عين هاٿو. مثال:

نہ عيسيٰ نہ موسيٰ ٻڙا پير پٽسا
نائين ڪنگو پوڙو هجي انڌو ڪاٽو (حيات شاهہ حافظ)

گنوار گامڙيو: گنوار، گامڙيو (گام، گانءُ، ڳوٺ) ڳوٺاڻو / گينوار / ڳنوار / مال چاريندڙ / واھڻي / ڄٽ / اناڙي.

گنهگار بدڪار: ڏوهي / عيبدار / پاپي. مثال:

گنهگار بدڪار بيڪار بد
تون پنھنجي ڪرم ڪان نہ ڪر مون کي رد (شمس الدين بلبل)

گڻ چور بي گڻو: احسان فراموش / بي شڪر / بي شڪريو / اٽاسو / بي حال / ڪميڻو / نيچ / هيچ.

گِڻ مِڻ: تِڻ مِڻ / ڳالهہ / چَڻ چواءُ. مثال:

هي جيڙا جنازا. گنگاڪن نہ گِڻ مِڻ.
نہ ڪنهن چپ چوري ڪئي چوڻن ۾ چڻ چڻ (ابراهيم منشي)

گڻونت گڻوان: ڳڻائتو / ڳڻن جو ڳهير / سُليڇڻو / ڀهڳڻو / ڀھوڳڻو.

گڻي گڻونتي: ڳڻن واري / نيڪ / سيلوان / لائق / پَڙُ / نيڪ نام / پاڪ دامن.

گوٽناڪ گوهي: تَتُ تتاءُ / گَسُ گساءُ / تارُ (تارڻ، تتائڻ (To Avoid

گودڙ گودڙيون: (گودي: اسم تصغير: گودڙي. اسم تڪبير: گودڙ). مثال:

ڳوءِ گودڙ پن گبريون ڪدائون ڪانءِ (شاهہ: سُر رامڪلي)
گودي: گودڙي (اسم تصغير). مثال:
جاڳروءِ ڏِني گودڙي، سا تي لاهيندي لڄ.
سداتہ سَهج، چيلو چوندا ڪيترو؟ (شاهہ: سررا مڪلي):
رليون گودڙيون / گبريون گودڙيون / وڏا رلڪا.

گوڏِ گنجي: اوگھڙ: ڍڪڻ لاءِ مختصر ڪپڙا. مثال:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سيءُ، سيارو، پاڻي پارو، ڪوڏ ڪنجي پر ڪذارو (ابراهيم منشي)

ڪوڙ ٻڪيرو: هَل / ڪشر / ڌمچر.

ڪوڙ ڪاڻچو: ڌمچر / هَل / هنگامو / حشر.

ڪوڙ ڪاڻِلو: ڌمچر / هَـل / حشـر / ڪوڙ ڪهمسـان / ڪجـڪـوڙ / ڪـڙڪـاٽ. مثال:

ڪري ڪوڙ ڪجڪار ڀاڪار ڀاتيون،

اسان کي الائي تہ ڇاڇا چون ٿيون. (تاجل بيوس)

ڪوڙ ڪنبوڙ: ماڻهن جي مجموعي جو ڪڏيل آواز / ڳنڍيل آواز / هَل / هـلاچو / غوغاءُ / شور / حشر.

ڪوڙ ڪـنڊ: ڳڙٻڙ / مونجهارو / شور / غوغاءُ. مثال:

نند ۾ ناقص رهي، ڦليار ۾ ڦوڪون ڏئي،

ري عبادت جي رهڻ آهه اجايو ڪوڙڪنڊ. (خليفو محمد قاسم مالائي)

ڪوڙڪهمسان: ڌمچر / هَل / هنگامون. مثال:

(١) جنهين ڪاڻ آيا، ويـا سي ڀلي،

عجب ڪوڙ ڪهمسان جي واءِ ڪهلي (شمس الدين بلبل)

- واءِ / واءِ / هـــــوا-

(٢) ڇڏي ڪوڙ ڪهمسان هلين تو مزي سان،

اي روح - روان صـاحـب عـز و جـاهـ،

ڀلي آئين، جي آئين، درياهہ شاهہ! (حيدر بخش جتوئي حيدر)

(٣)زمين دشمن، زمان دشمن، مڪين دشمن مڪان دشمن،

اسان جي بخت جو اختر بہ آهي ڪـوڙ ڪـهمسـان ۾

(غلام احمد نظامي)

(٤) ڪوڙ ڪهمسان سان ڪهوٽ ڪجندا هلو! (خاڪي جويو)

ڪوڙ هَل: هُلاچو / هَنگامو / شور / غوغاءُ / ڪهمسان / پائيتال.

ڪوڙيون ڪاڄَ: ڪجڪوڙون / حشر / ڪجڪارون. مثال:

سارنگ صبح آئيو، ڪوڙيون ڪري ڪاڄ،

هاري هليا هاڄَ، ڪَڙمين هر ڪَلهي ڪيا. (سچل سرمست)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

گوسا ڪَرَّگوسڙو: گوسائو / گسائيندڙ / ناتائو (نتائيندڙ) / گوسڙ / گوسرو.

گوشائتو ڪَندائتو: پاسائتو / پاسيرو / خلاصو / اڪيلو / نويڪلو / لڪل / گوشہ نشين.

گوشت هڏا / گوشت هڏو: ماس / هڏ گڏ / انساني يا حيواني جسم جا ٻہ اهم حصا. مثال:

(۱) ڪوسو رت تہ ڏوڪي ويا،
گوشت هڏا ڳرڪائي ڪيرا! (تاجل بيوس)

(۲) گوشت هڏي جو رشتو آهي،
ڪيڏو "بيوس" پختو آهي.
پوءِ ڏٺي جو ڇا مطلب؟ (تاجل بيوس)

گول مول: منجهيل / ٻَتليل / ڳانڍوڙيل.

گولا گولاڙا: گولا: تر جي ولين جا قسم. مثال:

مران شال ملير ۾، گولن ساڻ گذاري (شاهہ: سر مارئي)

اسم تڪبير: گولاڙا: ولين جا قسم.

گولاڙا گگرَ: (گولاڙو: ول جو قسم جنهن ۾ ميوو ٿيندو آهي. گگر: ڪٺونر جو هڪ قسم): ڏٿ/جهنگي، ٻاجهون ۽ ميوا. مثال:

ٿين شل ڏٿَ ڏيهہ ۾ ڏٺونرا ڀَسيون،
ٿين گولاڙا گگر پيرون پيون (عرساڻي محمد اسماعيل "فدا")

گولو ٻندو: نوڪر / غلام / ٻانهو / چاڪَرَ.

گولو غلام: ٻانهو / ٻانهيءَ جو ٻارُ / داسُ / نوڪر / چاڪر / چياڪر / چٽي آڪٽي ۾ / حڪم جو ٻندو. مثال:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(۱) ڪو ڪنهن جو آهه نوڪر ڪو ڪنهن جو چاڪر آهه
"گل" تنهنجي در جو آهي گولو غلام خاص.
(خليفو گل محمد "گل" هالائي)

(۲) مون کي خالق، لطف ۽ ڪرم سان پنهنجي
گولو غلام آهيان، حُبدار پنجتن جو. (مرزا قنبر علي بيگ حيدري)

(۳) تون سچو سائين سندم آءٌ گدا گولو غلام
(حاجي احمد ملاح)

(۴) ٿي گذارج محمد ﷺ جي دَرَ سندو گولو غلام
(مولا بخش مولائي)

گولو گدا: نوڪر / دَرَ فقير / پينار (غلام ۽ فقير جي حيثيت ذري.
گهٽ هڪجهڙي هوندي آهي. مثال:

(۱) ڪا مدد مالڪ مهر ڪر گولو گدا. گل گام گهر.
سرَهو سَڪالو ساهہ سِر، مصري، رکهو عالم امام.
(مصري شاهہ)

(۲) آءٌ بہ آهيان اصل ڪان. تو در سندو گولو گدا.
(محمد اعظم هنگورو)

گولي بندي: ٻانهي / نوڪرياڻي / پورهيت / ٻيلياڻي. مثال:
زر خريد جَتن جي، هيءَگولي بندي آهه (شاهہ عنات)

گولي ٻانهي: نوڪرياڻي / ٻيلياڻي / پورهيت / داسي /. غلام. مثال:

(۱) ٻهنديس چائي گولي ٻانهي. دست ٻڌي درسي
(مصري شاهہ)

(۲) آهيان اصل گولي ٻانهي سڪندن کي جو سڪائين تو (مست)

گولِي غلام: نوڪرياڻي / ٻانهي / پورهيت ٻيلياڻي. مثال:
سمَن سائين! آءٌ گولي غلام تنهنجي در جي!

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

(سمن سرڪار سان لاڳاپيل لوڪ گيت جا شروع وارا ٻول)

گوندرغم: فڪر / ڳڻتي / اونَ / اُڌڪ / انديش/چنتا / اوکيا ٻوکيا، مثال:

(۱) جهازن تي چڙهي جاني، ڪريان سير سمونڊ جو،
ڏسان جيڏي محمد صہ کي لهي گوندر غم مُنهنجو.

(راضي فقير رند)

(۲) گولي هن غلام جا اچي گوندر غم لاهيو (گمنام شاعر)

گونگا ٻوڙا: ڳالهائي ۽ ٻُڌي نہ سگهندڙ / بيوس / لاچار، مثال:

پالڻهار پرين هر ڪنهن کي ڇا ميرا ڇا مندا،
ٽنڊا مَنڊا، گونگا ٻوڙا، ڪاٺا ڪوجها انڌا. (ٽانڪ يوسف)

گونگو ٻوڙو: ڳالهائي ۽ ٻولهائي نہ سگهندڙ / بيوس / لاچار.

گونگو گمنام: گونگو، "گمنام"ٿي رهندو آهي / چُپ چاپ ۾ رهندڙ / مائيٽو / خاموش طبع.

گونگي ٻوڙي: بيوس / لاچار / عيبدار، مثال:

ادلي گدلي، گونگي ٻوڙي، ڪنهن جي آهي نينگري
ڪنهن جي آهي نينگري (ابراهيم منشي)

گوهَير گوسڙائو: (گوهير: گوهي Trance ڏيئي پيچي ويندڙ-گوسڙائو: گسائي پيچي ويندڙ): ناتائو (تتائي ويندڙ)/ پَتائو (پتائي ويندڙ)/ پنيلائي پيچي ويندڙ.

گوهيون گوتناٽ: گوتناڪ / تتائي پيچي وجڻ جون اٽڪلونTRICKSحربا.

گوءِ ميدان: (گوءِ: ڏاندن يا گهوڙن جي ڊوڙ جو مقابلو / اهڙي قسم جي "ڊوڙ" تي رکيل شرط - ميدان: ڊوڙ جو ميدان): شرط / بازي.

گويا گفتار: ڳالهه ٻولهہ وارتا / گفتگو / وائي / چؤٻول.

گويائي گفتار: ڳالهہ ٻولهہ / وارتا / گفتگو، مثال:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪويل ڪپيهل لات لڪائي، سٺي ڳوياڻي ڳفتار ميان
- ڪپيهل: پيپهل / پيپهو / تازو پکي - (سگهڙ مياداد)
ڪِهہَ پيهہَ: (ڪِهڻ پيهڻ؛ ڪيهڻ؛ ڪيهه يا سوڙهه ڪرڻ)، ڪيهہَ / سوڙهه / سنگهوڙ / ڪلهي ڪيهه (ڪِلهو ڪسائي ڪيهائي هلڻ واري حالت)
ڪِهہَ ڪيهہَ: ڪِهپي / اٽڪل / چالاڪي / ٺڳي / مڪر / مڪاري / فريب / بهانو / دولاب / ڪِلڪِل / اجايو ملهالو / جهيڙو.
ڪُهہَ ڳوهي: ڪُهوڙي جو ڪُهہَ (ضد ڪري بيهي رهڻ واري عادت)- ڳڏهه جي ڳوهي. مثال: سوٽي هجي ساڻ ته ڳڏهه ڳوهي نه ڪريا)؛ ڪيتو / هوڏ / ضد / نت نتاءُ.
ڪِهہَ مکڻ: ڪير مان نڪتل مکڻ ۽ ڪيهہَ (رڄايل مکڻ)، مثال:
ڪِهہَ مکڻ، اَنَ ڌاس، ڪک ڌاريءَ جا مُلڪ ...
اي پٽائي ڳهوٽ جا سرسبز ترا (عرساڻي محمداسماعيل" فدا)
ڪِهپي ڪيسر: (ڪِهپي؛ ڪِلڪل . مثال: ڪِهپي نڪرن جو پاڻي سُڪايو ڇڏي)؛ ڪِلڪل / ڪروڌ / اجايو ملهالو / جهيڙو. مثال:
ته مَڃَ تون منٿ منهنجي ڇڏ ڪِهپي ۽ ڪيسر (سالار پلي)
ڪِهَرو ڪهاٽو: ويجهو / قريب / قرب وارو.
ڪِهِلَ سِهلَ: ريڙهه پيڙهه / چڪتاڻَ / اينگهه / ڪشمڪش / دير / سيڙاپو / ڪيسر.
ڪِهلَ ڪينداڙ: (ڪهلڻ ڪينداڙڻ)؛ ڪهلي ڪينداڙي مارڻ / چاچولي چولي مارڻ)؛ تڪليف / ڪِتپِٽ / هلاڪي / ڪرڪسو / ڪاسارو / ڪاپارو / خفو / ڪپتِ / پتوڙَ / پچاڙَ / پريشاني / ڌانڌل.
ڪُٺي ڳڏري: ڪُٺي؛ ڳڏري ويٺي، مثال: ان کي ساري رات سيد چي. ڳوندر ۾ ڪُٺي (شاهه: سر رامڪلي)؛ ڳڏريل وقت / ڳڏريل واردات، مثال: ڪُٺي ڳڏري کي ڪهڙو ياد ڪبو؟

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

گياتُ گِرَ: سَـنـدَ / سـمـڪ / سـمـاءُ / پـروڙ / ڄـاڻ.

گيابُ گوڙ: گهمسان / هـل / حـشـر / شـور / هـنـگامـو.

گيتُ سَنگيت: راڳ رنگ / ساز آواز / راڳ / نغمو / سرود / پچن / ڳاچ / ڳـيـچ / ڏوهـيـڙو / شـبـد / لاڏو. مثال:

پنهنجي گيت سنگيت سان، محفل جت مچي، شال بچي،
ڪـاريـهـر جـي ڏنـگ ڪـان. (خاڪي جويو)

گيت غزل : شاعري جون صنفون يانمونا. مثال:

(١) منهنجا دوها گيت غزل،
اهڙا جهڙا ڏاڙهـون ڏار! (تاجل بيوس)

(٢) اڄ اوجاڳن جا آهـن
ٻٺيا گيت غـزل آهـجان. (مريم مجيدي)

گيت گانا: گانا بجانا / ڳـائڻ وڄـائڻ / ٻـنـد بـاجـا / دهـل شـرنـايـون / خـوشـيءَ جـو دمـچـر. مـثـال:

جن گـهـرن ۾ گيت گـانـا، ڪـاڄ ڪانا بي غـمـي،
سائـي ســاعت ڪِـن گـهـرن ۾ روح محشـر اي فلڪ!

(محمد صديق "مسافر")

گيدوڙا گيسوڙا: (گيدوڙي جي وڻ جو ميوو جنهن ۾ ڪو خاص سواد ناهي هوندو - گيسوڙا: گسا / گِيسا / بي سوادي):
ليسوڙا / جهنگلي ميوو WILD FRUIT

گيرب گاهه: گيرب: گهمنڊ / آڪڙ. مثال: مهائيءَ جي من ۾ نـه گيرب نـه گاهه (شاهه: سرڪامونڊ) گاهه: وڏائي): مغروري / شيخي / هـٺ / وڏون (پـاڻ کـي وڏو سـمـجـهـڻ) / ڦـونـڊ / ٽـانءُ / ٽـيـڪـر / سـيـت. مـثـال:

(١) جنهـن عـورت کـي گيرب گـاهه نالي لاءِ بـه نـه آهي،

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اهـــا عـــورت عـــظـــيـــم آهـــي.

(٢) توکي نـنـڊ نهوڙيو. غفلت. گيـرب گـنـاءَ (حمل فقير)

گيڙب گيڙو: سمجهه ۾ نہ ايندڙ آواز / گوڙ.

گيڙي گدلي: کوجهي / ڪِنِي / گيدڙيل / اٺوٺندڙ.

گيس گيسڙاٽ: گيسي / توبہ / زاري / ريڙهي / نيزاري/منٿ / ٻان.

گيسر گيهہ: دير / اوير / اويل / چِرڪَ / سيڙاٺو / سُستي / ڪاهلي / آلسي / گذريل ويلَ.

گيسيل پيسيل: گٺل / اوتيل پوتيل / آزمودگار.

گيک مکر: گيک، ڏونگ. مثال: گونگي جا گيک مشهور آهن- مکر: فريب): مِنهنُ / تيتال / چالبازي / تال / ڇِهَرِ / ڇندُ / بهانو / ولِڇـل / ڇَـٻِ /اٽـڪل /حِـرفـت/چانـگـرو.

گيکر گيکي: گيک ڪندڙ / چانگرا ڪنـدڙ / ڏونـگي / مـکـريـل / ڪُـوڙو / بـهـانـہ بـاز .

SKILLED IN EMOTIONAL BLACK MAILING

گينکو گهينکو: معصوم / صغير / ڪِڪو / ٻالڪ / ٻَلڙو / اپامڙو

گينوارُ گيدڙيل: اناڙي / ڳـنواريـل / ٽـوٽـي / مُـڏُ / جاهل.

گيهہ پيهہ: کِهل گينداڙ / رش.

گيهہ گينداڙ: چڪ چڪان / خرابي / تـڪليف / کِهل / گينداڙو.

گيهتيون گيسيون: (گيهتيون ڪرڻ: ليلائڻ / ايلاز ڪرڻ / منٿون ڪرڻ / توبہ ڪري معافي وٺڻ): پاڻ کي ذليل ڪري معافي وٺڻ): ايلاز / توبہ / زاري / آزيون / نيزاريون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڳ

(لفظن جا جوڙا: 133 _ ڪل لفظ: 266)

ڳاپروُ ڳيروُ: ننڍي عمر وارو / نئون ننڍو / لاسڙاٽ / ڳلَپٽ.

ڳاپرو ڳلَپَٽ: لاسڙاٽ / نئون ننڍو / نوجوان / ڇوڪراٽ.

ڳاپون آپون: (ڳاڦون: ڳپَ وارو): ڪچي سنگ جا داڻا جيڪي سيڪي کائبا آهن.

ڳاٽ ڳچي: ڳاٽو / ڪنڌ / سِسي / ڳلو / ڪنڌ (ڳاٽ ڪٽڻ: ڪنڌ مٿي ڪڻڻ / مُنهن مٿي ڪڻڻ).

ڳاٽي پَر ڪَنڌ پر: (ائين ڪرڻ جو مٿو وڃي ڪِيي ۽ ٽنگون مٿي تي وڃن (ڳاٽي پر ڪرڻ: اصطلاح ۾ معنيٰ: وڏي نقصان هيٺ اچڻ).

ڳاٽي ڀڳو ڪنڌ ڀڳو: جنهن کي ڳاٽي / ڪنڌ ڀڃڻ جو پاراتو ڏنو وڃي. اصطلاحي معنيٰ: هٺيلو / معذور / وڏائي خور / بي قياس، مثال: وڏو ڪو ڳاٽي ڀڳو ڪنڌ ڀڳو آهي: هن سان ڪير پڇي سگهندو.

ڳاڇ ڳيچ: گيت / سهرو / لاڏو / راڳ / جهونگارَ.

ڳاڃَ ڳت: گاڇ: ڳٽپ / ڳنت / شمار / ليکو / پتو / نشان / اُهڃ. ڳت: ويچار / عقل / فهم / ڳالهه / ڳالهه ٻولهه. مثال:
نکو ڳاڇ نہ ڳتِ، حيرت سيڪو.
(شاهہ لطف الله قادري)

ڳارا چو ڳالهاءُ: ڳاراچو: ڳالهه ٻولهه. مثال:
الله لڳ، لطيف چي، ڪج ڳاراچو ڳوٺ (شاهہ: سرپورب) :
ڪچهري / حال احوال / محفل / شادمانو / خوشي.

ڳارا چڻ ڳرهڻ: حال بيان ڪرڻ / اندر جو احوال اورڻ / ڳجهه ڳرهڻ / حال ونڊڻ / اورڻ / ڏک سور ٻڌائڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڳارانجھوڳاڙھيرو: ڳـــاڙھـــاڻ تـــي مائـــل رنـــگ/ تـــورو ڳـــاڙھـــو/ هـــلـــڪو ڳـــاڙھـــو.

ڳاراٽو ڳارو: (ڳرڻ: وجھلڻ): ڳڻتي/ فـڪر/ جـھوري/ ڳـــاريندڙ بـيـمـــاري/ جـھـــوراٽو/ درد/ غـــم.

ڳاري ڦاهي: (ڳاري: اســـم تـصغير: ڳـــارڙي - ڳـــچيءَ بر ڳاري): نـــوڙي / ڦـمـــي / ڦـــنـــدو.

ڳاريماري: ڳريل / مريل / هيٺي / بدحال.

ڳاڙَ ساڙَ: (ڳـاڙڻ - ڳـڙڻ): اوکـھ پـوکـھ / اوکـھ سـوکـھ / چٽاکو/ تيـھو (تـمـڻ: ڳـڙڻ)/ ڳـاڙو (ڳـــڙڻ): تـمـڻ جـي حالـت/ بـونـدَ.

ڳاڙھا ڳيرو: لاسڙات/ سهٽا/ ڀورل/ نوجوان/ ڳتولَ. مثال:

(۱) ڳـــاڙھـــن ڳـيـرن ڪـاڻ، مـوڪـيءَ مـٽ چڪايا.

(تاجل بيوس: سريمن ڪلياڻ)

(۲) ... آزاديءِ سـڻ عـام ڪٽا،
ڳـاڙھا ڳـيـرو ڳـونـاٺـا! (خاڪي جويو)

(۳) ڳـــاڙهـــا ڳـيـــرو تـنـگر پونگر، لاکيٽا لڄ پال هتي.

(ابراهيم منشي)

(۴) ڳاڙھو ڳيرو ڳل، ڏاڙھونءِ رنگ ڦولاريو (خاڪي جويو)

ڳاڙھو رتـول: (رتول: رت جھڙو ڳاڙھو): رتائون/رت ورنو / لال / سرخو. مثال:

زخم جگر جي خون وهڻ ڪان اي دوستـو!
ڳاڙھو رتـول ٿي پيو منهنجي ڪفن جو رنگ:

(پير شاهنواز عارف المولي)

ڳاڙھو ڳرٽ: (ڳاڙھو: لال - ڳرٽ: ڳيرو): ڳلابي/ سرخ/ رتائون/ لاســيار/ لاســڙات/ پـورل/ ڳـيـرو/ نـٺـون

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

نـــنـــيو / سُـــهڻـــو.

ڳاڙهو ڳتول: ڳتول: بلڪل ڳاڙهو. مثال: ڳل ڳاڙها، ڳتول جان، جڻن گلاب جي تہ گلن (گل بهار سومرو): سرخ / رتائون / لاسڙات / لاسيار / نوجوان / ڳيرو / نئون نڪو / سُهڻو / پورل.

ڳاڙهو ڳلپٽ: (ڳلپٽ: جنهن جا ڳاڙها ڳل پيار / شفقت وچان پٽياوجن): لاسيار / لاسڙات / لاسڙيات / سهڻو / پورل

ڳاڙهو ڳوڪ: ڳاڙهو گل جهڙو / گلار (گلن جهڙو)

ڳاڳا راڳا: ليار جهڙا جابلو ميوا. مثال:

آما، ليما، ڦل ڦارو ها ڳاڳا، راڳا
جتي پير سجاتائين پريءِ جــو (شاهہ)

ڳاڳا ڳمر: ڏٽ جو قسم / ولين جو ڦرُ. مثال:

جِتِن هت مال مڻايون، تتن هت ڳاڳا ڳمر ڳنڍير (ڪبير شاهہ)

ڳاڳيون ڳمر: ڏٽَ / جهنگلي ميوو. مثال:

ڦتا پٽن پر پر، ڳاڳيو ڳمر ڳنڍير، (پير محمد اشرف شاهہ اشرف).

ڳالهہ ٻولهہ: (ڳالهيُن ٻولهائڻ: ڳالهيون ڪرڻ): گفتگو / رَڻ جهڻ / ذڪر اذڪار DELI BER ATIONS / DIA LOGUE

ڳالهہ ڳت: (گت ڏيڻ TO STRESS ONES VIEW POINT): ڳالهہ ٻولهہ / گفتگو. مثال: ڪو زمانو هو جڏهن مشرق ۽ مغرب ملڪير ڳالهہ ڳت تنهنجي هلي ٿي برق تـجليدار تـــي.
(سيد ميران محـمـد شــاهہ مـيـر / مـهـجـور)

ڳالهہ مُهاڙ: ڳالهہ ٻولهہ / ذڪر اذڪار / رَڻ جهُڻ / گفتگو.

ڳالهوڙ ڳالهوڙو: (ڳالهہ: ننڍي ڳالهہ - ڳالهوڙ / ڳالهوڙو: تمام وڏي ڳالهہ): نہ ڪتنڌ احوال / ڏکي ڳالهہ / معاملو / هنگامو (ڳالهہ مان ڳالهوڙو ڪرڻ: معمولي ڳالهہ کــي وڌائـــي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وڏو معاملو بنائڻ).

ڳالهير ڳالهيارُ: ڳالهيون ڪندڙ/ قصا ڪهاڻيون ٻڌائيندڙ/ وات ڦاٽو/ ٻَکي هڻندڙ/ ٺلها حوال ڪنيدڙ/ گهڻ ڳالهائو/ ڪچهريءَ جو ڪوڏيو.

ڳاما ڳِر: جهنگلي ميوو/ ٽِر جو ميوو/ ڏٽ.

ڳاما ڳنڍير: ٽِر جو ڏٽ.

ڳاموٽ ڳاموڙَ: (ڳاموٽجڻ ڳاموڙجڻ: بدن سور ۾ آڪڙجڻ): پيڙ/ ڳوراڻ/ بدن ۾ سور/ آرس/ ٽَڪ/ گهومات/ لڳن مروٽ.

ڳاموڙ لڳن مروڙ: بدن جو سور/ پيڙا/ درد/ ڪَرَ موڙو (ڪر موڙڻ)/ ٽَڪَ/ ڳاموٽ/ پانج (عضون جو سُور ڪان پجندو محسوس ڪرڻ)/ لانجهه (لانجهو/ ضعيف ٿيڻ).

ڳانيڙ سانيڙ: ڳانيڙ: (ڳنيڻ): ڳنيڻل. مثال: ٿيءَ م ڳانيڙ ساڻ چور... (خليفو گل محمد "گل" هالائي) - سانيڙ: سنيڻ: ملائڻ: ملايل): ڳنڍيل / ٻٽ ٿيل / سلهاڙيل.

ڳاڻ ڳٿيل ڳاڻ ڳٿيا: پورا ڳٿيل / چڱيءَ طرح ڳٿيل / ڳاڻاٽو ڪيل

ڳاڻيٽو ڳاڻَ: (ڳاڻيٽ / ڳٽڻ / اندازو لڳائڻ) ڳاڻاٽو. مثال:

جاڳيس سنبرڻ جي نه سڌي تي،
هاڻ ويهان ڪيئن پٽر تڏي تي!
چڙهنديس ڏونگر وڏي تي
بنا ڳاڻيٽي ڳاڻ، ٻيئر ڙي! (منظار فقير راجڙ)

ڳاھُ ڳاھَٽ: (ڳاھڻ: سوڙهو پوڻ (ڳاھڻ: سوڙهو پوڻ / ٻوساٽڻ / ٻِڪوڙڻ): سوڙهه / سنگهوڙ / قبر جي پيڙ / ٻِڪوڙ / مُونجهه / ٻُوست / ٻُوساٽ / گِپاڳيهه. مثال:

ڪاف ڪاهي آءُ عربي! حال هيٺي جي اندر.
جو سُجهي سڪرات جو تو ڳاھ ڳاھٽ سخت تر.

(مولانا ثناء الله ثنائي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڳالهه ڳجهارت: ڳالهه: ڳجهي ڳالهه. مثال: هو جو هلڻ سنديون ڳالهون ڳالائين (شاهه)/ ڳجهارت: جنهن ۾ ڳجهو ارٿ يا مامر يا راز رکيل هجي): پرولي ۾ ٿيي ڳالهه / رمز / مامر.

ڳاهلو ڳنوار: (ڳاهلو: ڳهيلو / سادو- ڳنوار: ڳوٺ جاريندڙ / محدود ماحول ۾ رهندڙ / سادو): ڪم عقل / بيوقوف / پوڙو / چٽ / مَتِ موڙهل.

ڳاءِ وڄاءِ: (ڳائڻ وڄائڻ): سازن جي سنگم تي وينو ڳاءِ. مثال:

(١) آءُ ميان! ڪڻ ڪينرو وينو ڳاءِ وڄاءِ (تاجل بيوس)

(٢) ڳهٽا! ڳاءِ وڄاءِ، آڌيءِ گيت اڏاءِ،
پرکي پنهنجي پيار کي (تاجل بيوس)

ڳائڻا وڄائڻا: راڳي (راڳ ڳائيندڙ)سازي (ساز وڄائيندڙ): ڳائڻ وارا / وڄائڻ وارا / ساز سنگيت وارا / فنڪار / گلوڪار ۽ سازندا.

ڳائو وائو: ڳائڻ وائڻ: ذڪر ڪرڻ / ڳائي وڄائي يعني ڀرپور انداز ۾ ڳالهه ڪرڻ. مثال: ڳائو نه وائو، اديون آريچن جو (شاهه: سُر ڪوهياري): ذڪر / ڳالهه / بيان / ڏنڊ چرچا.

ڳائي وائي: (ڳائڻ وائڻ: ڀرپور انداز ۾ چوڻ / ڏامر ڏومر سان / ڀرپور ذڪر سان / ڏامر ڏومر سان / ٻولائي چوڻ / ذڪر / بيان / خبرچار / سَڏِ.

ڳائي وڄائي: ڀرپور انداز ۾ / ٻولائي / ظاهر ظهور. مثال:

(١) دلڙي ڪسي تو. ڳائي وڄائي
ڀنهن جو بنايئہ، حڪم هلائي (مخدوم محمد امين فهيم)

(٢) ڳائي وڄائي اچو قومي جنگ ۾ (ابراهيم منشي)

(٣) هڪ همراهه ڪاوڙ ۾ چيو: مڙس آهيون، جهيڙو ڪنداسون نہ ڳائي وڄائي: ڀل نہ دنيا پئي ڏسي!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڳيرو ڳرَٽُ: لاسڙاٽ / مَچن جي سانول وارو / نوجوان جنهن کي مچن جي رِيهہ لڳي هجي.

ڳيروُ ڳليٽ: ٺٺون ننڍو / نوجوان / لاسڙاٽ/ڇوڪرات/ نينگرات.

ڳتيل ڳوپيل: ويڙهيل / ڳنڍيل / سٽي پريل.

ڳتو ڳلي: لنگهہ / ٻنيو.

ڳتيلو ڳوٽرو: ٻجکو / ٿلهو / گودو.

ڳتا ڦوڪَ مٽَ ڦوڪ (منون ڦوکي وهڻ): کاوڙ / غصو / ڦوڪ / شوڪ / ڏمر.

ڳٽ ڳاري: ڪَنڍَلي / هار. مثال:

(١) تنهن جي محبت دلڙي ماري
ڳل "عارف" جي ڳٽ ڳاري. (پير شاهنواز شاهہ عارف المولي؟)
(٢) ڳل گوپ ويجهن ڳٽ ڳاريون
ڪيئن عاشق وتن اوساريون (پير شاهنواز شاهہ عارف المولي؟)

ڳپل ڳچ: گهڻو حصو. مثال:

"پويل" تنهنجي آسري، "مغل" موتيءَ چ.
ويني ويچاري واسري، تيو تاٽو ڳپل ڳچ
(رضيہ جان: قصا ڪوجهين جا)
- حيدرآباد جي ڦليلي واهہ جي ڪناري تي پليل، "پويل مهاڻي" ۽ "جانو مغل تپيدار" سان لاڳاپيل، پربت جي گيت جا بول.

ڳجھ اندرَ: مخفيات / ڳجهائي / اندروني ڪيفيت. مثال:

ڳجھ اندر جون ڳالهڙيون مارن بنا اکيون آڙيون (ڳيچ)

ڳجھ ڳجهاندر: راز / زمر / ڳجهي ڳالهہ / لڪل ڳالهہ. مثال:

ڳجھ ڳجهاندر ڳاليون راز، نہ رکيائين،
الا! تون جام مڱيندين مڱتا. (شاهہ سرپرياتي)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ڳجھہ ڳوھہ: (ڳجھہ ڳوھہ - ڳجھہ ڳوھہ ۾ : لڪل نموني):
وڄ / راز / انت / ڀيد.

ڳجھارت ٻجھارت: (ڳجھڻ ٻجھڻ : ڳولڻ ٻجھڻ / سمجھڻ / راز معلوم ڪرڻ / مام پروڙڻ): پرولي / معمو. مثال:

باتي، مُڪي ٻوڙي ڏي ڪا ٻولي ٻجھارت،
لونئي سا ناھي رکي عشق اشارت
اکين ري اندي پڙھي، التي عبارت،
ڪنئين پرائي پند جي، مندي مدارت،
بي سر، تي بازي ٻٽي بالا بشارت،
ڪو ڳولهي ڳجھارت، "غمدل" غاري غيب، جي

(فقير غمدل سائين)

ڳجھاندر ڳاھہ: ڳجھاندر : ڳجھي ڳالھہ - ڳاھہ لڪل ڳالھہ):
ڳجھارت / پرولي / اشارو، مثال:
سندي ڳجھارت ڳاھہ، ڪھج م قريبن ري(شاھہ:سُر پورب)

ڳجھو پالھو: ڳجھو: لڪل /مخفي- پالھو: واندو / اڪيلو / لڪل جنھن جي خبرسواءِسندس جي ٻئي ڪنھن کي نہ ھجي اندرون / اولاٽنو /نامعلوم. مثال:سيني کي خبر آھي تہ منھنجو دوست آھي. پاڻ بہ آھي؛ ڪو ڳجھو پالھو تہ نہ آھي.

ڳجھو ڳوڙھو: زيادہ ڳجھو / تمام ڳوڙھو.

ڳجھو ڳجھاندرو: لڪل / اولاٽنو / پاساٺو / مخفي / رازدارانہ.

ڳجھيون ڳجھہ اندر جون: ڳجھہ اندر جون: لڪل. مثال:
ڳجھہ اندر جون ڳالھڙيون ميان، الا!
ساھہ اندر سانڍيندس، نالِ نيندس. (حاجي پريل شاھہ):
مخفي / ڇپيل / ڳجھہ ڳوھہ ۾ / ڳوڙھو / اولاٽنو / پاساٺو / خفيہ.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

ڳچَ ڳاٽو: ڳچي / [illegible] / ڪنٺ / سِسي / نڙي / ڳلو.

ڳچ ڳپل: گهڻو / جهجهو / جال / ڪافي / هيڪاندو / سرس / زياده / ٻهون / گهڻو سارو / ڪيترو ئي . مثال:

آءٌ تنهن جو ڪهڙو ڳچ ڳپل ڪائي ويو آهيان جو مون سان
وڙهڻ لاءِ سنبريو ويٺو آهين!

ڳچي ڳل: (ڳل: ڳلو / ڳلو مُڪي / سِسي / نڙي مثال:
مٺا محب تنهن جون لکين مهربانيون
ڳچي ڳل ڳرهاتيون پيل ڳوٺ ڳالهڙهيون (پيرشاهنواز عارف، مولائي)

ڳچيترو ڳچ جيترو: ڪافي اندازَ ۾ / ڳپل جيترو / گهڻو / سارو / سرس / زيادهہ / هيڪاندو / جال / وڏيڪ.

ڳراٽي ڳراٽڙي / ڳراهتڙي: ڳلي لائڻ يا ڳر لائڻ واري حالت / ياڪُر / ڳراهتِ / ٻڪ.

ڳرڪ ڳيتَ: (ڳرڪائڻ: ڳيتَ ڏيئي کائڻ / ڳهڻ / هضم ڪرڻ هڙپ ڪرڻ): ڳرڪاءَ / هڙپ.

ڳرندا مرندا: ڳرڻ مرڻ: وِجهلي مرڻ / ڄڙي ڄڙي مرڻ. مثال:
ظالم سڙندا ڳرندا مرندا!
سانگي ٿيندا شاد. دنيا ۾ نيٺ تہ ٿيندو داد.
(عبدالڪريم گدائي)

ڳرو ڳر وارو: (ڳرو: دير سان هضم ٿيندڙ): دير هضم. مثال:
وڏو گوشت ڳرو ڳر وارو هوندو آهي.

ڳريل سڙيل: پراڻو اڌو راڻو / ڄڙي ويل / چوڙيل.

ڳڙڪَ ڳڙڪو / ڳڙڪي: ٿنگ / سوراخ / ٻرگهل / ننڍي دري.

ڳڙهڻ ڳنهڻ: ڳڙهڻ: خريد ڪرڻ. مثال:
ڏي اول ملهہ پوءِ وٺيئي سوگڙهہ
(خليفو گل محمد "گل" هالائي)،
مُلهہ وٺڻ / خريدڻ / خريد ڪرڻ.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

ڳڪ ڄڄ: چنبڙي پونڊڙ/ ڏنگهري، وانگر وچڙي پونڊڙ/ ڄڄا/ ڄڄو بلاڙو/ ڇهنڊڙ/ چنبڙو/ (چنبڙي پونڊڙ)/ پَنڊ.

ڳل ڳراٽي: ڳل: ڳچي/ ڳلو/ ڪنڌ/- ڳراٽي: ڳلي لاٽڻ واري حالت/ ڳراٽڙي: مثال:

آ مٺا اڄ موڪلايون پوءِ ملڻ آ يا نصيب!
ڳل ڳراٽي ساڻ لايون پوءِ ملڻ آ يا نصيب!
(رئيس امام بخش جتوئي "صابر")

ڳلَپٽ ڳيرُو: لاسيار/ لاسات/ لسُوٽ/ ڳرٽ/ سهڻو/ خوبصورت/ پورل.

ڳلٽو ڏٽو: پرپ(پرياڻ: ريجهائڻ) چٽ/ مثال: ڏيئي چٽ چريءَ کي ڪايوس ڪاٺ ڪلهي تي!): ريب/ فريب/ ٺڳي/ مڪر.

ڳلو ڳتو: لنگهه/ وٽي/ ٻاهر نڪرڻ جو رستو. مثال: ڪتان ڪو ڳلو ڳتو ئي نظر نه ٿو اچي.

ڳلو ڳتي: ٻنيو/ وٽي/ لنگهه/ ڪهتي. مثال: پاڪيا جاڳي پيا ۽ چور لوڙهي مان ڳلو ڳتي ڪري ڀڄي ويا.

ڳلو ڳچي: ڳلو/ ڪنڌ.

ڳلي ڳٽ: ڪهتي/ لنگهه/ وات/ وٽي/ ٻنيو/ لانگهو/ ڪڙهه.

ڳلي ڳتو: واهه/ ڀڄڻ جو رستو/ وات/ ٻنيو. مثال:

اهڙو اڇي ڦاٽو آهي جو ڪتان ڪو ڳلي ڳتو ئي نه اٿس!

ڳلي ڳتي: وٽي/ واهه/ ڪهتي/ لنگهه/ ٻنيو/ لانگهو/ وات/ ڪڙهه.

ڳلي ڳوٺ: ڳوٺ ۽ ڳوٺ جو ڳليون. مثال:

چنگ چارڻ جيان مان وڄايان پيو.
هر ڳليءَ ڳوٺ ۾ گيت ڳايان پيو. (خاڪي جويو)

ڳمر ڳنڊيرُ: ٽر جا ڳاهه ۽ وليون/ ڏٽ. مثال:

(١) ڳمر ڳنڊير ۽ ساوڙي، مَرڪي مڪڙ يارو (صالح سنڌي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مڪڙ يارو، مڪڻ يارو، مڪڻ وارو، مڪڻ جهڙو نرم ڳاهه
جنهن جي ڪاٺ سان ڳنون. مينهون گهڻو ڪير ڏينديون آهن.
(٢) سرس ساوڪ جا پٽن تي مخملي پهراڻ پيا.
ڳم ڳنڍيون ساوڻ لوٽڪ ۽ لاٽن کي سلام.
(سليم ڳاڙهوي)
(٣) ساريان مَرت مَنگها ڳم ڳنڍير ڳنا.
(رئيس امام بخش جتوئي "صابر")

ڳمڻ ڳهڻ: ڳمڻ: آهستي هلي سگهڻ / ڏکيائي سان پنڌ ڪرڻ. مثال:
هورن هاڙهو لنگهيو ڳوريون ٿيون ڳمن (شاهه، سر معذوري)
ڪِنجهڻ / ڪُرڪو / ڳرڻ مرڻ TO PINE

ڳنڌ ڳنڌڻ: ڳنڌ،ڳنڌڻ، ياڃي. مثال: ڳنڌ جي ڪارڻ ڳڙ به کهرجي،
ڪيئن ڪريان چئو ڪيئن ڪريان (ابراهيم منشي)
پوڙ ياڃي / ماني سان ڳڏ ڪاٺ لاءِ پوڙ / تونڻ.

ڳنڍِ ٽوپو: (ڳنڍڻ ٽوپڻ: ٽوپو ڏيڻ): جوڙ / ٽانڪو / سَنڌُ.

ڳنڍِ سنڌ: لڳ لاڳاپو / جوڙ / ٻَنڌَ / عزازت / قرابت / مِٽي مائٽي. مثال:
جيڙي سين سيڪو ڪري، ڳنڍسنڌ ڳولائي (ميين عيسيٰ)

ڳنڍِ ڳرڪ: جوڙ / ٽانڪو. مثال:
جاني پر ڏينهن جلسو، جيڏو به زور ڇهل سؤ
ايندي ٿي جهلي اجل سو. هي ڳنڍ ڳرڪ جهٽ پٽ
(حاجي احمد ملاح)

ڳنڍِ ڳهري: جوڙ / ٽوپو. مثال:
مرد غافل ڪين رهه، موڳامڇا بيدار ٿي،
جا ٻڌي تو ڳنڍ ڳهري چوڙ سا هوشيار ٿي (انجم هالائي)

ڳنڍي چوڙ ڳنڍي ڪَپُ: کيسا ڪٽيندڙ / لليچو / جيب ڪترو.
PICK POCKET

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڳنديل سَنديل: لاڳاپيل / متي مائٽي ۾ / رشتيداري ۾. مثال:

پاڻ ۾ ٻنهي ڳنديل سنديل اهيون (ويجها مائٽ آهيون)

ڳنهڻ مُلهه وٺڻ: مُلهڻ / وٺڻ / خريد ڪرڻ / سوداڻڻ / سودو ڪرڻ.

ڳڻَ ٻڌَ: (ڳڻڻ ٻڌڻ: ٻڌ ڪرڻ / ويچارڻ / سوچڻ): فڪر / سوچ / ويچار / ڳڻتي.

ڳڻَ ڳوتَ: (ڳڻَ: ڳڻڻ / ويچارڻ): ويچار / سوچ. مثال:

هنجن سين هيڪار، جي ڳڻَ ڪري نهارين،

ٻگهن سين ٻيهار، ٻيل نہ ٻڌين ڪڏهين.(شاهه سر: ڪارايل):

(ڳڻڻ ڳوتڻ: سوچڻ ويچارڻ): سوچ ويچار / غور. مثال:

ڳري آ ڳڻ ڳوتَ ڪان سائين جي سزا (صالح سنڌي)

ڳڻَ مَوَ: (ڳڻڻ مَٽڻ): اڳ پوء جي جاچ / ٻڌ ٻچار.

ڳڻتي ڳاراٽو: (واحد) فڪر / چنتا / هورو (جمع) ڳڻتيون ڳاراٽا. مثال:

جهجها ڦٽ فراق جا. ڳڻتيون ڳاراٽا (حسن بخش شاهه)

ڳڻتي هورو: (هورو: هُرڻ: يادپوڻ / باربار ياد اچڻ): فڪر / ڳاراٽو / چنتا.

ڳڻتيون ڳاراٽا: (ڳرڻ: وجهلڻ / فڪر ۾ پوڻ): فڪر / چنتا / هورو / سوچ ويچار. مثال:

ڳـاريـن تـا ڳـڻـتـيـون ڳـاراٽـا

راٽـــــا زوراور او راٽــــــا! (موتي پرڪاش)

ڳڻي ڳڻائتي: ڳڻڻ واري / ڳڻيائتي / نيڪ افعال / ڳـڻـوان.

ڳڻي ڳوتي: سوچي ويچاري / سوچي سمجهي / دل من جاچي،

ڳوپ ڳيَ: (ڳوپ: حيوان): ڍور / جانور / ڳگدام. مثال:

جن انسان ۽ ملائڪ تي ڳوپ ڳيَ تي حڪم تنهن جو نافذ

(خليفو گل محمد "گل" هالائي)

ڳوپ ڳهلو: سادو / موڳو / اناڙي / ٻوڪ / ٻوڙڙو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڳوٽ ڳليون: وستيون واهڻ ۽ ڳهٽيون. مثال:

(١) پڙهو تہ پوَرل تنهن جو، ڳوٽ ڳليون ڦيرايان ٿي،
سر هي سيج وڇايان ٿي .... (پيرل، ڳيچ)

(٢) ڪِتَ جهڙ ۽ ڪونہ جمال مٺا،
توڙي ڳوٽ ڳليون ڪيان ڳول سڄڻ (فقير غمدل سائين)

ڳوٽ وسيون: وسنديون / واهڻ / ڳوٺڙا. مثال
ڳوٽ وسيون مر ڳون، الک تنن جي اندر ير (مثار فقير راڄڙ)

ڳوٽ وَاهڻَ: وستيون / وسنديون / آباديون.

ڳوني ڳوناٺي: (ڳوني : ڳوٽ وارو، مثال:
ڳوني ڳالهڙيون ڪچ منهنجون ڳونن ير
(فتح فقير: سُر مارئي): ڳوٽ وارو.

ڳوني ڳونيچو: ڳوناٺو / ڳامڙيو / واهٽي / ڇٽ.

ڳوني ڳوناٺو: ڳوٽ جو رهاڪو / ٻهراڙي جو ويٺل / ڳامڙيو / واهٽي.

ڳوپ ڳانيون: ڳيديون ڏنل ڏوريون ،مثال:
مٺا محب تنهنجون لڪين مهربانيون
ڳچيءَ ڳل ڳرهاتيون، پيا ڳوپ ڳانيون.
(پيرشاهنواز شاهہ عارف المولي)

ڳوپ ڳنڍير: ٽر جا ڳنڍين وارا ڳاهہ پوٽا / ڏٿ. مثال:
اڄ پڻ ونڙا مينهن ملير،
ڳل ڦل ڪليا ڳوپ ڳنڍير. (حاجي حافظ شاهہ تکڙائي)

ڳوپ ڳنڍيون: ڳيديون: وارن جا وڪڙ ۽ ٻنديون. مثال:
ڳوپ ڳنڍيون ڳل ڳانا ڇتڙن جا ڪين ڇڙن (سليمان شاهہ)

ڳوڏو جوڏو: جوڏو: يوڏو: يڌ / لڙائي ڪندڙ يعني سورهيہ): بانڪو / دلير / ڪندڙ / ڪندار / جنگ جوان

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڳوڙهو مُوڙهو: ڳوڙهل مُوڙهل / منجهيل / ڳنڍ جو ڳوڙهو / مت جو موڙهو / سادڙو.

ڳوڙهيون ڳجهيون: لڪل / مخفي / راز ۽ رڪيل.

ڳول ڦول / ڦولهه: ڳولا / جاچَ جُوچ / پڇاڳاڇا / دريافت / تلاش / ڍونڍ (ڍونڍڻ: ڳولڻ)

ڳولا ڦولها: (ڳولڻ ڦولهڻ: تلاش ڪرڻ): جاچ / وِلوڙ / ولاڙ / جاچ جوچ / پُڇا ڳاڇا / دريافت / جستجو.

ڳولڻ ڦولهڻ: (تلاش ڪرڻ / ڳولا ڦولها ڪرڻ. مثال:

اي "منثار" سمجهه اٿاهون، ڳولئين ڦولهين جو پرانهون،
۽ جو نہ سٽائي پنهنجو پاڻ، سو ڪيئن مالڪ آپ سڏائين
(منثار فقير راڄڙ)

ڳولڻ ڳنڍڻ: تلاش ڪرڻ / جاچڻ / ڦولهڻ / وِلاڙڻ. مثال:

ڳوليان ۽ ڳنڍيان، ويا ويراڳي نڪري
صحبت جا سنڌيانِ، آءٌ نہ جِيندي ان ري (شاهه، سر رامڪلي)

ڳهه ڳِٺا: زيور / ڳهنا / زيب / جنسار / مٺيا موتي / هارسينگار جو سامان. جهڙوڪ: نڪ جا زيور / بولو. مثال:

لال ڳلابي لبن مٿان بولو سونهين ٻين (وريام شيخ فقير)

ڳهه ڳٺو: زر زيور / ڳهٺو / مٺيو / موتي.

ڳهه ڳوهه: پتوڙ / ڳجهه (ڳهڻ ڳوهجڻ): پورهيو / پٽ ڪوهہَ / هلاڪي / جاڪوڙ / تڪليف / زحمت / جنجال / ڏاڪڙو / ڪشالو.

ڳهه ڳهٺا: زيور / هار سينگار جو سامان / ڳهه ڳٺا.

ڳهلو ڳنوار: (ڳهلو: ڳهيلو: سادو): بيوقوف / نادان / ٻوڪ / ڪم عقل / ٻورڙو / جَٽ / مت موڙهيو. مثال:

مون پڇيو کهڙو سبب هن سرعت پرواز جو؟
مام ۾ مرڪي چيائون، ڳالهه ٻَڌ ڳهلا ڳنوار.
(سيد سردار علي شاهه "ذاڪر")

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڳهلو ڳهيلو: (ڳهلو: بي عقل. مثال:

ڳالهيون ڳهلي سين پڌر پئي نہ ڪن (شاھ: سر ڪاهوڙي)

ڳهوڙ ڳاموڙ: لڳن مروڙ / ٻت جي ياڄ / ٽُڪ / ٽڪاوٽ.

ڳهڻ وهڻ: ڏاند وانگر هر يا نار ۾ وهڻ / هَرلي ۾ وهڻ / ڳاڏيون چڪڻ / ڳهاٽي ۾ وهڻ.

ڳهٽو ڳهہ: زيور / سينگار جو سامان. مثال:

رسم نہ ڳهٽي ڳهہ جي آهي آيل پنهوار (صالح سنڌي)

ڳيرانجهڙو ڳيري ورڻو: ڳيري جي رنگ جهڙو / ڳيري جي رنگ تي مائل.

ڳيڙڻ ڳنهڻ: (ڳيڙڻ: نالو وٺڻ. مثال:

انگن چاڙهيون آءُ جي نالو ڳيڙءُ نيهہ جو (شاھ: سر حسيني)

يادگيري / سڏ / دعوي.

ڳيڙهہ ڳِڪ: ڳِڪ تي پوڻ: چنبڙي پوڻ. مثال

ڪينجهر ڪپ تي چار ڏسو
نوري ڏسندي تي پيو ڳِڪ (مختيار ڪهمرو)

چنبڙي پوندڙ / ڀِنڊُ / منتائو / چِجائو / ٻاڏائيندڙ.

ڳيا ڳيچ: ڳيت / سهرا / لاڏا / ڳيڙا / ڳجهيون ڳالهيون / ڪچهريون / راز نيار. مثال:

ڪنواريتيون ڪنوار ڪي سائن سوڻن سان ڳين
ڳيچن جي سُريلن آوازن ۾ تيار ڪنديون آهن.

ڳيون ڳالهيون: ڳُجهڻ ڳالهائڻ: چوڻ. مثال:

لڪائي ڪيون هوند لوڪ ڪوڻ ووا
پر سپ پڌر ٿي پيون
اهي ڳيون نيون نيون ، ڙي يارا

(حاجي خانڻ چنجٹي)، ڳالهيون / راز نياز.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪه

(لفظن جا جوڙا: 110 _ ڪل لفظ : 220)

ڪهاٽ ڪهر: ڪهر تڙ / ڪهر ڪهاٽ. مثال:

ڪــر ختــم هاڻ يار "ڪنڊا" تــون ڪلام ڪي،
جي تون چئين ٻڌايان سندس ڪهاٽ ڪهر جو ڏس

(ڪنڊو ڪوهستاني)

ڪهاٽَ ڪهيڙ: (ڪهاٽ: پاڻي ڀرڻ جي جاءِ - ڪهيڙ: پاڻي ۾ ڪهڙڻ جي جاءِ): تڙ / وهڄڻ جي جاءِ / پتڻ / ٻيـڙي يا جهاز جي بيهڻ يا لنگر انداز ٿيڻ يا ترسڻ جي جاءِ

ڪهاڻ ويجهاڻ: ڳوڙهائي / تيزائي.

ڪهاڻائي ويجهائي: ويجهڙائي / قرابت.

ڪهاڻو ڇيهو: نقصان / ضرر / هاڃو / ٽوٽو / هَرجُ.

ڪهارڻ ڳذارڻ: رهڻ / جالڻ / ڪاٽڻ / جيئڻ.

ڪهارِي وِڇوٽي: (ڪهاري: وِٿي، مثال: ڏاريون وجهن ڪهاريون!):
ڦوٽ / جدائي / ويڇو / وڇوڙو / فراق.

ڪهاڙَ چلَ: (ڪهڙڻ چلڻ): ڪهڙائي / چلِائي / جڙائي.

ڪهاڳهہ ڳرڳ: (ڳرڳ: ٻڳهڙ- ٻڳهڙ وانگر چالاڪ): حرفتي / چالباز.

ڪهاڳهہ ڳرڙنگ: وڏاڪ / آزمودگار / ٻڍو جهوَر / اوتيل / آزمودگار.

ڪهاڳهرو ڪنجرو: وڏو چولو / ڪُڙتو / جهبلو چولو.

ڪهاءِ ڪهپَ: ڌڪ / ڦَٽُ / چيرُ / ڇهَڪُ / وڍِ / زخم / چوٽ. مثال:

قدر ڪنهن اشراف جو اڄ ڪونہ آهي ملڪ ۾،
آهَڪ هن ارمان جا پونم اندر ۾ ڪهاءِ ڪهپ.

(خليفو محمد قاسم هالائي)

ڪهِرو ٻوڙو: ڪهت ٻڌڻ وارو / ٿورو ٻڌي سگهندڙ / ڪجهہ ٻوڙو.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ڪَهو چرچو: کل / ٺٺولي / چيڙ / مسخري / کل يوڳ / يوڳ شوڳ / ڏاڻو ماڻو. JOKE / JEST / RIDICULE

گهت / گتِ چال: طورطريقو / نمونو ڍنگ / انداز.

گهتون ٽپيون: پاڻي ۾ ڪٿا دفعا ٽپيون هڻڻ / غوطا / پاڻي ۾ اونهو ٽپو ڏيڻ. A PLUNGE INTO WATER

گهتون گوهيون: بهانو / گوٽنات. مثال:

(۱) ويهي ڪنڌ ڪاپو ڪر. گهتون گوهيون ڇڏ

(شاهه: سر ڪاپائتي)

ڪاپو ڪرڻ: ڪتڻ جو پورهيو ڪرڻ

(۲) لَڙُ مَرَ لاڙائو ٿئو گهتون گوهيون ڇڏ. (شاهه: سر حسيني)

گهٽَ پَٽَ: (گهٽجڻ پَٽجڻ: پوساتجڻ): پوسٽ / پوساٽ / رڳهه / گهٽيل فضا.

گهٽَ پوسٽ / پوساٽ: رڳهه / پٽ / گهٽيل ماحول.

گهٽَ گهاٽ: گهٽ گهيڙ / پاڻي ۾ گهڙڻ جي مناسب جاءِ / ترڙ / پنڌرنڌ. مثال:

گهٽ گهاٽ جبل جي گهيڙڻ جو.

جيڪا روهن منجهه تي ريهاڙ ڪري.

(رئيس امام بخش جتوئي "صابر)

گهٽَ گهاٽي: (گهاٽي: ننڍو گهاٽ): گهٽ گهيڙ / رند پنڌ / پيچرو.

گهٽَ گهير: (رند پنڌ / پنڌ پيچرا / گهٽ گهيڙ. مثال:

جي گهٽ گهير پنهل جا پيرا

تن تي ڏکي دل ڏئي ڏهه ڦيرا.

وري واءِ نه گهُل (حاجي خانڻ چنجٽي)

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

گھٽ گھيڙ: (گھيڙ: گِھڙي پار اُڪرڻ واري جاءِ): رنڊ پنڊ / واٽون، پاٽيءَ مان لانگھا / لنگھ مثال:

(۱) جي ويا تيا منجھ وچي حق سان وصول،
وٽ انهي جا "گل" گھمين گھٽ گھيڙَ گسَ.
(خليفو گل محمد "گل" هالائي)

(۲) ڪوٽي ڪي "ڪتي" چٽي، گھٽ لنگھائج گھيڙَ. (عثمان ڪتي)

گھٽاءِ لاھَ: (گھٽجڻ لهڻ: اگھ ڪرڻ / لاٽ اچڻ): گھٽتائي / لاٿ / لاھَ. مثال:

شين جي گھٽائي سبب اگھن ۾ گھٽاءِ لاھ لازمي طرح ايندو آهي.

گھٽي گھير: لانگھو / لنگھ / پنڊرنڊ / گھٽ گھيڙ. مثال:

جنهن گھٽي گھيڙ گھمن، تين گلزاريون "گل بهار" چوي.
(گل بهار سومرو)

گھٽيڙو ٽوڙو: ٽورو گھٽ / ڪجھ گھٽ / اوٽو / اٽپورو / ڪسو / ڪسيرڙو.

گھٽيون گھر: ڳوٺ جو ڳليون ۽ گھرڙا / لانگھا / لنگھ / گھر گھاٽ. مثال:

ائين ته پاڻ ۾ پنهنجي جهان جو شاھ آهيان،
ٻهاريان تو گھٽيون گھر، الائي ڪنهن جي لاءِ (محبوب سروري)

گھپو گھاءُ: وڍ / زخم / ڦٽڪو / ڪَٽ / ڦٽُ.

گھڄ ٻڌوسُ: بيوقوف / نادان / بي سمجھ / اڻ ڄاڻ / ڊول ٻلاڙو / بي سجھلائتو.

گھچلو گدلو: ميرو / ڪنو / اگلو / چيڪرو / گچيرو.

گھچڻ چِڪڻ: گپ / چِڪ / گِرڻ / چور گپ.

گھر ٻار: ٻار ٻچا / ڪٽنب / عيال / آل اولاد / گھراڻو (گھر ڪرڻ: شادي ڪرڻ - گھر ٻار ڪرڻ: شادي ڪرڻ ۽ ٻار ڄڻڻ). مثال:

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

(١) تار جنهن کي يار جي سا ڪيئن ڪندي گهر ٻار جي
(پهاڪو)

(٢) ساٿي نہ ڪوئي ڪنهنجو آهي جهان ڇڏڻو
گهر ٻار مال ملڪيت ناهي سو ساڻ هلڻو
(حاجي عبدالله واقف ٺارو شاهي)

(٣) ديد دلبر سان اڙي وئي، وائي وئي گهر ٻار جي!
(مولانا ثناالله ثنائي)

(٤) فڪر گهر ٻار جي کان ڪهڙو نہ غلطان آهي،
زندگي هن کي ڏکي موت تيو آسان آهي
(ليکراج ڪشنچند عزيز)

(٥) ڇڏي مال، گهر ٻار سامان کي،
لڏي ويا مديني، مڪي کي ڇڏي.
(حافظ عبدالله بسمل تکڙائي)

(٦) گرفتار گهر ٻار جي گوڙ ۾،
عيالن جي ڇيهوڙ پيهوڙ ۾ (شمس الدين بلبل)

(٧) گهر ٻار سڄو ڳڏجي ڪري آهه ۽ رڙيون
هي وقت ڏکيو ڪهڙي طرح سر مٿان ٽاريون
(محمد هاشم مخلص)

(٨) جو توسان رکي يار تو الفت ۽ محبت
هر گز نہ وٺي اُن کي تو گهر ٻار ڇا باعث
(حافظ محمد احسن)

(٩) دائم طلب ۾ يار جي "احسن" رهج هتي،
گهر ٻار پوک مال جي بلڪل سنڀال ڇڏ
(حافظ محمد احسن)

(١٠) درجي ۾ سليمان سڪندر کان مٿي سو،
گهر ٻار ڇڏي جو ٿيو پينار پرين جو. (حافظ حيات شاهہ)

(١١) عاشقي مان فائدو مون کي پلئہ آهي پيو
بي وفا جي واسطي رولي ڇڏيم گهر ٻار کي
(الله بخش قل)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

گھر تڙ: گھر: رهڻ جي جاءِ- تڙ: پاڻي پرڻ لاءِ کوهہ / تلاءُ / ڪڏ.
سنڌ ۾ هزارن سالن کان گھر ۽ تڙ لاڳاپيل رهيا آهن.
"موئن جو دڙو" وارا قديم آثار ان جي شاهدي ڏين ٿا.
گھر تڙ جي تاريخي حيثيت آهي): گھر گھاٽ / جاءِ /
لانڊي / مڪان / بنگلو / محلات، مثال:

(١) پيڪن سوڏو پاڻ، گھر تڙ گھوريا پر تان
(شاهہ: سر مومل راڻو)

(٢) جان جُسو سر صدقو، گھوريان گھر تڙ. (ميين عيسيٰ)

(٣) گھر تڙ گھوري جندڙو، صدقو ڪري ساهہُ
(مخدوم عبدالرحيم گرهوڙي)

(۴) هوت ڏي هلڻ کان چو ٿيون جهليو،
ڪريو دُعا، پاڙي واريون نہ پليو،
گھر تڙ گھوريم، ساري جند جان. (منٺار فقير راڄڙ)

(۵) ملي جي خواب ۾ سا حُور "حافظ سر ڪريان صدقو"
ڇڏايو جنهن وطن ۽ اقربا گھر تڙ پنيون پارا
(حيات شاهہ حافظ)

(٦) غلاميءَ جي ذلالت جا ڳرا زنجير ٽوڙڻ لئہ،
وطن وارن مڏيون ۽ مال گھرتڙ سڀ لٽايا ها
(عبدالڪريم گدائي)

(٧) گھر تڙ گھاٽن گھوريا
ڪڙ تي ڪنڱ رڙن،
مچ مُهاندا ماريا ! (تاجل بيوس)

(٨) جي هلي هڪوار عاجز جي اڱڻ ايندو عجيب،
جان جند، سر ساهہ، گھرتڙ، تت هي گھوريندو غريب
(ميران محمد شاهہ مير / مهجور)

www.sindhsalamat.com　books.sindhsalamat.com

(٩) شــاهه حَسيــنــن فناهــت فاني

سر جند ڳهر تڙ ڪيان قــرباني،
يــوسف مُلهه خريــد ڪــنعاني،
ڪنهن تہ ڳهتي منجهہ ڳهمايا
ڳــولــو غلام تــيو جڻ ڳــامي. (حاجي خانڻ چنجڻي)

(١٠) ڳهر تڙ ڳهوريان پُنهون تان، مڏيون هي سب مال
(محمد فقير: سر سسئي)

(١١) راتــو ڏينــهــان لئــي لالــڻ لـــوري،
ڳهوري ڳهر تــڙ تــي ڳهــ... ...
ســڪ وچــايــر ســاز ســمهــڻ جــا.
(هادي بخش شاهه مسڪين)

(١٢) اهي عاشق سچا طالب شفاعت تن تي تي واجب،
جڏي ڳهر تڙ ويا جيڪي ڪري هجرت مديني ۾
(محمد رحمان مغل)

(١٣) سُنت ڪري پنهنجو سر ڏينــدس،
ڳــــهــرتــــڙ هــڏ چــــم مــاهه (راضي فقير رند)

ڳهر ڳهاٽ: آل اولاد / آڪــهہ / ڪــٽنب، مثال:

(١) ڳــهــر ڳــهاٽ نہ اٿس: (نــڌڻــڪــو / رولــو /
يــتــڪــيــل آهـــي)

(٢) هوا اُتر جي ڪري سُوسات،
سيءَ ۾ ٺريو پون ڳهر ڳهاٽ (درسي ڪتاب تان ورتل)

(٣) جانيءَ جڏهن ڪان هنيو، خيالن کي ڪاٽ،
تڏهن ڪان ڳهر ڳهاٽ، سچ لڳي تو سرتيون. (اياز گل)

(٤) هُجين مُحتاج مانــيءَ جــو، هلــيو وڃ يــار مسجــد ۾،
جڏي ڳهر ڳهاٽ جي ڳِــتــي، وڃي حُجرو وسائي ڏس.
(سومرو غلام رسول سودائي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٥) سواد ڪٿ اچي گهر گهاٽ مان ادا ڪوئي،
جڏهن تو نڪريو انهي گهر مان گهر سڏار وجي.
(محمد صديق "مسافر")

(٦) تو وٽ تہ پہ ٿي مينهون!
گهر گهاٽ ڇڏي ڪنهن لئہ،
درياهہ اندر پيهون! (شيخ اياز)

(٧) سنڌڙي جا گهر گهاٽ سلامت،
جهنگل جبل ور واٽ سلامت. (پير شاهنواز عارف المولي)

(٨) پتو پوي نہ ميمبر کي ڪنهن واٽ جو،
پوءِ ڏوهي جو ڪتو نہ گهر گهاٽ جو.
(حسن شاهہ احسن الهاشمي)

(٩) منهنجو گهر گهاٽ جي دنيا ۾ ٿيو ڪين تہ چاهہ،
چوڏهن طبقن سان پريل آهيم خانو دل ۾.
(سويراج نرملداس فاني)

(١٠) لاک رتو "لاکاٽ" ڪئو
سونهن رتو "سيڪاٽ" ڪئو؛
گهوٽن جو گهر گهاٽ ڪئو،
ڳاڙها ٿي ويا. ڳوٺ سڄا .. (خاڪي جويو)

گهر دران: گهر مان در مان / گهرئون درئون): پنهنجو پاڻ وتان / ٻئي جي محتاجي کانسواءِ. مثال:

تنهن جو ٿي آهيان طالب. تنهنجوئي مولي "عارف"
محتاج ڪر نہ ڪنهنجو، پنهنجي گهران دران ڏي!
(پير شاهنواز عارف المولي)

گهَرٽ گهيرٽ: نند جي پنڪي / اوجهرائي / سوپو.

گهَرج لوڙَ: ضرورت / اُسرندي / احتياج / طلب / ڪاڻِ / ڳتي / حاجت / تقاضا.

گهر ڏياڻي گهر مالڪياڻي: زال / گهر واري / ٻائي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪهڙَ ڪهوٽ: (ڪهڙڻ ڪهوٽڻ: ڪوندي ۾ ڏنڊي سان ٽاڏل / ڀنگ ڪهوٽڻ): ڀنگ يا ٽاڏل ڪهوٽڻ جو آواز.

ڪهرڪڻ ڪنولڻ: / گرڻ / گرّڻ / ڏڙمي ڏيڻ / هَڏي ڏيڻ / ڇَهڙَ پائڻ.

ڪهِر ڪهِلو ڇهپلو: ڪشادو / ويڪرو / ڍِلو / ڇپلو / خلاصو.

ڪهريتو ڪهَريچو: ڪهر جو مالڪ / ڪهر ڌڻي / بنيادي / خانداني.

ڪهريتي وَريتي: ڪهر واري / وَرَ (مڙس) واري / ڪهر ڌياڻي / ڪهر جي مالڪياڻي / مڙس واري / سهاڳ واري / سَهاڳڻ.

ڪهڙَ پچَ: (ڪهڙڻ پچڻ: سوچڻ ويچارڻ): سوچ / ويچار.

ڪهڙالجي ڪهڙا منجي: ڪهڙ وانجي / ڪهڙن رکڻ جي منجي / دلن ڪهڙن رکڻ لاءِ ڪاٺ جي ڪهوڙي.

ڪهڙت ڪهڙپ: بناوت / ڪهاڙِ / جڙاوت / ڪهاڙيتو / بيهڪ / ٺاهه (ٺاهڻ) / جوڙپ (جوڙڻ).

ڪهڙائي لهرائي: ڪهڙائڻ لهرائڻ جي محنت مزوري / پورهئي جو معاوضو.

ڪهس ڦس: سُس پُس / پُڻ پُڻ / ٻاهوڙ / پٽڪو / پٽڪار / ڪَنَ جي ڳالهه.

ڪهڙي پلڪ: ٿورو وقت / دم / ساعت / ڪَنَ پَلڪ.

ڪهڙي جهٽ: ٿورو وقت / ساعت / پَلڪ / دم.

ڪهڙي دم: ٿورو وقت / ساعت. مثال:

(١) سدا دوست دلڙي اوهان ڪي ٿي ساري
بنا يار تنهنجي ڪهڙي دم نہ ڪهاري. (جيوت سنگ)

(٢) جانڻ شاهه ٿو ساري، هنجون روز هاري سيد جي سخن تي (جانڻ شاهه)

ڪهڙي ساعت: ٿورو وقت / پَلڪ / دم.

ڪهڙي ڪن: ساعت / ٿورو وقت / دم پَلڪ. مثال:

آرزو ايڏي وڏي پي ناهه ڪا
بس ڪهڙي ڪن مسڪرائڻ ٿو ڪهران (جاويد بلوچ)

www.sindhsalamat.com	books.sindhsalamat.com

کھڙي کھڙيال: (کھڙي واچ: ننڍو کھڙيال): واچ ۽ کھڙيال.

کھُکھِني چِکھني: ٿلھو / مَتارو / ڍينبو / ڍيمڪڙو / کھُٽکو / مُتڪو / دوق.

کھکھو کڄ: کھکھو: پروچڪو زنانو ويڪرو چولو. جيڪو پرت پريل هوندو آهي. LOOSE SHIRT OF FEMALE

ککھو کھاکھرو / کھکھرو: ڍکھو چولو / جُبو / زالن جي پائڻ جو پيشگير.

کھکھو کھٽو: ويٺل نڙيءَ جو آواز / کھٽيل آواز.

کھکھيرو کھکير / کھِرُ: کھکھير: کھَ کندڙ. مثال: کھيرو کھوڙو ۽ پيٽيرو ماٺھو مھل ۾ ڪم نہ اچن!

کھکھيريون جھَپيريون: کھکھا جھپلا کپڙا پائيندڙ عورتون / کھکھي واريون عورتون.

کھل کھوڙا: کھِل: کھوڙن جو لشڪر / ڌاڙيلن جوٽولو / ڦورن جو گروھ. سنڌ ۾ ڌارين جا کھوڙا (کھوڙن تي سوار ڌاڙيل) ٺي هٺا جن سنڌين کي هميشہ لٽيو ۽ ايتري تہ دهشت ڦهلائي جو ڌارين / ظالمن جا کھوڙا ايندا ڏسي، غريب ويچارا کھوڙا - کھوڙا يا "کھوڙا کھل" ڪري، جان بچائي ڀڄي ويندا هئا) :
واويلا / دانھون / فرياد / کھوڙا- ڙي- کھوڙا.
(اصطلاح ۾ معنيٰ: احتجاج / دانھون ڪوڪون / فرياد) / واويلا.

کھل لانڍ: (لانڍ: قطار): کھٽو تعداد / وڏي قطار / کھٽا سارا.

کھِلَ پنڊ: پنڪي / کھيرٽ / ننڊ جو نشو / بي سُرتي / سوپو.

کھمنڊڙ ڦرنڊڙ: رِلُنڊڙ / رولاڪ / رول / کھُومو / پتڪنڊڙ.

کھماڻ موڳاڻ: کھماڻ: ڦيراٽيون ڏيارڻ - موڳاڻ:

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

مــوڪــو بــنــائــڻ. مــثال:

ڇنيڻ ڇپر جي ڇِپي ڇپياٽي، مرد وڏا مهمير موڳاٽي،
ڳهوٽ ڳهماٽيا يار جي ڳهوَر،

ريت نہ ڄاڻن رنگ محل جي! (ولي سروري): ڇڪرائڻ /
مَنجهائي مارڻ / ڦيرائيون ڏياري ڇڏڻ / واٽڙو بنائڻ.

ڳهماٽي ڳهمَري: ڦيري / متي جو ڦِرڻ / ڀاڻ / ڀانواٽي / چَڪرَ.

ڳهمَڻ ڦرڻ: هلڻ چلڻ / ڦِرڻ / ٽهلڻ / ٽلڪڻَ / پنڌ ڪرڻ. مثال:

ڳهمندي ڦرندي، اڏنـدي اڏنـدي،
ڏينهن سڄو ڪــيلن ۾ ڪيـلــي (موتي پرڪاش)

ڳهمَڻ ڳهتڻ: چڪــر ڪــرڻ / پَــسار ڪــرڻ / تــفريـح ڪــرڻ

ڳهمــڻ ڦــرڻ. مــثال:

(١) هلو تہ ٻاهران ڳهمي ڳهتي اچون.

(٢) پڙهڻ سان گڏ ڳهمڻ ڳهتڻ بہ ضروري آهي.

ڳهنتري ڳهن ڇڪَري: اٽڪل / چالاڪي / حِرفت / ٺڳي / لچائي /
دغابازي / دلبو / ڏتو / دِلاسو.

ڳهَنچو ڳهنڊيدار: ڳهَنجن وارو / ڳهنجيل / مُوڙهل.

ڳهنڊ ڄهنڊ: پردو / نقاب / لاڏ / ماٺو / نخرو / ناز.

ڳهَنڊ ڳهيڙ: بهادر / پهلوان / جوڌو / جُنگ / ڪُوپو.

ڳِهنڊ ڳهڙيال: (ڳهنڊ ۽ ڳهڙيال ڀاڻ ۾ لاڳاپيل هونداآهن. اسڪولن
ڪاليجن ۾، ڳهڙيال ٽان وقت ڏسي، ڳهنڊ وڄايو ويندو
آهي): وڏو ڇڙو / وڏو ساز. مثال:

(١) وڄن ڳهــنڊ ڳهڙيال نوبت نـغارا (مصري شاهہ)

(٢) ڳِهڻ ڳِهڻ ڳهنڊ ٽيون، چـمـڪن ڇيـريــون،
ڳهــنڊ ڳهـڙيال وڄـن تـيــو يــمـريــون،
تنهن جو عرش ۾ آواز، سارو مُلڪ تو آهي غرضي.
(حاجي ڄاڻڻ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪهنڪهڻ جهنجهڻ: لڙ / ڪڙٻڙ / گهمسان / ڀاڙيتال / واڙڙائي / سڙاڪي / اهنج / انديش / اُڌڪو.

ڪهنگهرو نورا: نچڻ لاءِ پيرن جي مرن ۾ ٻڌڻ جا چمڪٽا. مثال:

پائي پيرن ۾ گهنگهرو نورا
ڇم ڇم ڇم ڇنن ڪري گهڻگهور. (خليفو گل محمد گل هالائي)

کهڻ پلائي گهرائي: گهاٽائي / دوستي / ياري / مهرباني / لهه وچڙ / راز داري.

کهڻ گالهاٽو واتڙيو: کهٽو ڳالهائيندڙ / اجايو وات هڻندڙ / وات راڌو / بڪ ٻڪو / وڏ واتيو / پخي هڻندڙ.

کهڻ گهٽائي: ڀيهه / ميڙاڪو / جهجهائي / ميڙ / ڪچ.

کهڻ کهڻ ڇن ڇن: ڇيرين جا چمڪار / گهنگهرن جي کهڻ کهڻ.

کهٽو تٽو: اڪثري ڪري / زياده تر / عام طور / هيڪاري وڌيڪ / عموماً.

کهٽو سارو: سڀ سارو / مڙيئي / سڄوئي / سالم / سربستو.

کهٽو کهاڻو: زيادھ / وڌيڪ / ويجهو / جهجهو.

کهوب کهنج: کهٻ ٻُڀ گهچ. مثال:

ڇا لڳي نازڪ بدن سسئيءَ! ته ڇا رولا رٽن،
۾ سڄائي ڪي نه رڻ جهاڳڻ وڏي ڪاکهوب کهنج.
(محمد صديق مسافر)

کهوٽ اڻ موٽ: (کهوٽ: لاڏو / ٻنرو - اڻموٽ: ڪنوار ڪانسواءِ خالي نه موٽندڙ): کهوٽ راجا.

کهوٽ ٻنرو: گهوٽ راجا / گهوٽل / راڻل / ونو. مثال:

رب توتي راضي ٿيو گهوٽ ٻنرا،
"ملاح بچل" هي ڳايا تنهنجا سهرا،
مبارڪون توکي سهٽا، ڏئي ڏيهه سارو. (ملاح بچل، ڪيچ)

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

کھوٽ ملوڪ: (ماڻھو جڏھن چند ڦوڪ / ناھ نوھ / ھار سينگار ڪري "کھوٽ" بڻبو آھي تہ ڏاڍو ملوڪ/سھڻو لڳندو آھي): کھوٽ راجا / بنو ونو. مثال:

لاڏيءَ سان کھوٽ ملوڪ. مينديءَ جو رنگ ڳوڙھو (ڳيچ)

کھوٽ کھوڙ: (کھوڙ: کھوڙو، کھوٽ کي کھوڙي سان پيٽ ڏني ويندي آھي. شاھ لطيف جي چواڻي: کھوٽن ۾ کھوڙن جيئڻ تورا ڏينھڙا): کھوٽ / کھوٽل / بنا / ونا. مثال:

قلندر حا نانگا مڙئي کھوٽ کھوڙ

... ... جيئڻ. ڪاءِ نور. (مولانا ثناالله ثنائي)

ھن شعر ۾ شاعر بيٺوڙين تي طنز ڪئي آھي

کھوٽالو گڙٻڙ: بي بندوبستي / اٽڪاءُ / ڦڏو / مانڌاڻ.

کھوڄائي ريچڪائي: (کھوڄو: اوچتو خيال؛ ريچڪ): خيالي / پورائو / وسي / نادان / سودائي.

کھور پور: کھور: پور/خيال، من منيزي ۾ ھوتن جا اچن کھور گھڻا. (شاھ: سر سھڻي) ريچڪ / خيال / يادگيريون / ويچار.

کھور کھابور: (کھورڻ کھاٻورڻ: سڪا يا نوٽ کھورڻ/ خوشيءَ جي موقعي تي کھوٽ ۽ سنڌس وسعبدارن مٿان رقم کھوري، لاڳ طور، ڳائڻن / دھلن شرناين وارن / نچندڙن / ڳائڻھارن / پنن / فقيرن کي ڏيڻ): کھوٽ مٿان کھوريل رقم / صدقي طور ڏنل رقم / بخشيش / خيرات / لاڳ جي رقم.

کھورارو ڦيرارو: کھور وارو / ڦيرو وارو / وکري جون شيون کڻي، گھٽي گھٽي ۾ دردر ڦيرا ڪندڙ / کھورڙيو / سودڙيو / ريزڪي سامان وڪڻندڙ.

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

کھورکھنڊ: شور واري نگاھ / چِتائو نظر / شوخي جي نگاھ / کاوڙ مان نھار.

کھورون کھنڊ: (کھورڻ: چتائي نھارڻ- کھنڊ: کھنڊ وجھي نھارڻ؛ چتائي ڏسڻ): تِکَ بِڌي ڏسڻ جو انداز، مثال:

عاشقن کي سدا جھجڻ جھوري،
معشوقن جي مُنھن ۾ کھورون کھنڊ (خليفو گل محمد "گل" ھالائي)

کھوريو کهِ پيو: (کھورجڻ کهِ پوڻ: برباد ٿيڻ / قربان ٿيڻ): خيرات کيل / صدقي کيل / قربان کيل / ڪڏيو (کڏ ۾ پيل) / بيڪار.

کھوڙا گڏھ: سواري ۽ بار جون گاڏيون ڇڪيندڙ جانور. مثال:

عجب ارتقا جو ھي آھي نمونو!
جو کھوڙا گڏھ ۽ خچر ڳالھائن ٿا. ‎ ‎ ‎ ‎ ‎ (تاجل بيوس)

کھوڙا کهِل: کهل (واحد): کھوڙيسوارن جو لشڪر: کھليون / کھلون (جمع). سنڌ ۾ سمن جون کھلون / کھليون مھور آھن جن تان متيارين جي پرسان ھڪ ڳوٺ اچا موجود آھي جنھن کي "سما کھليون" سڏيندا آھن.

کھوڙو پنھلو: ٻارن جو رانديڪو / ٻاراڻو رانديڪو / کيڏڻ جي شئي.

کھوکھا کھنا: کھوکھائڻ کھنڻ: کھنا ڏيڻ.) کھوکھائي کھنڻ مارڻ جي ڪارروائي.

کھوکھات رونگھات: کھوکھٽ / شوشاٽ.

کھوکھٽ کھوکھات: ڳاج (ڳجڻ) / ڳجگوڙ / رونگھاٽ.

کھوکھرو کونگھارو: ننڊ ۾ نڪ مان نڪرندڙ آواز.

کھومُو کھمڻ کھوڙو: رولاڪ / پيناڪ A RUMBLER

کھومُو کھوماکڙ: (کھومو: اسم تڪبير: کھوماکڙ): رولاڪ / پيناڪ.

www.sindhsalamat.com ‎ ‎ ‎ books.sindhsalamat.com

گھونگھٽ گھنڊُ: منهن تي پيل ڪپڙو / نقاب / پوش / ٻُڪر.

(ڪپڙي سان منهن لڪائڻ) / پردو / حجاب / برقعو.

گھيٽ ڪِرود: ڪيٽو / ڪِل ڪل / ضد / پارجو روسامو

(رَسي يا ڪاوڙجي وڃڻ).

گھيپ گپ: چڪ / چڪوڙ / چگدو / چِڪڻ.

گھيڙ گھات: لنگھه / لانگھو / ٽڙ. مثال:

(۱) جن کي سڪ ساهڙجي سي گھيڙ نه پڇن گھات.

(شاهه: سر سهڻي)

(۲) نڪريو نهاري ناز مان گھيڙ مڙئي گھات

(حسين بخش خادم)

گھيڙ گِھٽيون: ڳليون / واٽون / راهون. مثال:

ڪاڻ "قاسم" قريب جي ڦرنڊن،

گھيڙ گھٽيون گھمي ڏس ڏس ڪهٽ. (مليئو محمد قاسم هالائي)

(۲) گوندر اوهان لئي ڏسيون ڏوريم،

گھيڙ گھٽيون سڀ گھميم گھميم. (منثار فقير راڄڙ)

گھيڙ گس: رستا / واٽون / دڳ. مثال:

پير ڪٺان تي شير پنهل جا، رستا گھيڙ گسن،

(محمود ڪتياڻ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ل

(لفظن جا جوڙا: 471_ ڪل لفظ: 942)

لابَ لائِي: (لابَ: لڻڻ لڻجڻ- لائي: لڻيل فصل): لابارو HARVESTING
مثال: چڻن ڪڻڪ ڇانيي جو، جوين توڙانتي!
وري لابَ لائِي جي آهي تياري! (عبدالڪريم گدائي)

لابارو لائي: (لابارڻ لائڻ: لاهڻ/ لٽڻ): تيار فصل جي لٽائي/ ڪٽائي.

لاباراٿو لابيارو: تيار فصل جو لابارو ڪندڙ/ فصل لاهيندڙ/ فصل ڪٽيندڙ/ لاهيارو.

لاٻڙ لباڙي: ٻٽاڪي/ ڊاڙي/ لاٻڙٽويو/ بڪواتي/ بڪبڪيو/ ڦڙباتي/ گشاڻي/ ڪوڙو/ واهيات.

لاٻڙٽويو لباڙي: ٻٽاڪي/ ڊاڙي/ لباڙ سِنگ/ لاف زن/ بڪبڪيو.

لاٻڙچٽو لباڙي: پيٽ جو مريد/ نيوڙي/ هبڇي/ لالچي/ حريص/ لبڙٽويو.

لاڀُ فائدو: نفعو/ اپراسو/ اُپت/ حاصلات.

لاڀ ليکو: (لاڀ: لِڀڻ: فائدو- ليکو: حساب ڪتاب ۾ پيل فائدو) اپراسو/ حاصلات/ فائدو(لاڀ پرائڻ: فائدو حاصل ڪرڻ).

لاڀائتو اترائتو: فائديمند/ نفعو آڻيندڙ.

لات چهڪاٽ: (لات: لنوڻ/ مِٺو آواز ڪيڻ/ سُر سان ڳائڻ چهڪاٽ: چهڪڻ: مٺيون لاتيون ڪرڻ)، مثال:
ڪانگ لنوي مٺي لات، وي ميان
موٽ مسافر جاڻ ڪي ايندا (قادر بخش بيدل):
سندر وائي/ مٺو آوز/ چيهاٽ/ پکين جون ٻوليون/ مٺيون لاتيون/ مڌر آواز MELODY

لاتِرَ پولرَ: لاتيون لنوندڙ/ پوليون پوئيندڙ/ پولئو/ شڪر گفتار.

لاتَ جرَ: باه جي لاٽ/ جيي/ باه جو الو/ مچ/ شعلو/ شعاع.

لاٽ لانڍِ: قطار/ سلسلو (لاٽن جون لاتون/ لانڍن جون لانڍيون).

لاثار لڦڙ: (لاثارڻ لقڙائڻ/ نتائڻ/ پڌو اڻ پڌو ڪرڻ/ نه ليکڻ/ ڌيان نه ڏيڻ): ڪن ٿار/ بي ڌياني/ پڌو اڻ پڌو ڪري ڇڏڻ واري حالت ڇنڪ ڪن هينيان ڪير لنگهي ويئي هجي.

لاٽ ڪوٽَ: معمولي ماڻهو/ ٿوري علم يا ٿوري هنر وارو/ ڪاٻڙ وني.

لاٽر لاٽون: ڏور سان ڦرندڙ پاراٺو رانديڪو/ ڦرٽي/ لاٽمون A Top

لاٽِنَ ڪاڇڻ: ڪام/ جَهل/ ولو/ ڏنگي.

لاٽي ناڪيلي: اُٺ جي ڇُونتي ۾ مهار سان ٻڌڻ لاءِ پيل ڪاٺي/ اٺ جي نڪ ۾ پيل ناڪيلي، مثال:

گڏهه گوهي ڇڏي آ تِڻَ ڏنائين هٿ ۾ جڻ سوٽي
هليو آ اُٺ سنهنجو جڏهن نڪ ۾ پيس لاٽي

(سيد انور شاهه اطهر گيلاني)

لاٽڙيو لٽڙيو: لٽِ ڦيرائي مقابلو ڪندڙ/ ماهر لٺباز/ لٺين جا ڏوڙيا ڪيائيندڙ.

لاٽڙيو ڳاٽڙيو: لاٽڻ ڳاٽڻ: پروسو رکڻ/ پاڙڻ/ آسرو رکڻ TO DEPEND : خوشامندي/ ٻئي جي ٻاران لٺين سان وڙهڻ وارو/ چيڪي (وات جو چپڪو/ ڪڙڪو/ چاپو) تي بندوق چوڙيندڙ.

لاٽيرو لاٽو: بندرو/ جوتو/ لاٺاٿو/ نندڙو/ ننڍيرڙو.

لاجواب لاثاني: جنهن جو ڪو مٽ/ ثاني /شاني/ جهڙو نه هجي (UNRIVALLED) لاجواب ڪونهي حساب/ بينظير/ بي مثل / يڪتا/ يگانو/ لاغرض/ نِرالو/ انوکو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لاجُو لڄپال: لاج يا لڄ رکڻ وارو/ ننگي/ ننگپال/ غيرتمند.

لاچ لالچ: لاچڻ للچائڻ/ لاچائڻ/ لالچ ڏيڻ/ رشــوت ڏيڻ/ وڍيون آڇڻ (TO BRIBE) : رشوت/ لالچ.

لادوا لاچار: (لادوا: جنهن جي دوا ٿي نـ سگهي يعني بيـوس- لاچار: بيوس): لاعلاج/ بيوس، مثال:

هن لادوا لاچار جو دارو دوا ٿيندو ڪڏهن؟ (حافظ حيات شاهہ)

لاڏ/ لاڏو اَپَتِ: لَڌ/ لڌل شي/ پراپت/ اُپــراسو/ حصول/ لابُ/ فـائـدو/ نـفـعو.

لاڏ پَريو لَبيب: محبوب/ لاڏلو/ من پسند/ دوست/ دلدار. مثال:

تلي مور وانگر تا مون در لبيب،
لـکيـن لوڏ ســان لاڏ پريا لبيب. (حافظ محمد تڪڙائي)

لاڏ پيار: نازُ انداز/ هيج/ ڪوڏ/ البـيــلائي(لـڏڻ ڪڏڻ: هـلـڻ جو خوبصورت انداز).

لاڏ ڪوڏ: (ناز انداز/ نٽ نخرو/ چٽنچلائي/ البيلائي/ دادلائي/ مـاڻو/ آرُ/ انگل/ ڪوڏ/ پيار/ محبت/ موهہ. مثال:

(۱) ٻي ماءُ اولاد کـــي لاڏ کــوڏ ســان پـاليندا آهن.
(۲) پَون کَماري لاڏ کـوڏ مـان پـن کي ٿي ٿڦکي ماري،
هر و ستـوءُ کي چاهہ چوڄَ مان چَمندي مرکي موتي هاري...
(موتي پرڪاش)

لاڏ لٽکو: ناز نخرو/ محبوبانـہ انداز/ ناز انداز. مثال:

دنــيا دو رنــگي ڍوهــي بــازي اجــايــو اٽــکــو،
فاني فنا گذر پر، ڪوڙو لاڏ ڪوڙولٽکو.(تانڪ يوسف)

لاڏاڻو هالاڻو: (دنـيـا مـان لڏي هليـو وڃڻ): سنبت/ ڪُوچ/ هجرت/ وفات/ موت.

www.sindhsalamat.com	books.sindhsalamat.com

لاڏل کهوٽَلَ: کهوٽ راجا/ لاڏلو/ البيلو.

لاڏ ڪو لاڏلو: لاڏ وارو/ پيارو/ دادلو/ البيلو.

لاڏ ڪي لاڏلي: دادلي/ نازنين/ نخريلي/ البيلي نار/ موهڻي عورت.

لاڏ ڳُدوڙو لاڏلو: لاڏ ڪوڏ جو ڪريل پار/ چلولو/ دادلو/ انگلي ڦرُ/ سڪيلڌو/ پيار پريو/ چاڳلو/ ڇچلو/ منڻ/ پِينُ.

لاڏ ڪيون لاڏليون: ناز انداز واريون/ ناز نخري سان پاليل/ سهڻيون من موهڻيون/ ڪنواريون/ ونيون. مثال:

لاڏڪيون لاڏيونُ لاڏڪوڏ مان لَنديون وتن، تلنديون وتن

لاڏلو بَنَرو: کهوٽ/ ناز انداز وارو/البيلو.

لاڏلو لاڏيَريو: (لاڏلو: لاڏ ڪوڏ سان پاليل): ناز انداز وارو/ کهوٽ/ بنو/ بَنَرو.

لاڏلو لَلنگ/لَلنگهه: سهڻوجوان/ ناز انداز وارو/ کهوٽ راجا.

لاڏَو بنو: لاڏ ڪوڏ وارو/ البيلو/ کهوٽ راجا/ بنرو. مثال:

(۱) اديون! اَسرويل لاڏي بني کي،
زريدار زربفت جو وڳڙو پهرايو. (علي اصغر: ڳيچ)

(۲) لاڏي بني کي سِڪ مون سهيليون!
مُرڪي موڙ پڌايو، الا! (حاجي عبدالله ڳيچ)

(۳) آءُ شاهنشاهه لاڏا بنا. "صالح" چوي تنهن جي ثنا!
(صالح ، ڳيچ)

(۴) صاحب ڏنا.لاڏا بنا.ماءُ تو لئي جهجهڙي اميد ڏسڻ(ڳيچ)

لاڏو سِهرو: وهانءُ شاديءَ جو گيت/ ڳيچ/ عورتاڻو گيت.

لاڏو لاڏلو: لاڏ ڪوڏ وارو/سهڻوجوان/ کهوٽ راجا/ بنو/ بنرو.

لاڏئين ڪوڏئين: لاڏ ڪوڏ منجهان. مثال:

کهوٽ راجا کي لاڏئين ڪوڏئين پرڻائي آيا آهن.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

لاڏي ٻائي، (لاڏي؛ لاڏ واري- ٻائي: سائڻ/ رئيسياڻي): ڪنوار/ وني/ ٻني/ ٻنري. مثال:

(١) اسان جي لاڏي ٻائي ڪهڻين جهڙي،
ڪهنبا تہ سهُرس ڏيندو (ڳيچ)

(٢) لاڏي ٻائي پائي، پائي موتين جو هار
هارَ جيڏل جو جنسار (ڳيچ)

لاڏي لاڏلي، لاڏ ڪوڏ واري/ ناز انداز واري/ موهڻي/ ڪنوار/ البيلي ناز/ وَني/ تازي پرڻيل عورت.

لاڏي لڏئي/ لڏائي، لڏو ڪٽي ويندڙ/ پرديس ويندڙ/ سانگي/ هڪ هنڌان ٻئي هنڌ لڏو ڪي ويندڙ/ ڪُوچڙا/ ڪَوچ ڪري ويندڙ.

لارا آسرا، (لارا؛ دلاسا. مثال؛ لاهي لوڪ لارا نسنگ ٿيانيارا؛
(فقير غمدل سائين)

آٿت / آڌار/ ڀروسو/ ٽيڪ. مثال:
لوڪ جا لارا آسرا ڇڏي پاڻ تي ڀاڙڻ گهرجي.

لارو آسرو، لارو؛ آسرو. مثال؛ لڳيس تنهن جي لاري مگر تون نہ آئين.
(سومرو غلام رسول سودائي): رغبت/ آڌار/ دلاسو/ آٿت/ ڀروسو/ تانگهہ.

لارو تارو، ٽڳاءُ/ آسرو/ آٿت/ دلاسو/ ڀروسو. مثال:
سنڌءِ لاري ٽڳان تاري، سدا تارڪ توکي ساري
سکهو لهہ سار ڪري سينگار پائي هار، پير پري.
(هدايت علي نجفي "تارڪ")

لارو ڀنارو، آسرو/ آٿت/ سهارو. مثال:
مان لام لڳيس لاري نبي ﷺ تنهنجي ڀناري
مرسل! نہ سڪايل ڪي تون منجهہ سنڌ سِڪائج
(احمد خان آصف مصرائي)

لارو لالانگهرو، آسرو/ آٿت/سهارو/ آڌار/ لَڙهَہ لامَ.

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

لارو لامَرَ: آسرو/ پروسو/ آذار/آٿت (اصطلاح: لاري لام لڳڻ: آسري لڳڻ/ سهارو وٺڻ). مثال:

چنني جي لڳ لاري لام، ڪين ڇڏيندا سائين سام.

(شاهه محمد ديدڙ)

لاڙ پاڙَ: (لاڙڻ پاڙڻ): لَٽ پَٽ/ برابر/ هڪجهڙو/ وهنوار. (وهنوار/ ڏيتي ليتي ۾ سڌو سوڌو رهڻو پوندو آهي)

لاڙَ ڦاڙَ: (لاڙڻ ڦاڙڻ/ پاسي ڪرڻ/ پاسو ڪري پاڻ بچائڻ): هَڻ مار/ پتوڙ/ پاڻ بچاءَ. مثال:

تو ڪڏي سِر ڀَهِر، ڪندن مان هٽي ڪيئو لاڙَ ڦاڙَ

گل منهنجي ديد جو "گل" ڪي پٽو آهي غرض!

(خليفو گل محمد "گل" هالائي)

لاڙ لاهَ: درياهه جي هيٺاهين/ لاهو/ لاهِي/لاهوندي/ سلامي (ڪوڙر سان سلامي وٺڻ / سِڌو ڪرڻ)/ ليٽَ.

لاڙائي لاڙي: سنڌ جي لاڙ/ ڏاکڻين حصي جارهندڙ/ لاڙ جا رهاڪو / لاڙيچا.

لاڙوَ جهڳڙالو: لڙندڙ/ويڙهاڪ/ رڳڙائي/ (رڳڙو ڪندڙ)/تونتائي (تونتو/ جهيڙو ڪندڙ).

لاڙي آناڙي: ٻوڪ/ چرياڻ/ ٻودلو/ ٻوگهلو. مثال:

تو مان ڦاٿيس ڇاڪون ساري، لاڙي اناڙي (آر- جي سدارنگاڻي)

لاسترات لاسيات: لاسڙيات/ڳل پٽ/ لاسڙ/لسو/ آسات/ لسوٽ/ ٻي ڏاڙهيو/ ڳيرو/ ڇوڪرات/ نوجوان/ ٻورل/ سهٽو/مُڇن جي ريهه (ساول/ ساوڪ) وارو/ نوجوان/ ڳرٽ.

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

لاسي لوسي: (لاسي: ڪاري رنگ تي مائل "لَس" جو گڏهه- لوسي: لوس لوس/ نوس نوس ڪندڙ يعني ڪتو): بي حيا/ ٽرڙو/ واهيات/ بي شرم/ لپاٽي (جنن کي لپاٽ هٽي بس ڪرائي ڇڏجي).

لاف گزاف: بڪواس/ لباڙ/ داڙ/ ٻٽاڪ. مثال:

پٽيون پنڌ ڪشالا ڪاف.

لڪين لڇايون لاف گزاف (حافظ محمد بخش)

لاف لباڙ: داڙ ٻٽاڪ/ زٽ/ اجائي پٽار/ مبالغ آمير ڪوڙ/ بڪوات/ بڪ بڪ.

لاڪُ لانگوٽ: گوڏ ٻڌڻ جو ڪپڙو/ منجهلو/ انگوڇو/ پوتارو/ پوتڙو/ انگرڪو/ انگيو/ (جنهن سان انگ/ بدن جا عضوا ڍڪجن).

لاڪي لاڪيٽو: (۱) لاڪي: لاک سان رنگيل (لاک هاٿو) لاک رتل/ ڳاڙهو. مثال:

لاهيان تان نہ لڳن تان لاڪيٽي لوئي

(۲) لکاپتي لاکٽيو: لکن وارو/ امير.

لاڪي لاڪيٽي: لاڪيٽي لوڏ: لکن واري لوڏ:ناز نخري سان پريل (چال)/ هلڻ جو محبوبانہ انداز).

لاکير لکمير: لکن جو مٽ/لکن جو مير/ لاکٽيو/ لکي/ لک لهندڙ/ سدا ملوڪ/ ٺاهوڪو/ سهٽو/ دلبر/ محبوب.

لاکيڙو لاکيٽو: لکڻ (لڇڻ) وارو/ شريف ماڻهو/ موچارو/ ڳڻوان/ ٺاهوڪو/ سهڻو.

لاڪيٽو لاڏلو: (لاڪيٽو: سٺن لکڻ/ لڇڻ وارو- لاڏلو: لاڏ ڪوڏ/ ناز انداز وارو): ڳڻوان/ ڳڻ جو ڳهير/ البيلو/ دادلو/ پيارو/ محبوب.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لاڪيٿيون لال: لاڪيـــٿـيـون: لاک ســـان رتــل): لاک ســـان رتـــل/ ڳـاڙهيـون، مثـــال:

لويون تن لويـارن کي لاڪـيـٿـيـون لال (راضي فقير رند)

لاڪيون لال: لاڪـيـون: لاک ســـان رتـل يعـنــي لال/ ڳاڙهيون- لال: ڳاڙهيـون): لاک رتـل/ ڳـاڙهيـون. مثـال:

خوش ٿيون سَر هيون سنگهاريون، پَٽ ڦِرن سينگار ڪيو.
لويـون لاڪيـون لال سِرَ تـي ڳڇيءِ پـويو پـايـو هـار.
(خليفو گل محمد "گل" هالائي)

لاڳ لاڳاپو: لاڳ: لـڳ لاڳـاپـو. مـثـال:

پيرو پَڇَ مَ ڪاپڙي لاهي وهمَ ۾ لاڳ (شـاهه: سَر مـومل راڻـو): لاڙو/ رغبـت/ لاهه/ چـاهه/ منشا/ خواهش/ قرب/ شوق/ اِڇا.

لاڳا لاڳ: (لاڳا: واسطا. مثال:

مـنـهـنـجو ور ونـي ويـا لاڳا لاهـي (محمد حسن لغاري): لڳ لاڳاپا/ ڳانڍاپا/ واسطا.

لاڳاپا لاڳ: لڳ لاڳاپا/ واسطا/ ڳانڍاپا.

لاڳاڻو لڳ: مـيلاپ/ نـاتـو/ گهِـرائي/ مِٽي مـائٽي/ پيـوند/ ڄاڻ پـڇاڻ/ آشـنائي.

لاڳ ڏيپ: پُـنـي مَـراد جـو انـعام/ بخشيش/ مُجرائي/ لوازمو/ پگهار/ شادي وهانءَ تي لنگهن فقيرن، مگڻهارن ۽ ڪدڙن کي ڏنل انعام دان.

لاڳا لاڳاپا: لاڳا: لڳاپا. مثال:

(۱) برهه اوهان جي بيوس ڪيڙو لوڪن لاڳا لاهيون
(فقيرغمدل سائين) : لڳاءُ -

(۲) لڪين لوڪ لاڳا، ڇڏير لحر لاهي (فقير غمدل سائين): واسطا/ ڳانڍاپا/ تعلق.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

لاڳت لڳت: (لڳڻ: مُلهه/ قيمت هجڻ. مثال: هن ڪريءَ جو ڇا لڳو؟ معنيٰ ڪيترو خرچ آيو): مُلهه/ قيمت/ خــرچ/ آڳــهه.

لاڳاپو ڳانڍاپو: واسطو/ تعلق/ناتو/ پيــوند/ ڳنڍ/ لڳاءُ/ نــسـبت/ ويجهڙائي/ ياراڻي/ عزازت.

لاڳيتو لڳاتار: سلسلي وار/ مُسلسل continuous

لال لاهوتي: لاهوت ويندڙ فقير/ لال ياڳيڙو رتا ڪپڙا پائيندڙ/ سامي/ صوفي/ سيلاني/ جوڳي/ آديسي فقير. مثال:

آديـــسي عــشـــق آڌوتـــي، لـــنــگوتـــيا لال لاهوتي،
جفاڪيئون جان جبروتي، سامين جا ڪاج سڀ سرندا.
(حسن بخش شاهه)

لالُ للنگ/ للنگهه: ٺاهوڪو/ صحتمند/ سهڻو/ ڳڀرو/ جوان/ جوڌو/ بـهادر. مـثال:

(١) لال للنگ/للنگهه ليلائيندا وتن. ڳرا ڳنجا پيا موجون ڪن.
(٢) اهي لال للنگ. ڪائي خاڪ ڦتا ڪيا (حمل فقير)

لال سوناري: (لال: ڳاڙهي هيري جهڙي- سوناري: سونواري: سوني/ سون جهڙي): سوني/ ڳاڙهي لعل جهڙي، مثال:

ڏهـــري گـــهـــڙائـــج سهٽي لالَ ســـونـــاري،
وڏي ويــــنــدي واري، تنهن جو ويــنـدو لـڪ جـو (ڳيچ)

لال لنگوٽيا: (لال: ڳاڙها/ گيڙوءَ رتا ڪپڙا پائيندڙ يعني صوفي/ لاهوتي فقير- لنگوٽيا: ڪڇو/ ڪاڇوٽو پاتل/ لنگ ڪيندڙ يعني لاهـوتـي/ جوڳي/صـوفي فـقيـر): لاهوتي/ آڌوتي/ جوڳي/ صوفي. مثال:

لال لـنــگوٽيا لــنـگَ ڪــدين تـــا.
جوڳي جــــبروتي پـــنــڌ پُـڇن تا. (حسين بخش شاهه)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

لالنگهرو لَڙهڻ: (لالنگهرو: آسرو. مثال:
لالچ جي لالنگهري، چوٽي پِيَس چٽي (تاجل بيوس: سَر سرجٽهار)/ لَڙهڻ (لَڙهڻ لڳڻ: آسرو ڪرڻ): سهارو/ لڙهه لام/ آسرو/ آڌار/ پروسو/ سهارو.

لالنگهو آڳانڊو: (لالنگهو: لالنگهرو: آسرو- آڳانڊو: آسرو. مثال:
جانب جڏي جيءُ جو آڳانڊو آهيو (شاهه): اميد/ آسرو/ آڌار/ پروسو.

لالائي لالاڻ: ڳاڙهاڻ/ سرخ روئي/ ڳتولائي (ڳاڙهو جهڙو ڳتول)/ منهن جي ڳاڙهاڻ/ جواني جو جوبن/ خوشي.

لالچ لوڀ: (لالچڻ لوڀجڻ: هِرڪي پوڻ/ فريب ۾ اچڻ: تاتارجڻ): هبچ/ هوس/ ڏاتار/ فريب/ريب (ريجڻ)/ طمع/ حِرص. مثال:
(۱) لالچ لوڀ جڏي تيالاغم،
لعل لنگهي پيا ڪوڻ لاهوت (مصري شاهه)
(۲) نہ لالچ لوڀ تي ڪنهن جي ڪڏهن بي ڪين ڪي مَرٽون
(عبدالڪريم گدائي)

لالچي لوڀي: حريص/ هبچي/ طمعي/ طامع/ تاڪائو/ مطلب پرست.

لالچي لوف: لچ/ بدمعاش/ ٺوڳي/ هَوَس پرست.

لالڻ لالنگهَ/ للنگهَ: لاڏلو/ البيلو/ دادلو/ سڪيلڏو/ ساجن/ سڄڻ.

لام لارو: پروسو/ سهارو/ آٿت/ آڌار. مثال:
لا تن تي لطف ڪر، جي لام تو لاري لڳا.
(محمد اعظم هنگورو)

لالن/ لالڻ لاڏلو: البيلو/ دادلو/ سڪيلڏو/ ڪوڏ نِپنو/ انگلي/ چاڳلو/ چِلولو/ چِچلو/ سڄڻ/ ساجن/ ڍولڻ/ مِٺڻ/ پين/ لڏڻ/ دلبر/ مِٺڙو/ مَٺڙو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لانگهہ للنگ/للنگهہ: (لانگهہ: بهادر. مثال: گرا گنجا پيا کائين لانگهہ/ للنگ/ للنگهہ پيا ليلائين!): جوڌو/ ڳوڌو/ بانڪو/ بهادر/ سورهيہ/ ڪوڙيو.

لالڻ لڄادار: (لالڻ: لاڏلو/ محبوب- لڄادار: لڄ رکندڙ/ لڄپال): دادلو/ دلبر/ سڄڻ/ ساجن/ لَڏڻ/ مِٺڙ/ پين. مثال:

... لوئي سنڌي لڄ رکين، لالڻ لڄادار،
مٿان مـاروئـڙن جي لاهج هول هزار. (شاهنواز شاهہ عارف المولي)

لامَ تامہ: وڻ جي سنهي تاري/ تار/ ڏاري/ شـاخ- اصطلاحي مـعنيٰ: اجهو/ آسرو/ پناهہ.

لامَ لَڙهہ: (لامہ: آسرو/ سهارو. لامہ لِڳڻ: اجهو وٺڻ/ سامہ پوڻ/ آسري لِڳڻ. مثال:

(١) لِکَس جي لامہ، سـو دِلاسـي دوست جـي سُهي.
(شاهہ: سُر سهڻي):

(٢) هـوءِ جا لڳي اوهـان جي لامہ سا هتان مَرچڻ هيکلي.
(راڄن شاهہ)

آجهو/ آسرو/ دلاسو/ دلداري/ پناهہ/ پنارو/ دامن/ اميد سهارو/ پروسو. مثال:

(٣) لامَ لَڙهہ تنهنجي لِکس، کَچ کو کرم کمذات سان
(عبدالحڪيم "واجف")

لامَ لـوڙهـو: ڍنـگـهـريـون/ وڻ جا ڪنـڊائتا ڏار/ اجهـو/ آسـرو/ سـهارو. مثـال:

لامَ لوڙهي جي لَـکِيا تـون لـڄ رکـج لڄـپال اچ،
لاڱـن جـهـڙو نہ آهيان، تـون ئي ڪر لڄ پروري!
(حاجي فقير مهيسر)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لامارو والارو: (لامارڻ والارڻ: متان ڦيرو ڏيڻ/ متان اڏامي ڦرڻ): ڦيرو/ جَهپو/ بولاٽي/ جهپڙ.

لامڪان لاهوت: صوفين لاءِ طئي ڪرڻ جون منزلون. مثال:

معمور مان مخمور ٿيا. مذڪور تن ملڪوت پر،
منصور سي مغفور مالڪ. لامڪان لاهوت پر
(حسن بخش شاهه)

لانبڻ لُچ: بدمعاش/ لفنگو/ لچو/ شودو/ نرلجو/ بي حيا/ بي شرم/ توهيو/ انوري/ چٽيسو.

لانبوسي لهڪاريل: ڪمزور/ نستو/ نربَل/ ضعيف/ هيٺو.

لانجهَ لهڪارَ: ڏٻرائي/ ضعيفائي/ ضُعف/ ڪمزوري/ ڪم همتي/ هيٺائي/ نربلتا/ بي زورائي/ ساٺائي/ سستي/ ٿڪاوٽ.

لانجهو لهڪاريل: (لهڪاريل: بدن پر لٽل): ڪمزور/ هيٺو/ ڏٻرو/ ايرو/ ڍاڪڻ ڍلو/ هڏ رڪ/ هڏ رڪو (ڪم ڪان لهرائيندڙ)/ نبل.

لانچ لَڱڙ: ويس/ وڳو/ لباس/ پوشاڪ/ اوڇڻ/ اوڍڻو.

لانچڻ لهڻ: (لانچڻ: مسافري لاءِ تيار ٿيڻ. مثال:

لانچي لڪ لطيف چئي، پنڌ ڪيچين ڪاهه
(شاهه: سُر سسئي)

لهڻ: ڳولي لهڻ. مثال: جي لوچين سي لهن. جڏهن تڏهن پرين کي (شاهه): تيار ٿيڻ/ سندرو ٻڌڻ/ (جڻن پهلوان مَلهه وڙهڻ لاءِ سندرا ٻڌندا آهن)/ وَر ڪڻڻ/ پانهن ڪنجڻ/ لوچڻ/ جاچڻ.

لانڍ لُچو: بدمعاش/ ڪُليچو/ بداخلاق/ وحشي/ نفس پرست/ ڪامي/ (ڪام/ شهوت وارو)/ لانگ ڇوٽو/ گنهگار.

لانڍ ڪانڍ: اينگهه/ ڍگهائي/ قطار.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

لانڍي لڙهه: وڳر/ قطار/ ولر.

لانڍون لڙهون: قطارون/ وڳر/ ولر.

لانڍي لڙهي: لانڍي: ڇپر/ مَنهنُ- لڙهي: لوڙهو/ لانڍي کي ڍڪڻ لوڙهو): ککائون گهر/ ڇنَ/ ڇپر/ لانڍين وارن گهرن کي ڳوٺ/ وسندي، جي معنيٰ ۾ ورتو ويندو آهي، جيئن ته ڪراچي ۾ "لانڍي" وارو علائقو يا سڪرنڊ- نوابشاهه روڊ تي "لانڍي" نالي هڪ ڳوٺ اڄ به آباد آهي. اهڙي طرح "لڙهي" کي پڻ ڳوٺ جي معنيٰ ۾ ورتو ويندو آهي، مثال طور: شهر ٺارو شاهه جي پرسان ڳوٺ "لڙهي" اڄ به موجود آهي. مثال:

بلي! يون تي اڄ باغ بُستان بستيون،
ليـي پـوءِ نـه لانـڍي لـڙهي ڏسندي ڏسندي.

(حاجي احمد ملاح)

لانڍي لوڙهو: (ڇن ڇپر ۽ ان کي ڍڪڻ کنداڻن ڍنگهرن جو لوڙهو جيڪو بچاءَ ۽ پردي خاطر ڏنو ويندو آهي): ککائون گهر/ گهرڙو/ ڇنو مَنهنُ

لانڍيون لوڙها: ٻهراڙين ۾ گهڻو ڪري لانڍيون (ککاوان گهر) هوندا آهن جن کي چوڌاري کنڊاوان لوڙها ڏنل هوندا آهن/ جُهڳا/ جهوپڙيون/ ڇنون/ ڇپرون.

لانڪارا لـَـڪَ: جبل جون واٽون/ ٻهاڙي پيچرا/ جبل جا لڪ.

لانگ چوٽولنگوٽاڙو: لچ/ لچو/ لفنگو/ بدمعاش/ عياش/ لانڍارو/ زاني / زناڪار/ شهوت پرست.

لانگوٽيا لولَ: (لانگوٽيا: لنگ نڪتل فقير/ لانگوٽي پاتل/ مست- لول: مست): چريا/ مست/ الستي فقير. مثال:

هـتا لانـگوٽـيا لولَ، ڪـوجها ڪنهن نه ڪر جـا

(سچل سرمست)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

لانگھو لنگھہَ: (لنگھڻ جي جاءِ / درياھہ يا واھہ جو لانگھو): دريائي لنگھہ/ گھيڙ/ پاڻي مان گھڙي پار وڃڻ وارو ھنڌ/ تڙ/ پاڻي مان لنگھڻ جو رستو.

لانگھائو لنگھندڙ: واٽ ويندڙ/ رستي تان لنگھندڙ/ راھہ وٺي ويندڙ/ مسافر/ راھگير.

لاٺا للر: "تر" جا جھنگي ميوا/ ريگستاني وليون ۾ گاھہ/ ذات. مثال:

وڏي وَس تي، گل تڙيا منجھہ وٽن
ڏسان ڏيھہ ۾ شال لاٺا للر. (لاکو)

لاٺا لوَٽ: جھنگلي ميوا/ ذات. مثال:

واھڙا! وھين ۾ شال! سڪي پيلاتيون ٿيين!
پسان تنھنجي پيٽ ۾، لاٺا لوَٽ لپار.
جه تو سڀ چمار، آسائتيون پوڙيون
(شاھہ: سر سھڻي)

لاٺا لوُھہَ: (لاٺڻ لوُھڻ: سَٽون ڏيڻ يا پٽوڙڻ): وٽ پڪڙ/ ھٿي ماري پار پوڻ واري حالت/ پٽوڙ.

لاٺا ليار: جھنگلي ميون جا وڻ/ جھنگلي ميوا/ ٿرَ جو ميوو/ ذات.

لاھہَ پاھہَ: (لاھڻ پاھڻ: اوتڻ): ھآر ويرَ، ھاري زيان ڪرڻ واري صورتحال.

لاھہَ لک: (لاھہَ: جبلن جوُن لاھُنديون/ پھاڙي پيچرا- لک: جبلن مان لنگھڻ لاءِ لنگھہ): جبلن جا لاھہَ/ لڪيون/ (ننڍا لک)/ آڏِتراڇا لنگھہ/ پھاڙي رستا. مثال:

يوميا جھاڳين ڏونگرڏاڪڙا،
چوٽيون چاڙيون اڙانگيون لاھہَ لک.
(خليفو گل محمد "گل" ھالائي)

يوميان: يومي/ يونءِ وارا / ملڪ جا رھاڪو/ ڏيھي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لاهَ ليٽُ: (لاهَ : پاڻي جو لهڻ- ليٽ: ليٽڻ/ پاڻي جو ليٽڻ لهڻ/ درياهہ جي ليٽ): پاڻي جي لاٽِ/ لاهو/لاڙ/ پاڻي گھٽجڻ جي حالت.

لاهَ لڙهندو لاهوندو: لاهوندي طرف لڙهي ويندڙ/ لاهيارو وهندڙ/ اهڙو ماڻهو جنهن تي سڀ ڪنهن جي ناراضگي يا ڪاوڙ هجي/ نڌڻڪو/ جنهن جو پاسو وٺندڙ ڪوبہ نہ هجي.

لاهي پاهي: (لاهي پاهي بيهڻ: غلط ڳالهہ تي ضد ڪري بيهڻ/ ساڃاهہ وڃائي ڪم ڪرڻ): ضد ۾/ بي شرمي ڪان / اٿاسو بنجي، مثال:

(١) پنهنجو سڀ ڪم اوهين مهل تي رکو.
لاهي پاهي نہ سڀ ازل تي رکو.
(شمس العلماء مرزا قليچ بيگ)

(٢) پونگا ڏاهي لاهي پاهي، پل پيو ڪوٽَ اڏاء،
منهنجون ڳالهيون اٿب ۾ تالهون
مون ڪان ڪين ڪساء، سمجهي پير وڏاء (تاجل بيوس)

(٣) بيٺي آهي لاهي پاهي اَنَ لَهَر للڪاريو آهي (تاجل بيوس)

(٤) ايڏين سارين اکين هوندي،
بيٺو آهين لاهي پاهي. (گوهر حسين آبادي)

لاهو لاپ: (لهڻ ليڻ: حاصل ڪرڻ): اپراسو/ نفعو/ ڪٽيو/ پراپت.

لاهوَ لهندڙ: ڳولينڌڙ/ ليندڙ/ هٿ ڪندڙ/ووڙيندڙ/ڍونڍيندڙ/ ڦولهيندڙ/ ڳولو/ پتو ڳولي ڪڍندڙ.

لاهوت لامِڪان: صوفين جون منزلون.

لاهوتي آديسي: (لاهوتي: تصوف جي چوٿين منزل ماڻيندڙ/فنافي الله وارو مرتبو حاصل ڪندڙ/ صوفي فقير): سنياسي/ لوڪ تياڳي/ سيلاني / جوڳي/ الله لوڪ/ آديسي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لاميارو لايارو: تيار فسل لاهيندڙ/فصل لٽندڙ/لابارو ڪندڙ/ مزور/ پورهيت/ تيار پوک کي ڪٽيندڙ.

لاءِ ساءِ: سواد. مزو/لذت/لطف/شوق/ ذوق، مثال:

(١) پاروتي پوڙ پر ڪو لاءِ ساءِ ئي نہ آهي.

(٢) هَلُ تہ پروزين پاٿهرِ ڳالهين لاءِ نہ ساءِ.

(مخدوم عبدالرحيم گرهوڙي).

لائق فائق: عزت وارو/ مان وارو/ماناٽتو.

لائق لائقِ پريو: نيڪ/وڙائتو/ ڳڻ وارو/ ديانتدار/ للائتو/ لياقت پريو/ سمجهو/ رڄ شريف.

لائولابارو: (لئڻ لابارڻ: لابارو وجهڻ/ فصل لٽڻ): فصل جي ڪٽائي/ پوک جي لوَب (لبڻ/ ڪتجڻ)، مثال:

جوئر پاجهر، آيون ڳنا،
پوک پڪيءَ تي آيون پُنا.
لائي لاباري هليون رنان،
پوءِ ڪاٺي ڪوجهي رمتي   (حاجي خانڻ چنجڻي)

لائو لڳو: لائو: لمو/ جڏو- لڳو: جنهن کي ڪو لڳ (عيب) هجي/ لڳ وارو/ عيبدار/ خراب/ عيبن هاڻو/ مندو، مثال:

سپُريان جي سات، لائو لڳو مڙيين.(شاهه: سُر سرراڳ)

لائي باري ڏيڻ: باهه لائڻ/ باهه پارڻ/ ظلم ڪرڻ.

لائي پائي ڪٽڻ: اُجائڻ/ دشمني پاڙڻ/ هٿ ڌوئي پٺيان پوڻ.

لائي چائي: (لائڻ چائڻ: گلا ڪرڻ/ پرائي پچار ڪرڻ): گلا/ پرائي پچار/ غيبت/ فتنہ انگيزي/ لُچائي/ چُغلي، مثال:

ناهي لائق لڳِ وهارڻ، لائي چائي ڪم جنهين.

(حاجي احمد ملاح)

لائي لسي: (لائي: گهٽ سواد واري- لسي: ڏڌ پاڻي): لَسَ لنگهڻ يا بک ڪان سادو کاڌو.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

لايا سجايا: ڪيل ڪم سجايا ٿيڻ يا مُرادون پجڻ واري حالت/ شادي/ خوشي راس ٿيڻ واري حالت. مثال:

(١) شـــادي مبـــارڪ هـــجـيــو، ڏاڍا لايا سجايا ٿي ويا!

(٢) ويـــنـــو شـــاهه گـــاديءَ تـــي، گلزار تـيڙا
تـنـهـنـجا مـرشـد ٿيڙا، لايـا سـجـايـا (ڳيچ)

(٣) درد جـــڻ مـــتـجـي ويـــو آ درد ســـان،
عشق جا لايـا سجايـــا ٿـــي ويـــا (شيخ اياز)

لايارو لاهيارو: پـڪـل پـوڪ ڪـي لـُڻنـدڙ/ لابارو ڪنـدڙ/ لايَر/ فـصل ڪٽائي ڪندڙ.

لايو سجايو: مـن مرادون راس ٿـيـڻ واري حالت/ مطلب پـورا ٿـيـڻ يا ڪِرتو صاب پـوڻ واري حالت. مثال:

(١) مـــبـــارڪ جـــو اوهـــان مـــيـــدان ملهـــايو،
اوهان جـــو ســـڀ ٿـــيـــو، لايـــو ســـجـــايو
(عبدالڪريم گدائي)

(٢) ادل گهـوٽ! تنـهـن جـو ٿـيـو لايـو سـجـايـو
سنڌڙيءَ جو صـاحـب اڳ پر ٿـي آيـو. (علي اصغر ڳيچ)

(٣) واهـــه جـــو ٿـــيـــو هـــي لايـــو سجايو
ڪـيـنـجـهر ڇـاڻ تـمـاچي آيو (گل محمد قلبي)

(٤) تنهـــنـجو لايو سـجايو، ميـندي توڪي لايـان (ڳيچ)

(٥) ســـيـئي جـــي سِـــر لاءِ ســـوداگـــر تـــي آيـو،
ســوداگـــر تـــي آيـــو ٿِيـــس لايـــو سجايو (ڳيچ)

(٦) ڪـنـدو شـآل ڪـلـتار لايـو سجايو (پير شاهنواز عارف المولي)

(٧) ڪيسـري جولايو ٿيـم سـجايو، البيلو لاڏو آيو (ڳيچ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لايو لڳايو: ڪيل محنت/ پورهيو / سعيو/ ڪوشش. مثال:

تو سڀ وڃايو "مارئي" منجهو لايو لڳايو!
"عمر" بادشاھ "مارئي" آڏو شڪست کائڻ کان پوءِ
ڏورايو ڏيندي چوي ٿو: ھڙيئي محنت وڃائي ڇڏيئي! بس
ڪُتو بہ ڪاڏو، ڪُڪ بہ نہ پري!

لايون لابارا: (لائڻ/ لاھڻ/ لُڻڻ/ لابارڻ، لابارو وجھڻ): تيار فصل ڪي لڻڻ واري ڪاروائي. مثال:

ھِت تہ لايون لابارا ۽ چيٽ ڪتيءَ بر چوندا جام
(ابراهيم منشي)

لَبُ لالچ: (لَبڻ لالچائڻ، لالچ ڏيئي مات ڪرائڻ/ منهن بند ڪرڻ / رشوت ڏيڻ): رشوت / رَيب / فريب / لوڀ / طمع.

لبيب نجيب: (لبيب: معشوق / داناءُ / ماھر - نجيب: اصل نسل وارو / اصيل / پلو): محبوب / جاني / دلبر / منو / پيارو / پريتم.

لِباسي لبيسي: (لباس: ڍڪ / پوشاڪ معنيٰ لڳيءَ جو ناھ/ ڪوڙ / خوشامد - لبيس: پوشاڪ/ ٻاھريون ڏيک/ رنگ روپ/ ناھ نوھ): ڪوڙو / خوشامدي / چاپلوس / ڪوتو / دل جو پليد / ڪُپتيو / چالاڪ / ڏيکاءُ ڪندڙ/ وات منڙو / نوڪي / ريھيندڙ / رييندڙ (ريھڻ ريبڻ: ورغلائڻ / ينيلائڻ) / ورغلائيندڙ.

لب ٿپ: لباڙ / ڊاڙ / ٻتاڪ.

لِبَ ڪَفَ: ڪِڪ/ ٿڪ / ڦيٽي/ پِڪَ / وات جو پاڻي / لعاب / ريشو.

لبَ لوبَ: (لبڻ لوبڻ: چڙب ڏيڻ / چيڀيڻ): چيڀي / چڙب / مھٽو / طعنو / عتاب / ڦِٽ / ٿڪ ٻجو / ڦٽ لعنت.

لبات لباڙ: (لباتڻ لباڙڻ: وڏائي ڳالھ ڪرڻ): ٻخي / ڇاڙي / مبالغو/ اجائي ڳالھ / بڪ بڪ / بڪواس / بڪوات.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

لباچو چيڪرو: گدلو / ميرو / گرو / گچيرو / ڪِنو / غليظ.

لباڙي لاٻڙتويو / لٻڙتويو: (لباڙي: لباڙ هئندڙ - لاٻڙتويو: جيڪو ڳالهائڻ وقت لباڙ / ڊاڙ ٺباڪ جا ٽويا ڀري ڪڍي، ايئن جيئن، ديري مان تيار تيل آنَ ٽوين / ڪاسن / خرارن ۾ ماپيو ويندو آهي): لائي چائي ڪندڙ/ ڊاڙي / ٻٽاڪي / لباڙسنگ/ بڪواتي/ ڦڙٻاتي/ لاف زن/ زٽر (زٽ يا ڪوڙ هڻندڙ)

لبڙائي لبڙچتو: افواهہ آتاريندڙ/ افواهي/ بڪواتي/لباڙي/ بڪبڪيو.

لَبڙ ڏَبڙ: (لبڻ: جهڪڻ -لب: اسم تڪبير: لَبڙ- ڏبڙڻ/ لڙاٽڻ/ خراب ڪرڻ/ پليد ڪرڻ/ جوٺو ڪرڻ / ڪائي اوٻارڻ- ڏَبُ: اسم تڪبير: ڏبڙ): مثال: ڪم ٺي لبڙ ڏبڙ ٿي ويو!

لبڙ شبڙ: گبڙ شبڙ / غلط ملط / سمجهہ ۾ نہ ايندڙ ڳالهہ. مثال: لبڙ شبڙ ۾ الائي ڇا چئي ويو؟

لبڪو لَب لَبِ: بڪ / ڳلا / بدگفتگو / يَخي / يخور / واهيات گفتگو / بڪواٿ.

لبو ٿبو: سوال ٻڙو / اوڏر / اٽڪل سٽڪل / غريبي گذر / تنگ گذران / لر لَپ / ڪَتل تل / جهڙو تهڙو / ڏکيو گذر / ٽڙڪ ٽڳي / نوڪري / ڏنڊو. مثال:

مڙيئي لبي ٿبي تي گذر سفر اٿس!

لبون ٿبون: واهيات ڳالهيون / بڪواس. مثال:

هر جا حبيب سان صفا رهہ، بصدف دِل
اي لبڙتويا، ڏي تون لِبن ۽ ٿبن کي ٻن (بلبل)

لت مُڪ: (لتون مُڪون هڻڻ: وڙهڻ): لتن مکن جا ڏک / ڏک چنبا / ٺيهہ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لتاڙي لتوڙي: لتاڙڻ لتوڙڻ؛ لتن سان چيپاٽڻ/ پيرن هيٺ ڪرڻ/ لتاڙ ڪرڻ. مثال؛

پاڻ پتوڙي لنديون لتوڙي، انَ اپائي تو، انبار (ابراهيم منشي)؛

لتاڙ ڪري/ پيرن هيٺيان ڪري.

لِتـَرُ ڪِلتر: پراڻا پادر / چوڙي لاٽل جوتا.

لترُلترو: (لِتر: لتون هڻندڙ. مثال؛ لتر کي چڪر پُجي-لترو؛لتون هڻندڙ)؛ لتن هڻ جو هوشيار SCOLDING MACH / A TIT FOR TAT

لتڙ ستڙ: (لتاڙڻ ستاڙڻ)؛ لتاڙ/ لتوڙ/ چيٿ/ جهاڳوڙ.

لتڙ لتاڙ (لتڙڻ لتاڙڻ)؛ گهڻي لتاڙجڻ جو عمل/ چيٿ/ لتوڙ/ جهاڳوڙ.

لِتل لِنبيل: (لنبڻ؛ گاري جو تهه ڏيڻ / گارو هڻڻ/ گاري سان لنبڻ)؛ چنبڙيل / مڪيل / تقيل / لبيل.

لَتل لڏيل: بيماري جو لوڏيل / بيماري سبب ڪمزور ٿيل / ضعيف.

لَتل لِهڪاريل: بيماري سبب بت پر لتل / ڪمزور / ضعيف. مثال؛

بيماري ڪان پوءِ لتل لهڪاريل پيو لڳي!

لَتو پتو: (لَتو؛ بدن تان لتل يعني چوڙي لاٽل)؛ چوڙيل ڪپڙا / آخري مُلهه.

لَتي پتي: چُڪتو ڪيل / نبيريل. مثال؛ لتي پتي ڳهڻا ڏوڪڙ وٺندين؟ (آخري قيمت ڪيتري وٺندي؟)

لٽ پٽ: جهٽ پٽ / اُماڻڪ. مثال؛

لٽ پٽ من کي لهر لڳي ويئي، ڇڏي ويو ديس

(محمود ڪتياڻ)

لَٽ مار: (لَٽڻ مارڻ؛ ڦرڻ)؛ ڦـرِ / ڌاڙو / ڪَس (ڪسڻ).

لَٽ لوڙهَ: (لَٽڻ لوڙهڻ؛ لاش کي دفن ڪرڻ)؛ ميت / لاش/ قبر / ڪفن دفن. مثال؛

شهيد برهه کي ڪفن کهڙا ڪهڙا،

نه لٽ لوڙهه منهنجو دفن ڪهڙا ڪهڙا(رشيد احمد ساڪرائي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لَٽاڪو لڙ: ڪوڙڪهمسان / مونجهارو / رولو / گـهگـهموڙ / گڙٻڙ / ڪاسارو / ڪاپارو / ٻائيتال / ڪتراڳ / ڪنهن ڪم جي پڄاڻي تي اظهار (لٽاڪو لهڻ: جهڳڙو ٽرڻ: مصيبت دور ٿيڻ مثال: چڱو ٿيو لٽو لٽاڪو لڙ!).

لَٽائڻ پهرائڻ: ڍڪائڻ / لڪائڻ / پرده پوشي ڪرڻ.

لَٽائڻ ڦرائڻ: ٻي جا خرچ ڪرڻ / ٻين کي ڪارائڻ / ملڪيت ڪپائي ڏڦ ڪرڻ / هٿ ڦاڙائي ڪرڻ / اجائي سخاوت ڪرڻ.

لَٽائو اُڏائو: خرچائو / لٽيندڙ / هٿ ڦاڙ / ٻَجُ ته چتو / بوالفضول / لکَ لوٽَ / ڏاتار / هٿ جو ڇوٽ / سخي.

لَٽڪ لوڏ: ناز نخرو / ناز انداز / چمڪ / مستانه چال / خوش رفتاري.

لَٽڪڻ لَڏڻ: لمڻ / رمڻ / هيڏي هوڏي هلڻ / ٻٽڻ / ٽِلڻ ٿُلڪڻ.

لَٽڪو چٽڪو: پوڳ / چرچو / لطيفو / ڊاڙو / سخري / لطيف گفتو جنهن ۾ چرچي جي ڇهر هوندي آهي / چرچو گهٻو.

لَٽڪو لوڏ: لٽڪڻ لڏڻ: لڏي هلڻ-لوڏ: لڏي هلڻ جو محبوبانه انداز. مثال: جاني هلين ٿو لوڏ مان. لٽڪي چلين ٿو لاڏ سان.

(شمس الدين بلبل):

لاڪيٽي لوڏ / خوش رفتاري / لاڏ ڪوڏ / هلڻ جو البيلو انداز.

لَٽڻ ڦرڻ: زبردستي کسڻ / ڌاڙو هڻڻ.

لَٽو ڪپڙو: پوشاڪ / پهرڻ جا ڪپڙا / لباس. مثال:

(۱) ٻار انگن تان لهي پيا آهن: لٽو ڪپڙو نه اٿن.

(۲) لٽو ناهي ڪپڙو ڪو ٻارن ٻچن کي،
اتر ڪونه اجرڪ ڍڪيان ڇا بدن کي

(حاجي عبدالله "واقف" نارو شاهي)

لَٽي لوڻي: لٽيل / بازاري عورت / ڪسبياڻي / ڪسب ڪمائيندڙ / ويڇهڙ زال / ولد حرام / جسم فروش / گهومڙائو زال / ڌارين سان گهمندڙ عورت - لوڻي: لڄي: بدمعاش / نرلڄي / بي غيرت / حرامزادي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لٽ ٻالو / ٻالڻو: ڏکو / ڏک هٿڻ لاءِ ڏنڊو.

لَٽِ ڏڪو: ڏنڊو / لوڙهِ / سوٽو / ٻاڻو / چڙهَ / چڙهو.

لَٽِ لوڙهِ / لٺيون لوڙهيون: لوڙهه: لٽ جنهن تي لوهه جا پَٽَ/ ڇلا چڙهيل هجن): ڏک هٿڻ لاءِ لٺ / سوٽو / مُڏو اوزار BLUNT WEAPON , مثال:

ياڻپي ۾ معاملا لٺين لوڙهين سان نبيري نه ٿا سگهجن!

لٽ لوڻو: فقير جو پنڻ لاءِ در در وڃي خيرات وٺڻ جو سامان/ لوٽي ۾ خيرات جو مليل کاڌو ۽ ڪتن کان بچاءِ لاءِ لَٺ.

لنيرو لانيرو: جوڻو / ننڍڙو / ڪَسو.

لنڙيو لانڙيو: لٺ ڪنڌڙ / چوبدار / ڏڪڻي (ٻئي جي پاران لٺ ڏڪو ڪنڌڙ/ لٺ ڪڻي وڙهندڙ / ويڙهاڪ. مثال:

وڏيرن ڪي لنڙيا لانڙيا هوندا ئي آهن.

لپاٽ چپاٽ: چماٽ/ لپاڙ / ٿڦڙ / لپڙ.

لپو ليهر: بزدل / ڊڄڻو / گيدي / سُست.

لپوڙ گپوڙ: گپ شپ/ڌاڙ ڊوڙ/ ٻتاڪ سٽاڪ/ٻڙٻات/ ڦڙپات/ لاف.

لپيٽ سپيٽ: (لپيٽ: گهيرو / پيچ/ وڪڙ): ورو وڪڙ /مروڙ / مروٽ / داغ پيچ.

لجا لڄ: شرم / مرم /مرجاتا.

لڄ پتِ: پن / پردو / پناهه / اوٽ / آڏر / ڀروسو. مثال:

(۱) رکي من پاڻ خدا، لَڄ پت لوئيءِ جي (مختار فقير راڄڙ)

(۲) ٻولي تـه ٻولي، ٻولي اهنجي پرولي،
سچ تي ٻَڌايان، ٻولي لَڄ پَتِ جي چولي،
ٻولي هنجي پرولي.... (رشيد احمد لاشاري)

لڄ شرم: پت / ڀرم / پن / پردو / مرم. مثال:

(۱) هو لائق لقب شل مون نه لائي،
سنڌ ۾ لڄ شرم شل ٻاري ٻچائي
(لطف الله آخوند "لطف")

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(۲) مون تي قاف قادر! ڪجان ڪو ڪرم،
دنيا ۾ تـہ داور، رکج لـڄ شـــرم،
پنهـہ پـوش، پـردو، پـلائي پـرم.
(شير محمد لغاري)

(۳) ويـو لـڄ شـرم، بـي حـيائي وڌي وئي،
گهٽـــو آ تـــڪبـر، وڏائـــي وڌي وئي.
(سومرو غلام رسول سودائي)

(۴) نينهن نـقـافـت ڪـيـن نـــهـــاري،
لـڄ شـــرم جـاگـهـنـع ۾ اُتـــاري،
پـــرت پـــڌري تــــي پـهــــي. (مصري شاهہ)

(۵) من جا محرم! رک لڄ شرم، پيران پير! پيارينڊين کير (ڪيچ)

لڄ لير: شرم / مرم / پرم / پن / پردو. مثال:

آها مـــرڪي پـلـي ملـمـــر ۾، جنهـن لڄ بـچائي لير
(العلڻ خان لغاري)

لڄ ليهہ: شـرم / حـيا / مـرم / پرم / پـردو / پـناهہ / پـاسَ / حـرمت / پـتـو / عـزت. مثال:

اجوڪن مائن مان لڄ ليهہ نڪرندي پيئي وڃي!

لڄادار لڄاوان: مرجات وارو / حيادار / شرميلو / لڄارو.

لڄائتو لڄارو: لڄاڙو / شرميلو / لڄ وارو/شرمائو/ مُهانجڙو (منهن اجڙوهہ)

لڄ پال لنگپال: لڄ پت رکڻ وارو / پـرم رکڻ وارو / عـزت رکڻ وارو / آبرو رکندڙ / ڍک ڍڪيندڙ.

لڄ وِڪيو لڄ ويو: (جنهن لڄ وڪڻي ڇڏي هجي / جنهن شرم کي ڇڏي ڏنو هجي): بي حيا / بي شرم / اٽاسو / بي غيرت. مثال:

چوندا آهن: وڏو لڄ وڪيـــو لڄ ويو آهي، بس، شـرم ويوشڪاربور، لـڄ ويـئي لاڙڪائي!

لڄان ڪَڄان / لڄئون ڪڄئون: شرم ڪان / لڄ سبب / ڦـڪائي ڪان / ڪڪـــو ڪـائـي ڪـان / لوڪ لڄا، (PUBLIC OPINION) ڪـان. مـثال :

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

لچان ڪَچان ڪڍهن مڪڙي ڳهڙي مون وٽ ٻه ڳهاري وچ

(پير شاهنواز "عارف المولئي")

لـُڇـهـ لوڇَ: (لڇهڻ لـُڇڻ: ڦـتـڪـڻ / تڙپڻ)، لوڇ پـوڇ / ڦـتـڪـو / تـڙپ / بـي آرامـي UNREST.

لچُ لاٿبڻ: بدمعاش/بدڪردار/اوچو/بدچلتو/ڪالينگهو. مثال:

لچ لاٿبڻ لانگ چوتو. لوف بدلکثو لفـنـگ (حاجي احمد ملاح)

لچ لاٿبڙ / لاميڙ: بدمعاش / لچو /لفنگ / ڪالينگهو /چورچڪار.

لچ لفنگ: اٿوري/ڪالينگ /شودو/لچو/حرڪتي/شيطان/شرارتي.

لچ لفنگو: بدمعاش/ شودو / لچو / شيطان / شرارتي / ڪالينگهو.

لچ لمپٽ: بدمعاش / ڪميڻو / لفنگ / ڪالينگهو / چورچڪار.

لچ لُنب: بدمعاش / ڪميڻو / لفنگو / ڪـالـيـنـگـهـو / لـُچو.

لچ لوليو: بدمعاش / بي شرم / لـُچو / لفنگو.

لچ لوفر: لوفر (LOAFER): رولاڪ / شودو / بدمعاش. مثال:

لـُچن لـوفرن جي لچائي، وڌي وئي

پيـوڪوڙ ڪاهي ڪڌائي وڌي وي... (سومرو غلام رسول سودائي)

لچ لولبڙ: لونبڙ: لوڪڙ / لومڙ وانگر چالاڪ يعني لچو / بدمعاش):

لفنگ/ لچو / لفنگو/ بدمعاش/حرفتي/چالاڪ/ شودو.

لچائي بدمعاشي: حرفت/ چالاڪي/ لفنگائي / شودپائي / ڪميڻائي.

لچائي ليڙپائي: بدمعاشي / شـرارت / شـودپائي / لـُچپڻ / لچپائي.

لچايون بدمعاشيون: شرارتون/شودپايون/لچپايون/حرڪتون. مثال:

ڇڏ ڪني لـُچايـون بـدمعاشـيون!

لچڪو لوڏو: جهٽڪو/ڇچڪو/جنبش/لرزش/ ور/وڪڙ/وٽُ/ ڦيرو.

لچو لاڙي: شـودو/ بـدمـعـاش/ لـفـنـگـو. مـثـال:

اصل هوجور، هي چاڪي، لچولاڙي ڏسي ڏرجا!

(فتح علي "حليم" لغاري)

لچو لُنب: ڪـمـيـڻـو/ بجڙو/ بدمعـاش/ بـي حيا / بيشـرم / لنگوتاڙو/ ڪالينگهو/ شودو / ڇڙتـو / الـوري / فسادي / لچ / لفنگ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لچي لفنگي: شودي / ڪميٽي / انوري / بي حيا / بي شرم / بيجڙي / ڪميٽي عورت.

لچ پچ: (لچڻ پچڻ: ڦٿڪڻ): لوچ پوچ/ ڦٿڪو/ آنڌمانڌ/ بي چيني / بي آرامي.

لچ لچ لِش لِش: ڻوس ڻوس/ دردر ڦرڻ واري حالت.

لچڻ لکڻ: عادت/ چال/ رنگ ڍنگ/ طرز/ طريقو/ ڪرتوت/ عمل/ هلت چلت/ اخلاق/ اوصاف/ قول فعل/ ڪردار. (ڄتيهه لکڻو: ڄتيهن لکڻن/لچڻ وارو/ ڳڻن جو ڳهير)

لچڻ لوچڻ: جاڪوڙڻ/ آرام ڦٽائڻ/ پاسا ورائڻ/ ڦٿڪڻ. مثال:

آيريام انگور، ستي سپرين جا،
ڪايو ڪايو سُور لچئو لوچئو آتيان (شاهه سُر رِپ).

لچڻ لوري: بيقراري/ لوچ پوچ/ ڦٿڪو. مثال:

(۱) جدائي جي عذابن کان تيو اڄ حال مون هيٺو،
لچڻ لوري رڻن راڙو، بِرهه ڪئي يار بيراني.(مست)

لحاظ مروت: عزت/ آدب/ آبرو/ مانا رت/ پاس خاطر/ توجهه.

لڏو ڪڏو: ٽاڪاٽو/ سِڪٽو/ لوسي/ لوس لوس يا نوس نوس ڪندڙ.

لڏ پلاڻ: (لڏڻ پلاڻڻ- لڏو ڪٺڻ ۽ سامان وهٽن خاص ڪري اٺن تي لڏڻ/ سٽڻ): هڪ جاءِ تان ٻي جاءِ ڏانهن وڃڻ/ ڪُوچ TO LEAVE BAG AND BAGGAGE. مثال:

آڏي رات اٿي ڪندا. لڪي لڏ پلاڻ (عبدالڪريم گدائي)

لَـڏڻ لاڏڪرڻ: (لڏڻ: لڏڻ لمڻ/ خاص انداز ۾ هلڻ): لاڪيٽي لوڏ سان هلڻ/ لاڏ ڪوڏ سان هلڻ.

لڏڻ لاڏِڪو: لاڏ ڪندڙ/ مِٺن/ پيڻ/ لاڏ ڪوڏ وارو/ سڪيلڌو/ لاڏلو/ جانب/ محبوب/ دلدار/ سهڻو/ محبوبانه چال وارو.

لڏڻ لچڪڻ: لمڻ/ الرڻ/ ڏڏڻ / لَمَڻ.

لڏڻ لمڻ: جولهڻ/ جهومڻ / جهوٽڻ/ هوا ۾ لڏڻ/ تال متول ڪرڻ.

مثال: (۱) لامن تي پيو لڏندو لمندو،
ٽپڪو ٻٽجي آخر ڇٽندو. (تاجل بيوس)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

- ٽپڪو: وڻ پڪل انب.

(٢) لـڏنـدو لـمـنـدو ڦـِرنـد وتـنـدو.

ڄـڻ تـہ هـوا ۾ تـرنـدو وتـنـدو.

گلـڙن جو شهزادو پـوپـٽ! (ڊاڪٽر نواز علي شوق)

(٣) جيـڏي هـيـر ۾ هلـو لـک ساعت لـڏو لـمو

پر پر پنڙس نيـڻ، منهنجي جيـڏل ولـيـو ويـو (ڳيچ)

(٤) گـر تي ويا آهن سب سايا، ڪرٿا لڏندا لمندا آيا

(تنوير عباسي)

(٥) هو ڏسو ڪيئن نہ لـڏندو لمندو پيو اچي! .

لڏڻ لاڏي: لاڏلي/ لاڏ واري/ البيلي نار/ چاڳلي/ نازين/ چنچل/ محبوبہ/ جميلہ. مثال:

(١) لـڏڻ لاڏي: بينـسر سُوهندي، بيـنسر جوڙ بنـايان،

ادل ڪـي ويـڙهـل ۾ مـان ڳـيچ ڳـايـان (ڳيچ)

(٢) لـڏڻ لاڏي: بيـنسر سونـهندي بولي جوڙ ٺاهيو (ڳيچ)

لُڊِ لُڊو: (لُڊِ: نوسيندڙ يعني ڪُتو- لُڊو: سِڪٿو/ نوسيندڙ): ڪيچلو/ هر هنڌ نوسيندڙ/ نوس نوس ڪندڙ/ هتاوڙو.

لَڏت لطف: لاءِ ساءُ/سواد/چَشڪو/چِهر/چَنڪو/ذائقو/چَٽ TASTE.

لَرلَس: تکي ڊوڙ/ تيز رفتار. مثال:

آهي سب ڪنهن کي طمع ۾ تانگهہ تات.

لـڙهـ مـتـي لالـچ وجـن تـا لَرلس.

(خليفو گل محمد "گل" هالائي)

لَرلـوهہ: (لَرَ : تکڙ. مثال: لَر پڳو ويو! - لوهَہ: لوهڻ: تيز پڇڻ): تڙ تکڙ/ اُبهرائي/ جود/ اجهرائي.

لَرلَرلِش لِش: بـک بـک/ بکـوات/ بـکـواس/ بـڙ بـڙ/ ڪِڙ پِڙ/ پخي/ ٽـيـن ٽـيـن.

www.sindhsalamat.com	books.sindhsalamat.com

لڙ بکمڙو: گوڙ/ هَل/ هنگامون/ ڏمچر. مثال:

انهي لڙ بکيڙي تي ماٺهو مڙيا،
پکي پوک تي جڻن هزارين هـَڙيا. (مولانا ثناء الله ثنائي)

لڙ جهڙ: لڙ: آسمان ۾ ڏنڌ): لڙاٽيل فضا/ گجگوڙ. مثال:

(١) لڙ جهڙ لهرون لس وهي ٿو. شمعن نـاهي شمار
(نانک يوسف)

(٢) لـڙ جهڙ لهرون لس پسي ڪاهِن منجهه طـوفان
جن کي خوف نـه خطرو سِـرجو. مرد اهي مردان
(نانک يوسف)

لڙ لڙ: وٺ پکڙ/ تڙتـڪڙ/ هَـل/ شـور. مثال:

لڙ ڦڙ ڪرين ٿو لوڪ سجي ۾ واتئون يار وڃائين ٿـو
(ڄام خان چانڊيو)

لڙ لهرون: درياهه ۾ لڙ ۽ لهرون. مثال:

لڙ لهرين لس ليٽ تان عربي! مون اَڪار اي ميان
(ميون شاهه عنات رضوي: سُر سريراڳ)

لڙ لڙاٽ: آسمان ۾ ڪکر ۽ گوڙ.

لڙ واچ: (واچ: تيز هوا): آسـمـان ۾ مينهن ۽ هوا/ آسـمـان ۾ ڪـکـرن
جون پرجي اچڻ ۽ گوڙ جو گجڻ. مثال:

منجهه ڪـڪر لـڙ واچ آهـي، مـيـنـهـن آهي ڳاج وڄ
(خليفو گل محمد "گل" هالائي)

لڙاٽ لڙ: ڄاٽ/ غبار/ رٺي ۽/ ماڪ/ انڌيرو/ جهڙ/ انڌوڪار/ نـه ڏسڻ جي
حالت/ ڪوهيڙو.

لڙاٽيل لـٻيل: ميرو/ ڪِڙ ٻتو/ گدلو/ ميرانجهڙو/ لڙو/ متي وارو/ لٻڙاٽيل.

لڙٻاٽ ٻتاڪ: لاڙ/ لٻاڙ/ ڊاڙ/ ڦڙٻاٽ/ ٻڪ شڪ/ يٽ شٽ.

لڙٻالي ٻتاڪي: لٻاڙ سنگ/ ڦڙٻاتي/ لاڦي (لاف هڻندڙ)/ ڊاڙي (ڊاڙ هڻندڙ)

لڙ لڙ لب لب: بـڪـبـڪ/ بـکـوات/ ٽين ٽين/ اجائي ڳالهـ/ بي فـائدي
ڳالهه/ بيجا گفتگو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لــڙڻ لتڪڻ: چنبڙي پوڻ / لڙڪي پوڻ. مثال:

لَڙي لَـتـڪي، لالڻ! لڳيس آنهـن جي لام،
پـريـن! پـاڻ ڌي ڪـري سڏي سام سـا

(حاجي نور محمد شاهـ "نورل")

لڙيو ڪڙيو: (لڙڻ ڪڙڻ: هلي اچڻ/ اچي وارد ٿيڻ/ پرگهٽ ٿيڻ/ اوچتو اچي پهچڻ): لَڙي آيل/ آويلو اويلو/ اڙيو ٽڙيو. مثال:

سنڌي مهمان نواز هوندا آهن. ڪي تہ اهڙا بہ هوندا آهن جو ايستائين ڪاڌو نہ کائيندا آهن جيستائين ڪو لڙيو ڪڙيو مهمان وٽن نہ ايندو آهي.

لَڙهـ لارو: (لڙهـ : لڙهو: قطار- اصطلاحي معنيٰ "آسرو") آسرو/ آڌار/ سهارو. مثال:

(١) سب ڄڻي سگ ۾ سياپا لڙهـ سنده لاري لڳيس،
تنهن جي ياري، ڳل ۾ ڳاري، پرت پياري اي صنم!

(هدايت علي نجفي "تارڪ")

(٢)"فسيڪفيكهم الله وهو السميع العلم". لڙهـ لڳج لاري.

(عثمان ڪتي)

(٣) دليون دل لاءِ، لَڙهـ تہ لڳس آءٌ تـنـهـن جـي لاري.

(بيوس رضوي)

لڙهـ لام: (لام: وڻ جي ٽاري: وڻ تان ڪرندي، ٽاري ۾ هٿ پئجي وڃي تہ ڪرڻ کان بچي سگهجي ٿو. انهي ڪري لام (وڻ جي ٽاري) بہ هڪ "آسرو" آهي): آڌار/ آسرو/ ڀروسو/ پردو/ پناهہ. مثال:

(١) جي گهرين منهجهـ آخرت، اونـدهـ ڪـان آجو رهين
بي هَوس هَٿ ڪان ڇڏي، لالن سنـدي لـڙهـ لام لڳ

(خليفو محمد قاسم)

(٢) سائل سيد تنهن جـي سـام، لائـق لاري تو لڙهـ لام

(شاهد محمد ديدڙ)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

(٣) لَــڙهه لڳس تو لامر، مــحــمــد!
دل کـــي تــنــهــنجــا دامر مــحــمــد (گمنام شاعر)

(٤) لا پرواهه آن، لـــوڪ لــيلائــن لــڪــيــن،
لڙهه لامر تنهنجيءَ ۾ لڳمر، سامر ٿيمر سڪندري
(حاجي فقير مهيسر)

(٥) لڙهه لڳو آ تنهنجي لامر، بي ثمــري مان تنهنجي سامر
(ڪرمر شاهه)

(٦) لڙهه لڳي آهيان لامر، پنهل ايندءِ پاڻهي (عثمان ڪتي)

(٧) وحدت واري وار محمد صہ
آهيان تـــو آڌار محمد صہ
لڙهه لڳيس آءٌ تنهنجي لامر،
سيد مون لهـہ سار سنڀال (پير ڪمال سائين)

لڙهه وچڙ، (لهـہ وچـڙ، لهـڻ لڙهڻ، ڳولـڻ- وچڙڻ، رابطو ڪرڻ) ؛ لهہ وچڙ/ ڏنڌو ڌاڙي/ ڪاروبار/ وهنوار/ مشغولي.

لڙهه لڙهي، سنگهر/ قطار/ هار/ ڪنڍلي.

لڙهي چڙهي، سنهي ڪاٺي/ چڙ/ لَڪَڻ/ چڙهہ.

لِڙَجهڙو لانجهو، سنهڙو/ ايرو/ ڏبرو/ ڏانگ/ نِستو/ ضعيف/ نربل/ ڪومَل/ نازڪ/ سنهو/ سيپڪ.

لسُ ڪسُ، خسرو/ ڪسرو/ ٻچي/ (بنا ڏاڙهي مُڇ)/ ٻجاڙ (وڏو ٻچي) ٺرڙ/ بي نڪو/ بي شرمر/ بي ديدو.

لس لاٻارو، (لس، فصل لٽي لَس ڪرڻ واري ڪارروائي)؛ تيار فصل جي لـٻائي/ فصل جي لاهيار/ تيار پوک کي لٽڻ واري ڪار.

لَس لنگهڻ، لاڳيتي ٻـڪ، مثــال، يا تہ بــوڙ پلاءِ، يا تہ لــس لنگهڻ!

لَس لَهر، لهر جو لَس وهڻ، مثال،

مــوڙي مــوڙ نہ مــڪــڙي، الــهيءَ آر تــان،
بــوڙي بــار ۾ نِــيا لــڪــيــن لــس لــهــر (مصري شاهه)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لَس لِيٽ: درياهہ جو پاڻي جڏهن لهندو آهي تہ لساپٽ ٿي پوندا آهن/ ٻوڏ جي لهندڙ پاڻي سبب بنجي پيل پيٽ/ ڪيٽ/ پيٽ.

لَساڻ اچاڻ: لسائي/ جهلڪو/ چلڪاٽ/ صفائي/ سُٿرائي.

لِسڙاٽ لاسيار: ڳڀرو/ جوان/ ڳتن لسو/ لسوٽ/ لاسيرو/ پورل/ بي ڏاڙهيو/ ڳل پٽ/ ننڍي عمر وارو.

لُسڻ لٽڻ: گاهہ لٽڻ/ ڏاتي سان ڪٽڻ. ("لوسڻ" جيڪو ڏاتي سان لُسجي لُٽجي، لوسڻ اهڙو گاهہ آهي جنهن کي بار بار لُٽيو ويندو آهي پهريون لاب لٽي پورو ڪبو تہ پُن ٽن ڏينهن بعد وري ڦٽي پوندو/ لٽڻ سان ختم نہ ٿيندڙ گاهہ. ٽوڪ طور چوندا آهن تہ فلاڻي کي لوسڻ جو نڪ آهي. يعني بي لڄو/ بي شرم/ اڻاسو آهي.)

لِسو ڦِسو: بي سوادي/ الوٽو/ بي ذائقو/ مرچ مصالحي کان سواءِ.

لِسو اولنگ: اڻ سوادي / الوٽو / بي ذائقو / ڦڪو / بنا ويڳر (مرچ لوڻ مصالحي کان سواءِ)

لطافت لزاڪت: نفاست/ صفائي/ سهڻائي/ خوبي/ ملوڪيت / خوبصورتي/ رونق / ملائمت/ جوڀن/ سونهن / سوڀيا/ ڏج مچ/ سُٿرائي / سُوڌائي.

لعلَ سوناري: (لعل: هيرن جهڙي- سوناري- سون ورني): سون جهڙي/ سون ساريکي/ سهڻي/ من موهڻي/ ڳاڙهي ڳتول. مثال:

سَکيو سانگ ڏين جو ، اچا ڦل نِگاري،
ڏيءِ لعل سوناري، سَکيو سانگ ڏين جو (ڳيچ)

لعن طعَن: لعنت/ ملامت/ مِهڻو/ پٽ پاراتو/ طعنو/ ٽڪ ٻُجو.

لعنت ملامت: ڦِٽڪار/ ٿُڪ ٻُجو/ بيزاري/ نفرت جو اظهار پٽ پاراتو/ سِراپُ.

لَعنتي لعين: مردود/ لعنت ڪيل/ پاراتيل/ بدبخت/ بدنصيب/ بدخصلت.

لُڦنگ لُچو: لفنگو/ ڪميڻو/ بدمعاش/ لوفر / شودو/ غنڊو/ بدڪار/ بد فضيلتو/ بدخصلت.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

لنگو لانگ چوٽو: لچو/بدمعاش/حرڪتي.

لنگو لچو/ لنگا لچا: لچائي ڪندڙ/بدمعاش/ حرڪتي. مثال:

(۱) ڪڏهن ڪونہ اشراف جو قدر ڄاڻن،

نالائق لنگا لچا، لاڄائي. (آخوند محمد قاسم)

(۲) وٺي خودپرستن سندي خوء نڪري،

لنگن لچن جي وٺي بوء نِڪري. (عبدالڪريم گدائي)

(۳) قتل خون ڌاڙن جو دستور ٿي ويو!

لنگو لچو چور مغرور ٿي ويو (عبدالڪريم گدائي)

لفِ لفِ لقِ لقِ: (لق لق ڪرڻ: ڦڪڻ/ وڏا ڦڪ پرڻ - لق لقِ ڪرڻ: بترّويت بنا چپاڙن جي ڳهندو وڃڻ/ پوڙهن وانگر چپاڙيو اڻ ٻپاڙيو کائيندو وڃڻ): پوڙهڻ جي کائڻ جو نمونو.

لڪ چَٽ: (لڪڻ چٽڻ: ڪتي وانگر لَڪي چَٽي کائڻ): لبڪو/ چتڪو.

لِڪ چوري: ڳجهيء طرح/ چپٽ ۾/ مخفي طرح.

لِڪ چپ: (لڪڻ چپڻ: ڍڪڻ/ چپٽ ڪرڻ): ڳجهہ ڳوهہ/ ٻارن جي لِڪ لڪوٽي راند/ چپٽ/ خِلوت. مثال:

(۱) صداقت ۽ سچائي هوندي جَت اَتِ روز روش ۾،

سدائِن چور چمڙا پاڻ لِڪ چپ ۾ لڪائيندا.

(محمد صديق "مسافر")

(۲) آ تہ اکِي جان راند رچايون،

لِڪ چپ ڪيڏون، پاڻ لڪايون (قلندر بدوي لاڙڪائوي)

لَڪ لاڪا: جبلن جا آڙانگا پيچرا/ جابلو گهٽ گهيڙ/ جبلن جون ونگيون واٽون.

لَڪ لانگها: جبلن پهاڙن جا لنگهہ/ جبلن جا آڏتراڇا پَنڌ/ پيچرا/ تاڪرُو (تڪرن/ جبلن جا) رستا/روهہ (جبل) جا لنگهہ/ ڏکيا ڏنگا پيچرا/ ونگيون واٽون.

لڪ لڪوٽي: (لڪڻ لڪوٽڻ: لِڪ چپ راند ڪرڻ): لِڪ چپ راند/ ڏوپڙي راند. HIDE AND SEEK

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لَڪ لڪيون: پهاڙن ۾ ٻنجي ويل واٽون/ آڙانگا پيچرا. مثال:

(١) هليا جُنگ جوڳي، سي نِروار نانگا.
لتاڙي لنگهيا لڪ لڪيون ۽ لانگها

(محمد عالم شاهہ "عالم" ٽڪڙائي)

(٢) لڪ لڪيون لانگها، اوڪا پنڌ پهاڙ جا (حمل فقير)

لَڪ لوءَ: گرم هوا/ ڪوسو واءُ/ جهولو/ لڪَ.

لِڪوٽي لِڪَ: ڳُجهو/ مخفي. مثال:

آيو عاشق نانوَ ۾ خود ڪري لڪوٽي لِڪَ. (نانڪ يوسف)

لڪولوکهو: سوراخ ٽنگ/ ٻرگهل / ڏرڙ.

لَڪيون لڪ: پهاڙن جا اٽانگا پنڌ/ وِنگا رستا. مثال:

لڪيون لڪ لطيف چي، اورانگهڻ آئيام. (شاهہ سُر معذوري)

لَڪيون لنگهہ: جبلن جا لانگها/ وِنگيون واٽون.

لِڪ لِڪ: آرسي / آئينو / درسني.

لَڪ پار: لک (لکڻ: پروڙڻ/ پرکڻ- پار: نشان): پارپتا/ نشان پتا/ سڃاڻپ جون نشانيون/ اهڃاڻ/ معلومات/ پرک.

لَڪَلُوهَ: لَڪ/ جهولو/ گرم هوا/ ڪوسو واءُ.

لکاپتي لکيسر: (لکاپتي: جنهن جي ملڪيت لکن ۾ هجي - لکيسر: لاکو (لکڻ جو مالڪ) / لاکيو (لکن جو مالڪ)/ لکي (لکن وارو)/ تونگر/ شاهوڪار/ دولتمند/ امير/ ڏنپتي/ ڏنوان/ هوندَ وارو/ آسودو.

لِکاوت لِکپڙهہ: (لکپڙهہ: لکي پڙهي ڏيڻ. اسٽامپ وينڊر جڏهن ڪنهن ملڪيت جو دستاويز لکندو آهي تہ لکي، پوءِ لکي ڏيندڙ ۽ لکي وٺندڙ يعني ٻنهي کي پڙهي ٻڌائيندو آهي ۽ ڪاڻن دستاويز تي صحيحون/ آڱوٺن جا نشان ڪرائيندو آهي):
لکا پڙهي / لکت/ تحريري اقرار نامو. AGREEMENT

لِکائي پڙهائي: اقرار نامو/ تحريري سودو/ لکا پڙهي.
مثال IN BLACK AND WHITE

لکائي پڙهائي وينس ٻول ڏيئي،
هائي مان ڪريان ڪيئن، هتان ڳالهہ ويئي. (امين محمد)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

لک پال لکمير: (لپال: لکن کي پاليندڙ - لکمير: لکن ماڻهن جو مير): اڳواڻ/ مهندار/ سرواڻ.

لکڻ لڇڻ: ڳڻ/ عادتون/ افعال/ فضيلتون.

لکڻهار ليکاري: لکڻ وارو/لکندڙ/مُنشي/محرر.

لکڻي لکت: هٿ اکر/ اکرن جي بيهڪ/ تحرير/ صورتخطي/ عبارت . HAND WRITING

لکڻينداس/ لکڻو ليکڪ: لکڻ جو ماهر/صاحب تحرير/اهل قلم/ پڙهيل ڪڙهيل. WRITER / MAN OF LETTERS / SCHOLAR

لکوُ لکي: لکن جو مالڪ / مالدار/ دولتمند/ امير.

لکي لکا پتي: لکن جو مالڪ/ دولتمند/ امير.

لکي لاڏو: (لکي: لکڻن/ لڇڻن وارو - لاڏو: لاڏ ڪوڏ وارو): لاڏلو/ البيلو/ محبوب/ لاڪيڻو.

لکي لاڏڪو: لاڏلو/البيلو/ لاڪيڻو/سلڇڻو.

لکيل پڙهيل: تعليم يافته/ پڙهيل ڪڙهيل. EDUCATED

لکين هزارين: اڪيچار / تمام گهڻا/ بي انت. مثال:

لکين هزارين حمد خدائي، گهوٽ وني وٽ آيو.

لاڏي بني کي مرڪي موڙ ٻڌايو. الا! (حاجي عبدالله ڪڇ)

لکيڻا لال: (لکيڻا: لکن جي قيمت وارا): قيمتي جواهر/هيرا موتي.

لڳ ڀڳ: ذري گهٽ/ اندازاً / اٽڪل روءِ. مثال:

لک ورهيه لڳ ڀڳ لڳي للڪار، سمجهي ڇا سگهان؟

(حاجي احمد ملاح)

لڳ لاڳ: تعلق / لاڳاپو/ لڳاءُ /نسبت/ ڳانڍاپو. مثال:

لڳ لاڳ سهاڳ، لڳن کي ياڳ،

ونهيان سي واڳ ورائندم واري (جلال ڪتي)

لڳ لاڳا/لڳ لاڳاپا: ڳانڍاپو/ ناتو/ ميلاپُ / رشتو/ قرابت/سنبنڌ - واسطا/ لاڳا لاڳاپا/ ڳانڍاپا. مثال:

(١) لڳ لاڳاپا سي لاهي هليا.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

ڪٿي ڪيچ پنهل ڪي ڪاهي هليا،
منهنجي شهر پنيور ڪي ڏاهي هليا،
هاڻ چو نه روئان مان رت ڙي اديون. (عبدالرحيم صابر)

(٢) لـڳ لاڳـاپـا لـوڪ جا لاهي،
قرب منجهان هل ڪيچ ڏي ڪاهي،
ڪـامـل پـسـيـن ڪـوهـيـار الا.! (پير شاهنواز عارف المولي)

لڳ لڳ دار لڳ لڳيو: چيڙهالو/لڳ لِووارو/گونر وانگر چنبڙي پوندڙ.

لڳ لڳاءُ: واسطو/ ڳانـڍاپو/ لاڳو لاڳـــاپـــو/ نـسبت/ سـڳاوت / ميلاپ/ سَـنبنڌ.

لڳ ليوڻ: ديڳڙي جي پاسن کي لڳي پوندڙ پڪل ڪاڌو جهڙوڪ ڀوڙ، ڀاڄي پَٽ وغيره.

لڳتار يڪتار: يڪساهي/ يڪو/ لاڳيتو/ ساندهِ/ مُتواتِر/ مسلسل.

لڳر ليڙون: لڳر: لڳڙ: سادا ڪپڙا/ ڦاٽل ٽٽل ڪپڙا، مثال:

تيـن لڳر ليڙون، سڙي پـل تـه مــر مـان،
چندن هار چوڙيون، تنهنجا مان نه چوڙيان.

(صالح محمد يار محمد سمون)

لڳڙ ٽڳڙ: ڇنل ڦاٽل ڪپڙا / ليڙون ٽيل لٽا/ ڇيهاڙيون.

لڳڙ لويون: (اڳڙ: ميرو يا ڏوتل ڪپڙو): ڪپڙا لٽا/ سادا ڪپڙا.

لڳڙو ڦلهڙو: نبل/ هيٺو/ سُست/ ڍرو/ ليڙو. (ليڙ يا اڳڙيءَ جهڙو)

لڳڻ لتڪڻ: پنيان لڳي پوڻ/ پويان وڃڻ، مثال:

لڳي لتـڪـي پُٺِ تنين، اوءِ وڃي ويجهو ٿين. (ميين عيسيٰ)

لڳو ٻڌو: پورو نشان تي لڳندڙ/ برابر/ پورو.

لڳو لڳ: ڳڙو ڳڙ/ ڳڙ/ ساڻ/ قريب / ويجهو.

لڳائي اڳهائي: بيماري/ ناچاقائي/ مرض/ پيڙ/ طبيعت جي ناسازي.

لَل چريو: بيڪارِ/ ٻوڪ/ بي عقل/ چريٽ/ گيٽريل/ نڪمو/ مست.

لَـلَ ڇڻُ: لڪڻ/ افـعال/ خوبـي / سـٺي چال / چڱي هـلت/ حال/ همت/ چاڙهو/ فضيلت.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

لَلُ لِيڪرُ: حال/ لکڻ/ خوبي/ هُوند/ اپاءُ/ ذريعو/ وٿ/ وَڙ/ سياڻپ/ عقل.

لِلاٽ لِـلاٽ: لـلاٽ: پيُشانـي، مثال:

(١) لکيو منجهه للاٽ قلم ڪيا ڙيي نہ ٽٽي!

(٢) لکيو جو للاٽ، قلم ڪياڙي نہ وهي): نِلاٽ: نراڙ/ نلاڙ/ پيشاني. FORE HEAD اصطلاح ۾ معنيٰ: ڀاڳ/ نصيب/ قسمت/ تقدير/ لوح قلم/ لوح محفوظ.

لِلاڻو جڄاڻو: ٻارن کي ڏيڄارڻ لاءِ ڪم ايندڙ لفظ/ ٻارن کي ڏيڄارڻ لاءِ اڻ ڏٺل ڀوائتي شي/ جهُوجهو/ جِجُو/ ججوُ ٻلاڙو.

لِلر لاٽا: گاهـ ٻوٽا/ ڏٿ (جهنگي ميوا ٻاڇيون)، مثال:

(١) چيـلـڙا ڀـاٽا اٻـاٽـا، للر لاٽا "عارف"
سرتين ساهيڙين، سانگهين کي سنڀاريندي رهي.
(پير شاهنواز عارف المولي)

(٢) قوتَ اسان جو لـلـر لاٽـا،
ڪنبيون ڪاوان چاڙهيون يار . (پير ڪمال سائين: سر آسا)

(٣) تيو وسڪار کي عرصو، لِـلر لاٽا سُڪي ويندا،
ڏئين موڪل تہ ڏي جلدي، ٽٽي ٽي مُند ٻاڇاتـي.
(سر شار عقيلي)

لِلرَلوٽڪ: جهنگلي ٻاڇيون/ ڏٿ، مثال:

للر لوٽڪ لٽي، پيـرون پڪـاپـانـدن ۾ پـائـن تـا،
ڪلي خوش ٿي، سڏي هڪ ٻي کي، گڏجي خوب کائن تا.
(سليم ڳاڙهوي)

للر لنب: لنب: گـاهـ جو قسم جنهن جي ڪـائڻ سان مينهون / ڳئون ڳهاٽو ۾ گهڻو "کير" ڏينديون آهن. انهي تان چوندا آهن: لَـنب مکڻ چُنب. ڳهاٽي کير مان گهڻو مکڻ ملندو آهي: ڏٿ / تر جا گاهـ، مثال:

وتن سنگهار سـنيرا تـوڙي قوت، ڪٽـيـن للر لـنب ۾ لاٽا
(مصري شاهـ)

للڪارللهڪار: هڪل / هونڪار / آواز.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لل لل لِرلِر: لِش لِش / خوشامد / محتاجي / عاجزي / چاپلوسي.

لل لِل لش لش: خوشامد/لَنڊي خوشامد/ چاپلوسي/عاجزي/ محتاجي.

للنگ للنگهہ: للنگ: بهادر. مثال: ڏڙ جنين جا ڏوڙ ۾، سب للنگهہ تا لِيَڙن (داستان: دودو چنيسر): پهلوان / سورهيہ / جوپ جوان / جَنگ جوان / جوڌا / ڳوڌا / سورما / موڇارا / متير / سدا ملوڪ.

للو پتو: خوشامد / چاپلوسي. مثال:

لِڪ سيءَ للو پتو، ڪوڙي راند، ڪوڙو چنڪو.
(شاهه: سر ڪارايل)

للوُ پنجوَ: عام رواجي ماڻهو / خسيس / جهڙو تهڙو / معمولي حيثيت وارو / نالائق / تيئون تيرهون / نَتوُ خيرو / ڪين جهڙو / يارُو ناڪوُ / بزدل / RIFF RAFF ڪانئر / نامرد / گيدي. مثال:

اي فلڪ تو سرنگون ڪيو غير جي هٿي چا مجال،
للو پنجوءَ ڪوُن ماريئي، شير طاقتمند آ. (مير علي نواز "ناز)

للو چپو: خوشامدي / چاپلوسي / مُنهن پکو.

لِلو / لِلهوَ للالو: موڳو / ڍِلو / سُست / جهڪو / ڏڄنو / گيدي ڪانئر / بزدل.

للي چپي: خوشامد / چاپلوسي / پاسخاطري / مُنهن پڪائي.

للمچو ڳنڍيچوڙ: (لليچو: لالچ ڏيئي دوکو ڪندڙ): چور / چوراٽو / کيسي ڪَپُ / ٺگ / بدمعاش / دولاب ڪندڙ.

لم ٽپُ: (لمُ ٽپڻ:متاچرو هٿ هٿڻ): اٽڪل ستڪل/اٽڪ ٺگي/ چالبازي.

لمپٽ لُنب: لانڊارو / لانگ چوٽو/ لنگو تاڙو / ترڙو / لوٺيو / رولو / پيئانگ / روهہ رليو / لچ / بدمعاش.

لَمرو سنگهرو: جنهن جي نڪ مان لم ۽ سنگهہ وهندي رهي / نڪ جو گند وهندو رهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لوڻ لاڻ: لوڻ: ناز انداز سان هلڻ / ٽلڻ. مثال: مرڪي لوڏيون
لوڏ سين، موهي مون مسڪين: (راڃن شاهه): موهيندڙ
انداز ۾ هلڻ / سهڻي ٽورَ ٽلڻ/ ٽِلڻ ٿلڪڻ /
لاڏلي انداز ۾ هلڻ.

لَنب لاٽا: لنب: گاهه جو هڪ قسم . مثال:
ستريون وڃهن تا سومرا، جئن لنب جو گاهه لٽڻ (تاريخي
داستان: دودو چنيسر): ترجا گاهه

لَنب لُچ: شودو / بدمعاش / لفنگو. مثال:
ديهات ۾ ڏاڙيل پيا ڏوڪي ڏڙا ڏڙ.
شهرن ۾ مکو آهه متو لنب لُچن جو (عبدالله خواب)

لَنب لُفنگ: لچ / بدمعاش / لفنگو / آوارهه.

لَنبو لنبوشو: ڍگهو ٻيلنگهه جهڙو / لانبٽ / قداور / ڍگهو
پوڪ / احمق / نادان.

لنبوڙو لپوڙو: (لپ: تڪبيري صورت: لپوڙو): ٻريل لپ /
وڏو گرهه / گوٽ.

لِنجهڻ ڪِنجهڻ: بيماري / روڳ / درد / سور.

لنڊر لنڊور: بيهودو ماڻهو / لُفنگ / لچ / لوفر / بدچال.

لَنڊوَ پانڊو: بنا ٻَجَ جي / بي ٻَجو / ٻَجَ ڇڙيو / نالائق / ڪميٽو / اڻ
سڌريل / بي ڇٽو / اڏنگو / بي فضيلتو.

لَنڊو لانگ چوٽو: بي شرم / بي حيا / لُچو / لُفنگ / ڪميٽو /
بدذات / لانڊارو / عياش / زناڪار.

لَنڊي پَٽي: (لَنڊي: بدڪار عورت / ونشا-پَٽي: جنهن کي مڙس جو
ڏاڳ مليل هجي / جنهن کي مڙس جا ڳهه ڳنا ۽ زيور
مليل نه هجن): اصطلاح ۾ معنيٰ: هرڪو / خسيس / عام
رواجي ماڻهو / ٽِٽي ٽامڻي / ڏاڳ ڏوگُ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لَنڊي ڪپوري: هرڪا / هرڪو / خسيس ماڻهو / عام رواجي قسم جو ماڻهو / ٽِٽي ٽامٽي.

لنگ لنگوٽا: ڪڇا / ڪڇوٽيون، UNDER WEAR، مثال:

لنگ لنگوٽا لوٺيون، چورياٺون چوتا. (شمس الدين بلبل)

لنگڙو پنگلو: لَنگ: منڊو- تصغيري صورت: لنگڙو): لولهو / منڊڙو / اگهو / بيمار.

لنگوتاڙو لانڊارو: بي شرم / لوٺيو / بي نڪو / بي ديدو / بيهودو / لفنگو / لُچ / بدمعاش / بدچال / ڪميڻو / لانگ چوتو.

لنگي پوتي / لنگيون پوتون: (مٿي ڍڪڻ لاءِ ڪپڙو / لنگي ٻڌرائڻ / لنگي پوتي پهرائڻ: انعام ڏيڻ): انعام / اڪرام / پروانا / سَنَدون، مثال:

پروانا، انعام، عطائون، لنگيون پوتيون شال، مبارڪ!
(شمس الدين بلبل)

لنگڙياري ليڙياري: جنهن جا ڪپڙا لينگهون ليڙون ٿي ويا هجن / ليڙون لڙڪائيندڙ / ليهون ليهون ٿيل ڪپڙن ۾ پهرايل، مثال:

لنگڙياري لوءِ ۾ جنين لئہ ٿياس
تنين ترجيترو، پلڪ نہ پڇياس! (شاهہ: سر مارئي):
ليهن ليڙن واري / سنگهاري / پنوهاري / غريبيائي.

لنگهہ پاهہ: (پاهہ: پهو / واٽ): چارو / پيچرو / رستو / دڳ، مثال:
هتان ڪو لنگهہ پاهہ ناهي يعني هتان عام لنگهہ / رستو نہ آهي. THIS IS NO THOROUGH FARE

لنگهہ لانگهو: لنگهي وڃڻ جو رستو / واٽ / پيچرو / گس / دڳ / راهہ / واٽ / ڪَڙَهہ / پَنيو.

لنگهو لورو: (لنگهو: دهل وڄائي پڙهو ڏيندڙ- لورو: شادي جو لاڳ انعام وٺندڙ / منگتو / پينو / پٽ / لنگهو DRUMMER

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لنگهيون لوريون: مگهار عورتون. مثال:

لوريون لک متا، اَن ميڙي موٽايون. (شاهه: سُربلاول):
ڳائڻ وڄائڻ واريون/ لنگهياٽيون پٽياٽيون

لنؤ لوري: هات تان/ تات تنوار.

لوبي لايارو: (فصل لٽندڙ/ لاهيندڙ): لاهپارو/ لابارو ڪندڙ.

لوڀ لالچ: (لوڀڻ لالچائڻ: ڏٺارڻ/ موهڻ/ ڏاڏارڻ): هوس/ حرص/ شوق/ سَڌَ/ ڪامنا/ طمع/ ترِشنا. مثال:

(١) خادم الفقراء تي، چڏ لوڀ لالچ ڪي ڪٺي.
(هادي بخش شاهه مسڪين)

(٢) ويس ۾ انسان هت، پرڪار ۾ شيطان ڪٿين.
لوڀ لالچ سان لڪن. بدڪار هت انسان ڪٿين.
(لطف بدينوي)

(٣) سود ڪائي تي ويا اڄ پيٽ تن جا سڀ وڏا.
جن رکي آ لوڀ لالچ، سي ڏنم زر دار تنگ.
(حاجي عبدالله "واقف" ٿارو شاهي)

(۴) عجب تنهن جي خالق، خدائي ڏسان تو.
رکي لوڀ لالچ، لچائي ڏسان تو
(سومرو غلام رسول سودائي)

لوڀُ موهه: (لوڀڻ موهڻ: نگڻ/ لالچائڻ/ دولاب ڪرڻ): شوق/ حرص/ هوس/ سڌ/ خواهش/ چاهنا/ لالچ/ ترشنا. مثال:

انگ انگ ۾ ونگ وڏا، هن لوڀ موهه جي نانگ (بردو سنڌي)

لوڀي لالچي: لوڀ ڪندڙ/ لالچ ڪندڙ/ حريص/ طمعي/ طمعدار/ تاڪائو (تڪيندڙ)/ طامع.

لوُتڙيو لوتيو: ٻين جا ڪَنَ ڀريندڙ/ هُر تڙيو/ هر ديڳي چمچو/ چغل خور/ چيٽايور/ ڪارُو ڪٻڙ/ چاپلوس/ لوت لوت (نوس نوس) ڪندڙ.

لوت لوت نوس نوس: اجايون ناسون هڻڻ واري بدعادت.

لوٽُ پوٽُ: ٿلهو متارو/موٽو وڏپيٽو/ تمام ٿلهو/ ڦيڦو/ ڦوڦانگ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لوٽمُوٽ: موڙو / سڄيل / ٿلهو / توتانگ.

لوٽ مار: (لٽڻ مارڻ: هٿ ڪس ڪرڻ): هٿ ڪس/ ڌاڙو/ زبردستي / غـارت گري.

لوٽوُلٽيرو: ڦريندڙ / ڦرمار ڪندڙ / ڌاڙيل.

لوٺو نالائق: (لوٺو: لوٺي وانگر جنهن جو ترو گول هوندو آهي ۽ اهو هڪ جاءِ تي ٽِڪي نـ سگهندو آهي): ڦرندڙ گهرندڙ / ڦڙتي هٿي ويندڙ / نفرت جوڳو / بي اعتبار.

لوڻي/ لوڻيو لانگاڙ: لچي / بدمعاش / لـُفنگي، مثال:

لوڻي لانگاڙ بہ هڪ ٿي آهي، بي حيائي تي لاهي پاهي بيٺي آهي.

لوڻيو لانبٽ: لچو / بدمعاش / لفنگو / شودو.

لوڻيو لـَچ: بدمعاش / لـُفنگو / لـُچو / شودو / بي شرم.

لوڻيو لچو: بي غيرتو/ بي شرم/ شودو / لفنگو/ تَهہ نياڳو/ لوفر.

لوڻيو لغور: لفنگو / شودو / بي غيرت / اٺاسو، مثال:

اشــراف لاءِ اڄ ڪـلهہ آزار آهَــڪ آهـي.
تــرڙا تــلن تــا لــوڻيا لغــور لــوف. (فاضل شاهہ)

لوپَ جهِٽڪَ: (لــوپڻ جهــٽــڪڻ: چِــڙڻ / ڌَمــڪــائڻ): جهِــٽــڪ/ ڌمــڪي / ڇينَب.

لوپڻ لٽڻ: لوپڻ: ڦرڻ / ڪسڻ، مثال:

سامونڊي سائو، لنڪا لوپي آئيا (شاهہ: سر سامونڊي):
ڌاڙڻ / ڌاڙو هڻڻ / ڦرمار ڪرڻ / سڄو ڪرڻ.

لوچڙو ڪوچڙو: (لوچڙو: لوڇڻو: رڙندڙ- ڪوچڙو: هڪ هنڌان ڪوچ ڪري ٻئي هنڌ ويندڙ): لڏ پلاڻ ۾ رهندڙ / رولاڪ / رولو / رول پائي / پٽڪندڙ.

لوچڻ لوڙڻ: جاکوڙڻ / سخت محنت ڪرڻ، مثال:

(١) هـــي دور آ ٻيـــائي ٻـــوڙڻ جـو،
هـــي دور آ لوچـــڻ لـــوڙڻ جـــو (نثار بزمي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٢) جو لوچي لوڙي، سولهي

لوچڻ لهڻ: ڳولڻ ۽ حاصل ڪرڻ. مثال: جيڪو لوچندو سو لهندو. مثال:

(١) لوچي لعل لکن ۾ لهه (شاهه)

(٢) جي لوچين سي لهن. جڏهن تڏهن پرين کي (شاهه):

ڍونڍڻ/ولاڙڻ/ ووڙڻ/ ڳولڻ/ ڦولهڻ/ ليڻ/ ملڻ.مثال:

(١) دوجهان ۾ تنهن جو فرمان، سولڌر لوچي لهي.

(رکيل شاهه)

(٢) جن ڇڏو سندرو سچو رب تن لڌو. لوچي لهي (رکيل شاهه)

لوچ پوچ: (لڇڻ پڇڻ: ڦٿڪڻ / بي آرامي ٿيڻ): ڦٿڪو / آتل پٿل / بي آرامي / بي قراري / آنڌ مانڌ. مثال:

نينهن جي لوساٽ جن کي ٿي لڳائي لوچ پوچ.

تانگهه تن متي پيئي تڳائي لوچ پوچ. (محمد صديق مسافر)

لوح قلم: (لوح: ڦرهي/ سليٽ: عرش جي تختي ۽ قلم) : قضا / نصيب / قلم سان لکيل يعني ڀاڳ / قسمت جو لکيو / انگ ازل / ڀاڳ. مثال

(١) لکيون لوح قلم جون ڳالهيون سڀ پريون

(حسن بخش شاهه)

(٢) اياڻيءَ اهڪ. لکيا لوح قلم جا (حسن بخش شاهه)

(٣) لکيو لوح قلم جو کين ٽري (شاهه محمد)

(٤) عهد وفا جا توسان وعدا.

لوح قلم کان آيل آهن (ارباب علي "عادل" چوهان)

لوڏي تڙي: لوڏڻ تڙڻ: ڌڪڻ/ڌڪي ٻاهر ڪرڻ/نيڪالي ڏيڻ. مثال:

ڪفر جي ڪاراڻ کي لوڏي تڙي ٻاهر ڪيي،

نور آڻيندڙ ڪيو ڪيڏو نه آ احسان ڏس. (امير بخاري)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

لوڏ لٽڪ: (لڏڻ لٽڪڻ): لڏي لٽڪي هلڻ / خوش رفتاري سان هلڻ / ٽلڪڻ): هلڻ جو محبوبانہ انداز.

لوڏ ڏوڏ: (لڏڻ ڏڏڻ): لچڪ سچڪ/ هلڻ جو من لُڀائيندڙ انداز.

لوڏ لچڪ: (لڏڻ لچڪڻ: ناز انداز سان هلڻ): موهيندڙ ٽور/خوش رفتاري.

لوڏ ڪوڏ: (لڏڻ ڪڏڻ/ ناز سان گهمڻ/ ڪوڏ مان هلڻ): هلڻ جو موهيندڙ انداز / ٽور/ خوش رفتاري.

لوڏ لمڪار: (لڏڻ لمڪارڻ: موهيندڙ انداز ۾ هلڻ): هلڻ جو محبوبانہ انداز/ هلڻ جو البيلو انداز. مثال:

جيت ڪُنِي هت هار ڪُنِي،
لوڏ ڪُنِي لمڪار ڪُنِي،
وينگس وچ بازار ڪُنِي،
داد نہ ڪي فرياد ٿيا.... (خاڪي جويو)

لوڏا لما: (لڏڻ لمڻ: لچڪڻ/ڏوڏو ڪائڻ):ڏوڏو ڏِڪو/ لرزش/ جنبش.

لوڏو لهر: دريا جي ڇولي / ٻوڙيندڙ پاڻي جو ڇوهہ. مثال:

جن جي ساهڙ ڏانهن سچائي، تن کي لوڏو لهر نہ ڪائي

(منٺار فقير راڄڙ)

لوَرلوَر ڪوَرڪوَر: (ڪورڪور ڪرڻ: ڪُتي کي سڏڻ - لوَر لور ڪري اچڻ: ڀڳو اچڻ):ڪتي کي ٻچڪارڻ ۽ ڪتي جو اچڻ.

لوري جهوري: لوري: جهوري. مثال:

جهوراٿو جهوري لايون ويا لوري
گهورو وڃان گهوري، آيل آديسين (فقير غمدل سائين):

تات تاري/ ياد گيري/ تات طلب / تانگهہ / ڇڪ / اڪير/ وائي/ ٻولي/ چنتا / فڪر.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لوزيو لولو: لوريو: لولو لنگڙو. مثال:

ويريءَ پاتو وير. سِرويچن ۾ سچ سان،
پڪ وڏائي پيرُ. لوُزيو هلندو لٽ تي (تاجل بيوس): ٽندو منڊو / بيوس لاچار.

لوڙ لـڙ: (گوڙ / هـَل. مثال: ڪانو ڪي لڙ ۾ مزو!): هـَل هنگامون/ شــور / ڌمـچـر.

لوڙهـِ لٽ: (لوڙهـ: لٽ جنهن تي لوهـ جا ڇلا ڇڙهيل هجن): ڏڪ هڻڻ جو مـُڏو اوزار/ لٽ ڏڪو.

لوڙهـ لـَٽ: لــوڙهـ: لاش. مثـال: اچـي لالڻ لِـٽِ مـيان! مـٺي جو لوڙهـ لـڪــن ۾ (شـاهـ) لـٽ: لاش ڪي لـتي پورڻ): ڪـفن/ مـٺل جـو تـڏو مَـنهـن.

لوُسـاٽ لڪ: (لوسـاٽ: لوساٽيندڙ گـرم هوا- لـڪ: گـرم/ سـاڙيندڙ هـوا): بـاهـ جهـڙي ڪوسـي هـوا / جهولو. مثال:

ٿهر جي گرمي لوساٽ لڪ پيئي لڳي، ڄڻ تـہ باهـ پيئي وسي!

لوُسو بڪيو: لنگهڻ ورتل / بڪ جو ماريل / بڪايل.

لوُسي لپاٽي: (لوسي: گـهـر گـهـر ۾ لوهون ڏيندڙ / نوس نوس ڪندڙ -لپاٽي: جنهن پلاٽ هٽي سـڌو ڪري سگهـجي): لپـاٽ ڪاٽي بس تي ويندڙ/موچڙي ستيو.

لوف لـُفنگو: لوٺيو / آگهاڙو / لوفر / ٺـڪار / بي غيرت / اٺاسور/ بـي شرم / نرلجو.

لوڪ پوڪ: لوڪ: عام ماڻهو/ عام ماڻهن جي لاءِ چوندا آهن. مثال:

لوڪ آهي منهن مـوڪلا مـاڻهن جا وات "مـوڪ" (واٽر ڪورس) وانگر قاتل / ڪليل هوندا آهن): عام ماڻهو جيترا منهن اوترئين ڳالهـيون (لوڪ لجا: عــــام راءِ PUBLIC OPINION لوگ / سنسار / جڳت / عوام MASSES.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لوڪ دنيا: هــي سـنســار، مــاڻهــو/ عــام مــاڻهــو/ عوام/ MASSES. مثال:

لوڪ دنيا جو لاهہ لباس، تي ڪساري ڪان بہ خلاص

(مولوي شفيع محمد "هاتف")

لوڪ ڦوڪ: انســان / مــاڻهــو / آدمي / آدم ذات / خلق / خلقت / مخلوقات / لوگ / ڪائنات / دنيا / عالَم / پِرتوي. مثال:

اهڙي اڏنگي روش تان لوڪ ڦوڪ ڇا چوندو؟

لوڪڙ لوَمڙ: لومڙ جهڙو سنهڙو / لونبڙ / سُڪل / ڏبرو / ڏڇئو.

لُول چريو: متوالو / پوڪ / آنانُ / بيوقوف / چَرِيَتُ.

لول بجاڙو: بلا / آفت / جهنگلي جانور جو قسم.

لولاٽ ليلڙاٽ: لولاٽ / لولهٽ: ڪتي جي ليلائڻ جو آواز.

(١)ڪنديس ڪيچ ڏئين لئہ، لڪن پر لولاٽ (شاهہ: سر حسيني).

(٢) ريبارڻ! ريجهاءِ لاڪو، لوڙاٽن سين،

سائوُ مان سنڌياءِ، نَتُ متائي نـاڪرؤ (شاهہ: سر ڏهر):

لِيلهڙاٽ / لـولَٽ / ميڙمنت / زاري / لوڙات / ايلاز / آزي نياري / عاجزي / نياز / نوڙت.

لولاٽ ليلهڙاٽ: (لولاٽن ليلهڙاٽن: آري نيازي ڪرڻ / ميڙمنت ڪرڻ): ميڙ منٽ / آزي نيازي.

لولهاٽ ليٽڙاٽ: (لولهاٽن ليٽڙاٽن: آزيون نيـازيون ڪرڻ / مـيـڙمنت ڪرڻ): آزي نيازي / ميڙمنت / ايلاز.

لولو لَلُ: لَلُ: ٿلهي ماني / روٽ. مثال:

پيٽ پر لَلُ، شهر پر هَلّا- لولو: ٿلهي ماني / روٽ. مثال:

مـسـلـمـانـي، مسـاوات وآخـوت، ڇـا اهـائـي هـئـي؟

سـڙيو لولو مـلـي تو ڪـونہ جو پنهنجي سنگهارن کي

(عبدالڪريم گدائي): روٽ / مانو (ٿلهي ماني، مثال:

مانا ڪائي مٿي چڙهڻ : عمر پر وڌڻ).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لولو لنگڙو / لولا لنگڙا: (لولو: هٿن پاٺهن کان جڏو؛ لنگڙو: منڊو)؛ عضون ڪٽيل / هٿين پيرين سُڪل / ٽُنڊو / لوُلهو / رونڊو / جڏو / رونٽو / ٺونٺو. مثال:

(١) انڌو مُجي ياً لولو لنگڙو مجي.
انسان آهن انڌا لولا لنگڙا. نہ تار ڏس نہ تانگهو
(نبي بخش ماڇي)

(٢)...رزق نہ روڪي ڪنهن جو. توڙي غافل منجهہ گناهہ
جيڪي لولا لنگڙا. تنگ نہ جن کي پانهن...
(صالح سنڌي)

لوٽيو لَٻَ: اٺوٽنڊڙ / ڪوڙو ڪسارو گفتو / ڪاوڙ. مثال:
ڪين سويارو مُعلم جو ٿئي تعليم ۾.
جي ڪري پارن مٿي اگري آڪر جي لوٽيو لَٻَ
(محمد صديق "مسافر")

لوٽڪ لوٽڪ لب لب: بڪ بڪ / بخور / بخي / بڪواس.

لونگ ڦوٽا: پسارڪو وکر / پسارڪيون شيون. مثال:
چنيي لونگ ڦوٽا. سُهڻل پانهن لوڏي! (ڳيچ)

لوُنگهہ لنگهہ: لُوهَ ڏيئي لنگهڻ جي جاءِ / پُنيو / دروازو.

لوُٽڪ للر: جهنگ يا ٿر جون ٻاجيون / ڏٿ. مثال:
پُسيون ۽ پڪا. پيرون پلپل پچاريان.
سري ڪين ساعت. ٿي لوٽڪ للر ڪان. (حافظ محمد احسن)

لوٽڪ مريڙو: (لوٽڪ: لوڻ واري / لوڻاٺي) جهنگلي ٻاجيون. مثال:
ليي لوٽڪ ٻہ نہ. سڏون مريڙي جون!)؛ غريباڻي استعمال جون شيون/غريباڻو ڳنڍڻ.

لوَهہ لَڪَ: لوءِ / لَڪَ / تمام گرم هوا / جهولو.

لوَهہ لوساٽ: لوهڻ لوساٽڻ / پاهہ جي جري ۾ ساڙڻ)؛ گرم هوا/ جهولو / جري / ڪاڙهو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لوهاٿيون لوريون: گهڻ ذات واريون. مثال:

لوهاٿيون لوريون، پارس لڳي سون ٿيون. (سچل سرمست)

لوهُو لَحم: (لوهو: لهو: رت- لحم: ماس): هڏرت / جسم جان/ رت ستَ. مثال:

اها دانهن ڏيان در- ڙي اديون،

لوهو لحم لِڪَ ڳاريان. (حاجي خانڻ چنجڻي)

لوهُون لهرا: ڦيرا / لامارا/ گهتون / گهمرا. مثال:

ڇاياڻون چشم مبارڪ. ڇهرا، ڏيٺي لغڙ جيئن لوهون لهرا.

لوريون لهر: (مصري شاهه)

لويون لهَر: (لهر: رلي / ڏهر / پراڻو ڪپڙو / لڱڙ/ رليون گودڙيون. مثال:

ستر سنگهارن جولويون ۽ لهرَ (فقير غمدل سائين): رليون / گودڙيون / گودڙ.

لَهڻ وَچڻ: (لهڻ: ڳولي لهڻ- وچڻ: رابطو ڪرڻ): رابطو / تعلق / وهنوار. CONTACT

لهہَ لاڳاپا: ڳانڍاپا / واسطا / سڱ / مٽيون مائٽيون. مثال:

لهہ لاڳاپا لوڪن وارا، ساري سنياري، ثابت سارا.

(الهڏنو فقير ماڇي: سرتلنگ)

لَهہ لوڏ: درياهہ جي موج / جُنبش / ڇولي / درياهہ جو ڇوهہَ.

لهر لوڏو: درياهہ جي موج مستي/ ڇولي/ جُنبش / وهندڙ پاڻي جو ڇوهہ درياه جي ڇول . مثال:

(١) لهر لوڏو نہ وري طالب - مولا ٿيندو،

پهرين هر ڳالهہ جو، حق سچ تي بنياد ڪجي.

(مخدوم محمد زمان طالب المولي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٢) لهر نہ لوڏو ڏي، تنهنجي ٻيڙيءَ ۾ چڙهيل آهيان
محي الدين! تنهن جي دامن ۾ چپيل آهيان (ڱيچ)
(٣) جت سُجي تڙيپ، ٻيڙو تتي تيلهي وڌوم،
لهر لوڏي ڪان الاهي، امن سان پهچاءِ پار (؟)

لهرُون لس: درياهہ جون موجون / پاڻي جي اَڇ/ جَرَ / لس ليٺ. مثال:

لنگهي لهرون لس، موٽي ايندا مون گهرين!

(تاجل بيوس: سُر ساموندي)

لهرون لوڏا: درياهہ جون چوليون / جُنبش /موجون / مهراڻ (درياهہ) جون موجون.

لهريون لڙ: (لَڙ: لڙاتيل پاڻي / جُڙيو پاڻي): پاڻيءَ جو تيز وهڪرو / چوليون. مثال:

لهريون لڙ. لطيف چي، جهلئا جُنگَ جواڻ. (شاهہ : سر سهڻي)

لهس لامارو: (لهسڻ لامارڻ: لامارو ڏيڻ / ڦيرو ڏيئي اڏامڻ): شڪاري پکين جي پنهنجي شڪار مٿان جهپا هڻڻ واري حالت / پکيءَ جو جهپو / جهٽ/ والارو / ڦيرو / بولاٽي / لوسات.

مثال:

هجي سوناري جو سؤ ڏڪ، تہ لوهر تو هٽي هڪڙو
ڪتي جهرڪيون، ڪتي تيو گرڙ پک جولهس لامارو
(شمس الدين بلبل)

لهَس لوُسات: (لهسڻ لوساتڻ: تاءُ اچڻ / جرڻ / سڙڻ): جري/ تڻ / باهہ جي جِيي.

لهندي لاهپ: لاهوندي / هيٺاهين / هيٺالي.

www.sindhsalamat.com	books.sindhsalamat.com

لھٽو ليڪو: (لھٽو: لھٽل رقم- ليڪو: ليکي ۾ ورتو رقم/ اَڌارا ورتل ڏوڪڙ / قرض / طلب / اوڌر / رکت / حساب ڪتاب ۾ رهيل رقم. مثال: فقير چيو: اسان جو ڪو لھٽو ليڪو نہ آهي.

لھٽو لاڳ/ لھٽا لاڳ: (لھٽو: لھٽل رقم- لاڳ: خوشي جي موقعي تي ڏنل انعام (لاڻي سجائي جي مٺائي / ڀَني مراد طور ڏنل رقم / انعام طور ڏنل ڪپڙن جو وڳو يا اجرڪ. مثال:

ڀٽي جا ڪھڙا لھٽا لاڳ،

دنيا دم گذر جو ماڳ (حاجي احمد ملاح)

لهَو لَعب: کيل تماشو/ راند روند/ کل ڀوڳ/ ڀوڳ چرچو / تفريح.

لَئي آيِ: عورتن جو هڪ ٻئي کي سڏڻ يا مخاطب ٿيڻ لاءِ ڪم ايندڙ لفظ. مثال:

جڏهن اچن هڪجيڏيون. تڏهن پير پائي هل، لَئي، امان!

ڏيٺر ڏڻ پرائو. هِنيان هوري نہ ڪر. لئي امان! (ڳيچ).

مثال: لئي امان اِيءَ امان/ ايءَ جيجل/ ايءِ اورڻ/ ايءِ امڙ.

لَئي مِٽي: (لئي مٽي ڪرڻ: گم ڪرڻ) چيٽ ڪرڻ/ رفع دفع ڪرڻ (TO HUSH UP) گم / چيٽ / رفع دفع.

ليا لياڪا: لياڪا: جهاتيون. مثال:

سڪڻ ايءَ نہ سڌ. جئن لڪئو لياڪا پائين. (شاهہ: سُر يمن ڪلياڻ): لڪي ڏسڻ واري حالت / ليئو / نهار / ليڪو (لکي نهارڻ).

ليٽ پيٽ: (ليٽڻ پيٽڻ: ويڙهجڻ / اَٽلڻ پُٽلڻ. مثال: لاڏلو. لال پلنگ تي، ليٽي پيٽي، لاڏ پيو ڪري): ليٽڙي/ گَڏ وچڙ/ اَٽل پٽل.

لِيپ چيپ: پليتائي / ناپاڪائي / مٽي ميرائي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ليپو پوٽو: مٽيءَ جوليپو / پلستر / گاري جو پوچو.

ليڙَ لينگهه: اڳڙي / ٽڳـڙي / پراڻي ڪپـڙي جي ريڙ / پراڻي اڳڙي / لينگهون ٽيل ڪپـڙي جوٽُڪـر / ڇيـهون ڇيـهون ٽيل ڪپڙو / ڪپڙي جي ٽُڪري / ڇيوٽَ.

ليڙا لينگر: ڦاٽل ڪپڙا / ليڙون لٽا RAGS.

لِيڙون اڳڙيون: پراڻيون اڳڙيون / اڳڙيون ٽِڳڙيون /لينگهون.

ليڙون ليهون: پراڻيون اڳڙيونِ / ٽِڳڙيون / ڇيهون ڇيهون / ڦاٽل ٽٽل ڪپڙا/لڱڙ ٽڱڙ/ ڇيهاڙيون/ ڇيهون ڏهيون ڏهيون.

ليزم لڄي: ليزم: نـرم ۽ لـچڪيـدار ڪـمان- اصطلاح ۾ معنيٰ شـرمـنده. مـثـال:

هاريءَ بنا هر جي تـينـدين ليـزم ۽ لاچار (سگهـڙ: آري):
شرمسار / لڄي / ڏوهي / گُـنهگار / شِشدر.

ليسُ تپ: زڪام / بخار / نزلو / ليساٽَ. مثال:

لـيـس تـپ لـنگـهـڻ، اک ڦـٽ پـڏڻ (پهاڪو)

ليسوڙا ليار: ليـسوڙي / گيدوڙي ۽ ليارن جي وڻن مان مليل ميـوو / جهنگ جو ميوو / ڏٽ.

ليسوڙو گيدوڙو: جهنگ جو ميوو / لڳلڳدار ميوو.

ليـارو ليکاري: (ليکو: حـساب ڪتـاب/ ڳاٽيـتـو/ وهـنوار/ ڪنڌو/ ڪـاتـو / پـکي وهـي): ACCOUNT BOOK لِکندڙ/ منشي / وهيون لکـندڙ / ڪـاتـب.

ليڪو چوڪو: حـساب ڪتـاب/ ڳاٽيـتـو/ وهنوار/ ڪنڌو / پکي وهي/ (وهي: اوڌر جو ڪتاب)/ ڪٿت / اوڌر / حساب ڪتاب.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

ليلار ليلهار: نـنـڍڙو ٻچـو / ٻي سـمـجهه.

ليلڙات ليلهار: آزيون / نيازيون / منـٿون / هٿ جوڙ / گيهـٽيون.

ليلڙات لولهڙات: مـنـٿ ميڙ / آزي نيازي / عاجزي / وينتي / نيازي / هـٿ جوڙ / عـرض.

ليلو ڇيلو: ٻـڪـريءَ جو ننڍو نـر ڦرُ / ٻـڪـريءَ جو ٺرونٺو / ٻـڪـرو.

ليلو ليلهر: (ٻـڪـريءَ جو نـنڍو ڦـر): ڇيلو: ڦـرونٺو (اصطلاحي مـعنيٰ: موڳو / سست / ڪاهل / نڪمو)

لينجهه پڙي: ڪـپـهـ جي ٻوٽـي / خراب تند / سنهڙي تند / تاڃيءَ جي خراب تند / ڪپهه جا ذرا.

لينگهه ليڪ: اڳڙي / ليڙ / لِنگهـ / پراڻي ڪپڙي جي ليڙ / ليهه.

لينگها ليڪا: ليڪون / نشان / ريڪائون.

ليو ليا ڪو: جهاتي / نظر / ديد / ليئو / جهانڪو.

لينگهون ليڙون: ڦاٽل ڪپڙا / ٽڪڙيون. مثال:

لٽا لينگهون ليڙون ٿي ويا اٿس!.

ليهه لڄ: شرم / مرم / حيا / حجاب / مُحابو / مَرجات.

ليٽي پيٽي: بيماري سيماري / درد اهنج / ڏٻرو حال. مثال:

اهو ڪي ڪجي جو ليٽي پيٽي ۾ ڪم اچي!

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

م

(لفظن جا جوڙا: 524_ ڪل لفظ: 1048)

ماپيئر: ماءُ ۽ پيئر. مثال: ماپيئر جي عزت ڪرڻ اسان تي لازمي آهي.

ما پيءُ: ماءُ پيءُ : ابو امان PARENTS

ماتِ پتا: ماتا پتا: پيءُ ماءُ / ابو امان PARENTS

ماتا اَرڙي: ماتا جي بيماري SMALL-POX لاڪڙو(هلڪي قسم جي ماتا).

مثال: ڪنهن کي ماتا اَرڙي ڪيو لاڪڙي لاچار

(صالح سنڌي)

ماتا پِتا: پيءُ ماءُ / ابو امان PARENTS.

ماتم ڪِريو: مرڻ جو غم/ سوڳ / ڪنهن جي موت تي ڪيل روڄ/ اندوهه/ ارمان/ سوءُ/ سياپو.

مات سَاتَ: ماڪ/ اوس/ ولهه/ ڳهر/ شبنم.

ماٽڪوماٽورو: ننڍو مَٽ/ماٽوڙو.

ماٽي شاٽي: (ماٽي: مٽ ٽاٽي. مثال:

اجا محلات مارن جي نہ منهن ٿين ماٽي. (مولانانورالدين"نور")

شاٽي: ساڳئي شان وارو): جوڙجيس: EQUAL

ماٽيوماٽيجو: هڪ پيءُ ۽ ٻي ماءُ جو/ ويڳو/ نِڳو/ ماٽيلو.

ماٽ ميٽ: سانت چُپ چاپ/ چپ چپاتِ/ سَن سنات/ گپ چُپ/ ٺاپُر/ سامت/ قرار/ ماٺار/ صبر.

ماٽو ماڙو: جهڪو/ گهٽ/ ڊِرو/ پلو/ ماٽوڙو. مثال:

هفتي کن کان ڏنڊو ماٽوڙو لڳو پيو آهي.

ماٽو موڳو: مُنجهيل/ مُنڌل/ موڙهيل.

ماٺوسالتيڪو: ماٺ وارو/ صابر/ چُپ/ ٺور ڳالهائو/ ڪم ڳو/ ڏيرج وارو.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ماپ تورَ: ڪَٿَ (ڪٿڻ) /تَڪَ (تڪڻ) وِرچَ (ورچڻ)/ وزن/ تخمينو/ پئمائش /ماڻ.

ماپَ ڪَچَ: (ماپڻ ڪَچڻ) : تخمينو / پئمائش/ ورچ.

ماچوُ مچيندڙ: چئيوان/ چياڪَرُ/ تابعدار/فرمانبردار.

ماچوڪڙ ٽلهڙ: (ماچوڪڙ: جهٽ پٽ ٽلهو ٿيندڙ- ٽلهڙ: تڪبيري صورت/ تمام ٽلهو): ٽوٽرو/ ٽلهو/ مَٽڪو.

ماچانگَمانڊاڻ: گوڙ/ هَل/لَڙُ/ گهمسان/ ہائيتال/ شور/ غوغاءُ/ هنبس/ بکيڙو/ ڏمچر.

ماچاڻي مُهاڻي: مڇي واري/مڇي وڪڻندڙ.

مـادي، منهـون مـادي، ڪَٽَ: زنانو/ گـيـدي/ ڊڄـو/ نامـرد/ پاڻ هَـرتـڙو/ زال جو هيسايل/ ماديءَ جو ڪَتيل/ بزدل.

ماڏوڙي پينوڙي: مانين ٽوڙُ/ ڪاٺ جو ڪڏو/ هيڄي/ ڪاٺ جي ڪڏ.

مارَڪٽَ: (مارڻ ڪٽڻ: ڏڪ هڻڻ): ڏڪ چنبا/ جسمـاني سـزا/ سٽ ڪَٽَ/ سيڪت/ ڍينبَ.

مارَ مَلڪٽي: ڏڪ چنبا/ ڦيهہ/ جسماني سزا/ سخت مارڪٽ/ سيڪت/ سٽ ڪٽ.

مارَ موچڙو: ڏڪ چنبا/ ڦيهہ/ سخت سزا/ جسماني ايذاءُ / سٽ ڪٽ/ ڍينب.

ماروڪڙ ساٽوڪڙ: مارموچڙيءَ سٽ ڪَٽَ تي هريل/ مـار ڪاٽو/ مارَ ڪاڻ جو عادتي.

ماڙي شڪاري: (جانور مارينڌڙ/ جانورن جو شڪارڪندڙ. چوندا آهن تہ مـاڙي جي گـهـر ۾ هڏن جو ڍير!): ڪُهندڙ/ ڪوس ڪندڙ/ قاتل/ ماريئڙو (ماڙي جو اسم تصغير).

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

ماريل مُنُل: مار کاڌل/ هيسيل/ سزا کاڌل.

ماريل منو: ماريل مڻيل/ هيسيل/ هنيل. مثال: چوهيون چکيون
قاهيون چني من مارجي ماريل منو (رکيل شاهه)

ماريل هيسيل: هنيل ماريل/ ڏيڇاريل/ ڪنبايل.

ماريو ٽاڪيءِ ڦاٽو: ماريل/ ڪنهن موذي مرض ۾ مبتلا ٿيل/ بيماري ڪان بيحال ٿيل (ڪاوڙ ۾ عورتن جا مردن لاءِ ڪم ايندڙ لفظ).

ماڙِ مَدت/ مدد: مهرباني/ ٻاجهه/ سَهائتا/ احسان/ ڪرم. مثال: ”رب سائين مني مرسل جي صدقي ماڙ مدد ڪر!

ماڙِمهرباني: مدد/سهائتا/ ڪرم/احسان.

ماڙومَدو: ٻـرو/ٻُڇڙو/ بد/ خبيث/ پاپي.

ماڙوُ/ماڙهوُ چيڙهون: ماڻهو چيٽهون/لوڪ/ FOLKS. مثال:
سُڄَ لڳي پيئي هئي؛ ڪو ماڙهو چيڙهون ئي نظر نه آيو

ماڙيچاڻي ماڙيچي: ماڙيچڻ/ماروار جي رهندڙ/ ”ماڙ“ يا مارئي جي ملير جي رهندڙ.

ماڙيون چاڙيون: (ماڙي: ڪوٺو/ ڇت مٿان ڇت- چاڙي: جنهن تي ڏاڪڻ وسيلي چڙهي سگهجي): عمديون عمارتون/ محلاتون/ بنگلا. مثال:
اثر آهه منهنجيءَ جو ڪڏهن ڪندو،
ميان ماڙيون چاڙيون تنهنجون ڇَٽا! (حافظ حامد ٽڪڙائي)

ماڙيون محل: عاليشان عمارتون/عمديون جايون/ بنگلا/ محلاتون. مثال:

تن شاهن جا ويا شان ڪٿي،
ويا نوبت ۽ نيشان ڪٿي،
سي دهليون ۽ دربان ڪٿي،
جي ماڙيون محل اڏائي ويا (مير عبدالحسين خان سانگي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ماڙيون محلات/محلاتون: بنگلا/اوچيون جايون/عاليشان عمارتون/ محلاتن جهڙيون جڳهون. مثال:

آهہ دنيا گهر فنا جو ٿيا. فنا رهندڙ سندس،
سڀ ڇڏي بنگلا براقون، ماڙيون محلات، هتڻ
(خليفو گل محمد "گل" هالائي)

ماس هڏا: (ماس: گوشت- هڏا: هڏ ڳڏ): انساني جسم جي جوڙجڪ جا ٻہ مکيہ حصا. مثال:

(۱) ماس هڏا چر چيري کائي
شينهن شڪاري، نينهن نُهنگ (پير شاهنواز عارف المولئي)

(۲) ماس هڏا ها، متي ٿي ويا،
اک تڏهن پي ڦڙڪي پيئي (تاجل بيوس)

ماکيل پُسيل: ماکَ ۾ آلو ٿيل/ ماڪ پيل/ پڳل/ آڌوکو ٿيل.

ماکُومَجو: ياڙيو/ دلو/بي غيرت/ بي شرم/ بي حيا/ يڙوو/ واهيات.

ماکي ڪنڊ: ماکي ءِ ڪنڊ وڏ ۾ وڏ منيون هونديون آهن. مثال:

پاجهارن جي پولي منڙي،
جيجل واري لولي مِٺڙي
پيار پري آ جهولي منڙي
سنڌ سڄي آهي سرهاڻ، جنهن ۾ ماکي ڪندمِڻاڻ.
(عبدالڪريم گدائي)

ماکي مصري / ماکيون مصريون: ماکي ءِ مصري اوچا مٺاڻ آهن. مثال:

سور اوهان جا ساهہ سيباڻا، ماکي مصري تنهنجا ماڻا
(پير شاهنواز عارف المولئي)

(۲) ماکي مصري ڪان مٺي گوهر جي گفتار
آيو جڙيل ساڻ جنسار، منهنجو سونهن پريو سردار
(تاج محمد: ڳيچ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٣) ماکيان مصريان منا پانيان،
ٻي سندين ڪِل مِٺي ڪيڪار ميان (شيخ سائينداد ٻيلائي)
(۴) ڇَلَ تہ چانگا چندن چاريئين،
ماکيون مِصريون منهن موڪ پياريئين
هلي هوتَ حضور (مصري شاهہ)

ماکي مکڻ: مکڻ ۽ ماکي پرپو مُقوي غذا/ مکڻ ماکي گڏي کائڻ جو لطف ئي نرالو هوندو آهي، مثال:

ساهہ جي صندوق ۾ سانڍي رکڻ جي ڳالهہ آ!
مهر جي ميناج جي ماکي مکڻ جي ڳالهہ آ!
(سليم ڳاڙهوي)

ماڳ تڪاڻو: (ماڳ: مارڳ: رهڻ جو هنڌ - تِڪاڻو: ٽِڪڻ جي جاءِ): آستان/ مڪان رهائش/ جُوءِ/ منزل/ ڳوٺ، مثال:

سڏ جاِن راتين جو رولاڪ،
ڪوبہ نہ آهي ماڳ تڪاڻو (عزيز ڪنگراڻي)

ماڳ مارڳ: مارڳ: ماڳ/ هنڌ، مثال:

مر مران اَن مارڳ متي، مرون ڪينئہ ماهہ (ڪرم شاهہ):
هنڌ/ تڪاڻو/ جاءِ/ گهر/ مڪان/ آستان.

ماڳ مڙهو: مڙهو: پوٺو/ برپٽ/ ميدان/ ٻن پٽن جي وچ واري هيناهين واريآسي زمين جيڪا ساهيءَ تي آباد ٿئي): جوءِ/ ويءِ/ گهر/ مڪان/ ڳوٺ، مثال:

هليس ڇيلن چانگون ڪاهي،
ماڳ مڙهي ۾ مال ورائي: جو ڏرينئون سنڌ ۾ دستور
(محمد خان غني)

ماڳَ مڙهي/ ماڳ مڙهيون: (مَڙهي: هندو فقيرن جي رهڻ جي جاءِ/ سنياسين جو آستانو/ مَٺ/ خانقاهہ/ تڪاڻو/ ڏيورو/ اوتارو/ دائرو/ رهڻ جي جاءِ، مثال:

ڇڏي ماڳ مڙهيون، سچا سامي سي ٿيا. (شمس الدين ٻلي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ماڳمڪان: هنڌ/ ٺر ٺاڪ/ ٺِڪاڻا/ گهر/ مڪان/ رهائش/ وٿاڻ/ آستان. مثال:

(١) هر سال، درياءَ جي ٻوڏ سبب ڪچي جا ڪيترائي مالوند، پنهنجا ماڳ مڪان ڇڏي، "پڪي" ڏانهن هليا ويندا آهن.

(٢) موڪلُ مٺي کي ماڳ مڪان
ڪين نهي هٿ ڇيهه ڇڙي (مولوي نبي بخش "نحيف")

(٣) موٽوا مرٽا مهند مري ويا،
مڙهيون ساڙي ماڳ مڪان (مصري شاهه)

(٤) جوڳي ويا جُوءِ مان، ڇڏي ماڳ مڪان، الا!
(رئيس امام بخش جتوئي "صابر")

(٥) هي هنڌ، هونديءَ هيڪلا، خالي ماڳ مڪان
(شاهه محمد ديدڙ)

(٦) اوهان جو ماڳ مڪان هوندو آباد "حقير" چئي
(حاجي "حقير" ابن مڱڻ)

(٧) ڪڙتون صفت سندي سبحان جنهن جوڙيا جل جبار جهان
عرش زمينون ماڳ مڪان جن ملڪ عالم امڪان ....
(فتح فقير)

(٨) جاءِ نه ماڳ مڪان، نه منزل، ترڪ تڪيو توڪل تر
حد لاحد ڪٿون لنگهي لاهوتي، ڪٿن تي ويا گم سان گم
(فقير غمدل سائين)

(٩) پنهنجو آ، هيءَ ماڳ مڪان
پنهنجو آ، هيءَ پاڪسان (الحاج رحيم بخش "قمر")

(١٠) في فنا آهي جملي جهان،
ملڪ فلڪ سڀ ماڳ مڪان، (حافظ محمد بخش)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ماڳ وٿاڻ: هنڌ/ ٺر ٺاڪ/ ٺڪاڻا/ مڪان/ گهر/ ڳوٺ. مثال:

سوڍا زنده باد رهن شل!
سانگيڙا! دلشاد رهن شل!
هردم هت آباد رهن شل!
ماروئڙن جا ماڳ وٿاڻ.
سنڌ سڄي آهي سرهاڻ! (عبدالڪريم گداڻي)

ماڳ هنڌ: ٺر ٺاڪ/ ٺڪاڻا/ مڪان/گهر/ ڳوٺ/ وستيون/ واهڻ. مثال:

هي مڙيوئي آهه مون قسمت سندو يارو قصور.
جو هتي آئون رهان. دلدار ڪهڙي ماڳ هنڌ.
(محمد صديق "مسافر")

ماڳائتو هنڌائتو: ٺائينڪو/ هڪ هنڌ بيٺل/ ڪٽل/ برقرار/ جاياٺتو.

مال اسباب: سازسامان/سامان سڙو/ جائداد/ پئسو ڏوڪڙ/ڌن دولت.

مال دنيا: دولت/ ڌن/ ناڻو/ جائداد/ پئسو ڏوڪڙ. مثال:

ڇڏي هل مال دنيا کي، ڏوري ڏس تون محمد ﷺ جو ڏيهه...
(راضي فقير رند)

مال ڍڳو: (مال: چوپايو مال) ڍڳو ڍور/ ڏاند ڏگر/ چوپايو مال.

مال رزق: (مال: ملڪيت-رزق: خوراڪ/ دولت): چوٽو پاٽي/ ملڪيت/ ڌن دولت/ سامان/ جائداد.

مال مڏيون: (مڏي: سامان/ ٽپڙ/ اسباب مثال:

مير خان جي مڏي، پڻ ڏنڊڻ ٽين تڏي جمع:
مڏيون): ملڪيت/ ڌن/ دولت/ جائداد/
سامان سڙو/ ٽپڙٽاڙي، مثال:

(١) دين دنيا، مال مڏيون، سر صدق توتان ڪيان!
(حاجي حافظ شاهه ٽڪڙائي)

(٢) تي توڪل تندوڇاءِ، مال مڏيون ڏي واٽ خداءِ
(مولي شفيع محمد "هاتف")

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

(۳) مال مڏيون "محمود" چوي، سر جانب جي جهولي
(محمود ڪتياڻ)

(۴) مال مڏيون، ڪٽ مُلڪ سليمان،
تخت سڪندر جو ڏس ويران،
ورنهه ويهي ڪر ويچار (پير شاهنواز عارف المولئي)

(۵) ڇڏي مال مڏيون گهر ٻار ويا،
تن ٿربت منجهه نه ٽڪايو آ (پير شاهنواز عارف المولئي)

(٦) مال مڏيون، ساهه سر توتان ڪيان قربان سڀ
(حافظ محمد احسن)

(٧) مال مڏيون اهو سر ڪجي صدقو،
هڙو رانول رانئجي! (فقير ابوبڪر عاشق)

(٨) مال مڏيون مهراڻ ۾، هر هڪ ٻچا وئيو ويو پار
(محمد سومار ميمڻ)

(٩) ميڙيا جن مال مڏيون، سي سمورا ويا ڇڏي
(مولا بخش مولائي)

(١٠) هي مال مڏيون سڀ ڏوڙ ڀانيان،
اڳيان احمد جي وڃي اوڏو ٿيان،عرب وڃڻ تي آرَ اٿم!
(راضي فقير رند)

مال رڙ: (زر: سون): مال ملڪيت/ دولت/ جائداد/ ناڻو. مثال:

(١) ڪهڙو گڏ ڪيائون ڦري مال زر
سڪيو پٽي ٿيو تن جو اُن تي اثر (حافظ عبدالله "بسمل" تڪڙائي)

(٢) في فدا توتان ڪيان هي مال زر گهر يا علي
(گل محمد قلبي)

مال مايا: دولت/ پئسو ڏوڪڙ/ ملڪيت/ ڌن/ خزانو. مثال:

(١) مال مايا جو ڏنو جي فيض توڪي ذوالجلال،
ڪر يتيمن، بيڪسن اپرن تي بي پايان فيض.
(فيض صديق "مسافر")

(٢) بي وفا دنيا هي آهي چار ڏينهن
مال مايا جي مٿان مستان نه ٿي. (پير شاهنواز عارف المولئي)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

مال متاع: (متاع: مال اسباب / گهر جو سامان): ملڪيت/ جائداد/ ڌن/خزانو/دولت/ ناڻو/ پئسو ڏوڪڙ/ زر زيور. مثال:

(١) مال متاع آءُ اُن تان گهوريا.
جان وجهان گهوري گهوري،
گهوري گهور فراق کي (فاضل شاهه)

(٢) ساهه صدق، دل، اکيون، جان،
مال متاع سڀ دولت تنهنجي (مصري شاهه)

(٣) محنت سان ٿئي عزت حاصل،
مال متاع ۽ دولت حاصل،
محنت سان ٿين بيڙا پارا! (ڊاڪٽر نواز علي شوق)

مال ملڪيت: جائداد/ سامان سڙو/ ٽيڙ ٽاڙي/ ڌن دولت. مثال:

سَنگِ نه هليو مال ملڪيت، دوش گردن تي پيو!

(ڪشنچند تيرٿداس)

مال مليدا: (مال: مال پُڙو- مليدو: ڪڻڪ، اٽي ۽ گيهه مان ٺهيل کاڌو): چورمو/چُوري/ڪٽي/ماجونو/ پوڳاڙو/ پوڳهڙو. مثال:

دال نه گهرجي دادا چشتي،
آڻ ڪي مال مليدا چشتي (محمد هاشم مخلص)

مالدار دنيادار: دولتمند/ ڌنوان/شاهوڪار/ تونگر/ ونهيون/ هوندوارو/ هريو/ آسودو/ امير/ سيٺيو.

مالڪ مولي: ڌڻي الله / رب/ خداتعالي / والي/ آقا/ سائين/ صاحب/ سردار/ سلطان/ حاڪم. مثال:

سڀ ڪم سهڻل جا، سائين ڪيا سولا.
مهر متس ڪندو مالڪ مولي (تاج محمد: گبيچ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مالونديائي ماڙيچي: (مالوند (مذڪر) ـ مالونديائي (مونث) چوپايو مال ڏاريندڙ-ماڙيچي : ماڙ ملڪ جي رهاڪو): سانگيائي، ڏوڏيائي (ڏڌ تي گذران ڪندڙ)/ سنگهارڻ. مثال:

پنهنجي وطن "گدائي" شال وري،
هيءَ ڏوتيائي ڏٿ وارن جي
هي مالونديائي ماڙيچي،
ڪيئن سنگت ڪري سردارن جي،
ٻولي ياد پيئي ٻڪرارن جي! (عبدالڪريم گدائي)

مالهڄڻ مورَجڻ: مالهڄڻ: ڇنجهجڻ/ پرجي پوڻ/ گهٽو ميوو جهلڻ. مثال: ميون سان مالهجي ويو، جهليائين خاصا خوشبودار. (فقير علي بخش جمالي)- مورجڻ: ڦٽڻ/ انگورجڻ): ٻورجڻ/ ٻور جهلڻ/ ٻوڪجڻ/ميوو جهلڻ/ ڦرجڻ (ڦر/ميوو/ڦل جهلڻ)

مانُ شانُ: عزت/ آب/ آبرو/ مرتبو/ اقبال/ درجو/ تيج/ مُروت/ حشمت. مثال:

(۱) سيڪو پنهنجو مان شان سُجاتي!
(۲) پوک ۾ رک پاڪ نيت، منجهه امانت مان شان،
تو ٻجي جيڪي ٻٽائيءَ ڪان ڪري ڳڏ ڦانٽ ڦانج
(خليفو گل محمد "گل" هالائي)
- ڦانٽڻ ڦانجڻ: پٽيون/ حصا ڪرڻ -

مان مرتبو: درجو / اقبال/ حيثيت / شان/ تعظيم/ عهدو/ بلندي.

مانُ مرجات: مرجات/ حيا/ شرم/ مُحابو. مثال: مرجات مارينديُ ان ڪي جو اصل انسان هوءِ (ڄام خان): لحاظ/ مانارت/ نيڪي/ مرتبو.

مانُ مُهتُ: (مُهت: عزت): آبرو/ سوڀ/ فتح/ شرف/ تعظيم. مثال: چڱا مڙس هلي اچن ته ڪين مانُ مُهت ڏجي!

مالجهي متارُ/ماتارو: بهادر/سورهيه/سورمو/بانڪو/جوڌو/ سگهارو/ پهلوان/ مهمير/ هوشيار. مثال:

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

(۱) مـتـي ويـا مهـند تي، او مانجهي متار، (جام خان چانڊيو)
(۲) ڪات ڪڍيا ڪـلالن، ڪرنگها ڪريا،
مـرد مـانـجـهـي متارا، مچن تـي مڙيـا (خاڪي جويو)
(۳) سـنڌ ڌرتـيءَ ڪـي سـنڌ وارا ڪـپـن،
مرد مضبوط، مـانجهـي متارا ڪـپن.. (خاڪي جويو)

مانجهي متير: (متـير: وڏي متي وارو يعني بهـادر): پهلوان/ سورهيـه/ جوڌا/ ڳوڌا/ دلير، مثال:

(۱) عرب جو هو مشهور هڪڙو دلير،
سڏيو ٿي بهادر، جو مانجهي متير،
(حاجي عبدالله بسمل تڪڙائي)

(۲) سُتو بسـتري تي خدا جو هـي شـير،
قوي دل ڪري مرد مانجهي متـيـر،
(حاجي عبدالله بسمل تڪڙائي)

(۳) توتي سلام سوسو، دودل دلير دودا،
دودل دلير دودا، مانجهي مـتير دودا، (ابراهيم منشي)

مانجهي مرد: (مرد: دليـر مرد): سـورهيـه/ سـورمـو/ جوڌو/ ڳـوڌو/ بهادر، مثال:

(۱)هي ديس مجاد غازين جو، شهزورن جو شهبازن جو،
سڀ مانجهي مرد، متير هتي، هي ملڪ جوان جانبازن جو،
هـي سـنـڌ سـدا خوشـحـال رهـي!
هـيءَ ڌرتـي مـالا مـــال رهــــي!(عبدالڪريم گدائي)

(۲) هو مانجهي مرد، متـير هئا، چا دريا خان دلير هـــئا،
هو ساريءَ سنڌ جي سونهن هئا، جي گهاٽي پاڻ گهمائي ويا
(خاڪي جويو)

(۳) مـانجهي مـرد، متـير جي، سُڃي هر هـنـڌ هـڪـــل
(تالي چڳو پالاري)

(۴) پـيالا پـي پُر ٿـيا، مانجهي مرد، متار (سگهڙ لالو)

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

مانجهي مَرڪَڻَ: مَـرَڪـڻ: جيـڪـي مَرڪن ۽ سُونـهـن): سورهيـه/ بهادر/ دلير/ بانڪا/ جوڌا/ ڳوڌا.

مـانجهي مل: (مل: ملهـ: بهادر/سگهارا): سـورهيـه/ بانڪا/ دليـر/ جوڌا/ ڳوڌا/ پهلوان. مثال:

سمجهن اُن سلوڪ کي، ڪي مانجهي مل الا
ســورُ سيــن جــو ســاڳيــو (ابراهيم منشي)

مانجهي مٿيادار: مـانجهي: منجهـ/ راز/ ڳُجهـ جاڻندڙ پروڙيندڙ-
مٿيادار: مٿيا/ ڏياوارو): سورهيـه/ دليـر/ حشـمت وارو/ ڏاڪـي وارو/ دٻـدٻـي وارو/ هـاڪـارو/ هـاڪ وارو/ سورهيـه/ بانڪو. مثال:

(۱) ڪِجن پُجن ڪين ڪي، مانجهي مٿيادار.
(پير شاهنواز عارف المولي)

(۲) مانجهي مٿيادار – سڏبس آءٌ سنڌ ۾.
(حاجي "حقير" ابن مگڻ)

مانڊومَنجهيل: منيل/ماريل/هـيسيل/مُنڌل/وياڪل/گهبرايل.

مانڊاڻ ڀائيتال: ڦڏو/جهيڙو/جهڳڙو/گوڙ گهمساڻ/ لـڙ/ ڏمـچر.

مانڊاڻ منڊل: (مـانڊاڻجڻ: آسـمـان ۾ ڪـڪـرن جو پـرجي اچڻ/ آڳـمجڻ (آڳر/ ڪـڪـر تيڻ): ڳجگوڙ ۽ ڪنوڻ جوڪيل): مينهن جو وايو منڊل/ ڪڪـرن، گوڙ ۽ ڪنوڻ جو ڳڏيل سينگار/ جوڙ جنسار.

مانگر مَڇُ: (مانگر: واگهو- مَڇَ: وڏي ميجي/ واگهـ): واگهو/ واڳون/ وڏي خونخوار ميجي، مثال:

(۱) جڏهن ٻه مانگر مڇ ڏٺــا تـر،
گهاتو تـي مون گهاريو آهي (تاجل بيوس)

(۲) ڪَنَ ڪپر ڪن ڪرڪا ٿـهري، مانگر مـــڇ وڙهن.
(محمود ڪتياڻ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مانگر مڃيون: خوفناڪ مڃيون/ مَڃ. مثال:

ڪُــن ڪــڇيـــون مـــانــگر مڃيون،
تـــن سـيـــن ســـان مـنـهـنـجو پـيار (راضي فقير رند)

ماني ٽڪي: روٽي/ نان// روٽلو/ ڦلڪـــو/ ڍوڍو/ ڍڳڙ/ لولو/ لولڙو/ ڪوڪي/ اُڦراٽو/ لولي لولڙي/ ڪاڌو/ کاڌو/ خوراڪ/ روٽي پاڻي.

مثال:

وڏا ســـيءُ سـاڙي، سـڄـــي رات هاءِ
نـــ مـانـي نـہ ٽـڪـي، نـہ جاڳهہ، نـہ جاءِ (شمس الدين بلبل)

ماني ماڳ: (ماني: ڪاڌو-ماڳ: هنڌ/ گهر، چوندا آهن: جتي ماني، تتي ماڳ!): ڪاڌو خوراڪ ۽ گهر گهاٽ/ ڪائڻ لاءِ سيڌو سامان ۽ رهڻ لاءِ جاءِ. يعني اٽو لٽو ۽ اجهو. مثال:

جنهن کي پنهنجي لوءِ لاڳ، جنهن کي پنهنجي بولي راڳ.
جنهن کي پنهنجي پوتي پاڳ جنهن کي پنهنجي ماني ماڳ.
جاڳ، تان وڃي نياڳ! (قريشي امير بخش "امير")

ماني مڃي: ماني ٽڪي/ پيٽ قوت/ پُڄندي/ پهچ/ حيثيت (ماني مڃيءَ وارو: هلندي پڄندي وارو/ حيثيت وارو)

مانيءَ مکڻ: مانيءَ ۽ مکڻ (مکڻ سان ماني کي ٿورڙن کي نصيب ٿيندي آهي)/ اوچو طعام/ ڪيڻ ڪاڌو. مثال:

نکو آهي سيرو نہ ماني مـــکـــڻ،
اسان لئہ سائين لنگهڻ ٿي لـــنگهڻ،
چڱو طعام منهنجي نہ آيـــو اگـــڻ،
انهيءَ ڳالهہ تان روز گـهر ۾ پـنـــڻ،
لڏو ڪنهن نہ آهي اسان جو سمـــاءُ
ڪري رحم پنهنجو ڪو اڄ ڏءُ ڪراءُ

(سومرو غلام رسول سودائي)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

ماڻماپو: پئمانو/ پئمائش / وزن/ مقدار/ وَتُ/ تورو.

ماڻا ٽاڻا: ناز نڙ/ خوبصورت انداز/ چاڳ.

ماڻڪ موتي: (ماڻڪ: موتي): مڻيو/گوهر/ لال / لعل/ ياقوت/ هيرو.

مثال:

(۱) اونهي آب عميق مان، ماڻڪ موتي ميڙ (تاجل بيوس)

(۲) ماڻڪ موتي ميڙيا، ڇورين ڇڇ ڇڙهي،
پرهه پڙهي لکيا لوح قلم جا (خاڪي جويو)

(۳) ماڻڪ موتي مُلهه مهانگا، پرين جا پيزار هئا.
(محمد صادق تهيم)

(۴) ڏند بني جا ماڻڪ موتي، سُرخيءَ جوڙ بنايو (ڪيچ)

(۵) ڏند لاڏل جا ماڻڪ موتي، سُرخيءَ رنگ لايو (ڪيچ)

ماڻهو ڇيڻو/ڇيڻهون: انسان ذات/ بني آدم/ بشر/ وانگي/ ڪوبه انسان/ شخص/ پُرش/ ڄڻو/ ڏر/ فرد. مثال:

سُڄ لڳي پيئي آهي؛ ڪو ماڻهو ڇيڻهون ئي نظر نہ ٿو اچي!

ماڻهپو پل مانسائي: انسانيت/ آدميت/ انسانيت جو شان/ لياقت/مروت/ فضيلت/ خُلق/ خوش اخلاقي.
والدين. مثال:

ماڻيتا ماڻائيتا: (ماڻيتا: مان وارا): شان وارا/ مٽير/عزت وارا/ باوقار.

ماهُ ماس: گوشت/لحم/مانس.

ماهر ڪامل: (ڪامل: ڪمال وارو) باڪمال/ قابل/ استاد ڪاريگر/ تجربيڪار.

ماهي مُحب: (ماهي: ماهه جهڙو؛ سهڻو): محبوب/ جانب/ پريتم/ سڄڻ.

ماءُ پيءُ: والدين / ابو امان PARENTS مثال:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(۱) چوڻ ماءُ پيءُ جو ميڄي تو سدائين،
وڏن جي ادب ۾ رهي تو سدائيـن (ڊاڪٽر نواز علي شوق)
(۲) ڪاٿئون آندءِ ڙي، ادل! ڪونج ولر واري
ڪونج ولر واري، ماءُ پيءُ جي پــيـــاري (ڳيچ)

مائٽ مِٽ: عزيز/ سڳيٽا/ رشتيدار. مثال:

(۱) ڀلي سيڪا پاڻ کي ”صالح -مون ۾ ويڄي ڪنهن جو ڇا؟
مائٽ مٽ ڪو منهنجو ناهي (ماستر محمد صالح سپيو)
(۲) ايڏيس پُڇڻ ڪونہ ڪو. مائٽ مٽ مورا(صالح سنڌي)؛
مورا/ موران/ مورانهين/ ماڳهين.
(۳) مـائـٽ مـٽ آهـن خـوش ٿيا. وڏي آهي واڙي
اڄـا رات پـئـي آهہ. راڻـي ڪـئي آهہ تياري (ڳيچ)
(۴) مائٽ مٽ توکي ڏين مـبارڪ.
يائر برادر ڀلي تہ بشـــــارت.
ڪلي خان پيءُ تون خاصو ڪير.
آيــو مــرسل مــيــر آيــو (حافظ تاج محمد : ڳيچ)

مائٽي مٽي: رشيداري/ ڳانڍاپو/ لاڳاپو/ سڱ. مثال:

نفسي نفسي سڀ قيامت ۾ ڪـــندا
وسري آت ويندي سڄي مائٽي مٽي (شمس العلماء مرزا قليچ بيگ)

مائڻ مٽڻ: ماپڻ/ وزن ڪرڻ/ تور ڪرڻ.

مايا ڪايا: (مـايا: دولت- ڪـايا: تن/ بدن/ تندرستي/ اصليت): مـال ملڪيت/ خوشحالي/ صحت.

مايا موهہ: (مايا: دولت- موهہ: دلبو/ ڇڪي): لوڀ/ (مـايا جي مـوهہ لاءِ چوندا آهن: مايا. گهڻن جا متا ڪٽي ڇڏيا آهن): دولت ۽ عيش عشرت/ ناڻو.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

مايون نياڻيون: نياڻيون سياڻيون/ اديون/ ڀينرون/ مائرون ماسيون/ چاچيون ماميون. مثال:

دهل ادل جا چني ۾ آيا! مايون نياڻيون.
اوهين ننگڙو سڄاڻو (ڳيچ)

مت هوش: (مت: سمجهه): ٻوجهه/ پرروڙ/چيتو/عقل/داني/ وقوف/ حوصلو/ سڄاڻپ/ دانائي.

مُت مونڪ: ٽلهو/ متارو/ مُتڪو/ دونسو/ ڏگ/ مُتو/ توتانگ.

متارو موچارو: (متارو: سگهارو - موچارو: چڱي حالت ۾ / سٺو (IN A FIT CONDITION سيرو/سڌر/سپر/سٺو/سهٽو/ ملوڪ/ آسودو/ شاداب. مثال:

وطن منهنجو آهي متارو موچارو.
وطن منهنجو آهي سڳورو ۽ پيارو.(جان محمد جوکيو عاشق المولي)

مت جو موڙهل مُنڌل: منجهيل/الجهيل/ وائڙو/ وِسوڙل / وات ڦٽيو/ ڀُليل/ ڀٽڪيل/ گهمراهه.

مت جو موڙهو ڳنڍ جو ڳوڙهو: منجهيل ۽ ڪنجوس.

متوالو مجنون: مستانو/ چريو/ مست/ ديوانو/ دماغ ڦريل/ ڀوڪ/ چسو.

متا مونا: (مونو: ڪوڏو- متامونا هڻڻ: هٿ پير هڻڻ/ ڪوشش ڪرڻ: تڪليفون/ جاڪوڙ/ تاڪوڙ. مثال:

متا مونا هڻ، ٻڌي جو تورو نه ڪڻ! (چوٽي)

متاچرو اُچاترو: سطحي/ متچرو/ اُترڏو/ ٻاهريون.

متاندي سيراندي: متي وارو پاسو (ضد: پيراندي).

متوڪٽو: (متو ڪٽو ڏيڻ، گذارڻ/ نباهڻ/ حياتي گهارڻ): حياتي جا ڏينهن/ گذر سفر.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

متي ڦِريل مَــتوالو: مست/ چريو/ پورالو/ سودائي. مثال:

مُنو بہ چريو. ڪنڌ ڪريو- متي ڦريو متـــوالـــو.

(آر – جي- سدارنگ - ناٽڪ: گماني گهمسان)

متي ڪائو متي ڪاپارو: ڪاسارو ڪندڙ/ٻڪ ٻڪ ڪندڙ/ ٻڪـواسي/ سرڪپائيندڙ/ ڪڪ ڪندڙ/ ورچائيندڙ.

متي مـاري مـتـاڪـٽ: ڪـوشـش/جفاڪـشي/ ڪشـالو/ جـاڪـوڙ/ محنت/ جُهد/ سرجوشي.

مِٽ مائٽ: عزيز/شريڪ/ سڳو/ مٽر/ ڀائپي وارو/ سڳيٿو. مثال:

(١) سا هلائج راهہ مٽ مائٽ جي دل راضي رهـــــي،
من مُرادن سان "مسافر" ڪج ڪرارو اي ڏٿـــي.

(محمد صديق "مسافر")

(٢) مِٽ مائٽ مون نہ وٺن. ڪڙم قبـــيلو ڪـــوڙو.

(سيد امير علي شاهہ ناصري)

(٣) عربي ڏسين جي اڪين سان. تہ ڪونہ ڪرين واپـــار.
مٽ مائٽ. زر زمينون ڦـــتا ڪـــرين گهر ٻار!

(راضي فقير رند)

(۴) عرض ڳولي جاڪج تـــون پـــورا.
مـٽ مائـــٽ دوســـت سمـــورا.
سڀ سان ڪج تون پنهنجو پـــيار. (راضي فقير رند)

(۵) مٽ مائٽ تنهنجا. ڀائر دوست دلي.
ڏين توکي مبارڪون. وهواهہ ٻنـــا!
توتي راضـــــي ٿيـــو اج الله. ٻنا! (بچل: ڳيچ)

مَٽر چٽو: دالين جا قسم. مثال:

مٽر چٽي. سرهہ جي هٿي موسم معتبر. (صالح سنڌي)

مِٽي مـائٽي: رشـتـيـداري/ ڳانڍاپو/ سڱا بندي/ رت جو رشـتــو/ سڱ سياپو. مـثال:

مٽي مائٽي توکي جت ڪم نہ ايندي.
ڀلائـي اُتي تـنهنجو آڌار ٿـيـندي. (محمد صديق مسافر)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

مَنُ چڙهڻُ/ منُي وجهڻ چڙهي وڃڻ: باهڙجي وڃڻ/ناهم ڪاٺڻ. مثال:

ڏسي ايندو مون کي، ڀيو ناهم تن ير.
منُي ويا چڙهي ويا، هوَ رستا پراڻا. (الله بخش قل)

مِٺ محبت: پيار/اڪرنج/سڪ/اُڪنڊ/اڪير. مثال:

(١) مِٺَ محبت کان وڌيڪ عادت نہ ٿي ڪاڻي لذيذ.
آڻ ير آئي عدون کي بنائي سا لذيذ (محمد صديق "مسافر")

مٺا پيارا: ويجها/عزيز/دوست/دل وارا/ مِنڻ/محبوب/پرين. مثال:

(١) سنڌي ڏاڍا مٺا پيارا ماڻهو آهن
(٢) پنهنجن مٺن پيارن کي ياد رکندو آهي
(٣) سيڪو پنهنجا مٺا پيارا ڪولِ ڪندو آهي.

مِٺا جاني: جانب/ دوست/ پيارو/ محبوب/ پرين. مثال:

ڪري مُنهن موڙ ماريو ڪيترا موهيل مٺا جاني.
سڪايل جي ستائڻ لاءِ گرهم خونخوار ڪافي آ (احمد علي)

مٺائي مکڻ: (مکڻ ۽ مٺاڻ ملائي ڪاٺڻ عجب جهڙو سواد رکي ٿو):

ڪاڏي جون عمديون شيون. مثال:
ملاقات ميلو مٺائي مکڻ.
ڪلڻ ڪيرٽي ڪاڄ. فاقو فراق (خليفو گل محمد "گل" هالائي)

مٺو ماڪيارو: (ماڪيارو: ماکي جهڙو مٺو): محبوب/ دلدار.

مٺو مُرسل: نبي ڪريم/ پاڻ سڳورو/ پلارو پيغمبر/ رسول خدا.

مَٺو منٺار: دل گهريو/ من پسند/ محبوب/ پرين. مثال:

(١) ڏي صبا سعيو ڪري، آٿي سنيهو يار جو
من موهن، منٺي منٺار، دل گهرئي دلدار جو
(شمس العلماءُ مرزا قليچ بيگ)
(٢) ڪنهن دم نہ وسرين تون مُحب مٺا منٺار. (حمل فقير)
(٣) آهي" عباس عاجز" جي تمنا بس فقط هڪڙي،
اچي جي موت تڏهين پيي، منٺي منٺار جي در تي
(عباس علي"عاجز")

مُنو چَندو: مُنل/ ٻڏل/ غمگين/ ندورو/ نياڳو/ بدبخت.

مِنو مورڙو/ منڙو مورڙو: (منو- تصغيري صورت"منڙو"- مور- تصغيري صورت:مورڙو): سهڻو/ من موهڻو/ محبوب/ دوست.

منو ميرُ: محبوب/ ساهه جو سائين/ دلبر/ دوست/ دلارو. مثال:

منا مير شکر شيرُ ڏي ساغر اي مسيحا!

(پير شاهنواز عارف المولي)

مُني چُني: مُنل چٽل/ برباد ٿيل.

مِني ماکيءَ جهڙي: پياري/ساهه کان سرس/جان کان عزيز. مثال:

امڙ منهنجي اهڙي مني ماکيءَ جهڙي! (ادل سومرو)

مَنيان ٻَجان: ڪاوڙ/ چڙ/ ڪِراهت/ نفرت.

مَپُ چيهه: انت/ خبر/ چاڻ/ سماءُ/ ڪَلَ/ ڳِر/ پروڙ.

مَجازي تمثيلي: غير حقيقي/ غير اصلي/فرضي/مصنوعي/ نقلي/ جڙتو/ بناوتي/ اڀاترو/ ظاهري/ ٻاهريون.

مجبورُ لاچار: بيوس/اڻ سهائيندو/عاجز/پريشان/ خستہ حال/ مُنجهيل.

مَڃُو ماديءَ مُنهون: سُست/ ڍلو/ ڍاڪُن ڍِلو/ ڪَمِ ڪوس/ ڪم چور/ نڪار/ نڪارو/ زن مريد/ زال جو موچڙي ستيو/ بي همت/ ڳيدي/ ڪانئر.

مَڃُو مَهاري: (مڃو: ڳيدي/ زن مُريد- مهاري: اُٺ وانگر مهار پيل/ جنهن کي نڪ ۾ ناڪيلي پيل هجي يعني بيوس): ڳيدي/ ڪانئر/ پرائي وس ۾. مثال:

سو مَڃو اهڙو مهاري، مر نہ ڳهرجي ڳام ۾.

اي تہ خاصو اي ٻہ آهي پر نہ ڳهرجي ڳام ۾.

(حاجي احمد ملاح)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ميٺا ميٺوتي: تعبيداري/ چَيو/ نياز مندي/ بجا آوري/ آداب/ نمسڪار/ سلام.

ميٺ محبت: (ميٺ: ميَٺ/ محبت. مثال:

(١) ميٺ مجيب ڄام جي عالم اجاريا

(مخدوم عبدالرحيم گرهوڙي)

(٢) پاڙي رهي پرينءَ جي، ميٺ ماڻيندا.(مخدوم عبدالرحيم گرهوڙي): پيار/ چاهت/ قرب/ ميٺا/ تعبيداري.

مڇ مگر: ٻاڻ جو مَڇ/ آڙاهه.

مُڇر مُڇو: وڏين مُڇن وارو/ شهپريل/ شهپرن وارو.

مڇر مهو: جيت جٽيو/ مڇرءِ ڪُٽِ.

مُڇون ڏاڙهي: مرد جون ظاهري نشانيون، مثال:

مُڇون ڏاڙهي ڪٽايان ٿو، ته تون ٿي تو سڏين ڪافر،
مُلان توکي منجهائڻ لئه، سندم ڪردار ڪافي آ.

(سومرو غلام رسول "سودائي")

محب منٺار: محبوب/ دوست/ دل گهريو/ دلدار. مثال:

مُهر مائل مراسلي مندئل،

محب منٺار ڪان مون کي ڪاغذ (خليفو گل محمد "گل" هالائي)

مُحب مِنڙو: ساهه سيباڻو/ دوست/ دوست دلبند/ مَن گهريو منٺار. مثال:

(١) ادا "اعظم" اجهو يار ايندو،

مُحب مِنو مُرسل ماڙڪندو! (اعظم)

(٢) دوست دلبر دلربا جي يا خدا پارت اٿئي

مُحب منڙي مهه لقا جي يا خدا پارت اٿئي(غلام هالائي)

محبت مزو: پيار/ اُڪرنج/ پِريت/ پِياس/ اڪير/ محبت جو لطف.

www.sindhsalamat.com	books.sindhsalamat.com

محبت موهُ: (موهجي وڃڻ واري حالت): چاهه/ چاهت/ پريت.

محبت ميٺ: سنہنڌ/ اُڪرنج/ پياس/ چاهه/ چاهت. مثال:

رکي محبت ميٺَ "مصري" تو موهيا ماٺهو ملڪ
ڏاڍي نوع سين نالي سجڻ پائي پينڌ لارَن جيئن ليا.

(مصري شاهه)

محرم حال منٺار: زاردان/ يار غار/ دوست. مثال:

موٽ سپاجها سُپرين محرم حال منٺا! (مصري شاهه)

محبتي مٺيادار: محرم يار/ رازدان /دوست.

محل ماڙيون: عاليشان عمارتون/ محلاتون/ بنگلا/ حويليون/ شاهي مڪان/ بادشاهي گهر، عاليشان جايون PALACIAL BUILDINGS مثال:

(١) محل ماڙيون مون نہ وڻن ٿيون، ويڙهن لئہ واجهايان

(پير ڪمال سائين: سُر جوڳ)

(٢) هي محل ماڙيون ڪاڪِ جا، ڳهوريو سڀ ڳهراڻو

(سيد عبدالغفار شاهه راشدي)

(٣) تنهن جون محل ماڙيون، مون ڪي نہ سيباڻيون،
هو جو پڪو اڏيل پَنِ جو، سو آڄهو اوٽ منهنجو.

(منٺار فقير راڄڙ)

(٤) پاڻ مِٺي سان جيڙي گڏ،
محل نہ ماڙيون هتڙي اڏ (شاهه محمد جتوئي صوفي)

(٥) هنيئن هورَ. ٿيٺرِ زور ڏسي محل ماڙيون. (محمود ڪنيان)

(٦) محل ماڙيون باغ باغيچا قبيلا ڪڙم سڀ،
روز هڪ ٿي هِت جڏي ويندين هليو تون اي جناب

(خورشيد اختر" غمگين")

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(۷)محل ماڙن کي ڇڏي شل قرب سان ڪاهي ڪيان،
تاڪ تاڻن ۾ پٽن نوري نظارن کي سلام
(سليم ڳاڙهوڙي)

(۸)محل ماڙين کي ڇڏي ۾ باغ باغيچا ڇڏي،
پرت مان پهچي ڪيان، پکڙن پراڻن کي سلام
(سليم ڳاڙهوي)

(۹) محل ماڙين جي اندر عيش و خوشي،
سِرُ پٽي ڏيهان ۾ تي مفلسي (عبدالڪريم گدائي)

(۱۰) سدائين جي محل ماڙيون سينگاريل،
سليقہ ساڻ سڀ سهٽيون سنواريل (ميوو خان موج)

(۱۱) ڏسي محل ماڙيون تيو ساهہ ساڻو،
ڇپر، توٽيون ۾ ڇڙا ياد آيم (پيرشاهنواز عارف المولي)

(۱۲) غيرن جا محل ماڙيون، ڪڏهن ڪم نہ ايندا،
مردان تي مڃايو، پنهنجي ڪکن ۾ ڏوم،
(پير شاهنواز عارف المولي)

(۱۳) اڏيون محل ماڙيون جن مزن لئہ،
ڇڏي سي باغ ۾ بُستان ويڙا، (پير شاهنواز عارف المولي)

(۱۴) تنهن جون محل ماڙيون، سڀ ساڙينديس الا! (ڳيچ)

محل مذيون: عاليشان عمارتون/ مال اسباب/ مال ملڪيت/ جايون جڳهون/ ڌن دولت، مثال:

محل مذيون مانداڻ وِڪاڻا
ڪيت وڪاڻا، ياڻ وڪاڻا
ماروئڙن جا ماڻ وڪاڻا.
سانگيڙا ناشاد- دنيا ۾داد نکو فرياد (عبدالڪريم گدائي)

محل مُنارا: بنگلا / انهن جا گنبذ/ محلاتون/ ڪوٽن جا ڪنگرا/ اوچيون ماڙيون، مثال:

تنهن جي دم سان نام وطن جو
دائم ديس جا محل منارا (برده سنڌي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

محلات ماڙي/ ماڙيون: بنگلو/عاليشان عمارت/محل/ شاهي محل. مثال:

(١) اسان ٻر نہ ڏسندين ٻنگلو يا ڏاڙي،
اٿئون ڪونہ بنگلو يا محلات ماڙي...
(سومرو غلام رسول "سودائي")

(٢) سڄي عمر جيڪو ٻين لئہ ڪمائي،
ٻين لاءِ محلات ماڙيون بنائي.. (عبدالڪريم گدائي)

محنت مشقت: سخت پورهيو/ جاکوڙ/ رتَ ولوڙ. مثال:

محنت مشقت ڏاڍ تو سمجهي،
جنهن سان هن جي ياري آهي (عابد ميمڻ)

محل موقعو: مهل/ وجهہ/ ٽڻ/ داءُ/ ساڄي.

محڪم مستحڪم: مضبوط/ پائيدار.

مد شَد: ڇٽو/ ظاهر/ ڪليو ڪلايو/ پڌرو.

مدد ماڙِ: (ماڙ: مدد: سهائتا) ساٿ/ حمايت/ سُونهپ. مثال:

مِنا مير محمد ﷺ مدد ماڙِ ڪر (مصري شاهہ)

مُدعي منو: (مدعي: دعوي ڪندڙ- مَنو يا برو چاهيندڙ): بدخواهہ/ دشمن.

مَدو مَٺَ- ڪُهرو: بد خواهہ/ بُرو چاهيندڙ/ ويري/ دشمن.

مُدو ميعاد: عرصو/ مُدت/ وقت/ مهل/ ٽائو.

مدهوش بدمست: متوالو/ مخمور/ بيهوش/ مگن/ سرگردان/ واٺڙو.

مدي بدي: بُرائي/ بيچڙائي/ خرابي/ ڊوهہ/ دغا/ فريب/ ٺڳي/ ڪَپٽ.

مڏي مال: سامان سڙو/ ٽپڙ ٽاڙي/ اسباب/ ملڪيت/ دولت.

مڏيون مال/ مڏڙيون مالڙيون: اسباب/ ملڪيت/ سامان/ دولت/ ٽپڙ ٽاڙي. مثال:

(١) ڇا مڏيون مال سِر بہ هي صدقو،
تنهن جي هڪ ماڻَ تان مِنا سِڄڻان (حافظ حامد)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(۲) موذيءَ مُيڙايا مڏيون مال،
اڄ مٺا کي، مٺڙيا ڪال (مولوي شفيع محمد "هاتف")
(۳) ڪوهه ميڙين تون مڏيون مال،
چو وڃهين تو جيءَ جنجال؟ (مولوي شفيع محمد "هاتف")
(۴) جڏهين تڏهين جنگ تي، لڙيا تڏهين لال،
مڙئي مڏيون مال، گهوري آيا گهوٽ ها. (خاڪي جويو)
(۵) سينڌ سرمو ڪجل پايان،
هڪ جيڏين ۾ پٽي سيبايان
ڳلي ڳلي ۾ ڳڻ پٽي،ڳايان
گهوري وڃان مڏيون مالڙيون! (حاجي خانڻ چنجڻي)
(٦).... اڇي ويا اوپرا جن ميڙيا مڏيون مال
اڇي آهي اوپرن ڦاسايو في الحال (پيرشاهنواز عارف المولي)

مَرَ گَرَ: عضون تي چڙهيل مٽي/ گدلائي/ ڪنائي/ ڪوجهائي/ (گرو: جنهن ڪي بدن تي "گر چڙهيل هجي/ڪنو ڪوجهو/ گدلو.

مرجات مرم: شرم/ لڄ/ ليهه/ مُحابو.

مرچ مسالو/ مصالحو: ويڳر/ ڪاڌي ۾ سواد پيدا ڪرڻ لاءِ سُرهيون ۽ چشڪيدار شيون. مرچ مصالحو ڏيڻ: وڌاءَ ڪرڻ/ هڪ جي ٻي بنائڻ/ تيليءَ مان ٿنڀ ڪرڻ. مثال:
"آٿر" ته ماٺيي جي فقط ڳالهه تي ڪئي،
احباب ان کي مِرچ مسالو ڏئي ويا. ("آٿر" ناٿن شاهي)

مرچوٽ موذي: (موذي: ايذاءَ رسائيندڙ/ ڪنجوس) مکي چوس/ چمر چوس/ مرچوهه/ ڪنجوس.

مـرچوس مکي چوس: (مَرچُوس: مَرَ (مـٽي) چُوسيندڙ- مکي چوس: مک کي چوسنيدڙ): چمَچوس/ ڪنجوس/ مرچوٽ.

STINGY MISER

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مرد متارو: سگھارو/ جوڀ/ جوان /سورهيه.

مرد متير: سگھارو/ اڳرو/متاهون/ سرس/ سورهيه. مثال:

باهم برهم جي پڙڪا ڏيوي، مچ ۾ گهڙن ڪي مرد متير. (بيدل فقير)

مرد مستان: طاقت جي مستي ۾ ڀرپور/ بهادر/ جُوڀ/ جوان/ جنگ جوان/ سگھارو.

مُرشد هادي: هدايت ڪندڙ/الله جو رستو ڏيکاريندڙ/مذهبي پيشوا.

مُرڪ مشڪ: ٽهڪ/ خوشي/ ڪل خوشي.

مِرگھہ لوچني مِرگھہ نيڻي: هرڻ جي اکين واري/ ڪجلي/سهڻي/ موهڻي/ حسين/ خوبصورت/ لاجواب/ بهترين.

مرلي سُرلي: (سُرلي: سُرَ واري/ جنهن جي وڄائڻ سان سُر نڪرن): بين/ بنسري/ ونجهلي/ ٽنبي.

مُرلي وَنجهلي: بانسري/ بين/ الغوزه/ ٽنبي.

مريد خادم: پيروي ڪندڙ/پوئلڳ/معتقد/ چيلو/ شِشُ/ ٻالڪو.

مُرليون سُرليون: بنسريون/ بينون/بانسريون/ ونجليون. مثال:

مُرليون سُرليون منجهليون وڄائيندو (سچل سرمست)

مرڻ وهوڪو مرڻ هارڪو: سڪرات ۾/ پوين پساهن ۾/ موت جي قريب/ مرڻ وهيڻو/ مرڻ وارو/ مرڻ جوڳو.

مرڻو مرتيو: موت/ قضيو/ چالاڻو/ هالاڻو/ لاڏاڻو.

مروڙ سَروڙ: (مروڙڻ سروڙڻ: مروٽڻ): مروٽ/ موڙ سوڙ/ وٽ سَٽُ/ آڪيڙو.

مروڙو سَروڙو: مروڙو: وڪڙ. مثال: مک نہ ماري مڪِ جو مروڙو ماري): وڪڙ/ وراڪو/ آڪيڙو/ وَٽ سَٽ/ ولهوٽو.

مـريڙو مَرٽ: جهنگلي ٻاجهن جا نالا/ ڏٽُ. مثال:

لوٽڪ ۾ مريڙو مرٽ. منگها ٻيرين ۾ اچ ٽٽون ٻور ٽيو

(حيات شاهہ حافظ)

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

مَروت مهرباني: رِعايت/سَهوليت/سَهنجائي/پاسخاطري/طرفداري.

مرمت صفائي: (مرمت/ صفائي ڪرڻ: مار موچڙو ڪرڻ/ڏڪ چنبو هٿڻ): ڏڪ چنبو/ مار موچڙو. مثال:

ڪندو جيڪو ٻڪ ٻڪ اسان سان " صدائي"
ڪبي ان جي اهڙي مرمت صفائي
نہ نڪري منجهان وات تنهنجي ڪا وائي.

(حافظ غلام قادر صدائي)

مرهم پٽي: ملر پٽي/ ڦٽ تي دوا جو پَهو/ زخم جي دوا DRESSING، مثال:

خنجر خونخوار سان چيري چٽي چچري وئين،
ڪر مِنا مرهم پٽي، هن اهنج دل آزار جي.

(رئيس امام بخش جتوئي " صابر")

مڙس مانجهي: دلير/ بهادر. مثال:

مچي مڙس مانجهي وڙهي ويڙهہ وانجهي،
لڳن ڪي لَهوَ لال لائيندا ايندا (خاڪي جويو)

مڙس ماڻهو: بهادر/ دلير. مثال: مڙس ماڻهو آهي پنهنجي جمايو وينو آهي.

مڙس مٽير: بهادر/ سُورهيہ/ جوڌو/سگهارو.

مڙساڙو مڙسالو: (مرد ماڻهو. مثال: مڙساڙو جي ماني مک لٺ. ڦٽي تہ رک ڦرڪائي (ابراهيم منشي): مڙس/گهروارو/گهر ڌڻي.

مڙن مِلڻ: (گڏجڻ. مثال: سندي جوڳين ذات، ٻي ٻيري مَس مڙي! (شاهہ: سُر رامڪلي): گڏجي وڃڻ/ هٿ اچڻ/ ملي وڃڻ/ هڪ ٿيڻ.

مڙن موٽڻ: واپس ورڻ/ پوئتي هٽڻ. مثال:

مُڙن موٽڻ مينهٽون، ٿئا ليڙي نِروار (شاهہ: سُر ڪليان)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

مِڙڻ ميڙو ڪرڻ: گڏ ٿيڻ/ مِلڻ/هڪ ٿيڻ/ ملي وڃڻ. مثال:

رهو قائم سچائي تي تہ مولي فتح ڏئي يڪدم،
مِڙي ميڙو ڪري، نعرو هڻو الله اڪبر جو! (غلام محمد نظامي)

مڙهہ مقام: (مڙهہ: لاش-مقام: لاش دفن ڪرڻ جي جاءِ): قبرستان.

مڙهہ ماڳ: (مڙهہ: لاش- ماڳ: لاش پورڻ جي جاءِ يعني قبرستان): قبرستان/ گورستان. مثال:

پرونءِ جي قاب، مثل محراب، منجهن مڙهہ ماڳ شهيدن جا (مصري شاهہ)

مڙهامندر: مڙهيون/ مٺ/ هندو فقيرن جي رهڻ جون جايون/ خانقاهون MONASTERIES. مثال:

"ملڪ سنڌ جي ڪنڊ ڪڙڇ أيي لمي جا ڏڙا ڏڪيون، ڏِيون ديهون، واهڻ واهَہ، ڍنڍون ڍورا، ڏهَر ڏونگر، پٽ پهاڙ، شهرمقام، مڙها مندر، نيون نديون وغيره- سڀني جو سربستو، ننهن چوٽيءَ تائين ويهي احوال لکجي تہ سنڌ جي انسائيڪلوپيڊيا، سولائي سان تيار ڪري سگهجي ٿي جو تہ هن ملڪ جي ٻولي سچي سڀاجهڙيءَ سيباڻيندڙ آهي پر هجن ڪي هن ڪلجڳ ۾ لکڻ وارا ڪاپڙي". (ولي محمد طاهرزادو: سنڌ هڪ جائزو، ماهوار: "نئين زندگي" مارچ ١٩٧٠ع)

مَڙهو مَرضيل: (مڙهو: مڙهہ/ لاش جهڙو/ - مرضيل: مرض ورتل/ مريض جهڙو): پوڙهو/ ڪُراڙو/ ڪَکُ/جهور/ پڪوڙو/ (پڪي عمر جو)/ هڏ هٽيو.

مڙهي مٺ: (مڙهي: هندو فقيرن جي رهڻ جي جاءِ- مٺ: آشرم/ ٽڪاڻو): مندر/ خانقاهہ.

مَڙهي مندر: آشرم/ٽڪاڻو/خانقاهہ.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

مڙهيون ماڳ: تڪاڻا ۽ خانقاهون/ آشرم ۽ اوتارا. مثال:

(١) رهيا صاف سَچ ۾ اوتارا اڏي،
مڙهيون ماڳ پنهنجا مِٽائي ويا. (محمد عثمان ميمڻ)

(٢) مڙهيون ماڳ تن جا چِنا ۽ چِپر (عبدالله لاڪو)

مَڙڻ جَڙڻ: (مڙڻ: سرنديءَ تري وڃڻ - جَڙڻ: جڙيو رهڻ): آباد رهڻ. مثال:

(١) جيڪو مُڙيو، سو جُڙيو! (چوڻي)

(٢) ابا مُڙيو جڙيو هوندين! (دعا جا لفظ)

مڙئي هِڙئي: ڪُل ئي/ سڀئي/سڀ/ سڀ ڳڏ/ مڙيوئي/ سمورو/ جملي.

مزار مَرقد: زيارت گاهه/ پير يا اولياءَ جو آستان/ تُربت/ قبر.

مزماني مهماني: دعوت/ خدمت/ مهمان نوازي.

مزي جهڙو ڪِل جهڙو: تماشي جهڙو/ ڪلائيندڙ/ انوکو/ عجب جهڙو/ مزيدار/ عجيب.

مزيدار ذائقيدار: لذيذ/ لذت وارو/ چَشِڪي وارو/ دلپسند/ دلِ قرار/ رَس وارو.

مساڳ مِسيون: (مساڳ/ مَساڪ: ڏند صاف رکڻ لاءِ اڪڙوٽ جي وڻ جو چوڏو- مِسي: ڏندن کي مضبوط ڪرڻ جو ڪاري ۽ پوري رنگ جو چورو): عورت جي سونهن جو سامان. مثال:

مُساڳ مِسيون، ڪجل ڪانيون عطر اوتجن.
(محمد شريف ڏاهري)

مست الست: (مست: الوٽ): خُماريل/ مڳ/ مگهن/ چريو/ متوالو/ چريٽ/ مجذوب/ موالو.

مست متوالو: ديوانو/ چريو/ چرياڻ/ دماغي مريض/ مست/ متي قريل. مثال:

فراق کان فڪر مليو، فقيريءَ تي فخر آهي،
سدائين مست متوالو هجر ۾ ئي شڪر آهي.
(امين محمد امين)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مس قلم: لکڻ جو سامان.

مست مگن: مگن/ موالو / متوالو. مثال:

تون بيپرواهه مست مگن، مان راهن تي رنجورُ
(عنايت احمد پوري)

مست ملنگ: متوالو / موالو/ موالي. مثال:

اهڙا مست ملنگ مون نه ڏٺا ڏيهه ۾ (تاجل بيوس)

مست مواس: ملنگ/ موالي/ مست الست. مثال:

مان پي تيان مست مواس
اڙر تون ڪانگل! ڇڏ وسواس (ڪرم شاهه)

مست موالو/ مست موالي: (واحد جمع) نشئي/ متوالو/ مستيءَ وارو. مثال:

(١) ڏسو مستن موالن جو، نشي تي خوب آ مارو.
پري سُلفي، هٽي سُوٽو، هٽن پيا حيدري نعرو.
(سومرو غلام رسول "سودائي)

(٢) ڪُن فيڪون جو ڪيڙهءِ ڪشالو.
محبت ۾ ٿئين مست موالو. (فقيرغمدل سائينءَ)

(٣) ڪڏهن مُلو مسجد ۾ ڪڏهن موالي
(پير الهه جڙيو قريشي)

مسجدون مڙهيون: مسلمانن ۽ هندن جا عبادتگاهه. مثال:

مڪا مسجدون مڙهيون، سڀ تنهنجا سيرستاڻ
(نانڪ يوسف)

مسڪين ڏوالي بند: ڪنگل/ غريب/ نڌر/ ڪنگال/ سڃو/ ويچارو/ نماڻو/ ڪنگالڙو.

مستي موج: سرور/ خمار/ ڪيف/ نشي جو اثر/ خوشي جو لهرو. مثال:

مستي موج هن جي، ڏيهه پلي ڏسن(دائود جوکيو)

مُسڻ ڪُسڻ: (مُنو ڪُنو/ مُٺل ڪُٺل): تڪليف ۾ پوڻ/ آزار ۾ ڦاسڻ/ برباد ٿيڻ/ ستيا ناس ٿيڻ/ ڦاسڻ . مثال:

آبروءِ سان ڪي ڪُسن ٿا، ميچن سان ڪي مُسن ٿا.
ڪن ڪي ڪُهي تو قسمت جو تير هاءِ قسمت !
(محمد صديق مسافر)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مشائخ مولوي: (مشائخ: بزرگ/ درويش/ ولي/ معزز): عالم/ فاضل/ قاضي. مثال:

شيخ قاضي پاڪدامن. اي مشائخ مولوي.
ڪر نصيحت ڪي ڦٽو. هر جاء حق حاضر ڏلم. (معري شام)

مُشرڪ مُنافق: (مُشرڪ: خدا سان ڪنهن ڪي شريڪ ڪندڙ- منافق: نفاق رکندڙ): بي ويساهو/ ملحد/ دل ۾ دغا رکندڙ/ دغاباز. مثال:

مُشرڪ مُنافق مُلحد مردودي.
شب ڪور از ماهِ تابان هوندو (فقيرغمدل سائين)

مُشڪ عطر: سُرهاڻِ جا اعليٰ قسم/ سُگند/ عنبير. مثال:

(١) مُشڪ عطر ميدان رنگيا. هُبڪار لڳي وئي هولي.
(محمود ڪتياڻ)

(٢) مُشڪ عطر سان جڏهن مُو مڪيائون.
تڏهن زلف ظاهر جيئن سُنبل سمايو.
مومل ماڻي ڪهر گهوٽ آيو (حافظ تاج محمد، ڳيچ)

(٣) ملائڪ روضي تي بينا. سُرهاڻيون ڇنيائين.
نبي جي حرم کي مُشڪ عطر لائين.
پيغمبر سيئي بينا سِرڙو نمائي (راضي فقير رند)

(٤) پاڻي. آب ڪوثر جو. تڙ لاء گهرايو.
مُشڪ عطر سين ميت ملايو.... (عيدن: ڳيچ)

مُشڪ عنبر/ عنبير: سُرهاڻ جا اعليٰ قسم. مثال:

(١) نه جيئري جن لڌي ڪا سار مشڪل ۾ مصيبت ۾
مرڻ کان پوء جا ڏيندو. مَليئون جي مُشڪ عنبر سان.
(غلام احمد نظامي)

(٢) اڇي خوشبوء ٿي مون کي. عجب. گلفام جي خط مان.
عجيب آهي شايد مُشڪ عنبر سان مِلايو خط!
(حافظ محمد "احسن")

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٣) وار هي واسينگ کولي، بيهه نہ برَسي اي سچڻ،
واسجي وڻ ٽڻ هي ويندا، مشڪ عنبر کان وڌيڪ
برسڻ؛ سينگار ڪرڻ - (شير محمد "شيرل")

(۴) سُهڻا سُرها سَڀَ سُرهاڻين، مُشڪ عنبر مُهڪار هڻا.
(محمد صادق ٿهيم)

(۵) عطر عنبير اڄ اديون آڻايو- مُشڪ ڪٿوري ميندي مِلايو،
لاڏو بنو سو لائيندو- گهوٽ پنهنجي گهر گهاريندو.
(تاج محمد؛ ڳيچ)

مِصري ماکي: (مصري: کنڊ جي چاش مان ٺهيل بلورن جهڙو مِٺاڻ-
ماکي: گلن جي مک/ شهد)؛ اوچي قسم جا مٺاڻ. مثال:
مُنهن ۾ مصري ماکي جنهن کي، سسيئي سيئي سياڻا.
هن حد جا اهي ئي آهن روح جا رانجهن راڻا.
(محمد سومار شيخ)

مصيبت آفت: ڏکيائي/ ڏُشواري/ تڪليف/ آهنج/ زحمت/
کشٽ/ اندوهه/ رنج/ آپدا/ شامت.

مطلب مقصد: غرض/ منشا/ دلي خواهش/رغبت/ لاڙو/ مقصد/ مدعا.

مطلوب محبوب: (مطلوب: طلب ڪيل/ چاهيل/ جنهن سان چاهه
هجي)؛ پريتم/ معشوق/ دلبر/ دلربا.

معاملو مقدمو: ڦڏو/تڪرار/دعويٰ/ فرياد/ جهيڙو/ جهيڙو/ رڳڙو.

معتقد مُريد: ويساهي/ چيلو/ ٻالڪو/ پوئلڳ/ مڃيندڙ/ تابعدار.

معصوم بي قصور: بي گناهه/ بي ڏوهي/ نِردوش/ اڻڄاڻ/ ٻوجهه/ ٻودلو/
ڀورڙو.

مُفتي قاضي: (مُفتي: فتويٰ ڏيندڙ- قاضي: فيصلو ڪندڙ)؛ شرعي
حاڪم/ فيصلو ڪندڙ/ عدالتي جج/ شريعت جو صاحب/
مُنصف JUDGE

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مُفتي مولوي: (مُفتي: فتوئِي ڏيندڙ): شرعي حاڪم/ فقه جا صاحب. مثال:

هي مفتي مولوي بدنام ڪن ٿا دين مذهب کي،
هي واعظ وعظ سان هردم ابوجهين کي لڙائن ٿا.
(غلام احمد نظامي)

مُفلس نادار: مُحتاج/ سُڃو/ جُوڪو/ سڪٽو/ ترڙ پينگيو/ ڪنگال.

مقام مَسانڻ: (مقام: لاشن دفن ڪرڻ واري زمين- مسانڻ: هندن طرفان مُڙدن کي ساڙڻ جي جاءِ): قبرستان/ گورستان.

مقدمومعاملو: فرياد/ ڪيس/ دعويٰ.

مَک مانڌاڻ: (مَڪَ: ڪبڙ/ ڄار جي وڻ جو ٻُور- مانڌاٽُو: برسات تي ٿيندڙ گاهه جو قسم): ڏٿ/ جهنگلي ميوا ياڇيون. مثال:

رنگ پريون آهن ريتون تن جون، چُست چگيون چاليون،
ٿر، ٿوهر مَک مانڌاٽا، منهن جا ويڙهيچا ورڪن.
(محمود ڪنڀاڻ)

مُکتي پرم آنند: آزادي/ رهائي/ نجات/ موڪ/ڇوٽڪارو.

مَکر فريب: ٺڳي/ دولاب/ دغا/ ڪيڏ.

مکو مدينو: پاڻ سڳورن ﷺ سان لاڳاپيل، عرب جا ٻه مکيه جاڙا شهر TWIN CITIES، مثال:

(۱) مکي مديني ماڙهين، رَنو متي راهه (شاهه: سر ڪيڏارو)
امامن سڳورن جي ڪربلا جي رڻ ڏانهن روانو ٿيڻ تي ماٺهن روئي ڏنو

(۲) مکو مدينومُشڪ سين پرين پُر ڪيا.
(مخدوم عبدالرحيم گرهوڙي)

(۳) ماءُ پيءُ سين عزيزن سان،
مکو مدنيو ڏسان اکين سان (محمد بچل ملاح)

(۴) مکو مدينو عرب سڳورو،
جمندي عربي اُجاريا. (راضي فقيررند)

(۵) وطن اسان جو مکو مدينو، عربي جنهن جاءِ آيو.
(گل محمد قلبي)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

مَڪنو رَوالو: (ديوانو، مثال: هاٿي اچئي ٿو روالو، پيچ ۾ مرين ٿو جَٽَ (تاريخي داستان: دودو چنيسر): مست / پاڳل/ چريو.

مُکون ٽونشا: هٿن جا پير ڪري هنيل ڏڪ/ گوشا/ گوسا، مثال:

مُکون ٽونشا، بجا گاريون، اها آ پيـــار جي نـــيـــرن
منجهند جو اوچتو پادر ڪري ٺهـــڪـــو ٿـــو تـــارن ۾
(سومرو غلام رسول "سودائي")

مَکون منگها: جهنگلي ميوا ڀاڄيون/ ڏٿُ، مثال:

ڳم ڳاگيون ڳنڊير، لَنب لَلِرَ لوڙهيائون،
مَکون منگها ميڙي، ويهي ويڙهه ونـڌيائون. (مصري شاهه)

مَکي مدني: رسول پاڪ، پاڻ مکي شريف ۾ ڄاوا هئا جنهن ڪري کين "مـڪـي" سـڏيندا آهن ۽ هجرت ڪري مـديني ويا جنهن تان کين "مدني" سڏيو ويندو آهي. مکي مديني جو سائين/ پيارو رسـول/ مِـــٺــو مـــرســـل.

مک چک: مهٽ سهٽ/ هار سينگار/ زيب زينت.

مکُ مُنهن: مُهانڊو/ صورت/ شڪل/ ڦوٽ.

مـکُ مهندار: اڳواڻ/ رهبر / رهنما، مثال:

"احمد" اڙين آڌار ٿيو ، سيني سندو سِـردار ٿـيـو.
مڙنئي جو مک مهندار ٿيو بلغ العليٰ بِڪمالہ (گمنام شاعر)

مکڻُ جَهِڻ: (مکڻ: ولوڙيل کير مان نڪتل سٿـ- جهڻ: مکڻ نہ نڪتل ڏڌ): اڻ پگهاريل گيهہ ۽ مهي/ ڏڌ مکڻ، مثال:

ڀُڄن" سرويچ" آسائون، مٿن کـي شـل مِـلان آئـــون،
پچائي پاڻ ۾ کائون، مکڻ جهڻ سان مـــٺـي کوکـــي.
(سرويچ سجاولي)

مکڻ کير: کير ۽ جمايل/ولوڙيل کيرمان نڪتل اڻ پگهاريل گيهہ. مثال:

(١) ڀاڳين جا کير مکڻ وارا ڀاڻ (وٿاڻ) ڀريا ٿي پيا هوندا آهن.

(٢) مکڻ کير واريون، ڏئيون کنهن نہ هونديون.(تاجل بيوس)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مکڻ ماکي: مکڻ ۽ ان سان ماکي گڏايل هجي تہ ان جو لطف ئي نرالو هوندو آهي، مکڻ ماکيءَ جهڙا مِٺا پيارا. مثال:

(١) نور وسي تو سهڻا سائين،
مکڻ ماکي جُڙيا پئي جاني ..... (تاج محمد ؛ ڳيچ)

(٢) مکڻ ماکي تي ماڙيچون، متاريون مور جان مرکن.
(عبدالڪريم گدائي)

مکڻ ملائي/ مکڻ ملايون: کير مان نڪتل مکڻ ۽ ڪِريم/ کير مان ٺهندڙ ذائقہ دار شيون DELICACIES، مثال:

مکڻ ملايون پڙهيل کير پيئندو! (ڳيچ)

مکٿيون مانڌاٽا: جهنگلي گاهہ/ ڏٿ/ جهنگلي ميوا ۽ ٻاڇيون. مثال:

پڪا ڪِرڙ پٽن تي سگر. ڪرنگهہ لاٽا.
ڪاٺ ڪاڄ ڳنيون. مکٿيون مانڌاٽا. (حسن بخش شاهہ)

مکٿيون مانڌاٽيون: جهنگلي گاهہ گلزاريون/ ميوا ۽ ٻاڇيون/ ڏٿُ. مثال:

مکٿيون مانڌاٽيون سُرها گاهہ سَنا
(رئيس امام بخش جتوئي "صابر")

مکي سَر پنچ/ پٽنچ: مکُ/ پريو مِڙس/ پٽيل/ وڏيرو/ اڳواڻ.

مکيل چکيل: ٺاهہ ٺوهہ ڪيل/ سينگاريل/ هار سينگار ڪيل/ زيب زينت وارو/ بدن جي مَهٽ سَهٽ ڪيل.

مگر موتيو: (مگر/ مگرو: موتئي جهڙو گل): انوکي خوشبوءِ وارو گل.

مگتو مگٿهار: منگتو/ فقير/ گداگر/ پينو/ پينڙاٽ/ پينار/ سوالي/ عرضدار/ ڀان/ ڀٽ/ چارڻ.

مگٿهار منگتو: مگندڙ/ گهرندڙ/ فقير/ گداگر/ پينو/ عرضدار/ ڀان/ ڀٽ/ چارڻ. مثال:

ڪري ڳالهہ چا هي عاجز بندو،
ٻڌائي نہ سگهندو هي مگٿهار منگتو (راضي فقير رند)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مَل چَل: (ملڻ چلڻ: ڪُتر ڪيل گاهه کي پُسايل ڪڻ سان ملائڻ)، ڪُتر گاهه ۾ پُسايل ڪڻ کي ملائڻ وارو عمل. مثال:
ڪُتر ڪيل گاهه جي ڪڻ سان مل چل ڪري ڍورن کي ڏيو!

مَلُ مانجهي: (مل: مَلهه: بهادر) سورهيه/ پهلوان/ بهادر/ جنگ جوان/ بانڪو.

مُلاقي ملاقاتي: ملاقات ڪندڙ/ گڏجندڙ/ ملڻ وارو VISITOR.

مُلا قاضي: عامل فاضل/ مولوي/ انصاف ڪندڙ/ فتوي ڏيندڙ. مثال:
تنهن ۾ هڪڙا مُلا قاضي، نيڪ نمازي،
ٻيا خاص ڪتابي، چوڏس هئا چوڌار (مخدوم غلام محمد ٻگائي)

مُلا مشائخ: (مشائخ: درويش/ بزرگ): مولوي/ دين جو عالم/ فقيهه/ شرع جا احڪام ڄاڻيندڙ. مثال:
اوهان جي ووٽ تي ڌاڙو هڻڻ جي لاءِ اڄ هاري
سوين مُلا مشائخ، مولوي، چوڌار نڪري پيا.
(عبدالڪريم گدائي)

مُلا مولوي: دين جو عالم/ فقيهه/شرع جا احڪام ڄاڻيندڙ. مثال:
لڱج تون ڪين هرگز، پير ۽ مرشد جي لاري تي،
نه وڪڻج ووٽ مُلا مولوي جي ڪنهن اشاري تي
(عبدالڪريم گدائي)

ملامت مَلام: (ملامت: لعنت- ملام: ڦِٽ/ لعنت. مثال:
(١) سُتس ناهه ملام، جيڪي پڇين پُڄ سو (شاهه)
(٢) وڏي وڻ حجاب جا ٻِرهه ڪري بدنام،
غمدل منظور ڪئي، ساري مُلڪ جي ملام
(فقير غمدل سائين): ميار/ ڏوهه / ڦِٽ / لعنت.

ملامت مهڻو: طعنو/ ٽوڪ/ ڦٽ ٻجو/ لعنت. مثال:
لوڪ ملامت مهڻو، آ عاشقن مَرڪ　　(احمد بخش جتوئي)

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

مَلان قاضي: مولوي/ فقهہ جا عالم/ عدات جا جج. مثال:

اسان جي بخت جي بازي، پڇئون کهڙا مَلان قاضي
ڪٿي مون رنج ٿين راضي، رنجائڻ مان ملي ڇاڇا؟
(گل محمد سومرو)

مَلان مجاسي: مُلپائي جو ڪم ڪندڙ/ شرع جا فيصلا ڪندڙ. مثال:

علاج غمِ دل نہ لتمان وٽ پيو،
ٿيو ورق ويا تہ مَلان مجاسي (پير شاهنواز عارف المولي)

مَلان موراٽا: مولوي/ ملا/ فقهہ جا عالم/ فتوي ڏيندڙ. مثال:

(۱) طبيب گهرايا ويا جن علاج شروع ڪيا، مگر هوءَ روز زياده نجهرڻ لڳي، ملان موراٽا پڇايا ويا، جن فالون وڏيون تعزيذ ڦل ڪيا، ڏوپ واس ڏنا، مگر ڪوبہ فائدو نہ پيو. (ناول: جهان آرا)

(۲) اها خبر مُلان موراٽي ڪي نہ آهي،
ايڏي عمارت دين جي حيدر شير جهلي (راضي فقير رند)

ملان مولوي: فقهہ جا عالم/ عدالت جا جج/ شريعت جا احڪام ڄاڻيندڙ / فتوي ڏيندڙ. مثال:

ملن مولوين ساڻ، موتر پرائي،
هٿن گرم جهولن ۾ جيپون هلائي،
اڇن ڪين ها، پر هي لاچار آيا،
خبردار هاري! جو پوتار آيا!
پراٽا شڪاري ڪٿي ڇار آيا. (عبدالڪريم گدائي)

مَلڪ ماڳ: (ملڪ: وطن): ماڳ مڪان/ وٿاڻ/ گهر/ گهاٽ/ وسنديون. مثال:

هتان نيٺ هلبو ڇڏي مُلڪ ماڳ. (پير شاهنواز عارف المولي)

مَلنگ موالي: بي هوش/ آپي کان ٻاهر/ نشي جي اثر هيٺ/نانگو/ ننگو/ اگهاڙو/ الله لوڪ. مثال:

آءُ ڏڏ. ڏڏائين ڏڏ. ڏڏ نہ ڏڏن جهڙو،
سٽي آيس سَڏ. ڏاتر تنهن جي ذات جو (مراد فقير)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ملٽو ڪلٽو: ڪِلي ملندڙ/ ڪلمک/ ملنسار/ يار ويس/ رلٽـو ملٽو.

ملٽو ملٺهار: ڪلمک/ ملنسار/ رلٽـو ملٽـو/ يـار ويـس.

ملوُ چلوُ: صاف/ سُٺو/ اڇو/ پاڪ/ پوتر/ روشـن/ چـمڪٽو.

مُلو/ مُلڙو مُلان: مـولـوي/ مـلا/ مُـلون/ آخـونـد.

مَلوُموراٽو: مولوي/ ملان/ آخوند/ ملون.

مُلو موسڙو: پکي جو هـڪ قـسم/ موسيئڙو.

ملوڪ موهيندڙ: سُندر/ سهڻو/ ٺاهوڪو/ روپوند/ روپلو/ موچارو.

مُـلـهه مـوُر: بِـنـهه/ مـورڳـو/ مـاڳـهين.

مَلهالو ملاڪڙو: گهـمـسان/ گوڙ/ ٻائـيـتـال/ مـانـداڻ/ (ملهـالو مـچـائـڻ: گـوڙ گـهمسان ڪرڻ).

ملهِرو منافق: انـدر پـليـت/ ڪـوڙـو/ ڪـنـڌو/ ڳـجـهـڙو.

مَلهيرو مَلهه-ڪلهيرو: (ملهـيرو: مَلهـه وڙهندڙ يعني پهلوان- ملهه ڪلهيرو: جنهن کي ملهن پهلوانن جهڙو ڪلهو هجي يعني طاقتور): سورهيه/ بانـڪو/ سگهارو/ مـتارو/ پلـوان.

ملي چلي: رلي ملي/ رلجي ملجي/ لاڳاپجي. مثال:

ڪـرڙيـون عـشـق ڪـرايـون ڪـيـئـي،
مـلـي چـلـي او سِـڪـڻ سـيـئـي
ڪـنـڌو قـرب وجـهـي ڪـم ڪـاري آيـو
مـنـهـن جـو سـاز سـجـڻ سـيـنـگاري آيـو (حاجي)

مِيلِچ ميرو: پـيت/ ناپاڪ/ گندو/ نِجس/ گدلو/ ٻُجڙو/ ڪِنو.

مليح نمڪين: سلوڻو/ چهرو/ لوڻانيو/ سيباڻو.

مِٺومانيٺو: ممڙو/ مِندڙو/ اندر ڪارو/ ڪوڙو/ گنير.

منٺار منَ ڏيِر: دل کي ٺـاريندڙ/ دل کي قـرار ڏيندڙ/ فـرحت بخش/ ساجن/ پرين/ محبوب.

مَن گهُريو منٺار: دلپسند/ محبوب/ ڏولڻ/ لالڻ/ ساجن/ پرين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مَن کهڙت هَٽ راڏوُ: خيالي/ قياسي / بي بنياد.

من مستي خرمستي: (خرمستي: گڏهه واري مستي/ گڏهه جي گوهي. مثال: (سوٽي هجي ساڻ تہ گڏهہ گوهي نہ ڪري)؛ آڪڙ / وڏائي/هٽ/ سيٽ/ ٽاڻ.

من موهن منٺار: (دل کي موهيندڙ/ دل کي ٺاريندڙ)؛ دل کسيندڙ/ پيارو/ مُحب/ دوست.

مَناڙ مَهٽَ: (مناڙڻ مهٽڻ)؛ زور/ چاپ/ مهٽ سهٽ.

منافق مُشرڪ: (اسلام ۾ منافقي ”شِرڪ“ آهي)؛ دغاباز/ رياڪار/ مڪار/ پاکنڊي/ ٻِهہَ روپي/ بي اعتبار/ بي دين.

منافق مُنهن ڪارو: (منافقي منهن ڪارائي جي برابر آهي)؛ رياڪار/ پاکنڊي/ بي دين/ مُلحد/ ڪافر.

مِنبر محراب: (مِنبر: اوچي جاءِ- محراب: وَنگ/ ڪمان)؛ مسجد ۾ پيش امام لاءِ ٿلهو/ اولهہ طرف گول دائرو ، مثال:

پنهنجو عقيدو آهي سهڻا” گدائي“
دروازو دلبر تنهنجو منبر محراب (عبدالڪريم گدائي)

منتر جنتر: (منتر: ويد/هندن جي پاڪ ڪتاب جو سلوڪ)؛ جادو/ منڊُ/ جهاڙ/ ڦيٽو/ تعويذ ڦل/ ٽوٽو ڦيٽو/ ڦيٽو چنڊو.

مَنتر منڊُ: ٽوٽو ڦيٽو/ دُعا سڳو/ چنڊو ڦيٽو. مثال:

زلف جي مار جو بس ڏنگ لڳو جهن کي ڀي،
جوڳي ڪن ڦاڙ جو ڇا ان کي ڪندو منتر منڊُ.
(حافظ محمد احسن)

مُنتظم مهندار: انتظام سنڀاليندڙ/بندوبست ڪندڙ/ مدارالمهام/ سرواڻ.

منٽ آزي: نيازي/ نيزاري/نِمرتا/ عاجزي/ نياز/ نيازمندي. مثال:

ڏسون جي سجڻ ڪو، ڪيون منٽ آزي (سومرو غلام رسول سودائي)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

منٺ ميڙ: ميڙ، ميڙڻ؛ برادري يا راڄ جا چڱا ماڻهو/ يار دوستار، معافي لاءِ وڃي اچڻ -ميڙ، ميڙڻ؛ چڱا مڙس ميڙي اڳلي کي منٺ ڪري مڃائڻ)؛ عاجزي/آزي نيازي/ نمرتا/ ايلاز/ ليلڙاٽ. مثال: منٺ ميڙ ڪري رُنل ياءُ کي پرچائي وڏائين.

منٿون ميڙيون: آزيون نيازيون/ ايلاز/ ليلڙاٽ. مثال:

چئي "منٺار" مڱان موليٰ ڪـــان،
سنديس ٻاجهه ستاريءَ جـــــي،
ماڻ مجي مُنهنجون منٿون ميڙيون. (منٺار فقيرراڄڙ)

منٺار مِنڙو: پيارو/ پـِـن/محبوب/ دوست. مثال:

جيڪا تنهن جي مرضي، اها منهنجي مرضي. منٺار منڙا!
(مخدوم محمد زمان طالب المولیٰ)

مندُ موسم: رُتِ/ سمو/ وقت زمانو/ دؤر.

مندايون ميريون: عيب/ گهٽتايون/مدايون/اوڻايون/وِڏون. مثال:

معاف مـدايـون ڪر ميريون منهنجون
سچي ڪيڙون، اهنجون سهنجيـون،
شـڪـر هـادي حق ذات جيـڏيــون (نانڪ يوسف)

مَندو ميرو: خراب/بدخواهه/ بـَد/ بڇڙو.

مندي ميري: عيبن هاڻي/ عيبدار/ گنهگار. مثال:

مندي ميري، متيءَ ڍيري ڪري ڪهڙو ڪرارو. (نانڪ يوسف)

منڌ ميناج: مٺاڻ/سواد/ شيريني/لذت/ ماکي (منڌ: شهد/ شراب).

منڌرو بِندرو: چونڙو/ ڍيٺو/ ڊِمي/ ڄامڙو/ چوٽو/ ڊودڙو (قد ۾ ايترو ننڍو جيترو ڊودو شهيد هو)/ ڍومڪو/ ڊِمني.

مَندُ ماندڻ: جـوڙ جـسار. مـثـال:

اچي پنـهل جا منـديـا مـنـڌ مـانـداڻ (راضي فقيررند)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

منڊُ منتر: ڪامڻ /جادو/ ٽوٽڪو/ طلسم/ ڦيٽو/شوڪارو/ ڇنڊو ڦيٽو/ ڇايا.

منڊل مانڊاڻ: جوڙ جنسار/ جوڙجڪ. مثال:

ڦري سنسار جو چرخو سچائي جي سرائي تي،
منڊل مانڊاڻ دنيا جو، سچو آهي سچائي تي.
(ڪشنچند تيرٿداس بيوس)

منڊل مانڊاٿا: (منڊلڻ مانڊاٿڻ): محفل/ ڪچهري/ مجلس/ مزو/ تماشو/ رنگ روپ/ ڏيک ويک. مثال:

اٿم حُبَ حيدرشاهہ جي اچڻ اندر ۾ اولاٿا،
ساريو تنهن سڄڻ کي رويو ڪريان راماٿا،
جاني مي جهان ڇڏي ويو، منڊل مانڊاٿا. (فقير علي بخش جمالي)

مَنڊي چلو: آگرين ۾ پائڻ جاڳهہ.

مَنڊي مُنڊو: (مُنڊو: والو. مثال:

جي پايين جوڳي ٽيان تہ مُهہ ۾مُنڊا پاءِ(شاهہ: سُر رامڪلي):
منڊي ۽ ڪنڊلو/ڪولابو/ جوڳي فقيرن جا ڳهہ.

منڊلي ميڙ: جماعت/ ٽولي/سيا /جٿو/ وڳر/ سٿ /مجموعو.

منڊيل جوڙيل: ٺاهيل/ ٻڌايل/ سٽيل/سينگاريل/سنواريل.

مَنڊ مُنهن: اڳيون حصو / اڳياڙي / مُهڙ / مُهڳ / مهاڳ / ڪتاب جو مقدمو.

مَنڊُ مورُ: بِنهہَ / بلڪل / صفا / ڪاروبار. شروعات ۾ "مورُ" جي سيڙپ سان ڪبو آهي. مثال:

"حاجي" هوپل، هو پل لڳڙو،
مون ڳل، مون ڳل، پيو هو وڳڙو،
معنلي اها مَنڊيمور، هي هي (حاجي خانڻ چنجڻي)

مُنڊڻ مُڃڻ: مڪ هنڌان وڍ ڏيڻ / وڍڻ /مُڃوڏيڻ.

مِنڊ ٽومانيٺو: ڍِلو / ڍَرو / ڍِرڙو / سُست / خاموش طبع.

منشا آشنا: اڇا / خواهش / سَڌَ / مرضي / مطلب / مُراد.

مُنطق فقهہ: (منطق: فصاحت / خوش ڪلامي-فقهہ: دين جو علم): علم منطق / قائدي جو بحث/ علم شريعت/ پارسي ۾ لکيل

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

منطق ۽ فقھ جا ڪتاب. مثال:
منطق فقھ پارسيون پڙهي جوڙن سوال جواب ميان،
دم دم هڻن ٿا دمزنيون، ڪن دين ۾ دولاب ميان!
(آخوند جمع فقير سومرو)

منڪت مڳڻهار: (منڪت: منڪڻ / مڱڻ وارو- منڪڻ: گهُرڻ پِنڻ): ڀان يٽ / لاڳُ ونندڙ / پينار / فقير / گداگر. مثال:

تنهنجو آيو سوالي "منٺار" تي هٿ آسي،
منڪت مڳڻهار ٿي تنهن جي در تي پنڻ پينار ٿي،
ڪج مقصد پورا مون اندر جا. (منٺارفقيرراڄڙ)

منڪتمڳڻهارو: فقير / پينار / گداگر. مثال:

آءُ جو آيس اجمير جا والي
تنهن جو منڪت مڳڻهارو (منٺار فقير راڄڙ)

منڪتو مڳڻهار: لنگهو / لاڳ ونندڙ / پڙهو ڏيندر. مثال:
داتا تنهن جي در جو آهيان منڪتو مڳڻهار چوان
(پير ڪمال سائين)

منڪتو منڪت: فقير / خيرات گهُرندڙ / بينار / گداگر.

منگهہ مٽيُر: (مُنگهہ: زبردست): سگهارو / سورهيہ / دلير. مثال:
سورهيہ چو نہ سڏايان، هوءِ جي مُنگهہ مٽير. (مل محمود پلي)

منڪر نڪير: مسلمانن جي اعتماد موجب مري ويل ڪان قبر ۾ پڇاڻو ڪندڙ ٻہ فرشتا / قبر جو پڇاڻو ڪندڙ ٻہ ملائڪ. مثال:
(۱) يقين سمجھ تہ منڪر نڪير سان هڪ ڏينهن،
جواب سوال ۾ تنهن جو ڪلام ٿيندو نيٺ.
(شمس العلماء مرزا قليچ بيگ)
(۲) هلي منڪر نڪير اڳيان ٻہ شل سنڌيءَ زبان پنهنجي
لحد ۾ پڻ سنڌي جوڙي سنڌي ڪفنيءَ ڪيان پنهنجي
(حڪيم محمد چتل "فدا")
(۲) مُنڪر نڪير ٻيئي ايندا قبر ۾ پيهي،
جواب پچندءِ ويهي ڪلمو رباني آهي. (گمنام شاعر)
(۳) محشر جو خوف ناهي، نہ مُنڪر نڪير جو.
قنبر غلام آهي، جناب امير جو.
(مرزا قمبر علي بيگ حيدري)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

منگل متڊلُ: خوش / راحت / ڪلياڻ / سک / آنند / خوشي جو گيت / بهار جي مند جو جشن / جش / منڊل / ولاس / محفل / ونڊر / ميلو.

منوهر موهڻو: (منوهر: من کٽي ويندڙ- موهڻو: موهيندڙ): دل چور / سهڻو / حسين / پيارو / پريتم پر ميشور جو نالو پڻ آهي.

مَنهنَ لڏو: گهر گهاٽ / رهڻ جي جاءِ.

مُنهن سَر: مطلب / مدعا. مثال:

تنهن جي ڳالهه ڪي ته منهن سر ئي نه آهي.

منهنُ مکر: بهانو / سبب / عذر.

مُنهن مهاڏو: مُهڙ / مهاڙ / اڳياڙي.

مُنهنُ مُهاڙ: موهڙ / اڳياڙي / مهاڳو.

منهن مهاندا: صورتون / شڪليون. مثال:

(۱) ڪن جا ڪوجها منهن مهاندا- ڪن جا پاڇا چنڊ، اڙي.

(سروپچند شاد)

(۲) منهن مُهاندا جن وجهن، مُلهه موتين موڙا ڪري،

پيو سکهي ٿاهي نه ساڳي، سوڪٽي سوڙها ڪري (؟).

منهن مهاندو: شڪل / شبيهه / مک مکڙو / صورت / چهرو / پيشاني / ٻوٿ / دوناڙ / شباهت.

مُنهنَ ٻچڙو سوڪڙ مُنهون: ڪاوڙيل / متن ڦوڪيل / ڦوڪيل شوڪيل / ميڇريل / گهنڊُ پيل.

مُنهن پر ڪَنڌ پر: اونڌي مُنهن / اونڌو.

منهن ٽوڙ متاڦوڙ: متي ڦاڙڻ جهڙو / سخت / دندان شڪن.

مُنهن روز بي مهار: ڇڙواڳ / آزاد / بي لغامو / گور / بيڇيو / نافرمان / اٿليو.

مُنهن- ڪارو بد- افعالو: بي ڪردار / بدافعال / خراب / ذليل / خوار / رُسوا.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

مُنهن مِٺو موهڻو: سهڻو / خوبصورت / حسين / سُندر.

مُنهن مير مُنهن اولداهي: سانجهي / اَجهندو / انڌيرو / نِماشام.

مِڻ مڻ مِرمر: پِڻ پِڻ / وس وس / پُٽڪو / چپن ۾ ڳالهاءِ.

مٿيادار مٿيار: (مٿيا: نور / جوت / تيج/تجلو / روشنائي / سُونهن) مٿيا وارو / نورَ وارو / سهڻو / حسين / سونهن ڀريو.

مٿين ماٿين: (مٿن جي حساب سان، مثال:

مال آهي مٿين، جنهن کي ڳَڻي ڪٽيا): جهجهو/ جام.

مواڙ متارو: ٺلهو ٺيرو / سگهارو / معذور/ هٺيلو.

موافقت مطابقت: جهڙائي / ساڳيائي / برابري / هڪجهڙائي.

مويي مُربي: وڏو / سڀ کان وڏو ڀاءُ يا پُٽُ.

موت هلاڪت: (موت: فوت): مرڻو / لاڏاڻو / هالاڻو / انتقال / رحلت / چالاڻو.

موتي فوتي: مئل ماڻهو / مَرهياتُ / مرحوم.

موتي ماڻڪ: هيرا لعل / هيرا جواهر، مثال:

موتي ماڻڪ مال گهڻيرو، ڏينڊءِ ڀيلي، سائين،

ٻـئـي در وچ مَر، ڪـيـڏانـهـيـن (مير شاهہ عنايت)

موتي مٽيو: هيرو / رتن / موتي داڻو / ٻيڙو / گوهر / دُر.

موتي هيرا: لال / جواهر / ماڻڪ، مثال:

موتي هيرا "مصري" چوي، ڀانيان نسورا نانگ،

تـنـهـنـجـي مـاڙيـن، دلڙي مُنجهائي (مصري شاهہ)

مونمل متارا: مونمل: مل / ملهہ (پهلوان) جي موت ڏيندڙ / مقابلو ڪندڙ): بهادر / سورهيہ / دلير / جوڀ جوان / سگهارا متارا / ٺلها ٺيرا.

مونيار پوتار: رئيس / حسب نسب وارو / خانداني / بنيادي.

موج بهار / موج بهاريون: بهار جي موسم جو لطف، مثال:

جنهن ۾ قرب ڪچهريون پياريون،

جنهن ۾ ميلا موج بـهـاريـون،

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

جنهن جي ماٿهو، ماٿهو، ۾ آ.
الــفــت جي آبــيــس!
الاهــي پنــهنجو پيارو ديس! (سرويچ سجاولي)

موج مستي: لهــر/ ڇُل ڇولــــي/ سرور/ اُمــنگ/ لهرو، خوشــي ، جي لهـر. مثال:

(۱) مـنـجهـ مـحبت محو تـي ويا
مـــوج مـــستي کـن مُشـيــر. (مولانا ثناالله ثنائي)

(۱) سوين سهڻيون ميهار آهن اجايي.
اجا مـوج مـستي ۾ مهراڻ آهـي. (عبدالڪريم گدائي)

(۳) خوشيون موجُ مستيون ۽ ميلا جتي هئا.
سچو ماڻ سارو سوماندڻ آهي. (عبدالڪريم گدائي)

موچارو مـوهـڻو: سهـڻو /سدا مور/ ٺاهُوڪو/ عمـدو/ لائق/ فائق/ پـلارو / سـگهورو.

موچڙو کوسڙو: جتيءَ جو هڪ پير/ پادر/ جُوتو / ٺوڳرو/ ڪلو. (مثال: ڪڻ ڪلو تہ ڏيڻي پلو!)

موچي سوچي: (موچي: موچڪو ڪر ڪندڙ- سوچي: سو چڪو ڪر ڪندڙ): چمر جو ڪم ڪندڙ / جتيون ٺاهيندڙ / ڪفش دوز/ چمر رڱيندڙ.

موڏو روڏو: ٺوڙهو / مٽي ڪوڙيل / گنجو.

موذي مرچوٽ: (موذي: ايذاءَ پهچائيندڙ: مرچوٽ معنيٰ ڪنجوس): پيسي جو پوڄاري / پائي تي ساهـ ڏيندڙ / چمـچوس / مکي چوس / چِچِي مارُ.

موذي مردود: انسان دشمن / هچارو.

موذي مُنکر: موذي: ايذاءَ رسائيندڙ-مُنڪر: خدا جي خدائي کي نہ مڃيندڙ): مڪرُوهہ / دَهريو / ڪوتو / ظالم. مثال:

ديـــن وڏائـج، ڪُـفـــر ڪنبـــائـــج،
مـــوذي مُنـــڪـر مـــاري مـنـائــج،
اڇن منجهہ اسلام - روز اهان جي راهہ نهاريان!
(حسين بخش شاهہ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مور ڀور: (مورجڻ: ٽئين سر ڦٽڻ / ٽئين سر اُپرڻ- ڀورجڻ: انگورجڻ/ ڳونچ جهلڻ): ڦوٽهڙو / نئون اوير / ڳونچ.

مورُ لاڏو: ڪهوٽ راجا / ٻَنو / سهڻو/مور جهڙو/ لاڏلو/ شهزور/ شاهي زور رکندڙ يعني ڪهوٽ. مثال:

(۱) هت تا اچن خان، منهنجا مور لاڏا (ڳيچ)
(۲) منهنجا مور لاڏا، شهر شهزور لاڏا!
ڪلي ويهه ڪٽ تي (ڳيچ)
(۳) هن اڱڻ تي ڪهمين مور لاڏا!
منهن جا مور لاڏا، شهزور لاڏا! (ڳيچ)

مور شهزور: ڻاهوڪو / بهادر / سُورهيه / جوان/ جوڀ.

مور ملوڪڙو: (مور: مور جهڙو سهڻو): ڻاهوڪو/ دلربا / محبوب/ من موهڻو.

مورُ مُنڍ: مُور: (بنيادي رقم/ مُوڙي جنهن تي فائدو يا نقصان ٿي سگهي ٿو):مورهين منڍ ڪان/ماڳهين (ماڳ ڪان/منڍ ڪان)

مورُ موڙي: اصل رقم / ڏنڌي ۾ لڳايل شروعاتي رقم / سرمايو.

مورڪ موڳو: بي عقل/بي وقوف/ نادان/احمق/ ٻوڪ/ اناڙي/چسو.

موڙَ مُڪٽ: سِهرو / ڪلنگي / ڪُلاهه / ڇَٽُ / مُنگهٽ.

موڙَ مَروڙ: (موڙڻ مروڙڻ): وڪڙ / وراڪو / آڪيڙو / وڙُ / وٽُ.

موڙ موشو: موڙ- منهن موڙي ڇڏڻ: پردو ڪرڻ): حجاب / شرم/ لڄ / پردو/ ستر پوشي.

موڙو مائو: (موڙو: جهڪو، مثال: ڏندو موڙو آهي): اگهن جو گهٽجڻ يا گهٽ وڪرو ٿيڻ.

موڙو موڳو: منجهيل / موڳاٽيل / وات پٽيو.

مُوڙيون مُونڙيون: ملاڪڙي ۾ ملهه وڙهڻ جون اٽڪلون. ملهه هڪٻئي کي ڪيرائڻ لاءِ جاٽا هٽندا آهن ۽ مونڙيون ڏيندا آهن

موڙهل سُوڙهل: مُنجهل / مُنڌل / اُجهيل / وائڙو / ڪِڪو وِڪو/ گهٻرايل / وِسوڙل / ڀِٽڪيل.

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

موڙهو توڙهو: منجهيل / مُنذل / وائڙو / وياڪل.

موڙهو سوڙهو: موڳاتيل / مُنجهيل / وياڪل. مثال:

سچو ڏينهن مُوڙهو سوڙهو ويٺو آهي!

موڙهو مُنجهيل: مُنذل / موڳاتيل / مُوڙهل / وائڙو.

مُوڙهو مُنذل: موڳاتيل / مُوڙهل / مُنجهيل / وائڙو.

موڙهو موڳاتيل: مُنذل / وياڪل / مُوڙهل / مُنجهيل.

موڙهو موڳو: مُجهيل / مُنذل / وائڙو / موڙهل.

موڙهجڻ منجهڻ: (موڙهجڻ: مُنجهي پوڻ):

طالب هوئين نه مڃُ تقدير، اُتي موڙها ڪئين مهمير

(مولوي شفيع محمد "هاتف"): بتال ٿيڻ/وايون ولهڙيون ٿيڻ.

موشو ماٺو: (موشو:شرم وچان مُنهن لڪائڻ): ناز نخرو / ناز انداز/ نڙ نخرا/ستر پوشي / ماٺو.

موشو مرَم: (موشو: شرم. مثال: هڪ عورت ٻيءَ کي چيو: اڙي ڇڏ ڪٿي موشو!): حيا / لڄ / پردو / لِڪَ (ڌارين کان پاڻ لڪائڻ)/ پرهيز / پاسو / ستر پوشي.

موشو مُنهنَ موڙ: (شرم کان مُنهن لڪائڻ): پردو / ماٺو / ناز نخرو / ستر پوشي.

موڪلائي توڪلائي: موڪلائي روانو ٿيڻ واري حالت /جدائي / الوداع.

موڪرو ويڪرو: ڪشادو / وسيع / ڪُليل.

موڪا چوڪا: موڪا: موڪ (موڪڻ): وهانءَ شادي ۾ ڪم ڪندڙن / ڪاسبين / ڪامڙين کي پني مُراد طور لاڳ جي مليل رقم.

موڳاڻ مُنجهاڻ: موڳاڻ: منجهاڻ. مثال:

ڇنيڻ ڇير جي ڇُپي ڇپيائي،

مرد وڏا مهمير موڳائي... (ولي سروري): حيران پريشان ڪرڻ / وايون بتال ڪرڻ / گهُماڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

موڳو اوڳو: مَنجهيل / وائڙو/ وات پٽيو (جنهن جو حيرت ۾ وات پٽجي وڃي)
موڳو مٽر: (مٽر: مٽرن جي دال وانگر اٽيو ايوڳو): مَنجهيل / سادو / وائڙو / وات پٽيو. مثال:

نہ جنهن موڳي مٽر کي ماٺ جو معلوم مُلهہ آهي
ڪلو تنهن خام جي کٻ تي سَڪل لاهي لڳائن ٺا.

(محمد صديق مسافر)

موڳو مَچو: مَنجهيل/ مُنڌل / غافل / مُوڙهل. مثال:

مـرد غافـل ڪيـر رهـ، موڳا مچا بيدار ٿي،
جا ٻڌي تو ڳنڍ ڳُهري، چوڙ سا هوشيار ٿي. (انجم هلائي)

موڳو مڙهہ: (موڳو: غش / بيهوش / سُست ـ مَڙهَہ: لاش/ هميشہ جي غشي يا ننڊ ۾ پيل انساني جسم): وائڙو / ڳهيلو/ موڙهل / موڳاٽيل. مثال:

بخشائيندو بديون هن موڳي مڙهہ مٿان (گمنام شاعر)

موڳو مُنڌل: مَنجهيل / وِسوڙل / موڳاٽيل / موڙهُو سوڙهو. مثال:

ڪڏهن سطانَ، صاحب سوڀ وارو،
ڪڏهن موڳو مُنڌل، مزدور آهيان (پير شاهنواز عارف المولائي)

موڳو مُوڙهل: وِسُوڙيل / منجهيل / مُنڌل / پريشان / موڙهو سوڙهو / ڳهيلو / وائڙو / موڳاٽيل. مثال:

ساڳيو سـارنـگ، سوئي سانـوڻ، سـائي سـرهي سنڌ تي،
موڳو موڙهل مان رڳو، من کي ميجائڻ آيـو هـان (تمريان)

مول مقصد: حاصل مطلب.
مولاٽو / مولهاٽو مولهو: پڳڙ/ پٽڪو/ ڪلنگي واري پڳ/ ڦيڙهہ
مولو مختيار: مؤلو: مولي. مثال:

مـون سـان مـؤلـو ڪـندو ماڙ-
مـون سـان الله ڪـنـدو مـاڙ! (شاهہ): الله تـعاليٰ / قـادر.

مولا علي مشڪل ڪُشا: (مشـڪل ڪـشا: حضـرت علي رضہ جو لقـب): مشـڪل آسـان ڪـندڙ. مـثال:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جي خطائون مون هتان ٿيون، تو کيان توکي صدا،
معاف ڪر مولا علي مشڪل ڪشا جي واسطي! (مست)

مُومل جهڏل: مومل، مومل جهڙي سهڻي عورت/ سهڻي/ من موهڻي/ وسن جهڙي/ ڪنوار GLAMOUR GIRL. مثال:

منهن جو سوڍل پانهن لوڏيندو، مومل ماڻيندو،
مومل ماڻيندو، جهڏل آڻيندو. (ڳيچ)

موڳجهه ملال: مونجهارو / ڳڻتي. مثال:

بي ٿر بند کيو بد حال،
ماريو مون کي مونجهه ملال (مولوي نبي بخش "نحيف")

مونجهه مُنجهاڻ: منجهاڻ: مونجهارو. مثال:

ماڙيءَ سندي مون ڏٺي، من تان لاهه منجهاڻ
(خليفو نبي بخش لغاري "قاسم"): مونجهارو / ڳڻتي.

مونجهارو مونجهر / مونجهارا مونجهر: (مونجهارو: منجهي پوڻ واري حالت - مونجهر: منجهي پوڻ واري ڪيفيت): موڙهت / ڳانڍوڙ / واٽڙائي / آنڌ مانڌ / پريشاني / رولو / گڙٻڙ. مثال:

سائين آئي سنسار ۾، ويا مونجهارا مونجهر.
(هدايت علي فقير رڏ)

موهن من موچارو: موهڻو / موهيندڙ / محبوب.

موهن منوهر: چِت چريو ڪندڙ/مست بنائيندڙ / موهيندڙ/ ساجن / لالن / پرين / محبوب / دلربا.

موهڻ مَندڻ: جادو ڪرڻ/ چِت چريو ڪرڻ/موهت ڪرڻ/ مست بنائڻ/ منُ ليائڻ/دل کسڻ/مفتون ڪرڻ/وس ڪرڻ.

موهڻي مَندِڙي: موهيندڙ/ مندِ (جادو) ڪندڙ/ڪامڻي/ سدا ملوڪ/ ساحره (سِحر / جادو ڪندڙ).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مَهہ مُنير: (مهہ: ماهہ؛ چنڊ): ماهتاب/ چنڊ/ قمر/ چندرما. مثال:

مرسل مهہ مُنير جا آءُ تي پهہ پُچايان پنڌ   (عبدالخالق)

مُهاڏو مُهڙ: اڳ/ مُهاڳ/ مُهاڙ/ اڳياڙي (مهاڏو اٽڪائڻ: مُنهان منهن ٿيڻ/ سامهون ٿيڻ/ جنگ جوٽڻ).

مُهاڙ مُنهن: مک/ مُهاندو/ مهاڳ/ مهاڳو/ اڳياڙي/ جاءِ جي مُهاڙي/ اڳنڌ/ پَڌَر.

مهانگ مهانگائي: ڳرو اگهہ/ تيزي/گراني/آڪرائي/قحط/ ڪال.

مُهاڻا ميرا: (ميرا: ملاح جن جو ڪم مڇي سان هوندو آهي): ادلاگدلا/ گدلا گندرا/ ڪڪيءَ هاڻاجن جي بدن مان مڇي جي ڌپ اچي/ مير بحر.

مهت مان: مهت: مان. مثال:

مهت ڏيندس مولوات بديون بخشا ئيندو.

موڪي آهي اميد الله ۾ (شاهہ: سُر سارنگ):

عزت/ آبرو/ سوڀ/ فتح/ ڪاميابي

مهٽ سهٽ: (مهٽڻ سهٽڻ: هٿ ۾ لوڙڻ/مروڙڻ/ اُجرو ڪرڻ): اجائي اُجرائي/ صفائي/ رهتو رڳڙو (رڳڙڻ)/ مَلَ (مِلڻ)/ مالش/ چنڊ ڦوڪ/ ٺاهہ ٺوهہ/ بدن جي صفائي. مثال:

پوءِ مهٽي سهٽي مِنٽ ۾، ڪنڌ ترت تيار   (صالح سنڌي)

مهر محبت: پيار/ چاهہُ/ چاهتَ/سَنيهَ.

مهر پرور مهربان: ٻاجهہ وارو/ احسان ڪندڙ/ وڙائتو(وڙ: ٿورو/ احسان ڪندڙ)/ ديالوُ (ديا/ ٻاجهہ ڪندڙ)/ ڪهل ڪندڙ. ڀلائي ڪندڙ/ رحمدل. مثال:

اڄ اگڻ منهنجي پيارا، پرت مان پيرا ڀري،

مهر پرور مهربان مون تي اچو ڪا وَرَ ڪري. (گمنام شاعر)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

مِهري ناري: زال / عورت / نار / استري (زال).

مَهڙ سَهڙ: اڳڙائي / مڙهيل مَيار.

مَهڙ مُهاڳو: اڳ/ اڳيـاڙي / آڳو / مُهـاڳ/ مـهـڳ / مُهـڙو / مُنـڍ FRONTAGE.

مَهڙ متير: مَهڙ (م تي زبر: مه/ مها: متاهون / وڏو / تمام وڏو/ مـهـ يـا مــهـا، جي تڪـبيـري صـورت-متيـر: متـاهـون): مان شـان وارو. A DIGNATORY.

مَهڙ ميڙ: (مَهڙ: اڳڙائي/ڪنهن معاملي جي ڪيل شروعات / جهيڙي جو مُنڍ – ميـڙ: نيڪ مـرد ميـڙي اچڻ/ آڻ مـجي پنهنجو ڏوهـ سـمـجهي ڪنهن وٽ هلي وڃڻ/ پاڻ ڏي "مـهـڙ سمجهي، "ميڙ" وٺي وڃڻ): ڏوهـ جي قبوليت / هار مڃي معافي وٺڻ واري ڪارروائي.

مهلَ ويلَ: وقت / ٽائو / ويرم /عرصو/سمو/ساعت/گهڙي / پل.

مهلائتو ويلائتو: مهلائتو: وقتائتو. مثال:

مهلائتا مند تي جي موٽي وسن مينهن. (گل محمد قلبي):

مهل سر / پوري مهل تي /وقتائتو / وجهائتو / مُندائتو.

TIMELY / AT THE PROPER TIME

مُهلت مُدو: مقرر ڪيل وقت.

مهل مِني ٻيج ٻني: (اسرويل ڪي "مني مهل" سڏيو ويندو آهي): صبح جو سـويل/ گـهـوٽ ڪنوار کي لائن ڏيڻ جو ويلو/ ٻـني رات / رات جو پـويـون حـصـو/ پنيـراڪو/ سـهـاڳ رات جـــي آخـري رسـم، مثال:

ٻــيــج ٻــنــي رات، ڏاڍو رنـــگ لايـــو،
مــــهــــل مـــنــــي رات ڏاڍونـــرنگ لايـــو
منـهـنجـي لاڏل جـوتـيو لايـو سـجـايـو (گيچ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مهمان تائي: (مهمان: مسافر- تائي: تايل تپايل / سفر جو ٿڪايل يعني مسافر): مسافر/ دعوتي / ساڏي.

مهمان مڙو: مـزمـان/ دعـوتـي /مـسافـر.

مهميرلکمير: مهمير: مهامير: وڏو وير- لکمير: لکن جو مير/ اڳـواڻ): بهادر / سرواڻ.

مهڻواوراڻيو: عقاب/ وينڻ/ ڏوراپو/ اوپالو / سَهم/ طعنو / ميار.

مهڻو طعنو / مهڻا طعنا: وينڻ / ٽوڪون / اوپالا /سهمون.

(۱) مُلڪ تنهن جي مان منا اڄ دل ڏکايو ٿو وچان

مهڻا طعنا لوڪَ جا، سر تي سهايو ٿو وچان (الله بخش هالائي)

(۲) پـاڙي واريـون روز پـلينديـن،

مـهڻا طعنا منهن تـي ڏيـنـدين (منٺار فقير راڄڙ)

مهڻو ملامت: طعنو / ميار / ٽوڪ. مثال:

طعـنا تـنهـن جـا مـهـڻا ملامت

لـــڪ لـــڪ پـــلايـون پـايـون (فقير غمدل سائين)

مهو مڇر: مڇر / ڪُتِ / سنهڙا جيت. (جمع: مها مـڇر)

مهو مڪڙ: مڪڙ ۽ ٻيا اهڙا جيت. مثال:

تنهن جون قـدرتون قـادر ڪوڙئين،

ڪـڪ پـن مـها مـڪـڙ مـاڪـوڙئـين

ســاهـ ســيني ۾ جــوڙيـون جـوڙين

ڪـا حـڪـمـت تـو هـلائـي هـلائي (منٺار فقير راڄڙ)

مهينو ماسو: (ماسو: مهيني جو عرصو. مثال: چوماسو: سانوڻ جا چار مهينا): مهيني جو عرصو

مـهـيني مـاسي: ڪـڏهــ نڪـڏهـن. OCCASIONALLY / ONCE IN A BLUE MOON

مهينو ماهہ: مهينو/ مهيني جوعرصو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

موٺي مٺي: هنيل / ماريل / برباد ٿيل. مثال:

جان جي جيري اٿم، تن کي سنديس تاريءَ تڳاءِ،
وس لڳي واڪا ڪندي، موٺي مُٺي، منٺار ڪـــــي
(حافظ حاجي حامد تلڙائي)

ميا اُٺ: ڪرها / توڏا / بوتا. مثال:

ميـــا اٺ ميـــهار ٻــا مـــوچارا مــچــن (راضي فقير رند)

ميا مال: (ميا: مايا / دولت - مال/ چوپايو مال / مال اسباب) ڌن دولت/ مال/ دولت. مـثال:

ميـــــا مال هـــــڪـــڙا ڇُــڙيا جـــهـــنـــــگ ۾،
ٻيـــن ڪـــي هنيائون ٻڌي، تنگ ۾ (شمس الدين بلبل)

ميا متارا : (۱) ميا: (اُٺ- متارا: سگهارا يعني اُٺ): اُٺ/ ڪرها/ بوتا/ ڏاگها. مثال: تن اُنــ اوٺــارن اوڳـــــن ڪـــــي،
تن مـــــيـــــن مـــــتـــــارن مـــــوڳن ڪـــي،
تـرس ڪـــونـ پـيــــــو، تـن تـو ڏن ڪـــي،
جيـــــــڪـــــا ٻانيڻ هت ٿـي ٻوهـاڙ ڪـري
(۲) سگهـــــارا / آســــودا / خوشـــــحــــال.
(رئيس امام بخش جتوئي" صابر")

ميا موڏ: (موڏ: اُٺ): ڪرها / ڪرهل / توڏا. مثال:

ڪـــرهـــا ڪـــوٺ، ڳچيءَ ڳـــل پـــائـــين،
ميا موڏ متان مُڪرائين، ڀهچو ڀهرين پور (مصري شاهه)

ميا مهاڻا: ملاح / مير بحر / مڇي مارڻ وارا.

ميڄڻ ميٽارڄڻ/ميسارڄڻ: ڏهي وڃڻ.

ميٺ محبت: پيار/اُڪرنج/ چاهه / چاهت. مثال:

ايڪو الفت هُن جي فطرت،
ميٺ محبت هُن جي عادت

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ميٺ ميناج: پيار / الفت / محبت.

ميچڻ ماپڻ: ڪڇڻ/ ماپڻ/ مٽڻ/اندازو ڪرڻ.

ميرپير: وڏو ماڻهو / اهم شخصيت، مثال:

مڙيا سهسين ماڻهو، اچي مير پير (مل محمود پلي)

ميرَ مٽي: ميراڻ / ميرائي / غلاظت / گدلائي / ڪاراڻِ.

مير مُرسل: رسول پاڪ / نبي ڪريم صہ. مثال:

(۱) گناهن سان ڀريل آهيان، مگر اُميد آ "عارف"
مُحابي مير مرسل جي، سڄڻ جو سانگ سرٽو آ
(پير شاهنواز عارف المولي)

(۲) لحظي ۾ تو ڇڏائي، لک درد مير مُرسُل،
عيسي رهيو عجب ۾، اهڙو طبيب آهي.
(مولوي غلام رسول جتوئي)

(۳) مٺا مير مُرسل وڻي هل مديني،
آهيان ٻانهي گولي، اصل آءُ قديمي (گيچ)

ميرا سيرا: گدلا/ مٽيءَ هاڻا/ گندا. مثال:

اسين ڦيريدار فقير – او،
ميرا سيرا ويس اسان جا(نوابِ نور احمد خان لغاري" مسڪين)

ميرا مندا: ادلا / گدلا / مٽيءَ هاڻا. مثال:

ترت توبهہ تن ڪئي، منظور ٿيا ميرا مندا (رڪيل شاهہ)

ميرامهاڻا: ڪکيءِ هاڻا / گدلا.

ميراثي سپڙتائي: ڳائڻ وڄائڻ وارا / ڌڪڙن ڍولڪن وارا.

ميراثي مڱڻهار: منگتو / مڱڻو / ڀٽ ڀان / چارڻ ٻارڻ / راڳي / قوال.

ميرانجهڙو ميريرو: البت ميرو / ميرڙو / ڪجهہ ميرو.

ميرو سيرو: مٽيءَ هاڻو/ گدلو. مثال:

منهنجي ميري سيري ڳل تان – رت جو لڙڪ وهي وڃي ٿو.
(امداد حسيني)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ميرو ڳچيرو: (ڳچيرو: ڳچ / مٽيءَ هاٿو)، ڳدلو / ميرانجهڙو.
ميرو ڳدلو: ڪِنو / ڪوجهو.
ميرو مٺو: اندر پليت / اندرجو ڪارو / مُنافق.
ميرو مدو: اندر جو پليت / مدخواهه / منافق / بد خواهه
ميرو مندو: گناهه / پاپ / قصور، مثال:

صدقي صحابن جي ڪج تون معاف سڀ ميرو مندو،
در اوهان جي دادلا! هي پيو اچي بيچڙو بندو.
(عبدالحڪيم "واجف")

ميرو ميرانجهڙو: ڳنڊو / مٽيءَ هاٿو / غليظ / ڳدلو / ڪنو.
ميري سيري: ادلي / ڳدلي / ڪوجهي / ڪِني، مثال:

(١) ميري سيري جي پنهون پرت اوس پرکيندو،
ڪر اچي دل تي صفا (محمد صديق مسافر)

ميري مدي: (ميرڙي مدڙي): ڪني/ڪوجهي / اندر پليت.
ميري مندي: ادلي / ڳدلي / ڪني / ڪوجهي، مثال:

(١) هي ٠ جاڳندي آسروندي،
ميري توڙي آهي مندي (هادي بخش شاهه مسڪين)
(٢) ڏڪيندا اچي ڏول منهنجي ڏلائي،
ڪندا معاف ميري ٠ منديءَ جي مندائي. (موتي پرڪاش)

ميرڙي مندي/ مندڙي: ادلي ڳدلي/ ڪِني ڪوجهي/ڪِنڙي ڪوجهڙي، مثال:

(١) جيڪس هيس ميري مندي ويڙا ڇڏي جيڪس بندي،
ڪوتي ڪري سائين سندي (آخوند صاحب ڏنو)
(٢) آءٌ بنديائي ميري مندڙي
جيهي تيهي سائِن سندڙي (نانڪ يوسف)
(٣) تنهنجي باب جي بيشڪ بندي، آهيان توڙي ميري مندي
ڪوتي ڪري سائِن سندي، ٻانهي ٻدل، ڳڻ ڳنيل
(پير رشدالله شاهه)

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

ميري مياري: ميار جي ميراڻ واري/ مهڻن هاب / مهڻي وهيڻي.

ميريون مدايون: گهٽتايون/ عيب/ ڪمزوريون. مثال:

(۱) ميٺ "مظهرالدين" جون، ميريون مدايون معاف ڪر

آءُ مون آڏار اڄ، چــا لاءِ تو پــاسو ڪــرين.

(پير مظهرالدين شاهه شهر ٽلاهه تعلقو لب دريا)

(۲) ڪر بخش اسان جون هي سيئي ميــريون مــدايون

تو آهين پــلو ڪــر ڪــي پــال پلايون...

(مرزا قنبر علي بيگ حيدري)

ميريون منديون: ادليون گدليون/ گنهگار/ عيبن هاڻيون مثال:

بيڪسن ڪي پاڻ تو پــالي، ميريون منديون تان سنڀالي،

خوب خامــي ويــو ڪــو خاميــئــڙو (نانڪ يوسف)

ميرايون مدايون: گهٽتايون / اَوگـڻ / عيب / گناهه. مثال:

مير ميـــرايون مـــدايون، مون ڪيون ڪيئي ڪئيون

(محمد اعظم هگورو)

ميڙ چونڊ: (ميڙڻ چونڊڻ: گڏ ڪرڻ ۽ ان مان چونڊ ڪرڻ): سهيڙ/ سوڙ سَنوار/ سموهَ.

ميڙسيڙ: (ميڙڻ سيڙڻ: گڏ ڪرڻ/ گڏ ڪري رکڻ): گـڏ ڪيل رقم/ جمع ڪيل ڏوڪڙ.

ميڙ منٿ: آزي / نيزاري / آزي نيازي / ايلاز. مثال:

(۱) سگ ٻاروچا، سرتيون ٻينر، ويڙا ٻچي،

مٺــي جــي ميڙ منٿ،محب ڪانــ مچي

ڏڙ ڪان ڏار ســري، ســورن آهـــ ڏري،

اٿـــــر امـــــيـــــدون الا! (رمضان ڪنير)

(۲) مــيــڙ منـــٿ ڪـــان منهڙو متـــائيـــن،

ڏيـــل اهـــو ڏک ڏاري، وي. (محمد خان غني)

(۳) ڪنديس وڏا وس، ڪنديس مـــيـــڙ مـــنٿ،

ادل، مون ڏٺو هــو ننــڊ مــان جاڳائي (ڳيچ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ميڙ منٿون: آزيون نيزاريون / ايلاز. مثال:

ڪندا ميـــڙ منـــٿون ۽ آزيـــون نـــــزاريـــون،
اوهان لاءِ فـــي الحـــال، ٿينـــديون بـــهاريـــون،
مگـــر باڊ رکجـــــو انهـــن جـــون عياريـــون،
ڪندا ڪر ڪيئي پوءِ ڏکي دوست ڏاريـــــون (مرتضيٰ)

ميڙڻ گڏڻ: ميڙي گڏ ڪرڻ/هڪ جاءِ ڪرڻ / هٿيڪو ڪرڻ. مثال:

مَلان، جـــا تون دنيـــا تـــو ميـــڙين گـــڏين،
مهل مهلت حسرت ڪـــري ســـا چـــڏيـــن!
(مولانا ثنا الله ثنائي)

ميڙڻ ملائڻ: ڪـنـــو ڪـرڻ / گـــڏ ڪرڻ /ميلاپ ڪرائڻ/ ملاقات ڪـرائـــڻ. مثال:

سڳَ پِـــريـــان جـــي سسئي، ميـــڙي مـــــلائـــي
(شاھ: سر سسئي آبري)

ميڙوميڙاڪو: ميل / ميلاپ / ملاقات / گڏجاڻي / ميڙاءُ / ميلو.

ميڙو ملاڪڙو: ميڙو: ميلو- ملاڪڙو: ملهه راند جا مقابلا): سنڌ جا روايتي ميلا ۽ انهن ۾ لڳندڙ ملهه راند جا دنگل.

ميڙو ميلاپ: ميل / ميلو / گڏجاڻي / ملاقات / ميڙاءُ.

ميڙي چوڪڙي: گڏ ڪيل رقم / بچايل رقم SAVINGS ، مثال:

زندگي جي ميڙي چونڊي خرچ ڪري اولاد کي تعليم ڏياريائين!

ميڙي سيڙي: (ميڙڻ سيڙڻ: گڏ ڪرڻ): گڏ ڪري/ هڪ جاءِ ڪري، مثال:

وينگس تڙ تي ميـــڙي سيـــڙي، ميٺ ملي ۽ وارن ويڙهي
(ابراهيم منشي)

ميڙيل چونڊيل: گڏ ڪيل رقم / پاچي رقم / بچايل رقم / موڙي.

ميڙيل سيڙيل: گڏ ڪيل / پاچي رقم / بچايل رقم / رقم / موڙي.

ميو / ميئو مُهاڻو: (ميو- ميئو: مهاڻو) ميربحر/ ملاح/ مڇي ماريندڙ.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

ميوا قُل: ميوات / ثمر / لاپ. مثال:

ميوا قُل مان ڇـا ڳٽيان، ڪـن سـجدا سـڀ شجر.
(ڀيڙو فقير ڪنيار)

مـَـهي ڪير: ڏهي/ ڪتو ڪير. مثال:

مهي ڪير ڏنئرو مــڪڻ ڪــي ولـــوڙي (تاجل بيوس)

مهي مکڻ: ڏهي/ ڏؤنرو. مثال:

مـهـي مـکـڻ ۾ مـانـڙي،
جيـڪـو نـانـو جـيـئـن جـا.
آءُ تنين جي ٻـانـهـڙي (تاجل بيوس: ٽيڙو)

مهي ولوڙ مانداڻُ: (مهي ولوڙ: مهيءَ کي ولوڙڻ واري ڪاروائي): لوڇ پوڇ / آنڌمانڌ / مصيبت / بيقراري / تڪليف / اهنج /ايذاءُ.

مَهلي مِهري: (مهلا: عورت): ناري / نار/ زال / سهڻي عورت/ خوبصورت زال / سهڻي من موهڻي عورت.

مهينو ماسو: ماهہ / ماسُ / مهيني جا ۴ هفتا/ گهٽ وڌ ۳۰ ڏينهن.

مهيني ماسي: ڪڏهن ڪڏهن / ورلي / ڇتيءَ ڇهہ ماهيءَ.

RARELY / ONCE IN A BLUE MOON

مٿتُ مُڙهہ: لاش / جنازو / ميت/لوڙهہ/مُڙهو.

مٿپ ماپ: ڪَچَ (ڪچڻ) / ماپو / پئمانو / ماڻُ / تور.

مٿل مري ويل: بي جان / مُردو / مَرهيات (جنهن کي رب مرهي)/ مرحوم/ لاڏاڻو ڪري ويل.

ميگهہ ملار: ساوڻ جي موسم / جهڙ / آگر / ڪکرن جو پرجي اچڻ / جهڙالو. مثال:

(۱) اکيون ميگهہ ملار، صورت تهجي سڀ جـڳ موهيو
(شاهہ: سُر سارنگ)

(۲) ڪنجن پريا ڪيهہ انهيءَ جا، ڍرگهہ سارنگ ميگهہ ملار
(الهداد ڪرمتي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٣) ڪڪر جنهن کي ڇانو ڪري، مٿئون ميگهه ملار
(جلال ڪتي)

ميل ميلا: (ملڻ ميلڻ: گڏجڻ): ثقافتي گڏجاڻيون / ڪنهن اولياء جي درگاهه تي ٿيندڙ عرس جي موقعن جي لڳندڙ ميلا. مثال:

ناچ ناٽڪ، ميل ميلا، ڏينهن ڏون،
شهر يا شاديون ڏسي شادان نہ ٿي. (پير شاهنواز عارف المولي)

ميل ملڻ: ميلاپ / گڏجاڻي / ملاقات. مثال:

وري ميل ملڻ ٿئي، محشر ۾ موچار (صالح سنڌي)
- مسلمانن جي عقيدي مطابق، مرڻ ڪانپوء وري ميلاپ / گڏجاڻي روز محشر / قيامت جي ڏينهن ٿيندي.

ميلُ موريانڻ: (ميل: ميرُ- موريانڻ: ڪَٽَ/ دل جو ميل/ اندر جو ميرُ. مثال:

اڄ آڪڙيا آئيا، سائوَڪي سَجاڻ
لاهيندا موريانڻ، رُڪَ ڪريندا پڌرو (شاهه: سر يمن ڪلياڻ): اندر جي ميرائي / ڪنڌائي / ٻيائي / ڪوٽُ.

ميلُ ميلاپ: ملاقات / گڏجاڻي / ڳانڍاپو / تعلق / لاڳاپو.

ميلا محبت: پيار / سِنڌُ / اڪرنج. مثال:

ميلا محبت مينگهه ملهار تيا،
برسات برهه برسائڻ ڪاڻ (فقير غمدل سائين)

ميلو مُلاڪڙو: ميڙ / انبوهه / هجوم / هڪ هنڌ گڏ ٿيڻ واري حالت/ سنڌ ۾ اوليائن جي درگاهن جي عرس جي موقعي تي ميلو لڳندو آهي جنهن ۾ ملاڪڙو (ملهه جو مقابلو) لازمي آئٽم هوندو آهي / ميڙاڪو / ميڙو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ميندي موڙ: گهوٽ جي هٿن پيرن کي لائڻ لاءِ ميندي ۽ منهن تي ٻڌڻ لاءِ موڙ. مثال:

تنهن جي مينديءَ موڙن رنگ لايو. سائن سوٽن رنگ لايو (گيچ)

ميگهه ملار: آڳر/ ککر/برسات جو پرجي اچڻ/مينهن جي مند. مثال:

(۱) ساز سنبا هيا سهيسن سارنگ، اج اتر ڏهون آيا آڙنگ
موٽي ميگهه ملار مچائي، صاحب ساوا ڪج تون تر بر.
(مجهول)

(۲) پنيا پرون پوٽر جان، اکيون ميـنـگهه مــلار
(جلال ڪتي)

(۳) "لطف" ازل جي سندر روپا، لاتو مــيـنـگهه ملار،
منجـي ويـو انـڌ ڪار. (لطف الله "لطف" بدوي)

(۴) وڄڙيون چمڪن، بادل آيا، تيئڙا ميـنگهه مـــلار
(پير شاهنواز عارف المولي)

(۵) جُهــڙ ڦڙ اکـيـون مـيـنـگهه مـلار،
نينهن جي آهي ريـت نـرالي. (پير شاهنواز عارف المولي)

(۶) ڪڪر سڀ ڪڪوريا، ڪري ميـنـگهه ملار.
(مُلا الله وسايو ڪفش دوز)

ميگهه ملهار: جهڙ/ آڳر/ مينهن جي مُند/ ڪڪر ڪارونيار. مثال:

(۱) وڄي تي وينا. ٿهي تي سٺا. وسي تو مينگهه ملهارُ
(شيخ عبدالرزاق "راز")

(۲) "مصري" هليا. موسم آئي، ڳايون مينگهه ملهار
- هـلـيـا : هـلـي آءُ - (محمد سومار شيخ)

(۳) جهڙا ڪجلا نيڻ ڪڪوريل، تهڙا مينگهه ملهار
(تاجل بيوس)

(۴) پسي مينگهه ملهار-مارُن مال آتاريا (تاجل بيوس، سرمارئي)

(۵) هُن پر مست موالي، هُن پر اکڙيون مينگهه ملهار
(تاجل بيوس)

(۶) رم جهم مينگهه ملهار نـه هــا
ڦـتـا لال لـيـار نـه هــا (تاجل بيوس)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٧) وسندا مينهن ملير تي، سانگين لهي سار،
ڪرڳل ڪندا ڪيترا، ڪڪر ڪارونيار،
جهڙ ڦڙ مينگهہ ملهار، سدا هوندا سنڌ تي (خاڪي جويو)
(٨) ساوڻ آيو سوڀ تي، موٽي مينگهہ ملهار (خاڪي جويو)
(٩) سدا وسن منهنجا سيڻ سنگهار
مارن تي وٺا مينگهہ ملهار ("لاڙاين جون لاتيون")
(١٠) جهڙ لايا جنسار، آئي مُند مينهن،
بنيا بادل بِرهہ جا، متئون مينگهہ ملهار
(حافظ عبدالله ڪلهوڙو)
(١١) پور وٺن جو نور نظارا مينگهہ ملهار
ساوڻ جا هي سارا جلوا تنهنجي لاءِ (شبير سيتائي)
(١٢) روح اسان جو رڇجي، ڏسي مينگهہ ملهار (صالح سنڌي)
(١٣) اکيون لاڏل جون سهٽيون چمڪن،ڪجل مينگهہ ملهار (ڳيچ)
(١٤) اسان جي بينسرو واري لعل ڪنوار،
جنهن جون اکڙيون مينگهہ ملهار (ڳيچ)
(١٤) الا اوسر لاهين، ٿين مينگهہ ملهار،
الا او الا! هادي الا الله (ڳيچ)
(١٥) جاڳيو تو مرڪي، مرڪي مينگهہ ملهار
جاڳي گل گيلاني، وو پيرا (ڳيچ)

مينگهہ ملهاري: جهڙ جي موسم/ ساوڻ/ برسات جي موسم. مثال:

(١) هتين پيرن ڪي حورن ميندي لائي آهہ،
متان مينگهہ ملهاري آهِ (ڳيچ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٢) بارش بخشش مينگهہ ملهاري

وسنو وسي ڪئي، جوءِ هماري،

هر هنڌ سبزي باغ بهاري (شاهہ محمد ديدڙ)

(٣) وٺا مينهن، ڪاڏم شينهن، مٿان مينگهہ ملهاري.

(راضي فقير رند) - نينهن جو شينهن.

مينگهہ ملهاريون: ملهارجڻ،مينگهجڻ؛ پرجي اچڻ)؛ آگر/برسات. مثال:

ملهاريون ڪري ڇو وسين تو ٻين وٽ،

فقط ڇو اسان لاءِ اڙنگ آهي (مرزا قنبر علي بيگ حيدري)

مينهن ملار: مينهن جي منڊ/ ڪڪرڪا رونيار/ برسات. مثال:

سهڻ سيارو سُپرين مٿان مينهن ملار

پهچائج پارن مان (مصري شاهہ)

مينهن واچ: واءَ سان گڏيل مينهن/ چوهي برسات/ تيز وسڪارو.

DASHING RAIN (مينهن واچ ڪري اچڻ : تڪڙو اچڻ / ڏوڪي اچڻ).

مينهاٽو ريجاٽو: (مينهاٽو: مينهن تي ٽيندڙ آبادي - ريجاٽو: زمين کي نهري پاڻيءَ canal water سان ريج وسيلي ڪيل آبادي)؛

مثال: ڪجهہ مينهاٽو ڪجهہ ريجاٽو.

مينهاٽي ريجاٽي: مينهن ۽ واهہ تي ٽيندڙ آبادي/ڪجهہ ميهاٽي ڪجهہ ريجاٽي.

مِيٺون موٺُ: ميٺون: گاهہ جو قسم جو لوسڻ جهڙو ٿيندو آهي، مٿرن ۽ ڪٽڪ جي پوک ۾ پاڻهي ڦٽي پوندو آهي- موٺ: گاهہ جو قسم)؛ گاهہ گلزاريون، مثال:

مرڪ اسان جو ميٺو موٺ،

جهر جهنگ جهانگي ٻڌن نہ ڳوٺ (بيوس رضوي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ميو متارو: جانئو/ قوي / سگهارو / جوپ/جوان / سگهو / تندرست.

مِيون مِيين: آقا / والي/ وارث / مولوي / عالم بزرگ جو لقب / ميان / ميانجي.

ميهر ميهار: مينهن وارو / مينهون چارينڌڙ/ مينهون پاليندڙ/ سهڻيءَ وارو ميهار. مثال:

كاهي پيئي كنن ۾، كري ميهر ميهار. (راضي فقير رند)

ميهڻو مهڻو: عيب / عتاب / طعنو.

ميڻي مهاڻي: ملاح عورت/ مُهاڻي / گندري، مثال:

(١) تون سمو سردار، آءٌ ميڻي مهاڻي آهيان،
(سچل سرمست)

(٢) تون سمو سائين، آءٌ ميڻي مهاڻي آهيان
مون لچ رهائين، جوپلءِ لڳس تانهن جي (سچل سرمست)

ميون /ميئون مهاڻيون: ملاحعورتون/ گندريون، مثال:

ميون مهاڻيون اهيراڻيون دمڙيون جن جو دام
(هادي بخش شاهه مسكين)

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

ن

(لفظن جا جوڙا: 322_ڪل لفظ: 644)

نااميد نِراس: بي آس/محروم/مايوس/ناڪام.

ناانصافي بي انصافي: ظلم/انڌير/انياءُ/ڏاڍ/ڏمر.

نااهل نالائق: ڪميڻو/ڪُڌو/ناقابل/بدتميز/اڏنگو.

نابالغ ڪمسن: اڻساماڻل/اڻ آزمودگار/صغير/وات ڳاڙهو.

نابري ناڪار: انڪار/مخالفت/وِروڌ/ٺپ انڪار.

نابُود معدوم: برباد/ختم/ويران.

نابُودي پائمالي: تباهي/بربادي/گهاٽ/نيستي.

ناتِر ٻانهي: غلام عورت/داسِي/گولي/نوڪرياڻي/ڪنيزڪِ.

ناتر نِماڻي: ٻانهي/گولي/ٻَڌي ٻانهي/پورهيت، مثال:

آهيان اصل اياڻي، تنهنجي ناتَر نِماڻي (ڳيچ)

ناتاريون نِجُهرا: (ناتاريون: - نِجُهرا: جهوپا) ڇنا/منهن، مثال:

ناتاريون ۽ نِجُهرا، ويو لٽي واءُ (تاجل بيوس)

ناتاريون نڙا: (نڙا: توٽا): توٽيون/ٻَجَر، مثال:

ناتاريون نڙا، ويٺا واءُ لٽي ويو (تاجل بيوس: سر سهڻي)

ويٽو: ٻيڙيءَ جو سُڪان.

ناتجربيڪار اڻ ڄاڻ: ناواقف/ڪچو/اناڙي.

ناتوڳانڍاپو: رِشتو/تعلق/لاڳاپو/مائٽي/سنبنڌ.

ناتوان بي بس: هيڻو/اڳهو/اَبَلُ/ضعيف، مثال:

ناتوانن بي بسن، هيڻن سنڌي امداد ڪر (غلام احمد نظامي)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ناتوان نادار: هيٺو/ ڪمزور/ ڪَنگال/ مُفلس/مُحتاج/عاجز. مثال:

عيب "بزمي" جاڳئي تون ير ڳڻيندين ڪيترا.

بس مڙيوئي ناتوان نادار جي پـارت اٿئـي. (نثار بزمي)

ناٿ سُوامي: پنڊت/ جوڳين جو لقب/ رکپال/ آقا.

ناٿَ نتڪا: ناز نخرا/ هٿناٽ/ لٽڪو چٽڪو/چاڳلائي/ ٽال. مثال:

ڪير عرض آزيون ملڻ لاءِ مٺا! پر.

ڪري ناٽ نتڪا نٽائڻ تان صدقي. (پير شاهنواز عارف المولي)

ناٽ نخرو: نٽ ناز/ نٽ نخرو/ نٽ سٽ/ ماٺو/ لاڏ/ ڪوڏ.

ناٽارڻ نٽائڻ: گسائڻ/ گوتـناٽ ڪرڻ/ گوهي ڪرڻ/ لاٽـارڻ.

ناٽائو گوسڙوَ: نٽائيندڙ/ گوهي ڪندڙ/ گوسڙائو.

ناٽِي نخريلو: (ناٽِي: نِٽ نخرو ڪندڙ): ناز نٽ وارو/ ناز انداز وارو.

ناپسند ناگوار: اڻ سُهائيندڙ/ رد ڪيل/ ڌڪاريل/ لوڏيل.

ناجائز ناروا: بيجا/ نامناسب/خلاف قانون/اجوڳ (نہ ڄڳائيندڙ) /بي وڙ.

ناچاق ناخوش: بيمار/ اکهو/ مريض/ نا تندرست.

ناچ گانو/ ناچ گانا: ڳائڻ وڄائڻ/ خوشين جو ڏمچر. مثال:

(۱) تازا ترانا ناچ گانا. سوز واريون سارنگيون.

طبلہ تيز تر بہ هجي، دهل دمر بہ هجن.

(رئيس امام بخش جتوئي "صابر")

(۲) پڻ شرابن ۽ ڪبابن جون لڳن ٿيون محفلون.

ناچ گاني جي لڳائي پڻ چڱي للڪار ووٽ

(محمد صديق مسافر)

ناچُو ناپُو: (ناچُو: نچندڙ- ناپُو: ٽپا ٽِينگ ڏيندڙ): نچڻ ٽپڻ وارو/

نچندڙ ٽپندڙ/ رقاص MALE DANCER

www.sindhsalamat.com　　　　books.sindhsalamat.com

ناچُو نُوچو: ناچو ناپو/ڳائڻ وارا/ڇيرين جا ڇمڪار ڪرائيندڙ. مثال:

(۱) تن وٽ ناچن نوچن ناچ ڪئي، ٻڌي ڇيرين جا ڇمڪار

(مخدوم غلام محمد ڀڳائي)

ناخلف نافرمان: نالائق/ ٻي ڇيو/ ڪپُوت.

ناخوش ناراض: رنج/ بيزار/ ڏمريل/ ڪاوڙيل.

نادار مفلس: ڪنگال/ سُڃو/ پينگيو/ محتاج/ عاجز.

ناد نفليون: جوڳي فقيرن/ڪاپڙين جا وات سان وڄائڻ وارا ساز. مثال:

(۱) ناد نفليون نِسنگ وڄائي، ٿيو انالحق منصوري آ مجبوري

(مير علي نواز "ناز")

(۲) نادنفليون سُنگ سُرت جا، سانڍ الک اورين،

تن جي تسبيح تن جو ڏاڳو، من جو مڻيو ڦيرين

(قطب علي شاهه "قطب")

(۳) ووا ناد نفليون، سُنگ، سرليون،

هوءِ وير وڄائڻ هار (منٺار فقير راڄڙ)

نارا ندیون: درياهه/ واهڙ/واهه. مثال:

مينهن جي موسم اندر پَل وهن نارا نديون،

پر لڙڪ پياس لڙي، نيڻن جا نارا ٻي طرح

(الهه بچايو جوڻيجو)

ناروا ناواجب: نا مناسب/ بيجا/ اجايو/ناجائز.

ناري نارِ: عورت/ زال/ ضائفان/ ضعيف

ناڙِ نس: نبض/ رڳ PULSE

ناز انداز: نخرا/ غمزا/ ٽال/ لاڏ/ ڪوڏ/ ماٺو/ چاڳ، مثال:

ناز اندازن نينهن، نهوڙيا، نه ته حسن لک هزار هئا.

(محمد صادق ٿهيم)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ناز نت: نخرا/ انگل/لاڏ/ڪوڏ/تال/ ماٺو/حَسين ادا/چاڳ. مثال:

ڀڏي شوق ڇيريون عجب ناز نت سان.
گهڙي تال تي جڻ تہ ناريون نچن ٿيون (تاجل بيوس)

نازُ نظر: (نظر: ڏسڻ/نهارڻ جو محبوبانہ انداز):ناز نخري واري نهار.

ناز پريو نخريلو: چاڳلو/ لاڏلو/ حسين/ ناز نخري وارو.

نازڪ ناز پريو: نفيس/حسين/چاڳلو/ناز ادا وارو/سهڻو/من موهڻو.

نازڪ نفيس: البيلو/ نازڪ اندام/ خوبصورت/ حسين.

نازڪ نويلو/ نـوَل: (نول: نوجوان): ڳڀرو/ ڳڀرو/ ڳـلـپت.

نازڪ نويليون: نفيس/نازڪاندام/حسينائون/سهڻيون/ من موهڻيون.

ناز وارا نامدار: نازڪانداز/البيلا/ چاڳلا/ حسين. مثال:

ناز وارن نـامـدارن ڪـي نِمائي نـيـنهـن تـو.
جهـوپـڙيون ڪـانن ڪـکن جون تـو بنائي دربدر (ثنائي)

ناز واريون نازلمنون: نازپريون/ موهڻيون/ نخريليون/ چاڳليون/ لاڏيون/ لاڏ ڪوڏ واريون / البيليون.

نـازنخرو/ نـاز نـخرا: نـت نـاز/ انـگـل آرا/ چاڳلايون/ماٺا' چاڳ. مثال:

(۱) انقلابي بولشوڪ سمجهو نہ هو.
نـاز نخرو تنهـن ۾ بي انداز آهـ.
(پروفيسر ڪانءُ از ڪراچي: محمود خادم لاڙڪاڻوي)

(۲) نازنين وٽ هميشه ٿا رهن هي چار چـيـز.
ناز نخرو، شور شوخي ٿا رکن هي چار چيز (زمان شاهہ)

(۳) هِجر ۾ "حافظ" مري تو، لُطف ڪر لاچار تي.
حسـن اقـدس نـاز نخرو آهـ ڏينهڙا چار يار
(حيات شاهہ حافظ)

(۴) هو ناز نخري جو رسڻ، اکڙيون کڻي هر هر کِلڻ.
سَچ چئو سجڻ نالي خدا توکي ياد هڪ نہ ياد آ (آغا دراني)

(۵) تو تئي جلوو زياده حسن جو سينگار ۾.
پڻ وڌي تو ناز نخرو جلوه جنسار ۾ (قصو: جان عالم)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٦) رهيا باغن ۾ بنگلن ۾ جي سهڻا ناز نخري سان،
ڏلم تن جي مزارن تي فقط هڪ ڍير واريءَ جو
(غلام احمد نظامي)

(٧) ياد رک زردار تنهنجو ناز آهي چار ڏينهن
ناز نخرو روپ ۾ پرواز آهي چار ڏينهن (ابراهيم منشي)

(٨) نوان ناز نخرا پئي نِت ڪري،
حسين انجمن حيدرآباد سنڌ (حيات شاهه حافظ)

(٩) پَريرو اچي پاءِ پاڪر تہ هاڻي،
اهي ناز نخرا ڦٽا ڪر ڦٽاڪر (حافظ محمد احسن)

(١٠) اجايا ناز نخرا پيو ڪرين ڪوڙي حياتي تي،
مِٽي مُنهن تي وجهي ويندا، قبر سان نيٺ پراڻو آ
(پيرشاهنواز عارف المولئي)

(١١) ناز نخرا چوڪرن جا، عورتن ڪان ويا وڌي،
ڏس تہ چالو، عاشقن لئہ، پيو وڌو آزار تي
(سومرو غلام رسول سودائي)

(١٢) يار دلبر دل ڏٺارا، تو ڪري پوريون ڇڏيون،
ناز نخرا تنهنجا نيارا تو ڪري پوريون ڇڏيون
(درس مجيد)

(١٣) ناز وارا ناز چاڻن، ناز نخرا ٻي طرح،
عشق وارن سان اُلفت انگل آرا ٻي طرح
(الهہ بچايو جوٽيجو)

ناس پِتو: غيرت/ حيا/ شرم/ لڄ/ مرم، مثال:

(١) گهوٽ چڙهيو گهوڙي، ناس پِتو پوڙي (مزاحيہ چوٽي)

(٢) ناس پِتو ئي نہ اٿس! (بي شرم آهي)

ناسَ نوسَ: (ناسڻ نوسڻ/ ناس هڻڻ/ گولڻ لاءِ واجهہ وجهڻ/ ڪتي جو نَوسَڻ): رَلڻ پنڻ جي بُري عادت.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ناسازي ناراضگي: ڪاوڙ/ رنج/ ڦِيٽارو/ اختلاف.

ناسمجهه بي سمجهه: نادان بيوقوف/ احمق/ مورک/ ٻُوڪ/ الهڙ/ ننڍي عمر وارو/ وات ڦاڙهو.

ناسُوت لاهُوت: صوفين جون منزلون/ تصوف جا درجا. مثال:

ڳنڍيي جيڪو ناسُوت لاهُوت سان.
تنل ساز دل مان ڪو آواز ڪر. (عبدالفتاح "عبد" عاقلي)

ناسودو نرلجو: نڪ ٻُڏل/ بدنام/ اٿاسو.

ناشاد ناخوش: دلگير/ ناراض/ مصبت زده/ بد قسمت.

ناشائستونالائق: اڏنگو/ بي ڍنگو/ بد فضيلت/ بي ادب/ بي وڙو.

نافرمان بي ادب: سرڪش/ بي چيو/ اٿپليو/ هوڏي/ ڪپوت/ حڪم عدولي ڪندڙ.

ناڪارُ نِڪار: نِڪمو/ نِڪارو (جنهن ڪي ڪار يا ڪم نه هجي)/ بيڪارو/ ڪين ٽيو/ توُ توُ/ واهيات.

ناڪارنَهَڪَر: ناڪر/ نافرماني/ انڪار.

ناڪامِنڪمو: بيڪار/ ناڪار/ نِڪارو.

ناڪس نابڪار: (ناڪس: اٿپورو- نابڪار: نِڪمو): نالائق/ ڪميڻو/ ڪَڌو/ ڪمذات/ نيچ.

ناڪَس ناڪاري: نِڪمو/ بيڪار. مثال:

ٻاجهه ٻانهي تي ڪندو ناڪس ناڪاري آهيان (فقير غمدل سائين)

ناڪَس نِڌر: بي واهو/ بيوس/ بي پهچ. مثال:

داد ڪر دلدار منهنجو آهيان ناڪَس نڌر

(عبدالحڪيم "" واجف")

ناڪوٽو/ ناڪوٽو ناسِرُ: وڏين ناسن وارو/ چنرچيلو/ ناسن ڦاٽل.

ناگيل ڦوسيل/ ناڱيل ڦوسيل: ڪينهوڙي راند/ راند جو قسم.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

نالائق نامراد: (نامـراد: جيڪـو مُـراد مـاڻـي نـه سـگهي): اڻ لائق/ ناشائستہ/ نِڪار/ نِڪمو/ ڪسيرڪ/ ڪميڻو.

نالو نام: نانءُ/ اسم/ لقب/ خطاب. مثال:

ڪانگل چئج قـريـب ڪـي نـالي نـام خـدا
هٿ ٻڌي تون حاضر ٿي هي نيئي عـرض سُـڻاءِ (حمل فقير)

نالونامـوسَ: هاڪ/شاراهہ/ نيڪي/مشهوري/ ڏاڪو/ ناما چار.

نالو نانءُ / نانوُ: اسم / لقب/ خطاب. مثال:

ٿـيا گـمنام نـالـي نـانوُ وارا.
ٿيـا مشـهور تـوري نـانوُ وارا (احمد خان آصف مصراڻي)

نالو ناءُ: نـانءُ/ اسـم. مـثال:

(۱) "غـمـدل" نـالـو نـاءُ سـڏائـي،
سڳڙو اوهان جو سـڏايون (فـقيـر غمـدل سـائين)

(۲) "غمـدل" نـالـو نـاءُ ڏرائـي ڦـري فـقيـر گـدائي
(فقير غمدل سائين)

(۳) نالو ناءُ "غمدل" ڏرِ ڪان ڏريائون (فقير غمدل سائين)

نالیارو نانءُ چڙهيو: (نانءُ چڙهيو: جنهن جو نالو مشهور ٿي ويو هجي.
مثال: نانءُ چڙهيو واپاري ڪتيو ڪائي
نانءُ چڙهيو چور ڦاهي چڙهي): مشهور/ معروف.

نالي جو نالي ماتر: معمولي/اِسمي/فرضي/ نالي خاطر/ چاٽائڻ واسطي/ تـمام ٿورو/ تـمام گهٽ.

نالي چڱو ناميارو: هاڪارو/مشهور/معروف/ نامي/ ناميو/ مکيہ.

نالیارو نامڪئيو: معروف/ناميارو/ مکيہ/ مشهور/ نامي.

نامر نِشان: نـشـان پـتـو/ اهـڃـاڻ/ سـڃاڻـپ. مثال:

(۱) سـنـدن نـاخـلـف پـويـن پـوٽـو ڪونہ پاريو ۽ وڏن
جـو نـان نـشـان گـم ٿـي ويـو.
(شمس العلماءُ عمر بن محمد دائود پوٽو: سرهاگل)

(۲)ديس اُنهي ڏي آهي امارو. نامر نشان جت نہ نظارو
(فقير غمدل سائين)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

نامر ننگ: نيڪ نامي/ نالو/ مشهوري/ تعريف. مثال:

اهو پيءُ پيالو چڙهي نامر ننگ،
جو نيڪي بدي ٻئي اچن يڪ نظر (مصري شاهه)

نامر نيڪي: نالو/ نامو/ مشهوري/ ڌاڪو/ هاڪَ. مثال:

عشق عابد تو ڀلائي، سڻ قصو صنعان جو
دين دنيا نامر نيڪي تو وڃائي دربدر (ثنائي)

ناماچار ناموس: نالو/ تعريف/ نيڪي.

نامُراد ندورو: بي نصيب/ چؤنڪ چندو/ تَرڙ نياڳو.

ناموافق ناگوار: اڻ ٺهندڙ/ بي جوڙ/ اڻميل.

ناموس ننگ: هاڪ/ ساراهه/ ڌاڪو/ ناماچار/ شُهرت/ ساکَ. مثال:

(١) ناموس ننگ وٺڙو ۽ نانگا ٿيا ننگي، (حيات شاهه حافظ)

(٢) نہ زاهد ٿئي شاهد، انهي راز رنگ جو
انديشو اسان کي نہ ناموس ننگ جو،
يڳا باغ مان زاغ، عاقل اڏاريو (مصري شاهه)

(٣) نينهنَ تُنهنجي ۾ چڙيو تارڪ" سيو ناموس ننگ،
وجهه نہ گهاري مهر واري ڪر ستاري اي صنم!
(هدايت علي نجفي" تارڪ")

نامور نامڪٽيو: معروف شخصيت/ هاڪارو/ مانوارو ماڻهو/ ناميارو.

نامي گرامي: (نامي: نامر/ نالي وارو): ناميارو/ نالي وارو/ نانءُ چڙهيو/ هاڪارو/ (هاڪ وارو)

نامي نَرُ: (نر: مڙس/ غيرت وارو/ ساک پت وارو): ناميارو/ نالي وارو/ نانءُ چڙهيو/ معروف/ هاڪارو/ سکر/ ماناٽتو.

ناميو نامڪٽيو: مشهور/معروف/ناميارو/هاڪارو/سکر/ماناٽتو.

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

نانجهو چُنجهو: جهڪي نظر وارو/ گهٽ ڏسندڙ.

نانڪڙي نينگري: ڇوڪريءَ/ نينگر/ نينگراٽِ.

نانگ بلا: زهريلا جيت/ ڪاريهر/ ڳڏو/ سرٽو/ سَپُ.

نانگ سَپُ: ڪاريهر/ ڳڏو/ سرٽو.

نانگو نپٽو: اولاد کان سواءِ/ بي اولاد.

نانگو نروار: (نانگو: اگهاڙو): لانگوٽيو/ فقيرن جو هڪ فرقو/ جوڳي/ آديسي. مثال:

وحدت ۾ ٽــي غرق، ســدائين نانــگو ٽي نروار

(هيمن داس: روپ پيلو)

نانگو نِسنگ: اگهاڙو/ ظاهر.

نانگڻ جوڳڻ: نانگڻ: نانگ مـادي يعني بلاڙي يا بلا پاليندڙ- جوڳڻ: بلائون پاليندڙ. مثال:

نــانــگڻ جــوڳڻ، خيــران، ڪُتي، ٻُتي ڇتي! (ٻاراڻا ٻول)

نـانُ نِمڪ: (نان: ماني/لولو جنهن ۾ نمڪ لازمي طرح ملايو ويندو آهي).

نانءُ نامــوس: نــالو/ اســم/ لقب/ هـاڪ/ نـامـاچار/ مـشـهـوري/ سـاراهه/ سـاک.

نانءُ نيسڻ: نالو/ اسم/ لقب. مثال:

مون کـو تنهن جو نـانءُ نيسڻ ورتو. جو وڙهيو تو اڇين!

نانءُ نيشان: ٻارپتا/ سُڃاڻپ/ اهڃاڻ. مثال:

(١) ويــچاري جــو نــانءُ نيــشان ئــي ميسارجــي ويــو!

(٢) بــڪ بيــماري جهالــت جو ڪــري بــس خــاتــمو،

نانءُ نــيــشــان غــم ۽ ڪـلـفـت جو مٽائيـندا هلـو

(برڪت علي آزاد)

نانءُ نيڪي: ناموس/ نـاماچاري/ مـشهوري/ شُـهرت.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

نالي ڏاڏي/ نالبون ڏاڏيون: ڪٽنب جون وڏيون/ بزرگ عورتون.
نامنجار بدذات: ڪمذات/ ڪميڻو/ ٻَچ ڇڙيو.
نائڻ لمائڻ: نائڻ جهڪائڻ. مثال:

(۱) تان تون وجهو ڪيءِ نايِن سر ٻين کي (شاه: سر ڪلياڻ)
(۲) نايو نوابن جا. سوريو ڪڍي ساهه (شاه:سر رپ)
(۳) حڪم مڃي حضرت جو. فقيرن سِر نايو
(حسين بخش خادم): نوائڻ/ هيٺ ڪرڻ.

ناياب ڪمياب: نادر/ انوکو/ اڻ لڀ/ دُر لڀ.
نِبريل چَٽيل: (نبيرڻ چٽڻ): تِڪ/ نل ماٺو/ حد کان وڌيڪ چالاڪ.
نَبي ولي: (نبي: الله جو پيغمبر- ولي: ولي الله): الله تعاليٰ جا موڪليل رسول/ هادي/ پلارا انسان/ سڳورا انسان.
نِبيرَنِبيڙ: فيصلو/ نبيرو/ معاملي جو چيهه/ ڳالهه جو خاتمو.
نبيرڻ نجيڙڻ: فيصلو ڪرڻ/صاف ڪرڻ/نجيڙو ڪرڻ/ انصاف ڪرڻ.
نِبيرو نجيرو: (نِبيرڻ نجيرڻ: اُڪلائڻ/ فيصلو ڪرڻ): اُڪلا/ چُڪتِ (چُڪائڻ/ طئي ڪرڻ)/ فيصلو/ معاملي جو چيهه.
نبيري چيڙي: (چيڙڻ نبيرڻ: ڪو معاملو چيڙي/ معلوم ڪري ان جو فيصلو ڪرڻ/دانهن ورنائڻ ۽ اُڪلائڻ):معاملن جا فيصلا.
نِبل نِستو: هيڻو/ ضعيف/ ايرو/ ڪمزور/ بي طاقت.
نِبالو نِستو: (نِبالو: جنهن کي ٻَلُ/ طاقت نه هجي- نِستو: جنهن کي سَت/ سگهه نه هجي): ضعيف/ ڪمزور/ هيڻو/ بي طاقت/ ايرو.
نِبلو هيڻو: ايرو/ ضعيف/ اگهو/ ڪمزور.
نِياڳ نِدوراڻي: بد نصيبي/ چنڊ الٽو/ ڪم بختي/ شامت/ بدقسمتي
MIS FORTUNE
نِياڳو نامُراد: جيڪو مُراد ماڻي نه سگهي/ بدنصيب/ ڪم بخت.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

نياڳو نِڌورو: بدقسمت/ نامراد/ بدنصيب/ چنڊال/ چڙنڪ چندو. مثال:

نياڳا نڌورا نندون خوب ڪن
سياڳا سڌورا سويلي اُٿن. (غلام احمد نظامي)

نِپُور ڪارو: (نِپور: جيڪو پورو/اُچو نه هجي يعني ڪارو): ڪارو رم.

نَٿَ بولو: نڪ جا زنانا زيور. مثال:

نٿ بولو نڪ ۾ سونهي، ڳل موتين جو هار (نصير)

نٿ نسبي: زالائن ڳهن جا قسم/ زنانا زيور.

نٿ نات: نازانداز/ لاڏ / ڪوڏ/ماٺو.

نَٿَ نَٿاءُ: (نَٿائڻ: ڪَسائڻ): ڪَس ڪَساءُ/ گوهي/ گوٿنات/ بهانو.

نَٿَ نخرو: لاڏ / ڪوڏ/ ناز انداز. مثال:

ساوا وڻ ڦٽي ويا ڳل ڪڪڙي سان
منهن جو ادل ايندو نٿ نخري سان (ڳيچ)

نِٽر اَٽَرُ: (اَٽَرُ: اڻ ٽرندڙ): ضدي/ هوڏي/ اهنڊ/ اڪڙيل/ بي چيو/ هٺيلو.

نِپٽُ نهايت: محض/ بلڪل/ بنھ/ اصل/ پٽيءَ/ سراسر/ تمام.

نِپٽو آٽو: (نِپٽو: نه پُٽو: جنهن کي پٽاٽو اولاد نه هجي/ جنهن جي پيڙهي نه ٽُٽي): بي اولاد/ بنا اولاد / نياڳو/ بد نصيب.

نِپائڻ هار پالڻهار: پاليندڙ/ نپائيندڙ/ خدا جو هڪ صفاتي نالو/رزاق.

نپايل پاليل: تاتيل/ نپائي وڏو ڪيل.

نِپوٽَ نِپوڙُ: (نپوٽڻ نِپوڙڻ: نچوڙڻ/ چٽڻ/ زور ڏيڻ): پيڙ/ زور/ چٽ/ چپيات/ چپيٽ.

نِپهري پينگ: (نپهري: جتي ڪا پهر (ماٺو چيٽهو) نه هجي يعني سُيحَ-پينگ: سُج): اٿوسندي جوءِ/ پرڙ پينگ. مثال:

هتي نه نپهري پينگ پيئي واڪا ڪري!

نج نِبار: نِجو/ خالص/ صفا/ اڇوتو/ پوتر/ اصيل/ چِٽو/ کرو/ چوکو.

نج پَجَ: هوبهو/ ساڳيو/ نِس پِس/ ٻه هٿ ٻه پير ساڳيو.

نِجس ناپاڪ: ميرو/ گدلو/ گندو/ پليت/ پليد.

نجس نامُراد: نياڳو/ بدبخت/ ندورو/ چنڊو/ چنڊال/ نِٺر.

نجيب عجيب: اصيل/ بنيادي/ پلو/ اتم / رفيع (اهي لفظ جيڪي محبوب لاءِ استعمال ٿيندا آهن.)

نُجهرو پُونگو: جهُوپو/ جهوپڙو/ ڇنو/ مَنهَن/ جُهڪو/ اجهو/ مکان.

نِجَ جيءُ: ڀلي/ ڀلي ڪري/ مرحبا/ خوش ڪيڪار/ ڀليڪار/ آدر ڀاءُ، مثال:

(۱) نج جيءُ آئين! نج آئين! جيءُ آئين! ڀلي ڪري آئين!!!

(۲) ڪري هار سينگار جنسار جيڏيون

سهرا سجڻ جا نِج جيءُ ڳايو (شائق: ڳيچ)

نچڪو ٽپڪو: (نچڻ ٽپڻ: ڪڏڻ/ ڪڏ ڏيڻ): ٽپ ٽپان/ ٽينگ ٽپا/ ڪڏ/ ناچ/ نَچَ (نچڻ واري حالت/ نچڻ جو انداز).

نچڻ ٽپڻ: ڪڏڻ/ ٽپا ڏيڻ/ ناچ ڪرڻ/ نچڪو ڪرڻ، مثال:

نچندي ٽپندي ڪالهه ڪنوڻ آئي

ڪهڙي نه سوِيا ڳگن ڪرائي (ڏيارام گدومل)

نَچڻ پنبڻ: (نچڻ ڪڏڻ، مثال: پنبهه هٽان يا پيٽ پريان؟): ٽينگ ٽپا ڏيڻ/ نچڻ ٽپڻ.

نچني ٽپني: ٽينگ ٽپا ڏيندڙ/ ناچڻي/ رقاصه ، مثال:

هوءِ چوڏهين جي چند وانگي چلڪي نالو سندس آزادي،

آڳڻ اُجاريان ان لئه "منشي" هوءِ نچڻي ٽپني هرڻي آ

(ابراهيم منشي)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

نچڻ ڪڏڻ: نپڻ/ ٽپا ڏيڻ/ ناچ ڪرڻ. مثال:

(۱) نچيندي ڪڏندي، لڏندي لمندي،
تنهن جو چوليون ڏيندم لوليون،
لهر لهر مان گيت اٿاري ساگر ڏي هل تون هاڪاري!
(هري درياني دلگير: سنڌو نديءَ کي خطاب)

(۲) ڏيل وانگر نچندي ڪڏندي محب تو منهنجو اچي
سو دفعا صدقي وڃان سهڻي سندي رفتار تان
(امين محمد امين)

نچوڻ نپوڙڻ: ڏمڻ/ نپوڙڻ/ چٽڻ/ چپوڙڻ.

نڇ چڪ: نڪ مان زور سان نڪتل آواز/ "آڇو" جو آواز.

نِچالدو نروار: ظاهر/ پڌرو/ صاف.

نِچيڙو نِبيرو: (نچيڙڻ نِبيرڻ: ڳالهه کي ڇنڻ ڇنڊڻ/ فيصلو ڪرڻ):

فيصلو/ ناهه/ پڄاڻي/ اڪلاءُ DISPOSAL OF MATTER/ CASE

ڇيهه/ معاملي جي انتها/ DEFINITE CONCLUSION

نَحو صرف: گِرامر/ وياڪرڻ/ علم تلفظ

GRAMMAR AND ETYMOLOGY

نحيف نازڪ: ڏٻرو/ پَتلو/ سَنهڙو/ ڪمزور.

نخريلو نازِيَريو: ناز انداز وارو/ دادلو/ چاڪلو/ چلولو/ لاڏلو.

نحس نامُراد: نياڳو/ ڇنڊو/ بدبخت/ بدقسمت/ اياڳو.

نِدا صدا: آواز/ پڙلاءُ/ سڏ/ دانهن/ رڙ/ ڪُوڪ/ پُڪار.

ندامت خجالت: شرمندگي/ پيشماني.

نِدورو نادان: نياڳو/ بدنصيب. مثال:

بي جو هاٿي سُٺو بيان نفس، ندورو آهي نادان
(مولوي شفيع محمد "هاتف")

ڏورو نالي لٿو: (ڏِورو: نياڳو- نالي لٿو: جنهن جو نالو مٽجي وڃي): بدنصيب/ چنڊو/ چنڊال.

ڏورو ٻيريل: (ٻيريل: ختم ٿيل/ مثال: آهين تہ ڪو ٻيريل!) خراب/ ڦٽل/ ڇٽ ٿيل/ نياڳو/ بد نصيب.

ڏورو نياڳو: بدنصيب/ چنڊو/ چنڊال/ بد قسمت/ منحوس.

ڏِدرو نحس: (نحس: منحوس/ نياڳو/ نڌورو): چنڊو/ چنڊال/ ڪمبخت/ بد بخت/ نامُراد/ بد نصيب.

ڏوري لبتَر: (لِبتر: ڪوهيل/ هاڙايل): ڪني/ خراب/ نياڳي/ چنڊي/ چنڊال. سگهڙ قاسم "سيڙهہ" لاءِ چوي ٿو:

ڏِوري نبترا! تون ٻُنڊل ڪائيندين بک ڪان!

ياد رهي تہ "سيڙهہ" وڻ جا چوڏا، پاڙون ۽ ٻُنڊ ڪائي ويندي آهي.

ڏيون نارا: (نارو: پاڻي جي نيڪال لاءِ ڪسي): واهہ/ ڏنڊ/ڪاري، مثال:

(١) ڏيون نارا هَرلا نار تاب اُنهن جو امرت ڏار
پوکن ۾ سک جو سامان، جيئي جيئي پاڪستان
(احمد خان آصف)

(٢) وري وطن تي ٿيا وسڪارا،
پريون ڏنيون، نڏيون نارا (غلام علي گوهر)

ڏين نالا: (نالا- نالو: نارو: واهہ): ڏيون نارا/ واهہ واهڙ/ ڏونڏيون ڏورا.

ڏيون نهرون: واهہ واهڙ/ ڏنڏيون ڏورا/ درياهہ.

ڏيون نير- پلوٽيون: (نير- پلوٽيون: ڏين جو شاخون/ واهہ جن ۾ پاڻي وهندو رهي/ ڏين ۾ پاڻي پلوٽيل هوندو آهي): ڏيون نهرون/ واهہ واهڙ/ ڏنڏيون ڏورا.

ڏِڏر بيڪار: ڪنهن نہ ڪم جي/ نِڪمي، مثال:

هن نِڏر بيڪار کي بَهر خدا ڪر، بهرور (علي محمد قادري)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

نڌر نادار: بي وسيلي/ بي زور/ بي وس/ بي پهچ/ لاچار/ بيواهه. مثال:

ســال ســڪــنــدي ٿــيــام تو لئــه هوت هاڻ
ڪر نہ ماٺا مون نڌر نادار سان (ميان عبدالواحد "سائل" - هفتوار"سنڌسڌار" ڪراچي-٣٠سيپٽمبر ١٨٧٨ع)

نِڌر نِستو: (نِستو: نہ+ ستو: سگهہ وارو): نِٻل/ ڪمزور/ ناتوان/ اڀالو/ بي زور.

نِڌر نِڪار: ڪنهن نہ ڪم جي بيڪار. مثال:

(١) نــنــگ ســڄــاڻــج پــاهــنــجــو پــاڻــهــيــن،
نِــڌر آهہ نِــڪــار، پــانــهــي پــاروچــن جــي (بيدل)

(٢) اٿون پير پوٺا نڌٽڪا نِڪار
ملي آهہ جڻ موچڙن واري مار (شمس الدين بلبل)

نِڌر نماڻو: بي سهارو/ بي واهو/ هيڻو/ بيوس.

نِڌر نِماڻي: بيوس/ ناقص/ نادار/ لاچار/ ناتوان. مثال:

(١) نــڌر نــمــاڻــي پــاســي پــاس
ڪڏهن پڇندا ڪڏهن پڇندا ڏينهن اياس
(مولوي نبي بخش نحيف)

(٢) نِــڌر نِــمــاڻــي ڪــي ويــنــو ساري ..... (محمود ڪتياڻ)

(٣) قادر ڪرم ڪندو مارو مون وٽ ايندا.
نيٺ "نصيرا" پنهنجي نِڌر نماڻي نيندا
هي ڇوري ڇني ڇير ڪين ڇڏيندا ڇاهون (شاهہ نصير)

(٤) ناڪس نِڌر نِماڻي دامن لڳڙي تو آرياڻي (نانڪ يوسف)

(٥) اگڻ اوتاري آري شل ايندو،
نڌر نماڻي وٺي نال ويندو (پير ڪمال سائين: سُر پهاڙي)

(٦) نڌر نماڻي جهڙي تهڙي تن جي (پير ڪمال سائين: سي حرفي)

ڌِنڌڪُ نِڌڙڪو: بي واهو/بي وسيلو/ لاچار/ ويچارو/ هنيل ماريل.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

نڌ ڌِڪو بي پهچ: بي واهو/ عاجز/ لاچار/ ڏتڙيل/ بيوس/ ويچارو.

نذر نياز: ڏن/ پِينا/ خيرات/ نذرانو/ گهورَ (گهورڻ/ گهوري گهمائڻ/ سِر جو صدقو ڏيڻ)

نذر نيازيون: پيتا/ لاڳ/ پاڳر/ سُکا/ باسَ/ ڏن/ ڏالي/ نذرانو. مثال:

سؤ سؤ باسيان نذر نيازيون
هٿڙا پڌي مان ڪريان آزيون (غلام احمد نظامي)

نرالو نيارو: انوکو/ نئون/ عجيب/ عجب جهڙو.

نِربلُ دُربلُ: هيڻو/ ضعيف/ ڪمزور/ بي طاقتو/ نِستو.

نِربو نِرڏرُ: (ڀؤ/ ڏرُ: ڊَپُ): بي ڊپو/ بي پرواهه/ همت ڀريو/ بانڪو/ دلير.

نرت نظر: بصارت/ جوت/ ديد/ اکين جي روشني.

نِرت نگاهه: نگاهه/ اکين جو نور/ جوتِ/ ديد. مثال:

رزق نه روڪي ڪنهن جو توڙي غافل منجهه گناهه
يا نظر ڪان نابين، سي بنا نِرت نگاهه (صالح سنڌي)

نِرت نياءُ: (نياءُ: انصاف- نِرت: (انصاف جي اک): انصاف. مثال:

(١) ميت مداين، موٽ تون، ڪري نِرت نياءُ (شاهه)

(٢) نِرت نياءُ جي ڳالهه ڪر!

نِرجو نلڄُ: نرجو/ بي حيا/ بي لڄو/ بي چيو/ نافرمان/ هٺيلو/ ضدي.

نَرَسُ نندو: (نَرسَ: نه+ رس: جيڪو رسي نه سگهي يعني بيوس- نندو: جيڪو ڪنهن معاملي کي پهچي نه سگهي): لاڻيرو/ اڻ پورو/ بي پهچ. مثال:

هڪ سَرس هو ٻيو نَرسُ نندو هو، مِڙن ڪان سو مُنو
(سيد خير شاهه)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

نرم نازڪ: ڪومل/ ڪَنئرو/ مُلائم/ لچڪيدار/ سِپَڪ/ شفاف/ ڏڄا وارو/ پوتر. مثال:

بدن نرم نازڪ ہَريلو ہريلو!
صفا مرمرين ريشمي ڄڻ ڳاديلو (عبدالڪريم گدائي)

نِرمل چام: (نرمل: پاڪ): حضور اڪرم صلي الله عليه وسلم. مثال:

نيلون نِرمل چام جون جن تي نور وسي نروار (راضي فقير رند)
- پاڻ ڪريمن جي روضي مبارڪ جون نيلون.

نِرمل نجيب: محبوب/ پاڻ ڪريمن جي باري ۾ چيل. مثال:

سڳورو سچو سيد المرسلين
نبي نور نِروار نِرمل نجيب (خليفو محمد قاسم)

نِرمل نماڻيون: نماڻيون اکيون. مثال:

تيون روچ راڙي ۾ نِرمل نماڻيون ...
(سيد ميران محمد شاهہ مير /مهجور)

نِروار نِسنگ: ظاهر / کُليو/ پڌرو. مثال:

للڪار لڳي نِروار نِسنگ هِلڪار چپر منجهہ چولي.
(محمود ڪتياڻ)

نِرهہ نِراس: مايوس/ناامِيد/ بي آسرو.

نڙ بوڙيندا: وات سان وڄائڻ جا سنڌي ساز. مثال:

نڙ بوڙيندا بيت ۾ وايون وات وڄن (خاڪي جويو)

نڙ گوءِ: حقي/ چلم جا ٻہ اهم حصا. مثال:

هي تازگي آ تن ۾ نِڙ گوءِ نبض جاري،
”بلبل“ سندو بي گو باگفتار آ حُقو (شمس الدين بلبل)

نزاڪت نفاست: ڪوملتا/ ناز انداز/ سُونهن سوڀيا/ڏيک ويک/ سينگار/ خوبصورتي.

نزلو زُڪام: ليس/ سردي/ تَڏ/ ريش.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

نَس ناڙ: نبض/ رڳ/ رت جي نلي.

نَسبُ حسبُ: خاندان/شجرو/اصل نسل/ بُڻ بنياد/ ڪُل/ خاندان.

نِستَ نِبَرُ: (نِست: بناسَتَ سگهہ جي- نِبر: نِبل: بنا بل/ سگهہ جي): ڪمزور / ناتوان/ ضعيف/ بي طاقت. مثال:

سنڌڙي جي اٿي سيدا! نماڻي نِستِ نِبَر (پير شاهنواز عارف المولائي)

نِستائي نِستپائي: ڪمزوري/ هيڻائي/ لانجهہ/ ضعيفائي/ ضعيفي/ ڏيجڙو (ڪمزوري سبب ڏپ محسوس ڪرڻ).

نِس پِسُ: هو بهو/ساڳيو/ نيٽ/ بلڪل/ سراسر.

نَسُن - وڏيو نَسُنِ نُٽو: (جنهن جون نسون وڏيل/ ٽٽل هجن): هَڏَرَڪُ/ ڪم ڪوسُ/ ڪم جو ڀَرو/ سُنڌن سُڪَل/ سنڌن سڙيو/ هڏ حرام.

نِسنگ نِروار: (نِسنگ: نہ ڏجندڙ/ ظاهر ثي ميدان ۾ ايندڙ): لڪ لڪاءُ نہ ڪندڙ/ظاهر/کليو کلايو/لاپرواهہ/بي ڊپو. مثال:

(۱) نوڪ نيڻن جيئن شهباز شاهي،
جنگ جهپي جهونجهار، نِسنگ نِروار ڪيا،

(سيد حاجي محمد حافظ شاهہ تڪڙائي)

(۲) اهو ئي احدي، اهو ئي مهدي، اهو ئي احمد،
ڏڪي اولي سندو چولو، نِسنگ نِروار بنجي ويو

(رئيس امام بخش جتوئي" صابر")

(۲) ڪري حملو حسن آيو، نِسنگ نِروار وهہ وهہ

(قائم فقير شر)

(۴) نچي نينهن نِسنگ نِروار ڪيو،
تنهن جو عشق عجب اظهار ڪيو

(پيرشاهنواز عارف المولائي)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

نسنگ نيارا: لاپرواهہ / ظاهر/ بي دپا. مثال:

لاهي لوڪ لارا نِسنگ ٿيا نيارا
هنيون نيهن نعرا چشمہ چوٽ چلائي (فقير غمدل سائين)

نِسوروِنپٽ: بنهہ/ صفا/ سچوئي/ سربستو/ سمورو.

نشان پتو: پار/ ڏس/ پتو کُرو (پيرنِ جو نشان)/ عبارت. ADDRESS

نشو پتو: (نشائڻ پتائڻ: نشي جي حالت ۾ رهڻ): ڪيف جو سامان/ سَرور جو سامان / مدهوشي/ ڪيپُ/ مَستي/ متوالو پڻ.

نَصارو نصراني: عيسائي/ ڪِرستان/ مسيحي/ حضرت عيسيٰ (يسوع مسيح) جو پوئلڳ.

نصيب مُقدر: ڀاڳ/ تقدير/ قسمت.

نصيحت هدايت: مَت/ اصلاح/ سبق/ سمجهاڻي/ فهمائش/ اُپديش.

نظر نِگاهہ: ساڃاهہ/ ساڃاءِ/ سڃاڻپ جي اک. مثال:

(۱) وڃ وٺيو اهو رمندو راهہ
مَن! پُنهل پوي نظر نگاهہ! (حافظ محمد بخش)

(۲) ڪري ”خير محمد“ نظر نگاهہ جا ڏي
ويڙهي ويڙهي ٿيو وڃہ تاڏي،
ڏسي بيشڪ تو سو بالله ماڏي،
بحر ملي ڳوٽ ڳليون (خوش خيرمحمد)

نظرباز ناظروُ: ڏسڻ جو شوقين/ ديدار بازي ڪندڙ (ديدار بازي الله راضي!)/ نظر ويڙهائيندڙ.

نظر داري پوئداري: سار سنڀال/ سرسري نظر/ سربراهي.

نظيرُ نقلُ: مثال/ تمثيل/ قصو/ ڪهاڻي/ ڳالهہ/ آکاڻي/ توتڪو.

نعرا نغارا / نقارا: دُهل دماما/ نقارا نوبتون. مثال:

ٿي لڳا نالي جنين جي نعرا نقارا نوبتون،
ناهي ڪو نِروار تن نيشان، سڀ ويا خاڪ ٿي
(حاجي احمد ملاح)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

نعمت بر ڪت: ڏات/ڏاڻ/عطا/رحمت/ڏياري/(ڏياريل/ڏنل نعمت).

نفاست لطافت: صفائي/ خوبي/ پاڪيزگي/ نزاڪت/ ڪوملپائي/ سُترائي / ندرت.

نَفرت حَقارت: ڌِڪار/ ڪِريه/ بُڇان/ ڪِرِپ/ لعنت.

نفس پرست هوسَ پَرست: عياش/ عيشي جيئڙو/ نفس جو پوڄاري/ نفس پرور.

نفل نِماز: نِماز جا نَفل/ نِماز جون رڪعتون/ عبادت. مثال:

نڪا عبادت اُڇهي، نڪو نفل نماز (حمل فقير)

نقد نالو نقد نارائڻ: روڪڙ/ پئسا/ نقدي/ ملڪيت HARD CASH

نقل نظير: ڳالهه/ قصو/ ڪهاڻي/ ٽوٽڪو.

نقلي مصنوعي: جُڙتو/ ڪوڙو/ تقليدي/ هٿراڌو.

نَڪ چپ: انساني منهن جا حصا (نڪ چپ وڍڻ: بي مانو ڪرڻ/ طعنا هڻي بُڇڙو ڪرڻ).

نَڪَ ڪَپيو نڪَ وڍيو: (جنهن جو نڪ ڪٽيل/ وڍيل هجي يعني بي شرم): بي حيا/ نِر لڄو/ بي غيرت.

نَڪَ مَرُ لِندا: (نڪ جي متي): گلا/ بدنيڪي/ تنقيد.

نَڪَ نِرجو اٿاسو: بي شرم/ بي حيا/ مُنهن چاڙهه/ نِرلڄو.

نِڪار نِڪمو: ڪنهن نه ڪم جو/ بيڪار/ ڪين ٿيو/ ناڪام/ نِڪارو.

نِڪاريل ڌڪاريل: لوڌيل/ ڪڍيل/ هاڪاليل.

نڪتل نيڪاليل: لوڌيل / ڪڍيل/ ڌڪي ڌار ڪيل/ هاڪاليل.

نُڪتو نُيڪو: ذرو/ ذرڙو/ رتيءَ جيترو/ جزو/ ٻڙي.

نِڪرو نڪون: نڪور/ اڻ اماهيل/ ڪورو/ اڻ هنڊايل.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

نِڪمو نِڪتو: ڪنهن نہ ڪم جو GOOD FOR NOTHING مثال:

سويــن پيــر مرشــد نِــڪمــا نِڪتــو،
وڏيــرن جــي دَرَ جــا ســويــن دال چــٽــو،
ســمــهڻ تـوڪـي سـڪ ســان ڪڏهن ڪين ڏيـنـدا،
اهــي تـنـهـن جـا وڻ يـي وجـائي چڏينـدا (عبدالڪريم گدائي)

نِڪمو نِيڪار: (نيڪار: ڪنهن نہ ڪار جو/ ڪنهن نہ ڪم جو، مثال:
سڳر پنهنجي سڏ ڪري، نيندا هي نڪار (مخدوم محمد زمان طالب المولئ): ڪنهن نہ ڪم جو/ بي ڪار WORH LESS

نِڪي نيڪري: ننڍڙي ڇوڪري/ اڻ ڇوڙيل/ بلڪل نئين شئي.

نڪهيري نڪيسري: (نڪهير: نـڪ مان رت اچڻ- نـڪيسري: نڪ مان رت اچڻ): نڪ مان ايندڙ رت.

نَڪ آڏ: ذات/ فرقو/ قوم/ گهراڻو/ آکهہ/ پيڙهي/ بُنياد.

نِڪٽ نِڪيتر: آسماني تارن جو هڪ ميڙ/ هڪ بُرج/ ڪتيون/ تارا.

نِڪمٽو نِڪمو: بي ڪار/ بيروزگار/ واندو/ پالهو/ خالي.

نکيڙڻ نبيرڻ: اَڪلائڻ/ نبيرو ڪرڻ/ الڳ ڪرڻ/ جدا ڪرڻ.

نِگاهہ نظر: نِرت/ نهار/ اک ٽيٽ/ ديد/ جوت/ سار/ سنڀار.

نِگران نِگهبان: سنڀاليندڙ/ نهاريندڙ/ رکوالو.

نِگُـرو بي پيرو: (نـہ+ گـُرو: گروءَ/مرشد کان سواءِ): بي مرشد/ بي پير/ نامراد/ بي مراد/ ناستڪ/ ڪافر.

نِڳـٽو نِڪمو: نـالائق/ نِـڪـار/ نـاخلـف/ نـامُـراد/ ڪيـن جهـڙو/ ڪُيسرڪ (جنهن جو مُلهہ ڪسيرو هجي):

نگهبان پاسبان: نِگاهہ رکندڙ/ راکو/ رکـوالو/ ڪَرَلاهُو (ڪر: خبر لاهو: لهندڙ): محـافـظ/ پـهـريـدار/ ڪارائو/ ڪمدار.

نِڳوٽو نِڳو: فقط/ نلهو/ رڳو/ نِپٽ/ سراسر/ سچوئي.

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

نِکِهرو گهَر- پکو: بي گهرو/ رنڙ (جنهن جي زال مري وئي هجي)/ رنوڙ/ رولاڪ/ دربدر.

نِڳائي لڳائي: مَٺائي/ بُرائي/ مَدائي/ مَدي/ چڪهائي.

نڳڻ نِکرڻ: (نڳڻ: نکرڻ. مثال:

(۱) نڳي ڪُوڪ ڌڻب مان، منجهان روح رڙي (شاهه)

(۲) تڏهن فريادون فرياد، ناڳه وڃن نڳئو (شاهه: سر بروو سنڌي): ٻاهر اچڻ/ نڪري اچڻ/ نڪري نِروار ٿيڻ/ اُڀرڻ.

نَلُ ٽِٽڪ: لُچو/ بدمعاش/ پورو نڳ/ ڪميڻو/ ڏنگوڙ (تمام گهڻو ڏنگو)/ اڙٻنگ.

نِلو نجَ: خالص/ نبار/ صاف/ پاڪ/ پوتر/ ڪرو/ چِند/ اٺمِلايل.

نِمازون روزا: عبادت الاهي جي پنجن رڪنن مان ٻه رڪن/ اسلامي عبادتون.

نِماڻو نڌر: مسڪين/ بي پهچ/ بي وس/ لاچار. مثال:

تون منهنجو مرشد آهين، هلي اچجانءِ هيڪر،
آئون مريد آهيان تنهن جو نِماڻو نڌر (فقير علي بخش جمالي)

نِماڻي عيبن هاڻي: عيبدار/ گنهگار/ مسڪين/ بي پهچ/. مثال:

هن نِماڻي عيبن هاڻي کي لالن ڪيئن لوڙاريئي،
چيم تہ هي هي ڪيئن يار وساريئي (صوفي فيض دريا)

نِماڻي نِڌر: بي پهچ/ بي واهه/ بي وس/ لاچار/ عاجز. مثال:

(۱) آءٌ پيادي، پٽين، نماڻي نِڌر

آڏا ڏونگر ڪَرڪرا، ويڏ ونگايون وَر (شاهه: سر ديسي).

سسئي، پنهونءَ پٺيان ويندي، ورروڪڙ پهاڙي واٽن جي

تڪليف جو ذڪر ڪري ٿي.

(۲) آءٌ نِماڻي نڌر، ڏنگر ڏاڍا ٿر بر (مصري شاهه)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

(٣) نماڻي نڌر نينهن ناتو نباهي،
نهوڙيو نظر "نياز" نازن نِوايو (نواز علي "نياز" جعفري)
(٤) لِڱل لَنو پر لوري اباڻن جي "احسن"
نہ ويڙهيچا وسرن نِماڻي نڌر کان (حافظ محمد احسن)
(٥) نِماڻي نڌر جو نِکو هيو وسيلو،
سدا رنگ پريو تون، رانول رسيلو،
ملائڪ مولي در ڏيندا هيءَ آگاهي (حاجي خانڻ چنجڻي)
(٦) هيءَ نِماڻي نڌر، ڪانهي ڪنڌيءَ پر (ڳيچ)

نِماڻي نِڌري: بيوس/ لاچار/ پاڻوهيٺي.

نِماڻُ نِوڙائڻُ: (نوڙائڻ: جهڪائڻ. مثال:
چئج حال حبيب کي نمي نوڙائي ڪند (شاهہ سُر: ڪنيات)؛
نوڙت ڪرڻ/ جُهڪي سلام ڪرڻ/ نمسڪار ڪرڻ/ نمڻ.

نِمَت نياز: (نِمت: نِمڻ: نوڙڻ): نوڙت/ نياز مندي/ آزي/ عاجزي/ نيزاري/ هيڻاهين/ پانهنُ پَد (پانهون پدڻ: آزاي نيازي ڪرڻ). مثال:
خدا کي وٽي تو نِمت نياز فقيرن جو.
سي ذڪر ذاتي ڪن مِنو اهو آواز فقيرن جو (منٺار فقير راڄڙ)

نِمڻ ڪمڻ: (نمي ڪمي: جُهڪي): نوڙڻ/ نياز ڪرڻ/ هيڻاهون هلڻ. مثال:
نمي ڪمي نِهار تون، ڏمر وڏو ڏک (شاهہ)

نِمڻ نِوڙڻ: (نَمي نوڙي: جُهڪي): جُهڪڻ/ نياز ڪرڻ/ هيڻاهون هلڻ. مثال:
نِمي نوڙي سي نيزاريون ڳچي منجهہ پاند پائيندو
(منٺار فقير راڄڙ)

نِندُ نِنُرُ: (نند: نِنر/ ضدي. مثال:
هڪل ڪري ماريئون" نوازيو" نِند (مل محمود پلي)؛
نياڳو/ پٽيل/ بدبخت/ هوڏي/ هٺيلو.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ننڊ آرام: سُڪون/ فرحت/ وِسرام. مثال؛

ويا ننڊ آرام، اصلئون اڏامي (پيرشاهنواز عارف المولائي)

ننڊائو ننڊاڪڙو: ننڊارو/ ننڊ ۾ پريل/ننڊ جا جهوٽا کائيندڙ.

ننڍو نينگر: نوجوان/ ڦوهه جواني وارو/ نئين جواني رسيل/ لاسڙاٽ/ لاسيار/ جوان.

ننڍي نينگري: نوجوان/ ٻور ڀهاڻ/ ڦوهه جواني واري. مثال؛

گڏي ويچاري، ننڍي نينگري،

وار سونهري رنگ سليٽي (ادل سومرو)

ننڍيرڙ و لانيرو: ڳڀرو/ لاسيار/ لاسڙاٽ/ ننڍي عمر جو.

ننگ نام: عزت/ مان شان/ حيا/ خوبي/ وقار.

ننگ ناموس: عزت / وقار/ شان شوڪت/ ڏيک ويک/خوبي. مثال؛

(۱) ننگ ناموس کان نڪري نِسنگ ٿيا نانگا نظار

(هادي بخش شاه مسڪين)

(۲) ننگ ناموس انهيءَ عشق چڏايو مون کي

ڪفر اسلام کان هِن هيج هٽايو مون کي

(زمان شاهه نثائي)

ننگ نانءُ: عزت/شان/شُهرت/ مان/ وقار.

ننگ نمود: (نمود: شآن شوڪت): خوبي/ ٺاٺ/ نٺ ٺانگر/ لحاظ/ لَڄ/ عزت/ حياءُ/ ساک پت. مثال؛

سر، سر واهه سجڻ لئہ سارو ننگ نمود وڃايان ٿي

(سڪندر خان کوسو)

ننگ وڙ: مُهابو/مهرباني/ لحاظ/ لَڄ/ حياءُ/ شرم/ساک پت. مثال؛

مان آهيان پيڻ تون منهنجو پاءُ ننگ وَڙ جي ڪري نگاهه

(عبدالله سومرو)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

ننگا ٻُکيا: اَنگ اگهاڙ (جن جي جسم ي پورا ڪپڙا به نه هجن) ۽ پيٽ
ٻُکيا (جن کي پورو کائڻ لاءِ به نه هجي). مثال:

اڄ اهي ننگا ٻُکيا، پنهنجا ڏڪايل فرد ڏس،
سور ۽ سختين اندر پنهنجا تپايل فرد ڏس ...
اڄ اچي قوم جا غدار ليڊر ڏي جواب
(سومرو غلام رسول سودائي)

ننگ پريا ننگ پرور: ننگي/ ننگ پال. مثال:

ننگ پريا ننگ پرور پيارل ڪر پوئواري
(هادي بخش شاهه مسڪين)

ننگ پرورننگپال: ننگي/سائين/ننگدار.

ننگ پرور ننگدار: ننگپال/ ننگن /عزتن جي سار جهليندڙ. مثال:

سائين ننگ پرور ننگدار پلائي ڪر (منٺار فقير راڄڙ)

ننگر پاڻي: ڪاڌو پيتو/ ڪاڌو خوراڪ/ کيڻ ڪاڌو. مثال:

ترسو ننگر پاڻي ڪري پوءِ ويجو!

ننگي ناميا: ننگي: ننگ سجاڻيندڙ) / سار جهليندڙ. مثال:

ڪري رحم راڻا! رکيءَ ساڻ راهه
نِيا نِڌر سان ننگي ناميا (حاجي نو محمد شاهه "نورل")

ننگي ننگپال: (ننگي: ننگن جي سار جهليندڙ. مثال: تون ننگي ننگ
سجاڻ): ننگ پرور. مثال:

(۱) تُون ننگي ننگپال محمد صہ
ڪامل خوب خِصال محمد صہ (ثناالله ثنائي)

(۲) اوکو اٽانگو پُجهي تنهنجو ڳهَران اَت پال پي،
عاصي اوهان جي آسري، تو هي ننگي ننگپال پي
(حاجي خانڻ چنجڻي)

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

ننگيلا ننگپال: ننگن جي سار جهليندڙ/ ننگ اجاريندڙ/ ننگ مٿان سِر قربان ڪندڙ/ ننگ پرور.

ننگي ننگ پرور: ننگن جي سار جهليندڙ / ننگپال/سار جهليندڙ. مثال:

جهانگيڙا جهنگلن ۾ ننگي ننگ پرور،
سَرُ سنگهارن لويون ۽ لِپر،
پائن پوشاڪون پنهور ليران ڪتيران (فقير غمدل سائين)

ليرَ ڪتير : اڱڙي/ ٽِڱڙي/ ليڙ/ ڦاٽل ڪپڙو/ ليهہ جمع: ليران ڪتيران (اترادي لهجو)/ ليرون ڪتيرون.

نوان نِڪورا: اوپرا/انوکا/اڻ آزمايل/ بلڪل نوان/ اڻ هنڊايل. مثال:

نوان نِڪورا نينهن سِر جي پوندا ساهہ ۾ (خاڪي جويو)

نور نِرمل: (نور: روشني- نِرمل: شفاف/ پاڪ): چمڪندڙ. مثال:

آءُ شــل مِــلان مــحــمــد ﷺ جــام کــي،
ســيــد ســرور کــي نــور نِــرمــل کــي (ڳيچ)

نورا گهنگهرو: نورا- نورو: پيرن ۾ پائڻ جو ڪڙو): پازيب/ پايل/ جهانجهر/ مثال:

نورا گهنگهروُ سونا زيور جيڪي چم چم ڪن چمڪار
(عارف ڪلهوڙو)

نِــوڙت نــماڻائي: هيٺاهين/ آزي نيازي / نياز /تواضع.

نوڙت نهڻائي: نـماڻائي / نياز / تواضع / هيٺياهين. مثال:

راضي ڪجانءِ تون رئيسن کي ڪري نوڙت نهڻائي. (حامد)

نِـوڙت نـياز: هيٺاهين/ تواضع/ نيزاري/ حليمائي. مثال:

(١) نفس کي پنهنجي ڪري قابو، سِکو نوڙت نياز،
جي رکو روزا تہ دل سان پڙهو هر دم نــماز ،
اٿو روزي اندر بــرڪــت، اٿــو جاڳو مسـلمانو
(غلام احمد نظامي)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

(٢) خود پسـنـدي ڪر نہ ايندي، ڪر ادا! نوڙت نياز،
فاني جڳ هي" شير محمد" ! ڪر نہ تنهن ٿي ڪوئي ناز
(شير محمد لغاري)

نِوڙت نيازي: عاجزي/ نيزاري/ منت ميڙ. مثال:

(١) ڪـانـہ هلي ٿي ڪنهـن جي نِـوڙت نـيازي
(فقير غمدل سائين)

نِـوڙت نيچائي: هيڻاهين/ تواضح/ انڪساري، مثال:

جي تنهن جي پيار ۾ منـزل مـلي وڃـي،
تـہ نِـوڙت ۽ نـيچائـي پـيا ڪنـداسين (ناظر منگي)

نوڪر چاڪر: ٻـانـهو/ غلام/ ٽهـليو/ (ٽهل/ خدمت ڪندڙ)/ خادم/ گولو. مثال:

تخت دليءَ قيد ڪيائين، ۽ نوڪر چاڪر ساڻ نيائين
سـاٿـس شريـڪ نہ مـطـلــب ٻـيڙو (منٺار فقير راڄڙ)

نوڪر غلام: ٻانهو/ خادم/ گولو. مثال:

مون ڏنو ٻيڻي ڪي هر ڪـو ٿـو ڪـريٰ سـئو سئو سلام
مـون ڏنـو ڪِريـئي ڪـي سـمجهن ٿا سيئي نوڪر غلام
(غلام احمد نظامي)

نولُو نوريٽڙو: لـوڪـڙو/ ڳـالهـڙ/ گلوري.

نويلو نِويلڪو: اڪيلو/ هيڪلو/ اڪيلي سِر/ جدا/ نويڪلو.

نويلي نيڪلي: اڪيلي/ نئين نندي/ نئين ڪنوار/ حسين زال/ وني/ ونُل.

نُوڏ نِڏڪ: (نـوڏ: بيـوقوف. مثال :

نصيحت نـوڏ ڪي، اهـڙي ڪـريـن ڇـا لاءِ "سـودائـي"؟
(سومرو غلام رسول سودائي):

مــورک/ نــادان/ نــٺر/ هــوڏي INCORRIGIBLE

ٺهرا سَنورا: (ٺهرا: وزندار/ ڏاڍو/ مضبوط- سَنورا: سون وارا سونهري): مضبوط سونا ڳهه ڳٺا. مثال:

ڪنگڻ گهڙائج ٺهرا سنورا.

اوري آءُ پڙهيل- دم دير نه ڪر ميندي لايان هر هر (سِهرو)

ٺهرون نارا: واهه / واهڙ/ ڍنڍون ڍورا/ درياهه/شاخون. مثال:

تنهن جا پڪڙيل وار پيارا، بنجي پيا هي ٺهرون نارا

سنڌو ڌارا، سنڌو ڌارا (برده سنڌي)

ٺَهڪار/ ٺهڪر ناڪار: انڪار/نـنواڪر/نابري/ ٺپ جواب

POINT BLIND REFUSAL. مثال: هر ڳالهه تي ٺهڪر ناڪار!

ٺهو سِهو: ڳانڍاپو/ لاڳاپو/ ماڻتي/سنگت/ تعلق.

ٺٺڙت نِهٺائي: (نِهٺائي: جنهن ۾ هٺ/ تڪبر نه هجي)/ هيٺاهين روش. مثال:

نٺڙت، نِهٺائي نه وٺي تي،

هر ڪو هاڻ سڏائي سير (عمر الدين بيدار)

ٺٺڙت / نوڙت نياز: هيٺاهين وات، انڪساري. مثال:

تنهن ذات پاڪ جو مُلهه ماپ ڪان متي

نٺرت نياز ساڻ تمتار سادگي. (ڪشنچند بيوس)

ٺٺون سٺون: نئين سر/ تازو/ تازو گهمي آيل. مثال:

ڳوٺان نٺون سنٺون تي آيو آهي.

ٺٺون نرالو/ نوان نِرالا: انوکو/نِڪور/ اڻ هنڌايل. مثال:

لقب لڏڻ جا نوان نِرالا. ملڪ بهادر بيشڪ بالا.

(شاهه محمد ديدڙ)

ٺٺون نِڪور: تهدر نٺون/ بنهه نٺون/نِڪورو.

ٺٺون نِڪورو: بلڪل نٺون/ تهدر نٺون/ بنهه نٺون. مثال:

سنڌ ورتو جٺي نٺون نِڪورو ذهن:

پاڻ ڪي هاڻ .... (خاڪي جويو)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

نئون نِمرو: تازه/ تـازو/ توانو/ جوان تـوان، مثال:

اُس سـاڙِئي کي، تـدي پاڻي ۾ وهنجاري، آمـري ۽ کند جو
شربت پيارين تہ ماٺهو نئون نُمرو.

(الله بچايو سمون: سير کوهستان)

نئون نئڊو: نوجوان/ جواني رسيل/ جُوانُ جُماڻ.

نئون نَوَلُ: نوجوان/ انوکو/ اٺمايل.

نئون نويلو: نئون نئڊو/ نوجوان/ قـوم جواني کي پهتل.

نيات نسل: ذات/ قوم/ فرقو/ قبيلو/ گهراڻو/ نسل/ پِنچائت.

نياپو سنهيو/ نياپا سنيها: پيغام، مثال:

مُـکـا تـوڏي قـاصـد، نيـاپا سنـهيا،
وچـوڙي آ تنهن جي اندر باھ ڀـاري ("سراج" شمس بلبل)

نياپو نڙو/ نياپا نڙا: پيغام سنيها.

نيارو نرالو/ نيار نرالا: انوکو/ نئون- انوکا/ نوان.

نيارو نروار: نرالو/ نئون/ عجيب/ ڌار/ الڳ/ انوکو.

نياز سلام: نياز مندي/ التجا/ منٿ/ زاري.

نياز نِوڙت: هيٺاهين/ التجا/ منٿ/ زاري/ نياز مندي/ عرض، مثال: (١)

نـاز غمزو يار تنهنجو نياز نِوڙت مون سندي،
هر گهٽي هر شهر ۾ ماٺهو کندا مذکور پئـي.

(پير آقا حاجي عبدالستار جان "پير")

(٢) حبيبن سان حيلو، هلي کـانہ حُجت،
عجيبن اِگيان کـر ادا! نيـاز نوڙت،
هلي نينهن ۾ کانہ کنهن جي نوابي

(پيرشاهنواز عارف المولي)

(٣) نيــاز نـوڙت عيـن ثـواب .... (محمد شاھ)

(۴) آهيان اداسي سکـايل اوهان جو
سـاڻ نـياز نـوڙت غـلام در جـو
"غـمدل" مـلڻ لئـہ انتـظـار آهـي (فقير غمدل سائين)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

نِياز نئڙت: هيٺاهين/ حليمت/ نماڻائي، مثال:

(١) وجي تون نياز نئڙت سان دلبر دلدار ڏي تون.

(رئيس امام بخش جتوئي "صابر")

(٢) گهٽو ئي نياز نئڙت سان اوهان جي پيش آيا سين،

ويتر تو شوخيائي ڪئي، اوهان وٽ ڪوحذر ڪونهي

(رئيس امام بخش جتوئي" صابر")

نياڻي نِڌر: نينگر/ ڌيءَ/ ڪنيا/ نينگري.

نياڻي سياڻي/ نياڻيون سياڻيون: (سياڻي: سياڻپ کي پهتل): عاقل/ بالغ/ ساماڻل ڇوڪريون.

نياڻي نماڻي/ نياڻيون نماڻيون: نينگريون/ ڌيريون/ ڇايون/ ڌيرج واريون / شرم حيا واريون، مثال:

(١) سنڌ سنڌي نياڻي نِماڻي جي (خاڪي جويو)

(٢) سار لهوڪا سنيال، نياڻيءَنماڻي جي (ڳيچ)

(٣) سوين تي سُڪائوڻ، باسيان تي باسون،
نياڻي نِماڻي وٺي نيٺ نيندا.. (ڳيچ)

(۴) نياڻي نماڻي، ڇڏيائين در اباڻو،
ڇڏيائين در اباڻو، پٽس تيو ويڳاڻو (ڳيچ)

(۵) نياڻي نِماڻي! تنهنجو پيءُ ويڳاڻو،
اباڻو در ڇڏي هتان هاڻ هلبو (ڳيچ)

(٦) سوين مان سُڪائون، باسيان تي باسُون،
نياڻي نِماڻي، وٺي نال ويندا (ڳيچ)

نياءِ داد: نئاءُ/ انصاف/ عدل/ آچار/ سچائي.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

نيت پَتِ: وهنوار/ رواج/ دستور/ ريت.

نيڙ ندين: (نيڙ: ننڍي نهر/ ڪسي): واهه واهيون/ ڍوريون/ ڍنڍون ڍورا/ واهڙ. مثال:

ناهه ۾ ڏس نيڙ نديون، تيون وهن نارا ڪري،

(محمد خان جتوئي)

نيست نابود: تباهه/ برباد/ هائيءَ مَچيل/ هنيل ماريل. مثال:

(۱) نِڪمن جوُ نالو دنيا کان مٽائي،

ڪري نيست نابود جا ڪاهلن کي (عبدالڪريم گدائي)

نيڪ نمازي: پرهيز گار/ پاڪ دامن/ پارسا/ ڀلارو/ عابد. مثال:

(۱) جان تيان مومن نيڪ نمازي،

جنهن ۾ جانب تون تئين راضي،

جامع جوڙايان، ڪين سرڙو نمايان

ڪيئن ريجهايان توکي (سليمان شاهه)

(۲) نوري نيڪ نمازي هئا، جوڙ ڀليءَ جنسار،

(رب رکيو جتَ جيئنداڻي)

(۳) نياٽيون گهرائي اسان جو نيڪ نمازي

محبتي سان ميڙ هلبو (ڳيچ)

(۴) گناهن جو ادا فرض ڪيو آهي مون قاضي

"غمدل" شفا جي ڪاڻ ٻٽيو نيڪ نمازي

(فقير غمدل سائين)

نيڪ نِمازڻ: پاڪ دامن/ پرهيز گار/ پاڪ صاف. مثال:

ليلي اسان جي آهي پاڪ نمازڻ،

ليلي اسان جي آهي نيڪ نمازڻ، (ڳيچ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

نيل گگن: نيرو آسمان/ آڀ/ امبر. مثال:

تنهنجي نيرن نيڻن کان نيل گگن ۾ ٿي نيراڻ

(پير شاهنوار عارف المولي)

نيلون مُنارا: قبي جون نيلون ۽ منارا/ گنبذ. مثال:

حَسن رضہ حُسين رضہ زيارت ڪار،

نيلون مَنارا مون ڏيکار (محمد يعقوب دائود پوٽو)

نينهن موهہ: پيار/ چاهَہ/ الفت/ محبت/ پريت/ حُب/ تانگهہ.

نيٺات نهٺائي: صبر/ بردباري/ نماڻائي.

نيون لنڊيون: نوجوان/ نو- ورنيون/ ڦوهہ جواني واريون/ تاپر ڇوڪريون.

نَيون نَويليون: نوجوان/ نو ورنيون/ تاپر ڇوڪريون/ جواني جي ڦوهہ ڪي پهتل.

نيون نو ورنيون: (نو ورنيون: نوجوان. مثال:

نئين رَتَ ساڻ نو ورنيون، سيئي گلنار ٿي ويندِيون

(عبدالڪريم گدائي): ننڍيون نيون/ ڦوهہ جواني واريون/ نوجوان.

نَيون نِيانڻ: (نئن (جمع: نيون): ندي/ ڌارا- نيانڻ: ڪڍ/ ڍورو/ حوض): تڙ/ چشما/ ڪسيون/ واهڙ/ (نونڌ/ هيٺاهين زمين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

و

(لفظن جا جوڙا: 382_ ڪل لفظ: 764)

وات پَٽيو واڇڙ: (وات پٽيو: جنهن جو وات هر وقت پٽيو پيو هجي يعني وائڙو- واڇرو: جنهن جون واڇون هر وقت ٽڙيل هجن: بيوقوف/ نادان / آلڙ/ بي عقل.

وات پَٽي واڇان: (واڇان: وقت پٽي/ بيوقوف عورت، مثال:

(۱) ڇريون ڏيئي چار واڇان ونجي هڪڙي (پهاڪو)

(۲) "سڻ واڇان جا پار، نوڙي ڪٽي ڇيٽن کي هلي: جي ٻجهو تہ ٻجهو، نہ تہ مور نہ ٻُجهوا" ڇريءَ جا ڪم ڏسو جو جهنگ مان ڇيٽن ميڙڻ لاءِ نوڙي/ رسي ڪٽي هلي آهي جڏهن تہ ڇيٽا کنهن پوتي/ چادر يا اجرڪ/ ڪپڙي ۾ ٻڌي سگهجن ٿا): نادان / ڪم عقل/ بي سمجهہ.

واتِــرُ واتَراڏو: (واتر: گهڻو وات هڻندڙ/بڪبڪيو - وات راڏو: جيڪو گهڻو وات هڻي/ گهڻو ءِ اڏنگو ڳالهائيندڙ): بڪ بڪ ڪندڙ/ تيز ڳالهائيندڙ / گارگند ڪندڙ.

واتارو واتِڙيو: (واتارو: وات+ وارو: گهڻو ڳالهائيندڙ - واتڙيو: اجايو/ غير ضروري ڳالهائيندڙ): بڪبڪيو/ بڪواتي.

واترو وات راڏو: بڪبڪيو/ گهڻو ڳالهائيندڙ/ گاريال/ تيزڳالهائيندڙ.

وات ڏارو وات راڏو: گهڻو ڳالهائيندڙ/ واتوريندڙ/ (وات سان گند ڏريندڙ/ گندي زبان استعمال ڪندڙ.

واتِرو وات ڏارو: گهڻ ڳالهائو/اجايو ڳالهائيندڙ/ بڪواس ڪندڙ/ گوڙ مچائيندڙ / وات ڪندڙ.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

واٽرو واٽڙيو: گهٽو ڳالهائيندڙ/ اجائي بڪ ڪندڙ/ ٻڪواتي/ بڪبڪيو/ بيهودو.

وات ڦاٽو/ وات ڦاٽوڙو وات ڏارو: گهٽو ڳالهائيندڙ/ وڏو وات ڦاڙي ڳالهائيندڙ / بڪ ڪندڙ / ڳالهه کي ڦهڪائي ڏيندڙ / ڊاڙي ٻٽاڪي / بي باڪ_OUT SPOKEN

وات ڳاڙهو الهڙ: ننڍي عمر وارو/ڇوڪراٽ/ جَٽُ/ هلڪو / ڦلهڙو.

واتــوڙو واتڙيو: اجايو وات هڻندڙ /ٻڪواسي.

واتي واتڙيو: ٻــڪواســي / تــڪــراري / لَــڙُ مچائيــنــدڙ / گهٽو ڳالهائيندڙ.

واتين وِٽين: زباني طرح VERBAL

واٽ پنڌُ: پنڌ پيچرو / راهه / پنڌ رند. مثال:

جنهن جي واٽ نه وڃجي، تنهنجو پنڌ نه پُڇجي.

واٽَ واهَه: گسُ/ پيچرو / راهه / رستو / دڳُ.

واٽ ويندي راهه ويندي: اوچتو/ مڃاڻ BY THE WAY

واٽا پتيون: (واٽڻ: واٽا / پتيون / حصا ڪرڻ) ڀاڱا / حصا.

واٽاهُو واٽاڙو: واٽهڙو / پانڌيئڙو / راه ي/ مسافر / واٽ ويندڙ.

واٽو وانٽ: (واٽڻ وانٽڻ: ورهائڻ/ حصا پتيون ڪرڻ): حصو/ پتي/ ڀاڱو/ ڦانڊَ (ڦانڊڻ: ورهائڻ)/ وِرڇ (وِرڇڻ: ورهائڻ)/ ونڊ (ونڊڻ) / وَنڊي (ونڊيل / حصو ڪيل).

واٽون پيچرا: رستا/راهون/ گس. مثال:

پُڇن نه واٽون پيچرا، سِڪن نه سانيهه

(مخدوم عبدالرحيم گروهڙي)

واٽون واهون: راهون/ پنڌ پيچرا/ گس/ پنڌ. مثال:

بند ٿيون سب واٽون راهون،

آخر عرش تي پهتيون آهون ... (رشيد احمد لاشاري)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

واٽون وراڪا: وَر وَڪڙ واٽون / ڏکيا پيچرا / اٽانگا پنڌ. مثال:
وِنگيون واٽون وراڪا وَرَ، ڏمر ڏونگر ڪري ڏاڍا.
(حسيني اسد الله شاهه ٽڪڙائي)

واٽِي واٽهڙُو: (واٽي: واٽ وٺي ويندڙ. مثال:
اتــم اُلــڪــو اباڻــن جــو ۽ پــاڙيــچــون پُڇان پٽي،
ڏسان ٿي ڏيــهه ڪــان ايـنـدو، ورايــان ٿــي اهــو واٽــي
(فضل صـديقي): واٽــاڙو / پانـڌيئڙو/ مـسـافر/ راهگير/
لانگـاهُـو / واٽ واهـو.

واٽُو ڪُتو: (واٽو: وٺندڙ / مِرون ۽ کي وٺندڙ/ وڙهڻ لاءِ چنبڙندڙ يعني
ڪـتـو): ويڙهـو ڪتو.

واپار وَٽو: (واپار- واپارڻ: سـودو ڪرڻ: سـودو- وٽو: حـساب جو
ڦـير/ واپار جي شئي SHOPPING ITEM /وياج هَنڊيءَ جي
لاٽ): وٽــج/سوداگري/تــجــارت/ ڏنــڌو/ دڪــانداري /
وهــنــوار. مــثــال:
ڪوري ڪـپڙي اُٺــڻ ســان گڏ واپــار وٽو پڻ ڪندا آهن.

واپارَ وَڙو: (وڙو: خريداري ۽ وڪري جو "وڙ" SHOPPING ITEM
/ وٽج/ تجارت / ڏنڌو / دڪانداري / وهنوار.

واپار وَهنوار: وٽج/سوداگري/ ڏنڌو/ تجارت/دڪانداري.

واپاري وٽجارو: ڏنڌي وارو/ تاجر/دڪاندار/ سوداگر.BUSINESS MAN

واپاري وِهائو: وهائو(وکر وهائڻ: مــال جـــو سودو ڪندڙ): مال جي
خريد فروخت ڪندڙ. مثال:
سـودو ڪـن نـہ سـون جو، وڏا وهائو (شاهه: سر ساموندي)
نوٽ: هيـرن جواهرن جو واپار ڪندڙ. وڏا واپاري ليکيـا
ويندا آهن. جڏهن تہ اهڙا واپاري، "سون" کي بہ معمولي
شيءِ سمجهندا آهن): تاجر/ سوداگر/ دڪاندار/ ڏنڌي وارا.

www.sindhsalamat.com　books.sindhsalamat.com

واپسي وَراڻِ: (ورڻ: واپس موٽڻ): موٽ / ڦيرُ / وراڻي/ ڦيرو.

واجبُ مناسب: جائز / ٺيڪ / بَرحقُ / صحيح / درست / ڪرو / چوکو / صادق / لائق / شايانِ شانُ.

واچ واءُ: اجهل هوا/ جَهَڪَ/ دُڦان (مٽي اڏائيندڙ. جنهن جي لڳڻ سان ڌڪ ٻنجي پوي ۽ مٽيءَ سبب ڪا شيءِ نظر نہ اچي): اهڙي صورتحال جو هٿ نہ ڏسي هٿ ڪي / طوفان / انڌوڪار.

واچا وَچَنُ: انجام/ قول / وعدو / ٻول/ ڳالهہ / وائي / ساک / قسم / ڊوهي.

واچوڙو واچولو: واچ يا واءُ جي گهُمري/ واءَ جو گهيرو/ ڦرندڙ واءُ / گرداب (ڦرندڙ هوا)

واچان وات پٽي: (واچان: واڇَنِ ڦريل. مثال:

چريون ڏيئي چار واڇان ونجي هڪڙي- وات پٽي: جنهن چريائي ۾ وات پٽيل رهي): بي سمجهہ / نِڪمي / بيوقوف / نادان عورت.

واچري واڇن ٽڙيل: عورت جنهن جون ٻي ڊوليون/ وڏيون واڇون ٻوڪپائي سبب هميشہ ٽڙيل / کُليل رهن / گهٽو ڳالهائيندڙ عورت): بيوقوف / نادان / ٻُوڪات / چسي/ ٻودلي / ٻڪواتڻ / واهيات عورت.

واڌِ وراڻ: جهجهائي/ گهڻائي/ واڌارو/ ترقي/سرسي/وڌيڪائي/ پلٽ (پلٽجڻ)

واڌارو اُپراسو: نفعو/ فائدو/ لاڀ (ليڻ: حاصل ڪرڻ) اُپت/ پراپت.

واڌارو سُڌارو: (واڌارڻ سڌارڻ ENGLARGE AND REVISE)، ڪنهن شيءِ / تحرير کي وڌائي سڌاري پيش ڪرڻ جو عمل.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

واڌاڻو واڌائي: (واڌاڻو: مبارڪ - مثال:
پري ڪيا پٽن تي وڄڙن واڌاڻا (شاهه: سر مارئي)؛ واڌائڻ
واڌاڻڻ: واڌائي ڏيڻ: هيج يا خوشي مان نيڪ
تمنائن جو اظهار ڪرڻ)؛ مبارڪ/ مبارڪباد/ ڪيرون
(مبارڪون)/ خوشخبري.

واڌَ هوڏَ: (واڌ: واڌڻ: وڌائڻ/ پاڻ مهائڻ (پاڻ کي وڏو يا مان مرتبي
وارو ڪري پيش ڪرڻ - هوڏ: پنهنجي ڳالهه تي ضد
ڪري بيهڻ يا اڙجي بيهڻ)؛ تڪرار/ واد/ جهيڙو/ حجت.

واڏڻ/ واڏاڻ واجهه: واڍِ جنهن جي ٻڌڻ سان وڍ يا نشان ٿي بيهن)/
رسو/ نوڙي/ نوڙ/ تانگهه (جنهن کي تانگهي يا ڊگهو
ڪري سگهجي).

واڍا واڍِرا: واڍو: وڻ وڍيندڙ/ وڻن کي ڏاڪيندڙ/ وڻن جو ڏاڪ
ڪپيندڙ - واڍارو: وڍ جوڪم ڪندڙ (وڻ/ ڪاٺ
وڍيندڙ)، مثال: ڇاتي منهنجي چرين سان، ويا وڍي واڍارا
(ڄام چانديو)؛ وڍيندڙ/ گهاءُ ڏيندڙ/ ڏکڻ.

واڍوڙ واڍوڙئو: واڍوڙ: وڍيل/ قتيل، مثال:
ويچارا واڍوڙ، سدا شاڪر سُورَ سين،
تائين مٿي توڙ، اوري، ڪن نہ آسرو (شاهه: سر يمن ڪلياڻ)
واڍڙئو/ واڍوڙيو: وڍيل/ زخمي ٿيل، مثال:
رهي اڃجي راتڙي واڍوڙئن وٽان (شاهه: سريمن ڪلياڻ)؛
زخمي/ قتيل/ گهايل.

وارَ ٻَجَ: (ٻَج: سنهو وار)؛ چمڙيءَ مٿان سنهڙا وار.

وارَ ڏڻ: (وارَ: ڏينهن، مثال: اڄ ڪهڙو وار آهي؟ - ڏِڻ: مکيہ
ڏينهن AUSPICIOUS DAY : هفتي جو ڪو ڏينهن/
چنڊ جي تاريخ/ موقعو/ ويلو/ وقت/ تام/ تاٿو.

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

وارا چمارا: وارا: موقعا - چمارا: چماران: دوران زندگي، مثال:
حياتي ۾ ڪيئن وارا / موقعا ملندا رهندا آهن): حياتي
جا ڏک سک / لاها گاها.

وارا ڏارا: ڏاري راند ۾ ڏارڻ ڏارڻ (ڏاءُ هڻڻ) لاءِ مليل وارا
(موقعا)، مثال:
(۱) شايد دنيا ۾ اي ساجن،
آهين وارا ڏارا. (محمد سومار شيخ)
(۲) وارا ڏارا هتي ٿي آهن، قدرت بيشڪ ڏيندي
(محمد سومار شيخ)

وارا ڦيرا: (وَرڻ ڦرڻ): زماني جا چڪر / موقعا / مَهلونَ.

وارا نيارا: (وارا: موقعا - وارا نيارا ٿيڻ: نت نوان موقعا ملڻ، مثال:
هن جا تہ وارا نيارا ٿي ويا آهن: هر وار نيارو
(نئون) فائدو مليو اٿس)/ ڀاڳ جو ڀيڙو تہ دال
مان سيرو / موقعا / مهلون.

واراڪو ور: ڦيرو، مَثال: وينين ناهہ واراڪو، سُتين ڪونهي سنگُ
(شاهہ: سر رامڪلي: ڪاهلن سان ڪو لاڳاپو ڪونهي):
وڪڙ / پيچ / محبت جو ڳانڍاپو / پرت جو پيچ.

وارث ورُ: (وارث: مالڪ - وَرُ: مڙس (ڌڻي مالڪ/ ميان/ سنڀاليندڙ/
راکو/ ريڪ/ ڪرلاهوُ (ڪر: سنڀار لهندڙ) ڪانڌ/
مڙس / گهر وارو.

وارث وسيلو: (وسيلو: آڌار/ اجهواوٽ): مڙس/ ڪانڌ/ مالڪ/ ڌڻي، مثال:
نہ وارث وسيلو نہ مادر پدر
سڪايل سدائين هجن دربدر (فتح علي "حليم" لغاري)

وارث وَلهو: (وَلهو: مُڙس/ ڪانڌ): مالڪ/ ڌڻي/ مڙس.

وارثُ ويرُ: مالڪ/ ڌڻي/ راکو/ ڪَرَلاهُو، مثال:
ورا ولهيءَ جا وارث وير،
جانب جيءَ منهنجي جا جيارا (پير شاهنواز "عارف المولىٰ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وارڪائي واند ڪائي: فرصت / آجائي (آجو هئڻ)/ ڇوٽڪي/ موڪل / وِٿي / ساهي.

وارڏ پارڏ: ڪارائڻ پيارڻ.

وارِڻ وَرڻ: موٽي اچڻ / واپس اچڻ / موٽ ڪائڻ. مثال:

جي ڪنهن چڙهن ڳالهه تي، واريا ڪين ورن
(محمد شريف راٺيپوري)

وارو ڦيرو: موٽَ / وراڻ / موقعو /وَجُهه.

وارَوَ واهر: (وارو: واهر لاءِ ورڻ/ مدد لاءِ پهچڻ): مدد/ واهار.

وارو وَٽي: (واري تي/ هڪ ٻئي پٺيان/نمبروار/ واري واري سان): گهمرو/ پيرو. TURN BY TURN

وارو وراڪو: (وراڪو: وڪڙ): آڪيڙو / وٽ ست / موڙ / مروٽ/ ستَ / ڦيرو / گهُمتاري / گردش / ڦيراٽي / وراٽو.

واري ورائي: وارڻ: موٽائڻ. مثال: وڃڙين واري، ڪٿي ڪعبي تي ڪر نائيا! (شاهه: سُر سارنگ)- وارڻ ورائڻ : واپس گهرائڻ / موٽائڻ / واپس آڻڻ / موٽائي اچڻ / لاڙڻ.

واسَ ڌوپ: واس- واسِڻ: خوشبو ڪرڻ/ سُرهو دونهون ڪرڻ- ڌوپ: ڌوُپڻ: خوشبودار دُونهون ڪرڻ): ماحول کي خوشبودار بنائڻ لاءِ سُرهاڻ جو دونهون/ اگر بتين(جيڪي خوشبودار هونديون آهن) کي جلائي دونهون ڪرڻ - غير مسلم خاص ڪري هندو ڪنهن مورتي اڳيان لوبان/ سُرهاڻ ساڙي ڌوپ ڪري، پوڄا ڪندا آهن.

مسلمان پڻ درگاهن تي سُرهو دونهون/ ڌوپ واس ڪندا آهن. هندستان جي شهر آگري ۾ مغل شهنشاهه شاهه جهان جي پياري بيگم "ممتاز" جي قبر مٿان "تاج محل" اڏيل آهي جيڪو عمارت سازي جو شاهڪار آهي، سير تفريح لاءِ ايندڙ ڪيترائي ماڻهو، روزانو، قبر مٿان گلن

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

جي ورڪا ۾ واس ڏوپ ڪندا آهن جنهن جو ذڪر ڪتابن ۾ آيل آهي، مثال:

”ممتاز جي تربت تي روز گلاب ۾ گونتن جا هار چڙهن ٿا ۽ واس ڏوپ ٿئي ٿو. (گلزار نثر)

واساموو وِسرام: آرام/ ساهي /راحت/ قرار/ سُک/فرحت/ آسائش/ سانت/ ٿانهر / سامت / ڌيرج.

واسطو وجهه: سبب/ ڪارڻ / غرض / مقصد.

واسنا پاونا: واشنا / خواهش / مرضي / اڇا / منشا / سڌ / ڪامنا/ چاهُ / آرزو / اِرادو / نيت / تمنا.

واسي رهواسي: واسي: وسندڙ / ڪنهن وسي يا وسَنهن يا ڳوٺ ۾ وسندڙ. مثال:

لاڳا لوڪن جا لنگهي ٿيا. واسي پورب پار جا (فقير غمدل سائين):

رهندڙ/ رهاڪو/ ساڪن/ سَڪونَت پذير.

واسنگَ وسيهر: ڪارا نانگ/ شيش نانگ/ ڪارهير/ الهير/ تليهر / سَپ. مثال:

(١) زلف تنهنجا واسينگ وسيهر ڪار ڪيس تحقيق تليهر
سارو بدن تنهنجولعل سراسر تون حق نور خدا نوراني
(منٺار فقير راڄڙ)

(٢) جنهن جون ڪجليون ڪتاريون ٻچيون پالا،
پؤنريرون آهن ڪُنڊيڙا ڪالا،
ڪاڪل واسينگ وسيهر وار (منٺار فقير راڄڙ)

(٣) ڪاڪل واسينگ و سيهر وار (منٺار فقير راڄڙ)

(٤) وَر وَر تي واسينگ وسيهر تاڙي بيٺا تاڪ، الا
تر ۾ جن جا تاڪ، الا! (تاجل بيوس)

واڪَ داڪَ: (واڪڻ داڪڻ: بڪواس ڪرڻ/ لباڙ هڻڻ/ بي ڍنگو ڳالهائڻ / بدفضيلتو ڳالهائڻ): بڪواس/ لاڙ لباڙ/ بي ڍنگي گفتگو/ بدفضيلتو ڳالهاءِ.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

واقف وڙو: واقفڪار/سُڃاڻو/سُڄَهِرو.

واڪڻ وائڻ: واڪڻ: واڪو ڪرڻ. مثال:

مٿي تيرٿ "تمر" چي: اوءِ واڪيندا ويا (تمر فقير):

واڦڻ/ دانهون ڪرڻ/ وِڦلڻ/ رڙيون ڪرڻ.

واڪو واڪ: دانهن/ ڪُوڪ/ رڙ/ هوڪو/هونڪارو.

واڪو واڪاڻ: ريهه/ رڙ/ ڪيهه/ريهاڙ/ واويلا/ دانهن/ ڪوڪَ/ گوڙ/ هَلَ.

واڪارو واتراڏو: واترو/واتڙيو/ گهٽو وات هٺندر/ بڪ شڪ ڪندڙ/ گهڻ ڳالهٽو/ بُڪبڪيو/ زبان دراز/ گوڙيلو/ گوڙائتو.

واڳ مهار: (واڳ: وهٽ/ اٺ ڪي واڳڻ جي رسي. مثال:

هونگارين تہ هلان بيهارين تہ بس،

واڳ ڌڻين وس آءُ ڪا پاٺوهيٽي (شاهہ)- مَهار: وهٽ/ اٺ ڪي مهارڻ (واڳڻ) جي رسي: اٺ جي مهار/ نوڙي/ لغام.

واڳجڻ ڳنڍجڻ: رسي (نوڙي/ واڳ) سان ٻڌجڻ TO BE ONE/UNITED

ڳنڍجڻ/ هڪ ٿي وڃڻ/ لاڳاپجڻ/ ڳانڍاپجڻ.

واڳجڻ ونگجڻ: واڳجڻ: سلهاڙجڻ/ ٻڌجڻ. مثال:

پوءِ موج ڏس مسڪين هيءَ جي ورهہ سان واڳيل ٿئين (مسڪين): ٻڌجڻ/ سلهاڙجڻ/ سوڳهو ٿيڻ.

والار سالار: (والارڻ سالارڻ: قبضو ڪرڻ/ هٿ ۾ هئڻ/ پنهنجي نالي ڪرڻ): قبضو/ مالڪي POSSESSION

والي وارث: مالڪ/ ڌڻي/سنڀاليندڙ/ گهرَ ڌڻي/ مُحافظ/ نِگهبان.

وامِٽو ٻِندرو: قد جو ڇوٽو/ ٺينگٽو/ ٺينگو/ گُهٽڪو/ ڊِمي.

وانٽڻ ونڊڻ: (وانٽڻ: واٽڻ: واٽا ڪرڻ): حصن ۾ ورهائڻ/ ورڇڻ/ پٽيون ڪرڻ/ حصا ڪرڻ/ ڀاڱا ڪرڻ.

وانجيو وريو/ واريو: وانجڻ/وانجهڻ: موٽائي ڇڏڻ/ خالي موٽائڻ - واريو: ورائڻ: ورائي واپس ڪرڻ. مثال:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪي در ڪنان سهٽا سڄڻ، والجيو وريو واريو چڙن

(حاجي گل محمد رند)

والجهو والدو: (واندو: گهر ۾ اولاد جي ذميواري کان آزاد)، چڙو/ چڙهو چانڊ/ بنا اولاد / ٺلهو / سُڃو.

والجهيا ويچارا: (وانجهيل: نا اميد ڪيل)، نراس ڪيل/ ڇڏي ڏنل / ڏار ڪيل، مثال:

ووءِ ووءِ وڏي نعمت کان وانجهيا ويچارا

(مخدوم عبدالرحيم گرهوڙي)

وانڊَ واند ڪائي: واند: واند ڪائي، مثال:

رات ڏينهن دک درد دل ۾، ورهه تنهنجي کان نہ واند

(خليفو گل محمد هالائي) : فرصت / نڪمٿائي/ وار ڪائي.

واندو پالهو: ٺلهو / نڪمٿو / بيڪار / بي ڪمو / بي ڪارو/ سڪٿو / خالي / آزاد.

واندومل پالهومل: واندي، ماٺهو کي ٽوڪ وچان "واندو مل" يا "پالهو مل" چيو ويندو آهي، مثال:

(١) چير سک ۾ سڄڻ تنهنجي نهاريان روز راهون ٿو،

چيائين وقت "واندامل،" اجايو چو وڃايو ٿا. (آغا دراني)

(٢) بلبل و گل جو ذڪر ڪندا "واندا مل" ويهي،

پٽون اسين ٿا پنهنجو پٽيون، هاءِ سا بهار! (حيات شاهه "حافظ")؛

نڪمٿو / بيڪار / نڪمو / بي روزگار.

وانڍا واڪا: (وانڍڻ: دانهن ڪرڻ / ڪُرلائڻ / ڪٿڪڻ، مثال:

ڪونجون ٽيون ڪٿڪڻ، جيڪس هلڻ هاريون،

پچا پوءِ اتن، وڃن وانڍا ڪنديون (شاهه: سر ڏهر)-

واڪڻ: واڪا ڪرڻ / رڙڻ / پڪارڻ / گوڙ ڪرڻ):

دانهون / ڪوڪون / بحث / تڪرار / خَرخسو / مناظرو / ڪرِڪل / گوڙ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وانڊو وانڊَ: گوڙ / اجائي ڊيگهاري ڳالهه / بحث / تڪرار. مثال:

ڇڏ ڪٿي اها وانڊو وانڊ!

وانڍ ويڙهه: (وانڍَ: لانڍي/ منهنُ - ويڙهَه: ويڙهو/ ٻه ٽي گهر): ڳوٺڙو/ وسي/ وسينهن/ وستي/ اُپاٽڪو هنڌ/ ٻئن گهرڙن تي مشتمل ڳوٺ / واهڻ.

وانگي ڪانگي: وانگي: ڇٽو/ ڪو/ ماٺهو - ڪانگي: ڪانگ (طويل خط) پهچائيندڙ: قاصد/ ريبارو/ پيامي/ پيغامي. مثال:

ڳوٺان ڪوبه وانگي ڪانگي، خبر ڪٿي ڪونه آيو آهي.

واٽي ٻاٽي: آواز/ ٻولي/ زبان/ وچن/ ڪتا/ ڳالهه ٻولهه/ شعر/ غيب جو آواز.

واٽيو سِراڻ: (واٽيو: هندو دڪاندار/ هندو واپاري): مهتو/ هندو تاجر/ هندو سوداگر. ڪو زمانو هو جو دڪانداري جو ڪم هندو ئي ڪندا هئا جنهن تان متن نالو ئي پنجي ويو "واٽيو".

واٽيووَڪال: هندو واپاري / مهتو / هٽائي / سوداگر / هندو تاجر.

واوَ جهڪون: واو: واءُ - جهڪوُن (جهڪ: اجهل هوا): لاڳيتون هوائون. مثال:

واوَ جهڪون ڪن جهڙڪا جيڏا،
ڪارونيار ٻر ڪئين ڪُنَ ڪيڏا
مچ مانگر هيبت ڪن هيڏا،
تہ به ڪو ڊپ نہ تيڙن ڊاءُ، آيل! (منٺار فقير راڄڙ)

واوُ مينهن: واو: اسم تصغير: واوڙو. مثال:

سڪ تنين جي ساهہ کي سُڪايو سوڪا.
ونءُ تون منا واوڙا، واقف واٽڙيا (لاڙين جون لاتيون):
واچ مينهَن / ڇوهو مينهن / وسڪارو.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

واهـ نهرون: واهـ واهـڙ / ڪسيون / ڪڙيا /شاخون.
SYSTEM OF IRRI GATION مثال:

پڪيون صاف سڙڪون، ڪٿي ڪوهـ جاري،
ڪٿي واهـ نهرون، ڪندا آبياري (عبدالڪريم گدائي)

واهـ وانگي: (واهـ: مدد/ مدد لاءِ ڪو ماڻهو- وانگي: ڪو/ ڪو ماڻهو مدد لاءِ): آسرو/ اجهو/ پروسو/ پر جهلو. مثال:

وات اٿانگي واهـ نہ وانگي،
متان پوي برسات مسافر... (تاجل بيوس)

واهـ واهر: واهـ: مدد. مثال:

(١) ڏاڍو ڏينهن قيام جو، جا تي هوندي واهـ نہ ور
شافع "شاهـ محمد" چوي، ڪج هيلو منجهہ محشر
(شاهـ محمد ديدڙ)

(٢) نڪا واهـ واهر، نہ ڪا واهـ آهي (فتح علي "حليم" لغاري)،
/ آسرو / آٿت / اجهو / آڌار/ اوٽ

واهـ واهڙ: واهڙ: ننڍو واهـ. مثال:

واهـ واهڙ ۾ آبُ اهو ئي، چول اهو ڏس چولي، (نانڪ يوسف)

واهـ واهيون: (واهيون- واهي: ننڍو واهـ): واٽر ڪورس/ ڪسيون.
مثال: روهڙي ڪئنال مان ڪيترائي واهـ واهيون نڪرن ٿيون.

واهـ وسيلو: مدد/ معاونت / آٿت / اجهو / آڌار / اوٽ. مثال:

(١) رتن جو رتن ۾ واهـ وسيلو تي (سچل سرمست)
(٢) عاشق متس رب آهـ، محمد صہ!
واهـ وسيلو، واهـ محمد! (گمنام شاعر)
(٣) جتي ناهي واهـ وسيلو، اتي واحد تيندئي واهي وي
(منٺار فقير راڄڙ)

(٤) اڻ سونهن جو واهـ وسيلو،
بد بختن جو نيڪ نصيب (شاهـ محمد ديدڙ)
(٥) ڪونهي واهـ وسيلو ڪو رب ڪان سواءِ
(حاجي عبدالله واقف ٺارو شاهي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

واهار واهر: (واهار: واهر/ مدد. مثال:

وَرَ وِلهن واهار اچ ڇا لاءِ ٿو پاسو ڪرين (پيرمظهر شاهه شهر ٺٽلاهه): آسرو / سهارو / آڌر / آڌار / مدد.

واهار ورَ: (واهار: واهارڻ: مدد ڪرڻ - ورَ: ورڻ: مدد لاءِ پهچڻ: مدد): آڌار / آسرو / آٿت. مثال:

مفت فرصت ٿي ڪرين جي معرفت حق جي حصول
پاڻ پياڻي ۾ نه ٻوڙيون پنهنجي ڪر واهار وَرَ
(هدايت علي نجفي" تارڪ")

واهرَواهرَ: مدد / آڌار / آٿت / اوٽ / اجهو. مثال:

پردو پناهه ڪر سندم واهرَ واهرَ ڪر سندم،
روشن راهه ڪر سندم، رب ستار يا خـــدا!
(محمد صديق "مسافر")

واهرَ وَاهي: (واهي: اوهي واهي/ مددگار): واهر ڪندڙ/ اجهو ڏيندڙ / ڍڪيندڙ. مثال:

ويـرَ اچـي تيو واهـر واهـي، هي اٿئي وقت اخير بنا!
تنهن جي مدد محمد ميرا! (گل محمد: ڳيچ)

واهـــر وسيلو: مدد / آڌار / آٿت/ اوٽَ/ اجهو/ پردو/ پناهه، مثال:

(۱) ڪو نـه ڪنهن جو ڪو ٿيو، واهر وسيلو ڪر دگار
رحم ڪان تنهنجي سوا، رَهَ ٻي نه ڪائي مهربان،
(فيروز الدين احساس)

(۲) ٿي ولهيءَ واهر وسيلو، مون تڪيو آ تنهن جو در
(عبدالحڪيم "واجف")

(۳) وٺي ويا ويچاري جـو واهـر وسيلـو،
"مسڪين" مَنڊ ملڻ لاءِ ڪيو حال حيلو،
لهي من لڪن تي، سارون سنياروں
(هادي بخش شاهه مسڪين)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

(۴) تون ئي مولا مدد منهنجي، تون ئي واهر وسيلو پيي،
معاضي بحر ۾ منهنجي مولا. توريءِ ناخدا منهنجا
(اعظم علي)
(۵) حال غريبن جو هيءُ اٿي واهر وسيلو تيءُ (ڳيچ)
(٦) واهر وسيلو، مولي ڪندو ميلو.
پيران پيرا! پياريندين ڪيرا! (ڳيچ)
(٧) سوا تنهنجي ٻيو واهر وسيلو ڪير ٿيندو سين
ٻلارا تون نہ هرگز ٿي ٻلائج يا رسول الله صہ !
(مخدوم محمد امين فهيم)
(٧) ايندو امام اسان جو واهر وسيلو، امت جو سردار
الاهي الله - مِنتو نالو الله جو!
(سهرو: ڪتاب "سَرهاڻ" تان ورتل)

واهر ويرُ: واهر: مدد- ويرُ: واهر/ مدد ڪندڙ. مثال:
"غمدل" گولي آهيان، ورهہ وسيلو پانيان
ڪيچ ڏٺين ڏي ڪاهيان، واهر وير وري (فقير غمدل سائين)

واهرُو وارث: مددگار/ مالڪ/ ڪَرَ لاهو/ راکو/ سرپرست/ ڪانڌ/ ڌڻي.

واهرو وصي: (وصي: وارث): مددگار/ ريڪ/ راکو/ سرپرست/ ڪانڌ / ڌڻي.

واهڙ واهي: واهہ/ ڪَسي/ شاخ. مثال:
دولهہ دريا هي! وَهہُ وٺن جا وچ مان.
واهڙ ڪو واهي، اوتي ڇڏ اروڙ ۾ (تاجل بيوس: سر ڌهر)

واهڻ وَسِيون: ننڍا ڳوٺ/ وسنديون/ وستيون. مثال:
واهڻ وسيون ڦوليم، ڳليون ڳوٺ ڳوليم،
پتو پيو نہ تن جو پکن ۾ پُڪاريان.
(هادي بخش شاهہ "مسڪين")

واهيرا واهون: پناهہ/ اجها/ پردو پناهہ. مثال:
پينگ بازاريون، بستيون بندر، ويرانا واهيرا واهون (تاجل بيوس)

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

واهيرو وِسرام: واهيرو: پکين جي آرام/ وسرام جي جاءِ يعني آکيرو - وسرام: آرام/ آسائش جي جاءِ.

واهِيون ڪَسيون: واهه/ واهڙ/ واٽر ڪورس/ شاخون.

واهيون واهڙَ: ننڍا واهه/ واٽر ڪورس/ وڏي واهه مان نڪتل شاخون.

واءِ سواءَ: (وائڻ سَوائڻ): سنو وائڻ / سٺي ڳالهه ڪرڻ / خبر چار ڏيڻ): حال احوال / ڳالهه ٻولهه / سڌ سماءُ. مثال:

شهر جو ڪهڙو واءُ سواءُ آهي؟

واءِ گهوڙا: گهوڙا گهوڙا / فرياد / احتجاج. مثال:

ٻڌي آه وِ فغان منهنجي، ٿ وسهي واءِ گهوڙا ڪي،
سٺي خسته سنديون خبرون، وري ٻيءِ ٻي خبر ٿيو پئي.
(فتح علي "حليم" لغاري)

واءِ وائوَندا / واهوندا: (وائوندا واهوندا: بهار جون هوائون. مثال:

وريا واهوندا ٿيو خيز خزان جو): بهار جي آمد جون هوائون/ بهار جي خوشخبري ڏيندڙ هوائون. مثال:

لڳو اڄ واءُ واهوندو برن ۾ ٿي بهاري اڄ
پيون ٻهراڙيون ٻهکن. ٿيا وڻ ٻور ۾ ٻاٽي، (ميوو خان موج "لغاري")

وائـڙو واڇڙ: (وائڙو: حيران پريشان- واڇڙ: جنهن جون واڇون ٻـي ڊوليون هجن): واڇن ڦٽيل / واڇن ٽڙيل/ واڇ ڦٽيو.

وِائـڻ وِقـلـڻ: (وائڻ: بکواس ڪرڻ. مثال:

ڏانڊ ڪاري جا ڏٺي ڦهچن اگر.
ٿي انهن آڏو "چريو" پيو وائجي (سومرو غلام رسول سودائي)،
بک بک ڪرڻ / اجايو ڳالهائڻ.

وائي بادي: (وائي: دل وسامندي وڃڻ / سُستي DEPRESSION بادي (باد/ هوا واري) يعني پيٽ ۾ ڀرتي ڪندڙ): پيٽ ٻمجي ڀرجي وڃڻ واري حالت/ گئس جي بيماري. مثال:

هه هيٺو حال اسان جو هادي،
قول عمل سڀ وائي بادي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

امـــر نـــواهـــي کــان آزادي
ناصح! ڪر ڪا نيڪ نگاهه- لا الهٰ الا الله

(سيد سردار علي شاهه "ذاڪر)

وائي سَوائي: سني ڳالهه / سُهائيندڙ گفتو.

وائي ڳائي: (وائڻ ڳائڻ: چوڻ/ ڳالهه ڪرڻ/ ڍنگ واري ڳالهه ڪرڻ): چيو چايو / ڳالهه ٻولهه.

وائي واڪا: (وائڻ واڪڻ: رڙيون ڪرڻ/ چوڻ ڳالهه ڪرڻ): دانهن ڪوڪ / رڙيون / ڪوڪون.

وائي واڪو/وايون واڪا: رڙ/ دانهن / ڪُوڪ / آواز / سڏ - دانهون ڪوڪون / سڏ / ڪارون / پُڪارون. مثال:

ڪو نه ٻڌي ٿو وايون واڪا (رشيد احمد لاشاري)

وايون ڪافيون: سنڌي ڪلاسيڪل شاعري جا نمونا. مثال:

وايون ڪافيون بيت ڪٿا ساز ڪٿا سنگيت ڪٿا (خاڪي جويو)

وِتَ ستُ: طاقت / سگهه / ٻَلُ / جيپرُ.

وِتَ واڪُ: (واڪڻ: واڪ ٿيڻ: سَتُ سارڻ): ستُ / سگهه / قوت.

وِتي وارَ: فرق/ گهاري/ساهِي/ ويري، مثال:

اي يار وفادار هجئي عيد مبارڪ
منٺار مِٺا يار هجئي عيد مبارڪ
هڪ ٻي کان ڪٿي دور بظاهر ٿا گذاريون
پر ڪانهي وِتي وار هجئي عيد مبارڪ (مخدوم محمد امين فهيم)

وِتي ويڇو: ڳِتو / فرق / ويِري / گهارِي.

وٽ رِٽ: (وٽڻ رٽڻ: وٽي سوٽ ڪرڻ/ ڏوڙو ڪرڻ): وڪڙ/ ڀِڪ/ وٽيل سٽيل هئڻ واري حالت.

وٽَ وراڻ: وٽڻ وراڻڻ : ڳالهه کي ٽيڪو ڏيڻ/ ڏيارڻ): تائيد/ مدد ٽيڪو/ ٽيڪ/ پَراءُ / جهل. مثال:

(١) ڪج ڪا منهنجي وٽ وراڻ، تا ٽٽي منهنجي روح رهاڻ

(شاهه محمد ديدڙ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٢) طالب مولا طلب ۾ ڪيو وٽ وراڻ
(مخدوم محمد زمان طالب المولٰي)

(٣) ڪن ڪا وٽ وراڻ، راتيون وهايم روئي روئي.
(مخدوم محمد زمان طالب المولٰي)

(۴) ڳالهه مان تو ڪيان، وٽ وراڻ تون ڪجانءِ!

وٽَ وڪڙ: (وٽڻ وڪوڙڻ: وراڪڻ): وراڪو / ورُ / مروتَ. مثال:
سندس ڳالهہ ۾ ڪو وٽ وڪڙ ئي ناهي هوندو يعني تہ سنئون سڌو ماٺهو آهي.

وَٽَ وِٽس: منداڻي شيءِ / ميوو يا ڀاڄي جيڪا نئين سال ۾ پهرين ڀيرو استعمال ٿئي. اهڙين شين کي سوکڙي طور ڏبو وٺبو آهي.
مثال: انب لٿا آهن، وَٽ وِٽس ڪري ڏسجي!

وٽاريل اوباريل: لپيل/ ڪائي بچايل/ اوبر ڪيل/ جوڙيو ڪيل.

وٽبو سٽبو: وٽجڻ سٽجڻ: ٻڪ جا ولهوٽا ڪائڻ. مثال:
ٻـڪ ڪـان وٽـبـو سـٽـبـو اڇي ڪـريـو.

وٽڻ وٽڻ: (وٽڻ : واٽڻ: ورهائڻ. مثال:
ڳجهـو ڳالهـائي پرت وٽجي پاڻ ۾ (شـاهه: سر بروو سنڌي):
حصا ڪرڻ / پتيون ڪرڻ / واٽا ڪُرڻ / ڀاڱا ڪرڻ.

وٽو ٿالهي: ڪاڏي پيـتي جي ٿانون مان ٻہ جدا جدا ٿانو/ مختـصر سامان مثال: غريب جي گهر ۾ ٻيو نہ تـہ وٽو ٿالهي تہ ضـرور هـونـدي.

وٽي ڪاتـي: (وٽو: وياج- ڪاتو: حساب ڪتاب جي فهرست): نڪمو/ نـاڪام/ نِـڪـار/ ڪين ٿيـو/ ٿـوَ ٿـو/ اجايو/ فضـول/ بنا مطلب جي / غير ذميوار. مثال: ڪنهن بہ وٽي ڪاتي ۾ ناهي!

وٽ بيـگرُ: تڪڙ / اجائي تـڪڙ / هَرِبـر / آترو يـلا.

وٽَ پَـڪڙ: (وٽڻ پڪڙڻ: سوگهو ڪرڻ): سُڪ جهلڻ جي ڪاروائي.

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

وٽ سٽ: (وٺڻ سنڻ، پڪڙڻ/ قابو ڪرڻ)، پڪڙ/ سوگهي ڪرڻ واري ڪاروائي.

وَٽَ وٺاڙو: (وٺڻ/ جهلڻ/ پڪڙڻ)؛ سوگهي جهلڻ جي ڪاروائي.

وَٽَ وٺان: (وٺڻ، پڪڙڻ / قابو ڪرڻ)، قابو رکڻ جي ڪارروائي.

وٺجي ونگجي: (وٺجڻ، جهلجڻ – ونگجڻ، قابو ٿيڻ)، سوگهو ٿيڻ. مثال:

(۱) چور پوليس هٿان وٺجي ونگجي ويو آهي.

(۲) بيماري ۾ وٺجي ونگجي ويو آهي.

وڀاڻتو وڄهاڻتو: سِجهاڻتو/ پورو/ نيڪ/ سِڌو/ سنئون.

وُڄ گوڙِ: کنوڻ ۽ گجگوڙ. مثال:

وڄ گوڙ ڪڪر، تنهن جي ٿي حِڪمت جا اشارا

(حيات شاهه حافظ)

وِّجا وديا: علم/ ڄاڻ/ سمجهه/ سَمَڪَ/ پروڙ/ ڪَل/ گيان/ سُڌ/ هوش/ فهم/ دانائي/ علميت.

وڃرڻ وڃهرڻ: پڃرڻ/ ٻرڻ/ ڪامڻ/ پسرڻ/ خفي ٿيڻ/ بيزار ٿيڻ.

وڄهاڻتوسَنجهاڻتو: موقعي مهل مطابق/ وقت سارُو/ مهلائتو/ وقتائتو/ وارائتو.

وِچُ واهَ: رستو/ راهه/ دڳُ/ واٽ/ پيچرو/ وچاهون/ وچ مان لنگهي وڃڻ جو رستو.

وچِاٽو ويچوٽو: وچ ۾ پوندڙ/ ٽِياڪُڙ/ امين/ ثالث/ وچ ڪنو/ وچ وارو/ وچ واهو.

وچاڪرو وچاترو: وچ وارو/ وچون/ درميانو/ وچين ياڳي.

وِچٽرو وچٽريلو: وچولو/ درميانو/ پورو پنو/ موزون/ موچارو/ سَنئون سِڌو.

وچ ٽِپٽو ٻچاپڙو: ٻين جي معاملن ۾ ٽپي پوندڙ/ منافق/ ٻٽ ۾ ڪبر/ گلا خور/ وچ ڪٽيو/ ڏوٽو/ دلال/ ياڙيو/ ٻيٽو/ وچويلو ٻن رنلن کي پرچائيندڙ.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

وَچار ولهار: (وچار: وچون/ مينهون چاريندڙ - ولهار: چراگاهه/ مارن جي مال چارڻ جي جوءِ): مارو ۽ ميدان، مثال:

جيئي شال سانگين سنگهارن جي ٻولي،
وچارن ولهارن ڳنوارن جي ٻولي (تاجل بيوس)

وچڙو واتڙيو: وات جو ويڪرو/ وات جو گندو/ واتراڏو/ هلڪو/ ٽرڙو/ ڪميڻو/ واهيات/ بد فضيلتو/ بڪبڪيو.

ويچوٽي وٿي: مفاصلو/ ويڇو/ ساهي/ ناغو.

وڇوڙو ڦوڙائو: جُدائي/ دوري/ فراق/ بِرهه/ اُڇاٽ.

وڇوڙو وِرهه: جدائي/ فراق/ ڦوڙائو، مثال:

ڪٿ وڇوڙو وِرهه ۽ ڪٿ موت آهي
ڪٿ وڄن ٿا دهل دس بارات جا (پيرشاهنواز عارف المولي):

وِدوان وِديا وان: وديا (علم) وارو/ عالم/ ڄاڻو/ ماهر عاقل/ فاضل/ پڙهيل/ تعليم يافته/ پنڊت (پڙهيل) گياني (گيان/ علم وارو).

وڌاءُ اُڌاءُ: مبالغو/ وڌائي ڪيل ڳالهه/ زٽ/ ٽِٽ/ نسورو ڪوڙ.

وڌندي وڌڻي: هِڏڪي/ هِڏڪوئي.

وَڏَڻ اَڏَڻ: (وڏيل اڏل: اڏل ساماٽل: بالغ): اُسرڻ/ نِسرڻ/ جهجهو ٿيڻ/ گهڻو ٿيڻ/ ويجهڻ/ مٺو ٿيڻ/ ڪشادو ٿيڻ.

وڏيرو وڏيرڙو: (وڏيرو: ڪجهه وڏو/ سرس- وڏيرڙو: وڏيڪ وڏو): ڪجهه وڏو/ زيادهه/ سنوالو/ سجيهه.

وڏ ويجهه: (وڏڻ ويجهڻ: وڏو ٿيڻ/ ترقي ڪرڻ/ رتبو ماڻڻ، مثال: شال وڌين ويجهين!): ترقي/ واڌ/ سڌارو/ واڌارو، مثال:

(١) سخي ڀلي تہ وڌي ويجهي اي خداوندا!
مگر ڪنجوس ڪٿي مالدار نہ ٿي پوي (الهه بچايو ميمڻ)

(٢) سلام آهي اوهان تي نوجوانو!
وڌو ويجهو وطن جا پاسبانو! (عبدالڪريم گدائي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وَڏ پَڌ: (وڏائڻ پڌائڻ: مهائڻ؛ پاڻ کي وڏو سمجهڻ)، ڦونڊ / وڏ ماڻهپائي / آڪڙ / وڏائي. مثال:
پنهنجي وڏ پڌ جو ڏجو ڏڏکو امنگَ اِظهار ٿج
(سويراج نرملداس "فاني")

وڏا وڏيرا: رتبي ۾ وڏا/ وڏاڪ/ وڏاڪ/ پوتار. DIGNIFIED PERSONS / DIGNATORIES، مثال:

اڇي لتو موذي، مڪي شهر متا.
قريش ڪُل ڪنا تيا، وڏا وڏيرا (پانڌي لاشاري)

وڏايو پڌايو: (وڏائڻ پڌائڻ: مَهائڻ / پاڻ کي وڏو سمجهڻ/ ڦنڊائڻ.
مثال: هلن هيٺائي حال سان، تن پاڻ نہ وڏايو (رکيل شاهہ)؛
ڦنڊائي مهائي پاڻ کي وڏو سمجهي، مثال: هن لائق ماڻهو ڪڏهن بہ پاڻ کي وڏايو پڏايو ناهي!

وڏتڻ وَڏپڻ: وڏي عمر/ پير مَردي/ ٻُڍاپڻ/ ٻُڍاپو OLD AGE

وڏ پيٽو وڏ ڳجو: (وڏي پيٽ ۽ ڳجي وارو): وڏ ڳَڙدو/ وسيع طبيعت وارو/ برُد بار/ ڳجهہ يا راز ظاهر نہ ڪندڙ.

وَڏڏٽي وڏيرو: (وَڏ ڏٽي: وڏائي جو مالڪ- وڏيرو: حيثيت ۾ ٻين کان وڌيڪ)؛ وڏي حيثيت وارو / مڪي / پوتار / پٽيل / اڳواڻ / سردار / حاڪم.

وڏ گهراڻيون وڏاندريون: اعليٰ خاندان جون عورتون.

وڏواتو وات ڦاٽوڙو: وات راڏو/ واتورو/ واتڙيو/ بڪبڪيو/ بڪواسي.

وڏلَ وڏاڪَ: عمر جو وڏو/ ڪجهہ وڏو/ بزرگ/ ٻُڍو/ عمر رسيده/ ڪراڙو/ مکي/ پريو مڙس/ پٽيل/ گهر جو مکيہ پاتي.

وَڏ لَڄو وڏاندرو: آتر/ اعليٰ/ مکيہ / لڄپال / ننگي / ننگپال. مثال:
وڏ لڄي لائق اڇي ڪٽي مصطفي مهرون نظر (سيد خير شاهہ).
مکيہ/ لڄپال/ ننگي/ ننگپال.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

وڏو سَچو: هيڏو سارو/ عاقل بالغ/ سامايل FULL MAN/ MATURE
وڏو ناميو: (ناميو: ناميارو/ نامر ڪنيو): اهم شخصيت/ مکيہ/ مک/ مُکي/ سردار/ اڳواڻ/ پوتار RENOWNED/ WELL-KNOWN
وڏووَڏاڪ/ وڏاڪ: وڏو ماڻهو/ بزرگ/ چڱو مڙس/ پوتار.
وڏو وڏگـُڙدو: وسيع طبع/ بُردبار/ سنجيندو.
وڏو وڏيءَ گجيءَ وارو: بُردبار/ وسيع طبع/ وزندار/ سنجيدو.
وَڏور وڏوهر: وڏي نياڻي/ ڏيرن ۾ سيني کان وڏي/ وڏو وِياءُ.
وڏون ويڪون: عيب/ ڪهتائيون/ اوڻائيون.
وَڍِ ڪـُـٽَ: (وڍڻ ڪٽڻ): وڍڻ جي حالت/ ڪاٽ ڪوٽ/ جراحي (چيرڦاڙ: چيرڻ ڦاڙڻ) SURGERY
وڍڻ چيرڻ: وڍجڻ چيرجڻ: ڪسجڻ/ زخمي ٿيڻ – ڪُهڻ/ زخمي ڪرڻ.
وڍي وڇري: (ڪامڻ پوسرجڻ وڇرڻ: پڇرڻ/ سڙڻ: وڍيل وڇريل. مثال:
چيرئو، چڇرئو پر ۾ آيو پچ (شاهه: سر رامڪلي)
چيري ڦاڙي/ ڪامي پچي/ ڦَتجي/ ڪهائجي.
وڍ وڍيا ڪهڙت ڪهڙيا: (وڍيل ڪهڙيل): آزمودگار/ اوتيل پوتيل.
وڍ ويڙهه: (وڍڻ وڙهڻ: جهيڙو ڪرڻ): خونا خوني/ خوني جهيڙو/ رتوڇاڻ/ ويڙهاند. مثال:
ڏرين کي نہ روڪيو ويو تہ ڏاڍي وڍ ويڙهہ ٿي پوندي.
ور وراڪا: ور وڪڙ/ رستي جا وٽ وڪڙ/ جبلن جا ور وڪڙ/ واٽن جون وِنگايون. مثال:
(١) آڏا ڏونگر، ترڇا ڏاڪا
وڪ وڪ تي لڪ ور وراڪا (رشيد احمد لاشاري)
(٢) ڏئي ور وراڪا پٽن ڏي پڇن ٿيون،
پنوهارهن جا پکڙا پري کان پُڇن ٿيون (تاجل بيوس)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٣) ور وراڪا، آڏ تراڇا، نيٺ اُلهن مان واٽ ٻه ملندي،
رات اڌيري ڪيسين رهندي نيٺ ته ٿيندو صبح سڪن جو
(خاڪي جويو)

ور وراڪو: (جمع: ورَ وراڪا)، وِلڳَ/ وَٽَ/ مروٽ/ چڪر/ گردش/ وڪڙ.

ور وڪڙ: واٽ جو ور/ ڏِنگَ ڦِڏَ/ ڏنگا ڦڏا ڦير/ وراڪا. مثال:

(١) ور وڪڙ واٽن کي، ٻيا اوکا گهير گهٽيون (حمل فقير)

(٢) سورن سنڌيون ڳالهيون آهن،
ور وڪڙ ۾ چاڙهيون آهن. (محمد موسيٰ طائر)

(٣) اٿئي ور وڪڙ واٽ اِن ۾ گهڻا،
ڳجها ڳار، دِل ڏار، سَو سينهَن سَپَ (پير شاهنواز عارف المولىٰ)

(۴) ور وڪڙ ۾ تا وڪوڙن لهر جا لوڏا غريب!
هٿ ڏئي هيٺي نه هٿ ڪو، ڪين ڪي اوڏا قريب.
(لطف بدينوي)

(۵) نانگ جان سي ور وڪڙ، پُر پيچ چارا ياد ڪن (اياز قادري)

(٦) سوين سڱَ سياپا، مورک نه پائي مَٽُ
وجهي ورواهه جي واٽ تي، ور وڪڙ وٽ
نڪتي ڪوئي ڇٽ، پڇي شرط پوريءَ جو.
(هڪ ڪهاڻي/ قصو: "ڪپوريءَ ڪارايل" - قصا ڪوجهين جا: رضيه جان) ڪپوري شرط وڌو ته جيڪو سورهيه مان چار تماچي جون هڪ سو مينهون ڪاهي ايندو، سوئي ساڻس شادي ڪري سگهندو - ڪارايل سمون جنهن کي "ڪيهر" شينهن سڏيندا هئا.

(٧) "سلميٰ" واٽ وٺي، شل سچ جي،
پٽڪي پٽڪي ور وڪڙن مان (سلميٰ سومرو)

ورَ ونگَ: وڪڙَ/ ڏنگا ڦڏا ڦيرا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وراڏل ٻِراڻل: ڪاوڙيل / آڪڙيل / ڏمريل / مچريل / تپايل.

وراڪ وڪڙ: ور / وٽ سٽ / موڙ / رستي جا ڏِنگ يا وڪڙ / پيچن وڪڙن واريون واٽون.

وراڪا ور: وٽ / وڪڙ / موڙ. مثال:

آڏترا چا آهڙا / ونـدر وراڪا ور (شاهه: سرديسي)

وراڪا-وڪڙ: ڏنگ يا وڪڙ / ڦيرا / وراٽا / گهمتاريون / ورڪڙ / وٽ سٽ / موٽ / رستي جا / ڦيراٽيون.

وراڪا واڪ: وروڪڙ واٽون / پيچدار رستا. مثال:

آڏ ترچا آهڙا، وندر وراڪا واڪ (شاهه)

ورانگهه ٻرانگهه: وک / قدم / ٽپو / چال / چلڻ: هلڻ)

وراٽا وڪڙ: ور / وٽ / پيچ / موڙ / واٽن جا ور / رستن جا پيچ.

وِراٽي ورندي: جواب / سوال جو جواب / ورائي چوڻ.

وراٽتو وناٽتو: اِنگڙ وِنگڙ / ورن وڪڙن وارو / ڏِنگو / وِنگو.

وراٽتي وريتي: مڙس واري / وَرَ واري / پرڻيل / جنهن جو مڙس جيئرو هجي / سُهاڳڻ / پرڻيل عورت.

ورتارو ورتـــاءُ: هلت / ڍنگ / چلگت / نمونو / طرز.

ورچڻ ويهڻ: (ورچڻ: ٽـڪجڻ - ويهڻ: ٽـڪجي ويهڻ) بيزار ٿيڻ / هـِجي پوڻ / هَڻجي پوڻ. مثال:

ورچڻ ويهڻ وقت وڃائڻ مڙسن جو ڪم ناهه (سليم ڳاڙهوي)

وِرچ وِرتَ: گِرهه / وَنڊ / پتي / ڀاڱو / حصو. مثال:

چيٽ درزي چيت سان رک گرهه ثابـــت ورچ ورت

سُرت سيـن ساري سنياري، پوءِ ڪپڙ کي چيرِ ڦاڙ

(خليفو گل محمد "گل" هالائي)

ورچڻ ورهائڻ: ڀاڱا ڪرڻ / ونڊڻ / تقسيم ڪرڻ / ورهائـي ڏيڻ.

ورد وظيفا / وظائف: عبادت الاهـي جا طريقا. مثال:

(۱) پاڙهيم پِرهه بياض، الا الله ورد وظيفا ويڙيا وسري

(پير ڪمال سائين: سَر بروو)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٢) "عارف موليٰ" عشق عــــجائب،
ورد وظائف ٿيا ســبي غـــائب.

(پير شاهنواز عارف الموليٰ)

وِرد وَظيفو: خدا جو ذڪر / عبادت الاهي جا طريقا. مثال:

(١) سمجهه "ثنائي" ساز مـحـمـد صہ
ورد وظـــيـــفـــو ڊار محـمـــد صہ (ثناالله ثنائي)

(٢) هــردم پــڙهہ تــون بــســم الله،
ورد وظـــــــيـــــفــــــو الاالله (منٺار فقير راڄڙ)

وَرسارا وَسڪارا: ورسڻ: وسڻ - ورسارا: مينهن وسائيندڙ ڪکر / ڪکـرن جو وسڻ): برسـات / مـينهن / بارش / ڇوهُو/ مـينهـن / وَسَ، مـثال:

نہ ٿـيـو ملـڻ مـنـد مـلار ۾، واہ واہ ورسـارا وجـن ٿـا
(منٺار فقير راڄڙ):

مـينهن جا وسـڪـارا / سـانوڻ جا مـينهن / مَند مـلار /
ڪکر ڪارونيار / ورکا / بونداں بونَد / اوهيرا / اوهيڙا.

وِرڪ وِسيهر: اليهر / ٽلهيرَ / ڪاريهرَ/واسينگ، مثال:

ڪِٽُ ڪَهوُ نِر نيٽ نڙ، جت ورڪ وسيهر ويڙ

ورنـَهَـ وير: (وَرنَهہ: بهادر / سورهيہ، مثال:

ورنهہ وهي واٽ ٿيا، رمي راهہ ٿيا. (مخدوم محمد هاشم ثنائي)،
بهادر / جوڌو / جوان / وريام / گهوٽ راجا.

(١) ٻُيڙن مـثال عورتون ڪم آڻ هر جــــڳهہ،
واقف وجود پنهنجي جو، ورنهہ تون ويرُ ٿي.
(محمد صديق "مسافر")

(٢) سچو يار صديـق، هـــو ســـاڻ رفـــيق،
تنهن ورنهہ وير وريام کي ساري ڏج سلام،
(حاجي خاڻ چنجڻي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٣) واديون ورنهه ويرجون، ڪوڙين حرم ڪناري
حاجي هلن حجاج ڏي، سرهو سات سينگــاري
(حاجي خانڻ چنجڻي)

(٤) ٻيـڙيـون پائـي "ٻـــرڙن" ۾،
ڪـهنبا پــائـي "ڪـــهڙن" ۾،
اڳـوائـيءَ لـئہ "اُنـــڙن" ۾،
ورنـــهہ ويــر ورڀـــام وريـــا! (خاڪي جويو)

(٥) مـان پـيـش پوان پنهـنجي پـير ڪـــي،
هـت ڪـٽـي هڪلان ڪيان ورنهہ وير ڪي. (ڳيچ)

(٦) آئـي ڦاڏي پـوتـيـون، ڳـانـو ٻـڌو ورنـــهہ ويــر،
لـڪ مبـارڪون ميـر، سـرتـيون! ٻني ڪي ڏيو.
(عبدالله ڳيچ)

(٨) محمد گهوٽ ايندو، ورنهہ وير ڏسان!
حـضـوت ڪـي مـلـڪَـن موڙ ٻڌا.
(ٻاڻ ڪريمن جي شان ۾ چيل ڳيچ)

ورڻ سرڻ: حاصل ٿيڻ / ملڻ / پَڙ پوڻ، مثال:

سو ڪِجڻ مـان ڪين سـرندو، جيـڪـو ورندو مـاٺ مـان
(محمد صدق مسافر)

ورَڻ ڦِرڻ: ڦيرو ڪائڻ / ڪُـهمتاري ڏيڻ / ڦيري پائڻ، مثال:

هـتـي ورنـدا ڦـرنـدا، رُڃـن رنگ هزار (ابراهيم منشي)

ورڻ وارڻ: ورائڻ / ورڪـائـڻ / مـوٽـائـڻ / مـوٽ ڪـائـڻ.

وروهڻ وِرونهن: ورهوهڻ: وندر، مثال:

لٿو ڪٿ قلوب تان، ٿي وروهَڻ واهہ (شاهہ: سُر سارنگ):

خوشي / مزو / لُطف / سرور.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

وِرهه وِڇهل: (وِڇهڻ: جدائي ۾ سـڙڻ / وڇوڙي ۾ ٻرڻ)، جدائي / وڇوڙو / ڦوڙائو / فراق. مثال:

وانـدو ورهه وڇهل ڪان، هيءَ هاءِ پل نـاهـيان.
ڏاڍو فـراق ڏکـيو، هـڪ اهــنج ٻــيو اراتو.

(ڀائي آسرداس "آسو")

وِرهه وڇوڙو: جُدائي / فراق / ڦوڙائو. مثال:

(١) وو، ڪائي ڪل پيم ڪانه ڪا، ته ڪو ورهه هوندو وڇوڙو

(منٺار فقير راڄڙ)

(٢) سخت ستائو سور پرايم، ورهه وڇوڙي وهلور پرايم
عشق اندر منجهه لايو آزار، اَن جي ملڻ لاءِ آهيان مانـدي

(منٺار فقير راڄڙ)

(٣) ورهه وڇوڙي تنهنجي ڪئون،
پئي ڦڦڙن ۾ ڪهٽي ڦرٽي وو! (علي گوهر شاهه "اصغر")

وَرهين ڪَرهين: ورهين (سالن) ڪانپوءِ / گهڻي عرصي بعد، مثال:

ويهو ته ڪـڇهري ڪريون؛ ورهين ڪرهيـن مليا آهيون!

وِرهائڻ وِرچڻ: ونڊڻ / تقسيم ڪرڻ /پتيون ڪرڻ/ ڦاندڻ، مـثال:

ڏيـن جـت تـا ورهـايو ورچيو مـــاپ،
اَتـي ونـجي ڏيـن جـي لـپ ڇُرون ڇُنگ

(خليفو گل محمد "گل" هالائي)

وڙ ولو: (وڙڻ وَلڻ: ووڙڻ / ڳولڻ) ڳولا / ڦولها / تلاش. مثال:

وو "ونحن اقرب" ويجهڙو اتئي الوالو،
اهو مـــنـــجهه وجـــود وڙ ولـــو
پوءِ جوتـــي رڳين، اتئي اَتي رل مـــل (منٺار فقير راڄڙ)

وڙالَ ولاڙ: وڙالڻ ولاڙڻ: ڳولڻ–وڙال: ڳولا. مثال:

پُري پب وڙن ۾، وجهج ڪا وڙال (شاهه: سُر معذوري)–

ووڙ / ولوڙ / ڳولها ڦـولهـا / تلاش – پري: هلي (پَرڻ:
هلڻ) – وڙڻ: وٺڻ.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

وڙال وڙول: (وڙولڻ: ڍنيورو ڍياري پڇا ڪرڻ - وڙول: پڇا ڳاڇا)؛
ڳولا / ڦولها / تلاش / ووڙ.

وڙڪڻ وِسڪڻ: روئي ياد ڪرڻ / سڏڪاري سارڻ، مثال:

وڙڪن وسڪن ويتريون، سڏڪاريو سارين

(پير شاهنواز عارف المولي)

وِڙهڻ وِرچڻ: (ورچڻ: بيزار ٿيڻ / وڙهي تنگ ٿيڻ): جهيڙي جهڳڙي
مان ڪڪ ٿيڻ، مثال:

چنڊ! چڱن حق، جي وڙهين، جي ورچين،
ٻه اکيون ٽيون نڪ، تو ۾ ناهه پرين جهو.

(شاهه: سُرڪنيات)

وِڙهڻ وِڳڻ: جهيڙڻ / جهڳڙو ڪرڻ، مثال:

اسين وڙهون وڳون ڪونه تا،
نه ڪي ڪريون ڪو ڪتراڳ (ڄام خان چانڊيو)

وڙهڻ وڙهي هلڻ: (وڙهڻ: پاڻيءَ جو وهڻ، مثال: واهڙ (ننڍو واهه)
وڙهي هليو آهي): وهڪرو ڪري هلڻ / پاڻيءَ جو وهڪرو
ٿيڻ / وهندو رهڻ.

وسَ وسڪارو: ڪڪرن جو وسڻ / مينهن / برسات.

وَس وَسيلا: از حد ڪوششون / جتن، مثال:

وس وسيلا هلايائين، تڪليفون سٺائين، تڏهن وڃي ڪامياب ٿيو

وس وَساوَ: (وساءُ: وسڻ - مينهن پوڻ، مثال:

ورهه وساو تن تي وٺڙا، ڪوپا پيا ڪاهين - چنچل ناهن چئن

(هادي بخش شاهه مسڪين): بارش / وسڪارو / چوهو مينهن.

وَسَ واهه: جونڪاري جي واٽ / رستو / سکهه / پڇندي / توفيق.

وِس وِس وهم: شڪ / گمان / سَنسو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وسارڻ وِساري ڇڏڻ: دل تان لاهي ڇڏڻ / ذهن مان ڪڍي ڇڏڻ.
وسائل وِسوڙل: مُنجهيل / هيسيل / ڊِنل / وياڪل / پريشان.
وسامڻ ويهي رهڻ: ڍُرڪندو وڃڻ / دل هارجي وڃڻ / مايوس ٿيڻ.
وساوَ وسڪارا: مينهن جا وسڪارا / زوردار بارش / ڇوهو مينهن / ٻائڙ - ٻوڙ برسات DOWN POUR.
وستي واهڻ: ڳوٺڙو / وَسندي / آبادي / وَسي / وانڍ. مثال:
"هر وستي واهڻ ۾ هٿيارن ٺاهڻ جا ڪاريگر موجود هوندا هئا (ڊاڪٽر نواز علي شوق: مقدمو - "سنڌ جا هنر")
وستي وَسنهَن: ڳوٺڙو / وسندي / آبادي / وسي / وانڍ.
وَسَنهنَ وانڍ: آبادي / وستي / وسي / ڳوٺ.
وَسڻ رَسڻ: رهاڪو هئڻ / رهڻ ڪرڻ. مثال: ڪٿي پيو وسين رسين؟ (ڪهڙي ڳوٺ / شهر ۾ رهين ٿو؟)
وسڻ وڌڻ: (وسڻ: آباد ٿيڻ - وڌڻ: ويجهڻ): ترقي ڪرڻ / مان متاهون ٿيڻ. مثال:
منهن جا وسن اباڻا شال! منهنجا وڌن اباڻا! (ڳيچ)
وِسوڙل وياڪل: هيٺيل / ڊنل / وسانپل / ملول / پريشان.
وسوڙو ويسلو: مُنجهيل / وائڙو / پريشان / ملول / وِسائل.
وسي واهڻ: ننڍو ڳوٺ / ويڙهه / وانڍ / ٽورڙا گهر.
وسي وسندي: وسي: آبادي. مثال: واٺڪي وسي (ڳوٺ جو نالو): وَسايل/ آباد ٿيل هنڌ / ماڻهن جي آبادي وارو هنڌ / ڳوٺ.
وسَي وَسنهَن: ڳوٺ / وسندي / وانڍ. مثال:
ويجهي چڪ ۾ (اوسي پاسي) ڀرڪا وسي وسَنهَن نظر نه ٿي اچي! (سچ لڳي پيئي آهي!)
وسيلا واهون: واٽون / رستا / رهگذر. مثال:
وڏي ويچارن وڃايا. وسيلا واهون (مصري شاهه)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

وسيلو وارث: سنڀاليندڙ/ راکو / ڌڻي / مالڪ.

وسيلو واهه: اوٽ / آسرو / اجهو / پروسو. مثال:

توريءَ ڪنڌي منهنجي ڪانـہ ڪا.
تـــوريءَ نـہ وســـيـلو واهـہ (منٺار فقير راڄڙ)

وسيلو واهر: (وسيلو: مدد جو سبب): مدد / اوٽ / اجهو/ آسرو. مثال:

وسيلو تون ولهين واهر، حامي همراهہ تي حضرت
(پير ڪمال سائين: مولود)

وسيلو واهرو: مدد ڪندڙ / ڪرلاهُو / آسرو / آڌت. مثال:

(۱) ور وسيلا واهرو! فرياد رس بهر خدا. (علي محمد قادري)
(۲) ور وسيلا واهرو! درسن سندو درڪار م
(شاهہ محمد ديڊڙ)

(۳) تـہ اجهو ۽ آسرو غمناڪ جو.
ور وســيـلـو واهرو مشتاق جـــو. (حاجي خانڻ چنجڻي)

وَسيهر واسينگ: ڪارو نانگ / اصيل نانگ/ زهر قاتل وارو نانگ/ هڻ ڪڻ.

وصي وارث: ڌڻي / سنڀاليندڙ / ريڪڪ.

وظيفو وردُ / وظيفا وردَ: ذڪر الاهي / عبادت / بندگي. مثال:

(۱) ٻـيا وظيـفـا ورد سڀـي واري وسار
نـام - احمد ورد صبح و شام رک.
(پير شاهنواز عارف المولي)

(۲) نام هن محبوب جو آهي رهيو بس بر زبـــان،
ويا وظيفا ورد وسري ناهہ ڪو ڪم ڪار ياد.
(حافظ محمد احسن)

وَفا ولا: وفائي/ وفاداري / سچائي / صداقت. مثال:

سکن م ڪئين سلامي پر نہ سورن م ٿين ساٿي،
برائي م بهادر ڪئين، وفا ۽ ولا ڪــونـــهـــي.

(سيد ميران محمد شاهہ مير / مهجور)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وِڪ وِڪ ڪرِڪرِ: پَٽ پٽ / ريڙهه پيڙهه / ٽرٽر.

وڪڙ سڪڙ: (وڪڙڻ سڪڙڻ؛ وڪوڙڻ سڪوڙڻ / سُڪ ڪرڻ)؛ وڪِوڙو / وڪوڙ / ونگ / ڦيراٽي.

وڪڙ وراٽا: وٽ / وراڪ / پيچ / چڪر / گول ڦيرا. مثال:

(۱) ووڙي وڪڙ وراٽا، ويرا. گهيڙ. جبل گهٽ. گهارا

(بخش علي جتوئي)

(۲) راهه رستن پيچرن، وڪڙن وراٽن ڪي سلام

(سليم ڳاڙهوي)

وڪَوڙ وَنگ: (وڪوڙڻ وَنگڻ؛ وَڪڙ وجهڻ)؛ وَڪڙ / وراٽو/ وراڪو/ چڪر / ڦيرو.

وڪيل وڙو: وڪالت يا قانوني مدد ڪندڙ. ADVOCATE/ LEGAL AID

وک وام: قدم / ٽور / چال / هلڻي / چلت.

وکر واڙي: (وکر؛ سودو - واڙي؛ وَڙ / سودي جا وَڙ ITEMS OF SHOPPING)؛ سودو سلف / واهپي جون شيون.

وکر وڙو: (وکر؛ سودو - وکر وهائڻ؛ شين جي خريداري ڪرڻ. مثال؛ وکر سو وهاءِ، جو پٽي پراٽو نہ ٿئي؛ شاهه - وڙو؛ وڙن / شين تي مشتمل يعني سامان)؛ واهپي جون شيون / سودوسلف / ڪاڌي پيتي جو سامان.

وکرُ وَٿ: سودو / سامان / واهپي جون شيون. مثال:

هي باغ ايوان تجارت وکر وٿ جي سارا،
ايوان تجارت وکر وٿ هي سارا،
هي باغ بُستان ٻنيون کيت ۽ ٻارا (عبدالڪريم گدائي)

وکون وامون /وکڙيون وامون: قدم / وڏايل قدم / چال / هلڻي. مثال:

پوءِ گهوڙي ۾ گڏي پاٽيهي ولهن وارو وري،
پوءِ سِرن اُسرڻ اٿڪ ٿي، پوءِ وکڙيون. پوءِ وام

(حاجي احمد ملاح)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

وکولڙ: واڳ - اٺن جو وڳ، مثال:
(۱) گهٽا ات ڳهڙي، وڳ وساري هليا. (شاهه: مومل راڻو)؛ گلو / قطار / ٽولو / ڌڻ.
وڳا ويس: لٽا ڪپڙا / پوشاڪون / پهر پوشاڪ. مثال:
(۱) وڳا ويس ورن، لٽا لينگهون ان جا
(۲) ظوئي تون ظاهر زينتون، لاهي وڳا ويس
ويا پنڌ پورب جو، پڇاڻي پرديس.. (شمس الدين بلي)
(۳) وٺي رشوتون جن، وڳا ويس ٺهايا،
ڦري حق غريبن جا، بنگلا بنايا...
(سومرو غلام رسول سودائي)
(۴) وڳا ويس پهري وسڻ لاءِ "بيوس"
ڳهڙي ڪن گهٽائون ڪٽي آيو آهيان (تاجل بيوس)
(۵) وچون وار چوڙي اُتر ڪان اچن ٿيون،
وڳا ويس پهري ولهارن وسن ٿيون (تاجل بيوس)
وِگهرڻ وجهلڻ: اِنگهڻ / پکڙڻ / پگهرڻ / جُهرڻ. مثال:
جيئن ٽا دانهن ڪن، ٽئين زخم ٿو وگهري وري
زخم دل جو دومتو! ناسور ٿيندو تُونُ وچي (پير شاهنواز عارف المولي)
وَل چل: رنگ / انداز / نمونا / ويس، مثال:
(۱) ول چل ڪيون ڪهڙا، تو پهرين پوشاڪون (نانڪ يوسف)
(۲) ول چل ويس وسري، ترت منجهه تار
(حفيظ: مومل راڻو)
ول وڪڙ: ور وڪڙ / وراڪا / وراٽا / ڦيرا.
ولاڙ ولوڙ: (ولاڙڻ ولوڙڻ: جاڪوڙڻ / سخت ڳولا ڦولها ڪرڻ / رت ولوڙڻ): ڳولا ڦولها / جاڪوڙ / تاڪوڙ.
وِلاڙ ووڙ: (ولاڙڻ ووڙڻ: ڳولڻ ڦولهڻ / جاڪوڙڻ): ڳولا ڦولها / جاڪوڙ / تلاش. SEARCH

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ولو وڪڙ: ولو: وڪڙ-ولو چاڙهڻ: وڪوڙڻ / وڪڙ چاڙهڻ - وڪڙ ڏيڻ: رسي چوڏاري ڦيرائي ٻڌڻ / ٻڌي، سُڪ ڪرڻ / اصطلاح وڪڙ چاڙهڻ: ٻئيءَ کي ڳالهين ۾ ڦاسائي کنهن ڳالهه جي سچي ڪرائڻ، هڪ ٻيو اصطلاح آهي "ولو ڏيئي دل ونگڻ" دل قابو ڪرڻ.

ولهار وسيون: (ولهار: گاهه جو ميدان - وسيون: ڳوٺ / وسنديون): مارن جا چراگاهه ۽ ويڙها. مثال:

ولـــهـــار،وسيـــون ســـب ووڙج.
تــوکي مــانَ مــلي تنهن جو ماهي وي! (منٺار فقير راڄڙ)

وماسجڻ وسامڻ: (وماسجڻ: ڳڻتي ۾ پوڻ مثال:

وينــو جنءِ وماســيين، حــيــرت پومَ هڏ. (شــاهه: سُر ڪارايل): ڳڻتي / فڪر / چنتا / اونَ / اُلــڪو.

وَنا ٻَنا: (وَنو ٻنو: گهوٽ): گهوٽ /ونـل / سهڻل / گهوٽ راجا. مثال:

آءُ ٻـــنـــا! ونـــابـــنـــا!
توکي مومل ملايان! توکي جيڏل ملايان (ڳيچ)

وِندُر ورونُهنَ: (وندرائڻ وڙونهڻ): RECREATION تفريح/آرام/وسرام/سير پڙهائي سان گڏ، راند روُند ۽ وندر ورونهن ضروري آهي.

ALL WORK AND NO PLAY MAKES JACK A DULL BOY

ڪم ۾ ڳهندو رهڻ ڪري پڙهندڙ ٻار موڳو مٺر ٻنجي وڃي ٿو.

وندر ورلهڻ: ورونــهــڻ: ونـدر / خــوشــي، مــثـال:

لٿو ڪٽ قلوب تان، ٿي وروهڻ واهه (شاهه: سرسارنگ): فرحت / خوشي / پِرِياءُ.

وَنڊولو وَلهوٽو: ونڊولو: مانڊاڻ، مثال:

عقل ڪثرت ڪون لنگهيا، ٿين وحدت ونڊولو (رکيل شاهه): پـائـيـتـل / ڏمـچـر.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ونڊَ واٽا: واٽا: (واٽڻ: واٽا ڪرڻ / ورهائڻ - حلال جانور کي ڪُهي واٽا / ڀاڱا ڪري ورهائيندا آهن. جنهن کي "مهادي" سڏيندا آهن): ڀاڱا / حصا / پتيون.

ونڊون واٽا (ونڊڻ ونڊ / واٽڻ): حصا / پتيون / ڀاڱا.

ونڊَ ورچ: (ونڊڻ ورچڻ: حصا ڪري ورهائڻ): ونڊين ورچين پاڻ ۾ .. (شاهه)

ونڊ وراهَ: (ونڊڻ وراهڻ: ورچڻ / "ونڊ" وراهه. ايمان پاءِ!): ورچ / ورهائڻ ۽ ونڊڻ جو عمل. مثال:

(۱) ونڊ وراهه ڪري سيني کي ڏنائين
(۲) ونڊ وراهه، سُک پاءِ (پهاڪو)

ونڊَ وِرهاست: (حصا/ پتيون / ڀاڱا /واٽا): ونڊيل ورهايل ماني / خيرات ۾ ملان کي مليل ڪاڏو.

ونڊڻ ورچڻ: ورهائڻ. مثال:

ونڊين ورچين پاڻ ۾، پيرن جون پاتيون! الا!
(تاجل بيوس: سَر مارئي)

ونڊڻ ورهائڻ: ورچڻ / تقسيم ڪرڻ / ورهائي ڏيڻ. مثال:

مليرڪان مينڊي، ڳاڏيءَ ۾ گهرايم،
هڪ جيڏين ۾ ونڊيم ورهايم،
ونيون وڏائي، ويٺي ورهايم (ڳيچ)

ونگ وڪڙ: وراڪا / وڪوڙ / وراٽا / وٽ / پيچ.

ونگ وڙيون: وڪڙ / وراڪا / وراٽا / ونگيون واٽون. مثال:

اليهر وار اصيلن کي تا وجهن ونگ وڙيون
(فقير محمد ملوڪ عباسي)

ونگو ڏنگو: اڙٻنگ / هٺيلو.

اهڙو استاد (ماهر) آهي جو ڏنگن ونگن جا ور لاهبو ڇڏي!

وِلِڪو وَرَ وَڪڙ: ورن وڪڙن وارو/ پيچدار/ ڏنگو/ ٽيڙو/ ڏِنگڙو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وِنگوڙا جَهنڊلا: ڪُهنڊيدار CURLY HAIR مثال:

وار ونگوڙا جهنڊلا، وار وڃيو پٽ پوندا (مخدوم عبدالرحيم گرهوڙي)

وِنگيون وِروڪڙ: ونگيون: ڏنگيون واڻون. مثال:

سڄڻ سَيون ڪن لوڪا ليکي وِنگيون (شاهه: سُر آسا):
وڪڙن واريون يا پيچدار راهون / واراٽا / وراڪا.

وِنگيون وِنگوڙيون: وڪڙن واريون. مثال:

پيو سڀ واڻون ونگيون، مگر هي واڻا (مخدوم عبدالرحيم گرهوري):
ڏنگيون / ٽيڙيون / پيچدار.

وَنهيان ويڙهيچا: سانگي/ مارو ملير جا/ ٿر جا رهواسي/ ويڙهن واندن ۾ رهندڙ ، مثال:

(۱) ونهين ويڙهيچن سان، ڪنديس ڪا نہ ڪچي!
(۲) ونــهـيـن ويـڙهـيـچــن ڪي وٺي ويو ويــراڳ!
(پير شاهنواز عارف المولي)
(۳) ڪيئن ڪريان مان سينگار، مون کي آهي آزار،
جيڻـري جُـدائي جو، ونــهـيـن ويــڙهيچن جي (ڳيچ)

ونهيلُ لاڏل: (وَنهيل: آسودو/ هريوپريو/ خوشحال، مثال:

(۱) ونــهــيــل لاڻ لــڏي، ســوڍل لاڻ لڏي،
هـــن ويـــنـــگـــس ســـاڻ (ڳيـچ)
(۲) ڏي ونهـيل! مـوڪل، آءُ اباڻي وڃان (ڳيچ): گـهـوٽ راڄا/ گهوٽل/ لاڏو/ بنو/ بنرو.

ونهيل وانڊارَ: (ونهيو/ونهيل: آسودو/سُکيو- وانڊار: پاڙيچو/ ساڳئي ويڙهي ۾ رهندڙ / ساڳي وانڊ ۾ رهندڙ/ پاڙي وارو، مثال:

تہ ڪيڏانهن و يا قريب، منهنجا وهينل ۽ وانڊار.
(رب رکيو جيٺداڻي)

وَنهيو ويرُ: بهادر/ دلير/سورهيہ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وڻَ ٻوٽا: گـُل ٻوٽا/ وڻ ٽڻ/ نباتات/ اوپر (اَيرڻ، ڦَٽڻ). مثال:

ڏهر پوٽا ٽيون پتون سايون سليون،
ويون وڻن ٻوٽن کي ويڙهي سَو وليون...
(عُرساڻي محمد اسماعيل "فدا")

وڻ ٽڻ: وڻ راء/ وڻ راهه/ وڻن جو جهڳٽو/ وڻ ٻوٽا. مثال:

(۱) ڏکيءَ سنديون ڏونگرين، وڻ ٽڻ وايون ڪن،
وٽان ويهي جن، وڍي سي واڍوڙيا (شاهه: سر معذوري)

(۲) جر ٽر تن تنوار، وڻ ٽڻ وائي هيڪڙي.(شاهه: سر سهڻي)

(۳) وڻ ٽڻ وائي هيڪڙي، پرِيان جي پاٻوهه
(صاحب ڏنو فاروقي)

(۴) ٻرهه وڃائي ٻوڙي ٻيائي،
وڻ ٽڻ سڀئي هِڪا وائي،
جرٽر پرين جا ٽاٽا. تنهن لڪايان ڪئن؟
(ڀائي دلپترام "دلپت" صوفي)

(۵) وڻ ٽڻ بهار ٿنهنجي، سُگنڌيو بهار آهي
گونچن گلن جي جان ۾. تنهن جوئي ٿارِ آهه.
(سو پراج نرمل داس فاني)

(٦) پيالو بهار جو پي، وڻ ٽڻ لڏن لمن ٿا.
هڪ ٻئي کي ڪيئن خوشيءَ سان سي چاهه مان چُمن ٿا.
(ڪشنچند تيرٿداس بيوس)

(۷) وڻ ٽڻ لائي ڏاڍي گـُلڪاري
گاهن جي وٽي ساول سائي
گـُل ڦـُل جي گـُلذار لـڳي (مير علي نواز علوي شڪارپوري)

(۸)"مصري"مور ملڪ جي ماهي، وڻ ٽڻ ۾ ڏس وحدت وائي
هر جا هوت حضور، حملو هَل عجب حيرت جو.
(مصري شاهه)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(۹) وڻ ٽـــڻ آکيـرڙيـنـدي اچـــي
پـٽـرن کـي پـٽـريـنـدي اچـي... (هري دريائي دلگير)
- مـهــراڻ جــي مـوجــن جــا الــوکـا انداز-

(۱۰) وڻ ٽـــڻ مـــتــانــئــس آهــن هـزار عمدا،
جـن سـان ٺـهـي ٿـو سُـهـڻـو ۽ زيـبـدار سـنـڌو.

(سومرو قادر بخش "بشير")

(۱۱) ٿـيـا سـر سـبـز وڻ ٽـڻ ۽ ٽڙيا گل،
عـجـب رونـق ڏسون ٿا بوستان جي (غلام احمد نظامي)

(۱۲) وڻ ٽــڻ سيــئي ونــن ٿــا هــرآن تنــهن جو نالو

(غلام احمد نظامي)

(۱۳) وڻ ٽڻ ۽ گاهہ وَليون ڦـُل ڦـُل عجيب ڪليون،
سـر سـبز هـر طرف ٿي، هي گلستان تنهنجو

(حيات شاهہ حافظ)

(۱۴) نهـرون سـڌيـون ڪـيـايـو، وڻ ٽـڻ گهـٽـارڪايو،
ڪيـتـيءِ سـان دل لـڳـايـو، بــاغـات ڪي وڌايو ...

(اظهر گيلاني)

(۱۵) تنهنجي سڪ ۾ سوڌل سائين! وڻ ٽڻ ويڳاڻا - او راڻا

(پير شاهنواز شاهہ عارف المولي)

(۱۶)ديس اسان جي جا شل هونـدا، وڻ ٽـڻ باغ بهار سلامت!
وڻ ٽــڻ تـہ ڏئـــاري وئـــي، (پير شاهنواز عارف المولي)

(۱۷) بـرسات پـيـئي ايڏي تـوهـر بہ ٿلاري وئي
وڻ ٽـــــڻ تـہ ڏئـــــاري وئـــــي (شيخ اياز)

(۱۸) پــــوري نــہ ٿــئي پـن چـــڻ!
ڏسجانءِ جڏهن پائن پهراڻ نوان وڻ ٽـڻ (شيخ اياز)

(۱۹) وري وڻ ٽـــڻ ڦـــٽـــي سـر سـبـز ٿـيـڙا،
تـــو ڏســجي بـــاغ ۾ گـــل گـل بـلـبـل،

(هدايت علي "نجفي" تارڪ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٢٠) وي، ولهارن ۾ وِهان، وڻ ٽڻ وليون وٽندا رهن
(حاجي احمد ملاح)

(٢١) وس جني جي تي وٺا، وڻ ٽـڻ وِلاتون واديون،
ٿيو وري تن جو وطن، ويران سڀ ويا خاڪ ٿي
(حاجي احمد ملاح)

(٢٢) وڻ ٽـڻ ڏسجـن ٿـا سڀ سُهڻا،
بـاغ لـڳـن ٿــا مـن کي مُهڻا (محمد صديق مسافر)

(٢٣) وڻ ٽـڻ وڏا ڏسان ٿـو ٽـنـهـن جـي مٿان هزارين
جن سـان نـهـين ٿـو سـهـڻـو ٿـي زيبدار سنڌو
(سومرو قادر بخش بشير)

(٢٤) وڻ ٽــڻ پـوٽــا گـل ڦــل گــاهه - لاالــهالاالله
(سيد سردار علي شاهه "ذاڪر")

(٢٥) وڻ ٽــڻ ســاوا ســاوا ٿـي ويـا
ٿــڌڙا ٿــڌڙا ٿــي پـيا سـايـا (آفتاب "نثار" جوڻيجو)

(٢٦) وار هـي واسـيـنـگ ڪولي، بيهه نـه برسي اِي سجڻ
واسجي وڻ ٽڻ هي ويندا، مُشڪ عنبر ڪان وڌيڪ
(شير محمد شيرل)

(٢٧) جُهڙ ڦڙ، ڪنوٽيون ۽ وسڪارا،
وڻ ٽــڻ خــوب لڳن ٿا پيارا،
ڌرتـي پـيـهـر چـادر سـائي (ڊاڪٽر نواز علي "شوق")

(٢٨) باڪ ڦٽيءَ جو وڻ ٽڻ واسي، هن جي موتين جهڙي ماڪ
(ابراهيم منشي)

(٢٩) هــر وڻ ٽــڻ وائـــي وات پـڌر،
ڪـنـهـن رهــنــمــا مــنهن مـوڙيـو آ (خاڪي جويو)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٣٠) ترڙ سُکي جي وڻ ٽڻ ويا هن ـ
تن کي بخشون رنگ رسيلا. (مير محمد پيرزادو)

(٣١) آسري تنهن عربيءَ جي، نشانيون آيون،
مليون تن سڪندن کي وڻ ٽڻ واڏايون
(راضي فقير رند)

(٣٢) وڻ ٽڻ وايون واڍائن جوَن، هر جا هَل هپڪار،
قُرب ڪامل جي بات آکيهي! (شاهہ محمد ثاقب منگي)

(٣٣) وڻ تڻ واسيا، واسي ڪل وٽڪار
(فقير علي بخش جمالي)

(٣٤) وڻن ٽڻن تيو آسرو سُلوڪ جو سارو (صالح سنڌي)

وڻ واهيرا: پکي وڻن ۾ آکيرا ناهي، سج لٿي مهل اوڏانهن موٽندا آهن ۽ آکيرن ۾ گڏجي رهندا آهن جنهن کي ”واهيرا ڪرڻ“ چوندا آهن. چوڻي آهي: وڻ بہ ويا تہ واهيرا بہ ويا! (هر شي تباهہ ٿي ويئي/ جُهڳو جَهڙ ٿي ويو): آرام جون جايون/ آکيرا/ اجها/ آرمگاهہ.

وڻج واپار: (وڻجڻ واپارڻ: سودو ڪرڻ/ مال خريد ڪرڻ. مثال:
وڻج ”ابراهيم سان تون. وصل جا واپار ڪي (الحاج مولانا ابراهيم جان ”خليل“): ڪاروبار. مثال:

(١) نور ۾، ناز ۾، هر خشڪ ۾ تر ۾ گرمي،
وڻج واپار ۾، هر ڪار ۾، ڪم ۾ گرمي.
(شمس الدين بلبل)

(٢) نہ چڏ ”اسحاق“ تون الفت. سدائين صاف رک صحبت
مٺو ماڳهين ڪنا محبت. وڻج واپار ڪونهي ڪو (اسحاق)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٣) وچوڙي جي وکر سان کُل، پريو دل جو دُکان آهي
دُکن سان بس وٽج واپار ۽ وهنوار ٿيو آهي
(فتح علي "حليم" لغاري)

وٽجارَ واپاري: وٽجارو/ دڪاندار/ سوداگر/ تاجر BUSINESS MEN مثال:
يتيمن جي ٿئي ياري، سندن ڪو غور غمخواري،
اهي وٽجار واپاري، ڪي بازگان پيدا ڪر.(شمس الدين بلبل)

وٽجارو واپاري: دڪاندار/سوداگر/تاجر/سوديباز/ خريدار/ وچات.

وٽنديون وٽيتيون: من پسند شيون/ وٽندڙ ڳالهيُون.

ووڙَ وڙولَ: ووڙڻ وڙولڻ: ڳولڻ / ولاڙڻ / ڳولا ڦولها ڪرڻ):
ولاڙ/ ڳولا ڦولها/ تلاش.

ووڙڻ وڙولڻ: وڙولڻ: ڳولڻ، مثال:
پَل نہ وسرن وطن جا واڙا، مون لئي مانجهي ڏين وڙولي
منو! پيجري اندر کهڙا ٻول ٻولين ... (ڳيچ): ووڙ ڏيڻ/
وڙول ڏيڻ/ تلاش ڪرڻ.

ووء ووء وائي: ذڪر/ تات تاري/ تات تنوار، مثال:
ووءِ ووءِ وائي وات، هوت وچايم هنج ۾ان
(شمس العلماء مرزا قليچ بيگ)

وَهہ تک: وهہ: (وهڻ: پاڻيءَ جو وهڻ): وهڪرو - تِک : تکائي/ تيزي):
پاڻيءَ جو وهڪرو/ وهڪري جي تيزي.

وَهہ واٽَ: وهہ-وهڻ: رستي تي ماڻهن جي اچ وڃ، مثال طور چوندا آهن:
(١) ڏينهن رات پيو رستو وهي يعني رستي تي اٺ ئي پهر/
چوويهہ ڪلاڪ آمدرفت جاري آهي.
(٢) ڪهڙي وهہ ويو؟ (ڪهڙو رستو وٺي ويو): رستو/
چارو/ راهہ/ پيچرو.

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

وَهم واهپو: وهم: واسطو/ لاڳاپو. مثال:

ويندي آءُ هوتن وٽ، مون وهم وڻجارن سين (شاهه: سر سامونڊي): لاڙو/ لڳ لاڳاپو/ نينهن.

وَهم ويچار: (وهڻ ويچارڻ: سوچڻ)؛ سوچ ويچار/ ڳڻ ڳوت/ غور/ فڪر/ تورَ تَڪَ (تورڻ تڪڻ: هنداڻ)

وهاريل ويهارِي: داشتہ/ سيندي/ سريت/ سنگتياڻي.

وهانءُ/ وهانو شادي: شاديءَ جي تقريب/ خوشي جو موقعو/ ڪاج.

وهان/ وهانو ڪاج: پُني مُراد/ شادي مُرادي/ شاديءَ جو منڊل.

وهانءُ/ وهاءُ/ وهانو وڌاڻ/ واڌاڻ: شادي ڪاج/ خوشيءَ جو موقعو/ شاديءَ جو منڊل/ خوشين جو هُل- واڌاڻ: واڌايون/ مبارڪون/ ڪِيرُون (FELICITATIONS): شادي مرادي/ ڪاج/ خوشي جو موقعو/پني مراد جو جشن/ واڌاين ڏيڻ جو موقعو. مثال:

پائي ڏور ارٽ ۾، ڪتين نہ ڪوڙي،
وهاءُ واڌائي، پٽين سنبوڙي، (شاهه: سر ڪاپائتي):

سنبوڙڻ: سنبرڻ / تيار ٿيڻ.

وهانءُ/ وهالو وڳو: شادي ۾ شاديءَ جا ويس وڳا.

وهاٽا وڇاٽا: (وهاٽڻ وڇائڻ: پٿيرڻ): طُولِ وهاٽا. مثال:

ڪتي بستر سي ڪمخوابي، ڪتي سي سيج بند آهن؟
ڪتي اڄ سي وڇاٽا ۽ وهاٽا طول هنڌ آهن؟

(منشي محمد موسيٰ "زار" حيدرآبادي)

وهاٽي پريات: وهاٽي: گذريل رات جو حصو/ پويون پَهَرَ/ اُسرَ ويل. مثال:

ڪوهہ ڪريندي ڪانڌ ري، وهاٽي پريات،
منهنجو راول رهي نہ رات (شاهه: سر رامڪلي)

وَهرَ واهـَ: مدد / ماڙِ / اجهو / آسرو / واهر / وسيلو. مثال:

شفيع المذنبين مرسل مڙن جو،
وهَر واهـَ ور تون وسيلو ولهن جو.
اصل عاجزيون آهن، آن در اگهاٽيون (مصري شاهه)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

وَهلو وهلَور: تڪڙو/ نهه پهه/ تُرت/ سِگهو / جهو/ تڙتڪڙ ۾.

وهم گمان: شڪ/ وِسوسو/ وِس وِس/ ڀرم/ سنسو/ انديشو. مثال:

اچي عشق امـاڙيون لاتيون،
ويون وهم گمان جون باتيون (عبدالڪريم گدائي)

وَهم وِس وِس: وسوسو/ شڪ/ گمان/ ڀرم. مثال:

نينهن وڃايو نر هو ناد،
وهم وِس وِس جو ٿيو ويسارو (هادي بخش شاهه مسڪين)

وهم وِسواس: شڪ/ گمان/ ڀرم/ وسوسو.

وهم وِسوسو: شڪ/ گمان/ ڀرم/ سنَسو. مثال:

تڏهن فرمايو فضل سان، مٺي مصطفيٰ؛
متان ڪريو ڪو دل ۾، وهم وسوسا،
آهي الله پاڻ سان، حامي همراها (پانڌي آريسر)

وهم / ويچار: خيال / شڪ / گمان / ريچڪ.

وهنجڻ سهنجڻ: بدن جي سُنائي صفائي رکڻ/ تڙ پاٽي ڪرڻ / جسم جي ٺاهه ٺوهه ڪرڻ / هار سينگار ڪرڻ. مثال:

وهنجي سهنجي، تيار ٿي ونو ته هلون!

وهنوار واپار: (وهنوارڻ واپارڻ: وڻجارڻ/ سودو ڪرڻ): وڻج واپار/ سودو سلف. مثال:

(۱) ملڪ جي ترقي جو دارومدار وهنوار واپار تي پڻ آهي.

(۲) تون پاڻ نباهيندو اچجان، هو پنهنجي رضا جو مالڪ آهي.

تون هار ۽ جيت جو اُن سان ڪڏهن وهنوار نه ڪر، واپار نه ڪر.

(مخدوم محمد امين "فهيم")

وهنوار وڙو: (وهنوارڻ وڙائڻ: سودو ڪرڻ/ مال سودائڻ): واپار/ سودو/ ڏيتي ليتي/ ڪاروبار/ شين جي خريد فروخت/ وکر جي وڙن (ITEMS) جي خريداري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وَهڻ وڳڻ: (وهڻ: ڪم ڪندو رهڻ - وڳڻ: ڪجهه نه ڪجهه ڪندو رهڻ. مثال:
ويٺي ڪان وڳندي ڀلي!): پورهيو ڪرڻ/ ڪم ڪار ڪرڻ/ محنت ڪرڻ (چوندا آهن: بيڪار ڪان بيگار ڀلي! ڪجهه نه ڪرڻ ڪان، ڪجهه ڪندو رهڻ بهتر آهي)

وِهڻ ويسلو ٿيڻ: (وِهڻ: بيڪار ويهي رهڻ- ويسلو ٿيڻ: غافل/ بي خبر ٿيڻ - بَيڪار ماڻهو هميشه ويسلو رهندو آهي): واندو بيڪار وهڻ/ ويهي سُستيءَ ۾ وقت ضايع ڪرڻ.

وَهونَ واٽونَ: رستا/ پيچرا/ راهون/ لنگهه/ لانگها.

وهي واٽ: رستو/ پيچرو/ راهه.

وهڻ واپرڻ: ٿيڻ/ واقع ٿيڻ/ ٿي پوڻ/ ٿيندو رهڻ. مثال:
(١) جيڪي ڪجهه وهي واپري، ان تي نظر رکو!
(٢) جڳ ڪي خبر نه پوي وهي واپري ٿو چا،
ور ور سو پيءَ" مسافر" عشق جو شراب.
(محمد صديق "مسافر")

وهڻ ويلا ڪرڻ: ويهي آرام ڪرڻ ۽ پيٽ ڀري کائڻ. مثال:
وهين ۽ ويلا ڪرين، اي نه اَڪنڊ آهه (شاهه: سُر حسيني)

وهي وستار: (وهي: جواني: وستار: ظاهر ٿيڻ يا وڌي پوڻ واري حالت): جواني جو ماندڻ/ ڦوهه جواني/ ڀرپور جواني/ وهيءَ چڙهڻ يا بالغ ٿيڻ واري حالت.

وهٽيا سڳٽيا: (وهٽيا: وس ۾/ اختيار ۾ يعني مائٽ مٽ): ويجها مائٽ / عزيز. مثال:
سسئي پُڇي سات جا، اوطاقون اوتارا
مون نه وهيٽا، پنهونءَ سڳيٽا. (شاهه: سر سسئي آبري)

وهيان ويڙهيچا: وَهيان: وَنهيا: آسودا / ڀاڳيا - ويڙهيچا: جهانگي/ مارو): مالوند/ سائو/ سبر/ خوشحال/ سانگيئڙا / ڏوٽيئڙا. مثال:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وَهيـن ويـڙهيچن لهِ ساريو نينهُ سـڪـن،
انـدر اهائي او، ريـلارت اچـن، مٺا مارو.. (عبدالقادر)

وياڪـل ويڳاڻو: پريشان/ مُنجهيل/ وِساٿل/ اُداس/ ڪوماٿل/ ششدر/ هـنيل ماريل / هلاڪ.

ويترو ڏيڪ: اڃا بہ گهڻو / زيادہ / جهجهو.

ويڄ طيب: معالج / علاج ڪندڙ / ڏاهو/ ڊاڪٽر/ حڪيم / ويد، مثال:

ڪـوءِ سـي ويـڄ طـبـيـب، دارون درد گـهـوريـان،
جـن جي ڪل لهـڻ قريـب، تـن ڪان ڏڪـندو نہ ٿئي.
(ميين شاهہ عنات: سرود جمن)

ويجهہ واڌ: (ويجهڻ وڌڻ: وڌو تـيـڻ / ترقي ڪرڻ): واڌارو/ اضـافـو/ تـرقـي، مـثـال:

دنـيـا جـو فـڪـر وڌنـي تـئـي، ويـجـهہ واڌ مـان
(سويراج نرملداس فاني)

ويجهڻ وڌڻ: وڌو ٿيڻ/ ترقي ڪرڻ، مثال:

شـال جـيـئـرو هجين! شال ويجهين وڌين (خاڪي جويو)

ويجهڙ ويجهڙائي: پرسان / ويجهو/ اوڏو/ اوڏڙو/ قريب/ ويجهو ڇڪ/ ويجهڙائي وارو علائقو، مثال:

(١) ويـجـهڙ ۾ (ويـجهڙي ڇـڪ ۾) اهڙو مـاڻهو مون
ڪـي ڪـونـہ سُـجهـيو!،

(٢) هـئـي وسـنـون ويـجـهڙ ۾ نہ ڪو جهنگ جهپال
(سگهڙ رستم رند)

(٣) ويـجـهـو ونـيـن ڪـي اوڏو اکڙين پل نہ ٿئي پراهون
(ڀائي دلپترام دلپت)؛

تازو / جنهن کي ٿورو وقت گذريو هجي RECENT. مثال:

ويجهڙ ويجهاڙي ۾ اهڙو ڪو واقعو مون نہ ٻڌو.

ويچارَ وهنوار: (ويچارڻ وهنوارڻ: ڏيتي ليتي ۾ پورو رهڻ/ حـسـاب ڪـتـاب کي سنئين رکڻ لاءِ ويچار ڪرڻ): ڏنڌو/ حـسـاب ڪتاب/ لاڙ پاڙ/ لت پت.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ويڇڻ وڪڻڻ، ويڇڻ، وڪڻڻ. مثال:
ويڇهندي ولات ۾، ڏرو ٿئي نہ ڪاه (شاھ: سُر سريراڳ):
سودو ڪرڻ / وڪڻي ڇڏڻ / اُڪو مڪو ڏيئي ڇڏڻ.
ويڇا واڻا: (ويڇڻ، ڇنڻ / ٽڪر ڪرڻ - واڻڻ: حصا ڪرڻ/ حلال جانور جي گوشت جون پتيون ڪرڻ/ وڏي ويڇا ويڇون ڪرڻ): ڀاڱا / حصا / پتيون.
ويڇا وٿيون: سنڌا / ويڇوٽيون / ڪهاريون / فرق / دوريون.
ويڇا وڇوٽيون: سنڌا / ڪهاريون / ويريون (ويري: وڇوٽي)/ وٿيون / دوري / فرق.
ويڇو وار: وار: آرسي ۾ پيل وار جهڙو ڏارُ / ناڪئين شي يا ڪانچ جي ڏري پوڻ جي سنهي وٿي / ڪهاري/ ويري. مثال:
سوئي "عارف" سوئي "طالب"، سوئي طالب. سوئي عارف.
مليوسيون محب ڪان هڪڙو نہ ويڇو وار هالن ۾
(پير شاهنواز عارف المولي)
ويڇو وٿي: فرق / ڪهاري / وڇوٽي. مثال:
هڪجيڏا ٻئي هئاسين ويڇو وٿي نہ هئي
پر ويٺي ويٺي هو سرڪار تي پيو (الله بخش "قل")
ويڇون وٿون: ويڇون: ذريون ذريون. مثال:
حوصلو حيرت ۾ وڃي ٿئو ويڇون.
محبت جون ميڇون، ڪور پروڙي ڪين ڪي (شاھ: سُر آسا):
ڇيهون ڇيهون/ ذرا ذرا / پُرزا پُرزا.
ويڇو ويرُ: (وڇوٽي: دوُري/ ويڇي مان غلط فهمي سبب وير يا دُشمني پيدا ٿي پوندي آهي): فرق/ تفرقو/ ڦوٽِ/ نِفاق. مثال:
ماڻهن جو ماڻهن سان آخر،
ڇا جو ويڇو وير؟ (عبدالڪريم گدائي)
ويڌَ ويڌن: خرابي/ قهر. مثال:
سا تان سڌ نہ ڏين، جتي وهہَ ويڌ ڪري (شاھ: سر سريراڳ): خلل / ڇيهو/ نقصان / زيان / هاڃو / ظالم.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ويرَ وِڍ: (ويــر: دشــمني- وِڍ: دشـمنـي جـا وِڍ/ زخـم): ســاڙ (سـڙڻ)/ پـچ (پـچڻ).

ويرَ وانڍا: (وانـڍو: زباني جهـيڙو): اينـگـهـايـل جهيڙو/ دُشمني/ سـاڙ/ بدخواهي.

ويرَ وريامَ: بانڪا/ بهادر/ جنگ جوان/ سُورهيه، مثال:

(١) توڙي وير هُجن وريام ميان،
وجهي دام زلف ڪن دست دليون. (خوش خير محمد هيسباڻي)

(٢) وونـڪا وارث وک تي جنهن،
ويـر وڏا وريـام، صـديـن کـان! (ابراهيم منشي)

(٣) ڪونڌ هر ڪوٽ تي ڪوڏيا ڪاهه جا،
ويـر وريـام ويـڙهـا تـيا واهه جـا! (خاڪي جويو)

ويرَ وروڌ: ساڙ/ دشمني/ بدخواهي، مثال:

وير وروڌ ۽ جهيڙا جهڳڙا، ڪريون نہ اهڙي ڪُريت،
پـنهـنـجـو مذهـب، مـاڻهـو محبت (ابراهيم منشي)

ويرَ وِڻاءُ: (وِڻاءُ: دشمني/ اڻبڻت): دشمني/ جهڳڙو/ لڙائي، مثال:

مـاڻـهـن جـو مـاڻهـن سان ڏسجي،
جـــت ڪـــت ويـــرُ وِڻـــاءُ (عبدالڪريم گدائي)

ويڙهـَ وٿاڻَ: (ويڙهـ: ويڙهو): مليل گڏيل گهر/ پاڙو، مثال:

(١) وجي ويڙهه وٿاڻ، ڏوري ڏوتيئڙن ڪيا (مصري شاهه)

(٢) پـنـهـنجي ويـڙهه وٿـاڻـن هوندي،
ويـــا ڪـل ۽ ويـچـارا ماڻـهـو (لکانو ڪلال)

ويڙهـَ واڙيون: (ويڙهـ: ويڙها - واڙيون: ٻاڇين واري زمين): ڏوتيئڙن جا مـاڳ مـڪـان، مثال:

وطن ويــڙهه واڙيـون ۽ ولـهار ڪـيئن ها،
وجـــن وار چـوڙيـا تہ وسڪار ڪيئن هـا. (تاجل بيوس)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ويڙهه جهيڙ: (وڙهڻ جهيڙڻ: جهيڙو جهڳڙو ڪرڻ): جهيڙو/ جهيڙو/ معاملو.

ويڙها وستيون: پاڙا/ ڳوٺ/ وانديون. مثال:

ڪلن تا ڳوٺ ويڙها وستيون مارن ملوڪن جون.
پڪا پنهوار ڀڪن تا. سنگهارن ۾ آ سرهائي
(عبدالڪريم گدائي)

ويڙهو وڳر: پاڙو/ اها جاءِ جتي ڳپل گهر هجن/ اهو هنڌ جتي ولر ماڻهن جا گڏجي رهن.

ويڙهيل سيڙهيل: (ويڙهجڻ سيڙهجڻ: وڪوڙجڻ): سميٽيل/ ڍڪيل/ لپيٽيل/ لڪل.

ويڙهي سيڙهي: سميٽي/ ڍڪي/ لپيٽي/ لڪائي. مثال:

(١) ٽيلها پنهنجا جهٽ پٽ ڀڏندا،
ويڙهي سيڙهي، هٿ ۾ ڪٽندا. (ڊاڪٽر نواز علي شوق)
(٢) رات ڪٽي ويئي ويڙهي سيڙهي،
ڪرڻ جو وئي چار پڪيڙي! (تنوير عباسي)

ويڙهيو سيڙهيو: ويڙهيل سيڙهيل/ سميٽيل/ لپيٽيل/ لڪل. مثال:

سيءَ کان ڪتيءَ ۾ ويڙهيو سيڙهيو پيو آهي.

ويڙهيون ولهار: (ويڙهه: ويڙهو- جمع: ويڙهيون - ولهار: چراگاهه/ جوءِ. مثال:

مال، جوءِ چري آيو آهي! جمع جويون): ويڙها/ جويون/ پاڙا/ ڳوٺ/ پڊر. مثال:

جيم ٿون جان ۾ آ پاڙيچن پچار،
پون ياد ويڙهيون ويڙهيچا ولهار. (عبدالمجيد "ماجد" اهروي)

ويس ورن: ڪپڙا/ لباس/ پوشاڪ/ لٽا/ رنگ ڍنگ/رنگارنگي لباس. مثال:

مومل واري ويس ورن ۾ گهوٽ هزارين گهائيان
(قادر بخش بيدل)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ويسُ لبيس: (لبيس، لباس)خوش پوشاڪي/ پوشاڪ/ ڪپڙو لٽو/ ويس وڳو. مثال:

(۱) وهہ وهہ ويس لبيس لڳن تي، عجب رنگ اسرار هٺا

(سگهڙ محمد صادق ٿهيم)

(۲) ڪڪر ڪيس لبيس، بادل جان بسيار

(وريام شيخ "فقير")

ويس وڳا: سبيل ڪپڙن جا جوڙا/ پٽ ريشم جا ڪپڙا/ پهر (پهرڻ جا ڪپڙا) / پوشاڪون. مثال:

(۱) ويسن وڳا مون نہ وٽڻ، بخمل ڪي باهہ ڪانيان

(پير ڪمال سائين: سر آسا)

(۲) ڪر ويس وڳا واسينگ ڪيا بادل ۾ برسات

(ڪبير شاهہ)

(۳) معراج هليو، سرتاج نبي ڪري ويس وڳا، وهہ واهہ بنو!
جبريل تو صدقي صدقي چئي، اچ صلي علي، وهہ واهہ بنو!

(شمس الدين بلبل)

(۴) سڀ ويس وڳا، هار ۽ سينگار سُجهن ٿا،
متجي نہ وجن، حسن جا معيار سُجهن ٿا.

(وفا ناٿن شاهہ)

(۵) موهَر ۾ "محمود" چئي، ڪن چوڙيليون چڱا،
ڪتيليون "ڪتياڻ" چئي، ڪن تيون ويس وڳا

(محمود ڪتياڻ)

(٦) سرتيون ويس وڳا تيون پائن،
تيل مساڳ ۽ سرخيون لائن،
ساجن پنهنجا تيون سرچائڻ،
مان ڪنهن کي پرچايان، پينر!
ڪنهن لئہ ديپ جلايان؟ (عبدالڪريم گدائي)

(۷) طرح طرح تنَ متي ماڻهن ويس وڳا ڪيا،
مون ڪئي آهي ڪلهن ۾ پوشاڪ ڪاري رات اڄ.

(پير محمد مست)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٨) زر زيور تنهنجا مون کي لانگ لڳن،
ٻياويس وڳا مون کي کين وڻن...
(پير الهه جڙيو قريشي)

(٩) عقل چوي پايو ويس وڳا، شرڪيون هجي سواري سدا
(ميهر فقير)

(١٠) عطر ساڻ عنبير جي، تنهنجا ويس وڳا ڇٽايان ٿي،
سُرهي سيج وڇايان ٿي، مُرڪي ميندڙي لايان ٿي.
(پيرل: ڳيچ)

(١١) ڪولي سيئي صندوقون، ويس وڳا ۽ ڳهوتيون.
توهين هلي ڏاجو تہ ڏيکاريو (ڳيچ)

(١٢) ويس وڳا وڏيرن جا پڇي ٿيا بيريان (پانڌي آريسر)
-سخت بارش ۾ يوتارن جا لتا ڪپڙا پڇي پٽَ ٿي پيا-

ويساسيويساهي: ويساهہ وارو/اعتقاد وارو.

ويساند ويساهين/ويسانديون ويساهيون: ساهي/وٿي- ساهيون/ وٿيون، مثال:
ويسانديون ويساهيون ڪندو، وڏو پنڌ لتاڙي/ ڪري هاڻِ هتي پهتو آهي.

ويسري ويڳي: ويڳي ويڳاڻي: وسيلي موڳي/ جنهن کي گهٽي ويسر جو مرض هجي / بي خبر. مثال:
کهڙو سِيوءِ ڪٽ، جڏن تون وهين ويسري (مبين عيسيٰ)-
ڪٽ: (ڪٽڻ: فائدو حاصل ڪرڻ): فائدو، مثال: ڪٽ، ڪتائي
شاهہ ! الله بادشاهہ آهي: جنهن کي چاهي سو ڪٽي ڪائي):
اوڳي/ موڳي/ ويساري/ جنهن کي گهٽي ويسر هجي/ ويسلي/ بي خبر / غافل.

ويسلو ويسارو: غافل/ بي خبر/اوڳو/موڳو.

ويڳاڻي لماڻي: ويڳاڻي: وياڪل، مثال:
اٿي اور ارٿ سين ويهہ م ويڳاڻي (شاهہ: سُر ڪاپائتي):
اڪيلي/ وسيلي/ پريشان/ ڪوماڻل/ بي حال، مثال:
ڇڏيندمر نہ ويڳاڻي هيءَ نماڻي (ڳيچ)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ويڳر وڪر: سودو سلف / سامان / سامان جا وڙ ITEMS، مثال:
”واهڻ ۾ گهٽو ڪري واڻيو جو هٽ هڪڙو رهي،
تنهنڪري سيڌو پاڌو، ويڳر وڪر، مهانگو وڪڻي، تہ بہ
گراڪ بيوس ٿي وٺي. (ڪتاب ”گل شڪر“ تان ورتل)
ويڳو ليڳو: جيڪو سَڪو/ سڳو REAL سڳيٽو نہ هجي، مثال:
اها ساڃاهہ، ويڳن جي سڳن ۾ ڪانہ ٿي ڏسجي
(شمس الدين بلبل):

ڏاريو/ جيڪو هڏَ رَتَ ۾ نہ هجي/ پرانهون مائٽ.
ويلو وڳڙو: (ويلو: ويلَ: گهڙي/ وقت - وڳڙو: وڳو: وڳل وقت/ گذريل
وقت: تصغيري صورت وڳڙو. ٽائيم پڇڻ لاءِ چئبو آهي:
گهڻا وڳا آهن؟ (ٽائيم ڇا ٿيو آهي؟). مثال: رات جو وڳڙو،
رات جو ٽائيم): وقت / ٽائيم.
ويلهہ َلنگهڻ: ويلهہَ/ ويل وهڻ، لنگهڻ ڪيڻ / بک ڪيڻ/ بُک مرڻ/
بک جون پاتون ڪاٽڻ): فاقہ ڪشي/ لس لنگهڻ.
وينتي واڪو: (وينتيون واڪا) عرض / ايلاز / منٿون / آزيون.
وينگس وَني: (وينگس: خوبصورت عورت/ ڪنوار جهڙي سُهٽي- وني:
ڪنوار): نازنين/ مهري/ ڏج مڄ واري/ لال ڪنوار، مثال:
وينگس وني ڪي، ويندو سوهندو،
لعلن آهي رنگ لايو
سائن سوٽن رنگ لايو (ڳيچ)
ويهوڙا ولر: (ويهوڙا: ويهن ويهن جا ولر/ ڪوڙي همراهن جي - ولر :
گهڻا سارا گڏ): تمام گهڻا هڪ جاءِ / وڳ / جٿا / ٽولا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ھ

(لفظن جا جوڙا: 374 - ڪل لفظ: 748)

هابو/ هابوڙو هـُل: (هابو: گوڙ- اسم تڪبير: هابوڙو - هل: گوڙ)؛ گوڙ شوڙ / ہڙدوڪ / گهمسان / ڌمچر /هنگامو.

هاپا هـُلَ: راڙ و راڙ / غوغاء / شور / ڌمچر. مثال:

راڙون رڇن جون ٿيون، هاپا هـُل حشر،
ڪيهر ٻيلائي ڪيترا، ڪن گروڙيون گينور.
گينور: هاٿي - 　　　　(حفيظ: مومل راڻو)

هاٻَڙِ هٻَڙِ: اُبهرائي / تڪڙ / جلدبازي / هٻڙِ ڏٻڙِ.

هات تاتِ: تات تاري / يادگيري / ذڪر / تات تنوار.

هاتڪ هوشيار: (هاتڪ: "حاذق" جي بگڙيل صورت. مثال:

ٻڌندي ٻوڙن ۾ ڪي هاتڪ هٿ وجهن (شاهه): فهيم / ڏاهو / عقلمند / دانا / قابل.

هاٿر پاٿر: هٿرپٿر / ٻناٽيڪ / هٿن جي ٽيڪ ڪانسواءِ/ هٿڙ پٽڙ

هاٿي گهوڙا: قيمتي جانور / سواريءَ جا جانور / لشڪر ۾ ڪم ايندڙ جانور. مثال:

عقل چوي وٺو هاٿي گهوڙا، تن تي چڙهي ڪيون سير ميان
عشق چوي هلون پير پيادا، دم نہ ڪريون هڪ دير ميان.
عـشـق عـقـل جـي لـڳـي آ لـڙائـي! (وريام فقير)

هاٽيلو هلڪو: (هـاٽـيـلـو: اڳـواٽ تـيـار ڪـري هٽ/ دڪان تي رکيل READY MADE - هلڪو: هـلـڪي ٻهـا وارو): هالو چالو/ هلڪو مال / غيرمعياري مـال / بـازاري مال .

هاٺَ هـَٺَ: ضد / هوڏ / تڪبر.

هاٽِ گاٽ: بربادي / زيان / تباهي (هاٽ گاٽ ڪرڻ: برباد ڪرڻ / ناس ڪرڻ / ضايع ڪرڻ)

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

هالي ڪالي: (هالي: بدن جي بناوت / بدني بيهڪ - ڪالي: ڪاٺ يعني هڏن جو پڃرو): قدبُت / ڪٺي / هڏڪاٺُ / جسماني جوڙجڪ. مثال: پنجاهه کان مٿي عمر اٿس پر هالي ڪاليءَ ۾، ٽيهن پنجٽيهن سالن جو پيو لڳي!

هاپو هپ: (هپڻ: هپ هٿڻ: جهٽڻ/ ڳرڪائڻ / هضم ڪرڻ /ڳيت ڏيڻ / هڙپ ڪرڻ): هڙپ / هضم / ڳيتَ / ڳرڪو.

هاج ڪم : هاج: ڪم. مثال: هٿ هاج ۾، دل يار ڏي (چوٽي)- پورهيو/ ڌنڌو/ ڪسبُ /پيشو / عمل/ ڪِرتِ. مثال: ڪو هاج ڪم اٿئي يا گهمڻ ڦرڻ پيو وڃين؟ اصطلاح: هاج لاهڻ: سيڪيت / سزا ڏيڻ - هاج لهرائڻ: جُٺُ/ تعدي ڪرائڻ. مثال: بيوقوف بازار ۾ ڪٽجي نه ساڻ. پهرين ڪٽائي پاڻ، پوءِ لهرائي هاج همراهن جي.

هاج هاجي: هاڃو/ ٽوٽو / ڇيهو / نقصان / گهاٽو / هرج / زيان / هرجو / هارتو.

هاڃا هنبس: (هنبس: ڪرڪر / گهيي/ شور/ ڌمچر/ گوڙگهپي / بائيتان. مثال:

هـزارن جي هتـــــــان آئي ويئي هـاڃا ڪرهـنبس
رهي سـا ڪيـتـرو تو وٽ جا دولت تنهنجي در آهي.
(محمد صديق مسافر)

هارسينگار: بدن جي ناهَ نوهَ / سوڌ سنوار / ٺٽي ٺوڪارو / سينڌ سرمو. مثال:

(١) خود اهي جي راتين جا تڪل، حيوان مثل انسان، جي ڪڏهين به ساڃهر سوير ڪونه اُٿن، سي به اڄ سوير ئي اُٿي، تيل ڦليل، هار سينگار ڪيو سنبريا بيٺا آهن.
(ناول: جهان آرا)

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

(۲) ڪريو هار سينگار، دِلڙيون خوب کسن (محمود ڪتياڻ)
(۳) هـار سينگار ڪرين ٿو ٻندا، تون پنهنجو پاڻ سُجاڻ
سُـرمـوپـائڇ سـڪ جو، اک ادب جي ڏار (اميد علي)
(۴) شاديءَ جا ڪم قادر نـاميا، حورن هار سينگار سنباهـيا،
ڏيهه ڏٺي ڏاتار سندو، هـلي حسن ڏسو سردار سندو
(حاجي عبدالله)
(۵) منهن جو تون ئي سجڻ، تولئي پيون پـ گهٽيون،
ڇا ڇا هار سينگار، ڇا تيل ڦٽيون (مخدوم محمد امين "فهيم")
(٦) بِـن يـار جي هـار سينگار ڪيها (فقير غمدل سائين)
(۷) ڪري هار سيـنگار، جنسـار جيڏيون،
سـهـرا سـجـڻ جـا نـچ جيءُ ڳايو (شائق: ڳيچ)

هار ڏهري: زنانا زيور، مثال
مـعـيـار حـسن جو اچ ڪـنـمـال، هارُ ڏهري،
پازيب چوڙيون" رنگ خط و خال (حيات شاهه حافظ)

هار هُبڪار: (هار: گلن جو هار جنهن مـان هبـڪـار/ خوشبـو اچي-
هبڪار: خوشبو): گلن جي سرهاڻ / سڳند/ هُڳاءَ، مثال:
سـڪـن نيڻ تـــولاءِ ســـائـيـــن! ســـدا،
ڪري ها هبڪار، سينگار اچ (پير شاهنواز عارف المولي)

هارَ ويٽَ: هارڻ ويٽڻ: پاڻي هارڻ): /وت پوت/ لاهه پاهه/ زيان/ هاروير.

هارِ وير: (هارڻ ويرڻ: پاڻيءَ جو اجايو زيان ڪرن): اجايو زيـــان
هار ويٽ، مثال: هار وير ۾ سارو کير ختم ٿي ويو.

هارَ هَس: زنانا زيور، مثال:
هار هس، پنڙا ڪنن ۾ ڪيوٽيون ٻندڙا وٽن (تاجل بيوس)

هار هور: (هارڻ هورڻ: هار وير ڪرڻ / اجايو ضايع ڪرڻ): پاڻي جو
اجايو زيان.

هارِي مارِي: (هاري: هاريل - ماري: ماريل / مار کاڌل): شـڪـسـت

www.sindhsalamat.com	books.sindhsalamat.com

ڪاڏل / هارايل / هَنيل ماريل.

هاري ناري: (هاري: هر هلائيندڙ - ناري: نارَ وهائيندڙ): ڪڙمي / ڪيڙيندڙ / ڪمڙيو / ڪامڙيو / ڪاشتڪار / پورهيت / ڪاسبي. مثال:

(١) تنهن وٽ هاري ناري، بُڻ بيڪاري ڪمي ڪاري...
(مخدوم غلام محمد "بگائي")

(٢) اڄ زماني ۾ ٿيو آهي عجب نروار ووٽ،
هاري ناري ڪاسبي، مزدور پڻ حقدار ووٽ
(محمد صديق مسافر)

(٣) سرها سرها هاري ناري،
مهر جا مالڪ مينهن وسايا (آفتاب "نثار" جوٽيجو)

(۴) هڪڙو هاري ناري آهي،
غربت جنهن کي پياري آهي (عابد ميمڻ)

(۵) ٻڪ ۾ پاهه نہ رهندو هاڻي ڪوئي هاري ناري،
ڪين ڳهتي ۾ هٿ ڦهلائي گهرندو بيک بکاري،
ڪين اسان جي ديس جي عورت گذر ڪندي بي مانو
جاڳو! جاڳو، جاڳو جوانو! (موتي پرڪاش)

(٦) هوشوءِ وارو پلئہ وٺڻ، هر هاري ناري آيو آ
(تاجل بيوس: سُر ڪيڏارو)

(٧) سنڌو واري تج پيڻ، هر هاري ناري آيو آ
روز مرڻ ۽ روز جمڻ، هر هاري ناري آيو آ
(تاجل بيوس: سُر ڪيڏارو)

(٨) ڏينهن رات: سهَمٽيءَ جو نماز پڙهي وڏيرو بنگلي ۾ آيو. هارين نارين ۽ ٻين ماڻهن کان خبرن چارن ڏيڻ وٺڻ ۽ خوش خير عافيت ڪانپوءِ مولوي محمد رهيل ڳالهہ شروع ڪئي. (حاجي حقير ابن مگڻ: ليلة صد)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٩) مرضن ماريل مارونڙن، تن مارين نارين جي هونگار،
(ابراهيم منشي)

هاڙيھہ ساڙيھہ: هاڙيھہ، ساڻيھہ، مثال:
هڻ پنهنجو پيتار، هونئي ڳوليو هاڙيھہ ۾ (راضي فقير رند):
وطن / ماتر ڀومي / جنمر هنڌ / ديس.

هاريل هَجيل: هَنيل ماريل/ هپايل / تڪل /ڪپايل /چڪناچور/ ساٽو.

هاريل هنيل: هنيل ماريل / هجيل / هپايل / تڪل / ڪپايل / ساٽو / چڪناچور.

هاسو هاسَڙ: (هسڻ: کلڻ)/ ٺـوڪ / ٺـٺول / مسخري / کل ڀوڳ/ کِلڪو (کلڻ) / چرچو / مذاق / گوڙ / ڏمچر.

هاسيڪار هرويَروَ: جاڻي واڻي / هرويـرون / هرون پـرون / ارادي سان / پـاڻ مُـرادو / ارادتـاً . DELI BERATELY

هاشا باشا: دمر دلاسو / ڏڙ دلاسو / دلاسو ڏڙو / دلداري / آٿت / اچي مچي / دلداري / ٿڏو ڇنڊو (تتل هانو تي ٿڏو ڇنڊو هڻڻ: دلداري ڏيڻ).

هاڪ ڏاڪ: نيڪي / واڪاڻ /نامـوس /سـاراھ / تـعريف/ ڏاڪو / ڏبدٻو

هاڪارڻ هُوڪارڻ: للڪارڻ / ڀُڪارڻ / هڪل ڏيئي سڏڻ.

هاڪاري هوڪاري: هاڪاري: سڏي، مثال:
هاڪاري سي هليا، لڏو ٻڌي سـي لڏ (ميـين عيسيٰ):
وڏي وات سڏيندي / واڪائيندي

هاڪو ڏاڪو: (هاڪڻ ڏاڪڻ: ڏاڪو جمـائڻ): ڏبدٻو / دهشت / رعب تاب / دهشت / جمت/ نالو/ تعريف.

هاڪيارو هاڪارو: نامر ڪنيو / معروف / مشهور / ناميارو / ڏاڪي وارو/ هاڪ وارو/ نالي وارو.

ها گام هَل: هل هنگام/ گوڙ / گهمسان / شور/ فساد/ جهيڙو/ هاگامو.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

هاڳ هاڳامو: گوڙ / گهمسان / هنگامو / جهيڙو / فساد.

هالِ چالِ: هلت چلت / هالو چالو / ورتاءُ / ڍنگ.

هالارو ڍمڪارو: (هالارجڻ ڍمڪارجڻ: وسڻ): مينهن جو وسڪارو.

هالاٽو چالاٽو: (هالاٽو: هيءَ دنيا ڇڏي هليو وڃڻ - چالاٽو: هي جهان ڇڏي چليو وڃڻ): لاڏاٽو (هن دنيا مان لڏي وڃڻ) / مرڻو / موت / وفات.

هالوَ چالوَ: (هالو: سولائي سان هلي سگهندڙ / رواج ۾ آيل): رواج ۾ آيل / هلندڙ / معمولي / واجبي / هلندڙ چلندڙ / رواج ۾ CURRENT / جهڙو تهڙو / سستو / سادو / گهٽ معيار وارو.

هالو چنڊو: (هالو: داغ - جنهن تي خرابي جو داغ لڳل هجي): نياڳو / بدنصيب.

هالي چالي: (هلائڻ چلائڻ: انتظام هلائڻ): سار سنيار / انتظام.
مثال: سڀي هالي چالي سندس هٿ ۾ آهي.

هامَ هائوڪارَ: (هام: دعوٰي، مثال:
پري ڪچهري ۾ هام هڻي آيو آهي ! هائوڪار: قبوليت):
دم / دعوٰي / ڊاڙ / ٻٽاڪ / لاف.

هانبارو هاپارو: تڪڙو تڪڙو ساهه کڻڻ واري حالت / سهڪو / سهڪي / دم ڪشي / اُبو ساهه.

هانڊيو ڪرهو: اٺ / توڏو / ڪرهل / ٻوتو.

هانڪار هاڪار: (هان يا "ها" ۾ جواب Yes) : هائوڪار/ قبوليت.

هاوَڙَ هَبَ / هبَس: گرمي / توَ / سيڪُ / تاوڙي / تابش.

هاواٽو هاواڻ: افواهه / هل هاواٽو / آواٽو (اڃڻ جي خبر). مثال: سندن اڃڻ جو هاواٽو هاواڻ پيو ٻڌجي (افواهه آهن ته اهي اچي رهيا آهن).

هاواٽو هور: ها/ هائو+ هاٽو / آٽو - جنهن جو جواب "ها" يا "نه" ۾ هجي / ٻاهر ويل جي اچڻ جي ڳالهه. مثال:

www.sindhsalamat.com
books.sindhsalamat.com

هـاواٺـا هـور آهـن تـہ هـو اجهـــــــــــوڪي آيـو
(هُل آئيو آهي تہ هو اچي پيو.)

ماما هُوهُو: پکين جي لات / ڪهڪهو-ڪهو / قلبي ذڪر.

ماهَرِ هَل: هڪلَ هُونڪار. مثال:

هاهرڪندو هل تہ ڪجايون ڪرن ڪي (شاهہ: سر ڪنيات):
ڦٽ/ لعنت / ڦٽڪار.

ماهر هـُونگار: هـَل / هـُونڪرَ / هـَڪل.

ماهڙِ هوَهڙَ: جٽ / جٽ ڦٽ / ڦِٽڪار / ڇينڀ / تنبيهہ / دڀاءَ / دهمان / ملامت / ٻـَڇ / لعـنـت / ڦــٽ. مـثـال:

هاهڙڪجي هوَ هڙ ڪجي، هو نہ ڀڄي تہ پاڻ ڀڄي وڃجي!

ماهوڙَ ٻاهوڙَ: ماهوٺاڙ / ڪتن جي ٻهڻ ڀـونڪـڻ جو هل / ڪتن جي داهوڙ / ڪتن جي گڏيل ڀونڪ.

ها هُون: ڪَچ ڀَچَ (ڪُچڻ ڀُچڻ) / سوال جو جواب "ها / هون" ڪري ڏيڻ جو انداز. مثال:

نہ ڪا "ها" نہ "هُون" پڙدا سڀ پاسي ٿيا (شاهہ سُر آسا)

هانِ هُون: ناڪار/انڪاري جواب/"هـان - هـون" ڪري چوڻ جو انداز.

هاٺو ماٺو: رَليل مليل / گهائل مائل / گـَهرِو.

هاٺوڪو هاٺي جو: هن وقت جو / هـاڻ وارو / تـازو. CURRENT

هاءِ ياءِ: ناز نـخرو / لاڏ ڪـوڏ / تانُ / چاڳُ / انگـلُ.

هاءِ گهوڙا: واويلا / گهوڙا ڙي گهوڙا! / ماتم / روج راڙو / فرياد.

هاءِ واءِ: افسوس، مثال: هاءِ مـــون ڪـــي واءِ! جو آءُ جوڳ نہ سڪي،
(شاهہ: سُر رامڪلي)

هاءِ هـُوءِ: آواز/ رڙ / راڙو / چوبول،مثال:ڪاهاءِ هوءِ ٿي ٻڌڻ ۾ نہ آئي.

هاءِ هاءِ هيهات: هـاءِ گـهـوڙا / واويـلا. مـثـال:

هردم "حـسـن بـخـش" تـو ڪـري،
هـــاءِ هـــاءِ هـــيـهـــات! (حسن بخش شاهہ)

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

هائي هاوي: دوزخ / تڪليف / آپدا / آفت / جهنم.

هائي دوس هلَ: هَل/ هنبس / مانڌڻ / بائيتال / ڌمچر / هندَوس/ گهوڙا گهوڙا / داهوڙ / روج راڙو.

هَب هَـواڙ: بدبوء / بانسَ / بُڇڙي بوء/ ڪِني هوا / ڌَپ / هَنواڙ/ هَبَ / ڪِني ڇَٽَ / اُڪرس.

هَبي تَبِي: جِهٽِڪَ / رُسوائي / ذلالت / بيمانائي.

هَباڙ هبڙس: ڌَپَ / بانس / اُمس / گندي هوا / اُڪرس.

هبچ هول: لالچ لوبِ / موهه / حرص، مثال:

هبچ هول ڪري ڪائڻ سان پيٽ ڦاٽي پوندو.

هبڙ دُبڙ: تڙتڪڙ / جلد بازي / اُڇهرائي.

هبڙاٽ پڻنڪاٽ: ڪُتي جي پونڪ / بـاهوڙ / ڏاڙهه (ڏاڙهڻ).

هبڙدمو هُبڙتو: گوڙ / فساد / هنگامو / ٻڙدوڪ / بائيتال.

هَبَس اُبس: اُب / اُڪرس / گـرم ٻاڦ / گـرم هوا / گهٽ / ٻُوساٽ / مُونجهَه / اُهمائي.

هَـبَـڪَ هتَـڪَ: (هبڪڻ هتڪڻ): اٽڪ / رنڊڪ / اٽڪاءُ.

هُبڪار هڳاءُ: خوشبوءِ / سُگند / سرهاڻ / هگسان.

هُـبڪار هـُگسان: سُـرهـاڻ/ سـُگـنـد / هـڳـاءُ.

هبلاسو هبچي: هـبچ ڪـري ڪـائـيـنـدڙ/ پيٽ چٽيـو/ پـيتوڙي / پـيـتـرُ/ مـانـيـن تـوڙ / پـيـتـي GLUTTON.

هتَرَ هول: ڳڻتي / مـونجهارو /ڊپ /ڊاءُ / خوف/ فڪر/ اُڌڪو. مثال:

نـه رڪندس پاڻ تـــي / هڙا هـول هتر (سگهڙ ابوبڪر)

هتَلِ تَتل: تڪل ماريل / هنيل ماريل / تايل تپايل / ڪاوڙيل.

هَتوتَتو: هنيل ماريل / ڪاوڙيل / تايل تپايل، مثال:

(۱) هتوتتو آيو آهي؛ ڪيس ويتر نه ڪاوڙاءِ!

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

(٢) اجا هتوتتو آيوئي مس هو تہ ڪيس واپس وٺو پيو.

هَٽي جَٽيءَ: سَٽي جَٽي / پاڪ / شريف / معصوم / بي گناهہ.

هتيارو هچارو: (هتيا: هچا: مصيبت / آفت / آپدا): قاتل/ خوني/ گهاتڪ / وحشي / پاپي / ڏوهي.

هٿاوڙو هٿائو: هٿن جو پاليل / نپايل / هَٿايو / ٽڪريلُ (ٽڪرن تي پليل) / دادلو / هَٿ هيرو (هٿن تي هريل)/ پاليل / پُٽيلو (پُٽن وانگر پاليل).

هٿَ پال هَٿايل: هٿن سان پاليل / تاتيل نپايل / پالتو / هٿن جو نپايل.

هٿَ پُڄندي هَٿَ پهچَ: (جتي هٿ پُڄي پهچي سگهن): رسائي / طاقت/ توفيق / پُڄت / هَلندي پُڄندي / زور / اثر رسوخ / وَسُ.

هٿَ جَسُ هٿ شفا: هٿ جو فائدو / فتح مندي / فتحيابي / جيت (جيتڻ): ڪٽ (ڪٽڻ) / نصرت / ڪاميابي / ڪامراني.

هٿَ جوڙَ ٻانهن ٻَڌَ: (هٿ جوڙڻ / ٻانهون ٻڌڻ / نياز نوڙت ڪرڻ / دعا سلام ڪرڻ): نياز مندي / منٿ ميڙ / التجا / انڪساري / ٻانهن ٻڌڻ جي واٽ / عاجزي / هيناهين هلڻ جي واٽ.

هٿَ چراندَ هَٿ ڇُهاءُ: (هٿ سان ڇُهڻ): ڪيچل/ حرڪت / ڇيڙڇاڙ/ گستاخي / مستي / ائنڙائي/ چورپ (چورڻ پورن) / دست درازي.

هٿ راڏو هٿ جو ٺاهيل: هٿ جو جوڙيل / نقلي / جڙيو/ تقليدي/ جعلي / مصنوعي.

هٿ ڦاڙ ڳهڻ - خرچائو: اجايو خرچ ڪندڙ / اڏائو (ملڪيت دڦ ڪندڙ / اڏائيندڙ) / بالفضول / لاپڙ چٽيو.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

هٿَ ڪَسَ زوري: (زوري هٿ مان ڪسي وٺڻ ، ڦر ڪرڻ): ڦـرُ/ ڌاڙِ / لَٽَ (لٽڻ) /ڌاڙو.

هٿ ناٽي چالباز: (هٿ جي ناٽ سان ڦـري ويندڙ): ٺڳ / اٽڪل باز/ چالاڪ/ عيار/ حِرفتي / هٿ جي صفائي ڏيکاريندڙ.

هَٿَڙِ پَٽَڙِ: (هـٿـن ڪـي ڪـر آٽـڻ ڪـانـسـواءِ): بي حجاب/ اڊنگو / واهيات/ بي باڪ.

هٿن جي صفائي هٿ چوهائي: حـرفت/ هٿن جي ڪـيـڏَ/ اٽڪل / چالاڪي/ ڦُـڙتـائي/ عياري/ ٺـڳـي.

هَٿَڻُ بَدَرُ: (بَدَرُ: بَدَلَ- بدلي ۾/ عيوض ۾): سڳَ تي سڳَ واري مائٽي/ ڏي - وٺ جو ڳانڍاپو/ بدي جو رشتو (بدو: عيوض)

هٿڙيون هٿ ڪڙيون: هـٿـڙيـون: هـٿ ڪـڙول، مـثـال:

هـٿـــــڙيون هٿن، جنـگـهـــــون پـاهـون ڪـاٺ ۾،
(شاهه: سـر مارئي): هٿڪڙا / هـٿـڪـڙول/ زنـجـيـرون.

هَٿيار پنوهار: (هٿيار: هٿن جا يار جن جي مدد سان وڙهي سگهجي): اسلح/ لڙائي لاءِ ساز سامان / جهيڙي لاءِ گهربل شيون جهـڙوڪ لـٺـيـون/ ڏنڊا / لوڙهـيـون/ تـــلـوارون / ڪاتيون/ ڪُـهـاڙيون / بندوقـون / رائفلون وغيره / جنگ جو ضروري سامان. ARMS AND AMMUNITIONS

هَٿيڪو وَسيڪو: هـٿ ۾ / وس ۾ / سـوگـهـو / سُـڪ / قابو.

هٿئين پيرين: هٿن پيرن سان / ڪم ڪرڻ ۽ هلڻ چلڻ جا عضوا، مثال:

(١) هٿئين پيرين آگرين، ٻانهن ڇڏيو ٻُر (شاهه: سُر سهڻي)
- ٻُـر: ٻـل / سـگـهـه / طـاقـت -

(٢) هٿين پيرين پيڪڙا،
هـَٿ نـه مـيـان هـيـئـن،
اسـيـن مـارو پـاڻ م (تاجل بيوس: سُر مارئي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(۳) "دريا خان" درد جو دارون، هٿين پيرين کيان زاريون،
فراقت دل ڪٺي ڦارون، جنهن ڪان تو لنئون سڄڻ لائي
(دريا خان)

هَٿِيو مَٺيو: ڳَنُ/ لٺ جنهن ۾ هٿ ڦهڪي سگهي/ ڪهاڙيءَ جوڳن/ ڪاٺ جوڳن جيڪو مُٺ ۾ اچي سگهي.

هُٽڪنو هرڪرو: هـرڪر/ ڳڻتي/اَلڪو/اُڌڪو/ ويچار/ اَڻ تڻ/ اوسيڙو/ انـديشـو/ ڪـٽـڪـو.

هَٿيلو هاٿيلو: هٿ جو/ هٿن تي رکيل/ هالـو چالـو/ عام رواجي/ عـام/ مـعـمـولـي. READY MADE

هَٿِسجو هَڙسَجو: تندرستي/چڱـيـلائي/صحتيابـي/چاقائي.

هٿ هٺيلائي: ايـمـان/اهنڪـار/ وڏائي/ تـڪـبـر/ گـهـمنڊ/ شيخي/ مغروري/ اڊمبر/ ضد/ هوڏ.

هَٿ وڏائي: تڪبر/ايمان/ مغروري/ هوڏ/ ضد.

هَٿ هوڙهائي: ٺرڙائي/ هـلـڪائـي/ هلـڪڙائي/ تـڪبر/ غـرور.

هٺيلو هٺيارو: هٺ وارو/ مغرور/ ضدي/ وڏائي خور/ ٺٺر/ اڊمبر وارو/ سـرڪش/ گهـمَنڊِي/ هوڏي (هوڏ وارو)/ نافرمان، مثال:

خيـال جـن جـا هَـو هوائـي،
دماغ ۾ جن جي هـٺ وڏائـي،
وين سيئـي مـلـڪ ءِ خـزانـو،
گهڙيءَ ۾ چاهي، گهڙي ۾ جا هي؟ (شمس العلماء مرزا قليچ بيگ)

هَـپِي مـِـٺي: چُمي/ پَـپـي/ پيار مان ڳل چمڻ.

هپيل هنيل: (هپائجڻ: هپامڻ: جهڪو ٿيڻ/ گهٽ ٿيڻ): ڪوماٺو/ ڍرو.

هپيل هيسايل: گهٽ ڪيل/ ڍيچاريل/ڍهڪايل.

هِجا هيرا: (هجا: هجي/ ورجائي چوڻ - هجا هيرا ڏيڻ/ پاڻڻ: ڏکيا

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏوراپا ڏيڻ / مهڻا ميارون ڏيڻ): زباني ڏي وٹ / ڏکيا ڏوراپا / مهڻا / ميارون / طعنا / هُدرا / هُدر.

هِجر فراق: جدائي / وڇوڙو / فوڙائو.

هُجوم هَشام: انبوهه / ميڙ / مجموعو / سيا / گهڻا ماڻهو هڪ جاءِ تيل/ منڊلي / سٿ.

هَـچارو هائيءَ هنيو: (هچارو: هچايل / ظالم - هائي: باهه / هاوي / دوزخ - هائي هنيو: دوزخي. مثال:

ويو هچارو هائيءَ ۾ تـــري تحت ثريٰ (پانڌي آريسر):

هتيارو / پاپي / دوزخي / ڏوهي / گنهگار / ظالم.

هَچَر پَچر: (هچارڻ پــچارن: ذکـر کرڻ): پــچار / تات تنوار / گلاغيـت / اجـائي پچار / پـرائـي پــچر / پــت ويـچــار / عـيـب جــوئــي.

هُدرُ هدرو: هيرو هُدرو / ڏوراپو / مهڻو / ميار / طعنو.

هَـڏ چَمُ: جسم / جان / جُسو. مثال:

(۱) چڻي "منـنـار" جـي مـان مُٺـي سان کرم کري،
اگـــڻ اســـانِ جـــي اچـن پنـهـنـجـا پـيـر پِري،
اي ميان! تہ ساهہ سيڻ ڏيان صدقو جان جسو، هڏ چم.
(منٺار فقير راڄڙ)

(۲) سهي زماني ۾ تير صدمن جا دل پُرڻ ٿي وٺي سموري،
ڏريو ڏکن ڏاکڙن ۾ هڏچم ضعيف سارو بدن ٿيو اچ.
(حيات شاهہ حافظ)

(۳) قابو کـري ويـا سـاهہ منهنجي کي
هـڏ چـم مـاهہ مـنـهـن جـي کـي،
ســکـــهـــو دوست ملو دلـــدارا (راضي فقر رند)

(۴) پيڻ ويچاري لڄ جي ماري، هڏچم ڏيئي ٿي ڇُور هتي،
اهيئي ڏلها، اهـائـي کوڏر، سهسين آهن سور هتي.
(ابراهيم منشي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(۵) ڪن لاءِ هڏچر ۾ ماس، ڪايو پيي قربان آ (ميهر فقير)

هَڏَ رَتُ: (هَڏَ رتَ ۾ هُجڻ: سڳيٺو / ويجهو مائٽ هجڻ): ويجهي مائٽي/ رت جو رشتو – سيڻ / قريب / مائٽ. مثال:

"يوسف" هڏ رت ماس، يار يارانو هيڪڙو. (نانڪ يوسف)

هَڏَ ڪاٺُ: (ڪاٺ: ڪانوڙ: هڏن جو پڃرو): بدن جي بيهڪ/ جسم جي جوڙجڪ / کهي / هاڻي ڪاٺي. مثال:

هڏ ڪاٺ نہ اٿس! (سڙيو سُڪو پيو آهي/ ڪانئون ٿي ويو آهي!)

هَڏَ ڳَڏَ: هڏرت ۽ ماس / جسم جا هڏا گوشت ۽ رت. مثال:

(۱) هڏ ڳڏ ڪري ڪَٽيائونس (ڏاڍي مارڪٽ ڪيائونس)

(۲) مُنهن جي رڳ رڳ ڇيپياٽيل،
منهن جو هڏ ڳڏ ڇِڪنا چور (ذوالفقار راشدي)

(۳) موچڙن جي ڌمال سان هٽي هَڏَ ڳڏ پيچي وڌائونس

هڏ ماس: هڏ ڳڏ / هڏا ۽ ماس / لڱَ / عضوا. مثال:

(۱) سُرڪريان صدقي انهي دم، هِي هِنيو، هڏ ماس مون.
(عبدالحڪيم "واجف")

(۲) هيٺي جو هڏ ماس چباڙي
ڳَڙ جاٽي ڳِڙڪائي وينو (عبدالڪريم گدائي)

هڏ ماهہ: (ماهہ: ماس: گوشت): گوشت ۽ هَڏَ / هَڏَ ڳڏ/ عضوا. مثال:

هي ساهہ سنگارن ساري ٿو، هڏ ماهہ، ويجوڙو ڳاري ٿو،
پري ٿيون تہ پيچارون پنوهارن جون (گل محمد قلبي)

هَڏَ پڳلَ هڏَ ڏاڍو: محنتي /جفاڪش/ آورچ / ڪمائتو / پورهيت.

هڏرک ڪم چور: (ڪم کان جيءُ چورائيندڙ): رڳتَ (جنهن جون رڳو رودا ٿي ويون هجن) / سُست / آلسي / ڪاهل / ڍرو / ناتائو (ڪم کان نٽائيندڙ).

هڏ مَڏ: نٽَ/ ڏڏ /چسو/اناڙي.

هڏمار هڏهورڙو: (هڏمارينڌڙ / بازن جو پورهيو ڪندڙ / محنتي /

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جفـــاڪش / اورچ / پورهيت / هـَڏهــلائيندڙ.

هِڏڪِ هِڏڪي: سارونڻي / يادگيري / يادگيرو / سِڪَ / چِڪَ / دل جي ڪشش / هڏڪوئي / وڏڻي / وڏندي / نڙي مان هر هر نڪرندڙ "هِڏڪ هِڏڪ" جو آواز.

تـيــون اچــن مــون ڪـــي هـڏڪـوريـون مـدام،
آهہ شـــايـــد يـــار ڪـــيــڙو يــاد اچ!
(پير شاهنوازه عارف المولي):

سارونڻي / سارَ / يادگيري / سڪ / وڏندي / وڏڻي / اُڏيڪ / تانگھہ.

هَڏڪارو هِڏڪو: (هَڏڪارڻ/ مـرونءِ جو رنيڻ): مـرون جو آواز / ڪنجهڪو / رِنجهڪو / چِنگَهہ / چنهگڪار / رينگو / هَڏي / تڙي / جهِٽڪَ.

هڏڪي هڏَڪوري: هڏڪوري: هڏڪوئي: هـِڏڪي. مثال:

هِڏڪي هڏڪوئي: (هـڏڪـوئـي: ڏچـڪـي / ڳُهـٽـڪـو. مثال:

چو پلا سڪرات ۾ هر هر ٿي هڏڪوئي اچي؟
يار شايد ياد ڪيو! اِي موت! توري دير ڪر
(پير شاهنواز عارف المولي):

وڏڻي / وڏندي / هڏڪ / هـڏڪـوري / سـارونــي / يادگيري / سڪ / چِڪ / ڪشش / اُڏيڪ / تانگھہ.

هڏو گـُـڏو: هڏ رت / رت پت / رت ست / ڪن ڦت / گند ڪچرو.

هڏو ماس: هڏاءِ گوشت / رت ست / هڏگڏ / لڱ / عضوا. مثال:

بـرهــہ جي پـــــيـــــڙ ۾ پـــــچان بـيـگـنـاهـہ.
هـڏو مــــــــــــاس هــر هــڪ، جلــي چـر جدا.
(حاجي نور محمد شاهہ "نورل")

هـَڏي تَڙيِ: جهِٽڪِ / جِڙبَ / دڙڪو / دباءُ / ڌَمڪي / چينبَ / هڪل / ڪاوڙ جو جواب / آڏو ابتـو جواب / ڏڪار يا

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪاوڙ يا غصي جو اظهار / اولڏي ورندي.

هَر پَر: تَڙ / تڪڙِ / جلدي / جلد بازي / اُبهرائي.

هَرَ پَنجُر: هر ۽ هر سان کيڙيل زمين جو پنجهو.

هَرَ ڦارُ: (هر: جنهن سان ٻني کيڙجي - ڦار: لوهه جي تيز ڌار Blade جيڪا ڪاٺ جي هر ۾ لڳائي ويندي آهي): زمين کي هر ڏيڻ / کيڙڻ جا اوزار. مثال:

(١) ڪنهين تي سواري ڪئي ڏوئين بار.
ڪنهين ڳهل ڳاڏي ڪو هر ڦار، نار (شمس الدين بلبل)

(٢) ڳذر ٿيو ايم - اي مان پي نہ پنهنجو
وتم ساجهر وجي هر ڦار هي ڇا هي؟

(پروفيسر ڪانءُ از ڪراچي: محمود خادم لاڙڪائوي)

(٣) اتم ڪيتي اڳ ۾ هئي دوستو پر،
هينئر نيچ ڏنڌو تہ هر ڦار ٿيندو.

(پروفيسر ڪانءُ از ڪراچي: محمود خادم لاڙڪائوي)

(٤) سوين هاري هلي آيا، ڇڏي هر ڦار جلسي ۾.

(عبدالڪريم گدائي)

(٦) هارين جا هر ڦار، کيڙيندا کهہ ڪيت جي (خاڪي جويو)

هُرکر: (هَرڻ ڪرڻ: ياد پوڻ / هر هر ياد اچڻ): يادگيرو / ڳڻتي / الڪو / چنتا / چورا ڪورا. مثال:

(١) هر ڪر اوهان جي لهندي، کهڙي طرح سان هاڻي!
سو سوچيو تمارو، هاڻي ڇنڊيو جُتيءَ کي

(خواجہ قلب علي تڪلو)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٢) ڀيرن چلڙا، چلڙن ڏورون،
هينڊڙي هُرڪُر اڏرڻ هورون (ابراهيم منشي)
(٣) دل ۾ ديس جي هُرڪر آهي،
پنهنجي ڳٽتي ناهي مون کي (منٺار سولنگي)
(۴) گرب اڪيلائيءَ جو ڀريل
من ۾ هرڪر هانبارا،
توکي تاسارين، توکي تا سارين (سارنگ ميمڻ)

هرَتالو گُهڻ تالو: هر تالُ يا گهڻيون تالون ڄاڻندڙ/ تالِرُ/ حرفت باز/ چالاڪ/ فريبي/ ٺڳ.

هُرِتڙو هَٺيلو: خود سر/ هوڏي/ ضدي/ ڪج بحث.

هر جاءِ هر هنڌ: جِت ڪِٿ/ هرطرف/ جتي ڪٿي.

هرگهڙي هردم: هرويلي/ هميشہ/ هر وقت، مثال:
(١) تيز رشوت جو تيو ملڪ ۾ واپار ڏس،
هر گهڙي هردم هلي ٿي، يار اڄ ڦُرمار ڏس.
(سومرو غلام رسول سودائي)

هرگهڙي هرهر: هر وقت / هردم/ هر ويلي، مثال:
(١) ڇا ٻڌايان حال دلبر يار دادو زور آ،
هر گهڙي هر هر نئون ديدار دادو زور آ
(سومرو غلام رسول سودائي)

هرَج حرام: نقصان / هاڃو، مثال:
جي تون سامين سان صحبت پائين.
تہ دنيا درڙي اٿئي هرج حرام (منٺار فقير راڄڙ)

هرج هاڃو: ڇيهو/ ٽوٽو/ نقصان.

هردو هنيانءُ دل/ من / قلب/ ضمير/ جگر.

هرڏو ارڏو: ضدي/ ٻٺشيرو/ اڙنگ/ هٺيلو.

هرِڪرو هور: هُرڪُر/ ڳڻتي/ ڳاراٽو/الڪو/چنتا.

هرهنڌ هرجاءِ: چوطرف/ چوڌاري/ جتي ڪٿي، مثال:
مخفي طور منادي ماهيت، هر هنڌ هر هر جاءِ حڪايت
(مصري شاهہ)

هَري ڀَري: (هرڻ ڀرن: سائو ٽيڻ/ سر سبز آباد ٽيڻ)/ آباد / سائو ستابو، مثال:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هري ڀــري ٿي سنڌ جي وادي، روپ رُڀي ڪــان تو آ ورتو
(ٻردهہ سنڌي)

هري هري هوريان: هري: هــوريــان / آهستہ. مـثـال:
لکڻي لوح جي مان ذرو ٿئي نہ ضايع،
نہ حـاصل قدم تيز تکڙي هري ٻر (حياتي شاهہ حافظ):
ڏيري ڏيري / آهستي آهستي.

هَرلا نار: (هَرلو: نار): ٻنين کي پاڻي پهچائڻ لاءِ چرخو/ ڊينگا. مثال:
(١) مـاڻــهـن مـوڪــون لاهـيـون، ڪـن چاڙهيا هَرلا نار،
(حيدر بلوچ)
(٢) ڪيئن هلن پاڻهي ٻہ هَرلا نار، سمجهي چا سگهان؟
(حاجي احمد ملاح)

هِرڪ سِرڪ: (هرڪي پوڻ: پسند اچڻ/ موهجي پوڻ): هرڪي پوڻ واري حالت/ پسند/ شوق.

هرهارو مُنهن ڪارو: هار هارو/ هارپارو/ عِلتي/ ٻُري عـادت ٻر قـائل. مثال: هر هاري جي هير تنگ پڳي ٻہ نہ مَڙي! عادت نہ مٽي عادتي علت مور نہ جاءِ: بدڪردار / ذليل / خوار.

هَرو ڀَرو/ هَرون ڀرون: خواهہ مخواهہ/ اجايو/ خالي ڀيلي، مثال:
حسد ڪن هرون ڀرون، اسان تي عاري (صالح سنڌي)

هريل مِريل: (هِري مِري ويل): واقف ڪار/ چاڻو CONVERSANT

هريو ڀريو: سائو/ سبز/ شاداب/ سرسبز/ آسودو/ خوشحال.

هَريو ڦَريو: (هَريو: هر ڏنل- ڦريو: ڦر/ ميوي سان ڀريل): سرسبز/ شاداب / آباد، چوندا آهن: جيترو هر، اوترو ڦر! هري تہ ڦري!

هَڙ ٻگهياڙو: (هَڙڻ: هڪلڻ / لوڏڻ / تڙڻ: لوَڏ / تــڙَ - ٻگهڙ جو رڍن ٻر ڪاهي پوڻ/ حملو ڪرڻ): ٻاگهياڙو / حملو / هَلان.

هڙَ ٻڙَ: هَربِرِ / تڙتڪڙ / تيزي / چوهائي / دٻڙدُس.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هڙپنارڪ: پنارڪ، ڳنڍيءَ جيڪا پنيءَ پاڏو (پنيءَ سان لاڳي) ڪٺجي،
ڳنڍڙي / ٻڌڪ ٻڌڪڙي/ٻڌ / ٻڌڪڙي / پروني / پروڙي / پيري.

هڙ چڙ: غير يقيني حالت /بدانتظامي / وڳوڙ /گڙٻڙ /جهيڙو. مثال:
ملڪ ۾ هڙچڙ لڳي پيئي آهي.

هڙا ٻتيلا: ننڍيون ٻيڙيون /ڊونڊيون.

هڙان وڙان: هڙان: هڙ / ڪيسي مان - وڙان: وڙ ڪري / مهرباني
طور: هڙئون وڙئون IN CASH AND KIND مثال:

(١) ساريو سانگي پيئي سڙان،
حال وڃايم هڙان وڙان (طالب پلي)

هڙب هوڙ: (هڙب: وات ۾ هيٺئين ۽ مٿين ڄاڙي جو پڇاڙيءَ ۾ پاڻ ۾
ڳنڍجڻ جو هنڌ. مثال: هڙٻن سڪل: ڄاڙيــن ڪاڏل):
ڏاٿ / پيهندڙ ڏند.

هڙتڙو هلڪڙو: ترڙو /هلڪي طبع وارو / اتاولو /اُبهرو.

هڙڪ هڙڪٽي: ڏڪٽي / ترڪٽي / ڪنبٽي.

هڙڪو رڙڪو: (رڙڪڻ: رڙڪي ڪائڻ / هڙڪڻ: چيري
ڦاڙي ڪائڻ): چير/ ڦاڙ/ هڙڪتائي / چتڪتائي.

هڙڪو /هڙڪيو چتو: (هڙڪيندڙ: چيري ڦاڙي ڪائيندڙ) ڪتو:
ڪاوڙيل / ڏمريل / ميريل / جوشيلو MAD

هڙون وڙون: هڙان وڙان / پنهنجي طرفان مهربانيءَ طور.

هڙهه هوڪ: ٻڙڪ /واڪي / واڪو / واڪ / واڪاڻ.

هڙئي مڙئي: مڙيئي /ڪل /سڀ جا سڀ. مثال:
هڙن جو هادي مڙن جو آهي مهدي
اهڙي ۾ رنگ رسول جو. (ڳيچ)

هستيءَ مستي: هئڻ جي مستي/ وجود/ برتري جو احساس / هئڻ جي هوڏ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مستي هوڏ: وجود / مستي / تڪبر / وجود جي وڏائي / برتري جو احساس. مثال:

(١) مستي هوڏ حرام، سا دل مست و مست مدام (سچل سرمست)

(٢) مستي هوڏهڻ جا حلقا، سيئي ڦنا ڪر سارا تون،
خاڪ سچائي خاڪ قبولج، مٽي ٿجان موچاراتون.
(منٺار فقير راڄڙ)

(٣) مستي هوڏ هڻ ڪان، نڪري ٿيا نروار (عارب فقير)

(۴) مستي هوڏ حرام ٿئي، ڪوءِ وجهينس ڪڏ ٻر (طالب پلي)

(۵) مستي هوڏ حرام ڪري - ويئا هٿ ڪي هيسائي،
نِئڙت منجهہ نال ٿيا - ويا ساجن سرچائي
پڪو پيمان وٺي ويا ... (سيد سردارعلي شاهہ "ذاڪر")

مستي هڻ/ هوڻ: (هڻ /هوڻ: ٻاڻ کي ڀانئڻ /ٻاڻ ٻاڻ ڪرڻ):
وجود /مستي /جيوت/حياتي/ زندگي/قوت. مثال:

(١) مستي هڻ ويم سڀ هاٿي،
ٿيل مثل پيزار، سائين هاڻ! (منٺار فقير راڄڙ)

(٢) تي توڪل رک تمام، مستي هوڻ سڀ حرام
(محمد علي "طالب")

(٣) خودي، خود پرستي ۽ مستي هڻ،
اهي چور چارئي ٻڌي ڪڍ ٻهر (مصري شاهہ)

هُشڪارڻ هُشائڻ: اٺ کي جهڪائڻ /ويهارڻ / گوڏا ڪوڙائڻ جو آواز / هش هُش جي هونڪار.

هَشام هَجوم: انبوهہ /خلق/ ميڙ / ميڙاڪا / ميڙا.

هُشناڪ هوشيار: خبردار / سُرتيو / سجاڳ/سجاڻ.

هُشي پڙپي: چُرچ / چَور / ٻَچ / ٽيڪو / چاڙهاڪو / ٽِيڪَرَ / پَنيرائي / واهر / مدد / همراهي.

هُشيار سمجهدار: داناءُ / سُجاڻ / سِياڻو / ڏاهو / عاقل / آگاهہ /

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

بيدار / سُرت وارو / هوشيار.

هَڦ ڏڦ: تباهه / برباد / اُجاڙ / ختم / چَٽ / گم. (هَڦ ڏڦ ڪرڻ؛ ناس ڪرڻ / ڪاٺي ڪپائي ڇڏڻ).

هُڦجڻ هَپي پوڻ: سهڪڻ/هلڻ/هڙڪڻ/ سهڪي ڀر پوڻ / دم ٽٽڻ.

هڦڻ هُڦجي پوڻ: هَپي پوڻ / هَلڻ / سهڪڻ / هَڙڪڻ / سَهڪو ٿيڻ / ساهه ٽُٽڻ / دم ڇِڄڻ / سهڪي ڀر پوڻ.

هُڦي سَهڪي: هُڦَ / سَهڪَ / سَهڪو / هَڙڪو.

هڪ اڌ: ڪو/ ڪي / ٿورڙا / ڳاڻ ڳٽيا (ڳڻجڻ ڀر سولا)

هڪ ٺائيڪو هڪ ٺائيڪو: هڪ هنڌ / هٽيڪو / هڪ هنڌ رهندڙ/ ماڳائتو/ هنڌائتو/ جائتو(هڪ جاءِ تي).

هڪ ٺالهو هڪدم: جهٽ پٽ / ٺرت / جلدي / سيگهه سان / سگهو / يڪدم/ فوراً.

هڪ جيڏو سَرتو: هم عمر / ساڳي عمر وارو / جيڏو / جوڙ / جيُس/ ساٿي / سنگتي.

هِڪَ چِتائي هڪ خيالي: هڪ مَنائي / يڪ خيالي / خبرداري / سُجاڳي / بيداري.

هڪ سخنو قولن پڪو: هڪ زبان/ وعدي جو پڪو/ انجام جو سچو.

هِڪڙائي ڇڙائي: اڪيلائي / ڪٿو ڪٿي ڪان ڏار.

هڪل هام: (هڪل سڏ / رڙ- هام: هائوڪار / اقرار) هجڻ واري حالت / لپاڙ / لاف / دم / دعوئي / ٻٽاڪ. مثال؛

(۱) اجهي عاشق آئيا. هڪل هام هٽي

(پير شاهنواز عارف المولي)

(۲) حسن پاڪ هر دل هر جا حسينو،

هڪل هام هر دم هٽي آ هٽي آ (فقير غمدل سائين)

هَڪلهڙيو: دانهن / سڏ / رڙ / واڪو / واڪاڻ/ هَل. مثال:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هڪل هڙيا حرص هستيءَ جا. ڏي جهرڪين کي جواب
تـان سـلا سـاوا ٿين، پي اسم وارو پاڪ آب (ثناالله ثنائي)

هڪّل هور: چئو پچئو / افــواهه / هاواٺا. مثال:

بجلي تنهنجي ناهه برابر، هنڌين ماڳئين هڪل هور
(هدايت علي رِڏ)

هڪل هُوڙهَه: (هُوڙهَه: هوڙهائي ۾ نڪتل آواز / دانهن): سڏ / آواز / ڪُوڪ / رڙ / واڪو/ دانهن/ سڏوڙ (سندن متان سڏ).

هڪل هــُوڪَ: (هوڪ / هُوڪڻ: هوڪارڻ / ســڏڻ): آواز / رڙ / دانهن / ڪوڪ / گـــجگوڙ/ پکين کي تڙڻ جو آواز.

هڪل هُوڪرو: (ٻــوڙي جهــارِ / پکل فـضل کي نقصان پهچائيندڙ پکي جيکي هڪل تـوڙي ڪانياٺي سان اڇلايل ڳوڙهن لڳڻ سـان ٻه مس تڙجن ٿا): پکين کي تڙڻ جو آواز. مثال:
”آري“ هــڪـل هـوڪرو نه ڪو سڏ سڻن. (سگهڙ آري)

هڪل هونگ: هونگ: هونگار. مثال:

هڪل هونگ ”حمل“ چوي، ڏوڏو ۾ ڏڏڪار (حمل فقير)

هڪل هونگار: (هڪلڻ هونڪارڻ: تڙڻ): تڙڻ جو آواز / ”هون“ جو آواز / هونگارو.

هڪل هوءِ: لڱو لڱ آواز / آواز / /رڙ/ هونگار/ هَل/ غوغاءَ. مثال:

اُتران تـي آئـيون ڪـري هـڪل هوءِ! (شاهه: سر سارنگ)

هڪلون هونگارون: سڏ / رڙيون / هل / دانهون. مثال:

ٻـڌم تـي جبـل ۾ کـي هلڪـون هـونگارون،
ڏکــي ڏاج آيــو، پــنــڌن جـون پـچـارون،
(هادي بخش شاهه مسڪين)

هِـڪو ٻِڪو: لڇي / وائڙو / ششدر / وِسُوڙل / ڪِـڪـو وِڪو.

هِـڪي لـَـڪي: ڳچي / نڙي / نرگهٽ / گلو (لکي ۾ ساهه: پوين دمن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڀر- هڪي ڀر هارَ پاتل اٿس)

هَڪيا تَڪيا/هَڪيو تَڪيو: حاضر /موجود/ تيار/هٿيڪو/ اڳيان/سنيوڙو، مثال:

”ڪتڙ جي اسٽيشن تي ڀ اٺ هڪيا تڪيا. ٻيئا هٺا جن تي سوار ٿي، وچي ٽڪڙ شريف پهتاسون.

(شمس العلماء علامہ دائود پوٽو: منهنجي مختصر آتم ڪهاڻي)

هَڪيو حاضر: موجود / تيار /هٿيڪو/ جائيتو / حاضر ناظر / سامهون /ميسر، مثال:

رب جهڙو هڪيو حاضر هر جاءِ نہ ڪو.

(سوڀراج نرمل داس فاني)

هَڪيو هٿيڪو: حاضر/موجود/ جائتو/ پرسان/لڳ/ پيڙو/ ويجهو / سامهون READILY AVAILABLE.

هڪيوهيڪاندو: موجود/حاضر/ پيڙو/ويجهو.

هڪيون حاضر: موجود/ جائيتيون/ پيڙيون/ ويجهيون/سامهون.

هڳاسو هڳ ڏڳو: گوڙ/ گهمسان/ ڏمچر/ شور/ هَل/ هَنبس/ هنگامو/ رڳڙو/ ٻائيتال.

هڳاڻ هُڳاءَ: هڳات/هُٻڪار/ ساوڪ/ساوڪاڻ.

هُڳاءَ هُڳسان: سڳند/ سرهاڻ/ خوشبوءِ.

هَل بڪيڙو: گوڙ/ شور/ ڏمچر/ ٻائيتال/چؤٻول.

هَل ڀَل: ڀلائي/ چڱائي/ نيڪي.

هَل چَل هَل هلچل: مانڌاڻ/ گوڙ/ ڦڙڦوٽ. مثال:

(۱) ڪانہ بس ٻهير ڪي، هل چل پيئي پيئي.

(شاهہ: سر سسئي آبري)

(۲) هل چل هلي پکين ۾. ٿي جاڳ جاندارن.
سيني ٿي فرض پنهنجا ساريا سينال وارن.

(محمد صديق مسافر)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هَل حادثو: گوڙ / گمسان/ هنگامو/ گوڙگمسان. مثال:

يڪا در ۽ ڪريا ڪنگرا، ٿيو هَل حادثو هيئت

(محمد موسيٰ "راز")

هَل حَشر: هَنبس / لڙ / گوڙ / ڏمچر / مانڌاڻ / پائيتال. مثال:

(١) ريهون ڪير "رستر" چئي، وڏا هَل حشر. (سگهڙ رستم)

(٢) محبت ۽ مروت ويئي ويچاري،
هٽي هٽ هاڻ هي هي، هل حشر ڪر

(پير شاهنوار عارف المولي)

(٣) ڏاڍو ڏينهن قيام جو، ٿيندو هَل حشر (سومر)

(۴) چِٽا شينهن چنجن مان، ڪن هيئت هل حشر (رب رکيو)

هــل هاپا: راڙو راڙ / شور / غوغاء / ڏمچر.

هل هاسا: (هاسو: گوڙ): گهمسان / فساد / ڏمچر / شور. مثال:

لنگهائيندا لطف سان. هيئت هل هاسا! (شاهه محمد ديڏڙ)

هَل هاڪو: (هاڪو: هاڪ/ دٻدٻو): ڌاڪو / دهشت. مثال:

ماڙيچن تنهن مير جو، هل ٻڏو هاڪو. (شاهه محمد ديڏڙ)

هَلَ هاواٿا: اڇڻ جا افواهه / پهچڻ جون ڳالهيون.

هــل هجوم: (هجوم: گهڻ ماڻهن جو ميڙ ۽ انهن جو چوٻول) گوڙ. مثال:

هيڏي ڏرتي، هيڏا ماڻهو، هيڏا هَل هجوم،
پوءِ پي آئون اڪيلو آهيان، ڪنهن کي چا معلوم

(شمشير الحيدري)

هل هڳاءُ: (هڳاءُ: آواز / شور): گوڙ / غوغاءُ / رڙيڙو. مثال:

لڪ لڳي ٿي هيڪلي آهيان، ٻڌان ٿي هل هڳاءُ

(رشيد احمد لاشاري)

هــلُهلاچو: گوڙ / بکيڙو / شور / غوغاءُ / ڏمچر / لڙ / ٻائيال. مثال:

هيبتن جو هل هلاچو، بي ڊپا، چُپ چاپ سُڻ!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

شـادمـانـن ۾ ٻـ تـون ڏيري ڏيري آ لاپ سڻ!
(گورڌن محبوباڻي)

هَل هلچو: گوڙ گهمسان / چوٻول، مثال:
جتي هل، گل جو تو هَلچو هلي- اتي نفس منهنجو ٻلي ڙي ٻلي
(شاعر: پلي)

هَـل هَـنبـس: گوڙ / ڌمچر / مانداڻ، مثال:
(١) آئي آگ عشـق جي، ٻڌا هل هنبس (حسن بخش شاهه)
(٢) جيءُ ۾ جوش جتن جي، تيڙم هل هنبس (رمضان واڍو)

هل هنبوهه: گوڙ / شور / واويلا / روڄ راڙو، مثال:
هائي ڪنديس هوت لاءِ، هيَ هيَ هَل هنبوهه
(پير ڪمال سائين: سرڪوهياري)

هَل هنگام: گـوڙ/ هـنگـامـو / شـور / گهمـــسان / هاچو، مثال:
(١) شوق اوهان جي شور مچايو ڪياسين هَل هنگام
(سچل سرمست)
(٢) هي جو ٿم هل هـنگـام، حـــال وجايم روز رڙي.
(مولي نبي بخش "نحيف")
(٣) عشق آيو ڪري هَل هنگام، جيءَ اندر ۾ جوش جڳايا.
(دريا خان زنگيجو: سَر روپ بلا ولي)
(۴) نڪري جڏهن ناز مان ڪريَ هل هنگام،
تـاب تـجليءَ جو پسي، سجَ ٿئي سِرسام (شاهه محمد ديدڙ)
(۵) حُسن تنهنجي جا حبيبا! هر طرف هَل هنگام.
(پير شاهنواز عارف المولي)

هَل هنگاما: گوڙ گهمسان/ ڦڏا فساد/غوغاءُ/ڌمچر/ ٻاٽنال ، مثال:
(١) هَل هـنـگـامـا مـون تـي ڇو؟ خان! ڪڙا ڪيا آهن تو.
(مولي نبي بخش "نحيف")
(٢) ڦـوڪ ڦـلاريـا بـاغ بـهـاريـا سـاوا ٿـيـا گـلزار.
هـڪـجيڏيـون، ڪـن هَل هنگاما، نايون ڏوٿرن ڏار.
(پير شاهنواز عارف المولي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٣) سـاٿ سـاجهـر سـويلـو سنپالي هلو!
هـَـل هـنـگـاما کـري اڄ هڪالي هلو! (خاڪي جويو)

هَل هنگامو: گوڙ / شور / غوغاءُ / رڙيو / ہائيتال. مثال:

(١) هــيــڏو هـَــل هـنـگـامـون ڇـا لـئـِـــــم،
ڇـو؟ مـاٺـهـوءُ جـو، ماريو ماٺهو! (اطهر منگي)
(٢) تـاڙي تـنـوار تـي، ڏِکـن، پـيـا ڏور
هل هنگامو هور، مينهن آندو مُلڪ ۾ (حيدر علي ٽالپر)

هـَلَ هـَنـورَ: افواهه / هاواٽا / ڪوڙي خبر.

هَل هوَاٽو: گوڙ / ڳائچو / چوبول / شور / ڌمچر. مثال:

"هيمون" هل هوائي ۾ سوريءَ جا سينگار ڏنا! (خاڪي جويو)

هَل هوڙو: هورو / هَل هنگامون / گوڙ گهمسان.

هَل هوڪو: آواز / ڌمچر / مانڌاڻ / صدا / گوڙ. مثال:

هَل ٿيو هوڪو اندر ۾، "هو" سندي هوڪار جو
(هادي بخش شاهه مسڪين)

هَل هونگامون: گوڙ / ڌمچر / مانڌاڻ. مثال:

.... سـاري رات "سـانـوڻ" چئي، هَل هونـگـامون هـو،
پــرهـه ڦـٽـي ڪـانـپـوءَ، هـاڙهـو هـو مـٽـي ويـا
(سانوڻ فقير: نڙ بيت جو سرواڻ شاعر)

هَل هيبت: (هيبت: خوف / دهشت / ڏهڪاءُ): گوڙ گهمسان / ڏڪيڙ / رڙيو / خوفائتي ويڙهه / ڌمچر. مثال:

هَل هيبت قيام جي، اي شاهه! منهن جو رک شرم
اَت رسين رهبر رسـولا، جت ڪاهيندا منجهه قبر
- رســــــولا: اي رســـــول پـــاڪ - (سيد خير شاهه)

هُلاچو هَل: غوغاءُ / آواز / پڙلاءُ. مثال:

(١) وائي ٻي م پل، مـيـرئـان موران پڪـٽا،
ٻلا! سـنـدو سڄڻين، هـو هـلاچو هل، (شاهه ڪريم)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

بِلا، باالله، الله جو قسم- مرن ماڪوڙين ۾ پکين جو هل نہ سمجهو وڃي، خدا جو قسم! اهو هل ملاچو دوست جو آهي (شاهہ)
(٢) هو ملاچو هَل، باالله سندو سڄڻين.

هلاڻ مڪَل: (ملان ڪرڻ، مڪل ڪري وڃڻ/ للڪارڻ): حملو/للڪار.

هَلاڻو/ هالاڻو چالاڻو: (هلاڻو، هالاڻو: هلڻ، وفات ڪرڻ، دنيا ڇڏي وڃڻ): موت/ وفات جو وقت / سڪرات.

هَلاءِ چَلاءِ: وِڪرو/رواج/چلتو/شين جو استعمال.

هَلت چلَت: آتـي وڃـي/ راهہ رسم/ هالـوچـالـو/ رويـو/ ورتـاءُ / چـال. مثال:

هلت چلت حبيب جي، هاڻي هنجهہ هنيا. (واحد بخش جوڻيجو)

هَلَٽ سَلَٽ: (هلٽ: نار هُرلي جو سارو سامان/ - سلٽ : هارپ جي ڪم جو مڪمل سامان. مثال:

سـي لاڳاپا لـوڪ جا سـاڙيان سي سلٽ (غلام محمد شاهہ متعلوي): ڳانـڍاپـا/ واسـطـا/ گهر جـو سـارو سـامـان / لـڳ لاڳـاپـا.

هَلچارو هُلچو: هُل /هنگامو/ گوڙ/ شور/غوغاءُ/ ڌڇو/ ڌمچر.

هلَڪار هونڪار: هـڪـل/ آواز/ هـوڪـر/ هـوڪِـرو/ رڙ/ هـوڪـو.

هلـڪـو تـرڙو: هـلـڪـي طـبـيعتوارو/ تـُـوٽ/ تـَـرو/ بيهودو. LIGHT-HEARTED

هلڪو/ هلڪڙو هورڙو: هورڙو: هلڪي مزاح وارو/ ترڙو/ توٽ.

هلڪائي هورڙائي: هلڪائي: ترڙائي، مثال:

هـلـڪـائي ڇڏ هـورڙا، تـي ڳـورو مـنـجـهـہ ڳـڻـن (شاهہ محمد ديدڙ): ترڙائپ / هلڪڙائپ.

هَـلندي پـڄندي: رَهائي/رسائي/ اثر/ رسوخ/ مانُ مرتبو. مثال:

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

وڏي هلنديءَ پچنديءَ وارو آهي.

هلڻ ٽلڻ/ ٽلڪڻ: سهڻي نموني هلڻ/ موهيندڙ انداز ۾ هلڻ/ ڍنگ سان پنڌ ڪرڻ/ مور وانگر ٽلڻ/ خوش رفتاري.

هَلڻ چَلڻُ: ڪُهمڻ/ ڦرڻ/ دلڪش انداز ۾ هلڻ. مثال:

(١) هلڻ چلڻ حبيب جو، ڪرِ ڍُرڪڻ ڍيلن ڍار

(موسو مُنڌير لاشاري)

(٢) بيماريءَ کان پوءِ مس مس وڃي هلڻ چلڻ جهڙي ٿي آهي.

هلو هلان: ڪاهه/ جُلهه/ حملو.

هلهڙو ڦهلڙو: ڦلهو/ لِلهو/ ڍرو/ لِڳڙو.

هلي چلي: (هلڻ چلڻ: پيش اچڻ/ ورتاءُ ڪرڻ): چال/ چالو/ هالو چالو/ هلت چلت.

هلي ملهي: شاباش مجيس! هلندو رهي! ڳاهه ڳاهڻ وقت ڏاندن کي هلڪڻ جو آواز (هلڻ ملهڻ: پاڻ ملهائڻ).

هر هور/ هوري: (هر: ڏک - هور: ڳڻتي): غم گوندر/ ڳاراٽو (ڳرڻ: وڃهلڻ) هُرڪُر/ اوسيڙو/ فڪر/ انديشو. مثال:

(١) ڇڏئو جن ينيور ڇپر تن کي چاڙهي
هر غم لٿس هور، وڃي ڪيچ قراريون

(سلطان الاولياءِ خواجه محمد زمان لنواريءَ وارو)

(٢) مليو منارا اچ مون کي لٿا هر هور سڀ "حامد"
فسادي ڦتني فاسق سو، جاهل چوڪري جُهڻ جُهڻ
(حافظ حامد)

هَرُ هولُ: (هر: ڳڻتي - هول: خوف/ ڊپ): هراس/ ڌهڪاءُ/ دهشت / خطرو/ ڀُوت. مثال:

تنين هر نه هول، هنهين هن جهان ۾. (مين عيسي)

هماڙ/ همهاڙ هڙئي: سڀ/ ڪُل/ هڙيئي/ سڀ جا سڀ/ جملي/ ڪل ئي.

همت مردانگي: جرئت/ دليري/ بهادري/ توفيق/ مڙسي/ سورهيائي.

همت وارا هوشوءِ پارا: (جرنيل هوش محمد شيدي عرف هوشو شيدي، سنڌي لشڪر جو سپهه سالار جيڪو سنڌ کي بچائڻ خاطر انگريزن خلاف جنگ لڙندي شهيد ٿيو هو):

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هو شوءِ جهڙا بهادر/ سورهيه/ سرويچ، مثال،

همت وارا هوشوءِ پارا جوڌا ۽ جهولجهار. (تاجل بيوس)

همدل همرغم: (همر دل: ساڳي دل رکندڙ - همرغم: ساڳيو غم رکندڙ)؛ رازدان/ دوست/ پيارو/ دل وارو/ ڏولڻ / سڄڻ.

همدم همڪلام: (همر دم : همر : ساڳيو + دم: دوست)؛ ساٿي/ ساٿوڙي / يار، مثال؛

الوداع اي دوستان، همراز، همدم همڪلام

ڪيو اسان جي سير بُستان جي زماني اختتام

(غلام احمد نظامي)

همراز همدم: رازدان / دِلي دوست / ساٿي / يار. مثال؛

شل "نظامي" سان ملين همراز همدم، همر خيال،

• عشق الفت سوئهن ۽ سينگار جون ڳالهيون هجن!

(غلام احمد نظامي)

همسفر همعصر: (همسر: ساڳيو سر رکندڙ - همعصر ساڳي زماني جو يعني ساٿوڙي)؛ جيڏو/ هڪجيڏو/ سرتو / جوڙ جيس / ساٿي / هڪ جيڏو.

هنبت / هنبس ڦوسڙو هلڪڙو : ٽرڙو / ٽَرُو / ٽِرٽِريو / هلڪي مزاج جو / ڪِرڪِريو (ڪِرڪِر ڪندڙ)/ ڪِهپيرو /ڪهپي ڪندڙ).

هنبوچي هنبوشي: (هنبوچي: ناچ جو هڪ قسم - هنبو: گوڙ/ ڌمچر / نچڻ ڪڏڻ جو آواز)؛ دهل جي تار تي نچڻ جو هڪ نمونو / تاڙيون وڄائي، هٿ چڻدي نچڻ جو قسم / نچڪارو.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

هَن پارِ هُـنَ پَـرِ: درياهہ جي ٻئي ڪپر / ڪناري تي. مثال:
اڪــري ويـا هـن پار ڏسان مُحب ميهار (راضي فقير رند).
دريـاهـون پـار/ درياهہ جـي ٻئي ڪناري تـي.
هـِن دم هـائي / هاڻ: هن وقت / هـائـي جو هـائـي. مثال:
تـو ولـي ڏم ويـڻ ڳـالـهـائـي مـدو مردود تو پائي
ڪـپـر تـنـهن ڪي شل ڪائي تہ مري هن دم سو. هائي
(منٺار فقير راجڙ)
هِند سِنڌ: قديم زماني ۾. هند ۽ سنڌ ٻہ ملڪ هوندا هئا. "سنڌ" جي ســاک تاريخ ۾ مـوجود ضـرب الـمـثل بنجي چڪي آهي.
مثال: هنديان راهندي مــدح - سنديان را سندي مدح.
سنڌي سخي سـردان ۾. جادم جکرو مشـهـور تي گذريو آهي جنهن کي لاکيڻي لطيف پڻ ڳايو اهي. مثال:
(١) جيهس ڪونہ جهان ۾ هند سنڌ. سورت هاڻ (شاهہ: سُر بلاول) ڄام جادم جکري جهڙو سخي ڏاتار هند. سنڌ ۽ سورت تائين نہ هوندو.
(٢) عــشــق هــنــد ســنــڌ کي گهوري، مک محب مٿان.
آهہ کــو جــادو بُــرو حــســن جــي هــسواريءَ ۾.
(سويراج نرملداس فاني)
(٣) لائي آ هند سنڌ بهاري، مزي جهڙي لڳي آ بهاري (ڳيچ)
هنڌُ بِسترو: وڇائڻ جون رليون گـودڙيون / گـاديلا / گـــودڙ / وِڇـاڻَ.
هنڌ پيٽيون: جايون / ماڳ مڪان. مثال:
ابــاڻـا هــنـڌ پــيـٽـيـون هــي
ســيـئـي پــنـهـنـجـا ڇڏي ڪـڪڙا (ماستر محمد صالح سمون)
هنڌ ٿانءُ: (ٿان: جاءِ) ٺام / ٽڪاڻا / ماڳ /مڪان/ ٺاڪ .
هنڌ ٽيڙ: گهر جو سامان / سامان سڙو.
هنڌَ پارَ: ماڳ مڪان / ٺاٺا ٽڪاڻا / گهر. مثال:

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

اوڪا اٽانگا گهيڙ ۾ گهاٽ،
چينا چَرن تي ڪن چرڙاٽ،
حال نہ ڏين سي هنڌَپار، ٽڙڪي دل تيڙن سان،
(غلام شاهہ جهانيان پوٽو)

هنڌ پٽرٽيون: (پٽرٽيون: پٽيرڻ لاءِ ڪپڙو): فراسيون / تڏيون/ وهاٽا/ وڇاٽا / تونريون / رِليون گودڙيون / گودڙ. مثال:
اديون جي آکين: گهر جيڪي گهرٽو هجيئي -
وڏا طول وهاٽا، هنڌ پٽرٽيون ڏين ....
(تولارام ٻالاڻي "عاجز" نوشهري فيروز وارو)

هنڌ پٽارٽيون: (پٽارٽيون: پٽارڻ / وِڇائڻ جون شيون): فراسيون / تڏيون / تونريون / وِڇاٽا وهاٽا / رليون گودڙيون. مثال:
هنڌ پٽراٽيون، گلم غاليچا، ڪين وٽن ٽا وهاٽا (حسين)

هَنڌَ سَنڌَ: عضوا / رڳون. مثال : هَنڌ سَنڌ ڪري ڪٽيائونس يعني هنڌائتا سنڌائتا ڏڪ هنيائونسِ)

هنڌ ڪتولا: (هنڌ: بسترو - ڪتولو: کٽ. مثال:
هنڌ ڪتولو ماڙيءَ تي! ماڙيءَ ۾ رکيل چپر کٽ/ پلنگ تي وڇايل اوچو بسترو): هنڌ بسترا/ کٽون پلنگ. مثال:
عقل چوي وٺو هنڌ ڪتولا، تنهنتي سُمهي ڪريون آرام ميان،
عشق چوي هلي سوريءَ چڙهون، سوريءَ جو ڪريون سير ميان،
عشق عقل جي لڳي آهہ لڙائي.... (وريام فقير)

هنڌ ماڳ: ماڳ مڪان / ٽاٽا ٽڪاڻا / گهر گهاٽ / اوتارا. مثال:
جوڳي جيءَ جڙ لائي ويا،
تن جا مارين ٽا هنڌ ماڳ، مڙهيون (دريا خان زنگيجو)

هنڌائتو ماڳائتو: سنڌائتو / جائتو (پوري جاءِ يا نشاني تي).

هنڌين دائرين: هنڌن دائرن تي/ ماڳن مڪانن تي/ هر جاءِ /هر هنڌ. مثال:
واحد هنڌين دائرين، هيڪڙو ميئين،
جنين جان جدا ڪيءِ، پسنداسيئي (قاضي قاضن)-مبيئن: مڙيئي

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

هنڌين ماڳين / ماڳئين: هر هنڌ / هرجاء / جتي ڪٿي / هر جڳهه / جاڏي ڪاڏي، مثال:

(۱) سندس هاڪ هنڌين ماڳئين پيئي هلي،

(۲) هنڌين ماڳئين منهنجو ڦري ٿو فرمان!
(وقت چوي: آءٌ بادشاهه)

(۳) سما تنهنجي سونهن جي، آهي هنڌين ماڳئين هوءَ:
(مصري شاهه)

(۴) هنڌين ماڳئين هوڪ آ، محبن جي مقال
(پير شاهنواز عارف المولئي)

(۵) ڪُلي ويا خوشبوءِ جا هنڌين ماڳئين هٽ
(پيرشاهنوار عارف المولئي)

(٦) مُنهن موتين چانئيا، ڳاديءَ ڳاڙها گل،
هنڌن ماڳين هليا، هو هو سندا هل،
احمد چار امل، عالم کي اُجاريو
(پيرشاهنوازعارفالمولئي)

(۷) هنڌين ماڳين هاڪ، وهه واهه منهن جي ملڪ جي
(رحيم بخش قمر)

(۸) ڪو زمانو هو جڏهن شيخ اياز جي قومي گيتن جا هنڌين ماڳين هل هوندا هئا. (تاجل بيوس: جڏهن ڀوَن ٻٽي)

(۹) زباني يارءِ ناني، هنڌين ماڳين گهٽا گهاتا.
”بيراڳي“ ڪين ڇڏ جاني، منو منٺار ڪو ڏسجي (بيراڳي)

(۱۰) پنهنجا هيل پون، هنڌين ماڳين هوڪرا (خاڪي جويو)

(۱۱) بجلي تنهنجي ناهه برابر، هنڌين ماڳ هڪل،
(هدايت علي فقير رِڏ)

هِنڊڙو بندرو: ڊِمي / ڊينب/ ڊينبڙو/ رِگهتو/ گُڪو / چامڙو / بندرو.

هنڊائتو سَيبائتو: هنڊائڻ جهڙو / سيبائيندڙ / ڀهرڻ جهڙو.

هُنراٿو هنريلو: هنر وارو / هنرمند / ڪاريگر.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

مَنڪار موڙهائي: آتر ويلا / جلدي / جلد بازي /اُبهرائي.

هنگامو هَل: گوڙ/ دمچر / ہائيتال / لڙ / شور / فساد. مثال:

(۱) سمجهي روح راضي ٿيو، چڙي هنگاما هل(چنراء سامي)

(۲) هي هنگاما هل، سڀ ٻُري تو ٻل سان (شيخ الهه بچايو)

(۳) عجب ٽولي، عجب ٻولي، عجب هولي، هنگاما هل

(فقير غمدل سائين)

هَنيل ماريل: (هٺجڻ مارجڻ): تَـڪَـلُ تُـتل / چِڪنا چور.

هَنيو هَچارو: (هَنيو: هَـنيل / ماريل- هـچارو: بـدبخت): گنهگار / پيڙيل / چڪناچور / عـيـبـدار / خوار.

هڻ َمار: (هڻڻ مارڻ: پاڻ ولوڙڻ / جاکوڙڻ): محنت / جاکوڙ / تاکوڙ / هـڻ هٺان، مثال:

سچي ڏينهن جي هڻ مار کانپوءِ ماٿهو بنهه ٿڪجيو پويا

هوا پاڻي: (پاڻي: پاڻ: زندگي): حياتي جون ٻه اهم ضرورتون، مثال:

الله ڪـيا پـيـدا انـهـي ڪـاڻ تـه ڪـن سـڀ،

سـج چنـڊ، هـوا پـاڻـي، ڪـڪر، خلق جي خدمت

(حيات شاهه حافظ)

هوا هرس: حرص/ لالچ، مثال: هي هي هوا هرس هلي هر هر هنيو هلاڪ

(سوڀراج نرمداس فاني)

هوائون هور: (هوا: آڪڙ / ڦونڊ / سيٺ - هور: خيال): اجايا خيال/ آڪڙ بازيون، مثال:

حرص هوائون هور، سڀ جوڳين جلايا (پير ڪمال سائين)

هو ٻـو هـَـل: گوڙ / هـَل / بـکيڙو /فـَشـِري، مـثال:

وينڻ ڪيي وات مان، ڪـيائين هوبو هل. (پير بخش ڪلوئي)

هوت پُنهل: (هوت: پنهون/ پنهل يعني پيارو) دلبر/محبوب/ منٺار، مثال:

الـسـت ڪـان اڳي آيس هوت پنـهـل ڏي (راضي فقير رند)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هوت حبيب: (هوت؛ هوت پُنهل / پُنهو - هتي معنيٰ محبوب)؛ دوست / محبوب / دلدار / ڍولڻ. مثال:

رب "راضيءَ" تي رحم ڪري،
اڳيان هوت حبيب جي دفن ڌري،
اها تاڙي جيئن تنوارا اتم (راضي فقير رند)

هوٽالو هوٽار: هوءَ جاءِ / هوءَ هنڌ / هوماڳ مڪان. مثال:

وٺا سانوڻ مينهڙا. هن ٽاٽي، هن يار. (تاجل بيوس)

هوچرو هـَل: گوڙ گوڪاءُ / گهمسان / غوغاءُ / غل / بکيڙو / ڌمچر.

هوڏ هوا: هوڏ - هوڏڻ؛ ضد ڪرڻ. مثال:

ڪسڻ ڪاڻ ڪوڏيا. لهر ڪين لوڏيا.
هٿي هَل هوڏيا- وڃائي نغارو (فقير غمدل سائين)- هوا:
هوا ۾ پرجڻ؛ هٺ / ضد ڪرڻ)؛ هٺ/ وڏائي/ تڪبر/
ضد / آڪڙ / ايمان.

هوڏ هٺ: هستي / مستي / ضد / نترپائي / وڏائي / تڪبر. مثال:

ڪر نہ هيٺن ساڻ هرگز هوڏ هٺ
ناز وارا نياز جـي ڪا واٽ وٺ (هدايت علي نجفي تارڪ)

هوڏ هَستي: هستي آهي تہ هوڏ آهي / هستي ڪي مستي تيندي آهي؛ وجود / تڪبر / هٺ. مثال:

ڇا چوان دل جي هٺان، ڇا ڪان خرابي ٿي ويئي
هوڏ هستي، چاهہ چُستي، سڀ شتابي ٿي ويئي
(رئيس امام بخش جتوئي "صابر")

هوڏ هـٺ: هستي / مستي / تڪبر / غرور / هٺ / وڏائي. مثال:

(١) هوڏ هٺڻ هسي ڇڏ هاري،
وهم وجودي ڇڏ تون وساري،
خان! خوديءَ ڪي ڇڏ تون ڪاٽي (پير شاهنواز عارف المولىٰ) -
هستي ڪي مستي آهي، هستي آهي تہ مستي آهي
(٢) تنهن خواب مون کي بيتاب ڪيو
سارو. هوڏ هٺڻ جو حساب ڪيو (منٺار فقير راڄڙ)

www.sindhsalamat.com	books.sindhsalamat.com

هوڏڻِ هَٿڻ: ضد ۾ اچي ڏک هٿڻ / ڏک جو جواب ڏيڻ / پاڻ پتوڙڻ. مثال:

هک ٻئي جي مستان هڏ هوڏيو هٿڻ:
پاڻ کي ماڻ ..... (خاڪي جويو)

هورَ هڪَل: (هورڻ هڪلڻ: سڏ ڪرن): سڏ / آواز / هونگار. مثال:

جتي دونهان درويشن جا، اتي هڪل نہ ڏسان هور (ڪيهر فقير جمالي)- دونهان: جتي دونهون دکائي ويهجي/ اوتارا/ جتي فقيرن جون دونهيون دکيل هجن.

هور هم: هور: اجايو خيال / وهم. مثال:

جن هور ڇڏيو تن حق ڏٺو، راحت راج رضا (مخدوم عبدالرحيم گرهوڙي): وهم / گمان / وِسوسو / شڪ / پريشانيون / ڳڻتيون. مثال:

(۱) قناعت جا صاحب سدا منجهہ قرار
حريصن مٿي هور هم تو ڏسان (حامد)

هورَ هولَ: اجايا خيال / وهم گمان / انديشا / ڳڻتيون. مثال:

هيج مان هل هوت ڏي، ڇڏ هور هول
وهہ وندر ۾ ڪير ورچي، ڏي وڙول(خليفو گل محمد "گل" هالائي)

هورِڙو تورڙو: (هور: هلڪڙائي) هلڪڙو / تــرڙ / تَرڙو.

هُوس ريَس: هُوسڻِ: ٻيڙين اکين سان ڏسڻ - ريسڻ: ساڙ ڪرڻ): بدنظر / تَڪڻ / حسد / ڪام (ڪامڻ): ساڙ/ پچ (پچڻ).

هوش حواس: حوصلو / سُرت / هوشياري / جاڻ / پَروڙ.

هوُڪ هڪل: دانهن / ڪُوڪ / هونگار / رڙ / هَل. مثال:

ڳالهہ انهن جي ڳوٺن ۾ پوي هوڪ هڪل (صاحب سومرو)

هوڪو هڪل: دانهن / رڙ / سڏ / ڪوڪ.

هوڪو هونگار: هَڪل / دانهن / هوُڪارو / رڙ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هول هِراس: هيبت / دهشت / ڏاڪو / ڏهڪاءُ.

هول هلاڪيون: مصيبتون / تڪليفون. مثال:

پَرَنِ پِول ڪڏهن قول، وڃن هول هلاڪيون (مصري شاهه)

هول هورَ: دهشت / ڏهڪاءُ / ڊپ / ڳڻتي / الـڪو. مثال:

آهيان ڪرم نصيب اڻين ڪئي،
هاڻ جاڳير هول، هنئين منجهه هور. (منٺار فقير راڄڙ)

هول هيبتَ: ڏهڪاءُ / ڊپ / ڏرَ / خوف / ڳڻتي. مثال:

هي هتي ويو هول هيبت، آهيون هردم هشاش،
هڪل سان همراهه آ، هر هر محمد مصطفيٰ

(عبدالمجيد "منتظر" سومرو)

هُوند سوَندَ: هوندَ: هڻڻ واري حالت مثال :

هوندَ جينن سين هوءِ، هوت نه هوندو تن سين

(شاهه: سر معذوري):

ملڪيت / مايا / ناڻو / دولت. مثال:

ڏسو ته، هوند سوَند وارو ٿي ڪري ٻين ڪان اوڏار ٿو وني!

هونَدهَٺ : هستي/مستي/تڪبر/هٺ/غرور/وڏائي. مثال:

هُوند هَٺ وسار پيهي پاڻ ۾ پاڻ وِسار (ايوب)

هوَندي سوندي: چاڻي واڻي / گهڻو ڪجهه حاصل هوندي. مثال:

(۱) هي سنڌ ساري جا هوندي سوندي سگهي ٿي
پنهنجي ادب ڪي ساريو
سڏي ٿي مادر وطن ته جهولي ۾
منهنجي جهوليا عجيب پٽڙا

(محمد صديق مسافر)

(۲) هوندي سوندي به ڪين وارو ڪنو چاڙهيو ويٺو آهي.

هُونگَ هو/هون: هونگ: آواز. مثال:

هڪ هونگ هوئڻ جي جاري جگر ۾ (فقير غمدل سائين)

هوءَ: هون: هستي): / هونگار / هَل / هنگامو / آواز. مثال:

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

(١) رسج محـــــمـــــد ڪارڻي، جتي هونگ نہ هون
وتـــان وچ م مــــون! (شـاهہ: ســر بروو سنڌي)
قبر ڪاري جي چُپ چُپات / قبر جي ماٺ لاء چيل -
(٢) ڪين هوڪن ۾ نہ ٿي ڪنهن جي پڙيسون هونگ هوُ
(رشيد احمد لاشاري)

هُونڪارون / هنڪارون پڪارون: رڙيون/دانهون/ ڪوڪون/فرياد، مثال:
هوءِ هنڪارون پون پڪارون تڙتڙ دوس تواري. (شاهہ: سر سهڻي)

هو هُو هُلڪار: هُوهو: اِلاهو: ذڪر/ تسبيح / الله تعاليٰ جو ذڪر.

هومَ موهہ: سُک سانت / پرم پري.

هوُمو هونڪار: هڪل / هو / هو-ها-هوُ/ الاهو جو ذڪر.

هوءِ هيهات: (هوءِ: حيرت جو آواز / هاءِ - هيهات: هاءِ هاءِ، مثال:
ڏاجي ۾ ڏونـگـر، مـلـيـــــــو اٿـم چپـــــــر،
ڪنيو سورَ سمر، هوءِ ڪيان هيهات (وزيل فقير ابڙو):
واءِ واءِ / هاءِ هاءِ / هي هيَ / هئہ هئہ / واويلا / افسوس.

ههڙو تهڙو: خسيس ماڻهو / گار سان ڳالهائڻ جا لفظ / ڪميڻو / پُچ چُڙيو. مثال: ايرو غيرو، هـهـڙو تـهڙو (استاد بخاري)

ههڙو جهڙو: اهڙو / ههڙو / ائين / انهي طرح / اهڙي طرح. مثال:
(١) حال مُنهنجو ههڙو جهڙو، تان تون پريم! پس!
(شاهہ: سُر سريراڳ)

(٢) جـي هـنـدَ ڏنائون، وو! جيڏيون!
حـال مهنجو ههڙو جـــهــڙو (شاهہ: سر حسيني)

هئو مئو / هئہ مئہ: سنجهو / رات جو پهريون پهر (هئو مئو ٽرڻ:
سنجهو لنگهڻ / رات جو پهريون پهر گذرڻ).

هَڻ هَستي: (هـڻ: وجود / پاڻ ڪي ياڻـڻ، مثال:
(١) وڏي وڏائـون، هو جو وڻ هَڻ جو (شاهہ: سر سسئي آبري)
(٢) نـئـن جي واٽ ۾ لَتَ لـئـن ري حـــــيف هـڻ ڪي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(مخدوم عبدالرحيم گرهوڙي، هوڏ / هَستي / تڪبر / مستي / آپو / وجود / هٺ. مثال:

(١) هٺ مستي ڪر ڏري، خاڪي اٿـــــر ونجان وري،
" موتو قبل ال" وچ مـــــــــري، پاڳو جيئڻ هات جو
(منٺار فقير راڄڙ)

(٢) هـٺ هـستي ڪٺي پيـجـي، خـدا وارن وٽ ويجي،
سندن نصيحت چڱي مجـي، اها صحبت سجائي آ
(منٺار فقير راڄڙ)

(٣) پنهنجو نالو "نُصيرا" ترڪ ڪر، هٺ مستي سڀ غرق ڪر
هـن ڳـالـهہ ۾ نـا فرق ڪر، وٽ قسم وجع الله ڪي
(شاهہ نصير نقشبندي)

هٺ هوڏَ: مستي / مستي / تڪبر / ضد / غرور. مثال:

هٺ هوڏ سڀ حرام، بني بات هيڪڙي (منٺار فقير راڄڙ)

هٺي هَجي: (هٺ هَجڻ): هَٺي، مثال:

گهر ۾ ڪڏ هٺي، تہ ٻهرَ ٻاهر چو اُجلجي (پهاڪو): هجي

هي هَي هيهات: ماتم / روج راڙو / افسوس / ارمان. مثال:

ڏرد منجهاران ڏانهون ڪريان، هي هي ڪيو هيهات - الا!
(حسن بخش شاهہ)

هيا هچارا: هـنيـل هـچاريـل / هنيل ماريل / ڏَڏَلَ. مثال:

ڪــر خــراب تـيـيــن، هــيـا هـچـارا!
پـُـواريءِ پــريــن جـا، چــوڏاري چـارا،
مـريـن مـَـهَ ڪـارا!سـڙي انهيءِ سورُ ۾! (شاهہ: سر آسا)

هيبت حشمت: دهشت / ڏاڪو / رعب / ڏهڪاءُ.

هٿِ پيرِ: (هٿ: هٿاهين واٽ - پيٽ: چيلهہ جـــــــو سندرو / ڪمر پٽو): ڪوشش / سعيو. مثال:

(١) نہ ڪين هٿ نہ پيٽ ڪين، لڳ نہ لڳ رهين (ميين عيسيٰ)

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

(٢) نہ ڪين هيٺ نہ بيٺ ڪين، نڪو سگَ نڪو وگَ
راولن رگَ، اندر تيو الله جو (شاهہ لطف الله قادري)

هيٺ ڦيٺ: لعنت / ملامت / حيفُ، مثال:

در نہ مٽيان دوست، ويتر چوين ڪي وڻ مون،
سو لڳان سُٽيو اچان، تنهنجي تو هر هر هيٺ ڦيٺ
(حافظ حاجي حامد تڪڙائي)

هيڻائڻ هيٺائڻ: پاڻ کي گهٽ سمجهڻ / انڪساري ڪرڻ، مثال:
(١) ڏول تنين جي ڏار هيڻاهيون هلن جي! (شاهہ)
(٢) هلڻ هيٺائي حال سان تن پاڻ نہ وڏايو (رکيل شاهہ)؛
پاڻ کي ڪمزور ڪرڻ / پاڻ کي هيٺ ڪرڻ / پاڻ کي ڪجهہ بہ نہ سمجهڻ / همت هارڻ، مثال:
بهادر ڪڏهن بہ ڏکن ۾، هيڻائندو هيٺائيندو ناهي.

هيجَ هيرا: (هيجڻ: هِجي ڪرڻ PRONOUNCE ڳالهين ۾طعنا / هيج ڪري چيل لفظ/ گفتن جو ورجاءُ/ طعنا/ مهڻا/ ٽوڪون، مثال:
مجيبر مجتائون سڪ سان تي "مسافر" معرڪن وچ ۾
سندا سرتين سنمر سڪ سان هزارين هيج ۽ هيرا
(محمد صديق مسافر)

هيچ ُنيچ: گهٽ درجي وارو / ڪين جهڙو / خسيس.

هيڏا سارا: (هيڏو سارو: هيڏو:ايڏو وڏو - سارو: ايترو سارو)؛ وڏا/ گهڻا سارا / گهڻا / اڪيچار، مثال:
هيڏا سارا ماڻهو اچي ڪٺا ٿيا آهن؟ خير تہ آهي!

هيڏلَ جيڏلَ: (هيڏل: هيڏي ساري - جيڏل- جيڏي: ايتري وڏي)؛ ڀرپور شخصيت واري/ هڪ جيڏي/ سهيلي/ سَنگهي / سنگتاڻي.

هيڏو مهڙو: ايڏو سارو / ايترو / هيترو، مثال:
(١) هيڏو مهڙو هيترو، نَڪ سگِيٽو سوءِ
- نَــڪ: نَــہ ڪِ - (مخدوم عبدالرحيم گرهوڙي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٢) هيڏو هھڙو هيترو، قادر ڪيمَ چون،
(مخدوم عبدالرحيم گرھوڙي)

هيڏيون ساريون: وڏيون/گھٽيون ساريون/اڪيچار/ ڪوڙ ساريون. مثال:
توکان ويون ڇو وسري، مون کان نٿيون سي وِسرن،
هيڏيون ساريون هي سھڻا آهن پنھنجون آڪاٽيون (علي گل سانگي)

هيرَ دلِـڏير: (هيـر: ٺـڏڙي هوا - دلڏير: دل کي ڏير (يا فـرحت ڏيندڙ): ٺڏري مٺڙي هوا / ڏکڻ طرف جي ٺڏڙي هوا / هانو کي هيريندڙ هوا ، مثال:
واهه واهه ڏکـڻا! تـنـهـنـجـي هـيـر لـڳـي آ
هـيـر لـڳـي آ، دلـڏيـر لـڳـي آ (ڳيچ)

هيرا جواهر: موتـي /لعلون. مثال:
(١) مھر پريو مهراڻ جنھن ۾ هيرا جواهر جام صدين کان!
(ابراهيم منشي)
(٢) ٻنسر منھنجي گھڙي آهي، هيري جواهر سان جڙي آهي (ڳيچ)

هيرا جوهر: جواهر / موتي / ماڻڪ / قيمتي پٿر / لعلون. مثال:
هـيـرا جـوهـر مـُـنـهـن ۾، لبين لال لڳاس (بلوچ پيلائي)

هيرا ڦوٽاٽا: (ڦوٽاٽا: ڦـٽڙ / ڦوٽ پوڻ): گـھاريون / ٽڙار/ ڪنوارتن پاران گـھوٽين تي خوشي وچان ڪيل ڪچا چرچا / چرچي جا گيت / سـوهـلا / سـٺـا.

هيرا ڦيرا: (هيرڻ ڦيرڻ): گردش/ دؤرو/ هير ڦير.

هيرا لعل: ماڻڪ / موتـي / جـواهر / قيمتي مٽيا. مثال:
ويـاسـي ويـنـجـهـار، هيرو لعل وِنڌين جي (شاهه)

هيرا موتي: لعل / جواهر /ماڻڪ. مثال:
(١) مـورک گند جـي ڍير منجهان تون
هـيـرا مـوتـي مـور نـہ ڳـول (کيمچند شرما)
(٢) هـيـرا مـوتـي هنر هزارين چولي تي چمڪار هئا.
(سکھڙ محمد صادق ٺهيم)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٣) هيـــرا مـــوتي جو پـــلا شـــرمـــايا؟
ڪو ڦڙو ماڪ جو چمڪيو هـوندو (هري درياني دلگير)
(۴) سوچي لهج سمنڊ ۾، هيرا موتي لال (راضي فقير رند)

هِيرا هارِ: (هار: هيرن جا هار): موتي / ماڻڪ / لعلون/جواهر. مثال:
مـوتـي اسان کي ميـهـڻو. هـيرا هار حرام (مصري شاهہ)

هيرا هُدرا: زبـاني جهيڙو / آڏيون / ابتيون ورنديون / بحث / تڪرار.

هيرائڻ هرڪائڻ: لاڇائڻ / ڏتارڻ / دولاب ڏيڻ / هير يا عادت وجهڻ.

هيرايل هيراڪ: عادت پيل/ ڪنهن علت ۾ ڦاٿل. مثال:
هيڪ هيڪاندا همدم هـوءِ جي، هِتڙا سي هيرايل هيراڪ
(مصري شاهہ)

هيرو لعل: مـوتـي / مـاڻـڪ / قـيـمـتـي مٿيو. مثال:
هـيرو لــعــل جـواهــري، قـبـي تـي جـڙيـل آ
قـبـو تــہ ســيــد جـو هزاري، مون کي وڻيل آ (ڳيچ)

هيڙوهيڙو هُوڪريا: (هيڙڻ هوڪرڻ: چيڙائي ڇتو ڪرڻ): چيڙائڻ جا لفظ / نفـرت جا لفظ/ ڪنهن کي ڪنڊم CONDEMN ڪرڻ جا لفظ. IN SULTING EXCLAMATION

هيسَ ريسَ: (هيسڻ ريسڻ: ساڙ ڪُرڻ): حسد/ ســاڙ/ جَل (جلڻ) پچ (پچڻ).

هيسڻ هيسائڻ: ڊپ ڏيڻ / ڪنبائڻ/ ڊيڄارڻ. مثال:
.... هارين کي هيسي اڃا وينو وڏيرو.
سيد سويرو لهہ ڪا سار سنڌين جي
(پير شاهنواز عارف المولي) : حسـد ڪرڻ / حسد وچان
ڊيڄـارڻ / ڊپ ڏيـڻ / ڊيڄاري ساڙ پـاڙڻ.

هيڪ هيڪاندا: ڳڏ / ساڻ / پاڻ سان. مثال:
هيڪ هيڪاندا همدم هوءِ جي، هِتڙا سي هيرايل هيراڪ
(مصري شاهہ)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

هيڪاند هيڪ: (هيڪاند- هيڪ ٽيڻ، هيڪاندو ٽيڻ / هڪ ٽيڻ / ملڻ/ ملي وڃڻ): ميلاپ / ڳانڍاپو / ميلاپو.

هيڪَر هِـڪـوار: هيڪر: هڪ دفعو. مثال:

روضي رسول پاڪ تي روئي ڇڻج صبا،

"حافظ" سڏايو سنڌ مان. هيڪر حجاز ۾ (حيات شاهه حافظ):

هڪ ڀيرو / هڪ لڳا / هڪ دفعو / ONLY ONCE

هيڪڙ ٻيڪڙ: (ايڪڙ ٻيڪڙ): ڪو ڪو / ٻنهه ٽورڙا.

هيڪل وياڪل: (هيڪل: اڪيلو. مثال:

"حافظ شاهه" هل هيڪل حب ۾. سنگت نه ڪٽجي ساهيڙي

(حاجي محمد حافظ شاهه)

(٢) هڪ ڪونج، پيو پرديس، هيڪل ڪيئن گذاريان

(ڳيچ) - ويا ڪل: پريشان): سرگردان / پريشان / منجهيل.

هيڪل هڪ ڄڻي: اڪيلي / پاڻ وهيٽي / ڇڙي. مثال:

جت ساٿي سنگتي ناهه ڪو. هيس هيڪل هڪ ڄڻي

(ڪرم شاهه)

هيڪلو هڪڙو: هِڪُ / هيڪڙو / اڪيلو / اڪيلي سر.

هيڪلو هيڪلڙو: هِڪو / هيڪڙو / اڪيلي سر/ اڪيلو ڄڻو.

هيڪلي هڪ ڄڻي / هڪڙي ڄڻي: اڪيلي/ اڪيلي ڄڻي/ اڪيلي سر. مثال:

هي ڇڏي مون وڻ هوت ويو. هتي هيڪل هڪڙي ڄڻي،

(پير ڪمال سائين: سُر جوڳ)

هيڪوٽا هيڪوٽا: هڪڙا / هِڪا / هيڪلڙا / اڪيلا / اڪيلڙا.

هيڪل وياڪل: (هيڪل: هيڪل): هيڪلو / اڪيلو/ بنا سنگت جي/ پاڻ وهيٽو / اڪيلو ڄڻو. مثال:

ديوانن جا هيڪل ويا ڪل،

رستن تي پيو رلبو دوست (ضمير ٿل)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هيڪل هڪڙو: اڪيلو / اڪيلي سر / پاڻ وهيٽو / اڪيلو ڇٽو.

جـــڳ ۾ آهـــي جـــوڙ وجـــوڙو،
هـــيـــڪـــل هـــڪـــڙو هـــاري آهـــي (تاجل بيوس)

هيڪل وسورو هيڪلو: اڪيلو / اڪيلو ڇٽو / اڪيلي سر / پنهنجي سر / سِر جي بلا سِرَ سان.

هِيلو ٻَهانو: (هيلو: سڏ / آواز - ٻهاني سان ٿي ڪنهن کي سڏبو آهي، مثال:
هيلي رزق ٻهاني موت!: وس / ڪوشش.

هيِلو وسَيلو: ذريعو / واسطو / ڪوشش / وس/ سبب.

هينئا هينئر: هاڻ / هاڻي / هاڻي جو هاڻي / هن وقت / هن دفعي.

هِيٽو ڏِڪي وهيٽو: ڪمزور / پيرسن / ٿوري ٿي ڏڪي سان ڪري پوندڙ / ضعيف / نبلُ.

هيارهيرَ: هِنئر / هن وقت. مثال:

ويـئـــــو پُڇين پر، ڪر ڪا هيـــــار هـلڻ جي،
اڄ آديـــسـيءَ مَـرُ، صـبـاح مـرنـدو سـيـڪـو
(شاهه: سُر رامڪلي):

هينئـر / هاڻ / هاڻي / هن مهل / هيـئار / هاڻي جو هاڻي.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

ي

(لفظن جا جوڙا : 35 – ڪل لفظ: 70)

ياجُوج ماجُوج: يافت بن نوح جي ٻن پٽن جا نالا. اصطلاح ۾ معنيٰ: بدمعاش / فسادي / واهيات / لُـڦنگا / شودن جو جوڙو.

يادگيري ياد آوري: ساروڻي / سانير / حافظو / سنڀار.

يار ٻيلي: (ٻيلي: ٻيل / ٻيلهه / گڏ هوندڙ): دوست / ساٿي / مددگار / هـٿ ونـڊائـيـنـدڙ.

يار پيارو: دوست / ساٿي / ساٿوڙي / هٿ ونڊائيندڙ. مثال:

ڪيئن پيرا محبت جو پرم يارن پڳو آهي –
مـگـر پـوءِ پي وڌو ويساهه آ يارن پيارن ۾
(محمور ميرانپوري)

يار دمساز: دمـسـاز: مـوافـق FONCORDAND دوست / مـددگـار / سـنـگـتـي / رفـيـق مـثـال:

جو ٻـــ مليـو سو مطلب جوئي مليو.
نـــ مِـلـيـو ڪـو حقيقي يار دمساز (حيات شاهه حافظ)

يار دوست: ساٿي / حامي / مددگار / سنگتي / ساٿي / حمايتي.

يار دوستار: همراهه / ساٿي / مددڪندڙ / آشنا / پيارو.

يارغمتار: (غمتار: غم ٽاريندڙ): هڏڏوکي / ساٿي / سنگتي / دوست / غم غلط ڪندڙ.

يار غمگسار: (غم گـسـار: غم ٽار): ســاٿي / سنگتي / دوست / رفيق / مددگار / ساٿوڙي.

www.sindhsalamat.com		books.sindhsalamat.com

يار مددگار: ٻيلي / ساٿي / حامي / حمايتي / سنگتي.

يار ياور: (ياور: معاون / مددگار)؛ دوست / ساٿي / معاون / ٻانهن ٻيلي / سنگتي / ساٿوڙي. مثال:

اڄ امان منهنجي ابي جا يار ياور سڀ هليا،
يائر يائيا ياٿج دوست دلبر سڀ هليا (ثابت علي شاهه)

يارل پيارل: (يار: تصغيري صورت: يارل-پيارو: تصغيري صورت: پيارل)؛ پيارو / دوست / سنگتي / ساٿي / دلربا / محبوب.

يارو ناٿو: معمولي حيثيت وارا / رواجي ماڻهو / خسيس ماڻهو / غير اهم / معمولي حوصلي وارو ماڻهو. مثال:

(١) يارُو ناٿو ٻه ٽاچور وٺن؟ (چورن کي پڪڙڻ ڪنهن همت واري جو ڪم آهي.

(٢) يارو ناٿو سمجهي کين نظرنداز ڪري ڇڏيائون.

ياري باشي: دوستي / سَنبنڌ / لاڳاپو / ڄاڻ سُڃاڻ. مثال:

ياري باشيءَ ۾ اهو ڪم ٿي ويندو!

ياري دلداري: دوستي / سات / لاڳاپو / سنبنڌ / آشنائي / ياراڻي.

ياري دوستي: سنگت / لاڳاپو / ياراڻي / آشنائي / تعلق.

ياري غمگساري: دوستي / آشنائي / سنگت / ياراڻي / لاڳاپو.

ياس حسرت: (ياس: نااميدي) نراسائي / مايوسي / ڳڻتي / ارمان. مثال:

(١) الم غم ياس حسرت ۾ ستائجي ۽ جلائجي،
اها دلدار جي ناز وادا ناهي ته ٻيو ڇاهي؟
(هزار خان مجاهد)

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

(٢) ويو اُجهامي آ عجب اڄڪلهه محبت جو چراغ،
روز ٿو روشن ڏسان مان ياس حسرت جو چراغ
(حافظ بجاراڻي)

ياڪي باغي: ڦِريل / لاغرض / بي پرواهه / بغاوتي / ڦڏائي / بيپرواهه.

ياڪڙيو واڪڙيو: (ياڪڙيو: يڪڙ/بڪواتي - واڪڙيو: واڪڙ واڪڙ ڪري ڳالهائيندڙ / واترو): وات راڍو/ بڪواسي/ جهيڙاڪ/ يخور هٺندڙ / گهٽو ڳالهائيندڙ.

ياور يار: دوست / سنگتي / مددگار/همراهه/ساٿي/حمايتي، مثال:
(١) ياور يار يتيم جو آ مير محمد ڄام (نانڪ يوسف)
(٢) "طالب مولا" تنهنجو آهي، ياقي ياور يار يگانو يڪدل
(مخدوم محمد زمان طالب المولٰي)

ياوَر ياڪِي/ ياقي: (ياقي: ياڪي: باغي / ڦِريل): لاغرض (دوستَ)/ لاپرواهه (سنگتي)ساٿي/ دوست/ بيپرواهه. مثال:
پل سهسين سڪن سنسار ۾ پر،
هڪ ياور ياقي يار ڪبو. (پير شاهنواز عارف المولٰي)

ياوَر يگانا: (يگانو: نرالو / علحدو): دوست / مددگار / ساٿي/ سنگتي/ حمايتي / حامي، مثال:
ياور يگانا يڪدل، پنجتن نور نظارو ٿي، (نانڪ يوسف)

يتيم ڇورو / يتيم ڇورا: ڇورا ڇنا / لاوارث / جن جو پيءُ ماءُ مري ويا هجن / سنڀاليندڙ ڪانسواءِ، مثال:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مـنـي مير مرسل جو ٻيو مٽ ڪير آهي؟
يـتـيـمـن ڇورن کي تو پيغمبر پرچائي؟
امـانــت الله کـان اوهـان کـي مـلـي (راضي فقير رند)

يٽ زَٽ: ڪُوڙ/ ڊاڙ / ٻٽاڪ/ مبالغي آميز ڪوڙ / وڏائي ڪيل ڳالهه/ لٻاڙ.

يَٽَ شَٽَ: ڊاڙو ڊشو / ڇرچو پوڳ / ڊاڙ ٻٽاڪ / ڪلائيندڙ ڪوڙ / گپ شپ / ڪل مسخري.

يٽائي زٽائي: زٽر / ڪوڙ هڻندڙ / ڊاڙي / ٻٽـاڪي / گـوڏا ڪـوڙي ڪوڙ هڻندڙ / يٽلي / زٽلي / زٽ هڻندڙ / لغڙباز.

يڪدم هڪدم: يڪايڪ / تهه پهه / جهٽ پٽ.

يڙقول يقوڙ: (يق: تمام پوڙهو - يقوڙ: تڪبيري صورت): جهور / ٻُڍو/ ڪُراڙو/ تمام پوڙهو / ضعيف / ڏٻرو / جهونو.

يڪو باشو: يڪو: تاس جو تيرهيون پتو جنهن کي هڪ ٽِبڪو هجي. هي پتو، پتن جي راند ۾ سيني-پتن تي حاوي هوندو آهي.

يڪو سارو: سڄو سارو / سمورو / سرسبتو / سڄي جو سڄو

يڪڙ بڪواتي: (يڪڙ: يکي / يخي هڻندڙ: بڪواتي): گهڻو ڳالهائيندڙ / يخي هڻندڙ /يخور هڻندڙ

يلان قلان: يڪوڙ / يڪڙ هڻندڙ / بڪواس ڪندڙ

يهودي عبراني: عيسائي / مسيحي / عبران جو اولاد / نُصراني / حضرت عيسيٰ جا پوئـلـڳ.

يهودي نصراني: عيسائي/مسيحي/ حضرت عيسيٰ جو پوئلڳ / عبراني.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

BIBLIOGRAPHY ببليوگرافي

FEROZ SONS:

(1) ENGLISH - URDU DICTIONARY FEROZSONS LTD: LAHORE, 8TH EDITION, 1964

PARMANAND MEWRAM:

(2) A NEW ENGLISH - SINDHI DICTIONARY. INSTITUTE OF SINDHOLOGY, SINDH UNIVERSITY, JAMSHORO. FIRST EDITION: 1933 - SECOND EDITION.

(3) SINDHI - ENGLISH DICTIONARY. INSTITUTE OF SINDHOLOGY SINDH UNIVERSITY. FISRT EDITION: 1910 - SECOND EDITION. 1976.

ROCHIRAM GAJUMAL:

(4) A HAND BOOK OF SINDHI PROVERBS. HINDOSTAN PRINTING WORKS, NICOL ROAD, KARACHI 1935.

SHAHANEY, ANANDRAM, T:

(5) THE SINDHI - ENGLISH DICTIONARY, SCHOOL & COLLEGE BOOK STALL, GIRGAUN ROAD, BOMBAY - 2. 5TH EDITION.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

SUNDRA RAJAN:

(6) ENGLISH THE BASICS ... A VOCABULARY HAND BOOK. PAN PACIFIC PUBLICATIONS LTD: 488. TANGLIN HALTROAD SINGAPORE 0314. ISBN 9971 - 63 - 852.

THE CONCISE OXFORD DICTIONARY OF CURRENT ENGLISH:

(7) EDITED BY J.S. SYKES. OXFORD; AT THE CLARENDON PRESS. SEVENTH EDITION. 1982.

THE ENCYCLOPEDIA AMERICANA:

(8) INTERNATIONAL EDITION COMPILED IN THIRTY VOLUMES, FIRST PUBLISHED IN 1829. GROLIER INCORPORATED INTERNATIONAL HEAD QUARTERS. DANBURY CONNETICUT 06816.

THE NEW BOOK OF KNOWLEDGE,VOLUME17:

(9) GROLIER INCORPORATED, DANBURY, CONNECTICUT.

VOCTORIA FROM KIN/ROMA ROBERT:

(10) AN INTRODUCTION TO LANGUAGE HOLT - SAUNDERS INTERNATIONAL EDITION THIRD EDITION PRINTED IN JAPAN, 1983.

WE BSTERS NEW WORLD DICTIONARY OF THE AMERICAN LANGUAGE:

(11) WARNER BOOKS - P. O. BOX: 620, NEWYORK. SECOND EDITION 1984.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

آڏواڻي، پيرومل مهرچند:

(١٢) تيار ڪندڙ: "گلزار نثر" ڇاپو پهريون ١٩٢٩

(١٣) "گلقند": (ٻاگو پهريون ۽ ٻيو) ١٩٢٤-١٩٤٠ع

آڏواڻي، ڪلياڻ:

(١٤) مهتمم: "شاهه جو رسالو" - هندستان ڪتاب گهر، بمبئي، ڇاپو پهريون، ١٩٥٨ع

آڏواڻي، ڪيولرام سلامتراءِ:

(١٥) "گل شڪر" - سنڌي ادبي بورڊ حيدرآباد ڇاپو ستون. ١٩٧٨ع.

"اجمل" اجمل بيگ-ق، مرزا:

(١٦) مرتب "ڪليات حيدري" ڇپائيندڙ: رئيس مرزا ذاڪر حسين بيگ، ٽنڊو ٺوڙهو، قليلي، حيدرآباد، دفعو پهريون ١٩٨٤ع.

"احسن" حافظ محمد:

(١٧) "ديوان احسن سنڌي" ڇپايل: ويڙهو مل ڪتڻ مل، پبلشر - بڪ سيلر، لاڙڪاڻه سنڌ ١٩٣٣ع.

"اسد"، اسد الله شاهه ٽکڙائي:

(١٨) "تذڪره شعراء ٽکڙ" - سنڌي ادبي بورڊ ڪراچي - حيدرآباد، ڇاپو پهريون ١٩٥٩ع.

الانا، غلام علي، ڊاڪٽر:

(١٩) "سنڌي ٻوليءَ جي لساني جاگرافي - انسٽيٽيوٽ آف سنڌالاجي ڄامشورو ١٩٧٩ع.

"انصاري"، عثمان علي:

(٢٠) مرتب: "سچل سرمست جو سنڌي ڪلام" ناشر: سنڌي اديبن جي سهڪاري سنگت، ڳاڏي کاتو، حيدرآباد ١٩٨٠ع.

اياز، شيخ:

(٢١) "ٽڪر وليون" (شاعري) - نيو فيلڊس پبليڪيشن ٽنڊو ولي محمد، حيدرآباد سنڌ پهريون ايڊيشن ١٩٩٢ع.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ايبر، امين آڏيرائي:

(٢٢) چونڊيندڙ: "غزلن جو انتخاب" - داتا بڪ سينٽر، ريشم بازار حيدرآباد.

(٢٣) چونڊيندڙ: "شعرن جو گلدستو" (سنڌي بيت بازي) - داتا بڪ سينٽر، ريشم بازار، دفعو پهريون.

بدوي، لطف الله:

(٢٤) مرتب: "ڪنڊڙي وارن جو ڪلام" سنڌي ادبي بورڊ، ڄامشورو حيدرآباد ڇاپو ٻيو ١٩٨٣.

"بلبل"، شمس الدين:

(٢٥) "ڪلام بلبل" (مرتب: غلام محمد گرامي)- سنڌي ادبي بورڊ، حيدرآباد ١٩٦٩ع.

بلوچ، زنگيجو، عنايت الله:

(٢٦) "لاڙائين جون لاتيون" - ڪنڙي، ترپارڪر.

بلوچ، نبي بخش خان، ڊاڪٽر:

(٢٧) مرتب: "ٻيلاين جا ٻول" سنڌي ادبي بورڊ حيدرآباد.

(٢٨) مرتب: "مَنيهه اکريون"، سنڌي ادبي بورڊ، ڪراچي / حيدرآباد سنڌ، ڇاپو: پهريون ١٩٦١ع.

(٢٩) مرتب: "جامع سنڌي لغات" جلد اول (ا-ٻ) سنڌي ادبي بورڊ ڪراچي / حيدرآباد، ڇاپو پهريون ١٩٦٠ع/١٣٧٩هه

(٣٠) مرتب: "جامع سنڌي لغات" جلد ٻيو (ٻ-ڇ) سنڌي ادبي بورڊ، حيدرآباد / ڄامشورو. ڇاپو پهريون، ١٩٨٠ع / ١٤٠١هه.

(٣١) مرتب: "جامع سنڌي لغات" جلد ٽيون (ڇ-ز)، سنڌي ادبي بورڊ، ڄامشورو / حيدرآباد. ١٩٨٤ع/ ١٤٠٤هه.

(٣٢) مرتب: "جامع سنڌي لغات" جلد چوٿون (س-ڪ) سنڌي ادبي بورڊ، ڄامشورو / حيدرآباد، ڇاپو پهريون ١٩٨٥ع.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(۳۳) مـرتــب: "جامع سنڌي لغات" جلد پنجون (ک-ي)
سنڌي ادبي بورڊ، ڄامشورو/حيدرآباد ڇاپو پهريون
۱۹۸۸ع/۱۴۰۸هه.
(۳۴) تحقيق و تصحيح: "خليفي صاحب جو رسالو" سنڌي
ادبي بورڊ، حيدرآباد. دفعو پهريون ۱۹۶۶ع.
(۳۵) تـحـقـيـق ۽ تـصـنـيـف: "سنڌي سيـنـگار شاعري"
سنڌي ادبي بورڊ، ڄامسورو/حيدرآباد. ڇاپو پهريون،
۱۹۸۶ع/ ۱۴۰۶هه.
(۳۶) تصحيح: "شاهه لطف الله قادريءَ جو ڪلام" انسٽيٽيوٽ
آف سنڌالاجي، سنڌ يونيورسٽي، حيدرآباد سنڌ،
ڇاپو پهريون ۱۹۶۸ع.
(۳۷) مرتب: "ڪافيون" جلد پهريون - سنڌي ادبي بورڊ،
حيدرآباد. ڇاپو پهريون. ۱۹۸۵ع
(۳۸) مرتب: "ڪليات حمل"، سنڌي ادبي بورڊ حيدرآباد
سنڌ. پهريون ايڊيشن.
(۳۹) مرتب: ڳيچ" - سنڌي ادبي بورڊ، حيدرآباد ڇاپو
پهريون ۱۹۶۳ع.
(۴۰) مؤلف: "مداحون ۽ مناجاتون." سنڌي ادبي بورڊ
ڪراچي / حيدرآباد، ڇاپو پهريون ۱۹۵۹ع
(۴۱) مرتب: "معجزا" سنڌي ادبي بورڊ، ڪراچي / حيدرآباد.
ڇاپوپهريون ۱۹۶۱ع.
(۴۲)تحقيق و تصحيح: "مبين شاهه عنات جوڪلام" - سنڌي
ادبي بورڊ، حيدرآباد دفعو پهريون ۱۹۶۳ع.
(۴۳) مؤلف: "واقعاتي بيت" - سنڌي ادبي بورڊ، ڪراچي /
حيدرآباد، ڇاپو پهريون ۱۹۶۱ع.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(۴۴) مرتب، "هفتا، ڏينهن، راتيون ۽ مهينا" سنڌي ادبي بورڊ، ڪراچي / حيدرآباد سنه ۱۹٦۱ع.

"بيدار"، عمرالدين:

(۴۵)"ماحول جي مهرباني" - تحريڪ تعمير ادب، حيدرآباد ۱۹٦٦ع.

"بيوس"، تاجل:

(۴٦) "جڏهن پُونءِ بٽي" - سنگم پبليڪيشن ڪراچي / حيدرآباد ڇاپو پهريون ۱۹۸۲ع

(۴۷) "سنڌ منهنجي امان" سنگم پبليڪيشن، ڪراچي- ۸ پوسٽ باڪس نمبر ۱۲۰۷۱ ڇاپو پهريون ۱۹۷۹ع.

"بيوس"، ڪشنچند:

(۴۸) "شيرين شعر" سندر ساهتيہ آفيس ڪراچي، سندر پريس، گاڏي کاتو، ڪراچي ۱۹۴۷ع.

ڀاٽيہ، جهامنداس، پروفيسر:

(۴۹) "سائين قطب شاهہ" - ڇپائيندڙ: ميسرس خوبچند اينڊ سنس، بڪ سيلرس اينڊ پبلشرس، شڪارپور سنڌ ڇاپو پهريُون - ۴۷-۱۹۴٦ع.

ڀٽي، مقبول احمد:

(۵۰) مرتب: "ڪليات مصري شاهہ" - ناشر: مصري شاهہ ميموريل ڪوآپريٽو ڪائونسل، نصرپور، ۱۹٦۱ع.

ٻيگت، هرداراماڻي، گهنشامداس رامنداس ويٺل پڌ عيدن جو:

(۵۱) "سنڌي ٻوليءَ جي سونهن" - ۱۹۱۰ع.

تاج محمد، آغا، خان صاحب:

(۵۲) مرتب: "سنڌي نصاب" (مئٽرڪيوليشن لاءِ) آر - ايچ - احمد اينڊ برادرس، شاهي بازار، حيدرآباد سنڌ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٽالپور، الهہ بخش:

(٥٣) "ڀھاڪن جي ڀيڙهہ" آر - ايچ - احمد برادرس، حيدرآباد، دفعو ڀهريون ١٩٦٩ع.

(٥٤) "راضيءَ جو رمزون" فردوس پرنٽنگ پريس، حيدرآباد، دفعو ٻيو. ١٩٦٣ع.

"ٽڪڙائي" حامد، حافظ، حاجي:

(٥٥) "ارمغان حامد" -

ٺاروشاهي "واقف"، عبدالله، حاجي:

(٥٦) ڪليات واقف" (قلمي)

"ثنائي"، ثناالله، مولانا:

(٥٧) "ملو ۽ موالي": مولوي عظيم ائنڊ سَنس، شڪارپور

جڳتياڻي، لعلچند امرڏنومل:

(٥٨) "مسافري جومزو ۽ سير جو رنگ" ٽيون ماهوار رسالو ١٩١٥ع.

جوڻيجو، عبدالجبار:

(٥٩) "لاڙ جي لغات" - زيب ادبي مرڪز، حيدرآباد، ڇاپو ڀهريون ١٩٧٥ع

جويو "خاڪي"

(٦٠) آزاد گهرجي وطن" (طويل نظم) ١٩٧٣.

(٦١) "آسڻ جن اريج "(ڊگهو نظم)- سرس سنگت، لاڙڪاڻو، ڇاپو ٻيو ١٩٨٥ع.

(٦٢) "ايءُ خاڪي جو خيال" مارئي اڪيڊمي، سڪرنڊ سنڌ- ڀهريون دفعو، ١٩٨٢ع

چنڻاڻي، نهالچند ريواچند ۽ ٻمپاڻي، نارائڻداس ميوارام:

(٦٣) "ادبي گلشن" (ٻاگو ٽيون) ايل- دوارڪاداس ۽ بردرس، بڪ سيلرس ۽ پبلشرس بندر روڊ ڪراچي، ڇاپو ڀهريون ١٩٤٥ع.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

حافظ شاهه، سيد:

(٦٤) "ديوان حافظ" - دفعو ٻيو ١٩٥٠ع

"حامي" عطامحمد، ڊاڪٽر، پروفيسر:

(٦٥) "نينهن جا نعرا" - ڪافي پبليڪيشن، ٧٩- سي، اسٽاف ٽائون، ڪراچي يونيورسٽي، ڪراچي سنڌ، ڇاپو پهريون ١٩٨٣ع.

"حقير"، ابن مگڻ، حاجي:

(٦٦) "صد ليلة عُرف هڪ سؤ راتيون" (هڪ سؤ راتين مان ايڪنيهن راتين جو احوال) ايڇ- احمد انڊسنس، پبلشرس بڪ سيلرس شاهي بازار حيدرآباد سنڌ، ڇاپو پهريون.

خاصخيلي، "مومن، "جمالدين:

(٦٧) مرتب "سخن صابر" - مومن پبليڪيشن، جتوئي نوان، دفعو پهريون ١٩٨٧ع.

دائود پوٽو، عمر بن محمد، شمس العلماء:

(٦٨) "ابيات سنڌي" (سلطان الاولياء خواجه محمد زمان لنواريءَ وارو) - سنڌي ادبي سوسائٽي، ڪراچي دفعو پهريون ١٩٥٦ع.

(٦٩) سوڏيندڙ ۽ سنواريندڙ: "شاهه ڪريم بلڙيءَ واري جو ڪلام" - ناشر: شاهه عبداللطيف ثقافتي مرڪز ڪميٽي، ڀٽ شاهه، دفعو ٻيو. ١٩٧٧ع

(٧٠) مؤلف: "ڪلام عبدالرحيم گرهوڙي" - پاران: سنڌي ادبي سوسائٽي، ڪراچي دفعو پهريون. ١٩٥٦ع.

(٧١) "منهن جي آتم ڪهاڻي" - ايضاً.

دائود پوٽو، "منصور" محمد اشرف:

(٧٢) "دارو رسن" - ڪاشانہ منصور، ٽلٽي، تعلقو سيوهڻ، ضلعو دادو، دفعو پهريون - ١٩٧١ع.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏيارام گدومل:

(٧٣) "سچي جيوت" مهاڳ، "ساميءَ جا سلوڪ".

.سانگي "عبدالحسين خان، مير:

(٧٤) "ديوان سانگي" (حصہ اول)- ناشر: مسلم ادبي پريس حيدرآباد - ١٩٥٢ع.

سپيو، محمد صالح، ماستر:

(٧٥) مؤلف: "ڪلام محمود فقير ڪتياڻ" سنڌي ادبي بورڊ، ڪراچي / حيدرآباد، ايڊيشن پهريون- ١٩٥٩ع.

سروري، "محبوب":

(٧٦) مرتب "يار خاطر" - سلسلۂ اشاعت "محفل سروري" هوسڙي (سال ١٩٥٩ع جو تحفو).

سمون، الهہ بچايو يار محمد:

(٧٧) "سير ڪوهستان" سنڌي ادبي بورڊ، ڄامشورو / حيدراباد سنڌ. ڇهون ايڊيشن ١٩٨٢ع.

سمون، محمد قاسم:

(٧٨) "راضي فقير رند جو رسالو" (حصو پيو) ناشر: ماستر محمد قاسم سمون، پرفيڪٽ پرنٽرس، صدر، حيدرآباد ١٩٨٣.

سنديلو، عبدالڪريم، ڊاڪٽر:

(٧٩) "تحقيق لغات سنڌي" ڇاپائيندڙ: اسلم ميان، اسلم منزل، نزد پاور هائوس، لاڙڪاڻو سنڌ، ڇاپو پيو ١٩٥٧ع.

(٨٠) سهيڙيندڙ: "ڪليات شاهہ محمد ديدڙ" - سنڌي ادبي بورڊ، حيدرآباد. پهريون ڇاپو ١٩٧٧ع.

(٨١) "ڪليات حاجي خانڻ چنجڻي"، سنڌي ادبي بورڊ حيدرآباد / ڄامشورو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٨٢) مرتب؛ "سنڌ جو سينگار" سنڌي ادبي بورڊ ڪراچي - حيدرآباد. پهريون ايڊيشن ١٩٥٦ع.

(٨٣) مرتب؛ "وينجهار" ؛ ڇاپائيندڙ: شاهہ محمد الله بخش عباسي، لاڙڪاڻو. ٻيو ڇاپو ١٩٦١ع.

(٨٤) "اصطلاحن جي اهميت" اسلم پبليڪيشن، نزد پاور هائوس، لاڙڪاڻو. ڇاپو پهريون ١٩٨٧ع.

(٨٥) "لوڪ شاعري" - سنڌي ادبي بورڊ، حيدرآباد ڇاپو پهريون ١٩٨١ع.

سنڌي "بردو"؛

(٨٦) "اڪڙيون مينگهہ ملهار" سنگت پبليڪيشن نواب شاهہ - ايڊيشن ١٩٦١ع.

سنڌي، صالح؛

(٨٧) " نڙ بيت" نويد بڪ ڊپو، گاڏي کاتو حيدرآباد، ١٩٨٨.

سنڌي، عبدالمجيد، ميمڻ، ڊاڪٽر؛

(٨٨) "ڄوتون جواهرن جون" (ڇونڊ ڪافيون)- ٽيون ڇاپو، ١٩٧٨.

"سودائي"، سومرو، غلام رسول؛

(٨٩) تنهنجي ڏاڍ منهنجي ماٺ" - احسن پبليڪيشن دادو جي ڇوٽين پيشڪش، ڇاپو پهريون ١٩٧٤ع.

(٩٠) "تاڪوڙا" اداره احسن پبلڪيشن دادو، ڇاپو پهريون ١٩٦٦ع.

(٩١) "ڇهنڊڙيون." - مسلم ڪتب خانو، نيو چوڪ، دادو. ٧٥-١٩٧٤ع.

سومرو، ابن الياس؛

(٩٢) "نئين اردو- سنڌي لغت" - آزاد بوڪ ڊپو، صدر حيدرآباد سنڌ جلد اول ١٩٥٠ع.

سومرو، ادل؛

(٩٣) "ڇنڊ پشم گولو" - سنڌ گرئجوئيٽس ائسوسيئيشن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سومرو، "راهي"، اسحاق:

(۹۴) مرتب: "وڻجارا" - اداره بزم اڪبر. ميهڙ ۱۹۸۰ع.

سومرو، "منشي"، محمدابراهيم:

(۹۵) "وِڳهہ جا وريام" - دفعو پهريون.

شاهواڻي، غلام محمد:

(۹٦) مرتب: "رسالو شاهہ عبداللطيف ڀٽائي جو عرف شاهہ جو رسالو" - ناشر: آر-ايچ - احمد اينڊ برادرس، شاهي بازار، حيدرآباد پاڪ ٦۱-۱۹٦۰ع.

"شوق"، نوازعلي، ڊاڪٽر:

(۹۷) مرتب: سنڌ جا هنر" - ڇپائيندڙ: سنڌ ثقافت ۽ سياحت کاتو. ڪراچي، دفعو پهريون، ۱۹۹۰ع.

(۹۸) "گيتن جي گلزاري" (ٻاراڻي شاعري): ڪافي پبليڪيشن ڪراچي، سنڌ ۱۹۹۰ع.

شيخ، محمد سومار، الله بچايو:

(۹۹) "تاريخ شعراء لاڙ" - جيلاني پبليڪيشن، بدين سنڌ، ٻيو ڇاپو. ۱۹٦۰ع.

(۱۰۰) "دوها ۽ دونهان"، لاڙ ادبي سوسائٽي، بدين.

(۱۰۱) (مرتب): "ڪچين جا قول" - سنڌ ادبي بورڊ حيدرآباد سنڌ. ڇاپو پهريون ۱۹۷۷ع.

ضياءالدين-ايس بلبل، رئيس:

(۱۰۲) مضمون "جيايي جي چاشني" - سماهي مهراڻ جلد: ۱۱- نمبر- ٦ - جون ۹۱۵۱ع.

طالب المولى، محمد زمان، مخدوم:

(۱۰۳) "ڇپر ۾ ڇڙيون" - مرڪزي بزم طالب المولى جو اشاعتي سلسلو، ۳. سول لائينس حيدرآباد. ڇاپو پهريون ۱۹۷۱ع.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

عارف المولي، شاهنواز، پير:

(١٠۴) "ڪِشتي، منجهہ ڪٿا - ڪلام عارف المولي" - (ترتيب: ڊاڪٽر اڪبر علي لغاري)- زيب ادبي مرڪز، حيدرآباد، ١٩٩۴ع.

عباسي، الطاف:

(١٠۵) "جاڙا چنڊ" (شاعري): سنڌي اديبن جي ڪوآپريٽو سوسائٽي، لميٽيڊ، حيدرآباد سنڌ، ١٩٧٩ع.

عباسي، تنوير، ڊاڪٽر:

(١٠٦) مرتب: "ڪلام خوش خير محمد هيسباڻي" - سنڌي ادبي بورڊ، ڄامشورو/ حيدرآباد دفعو پهريون ١٩٨٢ع.

عبدالرزاق عبدالسلام:

(١٠٧) "جهان آرا" (ناول) - سنڌي ادبي بورڊ، ڄامشورو/ حيدرآباد، ٽئين ڇاپي جو ١١ ايڊيشن، ١٩٩١ع.

غلام اصغر:

(١٠٨) "سنڌي ڪنمنڙا عرف اصطلاحات اصغر: آر - ايچ - احمد اينڊ برادرس، بڪ سيلرز شاهي بازار، حيدرآباد، دفعو پهريون ١٩٥٦ع.

"غمدل" دايو، عبدالخالق، فقير:

(١٠٩)"گلزار غمدل"حصو پهريون، ڇپائيندڙ: مخدوم غوث محمد عرف فقير منظور علي، طالب گل فقير. پاران: پريم نگر درٻيلو، دفعو پهريون ١٩٨٧ع

"فاني"، سويراج نرمل داس:

(١١٠) "خيالي جهلڪا" - ايڊيوڪيشنل پرنٽنگ ورڪس ڪراچي، ١٩۴١ع.

فقير، چَنَ، جان محمد عرف جاڻڻ:

(١١١) فقير جان محمد عرف جاڻڻ چن جو ڪلام" ١٩٩۴ع/ ١۴١۴هه.

فقير، راجڙ، منٺار:

(۱۱۲) رسالو خدائي" (۱)- سجاده نشين، درگاه منٺار فقير راجڙ - ڪاٺي راجڙ، تعلقو ڪپرو، ضلع سانگهڙ سنڌ پاڪستان ۱۹۸۷ع.

"فهيم، محمد امين، مخدوم:

(۱۱۳) "پيغام" - سنڌي ادبي بورڊ، حيدرآباد / ڄامشورو ڇاپو پهيون ۱۹۹۰ع / ۱۴۱۱هه.

"قادري، "اياز":

(۱۱۴) "سنڌي غزل جي اوسر" (ڀاڱو پهريون) - انسٽيٽيوٽ آف سنڌالاجي، سنڌ يونيورسٽي

"قاسمي"، غلام مصطفيٰ:

(۱۱۵) "شاهه جو رسالو" (ٻن ڀاڱن ۾) - ناشر: بشير ائنڊ سنس، جهونا مارڪيٽ، ڪراچي، ۱۹۵۱ع.

"قاضي"، علي اڪبر:

(۱۱٦)"دولهه درازي" - سچل ڪواپريٽو اڪيڊمي لميٽيڊ خيرپور، دفعو پهريون ۱۹٦۱ع.

"قريشي"، الهجڙيو، پير:

(۱۱۷) "عشقيه تحفو" - نويد بڪ ڊپو، گاڏي کاتو، حيدرآباد ۱۹۳۳ع.

"قلبي"، گل محمد:

(۱۱۸) "واس وٺن وينجهار": ايچ - احمد ائنڊ سنس، پبلشرس ائنڊ اسٽيشنرس، شاهي بازار، حيدرآباد، دفعو پهريون ۱۹۷۷ع.

"قليچ بيگ"، مرزا، شمس العلماء:

(۱۱۹) "سنڌي ويا ڪرڻ" (ڀاڱو ٻيو) - سنڌي ادبي بورڊ حيدرآباد، ڇاپو ٻيو. ۱۹۷۱ع.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

"قمر"، رحيم بخش، الحاج:

(١٢٠) "ديوان قمر" - امين ڪتاب گهر، حيدرآباد دفعو پهريون، ١٩٧٦ع.

"گدائي"، عبدالڪريم:

(١٢١) "پڪڙا ۽ پنهوار" - ضلع ترقياتي ائسوسيئيشن جيڪب آباد، ڇاپو پهرين ١٩٧٥ع.

(١٢٢) "پٽماني تي پٽمانو" - سورٺ اشاعت گهر، جيڪب آباد. ١٩٧٤ع.

(١٢٣) "ساٿيهہ جا سوُر" - ضلع ترقياتي ائسوسيئيشن جيڪب آباد، ڇاپو پهريون ١٩٦٥.

"گربخشاڻي"، هوتچند مولچند، ڊاڪٽر:

(١٢٤) مهتمم: "شاهہ جو رسالو" (ٽن جلدن ۾) ناشر: شاهہ عبداللطيف ڀٽ شاهہ ثقافتي مرڪز ڪميٽي. حيدآباد. ڇاپو ٻيو ١٩٧٩ع.

"گل"، گل محمد، خليفو:

(١٢٥) "ديوان گل" (بمع معنيٰ): سنڌ مسلم ادبي سوسائٽي، حيدرآباد سال ١٩٣٣ جو ڪتاب: ٦- ايڊيشن ١.

گيلاني "اظهر":

(١٢٦) مرتب: "ڪليات ڪمال" - سنڌي ادبي بورڊ حيدرآباد، ڇاپو ١٩٧٩ع.

"لاشاري"، رشيد احمد:

(١٢٧) "لطيف باغ جو سير": آر - ايچ - احمد ائنڊ برادرس، پبلشرس بڪ سيلرس، شاهي بازار حيدرآباد سنڌ، ڇاپو ٽيون. ١٩٦٥ع.

لطف الله، آخوند:

(١٢٨) "گل خندان"

لغاري، "حليم"، فتح علي:

(١٢٩) "مجمع الشعر ؛ قبول كر" - ڇپائيندڙ: فتح علي "حليم" لغاري تلهار، دفعو پهريون ١٩٦٠ع.

ليلارام، ولايت راءِ:

(١٣٠) رسالو "سمن موچيءَ جي ڳالهه" - سنڌي ساهت سوسائٽي ماهوار رسالو (مهتمم: لعلچند امر ڏنو مل جڳتياڻي) ڊسمبر ١٩٢٠ع.

محمد حسن عرف ميهر فقير:

(١٣١) ڪليات ميهر فقير - سفارة اليابا، جده سعودي عرب- ص - ب ١٢٦٠. آفتاب پرنٽنگ پريس، اقبال روڊ ميرپورخاص.

محمد حيات شاهه، "حافظ،" سيد:

(١٣٢)" ديوان حافظ" - (مرتب: مقبول احمد يٽي)- حيات لائبريري، دينوءَ جو پڙ، حيدرآباد سنڌ.

محمد زمان، خواجه، سلطان الاولياءُ:

(١٣٣) "ابيات سنڌي" - ناشر: انتظاميه جماعت لواري شريف دفعو پهريون ١٩٧٦ع.

محمد قاسم، خليفو:

(١٣٤)" ديوان قاسم" (شرح سميت): پوڪرداس ائنڊ سنس، بوڪ سيلرس ائنڊ پبلشرس، سنڌ سينٽرل بوڪ ڊپو ڪراچي / حيدرآباد / شڪارپور دفعو اول ١٩٣٦.

مرزا، ممتاز:

(١٣٥) مرتب: "مبين عيسيٰ جا سنڌي بيت"- شاهه عبداللطيف ڀٽ شاهه ثقافتي مرڪز ڪميٽي ڀٽ شاهه/ حيدرآباد پهريون ڇاپو. ١٩٩٣ع / ١٤١٤.

"مسافر"، محمد صديق:

(١٣٦)" منازل مسافر بمع ڪليات مسافر" - ڇپائيندڙ: آر- ايڇ - احمد ائنڊ برادرس، پبلشرس، بڪ سيلرس، شاهي بازار، حيدرآباد، ڇاپو ٻيو - ١٩٦٥.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

"مسڪين" هادي بخش شاهه:

(١٣٧) "مسڪين نامون" (مرتب: ايم - ڪي- جهوڙيملاڻي) باندرا بمبئي. ٣١ مئي ١٩٧٩ع.

ملاح، احمد، حاجي:

(١٣٨) "ديوان احمد" - دفعو پهريون ١٩٧٤ع.

"موتي" پرڪاش:

(١٣٩) "آءُ ته چورين چنگ" - جيون ڪلا پبليڪيشن بمبئي ١٩٥٩ع.

"موسوي، عبدالحسين شاهه:

(١٤٠) مؤلف: "ديوان بيدل" سنڌي ادبي بورڊ حيدرآباد ٻيو ايڊيشن ١٩٦١ع

موسوي، عبدالحسين شاهه ۽ عباسي، محمد ابراهيم:

(١٤١) "سڳنڌ" ڇاپو ستون ١٩٥٩ع.

موسوي، عطا حسين شاهه:

(١٤٢) "ڪجهه ڪوڏيون" الوحيد پرنٽنگ پريس ڪراچي، دفعو ٻيو - ١٩٥١ع.

مولچند ڏيارام:

(١٤٣) سنڌيڪار: "ميرن جي صاحبي" (مصنف: جيمس برنس).

ميرچنداڻي، ڏيارام وسڻمل ۽ سڏاڻي، جمناداس وليداس:

(١٤٤) تيار ڪندڙ: "چونڊ سنڌي نثر" (جهونو ۽ نئون) ڪوهه نور پرنٽنگ ورڪس، بندر روڊ، ڪراچي - ١٩٣٥ع.

ناگراڻي، بي-ايچ:

(١٤٥) سمپادڪ: "ساميءَ جا چونڊ سلوڪ" - ساهتيه اڪادمي، نئي دهلي . ٻيو ڇاپو ١٩٨١ع

نرمل داس فتحچند:

(١٤٦) "سروجني: هڪ جهوني سنڌي ڪهاڻي" سنڌي ساهت سوسائٽي. نائون ماهوار رسالو، پهريون ڇاپو، سيپٽمبر ١٩١٤ع.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

"نظامي" غلام احمد:

(۱۴۷) "بياض نظامي" - پهرين ايڊيشن ۱۹۳۷ع / ٻي ايڊيشن ۱۹۴۸ع.

واڌومل موچند:

(۱۴۸) چونڊيندڙ: "سامي جا چونڊ سلوڪ" (اصل گڏ ڪندڙ، راءِ بهادر ڪؤڙومل چندن مل کلناڻي)- ڪؤڙو مل سنڌي ساهتيہ منڊل سڌار سڀا، کاهي رستو، حيدرآباد، ۱۹۴۶ع.

واسواڻي، فتح چند ڪوڏومل:

(۱۴۹) "نئون فارسي گرامر" - اسڪول ۽ ڪاليج اسٽورس، بڪ سيلرس ۽ پبلشرس، هيرآباد، حيدرآباد، ۱۹۳۶ع.

"وگهامل"، محرم خان:

(۱۵۰) مقدمو "دودو چنيسر"- نئشنل انسٽيٽيوٽ آف فوڪ ائنڊ ٽرڊيشنل هيريٽيج، اسلام آباد، پهريون ايڊيشن ۱۹۷۵ع.

هالائي "انجم":

(۱۵۱) "ديوان انجم"

هالو، محمد جمن:

(۱۵۲) "سوز عشق" - چاند منزل، لڳ ڪڏهہ پوليس اسٽيشن، ڪراچي، ۱۹۶۳ع.

نوٽ: - مٿي ڄاڻايل ڪتابن کان علاوه، ڪيترا سارا ماهوار رسالا، "نئين زندگي"، "سهڻي"، "فردوس" "اديب سنڌ"، "رهنما"، "بادل"، "گل ڦل"، "سرتيون"، "رهبر ڊائجسٽ" (۱۹۷۳ع جا پرچا)، ڪتابي سلسلا، سماهي "مهراڻ" جو "سوانح نمبر"، "شاعر نمبر"، هفتيوار اخبارون، "مسلمان" (۱۹۲۴-۱۹۲۷) "سنڌ سڌار" (۱۸۷۸)، روزانہ اخبارن جا مختلف صفحا، مطالعي هيٺ رهيا آهن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سنڌ سلامت

www.sindhsalamat.com

سنڌ سلامت جو مشن ۽ مقصد سنڌي ٻوليءَ جي ڊجيٽلائيزيشن ۽ پکيڙ کي وسيع ڪرڻ آهي ۽ پڻ دنيا سان گڏ سنڌس رفتار سان هلڻ جو سانباهو آهي، ڇو تہ تاريخ هميشہ انهن قومن جو احترام ڪيو آهي جن پنهنجي علمي سرمائي جي حفاظت ڪئي آهي. سنڌ سلامت پڻ پنهنجي ٻوليءَ جي بقاء خاطر سنڌي ٻوليءَ ۾ لکيل قيمتي ۽ ناياب ورثي کي ضايع ٿيڻ کان بچائڻ ۽ ان کي نہ رڳو محفوظ رکڻ پر پنهنجي اديبن، ليکڪن، محققن ۽ شاعرن جي علم، هنر ۽ تخليقن کي ڊيجيٽلائيز ڪندي دنيا جي ڪنڊ ڪڙڇ ۾ موجود سنڌين تائين مفت ۾ آسانيءَ سان پهچائڻ جو عزم ڪيو آهي.

اسان جي خواهش هئي تہ سنڌي مواد تي مشتمل هڪ اهڙو ڪتاب گهر قائم ڪجي جتي هر موضوع تي مشتمل ڪتاب موجود ملن. ڪتابن کي ڳولڻ ۽ ڊائونلوڊ ڪرڻ آسان هجي ۽ اينڊرائيڊ سميت آئي فون يا ونڊوز آپريٽنگ سسٽم سميت هر قسم جي ڊوائيس تي آساني سان آن لائين پڻ پڙهي سگهجي.

۽ اهو سڀ ”سنڌ سلامت ڪتاب گهر“ ذريعي ئي ممڪن ٿي سگهيو. اميد تہ سنڌ سلامت ڪتاب گهر ذريعي سموري دنيا ۾ موجود سنڌي نہ صرف ڀرپور لاڀ حاصل ڪندا پر سنڌ سلامت ڪتاب گهر کي وڌيڪ فائديمند بنائڻ لاءِ پنهنجو ڀرپور ساٿ نڀائيندا.

books.sindhsalamat.com

سنڌ سلامت ڪتاب گهر جي اينڊرائيڊ اپليڪيشن پلي اسٽور جي هن لنڪ تان ڊائونلوڊ ڪريو:

https://play.google.com/store/apps/details?id=com.sindhsalamat.book